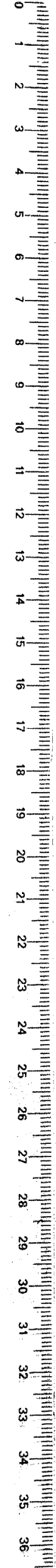
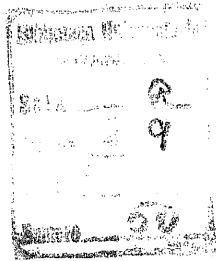

44

G. a S.

D.

2 400 40 **Stella** MADE IN SPAIN

F.

Del collegio de la Comp^a de Jesus de Granada B^l
R-75-70

PANOPLIA

EVANGELICA. SIVE

DE VERBO DEI EVANGELICO LIBRI

QUINQUE, QUIBUS EX SCRIPTURA PROPHETICA ET

Apostolica illius eruitur, & declaratur in doles atque natura:

Partes explicantur, Scriptum atque ^{καταγραφον} Non scriptum, &

quæ ad Traditiones indubitato Apostolicas, licet non scri-

ptas, at fide tamen pari suscipiendas pertinent, pertractantur.

Denique verbum Dei non scriptum, sed traditum, ad-

uersus infesta Catholicæ Christi Iesu Ecclesiæ

hostium tela, & arietationes omnes

defenditur.

ESAIAS PROPHETA CAP. 40.

דבר אלהינו יקום לעולם

D. Petrus Apostolus I. cap. I.

τὸ ῥῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα: τὸ δὲ ῥῆμα τὸ εὐαγγέλιον εἰς ὅμῃς.

*Verbum Domini manet in aeternum: hoc autem est verbum, quod vobis
est Evangelizatum.*

VVILHELMVS LINDANVS DORDRACENVS S.D. ECCL.

Ruremund. Episcopus, Catholicæ atque Apostolicæ Christi Iesu Ecclesiæ Matri dulcif.

simæ cum pietatis, tum gratitudinis ergo faciebat, atque in subsidium oppugnata, labo-

ranti, & exagitatae adferebat: Cuius iudicio vniuersa & dicta & indicta
summissa sunt.

*Quid Lectori pio & candido, nullaq; anticipata opinionis pertinacia praefracto hac ex Panoplia
fructus multo vberissimi iuxta ac saluberrimi petendum & capiendum, post episto-
lam nuncupatoriam, ad Lectorem praefatio
docet.*

POSTREMA EDITIO

Multò quàm priores & auctarijs aliquot locupletior & castigatior, tribusque Stro-

matum libris auctior: qui non tam huius operis, quàm Tridentinorum De-

cretorum agunt patrocinium.

COLONIAE AGRIPPINAE

Excudebat Maternus Cholinus, Anno à Christo nato

M. D. LXXV.

Cum Gratia & Privilegio Cæs. Maieft. in decennium.

De la comp^a de JHS de gran^a

IN COMMENDATIONEM EVANGELI-
CAE PANOPLIAE D. VVILHELMI LINDANI
Dordraceni, Doctoris Theo-
logi.

HEVS in religio cui vetusta
Christi iam satis & satis probata,
Sed nunc temporis impetita multis,
Est cordi, precor, huc lubens adesto.
Hic nam conspicias, vt tuetur illam.
Nobis fortiter ipse Guilielmus
Lindanus satis & satis disertus.
Ictus sic vafer hostium repellens,
Sic se, sic sua scripta muniens q̄,
Scriptura, Synodus, Patrumq̄, dictis
Qui ante secula multa claruerunt:
Vt iam sic nihil hostibus relictum
Nostris, dicere quod queant in illa,
Omni ni valedixerint pudori.
Ergo huc, religio cui vetusta
Christi iam satis & satis probata,
Sed nunc temporis impetita multis,
Est cordi, precor, huc lubens adesto,
Et me nocte dieq̄, lectitatio.

OGDOASTICHON IN LAVDEM
Authoris huius libri.

Si laudem n̄ mereat, monstrum qui conficit vnum,
Qua laude hic tandem non quoque dignus erit?
Dogmata qui penitus hic tot monstrofa refellit,
Ingenij mira dexteritate sui.
Hac studiose tibi viridanti praeiitit auro
Lector, & ingenio contulit ista suo.
Annos dent illi tantum pia numina multos,
Cetera ab ingenio nam capit ipse suo.

Corn. Fuscus Nuportanus facieb.

SERENISSIMO ET
A DEO CORONATO CATHOLICO PRIN-
CIPIS ATQVE DOMINO, D. PHILIPPO AVSTRIACO,
Hispaniarum, Neapolis, Ierusalem, &c. Regi, Belgarumq̄; Domino, &c. Domino
atq; Principi suo clementissimo, omne felicitatis genus
à Christo Iesu.

Hominem à natura ita comparatum videre
est, Serenissime Rex, non vt bello gerendo sit
idoneus, sed perpetuus vt pacis custos cōcor-
diam tam corporum quam animorum co-
lat. Cum enim varijs animantium generibus
varia quasi instrumentorum bellicorum, sic membrorum
arma dederit, quibus se aut ad abarcēdas propul sandasue in-
iurias tueantur, aut hostem, ipsis alioqui vel insidiantem, vel
machinantem vlciscantur: at vni tamen homini hæc in vni-
uersum omnia negavit. Siquidem Elephanto suam largitur
proboscida, dentesq̄; immanes, quibus suæ gentis hostes
arceat, aut saucios propellat. Aquilam vnguibus armauit ad-
uncis, rostroque hamoso, vt suam salutem à Draconis iniu-
ria sibi afferat. Turturi suum exacuit rostellum, quo suam
sibi innocentiam ab Ignaria hoste vindicet. Araneum videas
suo armatū aculeo, ne à Stellione deuoretur impunē. Leo-
nem denique ceu quendam animalium omnium regem om-
nibus terribilem, toruo finxit vultu, oculis igne micantibus,
pedibus vngue adunco ceu harpagone horridis, rostro ferra-
tis dentibus formidabili, rugitu etiam horribili, qui sua oc-
cultata vi tantum cæteris incutit trepidi metus, vt timore ex-
animati vel sæui lupi sese leuare, nedum loco mouere non
sustineant, quem illa sua, veluti circino, aut sceptro potius re-
gio cauda circumscripserit. Hæc atque id genus innumera
cum illis donasset natura, vni inter animantes omnes tamen
negavit homini, quod eum pacis (vt ita dixerim) mancipium
& concordia custodem, humanitatis quoque omnis cultorem
creatum esse admoneret. Vnde ei nec acuminatum ca-
put, quod ictus facile decuteret in fluctos: nec globosum dor-
sum, quod iactus eluderet: nec manus vngulatas, quæ ad-
uerfarium læderent: nec cutem denique aut fetis hirtam, aut
a 2 corio

EPISTOLA DEDICATORIA.

corio duram, nec villis hirsutam, nec squamis contextā, ac quasi ferruminatam dedit, quæ ad pugnam animaret vel inferendam, vel etiam illatam sustinendā. Hæc vbi quis secum tacitus rectè, ac pro eo vti par est, considerarit, mirabitur fortassis, ecquid nobis in mentem venerit, quòd hominibus pacis perpetuæ cultoribus, eisdemq; Christianis, hanc scripserimus Panopliā, qua veluti instructi & armati, suæ, ad quam & naturā facti sunt, & à Christo Domino informati, pacis obliti, bellum meditari ac gerere ad eò aggrediātur? Equidē Sereniss. Rex, cum nulla de causa (quod sapientissimè iuxta atq; præclarè à doctissimo perindè ac eloquentissimo Latino- rum omniū philosophorū faciliè principe M. Tul. Cice. li. 3. de Rep. scriptū est) nullū bellū optimè ciuitati suscipiendum sit, nisi aut pro fide, aut p salute: mihi quoq; nulla de re quacunq; alia bellū meditandū fuit persuasissimum, nisi aut religionis auitè eiusdemq; Catholicè ppugnandæ, aut salutis illius æternæ tuendæ gratia. Hanc igitur cum omnibus, quibus ferè queat, modis viderè dolens ac gemens, pro eo atq; pium matris Ecclesiæ Catholicæ eheu nimiū dilaniatæ filiū decet, nostra istac ætate oppugnatissimā, in animū subijt mihi primūm ipsi quoddā quasi armamentariū instruere ac cōparare, vnde, si quādo res ita postulare videretur, arma expedirè, quibus instructus, si non aduersarios, inter quos versandum esset, statim pfigerem hastisq; amētatis validè cōtortis & vibratis internecioni darè: at me tamē ipse illis eisdem Orthodoxæ veritatis quasi cuspidè præfixis armatus, à sagitta (vt ille ait) volante in die, & negotio perambulāte in tenebris saltem tueri valerè, atq; defendere. Hoc quidē meū fuit principiò cōsiliū, simul atq; me post gustata Philosophiæ artiū omniū matris atq; altricis studia sacrosanctæ deuouissimè, mācipasemq; Theologiæ. Cuius penetralia cum suis quasi gradibus ingrederer penitiūs (licet amicis alia ad studiorū genera inuitatibus, præclaraq; pollicentibus) cœpit & ipsa suū iam benigniūs cōplexa alumnū incōparabiles suarū opū sua pro dignitate paucissimis, pro dolor & pudor, satis cognitarū thesauros eminè ostētare, tenuemq; licet gustulū, tamē nectare quouis odoratorē, ambrosiaq; nouies, si credas Ibyco, dulcedine mel superāte suauiorē, & vt ille de cœlesti ait manna

Ange-

Quo nam
cōsilio hæc
Panoplia
Euzgelica
Christianis
pacis cultoribus
fit instruā.

Dubitat
de cau
sa bellū suscipiendū
opt ciuita.
is, aut Cice.

Panoplia
hac aucto-
ri fuit in-
trod enchiri-
dij vice ad-
uersus quo-
tidianos e-
uzgelico-
rū in via,
in curru,
in nauī
grossantiū
insultus.

Cic. li. 3. de
Repub.
august. de
ciuit Dei.
lib. 22. c. 64

Psal. 90.

AD D. PHILIP. HISPAN. REGEM.

Angelorum esca. *πάσαις ἰδὸν ἐν ἰσχυρόντα, ἃ τὰς πάσαις ἀρμόμιον γέσται* omne delectamentū in se habentē, omnisq; saporis suauitatē: siue, q̄ ad omnē valebat voluptatē, & omne gen^o delicias, vniuersumq; p̄stabat sapore cuiusq; palato congruū atq; exoptatū. Quib^o illecebris vt blādissimis, ita corporali istac omni fellea voluptate multò suauiorib^o tandē semel illect^o, vbi me nō mihi soli natū, sed patriæ, sed Ecclesiæ cū primis Christi Cathol. dulcissimæ matri meminissē, optatū illū Theologiæ sociū sacerdotiū Christianū amasiæ castissimæ iuxta ac dulcissimæ, cordisq; mei delitijs maritandū & coniugādum meo psuasi animo. *Nemo sibi natus, sed Eccles. Christi Catholici ppugnāda & pro-pugnāda.*

Iam satis de exarescētibus vltro pphanarum (sic enim illā diā meā Theologiā mecū exoptulantē mihi audire videbar) literarū fonticulis haustū, iā satis linguarū exoticarū mediocritatē gustatā, tēpus iam appetere, qd' Christ^o Dominus meus suò prior exēplo, & DD. eius post Apostoli suo p̄scribere decreto alijs docēdis atq; à lata illa eheu nimiū trita via (qua fratrum plurimos videre erat p̄cipites ruere in illud gehēnæ barathrum) in angustā vitæ Christiā. semitā reuocādis idoneū. Quod dū nostra p̄ virili interdū conabamur, tyrociniumq; exercebamus, en laudatissima illa Louaniēsis Academiæ cōsuetudo annua mecū suo pro iure opt. exoptulabat, publicè dicendū fore in auditorio illo, quod maximo cum ingeniorū omnis generis emolumento quotānis cōfluit numerosissimè ad quæstiones, quas de argumenti, quod sibi quisq; sumat ptractandū, libertate dicunt Quodlibeticas, audiēdas atq; cohonestādas. Huc cum me iteratò viderē pertrahi, nec su pesse honestā effugitādī rationē, volui toto ex animo suscipere, qd' cum ratio suaderet, tū maiorū etiā imposeret imperium. Hic iā consultātī, quānā de re tanto auditorio digna potissimū foret dicendū, q̄ & cœptū studiorū cursū p̄moueret, simul & haud mediocre afferret auditorib^o operepretiū, tandē in mentē venit, nihil horum tēporum calamitati mitigādæ accōmodatiūs, nihil tēpestati tot quæstionum quasi vndis Christi nauiculā iactātī sedādæ salutaris posse admoueri, q̄ totā de verbo Dei quæstionē à varijs variè ad eò exagitatā à capite accessere, & ab ipso (quod dicitur) ouo exordiri, eiusque naturā, quoad eius liceret, penetrare, indolēq; p̄spicere, quò hinc & alijs omnibus faceremus conspicuū, quæ nā fit indubitata fidei Christianæ regula, ad quā dogmata ad vnū omnia nūc in cōtrouersia posita expēsa, vel approbētur gnifia atq; germana, vel reprobētur adulterina atq; supposititia. Hæc in rē tū tēporis collegimus, quod solēne illud trimestre studium suggerēbat, vnde suo postea die de memoria prōpsimus, quātum geminatæ ex more clepsydre spacio dicere licebat. Procedēte porrò mihi tēpore cum animus hæc in cogitationē semel fuisset demersus, lōgè q̄ antea vnquā odorata dudū quasi Euan-

gelij

Occasio &
origo huius
operis ex
quæstioni-
bus, quas
Louanij di-
cunt Quod-
libeticas.

EPISTOLA DEDICATORIA

gelij vestigia psequi coepit acrius, penitioemq; eius in adyta ingressum moliri. Cum enim animaduertere, singulari capitalis illius infestissimiq; omniu nostri hostis diaboli studio & veteratoria fallendi arte, qua ei ut manus callo, sic animus verus occalluit, vulgo ea cotentissime vigere studia, quibus Dei opt. max. Fides religioq; labefacta retur, & Christi Domini Euangelium illius per organa quae plurima oppugnaretur, sed hominum preteritu, quasi humanam Monachorum (quod aiunt) aut Paparum doctrinam, non Dei fidem aut Christi Euangelium vexare aggredere (ut olim Spiritus Sancti deitate per Eunomium, non ceu Christi fidem, sed Basilij aut Nazianzenum errorem & figmentum) altius illud Euangelicam doctrinam pelagus petendum videbatur, quod mihi liqueret semel, ecquid Apostoli huiusce de rebus nunc in controversia positae Ecclesiae Dei Catholicae initio tradidissent. Quod cum nisi studio, plixio ac indefesso confici non posset (cum id non ex recentioribus Theologiae, sed vetustissimis tantum ante annos mille clarissimis Patribus demonstrare esset animus) maxime tanta in veterum Scrip. inopia, quae Belgium nostrum omnium infelicissime laborat, in eam totum incubuimus cogitationem, ut nostra per mediocritatem virili, tum ingenio, si non quod vellemus, certe quod per temporis, aetatis, opum & librorum facultate liceret, efficeremus. Hanc vero studij nostri contentione cum Reuerend. in Christo Pater, mihi plane immortalis colendus animi gratitudine atque obseruantia D. Ruardus Tapperus Louanien. Decanus, & Academiae Cancellarius, Theologorum huius memoriae facile princeps (quo cum per id temporis suauis, degebat discendi causa conuictor) haud infrequenter admiraretur, coeptumque, laudans cursum, applauderet, conatum suo quidem iuuabat suffragio: sed labyrinthum, quam era ingressus imprudens, ceu veteranus huius belli antesignanus, me longe habes magis perspectam ac perentatam, totum solebat dicere huic rei vni perficiende non sufficere septenniū: quod ut tunc per adolescentiae calore ac sua, qua teste Aristot. laborat, precipiti imprudentia, haud ita existimabam difficile, nunc certe post quintum in illam re exantlatum studiorum annum re ipsa experior verissimum. Ceterum hoc viri doctissimi iuxta ac religiosissimi iudicio etsi interdum languidior, nunquam tamen fractus, ab inchoato perclarat, ut videbatur, rei cursu interea desistendum fui ratus. Cum paulatim enim alia atque alia pertinaciter studiorum puigilio sese offerret dogmata, quae ex liquidis Apostolorum doctrina videbantur probe demonstrata & confirmata, adeo mihi animus laboribus impensis non languerebat, ut ad altiora semper percurreret alacrior.

Ceterum vbi iam opus nostrum de verbo Dei Euangelico libris quinque instructum, diutina simul & non mediocri lucubratione ad umbilicum suo per modulum perduxissemus, amicique nos non precibus modo, sed a superioribus etiam verbis ad manum de tabula tollendam hortarentur,

Satanas
nunc fidei
dogmata
vix et olim,
quasi hu-
mana op-
pugnata do-
ctrinam.
Vide D. Ba-
silij de Spiri-
tu Sa. c. 10.
Controver-
siae omnes
huius tēpe-
statis hoc
opere ad a-
postolicam
reuocatur
doctrinam.

Vide 2.
Reitor.

AD D. PHILIP. HISPAN. REGEM.

rentur, ij etiam inuulgationem imperitarer, quorum vel recusasse imperium duxerim nefas, tandem precibus votisque, piorum victus, iussuque, obsecuturus in animum induxi meum, ut hic ingenij mei foetus, nobis, ut diximus, initio peculiariter conceptus ac informatus, Reip. commodi causa, quod hinc illi pollicebatur non vulgare, edere in lucem. Verum cum mihi conscire probe, nos hoc in scripto belli telam aduersus oes in vniuersum Euangelij Orthodoxi Germanique, hostes fuisse exorsos, nosque, totum cum hostium in festissimorum copijs cogredi longe fore impares, ni belli nobis socios prestrenuos, imo duces quereamus inuictos, diu multumque fuit consulto opus, eccuius tandem aspicijs fretus, hanc aleam (quod dicitur) audere iacere, meque, in arenam dare totum cum Goliathis concertaturum? Hic vbi varia sese offerret consilia, & alios alij nominis nostri per studiose amici suis cum verbis, tum literis proponerent Reges, quorum sub clypeo ac defensione me traderem, Panopliamque Euangelicam illis commendatam inscribere, eodem denique, varia ob causarum momenta mei animi inclinavit statera, ut vestre Maiest. sub signis stipendia facerem, meque, totum vna cum Panoplia mea Euangelica aduersus oes ad vnum Euangelij hostes belligeratura vestrum sub presidium omnium, ut videbatur, tutissimum collocarem. Cum enim isthuc defensionem prorsus herile obnatiui iuris solique, paterni prerogatiua (de qua non mediocriter mihi gratulans, D. Opt. Max. immortales habeo gratias, quod in Catholica Principis regione natus atque educatus, tot salutis eterne periculis sum ereptus, alibi tot miseris natalis sui soli tantum infelicitate hodie disperentibus) mihi plane pollicerer inter alia non pauca, nec ea tenuia, illud cum primis sese offerebat, quod apud eum nobis multo securissimum foret propugnaculum, tutaque, principia, quae non appellatione solum dicitur REX Catholicus & Fidei defensor: sed re quoque ipsa iam dudum orbi Christiano, immortalis cum gloria id fecisset omnium illustrissime contestatum.

Ad haec & illud momenti non minimum appetebat, quod repurgato Angliae regno ceu Augiustabulo, quod pridem erroneo omne genus numerosissime vndique confluerat, ab omnibus semel quasi firmis, sic errorum, venenorum, atque pestium non vnius generis inuectarum sordibus, ac opinionum monstris repurgato, pristinamque, in tranquillitate ac puritatem vindicato, omnem non ingenij modo, sed istius etiam potentiae regiae curam, studium, et operam indefessam ponere desinas nunquam in vero Dei opt. max. cultu instaurando, religione constituenda, factis denique, Ecclesiae rectis conficiendis & absoluendis. Quam id vero pulchre iuxta ac feliciter successerit, orbi toti est notius, quam hic ut sit praedicandum verbosius. Sanne Rex serenif. tua vota Christ. Iesus Christiano de pectore fusa exaudire non est dedignatus, quod equidem semper tibi Catholicamque, Ecclesiam gratulatus sum, et mihi praesepere gauisus. Qui enim Deus opt. max. opta

Cur Regi
Philip. haec
Panoplia
inscripta

Excimia Re-
gis Philip.
in Catholi-
ca fidei in-
stauratio-
nem pietas

Singulari
in Catho-
licis in-
stauratio-
nem zelum Re-
gis Philippi

EPISTOLA DEDICATORIA

*Dns Ma-
risesto ad-
vnuas nupti-*

ta isthęc potuisset aut surdus negligere, aut nō benignissimus exaudi-
re, q̄ luculentū nō minūs atq; eximiū, imō singularē p̄fus p̄ se fere-
bāt Christianismi & conseruādi & ppagandi zelū. Quā enim iste
ardēti flagrarit Dei opt. Max. amore zel^o, q̄ Maies. T. Catholicā p̄sen-
tissimū, & vt pleriq; ominabātur, inauspicatissimū corporis salutisq;
periculū subire, suscipere atq; adoriri adeō coēgit. Sed scribēdo pane-
gyrico hīc nō est locus opportunus, quē alijs plibenter cōcedo inge-
nij dexteritate & huius faciūdi arte instructioribus. Vnū illud filēio
vt p̄teream, facere nequeo (quod autēticē ex alijs me audire dudū me-
mini) flagratissimū istū catholicismi zelū nulla posse p̄ eo, atq; par-
est, oratione p̄dicari: nullis Panegyrici luminibus, vt dignū est, illu-
strari: nulla deniq; humana eloquentia suo p̄ merito celebrari. Quis
enim mortaliū omniū Rex sereniss. tuū istū flagratissimū pectoris
verē Cathol. zelū verbis idoneis, ac rei hui⁹ adeō p̄clare Maies. T. di-
gnē aggrediatur celebrare, quo infāmatus, aliud te illis in nuptijs An-
glicanis nihil ambire, nihil q̄rere, nihil spectare, sacrosanctē p̄fiteba-
ris tuis literis ad D. Carolū Augustum patrē datis, q̄ religionis Catho-
licæ illic demolitæ atq; euersæ instauratōnē? Istud tuę literæ nunc
quidē orbi Christiano disertē loquuntur, magnumq; tibi apud pios
vbq; oēs pariunt immortalitatis nomen, summa cum pietatis verē
Christianæ laude cōiunctum: sed illo in die idē multō gloriofius a-
pud illum omnium æquis. iudicē Christ. Iesum testabuntur, quādo
p̄clarum istud in ipsi⁹ Ecclesiā studium sempiterna remunerabit im-
mortalitatis beatæ gloria. Porro syncerum isthac in re adipiscēda &
administrāda collatum studium, nec qd^d alij fortassis (si hęc ingenio
metiamur humano) spectassent M. T. cōsiderasse, ipsa rerū euenta ef-
fectaq; solis luce declarāt liquidiūs, vt hīc de illo nihil habeamus ne-
cesse dicere fufius, ne quid auribus T. M. dedisse videamur. Proinde
Rex sereniss. cum M. T. in Catholicā Christi fidē pietas singularis or-
bi toti Christiano tā sit clara, q̄ cōtēstata, optimo sanē merito isthuc
nobis Catholicissimum V. hīc libris ppugnantibus cōcedendum
videtur, vbi defētionis heroicæ, atq; subsidij verē principalis inuenia-
mus plurimum. Regius enim ille Titulus, Catholicus, auito ex stem-
mate fluēs, Catholici nominis hominibus omnib⁹ tutissimum isthuc
pollicetur p̄sidium, quotquot piæ aliquid opis sibi desiderāt, nedum
implorant. Hunc igitur nostri ingenij foetum si nō elaborādo, at lā-
bendo tamen vtcūq; , ni nos amor fallit, formatum, Catholicæq;
Christi Iesu Ecclesię cōsecratum (in cuius vni⁹ gratiā in lucē edimus)
vnā nobiscum tuā in p̄tectionem aduersus diros Sycophantarum
morsus vndiq; inhiātes, atrocēsq; hostiū semel omniū impressiones
infestis suscipere ne dedigneris, rogo atq; supplico sanctumq; tuum
per

*Chr Rex
Philippus
Anglicæ
mas ambie-
rit nuptias.*

EPIST. DEDIC. AD D. PHILIP. HISPAN. REG.
per Catholici Regis nomen tibi hæreditarium obtestor at-
que obsecro.

Cætera verò, Rex Catholice, quæ res præsens tuis conue-
nienter titulis cuiquam efflagitare videatur amplius, aut
cum pio Lectore trafiget operis præfatio, aut nos loco tem-
porique indulgentes, silentio sepelire maluimus. Vale Rex
Serenissime, & me vestris omnibus in Christo Iesu obse-
quijs deuotissimum clientulum vnā cum Panoplia hac Eu-
angelica in vestra defensionis Catholicæ castra allegere, in
matriculamq; æ ascribere obsecro ne recuses, quò vestris
sub signis militans, vestro etiam classico ad nobiliora ali-
quando stratagemata in Euangelij, vestræq; Catholicæ fi-
dei hostes edenda excitatus accingar. Leuuardiæ Frisonicæ
ex ædibus nostris, anno 1559 Kal. Iulij.

Catholicæ T. M.

deuotissimus

Vuilhelmus Lindanus

Dordracenus.

PRAE

PRAEFATIO IN QVIN- QVE LIBROS DE VERBO DEI EVANGELICO.

CHRISTIANO LECTORI EVANGELICAE
VERITATIS, ATQVE APOSTOLICAE DOCTRINAE
studio vnam in Christo fidem, vitamque Christianam,
VVilhelmus Lindanus Dor-
dracenus.

Nostri seculi arum-
nissimi cala-
mitates au-
thorem ad
remedia
meditanda
instigavit.

INTER complures istius tempestatis calamitates, quibus popu-
lus Christianus, verum Dei Opt. Max. peculium, miserabiliter ho-
die vexatur, simul & perniciosè dilaniatur, non alia vlla ita certò illi
est perniciofa, quod equidem arbitror, atque pestilens isthac nouo-
rum dogmatum lues: quæ verbi Dei simulachro personata, atque
Euangelij prætextu quasi stybio quodam præligiofo fucata, incau-
tos veri similitudine captos illaqueat: imperitos noui Euangelij ad-
miratione stupefactos mentis carcutientia perstringit: Semidoctu-
los vana illius falsi nominis scientiæ opinione deceptos, à recto Euangelicæ veritatis tra-
mite seducit. Quam longè miserrimam Christiani populi vicem sæpè multumque vbi
mæstissimus doluissimè, in mentem mihi percrebrè venit, pium nostra pro virili (si qui-
dem Deus Opt. largiretur) iuuandi studium, quo dulcissimos Catholicæ Christi Ecclesiæ
matris charissimæ filios, fratres germanos aut ab erroribus, quibus captiui tenentur, aber-
rantes, in rectam Euangelicæ doctrinæ viam quasi postliminè reuocemus: aut in vnus
illius Apostolicæ fidei sinceritate constantes, aduersus grassantes passim non minùs treuè
quàm numerosè hæreses velut amuleto præmuniremus: aut ambiguente denique, atque
nutantes in monstrata doctrinæ certò Catholicæ semita, quasi fulcro subdito confirma-
remus, & porrecto velut scipione, ne prolapsi pessimi eant, sustentaremus.

Quis nã to-
tus operis
scopus.

Hic igitur cum me varia animi, modò in hoc, modò in illud consilium pro varia mo-
mentorum ratione exstantis cogitatio diu admodum detinisset sollicitum, nihil præce-
teris omnibus vt firmiorem, ita compendiosam quoque Catholicæ doctrinæ defensi-
onem sic certò polliceri videbatur, quàm eiusdem ex antiquissima simul & verissima Apo-
stolorum doctrina, constabilitio atque confirmatio. Nam quod nonnullis probatum vi-
deo consilium, Scripturarum videlicet meris testimonijs hæreses esse refellendas, nobis su-
nè seu sacrum quoddam Thesei filum, quod dicitur, ad explicandos labyrinthorum isto-
rum vniuersorum errores sufficere, isthac sanè tempestate, minimè videbatur: quòd quæ-
stionis omnium serè aliarum principis, de scriptura nimirum, an ad dogmata omnia a-
struenda & corroboranda sufficiat, nec ne, status in controuersia in primis sit positus. Huc
accedit, quòd Catholicæ Fidei isti aduersarij (qui dici, quàm esse malunt Euangelici) si
apertioribus Scripturarum locis vrgeantur pressius, quàm quos aut ineptè detorquere, Scriptura-
rum aut sacrilegè corrumperè, aut peruersè deprauare pro suo commodo queant, ipsam qui-
dem Scripturam aut planè non recipere, vt Iacobi epistolam Lutherus, Pauli ad He-
bræos Pomeranus, Ecclesiasticum Caluinus: aut si recipiant, alienam à vero sententiam
vel ex Græco, vel Hebraico, vel etiam Latino tropo (vt Caluinus illud de merito ope-
rum apud Ecclesiasticum, de gratia nobis cooperante, de Baptismi aquæ necessitate, alij
que) inuehere malunt, quàm à sua isthac semel anticipata, & non ex Scripturis hausta, sed
eò adducta animi sententia discedere. Taceo quòd nulla Scripturæ testimonia (quæ vt vul-
gò videre est, ob facilem ipsius in varias sententiarum formas flexum, rectè naso fuit assi-
milata cereo) ad quæstiones nunc orbem propè vniuersum perturbantes definiendas ita
vix proferas aut perspicua, aut efficacia, quibus non oppositionum aliquot plausfra ad-
uersarij opponant, vt eorum aut obfuscent claritatem, aut infirmant veritatem. Quem
admodum enim Arrhiani illi innumera sacrarum literarum ad fidei veritatem exagi-
tandam compilabant fragmenta: Ita nostri isti ingètes mutilorum locorum acervos hinc
inde corrasos accumulunt, ad Catholicæ Fidei claritatem toto planè orbe illustri-
simam quasi nubibus quibusdam obscurandam. Verum enimuerò quis vel communium rerum
medio-

Vnde certis-
sima simul
et solidissi-
ma fidei
Christiane
confirmatio

Aduersa-
rorum artes
ad eluden-
dos, quibz
captiuntur
rū laqueos
Luth. pra-
sat. in D.
Iacob. epis.
institus.

Scripturas
sola cur ne-
queat eta-
tis huius
hæreses co-
futati &
distigari.

Scripturas
imperitè
cumulant
aduersarij
ad veritatem
obruendā.

Scripturas
imperitè
cumulant
aduersarij
ad veritatem
obruendā.

Scripturas
imperitè
cumulant
aduersarij
ad veritatem
obruendā.

PANOPLIAE EVANGELICAE.

mediocriter peritus, miretur meritò istorum hominum centones varijs Scripturarum
tanquam panniculis confutos, vni illi Apostolicæ Fidei ceu vineam aliquam hirtis velle-
ribus obductam obijci, qui Osidium illum Getam ex Virgiliano opere Medeam Tragœ-
diam meminere plenissimè expressisse? Aut probam nostram Falconiam de Homeri
simul & poemate Euangelicam Christi historiam copiosissimè descripsisse? Quis enim
nesciat, quàm nullo planè negotio Scriptorum verba in alium atque alium rapiantur, fle-
ctantur, torquantur sensum, quàm ab illis vel dicebantur, vel scribebantur? Hic igitur
imensus aduersarijs cum ad effugitandum, tum ad cauillandum patet campus, vbi Scri-
pturarum sensus, haud semper liquidò perspicuus, tantisper illis est aut incertus, aut am-
biguus, dum aliquem vel noua cudendo, vel vetera recudendo effinxerint, qui aut vetera
dogmata non adiuuet, aut sua ex priscais putidisque errorum lacubus renouata in speciem
adiuuet. Hinc illud tandem efficitur, vt vtrisque lignea, quod verus habet prouerbium, sarcinenda
fatigatis ferra, nullus sit elusionum finis, nullus responsonum terminus, nullus denique
Apologijs vtrinque scriptitandis modus.

1. Timo. 1.
1. 10. 2.
10. 10.

Verum si doctrina certò Apostolica nouis istis siue heterodidascalis, vt Diuus Paulus
sua tempestatis hæreticos notabat: siue Antichristis, vt Diuus Ioannes, opposita obijcia-
tur, non habent refractarij, quod præfractè reijciant: non habent pertinaces, quod mordi-
cus obtineant: non habent Hæretici, vbi diutius hereant: nisi cum doctrina Apostolica
Apostolos simul ipsos vnà cum Christo ipso Apostolorum (vt ita quis dixerit) Catechi-
sta & Pædagogò, atque Spiritu sancto eorum & ductore & doctore semel abijciant, semel
conculcent, semel de medio tollant. Quod mortalium nemo, nisi impijissimus quispiam
Lucianus, aut Apostata Iulianus, vt non in animum inducat suum, ita nec sectis factio-
nisque condendis est idoneum. Si suam igitur ad originem reuocetur dogma, quod in
controuersia est positum, haud sanè aliter, atque rectus à Sole radius splendet illustrius,
riusque rectà fluit à fonte purius, perspicuam veritatis lucem inde sibi aut hauriat, aut si
ignorantiæ, errorisue obfuscata fuerit nebulis, recuperet. Verissimè iuxta ac grauissimè
error Romanus, & Sacramentorum caelestium ratione perspecta, quicquid sub caligine ac
nube tenebrarum obscurum latebat, luce veritatis aperitur. Si canalis aquæ, qui copiosè
prius & largiter proflebat, subito deficiat, nonne ad fontem pergitur, vt illic delectationis
ratio noscat, vtrumue crescentibus venis, in capite sicauerit, an verò integra inde
plena procurrens, in medio itinere defluerit? At si vitic interrupti aut bibuli canalis ef-
fectum est, quòd minùs aqua perseveranter continua ac iugiter flueret, refecto ac confir-
mato canali ad vsum atque potum ciuitatis aqua collecta, eadem vbertate atque integri-
tate repræsentatur, quæ de fonte proficiscitur. Quod & nunc facere oportet Dei Sacerdo-
tibus præcepta diuina seruantes, vt in aliquo si nutauerit, & vacillauerit veritas, ad originem
Dominicam ac Euangelicam & Apostolicam Traditionem reuertamur, & inde surgat
actus nostri ratio, vnde & ordo & origo surrexit.

Vide Dial.
1. Theod.
Vide Euseb.
lib. 3. c. 35.

Proinde hanc confirmandæ doctrinæ Christianæ rationem, semper mihi omnium fir-
mitissimam habitam ingredi videbatur consultissimum, quòd verè Euangelicæ doctrinæ,
atque Apostolicæ disciplinæ sententia nobis posterisque facta testè persisteret. Hoc confi-
lium enim Scriptoribus peruetustis & Apostolico illi seculo vicinis quàm probatissi-
mum, atque fructus simul & compendij plenissimum visum fuisse animaduertimus:
quod videlicet ad refellendas reuincendasque hæreses, populum quoque aduersus diras
errorum pestes muniendum singulariter valere fuerit creditum.

D. ille Ignatius, ὁ ὀνομαζόμενος Θεόδωρος, ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἐφέσου, qui teste diuo
Theodoro, r. Dialogo, Magni illius Petri dextra Archiepiscopatus gratiam suscepit,
cum eius temporibus vnà cum grauisima Traiani persecutione nouella pullularent erro-
rum plantaria, haud quidem alia ratione Christianum populum arbitratur aduersus
illorum venena præmunendum, quàm si salutarem doctrinam liquidò Apostolicam
nouis horum commentis obijceret. Asiam enim ad bestias Romæ damnatus præteriens,
adhortationibus (ait Eusebius) Parochias corroborabat, vt cum primis hæreses recens
exortas, & emerfas magnoperè cauerent, & Apostolorum Traditioni indiuisè adhæ-
rent, admoneret, quàm & cautionis gratia scripto testaturus, scribere necessarium iu-
dicauit.

Nullo nego-
tio verba
Scripturæ
à genuino
deprauan-
tur sensu.
Vnde nam
sarcinenda
controuersi-
arum om-
nium con-
cordia.
Qua via
ad perspicu-
am doctrinam
conducitur
vnde Catho-
lica veritas
nitendum.
Fauillam
esse dogma-
tis in cõ-
mentis & simplicibus, & errorem deponere, & inuenire, atque eruere veritatem. Nam si ad
trauersa
diuinæ Traditionis caput (inquit epistola ad Pompeium) & originem reuertamur, cessat
posteriorum
error Romanus, & Sacramentorum caelestium ratione perspecta, quicquid sub caligine ac
veritatem
nube tenebrarum obscurum latebat, luce veritatis aperitur. Si canalis aquæ, qui copiosè
cognoscere.
Ratio ex-
pugnanda
rum hære-
con semel
omnis cer-
tissima. qd.
peditio fidei
ma et fir-
millima.
Vnde hære-
con resu-
tatur ab
Apostolicis
Scriptoribus
bus ostendam
nos ingredi
cõstitumq
An. D. 70.
D. Ignatius
Ecclesiasticus
nit aduersus
sus hæreses
ab Aposto-
lis traditæ
in memo-
riam reuocatis
Sic

PRAEFATIO IN QVINOVE LIB.

Anno Dom. Sic Agrippa ille cognomento Castor, Theologus cum primis nobilis, atque apud pri- so Agrippa scos olim ob eruditionis praestantiam clarissimus, licet nunc ob dolendum maximè luca- Castor brationum eius interitum obscurus & propè ignotus, aduersus illius Simonis Magi disci- pulos Basilidem & Saturninum... Anno Dom. Sic Agrippa ille cognomento Castor, Theologus cum primis nobilis, atque apud pri- so Agrippa scos olim ob eruditionis praestantiam clarissimus, licet nunc ob dolendum maximè luca- Castor brationum eius interitum obscurus & propè ignotus, aduersus illius Simonis Magi disci- pulos Basilidem & Saturninum... Anno Dom. Sic Agrippa ille cognomento Castor, Theologus cum primis nobilis, atque apud pri- so Agrippa scos olim ob eruditionis praestantiam clarissimus, licet nunc ob dolendum maximè luca- Castor brationum eius interitum obscurus & propè ignotus, aduersus illius Simonis Magi disci- pulos Basilidem & Saturninum...

PANOPLIAE EVANGELICAE.

perculit, in praesentiarum certè iustissimus, quemadmodum & mundi interitum nunciu- Fides deli- titioribus de causis, quam antè sapissimè, vti sub Severo A. 1. Iudas ille Danielis interpres quu atque sub annum Domini ducentessimum, quod magnitudo persequutionum praesentem mun- eclipsis sub di minabatur occasum, teste D. Hieronymo. Sic 2. Cyprianus epistola 3. libr. 2. Anno Do- mundi inte- mini ducentesimo trigésimo. 3. Basilius, item sub annum Domini trecentessimum septua- riu futura- gesimum 4. Ambrosius propter Gothorum furores sub annum Domini 400. Italiae Ro- Frequenter meque capiendae imminentes, & Longobardos suae Infubriae impendentes. Iam vulgò non mudi inte- infrequenter hac de causa est trepidatum, vti apud Sigebertum est legere Anno Domini ritum olim 673. Rursus 793. & per Galliam sub annum Domini millesimum ex millenariorum fortè Sacti diu- nabat sibi riti condita fuisse illo seculo Monasteria, vbi se se impendenti illi diei Domini praeparant impedere, 71. aptius. Nunc, inquam, iustioribus de causis breui lapsuras mundi istius pereuntis quis haud sed nūquā improbaliter coniciat ruinas, quam antè, quum ex alijs non leuiter istò alludentibus, ali- iustis q- bi copiosius explicandis, tum ex comminato nobis in primis à Christo ipso Fidei Aposto- hodie. lo, Euangelicæ atque Apostolicæ fidei excidio: quod tot hodie, eheu, nimium varia & Mores no- totius or- numerosae commoluntur hæreses. In hoc enim vsque seculum vnum ferè aut alterum A- striseculi ad D. Pauli bus excidia postolicæ fidei dogma ab hæreticis illis priscis vt multò eruditionibus, ita longè quoque ad D. Pauli vel mundi modeltioribus in dubium vocabatur. At ista porro ætate semel in vniuersum propè om- phetiam pbello con- sine videret nia non in dubium modò reuocantur, sed exhibantur, sed exautorantur, sed profigantur. strunt. Verum quanam rogo via & ratione? Tanta certè animorum & contentione & impu- dentia, vt isthac ætate si vnquam antè illud Paulinæ Prophetiæ expleri videatur: Quod illam doctrinam Apostolicam, prophetabat, Christiani non sustinerent, rectam nimirum veri Euangelij doctrinam impijs nouorum dogmatum opinionibus deprauantes, sed iuxta suas quisque cupiditates & libidines sibi coaceruarent Magistros, magno videlicet nu- Necessario mero, atque inter se quoque ipsos toto diametro dissidentes, nullo doctrinæ nouæ dele- epistolice doctri- ctu habito, modò illam hæterodidascalam, id est, aliud ab illa Catholice Christi Eccle- nō scripta si doctrina doceant. Iam illud adiecit, quam bellè in nostros, Deum immortalem, nūc loc: a n- congruit mores? A veritate, inquit, auditum auertent, auribus prurientes. Quid hoc da catho- quæso aliud, quam quod veritatem vetustate corroboratā, suis vitijs asperam, moribusq; lica veterū inimicam perosi noua dogmata audiendi pruriant libidine? quæ videlicet latam illam Patri & sempiternæ mortis viam contra angustias Euangelici itineris salutariter arctas, malè sua- Ecclesiarū uiter dilatent? An non istas Paulinæ Prophetiæ notas in nostræ tempestatis Euangelico- concors sen rum (quos sese ipsi dicunt) moribus agnoscas? qui quid aliud quotidie nouos quaritan- tentia. do magistros, quam vt aurium pruriturum expleant? Hæc est, vt aurium doctrinæ istius in apostolica doctri- speciem nouæ pruritu lasciuientium libidini fiat satis? nihil pensi habentes, quid doceant, nūc vsu ve- modo doceant noua: nempe, qui ipsi, vt diuus Esaias de suæ ætatis moribus locutus, de nit, quo d- nostris prophetabat, loquantur placentia. olim pphe- Quare nos ætati isti nostræ multò infœlicissimæ salutariter consultum exoptantes, non tica, vt re- vt prisco illo seculo vetustissimi Theologi diuus Ignatius, Agrippa Castor, Egesippus, di- pudietur- uis, Irænaeus, & Clemens Alexandrinus Apostolica tantum doctrina contenti esse potui- quasi hu- mus, ad hæreses nostra hac tempestate grassantes refutandas: Sed illi Catholicam vetustif- mana, & simorum Christianæ religionis Scriptorum doctrinam, Apostolicæ illi quasi succentu- mendaci- riam, adiunximus sociam. Si enim quæpiam rabidis istorum nostri seculi hæterodida- atq; adul- scalarum furoribus, aut fanaticis delirijs, aut impotentibus cupiditatibus incommodiùs terij accu- explendis doctrina Apostolica videatur alicubi obhsistere, quæ ipsorum aut deliria ca- setur. stiget, aut doctrinæ mendacia emendet, aut errores refutando furoribus sanet, hanc toto li- Voces ad- cèt orbe Apostolicam in confesso semper habitam, vetustissimi præterea vnus aut alte- uer sariorū rius Apostolorum successoris etiam testimonio contestatam, atque confirmatam, menda- gibus doctri- cij impudentissimè notare, atque veluti adulterinam, supposititiam, & commentitiam re- nā aposto- pudiare nequaquam dispudet: nihil minori sanè sacrilegio, quam olim diuini Prophete- lica Eccle- ab impijs mendacij suggillabantur, si quando improbis eorum studijs pugnantia, prauif- sic Catho- que cupiditatibus aduersa concionabantur. Quemadmodum enim illi vel vni Esaiæ, vel sis Cartho- uer tradit- vni Hieremiæ verbū Domini annūciantis obstrepètes, aut impiè ceu fabulā deludebāt, aut tū eleuari, tamināt sacrilegij scelere, quantò pluribus indubitatis Euangelicæ testibus impiè audēt ob- atq; falsi- nunciatum in fabulā cōuersum, aut irreligiosè subsannant, aut sacrilegè mendacij notant. fare conā- tur.

PRAEFATIO IN QVINGVE LIB.

Apostolorū... Quod (inquiunt) aut ille, aut ille vetustissimorum Patrum testatur ab Apostolis vel... dicitum vel factum, ex vulgi errore dicitum est: magis receptos, quam probatos vulgi mo...

PANOPLIAE EVANGELICAE.

manifestum est, nos diligentissimè cauissè, ne qua noua & impia dogmata in nostras Ec...

Quæ ipsorum asseueratio an veritati affinis sit, an ab ea longè ablit, potius maluimus Ex Pano... tuo, candide Lector, relinquere arbitrio dijudicadum, quam nostro quasi præiudicio tuas...

Diaboli fraudes... Aduersarij... Gethorū... Tragicū... Aduersarij... Gethorū... Tragicū... Aduersarij... Gethorū... Tragicū...

PRAEFATIO IN QVINQVE LIB.

is hanc ha- disq; ignauia, imò atrocis verius iniuria, cum citra piculū parricidale maternas Ecclesie
 reieci stama Christi Catholica conflagrare quis videre nequeat aedes, ni omne sua pro virili attulerit
 omne propè subsidii: hoc verò magne fortassis me apud quosdam cenforios notabit temeritatis, quòd
 orbē Chri- maius huius ætatis viribus attentarim onus suscipere. Sed quia & in magnis voluisse fat est,
 stianū ex- nec suo apud Deum Opt. præclarum piæ suam in Ecclesiam conseruandam voluntatis stu-
 tialiter de- dium caret fructu atq; adeò premio, hanc in partem peccandum arbitrabar fatius, quàm
 pasitur. illius culpe vlla ex parte vel videri affinis: maximè cum & nos Dei Opt. dignatio ad cu-
 stodiendas sua super familia excubias vocare non sit graua, alijsq; collegis strenuam hanc
 in rem assidue operam tolerantibus ad ferendam, si quam possumus, auxiliij opellam inui-
 tantibus. Ne igitur illis desimus & nos ad opus accingere fuit animus.

Fos errorū
 omniū hu-
 ius ipesta-
 tu, qd Scri-
 ptura sola
 est verbum
 Dei, hoc o-
 pere obstrui-
 tur, et ob-
 turatur.
 Nisi aduer-
 sarios cogas
 verbū Dei
 Agraphon,
 atq; nō scri-
 ptū, sed tra-
 ditū recipe-
 re, tātundē
 profeceris,
 quantum si
 hydrā illā
 Lernaā sal-
 uo capite
 principali
 oppugnare
 pergas.
 Fidei Chri-
 stiana ba-
 sis est ver-
 bum Dei.
 Quāti inter
 sit cuiusq;
 Christiani
 hanc cōtro-
 uersiam,
 Quidā si
 verbū Dei
 Euāgelicū
 cognoscere.
 Diabolum
 hanc de ver-
 bo Dei con-
 trouersia
 viā sibi ad
 Athēismū
 molitur.
 Diabolum
 nunc calli-
 dius simul
 et infestius
 Catholicā

Verbū Dei
 an solā cō-
 tineat Scri-
 pturam.
 Quā exi-
 mia et pro-
 ris huius cō-
 trouersia
 vitilitas.
 Vide Hierō.
 i. Catal. &
 Epiphan.

PANOPLIAE EVANGELICAE.

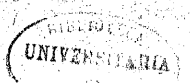
aliud inire consilium lædendi nostri studio coactus, longè illo & callidius & noxiū magis oppugnare
 excogitavit machinamentum, quo illas vel partim saluas, si non perderet, at sanè affligeret
 tamen. Itaq; in Italia p Theodotianos Legem & Prophetas, in Ponto omnia Christiana
 Vide hac de Nicæ-
 pho. Ter-
 tul. contra
 Marcionē.
 Epiphaniū
 August.
 de heresi-
 bus.
 De prescri-
 ptionibus.
 Vide Viſto-
 re Africa-
 nū de per-
 sequutione
 Vnandali-
 ca. lib. 2.

excogitavit machinamentum, quo illas vel partim saluas, si non perderet, at sanè affligeret
 tamen. Itaq; in Italia p Theodotianos Legem & Prophetas, in Ponto omnia Christiana
 hiſtorie Euangelia, præterq; D. Lucae, conabatur per Marcionē sublegere, in Syria per
 Alogos illos Apocalypſin, in Græcia per Seuerianos Acta Apostolica, & per Helce-
 ſitas D. Pauli epistolās moliebatur inducere atq; delere. At nunc sub mundi finem, si non
 ætatis senio emorientis, ac nostris saltem sceleribus labascens, non partem modò aliqua
 verbi Dei, sed totum planè ipsum Dei verbū pijs Christianæ doctrinæ filijs, fidisq; Apo-
 stolici depositi custodibus studeat furripere: dum videlicet scriptum Dei verbum, si lite-
 ras numeres, sartum tectum sese simulat callidus impostor relinquere: sed si penitiorē eius
 intueare naturā, re vera illud totū conatur sublegere, atq; funditū perdere. Quia n. illud
 scriptū Dei verbū clarò certoq; Apostolicæ Traditionis sensu vt obscuret, spoliat: quia il-
 lud viua Apostolorū voce traditū vna cum illo dogmatibus, vt laceret, expilat: nunquā
 sanè antehac nec callidioribus vsus machinis, nec astutioribus fretus cōsilijs, nec formida-
 biliorib. instructus artibus, in Catholicā Christi Ecclesiā aut incubuit infestior, aut insul-
 tauit perniciosior. Verū enim uerò si tantū veritati Scripturarū obſtrepit adulter sen-
 sus, quantum & corruptor stylus, vt rectè à Tertulliano dicebatur, quid de isthoc dia-
 boli veteratoris fratragemate censendum, quo non solū verum Apostolorum sensum
 illis conatur detrahere, sed adulterum etiam molitur inuehere? Ergone vna cum Apo-
 stolici sensus mutilatione certissimum Scripturis ipsis dirum vaſer molitur interitum?
 Si semel igitur totum Dei verbum indubitato constitutum fuerit, & determinatè si-
 nitum, omnes in vniuersum istæ errorū præſtigie (quibus nunc temporis cōplures, proh
 dolor, perſtricta mentis acie recto Euangelicæ veritatis tramite aberrantes, sese in certissi-
 mum sempiterni exitij barathrum dant præcipites) adeò non euaneſcent modò, vt penitus
 deletæ vltro quoq; semel intercant, veramq; Apostolicæ doctrinæ custodem Ecclesiā Ca-
 tholicā mirificè suo interitu gloriosam, singulariterq; illustratam reddant. Nec enim ali-
 quod futurum mihi persuaferim, si inter diuulſas Ecclesiarum istarum factiones, Catholici
 nominis vt verè expertes, ita verè quoq; sed frustra, æmulantes, vt olim Arriani, semel
 nobiscum concorditer conuenerit, quidnam sit verbum Dei, quàm quod in teterrima
 noctis caligine vsu eueniat, si lucidissimus Sol subitò exortus horridis depulſis tenebris
 omnia clarissimè suo lumine collustrat, quòd tota rerum vniuersitas, in suo quoque or-
 dine atque natura, planè inspiciatur, quid solidum, quid inane: quid viuum, quid adum.
 denique verum, quid adulterum.

Proinde cum tanta vberriorum fructuum & eximiorum commòdorum copia
 ex vna hac quæſtione pendeat, vt nostrum fuerit, ne hiulca orationis methodus ratum
 aptumq; disputationis filum obscuret, neus Lectoris attentionem inepta rerum series
 frustreret: ita tuum erit, Christiane Lector, vt anticipatæ opinionis sententia paulisper
 deposita, æquū iudicis personam indutus, animi quidem attentionem in cognoscendo,
 æquitatem verò in dijudicando adhibendam, obnoxie oro, atq; tuam te per salutem ob-
 secro memineris, ne aut illa præoccupatus, frustra legendo fatigeris, aut hac destitutus ali-
 ter quadam tibi videantur dicta, quàm vel pia instituti nostri ferat ratio, vel sacrosancta
 rerum veritas patiatur.

Cæterum quòd planè omnium vberius feruiremus cōmodis, magis rerum, quàm
 verborum studioſi, vtilia potius, quàm plausibilia sectati sumus, quæ non inania tibi Le-
 ctor vocalarum molliſculo tinnitu aures ferientium adferant oblectamenta: sed quæ
 salubriora dogmatum Fidei Catholicæ præbeant emolumenta: quæ cum mentem fru-
 ctus suauitate demulceant, tum animum Christianæ religionis pietate imbuant, pectus
 deniq; veritatis certò Euangelicæ sanctitate impleat.

Hæc autem dixerim de dogmatibus hodie in controuersia positis, & si certè non om-
 nibus, at plurimis tamen, ijsdemq; capitibus, atq; aliorum fontibus, quæ aut diffusè, aut
 restrictè, quod alij nostræ ætatis Theologi copiosissimè sint perſequuti, pertractare no-
 bis cura fuit, pro eo atq; nostræ Panoplie ratio postulare videbatur. Quibus si minùs aut
 per ætatis iudicium, aut veterum Patrum studium fuerit factum satis, pius, rogo, boni
 consulatur iuuandi animus: cui si aut facultas deficit, aut effectus, certè voluntas non de-
 fuit, aut affectus. De illorum equidem numero me in primis profiteor ingenuè, qui pro-
 ficiendo scribunt, & scribendo proficiunt.

PRAEFATIO IN QVINOVE LIB.

Apostolicam itaq; simul & Catholicam de dogmatibus hac extrema mundi pereuntis hora controuersis doctrinam perspicue sub omnium oculos proponere conabamur, ac simplici sane contenti fuisset ueritate, nullam ne leuicula quidem offensionis, nedum iuste indignationis, occasionem mortaliu cuiquam daturi, si res ita ferre posse fuisset uisa.

Vnde & ab aduersariorum omnium nominibus perlibenter temperassemus, ut sententiae sententis opposita absque ulla omnino personarum inuidia placidam loqueretur ueritatem, nisi huius faciendi necessitas isthuc nos prorps ad egisset inuitis. Non enim illorum uerba huc transferre licuit acephala, ne falsam calumniam struxisse uideamur, quam nos fide in eis persaepe desideramus. Proinde strenuam dedimus operam, ut sententis duntaxat eorum syncere & optima cum fide recitatis non conuicta conuictis etiam retunderemus, non maledicta maledictis reponeremus: sed ueritati Euangelice studentes, Euangelicam quoque illam Christi Iesu mansuetudinem pro nostra infirmitate imitabamur: quae maledicentiam omnem uel laesita exhorrescit, non in Euagelico modo negotio, sed in omni plane uita Christiana, ut non audiamus in re sacra, quod prophanus ille in re prophana uerissime exclamat: ἀκόλαστον ἔσχε γράσσαν ἀισχύρον νόσον.

Quibus arguam hic pugnandum ex hostium praescripto.

Illud postremo loco admonitum uelim Christiane Lector, nos in aduersariorum gratiam non plane omnium, neque omnibus omnino ueterum Patrum testimonijs esse usus, quae causam nostram aut instruere locupletius possent, aut manifestis confirmare: sed ex istorum sane praescripto illos duntaxat Patres ueteres in Apostolica doctrinae certo demonstranda testimonium afficimus, quos uel ipsi ueterum prorps omnium Aristarchi audacissimi, ut iniuicissimos no dixerim, aut iniuicissimos, ad sua isthuc noua dogmata statuenda adducere non dubitant. Magnum sane praesudicium armis ex hostium quasi arbitrio praescriptis tantum pugnare: cum uerissime illud uisurpare liceat, Dolus an uirtus quis in hoste requirat? Verum praesclara huius causae bonitate confisi, ac perspicue omnibus, qui aequum adhibeant arbitrium, confirmatae fatis superque ueritatis Catholicae confidentia freti, legem ab aduersarijs praescriptam no inuiti patimur, nihil causae nostrae, quod equidem arbitror, detrimenti allaturum: in detrimento quis habendum censet, quod causam non tam adiuuet, quam exoruet. Quare ita nos instruximus, ut ueterum Scriptorum neminem ad Fidei Catholicae dogmata constituenda aduocauerimus testem, qui non ante annos iam mille suis in publicum editis libris, toti Christiano orbi esset uerit. Porro ea quae aut in τὸ ἀδύνατον, id est, incertorum calumniam, aut ἀποκρῆμα, id est, occultorum nequam incurant, prudenter hac in arena praeratiuimus, nisi quae aduersarij suis praesudicij recte aduersum se ipsi ualere iudicauerunt, dum haec ipsa ad sua isthuc noua dogmata stabilienda recitant. Illos proinde Apostolorum Canones in praesenti tantum mihi recitandos atq; uergendos credidi, quos illa totius orbis Concilia suis testimonijs quasi sigillis genuinos consignare non dubitarunt: quosque apud Epiphanium clarissimum scriptorem, D. Carolum Magnum, Burchardum, aliosque eiusdem notae extantes quasi disiectas in deploratissimo Apostolicae illius Politiae naufragio tabulas collegimus.

Veterum Scriptorum quae ante annos mille floruerunt, testimonij tantum haec in Panoplia uidentur.

Alia uero similis notae antiquitatis Christianae monumenta non adhibuimus, nisi quorum, ut diximus, fragmentis ipsi Aduersarij clarissimum Catholicae doctrinae Solem quasi nubibus quibusdam operire conatur: quae cum ipsi ad Catholicae fidei oppugnationem ualere praedidicauerint, equissimum quidem fuerit, ut eadem ad eiusdem propugnationem ualere concedant: qualia sunt, quae Telesphori, Anaclei, aliorumque uetustissimorum Scriptorum titulis extantia non infrequenter aduersus Catholicos retorquent. Quae si cupiam morosius censerent minus ad auctoritatem facere uidebuntur, ad antiquitatem saltem non leuiter pertinere demonstrabuntur. Quare hanc in rem seduli incubuimus, ut intra quingentos illos a Christo nato annos tota nobis decurreret ueterum Scriptorum recitatio, quod doctrina ex purioribus illis Christianae Ecclesiae fontibus hausta, facilius istud ex dogmatum discordia incendium pridem natum, dudum accensum, breui (eheu uereor) manifestum in orbis totius rogi, pyræque inflammandum restinguat, uerisque Euangelij Christiani studiosos uberrimis disciplinæ certo Apostolice fructibus scelicus cumularet, pios denique in uniuersum omnes uere Euangelicae pietatis atque Catholicae pacis amatores suauiter refocillaret. Quare ne qua in re nostro instituto defuisse cuiquam uideamur, Graecas ferè Graecorum Patrum adiecimus sententias, quos quidem aut ipsi legere, aut dolenda librorum penuria impediti per alios consulere potuimus: cum ut Latina Graecis collata significantius auctorum sensa expriment, tum ne in ueritatis Catholicae praesudicium aut minus aut plus, quam res habet, conuertendo dixisse ullam suspensionem cuiquam

PANOPLIAE EVANGELICAE.

am daremus: quod Aduersarios nostros in ueterum PP. sententijs, in historijs, in Sacrosanctis adeo Scripturis persaepe facere breui mundo demonstrabimus.

Proinde, ut ad rem accingamur, disputationis quidem nostrae erit series, ut in Propositiōe, quidnam sit uerbum Dei, peruestigetur, quam inuestigatione uera deinde uerbi Dei definitio excipiet: qua constituta, ueras uerbi Dei partes restrictè explicatas tractabimus, dogmataque Christianae Ecclesiae nunc propè omnia in controuersia posita ex uerbo Dei confirmabimus. Aduersariorum denique oppositiones ad Euangelicam ueritatis libram expensas, uanitatesque conuictas, uero euanascerè monstrabimus.

Quem laborem Chrifto Iesu tuae unius Gloriam illustrandae, Catholicaeque illi tuae uerae Ecclesiae propugnandae singulariter desudantem, quam possum in pensissimè supplex oro, atque obnixius obsecro, ut dignanter suscipias, nostrique misertus, tuo illo caelesti auxilio hanc ingenij infirmitatem adiuuare, mentis imprudentiam tuo consilio gubernare, etatisque imperitiam tui spiritus uocatione, afflatu, atque illustratione docere digneris. Te enim Chrifto testor in animam meam, nos amate magis quam audacter labores hosce in publicum dare: non cuiusquam suggillandi libidine, sed sanandi fratres desiderio, atque confirmandi: non de aduersarijs, quos nequaquam exacerbatos, sed sanatos optamus, uictoriam, sed contra mendacium quærentes ueritatem: contra noua nouatarum ex ueteribus haereson dogmata antiquitatem: contra Antichristorum omnium pseudoeuangelium ueram tui Euangelij sinceritatem.

Voluimus praeterea haec laboru quinquennaliu opellas (o uita tibi Chrifto Iesu gratas, tuaeque Ecclesiae conducibiles) in quinque tomos secare, ut quinque fortassis minarum tibi gratiaru omnium, quibus tuu Ecclesiae corpus exornare nunquam desinis, liberalissimo dispensatori obnoxij quinque, istas ex ter quinque annorum hisce in studijs exactoru sudoribus atq; algoribus, si non cum frugillo seruo libras: at cum puero illo Euangelico panes uultu salte hordeaceos offerremus: qui populum tuu ouium pastoribus destitutaru more dissipatum, dilanatum, conculcatum, lugendaque illa uerbi Dei fame laborantem uel tenuiter reficiant, uel famis malum leuiter saltem depellant: quibus etiam melius & elaboratius parere deo uideamus. Veremur enim, ne imprudentes aliquando tua illa die, quam seruus negligens no sperat, aut hora, qua nescit, oppressi, bonaru iustarumque uisurarum deprehendamur steriles, atque cum hypocritis miseriam illam fortem nacti, male in aeternum uiuentes moriamur.

Ioan. 5.

Luc. 12.

Adhaec & illud accedit, quod tacuisse interdum ueritatem, est prodidisse: quod si uinquam aliis in dogmatum tuae Fidei confessione locum habuit, nunc certe uel maxime idque potissimum, si locum cogitem, in quem tua me uocatio apertis adeo argumentis ex altissimo discenda ueritatis ocio est euocare dignata.

Deterruit subinde suscepti operis difficultas, sed perseverantiae stimulos addidit aduersarioru improbitas, atque uana de Euangelica ueritate tua, quasi dudum expugnata, uictoriae ante triumphum gloriatio, quam ualidius sibi nec uindicare, nec iactare desinunt: simulque tristissima isthuc fratrum Christianorum calamitas, ut ualidius orbe toto, ita in uicina omni grassans, qua qui non ab angusta Euangelij ueritatis semita deturbantur, non leuiter sane aut offenduntur, aut perturbantur.

Deterruit similiter a tanto bello suscipiendo huius aetatis infirmitas, quae uix dum circulatis digitis mihi supputans annos, sibi de iusta uirium tantarum paritate diffidit: sed indubitata tui subsidij fiducia uelut classicum canens, ad congressum hortabatur.

Deterruit denique praeter ceteris hisce omnibus rudem Tyronem huiusmodi uelitationis inexperientia: sed extimulabat eximie certum propriae salutis periculum, quod ex ignauo spectatoris tantum ocio bellicis istis tempestatibus uehementer adeo ubique perirepenti mihi creaturus formidabam: quippe qui tecum non colligit, dispergit, & qui tecum non est, contra est te. Qui enim nodum scalmum in lacu regere satis didici, quod nam ausim pacto Euxini furientis me credere fragoribus? quos tam uehementes uideo maledictorum uentis excitandos, ut sauisimae tempestatis procellam non immerito exhorrescam. Verum tuo unius Chrifto gubernaculo, iubente charitate, quae omnia potest, tuaque nauiculae Epibatis imperatibus uela uentis tradere cogor. Spirituque tuo sancto auram prosperrimam afflante, bonum mihi tuae stationis locum securus polliceor, uerique mihi certissimum habiturus solatium.

Si enim ad optatos portus, ubi Christianum gregem uero Euangelij tui pabulo aut recreare, aut educare liceat, appulero, non gubernator modo habeat, sed mihi tu demum seruo

Nuncupatio operis huius Christi Iesu cum inuocatione. Aetiologia in lucem edita huius Panopliae.

Cuique sua mina euangelica uisus uas iustas parere deo.

periculum periculum hoc tempore.

seruo

PRAEFATIO IN QVINQUE LIB.

serio optata gratulatus crediderim: sin inter asperos orationis anfractus & argumentorum scopulos, densasq; obscurissimas ob vetustatem veritatis tenebras, nebulosasq; illas, quibus apprimè gaudet, caligines, vel imperitus sermo substituerit, vel animi mens tenebricosa, minusq; perspicax impegit, iustam fortè quis efflagitet virium facultatè, haudquaquam tamen piam meritò exposcat voluntatem, Ecclesiae tuae Catholicae iudicio in omnibus non subditam: cuius promissa abs te Christe Iesu merces vel sola me semel pro votis bearit. Interim nostri miseretur Christe, pius ad sis atq; benignus: tuamq; causam meo agere ore, inuictorq; patrocinio tueri ne dedigneris, supplex oro, atque obsecro.

LECTORI CANDIDO, EVANGELIJ VERÈ CHRISTIANI STUDIO.

HINC tibi liqueat Lector Christiane, veram Euangelicæ doctrinæ vocem in Catholica Christi Iesu Ecclesia, quæ Romanum Pontificem suspicit, atq; veneratur illius Vicariū, in hunc usq; diem personare claram, erroribus incontaminatam, adulterijsq; impollutam, quod ad Fidei dogmata attinet. Agnoscas enim hinc dogmatum nunc tempestatis in controuersiam ab aduersarijs sua ex veteri illa hæreseon olim damnatissimarum sentina reuocatorum capita vniuersa ab illa Fidei Apostolicæ vnitæ variantia, ex doctrina liquidò Catholica, certoq; Apostolica funditùs subuersa ac profligata, stirpitusq; reuulsa & eradicata, idque ex optimis quibusq; Scriptoribus iuxta ac verustissimis, qui ante annos mille floruerunt. Vnde aduersarios tam Anabaptistas & Zuuinglianos, quàm Lutheranos, atque adèd Euangelicos istos ad vnum omnes perspicias doctrinam Ecclesiasticam Catholicè adhuc obtinentem non nefariè modò atque sacrilegè calumniari humanam, Monasticam, Papisticam, aut deniq; Diabolicam: sed frustra etiam ad purioris Ecclesiae Patres prouocare. Vale, & nos Euangelio collaborans ardentibus adiua precibus.

Ecclesiastici VIII.

Non te prætereant narratio Seniorum: Ipsi enim didicerunt à Patribus suis. Ab ipsis discas intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum.

D. Ioan. Euangelista epist. II.

Hoc est mandatum, vt quemadmodum audiistis ab initio, in eo ambuletis. Multi enim seductores exierunt in mundum. Omnis qui recedit, & non permanet in doctrina Christi, Deum non habet.

CHRO.

CHRONOLOGIA SANCTISSIMORVM ECCLESIAE CHRISTIANAE PATRVM SCRIPTORVM QVE clarissimorum iuxta ac vetustissimorum, quibus testibus verbum Dei Euangelicum in Panoplia nostra Euangelica eruitur, enucleatur, atque explanatur: accurato admodum studio concinnata, in aptumq; annorum ordinem digesta, atq; in seculorum seriem diserta, per VVilhelmum Lindanum Doracren. Sacrae Theol. Doctor.

Primum Ecclesiae Christianae seculum, quod veteribus dicebatur Prima Apostolorum successio, Eusebius lib. 2. cap. 23.

42	9	Mattheus Euangelista.
45	12	Marcus.
50	16	Lucas.
		Paulus.
		Petrus.
66	33	Ioannes Theol. Euangelista.
		Iacobus Apostolus.
		Iudas Apostolus.
50		Apostolorum cationes ceruè Apostolici.
		Mariulus vnus ex 72. discipulis.
		Abdias.
		Dionysius Aueopagita, Archiepiscopus Atheniensis à Paulo creatus.
		Demophil. Thesapemter.
		Clemens Romanus.
50		Euodius Petri successor Antiochie primus.
		Polycarpus.
70		Papias D. Ioannis Euang. auditor.
		Ignatius Petri successor tertius Antiochie.
80		Castor Agrippa.
		Quadratus Atheniensis.
90		Egesippus.
		Bruttus histor.
		Iudas Danielis interpres.

Secundum Ecclesiae Christianae seculum, quod ex Apostolorum scholam, merito dixeris martyrum seminarium.

100		Alexander Roman. martyr.
		Sixtus Roman. martyr.
110		Tertullianus.
120		D. Iustinus Philosophus martyr.
		Tatianus eius discipulus.
140		Dionysius Corinthius.
		Apollonius.
		Polyrates Ephesus.
150		D. Irenaeus Lugdunensis Episcopus.
170		Seraapion septimus Antioch. Episc.
180		Clemens Alexandrinus.
		Victor Romanus.
		Zepherinus Romanus martyr.
190		Rhodan.

Tertium Ecclesiae Christianae seculum, quod martyrum mensis iure appelletur.

200		Minutius Felix.
210		Hippolitus Episcopus.
220		Origenes.
		Dionysius Alexandrinus.
		Gregorius Neocesar.

à Christi. natiuit.

230		Thalmaiudgus.
		Vrbanus Romanus martyr.
		Pontianus Romanus martyr.
		Antherus Romanus martyr.
		Cyprianus Carthoginen.
		Fabianus.
		Cornelius Romanus martyr.
		Stephanus Romanus martyr.
250		Pontius Cypriani diaconus.
270		Arnobius.
280		Methodius Eubulius.
290		Alexander Alexad.

Quartum Ecclesiae Christianae seculum, quod florentis Ecclesiae hortum rectè dixeris.

300		Dysimus Alexandrinus.
		Eusebius Caesariensis.
310		Lactantius Firmianus.
320		Reucius Augustodun.
		Eustachius Antiochenus.
		Iuuenius.
		Victorinus Piza.
		Apollinaris. Hilarius.
		Primum Concilium Nicaenum.
		Albanus.
374		Eusebius Emiffenus.
380		Theophilus Alexandrinus.
		Nestarius Constantinopolitanus.
		Chrysofomus, Basilus.
340		Nazianzenus.
350		Dorotheus Tyrinus.
		Optatus Mileuitanus.
		Gregorius Nyssenus.
		Aurelius Prudentius.
		Ambrosius Philofoffius.
		Damasus. D. Ephrem.
		Euagrius.
370		Secundum Concilium Constantinopolit.
		Epiphanius.
		Heracles Cappad.
		Palladius. Victorinus.
		Sirius Romanus.
		Hieronymus. Palladius.
		Proclus Constantinopolitanus.
		Hezichius.
		Pont. Paulinus Nolan.
		Ioannes Casianus.
		Vigilius Tridentinus.
		Sulpitius Severus.

Quintum Ecclesiae Christianae seculum, quod Ecclesiae adultæ germen dicas.

400		Augustinus.
		Petrus Diaconus.
		Maximus Tauvimenfis.
		Celostinus Romanus.
		Innocentius primus.

CLAN

LIBRI PRIMI DE VERBO DEI EVANGELICO Methodus atque argumentum.

VERA Fidei Christiane regula inquiritur methode horistica seu definitiva, num ea sit scriptura sola. ideo illud aduersariorum axioma, Nihil credendum, quod non est scriptum, varijs argumentis confutatur, ac Brentij, Melancthonis, atque Buceri suffragijs, qui ad Traditiones non scriptas in manuam ad asylum, confugere in statuendis Fidei sue dogmatibus compelluntur, funditus evertitur. Aliam igitur oportere esse Fidei Christiane regulam, quam solam Scripturam: quae ut constat certa & indubitata, enucleatur Verbi Dei euangelici, quod & ideo teu obiectum spectat, natura: vbi eius origo & indoles ex Prophetis & Apostolis ostenditur & declaratur, quod esset viua Christi Iesu noui legislatoris voce promulgandum, & Apostolorum predicatione in viuis humani cordis tabulis depingendum. Veram itaque Fidei Christiane regulam esse, quod Apostoli à Christo Domino, eiusq; spiritu edocti, Ecclesiam Christianam docuere, siue id in Scripturas fuerit relatum, siue minus. Mox cur Apostoli quadam scripserint, cur non vniuersa Fidei dogmata literis inucluserint. Denique vniuersam illorum doctrinam, siue per epistolam, siue per sermonem, viuamq; vocem Ecclesia inuicem traditam atque assignatam ipsis aded Apostolis pro germano Dei verbo Evangelico fuisse habitam.

EIVSDEM LIBRI PRIMI Capita.

- Est totius operis de verbo Dei Evangelico propositionem, distributionem Scripturæ atque inuocationem, nobile illud aduersariorum Catholicæ Christi Eccle. sacram. sacræ Axioma, Nihil credendum esse, quod non sit scriptum, refutatur varijs iam non esse rationibus:
- Quod Assyston.
- Cap. I. 2 Quia symbolum Apostolorum præscribunt plerique suis credendum, ceu ab Apostolis compositum.
 - 3 Quod alia Symbola Conciliorum suis Aduersarij Ecclesiis proponunt credenda.
 - 4 Quod ad Traditiones non scriptas refugere compelluntur in statuendis Euangeliorum libris, numero, & autoribus.
 - II. Ioannis Brentij tergiversationem videas interceptam, qua contendeat, Non esse disputandum de ea Traditione, quæ nobis Scripturas tradidit: sed ea ceu fundamento certo & firmo iacta, de alijs, quæ dogmata quadam non scripta habent, agendum.
 - III. Brentius se ipse iugulare demonstratur.
 - V. Traditiones esse Fidei fundamentum.
 - VI. Aliæ illius Axiomatis confutationes.
 - 5 Quia virginitatem perpetuam virginis matris ex scripto Dei verbo non possunt statuere.
 - 6 Quia Baptizatos ab hæreticis doceant, aut rebaptizandos, aut non: neutrum verò ex Scripturis confirmare queant.
 - 7 Quia imagines quidam eorum retinent sine scripto verbo. Quod in Baptismo plurimas

Anno à Chri. natiui.	410	Claudius Marius Victor. Prosper Aquitanus. Primasius. Iulianus Africanus. Vincentius Lyviniensis.
	425	Tertium Concilium Ephesinum. Leo Magnus. Cyrillus.
	430	Proba Falconia. Theodoretus.
	455	Quartum Concilium Chalcedon.
	470	Petrus Chrysologus. Alcinus Auius Viennens.
	480	Fulgentius. Monimus. Gelasius Romanus.

Sextum Ecclesiæ Christianæ seculum, quod non tam illustribus Scriptoribus, quam pijs, Deoque Opti. Maxi. gratissimis fecundum viris, doctrinam Euangelicam satis superq; confirmatam, Martyrum nepotibus per manus traditam, in hæc vsque tempora inuolam incorruptamque prodidit atque transfudit.

Anno à Chri. natiui.	500	Anastasius Antiochenus. Boetius. Victor Africanus. Iustinianus Imperator. Eusebius Episcopus. Cassiodorus Romanus. Anator Subdiaconus.
	550	Gildas Britannus Monachus. Quintum Concil. Constantinopolitanum. Liberatus Archidiaconus Carthaginiensis.

Appendicula Scriptorum vetustissimorum Græcorum, Theologorum, quorum ætas adhuc certa nobis N.L.

Procopius Cæzæns.	Dorotheus Tyrinus.
Olympiodorus.	Michael Syngelus Ierosolymitanus.
Nonnus Panopolitanus.	Eusebius Thessalonic.
Photius.	Photius Patriarcha Constantinopolitanus.
Gennadius.	Pachymeres.
Oecumenius. Euthimius Germanus Archiepiscopus Constantinopolitanus.	Cyrius prodrcomus. Leonius Cyprius.

Ex Photij Patriarchæ Constantinopolitani lectionibus antiquis. Theodorus Presbyter, & alij quidam Theologi. Dionys. Areopag. interpret.

Appendix Scriptorum, qui intra annos mille Euangelicam exornarunt, atque puram putam propagarunt doctrinam.

553	Quinta Synodus.	Cavolus Magnus.
620	Eudius Vicienn.	Coolfridus Abbas.
677	Sextum Concilium.	Beda Anglo Saxo.
700	Theophilactus.	Haymo.
793	II. Nicænum Concilium. Ioannes Damascenus Chrysora.	Vsuardus Presbyt. Amalarius Treueræ. Vualafrius. Vihramus.
780	Alcinus Albinus.	

Angelomus.	1100	Robertus Tuitiensis.	
Rabanus.	1150	D. Bernhartus.	
1000	Lanfrancus Archiepiscopus.	Pato Prumien.	
		1439	Cæcilij Florentini.
			Bessari Caradialis.
		1200	Hugo Eterianus, & alij.

Historici.

Eusebius Casariensis.	Iordanes.
Ioannes Antiochenus.	Vulb. Malingerben.
Marcellinus Comes.	Luprandus Tici.
P. Orosius.	Victor Africanus.
Sozomenus.	Aelius Lampridius.
Ioannes Zonaras.	Am. Marcellinus.
Prosper Aquitanicus.	Gildas.
Theophanes.	Beda.
Suidas.	Sigebertus.
Nicephorus.	Marianus Scotus.
Socrates.	Helimoldus.
Eutropius.	Martimus Polonus.
Seuerus Sulpitius.	Freculphus Lixo.
Paulus diaconus.	Callius Rhodog.
Polybius.	Palmerius.
Goisfridus Viterbien.	Platina.

Philosophi & Hæretici, quorum testimonij Euangelij veritas hæc aut confirmatur aut illustratur.

Basilius.	gians.
Carpocratius.	Moxmus Medaurenfis.
Proclus Origenista.	Falsus Manichæus.
Arrius.	Plagius Gallus.
Eunomius.	Arrianus in Africa.
Philostorgius.	Calcestinus.
Alexandrus Mediol.	Iovinianus.
Iulianus Apostata.	Vigilantius Gallus.
Porphyrius.	Ioannes Hæsius.
Sabinus Meceodonianus.	Maximus Luberus.
Petilianus Episcopus Donatista.	Potippus Melanchthon.
Iulianus Episcopus Pella.	Sermetus.
	Calamus, & alij.

Finis Catalogi Authorum, quos nobis quidem isthac in librorum vetustissimorum penuria ac fame agentibus consulere datur: quorum sententijs sanè perpicuis Doctrinam, toto passim orbe Christiano adhuc obtinentem, contestatam facere studebamus, atq; demonstratam hisce quinque, de Verbo Dei Evangelico, libris, verè Catholicam esse atq; Orthodoxam, nobisq; hæcenus puram putam fuisse perpetuò Maiorum sensu atque consensu proditam. Adeoq; non esse humanam aut diabolicam, vt re vera sit illa cælestis ac Diuina, ipsissimaq; aded Euangelica per DD. Christi Iesu Apostolos Ecclesiæ Christianæ per orbè condita principio clarissimo viua vocis præconio Euangelizata ac promulgata, miraculis cælestibus confirmata, Martyrijs heroicis obsignata, & semel Catholicè in manus tradita, in finem vsque istius pæssum euntis mundi posteris prodenda.

CAPITA LIBRI PRIMI.

- plurimas retinent cæremonias, & eas non scriptas, quodque suis vniuersi diem Dominicum tradunt sine verbo Dei scripto esse colendum in Sabbati locum. Rursus quod festos dies plurimos temerè præscribunt obseruandos.
- VII. Quod Melanchthon Baptisma infantium contra Anabaptistarum infestas acies nisi nostris armis, Traditione nimirum non scripta, defendere minimè poterit.
- VIII. Lutherus ridiculè Anabaptistas sine verbo scripto refutauit: & Bucerus Traditione non scripta tuetur Baptismum paruulorum.
- IX. Itaque longè aliam esse Fidei Christianæ regulam atque Scripturam Euangelicam, putà doctrinam Apostolicam, siue Traditionem Ecclesiasticam: ad quam ceu lapidem Lydiū & dogmatum, & librorum Catholicæ Ecclesiæ germana veritas fuerit explorata ab illius vsque primis incunabulis.
- X. Quod vt demonstretur clariùs, principiò Euangelicæ legis natura ex Prophetarum oraculis delineatur.
- XI. Alia nouæ legis Euangelicæ nota ex Psalms.
- XII. Christum Euangelij Apostolum ad illorum vaticinia conformiter viua tantum voce suam mundo proposuisse doctrinam Euangelicam ostenditur.
- XIII. Quam nam Fidei regulam Apostolis suis præscripserit Christus, quicquid videlicet vel docuisset ipse, vel Spiritus sanctus doctor omnis veritatis promissus foret doctorus.
- XIII. Scriptores vetustissimos hanc Fidei regulam agnoscere.
- XV. Fidei regulam esse, quicquid Apostoli Ecclesiam docuere.
- XVI. Apostoli Ecclesiam aduersus hæreses muniunt doctrina non scripta.
- XVII. Cur, quando, & quo ordine Apostoli Euangelia scripserint.
- XVIII. Cur quasdam quidem epistolas ad quosdam, quasdam verò ad vniuersos dederint, quodque epistola ad Romanos Paulus noluerit Fidei methodum, aut Euangelicæ doctrinæ summam complecti.
- XIX. Longè aliter Apostolos fuisse scripturos, si rudibus & nondum Catechizatis scribendum fuisset: qualisque fuerit Apostolorum Catechismus, omniaque Fidei dogmata non esse ipsorum scriptis comprehensa.
- XX. Apostolos quædam scribere noluisse, sed viuæ vocis oraculo tradidisse Ecclesiæ.
- XXI. Vniuersam Apostolorum doctrinam siue fuerit scripta, siue minùs, eiusdem esse auctoritatis habitam ab Apostolis, putà verbum Dei Euangelicum, plurimaque eos tradidisse discipulis absque scripto.
- XXII. Vniuersum Verbum Dei Euangelicum ex doctrina Ecclesijs tradita æstimandum esse, non ex noui Testamenti Scripturis.
- XXIII. Quod ad doctrinam Ecclesiasticam libri Apostolorum nomine insigniti olim collati merebantur aut Canonicam auctoritatem, aut Apocrypham notam.
- XXIII. Epilogus libri primi, & parascæ ad secundum.

EVAN-

EVANGELICAE PA-
NOPLIAE, SIVE DE VERBO DEI
EVANGELICO, LIBER PRIMVS; AV-
THORE D. VVILHELMO LINDANO
Dordraceno, S. Th. Doct. &
Professore.

VERBUM DEI NON ESSE SCRIPTV-
RAM SOLAM.

Vò de præsentis igitur negotio dicamus aptius, præcipu-
um illud controuersiarum propè omnium istius tempesta-
tis caput nostræ faciendum videbatur orationis exordium,
quod miro inter ipsos consensu; aliàs inter se ipsi magis
quàm nobiscum dissidentes, docent Catholicæ Christi Ec-
clesiæ aduersarij, Verbū Dei solis sacre Scripturæ limitibus
esse comprehensum, finibusque inclusum: nec quicquam
præterea pro Verbo Dei Christianis agnoscendum; quod
non sacris in literis contineatur. Quod initiò à veritate longe esse alieni simū
demonstrabimus, veramque Fidei Christianæ regulam & credendi normam
necessariò aliud esse constituendum, sicuti & hæcenus à Patribus præcis, Theo-
logisque omnino omnibus, quàm solam Scripturam sacram. Mox ad perue-
stigandam atque enucleandam verbi Dei Evangelicæ naturam, verumque
Christianæ fidei Canonem ostendendum, transibimus.

Vide Hugonē
Beryum. li.
de Anima
hui, ubi
consuetur
capite 14.

Itaque dogma illud, ne quis hæc mihi aduersariorum miretur ingenium,
non ab eis primū est inuentum; aut recens ortum: sed, vti pleraque isto-
rum omnia ex veteri præscarum hæreseon lacuna haustum ad imperitæ plebe-
culæ fucum facilius faciendum adhibetur. Annis enim abhinc circiter qua-
dringentis obscurissimum quempiam errorem habuit in Occidente quidem
authorem, Post annos verò quinquaginta à nobili illo Vvaldone Lugdunensi
ciue Vvaldensis tragædiæ chorago renouabatur; iamque tertium post an-
nos trecentos in lucem ab orco reuocatum interpolatur, adeoque pro Euan-
gelio, si Superis placet, à compluribus aliquot nouatoribus suscipitur.

Lib. 3. ca. 5.

Porro quàm non Euangelicæ modò veritatis, sed humanæ etiam rationis
sit prorsus expers, nullo negotio fuerit cognoscere, modò animum se fido ad-
uertere non grauemur. Non esse credendum, inquit, quod non est scriptū.
Quod cum generatim de omnibus in vniuersum non scriptis intelligendum
volunt, peripicuè se primò, ipsum, vt viperarum filia matrem, enecat. Nam
aut verum affirmat, aut falsum, isthæc sententia. Si verum quidem, efficit vel
inuita, nec sese veram esse, cum nusquam ipsa in scripto Dei verbo reperia-
tur: quos enim huc detortos trahunt locos, pro nobis stare, inferius So-
lis luce clariùs demonstrabitur. Sin falsum, vera ea reliquit omnia, quæ sua af-
sertione conabatur delere. Quatenus namque isthæc sententia sui internetio-
ne falsa esse deprehenditur, ea sanè tenus vera esse omnia demonstrantur, quæ
falsi criminè attentata de mediò tollere moliebatur. Quæ igitur ratione do-
gma istud stabiliunt Aduersarij, quod sui confirmatione sese omnium primò
ipsum labefactat, euertit, delet?

Quemadmodum olim Pyrrhonianis illis suam illam *εποχήν* assensus remō-
ram, seu assensionis retentionem asruentibus, qua, Nihil esse firmum atque
stabile, nihil item sese diffinire, sibi insanientes persuadebant; vsu venire so-
let, quando de ijs acutiùs interrogati, responderè argutiùs aggrediebantur:
ita prorsus & istis euenire videas Euangelicis; vt videlicet in istius dogmatis
sui confirmatione sese primū ipsi confirmando infirmant, asruendo de-
struant, atque stabiliendo euertant.

a Sed

Sed vt suo ipsorum gladio demus non esse iugulatos, agē videamus, quō-
nam pacto lethali sese ipsi imprudentes porrō sauciant vulnere, in constitu-
endo noui sui istius Euangelij Catechismo. Non enim aur suæ fidei elementa,
aut Euangelij rudimenta, nedum primaria doctrinæ suæ capita, ex scripto Dei
Verbo queant vnquam demonstrare. Tantum abest, vt aduersus hostium tela
valeant illa aut tueri, aut propugnare.

II. Confuta-
ho, quia
postolorum
Symbolum
non scriptum
fuit prescri-
bunt creden-
tium ab Apo-
stolis com-
mun.
Apostolorum namque Symbolum, vt ab alijs hæc enus omnibus totius or-
bis, quaquā versum latissimè patet, Ecclesijs, ita & Protestantium ferè omni-
um consensu roboratum, qua obsecro Scriptura aut Caluino 2 dubitanti, 2 In Catechi-
sino. aut Brentio 3 tergiuersanti, aut Anabaptistæ cuiquam neganti suadeant esse 3 In magno
suis prescri- Catechif.
bunt creden-
tium ab Apo-
stolis com-
mun.
Verbum Dei: Vbi enim locorum scriptum est, hanc Christianæ Fidei normā,
quam nobiscum concorditer, ceu Apostolorum, suis plerique credendam
proponunt, vti Argentinenfes in suæ Ecclesiæ Catechismo, & Confessio Vvir
tembergensis, Apostolos aut edidisse, aut composuisse?

III. Confu-
tatio, quod a-
lia Concilio
Virtembergensi
postea, & Saxo-
nica, quid com-
memorem? cum
ea extra sa-
cras literas sint
collocata: quæ
si ad viuum ex-
cutiamus, non pau-
ca Fidei dog-
mata non scri-
pta sunt ob-
seruanda cre-
denda.
Hominibus ex
non scripto
Dei verbo.
Iam alia Symbola, Nicenum, inquam, & Arhanasianum, quæ similiter tan-
quam Fidciamus suis præscribunt Confessio Augustana Protestantium,
Virtembergensis postea, & Saxonica, quid commemorem? cum ea extra sa-
cras literas sint collocata: quæ si ad viuum excutiamus, non pauca Fidei dog-
mata non scripta sunt obseruanda credenda. Magna quidem, perspicimus ab Aduersarijs imperito popello iuxta
ac misero quasi Verbum Dei obrudi: quæ tamen ipsa nec aperto, nec expref-
so Verbi Dei scripti testimonio queant præfractis oribus ingenijs atque anti-
cipatæ opinionis pertinacioribus comprobari aut cõfirmari. Qualia sunt Ho-
mõuõn illud Nicenum, siue Consubstantialia, magis ex Apostolorum Tra-
ditione, quàm scripto Dei verbo, vti Actis ipis Nicenis, & PP. testimonijs 1 de-
monstrabitur inferius, Apostolorum Symbolo adpositum. Rursum quod Pa-
trum docent Ingenitum, 2 quoniam obsecro sacrarum literarum corroborent
testimonio: vbi omnia excusseris, illud tandem respondendum erit, quod sui
quondam seculi hæreticis D. ille Sixtus Romanæ Ecclesiæ Episcopus post D.
Petrum sextus, 3 Patrem in diuinis literis Ingenitum propriè positum, nec le-
gere possunt penitus, nec probare.

Pater ingeni-
um.
Isthec quidem Symbolorum dogmata Patres ex Scripturarum testimonijs
doctos, & autoritate instructos exposuisse atque explicuisse contra Hæreti-
cos contendunt 4 Aduersarij, quod nihil à suo illo axioma dudum comme-
morato facere videantur alienum: Verum istam eorum asseuerationem cum
ipsa rei veritate ex ipsis Conciliorum actis, & Patrum vetustissimorum testi-
monijs, infra 5 suis locis cõmodiùs demonstrabitur pugnare. Sicuti & illud in
alium aptius reponatur locum, quod alio hic dolo vrantur malo Aduersarij,
tria illa sese suscipere profitentès Symbola, Apostolicū, Nicenū, & Athanasij:
Patrum etiam in Cõcilio Niceno, Ephesino, Chalcedonensi, & Constantino-
politano de fidei articulo expositiones. Hic enim clanculum & illum Fidei ar-
ticulum, qui tot Tragœdias Latine Ecclesiæ cum Græcis peperit, Spiritum san-
ctum à Patre Filioq; procedere, inuoluist: cum iste nõ ab illis quatuor magnis
Concilijs, sed diu admodum postea sit Symbolo Apostolico 6 insertus, puta
secundo Constantinopolitano, & secundo Niceno, annis post illa circiter
trecentis.

CAP. II.
III. Con-
fusatio.
Aduersarij
ad Traditio-
nes non scri-
ptas refuge-
re compelli-
unt in illius
dis Euange-
liorum li-
bris, nume-
ro, & ambo-
rum.
Aeterum quàm futiliter istud axioma ab Aduersarijs statuatur, vnū
hoc omnibus perspicuum efficiat, quod vnicam illam sacram ancho-
ram Catholicæ Dei Ecclesiæ semper peculiarem, Traditionem dico
Ecclesiasticam, præ naufragantis Euangelij sui noui ex ipso vixdum portu
soluentis metu, in subsidiū sibi vsurpare compellatur, si Fidei suæ istius nouæ
vel rationem exposcantur, vel cõfirmationem. Nam si Anabaptistarum qui-
spiam acutior hūc eos in modum percunctetur, Cur viri Euangelici (inquit)
quatuor Christi Euangelia cū Papistica, quam dicitis, retinetis potius Ecclesiæ,
quàm cū 7 Ebionitis, vnicū D. Matthæi Euangelium? Aut cū Marcionitis vni-
cū D. Lucæ? Aut cum Nazareis, 8 vnicum illud secundum Hebræos didicistis?
Cur

10 Epiph. in
Alog.
11 Epiph. in
Valent.
12 Concil.
2. Nice.
13 Orosius
Epistol. ad
Augustin.
Cur non tantum duo, Marci & Lucæ 9 cum alijs, repudiatis Ioanne & Mat-
thæo: Aut cum 10 Alogis cur non tantum tria, reiecto Ioannis Euangelio?
Cur rursus quatuor duntaxat, cum illa concorditer, Christianæ historiæ su-
scipitis Euangelia, quàm aut cum Gnosticis 11 etiam illud D. Philippi, & alio-
rum aliquot discipulorum Euangelium? Aut cum Manichæis 12 secundum
Thomam? Aut cū Priscillianistis 13 celebratam illam Apostolorum memo-
riam?

Quanam de causa Lucæ potius Discipuli à Christo quondam Apostata, si
Epiphano creditur in Alogis, quàm Bartholomei à Christo nunquam descen-
dentis Apostoli?

1 Vide Papiā
apud Nicep.
li. 3. cap. 20.
2 Catalog.
Euangelist.
3 In Alogis
4 Vide Epi-
phan.
5 Vide Nice-
phor.
6 Hieron.
presat. ad
Tiann.
7 Vide Ioan.
8 Fab. Episcop.
9 Presat. no.
Test.
9 Apolog.
Confess. Vuir-
temb.
10 Institut.
cap. 2. 10.
Quare item Marci potius recipitis Euangelium, qui Christi nunquam, sed
Petri duntaxat auditor fuit, si Papias ille 1 verustissimus fidem meretur, & Hie-
ronymus 2 (licet vt de Luca, sic & de Marco sentiat Epiphanius 3) quàm Tho-
mæ, aut Matthæi, qui rebus omnibus à Christo gestis præsens adfuit? cur Ioan-
nis Euangelistæ Apocalypsin potius, quàm Diui Pauli reuelationem; qua ni-
tebantur 4 Prisci illi Hæretici, Fidei vestræ confirmandæ idoneam censetis?
Qua etiã de causa non omnes D. Pauli epistolas cum 5 Senerianis, Enkratitibus
Ebionitis, aut etiam Acta Apostolica reiecitis? Aut cum Basilide 6 & Marcione
ad Timotheum vtramque, & ad Hebræos, & ad Titum? Cur, inquam, ista om-
nia cum Romana, quàm Papisticam appellatis, potius aut suscipitis, aut reti-
netis Ecclesiã, quàm aut cum veteribus Hæreticis partim non reiecitis? aut cū
nostris in Morauia 7 Anabaptistis vtrumque testamentum scriptum non repu-
diatis? cū neutrum ex scripto Dei verbo testificationem accipere possit. Qua
deniq; Scriptura illos certò iudicatis, adeoque creditis Canonicos? Aut hos
meritò reiecitis Apocryphos? Cur cum Luthero 8 vestro & Brentio 9 Iacobi
non repudiatis Epistolam? cum Pomerano ad Hebræos? Aut 10 Caluino Eccle-
siasticum, si eius autoritate pressus suo, ait, velit vti iure.

Hæc, inquam, si quis Anabaptistarum acutior apud Euangelicos istos scisci-
tabundus vrgat, quidnam illi ex scripto Dei Verbo (quo sua omnia, quæ cre-
denda sunt, voluit confirmata) aptè conuenienterque respondeant? Quid hîc
obsecro aliud, quàm obmutescant tacito silentio linguam suam contra acu-
tas veritatis sagittas malè armatam cõerceant? aut si quam ad extremum vocè
edere queant, quid tandem aliud, quàm cum Diuo Augustino velint nolint
exclament, Euangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoue-
ret autoritas? quod vt à nobis dicatur aptissimè, ita contra ab istis præter in-
stitutum ineptissimè: quod cum nobili isto axioma nihil minùs quàm con-
sistat, nedum congruat.

Contra epi-
scop. Fundam.
Equè verò est quod sibi Aduersarij persuadeant, sese istius teli sanè per-
cuti aut vim frangere, aut impetum declinare ac subterfugere, si hîc re-
spondeant, hæc Scripturas Euangelicas per orbem Christianum re-
ceptas & probatas, Catholicis concorditer sese suscipere, ac pro Canonicis, cer-
toque diuinis obtinere, quas nemo in dubium reuocare apertissimam citra
dementiam queat: sed ijs de Fidei dogmatibus, quæ passim pro Apostolicis cir-
cumferuntur, non tamen ex Scripturis confirmantur, atque corroborantur,
esse disceptandum, vtrum Fidei sint suscipienda, nec ne? & si suscepta, num ob-
tinenda porrò sint eadem prorsus autoritate, qua illa vniuersa, quæ Scriptu-
ris sunt comprobata? Verbi causa de Sacramentorum numero, vi & efficacia.
De Sanctorum imaginibus, cultu & inuocatione. De Quadragesima, de ora-
tione pro defunctis, sacrificio, & id genus reliquis.

Est quidem isthæc versuta sanè tergiuersatio, quæ imperitis prima sui spe-
cie mirificè videatur plausibilis, & ad persuadendum idonea. Quapropter ne
cui infirmiorum fratrum, aut minùs contra aduersariorum fraudes, quàm
par sit, ex Scripturis munito fucum faciant blanda quidem ista, sed fallaci ora-
tionis specie, operæ pretium multò maximum equidè mihi videor factururus,
si hæc diffusiori oratione fuero persecutus. In eius enim labefactione omnis
nostræ

nostræ defensionis positum videtur fundamentum, doctrinæque ad eò Christianæ firmamentum, ac singulare prorsus collocatum esse præsidium: quod uti labefactari aut pessundari, necdum eueriti nequit: ita stabilitum atque constitutum illam aduersariorum sententiam subuertit funditiùs, atque semel profligat.

Hic igitur, hic pes nobis initid fignendus in hac cum Aduersarijs istis Evangelicis velitatione, vtrum & Scripturarum Evangelicarum Traditio, quæ hæc quatuor Evangelia, non item alia; has S. Pauli Epistolas quatuordecim, non alias, docet veras esse Scripturas, ad præsentem pertineat quæstionem, nec ne?

Status primarij controverfiarum omnium capit.

Quod sanè pertineat, hinc Solis fiat luce clarius, quod illud Aduersariorum axioma vniuersalem habeat vim inuolutam, Nihil esse credendum, quod non est scriptum. Docent igitur prorsus nihil Christiano homini pro Verbo Dei agnoscendum, credendum, aut eadem autoritate suscipiendam, quod non est scriptum, quæ quod scriptum est: contra, docemus Catholici multa esse Christianis credenda non scripta, multa esse pro verbo Dei agnoscenda Scripturis non comprehensa, multa denique eadem esse autoritate cum suscipienda, tum obtinenda, qua illa Fidei dogmata literis sacris contenta. Hæc igitur Scripturarum Evangelicarum Traditionem silentio prætereundam qui velit, vbi de illo disceptatur capite, An credenda omnia sint Scripturis comprehensa, perinde mihi equidem facere videtur, atque si de Syderibus disputaturus an luceant, nec ne: de Sole iam non esse disputandum excipiat, sed de Polo, de Arturo, alijq; minutioribus Stellulis. Illam verò quæstionem alium in locum consultò esse reponendam.

Sic sanè ij, qui hanc Traditionem, quæ citra scriptum nobis tradit Scripturas, vniuersarum penè Traditionum fontem, ac Solis instar clarissimam inficiantur in dubium vocandam, callidiori certè, quàm solidiori obnituntur exceptione. Hoc enim fundamento quasi iacto, firma sunt omnia, immota stant omnia, quæ superextruuntur Traditionum non scriptarum ædificia. Eodem verò dato, siue dissimulato, haud fuerit sanè arduum Catholicam Christi Ecclesiam de Traditionum non scriptarum vi & autoritate diuexare, aliasque Traditiones non scriptas tanquam illius stolones à trunco auulsas exagitare, ac veluti adulterinas amputare, abijcere, atque proculcare.

Proinde ipsa Scripturarum Traditio non scripta cum huc tanquam ad fontem sit reuocanda, vt ut tergiuerfetur Iohannes Brentius, nunc in medium veniant, quæ sua præfatione in Apologiam Confess. Vvirtembergensis superiore anno in lucem aduersus Catholicos edidit, ad Evangelicæ veritatis libram accuratiùs expendenda, & consideratiùs trutinanda. Hinc enim futurum confidimus, vt prudens rerum arbiter Lector æquus & candidus perspiciat Aduersarios vel inuitos nobiscum affirmare non vniuersa, quæ Fide credimus, esse Scripturis comprehensa.

Expendimus Brentij præfationem Apologiam Confess. Vvirtemberg.

Adnotarat in Confessionem Vvirtembergensem clarissimus vir D. Petrus à Soto sacre Theologiæ Professor, & Cæs. Maest. à sacris confessionibus, Non omnia fidei Christianæ dogmata Scripturis esse comprehensa, sed quædam a Apostolos posteris viua voce tradidisse: quæ non minorem, quàm quæ scripta sunt, habeant autoritatem. Traditiones itaque certissimum esse fidei fundamentum, hæc subuertere conabatur Brentius præfatione in Apolog. Confess. Vvirtemberg. quibus autem id scripturarum quasi arietibus moliebatur, mox dicemus, vbi eius verba de Traditionibus non scriptis ad veritatis libram pensulatiùs expendimus.

Paucula igitur cap. De Traditionibus locutus, vbi Cabalistarum nugas Apostolicis non veretur nugando componere Traditionibus, Ac initid ne quid, ait, ambiguitatis in nomine Traditionis relinquatur, non loquimur nunc de ea Traditione, qua nobis sacra Scriptura, & quæ in ea continentur, à Maioribus in manus tradita sunt (nam hanc Traditionem affirmamus esse certam,

certam, firmam & indubitatam) sed (quibusdam insperatis) loquimur de ijs Traditionibus, quas nonnulli Scriptores, & alij tribuunt Apostolis, quæ tamen ab Apostolis, non sunt scripto mandata.

Videbat Brentius, quæ est egregia animi prudentia, Lectori studioso, qui hac de causa cuperet cognoscere, in ipso controuersia quasi limine suboriturum scrupulum, qui à recto cursu orationem reuocaret, ac remoræ cuiusdam modo remioraretur, Ecquo tandem modo certum cognoscas, Euangeliæ ne quatuor sunt, an tria? Matthæi ne potiùs, an Matthiæ Euangelium sit verè Euangelium? Pauline sit epistola, quæ ad Hebræos circumfertur, an illa quæ ad Laodicenos? vniuersam denique sacram Scripturam, vnde certò statuas, an sit Canonica, an potiùs Apocrypha?

Hunc scrupulum in itid Brentius de via studet submouere, vt inoffenso pede tota feliciùs decurreret oratio: Non loquimur, inquiens, nunc de ea Traditione, qua nobis sacra Scriptura, & quæ in ea continentur, à Maioribus in manus tradita sunt. Atqui totus controuersia status hac in quæstione versatur, an ne sint quædam nobis sine scripto tradita, quæ eadem prorsus fide sunt tenenda & credenda, qua ea vniuersa, quæ Scripturis sunt contenta? Hoc enim D. Petrus de Soto in Confessionem vestram adnotarat: tu ei resistendum ista præfatione contendis. Cum igitur hac in quæstione totus rei huius cardo versatur, ac status, quod dicunt Rhetores, consistat, quonam obsecro pacto ais mi Brenti, vos nunc non loqui de ea Traditione, qua sacra Scriptura nobis est tradita: Consultò sanè Brentius in arenam progressus, hic de scammate fungam apparat: sed non elabetur, nisi seipse, velit nolit, victum agnoscat; hoc est, nisi disertè confiteatur, quædam non scripta, sed tradita Fidei dogmata eadem prorsus esse Fide credenda, quæ scripta omnia.

Brentius de scammate fungam parans in arena reuincitur.

Vid igitur est, inquis, quod Brentius de ea nunc non loquatur Traditione, qua nobis sacra Scriptura est tradita? Sanè aliud nihil, quàm quod Scripturæ testimonio confirmari nequeat, quatuor esse Evangelia; primum illorum esse Matthæi; quartum esse Ioannis Theologi Apostoli, non Cerinthi hæretici, quod olim somniabant Alogi: Pauli esse illas quatuordecim epistolas? Apocalypsin non esse Cerinthi, aut Ioannis Theologi, non Apostoli, sed Ioannis Theologi Apostoli.

Vide D. Epiphani.

Quid tum? inquis: Ista profectò sunt Christiano homini credenda non scripta, nec Fide indubitatori, atq; illa, quæ in eadem Evangelicarum literarum Scriptura sunt comprehensa: quod ipsemet confitetur Brentius. Hanc Traditionem sacre Scripturæ, inquiens, esse certam, firmam & indubitatam, imò vt post adiecit, necessariam, ac modis omnibus amplectendam.

Que iam non scripta, sed tradita fateatur Brentius fide obtinenda acque credenda.

Proinde si Fide est credendum, quatuor esse Evangelia, eaq; nec plurà, nec pauciora; Epistolam ad Hebræos esse Pauli, Apocalypsin esse Ioannis Apostoli, est sanè fides de ijs, quæ non sunt in Scripturis contenta. Quod si verum est, vt est verissimum, consequitur Solis luce clariùs, quædam esse Fide credenda non scripta, sed tradita, quod inficiatur Brentius Confessionis Vvirtembergensis propugnator: contra, quædam ab Apostolis esse tradita, non scripta, quæ non minorem habeant autoritatem, quàm quæ scripto sunt mandata, quod affirmat Petrus de Soto Confessionis eiusdem confutator. Hæc igitur in lucta vt prima quasi coitione, nempe in qua controuersiarum propè vniuersarum summa est comprehensa, vide mihi obsecro Lector æque (Nam tibi vni ceu agonothetæ arbitrij damus partes) vter alterum antagonista vincat, ac superet: an qui de vna capitum, seu articulorum Fidei specie vtrò concedit, quod Aduersarius particulariter sumpserat: Quædam esse non scripta, sed tradita, Fide credenda, putà quatuor esse Evangelia, Apocalypsin esse Ioannis Theologi Apostoli: an ille, qui quod particulariter sumpserat, multis potest & alijs præter illos superiores Fidei articulis dare confirmatū? quod in præsentia satis est, vno confitentis Antagonistæ capite Fidei esse probatum. Quod fidei caput, etfi Aduersario concedat Petrus de Soto, habet tamen alia non pauca,

Brentius singulari.

que ad idē cōfiteūdū adigāt Brentiū, de quibus nos in præsentiarū laboramus. Indicet igitur nunc æquus & bonus Lector veritatis studiosus, nū sit multū verissimum, quod refutandum sibi putabat Brentius, Apostolos quædam tradidisse non scripto, sed sermone, quæ non minorem, quam quæ scripta sunt, habeant auctoritatem? Hoc de Evangelicarum literarum libris, numero, & authoribus, ipsa Brentij ipsiusmet confessione disertissima est clarius, quam ut vlla orationis luce egeat illustriore. Hanc igitur (inquit) Traditionem, qua nobis Scriptura sacra à Maioribus est tradita, affirmamus esse certam, firmam & indubitam: & postea iterum, hæc Traditio est necessaria, ac omnibus modis amplectenda. Si certa, firma, & indubitata est hæc Traditio, an non quædam credas Brenti, certū, firmiter & indubitanter, imò necessariò, quæ non scripta sunt, sed tradita? Non scripto testimonio contestata, sed mera solius Traditionis robore nixa? An nō eadem prorsus Fide ac persuasione, imò plerophorias certitudine, qua ea omnia, quæ in Scripturis sacris sunt comprehensa? An non hīc Lector candide, ac huius palestræ arbiter æque illud agnoscas, quod dudum monebatur, Brentium velit nolit hoc in fidei articulo seipsum agnoscere victū, imò profiteri, adeoq; proclamare? Hæc, inquit, Traditionem de sacra Scriptura à Maioribus traditā nos affirmamus certā, firmam & indubitā? Quod si verū est, uti ex Aduersarij etiā voce ac cōfessione luculentissima est verissimū, an illud falsum quis, qui apud se modò est, asserat, Traditiones esse certissimū fidei fundamentum? Si Scriptura sacra certissimū est fidei fundamentum, uti est haud dubiè, an non quod earum est fundamentum certissimum, sit fidei quoq; certissimum fundamentum?

Traditiones esse fidei fundamentum.

Jam uti profitetur Brentius, certū, firmū & indubitātū est, imò etiā necessariò credendū, hæc quæ habemus hodie, ipsissimā esse sacram scripturam. Quod nisi velut fundamentum certò iaciatur ac firmiter, friuola fuerit ac inutilis harum Scripturarum Fides.

Pastor libet eur apocryphus & Matthei Euan-gelium.

Quis enim aut Pastori illi credat, aut Matthiæ Evangelio? Illa ergo Traditio, quæ Christianis indubitātò persuadet, hæc quatuor Evangelia esse inter alia solum vera Euāgelia, epistolas verè esse Pauli, Apocalypsin Ioannis Theologi Apostoli esse, an non harum Evangelicarum Scripturarum sunt fundamentū? Ea enim subtracta, nullus eis credat, aut fidem vllam ipsæ apud Catholicos mereantur vnquam. Necessariò igitur hinc efficitur, hanc Traditionem certam, firmam, indubitam ac necessariam, esse certissimū, firmū ac indubitatum, ac in primis necessariū fidei fundamentum: cum Scripturarum sacrarum, quarum est fides, sit fundamentum certissimum, uti modo est ostensum. An non igitur sit longè verissimum, quod ille annotavit, Traditiones certissimum esse fidei fundamentum? quod ipse Brentius confiteri cogitur, nec obsecrè id de illa sacrarum Scripturarum traditione profitetur.

C. AP. V.

Vid igitur est, inquit aliquis, quod adiecit Brentius, Hæc Afortica sententia de Traditionibus, videlicet eas esse certissimum Fidei fundamentum, omnino refutanda est. Aforticam sententiam appellat Brentius, quam Petrus de Soto propugnandam susceperat: quem pro suo Evangelij, quod omne conuitium, nedum maledictum aut Iudorian Christianis interdicitum docet, spiritu scilicet Euāgelico Afortū cognominat: quasi verò ingeniosum sit, exotica nomina in odiosam, aut execrandā etiā deprauare agnominationem. Quod si argutū putat Brentius, magnū sanè ingenij acuti dedit specimē. Porro si nomina detorta in aliam linguā aliquid inde contrahunt aut sceditatis aut ludibrij, si quis Gallus istū appellet Brentium, quis nescit in aula Monpelgardiana quam oleat bendè? Sed ille pius vir, ac vitæ verè Euāgelicæ, ac longissimè, si quis aliq; à vita, moribusq; Aforticis alienissim⁹ (vtinā & isti, qui suis aqualiculis sexquipedè toto propèdētib⁹ vitā profitētur Aforticā, in illo iudicij die reperiat⁹) sibi haud dubiū inter alias æternæ gloriæ corollas hanc nō in finimā ducit, nec extremā, q̄ Christi nomine cū Apostolis hæc infamē sui nominis, ac famæ haud sanè ingloriæ dign⁹ habeatur perpeti cōtumeliā. Quam enim verè, si quis alius

Natus D. Petro à Soto aspersus de-arguit.

Euan.

Euangelicè Christum viuat, quàm constanter ac Christianè prorsus dona pecuniaria vel maxima spernat, quàm denique heroicè, imò Apostolicè oblatos ad eò Episcopatus plurimos, & eos opulentissimos reijciat, notius est toti orbi, ipsisque adeò Aduersarijs, quàm quòd hīc in præclari in Caroli A. aula viri Apologiam sit commemorandum. Sed quid nam est, inquis, quòd Brentius illam sententiam, Traditiones certissimum esse Fidei fundamentum, omnino contendit refutandam? certè eam, quòd in Vvirtemberg, Confessionis labefactionem atque refutationem adnotasset R. D. Petrus de Soto, requirebat eius, quam in Principis sui gratiam susceperat personæ decorum, ut Aduersarij tela, qua posset arte, quo ingenio retunderet, ac propulsaret. Verum quàm id fecerit hoc in loco infœliciter iuxta ac futiliter, ex superioribus luce est meridiana manifestius. Suis enim se ipse iugulat verbis, Traditionem illam de sacra Scriptura affirmans esse certam, firmam, atque indubitam. An non hæc Traditio non scripta, quæ nobis sacras tradit sine scripto literas, esse suscipiendas ac credendas, sit Fidei fundamentum? quo de si quis ambigat, eam mihi citra Traditionem indubiam Ecclesiæ cogitet rogo, videat è vestigio, quàm Scripturæ sacræ authoritas euanescat penitūs, ac in vanissimos planè fumos soluat⁹. Sed quid probatione fusiore habet opus, quod disertis adeò verbis ipse proclamat Brentius: Affirmamus, inquit, hæc Traditionem, quæ Scripturam (sine Scripturæ testimonio) tradit, Fidei credendam esse, certam, firmam, ac indubitā, & paulò post, necessariā ac omnibus modis amplectendā. Quæ Traditio cum sit Fidei fundamentū, an nō ille rectè simul & verè annotarat, Traditiones esse certissimū Fidei fundamentū? quo sub-ruto non vniuersum modò Scripturarū labefactatur ædificiū, sed vno prorsus casu concidit, corrui, collabitur. Sed hac de Traditione in præsentia se loqui inficiabitur Brentius. At de toto Traditionum Ecclesiasticarum corpore ita dixerim, tibi loquendum erat, si instituti modò memor videri velis. Agitur enim de Fidei regula. Hæc Confess. Vvirtemb. asserit vnā esse Scripturam, negat etiā docet Fidei regulā, quæ sine scripto Ecclesijs tradidère Apostoli credenda.

A
A
A

Exceptio Brentij manifestissime arguitur temeritatis, de loque malo fuisse cōficta.

quæstionis præsentis statum inuenit Brentium.

A
A

Quàm igitur extra oleas, quod habet prouerbiū, currit Brentius, negans sibi hīc loquendum de Traditione, quæ sacram Scripturam nobis tradit. Hoc sanè est quæstionis statum constituere alium, atque præsens disputatio efflagitat. Sed de qua tandem agat Traditio Brentius, nunc audiamus. In præsentia autem loquimur, ait, de ijs Traditionibus, quas nonnulli Scriptores & alij tribuunt Apostolis, quæ tamen ab Apostolis non sunt scripto mandata. Si de ijs agis Brenti, sanè & illa superior huius est generis. Nam Apostolos quas scribere aut epistolas, aut Evangelia, quis Christianorum ignorat, Ecclesijs eas siue scripto seu voce, viua assignasse? atque pro genuinis legendas tradidisse? Velis nolis igitur de illa tibi agendum fuit Traditione, quæ sacram Scripturam nobis tradidit sine scripto credendam, atque eadem authoritate suscipiendam, qua ea vniuersa & omnia, quæ illā sunt contenta. Quæ cum verissimè cum hac Traditione tua, de qua in præsens te agere profiteris, sit eadem, quòd Apostolis tribuatur, ac non sit scripto mandata, profectò effugere non potes, quin de hac quoque tibi in præsentia fuerit agendum. Quòd igitur callidè simul, illam Traditionem, quæ Scripturam sacram nobis credendam tradit, genere quasi toto esse diuersam, cum sit re prorsus vna ac eadem cum illa, quam dicis, quæ Apostolis tribuitur, non ramen scripto mandata, ad fucum imperito Lectori faciendum est comparatum.

Proinde isthoc Brentij ceu totius in apologiā præfationis fundamēto euerso ac sub-ruto, nūc quibus permotus rationibus, istud persuadere sit aggressus, esset considerandū, nisi huius instituti ratio atq; methodus eas aliū in locū esse differendas præciperet. De ijs igitur lib. 5. cap. 5. erit dicendum aptius, qui totus aduersariorum argumentis, quibus omnia Fidei dogmata solis volunt Scripturis inclusa demonstrare, refutandis est datus.

Brentium se ipse iugulat.

Istum itaque in modum Aduersarij ad Traditiones non scriptas tanquam suæ defensionis arcem confugere cogantur, in ipsa Scripturarum Traditione tam statuenda, quam tuenda: Rursus Euangeliorum etiam libris & numero, Epistolarum Apostolicarum authoribus, imò authoritate confirmanda atque corroboranda, ut sit multò verissimum, Traditiones non scriptas esse Fidei fundamentum: quia ipsarum Scripturarum, quibus ceu sua basi, nititur Fides, sunt liquidò firmamentum. Adhæc Traditionem illam, quæ nobis citra omne scriptum tradidit, Quatuor esse Christianæ historiæ Euangelia, nec plura, pauciora uero, ac cæteras item Scripturas Canonicas esse Canonicas, existere, uti vel ipse Brentius rei ueritate victus profitetur, certam, firmam, & indubitatam: imò necessariam, omnibusque modis complectendam, pro qua adeò tanquam pro aris & focis aduersus omnes Traditionum non scriptarum sacrilegos sit depugnandum.

C. AP. VI.

Aterum hoc capite ex Brentij Aduersariorum haud sanè infimi consensu, imò uerius Euangelicorum prorsus omnium (siquidem alia aut callidiorè, aut astutiorè atque ille, via istud haud temerè statuere conentur) confirmato, nunc ad ipsa Fidei transseamus dogmata, quæ adhuc Euangelici, quos se dicunt, nobiscum obtinent indubitata atque inuiolata. Ad non scriptas igitur Traditiones eos necessariò confugere in confirmandis vel præcipuis Fidei adhuc communis dogmatibus hinc liquet, quòd Phanaticis istis, qui perpetuam uirginis Dei genitricis uirginitatem ore sacrilego audent contaminare, quod ex Scriptura respondeant, habeant nihil.

V. Confutatio
a. xomati
perpetua
uirginis
tate aut
gata aut
ia.

Quibus si consentiunt iam unà cum ipsis & eorum auis Heluidio & Iouiniano, uetustissimâ totius Ecclesiæ damnationem sibi asciscunt: Sin resistunt quibus nam obsecro scripti uerbi Dei testimonijs eam efficiet comprobata?

VI. Confutatio
ex eo,
quòd ab hæretic
Baptizato
Aduer
sarij doceant
aut baptizatos,
aut non.

Rursus, si Africani illius erroris igniculi dudum è cineribus exscitati, & magno illo multorum Desiderio plusquam calentes (de rebaptizandis ijs, quos hæretici baptizarint) in flammâ aliquam accensi, Sectarios quosdam in flammam, quid hinc obsecro adferant ex scripto Dei Verbo, quo aut incèdium extinguant, aut non esse rebaptizandos ab hæreticis baptizatos, (quod sine scripto Dei Verbo credunt, docent, atque agunt quotidie,) confirmant ac statuunt: Quòd si cum illis potius sentiendum sibi existiment, mira solertia caueant moneo, ne quid & hinc sibi statuant credendum, quod scripti uerbi Dei testimonio confirmare nequeant.

VII. Confutatio,
ex uer
seruatis sa
cris ritibus,
aut que ci
tra uerbum
Dei scripta

Sic si & Zwingliani Lutheranos percussentur, quoniam scripti uerbi Dei testimonio Images ipsius uera Idololatriæ signa in suis templis retinere cum Papistis malint, quam secum omnes tanquam pietatis & diuini cultus pestes undique profligare? Aut cur Wirtembergenses in Baptismi ritibus Abrenunciationem potius seruandam censeant, quam Exorzizationem? Rursus cur aquam potius uino in Coena Domini admisceant, quam aquam Baptisinalis consecrent, cum de utroque tantundem in Scripturis? Quo denique ore nihil credendum, quod non est scriptum, iactitare uletius audeant, qui Catholicis concorditer citra omne sacrarum Scripturarum testimonium diem Dominicum prædicant Sabbathi loco esse colendum? Fideque indubia credendum, Christiani anni solennitates, ut Deo Opt. Max. pergatas, ita populo pia in res sacras uacatione ac Sabbathismo uerè Christiano uenerandas?

C. AP. VII.

VIII. Confutatio,
quòd
Baptisma
sanum
ueruissimè
con
tra Anabap
tistas Tra
ditionibus no
scriptis de
fundum.

Quòd si hæc fortè cupiam uideantur minuta, agendum, princeps illud Christianæ religionis caput ueniat iam in medium, De infantibus, inquam, baptizandis, in quo firmando atque tuendo non est sanè magnoperè mirandum idem eis, quod in superioribus usu venire. Cum enim Scripturarum locos, quos ad Anabaptistarum furorem cohibendum opponunt, haud difficulter isti suo peruicaciæ impudentis quasi scuto, tanquam tela æquò inualidiùs torta depellant, quòdnam Euangelicis aliud reliquum erat per-fugium, præter Ecclesiasticam Traditionem? Ad quam ceu unicam salutem conseruandæ atque tuendæ suæ qualis qualis religionis arcem, quanta cū salutis spe præ-

Epistol. ad
Comit.

præcipui istius Euangelij propugnatores confugiant, longè maximum facturum me arbitror operepretium, si paucis commemoraro.

Philippus igitur in suis locis communibus, quos (quòd multa in eis essent rudiora, & quædam duriora, quæ in suis, inquit, ad Colossenses Cõmentarijs

Philipp. Nic
Luch. u. uir
Traditi
num.

mitigauit) anno 41. tanquam expolitiores & absolutiores edidit, illo Anabaptistarum argumento: Non extat mandatum de baptizandis infantibus, egregiè exercitus atque defatigatus hunc in modum respondere aggrediebatur:

Ad totum, inquit, argumentum respondeo: Vniuersalis consensus Ecclesiæ omnium temporum est testimonium, quòd hæc ordinatio est Apostolica. Quid igitur Philippe? Ordinatio hæc de baptizandis infantibus, uti affirmas, Apostolica, satis tibi roboris continere uisa est, ut certè uisa est, ad infantium Baptisimum aduersus Anabaptistarum tela defendendum? An non pari authoritatis momento & Catholicis ipsis abundè sit argumentorum satis, si suis quoque omnibus uel semel dogmatibus aduersus infestas uestras argumentorum acies propugnandis Apostolicè ordinationis scutum, quasi impenetrabile, quod tu facis, obijciant? Si irrita est ex Traditionis non scriptæ authoritate dogmatum Fidei confirmatio, quid tibi eam Philippe in tanti momenti dogmate astruendo callidè magis quam ualidè usurpabas? Sin rata, quid ni & Catholici in dogmatibus nobis adhuc à Maioribus usque omnium Ecclesiarum consensu proditis confirmandis eadem, ceu impenetrabili Aiacis, quod dicitur, clypeo, aduersus hostiles omnes omnium Antichristorum sagittas utamur? Cæterum ne Philippus scripti quoque uerbi Dei testimonio destitutus isthæc asseruisse, quasi sui oblitus, uideatur cupiam, quendam Euangeliorum locum adfert, sed cui manus quoque adfert. At Deus bone, quàm distortum? quàm inuersum? quàm mutilum? Neganda, inquit, est minor. Nam mandatū est uniuersale, Baptizate omnes gentes, ergo & pueros complectitur. Quid hinc Anabaptistæ respondeant, nemo, cui uel oculi sunt lippi maximè, non uideat. Quod enim isti uirgent, ceu causæ caput, bonus Rhetor callidè dissimulat. Quasi uerò nihil ad causam faciat, quod Christus dixerit, Docete omnes gentes, baptizantes eos, & quæ sequitur Philippus autem, Baptizate omnes gentes, astutè recitat. Quem deinde corruptelæ fucum bellis in speciem ratiunculis obtegere diligenter conatus, ita subtexit candida nigris? Si hæc responsio, inquit, non satisfacit aduersarijs Anabaptistis, interrogemus & ipsos uicissim, qua authoritate & ipsi improbent uniuersalem consensum Ecclesiæ?

Philipp. Seru
pura te uir
peruertit.

Philipp. causæ
caput disti
mulat, or
pura scri
pura mult
lat.

Rectè id quidem, Philippe, à nobis istud tuum tibi, tuisque, responderetur: Verum cur tui axiomatis immemor & disputationis, quæ in manibus est statum dissimulans, Anabaptistas uniuersali Ecclesiæ consensu uirges? cur eos uerbo Dei non scripto oppugnas, quod ipse alioqui non recipis? Cur apud alios eius authoritatem uis obtinere, quam impotentissima animi contentione detestaris? Sed ita turdus, quod habet pro uerbum, sibi cacat malum.

Philipp. Ana
baptistas Ec
clesiæ anba
ptistas non
scripta uir
get, quam
ipse respuit.

Quem igitur mortalium hic istorum non misereat isto scripti uerbi titulo sese uanissimè iactitantium? qui perspicuum uideat uel Philippum ipsum nouæ istius Fidei specioso Euangelij uocabulo orbi inuectæ, præcipuum propugnatorem è calamitatis argumentorum pondere ab Anabaptistis imperitis hominibus esse depressum, ut aliam elabendi uiam (hostem alioqui subrefugio fallere non infeliciter callens) inuenire non ualuerit ullam, nisi nostris, hoc est, Catholicis, armis sese suis destitutus tueretur? Hoc est, ut apertius dicamus, nisi in sacrosancta Catholica nostræ adyta fallaciter irrepens, uicticem illam omnium planè hæcenus hæreseon macheram, Ecclesiasticam dico Traditionem, atque non scriptam ordinationem Apostolicam, usurparet? Haud siquidem aliam dogmatis ab Ecclesia Catholica pridem desertis caeteris, quæ eius palato minus sapiebant, sublechi callidus uidit confirmandi rationem, nisi ad pristinam Dominam patrocinijs causa impudenter recursitans, eius uelut gentilecium familias Symbolum, germanamque tesseram suo plangio prætexeret.

Philipp. Ec
clesiæ Catho
licæ deservor
illegitimè il
lus armis se
defendit.

Philippus
Plagiarius.

Atqui

C. AP. VIII. Reticulum iuxta ac insulsum Lutheri ad Anab. argu. responsum.

Qui fortassis alij (inquias) istorum Phanaticorum argumentis aptius pro Verbo Dei respondeant. Verum agere, nobile illud Lutheri, vnius illius Phoenicis Evangelici, quem iactitant, stratagema tibi Christiane Lector in scenam producemus, quo Anabatistarum cateruas semel delere aggredebatur: vt hinc strenuum Imperatoris ista factio dignissimi spectes facinus.

Ab Anabaptistis igitur atrocibus aliquot cõuitijs laceffitus Lutherus, quòd paruulos affirmaret baptizandos sine scripti Verbi Dei testimonio; quum nihil quicquam alioqui credendum vellet, quod scriptum non esset, audi obsecro, quàm eos acutè refellat: Vos Anabaptiste, inquit libello Germanicè scripto, verbi Dei testimonium requiritis, quòd vobis paruulos esse baptizandos comprobem? Vos contra potiùs, vos ipsi, inquam, adferte Scripturam, quæ paruulos non esse baptizandos doceat.

Sed isthac responsione quidnam quæso dicatur insulsum? Quid respondeatur stultius? Quid in axiomatis illius Lutherani defensionem adferatur inuolidius? Quæ si cognita perspiciatur, quid cum noui istius Evangelij axioma confirmando vel toto, quod aiunt, diametro pugnantius? quid ad Catholicæ postremum doctrinæ dogmata constituenda validius?

Bucerum Bap. p. i. in infan. tium Trad. tione no. scri. pra. tuerit.

Illius igitur Lutheri responsionis, quam nescias, pudenda magis, an inepta fuerit, cum Bucerum haud immeritò puduisset, nouum suis Symmictis commentum confingere est coactus. Verba proinde Christi nouus interpres, vt nouis vetera, ita falsis vera, interpretando peruertit: πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε. & ταῦτα τὰ ἔθνη βαπτίζοντες ἐν ὀνόματι &c. Profecti (vertit Bucerus) facite mihi & discipulos omnes gentes, baptizantes eos. Quæ verborum forma cum fraudulentò Bucerio consilio nondum faceret satis, nouum itidem adiecit commentarium. Dominus, inquit, ista de totis gentibus præcepit, non de singulis hominibus. Nec isto contentus sophismate, alteram non minùs captiosam atque absurdam imaginatur discipulorum Christi distinctiunculam: iam, inquit, homines bifariam discipuli Domini sunt: adulti quidem, non absque propria Fidei cõfessione: horum autem infantes, Baptismate. Verum suis istis commentis vel se teste absurdissimis, fluctuat enim ipsis diffisis, ad Traditionem tandem Ecclesiasticam, qua infantium Baptisma semel statuatur, confugiens addit: Qui docti sunt, inquit, Christi Euangelion, certum habent, & liberos suos esse Domino sanctos, eumque velle & horum se Deum, id est, seruatorem, ac vitæ æternæ largitorem præstare, ac proinde pertinere & ipsos ad regnum Dei, id est, Ecclesiam. Quæ omnia cum non sint renatorum, & regenerationis lauacrum sit Baptisma, non dubitant, & infantes suos Christo regenerandos offerre, ac deinde quæ mandauit Dominus, omnia suo tempore docere, ita vt Apostoli Ecclesijs hanc Traditionem acceptam indubiè à Domino & Spiritu sancto reliquerint.

Non baptizati infantes sunt Bucerio Christi discipuli.

Quæ Buceriana perioche quot non modò habeat paradoxa, verum etiam mendacia, nolimus in præsentia excutere accuratiùs. Sed quod præsentis disputationis est agentes, illud nunc ex omnibus disquisiendo expendamus, quòd Sophistica Bucerii distinctio habet, Infantes Fidelium discipulos esse Christi, adeoque baptizari posse sine doctrina (inquit) præeunte, ad eum scilicet, qui baptizandus sit. Quod nouum discipulorum Christi genus vt statuatur, illam à D. Matthæi vocem τὸ μαθητεύειν vrget, qua, inquit, Dominus vsus est, quæ cum actiue vsurpatur, vt eam vsurpauit Dominus, significat, non docere simpliciter, sed facere discipulos, vt est Act. 14. μαθητεύσαντες ἰεροσόλῳ, quum fecisset Derbæ nò paucos discipulos. Vult igitur Bucerus, Fidelium infantes licet nò μαθητεύσαι doceri, tamen μαθητεύσαι discipulos fieri posse. An non hinc David Georgius quispiam aut Memno acutior Bucerio iudat Sophisticam, quòd Turcarum aut Maurorum pueruli eadem etiam facilitate Christi fiant discipuli, si parentibus erepti apud Christianos serui educantur? An non & his Christi Baptisma, vt tu, eius verba torquendo, distinguis, rectè impendatur? quum Chri-

Sophistica Bucerii detur giunt.

Christiana etiam disciplina sint postea imbuendi. Nihil itaque ad rem præsentem reulerit, sint ne Christianis, an Paganis nati parentibus infantuli, quòd minùs vtrique, aut doctrinam Euangelij ante Baptismum habeant opus, aut ab eo pariter sint submouendi: aut denique, simili iure admittendi. Quod postremum si verum fateris, friuola tua est ista inter Christi discipulos distinctiucula. Nã quòd D. Matthæi, aut eius interpres potiùs, si ita videbitur, isthoc loco τὸ μαθητεύειν ἀντὶ τοῦ διδάσκειν, pro docendi voce vsurpauit, non vt tu commentaris, pro discipulos facere, planè conuincit, quod subiecit διδάσκοντες τῶν πάντων, & docentes eos, vt omnia obseruent, &c. quod ad eosdè profusus, ad quos priora Christi verbapertinere, nemo nisi aut insanissimus eat inficias, aut imperitissimus ambigat. Vt igitur ad infantes nequaquam pertinet mandatorum Christi obseruatio hinc doceri iussa: ita ad eosdè nihil omninò illud τὸ μαθητεύσατε, siue illud cũ veteri interprete, & cũ Barth. Latomò, vt stolidè annotasti hinc ter, quater offendete & impingete Docere, siue ex nouo isto cõmẽto Facere discipulos acceperis. Istud ex D. Marci verbis, qui eandè Christi sententiã à D. Mat. per τὸ μαθητεύσατε expressam, per τὸ κηρύττειν τὸ εὐαγγέλιον πάση τῇ κτίσει, Prædicare siue cõcionantes annunciate Euangelium omni creaturæ, reddit dilucidius, quàm vt illustriori luce habeat opus. Ceterum ne aliquid Bucere superesse credas tuis cõmentis patrocini ex loco illo Act. 14. prolato, vbi τὸ μαθητεύειν, vis esse discipulos facere, dabitur istud libenter rucdiligentiã, si discipulos tamè eos dicere nò te pudeat, qui Derbæ concionatè Paulum audientes, non intellexerunt Euangelizantè. Nã ad suos alioqui puerulos τὸ μαθητεύειν non pertineat. Iam ne quis differentie aliquid inter τὸ μαθητεύειν & τὸ μαρτυρεῖν, imaginetur, locus ille D. Matthæi dixerit: πάντες γὰρ μαθηταὶ μαρτυροῦντες εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Omnis Scriba doctus regni. Vbi non potest accipi discipulus, nisi qui præuia eruditione est institutus. Hinc ergo veritatis armis exutus Bucerus, sophistico illo, quod in clarissimum virum Bartholomæum Latomum vibrat, telo restat spoliandus, quo sese infantium Baptisma ex scripto Dei Verbo euicisse gloriatur impudenter, cum disertis adeò verbis Apostolica illa Traditione iam nunc præmunierat. Illud, inquit, baptizantes eos, &c. Dominus de totis gentibus, non de singulis præcepit hominibus. Quod acutum, & verè subtile argumentum non video, qua sanè ratione dissoluant Anabaptistæ, Sophisticæ Bucerianæ rudes, nisi illius argutijs redditi acutiores, subtiliter item respondeant, nec ad Bucerum, nec adeò castos illos eius liberos Christi pertinere Baptismum, quod non de singulis hominibus (quorum ipse tamen vnus est) præcepit, sed de totis gentibus. Cuius fortassis periculi metuens Bucerus, omnibus istis in speciem robustis contra Anabaptistarum insaniam firmamētis diffusus, ad Apostolicam nostram Traditionem confugerè cogebatur, si susceptam illam à se disceptationem vellet contueri saluam: Apostoli, inquit, Ecclesijs hanc Traditionem de infantibus baptizandis acceptam indubiè à Domino & Spiritu sancto reliquerunt.

Vis hinc non planè animo obstupescat, qui infestissimos istos Catholicæ nostræ Ecclesiæ hostes, Melancthonem & Lutherum, Brentium & Bucerum, inuictis Catholicæ Christi Ecclesiæ nostris armis sua noui Euangelij fundamenta defendere videt Anabaptistarum telis fuisse coactos? Istum quidem ad modum in ipso noui sui Euangelij limine grauitèr adeò impingunt, quod vetus habet prouerbiu, vt vel primipilares ipsi suæ religionis ne rudimenta quidem ab Aduersariorum telis illa cõgerere queant, ne dum propugnare, nisi nostris armis, hoc est, Catholicæ Christi Ecclesiæ Traditionibus agraphis aut præmuniti, aut protecti.

Eo siquidem est ingenio veritas, vt suos hostes, vel inexpiabiles non raro, quod res est, etiã inuitos profiteri compellat, vt scilicet dum sua cõmenta veri in speciè similis tantum mēdacijs fucis illita imperito lectori pro veris obtundere satagunt, suis ipsi mendacijs decepti, veritatem imprudentes confirmare cogantur. O magna vis veritatis! aiebat ille Oratorum Princeps, quæ cõtra hominum

C. AP. IX.

Aliam necessarium esse fidei regulam, ac solam Scripturam.

minum ingenia, calliditatem, solertiam, contraque fidas omnium insidias facile se per se ipsa defendat.

Cum igitur in tot, tamque varijs, adeoque Principibus suae Fidei dogmatibus Evangelici isti cum priuatim, tum publice, sese quoque Verbum Dei non scriptum pro Fidei suae regula necessario sequi rebus ipsis cogantur profiteri, quae nam obsecro isthac maligna est morositas, imò rudis imperitia, non permittent alijs, quod ipse argumentorum pondere pressus in Fidei tuae asserendae vel primum necessario aduocaspatorcinium? qua fronte Catholicis concedendum semper nolis, quod pro Fidei tuae, Principe axioma aliquando indubitate veritatis assumis: qua denique ratione tuis dogmatibus pro arbitrio Evangelij titulum affingas, cum nostratia quaedam non scripta pro animi libidine indubitanter suscipis, quaedam fatue, quod animi palato minus sapient, abominaris? Ad istum siquidem modum & Synodus, si Deo placet, nuper in Vvittenberga constata in Saxonica Fidei Symbolo, & Vvirembergenses in confessione pia doctrinae congregationi Tridentinae proposita, quaedam Catholicae Fidei dogmata, nullo prorsus Scripturarum testimonio, quod pertinentes quidem erroris conuincat, corroborata, sed potissimum Catholice nostrae Ecclesiae Conciliorum auctoritate ex Traditionibus Ecclesiasticis prodita suis illis, non tam imperitis, quam incautis sectatoribus tanquam ex Scripturis Fidei credenda clanculum obrudunt. Quod insidiosae fraudis plenissimum, quam contra bonam Pastorum fidem faciant, inferius suo loco efficiemus omnibus palam. Quid igitur mirum fuerit apud eos, qui ratione à pertinaci

partium studio aliena veritatem indagare student, si Catholica Dei Ecclesia in propugnandis suae Fidei dogmatibus extra scriptum Dei Verbum auxiliares petat copias, cum eos ipsos, qui sese vnam Scripturam per omnia sequi profitentur, aliud quidem praesidium necessario querere videant? Alium idcirco Christianae Fidei, praeter Scripturam solam, esse Canonem, atque regulam, est necessarium, qua ceu Lydio lapillo & dogmatum & librorum Catholicae Ecclesiae germana veritas sit exploranda: adulterina item atque contentita, vniuersa adulterij, mendacique sui conuicta reprobanda. Ea iustissimis de causis & Latinis, & Graecis Theologis omnino omnibus Apostolica doctrina, siue Ecclesiastica Traditio semper est credita: quam qua perpetuo ratione in agnoscendis genuinis Catholicae Ecclesiae dogmatibus, atque Canonicis illis libris ab ipsis statim nostri Christianissimi cunabulis semper adhibuerit Respublica Christiana, necessarium planè duximus in medium proferre. Quod vt fiat apertius, principio Evangelicae legis naturam (nam id de veteri quoque testamento ostendere velle, vt maioris foret negotij, ita hoc loco minus necessarij) ex Prophetarum oraculis delineabimus: ex quorum deinde notis facillimum cuique fuerit, quale nam verbum Dei nouo sit populo credendum à Deo Opt. Max. propositum intelligere. Mox Christum Legis Evangelicae Apostolum, Fideique Christianae auctorem & Principem viua tantum voce ad Prophetarum oraculorum praescriptum suam orbi proposuisse doctrinam: cuius regulam atque credendi normam voluit habendum, quicquid Apostoli huius Verbi Dei Evangelici administrari Ecclesijs tradidissent credendum. Deinde doctrinam illam Apostolicam, quae siue scripta esset, siue minus, verè fuisse verbum Dei Evangelicum demonstrabitur, & quoniam consilio ab Apostolis quaedam fuere literis mandata, non autem vniuersa semel & omnia. Postremo quod illam non scriptam Evangelij doctrinam ipsimet Apostoli vterentur quasi Verbum Dei, eiusdem cum illa scripta auctoritatis: ad quod non modo prisca illae collatae hereses damnabantur adulterij & heterodidascalias: sed ipsa etiam scripta suis titulis Apostolos adeo ipsos mentita, sunt reprobata, germanaque, quod cum illa per omnia consentirent, approbata.

Fidei regula est Apostolica doctrina siue Ecclesiastica Traditio.

Qua methodo, verbi Dei Evangelici naturam enucleanda atque explicanda

Cap. X. Fons verbi Dei Evangelici ex Pro

igitur Evangelici verbi Dei naturam cum Thesalonicensibus illis Christianae Fidei candidatis, aut saltem Catechumenis ex abditis Prophetarum praedictionibus, accuratiori diligentia studemus indagare, praespicuum

cum fuerit omnibus, errorem istum Euangelij titulo nunc adeo gloriosum atque exultandum, qui omnem Christianam doctrinam arctioribus noui Testamenti angustijs coactam, atque solis literarum Apostolicarum cancellis vult occlusam, ex crassissima tutissimi Christianae Reipublicae thesauri, puta Scripturae Propheticae ignorantia, esse natum. Prophetarum itaque oracula consulamus, cuius nam modi verbum Dei Evangelicum olim futurum, tot retro elapsis seculis praesignarint. In primis D. Ieremias, qui populo Iudaico apud Babylonios exulj consolator diuinitus contigerat, ne cum patria dulcissima simul & Fidem salutarem perderent, post promissum ex captiuitate in patriam reditum (qui totius orbis à Deo vero Apostatae, ad Christi consortium redituri fuit typus) nouum pactum Dei cum iuda veri Dei cultore, & Israele Idololatra in eundem praenunciat. Quod quam sit à Mosaico foedere alienum futurum, hinc verbis testatur: Ecce, inquit, dies venient, dicit Dominus, & feriam domui Israel, & domui Iuda foedus nouum, non secundum pactum, quod pepigi cum Patribus eorum, & in die qua apprehendi manum eorum, vt educerem eos de terra Aegypti, pactum quod irritum fecerunt, & ego dominatus sum eorum, siue vt forte rectius septuaginta, teste Diuo Paulo, ego neglexi eos, dicit Dominus. Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Israel post dies illos, dicit Dominus, & in corde inquit, eorum describam eam. Quibus in verbis vt prius illud, & calumniam posset pati, quod significet, & Dabo inter eos, & Dabo eis legem: (quam Amphibologiam prudenter, euitarunt septuaginta, vertentes in mente eorum) ita posterius, & in corde inquit, eorum describam eam. Vides disertè à Propheta Dei voce praedictum, Verbum Dei Evangelicum, quod Diuo Paulo ad Hebraeos Commentatore, est foedus nouum, non in tabula lapidea, Mosaicae legis modo, non in arido Bethulae libello, non in vili papyro: sed in vitis hominum cordibus descriptum iri inquit, in cordibus eorum nouum testamentum inscribam.

Iere. 31.

Heb. 9.

1. Reg. 25. Psal. 49. Dem. 18.

Esai. 45.

Psal. 77. Matth. 13.

Exod. 19.

Matth. 13.

Quinimò iam pridem antea egregius Paltres Israel Rex Propheta David Iudaeos suos praemonuerat, ne alteras tabellas expectarent, quae legem Prophetarum illius legislatoris à Moyse promissi ex fratribus sui similis excitandi continerent descriptam, sed eius loquentis vocem obseruantissimè aduerterent, ne si H O D I E, id est, haud ita diu post audirent eius vocem, corda sua Patrum more obdurarent. Adhuc ne Prophetam illum vt Deum, aiebat ille, verè absconditum, ita legislatorem hinc minus illustrem obscurius cognoscerent, notas planè luculentas addit David, quod Iudaeorum nemo nouum illum nouae legis praenonem ignoraret. Ita enim, teste inimò diuino Psalmonem interprete Matthæo, inducit Meisiam suos Iudaeos alloquentem: Audite, inquit, popule meus legem meam / inclinate aurem vestram in verba oris mei. Ne tabellas iterum lapideas vos accepturos existimetis, audite inquam, legem meam: non vos terrebunt, vt olim in Mosaica legislatione fulgurum tonitrua; non illa caelestium tubarum horrida audietis taratantara: sed gratissimam animis simul & auribus meam saepe multumque concionantis vocem: ideo concione: meas diligenter meditatae percogitate. Nam in parabolis apertam os meum, loquar propositiones, vel vt septuaginta, problemata ab initio, quod David inquit, Septuaginta verò noster vulgatus interpres vulgariter nimis expressit, Loquar propositiones, inquit, ab initio: quum reddendum fuisset aptius, eloquar, quae ab initio abstrusa latuere, & haec nunc fuere plerisque omnibus incognita. Hunc enim Dauidicam Prophetiae sensum à Septuaginta haud obscure indicatum D. Matthæus sua veluti paraphrasi (si modo nos genuinam, Septuaginta alicubi editionem hoc loco legimus. Nam editionem istam Psalmonum vulgarem, & ecclesijs prope omnibus

phetica doctrina est aperiendus.

D. Terem. de pingit verbi Dei Euangelici naturam

Christi legis... ad sua... Iudaeos... ex Psal. 77... paraphrasicos expressit.

vitatam,

visitatum, à Septuaginta interpretum autoritate variare arguunt loca ali-
 quàm multa, à Septuaginta certò aliter conuersa, de quo alias illustrauit,
 Problematà *ἐπιτομὴ κεκρυμμένα ἀπὸ τῆς βουλῆς κόσμου*, Eructabo, inquit, abscondita à constitu-
 tione, siue primordio mundi. Non enim *τὰ κρυπτά* accipiendum hoc loco
 videtur pro vocabulo Scholarū Dialecticarū proprio, quod noster ille secus
 videri posset: sed pro reconditis atq; obscuris eloquijs, perplexisq; ac anigma-
 tici religionis Euangelicæ dogmatibus: quibus Christus celebratissimā illam
 Prophetarū ad vnū omnium aut oraculis promissam, aut factorū typis abumbrā-
 tā (his enim duobus ferè modis, ait Iustinus in suo Tryphone, Prophetia affo-
 lect fieri) præstaret, exprimeret atq; impletet Dei Opt. Max. Oeconomiam de
 vniuerso hominū genere, in pristinam libertatē à Diaboli sauisimi Domini
 tyrannide vindicando, & liberali manu asserendo. De Patre itē Deo, omnibus
 planè mortalibus iustissimo merito iratissimo per ipsum reconciliando: de
 caelesti, vt in summa dicā, regno hominibus hæcendū & perditissimè exulibus
 & miserimè exheredibus recludendo, quod eos & beatissimos exciperet Dei
 opt. filios, & omnibus planè modis foelicissimos cum animarū corporūq; im-
 mortalitate, tū Dei Maximi præsentia suauissima admitteret hæredes sempit-
 ternos atq; perpetuos. Hæc, inquam, taliaque ab initio abscondita atq; recondi-
 tissima Christus Iudaico populo erat elocutus & concionatus. Quod ex
 Dauidis verbis fiat planissimum *ἐπιτομὴ κεκρυμμένα*, inquit, *ἐπιτομὴ κεκρυμμένα* Ephtacha
 bāmāsal, Avīa chedīta. In parabolis os meū aperiam, loquor anigmata: quod
 est, proponam populo meo Iudaico obscuratissimam & prouerbialē, imò
 anigmaticam planè doctrinā. Non enim forma sermonis Christi (vt est apud
 Tertullianū) noua est, cum similitudines obijcit, cum quæstiones refutat, ape-
 riam in parabolis os meū, eloquar problemata, quod est, edisseram quæstiones.
 Si hominē alterius gentis probare voluisses, utiq; de proprietate loquela pro-
 bares. Ideoq; saluator Christus doctrinā Euangelicā mysteria, vt est apud Cle-
 mentem Alexandrinū s. Strom.) varijs & Mosaicæ caliginis, & *τὸ ἐκκρυπτόν* sub
 cinericiorū panū typis olim præfigurata dilucidius explicaturus, rectè suos ad-
 monet selectiores discipulos: Vobis, inquit, datū est nosse mysteriū regni cæ-
 lorū. Dicit enim de eo Prophetia: Aperiet in parabolis os suū & eructabit quæ
 sunt abscondita à constitutione mundi. Quin & hūc sensum à Diuo Mattheo
 explicatū, etī Iudæorum Rabbini Psalmum istū ad veterum beneficiorū hi-
 storiam cæci distorquant: sicuti & Christiani aliquot nunc temporis immo-
 dicè iudaizantes: at Psalmi tamen titulus qui passim extat cum disertè loqui-
 tur, tū necessariò exposcit: qui est *ὁ μόνος ἰσχυρὸς μετὰ δαυὶδ*, id est, harmo-
 niæ sacræ carmina Dauidis melliflua. Habet itaque Psalmus iste suauissima ac
 prorsus mellita Dauidis carmina de sacro illo, planeq; diuino cōsensu populi
 videlicet noui cū illo veteri, Christiani, in quā, cū Mosaico. Vt enim Moyses le-
 gislator vetus Christi noui legislatoris typū symbolicòs præ se ferebat: ita gens
 illius legi mancipata etiam populi Christi legibus subditi fuit typus atq; figu-
 ra. Quod D. Paulus symbolicæ Theologiæ peritissimus artifex expressis verbis
 tradit. Cuius vtriusque populi discrimen ne sit obscurius, etiam Dauid haud
 infrequenter apertis notis distinguit. Hinc enim illa toties in Psalmo 21. de po-
 pulo, qui creabitur, & illud, Scribatur hæc in gener. altera (ita enim singulari-
 ter legendum, non scribantur: quo loco phraeos Hebraicæ ignorantia textus
 sinceritatem corrupit) & hoc loco, Vt cognoscat generatio altera, &, Filij qui
 nascuntur, pro populo Christiano prioris illius Mosaici successore sunt acci-
 pienda. Christus itaq; nouus legislator nouū suū populū ad Euangelicā doctri-
 nam informaturus, hiscè Psalmi verbis alloquitur. Audite popule meus legē
 meam; diligenter obseruate, quid nam sim docturus, attentisq; auribus ver-
 ba oris mei auscultantes excipite. Conciones siquidem meæ varijs rerum va-
 riarum parabolis atque imaginum similitudinibus frequenter scatebunt. Ad
 hæc obscura quoq; mysteriorum anigmata vobis eloquar, atque proponam.
 Post istam Christi vocem, qua Euangelicæ legis ingenium atque naturam demon-

Problemata
quid Dauidi.
Psal. 77.

Christi do-
ctrina cur
anigmatica.

Clemens
Alexand.
Stromat.

Mimus popu-
li noui Euan-
gelici cum
Mosaico illo
veteri con-
sensu.

Christi con-
silio apud Da-
uidem expla-
nata.

Lib. 4. 108-
110. Marcionem.

Gal. 5.

Psal. 21.
Psal. 105.

Psal. 77.

demonstrauit, esse videlicet viuæ vocis oraculo proponendam atq; promul-
 gandam, deinde Christianum populū Dauid inducit de noua Christi lege
 admirandum: Quanta audiui inuis (inquit) & cognoui inuis, quæ & Patres
 nostri nobis narrauerunt! Quam (inquit) sunt admiranda noua istius legis
 mysteria: quam stupenda Euangelicæ doctrinæ dogmata nobis à Patribus tra-
 dita: quæ ipsa Patres nostri Apostoli soli omnium prorsus mortaliū Euangelicæ
 Fidei testes à Deo Maximò ex omnibus electi, & ceteris omnino omnibus pro-
 denda olim prædestinati nobis narrarunt, atq; viuā voce prodiderunt! Quæ
 Christianæ fidei dogmata etī nobis sua voce tradiderint Apostoli, nō sunt ta-
 men occulta à filijs eorum in generatione altera, id est nostros posteros ea ipsa
 dogmata nequaquā latuerunt. Agnoscentes igitur stupendam nouæ legis na-
 turā, quam sese audita Apostolorū voce sibi gratulantur didicisse, eam in po-
 steros quoq; transmissam predicant, ne quis eam sine scripto non potuisse per-
 durare credat, quod ad tempora vsq; D. Irenæi quibusdā euenit Dēinceps por-
 rō Dauid prophético afflatus spiritu laudes cōmemorat, quibus Christū apud
 gētes, Christi iam Fide exultas, & institutis formatas, Apostoli essent cōmen-
 daturi olim, Quod ipse est, qui incredibile illā potentia & admirandā rerū hi-
 storiā apud Aegyptios olim operabatur, quod lege diuini cultū, vereq; religio-
 nis magistra veterē Iudæorū populū & ornarit eximit, & illustrarit egregie.
 Verum post notatas veriùs, quàm celebratas Christi legislatoris laudes, ite-
 ratò Christiani populi inducit admirationem de nouis Euangelicæ legis con-
 stitutionibus: quas Apostolis docet à Christo mandatas, vt in discipulorū no-
 titiam effunderet, ne apud posteros in obliuionem, omnibus planè rebus ini-
 micam, abeant: qui & ipsi porrō suis quoque prognatis arcana Euangelicæ il-
 lius legis dogmata & mysteria narrabunt, & viuæ vocis interpretatione tra-
 dent, vt toti in Deum sperent, memoresq; beneficiorum, eius mandata officio
 se obferunt, atq; sedulo imperata præsent. Ne fiant Christiani, sicut populus
 ille prior, qui abiecta Fide in Deum sincera, & contrita cordis animiq; re-
 ctitudine, noluerunt eius legem obseruare: neue operum mirabilium sibi ex-
 hibitorum ingrati obliuiscantur vnquam, quod illi fecere priores: ne deniq;
 Christiani nouam Christi legem viuò Christi, Apostolorumque oraculo tra-
 ditam, adeoque promulgatam, animabus corporibusque saluandis salutarem
 Iudæorum more sibi faciant aut infidelitate inanem, aut diffidētia inutilem,
 aut morum improbitate, atque transgressione perniciosam.
 Aeterum ne Iudæi nouam illam legem ab omnibus omnino Prophe-
 tis semper adeò prædicatam, ac toties promissam suspicarentur vni
 homini, vt olim Moyfi, ceteris tradendam conceditū iri, Dauid Psalmi
 illo, cui initium fecit, Exurgat Deus, qui illustrem promulgandi toti mundo
 Euangelij depingit oraculo omnia, disertè præmonuit. Deus, inquit, dabit verbum
 Euangelizantibus *זבא-רב* Zabà-rab cū magnò quodā præconū numero: quod
 ambiguit *70. דואריו אדם*, noster improprie reddidit, virtute multa. Non vni
 aut alteri, inquit, Dominus qui olim celos sui terrore in sudorē vertit, noua
 illi suæ hereditati pluriā voluntariam, gratissimā scilicet Euangelicā doctri-
 nam animas irrigantē tradet promulgandā: sed multis aliquot concionatori-
 bus, copioso alicui Euangelizantium manipulo atque cohorti. Porrō ne quis
 nouā illam Dei legem ex Mosaicæ legis ingenio atque indole ignauam imagi-
 naretur, aut nō operosam & inefficacem, idēo Ierem. post verba illa nuper cō-
 memorata admirandam eius indolem, singulari Antithesi explicat. Non do-
 cebit, inquit, vltà vir proximum suum, Cognosce Dominū, quia omnes co-
 gnoscunt me. Quod D. Paulus aduersus, Legem Euangelicam ad Rom. legem
 spiritus vitæ appellat, quod eam suscipientibus nō frigidum incutiāt metum,
 vt illa Mosaica: sed spiritum vitæ, quod est, animum. Ad peccato mortuum
 Christi spiritu rediuuum reddat, qui & clara Dei cognitione hominem illu-
 stre, viuidoque eius amore informet, recreet, foueat, succendat, adeoque in-
 flammet. Quam Euangelicæ legis Oeconomiam Christianæ administratio Ec-
 clesie

Psal. 68.

Ierem. 51.

Rom. 8.
Heb. 8.

Ps. 68.
Aliam nouam
legem Euan-
gelicam ex
Psal. 68.

Ierem. 51.
Ierem. 51.

Aliam Euan-
gelicam
ac legem.

Euangelium
est lex spiri-
tus vitæ.

Cur lex populi
Mosaica
data Pedagogo
noni
populo nouo
Euangelico.

clesia hominibus per Adamum perditissimis, quasi postliminid instaurandis & saluadis cōparatę, aptę & meritō admodū desiderabat. Alia siquidē erudiēdi ratio Iudaicam illam Synagogam, vnicam ex tot hominum populis Dei cultricem: alia Christianam Ecclesiā ex omnibus omninō nationibus toto orbe concorditer dispersam, & dispersę concordem instituenti forma decebat. Illam enim seu rudimentariam tabella alphabetaria, Lege Mosaica, quę prima illa verę religionis grammata atque lineamenta describeret, oportebat erudiri. Vnde ei & spiritus timoris adhibebatur Pedagōgus, qui cessatores metu, velut stilo, ad officium instigaret; Offensatores gehennę carnificinam eominatus, ad veniam supplicandam vrgeret. Hanc verō nostram Christianam non amplius illa παιδαγωγία, sed παινομαγωγία, siue vt Ioannes loquitur

Vntio spiritus
Christi
nos informans

Christiani
Theodidacti

Psal. 84.

Abraham
vocatō
typum
Abrahę

Abraham
olim idololatra.

Vnoda
Germanici
Mercurii
Vide P. Diaconum
hystoriarum
Longob.

Suffraganeus
Gregor. Nis.
sa, in vita
Gregorij
Tammari.

χρισμα το δειδασκαλια iuxta Prophetarum oracula excepit magistra. Jam enim annis plus minus bis mille verus Dei cultus literis continebatur inclusus. Satis profecto temporis datum fuit, quo Synagoga legis veram Dei religionem prescribentis erudita ad grandiozem diuinę voluntatis adolesceret cognitionem: atque hactenus Mosaici νομοδιδασκαλοι, vel tandem fierent Christiani Θεοδιδακτοι. Ita enim Prophetico afflatus spiritu Esaias, de admirabili Christianę Ecclesię ornatu inter alia preclara canit encomia, vbi afflictissimam solido delibutam gaudio reddidisset alacriorem. Latrare, inqueiebat, sterilis: quę non parit, erumpe, exclama, quę non parturis, quia plures filij deserat, quę non parit, quę habebat virum: Dilata locum tabernaculi tui, & aulaorum tuorum, semen tuum gentes hereditabit, & ciuitates desertas inhabitabit. Tempore modico reliqui te, & in misericordia magna miserabor tui. Paupercula, tempestate conuulsa, absque consolatione. Ecce ego preparo tibi carbunculum lapidem tuum, & muros tuos lapides electos, וְהָיָה לְךָ לְבָנִים יְקִיָּים, Ve colbanecha lemude Adonai, quod vnde quaq; doctissimi septuaginta interpretes eruditissime, vt alia omnia, conuerterunt, filios tuos omnes διδασκαλοι θεου, quod noster vetus Euangeliorum interpretes rudius reddidit, Docibiles Dei: Melius alicubi D. Hieron. discipulos Dei: quod videlicet non libros legendo, sed quid nam loquatur interitus Deus audiendo, ad compendiosissimam Christianissimam addiscendi formulam proficerent. Hęc siquidē Christi ecclesia, quę ex Atheis gentibus potissimum esset conuocanda & colligenda, non debuit sane, nec potuit plane ratione vlla alia ad Dei veri cognitionem vocari, & in legitimo eius cultu institui, quā ipso pater Abraham: qui vt אברהם Abraham, pater multarum gentium, non citra grande venientium rerum mysterium ex אברהם Abrā, patre excelso, siue nobili & illustri, est dictus: ita eius ad Deicognitionem cultumque vocatio & institutio nobis Ethnicis veris Abraham filijs plane symbolum fuit atq; typus. Quemadmodū enim ille credentium omnium pater Chaldaus, cum esset idololatra, Mitra Persici atque Vestę cultor ex Paganismo veri Dei ignorantia oblitterato, atque ex idololatria ad veram vitam Dei latrariam est conuersus, non scripto Dei verbo, sed mera Dei loquentis atque vocantis voce: ita & nos eadē (inquit D. Iustinus in Dialogo aduersus Tryphonem Iudæorum Epheiorū, teste Suida, Principem) Dei voce ex vanissimo nostri Voda Germanici (cui & hodie quartum Septimanę, den Wöenstaq Ethnicę magis, quā Christianę tribuimus) cultu, aliorumque mortalium Deorum idololatria ad veram Dei Opt. Max. & cognitionem & religionem conuocati sumus. Quod si cuiusquam insolens atque paradoxum videatur, quod Abrahamum Patriarcham ex Paganismo ad veram Dei cognitionem, cultumque dixerimus conuersum, is si Græco hominis Græci diligentissimi probatissimi que testimonio, Suidam dico in suo Abrahamo, non est contentus, certē non potest nobiscum non sentire Latini authoris testimonio locupletissime instructus. D. namque August. libro decimo de ciuitate Dei, cap. vltimo in hunc modū scribit: Abraham, inquit, vt promissionem de semine illo, quod omnibus gentibus salutem pareret, acciperet, iussus est de terra sua & cognitione sua & domo patris sui discedere. Tūc ipse primitus a Chaldaeorū superstitionibus liberatus,

beratus, vnum verum Deum sequendo coluit, cui hoc etiam promittenti fideliter credidit.

Dent. 15.

Psal. 2.
77.

Ioan. 13.

1. Cor. 13.

Job. 20.

Luc. 24.

Act. 17.

Porro nunc superest isthęc a Prophetis diuino afflatis spiritu prescripta noua illius legis lineamenta ostendere, a Christo eius legislatore & recte obseruata, & suis ad plenum coloribus esse depicta: Quod quidē nemini fuerit agnitu difficile, qui vel Iudaica aorasia, vel ethnica cœcuerentia non cæsus Euangelij Christiani libellos percurrerit. Videbit enim clarissimē, Christum Iesum dominum nostrum, alterū illum Moysen, verum Deuteronomij legis flatorē, non vt olim ille, alteras proponētē lapideas Legis tabellas: sed ex fratribus suscitari, vt ille pramonuerat, quod est, Hebraica ortū profapia, nouā legem ad Moysis typum populo viuę vocis suę oraculo prescribentem; quod ore suo diuino D. Dauid plurimis canit Psalmis. Mox Apostolos suos illos orbis magistros peculiari quadam ac priuata erudit institutione, vniuersa plenius illis edisserens, quę de regno Dei, hoc est, de nouę huius legis doctrina apud plebeculam rudiorē crassius exposuerat: quod de Matrimonij nexu indiuiduo narrat D. Mar.

Sic parabolas de illo semine, quod est Verbum Dei Euangelicum, Apostolis folis edisserit, quod peculiari largitione eis esset a Deo Patre Opt. donatum, vt mysteria regni Dei, seu doctrinę Euangelicę, multo atque ceteri disicerent plenius, & haurirent copiosius.

Ad eundem modum & alijs priuata institutione Christus Legislator apud Euangelistas legitur Apostolos erudisse, atque ad nouę suę illius legis cognitionem sublimius prouexisse: adeo vt iam sub mortis impendentis tempus illis affirmārit; Jam non dicam vos seruos, in quibus, sed amicos: quia seruus nescit, quid faciat dominus eius. Vos autē dixi amicos, quia omnia, quęcunque audiui a patre meo, nota feci vobis. Qua Christus dominus sententia D. August. interprete Tract. in Ioan. 86. quod facturus erat, se dicit fecisse, tam per Spiritum doctorem omnis veritatis promissum, quā per illam scientię plenitudinem, de qua Paulus: Cum venerit, quod perfectum est, euacuabitur, quod ex parte est. Deinde post tot obscurissimorum suorum oraculorum illustrationes illo toto triennio cum Apostolis conuersatus, primo suę a morte resurrectionis die illis mentium oculos clarissimo Euangelicę cognitionis lumine illustrauit, vt capiendę regni Dei doctrinę paratiores essent, atque magis idonei.

Insufflās in eos, ait ille, aperuit eis sensum: quod est, postea quā in Apostolorum faciem, teste D. Euodio Apostoli Petri primo apud Antiochenos successore, epistola, quam rō pōs, id est, lumen inscripsit, diuinum ac vitalem inflasset Spiritum (vt scilicet illius primi Adę viuente spiritu afflato expleret typum) obtenebratam intelligendi vim eis cęlesti illo lumine illustrauit, vt intelligerent Scripturas. Christi ergo rudimentaria eruditione ante passionem instituti, & hac Scripturarū propheticarū intelligentia præditi Apostoli, nūc demū idonei efficiuntur post illius resurrectionē discipuli, doctrinę illius verę ac proprię Euangelicę, quę ad nouam legem toties Prophetarum oraculis promissam peculiariter attinebat. Hoc illud est, quod D. Lucas disertē annotauit, Christum per totos quadraginta suę resurrectionis dies Apostolis apparuisse, ac de regno Dei illis locutū fuisse, aut vt Gręcę est τὰ περὶ βασιλείας τῶ θεου, de ijs colloquebatur, quę regni Dei sunt. Quod non aliud est, quā quod de regno Dei seu Euangelica doctrina plenius Apostolos instituerit, quonam videlicet modo prædicanda in eius nomine Penitentia & peccatorum remissio, quibusque modis ea hominibus contingeret, an sola Fide in Filium dei pro mundi peccatis mortuum, & in vitam reuocatum: an Fidei adhibenda penitentia vitę veteris: an his necessariō addendum aquę Baptisma? Rursus quid, cum lapsis a Baptismi gratia foret agendum. Item de alijs noui huius testamenti mysterijs, quę ad perficiendam Christianorum salutem conducunt. Quid enim aliud, ait D. Leo Magnus Epistol. 10.

Christum pro
phetica noui
legislatoris
lineamenta
expressit.

Christum se
cundum add
Apostolos
die Pasche
noua afflatus
typum

Christum dies
40. loquitur
Apost. de re
gno Dei at
que doctrina
Euangelica.

dierum quadraginta mora gestum est, quam ut Fidei nostrae integritas ab omni caligine mundaretur? Ideo & clavis ad discipulos ianuis introibat, & flatu suo Spiritum sanctum dabat, & donato intelligentiae lumine sanctarum Scripturarum occulta pandebat. Hunc igitur in modum Christus, teste D. Luca, cum Apostolis per dies quadraginta est conuersatus, de regno Dei loquens, quod ab ipso inchoatum, & plantatum, ac praedicari coeptum, uti Paulus ait Heb. i. deinde illorum opera per vniuersum terrarum orbem iuxta Prophetarum praedictiones erat propagandum. Sed hic maximam sanè fuerit operis repretium animaduertisse, Christum hanc sui regni seu Euangelij doctrinam non omnem Apostolis omnibus promiscuè, sed Petro peculiariter cum Ioanne ac Iacobo Iusto, quos & alios suorum mysteriorum & consocios fecerat & testes, eximie impartiuisse, priuataque eos mystagogia, sicut à veteribus traditum commemorat apud Eusebium Caes. lib. 2. cap. 1. D. Clemens Alexandrinus, Iacobo Iusto, inquit lib. 7. hypotyposon siue dispositionum, & Ioanni, & Petro post resurrectionem dominus omnem *την γνώσιν* (quam iactabant se haeretici accepisse, unde & se Gnosticos appellabant superbissime) cognitionem illam, atque scientiam mysticam Euangelicam doctrinam tradidit. Illi vero reliquas

Christus non omnibus Apostolis omnia tradidit.

Tres illi itaque Apostoli, Petrus, Ioannes, atque Iacobus Iustus Ierosolymorum Episcopus ab illis creatus, eximiam praeter ceteris Apostolis huius doctrinae Euangelicae acceperunt doctrinam atque cognitionem ab ipso Christo domino, antequam ad caelestia sua regna reditum pararet.

C. AP. XIII. Fidei Euangelicae quae à Christo regulae Apostolicae praescripta.

Am igitur intra illos quadraginta dies Apostolis suis certissimam Fidei Christianae praescripsit regulam, iuxta quam suas formarent conclusiones, populosque ad Euangelium regni Dei vocandos instituerent. Sic enim discretis verbis Christus in caelum mox ascensus eos alloquitur; *Mat. 28.* Eunt, inquit, docete omnes gentes, & praedicate Euangelium omni creaturae, baptizantes eos, docentes eos seruire omnia, quaecumque mandauimus vobis, seruatis magistro didicerat Apostoli, eius Fidei doctrinae fuit norma, ac doctrinae Euangelicae regula: imò Verbi Dei Euangelici canon, ut Paulus ad Philip. appellat. *Philipp. 2.*

Cur Spiritus sanctus Apostolis promissus sit doctor.

Nunc porro differendum est, cur Spiritum sanctum Christus Apostolis promiserit & doctorem, & ductorem, qui non modo in omnem deduceret veritatem, quam tunc temporis didicerant, sed illa etiam doceret, quae nondum portare poterant.

Indatet vbi puerilia pietatis progymnasia.

Proinde ne quid amplius Apostoli piscatoria illa sua rusticitate impediti, suaeque simplicitatis cum fraudibus, tum erroribus variis obnoxia sibi probe conscij, de sua institutione admodum tenui diffiderent, Christus in caelos rediens Spiritum eis doctorem pollicetur, qui in omnem eos perduceret veritatem, quod videlicet ea, quae à Christo ipso Iudaicis illis atque crassis adhuc praepediti mentibus perdiscere non poterant, temporis lapsu Iudaicorum typorum, quod est puerilium pietatis, Dei que cultus progymnasmatum eruditiores facti, plenius Spiritu sancto magistro, Christianae veritatis non iam adumbrata, sed interraicantis, sensimque effulgentis dogmata edocerentur. Multa enim adhuc habeo, inquit, quae non potestis portare modo, sed cum venerit Spiritus ille, veritatis, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quaecumque dixerim vobis. Quae promissionis Christi de mittendo Spiritu sancto verba non ad nouos quolibet (quod est apud Dydimum Alexand. lib. 2. de Spiritu sancto) & penitus gratia vacuos diriguntur: sed ad eos, qui auditores verborum eius necdum fuerant omnia consecuti. Quaecumque enim (inquit) sufficere poterant, tradens eis, in futurum tempus reliqua distulit, quae sine disciplina Spiritus sancti scire non poterant. Haec igitur Christi Spiritum sanctum doctorem Apostolis promittentis verba Solis luce clarius loquuntur, plurima Spiritu doctore didicisse Apostolos, ante ignota & incognita, quam ut vilius Scriptorum veterum interpretationibus ad sententiam illustrantiam habeant

Christus non omnibus Apostolis docuit, sed quaedam Spiritus sancti.

habeant opus. Haudquaquam tamen duxerim infrugiferum, pauca aliquot D. Augustini commemorare verba, quod nihil apud lectoris animum pietatis ac veritatis Euangelicæ studiosum hæreat scrupuli. In hæc igitur Christi verba scribens Augustinus. Tract. 96. in Ioan. Quis nostrum (inquit) audeat eorum dicere se capacem, quæ illi capere non valebant? Et clarissime Tract. 98. Quod itaque ait dominus, inquit sub finem, Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo, adijcienda illis fuerunt, quæ nesciebant, non quæ didicerant euertenda.

Sic & D. ille Leo Magnus, omnes qui in Dominum Iesum crediderant, inquit Serm. 2. de Pentecoste, infusum sibi habebant Spiritum sanctum: sed illi perfectioni, quæ erat Discipulis conferenda, maior gratia & abundantior inspiratio seruabat, per quam & quæ nondum acceperant, sumerent, & excellentius haberent, quæ sumpserant. Propter quod Dominus dicebat, Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo.

Multa igitur Apostoli Spiritu sancto didicere magistro, quæ antea scire non poterant, ut ait Dydimus: multa quæ nesciebant, ait Augustinus, erant à Spiritu sancto magistro adijcienda.

Proinde pijs Lectoribus dubium fieri nequit, quin Apostolos Spiritus sanctus docuerit plurima, nondum à Christo Domino nec audita, nec percepta. Jam ea omnia quæ Apostoli siue à Christo Domino, siue à Spiritu sancto docti Ecclesias Christi docuerint, indubitatum fuisse Verbum Dei Euangelicum manifestius est, quam ut vllam orationis nostrae ferat explanationem.

Proinde liquidum est ex his agnoscere, quæ nam Apostolorum ætate fuerit Euangelicæ Fidei regula: nimirum quod Apostoli Ecclesijs ab initio prædicati per orbem Euangelij tradiderunt, atque docuerunt, siue id postea in literas fuerit relatum, siue minus.

Quod ut luce meridiana demonstraretur clarius, ipsos Verbi Dei Euangelici consulamus Apostolos atque nuncios. D. Petrus inter illos Christi dignatione facile Princeps, de Verbo Dei, quo Christiani in immortalitatem reascimus differens, verbis sanè discretis docet, quodnam sit illud Dei verbum Euangelicum, cuius beneficio istud post hominum memoriam donum multo maximum contigit: Verbum Domini, ait, manet in æternum. Hoc autem est verbum, quod euangelizatum est in vos, siue ut plenius est apud ipsum, *ἡμεῖς τὸ εὐαγγέλιον εἰς ὑμᾶς*, hoc est autem illud verbum, quod vobis per Euangelij prædicationem est annunciatum.

D. Petrus

D. Petrus quidam verbum Dei Euangelicum.

Hic si D. Petrum roges, quod nam sit verbum Dei Euangelicum? quænam Euangelij regula? tibi respondeat aliud, atque Spiritu sancto tunc suggerente scripsit, *τὸ εὐαγγέλιον εἰς ὑμᾶς*, quod vobis est euangelizatum? quod vobis per Euangelij præcones est annunciatum?

Quicquid igitur tunc temporis Ecclesiae per orbem diffusæ Apostoli, eorumque discipuli tradiderant atque docuerant, id haud dubie Verbum Dei erat Euangelicum.

D. Paulus illud electionis vas eandem hanc suis Philippenſibus præscribit credendi normam: qui cum Pseudapostolorum fraude circumuenti aliquantulum à Fidei illius, quæ ut Deus, ita & ipsa est vna, discessissent regula, vide mihi quaeso, quam verbis blandis iuxta ac amoris philtro plenis, eos ad doctrinam concordiam reuocet: Si qua ergo, inquit 2. capite, consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas Spiritus, si qua viscera ac misericordiae, implete gaudium meum, ut idem sapiatis, siue *ἡμεῖς τὸ αὐτὸ φρονηοῦμε*, ut idem ipsamque sentiat, eadem charitatem habentes, vniuersim id ipsum sentientes.

D. Paulus quidnam verbum Dei Euangelicum.

Iam ne quis ambigeret, quid nam esset indubitato pro vera Apostolorum doctrina sequendum, subdidit: veruntamen, inquit cap. 3. ad quod peruenimus, ut idem sapiamus, in eadem permaneamus regula: siue ut hodie est in Græcis, *πληθὲς δὲ ἐφθάσα, ἰδοὺ τῶν αὐτῶν σοιχνῶν καὶ ἐν τῷ αὐτῷ φρονῶν* Attamen ad id quod assecuti sumus, eadem pergamus, atque procedamus regula,

Fidei Canon
quid Paulo
ad Philipp.

siue Canone, vt idem sentiamus. Quibus verbis, si Theodoro credimus, iterum de concordia agit, Regulam appellans prædicationem Euangelicam. Præcipit enim, ne eos tolerant, qui legalia Euangelio admiscebant. Suffragatur & Photius apud Oecumenium, Canonem siue Regulam hinc Fidem esse à Paulo appellatam. Quemadmodum in Canone, inquit, seu norma, siue abstuleris quippiam, siue addideris, totum perdidisti: ita & in Fide. Rursus qui aliquid dogmatum immutauit, vniuersa præcedentia dissoluit. Sic & Theophylactus. Item eadem regula, id est, Fidei Canon enim & amissis neque additionem patitur neque ablationem, neque vos igitur Spiritus mandata alteretis.

Liquet ex ijs Pauli verbis, quemnam voluerit ecclesiam Dei, quæ apud Philippenses erat, sequi Fidei Canonem ac regulam, non prouocat ad Scripturas noui Testamenti, non ad verbum Dei Euangelicum scriptum: sed quid rãdem? Verbũ Dei Euangelicũ pridem annunciatũ. Ad quod peruenimus, inquit, & quod pridem sumus consecuti apostolorum prædicatione, in eodem prorsus persistamus Canone, atque Fidei regula, vt idem sapiamus atque sentiamus.

Galatæ hunc
Fidei Canonem
violauit.

Hunc credendi Canonem siue amissum, quia Galatæ Iudaizantium Christianorum corruptela vitiati aggrediebantur violare, atque addendo deprauare, vide obsecro, quàm in eos verbis acerbis insurgat D. Paulus. Sed licet nos in quiens, aut Angelus de cœlo Euangelizet vobis, præterquam quod Euangelizatũ est vobis, anathema sit. Et quasi hæc vna sententia nõ satis habeat ponit id, quod accepistis, anathema sit: Vbi Solis luce clariũ vnica præscribit Fidei normam, id quod Galatis fuit Euangelizatum, siue id quod ab Apostolis accepissent.

Adhæc ne quid super sit tergiuersationis, vt quis existimet id solũ Verbi Dei Euangelici nomine suscipiendum, quod ab Euangelistis atque Apostolis est literis commendatum, ipse Paulus hinc tergiuersandi præclufit diuerticulum. Cũ enim suos in Christo filios Thessalonienens recens natos aduersus Pseudoapostolorũ insidias munitos cuperet, operæpretium est aduertamus, quò nam eos præmunierit scuto: State fratres, in quiens 2. Thessalon. 2. & tene te Traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostrã: quasi dicat, Habetis doctrinæ regulam, ait D. Theodoretus, sermones quos verbis tradidimus, quos & præsentibus vobis prædicauimus, & absentes scripsimus.

C. A. XIII.

Scriptores
reuerentissimi
hanc Fidei
regulam
agnoscere.

Cyillus.

Hanc autem Fidei regulam, id est, Apostolorum doctrinam Ecclesijs prædicatam, siue ea in literas fuerit relata, siue occultis Traditionibus, quasi per manus posteris prodita, veteres nostri Maiores Catholici Scriptores agnouerunt. D. Cyrillus Alexandr. Archiepiscopus singulare Christianæ Ecclesiæ columen, de Christi diuinitate cum Hermia disputans, optatum fuerit ait 4. lib. Dialog. initio) Hermia non curare aliorũ procacitatem, qui probatam mentem (sententiam) nobis auferunt: sed magis Fidei Canonem rectum, & non peruersum, hoc est, sermones ab Apostolis factos, nec alijs quàm illis ipsi applaudere nos decet, ac dicere: Non vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris loquitur in vobis.

Serm. de
Fidei confessione
in A.
scie.

Eundem in modum & Basilii Magni optimo merito & habitus & dictus, Fidei suæ confessionem, exulceratissimo illo per Arrhianismi pestem seculo descripturus, de Fidei Christianæ indole paucula præfatus: Fides, ait, hoc est, Assensio est, atque approbatio indubia, eorum quæ audiuntur, & Dei gratia annunciantur cum plena ad veritatem persuasione. Huius exemplum promit Basiliius, quam ostendit, in quiens, Abraham non hæsitans incredulitate atque perfidia.

Qua ex diffinitione manifestum est, Fidei regulam Magni Basilij censuram esse, quicquid Deus locutus nobis credendum proponit, siue per se ipse,

ipse, vt Abraham: siue per aliorum prædicationem. Iam vtrum illud Scriptura sit contentum, nec ne, modò ille proponat credendum, nihil sanè inter est. Quod nisi luce ipsa esset clarius, ex cap. vigesimo septimo de Spiritu sancto exemplis eiusdem Basilij demonstraretur manifestius, vbi Ecclesiæ doctrinam partim nos ex scripto, partim ex Traditione Apostolorum non scripta accepisse docet, eandemque vtriusque esse vim & auctoritatem ad statuentiam pietatem ac firmandam religionem. Sed eo de loco in frã dicitur aptius iuxta ac copiosius. D. Clemens Alexandrinus varias hæreseon variarum ostendens causas, & quã nam via veritatis studiosus eam assequi certò queat, Necessè est, ait 7. Stromatum sub finem, labi in maximis eos, qui res maximas aggre diuntur, nisi regulam veritatis ab ipsa veritate acceptam tenuerint. Qui autem sunt huiusmodi, vt qui à recta via exciderint, meritò etiam falluntur in pluribus singularibus, propterea quòd non habeant verorum & falorum iudicium planè exercitatum in ijs, quæ oportet eligere. Si enim haberent, parènt Scripturis diuinis. Quomodo ergo, si quis fiat bestia ex homine, similiter atque ij qui fuerant infecti venenis Circes: Ita homo Dei esse, & domino fidelis esse perdidit, qui aduersus Ecclesiasticam recalcitrauit Traditionem, & in humanarum hæreseon desiliuit opiniones. Et statim post pauca, Principium enim doctrinæ habemus dominum, qui & per Prophetas, & per Euangelium, & per beatos Apostolos multifariam multisque modis à principio ad finem deducit cognitionis siue Gnostici) quæ veram Dei habet scientiam atque religionem.

D. Clemens
Alexandr.
Fidei regulã
docet Traditi
onem Ec
clesiasticã.

Quibus clarissimis cùm Apostolorũ sententijs, ac quasi præiudicijs, tum illustrissimorum Scriptorum testimonijs, liquere nunc equidem arbitror, indubitam credendi regulam siue certissimam verbi Dei Euangelici normam esse, quicquid Apostoli tam à Christo domino, quàm à Spiritu sancto veritatis magistro docti, Ecclesijs Christi credendum annunciarunt, atque posteris prodendum tradiderunt. Quod quàm sit multò verissimum, meridiana fiet luce manifestius, si animum ad promulgatã per orbem vniuersum nouã huius Euangelicæ legis historiam seriò aduertamus.

C. A. XV.
Fidei regulã
esse, quicquid
Apostoli Ec
clesiam do
cuerunt.

Hebr. 3.
Matth. 23.

Philip. 1.

Matth. 5.

Posteaquàm totum triennium Christus Israëliticę gentis Apostolus apud Iudæos verbum Dei Euangelicum docuisset, post eius in cælos reditum Apostoli omnes cum D. Paulo annos (si Eusebio illo Casariensi fides habenda est, atque Theophylacto) totos 8. aut vt alij 13. vti Nicephor. priusquam Euangelistarum aliquis Euangelica dogmata in literas retulisset, suam vbique terrarũ doctrinam duodecennio in Iudæa Israëlitarum ad Christum conuertendorum causa ex Christi iussione exacto (quod nobis D. Appollonius Senator Romanus testatur, vt est apud Nicephorum) proponunt, suscipiunt Iudæorũ plurimi, suscipiunt Samaritani, suscipiunt toto deinde orbe gentiles nostri Ethnici: inter quos D. Paulus eximie prædicat Philippensium fidem, quòd ipsius conciones non vt verbum hominum, sed quod res erat, vt verbũ Dei suscepissent credentes. Hic igitur perspicuè videas licet, quàm D. Pauli, aliorumque Apostolorum nihil planè inter sit, vt doctrina quæpiam Verbi Dei nomen mereatur, scriptane sit, an non scripta, modò à Spiritu sancto (qui vt per Prophetas, ita per Christi Euangelistas, verbiq; animo diuinitus afflati ministros loquitur) credenda proponatur. Quemadmodũ enim Philippensibus D. Paulus suam de certissima salutis æternæ per Christum ratione annũciatam doctrinam nondum vllò scripto comprehensam, Verbi Dei titulo dignatur, atque exognat: Ita haud dubie & Apostoli alij in vniuersum omnes suam similiter gentibus alijs expositam doctrinam verbi Dei nomine honestabant, & prædicabant. An non & singuli illud Paulinum omnibus de Apostolica doctrinã veritate subdubitantibus obiecerunt; An experimentũ quæritis loquentis in me Christi? An nõ & D. Petrus singulari illa miraculorum facultate à Christo dotatus, vt vel ad eius vmbra omnia morborum genera curarentur. Romanis suis diu ante Pauli epistolam ad eos scriptam in Christi religione à se institutis,

verbum Dei
Euangelicũ
vna tantum
voca princ
ipid Ecclesijs
prædicatum.

D. Petrus
ante Paulum
docuit Roma
nos.

tutis (vt mihi authores sunt Clemens Romanus lib. 6. Dispos. Papias Hierosolymitanus, D. Theodoretus in Epist. ad Rom. Terrullianus, alijque sexcenti, quos suo infra loco comemorabimus aptius) merito suam doctrinam Pauli Epistola approbatam & confirmatam verbi Dei elogio exornari, quam Deus Max. vt quotidianis, ita stupendis miraculis verissimam contestabatur? An verò Romanos suos discipulos D. Petrus minorem aeterna felicitatis spem ex tradita à se doctrina Evangelica concipere iusserit, atque illos Ethnicos, Christi cognitione sua opera per Pontum, Galatiam, Cappadociam, & Bythiniam illustratos: quos epistola ad gentes (vt veteres teste Iunilio Africano vocabant) Romam, vnde cum Symone Mago à Nerone dudum expellebatur, reuerfus, hisce verbis ad traditam à se Fidem conseruandam hortabatur: Qui, inquit, in virtute Dei custodimini per fidem in salutem? Sed ne per singulos Apostolos nobis expariandum sit, quòdnam illo Apostolorum simul omnium, vniuersorumque presbyterorum ac fratrum vnà cum illis Hierosolymæ prima Synodo congregatorum decreto desideretur, aut apertius testimonium, aut firmitus huius rei argumentum? Visum est, inquiunt, Spiritui sancto, & nobis: quibus verbis, quum grauissimas illas quæstiones totius Ecclesiæ perturbatrices de suscipiendis ad Christi religionem citra circuncisionem gentibus, siue Ethnicis, de legis obseruatione nequaquam amplius necessaria definirent, vides qua freti auctoritate, id statuunt: Visum est, inquiunt, Spiritui sancto & nobis. Non hinc illud Euangelij audis accidens Scripturam, sed eius naturam. Quicquid enim Spiritus sanctus eis dictabat Magister, id haud dubiè verbum Dei erat Evangelicum.

Vide D. Ege-
sippum.

Act. 15.

C. AP. XVI.

Apostoli Ec-
clesiam ad-
uersus here-
ses hebetes
munim do-
ctrina non
scripsit.

Sic D. Ioan-
nes Theolo-
gus Euan-
gelista.

Nequè sanè mirandum fuisse deprehender, Apostolos illis Spiritus sancti primitijs locupletatos, Spirituque Christi magistro fretos suam vbi-que gentium doctrinam omnibus pro verbo Dei proponere, qui sedulo cogitè, quàm nam ratione iisdem suis olim Fidei Catechumenos atque Neophytos in tradita semel Fide Evangelica confirmari atque corroborari. Cum enim eos Fidei pridem traditæ veritatem plenius discere, atque aduersus Pseudoapostolorum fraudes & errores veritatem nouæ doctrinæ mendacijs quasi nebulis obscurantes, vt se muniant, hortantur, non tantum ad scriptum duntaxat Dei verbum remittunt, vnde singula capita depromant confirmata: sed vt doctrinam dudum traditam ceu Fidei Evangelicæ normam retineant inuiolatam, indeprauatam, atque inflexam.

Hunc in modum præter ceteros eximie D. Ioannes Euangelista Epist. 1. Christianos ad vnum omnes aduersus grassantes passim Antichristorum siue Pseudoapostolorum pestes præmuniturus, efficacissimum quod habuit aduersus hæreticorum toxicum, porrexit antidotum. Nunc Antichristi multi facti sunt, inquit, vnde scimus, quia nouissima hora est. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis, & que seq. sed vos vnctione habetis à sancto, & nostis omnia. Non scripsi vobis, quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam. Et paulò infra: Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat, quia si in vobis permanserit, quod audistis ab initio, & vos in Filio & Patre manebitis. Et statim adijciens, Hæc scripsi vobis de his, qui vos seducunt. Et vnctio, quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et vos non necesse habetis, vt aliquis doceat vos, sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus. Quæ D. Ioannis Theologi & Euangelistæ verba si ad viuum expendantur, mirum quantum clarissima lucis nostro affundant instituto. Duo enim in primis hinc mihi effici posse videntur. Principio hinc perspicuum constat, D. Ioan. Euang. Christianos homines iam non veritatè Evangelicâ ignorant, sed eam, inquit, scientes, imò omnia cognoscentes, hortari, vt illa Spiritus sancti vnctione, siue vt ipse vocat, christi- ma, eos, omnia doceat, cælestemque magistratam piè obseruent simul, & studiose conseruent, quòd in ipsis permaneat: quæ ita opulenter & copiosè etiã instituat in omnibus Fidei verè Evangelicæ dogmatibus, dudum viua Apostolorum voce ipsis traditis, vt non necesse habuerint, vt aliquis eos doceret.

Deinde

Deinde iisdem ex D. Ioannis Euangelistæ verbis manifestò patet, Euangelicam Christianæ Fidei doctrinam Apostolos aduersus illos heterodidascalos atque hereticos, qui sub Christi nomine, ceu idoneo ob nouitatem suarum imposturarum inuolucro, perniciosas obtegebant opiniones non aliter fuisse tutatos, quàm origenalem illam atque puram puram principio traditâ Fidei doctrinam, velut germanum Christi Iesu Euangelium, nouis heterodidascalorum dogmatibus opponendo, ac eandè subinde Christianis hominibus in mētem reuocando. Ad quem modum D. Ioannes impios illos Ebionitas, & impuros Gnosticos à Christianorum auribus hoc in loco amolitur, Vos quod audistis, inquit, ab initio, in vobis permaneat. Quo in loco illud tunc temporis ab Hæreticis exagitatam dogma de Christi Iesu Theologia, vt veteres loquuntur, siue diuinitate, quòd naturâ Deus simul & homo esset, vidè mihi obsecro quàm nam ratione Christianis hominibus confirmet: An ne Verbi Dei testimonio: certè, sed quò nam? An illo, In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum? Atqui nondum fortassis, quòd equidè arbitror, in Scripturas erat relatum. An ex veteri testamento suæ Fidei firmamenta petat? Huius non meminit, Vnde igitur? An sine Verbo istud asserat? minimè verò. Sed quò nam? Vos quod audistis, inquit, ab initio, in vobis permaneat. Illam igitur Christianæ Fidei doctrinam semel, ab initio sine scripto traditam retinere, quanta cum salutis suæ necessitate debuerint Christiani, statim adijciens docuit, Quia si in vobis permanserit, inquit, quod audistis ab initio, & vos in Filio & Patre manebitis. Quasi dixerit, si constanter retinere perseueratis traditam vobis dudum Euangelicæ Fidei doctrinam, in Patre & Filio vobis propitio permanebitis, non minus Filium quàm Patrem, verum esse Deum credentes. Quæ confirmandæ Fidei Christianæ ex tradita dudum Euangelij doctrina ratio, quam & Apostolis cæteris fuerit habita multò firmissima, fusiùs paulò demonstrandum est, vbi alterum ex eodem Theologo Euangelista promiserimus testimonium. Is igitur eos in vniuersum omnes, siue Apostoli fuerint, siue discipuli, pro alienis à Christo habendos pronunciat, qui hanc, inquit, doctrinam non attulerint. Quàm nam obsecro iam eam modò, quæ de Christi est diuinitate? Sanè de hoc Fidei dogmate ibi laborat sollicitus: quanquam in vniuersum de toto Evangelicæ doctrinæ corpore paululum supra fuisset locutus. Valde gauisus sum, inquit, quòd inueni de filiis tuis ambulantes in veritate, sicut mandatum accepimus à Patre. Et paulò post, Hoc est enim mandatum, quemadmodum audistis ab initio, vt in eo ambuletis. Quoniam multi seductores exierunt in mundum. Quales autè seductores isti Electæ Domine eiusque natis pro temporis & loci ratione monuerit cauendos, atque deuittandos, speciatim commemorat se esse sollicitum de Ebionitis, & Gnosticis, similibusque eius tempestatis pestibus: Qui inquit, non confitetur Christum venisse in carnem, hic est seductor & Antichristus. Quod igitur pro loci illius ratione, vbi Catholicis Ebionitæ in primis insidiabantur, dicebat Ioannes, haud dubium de alijs in vniuersum omnibus heterodidascalorum generibus fuisset dicturus, si ita tulisset occasio. Quod ex verbis eius subsequenter, quæ generationem omnes & hæreticos & heterodidascalos perstringunt, liqueat, Omnis qui recedit, & non permanet in doctrina Christi, Deum non habet. Proinde quod in Ebionitas propriè iaculatur Excommunicationis telum, in omnes semel, heterodidascalos ab eodem vibratum intelligatur. Si quis, inquit, non adfert hæc doctrinam, nolite eum recipere in domum, nec Aue ei dixeritis. Cui interpretationi nostræ doctissimus ille Theophilus Alexandrinus in epistola ad D. Hieronymum suffragatur, Quam obrem cauete, inquit, & effugite huiusmodi homines (Origenis Sectatores, & qui occultè subruunt veritatem) iuxta quod scriptum est, Si quis non affert ad vos Ecclesiasticam Fidem, huic nec Aue dixeritis.

Vide eam-
dem epistol.
D. Hierony.

Pari planè consilio & D. Petrus cum epistolam illam, vti diximus ex Iunilio Africano, ad gentes veteribus dictam, clauderet, coronidem addidit, qua

Christi dei-
tatem Ioan-
nes confirmat
doctrina non
scripta.

2. Rom. 1.

1. Ioh. 2.

B. Petrus hinc
Christianos

annos munit
doctrina
eius pridem.

qua totam Christianæ doctrinæ summam est complexus: Breuiter, inquit, scripsi vobis obsecrans, & contestans, quoniam hæc est vera gratia Dei, in qua & stas. Quod corollarium quid sibi quæso aliud, quam vt fratres illos à Paganismo ad veram Euangelij doctrinam conuersos, in tradita semel doctrina constabiliret? Et apertius in fine secundæ epistolæ ad eosdem scriptæ: Vos igitur fratres, inquit, præscientes custodite, ne insipientium errore traducti, excidatis à propria firmitate. Quam autem intelligat, dubium esse nequit, qui illud, quod adiecit, cogitet, Crescite verò in gratia & in cognitione Domini nostri, & Saluatoris Iesu Christi.

Similiter
D. Iacobus

D. Iacobus quoque ille primus Hierosolymorum Episcopus in sua item Catholica (quæ Ecclesiasticis Scriptoribus est, quæ secularibus encyclica quasi circulare dicas, non vni ciuitati, sed toti alicui genti scripta) Iudæos suos ad Christum pridem conuersos hortatur, vt omnium fordium puri, & à contentionibus alieni mansuetè suscipiant τὸν ἑμφορον λόγον, verbum insitum, quod potest, inquit, saluare animas vestras. Verbum insitum vocat, quod iam pridem eorum pectoribus per Apostolos, aliosq; Euangelij ministros fuerat vitæ vocis insitione implantatum. Hoc enim est, quod dicit τὸν λόγον ἑμφορον: qua vocula nō aliud D. Iacobus suos illos duodecim Tribuum in dispersione agētium Iudæos voluit admonitos, quam vt plantaria doctrinæ ab Apostolis olim sine scripto tradita, animisq; ipsorum feliciter insitæ, retineant inconuulsa, seruent inuiolata, tueantur salua & incolumia.

Verbum insitum
D. Iacobus
quid.

Similiter & D. Iudas Iacobi frater Christianos in vniuersum omnes sua quoque epistola ceu quodam pharmaco aduersus varias illius ætatis pestilites præmuniturus deprecatur, vt tradita semel Sæctis Fidei supercertare, siue ἐπαγωγὴν ἐσθλὴν decertare pro ea conseruanda studeant.

Sic et D. Iudas
Apost.

D. Paul. Ec-
clesie pasto-
rem Timo-
theum admo-
net doctrinæ
non scripse.

Sed quid hac in re comprobanda beneuolum fatigamus Lectorem, cum D. Paulus suum Timotheum tot locis aduersus grassantes hæreson & heterodidascalias venenatæ pestes crediderit plus satis præmunitum, vbi eum tradita semel doctrinæ, ceu præsentissimi antidoti commonuisset? Tu verò (inquit) permane in his, quæ didicisti, quæ credita sunt tibi, sciens, à quo didiceris, & quod ab infantia sacras literas nosti, quæ te possunt instruere ad salutem per fidem in Christo Iesu. Quæ didicisti, inquit, & credita sunt tibi: quod rectè quidem considerantibus geminū doctrinæ Euangelicæ genus demonstrat. Vnum publicum illud, & Christianorum omnium commune, cuius primo capite meminerat: Formam, inquit, habet sanorum verborum, quæ a me audisti in Fide & dilectione in Christo Iesu. Alterum verò genus quod sequitur habet: Quæ credita sunt tibi, sciens à quo didiceris. Hoc veterum Commentarios sequitur ad reconditiorem atq; secretiorem mysteriorū Fidei doctrinam equidem pertinere crediderim: quemadmodū & illud: Tu ergo Filii mi, confortare in gratia, quæ est in Christo Iesu, & quæ audisti à me per multos testes. Hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Constans esto & robustus (inquit Ambr.) in docendo gratiam Dei, quæ data est in Christo Iesu, & non solum in gratia, sed etiā in mysterijs, quæ sunt de Christo. Arcana fide- libus & dignis tradi vult, qui alios possint docere, non passim vulgaribus & negligentibus. Hæc ergo secretiora mysteriorum arcana non dic, vt est apud Chrysostr. sed commenda veluti thesaurum regium, qui tuto loco deponitur. Commenda, inquam, hæc fidelibus hominibus, videlicet Episcopis & Presby- teris, vt Photio apud Oecumeniū placet. Verum hac de re alibi profusius iam quid aliud sibi vult, quod suū admonet Timotheū D. Paulus extrema epistola post tot, tamque pias ac verè paternas doctrinæ Apostolicæ obtinendæ adhortationes: Timothee depositum custodi, scilicet, τὴν παρακεταθήκην φύλαξεν, serua depositum? Sanè aliud nihil mihi intellexisse videtur, quā quod vetustissimus annotauit Tertull. de præscrip. Traditiones, inquit, per vitam vocem doctrinæ Ecclesiasticæ appellat Apostolus depositum. Ad hæc D. Paulus Princeps ille Euangelicæ doctrinæ aduersus infestas hæreson cateruas propugnator,

Bipartitum
doctrinæ E-
uangelicæ ge-
nus Paulo.

Non omnia
Fidei mysteria
omnibus
Apostoli vult
didere sed
Episcopis &
Presbyteris.

Depositum
Paulo quid

tan-

Galat. 1.

tantum irrefragabilis prorsus autoritatis hoc argumentandi genus continere censuit, vt nullum planè sibi crediderit superesse firmiter aut efficacius, quo Galat. in suscepta dudum Euangelij doctrina retineret: adeò vt non Angelos modò, si aliud à tradito haud ita pridem Euangelio annunciaffent, anathemati subiecerit: Verum se ipse quoque execrandum deuouerit, Sed licet nos, inquit, aut Angelus de cælo euangelizet vobis, præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit: Et iterum, sicut prædiximus, & nunc iterū dico, si quis vobis euangelizauerit, præter id quod accepistis, anathema sit: Hicce commemoratis Apostolorum D. Ioannis Theologi, D. Petri, Iacobi, D. Iudæ fratris, ac D. Pauli testimonijs effectum, opinor, videbitur Euangelicam Apostolorum doctrinam nondum in Scripturas, nisi partim ac quasi fructulatum redactam, sed toto terrarum orbe in Ecclesijs diffeminatam, non modò verbi Dei nomen & meruisse & habuisse, atque pro germano Christi Iesu Euangelio, vtut nequaquam scripta esset, illos Christianis Ecclesijs rememorasse: verum metiam eandem tantæ ab Apostolis habitam fuisse autoritatis, licet non scripta esset, vt illa vna, quasi antidoto præsentissimo Christianas Ecclesias contra omnes omnium cum heterodidascalorum, tum hæreticorum pestes crediderint communitas. Quin & illud eisdem ex testimonijs luce meridiana illustrius demonstratum est, traditam Euangelicæ Fidei sine scripto doctrinam eo autoritatis loco habitam, & maiestatis sede ab Apostolis colloccatam, vt pro vera adeò Christi gratia (vt Petrus & Paulus loquuntur) hoc est, vera Christiana doctrina Ecclesijs eam cōmendare non dubitarint, adeoque Fidei regulam cum demonstrare, tum appellare, in qua & ipsæ persisterēt constantes, & alios in eadem sic mero vocis oraculo tradita prodendo instituerent.

Epilogus
transitione.

Postea igitur quàm demonstratum est, nouam illam noui legislatoris Christi Iesu legem Euangelicam iuxta Prophetarum præsentiones nō in tabulis incisam, aut in libris fuisse delinecatam, sed Spiritus sancti magisterio in cuiusque Christianorum corde ceu tabula carnea depictam, nunc porrò vt exponatur ordo efflagitat, quo tandem Apostoli consilio sua quædam literis conscripta ediderint, nobisq; reliquerint. Quod præstabitur, simul atque fuerit expositum, quando & quo inter ipsos ordine D. D. Euangelistæ sua Christianis scripserint Euangelia. Apostoli igitur Christi Iesu cum Euangelij vniuerso mundo annunciandi Prouinciam suscepissent, suo quidem munere perstrenuè sunt defuncti. Non enim perpetuò in Iudæa contitère, sed vbi ouiculas illas domus Israël toto duodecennio, vt ex D. Apollonio Romano Senatore retulimus, congregassent Pastori Christo, visum est Spiritui sancto, eosdem ad gentes etiam Christo colligendas alium aliò abducere. Huc vsque igitur, hoc est, ad annum Domini 42. si Eusebio atque Theophylacto habeas fidem, aut si Nicephoro ad annum 48. sacrosanctum Iesu Christi Euangelium circa literas omnes in hominum cordibus duntaxat fuit descriptum.

Ca. XVII.
Cur Apосто-
li quædam scri-
pserint, &
quo ordine.

Annis mi-
nimum octo
Euangelium
sine literis
mortuis vi-
xerit, vixit pi-
orum cordi-
bus inscriptū

Euseb. chron.
Theophyl.
argu. in E-
uange. Ni-
ceph. 3.

Primus D. Matthæus post tot iam annos ferè totos octenos secundum Eusebium in Chron. atque Theoph. argumento in Euang. aut quindenos secundum Nicephorum à Christi morte scribere aggreditur: licet D. Irenæus lib. 3. eum scripsisse asserat: serius, Petro & Paulo, inquit, in vrbe Roma euangelizantibus. Post hunc D. Marcus secundum plerosque (licet D. Clemens Alexandrinus in Stromatibus testetur, Lucam ante D. Marcum Euangelicam Christi historiam literis mandasse) suum Euangelium Romæ scribit sub annum ab Ascensione decimum, teste Theophylacto, argumento Euangel. siue anno Domini 45. antequàm in Aegypti Alexandriam concederet. Quod cum Epiphano aptè congruit, qui in Alogis testatur, D. Marcum statim post Marthæum scripsisse. Tametsi D. Irenæus apud Eusebium lib. 5. cap. 8. asserat, post Petri Paulique mortem scripsisse D. Marcum. Ceterum D. Lucas circiter annum Domini 50. suum, aut potius Pauli, conscripsit Euangelium, quemadmodum

Primus E-
uangelij scri-
ptor D.
Matth. An-
no Domini
42.

D. Marcus
anno 45.

D. Lucas
anno 50.

c admodum

Apostolos necessitate compulso quendam scripsisse. D. Ioan. an no Do. 66.

admodum est apud Theophylactum loco nuper commemorato. Porro D. Iohannes ille Theologus, & idem Euangelista, diu post suam in Pathmo Apocalypsin sacrum scripsit Euangelium omnium nouissimum, quod & Hieronymus in Catalogo Euangelistarum testatur. Iam vero an post Christi assumptionem anno 63, id est, anno domini 69, vt Nicephoro placet: an potius in ipsa Pathmo circiter ab ascensione tricesimo secundo, id est, anno domini sexagesimo sexto, vt narrat Dorotheus Tyrius argumento suo in Ioannis Euangelium, cui Alcuinus suffragatur, et si de loco dissentiat cum Hieronymo, scripserit necne, alibi licebit accuratius perscrutari: quemadmodum & illud, quod est apud Clementem Alexandrinum, & D. Irenæum, an D. Marcus post Petri mortem Euangelicam contexerit historiam. Hic de Paulinarum epistolarum & cæterarum temporibus dicendum esset, nisi præsens institutum digressionis impatiens aliud nos vocaret.

constitit quo Apostoli sua scripsere vni Euangelia.

Ostenso igitur, quemnam Euangelia temporis ordinem habuerint edita, paucis de consilio, quo adducti Euangelistæ sua in lucem dederint scripta, nunc est differendum. Quod eò accuratiori nobis studio agendum duximus, quòd Aduersarij isto prætextu imperitis facum facere magis conantur, vt eis persuadent, Apostolos Spiritus sancti afflatu impulsos, ita animum ad scribendum appulisse, vt vniuersam Euangelij doctrinam scriptis suis complecterentur. Proinde nos ex clarissimis veterum Scriptorum, & summa eorundem autoritatis monumentis demonstrabimus, illos non vt aliquam totius euangelij Methodum informarent: non vt Christianæ Fidei summam conscriberent, ad scribendum accessisse: sed vt historiarum à Christo gestarum summam hominibus iam pridem Christiana Fide imbutis contexerent. Verissimè à D. Chryostomo obseruatum est, puram ad eò oportere hominum fuisse vitam, vt literarum auxilio ad veritatem discentem discenda opus haberent nihil, sed earum loco Spiritus sancti gratia vterentur, vt quemadmodum libri atramento inscribuntur, ita hominum corda cælesti illius vnctione delibata claris salutarium rerum notionibus depingerentur.

Scripturas nostras pepe vni ignaua.

Iustissima igitur eius est conuestio de hac Scripturarum sacrarum necessitate, qua Dei benignitas improbæ nostræ ignauæ & torpidæ oscitantia cõsulere est dignata. Postea enim quam nos familiari & assiduo Spiritus sancti alloquio fecimus per flagitia indignos, nostri tamen studium atque curam, quæ ipsius est in nos pietas, nõ abiecit, sed alteram quasi nauiculam nobis parauit, qua vecti ad pristinum salutis portum rediremus incolumes. Sicut ergo primi illi veræ in Deum pietatis cultores, & iidem mundi recens creati incolæ abundè satis de indubitata Dei Optimi Maximi voluntate, Spiritu sancto eorum corda vnctionis suæ penicillo conformate instituebantur, tantisper dum Iudaico populo in vitiorum ima delapso, tabulæ Dei legis doctricæ atque pietatis in Deum admonitricæ scribebantur: ita & Christiani alterius illius à Prophetis ad eò prædicati orbis per Christum instaurati & renouati cultores atque incolæ, primi quidem illi non legem vllam accepere scriptam, verum pro literis, Spiritus sancti gratia eis vitæ dux promittebatur, & veritatis omnis magistra: Ille vos, inquit Christus, docebit omnia.

D. Chryostomi quærela, quia Scripturis indigni sumus.

Hinc egregius ille nouæ legis præco Paulus, se legem accepisse gloriabatur, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordibus carnalibus. Cæterum quia temporis lapsu quidam propter dogmata, alij propter morum improbitatē impegerunt grauius, iterato literis opus fuit mutis magistris, quæ homines sui admonerent officij. Quod ex doctissima facundissimi Chryostomi prima in Matthæum homilia delibatum, quàm sit multò verissimum, nemo qui sanum sapiat, inficias eat. Hominum igitur infirmitas, vt quod leuissimum est, dicamus: Scripturarum causa fuit, qua coacti Euangelistæ illa Spiritus sancti dogmata in literas referre sategerunt, quòd huic malo in primis adferrent remedium. In ea namque (vti Chryostomus homilia prima in Acta apostolorum admonet) Euangelistæ incubuerunt semper, quæ magis

Cur literis mutis magistris opus fuerit Christi stant.

vrgebant. Siquidem non parùm multa & absque scripto tradiderunt. Constat illam igitur, si videtur, venerandam Ecclesiæ Christianæ antiquitatem, vt ex ea verum apostolorum consilium perdiscamus, quo adducti, animum ad scribendum appulerint.

vrgebant. Siquidem non parùm multa & absque scripto tradiderunt. Constat illam igitur, si videtur, venerandam Ecclesiæ Christianæ antiquitatem, vt ex ea verum apostolorum consilium perdiscamus, quo adducti, animum ad scribendum appulerint.

Absque scripto multa tradidere Apostoli.

Imprimis Eusebius Cæsariensis celeberrimus Christianæ Scriptor historia recitabitur, qui hunc in modum scribit: Igitur ex ipsis (inquit) discipulis domini Matthæus tantummodò & Iohannes ad scribendum appulisse animum traduntur necessitate quadam in hoc ipsum prouocati, quod Matthæus ad Ethnicos parans profectioem, Iudæis suis prædicati euangelij Mnemonimon reliquerit. Iohannem vero tradunt vsque ad vltimum penè vitæ suæ tempus absque vllius Scripturæ indicij euangelium prædicasse: Sed cum tribus illis euangelij scriptis quadam deesse animaduerteret, voluit suo testimonio confirmare, quæ ab initio Christus gesserat. Huius tamen causam Sophronius, vt nonnulli suspicantur, aut potius D. Hieronymus magis necessariam exponit in suo Iohanne Euangelista, quod rogatus ab Asiæ Episcopis, aduersus Cerinthum, aliosque Hæreticos, & maximè contra Ebionitarum dogmata nec exitum scripserit. Quod ex ipsis Euangelistæ verbis est clarissimum. Hæc scripta sunt, ait cap. 20. vt credatis, quia Iesus est Christus filius Dei, & vt credentes vitam habeatis in nomine eius. Vnde liquet de vno hoc Fidei articulo confirmando in primis laborasse Iohannem, vt contra Ebionitarum furorẽ plus quàm fanaticum doctrina eius cælesti rebus stupendis ac prorsus diuinis, hominisque facultatem excellentibus confirmaret, Iesum Nazarenum verum esse Christum, verumque Deum Dei filium. Sed ille profectò scrupulus hoc loco videatur rudioribus eximendus, quod Eusebius refert ex discipulis domini Matthæum tantummodo & Iohannem necessitate quadam ad actos ad scribendum animum appulisse. Verum id neminem meritò perturbet, quasi alij duo Euangelistæ ad scribendum plenam absolutamque euangelicæ doctrinæ historiam accessisse sint existimandi. Nam Eusebius non inusitato loquendi more Discipulos Cathachæsticos vocat, quos ferè Apostolos dicimus. Reliquum itaque fuerit Lucam & Marcum simili quoque fuisse necessitate ad scribendum euangelium compulso demonstrare. Lucas igitur hanc scribendi necessitatem suo euangelij argumento describit, quàm quæ clariori nostræ orationis luce habeat opus. Plures, inquit, de quibus certò ipse edoctus esset rebus, temerè scribere ausos fuisse, se autem dubijs ancipitibusque libris reiectis, & sermonum veritatis certitudine percepta illorum colloquij & familiari consuetudine à Christo gestis adiutum, qui illis ad fuerant præsentis, necessariò ad conscribendum euangelium adductum esse. Cæterum Diuus Marcus, quemadmodum Clemens Romanus in dispo. teste Nicephoro, lib. 2. cap. 45. & Papias Hieropolitanus contestantur, quum diuum Petrum ex Oriente Romam ad profligandas Simonis Magi præstigias profectum comitaretur, à Romanis Petri auditoribus rogatus, vt doctrinam viuam diui Petri voce traditam literis memoriamque commendaret. Quorum primum simul & iustum populi Romani desiderium diuus Petrus vbi intellexisset, beato Marco euangelium à se dudum publicè doctum scribendum dictauit, scriptumque approbavit, atque in ecclesiarum Synaxibus legendum mandauit. Quibus in verbis vt D. Marci & D. Luca scribendi consilium per quàm luculenter sese prodit: ita Aduersariorum oscitantia turpi sese contaminat inficitia nota. D. enim Lucas disertè sese scripturam pollicetur, non quæ mysterijs peragendis sunt idonea, non quæ arcanis Sacramentorum ritibus sunt veneranda, non quæ silentio tanquam venerationis conciliatore sunt sacrosancta: sed ἀναρχα δὲ ἀδοξασθησὶν (inquit) τὰ ἐν τῶν ἀπειρομένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, quæ in nobis, inquit, gesta sunt ordine commemorare. Pari modo Diuus etiam Marcus ea tantum in literas referre est aggressus, quæ, inquiunt Clemens & Papias, Diuus Petrus Romæ vt summa auditorum cum gratia ille docuisset, ita summo admi-

Euseb. 3. cap. 18.

Matthæus cur scripserit.

Cur Ioannes scripserit.

Lucas cur scripserit.

Marcus cur Euangelium scripserit.

rationis desiderio grata isti percepissent. Hunc in modum & doctissimus ille Albinus, cognomine Alcuinus, de vera Scriptorum Evangelicorum causa differit. Ex quo intelligi datur, inquiens præfatione in Euangelium Ioannis, si diligenter aduertat tres Evangelistas temporalia facta Domini & dicta, quæ ad informandos mores vitæ præsentis maximè valerent, copiosius persequutos, circa illam actiuam fuisse versatos. Ioannem verò facta Domini multò pauciora narrantem, dicta verò eius, ea præsertim, quæ Trinitatis vnitatem, & vitæ æternæ felicitatem insinuarent, diligentius & vberius conscribentem, in virtute contemplatiua commendanda, suam continuationem atque prædicationem tenuisse. Nihil igitur de Carechismi rudimentis, nedum de mysterijs Christianæ religionis, summo semper silentio traditis, scribere voluerunt Evangelistæ.

Ca. XV III
Epistolas a
liquor cur
Apostoli
scripserint
quibusdam

Quod ipsum & de Apostolorum epistolis hic locus commonstrandum admonet, eos videlicet non alicuius methodi informandæ gratia, aut vt summam totius Christianæ Fidei complecterentur, has scripserint: sed vt suos iam pridem ante annos aut 15. Ephesios, & Coloss. Paulus: aut 25. vt Paganos ad Christum conuersos in Ponto, & Bythinia Petrus: aut multò antea, vt Iudæos in dispersione agentes, Iacobus: omniumque nouissimè, vt arbitror, Christianos in vniuersum omnes, D. Iudas Thadæus, aduersus pullulantes passim hæreseon pestes quasi antidoto saluberrimo præmunirent, vel agentes inter grassantia adulterinæ doctrinæ venena, quasi porrecto thiriaco illæfos conseruarent. Præterquam enim quòd pleræque omnes omnium Apostolorum Epistolæ ex ipso orationis filo ad fortem in suscepta dudum Evangelica doctrina constantiam exhortantur, aduersus seductores etiam heterodidascalos, atque hæreticos interdum obliquè, interdum aperto Marte belligerantur. Hoc ipsum D. Petrus disertius testatur, quam vt fusiori explicatio ne opus habeat. Hanc ecce vobis charissimi, inquit, secundam scribo Epistolam, in quibus vestram excito per commonitionem sinceram mentem, vt memores sitis eorum, quæ prædixi, verborum a sanctis Prophetis, & Apostolorum vestrorum, præceptorum Domini & Saluatoris. Hoc primùm scientes, quòd venient in nouissimis diebus illulsores, iuxta proprias concupiscentias ambulantes. Et paulò inferiùs: Sicut & charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, sicut & in omnibus epistolis, loquens in eis de his. Ad eundem modum & Diuus Ioannes Euangelista, hæc scripsi, inquit, vobis de his qui vos seducunt.

Ad Timot.
Ad Titum.
Ad Corin
thios.

Iam quid futuris commemorem alias Apostolorum Epistolas partim aut esse consolatorias, partim, vt officium faciant Christiani, exhortatorias? Vt ad Timotheum atque Titum. Rursus quorsum prolixius exponatur, quæsdam propter domesticas turbas & quasi iunculas Christianorum inter se fuisse ab Apostolis scriptas? In quo genere vtramque Corinthijs scriptam plerique versari contendunt.

Ad Roma
nos epistola
cur scripta.

Cæterum de epistola ad Romanos data paulò futuris dicendum, quòd eam aduersarij totius Evangelicæ doctrinæ summam esse volunt, in eaque Paulum Christianæ Fidei methodum præscripsisse contendunt. Verùm enim, uerò quanta hæc peccetur oscitantia, nemini ignotum sit, qui vel perfunctoriè cogitet, quidnam D. Paulus apud Romanos iam pridem circiter annos, vt plerisque veterum visum est, decem aut duodecim, à D. Petro in fide Christiana optimè quidem informatos atque eruditos agere instituerit. Nemo siquidem, qui eam attentus perlegerit, dubitare potest præter vnum, aut summum alterum quoque fidei Christianæ caput de Iustificatione, an per operum merita, an Fidem potius in Christum Iesum contingat, tractare propositum esse nihil. Reliqua enim post difficiles Iudaicæ reprobationis explicatus fusioem habet ad obedientiam magistratui ciuili exhibendam, vitamque Christiano nomini cõsentaneè instituentem exhortationem: quod nos fusiori oratione efficerem? illustrius, nisi de tuo, candide Lector, diffidere videremur iudicio?

Argumentū
epistole ad
Romanos, per
stratum.

Hic

Hic igitur istorum fraus manifestè deprehensa detegitur, quasi ista de Iustificatione disputatione totam vniuersam Euangelicæ doctrinæ summam sit complexus, aut informari Methodum D. Paulus. Quandoquidem igitur nec catechismi Christiani meminerit (quippe qui iam pridem baptizatis scripserit) nec Sacramentorum, præterquam Baptismi obiter, nec aliorum, quæ Christiana habet doctrina plurima Fidei capita, quoniam quæso pacto Methodi Euangelicæ doctrinæ informasse est censendus? Aut Fidei summam esse complexus? Quod vt scribenti Paulo erat superuacaneum (quod iam annos minimùm totos decem per Petrum aliosque in Euangelica doctrina fuerant ad plenum instituti) ita secundum istorum commentum quoque foret necessarium, dum vniuersam doctrinam Christianam Methodum eum scribere asserunt. Illud quidem ex varijs huius Epistolæ locis euincatur, potissimum ex cap. 15. fuisse oper-

Roman. 15.

Certus sum autem fratres mei, inquit, & ego ipse de vobis, quoniam & ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita vt possitis alterutrum mone- re: audacius autem scripsi vobis fratres ex parte, tanquam in memoriam vos reducens, B. Hoc autem ex epistola Hebræis scripta citra omnem ambiguitatem cui libet in promptu est discere. Hic enim Paulus ipse disertissimè admonet, sibi non esse iterum Christianæ Fidei fundamenta de integro iacienda, id est, non esse Iudæis dudum in Euangelio institutis Carechismum à se tradendum de prioris vitæ poenitudine, abrenunciatione, Baptismo, manuumque postea impositione, & alijs Fidei dogmatibus post paulò explicandis: sed ad perfectiora Fidei dogmata, quæ non lactis, sed solidi cibi rationem habeant, sibi esse transeundum: qualia sunt, quæ ibi pertractat de Christi maiestate ac sacerdotio, Christianæ religionis sacrificio, nouique testamenti præ illo veteri excellentia atque præstantia. Ad eundem igitur modum & ad Romanos scribenti elementaria illa Christianæ Fidei dogmata extra controuersiam posita, silentio erant transilienda. Proinde luculenter satis demonstratum equidem arbitror, eodem planè consilio Apostolos, vt epistolas aliquot conscriberent, fuisse adductos, quo superius Evangelistas ostendimus impullos: nò scilicet Methodi alicuius de tota Evangelica doctrina informandi causa, aut summæ dogmatum fidei alicuius comprehendendæ gratia scripsisse: verùm vt illi historiam rerum Christi Euangelicam, quo Discipulorum pridem Christianorum memoria consulerent: ita hi Christianos dudum in doctrina Fidei institutos, eruditos, & prouectos partim aduersus hæreses munirent: partim quædam Fidei dogmata enodatiùs explicarent: partim vt afflictos consolarentur, aut domestica discordia diffidentes, ad animorum in Fide concordiam exhortarentur.

Hebr. 6.

Quis porrò igitur adeò sit stupore animi cecus, qui existimet vniuersam Christianæ Fidei dogmata in literas esse relata? Cùm vel meridiana quatuor luce manifestus sit declaratum, nullum prorsus Euangelicæ doctrinæ libellum non nisi Christianis iam pridem in Christi doctrina & eruditis & institutis esse ab Apostolis cõscriptum: illa ergo Fidei dogmata, quæ in initio pro Catechismo ceu Euangelij fundamento iaciebantur, vbi nam obsecro inuenias in Apostolorum literis conscripta? Ea quidem D. Paulus scribens subindicat, sed aperte pronunciat alterius hæc esse aut loci, aut temporis.

Q

Vare longè aliter scripturus fuisset Paulus, ceterique Apostoli, si rudibus Christianæ religionis hominibus scribendum fuisset, quam eos modò scripsisse cognoscimus. Quam obrem mirum nemini meritò videatur, Apostolos haud vniuersam Euangelicæ Fidei doctrinam suis illis vt paucissimis, ita breuissimis quoque libellis comprehendere atque includere voluisse. Fuisset hoc siquidem non minus intempestiuum, quam superuacaneum: non minus à re sibi proposita, quam à natura mysteriorum Fidei silentio veneranda alienum. Quòd igitur & tempori, quo scribebant, & Christianis, quibus scribebant, per commode inseruirent, ea duntaxat suis in scriptis rememorabant, atque pertractabant Fidei dogmata, quæ in præsentiarum

Paulum e-
pistol. ad Ro-
man. non in-
formare do-
ctrinam Eu-
gelicæ Me-
thodum.

Quid ad in-
formandam
Fidei Metho-
dum in Ro-
man. episto-
la tractatum
fuisse opor-
tuit.

Romanis nò
fuit opus
Paulino Ca-
techismo, si-
cut nec He-
bræis.

Apostolos
necessitate
impulso
quædam scri-
psisse, alioquin
non scripsis-
sent.

Non omnia
fidei dogma-
ta sunt ab
Apostolis
literis man-
data.

Ca. XIX.
Alii scri-
ptos fuisse
epistolas si-
condam Chri-
stianis aut
Catechizandis
scribendam
fuisse.

Cur non om-
nia Fidei do-
g-

judicabant vel commemoratu, vel explicatu necessaria. Taceo, quod haud in-
 frequenter praecipua aliquot Fidei capita non scripto explicare, sed viuo vocis
 oraculo exponenda referuare ipsis visum sit. Quod statim efficietur dilucidus,
 vbi Apostolorum Catechismum restrictè admodum in medium attulerim,
 us, vt ea ex re omnibus indubitatum fiat, quali nam consilio suas Apostoli
 scripserint epistolas: ne posthac quispiam, qui modò apud se sit, meritò ambi-
 gar, an Apostoli omnia illa Euangelicæ Fidei dogmata in Scripturas contule-
 rint, atque concluderint. Apostolos igitur quædam alia Fidei capita suis in Chri-
 sti Euangelio Catechumenis erudiendi causa præscribere fuisse solitos, quàm
 quæ apertis Scripturarum verbis explicata cõteineantur, vnus D. Paulus ad He-
 bræos locus omnibus, qui sine pertinaci partium studio Euangelicam discere
 connituntur veritatem, Solis luce demõstrari clarior. Locus sic habet: Qua-
 propter intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectionem fe-
 ramur, non rursus iacientes fundamentum poenitentiæ ab operibus mortuis,
 & Fidei ad Deum, Baptismatum doctrinæ, impositionis quoque manuum, ac
 resurrectionis mortuorũ, & iudicij æterni. Quo in loco D. Paulus disertè com-
 memorat, se propterea, quod Iudæis dudum in Christiana schola eruditus scri-
 bat, sermonè inchoationis Christi, id est, doctrinæ elementaræ, qua Catechu-
 meni ad mysteria nostra erudiebantur, consultò prætermittere. Quæ quidè ele-
 mentaris in Christi religione institutio, qualia Fidei dogmata habuerit, sub-
 indicat, sed ex parte tantum. Non enim existimandũ, nullã præcessisse solere
 informationè seu mystagogiã de Eucharistia, quando Candidati ad eius illa-
 ctenus nondũ visã, nedum gustatã, aut cognitatã, cõmunionem essent admit-
 tendi, sicut & ante Baptismum competentes, id est, Catechumenorũ selectio-
 res ad Baptismũ suscipiendũ præparati, in istum à D. Paulo modũ partim ex-
 pressum informabantur. Hęc ergo Fidei capita, quorum obiter D. Paulus me-
 minit, inter alia competentibus Baptizandis proponendũ: quæ quod clario-
 ris aliquid lucis propter sui obscuritatẽ desiderare videantur, ea ex veterum
 Commentarijs dabimus illustriora. Chryostomus in hunc locum scribens,
 "Sicut eam, inquit, qui ad doctrinam literarum inducitur, elementa oportet
 primũ audire: sic & Christianum hæc scire integrè, & nihil dubitare de istis.
 "Si autem opus habuerit horum doctrina, necdum fundamentũ habet, firmũ
 enim oportet & fixum esse, & stare, & nõ transferri. Paulo pòst, quia enim Fi-
 des fundamentum est, cetera verò superædificationes, aduerte ipsum dicentè:
 Ego fundamentũ posui, alius superædificat. Fundamentum igitur Chryosto-
 mo Fides est, atque Fidei doctrina ante Baptismũ tradita: cuius fundamenti
 lapides aliquot grandiores, id est, partes aliquot Fidei magis præcipuas Paulus
 commemorat, quales sunt: Poenitentia ab operibus mortuis, Fides in Deum,
 manuumque impositio, iudicium atque resurrectio. Vbi Poenitentia nomine,
 non dolor tantum de priore vita impudicæ sceleratè gesta venit accipien-
 da, sed vtj Photio, Gennadio, alijsque placet, etiam abrenunciatio illa Eccle-
 siastica, qua Baptizandus solenni ritu in Catholica Christi Ecclesia Sathanæ
 abrenunciat, omnibusque eius operibus. Eam porrò apud Catholicos ex certa
 Apostolorum traditione obseruari, suo inferius loco confirmabitur copio-
 sitis. Quod deinde sequitur, Fides in Deum, quid aliud nobis significet, si Apo-
 stolicum quod olim teste D. Hiero. ad sua vsque tempora non scriptum
 tradebatur Baptizandis. Quod non alijs atque Apostolis ipsis citra sacrilegiũ
 ascribi posse, infra suo loco monstrabitur. Ceterum hoc in loco manuum im-
 positio quorsum pertineat, ex veterum commentarijs non erit obscurũ co-
 gnoscere. Licet enim in variis pateat explicatus secundum Scripturæ sacræ
 vsum, vt quæ interdum non Baptizatis adhibebatur, vti Paulo ab Anania: in-
 terdum in firmis, vt conualescerent: interdum alijs alias ob causas: hic tamen
 impositionis manuum doctrina (quippe hæc vox ad singula hyperbati huius
 Paulini cola est repetenda) accipienda est, quæ expectandam post Baptismum
 Spiritus

quædam scri-
 ptis suis
 postoli inclu-
 serunt.
 Apostolorum
 Catechismum
 que nam non
 scripta habi-
 erit dogma-
 ra.
 Catechismi
 Apostolici
 capita Pau-
 lus consilio
 præterit.
 Candidatorum
 Catechismus
 ad Eucharis-
 tiam.
 Competentibus
 Catechismus
 ad Baptismũ.
 Fundamen-
 tum Fidei
 est Catechi-
 smus.
 Poenitentia
 quid Paulo
 ad Hebræos.
 Abrenuncia-
 tio ab Apo-
 stolis adhi-
 bita.
 Symbolum
 Apostolicum.
 Manuum im-
 positio Pau-
 lo, quod bo-
 die Confir-
 matio.

Hebr. 6.

Vide Michæ.
 Syngelum
 enco. Diony.
 Arcopag.

Lib. 4.

Lib. 3.

Ahor. 3.

Spiritus sancti gratiam per manuum impositionem, quam hodie Catholici
 Confirmationem dicimus, tradebat. Sic enim Chryostomus, alijsque vete-
 rum interpretantur: Spiritum sanctum accipiebant (ait, de Baptizatis loquens)
 imponentes eis manus. Et clarius apud Oecumenium Gennadius: Vult autè
 dicere, inquit, quod nunc primũ ad Fidem accedentibus harum rerum do-
 ctrinam, tanquam fundamentum, proponimus, meritò ipsos primũ ad hor-
 tates, vt à mortiferis operibus respiciant: respicientes autè in Deũ credat: cre-
 dentes verò baptizentur: Baptizati autem seiplos subijciant impositioni ma-
 nuum Sacerdotum, ad participationem Spiritus: quam ex Apostolicarũ ma-
 nuum impositione consequantur baptizati, quemadmodum docent The-
 ophylactus, Oecumenius, & D. Theodoretus. Istorum itaque Fidei dogmatũ
 ceu fundamenti, hoc in loco D. Paulus obiter meminit, quæ quidem de mul-
 tis pauca esse nemo ambigat, qui vel veteris Ecclesiæ ante annos mille trecen-
 tos tempore Hieronymi & Rufini in mores cogitet, vel sacros baptismi ritus cer-
 tos Apostolicos in illis Christianismi in itijs obseruari solitos expendat: quos
 suo postea in loco congruenter Catholicæ doctrinæ ab Apostolis esse traditos
 ostendemus.

Hoc in præsentiarum fatagimus, vt Catholicæ Fidei studiosus lector vel
 vnum dogma agnoscat ab Apostolis olim fuisse baptizandis traditum, quod
 in scripto Dei verbo nõ continebatur expressum. Vt igitur Symbolum Apo-
 stolicum demus in præsentia omne ex Scripturis comprobatum: at solènem
 tamen illam Sathanæ abrenunciationem ante baptismum esse, adhibendam,
 vnde comprobetur? Similiter post Baptisma expectandam esse per Episcopi
 manuum impositionem Spiritus sancti gratiam, ab ea, quæ in Baptismo do-
 nabatur, & diuersam & copiosiorẽ? Ea propter hæc Fidei dogmata de illo-
 rum haud dubiè sunt numero, quæ Apostoli solo viua vocis oraculo suis ipsi
 in Christo filijs tradidèrunt, & eorum deinde filijs suis viua quoque voce
 nepotibus sine scripto prodidèrunt. Quod nunc rerũ series paucis demonst-
 randum flagitat.

Apostolos itaque præcipua quædam Fidei capita noluisse papyro & atra-
 mento peritura credere, sed fidelibus Christianorum cordibus perpe-
 tua cõmittere, D. Iohannes Euangelista vel solus testatum faciat: Plu-
 ra habens vobis scribere (inquit, de Fidei mysterijs loquens, & sublimioribus
 Christianismi dogmatibus) nolui per chartam & atramentum (multa addi-
 turus, quæ deerant, si Oecumenio creditur) Spero enim me futurum ad vos,
 & os ad os loqui. Sic & Caio scribès, Multa habeo, inquit, tibi scribere, sed nõ
 lui per atramentum & calamum scribere tibi, spero autem protinùs te videre,
 & os ad os loquemur.

Id ipsum & D. Paulus priore ad Corinthios epistola apertius pronũciat, quã
 quod dubitationè aliquã apud ingenium non Academicũ recipiat. De grandi-
 enim illo Cœnæ Domini Sacramento, alijsq; non minimis Fidei mysterijs
 loquutus, coronidis loco subtexit: Cetera cum venero, inquit, disponam.
 Quod non solũ, vt vulgò ferè assolet, de externis ritibus vel Sacramenti ce-
 remonijs, atq; vñibus, dictũ intelligim: sed generatim (D. Ambrosiũ sequuti)
 de ijs in vniuersam omnib. accipimus, quæ vel Fidei ipsorũ deerant corrigèn-
 da, augenda, atq; perficienda: quod animales essent ac paruuli in Christo, lacte,
 id est, rudiorè doctrina indigentes, vel politia quoq; Ecclesiasticæ deerat cõsti-
 tuenda. De ijs, inquit Ambrosius, quæ ad Ecclesiæ edificationè pertinet, sua præ-
 sentia ordinaturũ promisit. Et Theodoret? De omnib. inquit, nõ poterat, sed
 cũ de magis necessarijs scripsisset, reliqua præsentie suæ conseruauit. Eundè lo-
 cũ & Photius interpretas, Aut de hac re, inquit, hoc dicit, tanquam dominica
 Cœna in alijs quoq; capitibus correctione egeat: aut de alia re, in qua nõ opus
 sit verbis, sed ipsius præsentia. Quid quod D. Paulus tã sollicitus suũ Timothẽũ
 admonet, vt formã illã sanorũ verborũ, quæ ab ipso audierat, siue hypotypo-
 sin atque informationem, arcana Fidei dogmata secundũ Ambrosiũ conti-
 nentem

Lib. 4.

Ambrosius
 comment. in
 epist. ad Co-
 rinthios.

Spiritus sancti
 in participatio-
 ne alia per
 manuum im-
 positionem
 Episcopi da-
 tur, quoniam
 Baptismo.

Ca. XX.
 Apostoli
 quædam scri-
 bere nolue-
 runt, sed ea
 postea viua
 vocis oracu-
 lo tradiderunt
 Ecclesiæ.

Ambrosius
 Theodor.

Photius

nentem, firmiter aduersus heterodidascalos retineat incōcussam, atque omnibus suis numeris integram: quid quodd eadem Christi mysteria, atque religionis nostræ arcana, non vulgaribus atque plebeis hominibus, ait Ambrosius, sed Fidelibus atque ad docendum idoneis eidem præcipit commendanda? atque veluti thesaurum regium, teste Chrystomo, deponenda? quare cum ostensum sit, non omnia Fidei dogmata Christianæ Ecclesiæ ab Apostolis tradita in scripturas esse relata, sed quædam de composito atque data opera fuisse suppressa, quædam viua voce explicanda fuisse referuata: iam porro superest confirmandum, omnia in vniuersum Apostolorum Fidei dogmata, siue scripta, siue agrapha & non scripta, eiusdem prorsus esse & autoritatis, & maiestatis, hoc est, omnia verbi Dei & nomen meruisse, & autoritatem habuisse.

Ca. XXI
Apostoli
suam doctrinam non scripserunt
ut verba dei loquerentur, sed
ut verbum Dei habendam
volut.

Eiusdem
authoritatis
Paulo fuisse
doctrinam
scriptam
non scriptam.

Moc quidem multò esse verissimum nemo suę mentis compos meritò inficias iuerit, qui modò aduertat Apostolos ipsos suam illam Christianæ Fidei doctrinam non iam literis descriptam, sed in primis in frequenter pro germano Dei verbo ita vrgere solitos, vt isthoc argumento ceu firmissimo totius Euangelicæ doctrinæ Epichiremate suos illos discipulos in accepta dudū Fide retinere ac confirmare studuerint. Nisi enim D. Paulus vtrumque illud verbi Dei genus cum scriptum, tum nō scriptum, eiusdē prorsus & indolis, & autoritatis, & diuinæ pariter maiestatis habuisset, non ita disertis verbis ad Fidei, Christianæque doctrinæ constantiam fuisset adhortatus: Stare, inquiens, fratres, & tenete Traditiones, quas didicistis siue per sermonem, siue per epistolam nostram. Quid nam quæ sibi vult illud, *ἢ τὸ διὰ λόγου* siue per sermonem: Quod indubie *τὸ διὰ πρῶτον*, id est, scriptæ doctrinæ opposuit, nisi vtrumque planè ad doctrinam Christianæ Fidei confirmandam idē omninò habuisset & momenti & roboris? De quo nemini mortalium dubitandi relinquatur locus, qui illas voces prioris ad Thessalonicenses secundo capite diligenter reputer. Noctē & diē, inquit Paulus, oramus sedulò, vt videamus faciem vestram, & impleamus, quæ desunt Fidei vestræ. Hic mihi attende Lector, Diuum Paulum desiderasse, vt Thessalonicensium diligenter admodum à sedulū in Christiana doctrina institutorum, Fidem compleat, siue vt ipse loquitur *καταρτίσῃ*, id est, omnibus semel absolutæ doctrinæ numeris consummet, atque perficiat. Cœperat ergo complura Christianæ Fidei dogmata tradere, sed nondum eam tamen absoluerat, quod se complecturum pollicetur. Altera igitur epistola id quodam tenus præstiturus, grauius admodum suos adhortatur, vt inuiolata atque incorrupta perseuerantes, constantesque obtineant vniuersa, quæ siue per epistolam, siue viua eius voce didicissent. Quodd si de Antichristi aduentu, tyrannide, atque immanitate in Christianos D. Paulus suam non scriptam doctrinam aequali autoritatis momento cum scriptis dogmatibus ponderet, atque exæquet adeo, cur non & ea quoque dogmata, quæ non venientium, sed presentium rerum, atque adeo quæ in quotidianum Christianorum vsum incurunt, eodem autoritatis diuinæ gradu collocentur? An non illud, quod ad Timoth. suum Paulus aduersus omnes nymfos procellosæ illius hæreticorum tempestatis iam iam impendentis ventos communiturus scribit, facile ostendat, atque conuincat etiam, quanti non scripta doctrina pijs omnibus sit semper æstimanda? Mali, inquit, homines & seductores proficiunt in peius errantes & in errorem mittentes: Tu vero permane in ijs, quæ didicisti, & quæ credita sunt tibi. Rursus, Formam habentem sanorum verborum, quæ à me audisti. In quem locum Chrystost. non modo per literas, inquit, sed etiam verbis discipulo, quæ essent agenda, dictauit: quod plurimis & alijs in locis ostendit, dicēs siue per verbum, siue per epistolam qua si per nos missam: hoc & hic multo magis fecit. Ne igitur minus aliquid doctrinam habere putemus, plurima illi absque scripto tradidit, quæ illi ad memoriam reuocans dicit, Formam habere

Plurima
absque scri-
pto tradidit
Paulus Ti-
motheo.

2. Thess. 2.

habe sanorum verborum, quæ à me audisti. Quid autem hoc sibi vult? Pictorum, inquit, more imaginem tibi virtutis impressimus, & omnia quæ Deo grata sunt, veluti normam, primitiuamque formam tuæ indidimus animæ. Hęc igitur habe firmiter, & siue de Fide, siue de charitate, siue de castitate opus sit aliquid loqui ac desinare, inde tibi exemplaria accipe, non tibi necesse erit, ab alijs mutuari virtutis imaginem, cum intra te posita omnia serues.

Sic & D. Iudas Iacobus Hierosolymorum Episcopi frater in epistola Catholica, qua vniuersos per orbem Christianos contra ingruentes hæreticorum cateruas defensus hortatur, traditæ semel Fidei vt velint supercertare, atque in tradita dudum ab Apostolis Fidei doctrina aduersus exortas novorū dogmatum hæreses constanter pugnare: in memoriam reuocantes, quæ pridem ab Apostolis viua vocis præconio didicerant. Vos, inquit, charissimi memores estote verborum, quæ prædicta ab Apostolis Domini nostri Iesu Christi. Et paulò post. Superædificantes sanctissimæ vestræ Fidei. Ad quem modum & D. Iacobus Iudæos ad Christum conuersos in Christianismi constantia hæsitabundos suffulturus monet, vt insitum illud Verbum, Verbum inquam insitum, non stylo in sculptum, aut archetypo impressum, sed salutariter per Apostolorum ora Spiritu sancto in illorum cordibus depangente implantatum: quod vt non scriptum, saluare tamen potest animas vestras. Hunc quidem in modum Apostoli doctrinam Euangelicam non scriptam vrgebant à suis mordicus retinendam, & immutabiliter conseruandam. Quid verò de ijs scripserint, qui istam Fidei doctrinam non scriptam aut non retinuerunt firmiter, aut temerè immutarunt, vnus D. Petri locus, & item alter D. Iohannis clarissimè prodāt. Ille enim obscænos Borboritas atque Gnosticos semel profigiturus, Melius erat, inquit, illis, non cognouisse vitam iustitiæ, quàm post agnitionem retrorsum conuerti ab eo, quod illis traditum est sancto mandato. Qua voce Hebræorum more vniuersam legem atque doctrinam Euangelicam est complexus. Hic verò omnes in vniuersum hæreses semel à piorum animis propulsaturus, generatim pronunciat: Omnis qui recedit, & non permanet, in doctrina Christi, non habet Deum: qui permanet in doctrina: hic & Patrem, & Filium habet. Quantoperè autem deuitandos Christianiseauerit, qui traditæ semel Fidei doctrinam immutarint, verba subsequentiā produunt: Si quis, inquit, venit ad vos, & hanc doctrinam non adfert, nolite recipere eum, nec aue illi dixeritis.

D. Iudas
Christianos
ad traditam
pridem do-
ctrinam pro-
uocai.

D. Iacobus
Iudæos mo-
net, vt ver-
bum Evan-
gelicum pri-
dem insitum
obineant.

Apostolorū
serua de ijs,
qui Fidei do-
ctrinam tradi-
ta ab ijs
aut deseru-
erunt.

Ro indecūm Apostoli quidem ipsi doctrinam illam suam Euangelicam nusquam vt scripto comprehensam, sed vbique vt semel Ecclesijs traditam, cum apud Discipulos, vt retineatur, tum aduersus hæreticos ne varietur, neu aliud doceatur, grauius valdè vrgeant, quàm fuerit de mentissimæ infantia, omne atque integrum Euangelicæ doctrinæ corpus ex solis illis Apostolicis atramento scriptis literalis æstimare petendum? Si quidem diuersum nihil ab illo facere videatur, qui totam vniuersi fabricam vno rerum sensibilem vocabulo insanus dicat contineri: aut cælum stellas de die non habere, quod numerosissimas de nocte demum videas. Quis igitur profligata aded fuerit audacia, qui tot luculentis admodum testimonijs conuictus, etiam porro omnia Euangelicæ doctrinæ dogmata in literas sacras esse coacta, pertinax audeat affirmare? Cum non parum multa, vti demonstraui, & sine scripto tradiderint Apostoli credenda, & non nisi necessitate quadam coacti, ista nobis scripta censuerint relinquenda. An ea igitur inferiori autoritatis ac Fidei loco nobis habenda sunt atque ducenda, quæ nulla adducti occasione, nulla coacti necessitate, in Scripturas redigere noluerunt? quod quàm impio cum sacrilegio, quamque atroci Spiritus sancti blasphemia, ingentique Apostolorum cum iniuria sit coniunctum, haud facile humana cogitatio concipiat, nedum lingua eloquatur vel Ciceroniana. Haud quaquam igitur vniuersum Apostolicæ doctrinæ corpus expulso noui Testamenti libello: sed ex latissimè quaquā versum diffusa Christi Ecclesia per vni-

Ca. xxij.
Verbum dei
Euangelicū
cur nō scri-
ptum meū-
dum, sed ex
doctrina Ec-
clesiæ illud
tradita æsti-
mandum, ac
que colligen-
dum.

Vniuersum
Dei verbum
Euangelicū
non ex scri-
ptura, sed da-
ctum Eccle-
sijs tradita
colligendum.

Apostolica doctrina corpus totum vnde nunc colligendum.

vniversum terrarum orbem ab Apostolis constructa, sed ex conseruata per illorum legitimo ordine successores doctrina; sed ex consentanea denique apud omnes Dei Ecclesias concorditer toto mundo dispersas veterum Patrum Traditione est colligendum atque æstimandum.

Quenam igitur isthæc fuerit dementia, vnam Apostolicæ doctrinæ partem Verbi Dei nomine dignari, alteram, eiusdem tamen & authoris sancti Spiritus, & doctoris Apostoli, eo indignam censere? Quis hic aliud in Adversarijs præter sanæ mentis arbitrium desideret? Cùm enim aurum, vt signatum, ita & in massam conflatum, adeoque in terræ venis delitescens nondum effossum, auri & nomen habeat, & valorem teneat: quid ni & Spiritus sancti eloquium apud vniuersam Christi ecclesiam ab apostolis concorditer in Fidelium cordibus, tanquam euangelicæ margaritæ illius scrinio, depositum atque viua voce consignatum, Verbi Dei nomen re ipsa mereatur & obtineat, sicut illud eiusdem authoris dogma iusto consilio in mortuas, imò occidentes aded literas relatum?

Ca. xxiiij. Doctrinam non scriptam lapidem Lydium fuisse, præsertim Ecclesie, ad quam libri eius nominis in scriptis explorabatur.

Aterum vt quod ad præsentem de verbi Dei Euangelici natura disputationem, curnam à scripto literisque mortuis abhorrens, in Scripturas sit redacta, atinet, concludamus, restat huius rei actus vltimus, qui nobis viua hypotyposi ob oculos exhibeat, quonam tandem pacto factum sit, vt paucissima illa Apostolorum scripta Canonicam in ecclesijsauerint authoritatem. Qua ex re multo vberimum Christiane lector referat licebit fructum, quo scilicet augustam illam oraculo traditæ, non atramento scriptæ, doctrinæ Euangelicæ maiestatem plenius perspicias, atque perfectiùs pernoscas. Hinc enim manifestissimè illam Fidei Christianæ certissimam regulam videas ab ipsis Apostolicæ ecclesiæ crepundijs vnam fuisse illam per apostolos proditam pijs doctrinam: cui, quod responderet scriptum, pro germano atque genuino agnoscebatur, & approbatur: Rursus, cui, quod repugnaret, adulterinum reprobatur. Quod vbi de vno, aut altero, ex clarissimis veterum Scriptorum testimonijs fuerit confirmatum, de omnibus in vniuersum in procinctu fuerit animaduertere, esse intelligendum. Diui Marci igitur euangelium quanam ratione Canonicam authoritatem in ecclesijs Christianis meruisse existimas? an quod eius nomine fuerit insignitum? Et D. Pauli epistolas quonam pacto agnitas fuisse opinaris genuinas? Diui Lucæ quoque euangelium, an propterea habitum credas fuisse germanum, quod eius nomen præ se ferret in scriptum?

Quem enim antiquitatis ecclesiastica studiosum lateat, quam innumera fuerint nota illa, atque supposititia, & ab hæreticis miris fallaciarum strophis conficta: imitationes euangeliorum, Apocalypseon, actorumque apostolorum? Quin etiam epistolarum adeo Paulinarum? ita vt Paulus ipse certis notis suas literas communire, ac quodam veluti amuleto contra hæreticorum præstigias præseruare sit coactus. Propter interpolatores (vt habet in eum locum Ambrosius) & adulteratores Scripturarum semper se manu sua in omni epistola sua salutationem subscribere testatur. Multo itaque alia nota quam titulorum inscriptionibus aut prænotatis authorum nominibus Catholica Christi ecclesia suos Christianæ doctrinæ libros veros à confictitijs, genuinos ab adulterinis, germanos à nothis internoscebat, atque intercernebat: doctrina nimirum ecclesiastica, Christianorum mentibus per Spiritum sanctum viua apostolorum voce inscripta. Ad quæ ceu Lydium lapidem & libri, & dogmata simul omnia mutua quadam in ter se conspiratione veluti attrita atque collata, aut probatur, aut reprobatur: cui, quod congrueret, verum: quod dissonaret, supposititiū indicabatur. Quod quam sit multo verisimum, ex veteribus repetendum erit altiùs, qui obscuræ aliqui ob veritatem veritati suæ testimonio lucem adferant clariorem, ne veterum suffragio destituta, minùs æquo apud cuiusquam animū iuueniat roboris. Tertull. itaque nobilis admodum author, Euangelium quoddam à Marcione nullius titulo præno-

qua nota libri genuini à suppositiis olim intercernebantur.

2. Thess. 3.

7. fabulis hæret. li. 2. Vide Euseb. lib. 6. ca. 9.

præ notatum pro Dei Verbo Christianis obtusum refutaturus, Constitui mus, inquit, in primis Euangelicum instrumentum Apostolos autores habere, quibus hoc munus promulgandi ab ipso Domino sit impositum: sed & Apostolicos, non tamen solos, sed cum Apostolis, & post Apostolos: quoniam prædicatio discipulorum suspecta fieri posset de gloriæ studio, si non assistat illi authoritas magistrorum. Imò & Christi, qui magistros Apostolos fecit. Et paulò post. Et si sub ipsius Pauli nomine Euangelium Marcion intulisset, non sufficeret ad fidem singularitas instrumenti destituta patrocinio antecessorum. Exigeretur enim id quoque Euangelium, quod Paulus inuenit, cui fidem dedit, cui mox suum congruere gestijt. Siquidem propterea Hierosolymam ascendit ad cognoscendos Apostolos, & consulendos, ne forte in vanum cucurrisset, id est, ne non secundum illos credidisset, & non secundum illos Euangelizaret. Igitur si ipse illuminator Lucæ Paulus authoritatem antecessorum & Fidei & prædicationi suæ optauit, quantum magis eam Euangelio Lucæ expostulem, quæ Euangelio Magistri eius fuit necessaria? Vides ex Tertulliani verbis & Euangelio Lucæ, & Pauli, si edidisset, patrocinium Magistrorum & authoritatem Antecessorum necessariam fuisse, vt verbi Dei Euangelici nomen tueri posset. Hac enim traditione non scripta, sed per sermonem Apostolorum Christianis relicta scripturas ipsas tanquam sigillo per vniuersum terrarum orbem ob signat, & quasi germanas atque genuinas, minimeque adulteratas confirmat, declarat, & genuinè explanat, ne seu aliquo falso queat deprauari, aut adulterari: quemadmodum eruditissimus author Eusebius Cæsar, in libris contra Marcellum Ancyra Episcopum his verbis scripsit, *ἡ ἐκκλησία ἀπὸ περὶ τὸν γῆς ἕως περὶ τὸν οὐρανὸν γραφῶν μαρτυρίας ἐξαγγέλου παροδοσέως ἐπιστηρῆζει.* Ecclesia à finibus terræ vsque ad fines diuinatum scripturarum testimonijs ex non scripta traditione ob signat. In hac doctrina enim sine scripto ecclesijs Christi abs sui initio relicta, & tanquam depositum illud apostolicum credita relucet, extremaque luce resplendet ille, quem Patres vetustissimi apostolorum discipuli characterem Fidei solè appellare, ex quo certissima de posteriorum hominum aut scriptis, aut dogmatibus olim petebatur censura falli nescia, quemadmodum D. Epiphanius locis plurimis asserit. Sicut dicitur D. Irenæus lib. 3. cap. 3. hoc argumento D. Polycarpum demonstrat suis Asiaticis ecclesijs doctrinam certò apostolicam tradidisse, quæ ipse viua voce ex apostolis accepisset. In hunc enim modum illic exstat: Est autè et epistola Polycarpi ad Philipenses scripta perfectissima, ex qua & characterem fidei eius & prædicationem veritatis, qui volunt & curam habent suæ salutis, possunt discere. Ex hoc Characterem fidei doctrinam ecclesijs per epistolam, siue sermonem alicubi propositam dijudicabant olim maiores nostri Christiani: cuius illustria admodum extant in historia ecclesiastica antiquitatis exempla: inter quæ illud est non postremo recensendum loco quod D. Theodoretus memoriæ commendauit, ad probandum vel improbandum aliquid scriptum apostolorum titulo pijs obtrusum. Hanc sanè rem & Serapion ille doctissimus in Antiochena ecclesia à D. Petro octauus Episcopus, suo facto mirificè illustrauit: qui cùm euangelium quoddam sub Petri titulo euulgatum à Nazaraïs, quod Theodoretus restatur, Christianis apud Roson Ciliciæ urbem degentibus pro genuino legendum approbasset, postea deprehendens supposititiū esse, mirum sanè, quæ id nota reprobatum damnauerit. Nos enim fratres, inquit Serapion apud Eusebium, & Petrum, & alios Apostolos, recipimus, sicut & Christum. Quæ autem sub eorum nomine falsa ab alijs conscripta sunt, velut gnari eorum sensus ac sententiæ declinamus: scientes, quod talia non sint nobis TRADITA. Quis hinc non perspicuum videat, vel Apostolorum quoque scripta in Canonicorum librorum authoritatem tum demum apud omnes vbique Dei ecclesias fuisse suscepta, vbi ad veram Apostolicæ illius Fidei doctrinam Christianis vbique omnibus eandem planè traditam responderent?

Ex

Euangelium Petri quæ nota fuerit iudicatum apud Eusebium. Penes Episcopos figendi ac rescripti potest.

Caput. XXIIII.

Epilogus lib. primi.

HX ijs, quæ huc vsque Lector candide disseruimus, ostensum, arbitror, videbitur, Verbum Dei non esse Scripturam solam, aut totum literis sacris inclusum: nec verbi Dei Euangelici regulam esse: vnam scripturam: sed doctrinam apostolicam ecclesijs abs sui exordio semel traditam: quod hanc Christus in cælos ascensus indubitatum præscripserit Fidei Canonem, & apostoli hoc esse Verbum Dei docuerunt, quod ecclesijs fuit euangelizatum. Quæ tanta vel apud apostolos ipsos in auctoritate fuit, vt eam licet non scriptam pro Verbo Dei cum habendam, tum credendam populis Christianis proposuerint, in eadem vt constantes persisterent, fuerint adhortati: eademque vna aded salua ceu antidoto præsentissimo illos contra omnia omnium Hærescon venena censuerit satis superque præmunitos. Hanc præterea non scriptam, sed traditam ecclesijs doctrinam Lydij lapidis vice semper fuisse, ad quam Euangelia aded ipsa Apostolorum nominibus inscripta fuere explorata, ac quod cum illa per omnia concorditer consentirent, approbata. Quare ordo rerum efflagitat, vt temporis seriem secuti, iam demonstramus hanc Euangelicam doctrinam ecclesijs à sui primordio semel per apostolorum voces consignatam, semper exinde etiam pro indubitato Dei verbo apud omnes vbique gentium Christi ecclesias fuisse habitam, cum ad Fidem Christi propagandam, tum ad Hæreses aded & pullulantes euellendas, & inualescentes profligandas. Quod, ne liber hic modum excrecat, in alterum consulo distulimus. Ad eum igitur optime Lector interiecta quiete post labores gratissima refocillati transeamus: qui vt fastidium tuum ex prioris prolixitate ob rerum obscuritatem necessaria fortè contractum leuet cum amœnissimi in modum hortuli variegata ex vetustissimorum SS. Patrum scriptis pulcherrimarum sententiarum ceu flosculorum pictura excolere studebamus, vt ex eo quilibet Euangelicæ veritatis ex animo studiosus amœnissimos, eosdemque vtilissimos iuxta ac vberrimos doctrinæ veræ ac certè Euangelicæ referat fructus.

Finis Libri primi de verbo Dei Euangelico.

LIBRI SECVNDI DE VERBO DEI EVANGELICO Methodus atque argumentum.

Doctrinam apostolicam tam non scriptam, quam scriptam consequentibus atatibus fuisse præcisè illi PP. creditam verè Euangelicam, non modò in priuata Fidei apud suos prædicatione, aut apud exteros propagatione: verum etiam publica vel contra hæreticos aded disputatione hic liber demonstrat. Quod vt solis luce clariùs omnibus ad veritatem persuadeatur, iuxta seculorum Ecclesie seriem textitur catalogus, qui suo quemque seculo clarissimos illos Fidei nostræ cum propagatores, tum propugnatores exhibeat spectandos, quantum quisque auctoritatis locupletissima ac irrefragabilis, maiestatisq; præsertim diuina Traditionibus non scriptis crediderit insidere. Quinimo tantum vel hæreticis ipsis visum fuisse Traditioni non scripte inesse auctoritatis solida, vt ea vna fuerint contenti suum dogma oppalliasse. Neque id à singulis modò Orthodoxis PP. priuatim fuisse indicatum: sed & ab vniuersa adeo Christi Ecclesia publice in Concilijs. Vbi ostenditur, Patres Catholicos in Concilio Nicæno, Gangrensi, & alijs, non tam Scripturam, quam Traditionem non scriptam nixos aboleuisse noua hæreticorum dogmata.

LIBRI

LIBRI SECVNDI CAPITA.

CAP. I.

Via hoc libro demonstrandum, est, præcisè Orthodoxæ Fidei Scriptores verbum Dei Euangelicum credidisse, quod mera fuit traditione posteris proditum, post præfatiunculam longus textitur Catalogus, qui Patres illos Catholicos suis verbis exhibet profitentes, suo quemque seculo hanc fuisse Fidem Catholicam: Multa non scripta dogmata esse Fide credenda, eosque in verbo Dei Euangelico habuisse, quicquid ab Apostolis semel accepissent, eoque vfos in Fide tam vbique gentium propaganda, quam aduersus heterodidascalos propugnanda.

Verbum Dei Euangelicè vniuersam Ecclesiam credidisse doctrinam Ecclesiasticam per singula secula.

II. Quod quia & Dionysij Areopagitæ testimonijs, vti & alijs eius sententijs nobis vtendum duximus, erit corroborandum, antè ostenditur argumentis haud sanè inutilibus, ea quæ illius titulo circumferuntur opera esse natia ac germana, nihilq; minùs quam supposititia, nempe cuius sententijs recitatis veteres Scriptores in suis monumentis posteritati reliquis sæpè ac multum vsi leguntur.

III. Diuerticulum hoc Catalogus præcorum PP. Orthodoxorum excipit, qui ita est distributus, vt singulis seculis, id est, centenarijs, suum dederimus siue caput, siue pericopen.

IIII. Primum igitur seculum hocce habet Apostolicos Scriptores, qui ante annum Domini centesimum Euangelium illustrarunt, Dionysium Areopagitam, Ignatium, Papiam, Polycarpum.

V. Iam secundum sequitur, quod eorum continet Scriptorum testimonia, qui post annum Domini centesimum vsque ad ducentimum Christianam exornarunt Ecclesiam, Alexander Romanus, Sixtus, D. Irænæus Lugdunensis, Serapion Antiochenus, Tertullianus Aphricanus, Clemens Alexandrinus.

VI. His succedunt, qui tertio Christianæ Ecclesie seculo in illorum accreuerit & locum & Fidem, Origenes Adamantius Alexandrinus, Stephanus Romanus Martyr, D. Cyprianus Carthaginensis.

VII. Proximum seculum eos complectitur, qui intra annum Domini quadringentesimum Christianam Ecclesiam & propagarunt, & propugnarunt, PP. Nicæni Concilij.

VIII. Dolus malus Lutheranorum detegitur, quò imprudentibus Concilia pro Concilijs obtrudunt.

IX. Transito ad nouum Diaboli bellum, traditione item non scripta sedatum, vbi Nazianzenæ Monomachia spectanda venit, traditionibus non scriptis egregie instructa.

X. Basilij Magni maximam vim traditionibus non scriptis insidere persuasus, eisdem hæreses abolere est aggressus: vbi & à Brentij calumnia, imò sycophantia defenditur.

XI. Sequuntur, qui eadem & consequuta ætate illorum Christi Martyrum Discipuli florentem exornarunt Ecclesiam, Chrysofomus, Epiphanius, Ambrosius, D. Hieronymus, Proclus, Augustinus.

XII. Dogmatibus non scriptis tantum apud præcisos infedisse auctoritatis locupletissima, vt vel hæretici præcisè noua sua somnia satis superque credere corroborata, si ea traditionis Apostolicæ titulo palliata imperitis venditarent.

XIII. Neque hunc in modum præcisos Orthodoxis Patribus solum priuatim fuisse visum de irrefragabili dogmatum Fidei non scriptorum auctoritate, diuinaque maiestate: verum etiam ipsi toti aded publicè Ecclesie Christianæ in Concilijs vniuersalibus: vbi demonstratur Catholicos Patres in Concilio Nicæno, Gangrensi, & alibi, non tam Scripturis, quam traditionibus non scriptis præcisas hæreses euertisse, atque profligasse.

XIIII. Epilogus libri secundi, cum Parascuè ad tertium.

D EVAN.

38
EVANGELICAE PA-
NOPLIAE, SIVE DE VERBO DEI
EVANGELICO, LIBER SECVNDVS,
AVTHORE D. VVILHELMO LINDANO

Dordraceno, S. Th. Doct. &
Professore.

C. AP. I.

Dei sapien-
tia super
omnia effusa
in temporis
navra splen-
det.

Magnus ille ac verè Sophus Iesus Syrach non ea sapientia, ^{Belesii} quæ apud Deum est stultitia, sed illa cælestium thronorum parædro atque assessore magistra imbutus Dei Opt. sapientiam prædicat super omnia effusam: quæ magno serio animaduersa istam innatam nobis misellis homunculis stultitiam omni ex re castiget; ruditatem quavis ex occasione erudiat: imperitiam denique nostram vndequaqu; doceat.

Sic igitur diuina prouidentia comparatum esse videre videor, vt veritati, licet obscurissimæ non nihil tamen lucis multo clarissimæ affulgere possit, si hanc Dei Opt. Maxi. sapientiam in rebus non modo consistentibus, sed quod multo est admirabilius, ac diuinæ prorsus potentia propius, in non existentibus etiam inuestigemus. Ex ipso itaq; tempore (alijs omnibus quæ doctrinæ dudæ ostensa veritatē confirmant omisissis) quod rerū ferè omnium minimū videri possit, cum nihil sit eius, præter quod nūc est elapso pridem & præterito, nostro huic instituto ad peruestigandā verbi Dei Euangelici veritatem non parū accedat & fructus & illustrationis: si nimirū Lector candide cogitemus, quā nam ratione Verbum Dei Euangelicum postea quam DD. Apostoli suis (vti de Dauide per D. Paulum loquitur Spiritus sanctus) inseruissent temporibus Dei voluntati, ac in domino dormissent, ab illorum exinde discipulis, successoribus, ac posteris omnibus fuerit inter insectas hæreticorū opugnationes defensatum, inter assiduas Philosophorum & Dæmonum insidias propagatum, inter sanguinarias denique Tyrannorum persecuciones, exitialesque conatus, factum, tectum, conseruatum.

Hoc quidem rerum nunc ordo exposcit, vt postquam primo libro est demonstratum, Verbum Dei non esse solam Scripturam, sed Apostolos ad eos ipsos suam illam Ecclesiam semel, non quidem scripto tantum, sed voce quoque viua traditam doctrinam, semper vt Christiani obtinerent inuariatam ac integram vrgere fuisse solitos: iam hoc secundo ostendatur volumine, Apostolorum quoque discipulos, successores, atque posteros iisdem, quibus illi vestigijs ingressos non censuisse Fidei Christianæ regulam, vnā esse Scripturā, quāsi hæc in vniuersum omnia Fidei dogmata sit complexa, nihilū sit credendum, quod non sit scriptum: sed doctrinam illam Christianis Ecclesijs per Apostolos, a primordio viuis semel verbis traditam, semper post hominū Christianorum memoriam fuisse à verè Christianis, imò hæreticis adeo, pro verbo Dei habitam. Quod vt demonstratur manifestius, ne quid apud Lectorem veritatis Euangelicæ ex animo studiosum relinquamus scrupulorum, temporis seriem secuti ex optimis quibusque, iisdem clarissimis nostræ religionis Antistibus, quos quidem nobis in hac præstantissimorum authorum penuria consulere dabatur, loca aliquot ceu ex amœnissimis hortis flosculos delibabimus, quibus gratissimam pietatis Euangelicæ studioso conseramus corollam: quæ sano imposta capiti suauissimum nascentis, pubescentis, atque florentis Ecclesiæ de genuino Verbo Dei Euangelico fragrantissimè spiret consensus. Hoc igitur in loco infaustissimus ille Theologorum scriptorū interitus esset lugendus, si quid aut voto inani, aut lucū tristi proficeretur. Quare illo in alium locum & tempus depulso, Catalogum sententiarum nuper memoratum contexere ordiamur.

Verūna

Merum quia à magno illo Dionysio Areopagita non inconsulto exortum nobis capiendum duximus, tum quod magni Apostoli Pauli Discipulus ab eodem sit creatus Atheniensium Archiepiscopus, si Dionysio illi Corinthio epistola ad Athenienses data, quam Nicephorus lib. 4. capit. 8. recitat, fidem quis habendam arbitretur: tum quod primitiua illius Ecclesie Christianæ iam pubescentis faciem, ornatam, ac totum propè sacrorum rituum atque cæremoniarum mundum plusquam graphicè delineat, atque depinxerit, in ipso, quod dicitur, limine libri Dionysio Areopagita huc vsque inscripti à temeraria quorundam calumnia suo authori sunt vindicandi, atque ab adulterij suspitione, qua apud multos laborant, in herilem ingenitatem asserendi Non quod cum illis in præsentiarum profusus sit agendum, cum per instituti nostri rationem nequaquam hic liceat: sed certissimis tantum Scriptorum veterum testimonijs confirmandū, germanos, minimèque supposititios, illius Dionysij ex clarissimo Areopagitarū Senatu ad obsecrissimam Christiani tum temporis popelli ecclesiam Paulo. Oratore detracti, esse libros, qui de Hierarchia Ecclesiastica, Angelica, diuinisq; nominibus, alijsque eius nominis circumferuntur inscripti Quod vt faciamus accuratius, & vberior confirmandæ Ecclesiasticæ doctrinæ nos inuitat fructus, & certior aduersariorum prauis opinionibus adhibenda suadet medela. Quanto enim aduersarij germana D. Dionysij Areopagita impotentius execrantur opera, vt serpentes Libanotita: tantò ea nobis & obseruanda sunt impensius, & colenda obsequentijs: hoc scilicet plus ex illis antidoti nobis sperantes, quò suis illi venenis præsentiorum inde horrent interitum.

Eos igitur libros, qui de cælesti, Ecclesiasticāq; Hierarchia, de diuinis item nominibus, atque epistolarum Dionysij Areopagita titulis vulgò circumferuntur insigniti, esse Dionysij illius Pauli Discipuli, quem Athenis Christo ab Idololatria adduxit, illud argumento haudquaquam obscuro fuerit æquo rerum arbitrio, quod stylus is planè est quem in Dionysij Areopagita scriptis existere testatus est grauisissimus veterum scriptorū censor Suidas, in doctissimi illi suis Commentarijs, verisq; antiquarum lectionum monumentis. ^{Suidas in Dionysio} *ἡ δὲ θεολογία αὐτοῦ, ἡ ἐπιτομή αὐτοῦ ἐνδεχόμενα ἀκριβῆς ἢ τῶν παρ' αὐτὸν γραφῶν βιβλίων ἀναπεριβλητῶν ἐργῶν.* Porro sapientiæ illius, ait, & eloquentiæ argumento sit certissimo phrasibus, atq; orationis dictio librorum ab eo conscriptorum eximia, adeoque inimitabilis. Et statim post: *ἡ γὰρ ἡ ἀπὸ τοῦ πρὸς τὰ κάλλι τῶν αὐτοῦ λόγων, ἡ τὰ βιβλία τὸ νομῶν τῶν ἀνθρώπων φέρει εὖ τὰ ταυτα νομίζου γνηθματα, ἀλλὰ λανθάνον ἀκρίβητι ἡ δὲ διὰς διωκόμεως.* Nam si quis illustria verborum eius consideret ornamenta, altissimumque sententiarum illius profundum, hauquaquam humana illa censent esse ^{Non esse Dionysij Corinthij scripta, nisi quidam suspicauerunt.} *f. tus natura, sed Angeli cuiuspiam diuini & immortalis.*

Adhæc sententiarum grauitas, vt nihil de rebus, quas ratione plusquam humana, & propè diuina pertractat, dicam, atq; maiestas quædam Apostolica, in non discipulum item arguant Apostolicum? Rursus illa rara & propè singularis apud hunc scriptorem sacrarum literarum interpretatio, clarissimaque explanatio, & illa supra modum admiranda testamenti veteris Allegoriarum explicatio, quæ Paulinam prorsus sapiunt eruditionem, diuinamque spirant ingenij Apostolici sublimitatem, quò nam obsecro digna censentur, rectè ac iudicio hæc perpendētibus, auctore, nisi quopiam Areopagita? qui Platonica Philosophia (cuius & loquendi formulæ, & orationis facies hic relucet) imbutus ac eximie informatus, Euangelicam Christi Iesu doctrinam collophonis loco, quod dicitur, Sapientiæ omnibus suis numeris absoluendæ impofuerit. Quis autem prisco illo inter Scriptores Ecclesiasticos extitit vnquam seculo, cui isthæc sententiarum grauitas verè Areopagita prætribuat, conuenienterque vindicetur? Quis non præter vnū fortassis Nazianzenum, atque alterum Basilium ab hac sententiarum maiestate abest longissimè? Quod verò Dionysius ille Corinthius horum librorum pondus ferre, ac quasi Solis quandam fulgorem nequeat sustinere, illa epistolarum eius fragmenta,

d 2 quæ

quæ partim apud Eusebium, partim apud Nicephorum extant recitata differ-
tius pronunciant, quàm vt apud Græcè peritos vllus supersit ampliùs dubi-
tandi scrupulus.

Nihil hîc de sanctissimi huius Dionysij Corinthiorum Episcopi dicam er-
roribus, quod Magnus ille Basilius epistol. 41. ad Maximum Philosophum
data recenset, qui cum nostri Dionysij scriptis ex diametro pugnant: nihil
de eo, quod omnia Dionysij Corinth. scripta veteres Theologi non sunt admi-
rati: nihil quod nimio vincendi studio impij illius Sabellianismi semina im-
prudens in orbem sparserit: nihil denique de illo, quod de eius quædam Theo-
logi veteres penitus abrogarint.

In hunc nostrum autem Areopagitam nihil vnquam tale aut fuit à priscis
Theologis annotatum, aut obseruatum: sed omnia illi sanæ Fidei Apostolicæ
consentientia, omnia ab errorum nauis quàm longissimè aliena, & remotis-
simè submota.

Proinde cum in libris etiamnum Dionysij Areopag. titulo inscriptis desi-
gnata illa per Suidam orationis agnoscatür facies, illustri verborum decore
exornata, & sententiarum pondere auguste cuiusdam maiestatis plenè grauif-
sima (vt de eo putem verissimum, quod de Naziazeno suo Hieronymus scri-
bit discipulus, quod apud Latinos sui est impar, hoc est, vt equidem intelligo,
qui incommodè in aliam transfundi linguam queat) atque interpretationū
dignitas, & allegoriarū veterū maiestas plenè Apostolica, rerumq; Theologi-
carum scientia prorsus diuina, mihi equidem persuasissimum habeo, libros
suprà commemoratos Dionysij illius esse Areopagitæ, quem D. Paulus Athenis
non modò fecit Christianum, sed Christianæ adeo Ecclesiæ Dei spiritu
ibidem congregatæ Archiepiscopum, si modò fidem habeas, vt diximus, alte-
ri illi Dionysij Corinthio, atque Michaëli Syngelo Hierosolymitano in D.
Dionysij Areopag. encomio.

Argumentu
la contra
Dion. Areo-
pagitæ opera
dissoluitur.

Porro prius hanc nostram veterum Scriptorum testimonijs, quàm corro-
boremus opinionem, illos Aduersariorum submouendos duximus scrupu-
los, quos friuolis coniectatiunculis collectos, in planissima via consentaneis
veterum sententijs quasi strata, imperitis Lectoribus in offendiculum obijce-
re non verentur. Prisci, inquit, Scriptores operum Dionysij Areopagitæ
non meminere: apud eius æquales nulla extat memoria. Sed quid mirandum
eius apud æquales non existere memoriam, qui passim fuerit notior, quàm vt
vllius esset laudibus celebrandus? Nec est, quod iure videatur mirum, raram
adeo esse apud vetustiss. Scriptores eius mentionem, cum illius ætatis scripta
præter Apostolorum, & ne ea quidem omnia, vix nobis extent vlla. An hy-
mnorum illius Dorothei Apostolorum discipuli quisquam præter nostrum
Dionysium meminerit? Iam Ignatij traditiones Apostolicas eadem ætate
aduersus heterodidasalos conscriptas, quarum meminit Eusebius, quis nam
Ignatij fuisse neget?

Qui olim
Dion. Areo-
pag. libri
suppresti.

At Eusebius, inquit, & D. Hieronymus diligentissimi Bibliothecarum ve-
terum perscrutatores, & accurati Scriptorum veterum censes, quid est,
quod operum Areopagitæ, ne per somnium quidem meminere? Huius rei ge-
minam apud Scriptores veteres, quos equidem legere datum est, videre mihi
videor causam. Scripta hæc Dion. Areopag. vt ad Philosophorum disciplinas
maximè incrementis propter eximiam rerum cælestium notitiam ornandas
simul & augēdas sunt comparata: ita ad varios etiam hæreticorum errores
propter apertam, indubitamque Apostolorum doctrinam euertendos si-
mul & profigandos cum primis idonea. Vtrisque igitur & Philosophis
& hæreticis connitentibus libri isti Areopagita auctore in lucem editi,
quasi Sol quidam veritatis clarissimæ, obiectis veluti nebulis absconditi in
ignorantiæ tenebris, ad quoddam tempus latuere, tam ignoti quàm ob-
scuri.

Illam causam perspicuè obscure apud Suidam licet obseruare in Diony-
sio

sio Arcopagita: hanc seduli operum Dionysij Arcopagitæ interpretes, Iohan-
nes ille Philosophus, cognomento Sarracenus, qui ante annos plus minùs o-
ctingentos floruit, & alij item cæteri indicarūt. Siquidem testatur Suidas, Pro-
clum illum Platonicum, aliosque Philosophos, vera gloriæ mancipia, sanctis-
simi iuxta ac doctissimi nostri Philosophi Arcopagitæ theoremata ac doctri-
næ præcepta in suum vsum suppilasse, & sibi propter inuentionis gloriam ven-
dicasse. Itaque paulatim factum illorū opera, metu ne furti arguerētur à Chri-
stianis, si ille in lucē prodiret, vt eius scripta fuerint suppressa atq; occultata.

Istud de hæreticorum studio in supprimendis Arcopagitæ operibus, Io-
annes ille Sarracenus declarat apertius, quàm vt huc rememorandum sit co-
piosius.

Cuius rei narratio magis veritatis videbitur similis, si quis ferid secum re-
putet impotens illud priscorum hæreticorum in deprauandis & abolendis
etiam apostolicorum adeo Scriptorum libris studium, Christianæ Fidei mi-
nimè sanè leuiter perniciosum.

Cuius argumentum ex D. Pauli epistolis, cum ad Corinthios, tum ad Lao-
dicenses, rursus ex D. Ignatij & equalium scriptis capiatur luculentissimum:
vt nihil de Canonibus Nicænis ipsa adeo Athanasij ætate, qui illius Synodi
pars magna fuit, mutilati fuere, ac propemodum suppressi.

Sed nunc locus admonet, vt demonstremus, qui nam Scriptorum veterū
hosce Dionysij Arcopagitæ libros tanquàm germanos atque gnissos agnouer-
int, eiusque testimonijs in grauissimis disputationibus sibi vtendum existi-
marint.

Qui nam ve-
terum aucto-
rum citem
Dion. Areo-
pagitam.

Proclus ille Platonice Philosophiæ decus, non exiguam sui nominis etiam-
num ita illustris portionem huic nostro debet Arcopagitæ. Is enim insigniter
præter alios huius scripta suppilare non est veritus tanta impudentia, vt vel
ipsa verba nihil inuariata ipsum manifestissimi arguant furti, quemadmodū
testatur Suidas, clarissimus Scriptorum veterū & testis & scriptor: eius verba
hic nihil opus est recitare copiosius, quod is passim sit in omnium manibus.

Sed morosulus quispiam Suidæ testimonium minùs moretur, agē igitur,
nunc Theologos priscos consulamus, quid nam de scriptis illis, quæ vel hodie
Dionysij titulum profitentur, censuerint. Origenes ille Adamantius haud ita
longè Arcopagitæ nostri ætatem consequutus, illud Iohannis Theologi Euā-
gelistæ, quod factum est in ipso, vita erat, explicaturus, non nisi eximij alicu-
ius Theologi Commentarium adhibendum credidit. In ipso, inquit, vt os lo-
quitur diuinum, viuimus, mouemur, & sumus, & vt ait Magnus Dionysius
Arcopagita, esse omnium, omnium est superessentia & diuinitas. Quem locū
clarissimus sacrarum literarum Professor D. Ioannes Eckius Comment. in
mysticam Theologiam, existimat hinc depromptum: cuius rei fides penes
eum sit. Nam illius sententiæ inuestigare sedem, vt non est instituti præsentis,
ita nobis abundè satis est, locupletissimo Adamantij testimonio Arcopagitæ
nostro suā vindicasse operā.

Testes operū
Dionysij A-
rcopagitæ.

Origenes.

Idem prolixius nos prohibet demonstrare huius operis ratio ex Athana-
sio quæstio. 8. ex Damasceno, lib. 4. cap. 14. Rursus de imaginibus lib. 1. & 2. Li-
berato Archidiacono Carthag. cap. 10. Michaële Syngelo Hierosolymitano,
Suida, Photio Constantinopolitano, Hugone Erethriano lib. de Animabus,
Bessarione illo denique Græcane Bibliothecæ peritissimo, qui eius testimo-
nijs, tanquàm apud doctissimos suæ ætatis homines Græcos indubitatis-
sime, in grauissima vtitur de sancto Eucharistiæ mysterio controuersia.

Athanasius.
Damascenus
Michaël Sin-
gelus.

Liberatus
Archidiacono
Carthaga-
nensis.

Bessarion.

Taceo & breuitatis causa, quæ ex Theodoro Presbytero apud Photium
Constantinopolitanum leguntur de 3. causis oppressorum Dionysij Arcopa-
gitæ operum. Similiter quod Maximum testetur Bessarion Dionysij Arcopa-
gitæ fuisse Commentatorem, quod de Pachymere est indubitatum.

Græci etiam
Bessarionis
non dubita-
runt.

Theodor.
Presbyter.

Cæterum ne quid hæc in re supersit ambigui, agē argumentum promamus,
quod Solis luce clariùs, id quod in manibus est, demonstret. Doctissimus

Maximum.
Pachymeres

Agatho Romano ille Agatho Romanæ sedis Pontifex, epistola ad 6. Synodum Vniuersalem Constantinopolitanam data, caput. 2. ex diuinis no. Dionysij Arcopag. ad sum institutum comprobandum recitatur, vna cum alijs Orthodoxorum Patrum sententijs. Hanc allegationem non modò ipse Catholicorum Patrum ibi congregatorum suscepit, adeoque approbavit Chorus: sed & ipsi aduersariæ partis propugnatores Macarius & Stephanus. Vnde illud singulariter est inter alia animaduertendum, quod Sessio 8. isti duo illius nouæ doctrinæ propugnatores, cum Theophanis Presbyteri Abbatis lectione vrgerentur, atque ad huius loci, quem illi corruperant vt alios, ex Arcopagita recitationem nihil quicquam respondent. Imò suo quoque ipsorum præiudicio testati fuerant esse Dionysij Arcopagitæ, quem sacrilega audacia mutilare aucti fuerunt. Sicuti & Chrysostomi capitulum, quod vna cum Arcopagitæ & aliorum sententijs suo in codicillo conscripserant. Synodus etiam Romana sub Martino primo sua nostro Arcopagitæ vindicet opera. Porro ad indubitatam huius rei persuasionem facit, quòd Synodus septima vniuersalis 2. Nicæna Canone. 2. locum recitat ex Ecclesiastica Hierarchia, disertè expresso Magni Dionysij nomine: de quo qui ambigit, an cum Arcopagita idem sit, de Basilio item Magno, de Leone, Carolo alijsque dubitet, cum insania, licet.

Paves Episcopi Graeciano 674 non dubitanti inò nec heuisti.

Synodus Romana. Cæcil. 7. Nicæna. 2. citat. Dionysij Arcopag.

CAP. III.

Scripturam primi scilicet Catalogus.

Sigitur Arcopagita, Pauli Apostoli oratione Christo domino adductus, Atheniensisq; Ecclesiæ Archiepiscopus, vt ex Dionysio illo Chorotheo & Michale Sngelo Hierosolymitano docuimus, creatus varijs in locis, quantâ nam sit non scripte Traditionis autoritas, demonstrauit: quæ hic nõ recensebimus vniuersa, sed ea duntaxat delibabimus, quæ rem præsentem doceant illustrius.

Explicaturus nostræ Christianæ Hierarchiæ causas & effecta D. Dionysius, cum dixisset aliter Angelis, aliter nobis Deum Opt. suam communizare diuinitatem: nobis quidem, quoad eius licet ex τῶν θεοπαράδοτων λόγων ex eloquijs diuinitus traditis, per symbola diuersa variè ac multipliciter, statim subiecit, quæ nam Dei eloquia intellexerit: δύσια γὰρ τῶν κατὰ ἡμᾶς ἱεραρχίας ἐστὶ τὰ θεοπαράδοτα λόγια. σιπλότατα ἢ λόγια ταῦτα φασὶν ὅσα πρὸς τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν ἱεροτελεστῶν ἐν ὁμοφρονίᾳ ἡμῶν καὶ θεολογικαῖς διδασκαλίαις διδόνται δὲ ἄλλοις, καὶ μὴ δὲ πρὸς τῶν αὐτῶν ἱερέων ἀνομοτέρᾳ μὴ-σὶ καὶ ἄλλοις πρὸς ἑκάστην τὴν ἀρχιερασίαν ἐκ τοῦ εἰς νῦν διὰ μέσου λόγου, σαμαλιανῶν μὲν, αὐλοτέρων δὲ ἄλλοις, καὶ ἄλλοις ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἀποστόλων. Nostæ enim Hierarchiæ Ecclesiasticæ substantia tota est in verbis à Deo traditis collocata. Hæc porro venerada Dei verba dicimus, tam quæ à diuinis nostris mystagogis, in sacrosanctis theologiceque prodita sunt libris, quàm quæ nostri præceptores ab iisdem viris sanctissimis institutione non scripta, & quæ materiam nesciat, cælesti illi Hierarchiæ viciniori ex mente in mentem, mediante oratione initiati didicere: quæ vt corporalis quidem est, ita materiæ experts magis, atque agrapha, & sine scripto. Rursus eod cap. 1. post pauca: Res, inquit, diuinas per humana, Res materia carentes per materiales, cælestiaque per res istas sensibiles, τὰς ἐγγράφοις τε αὐτῶν καὶ ἀγράφοις μὴ ἔσονται κατὰ τοὺς ἱεροὺς ἡμῶν ἐδόθησαν θεομῶς. Id est, Scriptis & non scriptis suis sacris initiationibus per sacrosanctos nobis tradidit ritus atque cæremonias.

Dixit Dei verbum scilicet non nisi in primis.

Atqui hæc fortassis quispiam de sacrorum ritibus tantùm, ac sacramentorum excipiat dictum cæremonijs. Verùm agè, vt istud in præsentiarum breuitatis causa viuis superfedeam refutare exemplis, videamus, quâ nam ratione paruulorum Baptisma, suo etiam seculo ab impijs derisum atque flagellatum conuitijs, crediderit defendendum. Multa igitur hanc in rem sub Ecclesiasticæ Hierarchiæ finem præfatus, validissimum, quòd habuit, obiecit illis scuti: πῶν γὰρ ὅλα καὶ περὶ ταῦτα ταῦτα φασὶν, ὅτι θεοφθῆς ἡμῶν ἱεροτελεστῶν πρὸς τὸ εὐαγγέλιον ἐστὶν ἡμῶν ἀποστολῶν. Id est, Enimuerd de hoc, inquit, ea respondemus, quæ nostri sacrae institutionis magistri planè diuini, ac ita dixerim, Deiformes vetusta & ipsi initiati traditione nobis prodidit.

Hicce

Hicce pauculis, sed luculètis demonstratum opinor equidem, Diuum Dionysium Arcopagitam Pauli Discipulum, non minùs autoritatis diuinæ credidisse traditionibus non scriptis infedisse, atque scriptis & diuina Scriptura expressis. Quid enim pro infantum Baptismate propugnando attulisset non scriptam traditionem, vetusta, inquit, traditione nobis proditam, nisi paris illi fuisset autoritatis, tam non scripta quàm scripta?

Vide Dial. Theodor. 3.

Catalog. Dialog. 2. 3.

D. Ignatius traditione non scripta ceu verbo Dei mittitur.

Diues etiam ille Ignatius, qui, vt est apud Theodoretum, εὐὰ τὸ πῶς μέγαλα πένθος δὲ ἐξείας τὸ ἀρχιερατικῶς τὴν χάριν ἐδέξατο, magni illius Petri dextera Archiepiscopatus gratiam suscepit, epistola ad Smyrnæos scripta (quam ne quis temerarius rejiciat, D. Hieronymus & Theodoretus varijs locis vt genuinam recitant) Christianos inter grassantes hæreseon plurimarum pestes non habuit, quo eos aut securius præmuniret, aut in Fide verè Apostolica firmius constabiliiret, quàm quòd in doctrina prigem tradita vt persisterent constantes, commoneret. πρὸς τὸν οὖν ἐστὶν ἀπέχεσθαι τῶν τῶν ἑταρῶν καὶ μὴ κἄν τὸ ἴδιον περὶ αὐτῶν λαλεῖν, μὴτε κοινῆ: προσέχων δὲ νόμου καὶ προφητῶν καὶ τῆς εὐαγγελισμῶν δὲ μὲν τὸν σατήριον λόγον: τὰς δὲ δυσανήμους ἀρεσσας, καὶ τὰ τὰ σχήματα ποιοῦντας φεύγεσθαι ἀρχιερέων καὶ κληρικών. Quod est: Quapropter ab istiusmodi hominibus decet abstinere, & de illis nec priuatim nec publicè loquendū, sed attendendum ad legem, & Prophetas, & eos qui vobis salutarem Euāgelij doctrinam annunciant: Hæreses verò abominandas, & eos qui doctrinæ huius diffidia inuadunt, ceu malorum omnium fontem refugite.

Sic & Magnesianos exhortabatur, σκεδάσατε τὸν βεβαιωθῆναι ἐν τῆς δόγμασιν τῶν κατὰ τῶν ἀποστόλων. Date igitur operam, inquit, vt in Christi Domini & Apostolorum dogmatibus confirmemini.

Sed ne in re aperta multus videar, vñ illud ex epistola ad suos Antiochenæ Ecclesiæ filios data subtexuisse suffecerit: quibus cum lupi plurimi infidiaretur pastore nunc Christi ouiculis Romam abducto ita scripsit: παρακαλῶ ὅτι ὁμας ἐγγὺς ὁ δίστιμος ἐν κατὰ ἀξίως περιπατήσας τὸ κληρονομήσειν τὴν φυλακὴν ἡμῶν, τὰς εἰς κομασάσας ἀρεσσας τῶν πονηρῶν ἐπὶ ἀπάτη καὶ ἀπολεία τῶν παθολομένων αὐτῶν, προσέχων δὲ τῶν ἀποστόλων διδασκαλίαν καὶ νόμου καὶ προφητῶν καὶ εὐαγγελίου.

Adhoret igitur vos, inquit, ego qui Domini causâ captiuus abduceor, vt vitam, vestra qua à Deo vocati estis uocatione dignâ, viuatis, vos quidē custodientes ab hæresibus, nunc ab illo Malo in fraudem & perniciem eorum, qui ipsi fidem habent, in orbem inuectis, attendentes verò Apostolorum doctrinæ, & legi Prophetisq; credentes.

Cæterum vnus hic Ignatius præsentem quæstionem ad dirimendum abundè sufficeret, si alia eius diuino spiritu plenissima scripta aut temporum, aut hæreseon potiùs, non interciderent iniuria. Siquidem eum traditiones conscripsisse certò Apostolicas testatur Eusebius.

Adhæc & Papias Hieropolitanus Iohannis quidē Euangelistæ auditor, Poly. Papias Iliopolita. carpi autē sodalis, se se non tam scriptis, quàm ex Apostolorū verbis, synceram Apostolicæ Fidei Confessionem didicisse narrat, quæ quidē ex Apostolorū Discipulis rememorata acceperat. Non grauabor, inquit in præmio suorū de verbis Dominicis Cōmentariorum, si Nicphoro creditur, quæcumq; à Presbyteris rectè didici, ac rectè meminì, veritatem eorum interpretatione confirmans, tibi exponere. Minimè enim ijs sum, vt multi, delectatus, qui multa dicerent, sed qui vera docerent: neque qui aliena, sed qui à Domino, & ab eis, quibus cum ipsa veritate consuetudo fuit, de Fide tradita præcepta commemorarent. Quòd si quando aliquis Presbyterorū sectator adueniret, eorū ipsorū inquirebam sermones: quid scilicet Andreas, quid Petrus dixisset: quid Thomas, aut Philippus, aut Simō, aut Iacobus: aut quid Ioānes, aut Mattheus, aut quid alius quispiam domini Discipulorū, aut quid etiā Ariston, & Ioannes Presbyter, & ipsi discipuli domini dicant. Non enim tantū me libris adiuuari, quātū viua & præsentì voce arbitrat̃ sum. Quod clarissimi apud præfatos Papias testimoniu manifestò declarat, quid nā primi illi post apostolos ecclesiarū magistr̃i de hac quæstione cœsuerint, vndē nā vera Euāgelij doctrina fuerit petenda.

d 4 Ad

pronuntiat, quod Fides, inquit, ita exigit Christiana, quantumcunque nulla Scripturarum vocula suffragaretur.

Dialog 2.

D. etiam Irenaeus Lugd. Episcop. atque *καθηγητής* ait Theodoretus *καλατῶν ἱερογ.* D. Iren.

In Cata.

Ioannem Euang. teste Hieronym. audierat, olim Diaconus, nostrae Fidei inuictiss. propugnator, cum à Valentinianis & Marcionitis passim iactaretur, à Christo nostro alium longè Deū fuisse annunciatū, quàm qui olim à Moyse mundi istius describatur creator, vide mihi obsecro, quibusnam armis principium Christianae Fidei caput aduersus infestos haereticorum arietes illam funditus subruere cōmolientes, sit tutatus. Traditionē Apostolorū inquit li. 3. cap. 3. in toto mūdo manifestatam in Ecclesia adest perspicere omnibus, qui vera velint videre, & habemus annumerare eos, qui ab Apostolis sunt Episcopi in Ecclesijs instituti, & Successores eorum vsque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neque cognouerunt, quale ab his deliratur. Vbi in praesentis rei confirmationem enumerato Episcoporum Romanae Apostolicae Sedis Catalogo, ita subnequit ca. 4. Quid autem, inquit, si neque Apostoli quidem Scripturas reliquissent nobis, nonne oportebat ordinem sequi traditionis, quam tradiderūt ijs, quibus cōmittebant ecclesiasticam ordinationi assentiunt multae gentes Barbarorum, eorum qui in Christum credunt, sine caractere vel atramento scriptam habentes per Spiritum in cordibus suis salutem, & veterem traditionem diligenter custodientes, & quae seq. Verum priusquam ad alios proficiscamur, hunc sanctum Dei hominem Episcopum Apostolicum dimittere nō est animus, nisi benedixerit nobis: quod illis faciet verbis saluberimis initio cap. huius 4. scriptis. Tāta igitur ostensio nō cum sint haec, nō oportet (inquit) adhuc quærere apud alios veritatem, quàm facile est ab Ecclesia sumere: cum Apostoli quasi in depositarium diues plenissime in eam contulerint omnia, quae sunt veritatis, vti omnis, quicunque velit, sumat ex ea porum vitam. Haec enim est vita introitus, omnes autem reliqui fures sunt & latrones. Propter quod oportet deuitare quidem illos: quae autem sunt Ecclesiae, cum magna diligentia diligere, & apprehendere veritatis traditionem.

Ceterum quantum autoritatis planè irrefragabilis traditio Ecclesiastica per Orientem omnem habere fuerit credita, vnus D. Serapion Antiochenus, septimus post D. Petrum Episcopus, suo demonstrat exemplo. Apud Rosensem Paroeciam occulto aliquot Marciani veneno infecti, cum laborarent vehementer aduersus Catholicos, D. Petri Euangelion, quod dicebatur, vgebant, ad eò vt ex similitate haud exiguum gliscere videretur incendium. Quod simulatq; pius ille suarum ouicularū Pastorum Serapion cognouisset, ad eos sese confert, dissidij omnis seminarium semel submoturus. Quod cum accessisset, ex questione de Petri Euangelij libro, an legendus foret nec ne, illas turbas agnouit ortas, quas vt componeret, nihil suspicatus quosdā Fidei esse nō sanā, librū non perlectū illis legendū permisit. Si hoc solum est, quod similitatem hanc (inquiēs) inter vos generare videtur, legatur. Verum postea vbi virō sanctissimo fraus suboleuit, vidē mihi obsecro, quānam ratione fictitiū istud D. Petri Euangelion exauthorauit: *ἡμεῖς τὸ ἀδελφοὶ καὶ πῆσον καὶ τὸ ἀλλοτὸ ἀποστόλων ἀποδοχὸν μεθὰ ὧν χρῆσθόν. τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν λέουδι πῆγραφοι ὡς ἐμπαροὶ παροίη μεθὰ. γινώσκοντες δὲ τὰ ἱερογ. ταὶ οὐ παρελάβομεν.* quod Ruffinus hisce verbis reddendū arbitrabatur: Nos enim fratres (scribebat D. Serapion suis Rossensibus, teste Euseb. li. 6. ca. 9.) & Petrū, & alios Apostolos recipimus tanquam Christum. Quae autem sub eorum nomine falso ab alijs conscripta sunt, velut gnari eorum sensus & sententiae declinamus, scientes quod talia non sunt nobis tradita.

Septimius item Florens Tertullianus Latinorum omnium, aiebat Vincencius Lirinensis, facillè Princeps, dum sese intra tutissima Catholicae Christi Ecclesiae continebat castra, non alia sibi superesse existimauit principia, post quae inter varias haereticorum oppugnationes tutus delitesceret, praeter vnā hanc doctrinam Ecclesiasticam, ab exordio Christianismi per Apostolos traditam. Hanc enim solam suae aduersum ingruentes ingenti & vi &

Polycarpus.

Ad eundem praetera modum D. Polycarpus suam, quam à Maioribus, Apostolisque, à quibuseum lib. 2. contra haereses institutum narrat Irenaeus, doctrinam Ecclesiasticam aduersus Valentinum atque Marcionem, aliosque insanarum opinionum auctores constanter tuebatur, vnam & solam hanc veritatem (teste D. Irenaeo) quam Ecclesia tradebat, se ab Apostolis accepisse praedicans. Quo inuictis doctrinā ab Apostolis semel tradita argumento, non solum Romae sub Aniceto in priuato cum Valentinianis atque Marcionitis colloquio clarissim⁹ hic Christi martyr vsus intelligatur: sed in epistola quoque illa Philippenſibus scripta, apud plerōsq; veterum celeberrima. In ea igitur, quam D. Hieronymus valde vtilem praedicat, cuius & fragmenta aliquot Eusebius Caesariensis recitat, Philippenſes ad rectam Christianae Fidei doctrinam, à qua non nihil haereſeon prauitate detortis deflexerant, reuocans, obferuentis obsecro, quibusnam argumentis, & vnde petitis ad hanc rem tantam conficiendam sibi vtendum duxerit. Seruiamus ergo ei, inquit, cum timore & reuerentia, secundum quod Euangelizauerunt nobis Apostoli, & Prophetae annunciauerunt aduentum Domini nostri Iesu Christi. Zelantes bonā, abstineret ab scandalis & falsis fratribus, qui in vanum portant nomen Domini, qui oberrare faciunt inanes homines. Omnis enim qui non confitetur Iesum Christum in carne venisse, hic Antichristus est. Et qui non confitetur mysterium crucis, ex Diabolo est. Et qui deuiauerit eloquia Domini ad propria desideria, & dixerit, neque resurrectionem neq; iudicium esse, hic primogenitus Sathanae. Propter quod relinquētes vanitates multorum, & falsas doctrinas, ad illud, quod traditum est nobis à principio, verbum reuertamur.

Cap. III.

Scriptorum secundi seculi Catalogus.

Vnc quidem in modum primo illo nati, & exorientis Christianissimi seculo doctrina Apostolica, eademque Catholica cum propagata, tum aduersus haereses ad eò, non tam scripto Dei verbo, quam traditis semel Ecclesiae Apostolicae dogmatibus fuit propugnata. Quod consequentibus quoque temporibus à Catholicis Patribus semper atque constanter obseruatum fuisse, nunc demonstrare pergimus.

Alexander.

Alexander ille primus Romanus Pontifex, epistola ex Concilio Romano ad vniuersos Catholicos scripta, inter alia Christianae Ecclesiae, à Patribus, hoc est, vt idem interpretatur, Apostolis tradita disciplinae capita, sancit, panem & vinum aqua mistum in sacrificijs offerendum, contra illorum errorem, qui aut vinum merum, aut aquam docebant offerendam meram. Quod suum decretum Patres eo in Concilio congregati, idoneo satis testimonio censuerunt confirmatum, quod à Patribus, hoc est, Apostolis, ita esset traditum, nihil aduersarios veriti, quod ceremoniosa, vt apparet, minime probationem ex Scripturis desiderarent firmiorem. Vini autem aqua in sacrificio miscendi ritum, & tum quidem, & sanè nunc, à Christo & Apostolis traditum obseruari, infra suo loco pluribus testibus confirmabitur.

Sixtus.

Cuius vestigijs insistens successor Sixtus à D. Petro septimus, teste Eusebio & Marcellino comite, qui posteaquam plurima sacrarum literarum accumulasset testimonia, quibus Deum esse vnum luculentissime demonstrarat, Patrem tamen ingenitum esse confitendum contra haereticorum innovationes docet, quamquam nullum huic suffragaretur Scripturarum testimonium: Si, inquit, non sanè sapientes vnitatem Fidei voluerint simplici corde recipere, ex hoc itaque testimonio, in vno Spiritu poterunt simul Patris & Filij vnitatem condiscere. Patrem igitur, vt superius comprehensum est, in diuinis literis, ingenitum proprie positum nec legere possunt penitus, nec probare. Sed quia Fides id ipsum exigit Christiana, absq; dubitatione Ingenitus creditur, qui tamen secundum seriem Scripturarum similis à se genito vsus esse monstratur. Quo testimonio quid nam ab homine sui compote ad rem praesentem confirmandam merito desideretur manifestius? Satis enim fidei dogma de Patre ingenito in Ecclesijs obtinens apud Christianos mereri pronun-

numero sui seculi hæreseon cateruas velitationis ceu inuictam certissimam-
 que indubiæ victoriae Ducem sectatus, negabat cum hæreticis ex Scriptura a-
 gendum esse: Ne nobis, inquit, illi falso, quod nos illis verissimè, impingant,
 a nobis adulteria Scripturarum & expositionum mendacia adferri. Non ergo
 ad scripturas prouocandum, nec in his constituendum certamen, in quibus
 aut nulla, aut incerta est victoria, aut parum certa. Sed initio disputandum, à
 quo, per quos, & quibus sit tradita disciplina, qua sumus Christiani. Quam ea
 ratione indubitato deprehendi posse demonstrat, si vt à Christo in Apostolos,
 ab Apostolis in Ecclesias, quibus Christum viua voce assignarunt, ab ijs ad Co-
 lonias illarum Principum Ecclesiarum descendit Fides Christiana: ita eodem
 gradu, sed retrogrado ab Ecclesijs adolescentioribus ad matricem illas Eccle-
 sias, ab ijs ad Apostolos, à quibus ad Christum indubium veritatis fontem co-
 scendatur. Que grauiissima, iuxta atque verissima Tertull. sententia, si tantum
 fidei & authoritatis apud nuperrimos Catholicæ Dei Ecclesiæ aduersarios in-
 ueniret, quantum ei & vetustas merito vèdicat, & veritas tribuit, adeoq; ipsi-
 sima Christianæ Ecclesiæ necessitas dandum prorsus cogit, Deum im-
 mortalem, quam subito noua Ecclesijs omnibus rediret optata facies: quanto
 gaudio suauissima omnibus dogmatum concordia desideratissima refloro-
 ret? Quantis delitijs deniq; omnium nationum animos gratissima Fidei verè
 Euangelicæ vnitas demulceret? Si, inquam, vt ille præscribit, apud omnes se-
 mel in confesso esset, atq; persuasissimum constaret, omnem doctrinam, quæ
 cum illis doctrinis Apostolicis, matricibus, & originalibus conspiret, veritati
 deputandam, id sine dubio tenentem, quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à
 Christo, Christus à Deo suscepit, reliquam verò omnem de mendacio præiu-
 dicandâ, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, & Apost. & Christi, & Dei.
 Rituum præterea & Cæremoniarum Christianarum rationem nõ semper
 ex Scripturis, sed viuis veterum traditionibus esse petendam, vnus eiusdem
 Tertull. locus luculenter satis demonstrat ex libello de corona militis: vbi co-
 ronam frondeam Christianis non esse gestandâ, quibus rationibus nixus affe-
 rat, opere pretiũ fuerit animaduertisse. Omnes, inquit, ita obseruât à Catechu-
 menis vsque ad Confessores, vsque ad Martyres, vel negatores. Viderint vnde
 authoritas moris, de qua cum maximè quæritur. Hæc si nulla Scriptura deter-
 minauit, certè consuetudo corroborauit, quæ sine dubio de traditione mana-
 uit. Quomodo enim vsurpari quid potest, si prius traditum non est? Etiam in
 traditionis obtentu exigenda est, inquit, authoritas scripta. Ergo quæramus, an
 & traditio non scripta non debeat recipi: planè negabimus recipiendam, si vl-
 la exempla præiudicent aliarum obseruationum, quas sine vllius Scripturæ
 instrumento, solius traditionis titulo, exinde consuetudinis patrocinio vin-
 dicamus. Quo in loco enumeratis varijs sacrorum rituum speciebus, vt Abre-
 nunciationis in Baptismo, quodque amplius aliquid dum baptizatur respõ-
 demus, quam Dominus in Euangelio determinauit, vt antelucanæ Euchari-
 stiæ, vt oblationum anniuersariarum pro defunctis, pro natalitijs, alijsque id
 genus non scriptis, ita tandem colligit: Harum, inquiens, & aliarum eiusmodi
 disciplinarum si legem expostules Scripturarum, nullam inuenies, tradi-
 tio tibi præterditur auctrix, consuetudo firmatrix, & Fides obseruatrix: ratio-
 nem traditioni, consuetudini, Fidei patrocinaturam, aut ipse perspicias,
 aut ab aliquo qui perspexerit, discas: & quibusdam interiectis: His igitur, in-
 quit, exemplis renunciatum erit posse etiam non scriptam traditionem in
 obseruatione defendi confirmatam, consuetudine idonea teste, probatâ tuc
 traditionis ex perseverantia obseruationis.

Hinc hinc
 resorciens
 dis omnis
 dissidiorum
 concordia.

Hunc in modum de traditionis non scriptæ vi in Africa sensit eo tem-
 pore pubescens tunc per orbem Ecclesia, quod ex Tertulliani æqualibus Cle-
 mente Alexandrino, Serapione Antiocheno, alijsque est cognoscere. D.
 Clemens igitur Alexandrinus, Panteni illius & aliorum clarissimorum Christi
 scriptam & martyrum auditor, quæ D. Theodoretus *ἱερὸν ἀνδρῶν καὶ πολλῶν φέρει ἅπαντας ἀπολαύοντα,*
υπαλειμ. merito

merito dicit, virum sacrum, qui que Scriptores ad vnũ omnes multarum
 rerum peritia antecellit, suis illis Stromatibus haud infrequenter non scripta-
 rum meminit traditionum, vnde nos huic operi ceu ex ditissimo copiæ cor-
 nu quædam promemus emblemata.

Initio igitur Stromatum pauca de Concionatorum & Scriptorum scopo
 præfatus, ita de Christianæ Fidei doctrina sub frumenti allegoria atrexit:
*ἡ γεωργία δὲ διττὴ, ἢ μὲν τὸ ἀγραφοῦς, ὃ τῆ κρείττεν ἐργατικῆς ἀσφῆ τῆ τοῦ ἐργατικῆς πύργου τοῦ ἀγροῦ ἀνέστηκε, ἢ
 δεξιῶν θεῶν ὄντως ἀναφαίνεται γεωργός.* Id est, Duplex porro est agricultura, alia enim
 Scripturis non est contenta, alia verò est scripta. Iam vitrouis modo ille Do-
 mini operarius præclara illa ac generosa seminarit semina, & spicas auxerit,
 messueritque, diuinus reuera fuerit agricola. Post hæc autem rusticam
 hæc hominibus alijs explicans verbis, causam redditurus, cur Deus Opt.
 non reuelarit multis, quæ non erant multorum, quod capere non possent,
 nec ex eis informari: subtexuit: *ἀπορρητὰ ἢ γὰρ ἀπὸ τοῦ ὁθεῖος λόγου πιστεύεται, ὅθεν γεράμματα.*
 Id est, Ineffabilia autem, arcanaque, sicuti Deus, non literis creduntur, sed vo-
 ci. Et rursus: *ἀλλὰ γὰρ τὰ μυστήρια μυστικῶς περιέδοται ἵνα ἡ ἐν σὶμαλι λαλήσῃ, ὃ λαλήται.* Si-
 quidem mysteria traduntur mysticè, vt sit in ore quoque loquentis, quod lo-
 quitur, potius autem non in voce, sed intelligentia.

Ad hæc 5. Stromatum docet, non vniuersa Fidei Euangelicæ dogmata in
 Scripturam esse relata. Iam verò Apostolus ait, ad distinctionem perfectionis,
 quæ est excognitione, communem Fidem alicubi quidem dicit fundamen-
 tum, alicubi verò lac, & infra. Cognitionis ædificium in epistola quoque ad
 Romanos, ænigmaticè ac obscurè significans: Desidero, inquit, videre vos, vt
 aliquod vobis donum impartiar spirituale, vt vos confirmemini. Non pote-
 rat apertè literis scribi eiusmodi dogma. Et eodẽ libro, in illud Pauli: Scio, cum
 venero ad vos, veniam in plenitudine benedictionis Christi, *τὸ πνευματικὸν χάρι-
 σμα τὸ ἡνωτικὸν παρέχει ποθεῖ ὁ γὰρ δι' ἐπιστολῆς ὁσάτε τὰ πάντα μνησθεύει.* Id est, Donum spiri-
 tuale & traditionem, quæ Gnosticum ac Christianum perficit Philosophum,
 præsentibus præsens cupit impartire. Neque enim licebat hæc per epistolam
 significare. Ad hæc libro 6. de vera gnosi atque cognitione, quæ gnosticum
 verum faciat, differēs: Cognitionis, inquit, ipsa est, quæ per successionem ad pau-
 cos, ex Apostolis absque scripto tradita peruenit.

Denique ne cui nauseabundo simus rerum licet saluberrimarum copia
 graues, vnũ ex Stromat. 7. retexam locum, qui luce clariùs meridiana nostræ
 traditionis Ecclesiasticæ non scriptæ doceat inuictam ac necessariam adeo, Fi-
 dei cum retinendâ, tum tuendâ authoritatem. Necessè est enim labi in maxi-
 mis, inquit, eos, qui res maximas aggrediuntur, nisi regulam veritatis ab ipsa
 veritate acceptam tenuerint. Quæ autem hæc sit Fidei regula adeo necessaria,
 mox subtexuit: Quemadmodum igitur, si quis ex homine fiat bestia, illorum
 exẽplo, qui Circes venenis fũere infecti: Ita homo Dei esse, & Domino fidelis
 esse perdidit, qui aduersus Ecclesiasticam recalcitrarit Traditionem, & in hu-
 manarum hæreseon defiliuit opiniones.

Plura in hanc sententiam qui cupiat, per melicet ipsam Stromatum ingre-
 diatur officinam, nulli mortalium oclusam: vnde copiosius, si videbitur, au-
 læa mutuet mirificè variegata, hunc locum admirabiliter exornatura. Ve-
 rum nos eius contemplatione accuratiore aliud in tempus reposita, ad alios
 Christianæ Ecclesiæ Patres transeamus, qui suo suffragio rem, quæ in præsens
 agitur, faciant contestatiorem.

Quam autem huius Alexandrini Theologi vestigijs mordicis in hæse-
 rit Origenes ille Adamantius, pro eo atque ingenuum decuit Discipu-
 lum, paucis ex innumerorum scriptorum eius locis huc egregiè faci-
 entibus erit agnoscere. Hic igitur quanam vnicam doctrinam certò Euange-
 licæ, & indubitato Apostolicæ, cum à corruptelarum contagio conseruandâ,
 tum ab hæreticorum plagio vindicandâ, crediderit sibi incundam viam
 paucis

C. 1. p. v.
 Scripiorum
 terij scul
 Christiani ea
 talogum.

Origenes A damianus doctrinam non scriptam habet pro verbo Dei Evangelio.

paucis licet verbis, at mirè tamen luculentis expressit: Illa sola, inquit, credenda est veritas, quæ in nulla ab Ecclesiastica discordat traditione. Quam sententiam longè verissimam, quanto irrefragabilis veritatis pòdere author hic pressus pronunciarit, nemini dubium esse queat, qui librorum de principijs, sine vt Ruffinus, de potestatis, institutum apud animum suū perpenderit. Altissimas enim quæstionum aliquot sanè quàm obscurarum pertractandarum tenebras ingredi non audeat, nisi clarissima Fidei Catholicæ face prælucente illustratus, ne innata ingenijs nostris caliginè obcæcatus, in scòpulos impingat errorum. Inidè itaque fulgidissimam Euangelicæ doctrinæ lucernam sibi alijsque studiosis omnibus proponit, vt ad eius coruscantis illustres radios tenebrosas quæstionum latebras in offensu excutiat. Sicut multis, inquit, apud Græcos & Barbaros pollicentibus veritatem, defuimus apud omnes eā querere, qui eam falsis opinionibus afferebant, posteaquàm credidimus Filiū Dei esse Christum, vt ab ipso nobis hanc discendam esse persuasimus: ita cum multi sint, qui se putent sentire, quæ Christi sunt, & nonnulli eorum diuersa à prioribus sentiant: seruetur verò Ecclesiastica prædicatio per successione ordinem ab Apostolis tradita, & vsque ad præsens in Ecclesijs permanens: Illa sola credenda est veritas, quæ in nullo ab Ecclesiastica discordat traditione. Hunc quidem in modum Origenes Euangelicam veritatem ex sola Ecclesiastica traditione, quasi vnica Euangelij norma metiendam censuit, ex qua ipsa de indubia Canonicorum S. Scripturæ ad eò librorum autoritate iudicandum existimauit.

Libros Canonicos habet Origene, quod Traditio Ecclesiastica in eis esse docet.

Quum enim eius seculo varia Euangeliorum exemplaria, alia Petri, alia Andreæ, alia Matthiæ nomine circumferrentur inscripta, vide mihi quæso, quò nam sibi telò Origenes ille & ad genuinam Euangelij doctrinam defendendam, & adulterinam confodiendam vtendum duxerit. Siquidem primo in Matthæum Commentario, Ecclesiasticum obseruans Canonem, ait Eusebius, de Euangeliorum numero ita scribit: *ὡς ἐν παραδόσει μαθὼν περὶ τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων, ἃ καὶ μόνα ἀναγινώσκονται ἐν τῇ ὁπὸ τὸν ὀρθοδόξου ἐκκλησίᾳ τῆς θεῆς.* Quod est: Quæ admodum, inquit, per traditionē edoctus accepi quatuor esse Euāgelia, quæ sola extra omnem controuersiam posita sunt apud vniuersam Dei Ecclesiā: quæ toto orbe latè diffusa patet. Eandem Traditionē Ecclesiasticam Ducem veluti certissimam secutus, nihil de Pauli epistola ad Hebræos scripta dubitās, in homelijs, in eandem pronunciat: *εὐδοκίμει τὸ χαρπὶ τῆς οὐρανῶν εἰκὴ οἱ ἀρχαῖοι ἀνδρες παύλου αὐτὴν παραδιδόντες.* Quod est: Si quia igitur, inquit, Ecclesia hæc Epistolā tāquam D. Pauli habet, ea hoc etiā nomine sibi perplaceat, atq; gratuletur. Nō enim temerè præsci illi Maiores eā D. Pauli esse tradidēre. Quæ Origenis testimonia admirandā traditionibus nostris Ecclesiasticis autoritatē adferre nulli non est perspicuum. Cæterum ne quis existimet diuinā traditionem in confirmandis duntaxat Scripturis valere, non item in hæreticorum erroribus depellendis aut reuincendis, vnū ad hæc Orig. adducemus locum, quò semel omnibus reddamus persuasissimum, traditionem Ecclesiasticam vnica esse Christianæ Fidei conseruandæ aduersus hæreticorum incantamenta salutare moly, & aduersus omnes erroris cuiusuis noxas saluberrimā panaceam. Illū igitur locū D. Pauli ad Titum Cretensem Archiepisc. Hæreticū hominem post trinam correptionē deuota, sciēs quia peruersus est, & à seipso condemnatus, interpretaturus, ex varijs hæreticorum speciebus hæreticum definire non ambigit: Qui sese Christo professus credere aliter de Fidei Christi dogmatibus sentit, quàm pietatis regulā atque Ecclesiasticā obseruationis puritas exposcit. Quam accuratā Hæretici descriptionem certissimis aliquot veterum illarū hæreson exemplis illustrat Marcionis, Valentini, Ebionis, aliorumq; illius farina. Vbi & eos censet habendos hæreticos, qui animas omnes humanas non vnus eiusdemq; dicunt esse substantiæ. Similiter & illos, qui præmia bonæ conuersationis, & vitæ in regnò Domini iusto eius iudicio animas recepturas negant. Rursus, qui nō credit, quòd

Traditio Ecclesiastica verissimum est moly, atque panacea.

Hæreticus Origenes, qui traditionibus Ecclesiasticis aduersatur.

Merita vna æterna.

neque

neque hominum quis, neq; Diabolorum à Deo in perditionem traditus est, vnusquisque pereuntium sua negligentia pereat & culpa, qui habens arbitrij sed libertatē, eligere quod bonum est, & potuit, & debuit: Tentari quidē omnes homines ad malum Diabolicis agonibus, præcipuè tamē eos, qui in Christum credunt: sed vt persuadere atque decipere incautos & negligentes possunt, ita & peccandi necessitates per agones illis imponere non possunt. Sed nunc alios tempore consequutos vt persequamur, monet præsentis instituti ratio.

Libertum arbitrium.

Post hæc sub Stephano Romano Episcopo, ingens illa contentio de recipiendis hæreticis, an essent baptizandi, exarsit, quæ totam planè Africam miro incendio inflammavit: quam licet D. Cyprianus in affirmationem trahere conaretur, totius Africæ Episcoporum omnium suffragio comunitus: non tamen eius concilio Stephanus Romanus assentiendum iudicabat; quin eius sententiam potius rebus ipsis mutandam monstrauit. Qua igitur re D. Stephanus hac in causa euaserit victor, operæpretium fuerit paucis commemorare. Quæstio illa non tam sui difficultate erat obscura, quàm argumentis Aphrorum perplexa. Neutra enim illius quæstionis pars aperto Scripturarum testimonio comprobari liquidum potuit. Rationum igitur quas illi adducebant momenta, quum nihil Stephanum remorarentur, traditam Maiorum regulam (ait Euseb. lib. 7. cap. 2.) sequutus, non esse rebaptizandos statuit. Cuius decretum vel sola Maiorum Traditione nixum, quantum conluerint postea Episcopi Africani, D. Hieronymus lib. contra Luciferia. commemorat: Illi, inquit, Episcopi, qui rebaptizandos hæreticos cum Cypriano constituerant, ad antiquam consuetudinem reuoluti, nouum emisere decretum: Quid facimus? ita & nobis Maiores nostri, & illis sui tradidēre Maiores.

Stephanus Rom. Pont. Doctrina non scripta grauior Cypriani quæstionem dissoluit.

Stephanus Romanus quidnam sequatur contra Cyprianum & Africanorum Synodum.

Hoc illud est quod D. Augustinus lib. 5. contra Donat. c. 23. pro palmari vrget argumento, fuisse grauissimis illis Diui Cypriani rationibus vario scripturarum testimonio nixis, atque non improbabili specie plausibilibus oppositam sine omni Apostolorum scriptura Ecclesiasticā consuetudinem. Consuetudo illa (inquit) quæ opponebatur Cypriano, ab Apostolorum traditione exordium sumpsisse credenda est. Quo in argumento D. Augustini, quantum sit autoritatis & efficacis insolubilis, agnouit facile Chemnitius, qui hoc aureo D. Augustini testimonio sese prorsus ita conuictum sentiens, vt cum nullam superesse sibi videret elabendi rimam, fraudulentia vsus Sathanica, hæc illustriā D. Augustini verba mutilata maluit recitare, quàm se veritate superatum ingenuè orbi profiteri, quemadmodū lib. Stromat. cap. 5. veniet copiosius demonstrandum. Cum enim quadam D. Augustini verba dissidium huius controuersie liquidò tollentia per suum Sophisticum. (Et cætera) sycophanticè omisit sed, alia eiusdem Patris D. Augustini verba reclamantia in facit: quæ ad aliud pertinent fidei dogma nihil controuersum.

D. Cyprianus doctrinam traditam sequitur fidei regulam in Sacramento numero.

Huiusæqualis D. Cyprianus Carthaginensis Episcopus magnificè ad eò Traditionibus in vniuersum omnibus, doctrinisque Ecclesiasticis sensit, vt non possit vilo pacto magnificentius. Ita enim in Concione de ablutione pedum: Sicut lex, inquit, per singulas offensiones propria sacrificia requirebar: ita vnū figeretur Fidei Christianæ remedium, ad quod curreret, quoties se cognosceret offendisse: quod quidem Petro nōdum fuerat reuelatum. Quip. pe qui traditionis disciplinam nondum audierat. Docetur ergò Petrus, quæ sit Baptismi, & aliorum Sacramentorum stabilitas, & quantum ad expiationem proficiat humilis pietas, & pia humilitas, & quo modo omni tempore profequenda & repetenda ablutio pedum. Nam Baptismum repeti, Ecclesiasticæ prohibent regulæ. Nemo sacros ordines semel datos iterum renouat: nemo sacro oleo lita, iterum linit, aut consecrat: nemo impositioni manuum, vel ministerijs derogat Sacerdotum. Ipse summus Sacerdos sui est Sacramenti institutor & author, in cæteris homines Spiritum sanctum habere Doctorem. Et sicut par est Spiritui sancto & Christo diuinitas, ita suis institutis

tis aqua est auctoritas, & potestas: nec minus ratum est, quod dictante Spiritu sancto Apostoli tradiderunt, quam quod ipse tradidit, & in sui commemorationem fieri praecepit. Quae aurea prorsus Diui Cypriani verba quum apud Evangelicos istos ille praeteris ferè omnibus Orthodoxis Scriptoribus fidem mereatur locupletissimam, accuratiori studio duceremus trutinanda, quod maximum in rem praesentem adferant operapretium, nisi instituti ratio aliò festinans inhiberet: luculenter enim perspecta multorum dogmatum, cum Catholicorum solidissima continent firramenta, tum Lutheranorum vanissima demonstrant nugamenta: quod suo inferius loco aptius pertractabitur.

In praesentiarum potè nobis ex Cypriano illo orbis vniuersi, ait Nazianzenus, magistro commonstrasse sufficiat, tantam esse traditionem non Scripturarum vim, auctoritatem, & maiestatem, vt non minus ratum sit, quod dictante Spiritu sancto Apostoli tradiderint (de Sacramentis, Baptismate, Confirmatione, & S. Ordine, vt infra docebitur) quam quod ipse Dominus Christus Iesus tradidit, puta Eucharistiam, & in sui commemorationem fieri praecepit.

Ad haec epistola illa ad Pompeium contra Stephani Romani literas data, qua Nouitium Africanæ Ecclesie errorem conabatur propugnare, hunc in modum de saluberrima non scriptæ traditionis auctoritate differit: In compendio est, inquit, apud religiosas mentes & simplices, & errorem depungere, & inuenire, atque eruere veritatem. Nam si ad diuinæ traditionis caput & originem reuertamur, cessat error humanus, & Sacramentorum caelestium ratione perspecta, quicquid sub caligine ac nube tenebrarum obscurum latebat, luce veritatis aperitur. Si canalis aquæ, qui copiosè prius & largiter profusebat, subito deficiat, nonne ad fontem pergitur, vt illic deflectionis ratio noscatur? vtum ne crescentibus venis, in capite siccauerit? an verò integra inde & plena procurrrens, in medio itinere destiterit? At si vitio interrupta aut bibuli canalis effectum est, quò minus aqua perseveranter continua ac iugiter flueret, refecto & confirmato canali, ad vsum atque potum ciuitatis aqua collecta eadem vbertate atque integritate repræsentatur, qua de fonte proficiscitur. Quod & nunc facere oportet Dei Sacerdotes, praecepta diuina seruantes, vt in aliquo si nutauerit, & vacillauerit veritas, ad originem Dominicam & Euangelicam, & Apostolicam traditionem reuertamur, & inde surgat actus nostri ratio, vnde & ordo & origo surrexit.

Ratio certis
fona simul et
facillima
ponendo
omnium
tempore
disidio
rum.

Ca. VI.
Homouision
& Consub
stantiale ma
gis ex tradi
tione fuisse
Symbolo
additum,
quam Scri
ptura aper
ta.

Ed nunc tempus admonet, vt quod libri primi exordio promissimus, oratione quam poterit fieri luculenta, iuxta ac breui praestemus. Admonebamus tertia illius Aduersariorum axiomatis refutatione, quamdam Fidei dogmata, inter cætera verò & illud Homouision atque Consubstantiale Nicænum ipsos Aduersarios suis tanquam ex scripto Dei verbo definitum, ac Symbolo Apostolico additum obrudere, ne quid alicubi ab illo Paradoxo videantur variare. Credimus Filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum, ait Confessio Vvirtembergensis, ab æterno à Patre suo consubstantialem, &c. sicut testimonijs sacrae scripturae exposuerunt sancti Patres in Concilio Nicæno, &c.

Sanctos illos Nicænae Synodi Patres ad subuertendam Arrhij haeresim scripturarum testimonijs fuisse vfos, nemo est, qui inficietur. Verum qui huius Concilij acta, aut Patrum, qui interfuerunt scripta legerit, agnoscat illud Homouision magis ex traditione veterum scriptorum, & doctrina certò Ecclesiastica Patres Nicænos decreuisse atque constituisse, quam scripto Dei verbo. Si quis enim illas Arrhianorum hominum sanè peracutorum accuratè perpendit strophas atque vafra admodum diuerticula, tergiuersationesque perlubricas, quibus vniuersa & omnia scripturarum loca isto à Catholicis allata eludere, frustrari, atque calumniari adeo aggrediebantur, perspicuum agnoscat

Enom. Cy-
pria.

Lik. 4. ca. 1.

agnoscat funestissimum illud incendium, quo totus passim flagrabat orbis, non tam Scripturarum testimonijs, quam vna veterum Patrum, vt ignis aqua, sic traditione fuisse extinctum.

Quod quò perspiciatur euentus, paucis admodum huius rei perstringemus historiam, & in quam horrendam quidem illam eruperit tragœdiam exponemus: Sed quæ traditionis Ecclesiasticae vim mirificè reddiderit commendatam.

Arrhij Presbyter Alexandrinus, occultum ex Episcopatus optati frustratione natum dolorem concoquere non valens, varias quaeritabat vias, quibus istam, quam superbus putabat, vindicaret iniuriam. Ecclesiam itaque Christianam Constantini Magni pace tranquillam, atque à persecutionibus Tyrannorum vindicatam, nouis quasi persecutionibus, sic quaestionum turbis ac tumultibus exagitare, atque diuexare tentat: An Christus Dei Filius Patri suo eiusdem sit substantiae? An de Patre quidem, sed ex non extantibus, atque nihilo sit genitus? An erat, quando non erat, &c.

Quibus quaestionibus multò quidem obscurissimis atque scripturarum fragmentis mirè communitis, tota Christiana Ecclesia numerosissimè apud Nicæam congregata, respondit, Christum hominem Dei filium Deo Patri suo esse *ὁμοῦσιον*, atque consubstantialem. Quod Ecclesiae Catholicae dogma licet Arrhiani, qui totum Orientem, bonam item Occidentis partem suo toxico infecerant: imò totum penè orbem sui veneni contagione contaminarent, velut adulterinum, & sine scripto Dei verbo definitum conabantur euertere: irritus tamen eorum labor maxima cum traditionis Ecclesiasticae utilitate, atque roborata magis auctoritate prorsus euauit. Siquidem illa Nicæni Concilij definitionem Sabinus Heraclæe Macedoniorum Episcopus, velut idiotarum & simplicium hominum deliramentum subannabat: Eusebius Nicomediae, Theognis Nicæae Thraciae, Maris Chalcedonensis, Theonas Marazicenus, Secundus Ptolomaidis, velut naturæ rerum incongruam detestabantur: Alij rursus Episcopi Orientales nec numero pauci, nec nomine obscuri, Philippolim secedentes, illud *ὁμοῦσιον*, consubstantiale Nicænum anathemate damnarant, quod ipsum & Arimini & Seleuciae moliebantur.

Sed paucos istos Nicæni dogmatis irrisores, subfannatores, adeoque damnatores nihil in euertenda Catholicae Fidei doctrina, traditione magis quam scripto Dei verbo corroborata, profectè nequaquam mirabitur, qui totam illam aduersus Christi Ecclesiam, ex dogmatis illius occasione excitatam Tragœdiam animo percogitarit. Nam ea vna vt certissimum Christi praesidium Ecclesiae Catholicae & tum suppeditatum, & laboranti tempeste ostendit allatum: ita semper praesens atque paratum, simulque inexpugnabilem prorsus, iudicamque traditionis Ecclesiasticae auctoritatem reddiderit contestatissimam. Diuinam igitur illam Nicæni Concilij definitionem, Ecclesiastica potissimum traditionis fulcro innixam, quam impotenti rabie Constantius Constantini Magni degener filius sit persecutus, testantur Conciliabula, nunc per Orientem, nunc per Occidentem summa Diaboli astutia, miro impiorum hominum studio, validissima quoque Principum huius seculi contentione coacta: quæ interdum trecentis, & amplius Episcoporum subscriptionibus sancita fuere: Syrmij primùm, post Mediolani, Seleucia, Antiochia, vbi Nicænum homouision in homouision, adiecta i literula peruertere conabantur. Cæterum ne quis fraudibus Arrhianis ascitius veritatis fucus deesse videretur, Nicæae quoque, sed Thraciae conuenerunt: quod commentum vaferrimum, quum nondum impio illorum molimini pro votis faceret satis, ad illud Nicænum homouision expugnandum, atque evertendum, etiam Nicæae Bythiniae (cuius Catholico symbolo pertinaci ad eò contentione refragabantur) Concilium cogere satagebant: vt vel sic Nicæno homouision Catholico, Nicænum quoque homouision Arrhianum opponerent,

Arrhij tem-
pestas tra-
ditionis Ec-
clesiasticae
vim illustra-
uit.

Homouision,
quasi non scri-
ptum videns
Arrhiani, de-
stantur,
aque in co-
nciliabulo
damnant.

Tragœdia
Arrhiano-
rum contra
non scriptum
homouision,
quidam ha-
die habeat
vfu.
Constantini
Conciliabula
contra homo-
uision coacta
supra 10.

Arrhiani o-
mni depra-
uant, ex ho-
mouision ho-
mouision fa-
bricati.

ponerent, nominisque affinitate credulum incautè pòpulum in errorem suum pertraherent faciliùs, atque detinerent. Verùm Deus Opt. Max. terræ motu diuinæ suæ prouidentia administrò, & subdolum illorum consiliùm, & animo agitatam Nicænum Conciliùm vrbis euersione euerit, ne fortassis prorum animi simplices cognata Nicæni Decreti similitudine, & plausibili veritatis specie in hæreseos nasçam miserrimam inducerentur.

Nati hostes homouij.

Gothi. Vandalis Constantius. Iulianus cœcilio oisio a prouisione blandis: bu monitione abbe. leve 601. a. in conciliabula decem.

Valent. A. Iustina. A. Traianus. N. cœni. bo. non: non scripti. cl. rissimus. est. diuine. p. ont. donie. spe. culum.

Vide Victor. Africanum.

Arriani. stud. a. contra. homouijon. quam. impo. tentia. atque. indefessa. su. erim. de. pin. guntur.

Imperatores. Ethnici. mi. nus. Ecclesia. la. se. re. que. Christiani. hæretici.

Non passus est proinde Deus Opt. dogma illud Nicænae Synodi traditionis potissimum fulcro suffultum, vilo Episcoporum impio conatu ab Ecclesiarum penetralibus abripi, quinimò & aduersus Gothorum & Vandalorum insanos furores, & Imperatorum rabidas persecutiones stupenda propugnatione tutabatur inuictum. Nam neque vaferrima Constantij astutia, neque Apostatico Iuliani odio plusquam Vatiniano, blandæ ad defectionem præmiorum inuitatione, neque decem illis & amplius Episcoporum Arrian. Conciliabulis, neque Valentis & Iustinae Augu. conatibus impijs, neque denique Gothorum & Vandalorum eadem Arrianæ Phreneseos rabie insanientium molimine labefactari vilo modo potuit: tantum abest, vromnium illorum infestissimorum hostium rabidi conatus Catholicum illud dogma, inuictis perpetua traditionis Apostolicæ viribus corroboratum valuerint euertere, conculcare, profigare. Ad illum profectò modum consentaneum erat cælestem Nicæni Concilij doctrinam omnibus planè in vniuersum, quibus posset modis, in omnem quaquaversum partem exagitari, quò diuina Ecclesiastica traditionis vis omnibus omnino hominibus in posterum foret certissima, atque semel probata, explorataque. In illo siquidem clarissimo diuinæ prouidentia speculo quidnam obsecro mens hominis sobria, atque æqua rerum æstimatrix merito desideret, quò ad confirmationem Dei Max. prouidentiam in administranda, propaganda, propugnanda, Christi Ecclesia vilo modo faceret? An ne omnes inferorum portæ vniuersas suas semel vires in illa Nicæni decreti Tragœdia intenderint, explicarint, & in Catholicam Christi Ecclesiam intendant? An quid insidiarum, molitionum insanarum, insultuum infestissimorum defuisse credas, vbi & Imperatores ipsi potentissimi summis quisque adnixi viribus, velis equisque, vt dicitur, istud delere conabantur? vbi tot Episcopi toties illa de causa congregati tam hostiliter refragabantur? vbi armatæ Vandalorum legiones, & rabidæ Gothorum copiae, de medio tollere, atque extinguerere tot annis ferociter ad eò moliebantur? Sed ista hominum aduersus Catholicam Christianæ Fidei veritatem studia vt sese declararunt planè humana, hoc est, vanissima, incertissima atque ignauissima: ita diuinam Christi erga suos prouidentiam omnibus semel numeris docuerunt absolutissimam. Quid nanque requiras ad persuasionem aliquam ex hominum animis semel delendam idoneum, quod non hic luculentissimè nominatim agnoscas? Ad illud vsque seculum Catholica Christi Fides aut cum Imperatoribus sanguinarijs cruetata vidrix colluctabatur: aut cum ingeniosis hominibus Philosophia & mundi huius sapientia instructissimis ipsa Dilematum cornutorum, aut Soritum acutorum nescia inuicta disputabat. At iam Imperatores non Ethnici, & Euangelicæ amplius potentia ignari, bellum Christianæ indicunt Ecclesiæ, à quibus hoc illi plus erat præsentioris atque formidabilioris ad eò periculi creati (si aut pessundari, aut euertere possent) quam dudum ab Ethnicis, quòd conceptum semel in Catholicos odium eò deponunt ægrius, quòd non temeritate, sed consilio: non animi perturbatione, sed iusta ratione persequi videri volunt, quòd cæco hæreseos cæstro perciti, perdere moluntur. Illi verò falsis vani popelli rumoribus in Christianismi odium, pertinax quidem illud, at minus tamen obfirmato animo coniuratum pertracti, redditis Apologijs mansuescebant faciliùs, vt Traianus, vt Antoninus Pius, vt Antoninus Verus. His insuper accedebant homines, cum omnibus quidem liberalium disciplinarum

narum artibus eruditissimi, ac ijdem summis Ecclesiæ honoribus ornatissimi, nequid eorum authoritati diffidium, atque ab alijs dissensio decerperet: tum Euangelicæ quoque doctrinae haud incelebres professores, ne quid eorū existimationem pertinax refragatio læderet. Iam stricti armatorum insanientium præ Arrhij rabie gladij præsentissimam omnibus Arrhianismum detrectantibus internectionem comminabantur. Quid infestè semper inferorum portæ, odioque plus quam Vatiniano, quòd dicitur, Euangelicam doctrinam perosi Cacodæmones, his amplius maiori contentione attentare valuisent ad extirpandam, delendam, abradendam religionem Christianam? Si huius mundi Principes quaras hæreticorum defensores, en tibi Constantius, Iulianus, Valens, & Iustina Augusta, impietatis omnis & malignitatis mulieris exemplar. Si Episcopos velis, qui Catholicis illis dudum Nicæa collectis suam & authoritatem & numerum opponant, habes 318. Nicænis, etiam 300. aduersarios. Quid quòd D. Hieronymus in Chronicis ex Eusebio memoriae proditum reliquit, omnes penè toto orbe Ecclesiæ Arrhianorum consortio fuisse pollutas? Imò vni illi Nicænae Synodo decem & amplius, Arimense, Syrmium, Mediolanense, Isauricum, Nicomediense, Tyrium, Nicænum Thraciæ, diuersa Constantinopolitana, plurima (vt ait Athanasius) Antiochena, obiecta videas Concilia.

Si denique militares copias desideres, quæ falsum dogma, & ab Episcopis tot, tantisque, & toties definitum, & ab imperatoribus mira gratia, & popularium gratissimo applausu susceptum defendant, quid numerosissimis illis Barbarorum copijs siue ad rabidam violentiam, siue ad omne ferocitatis genus merito adiciendum credas, quum illi nihil neque consilij ad dehortandum, neque atrocitatis ad detrendum omisisse comperiantur.

Porrò vt ad hæc atrocem Tragœdiæ istius Arrhianæ Epitaphi agnoscas, tanta tunc temporis calamitate Catholicam Christi Ecclesiam afflixerat Arrhianismus, vt in tribus tantum Episcopis Catholicae Fidei assertio (vt D. Hieronymus testatur) consistere videretur, Athanasio, inquam, Hilario, & Liberio Romano Episcopo. Cæterum vt nihil ad desperationem pijs Catholicis homouij defensoribus deesset, etiam tandem Liberius singulare Catholicæ religionis columen grauius fractus æruma is, in sententiam impij Constantij celsisse, adeoque subscripti fuit iudicatus. Verùm vt Ecclesiam suam dilectissimam Christus perpetuus defensor nunquam aut afflictam deserere, aut laborantem sua ope destituere potest: ita in Nicæno illo homouij nullis Scripturarum testimonijs disertè attestato, sed per traditionis potissimum Ecclesiasticæ efficaciam validissimè defendendo indubitatum suæ illius promissionis exemplum, quòd perpetuus ad finem vsque mundi Ecclesiæ suæ aderit auxiliator, edere dignatus est. Quòd ipsum pluribus verbis expositum atque disertum sub omnium oculos subiiciendum videbatur, quòd in singulari ista Arrianorum Tragœdiâ mirificè eluceant cum irritæ Dæmonum, Philosophorum, Imperatorum, contra Catholicam Christi Ecclesiam vafri-cies, astutia, persecutiones: tum Dei Opt. Max. accurata erga Christianam Ecclesiam sollicitudo, & propugnatio. Quum enim super solidam Christi capitac fundamenti rupem immobilis existat fundata, hinc nec nimbo sæ subscriptionum Episcopaliū pluuiæ, nec sæui Imperialium persecutionum vti, nec denique torrentia popularium ac militarium ad eò diuexationum flumina conuassare nequidquam valuerunt: tantum abest, vt vel labefactarint, prostrauerint, euerterint.

Cæterum isthæc diuinæ prouidentia contemplatio in alium fortassis locum reicienda rectius cuiquam videatur, quòd neque nos inficiari pertinaces volumus: sed alio longè consilio huc nobis paulò fusiùs est translata, quòd paucè expositum nequaquam ingratum, nec abs re, quæ in præsens agitur, fore speramus.

Superius in eruenda verbi Dei definitione obiter ad monebamus, Euangelicos

nihil defuisse Arrhianis ad delendum homouijon non scripti nisi christus propugnasset.

Vide Chron. Euseb.

D. Hiero. in Chron. Freculp. Chron. lib. 4. cap. 8.

Matth. 28.

Matth. 7.

quo consilio exposita suis epistolis Arriane Tragædie.

licios istos Catholicæ Dei Ecclesiæ Aduersarios, et si dogma nullum nisi aperto Dei verbo confirmatum velint suscipere, quædam tamen de Trinitate atque Dei Maximi natura suis Ecclesiis sub verbi Dei prætextu callidè obtrudere dogmata, quæ aperto nullo scripturarum testimonio sunt comprobata: qualia sunt: Filium esse Patri Deo consubstantialem, Spiritum sanctum à Patre Filioque procedere. Quod dum veterum illarum hæreseon execrabili impietate deterriti, & rei ipsius veritate coacti faciunt, vident sese Catholicis sua latera imprudenter detexisse nuda, quæ illorum sagittis apertissima pateant. Si namque vel vnum fidei dogma sine scripturarum testimonio credendum doceas, quo ore obsecro vnuersum Dei verbum Scripturis sacris est comprehensum affirmare pergas? In istas itaque miseri redacti angustias, tuta sibi, quæ opinantur, effugia quaritantes, Scripturam docere fortiter affirmant, tres esse per se subsistentes personas, sed Cocilium Nicænum atque Athanasianum istud explicasse. Sic enim ad verbum habet Vvirmembergenis Confessio, Tridentino Concilio, vti iactitant oblata, capite primo de Deo: Credimus (inquiunt) tres esse per se subsistentes proprietates, siue personas, sicut docet Prophetica & Apostolica Scriptura, & explicant tria symbola, Apostolicum, Nicænum, & Athanasianum. Et in capite secundo de Filio: Credimus, inquiunt, & confitemur Filium Dei Dominum nostrum I E S V M C H R I S T V M Patri suo consubstantialem, & in plenitudine temporis hominem factum, vt I E S V S C H R I S T V S verus Deus & verus homo sit vna persona tantum, non duæ: & in vna persona sint duæ naturæ, non vna tantum. Sicut testimonijs sacra Scripturæ exposuerunt sancti Patres in Concilio Nicæno, Ephesino primo, & Chalcedonensi. Sic capite tertio de Spiritu sancto, quem confitentur ab æterno procedere à Deo Patre & Filio, & eiusdem esse cum Patre & Filio essentia, maiestatis & gloriæ, verum ac æternum Deum. Sicut autoritate sacra Scripturæ rectè explicuerunt sancti Patres in Concilio Constantinopolitano aduersum Macedonium.

Istæ quidem asseueratis fortiter, sed liquidis oportebat testimonijs confirmata. Vbi enim aut tres per se subsistentes proprietates siue personæ aut Filius Deo Patri disertis verbis & expressè consubstantialis legitur? aut Spiritus sanctus à Filio procedere? Certè si tam ista doceret aperte Scriptura Apostolica & Prophetica, quàm vos isthæc affirmatis disertè, haud quaquam sanè ingenti ad eò Catholicorum Patrum negotiosissimo studio & impio Sabellianismus, & sacrilegus Arrhianismus fuisset olim deletus. Sed quò vestram fidem prudenti Lectori grauius isthæc asseueratione obstrictam liberaretis facilè, nouum callidè figmentum impudenti vanòque illi commento assuitis: & explicant (inquiunt) tria Symbola: cui alterum additis, sicut testimonijs scripturæ exposuerunt Patres in Concilio Nicæno, &c.

Homouision in Concilio Nicæno fuisse magis traditione de sensum, quam Scriptura sacra ex istis Concilijs.

Quod an ita, an lectis habeat, ex Concilij Nicæni actis repetendum est altiùs, quod eò lubentiùs hîc fecero, quòd ista dogmata Christianæ Fidei, si quæ alia, in primis firmamenta vt Scripturarum testimonijs fuere declarata, ita Apostolicæ cum primis Fidei traditionibus fuisse confirmata atque comprobata efficiemus palàm.

Patres igitur Nicæni ad refutandos Arrhianos, aliquot quidem Scripturarum loca adferebant, quibus vetus dogma à Patribus vsque traditum constabillirent: Verùm illis ipsis scripturarum testimonijs haud ita sese fretos, atque firmiter confisos profitentur, vt eis sese Arrhianismu eueritisse agnoscat.

Illa siquidem scripturarum loca à Patribus magno numero allata, vt maximam naturarum inter ipsos similitudinem aperte conuincunt, ita antotius etiam substantiæ consubstantialitatem (quod est apud Rusticū Diacōnum) euidenter demonstrant, non est hîc in dubium reuocandum. Illud tantum in præsentiarum, an illis scripturarum locis veteres illi SS. Patres fuerint ita confisi, vt illis testimonijs sese Arrhianos expugnasse sint arbitrati? quod ex ipsorum verbis est petendum. Sic autem est in Actis Concilij Nicæni, quæ

ex

ex D. Antonij apud Venetos Bibliotheca nuper secum adferens descripta doctissimus Ioannes Boxollus Anglus, Regina Secretarius, cōuertit: Sacrosancta, frequens, & vniuersalis SS. PP. in vrbe Nicæna Synodus per Hosium beatorum & sanctum virum, vrbs Cordubæ, ex Hispaniarum Prouincia Episcopum, qui Romani Pontificis locum obtinebat, & Presbyteros ex ea Sede, superius à me nominatos secum habuit, cum eius verba alius interpretaretur, hanc sententiam dixit: Diuinitas non vnus tantum personæ est, ita vt Iudæi opinantur, sed trium. Nec id solum verbotenus, vt personæ dicantur, sed vnaquaque veram sui hypostasim, id est, essentiam habet. Declarant hoc per multa testimonia, quæ nobis tam veteris, quàm noui Testamenti autoritas suppeditat. Et post quædam: Nulla personarum inexplicabilis ac beatissima illius Trinitatis nec permittio, nec partitio à nobis prædicanda. Nam ex Patre, qui ab æterno veri Filij verus Pater semper est, & suam habet personam: & Filius, qui veri Patris verus Filius semper est, habet suam personam: & Spiritus sanctus, qui veri Spiritus sanctus semper est, suam habet personam, Trinitatem conflari credimus, quæ nec in partes distribui, nec omnino cogitatione comprehendi, nec verbis explicari potest: eius vnâ diuinitatem, vnâ & eandem substantiam profitemur. Hanc fidem à Domino iam inde ab initio per sacrosanctos eius Apostolos vt edocti sumus, hanc à Maioribus nostris sanctissimis, qui fidem ab his acceptam religiosè conseruauerunt, doctriam veram & indubitam per manus traditam accepimus. Hæc ita se habere, vt dicimus, infinitis scripturarum testimonijs Spiritu sancto fauente parati sumus ostendere. Quia in Concilij Nicæni præfatione illa verba, quibus sese illud Consubstantiale ab Apostolis (vt aiunt) per manus traditum paratos profitentur declarare atque ostendere, sunt accuratè animaduertenda: quæ sedulo perpena facilè commonstrent, Nicænos Patres scripturarum testimonia adhibuisse ad Fidei Catholicæ magis explicationem & declarationem, quàm ad homouisionem atque confirmationem euidentem. Quod ipsum & ex illa oratione demonstrari potest, quàm SS. Patres Nicæni per Macarium Hierosolymitanum Episcopum habuerunt ad Philosophum illum, cui ex conductitijs illis Arrhianorū defensoribus Phedo erat nomen, & populum post eius expugnationem confluentem, quæ sic habet: Pluribus iam à nobis demonstratum est, vnigenitum Dei Filium, Deum cum esset, propter suum in homines amorem, ipsum hominem esse factum: Carnem ex Maria virgine indurum, & nascendi ratione penitus recondita natum. Et post trigessimum annum cum attigisset, vt omnem ætatem sanctam redderet, tum demum ad Baptismum accedit, quo tempore Iohannes pater Zacharia natus, apud populum de Baptismo concionabatur, quo ad poenitentiam inuitabat, non quo peccata condonabat, aut adoptionis munus conferebat. Nam hæc donare Ioannis non erat, ne Angeli quidem, sed eius qui carnem assumpsit, qui homo factus est, Dei sermonis. Baptizari se ille passus est, & qui Deus erat, vt peccare non posset, Baptismum vt homo corpore accepit: non quòd ipsi Baptismo opus esset, sed vt nostrum gloriosum redderet: vt certò credamus, quo modo in eum Spiritus sanctus se dimisit, ita in nos, qui in eius nomen tingimur, eum dimitti. Et post alia ita concludunt: Hæc Fides est Ecclesiæ ab Apostolis tradita, & in qua nihil reprehendi potest. Hanc iam inde ab ipso Domino per Apostolos acceptam, à Maioribus ad posteros transmissam, & quasi per manus traditam obseruat Ecclesia, eam hæcenus tenet, eam in omne tempus tenebit, quod ita est à Domino Discipulis dictum: Euntes docete omnes gentes, & cætera.

Similiter paulò ante Arrhij condemnationem, atque ab Ecclesia remotionem, ita legitur: Itaque post illam disputationem diu multumque pertractatam, actandem absolutam, nostris ad vnum omnibus placuit, vt quemadmodum à sanctis Patribus Apostolorum successoribus traditum erat, ita & ipsi homouisionem, id est, substantiæ æquabilitatem decernerent, atque in Fidem Ecclesiæ

Alia concilij Nicæni ex Bibliotheca Veneta D. Antonij.

Phedo conductiui Phedon ab Arrhianis opposuit.

Sed prius ad alios quam transcamus, vnus nobis est D. Athanasij locus huic commemorandus, quo eximiam Ecclesiasticæ traditionis non scriptæ auctoritatem nobis in alijs item contestetur Fidei dogmatibus.

Episcopo Corinth. Episcopo rationem præscripturus, qua & se & suos ad vnum omnes aduersus omnes semel hæreticorum omnium sycophantias & nugas nouatione dogmatum in orbē sparsas obmuniret, τοῦτο μόνον ἀπακρινόμενα, id est, ad istiusmodi respondisse, inquit, suffecerit, ista non esse Catholicæ Ecclesiæ, neque istam fuisse Patrum sententiam. Ad eundem planè modum & D. Alexander ille Alexand. in cuius vti Ecclesia illud Arrhij virus Diabolo suggerente primum fuit seminatum: ita in eadem illius studio & industria proculcatum, atque excommunicationis quasi ligone auerruncatum, anathematisque incendio subiectum.

Sed quibus, in quibus, armis illi pestifero Alexander occurrit? Doctrina Ecclesiastica, veterum Patrum vocibus & scriptorum testimonijs confirmata: Filium Dei esse Patri suo ὁμοῦλον καὶ ὁμοσίον, æqualis honoris, eiusdemque substantialiæ. Ita hætenus ante natum Arrhij nouum dogma docuerat Alexander, Macarius Ierosoly. & alij: qui quod nouam eius doctrinam damnarent præter imperitiæ sycophantiam, hæretici etiam ab Arrhio probrosè appellabantur. Vti ex eius epistola ad Euseb. Nicomedien. data liquet apud Nicepho. Verùm Patres illi SS. istis Arrhij conuictijs adeò non terrebantur, vt hac de causa beatitudinem à Christo promissam sibi gratulati perrexerint constanter obtinere, ac suis prædicare, quod conuenienter veterum Scriptorum doctrinæ ipsi & pueri didicerant, etiam decrepiti docuerant. Hanc igitur doctrinam de Filio Dei suo Patri homouiso ac consubstantiali, Alexander ille Alexand. traditione Ecclesiæ & Patrum veterum testimonijs aduersus Arrhij nugas non scriptas pergebat defendere, donec eisdem armis publico vniuersæ Christi Ecclesiæ concilio, atque omnis mundi consensu probaretur atque confirmaretur.

Ca. VII. Dolus malus aduersariorum.

Xijs quæ hætenus de Concilij Nicæni Homouiso atque illo Consubstantiali differuimus, satis liquere arbitror illud, quod nobis in præsens fuit demonstrandum, putà hunc Fidei articulum, Dei Filium esse Patri consubstantialem, Symbolo Apostolico fuisse appositum à Patribus Nicænis, non tam ex liquidis scripturarum testimonijs, quàm indubia Maiorum traditione, quemadmodum ex D. Athanasij, qui non extrema illius pars fuit, verbis, aliorumque priuatorum testimonijs, ipsi denique Concilij actis est ostensum diffusius. Quapropter de alijs Symbolorum cæterorum articulis, ex traditione magis quàm scriptura in sua quibusque Synodo confirmatis, ad similem modum ostendendis, nolumus in præsentiarum laborare anxij, cum nepij lectoris patientia immodicè videamur abuti, tum ne opere ipso parergon fiat maius, atque extuberet nimium.

Illud ad conuincendam Aduersariorum fraudem, qua nimis callidè simplicioribus abutuntur ingenijs, operæpretiū fuerit admonuisse, eos dum ista tria Conciliorum Symbola sese prorsus pari cum scriptura Fide suscipere profitentur, necessariò etiam adigi ad reliqua eorundem Conciliorum & decreta & constitutiones suscipienda atque amplexanda. Iam, vt alia breuitatis causa silentio prætereamus, illud permagni retulerit adnotasse, Spiritum sanctum à Patre Filioque procedere, in Concilio Nicæno secundo fuisse additum, quemadmodum est in Concilio Florèntini actis sessione septima, & apud singularis cum fidei tū diligentia Chronographū Palmeriū. Si itaq; huius Concilij decreto freti, Latinos potius sequuntur, quàm illos Græcos, cur nō & Imagines Sanctorum ex eiusdè definitione suis, si modò ipsi sic sibi persuasum habent, persuadere nitantur? cur qui ista Symbola mordicè se iactitant obtinere, non eadem fide venerandas imagines Catholicis concorditer & Synodo illi consentaneè venerantur, colunt, & suo quodam modo adorant?

Verum

Verùm ne huc calamitatis possent redigi, percallido sanè consilio alium allinunt fucum, quo alteri Synodo tanquam matri adulteræ hanc affingunt Symboli appendicem. Vtrumque enim Concilio tribuunt Constantinopolitano, quod imperitia factum cuiquam videri queat, ideoque veniam mereri. Quam excusationem hoc loco, vt & alibi haud infrequenter equidè admittere haud grauatim recusem: nisi certò certius constaret, eos doli malis studio hanc esse commolitos stropham.

Quum enim Brentius huius Confessionis Vvirtembergensis Archiepiscopi Confessionis Vvirtembergensis, Concilium hoc Constantinopolitanum plus habuisse contentionis (sunt eius verba) quàm ædificationis, quod Latini quidem Spiritum sanctum ex Patre, Græci verò per Patrem affirmatè procedere: an ignorasse putetur, num & illic de Spiritus sancti ex Filio processio, ne fuerit disputatum? Callida igitur, imò veteratoria hinc vtuntur dissimulatione, ne mendacio dicam sacrilego: quod aliorum Conciliorum decreta alijs atque alijs transcribunt Concilij: ne si nomina fuissent edita, compellerentur eadem autoritate & alia recipere, quæ ipsorum non sapiunt palato, cum illis, quæ citra extremam non potuere non agnoscere impietatem.

Aeternum nos ad institutum ex diuerticulo nec infrugifero, nec vti spero, in amœno redeamus, atque nunc porrò demostremus reliquos item Catholicæ Ecclesiæ Patres eadem non scripta dogmatum traditione sui seculi hærefes confutasse, atque Catholicam fidem propugnasse. Sed ne prolixitate cuiquam moueamus rerum saluberrimarum iuxta ac necessaria fastidium, dabimus operam, ne quem laboris in hisce percurrendis insumpti poeniteat vnquam. Primum igitur paucis eos perstringemus, qui nouam Diaboli hostis implacabilis epitaui per illum Aëtij Arrhiani discipulum Eunomium excitatam compefecerunt. Mox quid consequuto seculo fuerit à Catholicis Scriptoribus obseruatum, ostendemus.

Neque sanè tantum atrocissimarum Tragœdiarum toto terrarum orbem excitasse Diabolo fuit satis, verum post frustra oppugnatam Filij Dei diuinitatem, Eunomium nihil minus quàm Eunomium, sed paternæ legis transgressorem, nactus nouæ aduersus Spiritus sancti deitatem tragediæ miserum authorem, nouum Christianæ Ecclesiæ instaurat bellum: cuius calamitas ita Orientem totum afflixerat miserè, vt nostræ Germaniæ, heu nimium perditæ facies, præ illa etiam videatur beata: quam cui ad viuum depictam libet spectare, D. Basilij epistolam ad Gallos Episcopos consulat.

Socr. lib. 2. cap. 35. lib. 4. ca. 7.

Verum illi Eunomio Spiritus sancti infestissimo hosti, illius Aëtij Athei miseri misero discipulo ac notario Deus Optimus defensores opponere est dignatus, Basilium in primis atque Gregorium Nazianzenum, singulare vt solide amicitie, ita omnis eruditionis pars: ne noua non hærefeos pestis, quod in reliquo Catholici Christi Ecclesiæ corpore sanum esset atque incolume, sui contagione depasceret. Quibus ergo isti Spiritus sancti sint diuinitatem rationibus quasi telistutati, operæpretium est paucis commemorare.

Gregorius ille Nazianzenus clarissimum Orientalis Ecclesiæ lumen, quem vnus ex numerosissimo doctissimorum virorum Catalogo ob singularem planeque incomparabilem Christianismi peritiam, atque cognitionem post Iohannem Euāgelistam Theologi nomine dignata est posteritas, quantum autoritatis locupletissimæ prorsus & inuictæ in traditis sine scripto Fidei dogmatibus crediderit in sedisse, locus vnus & alter manifestissimè demonstrabunt. Is igitur libro de Theologia s. siue de Spiritu sancto, contra eos, qui Spiritus sancti diuinitatem hisce latratibus oppugnabant: τὸ θεὸν ὁμολογεῖται ὡς ἐστὶν ἰσοπέδιον τῷ πατρὶ, esse impietatis in sua parricidum, scripto Dei verbo non expressum? Horum insaniam, posteaquàm ostendisset, τὴν φιλιαν τῆς θεοματίας ἐνδομα αὐτοῖς εἶναι τὸ ἀσέβημα, literæ studiū ipsi palliū esse, atque prætextū impietatis, audi quæso, quo phar maco ad sanitatē reuocare studuerit

Malus dolus aduersariorum quo sciens Conciliorum decreta alijs falsè tribuit Concilij, ne omnia omnium Conciliorum dogmata suscipere cogantur.

Ca. VII.

Nouum Diaboli bellum aduersus sancti Spiritus deitatem, traditione nem exitum.

Gregorius Nazianzenus cur Theologus dicitur.

Literæ occidentem sem esse impietatis in sua parricidum.

ad 39

Spiritus sanctus esse agnoscitur sine scriptura induit blasphemiam Eunnomiani.

60. D. VVILHELMI LINDANI.
60. αλλ' ει μὴ κτῆσθαι, πῶς εἰς αὐτὸ πιστεύομεν, ἢ ἐν αὐτῷ τῆς θεότητος ἕνεκα ταυτὸν εἶναι πιστῶν εἶναι, καὶ περὶ αὐτοῦ πιστεύειν, το γὰρ εἶναι θεότητος, τὸδε πάντος παράγματος: Sin autem (inquit) Spiritus sanctus est creatura, quomodo in ipsum credimus? aut in ipso perficimur, atque mysticōs sanctificamur? Non equidem in aliquem credere, & credere de eo, idem est. Illud enim est diuinitatis, hoc verò rei cuiuslibet. Quid hoc Theologi testimonio adferatur augustius ad confirmādam traditionis Ecclesiasticæ auctoritatem? qui Eunnomianis hæreticis Spiritus sancti (quem Deum & ζῆνον καὶ ἀγροφον καὶ παρ' ἑγγράφων. Id est, Exoticum ac peregrinum, sine scripto Dei verbo, imò præter Scripturam inductum calumniabantur) diuinitatem ex scripto Dei verbo sibi comprobata postulantes, non scripturam, sed Ecclesiastici Symboli partem nullo scripturarum testimonio cōmunitam, ceu impenetrabilem veritatis Euangelicæ clypeum, obiecit? Nec illo cōtentus Apostolico Symbolo, quod in Spiritum sanctum tanquam in Deum præscribit credendum contentus, alteram huius Catholice Fidei, de Spiritu sancti diuinitate, adiecit confirmationem, ex occultiori ac mysterij reconditionis penu depromptum: Cur (inquit) nisi Deus est Spiritus sanctus, in ipso τῆς θεότητος perficimur, & sanctificamur, siue, vt hodie loquimur, Confirmamur? Nam τῆς θεότητος ἐστὶν internum ad alia mysteriorum symbola quoque pertinet, tamen haud infrequenter ad Confirmationis Sacramentum peculiari ter est referendum, vti apud Dionysium Areopagitam, & Michaëlem Syngelum est videre, de quo suo inferius loco dicitur aptius.

At ne quis impudentius Scripturæ locum extorqueret, quo disertis verbis Spiritus sancti diuinitas apparet confirmata, illa suæ non scriptæ confirmationis quædam, ante quasi sparfit semina, ὅτι ἐν δόγματι τῆς ἀσθενείας ἐστὶν αὐτῆς ἡ φιλία τοῦ γράμματος. Id est, Literæ studiū & amorem ipsis esse impietatis pallioli: quo velut quodam prætextu suam contra apertissimam omnium Catholice Ecclesiæ de Spiritu sancti deitate professionem, conarentur impietatem obtegere atque dissimulare. Et illud similiter: ὁ ἀθετῶν ἀθετῶτο ὁ ἀνομιῶν ἀνομῶτο, ἡμεῖς δὲ νενοίκαμεν κηρύσσομεν. Id est, Qui (inquit) Patrē, & Filiū, & Spiritum sanctum in unum esse negat, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, hic violans violenter, transgrediens legem fiat transgressionis reus, atq; exlex esto (allusit enim ad Eunnomij nomen) qui à legis custodia videbatur appellatus) nos, quod intelleximus, atque didicimus, prædicamus. Illis igitur pro sua rabie, quod libebat, ex traditis Fidei dogmatibus & respicientibus, & violantibus, ipse quod per traditionem didicerat, atque animo comprehenderat, opposuit.

Crede Christianis est, quod Pythagoreis, ipse dixit.

Crede ad profoliticis Traditionibus, omnium argumentum est validum et robustum.

Quod si quis Nazianzenum cum Iuliano illo Apostata (qui Fidei Christianæ, vt appellabat, ἀλογίαν καὶ ἀγροικίαν, id est, amentiam, siue rationis carentiam, atque rusticitatem obijciebat, quod nihil præter Crede, Crede, adferret rationis) vehementius ad dogmatum Fidem confirmandam vrgeat, is eadem cum illo responsum ab eo accipiat: Quod (inquit 2. in Iulia.) Pythagoricis erat suum illud αὐτὸς ἔφα, ipse dixit, hoc nobis Christianis Crede, alijs quidem & syllabis & vocibus: quantum uis vos illud nostrum neque Comiciis salilibus irridere, neque lædorijs profcindere, atque discerpere non desinat, βούλομαι ἄλλ' ἀπὸ τῶν θεοφόρων ἀνδρῶν ἐρημίονοις, ἀλλ' ἀποδεδῆεν εἶναι τῆς λόγος τὸ ἐκείνων ἀξιοπιστον, πᾶσι δὲ δυνάμειος λογικῆς καὶ ἀντιλογικῆς ἰσχυρότερον: Id est, Exigit enim à nobis ratio, non licere de ijs, quæ viri illi Theophori atque Deo afflati docuere, vt ambigamus: sed orationis atque doctrinæ ipsorum demonstratio nem esse, quod ipsi fuisse dignissimi, quibus haberetur fides, quod omni facultate atque vi, tam disputatrice, quam quæ ad contradicendum est comparata, validius est atque robustius.

Hunc igitur in modū vna Ecclesiasticæ traditionis vi atq; auctoritate aduersus infestas Eunnomianorum nitebatur oppugnationes Nazianzenus: nunc D. illum Basilium, cognomento Magnum appellatum, in aciem cōtra eisdem producamus, vt quibusnam armis illorum profligarit impietatem, videamus.

Diuis

Iuus igitur Basilius alteram Eunnomianorum refutaturus blasphemiam, quod Catholicinouam, inquebant, atque non scriptam induxissent syllabam, Cum Spiritu dicentes, & non in Spiritu, neque necessaria, neque ab Ecclesijs recepta loquentes, hisce verbis in suam huius oppositiōnis responsum præfatur: τὸ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παραλαβέντων δογματικῶν καὶ κηρυγματικῶν τὰ μὲν ἐκ τῆς ἑγγράφου διδασκαλίας ἐχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς ἁποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρὰ δὲ ἀμφοτέρων τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχοντες τῆς ἐδοξείσθαι, καὶ τὸ ἴδιον οὐδὲ ἀντιεῖναι, εἰ γὰρ ἐπιχρησάμεν τὰ ἀγροφὰ ἡδὲ ἑθῶν ὡς οὐ μεγάλλου ἔχοντα τὴν δύναμιν παρατετακῶν, λάθοιμεν ἀν εἰς αὐτὰ τὰ κηρύττειν, ζῆμοὺν ἐστὶν εὐαγγέλιον: μάλλον δὲ εἰς ὄνομα φίλον περιεῖταίντες το κήρυγμα: quod est: Ea quæ obseruata in Dei Ecclesia docentur, atque prædicantur, partim ex scripta habemus doctrina, partim ex Apostolorum traditione nobis in mysterio atque arcanè prodita, atque per manus data suscepimus: quæ vtrique ad pietatem stabiliedam eiusdem sunt facultatis, quibus & nullus contradicat, quisquis vel tenuiter Ecclesiasticorum rituum peritus fuerit. Si enim consuetudines Scriptura non comprehensas quasi exiguum vim habentes, reijcere aggrediamur, imprudentes Euangelium ipsum suis potissimis mutilabimus partibus, imò doctrinam Ecclesiæ pridem Euangelizatam in nudum nomen degenerare faciemus, atque commutabimus. Quam suam Basilius Magnus sententiam tot rerum clarissimarum illustrauit exemplis, vt nemo, qui vel mediocriter doctrinæ Christianæ sit peritus, citra dementiae suspicionem queat obstrepere.

Atqui hunc locum de illorum numero quidam hoc seculo suspicantur, ac contendunt ad eò, qui vetustis Patribus imprudenter aut incogitantèr elapsi veniam potius mereantur, quam vllum suo pondere adferant veritati patrocinium. Etenim negari non potest, ait Ioannes Brentius Prolegomenis in Apolog. Confess. Vvirmberg. quin quod Basilius dixit, traditiones illas, & quas paulò ante commemorauimus ἀγροφὰς, ab Apostolis esse acceptas, & eandem habere vim ad pietatem, quam habent ea, quæ scripta sunt, referendum sit in Catalogum eorum dictorum, quæ Patribus ignosci potius, quam probari debeant. Nostri igitur officij est, vt ista dissimulemus & tegamus: quin potius si pergitur ad actiones Basilij diligenter intueri, se se ipse tegit, & quod incogitanti forsitan excidit, haud obscurè aliàs emendat.

Istud Brentij de hoc D. Basilij loco iudicium quàm sit peruersum, quàm inuaserrimam imperiti lectoris fraudem comparatum, quàm denique in clarissimum iuxta ac sanctissimum virum iniurium, vt blasphemum non dixerim aut nefarium, nullo negotio licebit agnoscere lectori, qui scripti illius Basiliani, vnde locus ille depromitur, consilium ac scopum non grauatibit nobiscum expendere, atque prudenter considerare.

Cum hoc opere sanè elaboratissimo (quod Amphilocho aduersus Eunnomianæ factionis homines D. Basilij suis dudum vocibus, ac Spiritus sancti laudibus offensos scripsit) Spiritus sancti coequalitatem cum Patre ac Filio maiestatem propugnandam suscepit, omnibus, pro eo atque par erat, & tanto argumento dignum, sese defensionis legitimæ instruit armis: quæ non à scripturâ tantum modò diuina sibi credidit petenda, atque in suppetias quasi imploranda: sed vt hostem semel conficeret à tradita quoque non scripta Apostolorum ac Maiorum doctrina. Id quum data opera hoc in opere sanè aureo aduersus hæreticos tanto nisu ac studio adeò acri à grandæuo iam Basilio Magno liqueat factitatum, mirum profecto plijs ac lectoribus candidis videatur, quàmnam de causa Brentius hanc præsentem D. Basilij de traditionum non scriptarum auctoritate sententiam putarit non solum eeu scedam tegendam, ac ceu Basilio illo Magno indignam dissimulandam: sed etiam ignoscendam potius quàm probandam. Imò quod omnem superat indignitatem, affirmare illum non pudet, hanc de traditionum vi doctrinæ incogitanti fortè Basilio excidisse. Istas Brentij contumeliosas in D. Basilij suspi-

f suspi-

suspiciones ex ipso D. Basilij scripto delere studcbimus, vt appareat, illam Basilij de traditionibus sententiam non incogitanti excidisse temere, sed cōsultō ac dedita in primis opera hanc pugnandi aduersus hæreticos ex non scriptistraditionibus rationem fuisse ab eo susceptam.

Summa libri D. Basilij de Spiritu sancto.

Posteaquam Eunomij doctrinam ex Aëtij, cuius fuerat Notarius teste Socrate, delirijs ac nugis Philosophicis ortam demonstrasset, ac Patris & Filij naturam non propterea esse diuersam & inæqualem, quod diuersis interdum vocibus ac inæqualiter proferatur, cap. 9. peculiarem ac præsentis instituti de Spiritu sancti Deitate aggreditur disputationem, quam hac methodo sese persequitur profiteretur, vt in initio exponat, quidnam de Spiritu communiter sentiamus: mox eas, quas ex Scripturis de Spiritu sancto collegisset sententias, denique eas, quas ex non scripta Patrum traditione suscepimus: quod vbi eodem cap. 9. esset aggressus, cap. consequente Aduersariorum oppositioni, occurrens, demonstrat illud Eunomianorum bellum nomine quidem in Basilij esse susceptum, sed in Deū Opt. Max. tendere atque spectare: Basilij enim nomine eos suæ impietati prætexere. Verum non oppugnati Basilij, sed sub Basilij nomine Fidem, communemque omnibus esse scopum, τὸ σερῶμα τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἡ ἀποστολικὴ παραδοσὶς ἐστὶν ἀφανισθῆναι, firmamentū Fidei Christianæ labefactare, eod quod traditionem Apostolicam solo adæquatam atque prostratam aboleant. Hic igitur Basilijus aptissima illos refutat similitudine, quod Fidei Christianæ confirmationem ex sola diuina admitterent Scriptura. Quapropter, inquit, tanquam æris alieni debitores veriores, τὰς ἐκ τῆς ἑγγράφου ἀποδείξεως ἐπιβοῶντες, τὴν ἀγραφοῦν τῶν πατρῶν μαρτυρίαν ὡς οὐδένος ἀξίαν ἀποσπασάμενοι Confirmationes Fidei ac demonstrationes ex Scriptura postulant, non scriptum Patrum testimonium, velut nullius aut momenti aut authoritatis abijcientes. Hac parascue D. Basilijus aduersus Eunomianorum temeritatem, qua solam ex Scriptura, more debitorum malorum, admitterebant Fidei atque doctrinæ Apostolicæ probationem & confirmationem, vsus, plurimis interea illorum blasphemijs repulsis, atque obiectionibus confutatis, tandem cap. vigesimo sept. methodum coeptæ disputationis persequens, demonstrat ex traditione non scripta recte ac Orthodoxè Spiritum sanctum credi Deum Patri ac Filio coæqualem, recteque idcirco in Ecclesia Catholica vsurpari, Cum Spiritu. Nam hac de vocula Eunomiani plusquam sophistice litigabant, In Spiritu dicendum contententes, quod illud, Cum Spiritu, Catholici nouum inueherent, οὗτε νομοθεσῶν τὰς ἐκκλησίας φεγγόμενοι, quodque Ecclesijs non præcepta nec præscripta loquerentur. Hanc illorum calumniam D. Basilijus vt refutaret solidius, suam de Fidei dogmatibus Ecclesiæ Christianæ traditis disputationem ordit alius, quasi ab ovo, quod dicitur, illorum retexens originem: Dogmatum, inquit, quæ in Ecclesia obseruata docentur, ac prædicantur, partim ex scripta habemus doctrinam, partim vero ex Apostolorum traditione nobis in mysterio atque arcane prodita suscepimus, quæ vtraque eandem parēque ad pietatem & religionem stabilendam obtinent vim, & quæ sequuntur superius commemorata.

Wiles labefactatur, quando traditiones, reijciuntur.

Qui dogmatum Fidei postulant ex Scripturis demonstrationes, comparantur malis improbisque debitoribus, qui suo vrgentur ab hypocrapto

Ex hac Basilianæ disputationis methodo ac scripti totius filo pijs quibusque ac candidis lectoribus liquere confidimus, an hanc suam de traditionum non scriptarum vi & authoritate sententiam Basil. voluerit ceu obsecrnam, sedamque corporis partem silentio quasi pallio laphet tegendā ac velandam, quod contendit Brentius: an potius quasi disputationis suæ secundam Scripturam alterum telum, quo sibi indubiam pollicetur victoriam, omnibus spectandam atque suspiciendam? Sanè non ita reddidisset hanc doctrinam tot exemplis ac longo adeo traditionum Catalogo cōspiciuam, imò illustrem, si eius ipsam pudere debuisset credidisset, ac propterea tegendam, vt suspicatur Brentius, & dissimulandam.

Quam in super præclare hanc Basil. de traditionibus sententiam putarit igno-

ignoscendam ei potius quam probandam, ipse viderit, qui Basilium, vnde Ennomianos malæ fidei debitoribus comparantem, qui ex scriptis tanquam chyrographis agnoscent debitoribus, non item ex non scriptis Patrum testimonijs. Nisi igitur Basilium facias stolidum, ac suæ disputationis methodi oblitum, quo ore affirmes hanc sententiam illi agnosendam, & non probandam? Ad hæc quum disertè afferat, χυ τῶν οὐδὲν ἀντιθέσει γε καὶ κατὰ μέτρον γὰρ ἡσυχῆ κλησιαστικῶν πεπερατοῦ, Hicce non scriptis dogmatibus neminem contradicendum, quisquis vel tenuiter Ecclesiasticorum rituum fuerit peritus, quo pacto quæso dixeris hoc Basilio excidisse incogitanti? Rem hanc adeo pronunciat certam, planam, & indubitam, vt nullus vel ruditer Ecclesiasticorum rituum peritus refragetur, & incogitanti excidisse Brenti aude calumniari? Quod dum facis illiberaliter, te sanè de illorū esse grege caue te ipse manifestè prodas, qui iura legesque Ecclesiasticas imperiti non didicere. Cæterum quod ad ratiunculas Brentij attinet, quibus persuadere conatur, ipsum se Basilium alibi emendasse, & hanc præclaram de traditis Fidei dogmatibus sententiam, ceu sedam corporis partem obtexisse, atque obuclasse, in præsentia non est refutandi locus, sed istud in librum quintum est rejiciendum. In præsens enim sufficere arbitramur demonstrasse, Basilium quoque Traditione fuisse nixum in Fidei doctrina stabilis, idque eum adeo non incogitanter fecisse, vt hoc argumento ceu telo victrice sibi de Eunomianis hæreticis indubiā sit pollicitus victoriam. Verum ad Catalogum nostrum pertexendum ex diuerticulo recurat oratio: quem prius aliorum Patrum quam locupletemus testimonijs, alterum sanè aureum ex Basilij thesauris promemus cimelion, quod aduersus omnes semel hæreses non tantum pios muniat, sed exorner etiā eximie.

Homilia aduersus Arrhianos, Sabellianos, & Eunomianos habita, quibus pestibus nostræ Fidei Christianæ nihil vnquam Cæcodæmon excogitauit perniciosius, quod ipsam Fidei basim Deum vnum & trinum tentarint euertere, cum suos monuisset auditores, qui censores potius acceperant quam discipuli, ne audire desiderarent, quod ipsis placebat, sed quod Christo Domino, quodque scripturis esset consonum, & Patribus non contrarium, ita post allata scripturarum loca, quæ illi hæretici suis vexabant, atque in suam aliorum que deprauabant perniciē cōmentis, differuit: At verò vt ne separet a Patre & Filio Spiritum sanctum, οὐ σπρίτα σὶ ἡ παραδοσὶς, ὁ κυριὸς οὐτως ἐδίδαξεν, ἀπόστολοι ἐκίηρον, πατέρες διέτηρησαν, μαρτυρεῖς ἐβασίλευσαν ἀρχιεπίσκοποι, ἡ δὲ ἐδίδαχθη, Id est, Ipsa traditio tibi persuadeat: dominus ipse sic docuit, Apostoli prædicarunt, Patres traditum obseruarunt, Martyres confirmarunt. Sufficiat tibi ad omnia hæreticorum argumenta respondisse, sicuti traditum accepisti. Quod si in tantis nostræ Fidei Christianæ capitis de Spiritu sancti Deitate confirmationem Magnus ille Basilijus verbum Dei traditum censuit aduersus hæreticos vt legendum, quid ni eadem traditione non scripta, & in leuioribus aduersus hæreses velitationibus vtamur?

Vide hom. Chryso. 2. Thessal. 2.

¶ Cæterum quantum authoritatis inuictæ aureum orationis flumen fundens Chryso. non scriptæ traditioni censuerit in sedisse, vnus ex innumeris locus demonstrat. Cum enim in D. Paulum scribens, occasio se daret huius declarandi, aduersarijs dogmatum non scriptorum authoritatem eleuatis os obturaturus, traditio est, inquit, nil requiras amplius. Quam auream Chryso. vocem hodie calumniarentur facile nassu. tulli isti Tyrannicam, & quæ Fidei dominetur: Verum cordatus lector agnoscat facile, D. Chryso. non nihil à solenni illa veterum Orthodoxorum Patrum consuetudine facere alienum. Illud enim, traditio est, nil requiras amplius, augustissimam maiestatem & prorsus irrefragabilem Ecclesiasticæ traditionis non scriptæ arguit authoritatem: quæ tanta Chryso. fuit credita, vt ad traditionis nomen vel impudentissimus obticeat garrulus.

CAP. X. Chryso.

Epiphanius.

Porro qui Epiphania fidem habet, audiat, quam ille rraditiones non scri-

Voti casti
zati impediti
matrimonii.

ptas censuerit esse necessarias. Aduersus eos differens, qui virginibus Deo per-
votum dicatis licitas pradicabant nuptias, ita scribit in Apolicis: ει δε και πα-

Adversus pre-
cibus super-
stium adim-
nari.

Rursus aduersus Aerium animarum hac vita defunctarum hostem in-
festissimum dissentationem conclusurus, ita eum non scriptis traditionibus
credidit iugulandum, ειτα δε περι τουτου αληθως επιληρομαι ε απολυτως, ολα αναγκαιως η εκ-

Ambrosius.

Diuus quoque Ambrosius tantam traditionis Apostolicæ creditit
esse auctoritatem, vt ab ea dissentientes hereticos pronunciare non dubita-

Pseudoapo-
stolum qui
faciat.

Preterea orationes illas Christianæ Ecclesiæ publicas, quibus solenni-
ter Catholici vtuntur Sacerdotes, satis superque censuit aduersus Nouatores

Ecclesiasticæ
orationes so-
lemnes vnde
consistunt.

Quadragesi-
ma cum om-
nibus ieiun-
anda.

Quantum porro auctoritatis multo augustissimæ in non scriptis Ec-
clesiæ Catholicæ traditionibus refidere crediderit D. Hieronymus clarissimū
nostri Aquilonis fidus, vno aut altero suffecerit loco demonstrasse. Cum im-

Confirmatio
baptizatorū
vnde probe-

Similiter & contra Luciferianos aliquot Ecclesiæ consuetudines scriptæ
legis auctoritate sibi vsurpare affirmat. Postquæ enim Luciferianus colloqui
tor ad statuendū dogma in minimè cōtrouersū inter ipsos, baptizatis manuisse
imponedas, attulisset, Etiam (inquit ille) scripturæ autoritas nō subesse, totius
orbis

orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtineret. Nam & multa alia,
quæ per traditionem in Ecclesijs obseruantur, auctoritatem sibi scriptæ legis
vsurpauerunt. Velut in lauacro ter caput mergitare, deinde egressos, lactis &
mellis prægustare concordiam ad infantia significationem: die Dominico,
& per omnem Pentecosten nec de geniculis adorare, & ieiunium soluere,
multaque alia, quæ scripta non sunt, rationabilis sibi obseruatio vindicauit.
Post istas, inquam, Catholicæ Ecclesiæ consuetudines, atque sine scripto tra-
ditas obseruationes, à Luciferiano colloquutore in medium allatas, audi ob-
secro, quid de eis D. Hiero. senserit. Non quidem abnuo (inquit) hanc esse Ec-
clesiarum consuetudinem, vt ad eos, qui longè in minoribus vrbibus per
Presbyteros & Diaconos baptizati sunt, Episcopus ad inuocationem sancti
Spiritus manum impositurus excurrat. Sed quale est, vt leges Ecclesiæ ad he-
resin transferas, & virginistue integritatem per meretricum lupanaria patia-
ris spurcari?

Ceremonia
ritusque Ec-
clesiæ vn-
de statuitur.

Quòd si quis de eo ambigat, quod iam iam recitauimus, multa nimirum
quæ per traditionem in Ecclesijs obseruantur, scriptæ legis sibi auctoritatem
vsurpare, quòd hæc sententia sit à Luciferiano Schismatico prolata, is mihi
sedulò velim cogitet, hoc nomine minùs rectè de eo esse dubitandum. Hinc
enim certiori fide est suscipiendum, quod vel hostis iuratisimum verum esse
professus, ad sui dogmatis confirmationem adducit. Dum enim istud sibi à
Catholicis sumit, suo ipse facto clarissimè loquitur, apud suos indubitata fu-
isse fidei axioma. Porro quàm & Catholici hoc crediderint longè verissimū,
vnus D. Hieronymus suis declarauit verbis: Has similesque Ecclesiarum con-
suetudines pronuncians esse Ecclesiæ leges.

Hunc in modum & D. Proclus Constantinop. Archiepiscopus Armenos
ad Fidei Orthodoxæ vnitatem exhoratus, epistolam claudit: ηκειτε τοννυ εν εψι
Fidei vnitatem ex tra-
ditionibus
non scriptis
statuit.

Verum nunc ad præclarum illud Catholicæ Christi Ecclesiæ columen D.
Augustinum transeamus, vt ex eius quoque sententia liqueat, maximam esse
ac planè diuinam Ecclesiasticæ traditionis non scriptæ vim atque auctoritatē.

Illam igitur questionem, quæ Cypriani ætate omnem penè perturbabat
orbem, de hereticis rebaptizandis, an non, pertractans, quòd neutra eius pars
ex scripto Dei verbo posset statui, audi obsecro, quonam Dei verbo eam con-
tra Cypr. à Stephano Rom. censuerit definitam: Apostoli autem nihil exinde
præceperunt, inquit lib. 5. de Baptiz. contra Donatist. cap. 23. sed consuetudo
illa, quæ opponebatur Cypr. ab eorum traditione exordium sumpsisse creden-
da est: sicut sunt multa, quæ vniversa tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis
præcepta benè creduntur, quàm quàm scripta non reperiantur. Vides hic Chi-
stianæ Lecto, nihil D. Augustini interesse ad doctrinam Fidei Christianæ sta-
tuendam atque corroborandam, num eius confirmatio ex diuinis sit petita
Scripturis, an Apostolorum non scriptis hausta traditionibus? Quòd ne de
vno aut altero tantum Fidei dogmate accipias, disertè monet Augustinus,
multa esse, quæ vniversa tenet Ecclesia, quàm quàm scripta non reperiantur, &
ob hoc ab Apostolis præcepta esse benè creduntur.

Simili prorsus modo idem Augustinus probaturus ex diuina auctoritatē
paruulos, qui nondum possunt corde credere ad iustitiam, & ore confiteri ad
salutem, solo Baptismi Sacramento veram in Christo salutē consequi: quan-
quàm, inquit lib. 4. contra Donatistas, cap. 24. quod vniversa tenet Ecclesia,

D. Proclus
Fidei vnitatem ex tra-
ditionibus
non scriptis
statuit.

D. Augustinus
vnde traditio-
ne non scri-
pta confirmat
Fidei dogma

Augustinus
relij Augu-
stini verbis

Baptizandos
paruulos do-
cet Augusti-
nus ex vna
diuina Apo-
stolice

*folica, qua
diuinam ha-
bet autori-
tatem.*

nec Concilij institutum, semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur. Quo in loco animaduertenter est obseruandum, D. Augustino esse paria, eiusdem que ad Fidei dogma confirmandum facultatis atque virium, aliquid ex diuina auctoritate scripta esse creditum, & auctoritate Apostolica non scripta traditum.

Quibus aureis D. Aure. August. sententijs cum nihil proferatur aut luculentum, aut perspicuum magis, nolimus in presens candidos lectores numerosiore scriptorum veterum catalogo onerare molestius, sed vela contrahentes atque colligentes, in fidum cymbam subducere portum: quod recto perficeremus cursu, nisi nos ad velificatiunculam eximius inuitaret fructus, quem ex appendicula superioribus subtexenda pijs polliceri ausimus lectoribus. Prius enim quam hac de tabula manum tollamus, permagnum nos facturos confidimus operapretium, si Ecclesiastica traditionis non scriptam vim demonstremus, non Catholicis modò Patribus fuisse sacrosanctam, atque eiusdem cum scriptura auctoritatis, sed ipsi aded hæreticis Ecclesiæ Christi lesu Catholicæ hostibus multò infestiss. Hinc enim nostri seculi omnium infelicitiss. si non curetur infania, certè multorum cæcitas oculos vel tandem recipiat: eorum in primis, qui Ecclesiasticæ doctrinæ ortum, propagationem, & contra hæreses defensionem animo à præoccupatis opinionibus libero dignabuntur citra præiudicium attentè animaduertere.

*Cap. XI.
Hæreticos
priscos tra-
ditionibus
quoque fuisse
mixtos suos in
dogmatibus
stabilien-
dis.*

Post accensum Orthodoxorum Patrum Catalogum, quo traditionis non scriptæ auctoritatem confidimus, quantum satis est, stabilitam atque corroboratam, haud abs re futurum duximus, si eadem ex præcorum etiam hæreticorum præiudicio confirmetur. Hinc enim futurum spero, ut liqueat, quam fuerit apud Priscos ac veteres Christianos non scripta traditio auctoritatis validæ, ac irrefragabilis planè, atque inuictæ, cum & hæretici sua deliramenta opinati sunt satis superque confirmata, si ea traditionis Apostolicæ fucio illita, imperitis hominuculis profana Fidei doctrina obtruderent. Quod haud dubium nullus vel extrema impudentia tentasset, nisi apud priscum seculum veneranda admodum, & irrefragabilis fuisset non scriptæ traditionis auctoritas.

*Ætate
A.
Aria. Aug.*

Alexandrinus ille Carpocrates omnis spurcitæ ac plusquam lupanariæ foeditatis author, suam quam apud rudem popellum malè blandam subans despumabat doctrinam de Christo mero homine, de Pythagorica etiam, si Superis placet, animarum metempsychosi ac traiectione, alijsque nugis Apostolos habere authores mentiebatur, quibus ipse illam Christum tradidisset secretius, quemadmodum libro primo hinc verbis testatur Irenæus aduersus hæreticos: *ἡ δὲ μὲν παραδοσις αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ἁγίων καὶ ἐκ τῶν ἀποστόλων, ἐν ᾗ οὐκ ἔστι πιστεύσασμαι, ἐν δὲ τῶν συγγράμμασιν αὐτῶν οὕτως ἀναγγελλομένη, καὶ αὐτῶν οὕτως ἐγγράφου, τὸν τὸν ἐν λέγοντες ἐν μυστηρίῳ τῶν μαθητῶν αὐτῶν καὶ ἀποστόλων κατ' ἰδίαν λέγουσιν, καὶ αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀποστόλων, καὶ αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀποστόλων, καὶ αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀποστόλων.* Quod est, Patrari à Carpoeratitilla scelera impia, nefaria, & infanda, equidem haud crediderim. Verum in eorum libris ita scriptum legitur, ipsique narrant, Iesum suis cum discipulis & Apostolis, inquitentes, priuatim fuisse colloquutum in mysterio atque secreto, eosque dignatos esse dignis, & qui parere cuperent, illa tradere.

Artemon.

Artemon etiam ille, cuius delirium Paulus Samosatenus postea renouare conabarur, Christum Dei filium quum merum fuisse hominem doceret, ita quoque Apostolos prædicasse affirmabat, huncque in modum Ecclesi-

*Calumniam in
Ro. Pomijic.*

am Catholicam sensisse ad Victorem vsq; Romanum, sed per Zephyrinum illius successorem doctrinam esse corruptam: quemadmodum est apud Eusebium lib. 5. cap. 27. & Nicephorum lib. 4. cap. 21.

Arrhiani.

Eusebius quoque ille Nicomediensis, Arrhiani incendij quam perniciosus inceptor, & alij eiusdem factionis in Cœciliabulo Antiocheno Episcopi, damnatâ illam dudum Arrhij doctrinâ, veteri quoque non dubitauerunt astruere traditione. Nos neq; Arrhij sectatores fuim? (ita ad Episcopos passim scribebatur,

*Vide Cle.
Alexand.
& Siro.*

tur teste Niceph. lib. 9. cap. 5.) quomodo enim Episcopi Presbyteri cõfessaremur? neque aliam quampiam Fidem, præterquam quæ ab initio promulgata est, recepimus.

Quod tota hæc Arrhiana cohors iactabat, nõ aliam quampiam Fidem se recepisse, præterquam ab initio promulgata esset, id ipsum & illarum cateruarum Apostolico seculo grassantium ductores faciebant, quò nefarijs suis dogmatibus aliquem probabilitatis fucum illinerent. Basilides enim Glauciam D. Petri interpretem, suum iactabat magistrum. Valentinus se Theodadum D. Pauli familiarem audisse. Marcion, & alij, sese D. Matthiæ discipulos nangebantur habuisse magistros, eorumque obtinere & sententiam, & traditam doctrinam. Sed fuit vna omnium Apostolorum (inquit Clemens Alexand. 6. Stromatum) sicut doctrina, ita traditio.

E

Vm igitur prisci Patres Orthodoxi, atque aded Hæretici illi veteres ex ipsis vsque Christianæ Ecclesiæ cunabulis traditionem non scriptam nihil minus ad corroborandam doctrinam Evangelicæ Fidem valere censuerunt, ac diuinam ipsam scripturam, esset quidè hic claudendus liber, nisi nostri instituti demonstratū postulare, non modò sic Patres priscos priuatim suis in scriptis sensisse, verum publicè etiã in publicis Ecclesiæ Christianæ cõuentibus, Synodisque vniuersalibus: quod ubi quàm fieri poterit, breuiter ostenderimus, huic libro lectoris fastidium cauentes, faciemus modum.

Arrhiana igitur blasphemix non modò Alexander ille Alexand. alijque item ceteri obstitabant traditæ de Filio Dei doctrinæ scuto muniti, sed & vniuersum Catholicæ Christi Ecclesiæ Concilium: quemadmodum suo superius loco est demonstratum fuisse, quàm ut repetendum duxerimus.

Ad eum modum & Patres Concil. Gangren. congregati statuunt: *καὶ πάντες, σιωπῶντες ἐπὶ τὴν τὰ παραδόξων ὑπὸ τῶν θεῶν γραφῶν καὶ τῶν ἀποστολικῶν παραδόσεων.* Gangren. *ὡν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γίνεσθαι ἐπιχόρευμα:* Id est, Et vniuersa, inquit in Concilij Epilogo, ut summatim dicamus, quæ nobis à diuinis sunt prodita scripturis, & Apostolicis traditionibus, in Ecclesia fieri optamus.

Hunc in modum, vt alia prætercurram, quò breuis sim, & Synodus illa Nicæna secunda clarissimè traditionibus nititur non scriptis, ad Catholicam de venerandis imaginibus doctrinam conseruandam. Fatemur autem vnanimitè nos, inquit Patres illi, toto orbe numerosissimè congregati in Concilij decreto, Ecclesiasticas traditiones siue scripto, siue consuetudine valentes & decretas retinere velle, quarum de numero est imaginum effiguratio.

Acc vetustissimorum iuxta ac clarissimorum scriptorum vnà & Conciliorum priscorum copiosius recensui testimonia, quò meridiana Solis luce semel facerem manifestius, quæ nam Patrum nostrorum veterum ad vnum omnium fuerit de verbo DEI Evangelico sententia: nempe verbum DEI non esse ex vno Bibliorum libello, coque exiguo, metiendum, aut vniuersum hauriendum: sed ex doctrina illa regni DEI, siue Evangelij, quam Apostolos vel ipse Christus, vel eius Spiritus eis doctor omnibus veritatis promissus docuisset, quamque ijdem Ecclesijs viua voce tradidit. Illa est igitur Fidei Evangelicæ regula, norma, & amussis vnica, quam suis præscripsit Christus in coelos rediturus discipulis: Euntes docete, inquit, omnes gentes, & prædicate Euangelium omni creaturæ, baptizantes eos, docentes seruare omnia, quæcunque mandauì vobis. Hoc illud est verbum Domini, quod manet in æternum. Verbum, inquam, quod teste Diuo Petro & interprete, *ἐστὶ ὑμῶν εὐαγγέλιον.* Vobis est annunciatum, ac per Evangelistas illos à Christo & eius Apostolis missos, toto fuit orbe longè lateque concorditer initio disseminatum.

Illud verbū domini nõ est vniuersum in literas relatū, vti demonstrauimus,

*Ca. xij.
Patres prisci
in Concilio
vobis
esse traditio-
nem ad sta-
tuendam Fi-
dei doctrinam.*

*Concilium
Nicænum.*

*Concilium
Gangren.*

*Concil. 2.
Nicænum.*

*Ca. XIII.
Epilogo
libri 2.*

*Informatio
verbi Dei
Euangelij.
Fidei regula
que.*

sed viua Apostolorum voce pijs illis Christiani regis cum ouiculis, tum pastoribus in fitum atque implantatum. Quod audistis ab initio, in quiete ille, maneat in vobis. Qui hanc doctrinam non adfert, quam scilicet in initio didicistis, ne receperitis eum in domum, ne caue dixeritis ei.

Hoc illud est, quod D. Paulus suos aduersus heterodidas calos praemunit, serio monebat. State, inquit, & tenete traditiones, quas didicistis, sive per epistolam, sive per sermonem, per mensurae conciones, ac vocem quoque viuam.

Hanc igitur vniuersam Apostolorum doctrinam partim scripto, partim & γράφω, sine scripto Ecclesijs in initio traditam, vti ipsi Apostoli, sic & eorum discipuli, omnique posterorum legitimo successione ordine in illorum locum venientium aetas pro germano, veroque agnouit, cenfuit, adeoque obtinuit semper verbo Dei Euangelico, sive in dogmatibus suis Ecclesiasticis tam domi, quam alibi propagandis: sive eisdem aduersus heterodidas calos, haereticos, atque Antichristos defendendis ac propugnandis: tam in priuata etiam per conciones & scriptiones in eos velitatione, quam publica illorum Conciliorum celebratis. Niceni, Gangrensis, Niceni que alterius definitione: vt omittamus nunc ipsorum adeo haereticorum hac in re consensum, qui tantum solidae autoritatis existimarunt Ecclesiasticis in fidere traditionibus, vt sua dogmata satis crediderint communita, vt ut absurda, si eis Apostolicum saltem praetere possent traditionis titulum. Quod vt ipso meridie fieret clarior, hinc sanctissimorum Patrum, qui Apostolos aut ipsi audierunt, aut eorum discipulos, aut Martyrum illorum suo purpureo pro Christo fuso sanguine clarissimorum fuere auditores, hac de re fusi recitauimus testimonia, quod charitati, qua vel inimicis, adeoque nostri nominis hostibus debemus, necdum fratribus communi nobiscum Christiano adhuc nomine gaudentibus, nullique iuratis factioni confuleremus plenius, atque salutarius, nimirum vt ij saltem, qui moderatiori sunt ingenio, nec temeraria peruicaciae contumacia caeci, aut partium studio, aut opinione anticipata infani, re serio expensa, vel tandem cum illo Polemone Xenocratico ad animi sobrietatem, atque Catholicam Fidei sanitatem ab isto hallucinationis nihil minus quam Euangelicae sopore semel excitarentur, ac rem ita claram ac contestatam, vel tandem agnoscerent multo esse verissimam. Quemadmodum enim hic Xenocratis Platonicis scholam luxuriae corolis caput redimitus, ac belletorus, audita illius, qua forte fortuna de temperantia habuit, oratione, ad mentis sanitatem antea luxu & ebrietate perditam reuocabatur, corollis sensum capite detractis, abiectisque, manu etiam pallio subdita, ore vultuque ad verecundiam formato, se illi denique discipulum tradidit, cuius deridendi causa illud accurrerat: sic & horum charissimorum fratrum forte quispiam (nullum enim Germaniae ingenium ita in perditis & desperatis habemus, quod non istas, quae modo, pro dolor, Septentrione nostrum in faelicissime occupant, aliquando perferentiscat tenebras, si modo Christi luce affulgente excitati cuigiler) in hunc clarissimum sanctissimorum iuxta ac doctissimorum Euangelij vere Christiani propagatorum ac propugnatorum inductus Senatum, verecundia victus, non reluctabitur diutius consentienti, adeoque vni illi illorum ad vnum omnium sententiae de verbo Dei Euangelico. Maxima in super mihi in illorum indole ingenua simul & liberali ingenio residet spes, non defuturos, qui cristas, quas adhuc aduersus Catholicos illos Patres gerebant erectiores, sensum, tanquam ille corollas, demittant, manuque abiciant, quasi pristinae infaniae testes, ac vultum animi ad verecundiam componant, illisque se morigeros & obsequentes praebant in discendo vero Dei verbo Euangelico, tam scripto, quam non scripto discipulos, quos sibi antea in Catholicis hominibus illorum discipulis iure putabant deridendos. Sed nunc ad ea, quae supersunt, transeuntes, huic secundo libro aliquem faciamus modum.

cur prolixo aded veteru Patrum cata logo traditi onis non feri pra authori tas commu nia. Polemonis exemplo noni paucos ad mētis sobrietatem reuocandos, qui hanc sanam ac consensu te omnis veterum Patrum Senatui feruientiam, de verbo Dei Euangelico volens serio animaduertere.

Finis libri secundi de verbo Dei Euangelico.

LIBRI

LIBRI TERTII DE VERBO DEI Euangelico argumentum.

Hilla clara atque scriptorum Ordodoxorum suffragijs dudum contestata totius Ecclesia Catholica sententia, colligitur hoc libro vera verbi Dei Euangelici definitio: nempe, quod Deus, ad Euangelium attingens locutus, proponit per ecclesiam credendum: sive id per se ipse loquatur, sive per ecclesiam caput Christum, sive membra Apostolos, Prophetas, Pastoresque Ecclesiae: tam priuatim in concionibus, quam publice in Concilijs. Hinc verbi Dei euangelici fuit partitio in Scriptum, & Non scriptum, sive Agraphon. Scriptum esse Canonice Scripturis comprehensum, omniaque, Canone inclusa pariter esse auctoritatis. Vbi inquiritur, quando Canon Scripturarum primum editus: qui varie auctus: quodque, non ab apostolis, nec in Concilio Niceno, sed Laodiceno demum fuerit certus definitus.

Alteri verbi Dei euangelici pars Agrapha bipartito diuiditur, in Dogmaticam & Mysticam, sive Rituale. Vbi Scripturarum obscuritas docetur, quae certum ac indubitatum sensum nisi ex non scripto verbo Dei non recipiunt. Mox varia Christianae Ecclesiae dogmata ex Traditionibus non scriptis liquido Apostolicis, certoque, Catholicis demonstrantur: ab apostolis nimirum esse tradita, diem Dominicum, Festa aliquot, Symbolum Apostolorum, Quadragesimae ieiunium, etiam cum necessitatis opinione: Quaternorum item temporum, sexta & septima feria olim fuisse Occidentalibus ieiunatum, adeoque, nunc abstincendum, per haec dies a carnibus. Similiter post liberum arbitrium, & Apostolos ecclesijs tradidisse sanctorum imagines, Festaque, sanctis instituisse. Porro demonstratur, sanctos pro nobis superstitibus Deum Optare, sanctorumque, inuocationem, non, vt ait Philippus, Gregorij aetate irrepisse, sed ante annos 260 fuisse Catholicis vsitatis, imò vsque ad annum Domini 100 ascendere ostenditur, & ad apostolorum adco pertinere cum aetate, tum doctrinam. ad haec, quia sanctorum inuocatio hodie oppugnatur infestis, demonstratur contra Apologiam Confessionis Augustanae, D. Hieronymum sanctorum quoque inuocationem defendisse aduersus Vigilantium. Nec eos tantum in genere orare pro ecclesia, sed singulatum etiam pro suis cultoribus. Nec sanctorum inuocationem ad certi generis auxilium, ex Ethnicis esse natam exemplis, nec Catholicis sanctis supplicando, alios alia numina inuocare: sed Deo Optare, qui eius spiritu reuelante nos stras cognoscunt orationes: vbi & modus, quo nostra cognoscant, ex Scripturis atque Orthodoxis P. de claratur. ad haec non esse in Christum Mediatorem contumeliosam sanctorum inuocationem, sed Deo Optare, Max. longè gratissimam, quam certissimè contestatur miraculis: quae Aduersarij cum Porphyrio Apostata, Eunomio, alijsque, priscis haereticis Demodum calumniantur prestigias. Nec esse idolatriam, sanctos aut colere, aut inuocare, quod & olim Pagani & haeretici Catholicae Christi Ecclesiae exprobrabant. Vnde porro demonstratur, Lutheranos verè esse haereticos, quod eisdem plane argumentis Catholicam hodie oppugnant Ecclesiam, quibus olim certò Catholicos certò haeretici.

LIBRI

Verbum Dei non scriptum duplex, Dogmaticum & Mysticum. Quaternorum item Quadragesimae, sexta & septima feria olim fuisse Occidentalibus ieiunatum, adeoque, nunc abstincendum, per haec dies a carnibus. Similiter post liberum arbitrium, & Apostolos ecclesijs tradidisse sanctorum imagines, Festaque, sanctis instituisse. Porro demonstratur, sanctos pro nobis superstitibus Deum Optare, sanctorumque, inuocationem, non, vt ait Philippus, Gregorij aetate irrepisse, sed ante annos 260 fuisse Catholicis vsitatis, imò vsque ad annum Domini 100 ascendere ostenditur, & ad apostolorum adco pertinere cum aetate, tum doctrinam. ad haec, quia sanctorum inuocatio hodie oppugnatur infestis, demonstratur contra Apologiam Confessionis Augustanae, D. Hieronymum sanctorum quoque inuocationem defendisse aduersus Vigilantium. Nec eos tantum in genere orare pro ecclesia, sed singulatum etiam pro suis cultoribus. Nec sanctorum inuocationem ad certi generis auxilium, ex Ethnicis esse natam exemplis, nec Catholicis sanctis supplicando, alios alia numina inuocare: sed Deo Optare, qui eius spiritu reuelante nos stras cognoscunt orationes: vbi & modus, quo nostra cognoscant, ex Scripturis atque Orthodoxis P. de claratur. ad haec non esse in Christum Mediatorem contumeliosam sanctorum inuocationem, sed Deo Optare, Max. longè gratissimam, quam certissimè contestatur miraculis: quae Aduersarij cum Porphyrio Apostata, Eunomio, alijsque, priscis haereticis Demodum calumniantur prestigias. Nec esse idolatriam, sanctos aut colere, aut inuocare, quod & olim Pagani & haeretici Catholicae Christi Ecclesiae exprobrabant. Vnde porro demonstratur, Lutheranos verè esse haereticos, quod eisdem plane argumentis Catholicam hodie oppugnant Ecclesiam, quibus olim certò Catholicos certò haeretici.

LIBRI III. DE VERBO DEI EVANGELICO Methodus atque Epitome.

Verbi Dei definitio. EX illa clara ac contestata clarissimorum Scriptorum Catholicorum suffragijs, atque totius Ecclesie Orthodoxae sententia, in vniuersalibus Concilijs, colligitur nunc vera verbi Dei definitio. Cum enim verbum Dei est, quicquid Deus loquitur, verbum Dei Evangelicum recte definitur, quicquid Deus ad Euangelium attinens locutus, proponit per Ecclesiam credendum: siue id suo ore, siue per Christum Ecclesiae caput, siue per Apostolos & Prophetas Ecclesiae membra, siue denique per totam Ecclesiam, eiusque Pastores, vti in Concilijs & Synodis loquatur.

Diuisio. Partitio verbi Dei Evangelici in scriptum, quod Scripturis Canonicis est comprehensum: I I. & non scriptum, siue τὸ ἀγγραφον. Quod omnia Canone comprehensa, eiusdem pariter sunt authoritatis diuinae, & quoniam pacto Canon variè varijs sui partibus sit auctus citra omnè verbi Dei iniuriam.

Canon Scripturarum diuinarum. De Canone scriptorum Euangelicorum, quando primùm editus. Quod non est Apostolorum Canon, qui vulgo habetur 85, sed supposititijs. An in Concilio Nicæno editus fuerit Scripturarum Canon? Quod nihil fuerit certò definitum de Scripturis ante Concilium Laodicenum.

Scripturarum obliuio. Cur Concilium Africanum locupletioem Scripturarum diuinarum praescripserit Canonem, atque Laodicenum?

Scripturarum obliuio. De altera verbi Dei Evangelici parte Agrapha, siue non scripta, quae bipartitò diuiditur, in dogmaticum, & Mysticum siue Rituale.

Scripturarum obliuio. Digressio de Canonicarum Scripturarum obscuritate, quae luculentis aliquot clarissimorum veterum Scriptorum testimonijs demonstratur aduersus eos, qui imperito populo adulantes, eam manifestam, cognituque perfacilem nugantur.

Scripturarum obliuio. Scripturarum sensum verum, certum, & indubitatum, nisi ex verbo Dei non scripto aut peti, aut haberi non posse.

Dies Dominicus. Nunc ad alias partes verbi Dei non scripti declarandas acceditur. Itaque ostenditur in titò, diem Dominicum, aliaque Christianae Ecclesiae Festa ab Aduersarijs etiamnum obseruata, nisi traditionibus non scriptis defendi nõ posse, & quid Veteres de illis senserint. Symbololum, quod Apostolorum Quadragesima ieiunij.

Quatuor tempora. Quadragesimae ieiunium ex verbo Dei Evangelico non scripto obseruandum esse demonstratur: quodque cum necessitatis opinione & de carnibus abstinentia apud Priscos fuerit creditum pijs omnibus custodiendum, ex D. Augustino, & Hieronymo, Theophyloto Alexandrino, Faustoque Manichaeo.

Sexta & septima feria olim ieiunatum. Quaternorum temporum ieiunia ex eodem fonte Apostolico monstrantur & nata, & Sextam & septimam feriam hebdomadae fuisse apud veteres ieiunij deputatam. Vnde in hodiernum vsque diem Catholicis reliqua sunt tenuia quaedam veteris ieiunij lineamenta, puta carniū abstinentia passim, alicubi ouorum etiam.

Libertatis arbitrium. Cur hodie à carnibus abstinentium die Veneris & Sabbatho. Ieiunij Christiani hinc declarentur effecta, vsusque planè salutare, quod maximi sint in primis apud Deum meriti, ac verè eius iram placent, ex D. Augustino, Cypriano, & Ambrosio.

Libertatis arbitrium. Quo plenius bonorum operum perspiciatur fructus & meritum, declaratur liberi arbitrij natura.

Gratia Christi adiuuans. Doctrina eius Catholica & Orthodoxa paucis explanata. Origo doctrinae fanaticae circa liberum arbitrium eruitur, & suis refertur accepta & auctoribus & renouatoribus haereticis.

Iustitia piorum. Quoniam modo liberum arbitrium operetur rectè, an per se, an Christi auxilio adiuti? Qualia liberi arbitrij gratia adiuti opera.

Operum iustitia. De perfectione iustitiae Christianorum, qualis nam sit in hac vita. De piorum operum effectis & meritis, vbi Caluini cauilla obteruntur, & calumnia Confessionis Saxonica obtunditur.

De fiducia piorum operum aduersus iudicij illius metum. Vbi Fides specialis ista expugnatur,

gnatur, quod Paulus eam nefciuisse demonstratur ex Ambrosio, Augustino, Chryfostomo, Theodoro.

XXII. Vita aeterna bonorum operum merces esse & stipendium ostenditur.

XXIII. Sanctorum imagines ab Apostolis esse Ecclesijs traditas ex D. Basilio.

XXIII. Dies item festos Sanctis fuisse ipsa Apostolorum aetate consecratos.

XXV. Sanctos pro nobis orare paucis demonstratur.

XXVI. Sanctorum inuocationem non Gregorij aetate anno Domini 600. irrepsisse, quod ait Apologia Confessionis Augustanae, sed ante annos 1200. Ecclesijs Catholicis fuisse vsitatisissimam, clarissimis Orthodoxorum Patrum testimonijs docetur: atque in annum Domini vsque 160. assurgere demonstratur ex Nazianzeno, Augustino, Cypriano, & alijs.

XXVII. Inuocationem Sanctorum ad Apostolicam & aetatem & doctrinam pertinere inde liquidò demonstratur, quod Sanctorum festa Apostolorum aetate instituta coniunctam habuerint praeter imitationis aut Fidei exercitium, Sanctorum inuocationem in prisca Ecclesia. Quod ex August. Basilio, Nazianzeno, & Nectario, alijsque, Concilio denique Gangrensi ad liquidum comprobatur.

XXVIII. Demones Sanctis hanc gloriam inuidisse per Eustachium anno 320. qui & ante Concilium Nicænum damnatus est. Rufus per Iulianum Apostatam bellum Sanctis instauratum.

XXIX. D. Hieronymum aduersus Vigilantij somnia defendisse Sanctorum inuocationem, quod negat Melanthon in Apologia Augustana.

XXX. Sanctos non in genere tantum orare pro Ecclesia, vti ait Apologia Augustana, sed singulatum pro suis cultoribus, ciuibus & precatoribus.

XXXI. Sanctos rectè ad certi generis auxilia inuocari contra Melanthonem Apolog. Confess. August.

XXXII. Inuocationem Sanctorum ad certi generis auxilia non esse natam ex Ethnicis exemplis, vti blasphematur Melanthon. Quis factum, vti à Sanctis, qui omnia possent impetrare bona, & omnia item mala deprecari, olim Catholici vel August. aetate quaedam peculiariter ab eis sibi sint deprecati vel bona vel mala, quae non ab alijs.

XXXIII. Catholicos Sanctis supplicando non inuocare alios alia numina, vti blasphematur Confessio Saxonica, & olim Pagani, & Faustus Manichaeus.

XXXIV. Sanctos nostras preces cognoscere demonstratur.

XXXV. Quo nam modo cognoscant Sancti orationes, videndone audiendo? vbi ostenditur ex Sancti nostri August. Sanctos Spiritu Dei reuelante cognoscere nostratia.

XXXVI. Non esse in Christum meditatorem contumeliosam Sanctorum inuocationem. Vbi explicatur, quo sensu Christus vnus sit mediator & intercessor.

XXXVII. Non esse idololatriam inuocare aut colere Sanctos, vti blasphematur Confessio Saxonica, cum Fausto Manichaeo & Porphyrio Apostata.

XXXVIII. Lutheranorum blasphemias in Catholicos, conuitia Paganorum & Philosophorum, profcorumque aded haereticorum superare.

XXXIX. Sanctos colere & honorare, non esse in Deum contumeliosum, vti vult Confessio Saxonica.

XL. Sanctorum inuocationem Deus Maximus clarissimis & certissimis cõtestatur sibi multò gratissimam miraculis: quae Aduersarij cum Porphyrio Apostata, Eunomio, priscisque alijs haereticis Daemonum calumniatur praestigias. Vbi ostenditur Lutheranos suis argumentis seipfos conuincere haereticos, & nos esse Catholicos: quod eisdem argumentis ab orco reuocatis nos hodie oppugnant, quibus olim certò Catholicos certò haeretici.

EVAN-

Fiducia operum.
Fides specialis.
Vita aeterna est merces.
Imagines Sanctorum inuocatio.
Apostolos vtrudesse.
SS. inuocationem ex Origene.
Concil. Gangren. & Basilio.
Vigilantius Sanctorum inuocationem oppugnabat.

Miracula.

72
EVANGELICAE PA-
NOPLIAE, SIVE DE VERBO DEI
EVANGELICO, LIBER TERTIVS,
 AVTHORE D. VVILHELMO LINDANO
 Dordraceno, S. Th. Doct. &
 Professore.

C. AP. I.
 Vera verbi
 Dei Euange-
 lici definitio.

Verbum Dei
 quidnam.

His, quæ adhuc verbum Dei Evangelicum inuestigando diximus, liquere confidimus, non id esse duntaxat Dei verbum, quod sacris literis est comprehensum atque conclusum: nunc quid nam verè, pleneque sit, est definiendum.

Verbum Dei est, quicquid Deus loquitur: siue priuatim alicui, vti Abrahamæ de relinquenda Chaldaea: Moysi, de Aegypti fuga: Symeoni iusto, de videndo Messia: siue toti publicè in Ecclesia. Vtrumque genus bipartitè diuiditur, in scriptum & Agraphon, siue non scriptum. Verum quemadmodum quædam Deus suis electis loquitur, quæ ad omnes pertinent nihil, vt illis quidem sunt verbum Dei, alijs verò minimè: verbi causa, quòd Iacobo in Aegyptum erat descendendum: quòd Symeon, nisi viso Messia, non moreretur: ita quæ per Ecclesiam sui Spiritus Discipulam proponit credèda, sunt ea quidem in vniuersum omnibus verbum Dei. Quod non ita accipiendum velim, perinde quasi Fidelium singulis singula verbi Dei membra, siue articuli, sint singulati atque articulati credenda: sed quod sufficiat illam Christi tenere Fidè, quam illius Spiritus Catholicam atque Apostolicam docet Ecclesiam. Postem id plurimis obscuriorum dogmatum haud ita in vulgus notorū exemplis demonstrare: verum multum esse nolo in re haud multum dubia aut obscura. Itaque si Dei verbum est haud dubiè, quod Deus loquitur, in prociuctu fuerit perspicere, quid nam verè sit verbum Dei Evangelicum, de quo nobis omnis est instituta disputatio. Est autem, quod Deus ad Euangelium attinès, locus, proponit per Ecclesiam credendum. Hic porrò nihil interesse existimandum est, siue id Deus Opt. suo quasi ore loquatur: verbi gratia: Hic est filius meus dilectus, ipsum audite: siue per Ecclesiam caput Christum: vt, Nemo venit ad Patrem, nisi per me: siue per Ecclesiam membra Apostolos, Prophetas, & Euangelistas: vti, Qui habet aures audiendi, audiat, quid Spiritus dicat Ecclesijs. Item, State & tenete traditiones, quas didicistis, siue per Epistolam, siue per sermonem. Rursus, Si quis vobis euangelizauerit præter id, quod accepistis, anathema sit. Et, Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, ne recipiat eum in domum, nec aue ei dixeritis: siue denique per Ecclesiam pastores, ipsamque adeo totam Ecclesiam Spiritu sancto illi per Christum promisso doctore sempiterno erudiendam, atque gubernandam: vti Ecclesiam defini-
2. Theoph. 2.
Galat. 1.
2. Ioan. 23

Verbum Dei
 Evangelicum
 scriptum co-
 gnoscitur per
 non scriptum.

Cæterum qualecunque sit tandem Dei verbum Evangelicum, in duo illa resluit capita, Scriptum & non scriptum: quod superius est pluribus demonstratum exemplis, quàm vt ijs repetendis longiores esse conueniat. Illius verò hic est admonendus pius lector, Verbum Dei scriptum nisi per verbum Dei non scriptum certò atque indubiè cognosci non posse, quod Euangelia quatuor, nec plura, nec pauciora suo exemplo locupletissimè faciunt conuersum.

Proinde haud adèdè magni fuerit negotij, hisce accuratè pèsitatis, perplexam illam

illam dissoluere questionem, vtrius nam Verbi Dei autoritas sit maior, scripte an non scripte? Hoc est, Scripturarum ne, an doctrinæ Catholicæ atque Apostolicæ? Verum ea in alium locum oportuniorem reposita, ipsam verbi Dei Evangelici partitionem in præsentia diffusius vt persequamur, nostri instituti poscit ratio.

Cum itaq; bipartitè sit diuisum, in Scriptum & Agraphon, siue non scri-
 ptum, de ijs ordine est dicendum. Scriptum Dei verbum Scriptura Eccle-
 sijs à Spiritu sancto tradita omne complectitur. Quicquid ergo extra eam ab
 Ecclesijs approbatum, siue apud Christianos legitur Apocryphon, vt Nico-
 demi, Bartholomæi, aut alterius Euangelium, aut etiam Iacobi Apostoli nu-
 per in lucem editum Protœuangelium: siue alibi extat, vel apud Manichæos,
 vt illa, quam mentiebantur, Christi epistola, fundamenti nuncupata: aut Iu-
 dæos etiam, vt Enoch liber: similiaque, nullum inueniunt diuinæ authorita-
 tis locum. Sed de ipso sacrarum scripturarum corpore, siue, vt appellabant ve-
 teres, Canone, maior existit inter Christianos disputatio, videlicet: vtrum
 omnia Canone comprehensa diuinæ sententiæ habeant autoritatem? Rur-
 sus, si habeant, vtrum habeant omnia parem? Quæ quidem quæstiones, sicuti
 in veteri Ecclesia iustam merebantur discussionem: ita nunc temporis cum
 varijs Ecclesiasticis Concilijs sint definitæ, adèdè non merentur vllam disqui-
 sitionem, vt ei, qui de eis ambigendi locum sibi putet superesse reliquum, in-
 ter pios Catholicæ Christi Ecclesiæ filios salutis æternæ ratio cõstare nequeat.
 Posterior itaque quæstio minimum habet difficultatis: contra prior, pluri-
 mum. Verum qui varias verbi Dei species supra recensitas animo tenet, sicuti
 omne Dei verbum agnoscit Dei verbum, hoc est, paris atque eiusdem plan-
 tæ authoritatis, quippe ex vno eodemque ipsissimæ veritatis ore natum atque
 profectum: ita omne, quod Catholica Christi Ecclesia sancti Spiritus sui ma-
 gistri vnctio atque doctrinæ consentaneum suscipit, indubitato verbum
 Dei est habendum.

C. AP. II.
 Verbi Dei
 Evangelici
 partitio in
 scriptum &
 non scriptum.
 Scriptum
 Dei verbum
 Canone est
 comprehen-
 sum.

Canonice
 autoritatis
 liber quid.

Scripturarum
 omnium Ca-
 nonicarum
 par eadem-
 que est au-
 thoritas.

Hanc verbi Dei regulam, siue Scripturarum Canonem nihil variat, quòd
 variè alijs atque alijs temporibus multis sui partibus, & ijs non exiguis, inter-
 dum aucta fuerit, & auctarijs aliquot quasi cumulata: sed sicuti vnà cum ac-
 crescente Dei Opt. in homines benignitate illustrissimum Christianæ Fidei
 Solem magis atque magis accendit: ita Christianorum animos clarissimo ve-
 ra in Deum pietatis, veræq; religionis lumine maiorem in modum illustra-
 uit. De huius igitur Scripturarum Canonis varietate primùm, mox de indu-
 bitata eius fide nobis, quàm fieri potest restrictè, video dicendum.

Quod ad veteris Testamenti libros Canonicos attinet, breuitatis causa ni-
 hil in præsens dicendum duximus, quòd illius Canonis auctus omnibus sint
 notiores, quàm vt de ijs sit differendum futurus: nisi forte aliquis de librorum
 Indaicorum discrimine existimet non nihil commentandum: cur alios, in-
 quam, hagiographos, seu vt ipsi vocant כְּתוּבִים kethuvim scriptos, alios verò
 legis & Prophetarum hodie appellent? Rursus an Psalterium eo habeant au-
 thoritatis loco, quo vetus Synagoga, Christi tempore? an potius in nostri sci-
 licet Messia crucifixi gratiam, vti Iacobus de Valentia, & alij sentiunt, suo di-
 mouerint gradu? cur item Esdræ libri, Thobia, Iudith, Machabæorum & reli-
 qui ab Ecclesia illa veteri, non meruerint autoritatem Canonicam? & si que
 horum similia: quæ cum ab alijs doctissimè iuxta ac luculenter sint pertracta-
 ta, nolimus in re minùs necessaria esse copiosi. Præsentis igitur instituti me-
 mores, nunc illud persequamur, quò nam pacto Evangelicarum Scriptura-
 rum Canon varijs subinde fuerit partibus auctus, cur item veteris Testamen-
 ti volumina, nec vnuerfa, nec eodem tempore in Christianæ Ecclesiæ Cano-
 nem suère suscepta?

quomodo
 Scripturarum
 canon libri-
 rum aliquot
 incrementis
 ve. alijs atque
 alijs fuerit
 auctus circa
 omnem ver-
 bi Dei in-
 tiam.

Iudeorum
 recentiorum
 impietas sa-
 crilega in
 Scripturarum
 diuinarum
 Canonem.

Quando primùm certus Evangelicarum Scripturarum Canon fuerit
 Ecclesijs Christianis præscriptus, permagni interest, ad quæstiones hu-
 ius ætatis dissoluendas cognoscere. Nos quod meditando sumus
 assequati,

C. AP. III.
 Canonis li-
 brorum Eua-
 g.

Quid igitur causa, inquit, quod Concilium Africanum longe locupletiorum ediderit Scripturarum sacrarum Canonem? Nam praeter illos Hebraeorum libros Canonicos, & in Laodiceno Concilio enumeratos, diserte accenset libros Thobiae, Iudith, duos item Machabaeorum, quos vna cum alijs in diuinarum Scripturarum auctoritatem habendos constituit.

In praescribendo sacrorum librorum numero (vt quod equidem citra cuiusquam, vti praefati sumus, praedictum sentio, in medium proponatur) idem plane vsu venisse videre videor, quod in dogmatibus certo Christianis & Ecclesiasticis. Quemadmodum enim varijs de Fidei capitibus varie a grauiissimis Scriptoribus Ecclesiasticis iudicatum fuit, atque aded libris in lucem editis pro varietate assertis ac propugnatis, quaestione in medijs suspensa, in vtramque partem quidem grauibus argumentorum momentis huc illuc exagitata, sed in neutram certo definita: ita circa libros certo Canonicos ad quoddam tempus accidisse a vero minime abhorreat: vt quidam in Canonem quosdam annumerarint, quidam eosdem minime iudicant accensendos, atq; in librorum diuinae auctoritatis Catalogos referendos. Istud ex ijs, quae Eusebius Caesariensis narrat, liquidius constat, quam vt nostra orationis luce sit demonstrandum aut clarius aut diffusius. Sanè ex illo vno D. Serapionis exemplo dudum a nobis lib. I. commemorato videat perspicue lector candidus, quam fuerit illo etiam saeculo Apostolico incognitus, nedum incertus vel Euangeliorum numerus: qui Euangelium Petri nomine dudum suis legendum quum approbasset, paulo postea idem Petri esse pernegauit, atq; suis vltra legendum interdixit.

Quid mirandum igitur, si hoc libris quibusdam ex Iudaica Synagoga, vnde nostra Christi Ecclesia, ceu ex radice plantarium, auulsa, mutuatis, imò in dotem assignatis, credamus euenisse: vt scilicet non statim eis diuina inter omnes constaret auctoritas. Certè D. etiam Pauli epistolis non ita ab initio, imò ne Hieronymi quidem aetate sua certo constabat auctoritas. Nemini est ignota illa de epistola ad Hebraeos controuersia: quam vt Graecanica & Orientalis Ecclesia pro D. Pauli foetu agnouit: ita Romana eius saeculo nondum eam pro Paulina indubitate accensuit: quod vnus Gaius Romanus Presbyter suo demonstrat exemplo, qui reclamare minime fuisset ausus, si eam illa aetate pro Paulina indubitate praedicasset.

Variantibus itaque de librorum veterum auctoritate Scriptorum Ecclesiasticorum sententijs, illi in Laodicena Synodo Patres sanctissimi eum videtur praescripsisse Canonem librorum, qui Ecclesiarum, sive Episcoporum iudicio videbantur certo Canonici, atque extra controuersiam positi. Postea vero consopitis, vt fit, varijs Scriptorum sententijs, veritate clariùs affulgente, visum est Dei Ecclesiae illos accensere, qui in posterum indubitate habendi essent Canonici. Sic enim Spiritus sanctus suam gubernare iam ab initio vsque consuevit Ecclesiam, vt paulatim ea ex ambigua veritatis caligine ad manifestiorem prouehat veritatis lucem cognoscendam: non modo in dogmatibus innumeris, vt de Christi mysterijs, de illius regno, an gemmatum foret & aureum: an lex cum Euangelio seruanda, & similia: sed in libris aded Canonicis, quod vna D. Pauli ad Hebraeos epistola, & Apocal. Ioa. docet liquidius, quam vt pluribus res sit exemplis illustranda. Initio de sententia dubitatum, an Apostolico Spiritu digna: mox de auctore, an Apostolus, an Apostolicus, an Clemens? an Lucas? an Paulus? Sic de Apocalypsi, an Apostoli, an Cerinthi? an Ioannis Evangelista? an Ioannis Theologi non Apostoli?

Ad hunc igitur modum equidem crediderim Spiritus sancti Ecclesiae magisterii consilio atq; magisterio factum, vt Canon ille Scripturarum in Concilio Africano sit editus locupletior, atq; non exigua librorum aliquot accessione auctior, puta Thobiae, Iudith, & Machabaeorum: De libris autem noui Testamenti praedem controuersis, nimirum ad Hebraeos, Petri, Ioannis epistola 3. & Apocalypsi, concorditer Synodo Laodicena fuit & hic constitutum.

gelicorum affequuti, citra vllum rectius sentientium praedictum peruestigandae veritatis causa perlibenter & candidè in medium proponemus.

Illum itaque Scripturarum Canonem, qui vulgo in Canonibus, vti appellantur, Apostolicis, cap. octogesimo quinto circumfertur, ab Apostolis non fuisse praescriptum hinc liqueat, quod eo multa sunt comprehensa, quae nondum ab Apostolis erant scripta: vt plurimae D. Pauli epistolae. Rufus D. Petri, & Ioannis nec Euangelium, nec Apocalypsis.

Iam vt de isto Canonem, quos certum est veterum Scriptorum testimonij aliquot edidisse Apostolos, numero nihil dicam, qui 85. accenset: quos Patres in Conc. 6. Oecum. Constantinop. congregati videbantur agnoscere genuinos, licet Zephyrini sententia Canones Apostolorum 60. tantum: Leonis vero tantum 50. esse receptos, legas distin. 16. satis praese fert argumenti, quantum mereatur fidei: quod duas Clementis Roman. Pont. epistolae annexat & praerceptiones, siue ordinationes libris octo comprehensas annumerat: cum illarum nihil illi quidem Patres meminere: has vero vt haereticorum foetibus, aiunt, adulteratas repudiarent.

Adhaec cum illic tres recipiantur Machabaeorum libri (nisi codices Latini, simul & Graeci, tam ab Haloandro in Germania, quam a Ioan. Tilio in Gallia editi sunt mendosi) mirum videatur, cur tertium praeduoobus illis Catholica refecerit Ecclesia?

Verum ne quid addubitem de huius Scripturarum Canonis adulterio, facit Canon ille Scripturarum Concil. Laodice. qui non modo Machabaeorum omnium non meminit, sed ne Iudith quidem, aut Thob. sicuti nec Ecclesiastici, aut Sapient. quod praeter exemplarium veterum consensum etiam Nazian. Canonicos libros carmine complexus contestatur, &c.

Qui si tunc temporis indubitate fuissent Canonici, nequaquam sanctissimi PP. eorum nomina Catalogo Scripturarum in Ecclesijs legendarum, & in auctoritatem, inquit Canon. 59. recipiendarum passim fuissent manere conclusa.

Iam num ante Conc. Laodicenum fuerit Ecclesijs certus Scripturarum Canon praescriptus in Concilio illo Niceno ante annos circiter 80. vehementer vt dubitem, facit, quod apud Hier. Praefat. in Iudith reperitur: Apud Hebraeos inquit, inter hagiographa Iudith legitur, cuius auctoritas ad roboranda illa, quae in contentionem veniunt, minus idonea iudicatur: Sed quia hunc librum Synodus Nicena in numero sanctarum Scripturarum legitur computasse, acquieui postulationi vestrae, imò exactioni, & quae sequuntur. Si Nicena Synodus olim hunc Iudith librum cum alijs in Canonem redegerat, cur annis 80. post eum non accenset Laodicena? cur Nazianzenus eius non meminit? Sed legitur computasse, ait Hiero. quod mihi dubitatis suspicionem subindicare videtur: nisi fortasse quis hunc de libris Canonicis Nicenum Canonem vna cum plurimis alijs, minimum, vti equidem arbitror 47. teste D. Iulio I. Rom. haereticorum fraude fuisse accisum, atque Ecclesijs sublecutum opinetur. Cui ne suffragemur, cogit pia de sanctiss. PP. in Conc. Laodiceno congregatorum existimatio, non eos illa aetate, qua Canonum scientia in primis ornabat Episcopos, tam fuisse sui & officij & nominis oblitos, vt illos aut nescierint, aut desideratos non requisierint. Ad haec, si verè legitur, quod ait Hieronymus, legi Iudith Concilium Nicenum inter Canonicos computasse, quid fibi vult, quod idem in librorum Salomonis praefatione scribit, Ecclesiam libros Iudith, Thobiae, ac Machabaeorum legere quidem, sed inter Canonicas Scripturas non recipere? Verum nihil hac de re in Concilio illo Niceno fuisse definitum, vt existimem, inuitat, quod hunc Laodicenum de Canonicis Scripturis Canonem vna cum reliquis Synodo Constantinopolitana 6. in Trullo approbarit: quod minime videtur fuisse factura, si designatum a 318. illis Patribus doctissimis Nicenis, iuxta ac sanctissimis Laodicenis aut non recepissent, aut decurrasset sacrarum Scripturarum Canonem.

Quid

De Canonibus Apostolicis, quod sint vti aiunt adulterati.

Carol. Margui constit. Concil. Nice, 2. Caro. 8.

Lib. I. cap. 23

Vide Catalog. Hiero. Gaius.

Conc. Africanum locuple- tiorem Canonem Scri- pturarum Laodiceno praescripserit

Vi quaedam Fidei capita, temporis lapsu sum certò definita, ita ex Scri- pturarum Cano. nume- ris.

Libri cerio- Canonici, Thobiae Machabaeorum, Epi. Hebr. Apocalypsis

Quod Concilij Africani 3. cui Diuus Augustinus interfuit, decretum in octava Synodo vniuersali in Trullo congregata, quia fuit approbatum, atque Roman. Pontificis Ecclesiaeque Apostolicae consensu roboratum, in dubium vocari nequit a pio Catholicae Christi Ecclesiae filio: qui secundum Christi eius sponsi promissionem fallere nesciam sibi, pro eo atque oportet, persuasum habet, in Concilij legitime, recte ac ordine congregatis Spiritum adesse doctorem simul & ductorem, qui in omnem dirigat veritatem.

omnium
Scriptura-
rum Cano.
par auctori-
tas diuina,
nullus aucto-
ritatis gra-
dus.

Qui hic igitur Spiritum sanctum agnoscit magistrum ac Doctorem, non solum dubitare nescit de Concilij decreto, an verum sit, nec ne: sed vniuersa semel omnia suscipit pia cum fide credenda, tum diligentia obseruanda, quae praescribuntur Ecclesiae filijs. Quare cum omnia Scripturarum dogmata eundem habent Spiritum sanctum magistrum, eadem necesse est habeant omnia auctoritatis maiestatem. Qui igitur in Scripturarum Christianarum corpore quosdam quasi auctoritatis gradus conantur locare, sicuti in Iudaico Bibliorum Canone est videre, non obscurum est, quam illi seipsi impio contaminent sacrilegio, quod vnam eandemque Spiritus sancti vocem impio humanae stultitiae discerniculo audeant in varias imparis discernere atque distribuere auctoritatis classes. Verum illi hos impietate superant, qui librorum Canonicorum quosdam sua audent temeritate a Canonica & diuina auctoritate submouere, vt qui ad Hebr. epistolam, Iacobi, aut Ioannis. Rursus qui Ecclesiasticum reiiciunt: quem Lutherus & Calvinus pro suo, inquit, iure potest repudiare, si eius auctoritate vrgeatur: & alibi, in quem, inquit, ius meum remitto.

De seruo
arb.
2. Calu. Dis-
sili. cap. 10.
1. Ibidem.

At qui cur non recte, inquit, Lutherani Machabaeos repudiant, & Ecclesiasticum Calvinus, cum D. Hieronym. praefat. in libros Salom. disertè pronunciet, Ecclesiam sicut Iudith, Thobiae, & Machabaeorum libros legere quidem, sed eos inter Canonicas Scripturas non recipere: ita Ecclesiasticam, Syrach, ad aedificationem legere plebis, non ad auctoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam? Sedulus sacrarum literarum candidatus, qui non ad contentionem, sed veritatem perdiscendam sua habet studia comparata, illam D. Augustini studiorum regulam vbiq; grauioribus in controuersijs meminerit sibi adhibendam, si modò ad veri cognitionem verè aspirat: Distingue tempora, & concordabis Scripturas: quae non modò in dissolendis Scripturarum pugnis in speciem mirè infestis atque tumultuantibus adeò, concordiam adfert sententiarum placidissimam: verum etiam veterum quoque dictis concorditer conciliandis maximum adfert operæ pretium, quae prima fronte ex diametro videbantur dissidere.

Aurea D.
Augustini
regula diffi-
cultatibus
plurimis dis-
soluendis
idonea.

Hæc si adhibeatur nodo praesenti, nullo sanè licebit negotio dissoluere. D. Hieronymus Concilio Africano illo 3. quod sub Bonifacio coactum legitur (nisi fallit codicum fides) non nihil videtur antiquior, ac ni me annorum calculus in errorem trahit, iam ad Christum nos praecurrerat isthoc euocatus exilio. Sed vixisse faciamus, fieri sanè potest, vt eum huius rei definitio fugerit, sicuti Augustinum Nicænus Canon de duobus Ecclesiae vnus Episcopis, siue coadiutore non assumendo: & vt norit, non continuò vim suam habet Prouincialis decisio. Nobis verò, quibus hæc indubia Ecclesiae Christi definitio per tot Conciliorum decreta innotuit, aliud sentire, nedum dicere, de libris Canone conclusis minimè licet, quam quod D. August. de Machabaeorum profitetur Scriptura: libros, inquam, Machabaeorum, ait lib. 18. cap. 36. de ciuitate Dei, non Iudæi, sed Ecclesia habet pro Canonicis. Verum hac de quaestione alibi erit fufus dicendi locus commodior.

Machabaeos
non Iudæi,
sed Ecclesia
Christi ha-
bet Canoni-
cos, August.

C. AP. V.
Verbi Dei
Euangel. non
scripti parti-
tio in Do-
gmaticum
& Rituale.

Quando, quod ad illam verbi Dei Evangelici partem Scripturis comprehensam attinet, explicatum est, pro ea, quam praesens efflagitat institutum ratione, nunc ad alteram transcamus, quae Agrapha, siue Non scripta dicitur, pari si non breuitate, attamen luce pertractandam.

Quan-

Quandoquidem Evangelicum Verbum omne sit aut Scriptum, aut Agraphum, vt Solis luce clariùs arbitramur esse ostensum superius: illud quidem, quos diximus, libros habet Canonicos, id est, diuinæ prorsus auctoritatis, adeò vt ijs, qui resistat, iam se apertius ipse pronuntiat hæreticum, imò infidelem verius, & ariov a fide alienum, quam quo cum sit disputandù fufius. Hoc verò Non scriptum bipartitò diuidi potest, nimirum in Dogmaticum, & Mysticum, seu Rituale. Dogmaticum dicimus, quod extra Scripturam quaedam habet dogmatum genera, quae in illa aut non sunt comprehensa, aut si comprehensa, ita profectò reconditè illic delitefcunt inclusa, imò abstrusa, vt nisi ab hominibus acutissimi ingenij, acrisque iudicij excludi, ac erui non possint: aut consentanea veterum Patrum interpretatione liquidò corroborari. Prioris generis exempla sunt, Symbolum Apostolorum esse Apostolorum, diem Dominicum, festaque Christiana esse colenda, ieiunandum esse per Quadragesimam. Rursus per stata illa quatuor, quae dicuntur, anni tempora, diebus item Veneris, atq; Sabbathi a carnium esu abstinendù. Rectè imagines Diuorum haberi apud Christianos, rectè coli, festaq; eis sacrari: rectè item Sanctos inuocari ad auxilium atque intercessionem apud Deum Opt. Max. & si quae horum similia. Posterioris autem exemplum est, Spiritum sanctum à Filio procedere, Filium Patri esse homiusion, extremæ vnctionis Sacramentum à D. Iacobo esse commemoratum. Rursus Confirmationis Sacramentù D. Lucae verbis esse Christianis descriptum: & si quae sunt huiusmodi, quae nos hoc loco ad Verbum Dei Evangelicum non scriptum referenda putauimus, quod praefractor quispiam non tam Scripturarum auctoritate propter obscuritatem, aut sensus indubitati certique ambiguitatem, quam liquidis vetustissimorum testimonijs de vero illarum sensu conuinci nequeat, aut erroris relargui: quod exemplis de imaginum apud Christianos vsu, & de vera corporis sanguinisque Domini in Sacramento praesentia ostendendum erit.

Dogmaticum

Porro alteram verbi Dei Evangelici non scripti partem, Mysticum seu Rituale dicimus, quod Sacrorum ritus praescribit. Hi verò ritus aut circa seiprem versantur Sacramenta, aut res alioqui sacras, Deoque Opt. Max. consecratas, quales sunt Crucis consignatio, virginum deuotio, Monachorum ac Therapeutarum dedicatio, aquae, salis, & rerum similibus consecratio. Quod genus est subtilius expendenti ad prius fortè videbitur pertinere, nos tamen lucis maioris rebus alioqui obscuris affundendae causa discernendum duximus.

Mysticum
sive Rituale
verbum Dei
Euangelicè.

Prius verò de hisce Verbi Dei Evangelici partibus quam differamus copiosius, paucis mihi antè video non nihil esse de Scripturarum Canonicarum obscuritate percipiendique difficultate dicendum, quò hinc liquefcet clariùs, sensum earum certum ac indubitatum rectè inter Verbi Dei Non scripti species fuisse accensum. Mox ad caetera huius generis singulatim fufius persequenda erit accedendum.

Quod D. Petrus Apostolorum Princeps, sacrasque literas excellentissime callens, de vna Scripturarum portiuncula censuit, Paulinis putà epistolis, quaedam in eis esse duosvora, intellectuque difficilia, de toto item in vniuersam sacrae Scripturae corpore accipiendum, omnis veterum Theologorum docuit schola, conorsque hactenus obtinuit sententia. A qua cum hoc seculo sibi recedendum quidam putent, quasi ille Spiritus Apostolorum doctor peculiari Dei Opt. largitione ipsis contigerit vberior & copiosior, haud abs re crediderim equidem, paucis veterum Patrum testimonijs istam temeritatem si castigare studuerimus.

C. 22. V.
Scripturarum
absentia
adambrosius.

D. Clemens ille Alexandrinus de Scripturis rectè ac salutariter exponendis lib. 6. Stromatum differens, eos veram Domini doctrinam tollere atque delere ait, qui non pro dignitate Dei & domini eam edisserunt & tradunt. Deposita enim quod Deo redditur, est conuenienter per eius Apostolorum piam traditionem intelligentia & exercitatio. Quanta autem sit intelligendae

D. Clement.
Alexandro.

3 doctrinae

doctrinae vel Evangelicæ difficultas, hunc in modum explanat: Neque enim Prophetia, inquit, neque ipse Seruator adeò crasse & generaliter elocutus est diuina mysteria, vt ea facile capi possent à quibuslibet, sed differuit in parabolis. Et paulò post: Cæterum recta sunt omnia, inquit, Scriptura, coram ijs, qui intelligunt: Hoc est, ijs, qui ab ipso declarata Scripturarum expositionem ex Ecclesiastica regula accipientes conseruant. Regula autem Ecclesiastica est concentus & consensus legis & Prophetarum conuenienter Testamento, quod traditur per Domini aduentum. Post hæc causas recenset, cur Scripturæ suam occultent sententiam: Primum quidem, inquit, vt diligenter inquiramus, & semper vigilemus in inueniendis salutaribus orationibus. Præterea ne omnibus quidem conueniebat hominibus intelligere, ne læderentur, aliter accipientes ea, quæ à Spiritu sancto dicta sunt salutariter. Quocirca ijs qui sunt electi ex hominibus, & ijs qui ex fide coaptati sunt ad cognitionem, quæ seruantur sancta mysteria Prophetiarum, reguntur parabolis. Scripturarum enim stylus est parabolicus. Plura qui in hanc desiderat sententiam, ipsum fontem petat, vnde quasi copix quodam cornu abundantissimè hauriat, quæ ad Theologi institutionem mirificè faciunt: nos breuitati studentes, ex vno aut altero Scriptore veteri propositū corroborantes, ad alia, quæ supersunt, transcurramus. Clarissimum illud orbis Christiani lumen Basilii Magni, sacrarum literarum difficultatem ostensurus, non nisi Spiritu discretionis demonstrat superabilem: Agriculturæ opera, inquit epistola septuagesima quinta ad Neocæsarienses, non poterit iudicare, qui non est agricola, dissonantiam ac consonantiam modulationum in Musica non dignoscet Musices imperitus. Scriptorum verè ac librorum iudex statim, quinque volet, erit, qui neque magistrum suum ostendere poterit, neque tempus, in quo didicit, neque omninò paruum aut magnum quicquam de conscribendorum librorum, ratione audiuit. Amplius porrò & in oraculis Spiritus non cuius licet eorum, quæ dicuntur, contingere examinationem, sed ei, qui Spiritum habet discretionis, quemadmodum docuit nos Diuus Paulus, qui in diuisionibus gratiarum dicit, Huius datur scientia, alteri discretionis Spirituum.

Basilii.

Hierony.
stultam
stultam
stultam
meritatem
redarguit.Epiphonia
in nostris
seculi scilicet

D. Hieronymus post immensos studiorum, in diuinas literas tot iam annos exantlatorum labores, auream illam Paulino sacræ Theologiæ Candidato scribens epistolam, sacrarum literarum Candidatis omnibus ad verbum ediscendam, qua stultam hominum sui seculi opinionem, qua & hodie plerique desipiunt, castigaturus, ostenso, legem totam esse spiritualem, Bibliaque librum esse illum septem sigillis in Apocalypsi signatum, quem si dederis homini scienti literas, vt legat, respõdebit tibi, nõ possum: signatus est enim: ideoque cum Propheta orandum studiosis assidue, Reucla oculos meos, & confiderabo mirabilia de lege tua, exclamat; Quanti se hodie putant nosse literas, inquit, & tenet signatum librum? nec aperire possunt, nisi ille referauerit, qui habet clauem Dauid, qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit. Et paulò post suæ descriptionis scopum explicans, Hæc à me perstricta sunt breuiter, inquit, vt intelligeres, te in Scripturis sacris sine præuio & monstrante semitam non posse ingredi. Quam sententiam longè verissimam vbi variarum artium atque professionum amplificasset exemplo, stultam sui seculi temeritatem, quæ & nostram istam delirantis mundi ætatem vexat, porrecto quasi helleboro castigaturus & medicaturus, Sola Scripturarum, inquit, ars est, quam sibi passim omnes vendicant. Scribimus indocti, doctique poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc Sophista verbosus, hanc vniuersi præsumunt, lacerant, docent, antequam discant. Alij adducto supercilio, grandia verba trutinantes, inter mulierculas de sacris literis philosophantur. Alij discunt, prò pudor, à foeminis, quòd viros doceant. Et ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, imò audacia edisserunt alijs, quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus, qui si fortè ad Scripturas sanctas post

seculares

seculares literas venerint, & sermone compositio aures populi mulserint, quicquid dixerint, hoc legem Dei putant, nec scire dignantur, quid Prophetæ, quid Apostoli senserint: sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia. Quali grande sit, & non vitiosissimum docendi genus, deprauare sententias, & ad suam voluntatem Scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus Homerocentonas, & Vergilio centonas: ac non sic etiam Maronem sine Christo possumus dicere Christianum, quia scripserit, iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna, iam noua progenies coelo demittitur alto. Et patrem loquentem ad filium, Nate meæ vires, mea magna potentia solus. Et post verba Saluatoris in cruce, Talia perstabat memorans, fixusque manebat. Puerilia sunt hæc, & circulatorum ludo similia, docere, quod ignores: imò vt cum stomacho loquar, ne hoc quidem scire, quod nescias. Quæ aurea Diui Hieronymi verba huc duximus fusius recitanda, quòd nullum videam collyrium sanandis nostræ istius Theologizantis ætatis oculis salutaris.

Cæterum quòd semel omnibus verum videre volentibus liqueat, quid nam de Scripturarum tum obscuritate, tum difficultate sit censendum, vnum ex aureis D. Aurelij Augustini sententijs ascribemus locum, qui rem præsentem ipsa luce demonstrat clarissimè.

Volusianus homo egregiè doctus, & Diui Augustini perstudiosus, magna ei perscripserat eruditionis elogia, adeò vt quod Augustinum ignorare contigisset, legi deesse putaretur. Hanc doctrinæ illustrem opinionem, imò, vt Augustinus appellat, præsumptionem, audi, quàm scrueriter resistarit: Tanta est enim Christianarum, inquit epistol. 3. profunditas literarum, vt in eis quotidie proficerem, si eas solas ab ineunte pueritia vsque ad decrepitam senectutem maximo otio, summo studio, meliore ingenio conarer addiscere. Non quòd ad ea, quæ necessaria sunt salutem, tanta in eis perueniatur difficultate: sed cum quisque ibi fidem tenuerit, sine qua pie recteque non viuatur, tam multa, tamque multiplicibus mysteriorum vmbraculis opaca intelligenda proficientibus restant; tantaque non solum in verbis, quibus ista dicta sunt, verum etiam in rebus, quæ intelligendæ sunt, latet altitudo sapientiæ, vt annosissimis, acutissimis, flagrantissimis cupiditate discendi hoc contingat, quod eadem Scriptura quodam loco habet: Cum consummauerit homo, tunc incipit.

Ed. vt ex diuerticulo ad iter institutū recurrat oratio, post demonstratam sacrarum literarum cum obscuritate caliginosis illis nebulosisque Oreb nubibus propè obuelatā: tum intelligedi summā difficultatem acerrimis adeò ingenijs insuperabilem, proximum est, vt commonstremus, vnde nam certus, indubitatusque, illarū sensus sit tutò petendus. Quandoquidem igitur Spiritus sanctus sacrosancta sua Scripturarū oracula hominibus Christianis nisi per Ecclesiā nõ exhibuerit, nec legenda proposuerit, manifestam delirij speciem habet, vnde nam certus sacrarum literarum sensus sit petendus, addubitare. An non verè sit phreneticus, qui potionem à medico præscriptam suscipit quidem, verum quam hic iubet hauriendam calidam aut suffrigidam, ille vult sorbere aut æstuantem, aut algentem? Qui de sumenda portionis modo ad rauim vsque cum medico corrixatur, apertè se ipse redarguit dementiæ, quòd ei tantillum non credat, cui suæ vitæ credit periculum. Leges ciuiles non nisi ex Imperatorum voluntate, Prætorum interpretatione, aut Iuriconsultorum arbitrio sunt interpretandæ, sicuti & Hypocratis Aphorismos ex Galeni medici Commentarijs verò sensu explanatos rectè discas. An non & Scripturarū sensus verus, natiuus, & indubitatus ab eodem requiratur meritò, à quo primam earum accepimus cõmunionem? an cui nostram salutem credimus, an cui vni salutarem Euangelij cognitionem acceptam referre nihil addubitamus, non etiam verū scripturarū sensum credamus? an de illius fide dubites, vtrum in erroris tenebras præcipitare velit, nec ne, cuius fidem, & pium in primis in te studium sis præclare adeò expertus? Quocirca de

g 4 vero

vero Scripturarum sensu, an eum Ecclesia Christi Catholica suis proponat filioliis, nec ne, dubitet Iudæus, dubitet Paganus, dubitet denique Apostata, qui illi non credit diuina oracula propinanti: Sed cum hac de re ambigere, qui ex eius vnus fide, qui sola illius auctoritate diuinas Scripturas aut suscipit approbatas, aut repudiat damnatas, & reprobatas, manifestissimo videtur affine delirio, vt non dicam impio coniunctum esse cum sacrilegio.

Nemo igitur, qui apud se est, quique aliquid pensi habet quantum pietatis eximia ac verè singularis acceperit ab Ecclesia Catholica beneficium, cuius opera sacras indubitatus legit literas, ambigere queat: quin illi matri suæ multo pientissimæ, certum indubitatumq; credere debet Scripturarum sensum: nec quicquam est periculi, ne illius iudicio in errorum barathra deturberis, cuius censuram in libris certò Canonice, certoq; apocryphis indubitatus sequeris. Hic si eius iudicium non potes non approbare, illa, quæ hominis Christiani efflagrat ratio, pietate atq; obseruantia in Christi spòsam Spiritus sancti discipulam victus, adeoq; adactus, an insanienti fueris dissimilis, si in vera Canonice Scripturarum sententia & interpretatione, illi vtrum credendū sit, ambigas? Sanè ipsissimus ille Christi Iesu Spiritus Ecclesiæ Apostolicæ perpetuus per caliginosi istius mundi desertum ductor simul & veritatis omnis promissus doctor, cuius magisterio has orbi proposuit Scripturas exoscullandas Cano. illas respueudas Apocryphas, earundem sensum certum atq; indubitatum illam suam vnicam veri discipulam ex Christi promisso, vt semper hæcenus docuit, ita continuo porroq; docere definit nunquam. Quod vt in priuatis aliquot Christi membris semper emicuit, & Ecclesiarum Pastoribus eluxit varijs in ætatibus verissimum: ita in vniuersæ Christi Ecclesiæ Concilijs atque Synodis refulsit semper indubitatum, adeo vt & hodie nostri Catholice Ecclesiæ Aduersarij nihil, quicquam addubitent suis Ecclesijs, auulsis ab vna illa Christi electa vire infœlicibus palmitibus, cremandisq; ni redinserantur, samentis Conciliorum Symbola, id est, indubitata Ecclesiæ Catholice Scripturarum obscurissimarum interpretationem, ceu fidei articulos præscribere credendos. Quod dum faciūt, serid, pie lector, per tuam te salutem obsecro, aduertas animum, an non re ipsa hæc Ecclesiam non modò infallibilem se qui eos perspicias Scripturarū interpretē, sed vbiq; adeo vniuersis in cōtrouersijs indubitata ostendere veritatis, veri q; scripturarū sensus magistratū? Certè qui Catholice Christi Ecclesiæ fidem habet, Christū suo Patri homō-

Aduersarij nostri suo fidei demon- strant certū scripturarū sensum, non nisi ab Ecclesia petendū.

Conciliorum quanta auctoritas.

tion atq; consubstantialē definiēti contra 300. & amplius Episcoporum Arrh. sententiam Arimini congregatorū; contra Orientē propè vniuersum aliud sentientem, an non iure optimo in alijs omnibus Ecclesiasticis Concilijs eandem sequatur indubitata veritatis magistratū, veramque Scripturarum interpretem? vt ut reclamant docti aliquot homunculi? vt ut raucis vocibus obstrepant aliquot ditiūculæ? vt ut aliquot Septentrionis refragētur regiunculæ?

Quòd igitur ab vniuersæ Ecclesiæ Synodis certus indubitatusque Scripturarum sensus sit petendus, in præsentia ex Aduersariorum suffragio liquere arbitror. Iam de Prouincialium Synodorum definitionibus aut Ro. Pontificis decretis aptè dicendum foret, nisi nos instituti huius ratio breuitatis admoheret. Illud obiter adiciendum, eandē esse Synodorum minorum auctoritatem, quæ maiorum atque vniuersalium in certo Scripturarū sensu explandando, si eis sua accesserit legitima confirmationis auctoritas, quæ ibi aut definita approbat, ac sanciat: aut damnata affirmet repudianda, quemadmodum in illis magnis adeo quatuor Concilijs legimus obseruatum. Hoc Solis luce declarant manifestius Mileuitanum & Africanum Concilia, quàm vt ambigas, quisquis non cum ratione statuis insanire. Sed hac de re fufius differendi infra locus fuerit: quando in Sacramento Ordinis Hierarchiam paucis delineabimus Ecclesiasticam à Christo Domino institutam, & ab Apostolis in orbe constitutam. Vbi aptius dicemus, quanta sit familiæ Christi Oeconomi vel serui alijs omnibus præpositi auctoritas.

In

In præsentiarum sufficit didicisse, indubitatum sacrarum literarum sensum non ab Ecclesia Christi Catholica modò requirendum, à qua certas Scripturas suscipimus indubitanter Canonicas: sed & illum iam Scripturarum sensum ab Ecclesia semel definitum esse verbum Dei Euangelicum, quemadmodum & ipsi aduersarij de Symbolis Nicæno, Athanasiano, ac Constantinopolitano suis in Cōfessionibus, Saxonica & Vvirtembergensi profitentur, vt cunq; ea ex scripturis simulent præscripta: quod quàm à vero absit longè, paulò antè li. 2. arbitramur demonstratum manifestius, quàm quòd vltèrius verborum luce habeat opus.

Cæterum de altera illa certi indubitatiq; Scripturarum sensus ratione, quæ ex concordia Patrum vetustissimorum interpretatione atq; sententia illi studet eruere, atq; colligere, in præsentia mihi non arbitror differendū fufius, quòd eorū sententia fortassis (prout nostra in præsentiarum fert opinio) per omnia cōsentanea de Scripturæ alicuius sensu, minùs indubitatum & certum præscribat Dei verbū ac Fidei articulū, nisi Ecclesiæ accesserit definitio. Quare hac disputatione cōsulitò in alium dilata locū, ad reliquas verbi Dei non scripti, quòd Dogmaticum diximus, explicandas species descendamus, illud pium lectorem admonentes, veterum Patrum esse præiudicium, verum Scripturarum sensum ex traditione Maiorum esse petendum, quemadmodum de Sacra Theologiae studiosis Basilio & Nazianzeno legimus, eamque esse causam, cur olim tot extiteret hæretici, vero Scripturarum sensu destituti: qua de re Clementem Alexandrinum sexto Stromatum consulas licebit.

Post illud dogmaticum verbum Dei Euangelicum non scriptum de c. AP. VIII. vero indubitatoque Scripturarum sensu ab Ecclesia Christi Catholica legitime collecta requirendo, proximum est, vt eas persequamur eiusdem verbi Dei Dogmatici partes, quæ dudum à nobis sunt enumeratæ. De colenda igitur Dominica die, ac Festis Christianis initio dicemus, Symboloque Apostolico, mox ad Sacrosancta Quadragesimæ accedemus ieiunia, & ea, quæ rectè Quatuor temporum appellantur, mox de sextæ Feriæ & Sabbathi ratione: tum deniq; quòd ad Sanctorum attinet cultum, siue per

Transitio ad alios verbi Dei dogmata, huius partes.

Dies dominica à Christo domino habet nomē.

Aduersa. Dominicum diem suis fidei præcipiū colendum.

Dies dominica, quibus olim ceu in ijs culta.

Commemoratio ad Missam.

Leitio epistolæ & Euangelij.

Secreta, et præfatio.

Consecratio.

Comunio. Distributio per da-mos S. Eu-chariſtie. Collectio elemosynarum.

1 Diem igitur Dominicam, quæ à Christo Domino per suam à mortuis resurrectionē nouum illum mundū myſticum creante atq; instaurante nomē inuenit, quia nobiscum Aduersarij colunt atq; retinent, nihil hic dicemus de ea copiosius, quàm quòd eam obseruādo, suisq; præscribendo se ipsi damnant temeritatis manifestam. Quo enim scripto Dei verbo cōfirmant eam Christianis colendam? an quia Ioannes in Apocal. eius meminit? Sanè eius meminit, sed an loco Sabbathi Iudaici colendus sit nec ne, nō differit. Hūc igitur nolint velint sine Verbo Dei, quòd quidē ipsi sit Dei Verbū, suis temerè præcipiunt, sicuti & Festa quædā alia, quorum alij alia aut violant, aut obseruāt. Nō bis in præsentia est satis, Dominicam diem Christianæ Ecclesiæ ab Apostolis fuisse traditam, ostendisse, sacrisq; operibus sanctificandam, quemadmodum D. Iustinus commemorat Apolo. 2. ad Anto. August. 3. Die qui Solis dicitur, inquit, omnes, qui in oppidis vel agris morantur, vnum in locum cōueniunt, Commentariaq; 4. Apostolorum & Prophetarum scripta leguntur, quàm diu hora patitur: Deinde vbi Lector destitit, ecclesiæ Præses admonet, & hortatur, vt ea, quæ lecta sunt bona imitemur. Tum surgimus omnes, atq; cōprecatis nobis, panis, vt dixi, vinumq; cum aqua 7 offeruntur, præsesq; orationes 8 & gratiarum actiones Deo transmittit. Populus verò respondet, Amen. Eorum verò, quæ benedictione sunt 9 consecrata, vnusquisque fit 10 particeps: quæ & per Diaconos absentibus 11 perferuntur. Rursus paulò post, commemorato, quānam ratione illa 12 Collecta, de qua Paulus Corin. præcepit, Ecclesiæ corrogetur, & in quos vsus per Ecclesiæ Præfectum expendatur: Die Solis, inquit, omnes publicè conuenimus, quòd is primus dies, quo Deus tenebris

1. Cor. 16.

atque

atque materię mutatis mundum effecit, quodq; eodem die Iesus Christus Saluator noster à mortuis est excitatus. Pridie enim Saturni eum in crucem sustulerunt, & postridie Saturni, qui Solis dies est, cum Apostolis, Discipulisque apparuisset, hęc illis tradidit, quę vobis quoque consideranda proponimus.

Ad hęc D. Innocentius ille à D. Augustino tantoperè, adeoque magnificè celebratus, clarissimis verbis epistola ad Decentium data, testatur, Apostolos die Dominica exhilaratos Christi resurrectione, ipsum voluisse non solum festiuissimum fore, sed per omnes etiam hebdomadas esse frequentandum. De ceteris diebus aut Christo Domino sacris, Paschæ, Ascensionis, Pentecostes, aut virgini matri, aut denique Apostolis, non est hic prolixius differendi locus: cum eos nobiscum concorditer Aduersarij saniores maiori ex parte colant sine Verbo Dei scripto. Quare illorum quoque consensu munitos relinquemus in alium locum reponēdos, vbi de vero Dominicæ, Festorumq; aliorum dierum cultu, atq; transigendi ratione Christiano homini conuenienter crit differendum aptius.

Vide Apologium li. 2

Symbolum Apostolorum

Iam de Symbolo, quod Apostolorum dicimus, paucis agendum, an Apostolorum sit, vt vbique apud Catholicos obtinet probabilis opinio, an, vt quidam Aduersariorū suspicantur plusquam friuolis moti coniecturis, ad alios sit referendum? Sanè Argentina Ecclesia hoc symbolum suis Catechumenis proponit credendum, quasi Apostolicū, vt in Catechismo videre est. Sic & ipse Lutherus in suę Fidei capitibus. Dubitat sua in Catechesi Brentius, qui ad Seniores nescio quos, cuperet referre, tamen in Confessione sui Ducis Vvirmbergensis profiteatur Apostolicum. Caluinus verò mirificè tergiversatur in suis institutionibus, ne illud Apostolis acceptum ferre cogatur sine scripto Dei Verbo. Verum Catholici non dubitamus, nostros Catholicos Patres sequuti, Apostolis authorib; attribuire. Porro illa minutula, vbi, & à quo, quisue à quolibet sit collatus Fidei articulus, anxie inuestigare hominibus maiori ocio abundantibus perlibenter concedimus.

Quod igitur Symbolū hoc verè ab ipsis Apostolis conflatum sit atq; compositum, disertis verbis D. Ambrosius epistola ad Siritium, aliosq; Episcopos per Aemiliam afferit: Sed si doctrinis (inquit) non creditur Sacerdotū, credatur oraculis Christi, credatur monitis Angelorum dicentium: quia non est impossibile apud Deum omne verbum: credatur symbolo Apostolorū, quod Ecclesia Romana intemperatum semper custodit, & seruat.

D. quoque Augustinus Symbolum, quod & hodie Apostolorum dicimus, Apostolos narrat pro concione habere authores, suos cuique distribuens articulos. Vide sermonem de tempore 115.

C. AP. IX. Ieiunandum fore Christia nis prouocant

Cæterum vt hisce de rebus dudum commemoratis facile concordia aduerfarijs nobiscum farciatur, ita de ijs, quę supersunt, huius verbi Dei non scripti capitibus ægrius conueniat. Quare illis ita leuiter communitis, ad alia transeamus ex Apostolica traditione non scripta ostendenda atque constituenda: Ieiunium dico Quadragesimæ: Item quatuor temporum. Quodque hæc omnia cum necessitatis opinione meritò ac rectè dicantur coniuncta. Mox obiter de sexta & septima Ferijs, cur piscium duntaxat habeat vsum, & id vnde ortum sit, quodque à carnibus necessariò est abstinentum. Postremò de Christiani ieiunij effectis atque fructibus, quos pijs parit ad Euangelij normam predicando, & eleemosynas largiendo, ieiunantibus.

Qua Methodo 47. Ieiunij hietra standum.

Et si in Euangelicis scriptis nusquam legatur, Christum Dominum Quadragesimæ instituisse ieiunium, sicuti nec Quaternorum temporum; aut aliud vllum: tamen clarissima Christi verba à D. Euangelistis memorata, luce meridiana loquuntur manifestius, Apostolis omnibusque in vniuersum eius discipulis post spōsi, ait, discessum, aut vt concorditer dixere tres Euangelistæ, vbi ablatus fuerit sponfus, fore ieiunandum. Quod apud illos claris illis verbis, venient autem dies, tunc ieiunabunt, Christus pronuntiat apertius, quam vt copiosius hæc res sit veterum Commentarijs illustranda.

Christiano rum prisco rum ieiunia

da. Ad hæc Apostolos, cæterofque discipulos post Christi discessum ieiunasse frequenter, acta Apostolica declarant: & si quis dubitat, vnum mihi Paulum cogitet, qui præterquam quòd se affirmat sæpenumerò ieiunasse, populum etiam Christianum Ecclesiæ Corinthiæ ad ieiunandi exhortatur studium.

2. Cor. 7.

Verum vt demus ieiunia hæc fuisse libera, quorum obseruatio non vniter fos obstringat, sicuti nec illud Apostolorum ieiunium propè quotidianum, ait alicubi Chrysof. fuisse tamen stata Ecclesijs omnibus præscripta ieiunia nemo inficias iuerit, qui debitam vetustissimis iuxta atque sanctissimis Patribus fidem habere non aspernatur.

ieiunia olim non omnia fuisse libera.

Apostolos itaque non Quadragesimam modò ieiunasse ex Christi præcepto, sed Christianis hominibus eundem continuandi ieiunij numerum tradidisse, ambigere non potest, quisquis veterum Scriptorum vetustissima hæc de re suscipit testimonia. D. Ambrosius ille, vt ait Basilius, qui non ab hominibus doctus fuit Euangelium Christi, suum in Euangelica disciplina erudientem populum, vide mihi obsecro; cui nam ieiunandi per Quadragesimam morem Christianū docet ferendum esse acceptū. Istud primū (inquit Serm. 23. & similiter 27. de Christo animarū loquens medico) præceptū est, vt his quadraginta diebus, ieiunijs, orationibus, vigilijs, opera cōmendemus. Idē Ser. 25.

epist. 55.

Apostolos Quadragesimam tradidisse ieiunandam

Non enim fratres, inquit, leue peccatum est, fidelibus indictam à Domino Quadragesimam violare (nam quod alij legunt ieiunare, mendosum est) & ieiunia consecrata ventris voracitate dissoluere. Idem paulò postea: Et si ignorans Ionathas indictum à patre ieiunium, quia resoluit, morti addicitur, qui sciens indictum à Christo resoluit ieiunium quid meretur? Ergo fratres statum nobis custodiamus obseruatione ieiunij. Audis Lector Christiane, Quadragesimalem ieiunandi morem à Christo Domino præceptum & statutum, adeoque maiori quam vite huius pœna esse à Domino ipso indictum.

Christiam Quadragesimam ieiunandam

Suffragatur huic Maximus ille Taurinens. Episco. verè maximus hom. 2. de Pentecoste. Sic enim, inquit, disposuit Dominus, vt sicut in eius passione in Quadragesimæ ieiunijs contristaremur: ita eius resurrectione in Quinquagesimæ Ferijs lætaremur. D. Aug. epist. 119. cap. 15. Quadragesimam ieiuniorum auctoritatem habere docet ex veteribus libris, & Christi exemplo: vbi causam reddit, cur ante Pascha obseruentur: & eiusdem cap. 17. ieiunandi per Quadrage-

Maximus Taurinens.

August.

Ignatius.

Hierony.

Theo. Ale.

ginta dies ante Pascha obseruentur, Ecclesiæ consuetudo roborauit. Tale & illud, est, quod Apostolorum æqualis, imò discipulus celeberrimus D. Ignatius suos monebat Philippenf. iam tūc aduersus heterodidascalos istorum nostræ ætatis proauos præmuniens, Quadragesimam, inquit, nolite contemnere, imitationem enim habet Dei conuersationis. Cæterum ne in re adeò apud Scriptores veteres conspicua sim prolixior, vnum attaxam D. Hieronymi testimonium, quod luce clarius vniuersas dubitationum dispellat nebulas à pectoribus veritatis Euangelicæ ex animo studiosis. Marcellam suam contra Montanistarum hypocrysin, quæ tres sub pietatis prætextu fabulabatur ieiunandas Quadragesimas, muniturus, ne pia matrona in illorum seduceretur hæresin: Nos vnam, inquit epistola ad eam data, ex Apostolorum traditione ieiunamus Quadragesimam. Pauca hæc clarif. Patrum testimonia ita perspicue de Quadragesimali nobis testantur ieiunio cum ab Apostolis tradito, tū à Christo Domino indicto, vt alijs omnibus quæ aliundè in eius præsidium peti queant, hic supersedendum arbitremur. Res enim hæc apud Priscos per Aegyptum Episcopos adeò indubitata fuit Fidei, vt omnibus suis suffraganeis Alexand. metropoli subiectis Episcopis scribat Theophilus Alexand. lib. Paschali 1. & 2. finienda ieiunia, quæ per duos menses Mechir & Pharmus, vt apud Latinos per Februarium & Martium: aut per Phamenot & Pharmuti, vt per Martium & Aprilem obseruabantur, secundum traditiones Euangelicas vespere Sabbathi 10. die Pharmati, vt illucescente statim Dominica festa celebremus.

Contra

*Ieiunium
Quadragesi-
mae olim non
fuisse liberum
sed cum ne-
cessitate opti-
mione conuen-
tum.*

Contra illos itaque fanaticos pugnandum non est, qui ieiunium Quadra-
gesimae Manichaeis ascribere audent impudentissimè iuxta ac imperitissimè:
sed illorum insaniam demonstrasse, vicisse est. Quibus porro aliquis superest
reuerentiae erga doctissimos iuxta ac sanctissimos Patres sensus reliquus (nam
qui eos impiè contemnunt, eorumue dicta morantur nihil, re ipsa illud Sapi-
entis sibi miseris testantur accidisse: Impius cum in profundum venerit, con-
temnet) ista ac eorum similia suscipienda volunt testimonia, sed ieiunia hæc
omnia fuisse libera, nec à carnis usu fuisse cum necessitatis opinione abstinen-
dum. Quorum hallucinatio cæca ut veritatis lucem agnoscere possit plenius,
agedum ex vetustissimorum Scriptorum monumentis faciamus contesta-
tum, eandem fuisse ante annos mille trecentos necessitatis opinionem in ie-
iunando, atq; à carnibus abstinento publicè notam, imò predicatam & cele-
bratam, quæ etiamnum hodie in Catholica obtinet Christi Ecclesia.

*D. Hieron.
ad Marcell-
lam.*

D. Hieronymus epistola dudum recitata ad Marcellam, inter vnam Catho-
licorum Quadragesimam, & ternam Manichæorum distinguens, ne quid
contra vtitatissimum tunc temporis apud pios ieiunandi extra illa statuta iei-
unia morem dixisse putaretur, cuius idem admodum seuerus erat custos: Non
quò per totum annū, inquit, non liceat ieiunare, excepta Pentecoste, sed quòd
aliud sit necessitate, aliud voluntate munus offerre. Vides hic lector Christia-
ne, quauis Solis luce manifestius, illam vnam ante Pascha Quadragesimam ab
Apostolis traditam non aliorū dierum ieiunijs fuisse per omnia similem: sed
illam ieiunij Quadragesimam necessitate fuisse suscipiendam, alios verò per
annum totum ieiuniorum dies ex cuiusque voluntate assumi potuisse. Hoc
illud est, quod Enthymemate subindicat Hieronymus, aliud esse voluntate,
id est, alios non statutorum ieiuniorum dies: aliud necessitate, id est, Quadra-
gesimam ieiuniorum munus offerre.

D. Amb.

D. item Ambrosius quanta fuerit obseruandæ Quadragesimæ huius neces-
sitas, exemplo admodū terribili suis studet persuadere: Si ignorans Ionathas,
ait Serm. 26. indictum à patre ieiunium quia resolut. morti addicitur, qui sci-

tiſſimum animarum theſaurum exhaustiunt, & ſementem ſcientiæ doctrinæ,
que vberriſſimam ſui admixtione ſuffocant. Et quibusdam interiectis: Qui au-
tem legum præcepta caſtodiunt, ignorant vinum in ieiunijs, carniſum eſum
repudiant, & inſatiabilem auaritiã Dei timore compeſcunt. Et mox: Qui
deſidia & peritura citò voluptate ſtudium virtutis infamant, non erubeſcen-
tes vinum clam bibere, & auidis faucibus arbitros declinantes, in cubiculis
muſa potare, ut inedia & ieiunia, quæ vltro adpetere debebant, ieiunio-
rum tempore luxuria & ebrietate commutent, neſcientes, quòd etiam ſi ho-
minum conſcientiam fugiant, & clauſis parietibus veſcantur carnibus, atque
aues altilis diebus Quadrageſimæ, & propinquante Paſchate, immundis ma-
nibus lacerent, triſti vultu foris ieiunia promittentes, corripiat huiusmodi
Dominus, & dicat: Iniquitates magnas faciunt iſti, ut à Sanctis meis recedant.
Non decet ieiunantes tempore agonis veſci carnibus, monente Scriptura: Af-
ſtigetis animas veſtras, neque phariſæ aues ſollicito labore perquirere, & gar-
rulas volucres, earumque pinguedinem hianti ingerere gulæ: nec inueſtigare
magni pretij coquos, qui ventris rabiem iure multiplici, & carnibus contu-
ſione mutatis, diuerſo ciborum ſapore demulceant: fumantibus pateris & ni-
dore ſui furori gutturis blandientibus: cum in iniuriam continentia diuerſi
ſaporis & coloris vina quarantur. Et commemorata Danielis hiſtoria, con-
cludit: hæc idcirco fratres chariſſimi replicauimus, ut Pauli Apoſtoli de San-
ctorum virtutibus prædicantis verba noſcentes, in quibus ait: Quorum confi-
derantes exitum conuerſationis, imitami fidem. Suademus eis, qui tempo-
re ieiuniorum eſu carniſum delectantur, imitari Sanctorum continentiam,
qui nulla vi ſuperari potuerunt, ut rigorem virtutis amitterent, & quæ ſeq.

At vnus fortassis aut alterius, inquit, iſthæc fuit de ieiunij Quadrageſima-
lis neceſſaria obſeruatione ſententia: non fuit olim hæc neceſſitatis opinio in
vulgus nota. Ad hæc de Quadrageſimæ ieiunio ſeueriter caſtodiendo do-
ctrina fuit paſſim omni populo Chriſtiano cognita, atque perſuaſa etiam, ut
cam Catholicæ Chriſti Eccleſiæ aduerſarij Hæretici ante annos 1300. oppro-
brij vice obijcere nihil dubitarint.

De Pauff

aut discretius,quam quoddam ille arietis inuicti loco opposuit Maioribus nostris Catholicis: Qui inter vos Quadragesimam, iniquis, ritè obseruandam putauerit, necesse est abstinere omnibus his, quæ cap. 1. Tim. 4. à Deo ad percipiendum creata dicuntur.

cap. X.

De quatuor temporum ieiunijs.

Stenfo Quadragesimæ ieiunia necessariò esse obseruanda ex Christi edicto atque traditione liquidò Apostolica, nunc ad 4. Temporum ieiunia ipsè ex capitibus corroboranda est accedendum. Paulò superius ex Euangelistis illis 3. est demonstratum, Apostolis à Christo Domino fuisse prædictum post eius in cœlos reditum fore ieiunandum. Quod non modò per Quadragesimam eos obseruasse, uti ex D. Ignatio, Hierony. & cæteris item patribus docuimus: sed alijs etiam temporibus nunc est veterum testimonijs ostendendum.

Ministrantibus illis, ait D. Lucas Act. 11. & ieiunantibus dixit Spiritus sanct. & quæ seq. Illi ministerio, siue ut Paulus vocat *κρηνη* publico illi, sacroque officio Apostolos adiunxisset ieiunia hisce ex verbis liquet. Quod ieiunij tempus fuisse Ordinationis, siue cõsecrandi clericos tempus ex veterum est colligere Comment. qui ut tempore illis fuere viciniore, ita priscorum etiam Scriptorum, quæ nunc interciderunt, lectioe hæc nobis magis habere perspecta atque cognita. D. igitur Chryf. Eccles. antiquitatis, si quis alius, eximie peritus in locum iam iam commemoratum, sic scribit: Magnum quoddam bonum est ieiunium, quod termino circumscribatur. Quando Ordinatio erat, tunc ieiunant, & ieiunantibus illis dixit Spiritus sanctus, & cæt.

Paulus ordinatur cum ieiunij.

Quatuor tempora mensis Decembris ab Apostolis tradita. Decembris mense olim solemniter Clerici ordinabantur.

Christianum ieiunium quale.

Quatuor temporum ieiunia ex Spiritu S. doctrina per anni circuli constituta. Verum. Aestiuum. Autumnale. Hybernium.

Quod ergo D. Lucas in Pauli ac Barnabæ scribit factum semel creatione, ut ieiunantes & orantes eis imposuerint manus, hoc posteri in simili Ordinationis tempore obseruarunt perpetuò. Nam Decembri mense olim Ordinationes solenniter celebrari solitas, ambigere nemo poterit, qui veterum Pontif. vitas modò legerit vel apud Damas. Platinam, aliò sue.

Iam quoddam eodem mense Decembri solennia omnibus fuerint Christianis ieiunia ab Apostolis præscripta, ex vno D. Leone illo magno, eximio Cathol. fidei ut priuatim contra Manichæos, ita publicè contra Diosc. & Eutich. propugnatores constabit liquidius, quam ut pluribus hoc testimonij sit corroborandum. Serm. igitur 1. quem de mensis 10. habuit ieiunio, quo suas piè ac verè Christianè docet ieiunandum: Tria verò sunt, inquit, quæ maximè ad religiosas pertinet actiones, oratio scilicet, ieiunium, & eleemosyna: quibus exercendis omne quidem tempus acceptum, sed illud est studiosius obseruandù, quod Apostolicis accepimus traditionibus consecratum.

Rursus de eiusdem decimi mensis ieiunio. loquens serm. 8. Spiritus sancti affirmat esse doctrinam, quod ieiunandum est per quatuor tempora mensis Decembris, id est, vnam illorum Quatuor, aut potius Quaternorum temporum statim per annum ieiunij portionem decimo esse mense soluendam: Huius obseruantia utilitas dilectissimi, ait, in Ecclesiasticis est præcipue constituta ieiunijs, quæ ex doctrina Spiritus sancti ita per totius anni circulum distributa sunt, ut lex abstinentia omnibus sit adscripta temporibus. Siquidem ieiunium verum in Quadragesimâ; aestiuum in Pentecoste, autumnale in septimo mense, hyemale in hoc, qui est decimus, celebramus, intelligentes diuini nihil vacuum esse præceptis, & verbo Dei ad eruditionem nostram omnia elementa seruire.

Vides lector Christiane quid nam publica apud Catholicos habuerit doctrina de quaternis istis ieiuniorum temporibus ante annos mille & amplius centum. Ex quo vno Leonis verè magni testimonio nuper commemorato abundè pijs confirmatum videri possit, hæc quatuor tempora statim ieiunijs deputata ab Apostolis, adeoque Spiritus sancti doctrina Ecclesiæ Catholicæ fuisse tradita: verum in fratrum infirmorum gratiam libenter huc adferemus, quod de cæteris Quatuor temporum ferijs, obseruamus.

Quod

Quod igitur post Pentecosten Quatuor temporibus fuerit olim ante annos 1300. ieiunatum, discretioribus verbis D. Athanasius ille nominis verè immortalis gloria illustris testatur in Apolegetico, quod Basileæ pridem titulo Antidoti excusum est, quam ut eius Lector ambigere queat.

Quatuor tempora post Pentecostem apud Athanasium.

Ad idem statim post Pentecosten ieiunij D. Leo Magnus suas exhortans ouiculas: Ad præsentem autem solennitatem, inquit sermone secundo de Pentecoste, etiam ista nobis est adsumenda deuotio, ut ieiunium quod ex Apostolica traditione subsequitur, sancta obseruantia celebremus.

Illas autem ieiunandi Feras, quæ in Septembrem incidunt, idem Leo Magnus censuit Apostolos habere authores. Hunc enim in modum suam septimam de septimi mensis ieiunio exorditur homeliam: Apostolica, inquit, institutio dilectissimi, quæ Dominum Iesum Christum ad hoc venisse in hunc mundum nouerat, ut legem non solueret, sed impleret, ita veteris Testamenti Sacramenta distinxit, ut quædam ex eis, sicut erant condita, Euangelicè eruditioni profutura decerneret, & quæ dudum fuerant consuetudinis Iudaicæ, fierent obseruantia Christiana. Rursus de eodem ieiunio mensis septimi, serm. 9. Scio quidem dilectissimi plurimos vestrum ita in ijs, quæ ad obseruantiam Christianæ Fidei pertinent esse deuotos, ut nostris cohortationibus non indigeant admoneri. Quod enim dudum & traditio decreuit, & consuetudo confirmauit, nec eruditio ignorat, nec pietas prætermittit.

Quatuor tempora per Septembrem ab Apostolis tradita.

Nunc de postrema horum quaternorum temporum portione, quæ in Quadragesimam illabatur, diffusius differere videatur fortè superuacaneum: quod eam D. Leo paululùm superius ad traditionem liquidò Apostolicam esse referendam, verbis demonstrari clarioribus, quam ut quicquam lucis apud Lectoris candidi animum res præsens requirat amplius.

Cæterum illud fortassis inquisiuisse non exiguum adferat operæ pretium, quid factum sit, ut istud Quatuor temporum in Quadragesimam ab Apostolis similiter, uti ostendimus, institutum incidat, an olim suum, uti alia, habuerit mensem, putà secundum: Quod cuiuspiam fortè hinc videatur, quod Gelasius legatur ordinasse per menses Decembrem & Februarium, cum D. Leonis ætate in Quadragesimæ ieiunia coiuerit. Quod nisi esset, posset videri temporum volumine in Quadragesimam esse deuolutum, quod à Christi natiuitate iam dies rotos amiserimus 4. Certè in Angliâ video verum ieiunium in primam Martij hebdomadam fuisse collocatum: Aestiuum in hebdomadam Pentecostes, aut primam post Letanias: Autumnale, in Septembrem: Hybernium, in Decembrem. Verum hac de re in præsens nos est nobis instituenda disputatio, sed in nostros de originibus Ecclesiasticis libros est relegandum, quos Deo Opt. bene propitio de veris rerum apud Catholicos perpetuò vitarum exordijs meditamur.

Vide acta Gelasij.

Vide Concil. Oxoniense sub Stephano.

Illud coronidis vice adtexendum esse duximus, quod verus ieiuniorum istis quaternis temporibus vsus fratribus Catholicis constat certior & manifestior, non hæc quaternia per anni circulum ieiunia propter ordinationes Clericorum fuisse initio ab Apostolis instituta (ex qua opinione falsa quidam infirmiorum fratrum minus ad ea obseruanda permouentur, quod ad suorum veniam delictorum, aut virtutum emolumenta cumulanda minus existiment conducere) sed ad animi sanctimoniam maiore comparanda, roburq; maius contra vitiorum oppugnationes colligendum, ac Deum denique nostris peccatis iratum placandum ac conciliandum. Has enim veras esse ieiunij Christiani vires ac peculiâres facultates præter D. Leonem locis nunc commemoratis clarissime D. Cypr. serm. de Eleemo. & serm. 4. de lapsis, atque August. de ciuitate Dei. lib. 10. cap. 6. & in Mat. de Niniuit. Ambr. serm. 23. & 27. & cæteri item omnes Cath. Scriptores nobis contestantur: à quorum testimonijs recitandis in præsens nobis est supersedendum, quod hic Apostolicas doctrinæ Catholice inquiramus traditiones: infra verò istud pertractabitur aptius. Logè igitur postea ad illos statim per quaternam anni tempora ieiuniorum vsus ille

vsus verus ieiunij 4. temporum.

Ordinatio Clericorum ex Decembri in totum anni hanc.

AP. XI. Sexta & Septima feria cur hodie à carnibus abstinendum.

Maiores pietas duos hebdomadae dies Passio ni Christi meditando meditavit.

Cur hodie in diebus variis sum.

Cur nefas fuerit olim quibusdam diebus ieiunare.

Formulate ieiunij prisci veteri Christiana.

accessit, qui hodie ab imperitis putatur fuisse primarius, ut scilicet ijs ferijs Clericorum fiant Ordinationes. Nam ista per unum Decemb. mensē fieri solent, uti diximus. Verum sub annum Domini 500. Gelasius sacrorum ordinum administrationem à mense Decembri quatuor temporum Sabbathis adtribuit, ut videre est cap. 13. epistolæ eius primæ.

Posteaquam illa statuta per quatuor annos cardines, Ver dico, æstatem, autumnū & hyemem, ieiunia ex traditione constabiliuimus liquido Apostolica, nunc quantum presentis instituti patitur ratio, paucis de Sexta ac septima per hebdomadam feria disputandum est, quæ nimirum per orbem Christianum Catholici duobus hebdomodatim diebus à carnibus abstinent vniuersi: quidam ab ouisetiam, uti & hodie in Carinthia: & vtrum his diebus carniū vsus citra peccatum queat adhiberi?

Rara quædam atque singularis adeo fuit Maiorum nostrorum in meditando Christi Iesu Domini nostri Saluatoris Passione pietas, pro eo atque tanti beneficii amplitudo atque maiestas efflagitabat, increbaturque. Huius ergo meditando non tam suauitas, quam gratitudo duos illis persuasit hebdomodatim ipsi consecrare dies: quos sibi Græcica Ecclesia, & inter Latinas Ambrosiana, Quartam & Sextam delegit Maiorum exemplo feriam: Latina verò Sextam & Sabbathum. Illa venditi pro nobis Domini facinus mœsta recogitabat: hæc greguli Dominici eius morte & sepultura afflicti dolorem piè recolendo æmulabatur. Vtraque verò illius passionem tristis sibi hebdomodatim in memoria Sexta feria reuocabat. Cum autè & venditi & sepulti Domini memoria vtrouique non minùs piè quam religiosè fuerit obseruata, non hæc res vllam peperit Ecclesiarum discordiam: sed summam semper alebat animorum, eodem licet in speciem vario, pietatis studio flagrantium concordiam: uti pia solet Dominum æmulatio seruos probos magis inter ipsos conciliare, atque animos sibi mutuo magis obligare & deuincire.

Quod ergo Græci dabant meditando nostræ redemptionis beneficio, hoc Latini item: sed uti temporibus diuersis & occasione dissimili: ita eisdem modis & pietate simili. Ut hic non commemorem Latinis fortè alias fuisse ex Paganorum superstitione causas, cur Mercurij diem, uti Græci, minùs existimarent rei presentis conuenire, sicuti eadem de causa Græcis Sabbathi ieiunium, & diei Dominicæ fuit prohibitum. Qui Dominicam aut Sabbathum ieiunauerit, inquit Ignatius ad Philippenses, præter unum Sabbathum Paschæ, ipse est Christi interfecto. Contra Melchisedech apud Latinos, sed diuersa ex pietatis eiusdem causa, ieiunium Dominicæ diei & quintæ Feriæ nemo celebrare debet, ait epistola ad Hispanos Episcopos, ut inter ieiunium Christianorum & Gentilium, veraciterque credentium atque infidelium & hereticorum vera & non falsa discretio habeatur.

Cum duos itaque hebdomadis dies concorditer visum fuerit Catholicæ Christi Ecclesiæ pietatis ergo Seruatoris Christi dedicare Passioni, eos nequaquam, uti cæteros, transigere placuit: sed quò corpus mœrenti animo contristaretur, solita illi subtrahere voluere solatia, affuetas, & alioqui licitas negare delicias, quò etiam animus aduersus illicitas magis roboraretur illicentis mundi blanditias. Proinde vltroque sibi indixere ieiunia, quæ corpus istud peccatis, mundoque, ad Christi exemplum crucifigerent, & spiritui domino inaceratū, & lætioris pabuli ad tempus quoddam subductione attenuatū subingarent magis. Ea igitur Maiores nostri adhibebant omnia, quæ verum animi mœrorem publice testari possent, non iam lætius indulgebant epulis, non vini potionem sustinebant, quæ ad cordis hilaritatem, ait Dauid, à Deo esset indulta: non ouorum vsus singulatiter foedas corporis flammias alentem admittentibus; non solito denique carniū esu corporibus gratissimo ac gulæ suauissimo fruebantur: sed quicquid lætioris pabuli more corpus istud reddere queat petulātius, aut superbius, aut ferocius diuiniq; rebus meditandis efficere aut ineptius aut tardius, id omne perlibenter crucifixi Domini cum amore tū

reco-

Vide Theophrastum in Mattheo cap. 14.

Ad septima

Epiph. in Annotat.

Vide Theophrastum lib. Paschali.

recordatione intermittebant, eius vsus repetituri, ubi tempus flendi tempus exceperit ridendi. Quòd autem huiusmodi fuerint ieiunia illa, ex ijs, quæ antè de Quadragesima differuimus, fiat ipsa luce manifestius. Nam ieiunia nostra, quæ & vini copia natant, abundantiaque redundant, & piscium varietate carniū superant delicias, adeoque (quod & D. Hiero. de suæ ætatis moribus conqueratur) cum Deo ludere videntur, dum pro intercepto, qui ex ouis oritur, calore, olei flammis, vini æstum, omnique aromatum generis ignes helleuoni infarciunt stomacho, veteribus Christianis omninò fuisse non modo incognita, sed & intolerabilia, atque adeò abominanda, pijs omnibus vetera cogitantibus arbitramur notius, quam ut ea de re vlla sint verba profundenda. Hunc ferè in modum Sexta & Septima olim viuebatur feria, uti ex Epiphania est cognoscere. Verum uti disciplina paulatim flaccescere coepit Ecclesiastica: ita accurata quoque illa vitæ Christianæ ratio à priscis seuerissimè obseruata. Cum enim illa prisca Maiorum seueritas aliquid de suis moribus incœpit remittere, verbi gratia ieiunium, quod antè non nisi ad Nonam horam siue ad Tertiam nobis pomeridianam soluebatur, ante meridiem interrumperetur, atque eam in rem non modò mysteria, sed & Vesperæ suum mentientes tempus anticiparentur, factum est, moribus in peius retrò labentibus, ut omnia solent temporum lapsu in deterius degenerare, ut horum ieiuniorum labore molestiores præciderentur, atque ex hora Nona, id est, tertia pomeridiana, fieret Vndecima antemeridiana. Neque ista hic constitit indulgentia, sed aliquid de rebus dudum non vsitatis adeò, ieiuniorum tempore irreligiosa populi libertas, imò licentia verius audebat vsurpare, ut scilicet sibi & vini vsus, & piscium etiam esum permitteret: Imò & cœnulam, ut hodie plerique omnes diebus certò ieiunij. Postremò etiam iustam adderent cœnam, quæ veteribus procul dubio iustum fuisse prandium. Eo tãdem nostra indulgentia progressa aut prolapsa verius, ut extremam tantum ieiunij prisce vmbra hodie apud plerosque videamus in Ecclesia Cathol. reliquam, ex qua, veluti vestigio, licet antiquitatis studio veram huius rei originem tantum inuestigare, non item ieiunia vera passim agnoscere.

Quod ut magis appareat ad veritatem propensum, atque affine, cogitet velim Lector studiosus, an non idem factum videre est in Rogationum diebus: qui cum in tempus nunc semper incidunt, quòd olim veteribus Cano. disertè id cauentibus, ieiunium non recipiebat, apertum, ut mihi quidem probabile sit, prisce ieiunij præ se fert argumentum. Nisi enim olim ieiunatum fuisset, non ille piscium vsus per illos dies, quibus ieiunare non licebat, ait Hieron. epistol. ad Marcellum, inualuisset, neque soluendi ieiunij religio pios hodie occuparet vsque ad Cruces, ut loquuntur, postas. Si igitur non fuit ieiunatum olim, vnde nam ista certi ieiunij vestigia? Sin ieiunatum, certè idem mihi videre videor in Sexta & Septima feria, quòd in diebus Rogationum agnoscimus, hoc est, fuisse olim ieiunia: sed nunc reliqua extare ieiuniorum prisce, rum tenuia duntaxat vestigia.

Atqui per Gallias illis Rogationum diebus fuisse pridè ieiunatum, ex illo Aureliensis Concilij Canon. 12. est clarissimum, qui hunc in modum statuit, Quòd Rogationes, id est, Litanie ante Ascensionem Domini celebrentur, ita ut præmissum triduum ieiunium in Dominicæ ascensionis solennitate soluantur, per quod triduum serui & ancillæ relaxantur. Ex hoc ergo prisce ante annos mille (nam Hormisdæ temporibus fuit constitutum) ieiunio hactenus superesse equidem arbitror ieiunij reliquias; quòd à carnibus eo abstinetur modo, quo Sexta & Septima feria, nec quisquam piorum illis diebus ieiunium soluere sustinet, nisi publica illa processio Cruces antè defixerit. Ad hæc si quis firmiorem hanc in rem confirmandam requirat coniecturam, is mihi quæso animaduertat, similes planè illius ieiunij Clericis olim peculiariter ante Quadragesimam indixi extare reliquias, tenues quidem illas, sed tamen ex quæ vetus liquidò monstrent ieiunium. Telephori enim edicto ut sanctissimo,

Ieiunia Catholicorum passim Episcopi circa.

Quem in modum posteri à Maiorum seueritate degenerauerunt.

Quòd olim Sexta Septima feria sua ieiunata.

Rogationum dies vestigia habent ieiuniorum.

mo, ita mirum in modum necessario, utinam & nunc in consuetudinem reuocato, Clerici per id temporis, quum populus Bacchi poculis & bacchationibus deditus, Deum Optimum grauissimè offenderet, ieiunare præcipiebatur, ut suo ieiunio partim Dei Optimi placarent iram, partim insanientem intemperantia populum suo ad sobrietatem reuocarent exemplo. Eius vestigia in nostra Traiectensi, atque Leodiensi Diocesi est agnoscere, licet in illa clariùs, quòd Sacerdotes per duos illos dies carnis abstinent, quemadmodum feria sexta & septima.

His argumentis abundè, opinor, declaratum est, vsùm piscium per Sextam atque Sabbathi feriam, ex præscò illo veteris Ecclesiæ ieiunio esse reliquum, quod non leuem sanè accipit confirmationem ex eo, quòd in regionibus minus deliciarum molli suauitate fractis non à carnibus tantùm, sed ab ouis adèò abstinent, uti per Carinthiam.

Sed hac de re quispiã fortè firmiora desiderabit testimonia, quæ ne desint, per libenter in medium dabimus, quòd à nobis fuit obseruatum.

Ieiunium sextæ ferie.

Quòd igitur sexta hebdomada per anni circulum fuerit ieiunatum, ante annos 1150. ex Innocentij illius primi testimonio fiat manifestissimum: qui ex confesso inter omnes huius diei ieiunio etiam Sabbatho arguit ieiunandum.

Si Feria Sexta (inquit prima epistola ad Decentium Eugubinum cap. 4.) propter Passionem Domini ieiunamus, Sabbathum prætermittere non debemus, & quæ seq.

Ieiunium Sabbathi quam sit antiquum.

Similiter de Sabbathi ieiunio in Ecclesia Romana disertius D. Ambrosius apud Augustinum respondet, quàm ut cuiquam, qui apud se est, dubium esse queat. Vide epistolam August.

vide lib. Conf. August. epistol.

Verùm non esse illius seculi inuentum, D. Hieronymi epistola ad Lucinum clariùs docet, de illo Hypolitum virum disertissimum scripsisse commemorans, qui anno Domini 200. Occidentalem illustrauit Ecclesiam. Verùm hic Sabbathi ieiunandi mos, per Italiam deseruuisse videtur Innocentij ætate, quòd ex eius epistola ad Decentium Episcopum Eugubinum data liquet, cui persuadere nititur eadem planè pietate Sabbatho Latinis hominibus ieiunandum, quæ sexta Feria, vide cap. 4. epist. huius. Sic & per Hispaniam hoc Sabbathi ieiunium in dubium videtur reuocatum, an obseruandum.

Hinc enim ab extrema Occidentis ora Hispanica Lucinius Beticus egregia pietate sanctissimum virum D. Hieronymum ruri Bethlechemitico agentem consuluit, vtrum Sabbatho ieiunandum esset: verum tametsi morum Christianorum in peius collabentium exemplo quidam sibi persuaderent non esse ieiunandum, vide mihi quæso, quid nam grauissimus Ecclesiasticorum rituum censor Hieronymus hac de re pronūciarit: Illud te breuiter ego (inquit)

admonendum puto,

traditiones Ecclesiasticas præsertim quæ fidei non officiant ita obseruandas, ut à Maioribus traditæ sunt, nec aliorum consuetudinem aliorum contrario more subuerti. Atque utinam omni tempore ieiunare possimus: quòd in actibus Apostolorum diebus Pentecostes, & die Dominico

apostolum Paulum,

& cum eo credentes fecisse legimus: nec tamen Manichæ hæreticos accusandi sunt, cum carnalis cibus præferri non debuerit spirituali.

Et post pauca:

Vnaquæque Prouincia in suo sensu abundet, & præcepta Maiorum leges Apostolicas arbitretur. Porro istud Sabbathi ieiunium ab Apostolorum exemplo in Ecclesijs fuisse natum, clarissimis verbis Eusebius Cæsariensis in vita Syluestri Romani fecerit contestatum: quem Græcis, cur Latini Sabbatho ieiunent, sciscitantibus, inducit respondentem: Cum omnis Domini dies (inquit) colendus sit in gaudium Christianorum, omnis dies Sabbathi deputandus est sepulturæ ad execrationem Iudæorum. Omnes Discipuli Domini die Sabbathi serum habuerunt, sepultum suspirantes, & Iudæis exultantibus lætitia inerat, Apostolis autem ieiunantibus, tristitia imperabat. Tristimur itaque cum tristantibus de sepultura, si volumus cum eisdem de resurrectione domini gaudere. Ad eundem modum & Humbertus Cardi. lib. de Azyzo

origo ieiunij Sabbathi Apostolica.

contra

contra calumnias Michaëlis Patriarchæ Constantinopolitani: Latina, inquit, Ecclesia compatiens passo & sepulto domino, cõgaudet resurgenti die Dominica. Vnde & nos traditionem vsque in hodiernum diem de Sabbatho retinentes, atque in finem retinere cupientes, & quæ seq.

EX ijs, quæ modò de Sexta & Sabbathi ferijs diximus, liquet eas apud præscos Occidentalis Ecclesiæ Patres sacris ieiunijs fuisse deputatas, ac meditandæ Christi domini passioni iusta certè, ac per quàm pia de causâ datas atq; dicatas. Vnde quæ in huc vsq; diè populo Catholico supersunt pij ieiunij reliquæ, atq; afflictionis vltroneæ vestigia, eadè prorsus sunt pietate colèda, imò necessitate obseruanda, qua ipsa, cum florerent simul, & vigerèt, ieiunia. Quæ utut populi indulgentia in temperatas corporis reficiendi cœnas sint cõmutata, habet tamen præcæ illius moderantiæ atq; à delictijs abstinentiæ non nihil, puta à carnibus nostro corpori longè gratissimis gulæque iucundis. Rursum alicubi ab ouis etiã: ut non dicam compluribus familijs Catholicorũ per Germaniam secundam ex suorũ Maiorum vsu ieiunium sextæ Feriæ nõ esse prorsus extinctũ.

Cur hodie à carnibus abstinentur die Veneris & Sabbatho

Verùm quia publico iam more est receptũ magis quàm probatum, ut cœna duobus hiscè diebus prandio iungatur, deletam equidem arbitror ieiunandi necessitatem. Quæ ut neminem astringit, ita sanè publicus Catholicorum mos perpetua omnium Ecclesiarum Occidentalium, vna Mediolanensi, nescio quo modo excepta, per Maiores tradita obseruatione inuiolata nos illorũ in Christi Ecclesiam successores obligat ad carnis vsum hiscè diebus non tam vitandum, quàm intermittendum: similiter & ouorum, vbi ea viget hæc cõsuetudo, sicuti per Carinthiam etiamnum vigere affirmant. Cum enim hæc consuetudo non tantùm ex statuto per Ecclesiam ieiunio, quòd carnibus uti non sinebat, sit orta, sed etiamnum per vniuersum Catholicum orbem constanter obseruata, à Maioribusque in nos vsque quasi per manus tradita, sine flagitio sanè ac nefario etiam scelere violari nequit. Non minus enim huius consuetudinis violator peccare censendus est, quàm publicum qui ciuitatis morem temerare audet.

Obligamur Catholicis à carnium vsu abstinere sexta & septi. Ber.

Quid, quòd longo adèò Christiani orbis consensu munita est, ac verusta adèò corroborata obseruatione, ut sui initium non nisi Apostolico seculo acceptũ ferre possit: Quam qui animi libidine, aut ventris ingluuie non veretur infringere, nihil meo quidem iudicio peccat leuius, ac qui statum & vigens Quadragesimæ ieiunium temeraret, aut cœnando, aut carnem vorado. Iam ut de scandalo dicam nihil, quòd haud dubium pios offenderet fratres, sedulo est animaduertendum, quàm necessariam olim habuerit ieiunandi obligationem Sexta & Sabbathi feria. Hæc autem ieiunandi istis hebdomodatim diebus apud Patres necessitas ex ambrosij atque Hieronymi testimonijs liquet satis. Quare quòd illo seculo consuebant Christianis, idem nobis putemus respondere, Maiorum scilicet præcepta ut leges arbitremur Apostolicas: & ita obseruandas traditiones Ecclesiasticas, ut à Maioribus sint traditæ. Requireret fortè locus præsens, ut & de 6. & 7. Feria Quinquagesimæ aliquid diceremus: sed.

De sexta & septima feria post Pascha.

Ecquo factum sit modo, ut illis inter Pascha & Pentecosten, quando ieiunare fuit nefas, diebus nunc à carnibus aliorum dierum more abstinemus: verum instituti ratio prolixiores nos esse non patitur. Illud hic suffecerit admonuisse, horum dierum inter Pascha & Pentecosten obseruationem quibusdam non videri Canonicam, siue præscis Cano. congruam: sed posterorum pietate sedula atque pia diligentia potius fuisse inuectam. Sicuti & de illo ieiunij triduo ante Ascensionem modò est demonstratum. Tanta enim paulatim Episcoporum seueritate nescio, an populi vltronea pietate, irrepit iugi Christiani aggrauatio, ut publico Concilij Aurel. Canonè prohibendum fuerit, ne ante Pascha ieiunaretur non Quinquagesima, sed Quadragesima. Galli Episcopi ante annos 500. hinc mirè regnarunt, ut de illis verũ videri queat, quòd D. Augustinus de suæ ætatis moribus conqueritur. Volebant illi ieiunium Sabbathi & sextæ Feriæ omnibus indicere panem & aquam

Concil. Aurelian. 1. can. 11.

Galli Episcopi sui ieiunij querabãs

aqua, vt abstinerent à carne & liquamine, id est, butyro. Verùm istud iugum egregius libertatis Christianæ assertor D. Gerardus Episcopus Cameracensis à vide Sig. Gallorum humeris auertit, orationibusque legitimis repudiavit. De quo vide ^{bertinus.} Sigbertum anno Domini 1032. An autem non sint isthac ætate populo ieiunia mitiganda, sicuti Clericorum augenda, aut renouanda potius, viderint, quibus Ecclesiæ gubernacula sunt à Christo Domino credita: de illis ago, quæ priuata Episcoporum quorundam pietate irrepserunt. Cuius rei exempla non est obscurum in priscis illis Concilijs inuenire, quibus Episcopi sui officij & periti & memores interfuerunt, vt in Concilio Aureliano. An verò istud hinc acciderit per Quinquagesimam ferijs, posteaquam ieiunij seueritas sextæ & septimæ ferijs fuit derogata, in præfens haud ita magni admodum refert: quòd sic totum per annum quoddam superesset ieiunij vestigiolum. Sed his de necessaria diebus Veneris & Sabbathi à carniū vsu abstinentia obiter perstrictis, oratio ad rectum iter ex diuerticulo reuertatur.

CAP. XIII.

De ieiunij Christiani sensibus, effectibus, quæ à ieiunij lege excipiuntur. De ieiunij lege excipiuntur. De ieiunij lege excipiuntur.

Vando igitur ex verbo Dei Euangelico, nimirum traditione liquidò Apostolica est demonstratum, Quadragesimæ ac Quaternorum per anni curriculum temporum ieiunia Catholica Ecclesiæ filijs necessaria esse custodienda (ijs dico, qui legitima atque Canonica, non commentitia aut emptitia ad eò, non excipiuntur excusatione, de quibus vide Canones Concilij Toletani 4. cap. 7. & si qui alij apud graues, ne quis se blandiendo, ac palpando fallat, leguntur Scriptores) nunc restrictè admodum ex latissimis vetustissimorum Patrum Còmentarijs de Christiani ieiunij effectis superest dicendum: nempe quòd iuxta Euangelij normam assumpta, cum precationibus, atque elemosynarum largitionibus Deum Opt. nobis iratum placant, reconciliant, adeoque faciunt propitium. Ad hæc, quòd verè non modò sunt Dei Max. cultus, grataque illi opera: sed quòd etiam merentur vitam æternam Catholica doctrinæ consentaneè atque concorditer.

Quantum solidi ad æternam vitam comparandam habeant præsidij ieiunia verè Christiana, præter illud cæleste prorsus beneficium, quòd intestinum hoc corporis istius aduersus animam bellum, aliàs ^{δαιμονιον} & irreconciliabile placatissimè sedat, quòd animi perturbationes assiduè tumultuantes tranquille componit, atque tranquillat; carnemque rebellem Spiritui Domino semel subiugat, & in pristinam redigit obedientiam, ex vigili Scriptorum lectione fiat notissimum: eos qui euoluere per occupationes alias non potest, locos communes D. Ioannis Hoffmaisteri consulat, vnde abundè huius rei veritatem hauriat. Nos instituti ratio vrget, vt ijs, quæ ad rem præsentem minùs faciunt, silentio prætermittis, pertractemus quæ Aduersarij in Catholica damnare audent doctrina, tanquam falsa aut impia.

Ieiunium quibus ornati in Concilio.

Inter alios igitur ieiunij Christiani precibus irrigati, alioqui verè ieiunij, ac elemosynis ornati, aliàs sanè squalidi ac tetrici, salutares fructus haud postremum certè locum possidet, quòd Deum placat, atque iratum reddidit propitiū. Istud quum disertis ad eò verbis de Niniuitarum ieiunio sacræ doceant literæ, Deum nempe visis operibus eorum, quia conuersi sunt, misertum eis fuisse, mirari satis nequeat pius Lector nouam Aduersariorum doctrinam, qui perspicuo ad eò Dei verbo audeant obistere atque obstrepere: Sic ieiunium Regis Achab quid ad placandum Deum iratum valuerit, cui credent, si ipsi Deo se placatum, & sententia mutatum per illud ieiunium affirmanti, rebusq; comprobanti non credunt? An igitur Christiana ieiunia à Christi filijs Deo Patri gratissimis adhita, inferiori queant emerendæ gratiæ Dei, atque reconciliationis impetrandæ loco collocari? Sed ne in re manifesta videar præter necessitatem prolixior, veterum Patrum audiamus sententias.

Cyprianus. Ieiunia irati Dei placant.

D. Cæcilius Cyprianus eximius virtutis sibi familiaris præco, paucis, sed luculentis verbis suam, sui que temporis Ecclesiæ sententiam exponet: Ad Dominum, inquit Serm. 5. de lapsis, toto corde redeamus. Iram & offensam eius ieiunij, sicutibus, planctibus, sicut admonet ipse, placemus. Et paulò post: Daniel

“Daniel quoq; post Fidei atque innocentie suæ multiplicem gratiam, post dignationem Domini circa virtutes ac laudes suas sæpè repetitam, ieiunij ad huc promereri Deum nititur.”

D. Augustinus quod Enchir. cap. 71. dixerat, Deum propitiandum precibus & operibus: de ieiunio Niniuitarum expressius declarat in Matt. cap. 12. quòd agendo pœnitentiam iram Dei placauerunt, & misericordiam meruerunt. Quòd dum de Niniuitarum dixit pœnitentia, de illo cum primis ieiunio est accipiendum, quòd ad eò memorabile ac propè incredibile narrat D. Ionas.

1000.

Eundem in modum & D. Ambrosius laudes ieiunij Christiani prædicat: His quadraginta dierum ieiunij (inquit Sermone vigesimo septimo,) reconciliatur Deus. Et iterum: ieiunemus continuè & deuotè hoc spacio temporis, vt propitietur nobis Deus.

Si multus esse vellem, varias hinc contexere liceret Patrum veterum sententias, quibus ieiunij celebrant encomia: Sed in præsentiarum hoc superfedendum arbritor opere, quòd aliud sibi tempus postulat.

Cæterum quòd ad illam quæstionis partem attinet, an ieiunia sint Dei cultus, vnus D. Luca locus satis superque sufficit recitatus.

Luc. 2.

Annam illam Phanuelis in Euangelio nobilem suis ornaturus virtutibus testatur nunquam de templo discessisse, quæ diebus atque noctibus ^{λατρεύουσα} in ieiunio ^{καθήμενος} seruiebat, Latria mque Deo Opt. exhibebat ieiunij & orationibus.

Porro an ieiunia Christianorum rectè atque Scripturis consentaneè censcantur vitæ æternæ meritum, paulò inferius dicetur aptius, quando de bonis in vniuersum piorum operibus id ipsum veniet demonstrandum.

X ijs, quæ nunc de ieiuniorum effectis sanè salutaribus prædicarunt Patres nobis commemorati, in procinctu est cuiilibet, qui modò ad clarissimum veritatis Solem oculis coniuere non instituit, perspicere, cuiusnam, quantique apud Deum Opt. Max. ieiunia Christiana sint tam valoris quàm meriti. Quare priusquam ad cætera, quæ nobis instant, explananda, transeamus Fidei capita, bonorum operum (quibus ieiunium nò modò perlibenter est socium, sed nutritius etiam quidam, custosque sedulus) nos inuitat amor, vt de ipsorum quoque valore, & iusto apud Deum æquissimum iudicem meritò non nihil disseramus. Proinde vt ad ipsam Thesin aptius recurrat oratio, quæ de operibus bonis nihil possumus prædicare boni, nisi proprios eorum ostendamus, ac quasi digito, quòd habet prouerbium intento indicemus fontes, vnde promanant, video mihi antè, sed paucis, de Libero arbitrio hominis & Christi gratia dicendum.

C. A. XIII. De libero hominis arbitrio.

De libero arbitrio.

Principiò igitur demonstrandum, an homini post Adami lapsum liberum permanferit arbitrium? Mox an per se valeat ipsum benè, probeque operari? tum quò nam modo operetur benè: & quò nam loco eius iam Christi Saluatoris gratia sanati opera apud Deum Opt. habeantur, an verè iustificent, an meriti alicuius, nec ne? An eorum fiducia quis valide nitatur, an friuolè? Num vita æterna illis sit merces à iusto iudice Christo reddenda, an secus?

Varia sententia super libero arbitrio.

Grauisssimam de Libero hominis arbitrio capitalis ille humani generis hostis Sathan sæpenumerò excitauit cõtentionem, quòd miseros mortales tanquam dementatos in cæciores vitiorum omnium foucas præcipitaret. Id non modò post Christianorum memoriam, sed præcorum etiam Philosophorū ætate, in qua haud quaquam obscuros Fatalis illius amentie propugnandæ inuenit patronos: quemadmodum rectè Oenomaus Cynicus apud Eusebium de præparatione Euangelica lib. 6. conqueritur, Democritum animos nostros fecisse seruos, Crysippum verò semiseruos. Verùm meliori ac saniori Philosophorum parti Stoicam istam actionum humanarū eum seruitutem, tum necessitatem persuadere nò valuit, vt apud Laërtium videte est. Tantus enim liberam eligèdo & agèdo humanæ actionis alicuius ingenij hominibus affulget

Stoica necessitas atque fatalitas.

affulget splendor, vt nullis aut opinionum anticipatarum quasi nebulis ob-
fcurari, aut argumentorum quasi ictibus queant labefactari: nedum sopiri,
aut extingui.

Cicero Deo-
rum prou-
dentiam ma-
luis, quam
liberum ar-
bitrium ho-
minis tollere

Hinc acerrimo iudicio, raraq; doctrina vir M. T. Cicero magis quam elo-
quentia omnibus aetatibus admirandus, licet Stoicæ illius Philosophiæ esset
perquam studiosus, & amator propè singularis, tãta vidit Liberum hominis ar-
bitrium veritatis luce non modò persusum, sed inuictò etiã eiusdè firmamen-
to stabilitum, vt Deorum prouidentiam argutis sanè Philosophorum propè
omniũ rationibus propugnatam inficiari, ac tollere adèd maluerit, quàm ho-
mines sua cum in consultando, tum agendo libertate spoliare. Sed dum ho-
mines, ait August de Ciuitate Dei, lib. 5. cap. 9. facere conatur liberos, eos verè
facit sacrilegos.

Cæterum de alijs Liberi arbitrij defensoribus Philosophis, quorum ratio-
nibus hoc in opere minimè niti statuimus, in præsentia non est dicendi lo-
cus: quos qui desiderat, librum D. Gregorij Nisseni, cui de homine titulus est
consultat.

Quare nos pro eo atque nostri instituti ratio postulat, quid hac de re sen-
sit perpetuò Christiana atque Apostolica Ecclesiã, ex liquido Scripturarum
sensu, Scriptorum quæ vetustissimorum, adeoq; Apostolorum consensu do-
cebimus: tum quoniam hæreticorum tam præcorum, quàm recentiorum libe-
rũ hominibus detrahere, atq; ex ipsis quasi naturæ fibris euellere sunt conati
arbitrium: quò vniuersis doctrinæ Euangelicæ studiosis semel liqueat, per
quosnam ista pestis Lutheri atque Caluini studio ab orco reuocata, quasi ca-
nales non Philosophiæ modò imperitia fortidos, sed doctrinæ etiam Apосто-
licæ atque Catholicæ ignorantie pudendos deriuata dirè Germaniam, Gal-
liam quæ grassabunda vastat, vt istius hallucinationis foeditate absterri-
ti, alios eorundem errores ex eadem præcorum hæreson lacuna resorptos, ac verbis
quasi recòctos semel abhorrentes abominentur.

C. AP. XV.

Doctrina Ca-
tholica &
Apostolica
de libero ho-
minis arbi-
trio.

D. Hieron.

D. August.

MAnichæorum est, aiebat D. Hieronymus præfatio. in Dialog. aduersus
Pelag. hominum damnare naturam, & liberum auferre arbitrium.
Porro quàm fuerit D. Hieronymus liberi huius arbitrij defensor lon-
gè acerrimus ex Dialogis modò commemoratis liqueat: quibus aliud se agere
testatur nihil, nisi vt omnipotentiam Dei, ait Dialogo 3. cum libero arbitrio
conseruaret: quoruũ vtrumq; Pelagius suis terminis studebat terminare. Hinc
igitur hac de re petenda veniunt, cui liber, testimonia. Sed vnam sententiam
ex Hierony. suffecerit aliunde attexuisse: Liberi arbitrij nos condidit Deus, in-
quit 2. cõtra Iouin. nec ad virtutes, nec ad vitia necessitate trahimur. Alioqui
vbi necessitas est, nec damnatio est, nec corona est. iam quod D. Augustinum
Aduersarij istius Manichæismi suggillare non verentur, quis digna persequa-
tur hanc blasphemiam oratione! Sexceta sunt loca, quibus istam refutat infa-
niam, sed vnũ aut alterum suffecerit indicasse. Esse autem liberum arbitrium,
inquit lib. 2. aduersus Felicem Manich. cap. 3. atque inde peccare quenquam si
velit, non peccare si nolit, nõ solum in diuinis Scripturis, quas nõ intelligitis,
sed etiam in verbis ipsius Manichæi probo. Rursum, Peccato Adæ arbitriũ libe-
rum de hominum natura periisse non dicimus: sed ad peccandum valere in
hominibus Diabolo subditis, &c. Contra 2. epistolas Pelag. libr. 2. cap. 3. Et ne
quid hæreas de eius sententia indubitata, si alicubi in speciem durius loqui-
tur, libertas quidem periit per peccatum, ait libr. 1. contra epistolas Pelagian.
cap. 2. sed illa quæ in Paradiso fuit habendi cum libertate iustitiam, &c. Nam
Liberum arbitrium vsque adèd in peccatore non periit, vt per illud peccerunt,
maxime omnes, qui cum delectatione peccant. Pluribus Augustini sententijs
recitandis supersedeo, sicuti & cæterorum Catholicorum Patrum, vt Cy-
rilli lib. 9. in Ioan. capite decimo & 45. Ambrosij passim, Clementis Alexand.
Stromat. Chrysostomi homil. decimanona in Genesin. Tertulliani de exhor-
tatione castitatis: Irenæi libr. 4. capite nono & 71. & sequ. quòd hæc & multò
plura

Matth. 23.
Poenit. 1.

plura ab alijs plurimis abundè sint in Aduersariorum capita missa. Illud tari-
tũ adijciendum duximus operæpretium, hanc de libero hominis arbitrio
doctrinam ex illo Euangelij loco, Quoties volui vos congregare, & nolui stis:
item, Vocauit, & renuistis, & similibus stabilitam adèd fuisse præcis illis Chri-
stianis indubitam, vt eam non dubitaret Origenes ceu Apostolicam & Ec-
clesiasticam recensere prædicationem libro primo *αρετι ἀρχων*. Ad eundem
modum & D. Cyrillus: Non possumus, inquit lib. 4. in Ioannem capite septi-
mo, secundum Ecclesiæ veritatisque dogma liberam hominis potestatem
(quod liberum arbitrium appellamus) negare. Proinde verissimè D. Augusti-
nus aduersus omnes omnium semel ætatum hæreses pronunciat: Est igitur li-
berum arbitrium, inquit lib. 3. hypognost. quod quisquis esse negauerit, Ca-
tholicus non est.

Lari simis hiscè sacrarum literarum documentis, ac liquido con-
testatoq; Apostolorum sensui, Patrum quæ Orthodoxorum con-
sensui refragari hiscè diebus, in quos fines seculorum deuenerit,
quidam non sunt veriti garrientes, nullam esse nostræ voluntatis
libertatem, liberum arbitrium nullius rei esse titulum, aliãq; non
nisi Manichæis, imò Stoicis digna blasphemantes.

Sed operæpretium spero fecerim, si foeditissimè istius hallucinationis impie-
tatem patronos nullos, nisi hæreticos à Patribus damnatos, & eos perditissi-
mos, inuenire potuisse, demonstrauerim.

1 Hieron.
Catalo.

2 De hære-
sibus.

3 De hære-
sibus.

Barthesanes igitur Edissenus, etsi initio Valentini sectator, deinde confuta-
tor fuerit vehementissimus (quanquam omninò veteris suæ opinionis, quæ
in habitu abierat, teste Nicephoro libro quarto; capite vndecimo) postea per
omnia in Valentini hæresin, ait 2. August. lapsus, suum adiecit dogma, vt Fato
asserberet hominum conuersationes. An pro ista opinione statuenda Anto-
nio Vero A. libellum admiranda eloquentia, teste D. Hieronymo, eximium
tradiderit, an contra Abidan Astronomum Fati propugnatorẽ; quod ait
Epiphanius, parui in præsens refert. Equidem ex prioris inconstantia, qua ad
abiuratum Valentini doctrinam reuoluebatur, nota crediderim Fatum asseru-
isse, ni Theodoretus 3. refragaretur. Porro de Manichæi furoribus, quibus vt
hominem ex vtriusque principii anima gemina bona & mala, concupiscen-
tia scilicet & mente constatum somniabat: ita peccandi quoque necessitati a-
digebat, propter stolidam absurditatem nihil dicimus. Sic nec Priscilliani illi
us Camerina hic est commemoranda, quæ præcorum hæreticorum furorem
complexa, omnem etiam Manichæismum, ne quid ad errorũ omnium senti-
nam horribili confusione, ait August. decesset explendã, deriuauit. Ex Hispa-
nia Priscilliani patria eius erroribus diu admodũ infecta hæc pestis in Gallias
per Petrum Abailardum atate D. Bernhaldi inuehebatur, quæ postea vniuer-
sam Albigenisium regionem vastauit, atque subuertit. Post Iohannes Vvicle-
phus atque Hussitani vt renouarunt in Bohemia, ita Lutherus in Germania,
Oecolampadius in Heluetia, Caluinus in Gallia. Bellos istos per homunculos
teterrima hæc pestis ab orco in orbem reuocata, in simplices, minusque pru-
dentes Christi Domini grassatur ouiculas: quæ hoc nomine magis est execra-
da, quòd nullo Philosophiæ lenocinio culta, nulla Scripturarum plausibili-
tate nixa, nullo denique Scriptorum veterum testimonio fulta, sese imperi-
tis pro germano venditat Euangelio. Quòd enim Augustini sententiolas cor-
radunt, quibus Adam peccando, ait, se & suum perdidisse arbitrium: rursum,
post peccatum in homine non esse liberum arbitrium, maiori faciunt frau-
dulencia, quàm imperitia.

Sexcentis enim locis, quos vt ignorare pudendũ est imperitã: ita lectos
dissimulare, fraudulentia est plusquàm sacrilegã, Augustinus disertis ver-
bis pronunciat, in hominibus post Adæ peccatum permanere liberum ad pec-
candum. Quis nostrum dicat, verba sunt August. lib. 1. cap. 2. contra 2. epist.
Pelag.

Quis liberum
negat arbi-
trium. Au-
gustino non
est Catholico.

C. AP. XVI.

origo doctri-
ne contra li-
berum arbi-
trium, nisi
hæreticus præ-
sens accepta
referatur.
Barthesanes
Stoicam nec
cessitatem
renouat ab-
no. 200.

Manichæi
anno 276.

Priscilliani
anno 400.

Petrus A-
bailardus
m. 1130.
Vviclephus
Lutherus,
Oecolampadius
Caluinus.

Impudenter
Aduersari-
os Augusti-
num Mani-
chæismi in-
simulare.

Pelag. quòd primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem perijt per peccatum, sed illa quæ in paradiso fuit, habendi plenam cum immortalitate iustitiam, propter quod natura humana » diuina indiget gratia, dicente Domino: Si vos filius liberauerit, tunc verè liberi eritis, utique liberi ad benè iusteque viuendum. Nam Liberum arbitrium » vsque aded in peccatore non perijt, vt per illud peccent maximè omnes, qui » cum delectatione peccant, & amore peccati hoc eis placet, quod liber.

Porro quod ad peccandum est liberum, haud dubiè liberum est. Rursus liberum hominis arbitrium Christi gratia sanari, pristinaeque restitui libertati, vt iam non modò ad peccandum, sed ad benè quoque agendum sit verè liberum. In hanc sententiam innumera cum apud Augustinum passim sint obuia loca, nolo eis commemorandis esse multus, quum ea & à nostris Scriptoribus, Reuerendissimo D. Roffensi, Reuerend. D. Pighio, Reuerend. D. Ruaro Tappero, nostra memoria Theologorum Phœnice, aliisque sint copiosissimè collecta, & in aciem aduersus Philistæorum, imò Manichæorum nouorū castra digesta atque collocata. Vnicum illud D. August. emblemæ aureum hic in memoriam reuocasse haud abs re crediderim, Liberum arbitriū, inquit 3. hypo. quisquis negauerit, Catholicus non est. Eat nunc Calvinus, & sese suæ doctrinae Augustinum habere patronum iactet. Quare qui factionis Lutheranae sunt ingenio moderatiore, illam primam perturbatæ per Lutherum religionis barbariem de absoluta rerū omnium necessitate, ceu impiam atque à veritate abhorrentè reiecerunt, vt eandem ipsi vel libris editis pridem comprobassent. Vnde Melancthonis ingenuitatem hac in parte nō possum nō summo opere laudare, qui doctrinam suam Locis illis cōmunibus, anno 21. per adolescentiæ calorem effusus, de nulla hominis in operibus tam externis, quam internis libertate, per Lutherū aded prædicatam, vt libellum hunc Melancthonis Canone dignum censuerit Ecclesiastico, non erubuerit veritatem melius perferutatus permutare, atque factus eruditior sui erroris iuuenilis palinodiam canere: vt liquet Locis communibus anno 52. & aliis prudentiori cum iudicio, ac maiori cum eruditione in lucem editis. Vtinam & alia quedam sui infœlicis mystagogi dogmata pro sui ingenij fœlicitate tam fuisset ausus peruestigare, atque ad veram Orthodoxorum Patrum doctrinam, ceu lapidem quendam Lydiū explorare, num vera essent, num adulterina? Nimium enim credulus adolescens ea imbibit infœlix, quæ ille sic se habere affirmasset. Deprehēdit haud dubiū aliam longè fuisse veterum Patrum de dogmatibus per illum in controuersiam reuocatis sententiam, quam ille ceu præmansum in os ingererat hianti. Verū hęc conuestio hic cuiquam fortassis videbitur importuna. Quare nos Melancthoni illam fœlicem de absoluta actionū humanarum necessitate palinodiam gratulati, illud admiramur, qui porro factum sit, vt in luto isto fœdissimè plusquam mediū hēserit? In Confessione namque Saxonica, cui ipse vnā cum alijs subscripsit, Liberum quidem confiteretur hominis arbitrium, sed in motibus, inquit, externis, satis liquidò pronuncians, eequid de internis animi motibus, ac salutaribus gratiæ inspirationibus sentiat. Quanquā & hunc erroris nequum de animo deieuisse videtur, quod Locis communibus, anno 52. editis disertè doceat esse aliquam libertatem voluntatis, si de tota piorum vita loquamur. Er paulò superius: Sæpè dictum est, inquit, cogitantes de Deo oportere ordiri à verbo Dei, non quærere Deum sine verbo suo. Cumque ordimur à verbo, hic concurrunt tres causæ bonæ actionis, verbum Dei, Spiritus sanctus, & humana voluntas assentiens, nec repugnans verbo Dei. Posset enim excutere, vt excutit Saul: quod veterum Patrum sententijs Basilij & Chrysostomi ita corroborat, vt superuacaneum crediderim, plura in eandem sententiam congerere: eumque locum ita verbis tam disertis quam perspicuis explanat, vt ex instituto Caluini subtilitates euertere voluisse mihi videatur.

Prædicatur felix Philip Melancthi. palinodia de libero arbitrio.

Tres causæ bonæ actionis Philip Melancthi. Voluntates causæ actionis bonæ.

Emb de seruo arbitrii Philippi lib. 2. prædicat. quem ipse amor damnauit etate prudentior.

Cæterum cum Caluini sophismatibus copiosissimè sit à Reuerendo D. Decano

Decano Louanensi Ruaro Tappero responsum, nobis superfedendum diximus à fusiore huius rei pertractatione: quam qui requirat, aureos illos eiusdem D. Decani in articulis nuncontroverfos consulat Commentarios, inde hausurus abundantissimè, quo Catholicæ de libero arbitrio doctrinæ sitim expleat.

Cum igitur homini post Adami lapsum suum sit reliquum arbitrium, quo aut agere potest, aut non agere: assentiri, aut dissentiri, atque aded non assentiri, superest, vt cum Pelagianis disquiramus, vtum homo per se operari possit bonum iam cognitum? Sicut enim illi dudum commemorati hæretici hominis naturam indignè, suumque infra locum deprimebant: ita Pelagiani eandem superbè ac suprâ quàm æquum erat, attollebāt, sanamque laudabant, ac de integra benè agendi facultate naturali immodicè, & in Christi gratiam iniuriè prædicabant. Quorum insaniam etsi abunde D. Augustinus in primis, D. Prosper, & alij item cæteri Catholici, Patresque in Concilio Mileuitano & Aurasiaco refutarint clariùs, ac supercilium depresserint humilius, quàm vt vllis amplius egeat verbis: nos tamen instituto huic seruientes, paucis admodum explicabimus, Catholicæ doctrinæ concorditer, quoniam modo Liberum hominis arbitriū agat, rectè beneque operetur, ac quod Deo Optimo gratum sit & placitum, faciat: an per se, nulloque Christi Saluatoris gratia & auxilio adiutū, an huius potius præsidio tam excitatum, quàm inuitatum, erectum, suffultum, ac correcta quasi manu directum.

Multa est scriptura in commendando diuino auxilio, quo nostra ad benè agendum adiuuatur infirmitas, eruditur cæcitas, ac inchoata Dei dono rectè operandi perficitur facultas. Istud plurimis sacrarum literarum testimonijs docuit Diuus Augustinus libris eis, quos aduersus Pelagianorum Christi gratiæ quàm infestorum tela elucubrauit. Quare cum nec hoc tempore hæc quæstio sit inter controuersas, nolimus in re minùs dubia esse copiosi. Vnus itaque atque item alter suffecerit locus, qui hanc difficultatulam expediat. Sinemè, inquit Christus Dominus, nihil potestis facere, illi lustris declarans exemplo, sic nos prorsus egere suo diuino auxilio ad operandum benè, haud minùs necessario, atque ad palmitis fructificationem vitis ipsius influxum vides necessarium.

Joan. 15.

Quòd igitur palmanti, gemmanti, florenti, ac demum fructificanti est ille succus per vitem, cui ille indiuiduus adhæret, suppedtatus: hoc nobis est Christi lesu gratia nos ad boni operis voluntatem, ceu gemmas extuberandas excitans, deinde ad boni operis studium & alacritatem, ceu frondes ac flores producendos spe præmij inuitans, ad boni denique operis actum, ceu fructus optatissimos proferendos suo exemplo exhortans.

Auxilij diuini usus et necessitas exemplo illustrant.

Porro quem admodum racemi nati causa est non modò truncus vitis, cui palmes agnatus coaluit: sed ipse quoque palmes etiam, licet citra vitis suppeditationem valisset nihil: ita & voluntas humana Christi auxilio cælesti adiuta verè est boni operis non sine gratia facti causa. Nam sicuti nec citra Christi præsidium benè agere valuit voluntas humana: ita nec sine voluntatis motu, consensu & cooperatione Deus optimus præclarum boni operis fecisset facinus: vt nec vinea sine palmitis vsu, medio, atque cooperatione producat vnam. Hanc porro nostram vnā cum Dei auxilio cooperationem præclaram multa nobis testantur diuinarum literarum capitula. Abundantiùs alijs, inquit D. Paulus, laboraui, non ego, sed gratia Dei mecum. Conuerte me, & conuertar. Deus in adiutorium meum intende, & alia sexcènta. Rursus huic doctrinæ omnis Orthodoxorum Patrum suffragatur Senatùs, quem admodum locis dudū commemoratis videre est, & illa nobilis gratiæ operantis atque cooperantis distinctio apud Augustinum, Bernhardum, & alios decantata constat. Quare hunc locum satis equidem crederem confirmatum, nisi aperitissimum omnium scripturæ testimonium Caluinus nugis nescio quibus ex textu Græco friuolè corrasis conaretur perturbare, euertere, atque nobis de

i ma.

Locus D. Pauli, Gratia Dei mecum, contra Caluini calumnias defenditur.

manibus extorquere: Verus interpret, inquit, articulum omittendo, occasione errandi praeiuit ignaris linguae Graecae, qui & tot non malos alioqui homines & sefellit. Nam si ad verbum, inquit, reddas, non dicit gratiam sibi fuisse cooperatricem, sed gratiam, quae sibi aderat, omnium fuisse effectricem. Vult igitur Caluinus hoc Pauli loco statuere illud suum dogma nouam, & a Christiano rum memoria inauditum, gratiam Dei omnia efficere, hominem operari nihil, quod quidem bonum sit. Nam de illa eius blasphemia, Deum etiam mala in vniuersum omnia operari, in praesentia non est idoneus dicendi locus. Sed quam istud siculneo prorsus sit sultum praesidio, ex ipsis Graecorum testimonijs est demonstrandum: Non ego, inquit Paulus, sed gratia Dei mecum. Vult istud Caluinus significare, vnam Dei gratiam omnia effecisse, ita vt ineptum sit, Paulum fuisse diuinam gratiam cooperatorem: aut contra, gratiam Paulo cooperatricem. Sanè Catholica doctrina de gratia Dei cooperante, à Concilijs Africanis sedulo aduersus Pelagianos vindicata, Augustini & Innocentij, & item caeterorum opera firmitus corroboratur, si vis articuli Graeci explicetur: quam D. Hieronymus Dialogo contra Pelagianos ita expressit, Quae mecum est, iam ergo candide Lector, iterum iterumque considera, vtrius nam partes haec Paulina adiuuet sententia: Non ego laboraui, sed gratia Dei, quae mecum est: num Caluini, an Catholicae potius Christi Ecclesiae? Nam illud, Quae mecum est, quid obsecro aliud, quam Dei notat auxilium atque subsidium? Quod si Paulina vocem τοσούτω libeat pendere, Solis fiet luce manifestius, Paulum non nisi diuinam gratiam auxilium, adminiculum, atque opitulationem significasse. Graecis enim τοσούτω fauorem, praesidium, supererias, opem, ac subsidium certius significat, quam vt vel mediocriter Graecè peritus addubiter: quod illa loquendi formula testatur οὐδὲν ἑαυτοῦ, Deo adiuuante, vel vt veteres, teste Budæo, Dijs bene iuuantibus, & οὐδὲν τῶν μούσων, Musis fauentibus atque opitulantiibus.

Iam auxilium ad eum non excludit operam & cooperationem eius qui iuuatur, vt eam necessariè includat. Nam qui adiuuatur, si ita ab alio iuuatur, vt nihil operetur ipse, non iam adiuuatur, sed opera leuatur, & liberatur. Sin adiuuatur, vnà cum adiuuante operatur. Neesse igitur est, vt caelestis illa gratia, quae cum Paulo est operata, fuerit non omnium effectrix, sed omnium cooperatrix: alioqui non iam οὐδὲν ἑαυτοῦ cum eo auxilians fuerit, & opitulans, sed omnia ita perficiens, vt Paulus nihil egerit. Quod quam à sensu vocis Graecae abhorreat, ac proinde quam à vero sit alienum, omnibus qui sui sunt compotes confidimus esse notius, quam vt superioribus verbis habeat ad explicationem opus. In hanc sententiam D. Chrysostomus illum Pauli locum explanat, atque D. Theodoretus, suum laborem (inquit) Paulus ostendit, eum quoque esse dicit diuinam gratiam.

Explicato igitur homini post Adae lapsum suum mansisse arbitrium, licet dum peccati iugo premitur, sit captiuum, sed quod tamen liberate Christi gratia pristinae redditum integritati, etsi non sanitati atque incolumitati, potest eadem adiutum gratia operari rectè. Nunc venit, quod restabat, exponendum, qualia nam illa sint liberi arbitrij diuino auxilio partim sanati, partim adiuti opera: num Deo grata: an vsi ante liberationem per Christi redemptoris gratiam Patri inuisa, exosa, atque nullius apud eum pretij, valoris, ac meriti?

Hæc quidem quaestio sanè perobscura explanaturque ardua iustam ac se dignam haud admittit dissolutionem, ni antea paucis demonstretur, quam singulare nostrorum animorum sit medicamentum multò saluberrimū Christi Iesu gratia, donumque illud caeleste, nobis per piam in ipsum Fidem ac fidei sacramenta adhibitum atque communicatum. Quod etsi à D. Augustino varijs in locis sit explicatum, alijsque scriptoribus haud obscuris illustratum, ex vsu tamē fore crediderim, paucis perstringere ad dilucidiorum quaestionis huius, quæ nobis in manibus est, explicatum, atque ad prædicandam illustrius Christi Redemptoris singularis gloria, quid nam eius gratia nobis in Baptismo,

Gratia Christi quæ non efficit in eis inuēbris.

1. Ioan. 3. Hebr. 10.

Ioan. 3.

Tit. 3.

1. Corin. 15.

Rom. 5.

Luc. 12.

Psal. 109.

Tit. 3.

Tit. 3.

Ephes. 2.

mo, atque in Pœnitentia ad eum (vtrobique enim sanguis Filij Dei nos abluit, atque caelesti donat Spiritu, vti suo inferius demonstrabitur loco) communica operetur, efficiatque.

Quod natum est ex carne, caro est, quod natum est ex Spiritu, Spiritus est, aiebat Christus Dominus Nicodemo Phariseo noctu de regno Dei consultenti, quo suas Euangelicæ lucis atque doctrinæ Christianæ plura quam nocturnas tenebras testabatur. Quare cum in saluberrimo Christi Baptismo ex aqua & Spiritu renascamur, haud dubiū inde Spiritū Christi concipimus, quo viuificati, non iam peccato, vti hæc enus: sed Deo viuamus, vti Paulus ad Titum: Quem effudit in nos abundè. Et iterum sicuti primus Adam factus est in animam viuentem, ita secundus Adam Christus in animam viuificantem. Hic porro Christi Spiritus, siue anima viuificans Christianis per Christum impartita, est non ipse, qua viuit, anima, sed caeleste diuini Spiritus charisma, gratia atque donum, quod suorum cordibus per Spiritum sanctum communicat, elargiturque. Charitas Dei, inquit Paulus ad Roman. diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Qua de re in Baptismo effectus infra differendum erit copiosius. Fieri igitur nequit, quin hic caelestis Christi Spiritus baptizatis verè communicatus suas quoque caelestes vires exerat, illaque efficiat in hominibus vniuersa, quorum efficiendorum facultate diuini per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Proinde sicuti animam peccato mortuam verè viuificat, atque pristinae illi caelesti vitæ restituit: ita eandem peccati vulnibus fauciam sanat, & serpentini illius afflatus veneno liberat, pristinaeque reddit incolumitati. Vnde humanam mentem diuina imbuit cognitio, affectumque caelestis ille accendit amor, ignisque ille inflammat, quem Christus venit mittere in terram: & quid vult, nisi vt ardeat?

Non quod caelestia hæc Christi beneficia perfectissimum in modum hac in vita contingant mortalibus, sed quia prius quod carnale, post quod spirituale suo loco & tempore, vbi mortale hoc induerit immortalitatem, stimuluſque mortis peccatum, semel fuerit retusus atque abolitus. Interim tamen dum Christus dominatur in medio inimicorum suorum, & sensim capitales illos hostes Diabolum, peccatum & mortem, in scabellum pedum suorum redigit, suos Christianos de ipsius Spiritu partim factos Spiritus ita aduersus Diabolum atque peccatum suo Spiritu imbuit, renouat, adeoque viuificat, vt non modò impotentissimam Diaboli effugiant tyrannidem, & peccati resistant stimuluſ, quo etsi pungantur, non lauciantur tamen, aut illecebris obediunt: sed Diaboli etiam opera ad Christi capitis instar destruant, facta carnis mortificent, bonaque opera, in quæ creati sunt, efficiant. Hæc porro sancta bonaque opera, ad quæ facienda mundauit sibi populum illum περιούσιον, egregium, eximium, atque peculiarem, vt esset bonorum operum ζῆλος ἀμιμωτός, ardensque imitator, non eo pacto accipienda sunt, esse Spiritus sancti in nos diffusi opera, quasi nos Enthusiaſtarum ritu agamus nihil, solūmue agamur instrumenti inanimati modo, luti que in hanc vel illam formam siguli manu effici: sed quod occultissimis illius tractibus primū inuitati, lenissimis que motibus acti, bonum opus scientes, volentes perficiamus. Sicuti ergo Pelagianorum est, nihil in bonis operibus gratiæ Christi, diuini que per Christū dati auxiliij agnoscere: ita hominum est in Christi gratiam non ingratiſsimorum solūm, sed etiam iniuriorum, hanc operantis, & hominibus Christi mēbris cooperantis Spiritus Christi gratiam non agnoscere, eleuare, abijcere, atque abolere. Non enim Christi Spiritus ille viuificans nos facit brutos, aut ingentitas Dei Optimi beneficio animæ vires destruit, aut adobruit: sed hisce aptissimis instrumentis iam coelitus renouatis, atque melius quam vnquam aliàs ad bene operandum concinnatis, vtitur ad bona illa virtutum caelestium opera efficienda, in quæ, vti diximus, sumus creati, & quæ creauit Deus, vt in eis ambularemus. Quam obrem vt victoria causa Imperator militibus manum gladio armat, animos verbis erigens, aciem scientia militari dirigens, cuneos

nam efficiat vt cito moriantur.

Christiani Spiritus Christi sunt animam viuificantem.

Christiani bona opera per inhabitantem Christi Spiritum operantur.

Christiani
Christo com
militantes
Diabolum
confutant
atque consi-
cunt.

Opera pio-
rum verè in
sistere ex
cooperante
illu Christi.

Alta est in-
stitia fidei ad
Roman alia
iustitia ope-
rum apud
Ioh. & Ia-
cobum.

C. AP. XIX.
De perfecti-
one iustitia
Christiano-
rum, qualis
sit in hac vi-
ta.

componentes, aliaque disponens: sic Spiritus ille exlestis Tyronū Christi pado-
triuu, militūque Dux verissimus victoriæ omnis aduersus hostiū nostrorum
tam peccati, quā Diaboli phalanges, vnus est author atque effector. Contra,
sicut illic vincit Imperator, sed militum opera, sed cōmilitonum industria:
ad eum propè modum & per nos Christi Spiritus Euangelio collaborantes,
caelestique illi vi nobis inspirata cooperātes, Diaboli destruimus opera, vicio-
rum carnis mortificamus facta, peccati que illecebras, ceu varias infestissimo-
rum hostium cateruas, fundimus, prosternimus, profligamus.

Hinc liquere equidem arbitror, quā atroci cum iniuria in Christi
Spiritum sit coniuncta illa huius seculi opinio peruagata, quā piorum ho-
minum operibus iustificandi vim adimit. Qui igitur propriæ salutis est so-
licitus, explosa prorsus hominum doctrina illam diuinam nobis salutariter
tonitruantē intrepidus audiat Spiritu vocē: Qui facit iustitiā, inquit Iohan-
nes, iustus est, sicut & ille iustus est: quam vt attentioribus acciperemus auri-
bus, animis que retineremus inconcussam, non temerè illud antè admonet:
Nemo vos seducat filioli.

Quotquot igitur Apostolicam discere atque obtinere volumus de pio-
rum hominum operibus doctrinam, hoc caeleste Iohannis, qui de caelesti Do-
mini nostri Christi suxit pectore, audiamus oraculum: Qui facit iustitiam, iu-
stus est, sicut & ille iustus est. Operando ergo iustitiam, atque vt idem ait, ser-
uando verbum eius, mandatumque custodiendo aliquis efficitur iustus, imò
in eo, ait idem, verè charitas Dei perfecta est.

Locus hic vnus Solis luce clarior abundè sufficiat ad moderatioris in-
genij hominibus persuadendum, aliam longè esse hanc ex pijs operibus iusti-
tiam, quā illa est à Paulo ad Romanos prædicata Fidei iustitia: quæ quoniam
pacto cum illa consistat salua, perspicuè D. Iacobus non solum Abraham exem-
plo demonstrat, sed declarat etiam, Abraham Pater noster, inquit, non ne ex
operibus iustificatus est, offerens filium suum super altare? Vides, quoniam Fi-
des cooperabatur operibus illius, & ex operibus Fides illius consummata est?
Et impleta est scriptura, dicens: Creditit Abraham Deo, &c. Videtis, quoni-
am ex operibus iustificatur homo, & non ex Fide tantum. Quo D. Apostoli
Commentario cum nihil adferri queat aut expressius, aut explanatius, nos
demonstrato, pios verè operibus iustificari, non nihil de perfectione iustitiæ,
quæ hac in vita Christianis contingit, in præsentia operæpretium in medium
adferre duximus, quò fratribus rudioribus cōsulamus plenius, suam que agno-
scant in Christo esu dignitatem, operum suorum Christi Spiritu ipsis inha-
bitante factorum gratiam & valorem, quatenusque eis ad vitam æternam
comparandam nisi ac fidere tutè vereque valeant.

DE perfectione iustitiæ Christianæ, quæ pijs ex operibus nascitur, atque
paratur, dicturis gemina sese offert via, in errores non minòs fœdos
quā blasphemos deducens: Vna Pelagianorum est, altera Lutheranorum. *Vide Præfat.*
Siquidem illi Manichæos, Priscillianitas, Iovinianum, totiusque Syriæ *H. co. in*
hæreticos, id est, Massilianos, & Euchitas imitati, docebant posse ad perfectio- *Dialog.*
nem, non dico, ait Hieronymus Præfat. aduersus Pelag. similitudinem, sed æ-
qualitatem Dei humanam scientiam & virtutem peruenire, hominem que
fieri *ἀναμάτητον*, & qui peccare non posset. Hi verò sanantem & adiuantem
Christi Domini gratiam eò vsque deiciunt, deprimunt, atque proculcant, vt
sanctos, piosque Dei filios non modo pijs operibus aliquid perfectæ iustitiæ
consequi nequeant: sed cuique iustorum etiam vera confessione agnoscendum
multa scelera, magnasque sordes esse in renatis dignas ira Dei audeant profi-
teri. Vti ad verbum habet Confess. Saxo. cap. Quomodo placeat noua obe-
diëntia.

Hæc inter atroces in Christi Domini gratiam blasphemias, certatim in
Christū Saluatorem contumeliosas, via est regia incedendum Christianis om-
nibus, qui Christi Domini gratiæ viuere nolunt aut ingrati, aut expertes. Pro-
inde

inde quid nā de hac Christianæ iustitiæ perfectione per pia opera in Deo fa-
cta, Spirituque Christi adiuuante perfecta, paulatim colligenda & cōparanda
sit Christiano cuique Orthodoxè sentiendum, firmiterque tenendum, in initio
paucis ex diuina delin eabimus scriptura: mox quid veterum Patrum consen-
tens hac de re habeat doctrina, in medium adferemus breuiter.

Qui facit iustitiam, ait Ioan. i. cap. 3. iustus est, sicuti & ille iustus est. Qui
Dei igitur mandata custodiunt, non solum teste Ioanne Apostolo, verè iusti
sunt, vti antè demonstrauimus: sed ita iusti etiam, sicuti ille est, hoc est, sicuti
Christus Dei Opt. Max. Filius iustus est. Qua verborum Apostolicorum for-
mula accuratè considerata, pensulateque perpena, in procinctu fuerit vttram-
que illam & Pelagianorum & Lutheranorū confutare atque subuertere do-
ctrinam. Quod enim ait, Sicut ille est, veram iustitiæ Christianæ docet non
æqualitatem, vt Pelagiani sibi, suisque arrogabant, sed similitudinem. Quæ-
re si Christus Dominus iustitiam faciendo verè fuit iustus, erunt & Christia-
ni caelesti eius Spiritu adiuti, iustitiam faciendo verè iusti. Quod vt de Christo
citra grande nefas nullus est inficiando: ita nec de Christianis citra manifestis-
simam in Christi Spiritu blasphemiam. Sicuti porrò Christus iustitiam fa-
ciendo, legem que præstando non solum verè, sed perfectè etiam, iustus est: sic &
Christiani pijs & verè & perfectè iusti sunt. Verum hac de perfectione ne quis
Sycophanticè hinc nos calumnetur, illud admonendum duximus, eam esse
secundum eandem illam analogiam interpretandam, secundum quam dudū
diximus, pios mandata Dei obseruando esse iustos, sicuti Christus ipse iustus
est: hoc est, non eo perfectionis gradu veram hanc iustitiam mandata Dei ob-
seruando consequi, quo Christus Dominus perfectissimè iustus, omnibusque
iustitiæ numeris absolutissimus.

Et si enim mandata Dei verè custodiant, est tamen eis ad vnum omnibus
verè cum D. Iacobo etiam agnoscendum, In multis offendimus omnes: quo
dicto nec se ipse, nec cæterorum Apostolorum vllum ab hac offensione vo-
luit exclusum. Verum hæ offensæ non tam sunt graues, vt Deum offendant
grauiter: nec tam grandes, vt lædam hostiliter: proinde nec à regno Dei pios
excludere possunt. Quippe cum illam cum Deo amicitiam non violent, sed
integram illamque relinquant. Vitia enim sunt, lapsus sunt & ἀμαρτήματα,
sed crimina non sunt, aut *καταστάσεις*, vitia.

Vt autem sine illis vita mortalium transigi non potest: ita sine his transigi
potest: quemadmodum apud D. Hieronym. Atticus Dialog. secund. contra
Pelag. hominem absque vitio, id est, *καθαρὸν* posse esse, ait: ἀναμάτητον, id est, sine
peccato esse, nego. Id enim soli Deo cōpetit, omnisque creatura peccato sub-
iacet, & indiget misericordia Dei. Isti ergo vitiorum atque lapsuum quotidi-
anorum nauuli, licet Christiani hominis vitam quasi puluisculo aspergant
leuiter, haudquaquā tamen defœdant turpiter, aut contaminant, nedum
com maculāt, vt verum sit, quia verum est, Beati immaculati in via. Rursus,
Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. Cor enim iustorum, quod
huius Euangelicæ iustitiæ est domicilium, hisce leuiorū lapsuum quasi asper-
ginibus non ita contaminatur, vt maculetur, sed purum perseuerat ac mun-
dum, ne falsum sit, Beati mūdo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Sed hic
humana prudentia diuinæ scientiæ imperita nostro seculo noua commini-
scitur signa, omnes in Christo etiam renatos esse immundos, sed Christi
iustitia tegi: omnes esse verè criminibus sordidatos, in Christi tamen gratiā
haberi mūdos. At quorsum obsecro istis cōmentis veteri Ecclesiæ ignotis, &
post Christianorum memoriam inauditis, fuerit opus? An non verè aliquis
inueniatur manibus innocens? cur non & mundo corde? Quorum si neutrum
hac in vita est reperire, mirū sanè, cur Spiritus sanctus falsitatis omnis nesci-
us illis coloribus incolam caelestis regni voluerit depingere Psal. 14. Rursus,
Sic mundum hac in vita contingit nemini, Dauid sanè, imò Spiritus ipse
S. temerè ac prorsus stultè (ita enim loqui cogunt istorum blasphemias & os

Psal. 118.
Psal. 14.

Matth. 5.

Psal. 14.
Psal. 50.

Veritas inter
atroces he-
reticorum in
Christum
blasphemias
incedi me-
dia.

Christianos
ex operibus
fieri iustos,
sicuti Chri-
stus iustus
est.

Pios per ope-
ra pia verè
perfectè
fieri iustos,
quomodo ac-
cipiendum.

Christiani
est iusti, of-
fensum culis
tamen pec-
cant, sed qui-
bus ita Dei
non merentur.

Humana Phi-
losofia vñc
Dei in ho-
minibus iu-
sticiam suo
metium pede

impudens) orandum præscribit, Cor mundum crea in me Deus. Quod cum haud dubie precamur rectè, dubitari non potest, quin aliquibus Deus Opt. precario largiatur, quod vltro expetendum docuit. Alioqui enim accusanda veniet Dei aut optimi invidia atque malevolentia: aut maximi infirmitas atque impotentia. Quæ grauissima in Deum longè optimum & multò maximum blasphemia, nisi hominibus insano Diaboli (qui à calumniando Dei opera nobis videtur dictus Gen. 3.) Spiritu furientibus non est digna. Largitur itaque Deus Opt. sicuti Spiritum bonum petentibus se: sic & cor mundum orantibus ex animo, Cor mundum crea in me Deus. Huic D. Paulus suffragatur, orans Deum Optimum, vt sui Philipenses reperiatur, synceri, & sine offensa in deum Domini, repleti fructu iustitiæ, siue vt suis dixit verbis significantius, *ἐπίπνευσθε τῷ πνεύματι καὶ ἠγαπήσατε ἀλλήλους ὡς ἀγαπήσατε τὸν Θεόν*. Hunc iustitiæ fructum illa 44000. virginum in caelestia reportasse horrea testatur Angelus Ioanni Apocalyp. 14. quod cum mulieribus non essent coinquinati, & in ore eorum non est inuentus dolus, sine macula enim sunt ante thronum Dei.

Cum igitur maneat iusti immaculati, cordeque mundo, & quantum impingant hic illic offensores, non tamen corrunt legis diuinæ transgressores, facile fuerit agnoscere, eos verè, quod scriptura pronunciat, Dei legem implere: sed suo quodam perfectionis modo, quo & supra eosdem perfectè iustos declarauimus. Porro pios Christi Spiritu adiutos non posse Dei legem implere, vti hodie docent Euangelici, illam respicit blasphemiam, quam D. Hieronymus alicubi abominatur simul, & execratur, Deum impossibile aliquid præcepisse. Infana isthæc doctrina, ac nefario in Deum sacrilegio impia cum sui absurditate pijs sit auribus intolerabilis, non est, quod eam fusore persequamur oratione, sed demonstrato pios verè legem Dei implere, veniat nunc explanandum, quo tandem modo implent.

Qui proximum diligit, inquit Paulus, legem impleuit: Legis enim impletio est dilectio. Hanc autem charitatem in multis esse dubitare non potest, qui Paulo fidem habet, Charitas Dei diffusa est, inquit, in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Quo autem pacto hac charitate ornati legem Dei impleamus, idem cõmonstrat Paulus. Alter alterius, inquiens, onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. Quibus verbis vt ipse Dei Spiritus diferto Dei verbo testatur, nos Christianos Christi Spiritu afflatos, & Dei charitate inflamatos legem implere: ita qui hæc Verbi Dei loca improbus audeat peruertere, aut detorquere, nihil sibi inueniat, quod euellendæ suæ anticipatæ opinioni sit idoneum, aut salutare. Ad hæc si Deus ipse de Zacharia & Elisabet, vt alios innumeros silentio prætermittam, pronunciat per D. Lucam fuisse iustos ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus domini sine querela, quid obsecro æquum est, de Petro & Paulo sentiamus? vt nihil de sacrosancta virgine matre Maria dicamus, quam & nos cum D. Augustino de natura & gratia capit. 36. cum de peccatis agitur, vnà cum Filio domino nostro Iesu Christo vbique volumus exceptam. Si quis igitur alius onera alterius portando Dei legem impleuit, sanè Paulus impleuit: qui præter tot innumera flagrantissimæ suæ charitatis argumenta vbique locorum non modò splendentia, sed etiam coruscantia, testatur se omnibus esse factum omnia.

Implent igitur Christianorum quidam Dei legem, qui cum Dauide cordibus Christi Spiritu dilatatis, viam mandatorum Dei currentes, agnoscunt verissimum, quod prædicat Apostolus: Mandata eius graui non sunt. Qui, vt inquit, inquit, ait August. de perfect. iustitiæ, nondum se accepisse vires, quibus talia sunt præcepta Domini, qualia commendantur leuia atque suauia, orent, quæ gemitu voluntatis, vt impetrent donum facultatis. Proinde si accepto charitatis dono iusti legem Dei implere possunt, certè suo perfectionis modo implere possunt. Quod si perfectè legem implent iusti, quid ni & iustitia Christiana huius vitæ pronuntianda est perfectæ? Quanquam enim hæc inter leuicula

Diabolus cur hoc nomine dicitur.

Quoniam modo iusti legem implent.

Materia sine peccato.

Materia Dei gratia non sunt, vnde impossibile est Christi Spiritu afflari aut habentibus, aut orando possulantibus.

Galat. 6. Roman. 12.

Rom. 12.

Rom. 5.

Gala. 6.

Lucæ 1.

Psal. 118.

1. Ioan. 5.

la illa vitiosa nunc labitur, nunc surgit iustus, modò impingit, modò erigitur, idque vel septies de die: nequaquam tamen ita grauiter vt concidat, aut à gratia Dei excidat, nedum iusti nomen amittat. Quod si roges: Si cadit, quomodo iustus? Si iustus, quomodo cadit? Audi obsecro, quid Diuus Hieronymus tibi respondeat: Sed iusti vocabulum, ait epistola ad Rustic. non amittit, qui per poenitentiam resurgit. Et iterum secundo Dialogo contra Pelagian. certè Ezechiam, ait, iustam nemo nisi impius denegabit. Dicas, peccauit in quibusdam, & idcirco iustus esse desijt: sed hoc scriptura non loquitur. Non enim ex eo quod parua peccauit, iustitiæ nomen amisit: sed ex eo quod multa bona fecit, iusti vocabulum possidet. Hoc totum dico (post longum Sanctorum Catalogum concludens) vt scripturarum testimonijs comprobetur, non ex eo esse iniustos, quod aliquando peccauerunt: sed ex eo iustos permanere, quod multis virtutibus floreat. Sic & Diuus Augustinus: Iustus dicitur in scriptura, inquit libro de perfectione iustitiæ, qui perfectioni iustitiæ plurimum accessit, vt Iob: Et sine querela, non tamen sine peccato. Rursus ingredi sine macula, inquit eodem libro, non absurdè ille etiam dicitur, non qui iam perfectus est: sed qui iam ad ipsam perfectionem irreprehensibiliter currit, carens criminibus danabilibus, atque ipsa peccata venialia non negligens mundare elemosynis. Et ibidem: Iter nostrum munda mundat oratio, qua veraciter dicitur: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Ex hisce Diui Hieronymi & Augustini locis, quos ex innumeris ceu flosculos Apostolicam doctrinam suauius spirantes delibauimus, in promptu est colligere, geminam esse hanc iustitiam Euangelicam, imperfectam vnã, perfectam aliam: sicuti & perfectiones duæ, & duæ item iustitiæ in scripturis, ait Hieronymus primo dialogo contra Pelag. Prima, inquit, perfecta & incomparabilis veritas, perfecta que iustitia Dei virtutibus cooprandã. Secunda autem nostræ competit fragilitati. Nullam itaque creaturam secundum consummatam iustitiã posse esse perfectam, sed cunctorum in carne iustorum imperfectam, inquit, est perfectio. Hoc tamen animaduertendum est, licet huius vitæ iustitia sit imperfecta, esse tamen iustitiam veram, & quodam modo etiam perfectam, aded vt ab ea denominentur verè iusti & perfecti. Quicumque perfecti sumus, inquit D. Paulus, hoc sentiamus. Hic quidem se vnã cum alijs perfectum pronunciat: alibi verò se perfectum negat: Non quod sim, inquiens, aut comprehenderit. Quare verissimum est, quod in suo Pædagogico scribit Clemens Alexandrinus, lib. 1. cap. 6. D. Paulum fuisse & perfectum & non perfectum, hoc est, vt ex Hieronymo diximus, Pauli iustitiam atque perfectionem in hac vita fuisse imperfectam perfectionem. Huius autem geminæ iustitiæ varietas inde oritur, quod vera nostra iustitia ipsa est charitas per Spiritum sanctum in nos diffusa: ita vt magna charitas, quod ait August. magna iustitia sit: parua charitas, parua iustitia. Verum sicuti rerum aut magnitudo, aut paruitas ipsam non tollit naturam, ita parua charitas, paruaque iustitia vera est charitas, veraque iustitia: haud secus, ac paruus ignis verus est ignis: & pumiliones, nani que non minus sunt homines, quam procera statura atque Gigantæa.

Sed vnus occurrit scrupulus de hac plana iustitiæ Christianæ via submouendus, qui multos ita habet malè, & in quem plurimi ita grauiter impingunt, vt vllum omnino omnium hominum verè iustum coram Deo negare audeant. Non iustificabitur, inquiunt, in conspectu tuo omnis viuens. Vno hoc loco in errorum suorum vastissimo Pelago ceu remora remorantur, & impediuntur Ecclesiæ Saxonica, vt Catholica de vera piorum iustitia sexcentis scripturarum locis cõmemorata, & consentientibus Orthodoxorum Patrum sententijs contestata doctrinæ impuros humani ingenij asilere laudeant pannos, quibus veram, nobisque infusam iustitiã in falsam atque imputatiam conuertunt: & internam atque inhaerentem in externam atque tectorem cõmutant. Etsi enim contritio, inquit Confessio Saxonica, capite de remissione peccatorum & iustificatione, & aliæ virtutes multæ cum Fide, seu hac fiducia

Peccata venialia non faciunt iniustos.

Iustos seruata dicitur bonorum operum factores.

Iustus quis?

Quis nam Christiano-rum ingrediatur sine macula.

Iustitia duplex & perfecta.

Iustorum hominum perfectio imperfecta.

Paulus perfectus & imperfectus.

Remouetur scrupulus ex loco Psal. Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.

Confessione
Saxonice in
Christi Spi-
ritum Chri-
stianis inha-
bitantibus
phemia re-
futatur.

Adulterata
psal. 50. ver-
so per de-
lanthorem
contra He-
braeos in
tionem ut su-
um statua-
figmentum,
Adversari-
os calide mi-
scere varia
operum ge-
nera.

Iustificatio
gemina in
scripturis.

Germanus
sensus psal.
Non iustifi-
cabitur in co-
spectu tuo
omnis iustus.

Sancti secun-
dam suam
mensuram
verè iusti.

simul accenduntur: tamen hæ virtutes non sunt causa, seu meritum remissio-
nis peccatorum, nec propter eas persona placet, iuxta illud: Non iustificabitur
in conspectu tuo omnis viuens: sed habet remissionem, & placet persona cer-
tò propter mediatorem: Sic & alibi Philippus huic locum & similia conglo-
merans, Non iustificabitur, &c. Tibi tantum sum peccator, vt tu iustificeris in
sermonibus tuis: Hæ sententiæ, inquit Locis communibus anno 52. editis, &
similes testantur, nos accedentes ad eum non adferre nostram iustitiam, nec
posse opponere iudicio, & iræ Dei nostra merita, sed confugiendum esse ad me-
diatorem Christum: Vt in præsentia istam Psalmsi 50. Tibi tantum sum pecca-
tor, versionem vt nouam, nec cum vllò alicuius nominis interpretum, quos
supra decem consului, consentientē, ita indoctam quoque, ac ipso Hebraico
textu non minùs violenter quàm imperitè extortam (Est enim אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ
Lecha leuaddecha chatathi, Tibi soli tibi peccaui) prætermittam, quodque
eam fraudulenter ad humanã istam doctrinã veteri Ecclesiã ignotã statuentã
fingit, silentio præteream: illud disputatio præsens postulat, vt admoncamus,
callidè varia operũ & iustitiarũ misceri genera, quò Lectoris palatũ, tanquàm
iure multo confusaneo fraudulenter venenis temperato adobrutũ, nihil in
præsens sentiat aut noxæ, aut incommodi: Hæc enim scripturarum loca, si ad
illam aptentur operum distinctionē, quæ ex D. Paulo, & D. Iacobo clarissè eru-
itur, quã alia ad iustificationē primam, vt cum Scholis loquamur, siue qua ex
impijs nos Deus iustos facit: & secundam, siue qua ex iustis mandata Dei cu-
stodiendo efficiuntur iustiores, nihil profus habent pugnans cum Catholica
piorum operum & meritorum doctrina: In iustificatione enim prima omnino
nihil tribuendum est operibus nostris, quasi propter illa iustificemur, aut
illorum merito peccatorum remissionem consequamur, sed solis mediato-
ris Christi meritis freti, Fide nixi, ac Sacramentis vsi, iustificamur, veramque
peccatorum remissionem consecuti, in filios Dei recipimur, Christi que Spi-
ritu nobis largiter communicato, donamur: Verum in iustificatione secunda
multò secus sese res habet, iuxta illud Apocalypsis: Qui iustus est, iustificetur
adhuc. Sicuti ergo iniustus prioribus flagitijs noua accumulans haud dubiũ
fit iniustior: ita homo per Christum reconciliatus, verèque iustificatus, opera
bona, ad quæ facienda est creatus, spiritu cælesti adiuuante facit, iustitiamque,
vt ait Iohannes, faciens fit iustior. Cæterum sicuti alia est iustitia, quam in itin-
dò gratis consequitur, ab ea quam per opera in Deo, vt Christus loquitur, facta
acquirat, & auget: ita alia est iustitia, qua homines hac in vita sunt iusti: alia,
qua Deus iustus est, & quæ in hac vita non est. Quòd igitur apud Dauidem le-
gimus: Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens, de hac vita dictum
esse, ait Aug. libro de perfectione iustitiæ contra Celestium, sine difficili quæ-
stione intelligitur: & quod ait, Non iustificabitur, ad illam perfectionem ius-
titiæ retulit, quæ in hac vita non est. In eundem sensum & D. Hierony. hanc
Dauidis sententiam interpretatur. Cum enim duplicem distinxisset, vt dudũ
recitauimus, iustitiam & perfectionem, Secunda, inquit i. Dialogo, nostræ cõ-
petit fragilitati, iuxta illud: Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens,
ad eam iustitiam, quæ nõ comparatione, sed Dei scientia dicitur esse perfecta.
Idem plenius Commentario in Ieremiam cap. 13. præsentem locum explanat:
Non iustificabitur omnis viuens, inquit, non ad comparationem Dei, vt vere
res & noui hæretici volunt, & patroni hæreticorum, sed ad scientiã eius. Ho-
mo videt in facie, Deus in corde. Hinc liquet, non iustificari omnem viuem-
em, id est, nullum hominem in conspectu Dei iustum esse iustitia illa perfe-
cta: quæ vt Dei est, ita hominum hac in vita non est. Quare hæc Dauidis sen-
tentia veram non euertit piorum iustitiam, sed tantum perfectam negat ho-
minibus hic contingere: quo cum nihil minùs quàm pugnat, pios homines
verè apud Deum esse iustos. Sancti enim secundum mensuram suam, & mo-
dum ait Diuus Hieronymus i. Dialogo contra Pelag. iusti sunt, & appellan-
tur

Cæ.

Rom. 12.
Galat. 6.

Cæterum quia Aduersarij magna animorum contentione huic Catholi-
cæ doctrinæ obstrepunt, iustos in hac vita nullos dici posse, quòd legi non sa-
tisfaciant, permagni retulerit, paucis hac de re antè differere, quàm de iustitiæ
perfectione disputationem missam faciamus. Præsens igitur quæstio, an Legi
satisfaciamus, sanè perobscura, plurimum capiat lucis, si ea Lectori in mentē
veniant, quæ dudum de legis impletione diximus. Idem enim in præsens va-
lent, Legem implere, & Legi satisfacere. Proinde cum demonstratum sit ex
Pauli doctrina, iustos Legem Dei verè implere, quòd proximum diligant,
quodque alter alterius onera ferant, efficitur necessariò, & iustos legi Dei sa-
tisfacere. Verum quo res fiat paulò clarior, locus hic de Legis impletione,
quam ta videlicet legis impletio hac in vita sit necessaria, an perfectissima illa,
& omnibus numeris absolutissima: an imperfecta, quæ perfectioni iustorum
imperfectæ respondet, ex D. August. doctrina est illustrandus. Quod igitur ad
Legis vsum attinet, illud est cum primis animaduertendum, non esse Decalo-
gum hominibus à Deo præscriptum, vt omni eum ex parte hac in vita præstet
atque impleat perfectissimè, sed quasi scopum esse præfixum, in quem omnes
animi & cogitationes & cupiditates intenderentur, dirigerentur, atque desti-
narètur. Sicuti enim scriptura sacra alicubi nos exhortatur, vt sancti, vt iusti,
vt perfecti simus: alicubi verò ipsum finem ostendit, quo sancti & iusti viuen-
do est tendendum: Estote perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est: ita
& Decalogus partim monet, quid nobis hac in vita præstandum, partim sub-
limius inuitat, & quasi Pharum isto in mundi salo præferens, ipsum actiõnũ
nostrarum scopum & finem ostendit, quo currendum & perueniendum. Illud
oçtò peragit mandatis: hoc verò duobus, de Dei dilectione, & concupiscentiã
quæ cum hac in nostra fragilitate ad plenum præstare nequeamus, cauendum
est, ne in illam impingamus blasphemiam, vt Deum impossibile quippiam
præcepisse sentiamus. Porrò cum hæc à Deo sint præscripta, dubium pijs fieri
nequit, aliquem restare modum, quo Dei voluntati pro hac, qua laboramus
miseri infirmitate faciamus satis.

Quemadmodum igitur illo dilectionis præcepto bonum homini præcipi-
tur faciendum, non autem perficiendum: ita hac concupiscentiæ prohibitio-
ne malum vetatur faciendum, non quidem vt non concupiscat, sed vt post
concupiscentias non eat. Vide Augustin. contra Iulianum libr. 1. cap. 29. &
alibi persæpè.

Bonum igitur sicuti facere possumus, cum quod scriptura monet, facimus:
Post concupiscentias tuas non eas: ita bonum perficere cum Paulo non possu-
mus: quod tum demum erit, quando nullum erit desiderium malum. Donec
igitur desideria ista mala Spiritum vexant, & ad carnis delicias sollicitant, nõ
impletur, quod prohibetur: Non concupisces. Quod tamen si iustus Spiritu im-
pleat, carne tamen non implet, quæ dum mortalis est, semper aduersus Spiri-
tũ concupiscit. Neque propter defectus istiusmodi censendus est aut iniustus,
aut Legem Dei non implere. Hoc enim hac prohibitione non præscribitur,
vt non concupiscat, id est, vt nulla desideria mala habeat: sed vt sese, ait Aug.
i. lib. contra Iulianum cap. 29. in hoc morbo iacere inueniens, medicinam
gratiæ quæreret, & quo in hac mortalitate debeat proficiendo conari, quo eti-
am possit à se in illa beatissima immortalitate perueniri.

Ed nunc ad ea, quæ de piorum operibus super sunt tractanda: pergamus. **S**
Demonstrato iustos Christi gratia sanatos & adiutos, opera verè iusta
facere, adeoq; legem Dei implere, illique satisfacere, licet imperfectè,
verè ta men ac secundum suam mensuram perfectè: nunc dicendum venit de
honorum istorum operum effectis, vi atque valore. De quibus ordine mihi
dicendum video, primum de ipsorum merito, an alicuius apud Deum fiant:
an propter ea persona placeat: Mox de Fiducia, quæ ex pijs nascitur operibus,
an eis rectè quis fidat, atque nitatur: Num Dei iudicium sustinere valeant? De-
nique an operum merces rectè Catholicis credatur esse vita æterna?

Quan.

Legi satisfacere
iustis
quia legem
implem.

Quam legem
impletio ius-
tissimè in hac vi-
ta sit neces-
saria.

Vsus Deca-
logi verus.

Non contem-
piscet: quo
modo imple-
atur.

Verus vsus
legis. Non
concupiscet.

c. p. xx.
De piorum
operum effe-
ctis.

Meriti opera
rum a pijs fa-
ctorum.

Quandoquidem piorum hominum iustitia tanta à D. Paulo prædica-
tur, vt eorum in proximos dilectio Legis sit impletio, nunc dispiciendum est,
an ea & cætera item opera bona, meriti nomen mereantur, & sustinere que-
ant. Hic meritò terribi aduersarij, & nullorum sibi bonorum operum con-
fiscij, more latronum ad iudicis & tribunalis nomen in horrescunt refugij, tan-
quam lucifugæ, & qui in lucem venire non audeant, vt non arguantur, quòd
sua ipsi opera agnoscant, conscientia instar mille testiu attestante, non bona

Ioan. 3.

Discordia
Lutherano
rum de operu
bonorum ne-
cessitate
merito.

Quare varij varia ac secum pugnantia commenti figmenta, alij clami-
tant ad vitam æternam non necessaria: alij contrà, esse necessaria, sed eius ni-
hil minus quàm meritoria: licet bona mereantur huius vitæ non solum ter-
rena & corporalia, sed etiam Spiritualia, tam post hanc vitam, quàm in hac vi-
ta, quemadmodum Philippus in locis, cap. de operum præmijs. In reconcilia-
tis, inquit, bona opera cum placeant Fide propter mediatorem, meretur præ-
mia Spiritualia & corporalia in hac vita, & post hanc vitam, sicut clarè ostendit
parabola de negotiantibus, Habenti dabitur, &c. & 1. Tim. 4. dicitur: Pietas
habet promissiones præsentis & futuræ vitæ, &c. Mar. 10. Recipient centuplū
in hac vita, sed cum tribulatione, & post hanc vitam, vitam æternam. Qui-
bus scripturarum capitulis nixus affirmare audeat, Symmisti plurimis refraga-
tus, bona opera plurima Dei dona post hanc adeo vitam mereri, sed non vitam
æternam, aut cælestis regni hæreditatem. Hic cum videam Philippi vulnus,
quod ex adolescentiæ erroribus acceperat, non leuiter ad sanitatem accessit.

Philipp. Me-
lanch. pati-
molim cau-
de operum
meritis.

se, ex quo scribere cepit (omnia enim merita nostra aboliturus, mercedis no-
men in scriptura decantatum, hunc in modum detorquebat. Locis commu-
nibus, anno 22. editis: Merces est, inquit, inquit, debeturque non merito vilo no-
stro: sed quia pater promisit, iam velut obstrinxit se nobis, ac debitorem fecit
& ijs, qui tale nihil meruerant) haud absisterit, luculentiora aliquot veterū
Patrum Orthodoxorū adferre testimonia, quibus luce meridiana clariùs de-
monstratur, Christianos vitam æternam promereri. Non quòd hic adstruere
velim omnium hominum opera, aut hominum etiam opera vitæ æternæ esse
merita: sed piorum ac Christi Spiritu renatorum & viuificatorum. Quod ta-
met si ex Spiritu, quo filij Dei aguntur, dignitate atque maiestate liquidd sta-
tuitur queat, malo tamen in præsens huius conuersionis arbitrium apertis vete-
rum Patrum relinquere sententijs.

Opera pia in
foram esse
vite æternæ
merita.

Cum diuina scriptura luculenter aded pronuntiat Deum Opt. cuique illa
die redditurū secundum sua opera, ipseque omnium iudex Christus Iesus nobis
disertissimè protestatur, quòd vitam æternam accipiemus, regnumque cælestis pos-
sidebimus, quia ipsius pauperulos fratres, id est, seipsum, aut cibo pauiimus,
aut humanitatis obsequio refocillauimus, mirum est homines alicuius inge-
nij, & qui alios præ se non habent. Bliteos aut stipites, ed cæcitatibus, ne dicam im-
pudentiam, prolapsos, vt bonorum operum meritis nos vitam æternam assequi
ac promereri audeant negare. Idque cum profiteantur malorum operū me-
ritis æternam nos assequi gehennam, sempiternaque immortalium ignium
nos commereri supplicia.

Si hic est meritum, cur non & illic? An non scriptura nullo prorsus discri-
mine, atque eadem aded voce, docet tam bonis, quàm malis reddendum aut
præmium aut suppliciu? Quia tu reddes, ait Dauid, vnicuique iuxta opera sua.
Rursus: Vt referat vnusquisque, inquit D. Paulus, prout gessit in corpore suo,
siue bonum, siue malū. Certè si iustis non redditur vita æterna, quia bona fecerunt,
& pro piorum operum merito: nec iniustis, quia mala fecerunt, ignis re-
pendetur æternus, aut pro malorum operum merito: quod quanta cum impie-
tate, atque iustissimi illius iudicis, qui pro eo atque, res est, iudicat, blasphemia sit
coniunctum, nemo ita absurdus est, vt non videat. Cæterum si veteres excuti-
mus scripturas, ipsa luce fiat manifestius, pro cuiusque merito reddi æternam
aut vitam aut mortē. Omnis misericordia, ait Ecclesiasticus 16. cap. faciet lo-
cum vnicuique secundū meritum operum suorum, & secundum intellectū pe-
regri-

Meriti vox
in scripturis
tribuitur bo-
nis operibus.

Psal. 6.
2. Cor. 4.

reginationis ipsius. Quem scripturæ diuinæ locum Solis instar clarum & di-
lucidum, quibus tenebrarum obiectis quasi nubeculis ex textu Græco non mi-
nus incerto, quàm mirum in modum vario conetur obscurare Calvinus, nō
est, quòd hic dicamus fufius, cum, si vrgeretur pressius, pro suo (vt ait) iure re-
pudiaret. Quòd si de vocabulo est anxius, non est, quòd hinc librum repudiet.
Nam & Hebr. 13. legitur: Talibus enim hostijs promeretur Deus: aut si Pauli
vox *εὐαγγελιστῶν* placet, placatur, vt August. legit. Porro cum D. Paulus de illa ex-
tremi iudicij forma disputans diserta oratione pronunciet, repositam sibi co-
ronam iustitiæ, quam reddet, inquit 2. Tim. 4. mihi Dominus in illa die iustus
iudex: non solum autem mihi, sed & ijs, qui diligunt aduentū eius: quid apud
fani iudicij arbitrum superest scrupuli? Sanè non reddet, *ἀποδοσὶς*, retribuēt at-
que remunerabit, nisi pro meritis: quod eius vox, *ἀποδοσὶς*, reddet, expressius
loquitur, quàm vt commentario habeat opus. Quod cum Athenienses in illa
cum Philippo Macedone de Olynthiorum Repub. contentione prudēter in-
tellexerint, qui eam illis *διδόναι, οὐκ ἀποδιδόναι*, dare non reddere volebat, mirum,
ni & nos in re multò maxima, imò omniū maxima hoc discriminis putemus
obseruandum, aut oscitanter dissimulandum. Sed illud fortassis plus momen-
ti habet, quod Paulus ait: In illa die iustus iudex reddet. Cum audis hic iudicē,
an non factorum tuorum horrescis dijudicationem? An non operum tuorū
siue bonorum, siue malorum, futuram vides discriminationem? discussionē?
examinationem? Hisce enim ommissis, qui obsecro queat ille iudex aut Paulo
agonem illum bonum præclare decertanti, cursumque egregiè currenti, victo-
riam adiudicare, coronamque iustitiæ reddere atque remunerare? Aut igna-
uo alicui seruo Evangelica illa talenta sudariolo inuoluta, terræque perdendi
metu credita in Domini vfuras nec expendenti, scordia, ignauique otij mer-
cedem illud cōminatū reddere suppliciu, partēque eius ponere cū hypocritis?

Dire et red-
dere distin-
guenda.

iudex.

iustus.

Quòd si illud Paulinum huius iudicis epitheton, Iustus, libra expenderi-
mus quoque iusta, plurimum sanè huic de operum merito affu'gebit lucis
multò clarissimæ. Qui enim à Paulo appellabitur iustus, si quod suum est, cui-
que non reddiderit? Sed quid in re meridiano fulgore illu striore manifestan-
da simus copiosiores? Prius tamen hunc Pauli locū quàm prætereamus, haud
abs re fuerit, Caluini commentum, insidiosè non minus quàm vanè aduersus
Catholicos structum euertere, atque profligare. Hinc operum merita, inquit
Commentario in epist. ad Tim. aduersus Dei gratiam conantur Papistæ astru-
ere. Os impudens. An nō operum merita cum Augustino, & cæteris item alijs
Orthodoxis Dei prædicamus dona? Si operum merita Dei sunt dona, quia ex
gratia Dei gratis data sunt profecta, quo nam ore ais aduersus gratiam Dei ea
Catholicos astruere? quod porro attexuit Calvinus, plus habet malignæ vani-
tatis: Quanquam bis hic hallucinantur, inquit, Papistæ: Primum, quòd inde
colligunt, ideo nos Deum promereri, quia liberi nostri arbitrij virtute benè
agimus: deinde, quòd Deum nobis perinde obstringunt, ac si nobis aliunde,
quàm ex eius gratia salus constaret. Quàm hic Catholicos hallucinari Calui-
nus falsò criminetur, ex eo liquet, quòd damnatissimā tot Concilijs apud eos
Pelagianorum doctrinam plusquàm sycophanticè affingat: Ideo nos Deum
promereri, inquit, quia liberi nostri arbitrij virtute benè agamus. Quod
cum de libero arbitrio nostro, quatenus nostrum est, velit intelligi, & non vt
Christi gratia sanatum & adiutum est, quid verissimum Pelagianissimum ora-
tione persequamur fufiore? Alteram quoque hallucinationis, quam affingit
Catholicis, speciem, similis impudentissimæ vanitatis esse affinem, hinc lique-
at, quòd Catholici cum D. Paulo vitam æternam prædicemus esse gratiam, sa-
lutemque æternam, non nisi ex vna meraque Christi Iesu gratia profiteamur
gratis inchoari, gratis conferuari, gratis denique nobis constare, gratisque
verè dari. Qua cum gratia, gratuitaque vitæ æternæ donatione, quò nam
pacto consistat eiusdem ex merito operū redditio, quòd, sicuti & prius, docet
Scri-

Caluini fran-
ditium va-
numque in
hec Pauli
verba com-
mentū euer-
tunt.

Falsum af-
fingit Catho-
licis Calui-
nis.

Pelagianis-
mum affin-
git Catholi-
cis Caluini.

scriptura, ex D. Augustino, alijsque Orthodoxis declarat manifestius præclari nostræ ætatis scriptores, D. Ruardus, D. Petrus à Soto, & alij, quàm vt Caluinus possit esse nescius, vt cuique veritatē dissimulet vel apud illos, vel apud ipsum D. Augustinum magis lectam atque cognitam.

Frigidum Caluini caluicium.

Sed strophas eius Sophisticas ad veritatē adeò luculentā, & tam clarè con-
testatam subuertēdam comparatas, pergamus in medium proferre. In lucem enim protractæ, ad veritatis tanquàm Solis lucem euanescent: Atqui non sequitur, inquit, Deum nobis quicquid debere, quia iustè reddit, quod reddit. Iustus enim est etiam gratis benè faciendo. Id verò tuus olim Caluine, Iustini-
anus pernegat, vt & Cicero, & Latinæ linguæ periti ad vnum omnes. Iustitia enim est, quæ suum cuique tribuit. Si ergo iustus est, vt i ais, qui gratis etiam be-
nefacit, quomodo suum cuique reddit? Si suum cuique reddit, non iam gra-
tis benefacit, sed quod cuique debetur, tribuit. Non minus habet absurditatis altera, quam fingit huius argumenti elusio: Et reddit, quam promissit mercedem, inquit, non quod vilo ipsum obsequio præueniamus, sed quia eodem quo erga nos cœpit liberalitatis tenore priora sua dona posterioribus cumulat. Ipsam certè nullo præuenimus obsequio, qui benignissima sua misericordia non modo ad regnum vocat, piusque inuitat: sed vt velimus etiam vocanti acquiescere, & inuitanti quasi gratificari, suo dono nos præuenit, gratiaque anteuertit. Sicuti ergo hac ex re, quæ omne prorsus & excedit, & præcedit meritum, non dicitur Deus mercedem reddere, quam promissit: ita nec ex altera, quam sibi imaginatur Caluinus, quod videlicet eodē liberalitatis tenore sua dona priora posterioribus cumulet. Quanquàm enim eiuſdē sit paternæ aduersus nos liberalitatis, quod nos gratis ad regnum vocatos regni hæreditatē adire facit: tamē suā in nos benignitatē opulenter quasi effusam vult declarare magnificentius, vt regnum æternū, eius donis, cælestique gratia ornati, ad filij sui instar non accipiamus duntaxat donatum, sed pijs nostris etiam operibus eius gratia factis remuneratū. Quod disertè Paulus testatur, regnum hoc coronam appellans iustitiæ, sibi à iusto iudice reddendam. Proinde si regnum iustitiæ est corona, verè pro meritis redditur: quemadmodum nunc Orthodoxorum Patrum testimonijs est comprobandum fusiùs.

Coronam iustitiæ est vita æterna.

Operum meritis vitam æternam retribuendam

Mansiones in domo Dei variis via parium merita.

Meritum operum ex Dei dono fuit, quo adiuti rectè operamur.

Nostra merita omnia Dei sunt dona.

Sancti secundum mensuram suam, ait Diuus Hieronymus 1. Dialog. aduersus Pelagianos, & modum iusti sunt & appellantur, vt Paulus, qui plus habet meritum, qui plus omnibus laborauit: vbi & multas docet eiuſdem regni cælestis à Christo Domino appellari mansiones, quia Sanctorum merita sunt diuersa. In eandem sententiam eisdem plane verbis D. Augustinus scribit: „ Nullus inquit Tractat. sexagesimo septimo in Ioannem, aliquabitur ab illa „ domo (Patris nostri cælestis) vbi mansionem pro suo quisque accepturus est „ merito. Et paululum postea: Multæ mansiones diuersas meritorū in vna vita „ æterna significant dignitates. Et ne diffusiores simus in re clarissima, omni- „ bus, qui vel D. Augustini à limine salutarunt scripta, Deus pro meritis fidei & „ bonorum operum, inquit Sermone centesimo sexagesimo secundo de tem- „ pore, dabit fidelibus suis regnum cælorum. Istud sexcētis alijs locis queat con- „ firmari, sed nos vnum aut alterum illustriorem promemus. Quid faciet men- „ tem aliquā beatam, inquit de Trinitate libro decimo quarto, capite decimo „ quinto, nisi meritum suum & præmium Dei? Vnde autē hoc sit homini me- „ ritum, demonstrat ibidem Augustinus: Homo accepit iustitiam, inquit, à „ Deo, propter quam beatitudinem accipere mereatur. Iam meritorū fontem „ vnde profuant, qui adire cupiat, is inter alia Diui Augustini loca aurea episto- „ lam centesimam quintam consulat, vbi locum de iustorum meritis conclu- „ surus: Omne bonum meritum nostrum, inquit, non in nobis facit, nisi gratia. „ Et: Merita nostra sunt Dei dona: quæ cum Deus coronat, nihil aliud coronat, „ quàm munera sua, sed in misericordia & miserationibus. „

Pari orationis maiestate & Diuus Cyprianus bonorum operum prædicat „ merita: Quæ matrona locuples & diues es, inquit Serm. 1. de Eleemos. vnge „ oculos

“ oculos tuos non sibi Diaboli, sed collyrio Christi, vt peruenire ad videndū „ Deum possis, dum Dominum & operibus bonis & moribus promeris. Et „ de simplicitate Prælatorum, vbi demonstrasset non adferre salutem multa pa- „ trasse miracula, qui operarij fuerint iniquitatis: Iustitia opus est, inquit, vt pro „ mereri quis possit Deum iudicem. Præceptis eius & monitis obtemperandū „ est, vt accipiant merita nostra mercedem. Rursus, vt ne cui prolixitate simus „ molesti, bonorum operum encomion texens in Epilogo Contionis de Elce- „ mo. Verum Dei munus, inquit, & maximum, infirmis necessarium, fortibus „ gloriosum, quo Christianus adiutus, præ se effert gratiam spiritalem, prome- „ retur Christum iudicem, Deum computat debitorem.

Præclara hæc Patrum Orthodoxorum testimonia scripturarum non modo sententijs, sed verbis etiam nixa, an æquo controuersia de operum meritis arbitro vllum patiantur reliquum, vtram in partem eat, ambigendi scrupulum? Quare aduersariorum plerosque ista non ignorantes satis equidem mirari nequeo, qui seipsi cum profiteantur non esse Pelagianos, sed Deo gratias agere, quod Spiritu sancto confirmat mentes in veris sententijs, ait Confessio Saxonica: & vt inchoat vitam æternam, ita & motus bonos, fidem, dilectionem Dei, &c. Rursus, depellit à nobis Diabolos, & in hac tanta infirmitate nostra nos sustentat, & regit mentes & corda suo Spiritu sancto: Hæc gratiæ Christi beneficia, inquam, cum Aduersarij nobiscum communiter agnoscat, satis mirari nequeo, quomam audeant ore tot actam luculentis Orthodoxorum Patrum sententijs refragantes, pijs operibus eodem Christi Spiritu prognatis, adeoque, vt ipse Christus testatur, in Deo factis, meriti non tam vocabulum, quàm dignitatem detrahere. An non de gratia Christi detrahat, qui eius in operando vim extenuat? efficaciam minuit? dignitatem eleuat? An non in Christum ea redundat iniuria, quæ in eius dona vera est iniuria? Voluit ille nos in omni benedictione spiritali benedicere, omnibusque Spiritus sancti donis non ornare modò, sed ditare etiam, ac locupletare, adeò vt in omnibus diuites essemus, nihilque deesset in vlla gratia, deque suo ipsius Spiritu, qui omnia operatur in omnibus, accipere, eodemque nos viuificare, & nouam facere creaturam, iam non peccatis, sed Deo viuientem: vt illud exitiale Adami maleficium saluari suo beneficio feliciter commutaret. Quem beneficiorum Christi Catalogum, qui sæpè ac multum habet meditatam, an non ei incredibilis quædam adiuina prorsus operum Christi Spiritu factorum vis affulgeat, maiestasque sanè augustissima splendet? Ad hanc enim operum piorum diuinam cum puritatē, tum dignitatē, quam ex Christi Spiritu suo habent auctore, fidei oculis oportet conuertere, non verò ad illam humanam, quæ ex humani Spiritus reliquijs hæret admodum tenuis, scoriā. Vt enim hæc Deū Patrem optimū nostræ fragilitatis ac imperfectionis probè conscium adeò nõ offendit, vt vel ad leue suspitium perliberter ignoscat, indulgeatque: ita illa diuina, quam diximus, piorum operum puritas atque dignitas adeò eidem displicet, tantoque habet in pretio, quod gratissimo sibi Christi Spiritu sint facta auctore, vt eos, in quibus reperitur, non solum cælo dignetur, sed vitam quoque æternam perinde ac legitimum stipendium, veramque mercedem rependat. Quod paulò inferius erit copiosius pertractandum.

Proinde cum hodie Catholici piorum operum vim ac dignitatem nõ humanis ex viribus, sed vna ex Christi gratia nobis per eius Spiritum communi-
cata metiamur, rectè illa opera bona Orthodoxorum Patrum verbis inhæren-
tes prædicamus merita vitæ æternæ cum D. Augustino, Hieronymo, Cypria-
no, &c. peccatorumque prius admissorum expiationes ac propitiationes, quæ
admodum paulò antè de Christianorum ieiunijs est demonstratum fusiùs. A-
deò enim hæc non sunt in Christi gratiam iniuria atque contumeliosa, vt eam
singulariter commendent, atque eximè prædicent, ac illustrent. Hinc nullo
negotio videre est, quàm à verò absit longissimè, vt quod leuissimum est di-
xerim, illa Confessionis Saxonicæ doctrina: Et contumelia est filij Dei, inquit
k capite

Ioan. 3.

Ephe. 1. 1. Corin. 1.

Calumniam Confess. Saxonice reseruit.

Aduersarij operibus bonis meritis detrahentes in Christum iniurijs.

Vide Augustini epistolam 105. et libro de gratia libero arbitrio.

hæc capite de Iustificatione, fingere vlla nostra opera merita esse, seu pretium remissionis peccatorum, & esse propitiationes pro peccato. Ideo Pharisæica illa & Pelagiana deliramenta clarè damnamus, quæ fingunt disciplinam illam esse implentionem legis Dei: item mereri remissionem, seu de congruo, seu de cõdigno: vel esse iustitiam, qua homines coram Deo sint accepti. Quod enim ad illam filij Dei, quam dicit, contumeliam attinet, longè foret verissimum, si Catholici cum Pelagianis opera humanis tantum viribus facta doceremus esse merita, aut peccatorum propitiationes: sed cum Solis luce claris ex Catholicorum scriptis liqucat, operibus nihil, nisi vt ex Christi Spiritu facta sunt, tribuendum, immeritò, vt non dicam sycophanticè, hæc contumelia, quæ Pelagianorum est propria, in Catholicos detorquetur.

Saxones Catholicos Pelagianismum asserunt.

Ceterum quod doctrinam illam, quæ legis implentionem pijs tribuit iustorum operibus, eamque esse veram iustitiam, qua homines coram Deo sunt accepti, Pharisæicorum & Pelagianorum deliramentorum dedecorat atque infamat epitheto Confessio, deliro suorum authorum Spiritu facit dignum: qui Catholicorum sententiam præimpotentis odij in ipsos furore à damnatissimo apud illos Pelagianorum errore nequeunt, aut nolunt verius, distinguere, atque separare. Cum igitur ex superioribus satis demonstratum sit, quò sensu verè dicantur iusti Spiritu Christi adiuti legem implere, & eorum opera in Deo facta propriè esse merita, nõ est, cur magnoperè istã vereamur obiectam in Christum contumeliam, quæ verissima eius gratiæ est laus atque præconium. His enim titulis Orthodoxi Patres nostri pia Christianorum opera non dubitarunt ornare atque prædicare, vt ex superioribus liquet. Vnde nec satis dignè eos Christi gratiam in bonis operibus equidè prædicare arbitror. qui bona iustorum opera Deum vita æterna remunerare autumant ex gratuita dignatione suæ clementiæ: quod veri meriti ratio, quæ pijs operibus ex Christi Spiritu eorum authoris dignitate est ingenita, maiorem videatur mereri laudem, quam quod duntaxat Deus ea dignetur vitæ æternæ remuneratione, eaq; gratuita. Scripturis enim magis consonat, & veterum Patrum verbis magis concordat, Deum Opt. & iustissimum vitam æternam pijs iustorum operibus reddere mercedem, atque coronam iustitiæ: ceu colophonem piorum capitibus quasi agonotheam pro victoriæ merito imponere.

Rose Maria quorundam dilata solutio & nihil solida.

Placere personæ Deo propter opera.

Samuel placet Deo hominibus.

Liquere etiam ex ijs, quæ diximus, opinor, & illam Aduersariorum doctrinam esse explodendam: Non placere personam propter opera. Quid enim propter opera placeat persona, quam propter ea Deus se testatur diligere? atque ad eò propter ea se ad ipsum venire atque inhabitare? Si quis diligit me, inquit Christus Ioan. 14. sermonem meum seruabit, & pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Et iterum: Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis, quia à Deo exiui. Quem obsecro Pater ille cælestis amat sibi ingratum? quem diligit sibi displicentem? Ac ne quis diffidat, audit Dei filium affirmatè: Ipse pater amat vos. Ioh. 16. Estis itaque, Apostoli, Deo Patri gratissimi, illique placetis. Sed quã nã de causa? inquis. An mei causa tantum? quia creditis? minimè, inquit: sed quia me amastis. Quia mei dilectionem habetis, ideo illi placetis. Sed quid in re manifesta sum copiosus? An non inuenisse gratiam apud Dominum legimus Noe? Genes. 6. & Mariam? Luc. 1. quod quid obsecro Hebræis aliud est, quam placuisse Deo Latinis? quemadmodum disertè de Samuele scriptum legitur, placuisse tam Deo quam hominibus: quod pietatis causa & propter vitã sacerdotali nomine dignam esse scriptum liquet ex antithesi, quam eo loco indicat Scriptura. Iam qui quod placitum est Deo, faciunt, an non placere Deo sunt censendi? quod de Azaria & Ioathan scriptura 4. Reg. 3. commemorat, vt innumeros prætercurram locos. Nam de Dauide, Ezechia, Iosia, & alijs pijs admodum Dei filijs notius est placuisse Deo, quam vt scripturarum testimonijs fit demonstrandum fuisse.

Ioh. 16.

1. Reg. 2.

Ad hæc Deus ipse sæpenuerò profitetur, se propter Dauid seruum suum

um Hierosolymam defendisse ab hostium impressionibus atque expugnationibus, 4. Reg. 19. & 20. an non hinc intelligamus, iustos Deo propter opera placuisse? Id quo fiat indubitatum, pauca huc recitabimus scripturarum testimonia, sed illustria, quibus demum doceamus propter iusta, piaque opera, recteque factorum merita placere Deo homines.

Quod ad Hebr. 12. Paulus docet, pia in egenos benignitate & larga bonorum cõmunicatione cum fratribus vitã Christianis esse ornandam, quod talibus hostijs *ὁ θεὸς εὐαρεσῆται* promeretur Deus, vti noster, aut vt Augustini interpres, placatur, aduersarij ipsi operum merita fugitantes reddunt, placetur Deo, vti Tigurini sua in versione. Lutherus verò, tales hostias placere Deo. Quod si hæc pia opera Deo placent, certè & homines eorum authores Deo placent. Rursus Paulus imprecatur Hebræis, vt Deus Opt. eos omnibus virtutum numeris absoluat, faciatque in eis *τὸ εὐαρεσῆσαι τὸν θεὸν ἀντὶ τῆς*, quod sibi placitum sit. Ad hæc si impossibile est Deo sine fide placere, certè qui fidem illam non mortuã, sed per charitatè operatè, atque Dei legem implentem habet, placere est esse: quod de Samuele & de alijs disertè Spiritus sanctus pronunciat.

Porrò quantoperè Sancti Deo suis piorum operum meritis placeant, inque modum Christi filij, cuius sunt & membra viua, & Spiritu eodem fratres atque cohæredes, illi sint gratissimi, vel inde fiat perspicuum, quod propter Sanctos, eorumque merita nobis superstitibus varia largitur, exhibetque beneficia, quæ alioqui nõ erat largiturus. Quod quia plerique paradoxotaton videbitur, claris vetustissimorum Patrum testimonijs venit confirmandum. In multis Regibus legimus de stirpe Dauid, inquit Hieronymus Dialog. 2. contra Pelagia. quod non suo merito, sed Dauid patris virtutibus conseruati sunt. Sic & in Ieremia cap. 15. docet Sanctorum merita ad posteros descendere, sicut Dauid, inquit, & ceterorum. Et in Threnis cap. 2. Dei pietate, inquit, & Patrum suorum merito Iudæi defendebantur. Et vt breuis sim, Abrahæ merito, ait quæst. Hebraicis, de sacrificio Abrahæ, sæpè de angustijs liberatus est Israel. Eandem doctrinam & Augustinus demonstrat Ecclesiasticam, Festa Martyrum à Christianis celebrari docens libro 20. cap. 21. contra Faustum, & ad excitandã imitationem, & vt meritis eorum confocietur, & orationibus adiuuentur. Rursus: Cum merita nostra nos grauant, ne diligamur à Deo (inquit quæst. super Exodum, cap. 149.) sciamus nos illorum meritis adiuuari posse, quos Deus diligit. Istud fuisse demonstrat Augustinus lib. 21. de ciuit. Dei, cap. 27. ex illo: Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis: Sancti homines iuuant, inquit, suffragio & meritis, vt saluentur per illos, qui alioqui misericordiam nõ erant consequuturi.

Meritis Sanctorum viuis adiunari & defendi.

Abrahæ & Dauidis merito liberatur & defenditur quæque Israeliticis populis.

SS. merita profunt vni.

Eiusdem & Fidei & sententiæ fuit & D. Chrysothomus aureum illud Ecclesiæ Græcicæ columen. Quantum enim Dauidis merita Iudæis, & Ezechia imprimis profuerint, ita edisserit: Hic enim sanctus Dauid, inquit Hom. 50. in illud, Cor mundum crea in me, non solum cum in corpore esset, placuit Deo: sed & post mortem suam viuis inuenit præstitisse solatium. Contigit namque Ezechia Regi inimicas in temporibus Iudæorum gentes circumuallasse Ierosolymam. Et cum esset Ezechias vir iustus, rogauit Deum, & prostratus, lachrymis deprecabatur, vltionem de Aduersarijs postulans. Venit ad eum Esaias Propheta, & dicit: ne putaret ille, quia iustitia sua exauditus esset: & certè iam defecerat Dauid, & habebat multos annos requiescens. O rem admirandam. O ineffabilis Dei clementia. Homo mortuus viuo patrocinator. Eant nunc Aduersarij, & personas propter opera Deo placere negent: quum pios audiant non Deo tantum placuisse propter pia eorum merita, sed ipsi ad eò viuis illorum prodesse, imò defendere merita.

Sed nunc ad fiduciam, quæ pijs ex operibus nascitur, locus est vt transeamus. Hic Aduersarij libens equidem ignosco, quod operum fiduciam tanta cum animi contentione subterfugiant. Cum enim sua omnia opera profiteantur sordidata, & quasi menstruatæ foeminæ vestem immunda,

De fiducia bonorum operum.

Opera pia
quia à pijs et
mudis facta,
plurimū pa-
viam inducit
apud Deum.

Temeraria
vana est
Adversario
vni persua-
sio de salute
ex fide.

Fidem spe-
cialem D.
Paulus igno-
ravit, qui it
omnise de sa-
lute ostendi-
t.

Paulus ti-
met, ne in
peccata lu-
psus, à regni
hereditate
excidet.
Theodore-
tus.
Chrysolsto.
Ambrosius.
Augustinus.

quid mirum, si eis fidere minime audeant? Verum quibus de operum piorum Christi Spiritu factorum conditione constat ratio, vident perspicue, quam ea sint Deo pergrata, quamque sint in eius oculis munda: utpote mundorum, quod Christus de Apostolis testatur Ioan. 13. Et vos mundi estis, sed non omnes: quam denique nihil habeant maculatum, sceleratam, aut ira Dei dignam. Quare & fiduciam non in minimam sanè, aut leuculam, tantum abest, ut vanam aut temerariam, inde pij concipiunt, se tandem aliquando cum illa Ecclesia primitiuorum Sanctorum, qui & ipsi deuicto mundo, per Fidem operati iustitiam, adepti sunt re promissiones, ingentia illa possessuros bona, nec auribus audita, nec oculis visa, nec cordibus gustata, quæ Deus Optimus Maximus se diligentibus præparauit. Horum quidem bonorum usum fructum, hoc est, æternam cælestis hereditatis possessionem Christianis ad vnum omnibus, modò firmiter credant, nihilque contra conscientiam peccent, pollicentur Aduersarij citra vllum omnino dubium. Sanè hac pollicitatione non tam magnifica, quam blanda, multas Christianorum myriades in doctrinam noxiam, & à veritate Evangelica alienam illectas, in æternū præcipitant gehennam miserimè barathrum. Fide enim, quam ipsi fiduciam interpretantur (id quàm faciant perire ac rerum naturæ conuenienter, alibi est discutiendum) iubent vnumquemque statuere, ac indubitatum sibi persuadere, se esse Dei filium, cælestisque regni hæredem. Cerrè si id fiducia statuendum est, plurima posse incurrere, quæ hanc non modò labefactent, sed excutiant etiam, atque euertant, in promptu est perspicere ijs, quibus vera fiduciam natura probè est cognita atque explorata. Verum hac re alium in locum aptiorem reposita, paucis demonstramus, indubitatum salutis æternæ certitudinem, quæ ex fide est, non modò Christianis omnibus verè credentibus non contingere, sed ne ipsis quidem Apostolis hæc in vita vnquam contigisse. Quo declarato, ad illam confugiendum esse docebimus salutis certitudinem, quæ spei est Christianæ, ad quam D. Petrus exhortatur, ut per bona opera certam nostram faciamus vocacionem.

Quò igitur illa Fidei specialis, quam nouo noua hæc hominum doctrina appellat vocabulo, pestilentissima Iernapijs lektoribus Evangelij verè studiofis reddatur innoxia, illustri Apostoli Pauli, nunquam suæ salutis certi, declarabimus exemplo, hominem de sua salute merito esse anxium, nec vnquam, nisi vana se fallere velit salutis certitudine, indubitato posse cognoscere, se regni æterni possessorem fore. Diuus Paulus tot innumeris, iisque eximij, Euangelicæ gratiæ ornatus prærogatiuis, post tot ingentes labores Christi & Evangelij serendi causa exantlatos, pronuntiare non dubitat, se corpus suum castigare, atque in seruitutem redigere, ne cum alijs prædicasset, ipse fieret reprobus. Quod haud dubiè non fecisset, nisi salutis suæ casum extimuisset. Porro quòd timuerit Paulus, ne à salute excideret, pauculis aliquot veterum Patrum testimonijs, sed luculentis, est confirmandum: vt declaratus Pauli timor supinam istam Euangelicorum de salute sua securitatem, indubitatumque certitudinem semel explodat, atque de piorum pectoribus aut arceat, aut aboleat.

His autem vigilijs, ait Theodoretus in hunc locum, laboribus, & continentia vtor, pertimescens, ne cum alijs, id quod oportet, docuero, ipse à certaminum sine omnino excidam. Sic & D. Chrysolst. Si Paulus hoc timuit, cum talis esset præceptor, & post prædicationem, & orbis terrarum susceptum patrociniū formidauit, quid nam nos dicemus? Et paulò post: Caue ergo, ne cadas. Nā si Paulus, quomnium firmissimus erat, formidauit, longè magis nobis formidandum. Eandem in sententiā & D. Ambrosius à Diuo Augustino libro secundo contra Iulianum recitatus: Paulus contra peccati inquietudinem, inquit, pugnans, primum ab eo vinci, superarique metuebat. Et ipse Augustinus de Nuptijs & Concupiscentia libro secundo capite vigesimo primo. Video me esse in periculo, ne aliquando succumbam, ideo cupio liberari à corpore mortis huius.

Hinc liquere arbitror, D. Paulum adeò non fuisse illius æternæ salutis suæ certum, vt vehementer timuerit, ne aliquando ab ea excideret frustratus. Qui enim

enim formidabat, ne reprobis efficeretur, is ne vitam sibi æternam indubitato pollicebatur? Si eam certus, & quasi ex Fide promissam debuit expectasse, ecquid timet misellus, ne aut concupiscentia victus superaretur, aut cælesti brauiio propter ignauiam indignus reproberetur? Si ergo reprobis potuit fieri (quod certè potuit, quia id sibi futurum timuit) qui obsecro non nisi temerarius, imò infans, istam salutis suæ certitudinē indubitata sibi potuit polliceri?

Adhæc quia & de boni certaminis perseuerantia non certum constabat, etiam hac ex parte haud iniuria sibi metuebat, ne fortè aut in cursu deficeret, aut à Deo Optimo omnino descisceret: quod ad Philippenfes manifestius ipse declarat, quam vt multa verborum aut commentariorum luce opus habeat: Non quòd acceperim, inquiens capite tertio, aut iam perfectus sum: sequor autem, si quo modo comprehendam, in quo & comprehensus sum in Christo Iesu. Et paulò superius: Propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam, vt & inueniar in illo, non habens meam iustitiam, quæ ex lege est, sed illam, quæ est ex Fide Christi, &c. con- figuratus morti eius, si quo modo occurram ad resurrectionem, quæ est ex mortuis. In quem locum Chrysolstomus: Si ergo, qui tanta passus est, si qui persecutionem tulit, si qui mortificationem habebat, nondum de resurrectione illa securus fuit, quid sanè nos debemus? Sic & Oecumenius: Si quo modo, ait, vides eum post tanta adhuc ambigere. Et infra: Vide quantam habeat Emphasin, quod ait, dico, sectator atque prosequor, & si apprehendam: qui enim sectatur, cum tamen incertus sit, an comprehensus sit, nihil aliud in tuctur, nihil aliud cogitat, nisi assequi, quod sectatur. Ad eundem modum & Theophilactus: Si quo modo perueniam. Nondum confido, inquit (hæc Græcam Theophylacti vocem desidero, quam mihi subolet non esse expressam ab interprete) Adeò humili, ait, spiritu imbutus erat. Quod & alio

in loco ait: Qui videtur stare, videat ne cadat: & Ne quo modo alijs prædicans ipse reprobis inueniar. Rursus cum dixisset: Si quo modo occurram, confirmat hoc, inquiens: propterea sic dixi per ambiguitatem, quia necdum accepi brauium, neque perfectus sum. Hæc de Pauli timore ac salutis metu diximus copiosius, vt fratres suæ salutis sollicitos aduersus blandam quidem, sed venenatam nostri seculi hominum doctrinam muniremus, qui per dulces sermones & benedictiones seducunt corda simpliciorum. Dum enim temerariam illam à quolibet exigunt suæ salutis certitudinem, adeoque Fidem non minus ambiguam ac indubitatum, quam quod credunt filium Dei Christum Iesum federe ad dexteram Patris, an non blandum doctrinæ pestilentissimæ poculum melle oblitum incautis obrudunt? Quid enim arridet blandius, quam suæ salutis viuere securum, à qua non excidas, nisi contra conscientiam, inquiunt, pecces, aut Fidem abijcias? Verum nos cum Diuo Paulo veriti, ne aut concupiscentiæ succumbamus, aut per ignauiam reprobi efficiamur: rursus cum eodem solliciti, si quo modo comprehendamus, & si quo modo occurramus ad resurrectionem, quæ est ex mortuis, cum metu & tremore nostram operemur salutem. Ad quam quia & nos vocati sumus, vt merito nobis gratulamur certissimum salutis exordium, indubiumque salutis iter ostensum: ita quoque contra veremur merito, ne de nobis verum fiat, quod ait veritas: Multi sunt vocati, pauci verò electi. Inter tam varia enim nostræ salutis discrimina, imò verius assidua naufragia nobis vndique intentata, dum hinc mundus blandis arridet ocellis, ad illicitum sui inuitans usum: illinc caro mellitis nos allicit illecebris, aliunde, imò vndique Diabolus nostræ salutis vitæ speciem, si non à recto, saltem à vero abducit: quis obsecro adeo supinus dormit, aut incuriæ lethargo ad obrutus stertit, qui sibi non interdum metuat, ne cum illa vocatorum quidè sed non electorum, turba ad cælestes illas regni nuptias non admittatur? Hæc non eo dixerim, vt pijs Catholicæ Christi Ecclesiæ filijs per petuam anxietatis atque tristis formidinis de salute consequenda crucem injiciam,

Rom. 16.

Matth. 22.

Paulus non
suis de salu-
te sua secura
fuit.

Paulus in-
certus, an as-
sequeretur
quod secta-
batur.

Curritque
simulandum.

Peculiarum
salutis, in qua
bus vespa-
mur, hypocrisis.

persequutionis corona pacis, verū Dei munus & maximū, infirmis necessariū fortibus gloriosum, quo Christianus adiutus, præ se effert gratiā spiritualem, promeretur Christum iudicem, Deum computat debitorem. Ad hanc operū salutarium palmam libenter & promptè certemus, omnes in agone iustitiæ Deo & Christo spectante curramus, & qui seculo ac mundo maiores esse iam coepimus, cursum nostrum nulla seculi ac mundi cupiditate tardemus. Si expeditos, si celeres, si in hoc operis agone cur rentes dies nos vel redditionis, vel persequutionis inuenerit, nusquam Dominus meritis nostris deerit. In pace coronam vincentibus candidam pro operibus dabit, in persequutione purpuream pro passione geminabit, Amen.

C. A. XXIII
De imagini-
bus veneran-
dis.

Is itaque, quantum in presens satis est, perstrictis, ad illud nunc accedamus verbi Dei Euangelici caput explicandum, quod venerandas Christi Domini ac Sanctorum hominum imagines tradit rectè apud Catholicos haberi, eorum etiam festa rectè celebrari, postremò ad intercessionē atq; opitulationē citra omnē aut Christi iniuriā, aut idololatriā rectè, pieque inuocari. Hæc vi & superiora, ex illo Apostolicæ doctrinæ seminario in Ecclesiæ Catholicæ hortulis olim fuisse piè sata, pro virili demōstrare studebimus.

Apostolos
nobis imagi-
nes tradidit
se.

Quandoquidem Christus Dominus sui Euangelij cultoribus eximiam pollicitus est gloriam, ac ingentia veræ virtutis decora & ornamenta, Qui mihi ministrauerit (inquiens) honorificabit eum pater meus, in dubium vocari iure non potest, illā ne honoris insignia huc pertineant, quæ sanctis Dei amicis per Christianum orbem à Catholica impenduntur, exhibenturque Ecclesiæ? Imagines dico, dies festos in eorum gloriam institutos, ac prærogatiuā illam, qua apud clementissimum Patrem nostrum coelestem valere creduntur, pro fratribus nondū exilio isthoc euocatis, intercessionē. Quū enim hæc omnia in Sanctorum cum Christo regnantū gloriā Christiana celebret Ecclesiā, more vetustate Apostolica roboratissimo, quis nā ad eò profligata fuerit audacia, qui hæc ornamentorū insignia illis falsò aut immeritò esse tributa asserat?

Verū quum isthoc seculo Antichristi ministrorum opera furibundo sacris omninò omnibus imaginibus indicitur passim bellum nouum, ab instituti ratione non abhorruerit, in itidè de imaginibus Seruatoris Christi verustissima proferre testimonia, quæ illas ab Apostolis traditas, eorumque ætate vfitatas fuisse doceant, tum Sanctorum quoque simulachra ex eadem Apostolorum doctrina Ecclesiam demonstrent accepisse.

Tragedia
imaginibus
omnibus an-
no 780. mo-
ta, quomam
Dei verbo
extincta.

Cū per Orientem olim regnante illo Leone III. omnes in vniuersum Diuorum, adeoque Christi ipsius Icones templis arisque auulsæ perderentur, multi etiam Episcopi suis calculis tantum scelus comprobare non dubitarūt. Itaque tranquillitate non nihil Ecclesijs reddita, coijt illa Synodus Nicæna secunda, quæ Sanctis suum honorem à Sacrilegorum vindicauit iniuria. Inter eos itaque Episcopos, qui veritatem inter eā edocti, cœcam exuerant hallucinationem, quidam numero septem, præ cæteris ab Iconoclastarum insania respicientibus, præclarum Fidei atque opinionis serid in melius commutata attulerunt argumentum, quo veram animi sui docuere poenitudinem, ac Orthodoxiam suam Catholicis omnibus illic cōgregatis Patribus omnino persuaferunt: sese nimirum ab Iconoclastarum castris deficere, atque Catholicis consentire, quod sacras imagines nunc crederēt ac confisterēt colendas atque venerandas secundum Fidem, inquiunt Actio. 1. à S. Apostolis & Patribus traditam doctrinam. Sed cū Tharastius Constantinopolitanus istius confessionis efflagitaret rationē, audi quæso Lector, quānam Gregorius Pefsinuntus n

Canon Apo-
stolicus de
imaginibus.

Episcopus inter illos respicientes quartus attulerit: In Antiochena Synodò, inquiens, sanctorum Apostolorum dictum est, seruatos non debere amplius ad idola aberrare, sed certandum esse ante columnam Dei, hominisque Iesu Christi Domini nostri. Cuius æthiologiam respicientiæ Leo Rhodi Episcopus, erroris hec tenus socius, verbis hisce liquido confirmauit: Cuncta piè ac verè loquimur, inquiens, suo & sex Episcoporum secum ab Iconoclastarum

starum furore ad Catholicissimi sanitatem redeuntium, etiam si indigni & peccatores simus. Ex legali, Prophetica, Apostolica, Patrūque Traditione instruiti sumus, hanc esse veritatem, pietatemque, vt in sanctis Ecclesijs venerandæ, imagines colantur, docente idem multorum annorum consuetudine, ab Apostolorum temporibus huc vsque probata, atque his persuasi sumus. Ist hæc Gregorij Pefsinuntini, atque Leonis Rhodij Episcopi sententia, quæ Apostolicæ Traditioni docet esse acceptas referendas, plus apud æquum rerum arbitrum inueniāt cū fidei, tum ponderis, quòd omnis ille Catholico rum Episcoporum 330. chorus suo approbarit consensu atque suffragio. Imò nisi ille Canō adductus genuinè fuisset Apostolicus, nō passi essent sanctissimi illi iuxta ac doctissimi Patres Catholici, hæreticos illos, & eos Episcopos septē fictitia DD. Apostolorū doctrina in rectā Orthodoxæ veritatis viā reuocari.

Sin præfractior aliquis pleniorē huius rei fidem requirat, eius profectò salutè perlibenter saluberrimum, quod poterò, adhibebo pharmacum. Illa itaque Christi imagines docet esse acceptas referendas, plus apud æquum rerum arbitrum inueniāt cū fidei, tum ponderis, quòd omnis ille Catholico rum Episcoporum 330. chorus suo approbarit consensu atque suffragio. Imò nisi ille Canō adductus genuinè fuisset Apostolicus, nō passi essent sanctissimi illi iuxta ac doctissimi Patres Catholici, hæreticos illos, & eos Episcopos septē fictitia DD. Apostolorū doctrina in rectā Orthodoxæ veritatis viā reuocari.

Sin præfractior aliquis pleniorē huius rei fidem requirat, eius profectò salutè perlibenter saluberrimum, quod poterò, adhibebo pharmacum. Illa itaque Christi imagines docet esse acceptas referendas, plus apud æquum rerum arbitrum inueniāt cū fidei, tum ponderis, quòd omnis ille Catholico rum Episcoporum 330. chorus suo approbarit consensu atque suffragio. Imò nisi ille Canō adductus genuinè fuisset Apostolicus, nō passi essent sanctissimi illi iuxta ac doctissimi Patres Catholici, hæreticos illos, & eos Episcopos septē fictitia DD. Apostolorū doctrina in rectā Orthodoxæ veritatis viā reuocari.

Sin præfractior aliquis pleniorē huius rei fidem requirat, eius profectò salutè perlibenter saluberrimum, quod poterò, adhibebo pharmacum. Illa itaque Christi imagines docet esse acceptas referendas, plus apud æquum rerum arbitrum inueniāt cū fidei, tum ponderis, quòd omnis ille Catholico rum Episcoporum 330. chorus suo approbarit consensu atque suffragio. Imò nisi ille Canō adductus genuinè fuisset Apostolicus, nō passi essent sanctissimi illi iuxta ac doctissimi Patres Catholici, hæreticos illos, & eos Episcopos septē fictitia DD. Apostolorū doctrina in rectā Orthodoxæ veritatis viā reuocari.

Sin præfractior aliquis pleniorē huius rei fidem requirat, eius profectò salutè perlibenter saluberrimum, quod poterò, adhibebo pharmacum. Illa itaque Christi imagines docet esse acceptas referendas, plus apud æquum rerum arbitrum inueniāt cū fidei, tum ponderis, quòd omnis ille Catholico rum Episcoporum 330. chorus suo approbarit consensu atque suffragio. Imò nisi ille Canō adductus genuinè fuisset Apostolicus, nō passi essent sanctissimi illi iuxta ac doctissimi Patres Catholici, hæreticos illos, & eos Episcopos septē fictitia DD. Apostolorū doctrina in rectā Orthodoxæ veritatis viā reuocari.

Vide Theo-
philat. in
Matth. 9.
1 Vide Da-
maseni li-
bellus de ima-
ginibus.
2 Eusebius
Nicephorus,
3 Vide Istori-
adulationes
apud Nice-
phorum.

Christo De-
mino etate
Apostolorū
erecta fuit
statua.

Julianus A-
postata sua
Christi
Domini ima-
ginis locum
collocat.

Vide huius
Basiliane e-
pistole fra-
gmentū, epi-
stola Adri-
ani 1. Ad
Concilij Ni-
cæni secundi
inserta.

Cultus ima-
ginum doce-
ret religio-
sus & apo-
stolicus.

Apostolos
nobis ima-
gines San-
ctorum tra-
didisse.

Cæterum vniuersus imaginum aut Christo, aut Sanctis in trophæum erectarum vsus, tantum abest, vt ad Idololatricam pertineat impietatem (quod isthoc seculo veterum Camerinarum perturbatores in vulgus euomere non erubescunt) vt indubiam Apostolorum contineat doctrinā. Siquidem D. Basilij epistola aduersus Iulianū Apostatā, singularē, si quis alius vnquam vllus, Christianæ religionis hostē, difertē ita scribit: Suscipio, inquit, & sanctos Apostolos, Prophetas, & Martyres, qui pro me apud Deum supplicāt, quo per illorum mediationē propitiū sit Deus noster benignissimus, & remissionē peccatorū mihi gratis largiatur. Quam ob causam & historias imaginū illorū honoro, & palam adoro. Hoc enim nobis traditū à sanctis Apostolis non est prohibendū: sed in omnibus Ecclesijs nostris eorum historias erigimus. Quod D. Basilij merito ob singularem Christianæ doctrinæ præstantiā Magni dicti testimonium, ne Frontonum quispiam impudentissimus rejicere audeat, aut ceu supposititium reprobare, quòd hæc epistola inter reliquas nō extet salua, prudentē lectorem id tantum monendū duxi, hæc D. Basilij iamā recitata verba ante annos plus octingentos fuisse germana habita, atq; D. Basilij credita: vnde & ab Adriano Romano Pōtifice epistolæ ad Imperatorē Constantinopolitanum data fuere inserta, istdemque ad eò Patres in Concil. Nic. 2. ad imagines Sanctorum in Ecclesijs retinendas fuisse vsos. Quum igitur & D. Basilij ille Magnus, & Patres adeò vniuersi in Nicæ. Synod. 2. congregati, sacrarum imaginū vsus ab Apostolis ipsis Catholica Christi Ecclesiæ traditas esse difertis

verbis

CAPVT
XXIIII.
Festa San-
ctorum.

verbis contestentur, quis iam porrò ita sciens & prudēs infaniat, vt sacras ima- gines idololatricam esse superstitionis rabiem debacchetur?

Demonstrato ex doctrina liquidò Apostolica eademque Catholica, San- ctos Dei homines à Catholicis rectè ac citra vllam idololatriam hono- rari, eorum triumphos piè celebrari, eosque per imagines atque tabu- las immortalitati cōsecrari: proximum est, vt de Festis eadem de causa in Di- uorum honorem institutis agamus. Qua in re comprobanda admodū erimus breues, quòd Aduersarij nobiscum communiter non pauca retinent festa San- ctorum, citra vllum verbum Dei scriptum, puta Apost. omnium, D. virginis matris aliquot, quorum quædam temerè respuant, sicuti quædam pari temeri- tate volunt apud suos obtinere. Rursus vnum aut alterum post Pascha & Pen- tecosten. Hoc igitur dogmate ex ilorum cōsensu approbato, ad aliud est trans- eundum, vbi nos pro eo atque huius operis postulat ratio dies DD. Apostolis & Martyribus sacros Apostolicæ vindicauerimus doctrinæ.

Festos quosdam dies nostros maiores obseruasse Sanctis sacros ex Apосто- lorum doctrina paucis efficiemus vt liqueat. Non quasi hisce diebus Sanctos tanquā Deos, aut etiam semideos putarint colendos, quod sicuti olim imperi- tissimè, vnde & veniam merebantur, existimabant homines Pagani, eandē in Christianis videntes rituum & cæremoniæ, cultusque; externi faciē, quam suis ipsi Dijs præstābāt, vt inferiùs declarabitur: ita hodie impijssimè ab istis fe- starijs Catholicæ obijcitur Ecclesiæ, sed qua cum culpa, sua ipsi testis est consci- entia. Cæterum quo liqueat, Sanctorum festa Apostolos habere autores, suffece- rit, vnū aut alterū de vetustis. Patrum nostrorum scriptis promississe locum. "

Origenes ille Adamantius illustre Alexand. Eccle. lumen, in D. Matth. scri- bens: Benè & secundum Dei voluntatem, inquit, in illud, Vox in Rama, Inno- centum memoriam S. Patres celebrandam mandarunt sempiternam in Eccle- sijs, velut pro Domino morientium, velut pro Iudæis & gentibus credituris, velut etiam pro ipsis parentibus: quorum parentes præ nimio dolore percussit, vt eis intercessio filiorum apud Deum plurimum profuisset.

Quod Origenes sic de Innocentium memoria sempiterna in Ecclesijs cele- branda docet, aptè ad diem illis sacrum quadrare equidem arbitror. Quod & si quis de D. Stephani festo, de Cathedra Petri, de Pauli conuersione, alijsque nonnullis opinetur, nos faciles habeat suffragatores. Cæterum quia nobis cum Aduersarijs maior versatur quæstio, quòd nam ritu dies Sanctis festi sint Chri- stianis Apostolorum doctrinæ concorditer celebrandi, quàm an dies Sanctis festi celebrandi, nolimus illam persequi fusiùs: quòd suo istud confirmant exemplo, Apostolorum Festa plerique adhuc celebrantes. De hac autē dicitur copiosius, quod quidem præsentis retulerit instituti, an videlicet dies Sanctis Festi piam eorundem habuerint inuocationem coniunctam? Porrò quæ ad veram colendi Sanctorum festi rationem pertinent, quomodo dies illi transi- gendi? quid tum peculiariter meditandum, agendum, faciendum? sicuti ali- um postulant locum, ita & otium.

De his igitur, sicuti & de Dominicæ diei cultu verè Christiano in nostris Originum sacrarum Commentarijs, Deo vitam largiente, dicemus fusiùs. Il- lud in præsentia suffecerit adnotasse, sic pijs omnibus colendos dies Festos, quæ admodum August. docet contra Faustum lib. 20. cap. 21. & D. Hieronymus in Ezechielem, Templi Prophetici explanaturus ænigmata.

Festos igitur Sanctorum dies Aduersariorum obseruatione nobis consen- tanea, atque verbo Apostolicæ doctrinæ confirmatos præteribimus, ad eorum vsu proferantes, nō eum quidem in vniuersum, vt diximus, persequuturi, sed modò quod in controuersia hodie est positum, an scilicet pro nobis super- stitibus orent Sancti? Si orent, quod Aduersariorum saniores & propè omnes concedunt, an sint item inuocandi? quod omnes concorditer inficiantur: sicuti illud discorditer opinantes, suum dissensionis & non pacis Spiritum prodūt. Nos igitur Catholicæ doctrinæ, quæ etiamnum per orbem vniuersum obti- nect

Meditatur
autem com-
mentaria sa-
crarum Ori-
ginum.
Quomodo vo-
lenda festa
Christianis.

Vide infra
cap. 37.

net vna, atque vbique consentiens à Spiritu pacis nata & propagata, vestigijs insistentes, primùm Sanctos pro nobis orare paucis ostendemus, ne quid vi- deamur omisisse, quod fratribus hallucinantibus ad Euangelicæ doctrinæ lu- cem plenius perspicendam conducere queat. Mox ostenso Sanctorum inuo- cationem fuisse ante annos 1200. Ecclesijs vsitatissimam, ad Apostolorū æta- tem, adeoque doctrinam pertinere, pro virili demonstrare aggrediemur.

Quare igitur Sanctos pro fratribus, nondum isthoc exilio in patrias se- des amoeniss. euocatis, vel Angelorum indubia pro nobis oratio de- monstret. Quid enim? an minùs paterni affectus nostros maiores in- suos habere credas filios, quàm Angelos nostri custodes? an ita pectus pater- num exuisse, pietatemque omnem semel existimes excussisse, vt nostri apud clemētissimum, eundemque benignissimum Patrē Deum meminerint nun- quàm? Sed istam impiam de singulari fratrum nostrorum, imò patrum, ma- trumque amantissimorum cum Christo Domino regnantū, in nos miseros studio opinionem ille suo faxeo persuadeat pectori, quem durus Caucasus peperit, aut Marpesia cautes.

Iam si, vt Christus ipse ait, Moyses Iudæos impios accusat apud Deum Patrem, quòd Prophetā illum à se prædictum sibi per omnia similem in pro- pria venientem non susciperent, an non contrā illos pios suis apud Deū Opt. commendat precibus, qui suis obsequiis monitis Christum Iesum suum se- quuntur magistrum? an virum Dei mitissimum, ac illo singulari in pios ani- mo pietatis ac studij abundantissimo tantum ad accusandum, non ad excusandum etiam credas apud Dominum valere? Si quod in repro- borum est pernitentiæ, agit indubiè, cur non multò magis, quod ad piorum sa- lutē cōmendandam ac prouehendam facere potest, gerere est censendus? Orat igitur, omnibusque; pijs benè consultum cupit. De noui verò Testamenti Patri- bus, quid frustra id cōprobare annitar, quorū tam præclara flagrantissimæ in nos charitatis extant testimonia? An orare dubites pro fratribus, nondum in regnum ex isto carcere Babylonico excitis, qui in eorum gratiā tot im menses exantlarunt labores? tot insumpere vigiliarum, peregrinationum, ac pericu- lorum, ærumnarumque; sudores? Licet vniuersi Sancti (ait D. Maximus Tauri- nensis Hom. in Martyres Tauricos) vbique sint & omnibus profint, specialiter tamen pro nobis (Taurinensibus) interueniunt, qui & supplicia pro nobis per- tulerunt. Sic & Petrus Chrysologus Hom. 7. Appollinarē. Cæcilius Arelaten- sis Hom. in Litanij Sanctos orare demonstrat. Sed ne in meridie, quod habet prouerbiū, lampadas videar accendere, veterum Scriptorū testimonijs com- memorandis superfedendum existimo, illud tantum admonentes, vt pius Le- ctor meminerit, hanc Sanctorū pro viujs fratribus orationem ita fuisse Chri- stianis omninò omnibus olim persuasam, vt eam conuellere nitens Vigilanti- us, Ecclesiæ iudicio fuerit damnatus hæreticus.

Sed quia Aduersariorum plerique hic nobiscū consentiunt, vt qui Au- gustanam retinent Confess. Saxoniam, & Wirtemberg. horum suffragio sa- tis contra dissentientes muniti, ad illam oppugnatiissimam ab omnibus eo- rundem Sanctorum inuocationem ex Catholica simul & Apostolica corro- borandam doctrina nos accingamus.

Qui obtinentem apud Catholicos de sanctorum inuocatione doctrinā oppugnant, ac veluti Idololatricam volunt explosam, & Ecclesijs eij- ciendam, ij ante Gregorij Magni tempora veteres Scriptores eius me- minisse audent negare. Hieronymus contra Vigilantium, ait Apologia Au- gust. Confess. de honoribus loquitur Sanctorum, non de inuocatione. Neque reliqui Scriptores ante Gregorium fecerunt mentionem inuocationis. Quod Apologiæ capitulum, quàm à vero absit longissimè, nullo negotio, vt vide- as, faciemus Lector candide, Solis luce manifestiùs. Ex ijs igitur Scripto- ribus statuenda nobis est Sanctorum inuocatio, qui ante Gregorij æta- tem floruerunt: ex quibus ad Apostolorum quàm possumus seculum, ascen-

ca. XXV.
Sanctos ora-
re pro nobis
superstitibus

Dei. 18.

Sancti pecc-
tantes pro
suis discipu-
lis orant.

ca. XXVI.
Sanctorum in-
uocatio ante
annos 1200.
Ecclesijs vs-
sitatissima.
Apologia
Augusti.
vniuersi ostē-
dunt.

ascendemus proximè, vt quo rerum arbitro non nisi ex Verbo Dei per Apostolos orbi Christiano semel tradito, atque vti Iacobus appellat. ἐμφύλω, id est, infuso liqueat, hanc Sanctorum inuocationis doctrinam fuisse prognatam, atque in hæc nostra vsque tempora ex perpetuo illo Apostolicæ doctrinæ seminario propagatam.

Enitur inuocationis SS. antiquitas ordine retrogrado vsque ad Apostolorum etiam.
D. August. Sanctos inuocat anno 400.
Augustin. D. Laurentium inuocat, & D. Cyprianum adiuuet.

D. Augustinus huius Catalogi testimoniorum veteris Ecclesiæ ante Gregorium florentis meritò ceu antesignanus primum occupabit locum, quòd eius autoritas eximie præ cæteris omnium apud Aduersarios locum nondum amiserit. Hic igitur quid nam de Sanctorum inuocatione nõ modò senserit, sed publicè ad eò docuerit, vno loco fecerit contestatum. Suas itaque ouiculas Christianæ doctrinæ pabulo pro concione pascens, hunc in modum ad D. Laurentij inuocatione exhortatur hom. i. in eundè: Oremus igitur, inquit, D. Laurentium fratres, qui dum Fide sua persecutoris flammam vicit, ostendit nobis per Fidei ignem gehennæ incendia superari, & amore Christi diem iudicij non timeri. Et ne quid super sit scrupuli, audi quæso, quàm disertis verbis Augustinus D. Cyprianum cum Christo regnantem sibi inuocet auxiliatorè. Beatus Cyprianus, inquit lib. 7. cap. i. de Baptis. contra Donatist. serenius iam perspicit veritatem, quam meruit adipisci per charitatem. Adiuuet itaque nos orationibus suis in istius carnis mortalitate, tanquam in caliginosa valle laborantes, vt donante Domino, quantum possumus, bona eius imitemur.

D. Ambrosius ad SS. inuocatione hortatur, & ipse o. d. inuocat anno 380.

D. Ambrosius Occidentalis Ecclesiæ lumen clarissimum suos illos Mediolanenses hortatur ad Martyrum inuocationem: Obsecrandi, ait lib. de Viduis, sunt Angeli pro nobis, qui nobis ad præsidium dati sunt: Martyres obsecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vindicare. Idem in fine orationis funebris fratrem suum Satyrum inuocat: Properantem expecta, inquit, festinantem adiuua. Rursus in fine orationis de fide Resurrect. ad eundem: Tuis intercessionibus (ait, fratrem alloquens cum Christo regnantem) mihi spero hoc posse conferri, vt citius desiderantem tui aduocem.

Theodoretus anno 428.

Hunc in modum omnis veterum Scriptorum chorus, qui ante Gregorij ætatem effloruit, concorditer concinit: quos nemo reprehendet recitari copiosius, quo illud Apologiæ Augustinæ Confessionis dictum vanissimè simul & imperitissimè appareat dictum.

D. Vigilium Tridentinum anno 480.

D. Theodoretus ille Cyrensis vitam D. Ephrem conclusurus: Tu diuino, inquit, assistens altari, vitæque principi, ac sacrosanctæ vnà cum Angelis sacrificans Trinitati, omnium nostrum recordare, nobisque veniam impetra peccatorum.

D. Paulinum Nolanum anno 400.

Eadem ætate & apud Germanos D. Vigilium Tridentinum Episcopus: Nunc me immeritè (ait in vita D. Sifinnij & aliorum ad Simplicia.) vtroque confortem paterno amore consolare, & cum eisdem Sanctis apud ipsos exorator accede, quatenus possim die illa fimbriam aut Sacerdotum aut Martyrū iam omnibus sepositis peccatis attingere.

Quid Paulinum illum Nolanum singulare pietatis in pauperes exemplar, ac verè Euangelicum hic commemorè? quem qui legere non grauat, dubitare non potest, quin eius ætate, hoc est, anno Domini 400. omnis Italia, imò totus Occidens hac Sanctorum inuocationis opinione fuerit non tantum imbuta, sed plenissima. Non possum tamen omittere, quin vnum ex plurimis depromam locum, quo pius Lector ad veritatem persuadatur plenius, nostram doctrinam de Sanctorum meritis & precibus non esse nouitiã, sed apud vetustissimos quosque luculenter extare. Ait igitur 3. natali in D. Felicem Paulinus.

*Quem bonitate pium, sed maiestate tremendum
Exora, vt precibus plenis, meritisq; redonet
Debita hostra tuis. Cum tu quoq; magna piorum
Portio, regnantem Felix comitaueris agnum.*

Iam per Africam famili prorsus fide Sanctos fuisse ad auxilium inuocatos, qui

quæ dubites, qui Augustinum audis verbis adeò disertis iam iam commemoratis, D. Laurentium in concione publica docentem inuocandum: Oremus igitur fratres D. Laurentium, qui, &c. Si de populi, quem docuit, more publico ambigis, cui non persuadent illa, quæ Augustinus de Ciuit. Dei, lib. 22. cap. 8. narrat D. Stephani miracula? sanè vnus D. Ambrosij germanus frater Satyrus, publici magistratus causa ibi agens, suo vnus demonstrat exemplo; quid nam tota Africa ad Laurentij excurrens reliquias, egerit: Tuis votis (ait Ambrosius in oratione funebris) apud D. Laurentium Martyrem impetratum esse nunc cognoscimus commatum: atque vtinam non solum commatum, sed etiam prolixum vitæ tempus rogasses.

S. Laurentium inuocat Africa anno 390.
Ad SS. Reliquias conueniunt Christiani inter Africa.

Quid? quod D. Hieronymus suam illam Paulam Rom. in Epitaphio inuocat: Vale o Paula, & cultoris tui senectutem vltimam orationibus iuua. Fides & opera te Christo sociant. Præsens facilius impetrabis quod postulas.

D. Hieron. Paulam R. inuocat anno 380.

Idem in suo Hilarione narrat Constantiam matronam in Cypro ad illius sepulchrum peruigilem duxisse noctes, & quasi cum præsentem ad adiuuandas suas orationes sermocinari solitam.

D. Hilarionem inuocat anno 360.

Hunc inuocationis morem per vniuersam eam ætate obtinuisse Græciam, nunc illustrioribus aliquot clarissimorum Scriptorum testimonijs est confirmandum. Diuus Gregorius Nyssenus in vita Theodori: Quanquam vitam ait, hanc transcendisti, humanas tamen molestias & necessitates non ignoras: Impetra nobis pacem, & quæ seq. Et paulò antè: Tu legationis munere fungere apud communem Regem pro patria tua. Sic & Prudentius D. Laurentium: Audi benignus supplicem, Christi reum Prudentium, Et seruientem corpori Abiue vinculis seculi. Sic & alios alij in hymnis.

Gregorius Nyssenus D. Theodorum inuocat anno 370.
Prudentius D. Laurentium anno 360.

D. Gregorius ille Theologus, eadem qua nos fide, Diuum Basilium suum inuocat auxiliatorem: Carnis stimulum, inquit, in Basilium monodia, nobis diuinitè datū Magistrū ἡ σὴ καὶ τὰς σαυτὴν παροβόλους, ἡ καὶ τὰς καὶ τρεῖς φέρειν. Id est, Ant tuis ipsius sistas intercessionibus, aut animū, vt toleranter ferat, inducito.

Nazianzenus Basilium inuocat anno 370.

Sic & D. Ephrem Basilij discipul: Precamur beatissimi Martyres, ait Hom. in Mart. à Camaldul. versã, vt pro nobis miseris & peccatoribus & negligentis squalore sordentibus, Dominum interpellare dignemini, & quæ seq. & infra: Me miserum vestris iuuat precibus, vt in illa iudicij hora misericordiam consequar, &c. Et iterum: Pro me igitur misero ante thronum maiestatis assistite, vt vestris precibus saluari merear.

D. Ephrem Sanctos inuocat anno 360.

In virginis verò matris encomio idem, posteaquàm varijs eam virtutum gemmis decoratam & præconijs prædicatam, dixisset eam spem desperantium, peccantium adiutricem, mundi solatium, orphanorum susceptionem, ægroantium exultationem, omnium denique salutem, adiecit, crebris laudibus chrymiste o celeberrima mater imploro, & aduoluo tibi Domina mea: & quæ sequuntur.

Diua virginis encomia.

Quid autem Magnus Basilius ipse de hac Sanctorum inuocatione senserit, simul & docuerit, operæpretium existimo fuerit animaduertisse. Locum igitur vnum ex Hom. in 40. Martyres scripta huc adferemus, quo luce ipsa meridiana efficiatur clarius, non modò illius ætate Sanctos varijs de causis cum animæ, tum corporis ac valetudinis, fuisse publico Christianorum more inuocatos: sed suo etiam calculo istud comprobasse, adeoque ad Sanctorum inuocatione fuisse exhortatum: τὸσα ἀνέκα μετ' ἑνα ἑνα καὶ τρεῖς ὁπότε σὺ δοσῶν ἔδρα τὸν κέραιον, τρεῖς ἀράκοντά εἰσιν ἡδὴ σὺ μόνον ἀναπέμποντες προσευχῆν. ὁποῦ δύο ἢ τρεῖς εἰσι. Σάμνημένοι ἐστὶ τὸ δὴ μάλ' ἐκ κυρίου, ἐκ ἑστὶν ἐν μέσῳ αὐτῶν, ὁποῦ δὲ μ' τρεῖς ἀμφιβάλλει θεοῦ παρθεσία. Quantū tibi laborandum, inquit, vt vnum quempiam inuenias; qui pro te Dominum deprecetur? Quadraginta iam sunt, qui consonantem fundunt orationem. Vbi duo aut tres in nomine Domini conueniunt, illic inter ipsos adest medius.

Basilij ætate fuisse Sanctos publice inuocatos anno 350.

Ioanes Constantinopolitanus ab aureo orationis flumine dictus Chrysof. Iam per Africam famili prorsus fide Sanctos fuisse ad auxilium inuocatos, qui

1 eandem

aliquando magnorum virorum censuris credentes existimauimus: ita alteros totoscentum annos nos posse confidere altius confidimus: Hoc est, ad annum vsque Christi quinquagesimum, quod vbi demonstrauerimus æquo rerum arbitro æstimandum relinquemus, num hæc de Sanctorum inuocatione doctrina merito Apostolos habuisse auctores sit censenda, necne? Quod igitur res quæ modò in manibus est, sanè perobscura plurimum clarissimæ capiat lucis, hoc videbatur antea Epicheremate conclusa lectoribus exhibenda. Sanctorum festa fuere Apostolorum ætate celebrata, quare & Sanctorum inuocatio ab Apostolis fuit tradita. Antecedens illud non longa eget ostensione, quòd Aduersarij non inficiabuntur, festa Sanctorum fuisse ab Apostolis instituta, quia ad imitationem atque Martyrij exhortationem fuisse instituta contendunt, quod de alijs festis affirmant. Ne illorum tamen consensu nimis cuiquam videamur nixi, erit hoc paucis ex Origene Adamantio de SS. Innocentium festo demonstrandum.

Festi dies Sanctis ab Apostolis dicuntur, Sicut etiam in antiqua inuocatione.

Quod festis Sanctorum diebus Sancti ad auxilium fuerint Apostolorum ætate inuocati.

Iam de argumentationis nexu atque consequentia est dispiciendum, quæ hunc in modum, quod quidem arbitror, rata queat demonstrari. Prisca Christianæ Ecclesiæ clariss. Apostolorum discipulis illustrata, Martyrumque, qui illorum discipulos audierant, auditoribus florens festa Sanctorum cum eorundem inuocatione celebravit. Efficitur hinc, quòd nò nisi ab apostolis Sanctorum inuocatio sit exorta. Huius Epicherematis antecedens ex D. August. Basil. Nazianz. Nestario, Paulino, Petro & Chryologo, Origene denique ac Concilij Sardic. Canone confirmabitur: quo euictò, effecerimus, quod erat demonstrandum. Agè igitur audiamus Adamantium illum Alexand. quidnam de Sanctorum Innocentium festo illa ætate anno Domini 220. Catholica Christi tenuerit, credideritque Ecclesiæ.

Extant ex innumeris illis Adamantij scriptis, quæ Diuus Hieronymus epistola quadam ad Paulam cum M. Varronis operibus conferre non dubitauit, fragmentum Hom. in D. Matthæi Euangelium, quod haud sanè obscura, quantum mihi quidem videre videor, suppeditet vestigia, quæ antiquitatis Christianæ Lectorem studiosum in antiquiorem præsentis de Sanctorum inuocatione dogmatis prouehat originem. Eius autem verba ita habent: Bene & secundum voluntatem Dei, ait Homilia in illud Matthæi, Vox in Rama: Innocentium memoriam Sancti Patres celebrari mandarunt sempiternam in Ecclesijs, velut pro Domino morientium, velut pro Iudæis & Gentibus credituris, velut etiam pro ipsis parentibus: quorum parentes præ nimio dolore percutiebatur, vt eis intercessio filiorum apud Deum plurimum profuisset.

Quibus ex verbis initio Sanctorum festa ad Apostolos esse referenda, satis manifestè licet perspicere: quod suo superius loco licet ostensum est fusiùs, tamen hinc vno verbo admonuisse non fuerit abs re: Memoriam, inquit, celebrari mandarunt sempiternam in Ecclesijs, quod quidnam aliud dicas, quàm quotannis diem illis fuisse designatum anniuersariù, qui dirum illud Herodis facinus præclaramque Innocentium Martyrum non loquendo, sed moriendo Christum Iesum confitentium, victoriam hominibus Christianis in memoriam reuocaret? Quòd si quis hic tergiuersator obstrepat, memoriam illorum esse posse sempiternam, etiam si festum eis diem nò celebrarent Christiani: non poterit sanè effugere, quin vel illorum nomina fuisse publico in conuentu aliquando recitata fateatur: qui enim aliàs mandatum illud Patrù de celebranda illorum memoria sempiterna à pijs posteris fuisset rebus ipsis impletum? Hæc autem res superius est pertractata fusiùs.

Iam si quis argutior rixari velit de illis voculis, Sancti Patres, iste suam miser prodar imperitiam turpiùs, quàm vt vlla sit oratione persequendus. Quos enim hinc alios accipias Sanctos Patres, quàm illos Ecclesiæ Christianæ auctores & parentes Apostolos? qui vltra annum Christi centesimum eandem administrarunt. Vt nihil, hinc dicam de hac loquendi formula, vt apud alios

vetu-

vetustissimos scriptores, ita apud Origenem cum primis visitatissima. Sic enim *de vniuersis* visum fuit Maioribus appellare nostræ fidei ac salutis parentes verissimos illos Euangelij Christi Iesu Apostolos.

Cæterum illud quod additur, Innocentium puerorum festum etiam pro parentibus tristi calamitate affectis fuisse celebrandum, vt filiorum intercessio plurimum prodesset, non tenuiter, quod inuestigamus, redolet. Nam vt Sanctorum pro nobis orationem clariùs luce meridiana confirmat: ita minime sardum habet inuocationis vestigium. Nam indefessa est Sanctorum prostratibus supersitibus apud Deum Optimum Patrem deprecatio: verum quæ die illis sacro pro nobis eorum aded non oblitis, vt pios optemus patronos, Deo funditur plus aliquid patrocinij auxiliijque salutaris polliceri, imò complecti viderur. Ideo enim à Patribus hæc est in omnem posteritatem instituta festiuitas, ad illorum memoriam immortaliter celebrandam, vt & Iudæis & Gentibus seu Ethnicis credituris, non parentibus modò ac Gentilibus suis prodesset plurimum eorum memoria. Innocentiù igitur pro Domino Christo enecatorum conimemorationem quàmnam obsecro credas ratione illo celebratam seculorū alia quàm Basilij ætate Martyrum? an dispari, quàm Augustini, Ambrosij ac Hieronymi, Diuorum Laurentij, Geruasij, & Protasij festum? hinc ergo diebus Martyrù cuiquam sacris ad sanctorum conueniebatur Memorias, siue facellum in Martyrum memoriam Deo Optimo consecratum, vbi sacris ex more operabantur antistites, populus sacras audiebat lectiones, conciones, certaminis denique gloriosi triumphos: quibus cum ad similes incitabantur pro Christi fide subeundos agones, tum ad mundi huius pereuntis vitæque præterfugientis contemptum ardentissimum instigabantur, accendebantur, inflammabantur.

Festa Martyrum olim hanc habuerunt Sanctorum inuocationem conueniam, præter imitacionem, vt inueniuntur etiam in exemplis.

Verum hosce pulcherrimos iuxta ac suauissimos ex illis Synaxibus, atque ad Sanctorum sepulchra conuentibus non solum reportabant fructus, vt volunt aduersarij: sed emolumentum etiam salubrioris plurimum, quod ex ardentissima Diuorum precibus sollicitatorum intercessione à Deo Optimo consequerentur. Quod postremum, putà Martyrum inuocationem, si recolendis eorum pro fide Christi depugnatis agonibus demonstraro, illa prisca Diui Augustini, Ambrosij ac Basilij ætate fuisse ex publico Christianæ Ecclesiæ more adhibitum, atque die Martyribus festo frequentatum, videbitur opinor candidatis rerum obscuriss. arbitris Sanctorum Innocentium festum non sine ipsorum inuocatione iuxta Apostolorum voluntatem fuisse peractum, atque celebratum.

Quo pietatis fructu olim festa Martyrum celebrabantur.

Porrò illa florentis Ecclesiæ Christianæ ætate adhiberi ex more solitam Diuorum hanc inuocationem, quando ad illorum celebrandam memoriam populus concurrebat Christianus, ex sanctissimorum iuxta ac doctissimorum Patrum Panagyricis & concionibus die illis festo, ac loco illis sacro habitis perspicuum est cognoscere. Id primum de Occidente, mox & toto de Oriente declaratum dabimus. Diuus Augustinus suos erudiens Hypones, quònam modo diem Diuo Laurentio sacrum Christiani colerent, præter alia, quæ ad fidei illius, ac constantiæ, tolerantia, & cæterarum item virtutum imitationem faciunt, hinc est verbis exhortatus: Oremus igitur fratres, inquit, quiens Homil. 1. Diuum Laurentium, qui de fide sua, & quæ seq. superius recitata.

Ecclesiæ occidentis nostri Sanctorum inuocacione diebus festis.

S. Laurentium inuocat Augustinus cum Africa nis Ecclesijs.

Quid autem Romæ anniuersarijs truculentissimi spectaculi diebus, quod Diuum Laurentium Archidiaconum lentis ignium flammis vstularum non tam absumpsit, quàm coxit, à pio Christiano populo nulla superstitione imbuto, aut corrupto fieri consueuerit, vnus nobis Prudentius Cæsar Augustanus V. cl. nostræ religionis, rituumque veterum Scriptor luculentiss. hymno huic Martyri scripto faciat contestatum: qui quòd passim omnibus est in manibus, pauca huc inde adferemus. Laurentiù igitur in cælesti regia depingens triumphantem ac cælestis Romæ creatum perpetuū Consulē ita canit:

Laurentium inuocat Prudentius cum Italia & Hispania.

Quæ

Qua sit potestas credita,
 Et numeris quantum datum,
 Probant Quiritum gaudia.
 Quibus ROGATVS annuū,
 Quod quisque supplex POSTVLAT,
 Fert impetratum prosperē.
 POSCVNT, litantur, INDICANT,
 Et tristis haud vllus redit.

Statim & ipse Poëta sua Christianæ fidei vota promens,
 post tetraſtichon attexit.

Hos inter ò Christi decus
 AVDI, & Poëtam rufficum
 Cordis fatentem crimina,
 Et facta prodentem sua,
 Indignus agnosco & scio,
 Quem Christus ipse exaudiat:
 Sed per Patronos Martyres
 Potest medelam consequi.
 Audi benignus supplicem
 Christi reum Prudentium,
 Et feruentem corpore
 Absolve vinculis seculi.

Idem diem D. Hyppolito sacrum describens, hunc cecinit in modum:

Mira loci pietas & prompta precantibus ara,
 Spes hominum placida prosperitate iuuat.
 Hic corruptelis animiq; & corporis eger
 Orat, quoties stratus opem merui?

Et rursus aliquot versiculis intertextis Ro. populi pietatem depingens:

Manè salutatam concurritur, omnis adorat
 Pueros, eunt, redeunt Solis ad vsq; obitum.
 Conglobat in cuneum Latios simul & peregrinos
 Permissim populos religionis amor.

Ambrosius
 Sanctos inuo-
 cat cum Me-
 diola.

Iam de Ambrosio Romæ & nato & inſtituto quis ambigat, an Sanctos dif-
 simili ratione docerit colendos? qui eum ita audit docentem: Obsecrandi
 sunt Martyres, inquit libr. de viduis, qui &c. Rursus qui eundem audit su-
 um germanum fratrem Satyrum clarissima oratione, pectoris verò Christiani
 pietate plenissima inuocantem: Tuis intercessionibus (inquit orat. fune. de
 fide Refur.) mihi spero hoc posse conferri, vt citius desiderantem tui aduo-
 ces. Rursus sub finem orat. i. funebris: Properantem, inquit, expecta, festinan-
 tem adiuua. Hunc in modum prisca illa Ecclesia Christiana florens in Occi-
 dente, etiam aduersariorum iudicio, Sanctos Dei Martyres diebus illis sacris
 præter agonis fortissimi memoriam, ac gratiarum actionem, sedulumq; imi-
 tandæ Fidei & professionis studium salutarem etiam adhibebat publico ex
 more Sanctorum inuocationem.

Beleſus Ori-
 entis Sanctos
 inuocasse di-
 ebus festis.
 Nectarius
 Sanctos inuo-
 cat cum Ec-
 clesia Con-
 ſtantiuopoli

Porro per Orientem eandem fuisse colendorum festorum Martyribus di-
 catorum rationem, ex vno atque altero Scriptore veruſtissimo faciemus ma-
 niſeſtiss. Nectarius ille tãtopere ab Aduersarijs celebratus, huius rei apud istos
 increatur fidem locupletissimam, quod in Confessionis negotio laudibus
 adeo eximijs prædicare hunc nõ dubitant. Hic oratione die D. Theodoro Mar-
 tyri sacro habita, hunc in modum alloquitur Sanctus à Iuliano illo interem-
 ptum: ùm igitur apud Christum viuas, illique assistas proximus *ὁ θεὸς τῆς ἐλπίδος*
ἡμεῶν τῆς εὐδοκίας τοῦ πνεύματος tuis cum precibus reddas seruis tuis propitiū atq; pla-
 catum. An nõ hoc sit inuocare sanctum Dei Martyrem *ὁ θεὸς τῶν ἁγίων*, redde pla-
 catum tuis orationibus fac propitiū. Eundem in modum sanctos illos qua-
 draginta Martyres Casarienses D. Basilius oratione in eos scripta publico ex
 more à Christianis hominibus fuisse inuocatos die illis anniuersario, luculē-
 tissimis demonstrat verbis, non vulgi morem duntaxat memoras, sed sua eti-
 am adhortatione ad morem inuocandi tuendum & conseruandū instigans.

Vnum

Vnum adhæcex Diuo Theodoro attexam testimonium, quod huc Mar-
 tyres inuocandi morem per omnem Christianum orbem doceat fuisse illa æ-
 tate publicum maximè, atque apud omnes Christi Ecclesias receptissimum.

Libris igitur, quos omni eruditione atque eloquentia plenissimos de cura-
 tione Affectionum Græcarum inscripsit, Apologiam texens honoratio-
 nis Martyrum Christianorum: Qui prospera sunt valetudine (inquit lib. 8. de-
 pingens, quid nam Christiani apud Sanctorum Martyrum busta diebus potiffi-
 simum festis agerēt) conseruari eam sibi à Martyribus petunt, qui verò ægri-
 tudinem aliquam patiuntur, sanitatem exposcunt. Insuper & steriles viri & ^{Quid prisca à Martyribus petierunt.}
 mulieres dari sibi filios petunt, qui verò parentes sunt, integra sibi & propria
 custodiri, quæ consequiti sunt dona. Qui peregrè aliqd proficiscuntur, petūt
 Martyres sibi esse comites in via, vel potius itineris duces: qui verò iam sospites
 redierunt, gratias agunt acceptum beneficium confitentes.

Hunc planè in modum ante annos haud dubiè mille & centum, nedum ^{1000 orbe Sanctos fuisse diebus festis inuocatos.}
 Gregorij Romani ætate, qui anno Domini 600. floruit, per Occidentem testi-
 bus Augustini, Prudentio, Ambrosio: hunc in modum per Septentrionem te-
 stibus, Nectario, Chrysostomo, & Vigilio nostro Tridentino: hunc deniq; in
 modum per Meridiem & Orientem, vnde nata est religio, testibus D. Basilio,
 Nazianzeno, & Theodoro Sanctorum festa colebantur, non ad commemo-
 rationem tantum, aut ad imitationis exemplum duntaxat: sed ad inuocatio-
 nem etiam. Hac enim fide ad Martyrum busta illo seculo prisco, quod Apo-
 stolorum discipulis ac Martyrum auditoribus floruit, accurebatur vndique,
 vt Sanctorum intercessione precariò impetrata ipsius aut malorum adferrent
 remedia, aut bonorum diuinitus largiendõrum solatia.

Manc Martyrum Christianorum Dei Max. benignitate per orbem ce-
 leberriorem, ac ex Christi Domini promisso; non tantum clarissi-
 morum gloriam homines aliquot maligni suo à magistro inuidiæ ce-
 stro diabolo perciti, eis inuidere, linguaque maledica detrahare audebant, at-
 que insectari: quemadmodum D. Hieronymus libello aduersus Vigilantium
 Gallum istius belli instauratorem testatur: quorum nugas partim à Tertullia-
 no, partim ab alijs Catholicæ doctrinæ propugnatoribus quam strenuis fuisse
 explosas ibidem docet.

CAPIT.
 XXVIII.
 De Marty-
 ribus gloriam
 Damones
 inuidebant
 & impij.

Verum inter alios Eustathius quispiam extitit audacia magis profligata, qui
 non Sanctorum modò templa, siue, vt appellabant prisca, Memorias, atque Mar-
 tyria, conuentusque ad Martyrum sepulchra damnare, ac delere aggrediebatur:
 sed ipsam quoq; Sanctis fusam orationē atq; inuocationē semel abolere. Por-
 rò temerariam, imò sacrilegam, istius in sanctos Mart. res iniuriā, quonam pa-
 cto Catholica Christi Iesu vindicari Ecclesia, ex Concil. Gang. nunc superest
 demonstrandum, quod hac in primis de causa fuit conuocatu. Ideoque ipsum
 & nos recitabimus, libentius, quod hunc colendi sanctos Martyres orando &
 ad auxilium inuocando ritū Apostolis adeo ipsis clarissime referat acceptum.

Eustathius
 inuocationis
 Sanctorum
 hostis dan-
 nam in Con-
 cil. Gangr.
 ante annos
 1240.

Epistola igitur Synodica ad Episcopos Armenia data, vbi Eustathiana pe-
 stis Manichæorum rabie partim in flammata graſlabatur porriſsimum, Patres
 causam, cur Gangras Paſſagoniæ conuenissent, exponentes, inter alia ita scri-
 bunt: Collecta (inquiunt) in Gangris Synodus ob necessarias causas & Eusta-
 thij gesta cognoscenda inueniens multa indecenter fieri ab his, qui eundem
 Eustathium sequuti sunt, necessario statuit palam omnibus facere & tollere,
 que ab illo male comissa sunt. Declaratum enim est, hos nuptias culpate, &c. &
 infra: Loca sanctorum Martyrum, vel Basilicas cõtemnere, & omnes qui illuc cõ-
 ueniunt, & Sacramenta conficiunt, reprehedere. Istum igitur Eustathij erro-
 rem vt de Christianorum mentibus iam illo veneno male afflatis delerent, ita
 Canone 20. statuunt: Si quis (inquiunt) per superbiam, tanquam perfectum se
 existimans, conuentus qui per loca & Basilicas Sanctorum Martyrum fiunt,
 vel accusauerit, vel etiam oblationes, quæ ibidem celebrantur, spernendas ef-
 se crediderit, Memoriaeque sanctorum contemnendas, anathema sit.

Synodus
 Gangr. ante
 Nicenam
 conuocata
 propter SS.
 bonos &
 inuocationē
 propugnandam
 iam & sta-
 tuendam.

14 Quibus

Cum igitur Patres illi Gangrenses & publicos illos Christianorum ad Martyria siue Martyrum memorias atque busta conuentus, & Liturgias ibi peractas, piamque Diuorum inuocationem ab Eustathij haeretici calumnijs & temerario sacrilegio vindicarint, se omnia, inquentes, velle in Ecclesijs fieri atque peragi, quaecunque tradita essent vel per Scripturas, vel per traditiones Apostolicas, manifestum est ea omnia, cum in Scripturis nihil inueniatur de Liturgijs in templo Martyrum celebrandis, conuentibusque illic peragendis, ex traditione Apostolica Ecclesijs priscis fuisse tradita. Efficitur itaque & Sanctorum inuocationem, quae illis ad Martyrum memorias, atque sepulchra conuentibus admiscebatur, imò non extrema erat actio, eadem ex Apostolica doctrina fuisse exortam, quam Patres isti ex traditionis Apost. autoritate nihil addubitant aduersus Eustathij sacrilegium corroborare.

Julianus Apostata Sanctos oppugnat.

Sanctos appellat mortuos, ut hodie Evangelicis illis imitatis Apostolam.

Post bellum istud Martyribus ab Eustathio excitatum sedulo SS. Patrum studio confopitum atque profligatum, nouus hostis non Martyrum modò, sed ipsius adeò Christi Iesu, totiusque religionis vera nouum instaurat bellum Iulianus Augustus, meritò Apostata dictus, libris illis tribus aduersus Euangelia & Christianismum scriptis: quos doctissimè iuxta ac solidissimè D. Cyrillus refutauit.

Sanctos igitur Martyres Iulianus vnà cum Christo adeoque Deo vero semel abominatus non modò appellabat mortuos, ad antiquum illum, inquit, mortuum (Iesum Iudæum) multos recens mortuos addentes: sed illorum quoque imagines cultumque criminabatur esse idololatriam, quod, quòd uisidius intelligatur quàm isti Euangelici eodem agantur, quo Iulianus Apostata, spiritu, non nihil depingemus luculentius. Imagines Sanctorum Iulianum esse calumniatum, vnus Diui Basilij locus ex epistola contra Iulianum dudum commemoratus declarat manifestissimè. Porro Sanctorum cultum tunc temporis à Christiana Ecclesia Martyribus exhibitum fuisse illum quoque execratum, ipsius Iuliani verbis nunc veniat confirmandum, vt ex eius defensione liqueat, num Sanctorum cultus atque inuocatio Apostolos habeat authores.

Vide Diuum Cyrillum lib. 6. ad Iulianum.

Vide supr. cap. 23.

Cum Iulianus illam gigantomachiam audacia plusquam Cyclopica conaretur instaurare, vt *θεομαχίης* Deoque congressus, Deum verum, quem Christiani post Iudæos colimus, caelo exturbaret, suo Ioue in sedes Patri ereptas restituito (putabat enim demens sibi caeli quoque scepra, sicuti terræ, contigisse, vt cui optasset, traderet: cui inuidisset, eriperet) Christianos de reiecta idololatria criminatus: Vnum Deum, inquit, pro multis Dijs coluissetis, nò hominem (Iesum Iudæum mortuum) imò non multos homines miseros, vfos lege dura quadam, &c. Sed hoc quidem malum, (Iesum esse Deum) accepit à Iohanne (Euangelista) principium. Quae autem vos deinde adinueneritis, addentes ad illum antiquum mortuum (Iesum Iudæum) multos recens mortuos quis pro dignitate abominaretur? Omnia monumenta implestis: quanquam vobis nunquam dictum sit: Aduolui sepulchris, & ea amplecti debere. In hanc autem venistis malitiam, vt super hac re neque verba Iesu Nazareni audienda esse putetis: Vx vobis Scribae & Pharisei, quia similes estis sepulchris dealbatis, & cetera. Si igitur immunditia Iesus esse dicit plena sepulchra, quo modo vos apud illa inuocatis Deum? Adijcit autem illis, quòd & discipulo quodam dicente, Domine permittite mihi, vt primum abeam, & sepeliã patrem meum: ipse autem dixerit: Sequere me, &c. Sine mortuos sepelire mortuos suos. His igitur sic se habentibus, quare aduolui mihi sepulchris? Impia isthac Iuliani verba copiosius recitauimus, quòd liqueat, quid eum in pio Sanctorum apud Christianos, quorum castra deseruerat Apostata, cultu habuerit malè, quòd impius reprehendendum, insectandum, abominandum crediderit. Qui recitata illius verba mente assequitur, videt liquidissimè illos criminationum aceruos in duo potissimum refluere capita, Christum & sanctos illum pro Dijs coli apud Christianos existimasse: Quodque apud Sanctorum sepulchra, quibus

Vide Diuum Cyrillum contra Iulianum.

Julianus Apostata criminationem in Christianos, quòd Iesum Iudæum mortuum ad multos mortuos aliosque mortuos colat, quòd quos ad mortuorum sepulchra aduoluit Deum inuocarent.

quibus aduoluebantur, amplecterentur, addo exoscularentur, Deum inuocarent.

Prius illud calumniae Iuliani caput responsionem meretur nullam, quòd sua vanitate vltro in vètos abierit, nisi quòd fumos quosdam Euangelicis excitat. Alterum verò, quia nunc ab Euangelicis renouatur in Germania, ficti olim à Vigilantio in Gallia, maiorem desiderat operam, sed huic loco non satis opportunam. Inferius enim refutabitur aptius Cap. 39. Proinde quòd res, quae in praesentiarum agitur, demonstratur liquidius, putà Sanctorum inuocationem Apostolos habere authores, animaduertendum per diligentem, ecquid istis Iuliani calumnijs Patres nostri Orthodoxi responderint. Diuus Cyrillus abundè satisfactum arbitratus: Sanctos, inquit, Martyres, neque Deos facimus, neque adorare (vt Deos) consueuimus. Laudamus eos potius summis honoribus. Rursus: Proinde non est indignum, imò etiam necessarium, eos qui claris operibus gloriosi sunt, perpetuis honorari laudibus. Et quoniam optimus iste Sanctos (inquit paulò post) non finit absque reprehensione venerrari, &c. nos autem non Deos factos esse Sanctos Martyres diximus, sed omnino honore dignari consueuimus. Quibus verbis Diuus Cyrillus suam & Christianorum omnium vti exposuit, ita defendit fidem, satis illius calumnijs responsum arbitratus, si animum, quo Sanctos Christiani venerantur & colunt, sum arbitratum, si animum, quo Sanctos Christiani venerantur & colunt, omnique dignantur honore, exposuisset. Verum Diuus Basilius istam Martyribus & sanctis ad vnum omnibus inflatam ab Augusto iniuriã funditus propulsaturus, originem huius Sanctorum venerationis, quam Iulianus totam insectabatur, Christianis familiarem, demonstrat Apostolicam: Suscipio & sanctos Apostolos (inquit epistola ad Iulianum, cuius nobilissimum fragmentum Actis Concilij Niceni 2. extat) Prophetas & Martyres, qui pro me apud Deum supplicant, quòd per illorum mediationem propitius sit Deus noster benignissimus, & remissionem peccatorum mihi gratis largiatur. Quam ob causam & historias imaginum illorum honoro, & palam adoro. Hoc enim nobis traditum à sanctis Apostolis non est prohibendum. Quae aurea D. Basilij verba ceteris disertè Sanctorum imagines euincant Apostolicas, quisquis tamen animaduertit & Iuliani verba ex D. Cyrillo commemorata, quibus Christianorum venerationem Sanctis tunc temporis exhibitam Idololatriam cum accusabat, tum damnabat adeò, agnoscat perspicue, huc D. Basilij locum & Sanctorum inuocationis eandem originem continere, quam dicit esse eorundem imaginum, hoc est, Apostolicam. Christianos enim Sanctos ad auxiliũ atque intercessionem inuocasse, Deique apud eorum sepulchra adorasse Iuliani ætate, non modò ex eius liqueat æqualibus & synchronis Nectario, Chrysostomo, Basilio Nazianzeno, Nysseno, Prudentio, Ambrosio, Ephrem, Hieronymo, Paulino, Vigilio, alijsque dudum commemoratis, sed ipsi sumis etiã istius Apostatae verbis: Si immundicia, inquit, Iesus esse dicit plena sepulchra, quo modo vos apud ea inuocatis Deum? Rursus: Nusquam vobis dictum est, Aduolui sepulchris, & ea amplecti debere. Iam quo ritu maiores nostri apud sepulchra Martyrum inuocant Deum, an alio quam nos? Rursus: Quorsum Martyrum sepulchris aduoluerentur, & amplexantes exoscularentur, an non eodẽ quo nos hodie & consilio & auxilijspe, ex ijs quae dudum ex Patribus attulimus notius fiat, quam quòd sit rememorandum. Audite igitur Euangelici, cuiusnam sit antiquitatis simul & auctoritatis Sanctorum inuocatio. Suscipio & SS. Apostolos (inquit Basil. contra Iulianum Apostatam SS. hostem) Prophetas & Martyres, qui pro me apud Deum supplicant, quòd per illorum mediationem propitius sit Deus noster. Sanctos D. Basil. agnoscit mediatores, quòd calumnias Iuliani in Sanctos impie ei aculatas depelleret, quibus vnà cū illorum imaginibus, eorundem & venerationem & cultum tunc temporis per Ecclesias Christianas toto orbe receptissimum oppugnabat.

Vide Diuum Cyrillum lib. 6. contra Iulianum.

Quosentis Sanctos colunt Christiani.

¶

Porro Sancti inter Deum & homines se praestant medios non vltro tantum, suaque in nos pietate spontanea: sed à nobis etiam, multò ardentius & vehemētius sollicitati, aduocati, interpellati: ad quem modum tunc temporis fuisse

fuisse cultos, & publico ex more inuocatos, dudum demonstrauius. Quare cum SS. cultum omnem tunc Christianis solennem Iulianus in mundo agitata spiritu oppugnarit, equidem arbitrator D. Basil. hoc vno velut Aiaceis clypeo non tantum SS. imagines propugnasse: sed alia honoris, cultusque Sanctis per id tempus à Christianis pie exhibiti genera. Alioqui enim ne ex dimidio quidem Iuliani Apostatae calumnias de SS. veneratione impie intentatas obtriuisset, aut aboleuisset. Sicuti ergo sanctas Martyrum imagines non esse prohibendas, ait Basil. Mag. quod ab Apostolis essent traditae: sic & omnis venerationis cultusque Sanctis in Ecclesiapie exhibitus non est prohibendus, quod sic traditum sit ab Apostolis. Inter cultus autem & venerationem Sanctis tunc temporis cum ista & Iulianus oppugnaret, & Basil. alijque defenderent, fuisse solennem venerationemque toto orbe Christiano SS. inuocationem, qui sibi lucem veritatis non inuidet, ex superioribus luce meridiana videat clarius. Sed nos vela contrahamus, ad alia properaturi.

Sanctorum igitur inuocatio cum Augustini aetate, Ambrosij atque Prudentij, id est, anno Domini 400. per Occidentem: aetate Basilij, Nestarj ac Nazianzeni, id est, anno Domini 300. per Orientem: aetate Origenis & Cypriani, id est, anno Domini 200 imò 160. in Africa & Alexandria Principibus Ecclesiae Christianae membris fuerit vsitata, atque festis Martyrum diebus celebratissima, valde ad veritatem videretur propensum & Apostolorum aetate, qua Innocentium festum teste Origene colebatur, SS. Innocentes fuisse ad auxilium atque intercessionem inuocatos.

Hac ed persequuti sumus copiosius, quod illa impudens aded Apologiae Confess. Augustinae afectionatio vanitatis multo impudentissimae Solis luce liquidius conuinceretur. Eant nunc protestantes, & suo isto Melanchthone aperte aded vanitatis suae per imperitiam, siue per fraudulentiam authore freti iactitent, Scriptores veteres ante Gregorij tempora non meminisse Sanctorum inuocationis; quam non solum ante centum annos, id est, Augustini, Hieronymi & Ambro. aetate, sed & ducentos atque trecentos, imò circiter quadringentos quadraginta, hoc est, Cypriani adolescentis aetate, adeoque ipso Diuorum Apostolorum seculo demonstrauius fuisse Ecclesiae Christianis ab ipsis Apostolis traditam.

Confessio Augustinae impudentissimi me natiuitatis conuincitur cum authore suo Melanchthone

P. X. IX. Diuum Hieronymum aduersus Vigilantium defendisse Sanctorum inuocationem, quod negat Melanchthone Confess. Augustinae.

Aeternum quia Philippus Melanchthon Apologiae Confessionis Augustinae architectus, multum sibi inde pollicetur patrocini, quod inficiari audebat D. Hieronymum aduersus Vigilantium Gallum, velitatem nihil de Sanctorum inuocatione agere: De honoribus, inquit, loquitur sanctorum, non de inuocatione, agere Lector Christiane, & hanc eius affirmationem demonstramus Melanchthonicam, id est, atro mendaciorum puluere, vti alia plurima, non aspersam modo, sed plane infectam. Citant & Hieronymum, inquit contra Vigilantium. In hac arena ante mille & centum annos vicit Hieronymus Vigilantium. Hic triumphant aduersarij, quasi iam sit debellatum. Nec vident isti asini apud Hieronymum contra Vigilantium, nullam extare syllabam de inuocatione. Loquitur de honoribus Sanctorum, non de inuocatione. Neque reliqui Scriptores ante Gregorij fecerunt mentionem inuocationis. Hec Philippus in Apologia. Sanè isthac Melanchthonis sententia, verè scilicet Aristarchica, maximum in animo attenti scriptorum Diui Hieronymi lectoris relinquunt scrupulum, an hunc Diui Hieronymi aduersus Vigilantium haereses libellum ipse legerit vnquam (nisi nominis forte auctoritas praclarum Theologum ab ista coniectura vindicet) qui tanta oris confidentia pronunciat, nullam in eo Hieronymi scripto extare syllabam de Sanctorum inuocatione: sed de honoribus, inquit, loquitur, non de inuocatione. Equidem vereor, ne istud Philippi emblema de illorum sit genere, quae adolescens imprudens ab illis, quos iam senex praefatione Locorum Communium, anno 46. appellare non pudet, acceperat maiore animi nouorum cupidi studio, quam rationis iudicio: quod frequens aded ac propa-

nua eius palinodia, pristinaeque sententiae, scriptorumque suorum in vulgus effusorum non solum reprehensio aut excusatio, sed aperta etiam damnatio doceat liquidius, quam vt aliena vlla sit opus demonstratione. Adeo vt suam ipse sententiam, sed adolescentis, de libero arbitrio non dubitet, nunc sexagenario maior, Locis Communibus anno 52. editis Manichaeorum pronunciare furor: quod Locis Communibus anno 22. in orbem proiectis ipsissimum plenis buccis crepitabat Euangelium. Verum ne illorum suorum, quos dicit Deo didicisse, Dei Spiritu afflatorum magistrorum immodice videatur nixus auctoritate, eadem praefatione in Locos suos Communes anno 46. & suum in Ecclesiae doctrina cognoscenda, in sumptum exponit studium. Mediocri cura, inquit, & sollicitudine inquisiui Ecclesiae doctrinam. Sanè mi Philippe cura mediocristot dogmatibus innouaris non sufficiebat, sed quam ne mediocristot quidem fuerit tibi Philippe huius rei sollicitudo, arguunt loca plurima ex veteribus quidem recitata, sed qua fide recitata: qua diligentia lecta: qua denique totius scripti animaduersione pensitata, alias opportunior fuerit demonstrandi locus. Certè praefens locus de Vigilantij doctrina: Rursus de Fabiola matrimonio, quod suo infra loco pertractabitur aptius, cuius equo lectori demonstrant Solis luce clarius, quam oscitanter, quam negligenter, quam nullo cum animi aut iudicio, aut praesentia legeris, quod à D. Hieronymo hisce de rebus est literis commendatum. Sed ex diuerticulo ad institutum redeat oratio. Conatur Melanchthon Vigilantium sui erroris non tam parentem, quam reuocantorem ab iniusta infamiae nota, qua Sanctorum inuocationem proculcare aggrediebatur, repurgare: quo ipsius dogma mille centum postea annis repullulascens, Catholicam facilius si non opprimat, vexet saltem doctrinam. Sanctorum honores vult illum Melanchthon oppugnasse, non inuocationem item. Sed Vigilantius ipse suam contra Sanctos isthac vita defunctos causam agat. Non ei opus est Melanchthone Oratore atque patrono, per quem ei nulla sit apud prudentem iudicem victoriae spes, quod meliorem eius causam partem fraudulenter suppressam reticendo, indubiam aduersario adferat victoriam. Ipsa igitur Vigilantij verba audiamus, ne cuiquam de quaestione inter illum & Diuum Hieronymum controuersa statu reliquus sit ambigendi locus. Dum viximus (inquit, vti recitat Diuus Hieronymus) mutuo pro nobis orare possumus. Postquam autem mortui fuerimus, nullus sit pro alio exaudienda oratio: praesertim cum Martyres vltionem sanguinis obsecrantes impetrare non poterunt. Quod si quis apertius Vigilantij sententiam explicatam cupiat, is & illud accipiat: Ergo cineres (inquit, teste Hieronymo) suos amant animae Martyrum, & circumvolant eos, semperque praesentes sunt, ne forte si aliquis precator aduenerit, absentes audire non possint. An qui istas Vigilantij voces animo sibi praesente audiat, expressius quid desiderare queat, quo manifestiorem Vigilantij sententiam plenius assequatur? An non illud, Ne forte si aliquis precator adueniat, absentes Martyrum animae audire non possint, clarissime Vigilantij sensum omnibus loquatur, quibus vel sensus communis quantumcunque pinguis sit reliquus? An precatores suos Martyrum animae audire queant nisi inuocatae? Quod si Melanch. concedat, certè tantò est Vigilantio illo verè Dormitatio dormitantiore, quantum confessam illam, adeoque argumenti loco ab illo assumptam sententiam maiori animi malitia, quam imperitia nefario sacrilegio detrahente studebat. Quum itaque disertis aded verbis Vigilantius ipse SS. inuocationem rideat: Ne si forte (inquit) precator adueniat, absentes audire non possint, quis non stupeat, imò lugeat potius, illiberalia isthac Melanch. tot liberalibus frustra disciplinis eruditi mendacia: quibus verustam illam Cathol. Christi Ecclesiae de SS. inuocatione doctrinam euertere atque delere conabatur? Nec vident, inquit, isti asini apud Hieronymum nullam extare syllabam de Sanctorum inuocatione. Certè Philippe an non verius istis asinis, quos egregia isthac Evangelica scilicet dicis modestia, te magis asinum facias, iudicet quilibet aequus

quam sedulo et accurato Theologo lector Melanchthone

Melanchthone suo etiam Vigilantio demonstratur perditus in illud.

Vigilantij verba, quibus SS. inuocationem opugnabat quod negat Melanchthone

Apologia Augustinae Confessionis

m rerum

rerum arbiter, quod perspicuam illam sententiam, nedum illas duarum vo-
cum, Precatores & Audire, tot syllabas a sinistra prorsus ruditate, nec audieris
clare apud D. Hieronymum personantes, nec videris luculenter emicantes.
At Hieronymus loquitur de Sanctorum honoribus, non de inuocatione. An
quia D. Hieronymus hanc materiam (vt ipse ait) quæ apertam habuit blas-
phemiam, quæque indignationem magis scribentis, quam testimoniorum
multitudinem efflagitabat, non ad viuum prorsus rescuerit, commotus ni-
mirum Vigilantiæ doctrinæ blasphema impietate, Idcirco tantum de San-
ctorum honoribus, non similiter de inuocatione (quod tamen vtrunque di-
strictis telis nominatim ille oppugnabat) egisse credendus sit, quum Vigilan-
tiorum non eius proprium aut inuentum, sed priscum veterum hæretico-
rum esse signum, claris verbis pronunciat: hæreseolque nota infamat, at-
que ad Porphyrij adeo maledicta referendum demonstrat: Nisi enim Sancto-
rum inuocationem sibi illo contra Vigilantiæ calumnias libello defendendâ
suscepisset, quorsum post expugnatas illius de Martyrū honoribus ratiuncu-
las, nouas Vigilantiæ attulisset sententias, quibus & Martyres non esse inuoca-
dos ille astruere conabatur? Quæ cum apertam, aut haberent blasphemiam,
non aliud impiæ illius contra Martyrum inuocationem doctrinæ opposuit,
quàm, Oportebat, inquit, te in vltimas terras deportandū, rides de reliquijs
Martyrum, & cum auctore huius hæreseos Eunomio Ecclesijs Christi calum-
niam struis, quæ ille contra Ecclesiam loquitur. Omnes enim sectatores eius
Basilicas Apostolorum & Martyrum non ingrediuntur. Scribit aduersus hæ-
resim tuam Tertullianus in Scorpiaco, & quæ seq. Quibus verbis D. Hierony-
mus certissime Vigilantium credidit iugulatum, quod eius errorem de vete-
ri Caynæ hæreseos germine, & recentioribus Eunomij hæretici reliquijs repul-
sulentem demonstrarit, nolens apertâ sopiti dudum dogmatis impij blas-
phemiam refutare diffusius: quam Tertullianum ante annos plus minus du-
centos euertisse commemorat. Posterorum namque in nouatos errores ad o-
riginem reuocasse, refutasse est. Cæterum pergit Melanchthon tererrimas,
crassissimasque vltionæ improbitatis dicam, an imprudentis cæcitatibus suæ
tenebras prodere: Sed neque reliqui veteres Scriptores, inquit, ante Gregoriū
fecerunt mentionem inuocationis. An non tibi satis erat Philippe vnū Hie-
ronymum sacrilego isto mendacio contaminasse, nisi & omnem veterum
Scriptorum Chorū vsq; ad Gregorium eadem fœditate commaculasses? Itā
ne omnes in vniuersum sacræ Theologiæ studiosos putas Demiphones Phi-
lippe, quibus Phormiana ista confidentia sic illudas? Non tam altum dor-
miunt vestris insanis clamoribus nimis quam excitati, non tam iacet porro
veterum Scriptorum lectio Dei consilio in lucem retracta. An igitur quen-
quam veterum Scriptorum Lectorem tua scripta lecturam existimasti? Si exi-
stimasti, turpissima te ipse fœdasti imperitiæ macula, quæ tuam veterum scri-
ptorum lectionem nullo planè negotio conuincunt aut turpi ignauia osci-
tantem, aut perniciosæ fraudis studio dissimulantem. Si non existimasti, rectè
sanè tibi apud coniuatos istius factionis popellos controuersiarum arbitros
victoriam pollicebaris, qui tibi graui adeo doctrinarum planè omnium cen-
sori primas haud grauatim deferunt, tuo illi *duros* prorsus suffragaturi, vbi
confidentem istam asseuerationem suo pro iudicio expenderiat. Verum
quàm eos cæco tuo præiudicio miserè fallas, quàm eis tuo imperitissimo er-
rore præsentissima sempiternæ perditionis pericula crees, quàm denique eos
tuo magisterio vt oppidò incautè, ita multò infœlicissimè credulos in hor-
rendas à clarissima Catholice veritatis luce abducas tenebras, omnibus nul-
lo prorsus negotio fiat perspicuum, qui vel perfunctoriè veterum scripto-
rum monumenta perlustrarint. Quorum ex scriptis quia paulò ante prolixè
conteximus Catalogum, nolimus in re adeo perspicua recensenda inutili-
ter esse copiosū: quem Lector antiquitatis Christianæ studiosus nullo illinc
potest repetere negotio.

*Philip. Me-
lanchthon
plurima im-
peritiæ & im-
prudenter as-
serit.*

Tot

Tot illustribus igitur clarissimorum veterum Patrum, Augustini, Hiero-
nymy, Ambrosij, Basilij, Nazianzeni, Chrysofomi, Nestarij, Origenis, adeoq;
D. Cypriani testimonijs supra commemoratis, quis non mortalium ingenie
victus agnoscat Sanctorum inuocationē ante Gregorij tempora fuisse in Ca-
tholica Christi Ecclesia v̄sitatissimam: cuius præclari isti auctores nobis com-
memorati disertis adeo verbis ita meminere, vt & ipsi Sanctos ad orandum
pro se, suisque apud Deum. Optimum peccatis delendis suppliciter sint depre-
cati. Quare Melanchthonis semidoctam dicam Theologiam, an perniciosè
fraudentam, quis non iure miretur, imò execretur potius? quod locupletif-
sima hæc, simulque clarissima veterum Patrum testimonia, aut imperitus
turpiter ignorarit, aut iniquo veritatis agnitæ odio fraudulenter dissimularit.
Si ignorauit, non profectò sibi istas Theologi partes inter tam varias discipli-
narum arreptas professens, vt vanam suæ encyclopædias opinionem ho-
minibus excitaret, vsurpare debuit. Sin istorum conscius (nam nullum illo-
rum perlegisse quis meritò dubitet) prudens dissimulauit, non debuit sanè
contra omnem fidem bonam suos patronos, imò clientulos verius; quos fu-
cato verborum lenocinio à veritate abductos susceperat Apologiâ illâ defen-
dendos in re tanta, quæ certissimo æternæ salutis eum discrimine est coniun-
cta, exitaliter fallere.

Cæterum post euisa Melanchthonis mendacia de Sanctorum iuuo-
catione aduersus Vigilantium, vt aiebat, ab Hieronymo non defensa,
nec apud veres ante Gregorium non commemorata, hic nunc caput
de Sanctorum inuocatione foret concludendum, ni ipsū alijs varijs hæreti-
corum erroribus, tanquam Sympomatibus exulceratum, aut vlnèribus
potius quasi afflicto, medicam alicuius Hypocratis manū desideraret accu-
ratiorem. Quò igitur fratribus infirmioribus, qui aduersariorum oratione
ad popularem fraudem miro ingenio comparata facilè à vero seducuntur,
consulamur, dabimus pro nostra virili operam, vt reliqui circa Sanctorum
iuuocationem errores nunc tempestatis grassantes, ad veritatis Euangelicæ
Solem producti, tanquam meridiano die nebula perspiciantur vltro euane-
scere. Proinde reliquos Melanch. si non furores, at errores tamen dolen-
dum magis, quàm mirandum in modum cæcos allato licet non Anticyriis
helleboro, longè sanè illo salubriori ex veterum Scriptorum hortis, tan-
quam de Narthecio, studeamus purgare, atque ad sanitatē, si quo modo li-
ceat, reuocare.

Sanctos itaque orare pro nobis affirmat, sed ne inuocandos agnoscat,
pro singulis orare negat: In genere tantum, inquit, orant Sancti pro Ecclesia
vniuersa, & postea: Hæret & hic error apud doctos, quod singulis Sanctis certè
procuraciones commissæ sunt, vt Anna diuitias largiatur, Sebastianus arceat
pestilentiam, Valentinus medeatur morbo comitali, Georgius tueatur equi-
tes. Hæc persuasiones planè sunt ortæ ex Ethnicis exemplis. Sic enim putabatur
Iuno ditare, Febris arcere febrem, Castor & Pollux defenderè equites, &c. Et
in Confessione Saxonica doctrinæ Tridentino Concilio (quod ipsi aiunt)
oblata id passus planè quod de istius generis hominibus D. Paulus diuinitis
pronunciaret: Mali homines, inquit, & seductores (sue vt Paulus habet *ῥόνητες*)
qui facundiæ præstigijs, atque fucato eloquentiæ lenocinio homines imperi-
tos in animi stuporem, sui que obliuionem præcipitatos, veritatis fucò circum-
scribunt, vt voluptaria quadam erroris titillatione delinuti, haud aliter atque
maleficio affecti & præstigio ludificati sua incòmoda atque pericula vel præ-
sentissima non videant, nedum timeant) huiusmodi, inquit Paulus, seducto-
res in peius promouent errantes, & in errorem præcipitantes, quod ex im-
pijs istis vocibus non fuerit cuiquam obscurum animaduertere. Prostrati
ad statuas, inquit, Melanchth. cum toto V̄irtembergensi conciliabulo, in-
uocant alij alia numina: ab Anna petuntur diuitiæ, vt à Iunone: à Georgio vi-
ctoria, vt à Marte, ab alijs alia. Denique hi furores manifestè còtumeliosi sunt

*Philip. Me-
lanchthoni
vbi prædi-
cat.*

*Cap. XXX.
Refutatur
error Phil-
lip. Melan-
chthon. Apo-
log. August.
circa Sancti
in iuocac-
tionem.*

*Sanctus est
pro singulis
orare, non
modò in ge-
nere, vt pro Ec-
clesia.*

*Impositores
in peius &
maiorè im-
pietate præ-
cipitantes.*

m 2 aduert.

138
Preces Christi-
anorum ad
SS. ante an-
nos 1200. et
hodie
congruum.

Peccator
Sanctis et
Basilij
na
et
op
peregrinatio
nis

Quibus D. Basilij verbis an quispiam Christiani peccatoris preces sanctis marty-
ribus fufas viuidiorebus depingat coloribus? quos qui clara praesentis animi
acie acutum tenet, & accurate perspicit, an non illas Christianorum ad San-
ctos orationes cum nostri populi Christiani precibus planè per omnia conso-
nare lætus agnoscat? Præterquam enim quod egregias aliquot sanctorum Mar-
tyrum laudes prædicat, quodque suo intercessionis præsidio totas regiones ab
hostium vexationibus liberant, quodque Christianis præsentissimum exhibe-
ant auxilium: Insuper ad eò ipsos iam adesse præsentis diserte pronunciat,
qui Deum suis, inquit, pro te precibus placant, Deumque præsentem tibi
reddunt, alioqui abfuturum: vt tibi opem adferat, alioqui non exauditurus.
Quod quia dictum implicatius, distributione gemina adhibita euoluit aper-
tius: Qui, inquit, rebus afflictioribus laborat, & qui florente rerum fortuna
gaudet, ad istos quadraginta Martyres accurrat: ille quidem vt ab ingenti ca-
lamitatis incommodo expediatur: hic verò, vt res secundæ sint sibi perpetuæ:
eodem & pia matrona accedit pro filijs precatura, vtque marito peregrè agen-
ti reditum foelicem petat, ægroto bonam valetudinem. Quid igitur D. Basili-
ij interfit, vnusne omnia ista, si ita res ferat, sibi quisque à Sanctis Martyribus
postulet, an varij varia? an ideo Sanctorum gloria fuerit imminuta, quod non
simul, que impetrare à Deo optimo queant, omnia ab omnibus petantur?
Quam igitur insanum est, hic Cæsariensem aliquam matronam rebus alio-
qui omnibus florentem, sed mariti tantum absentis reditu discruciatam, aut
ægroantis labore afflictam, à Sanctis istis quadraginta postulante per illorum
intercessionem siue saluum in patriam reditum, siue bonam illi imprecantem
valetudinem accusare aut idololatricam, quod Sanctos inuocet: aut superstitio-
nis, quod certum rei genus à certis sibi Sanctis exoptet, quam Basilij illius Ma-
gni doctrina, adeoque exhortatio, sic instituit? quam illius auctoritas defen-
dit: quam illius denique sententia ab omni superstitionis, nedum idololatriæ &
nota absoluit? Sed hodie, inquit, ita à Valentino comitalis morbi quæri-
tur curatio, à Sebastiano pestis depulsa, quasi illi vni rei aut præstandæ, aut
deprecandæ soli ipsi valeant, quasi certa istorum duntaxat malorum pro-
curatio eis sit solis credita. An quia peculiare quædam Dei dotes Sanctis
agnoscimus distributas, hinc in eos deprehendamur iniurij, quod ipsorum
laudes prædicamus, aut Dei Opt. dona celebramus, quibus illos diuinitus esse
præditos quotidiana discimus, atque conspiciamus experientia? An non ad
illustrandam SS. gloriam, qua Deus Max. fidos sibi ministris ex promisso
celebres efficere est dignatus, mirificè faciat, quod Valentinum comitalis
morbi curatione reddiderit apud Christianos gloriosum? Quod Sebastia-
num terribilæ pestis auersione non dubijs probata sæpius exemplis effecerit
Christianis celeberrimum? An igitur quod hisce in rebus, frequenti rerum
experientia teste, isti Sancti singularia Christianis illorum opem apud Deum
Opt. implorantibus attulerint præ cæteris solatia, hinc alijs in negotijs aut pro-
speris conseruandis, aut aduersis deprecandis minus valere sint pijs existiman-
di? Non certè, Melanchthon, non. Possèt & Valentinus, cui comitalis mor-
bi procuracionem tu eius præsidium atque auxilium ludendo commissam
dicis, isti quoque Melanchthon phrenesi adferre inuocatus opem, nisi vñta-
to Phreneticorum more & Diuorum simul & hominum auxilia impius con-
tempnisset.

Phrenesi
horabat Me-
lancthon.

Quum igitur D. Basilij Christiani sui populi preces apud venerandos
iure optimo, imò diuino mandato Sanctorum cineres fufas laudet, adeoque
ad eas frequentandas diserte exhortetur, quibus præsci Maiores nostri Catho-
licæ Christi Ecclesiæ matris omnium nostrum filij reuera Germani à Sanctis
Martyribus & diuitiarum largitionem & conseruationem, mariti item absen-
tis reditum foelicem: & ægroto valetudinem meliorem sibi exoptare assolent,
quid istis hominibus sanæ mentis esse reliquum est existimandum, qui Catho-
licis totius Christianæ Ecclesiæ moribus tanta impudentia obstrepere, imò
con-

Vide libr. 8.
Theodor. de
curat.

contentiosè contradicere nihil verentur? Sed ne istam Diui Basilij sententi-
am quasi vnus tantum Ecclesiæ propriam vitiligatores oratione sua stude-
ant teluare, alterum item locum ex Theodoretis thesauro adducemus, quem
Θεοδωροῦ ἐπιτομὴν τῶν ἐπιφανῶν πατριῶν inscripsit, quo peruersis Ethnicorum affecti-
bus in vniversum omnibus salutare medicamentum, quasi de Narthecio
promptum adhiberentur: vt & Perficæ Ecclesiæ mos vsitatissimus, quin i-
mò Catholica verius, nullos dubitatiuncularum scrupulos apud studiosos
veritatis amplectandæ indagatores relinquat. Qui hoc nomine fuerit nostro
instituto longè apertissimus, quod totius Orientalis, imò vniversalis Christia-
næ potius Ecclesiæ ritum, atque consuetudinem toti Ethnicorum populo
vbique gentium degenti legendam diserte proponit. Martyrum templa, in-
quit Theodoretus libro octauo, conspicua cernuntur, magnitudineque præ-
stantia, omni præterea ornatus genere variata. Neque verò huc per annum
semel, aut bis, aut quinque aduentamus, sed in eis sæpenumerò dies festos
peragimus, sæpè diebus singulis eorum Martyrum Domino laudes, hymnos,
que cantamus. Qui prospera sunt valetudine, conseruari eam sibi à Marty-
ribus petunt. Qui verò ægritudine aliquam patiuntur, sanitatem expo-
sunt. Insuper & steriles mulieres, & viri, dari sibi filios petunt: qui verò pa-
rentes sunt, integra sibi & propria custodiri, quæ consecuti sunt dona. Item
qui peregrè aliquid proficiscuntur, petunt Martyres sibi esse comites in via,
vel potius itinervis duces: qui verò iam sospites redierunt, gratias agunt, acce-
ptum beneficium confitentes: Non qui se ad Deos accedere arbitrentur: sed
qui orent Dei Martyres, tanquam diuinos homines, intercessoresque sibi eos
apud Deum aduocent, atque precantur. Iam verò, fideliterque precatos ea
maximè consequi quæ desiderant, testantur illa, quæ votorum rei dona per-
soluunt: manifesta nimirum adeptæ sanitatis indicia. Nam alij quidem ocu-
lorum, alij verò pedum, alij portè manuum simulachra suspendunt ex ar-
gèto, auròque confecta: gratissimè namque accipit eorum Dominus, qualia
cunque sunt, dona, nec exigua, nec vilia dedignatur: quippe qui ea pro feren-
tis facultate meritur. An isto Theodoretis testimonio quidquam dicatur a-
pertius, ad veteris Catholice Christi Ecclesiæ mores atque consuetudinem ex-
primendam? An à sanis ingenijs, nullo peruicaciæ fascino delusis quidquam
desideretur locupletius ad veritatem præsci istius doctrinæ discendam? Nam
viuida simul hypotiposi, & accurata precum ad Sanctos fusarum distributio,
ne totam de Sanctorum inuocatione, cultu, anathematibus, sotirijs, donis-
que alijs beneficiorum à Deo Optimo Maximo Sanctorum intercessione
impetratorum testibus doctrinam ita diserte explicatam complectitur, vt vel
illud solum hominibus, citra pertinaciam veritatis Euangelicæ studiosis, a-
bundè prorsus sufficiat ad effrenem ingenij lasciuientis luxuriam cõprimen-
dam, & maledicam oris impuri blasphemiam cohibendam.

quid Diui
Theodoretus
etate à SS.
Christiani
petierint per
orbem totū
Christianum

Templa San-
ctorum.

Festa San-
ctorum.
Valetudo
bona.

Morbos de
precantur.
Sterilitatē.
Saluum reo
ditum.

Sanctorum
comitatum.
Reduces of-
ferunt.

Sanctis an-
themata.
Vota ad San-
ctos in peti-
culis.

Sacrificia San-
ctorum oblatā.
Pedes corui.
Manus.
Oculi avari.

Sta igitur ante mille centum annos Sanctorum inuocationis exem-
pla, quæ totius Catholice Christi Ecclesiæ vsitatam doctrinam apud
eximios illos D. Basilium, & Diuum Theodoretum Ecclesiæ Christia-
næ Proceres, pro indubitata simul & saluberrima impetrandi facilius à Deo
Optimo ratione populo Christiano propositam expressè continēt, rabidum
Melanchthonis & Saxonum furorem nimis manifestè produnt: hæc persua-
siones, inquit in Confessione Saxonica, planè sunt ortæ ex Ethnicis exem-
plis. Sic enim putabatur Iuno ditare, Febris arcere febrim. Vtinam Chri-
stianæ antiquitatis ita fuisset peritus Philippe, atque istius Ethnicæ studiosus:
numquam profecto in sacrilegas istas animi impij conceptiones fuisset prola-
psus. Sed dum omnium disciplinarum gloriosam illam imprudenter ma-
gis, quàm vtiliter, sectaris Encyclopædiam atque scientiarum orbem, eam
quæ in primis tibi fuerat perdiscenda incognitam tibi, prudentia planè, vt il-
le ait, animali reliquisti. Si quis (ait Salomon) erit consummatus inter filios
m 4 homi-

ca. p. v. r.
Inuocatione
SS. ad certū
generis an-
xilla nō esse
natam ex
Ethnicis exem-
plis.

philippi
ror impius
in Sanctos
ex solido
Theologia
imperitia.

D. WILHELMII LINDANI

hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nihilum computabitur. Et quidem perfunctorium Theologiae solidioris studium (vt nihil de veteri Theologiae scriptis nunc commemoretur, quae sese, quod ex tuis recitationibus coniunctur, vix contestentur lecta atque relecta, nisi quando tuis somnijs aduersaria atrox perpetiebantur mutilationum truncationes, & calamitofas distortionum eluxationes) commenta isthaec tua in sacras literas nouo sensu cõficta: & loci tui Theologici nimis apertè pronunciant. Nam vt illa, si quis seruo atque sedulo perlegat studio, nulla prorsus difficultate veram eruditionis istius inopiam prudenti atque vigilantì Lectori produnt: quæ varijs disciplinarum professionibus intenta hic veluti fatigata supinatur, & quasi languida oscitat, dum fragmenta fragmentis centonum more consuuntur, dum ramenta ramentis farraginis in morem ferruminantur: Ita isti ob variam sententiarum tuarum de principibus adeò Fidei dogmatibus inconstantiam te Protæa quendam clamitant. Aded namque tua scripta abs sese ipsa mutuo dissonant dissidio, vt qui nouissimam Melanchthonis de controuerso aliquo dogmate desideret cognoscere sententiam, non huic quadrimum ingenij istius mirè obortientis foetum, à quo trimus noua sit doctrinæ facie alienus: non huic etiam trimum animi tui catulum, à quo bimulus tota sit dogmatum specie diuersus inspexisse fuerit satis, sed hornotinus item partus diligenter sit quotannis interrogandus: Ecquid eius parens nunc immutatum, atque à veteri sua sententia innouatum in lucem ediderit? At iniuriam tibi fecerit aliquis Melanchthon, si Lesbiam illam hæreticorum planè omnium regulam, qua sua sibi cõficta dogmata, quoties libeat, non liceat irem, testamentorum more eadem auctoritatis ac meræ potestatis facilitate resingere, te demonstrat allatis rerum exemplis studiosè obseruasse: quod de ingenij tui indole omnium planè hæreticorum communi, qua personæ tuæ decorum miro ac constanti prorsus variegata inconstantia artificio doctissimè exprimis, addubitate immeritò videri queat. Sed agam in præsentia, quod agitur illa aliàs suis. Si tam assiduus fuisses Philippe literarum sacrarum, atque bonarum, quas dicunt, cultor, non potuisset, mihi crede, tibi in mentem venisse vnquam, publicas istas populi Christiani toto planè terrarum orbe vno ac cõsentiente isto Sanctos inuocandi modo vtentis ex ipso vsque sui exordio persuasiones ab Ethnicis planè exemplis, vt ais, esse ortas, quas paulò superius ex sanctissimis puri Christianismi informatoribus, Basilio, inquam, & Theodoro reo, ante annos mille ducentos docuimus fuisse, non solum Christianæ plebi ad facilius Deum Optimum exorandum propositas: verum etiam aduersus quotidiana Ethnicorum conuitia defensas. At quia humilem Theologiae cognitionem sublimis bonarum literarum (vtinam tibi bonarum) vicit fastus, hinc quod firmiter erat inualidiori: vanitati veritas: errori fides: denique ipsa Christi, pro dolor, cedere cogebatur. Mediocri quidem cura & solitudine, ais præfat. Locorum Commun. anni 46. te inquisiuisse Ecclesiæ doctrinam: sanè qualis fuerit, disertius tui ingenij foetus tam sibi dissimiles, vt pugnantes non dicam, arguunt, quam vt in præsentiarum sit fufius persequendum. Sed nos ad rem reuertamur. Christianum itaque de Sanctorum ad certi generis auxilium, opemque præstandã inuocatione dogma ad Ethnicorum exempla irreligioso prorsus reuocas sacrilegio. Sic enim, inquis, putabatur Iuno ditare, Febris arcere febrim. Itane verò Philippe, quod Christianorum cum Paganismo si voces spectes, est cõmune, statim Paganismi dixeris reliquias: an quia cœca Ethnicorum mens Iunonem incestam metriculam diuitias adferre posse hallucinabatur, Febrimque vanissimo Deo ornatum titulo arcere febrim, ideòne ex eorum dicendum sit ortum exemplis, quod isthæc à Diuis sibi pro suæ quisquè egestatis ratione postulamus? Distribuit enim Deus Max. dona sua prout vult. Quosdam igitur Sanctorum donare dignatus est miraculorum prerogatiuis, quas pro suo plus arbitrio in Ecclesiæ suæ, hoc est, corporis Christi filij sui adhuc plurimorum donorum indigentia obnoxij vsum

Commenta
vij Melanch
tho. cenones
asque farr
gines incon
dite.

Loci Com.
Philippi M.
lanchi. In
doctrina va
rietate au
thoritatis pro
dant inscru
Theologica.

Doctrina in
confessio
omnium he
reticorū ref
serte à Me
lanchi egre
giè expressi

Patrocinia
Sanctorum
certa impiè
ad exempl.
Biblicæ à
M. lanchi
reuocari.

Cur Sancti
quibusdam
clarent mi
raculorum
perrogatiuis
ad tempus.

vsum, Sanctorumque honorem celebrandum, suamque in primis gloriam illustrandam, interdum quidem, vt fides foelicius crescat, & vegetius adolecat, effundit liberalius: interdum verò ne eadem fides illorum consuetudine frigeat, quorum nouitate flagrauit, adhibet parcius. Petuntur igitur ab Anna diuitia, à Valentino salubritas, quid tum? Sed ita olim (inquis) à Iunone & castore. O acutum Philosophum. Et iam ab igne algentes petimus calorem, à Sole lucem, ideòne petitur, vt à Romanis olim Vestam, sacrumque ignem colentibus petebatur? aut à Persis suum Mitram? Res ergo eadem persistens, alio atque alio modo in vsum adhibita aut legitime vsurpatur, aut impiè colitur. Petuntur ergo ab Anna diuitia, vt olim à Iunone: sed vt iam rectè ab igne calor petitur, atque ciborum concoctio: à Sole item lumen: non quidem vt Deo, sed vt veri Dei, qui eas functiones dedit, ministro, atque necessario naturæ istius instrumento: Ita & ab Anna, alijsque petuntur diuitia, sanitas, saluus in patriã reditus, foelix puerperarū partus, & alia: quæ miserima exilij istius ærumna, corporisque infirmitas, quæ multos, heu nimium subit casus, ad faciliorem, commodioremque sui & in aduersis sustentationem, & in prosperis conseruationem necessariò efflagitare cognoscitur. Non quidem Annam vt Iunonem quampiam diuitijs, aut Georgium vt quempiam Martem victoriæ, aut Rochum vt Apollinem quempiam pestilentiæ præfectos credimus, quibus has velut commissas esse procuraciones, docet Christianorum Ecclesia (atholica: quasi vni isti dono à Deo Optimo sua quisque intercessione ad porrigendū mortalibus impetrato ita sint aut alligati, aut contenti Sancti, vt nullum more Iunonis incestæ, aut Martis parricidæ nequeant adferre aliud: sed quod aut rerum experientia docuerit Deum Opt. Max. ad huius Martyris sacras reliquias quædam morborum per Martyrum inuocationem curasse genera, quæ alibi certa causa, licet occulta (quid enim temerè faciat diuina illa sapientia) non curabantur: aut Christiani illos Sanctos suis quotidianis malis eximios præ ceteris sensere alexios atque depulsores, quorum inuocatione quotidianus vsus testabatur res afflictas facilius instaurari, aut prosperas foelicius conseruari. Nam quemadmodum Christus pullulantem suam Ecclesiam in arido mundi istius agro atque sabuloso, difficilisque de veritate Euangelicorum dogmatum persuasione sterilitate infœcundo exundantissimis charismatum Spiritus irrigauit riuulis & pluuijs voluntarijs, hoc est, satæ Euangelicæ doctrinæ dulcissimis, ac iuxta Prophetæ vaticinium electis quibusdam accepta à Deo patre dona, vt Paulus interpretatur *ἑκάστη δὲ μὲν αὐτῶν ἐν ἑσθραῖς*, hominibus elargiebatur: Ita eandem suam Ecclesiam Christus toto passim orbe firmiter iam cõstitutam, ac foeliciter florentem tenui quodam miraculorum quasi rore non tam irrigauit, quàm aspersit leuiter. Erat namque diuinum istud noui operis, ac Euangelicis instauracionis & quasi noui orbis terrarum recreationis exordium stupendis aliquot insignium rerum miraculis exornandum: quibus admirandam suæ Religionis nouæ opinionem ita apud omnes excitaret, vt exitus Marutini, & vesperæ, ait ille, delectaret, id est, vt Orientem, vnde aurora prodit, & Occidentem, qui vesperam aduehit, blandissimo Apostolicæ prædicationis illustribus signorum miraculorumque formis instructa fomento atque illectamento animos hominum incrudelitatis asperitate scabros leuigaret, atque iucundissime suauissimè affulgentis Euangelicæ veritatis blandimento demulceret. Ita enim est præparatio eius, ait Dauidis orè Spiritus sanctus, qui vt super noui orbis terrarum aquas ferebatur, eas sua ornatu vitæ ac viuifica facultate: ita & illa secundi orbis terrarum spiritualis facies fuit eiusdem S. Spiritus charismatibus in suo primordio condecoranda. Nam spiritu oris eius omnis spiritualium cœlorum & Apostolorum, qui perditis hominibus nouam instaurarent salutem æternam, virtus erat confirmanda, ne immenso succumberent operi, & indefesso sufficerent labori, qui extruendo, ornando, & absoluendo huic nouo orbi per Christum spiritualiter in hominum cordibus erigendo esset impendendus. Qui vt magis foret perditis Adæ lapsu hominibus

Psal. 67.

Eph. 4.

Psal. 64.

Vnde nata
certa Diui
norum ac Mar
tyrum patro
cinia, vt aut
pesti, aut fe
bre medean
t.

Eadem mi
raculorum
quod Sancto
rum corpora
sunt ratio,
que exortien
te Ecclesia
donorum Spi
ritu Sancti.

manibus ad Dei cognitionem, verumque cultum & Euangelicam religionē per Apostolos vocandis ac instruendis conspicuus simul & admirandus, voluit Deus clemētissimus suos illos noui orbis post Christum quasi alteros parentes eximij, & variarum linguarum & curationum, & morborum depellendorum & Dæmonum profligandorū cœcitatibus, surditatibus, claudicationibus, ipsiusque ad eodē mortis pellendæ miraculis dare exornatos, quibus Orientem & Occidentem, totiusque mundi habitatores delectaret, verisque animi delictijs omnium suauissimis oblectaret, iugique, ac eo ineffabili gaudio perfunderet. Quid enim illi gaudio comparatur, quod pijs mentibus ex agnita diuinæ philosophiæ ac sapientie cœlestis veritate oritur? Quæ vt orbi nouo Euangelico, siue nouæ suæ per restauratoriâ Euangelij Christiani doctrinâ colligendæ, ac ornandæ Ecclesiæ magis commendaret, voluit eam innueris, & ijs stupendis admodum prodigijs dare contestatam simul & decoratam, sed quæ ad quoddam tempus quasi fulgentiores planetæ intermicaret, sensimque veluti raptu quodam cœlorum, labentiumque temporum interirent. Quod enim linguas, id est, facultatem varia hominum idiomatica atque dialectos sonandi, D. Paulus in signum datas esse non fidelibus, sed infidelibus, id est, ad

*Cur oritur
Ecclesie tot
Fidelijs
Et donis or
natis.*

*Inclinatio
miraculorū
in Ecclesia
quando.*

*D. Stephani
miracula per
Africa anno
300.
Geruasij per
Insuliam.
Non omnes
SS. omnibus
ornati Spi
ritu sancti
donis, aut
omnia facie
bant miracu
la.
Cur non om
nia ubique
fiant miracu
la Augusti
ni aitate.
Miracula
Mediolani
fiebant, que
non in Afri
cam SS. Me
morij, siue
Sacellis.*

*1. Corin. 14.
Amos 9.
11. 15.*

Ethnicos, ludæosque nondum Christo ascriptos in Fidei obedientiam inducendos, non ad Christianos aut erudiendos, aut confirmandos disertè affirmat, perspicuè de aliorum Christi donorum Ecclesiæ suæ minis necessariorum generibus intelligendum rei ipsius veritas docet apertius, quàm quod sit pertractandum copiosius. Illos igitur qui durissimam totius orbis non Romani duntaxat, sed & Iudaici, Persici, imò Indici quoque & Gothici susceperant Christo conuertendi, atque tabernaculum David, quod deciderat, ei usque diruta reedificandi prouinciam locupletissimis illis *ταῖς τοῦ πνεύματος ἀποδόχους* Spiritus sancti primitijs vero bonorum omnium copiarum cumulatopertebat: ne quid vel ad Linguas omnium planè nationū doctè sonandas, vel pertinaces corporis morbos mirabiliter sanandos, vel admirandas in speciem Dæmonum præstigijs miraculosè superandas deesse videretur. Ists sanè miraculorū charismatibus Christus sui nominis cultores in itid passim omnes pro suæ quemque fidei ratione donabat. Deinde præcipuos tantum suæ religionis propagatores ista Spiritus sancti dona singulariter ornabant. Post hæc verò, satis iam orbi persuasa Christianæ fidei veritate, non potuit benignissimus animorum simul & corporū saluator suis ouiculis deesse nec auxiliator, nec liberator. Quod igitur Petrus & Paulus viui per Græciâ & Italiam stupenda miraculorum operatione perfecerat, id post duo, aut tria secula D. Stephanus mortuus per Africam, Geruasius & Protasius per Insuliam, alij per alias prouincias mirificè præstabant: quorum miraculorum Catalogum qui describeret verissimum, consulat Augustinum de Ciuitate Dei lib. 22. cap. 8. Verum & hæc quoque quosdam miraculorū quasi gradus Christum obseruasse, ipsa rerum veritas veteribus ex historijs obseruata apertissimè loquitur. Nam non omnes Sanctos omnibus planè in vniuersum malorum generibus depellendis fuisse Dei cōsilio licet obscuro, certo tamen, efficaces vel Augustini seculum luculenter testetur: quo non omnia apud omnes omnium Sanctorū Memorias perficiebantur miracula, quæ apud quorundam tantum peragebatur. Sed, verba Diui Augustini epistola 137. ad Clerum suum, populūque Hypponensem ascribenda duximus. Vbiq; quidem Deus est, inquit, & nullo continetur loco, vel includitur, qui condidit omnia. Veruntamē ad ista quæ hominibus visibiliter nota sunt, quis potest Dei consilium perscrutari, quare in alijs locis hæc miracula fiant, in alijs non fiant? Multis enim notissima est sanctitas illius loci, ubi beati Felicis Nolensis corpus conditum est, quod volui vt pergeret Bonifacius presbyter (à quodā stupri accusatus) quia inde nobis facilius, fideliusque scribi potest, quicquid in eorum aliquo diuinitus fuerit prolatum. Nā & nos nouimus Mediolani apud Memoriam Sanctorū, ubi mirabiliter & terribiliter Dæmones confitentur, furem quendam, qui ad eum locum venerat, vt

vt falsum iurando deciperet, compulsum fuisse furtum confiteri, & quod abstulerat reddere. Nunquid non & Africa sanctorum Martyrum corporibus plena est, & tamen hæc nusquam scimus talia fieri? Sicut enim, quod Apostolus dicit, non omnes Sancti habent diiudicationem Spirituum: ita nec in omnibus Memorij Sanctorū ista voluit fieri, qui diuidit propria vnicuique vt vult. Quibus ex verbis clari simè demonstratur, etiam Diui Augustini aitate quædam SS. Martyrum miracula quibusdam in locis fieri, quibusdam non fieri: alia Mediolani, quæ non in Africa: alia Nolæ, quæ non Hypponæ. At qua tandem de causa? Sanctorumne effœta miraculorum v? O blasphemiam: Dei ne inuidentia, aut nostri negligentia? O dementia: Deus qui omnia condidit, nec vlllo contentus loco vbique omnibus æqualiter planè adest præsens, ista peculiariter quorundam Sanctorum miracula alicubi, non vbique fieri volens operatur, qui sua cuique Sanctorum dona distribuit, sicut voluit. An igitur Augustinus illos duos suæ familiæ clericos ad sacras D. Felicis Nolensis reliquias Ethnicorū exemplo, vel ut ad Apollinis Pythij phanum, veritatis explorandæ causa ablegasse sit existimandus? an D. Felici hanc procurationem (vt loquuntur) commissam D. August. crediderit? aut SS. Protasio & Geruasio Mediolanensibus procurationem fures prodendi? Quid isthac impia blasphemiam vel dicarum magis maledicunt? vel cogitetur magis sacrilegum? Quæ & D. Augustinum Paganismj suggillat, & Sanctos ex Dei voluntate certis miraculorum donis ornatos cum idolis Iunone, Marte, Castore componit? Nec hodie igitur populus Christianus citra atrocem blasphemiam dicendus est ex Ethnicorum exemplis eas accepisse ortas persuasiones, quod ab Anna petat diuitias, à Georgio victoriam, à Valentino sanitatem, à Sebastiano pestis depulsionem, ab Anthonio ignis sacri extinctionem, à Quirino fistularum curationem, ab Appollonia dentium remedia, à Barbara periculorum euitationem: quum ex D. Augustini testimonio alia SS. miracula fiant alibi, alia item alibi secundum Dei voluntatem, qui diuidit cuique sua dona pro benigno voluntatis suæ arbitrio. Quod si aperti simis istis testimoniorum locupletissimorum vocibus conuicti, quibusdam Sanctis certa donorum genera diuinitus esse tributa, alijs negata, inficiari citra dementia non potestis, videte ne vos homines acriori iudicio rideant meritissimè, vt olim Cicero Stoicos, quod animas negarent immortales, & tamen à morte aliquot annis superesse faterentur.

*Simil. in 40
de ciuit.
Augustinus
epist. 137.*

*Hodie idem
facimus Ca
tholici in
Sanctorū pa
tracino cer
to, quod An
gustinus.*

Si igitur grauissimi illi Catholicæ religionis censores Basilius & Augustinus non vanæ superstitionis, sed veræ religionis esse censuerunt Sanctos quosdam, præ alijs omnibus, certis quibusdam malorum generibus repellendis à Deo Optimò esse nobis datos, an vos citra irreligiosam infandæ impietatis blasphemiam certa ista Sanctorum dona atque patrocinia ad Ethnicas transferatis persuasiones?

Quis igitur furiales istas Melancht. voces non iustissima indignatione execretur, quibus pijs Christiani populi persuasiones à Basilio, Theodoro, Augustino, non tam præscriptas, quàm Ecclesiæ vsu demonstratas, ex Ethnicorum exemplis ortas, blasphemando nefariè bacchatur? Tales nobis immodica bonarum literarum studia Dei timore nec vallata, nec Catholicæ Ecclesiæ veneratione refrenata pariunt fructus, vt ex Christianis faciant impios, ex impijs hæreticos, ex hæreticis paganos.

Sed non se potuit Melanchthon hæreseos œstro ex ipsis iam ephebis semel percitus cohibere, quin in apertiora paganismi barathra sese daret præcipitem. Itaque infœlix iam feniculus prophana, quæ hæctenus ex paganismo pestilenti simo collegerat venena, impuro ore non dubitat in Catholicam Christi Ecclesiam euomere. Prostrati ad statuas, inquit, inuocant alij alia numina: ab Anna petuntur diuitiæ, vt à Iunone: à Georgio victoria, vt à Marte: ab alijs alia. Denique hi furoribus contumeliosi sunt aduersus Deum. Hæc ille, cum toto Vvirtembergensi conciliabulo in Confess. Saxonice doctrinæ, Concilio, vt aiunt, Tridentino oblata.

*C. A. P. T.
XXXIII.
Catholicos
Sanctis sup
plicando non
inocare a
lios alia nu
mina.
Quis*

B. WILHELMI LINDANI

Reuiscunt apud Saxones Ethnico rum argumenta circa Christi Ecclesia

Quis non bonorum doleat, non illa tanta Melanchthonis bonarum literarum atque omnis propè generis disciplinarum ornamenta ad meliorem...

Sanctos quos inuocamus, non facimus Deos, sed Dei seruos.

Sanctos orat. do D. Pauli imitatur, qui Sanctior Dei viuos rogat, vt pro se orent.

CAPVT XXXIII. Sanctos cum Christo regnantes non stras cogno scere preces.

Qui modum mysteriorum cura molam requirunt, opprimuntur a gloria.

Eph. 6.

Coloss. 4.

2. Thess. 4.

Vide Diuus Iustinum aduersus Tryphonem. Matthe. 23.

Nazianz. lib. 5. Theolog. Nazianz. Cat. oratione in D. Athana.

Christiana Patres nihil omnino sit dubitationis relictum? an non eadem hac curiosa de modo rerum certa vobis Fide creditarum persecrutione firmiffimos, adeoque vobis indubitatissimos Fidei nostræ articulos liquidò quis euer...

Diuina intel ligete non possimus, ne lum perspi cere.

plurima ere imus quorū ignorantiu modum.

Cur Diabolus non ob scurissimam maiorem sug erat nunc nesciamus.

Nazianz. 2. de Theolog.

aduocemus comprecatores, quos scimus proculdubio Deo Opt. ita esse gratissimos, ut nos merito veremur illi esse offensionum de causa, si non hostiliter fortassis exosos, at minus tamen, quam ut facile exaudiamur, gratiosos?

Verum est tamen illud Christi: Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis, nec illi Sanctorum inuocationi vlla ex parte pugnans. Si enim nos soli Patrem petimus, siue nos magna quadam turba, non nisi iuxta Christi praescriptum in Christi nomine petimus. An non D. quoque Paulus & suis & Ephesiorum nixus precibus, petebat a Deo Patre per Christum, ut diceretur sermo in apertione oris cum libertate ad promulgandum mysterium Euangelij, ut aueret loqui, prout oportebat? An Christi promissioni diffusus Paulus Corinthiorum efflagitarit comprecationes: Speramus in Deum, inquit, quod nos eripiet in posterum a periculis, adiuuantibus & vobis in oratione pro nobis? Si Paulus in Christum non fuit iniurius, nec in eius promissionem sacrilegus, quod praeter vnum Christum intercessorem etiam Corinthios adhibuerit comprecatores, quoniam obsecro pacto nos Catholici censeamur Idololatras, & in Christi promissionem impij, quod nos nobis comprecatores adiurgimus, imò aduocamus aut supplicamus verius, Sanctos Dei amicos nostrae salutis studiosissimos? Dum igitur multis stipati amicis, imò fratribus & patribus, Deo in Christi nomine supplicamus, an quid contra singulare illud exauditionis solatium peccamus? minimè sanè, minimè. Atqui non petitis, inquit, in Christi nomine, sed in Sanctorum nomine. O calumniam plus quam Paganam: an non vbiq; gentium nostra Deum Patrem orat Ecclesia, suas concludens preces omnes, Per Christum Dominum nostrum? Dum igitur nobis solis diffusi alios aduocamus Sanctos, siue coelites, siue superstites, adè illud Christi promissum non violamus, ut magis, si vocem Christi vrgeas, impleamus. Quicquid petieritis, inquit, quod solus non facias: sed si alios habes comprecatores, iam demum verum est, quod promissio praerequirat. Itaque de exaudiendo est quod securius confidamus, si non soli Patrem in Christi nomine petamus. Quemadmodum Paulus igitur hanc Christi promissionem optime callens nihil peccabat, alios sibi optans, imò implorans comprecatores: ita nec nos vllius suggillandi sumus aut impietatis, aut dissidentiae. Quaquam enim nihil dubitamus Patrem in Christi gratia omnia facturum, quae petimus, eumque Patri suo esse omnium gratissimum: veritati tamen, ne Pater nobis peccatoribus offensor frigidus atq; languidas reiciat, aut dedignetur orationunculas, Sanctos illi gratissimos, quibus & negare difficultis queat, quod nobiscum postulant, adhibemus precatores. Sic omnis olim praesca factitabat Ecclesia, vti ex superioribus liqueat omnibus vera videre volentibus: quod dum Germani Patrum nostrorum verè Euangelicorum filij aemulamur, illius piam peccatoris verè Christiani humilitatem sibi suae offensionis consciam imitamur, qui ex solenni Christianorum ritu ante annos plus minus 1200. D. canebat Laurentio.

Sanctorum inuocatio non pugnat cum oratione in Christi nomine, sed Sanctos inuocando petimus Patrem in nomine Christi.

Ioan. 16.

Ephes. 6.

2. Cor. 1.

Vide Prudentij hymnum de S. Laurentio.

Indignus, agnosco & scio, quem Christus ipse exaudiat: Sed per patronos Martyres. Potest medelam consequi.

Hac igitur Christiani pectoris sibi aut offensa, aut frigida admodum deuotionis conscij humilitate nostri Maiores inducti, Apostolorumque exemplo persuasi, Sanctos Dei homines sibi adhibere comprecatores, atque inter ipsos & Deum Opt. mediatores, nisi maius conciliatores, qui Patrem offensum intercedendo facilius, quam suis ipsi precibus frigidis conciliarent, ut cum eo in gratiam minori negotio redirent.

At quomodo, inquit, citra atrocissimam Christi iniuriam fiat, qui vnus est mediator & intercessor, quod ei quasi aut imbecilli auxiliares, aut impotentia adiungitis comprecatores? Catholica Christi Ecclesia sponsa suo sponsio castissima, ac serua item redemptori suo gratissima, vnum suum Dominum

Cause cur Sanctus inuocemus comprecatores.

Christus solus mediator, quo patet, quopa-

dere conatur, ab impietatis labe non eripitur: hoc ipsum siquidem, ut est apud D. Saluanum, genus quasi sacrilegae temeritatis est, si plus scire cupias, quam finaris. Ne quis tamen suspicetur nos haec non tam reprimendam istius temeritatis sacrilegae, quam difficilem rei obscuriss. explicatum: subterfugendi studio dicere, agedum hanc perobscuram quaestionem, Quoniam modo Sancti nostras cognoscant orationes, affusa luce studeamus illustrare. Praesenti igitur quaestionis huius nodo dissoluendo nihil equidem in praesentiarum video aptius atque congruentius, quam quod D. August. simili argumento, imò eadem ipsi, respondet de mortuorum pro viuis cura. Quo in loco, quia rem diffusius pertractat, non patitur hoc institutum inde repeterè verbosius: sed nos summos rerum apices delibantes, ipsum ad fontem, vnde istud hauriatur copiosius, studiosos remittimus lectores.

Quod igitur August. lib. de Cura pro mortuis cap. 15. ait, Mortuos non solum praeterita vel praesentia, sed etiam futura Spiritu Dei reuelante cognoscere, id ipsum de sanctis Dei Martyribus, alijsque ad vnum omnibus cum Christo regnantibus beatis dicimus, Sanctos nostras preces atq; vota Spiritu Dei reuelante cognoscere. Cuius rei si quis luculentiorum desideret explanationem is eam ex cap. 16. petat, vbi Augustinus: Alia sunt, inquit, quae naturaliter, alia quae mirabiliter fiunt. Ideo potius intelligendum est, quod per diuinam potentiam Martyres viuorum rebus interfunt, quonia defuncti per naturam propriam viuorum rebus interesse non possunt. Haec D. Augustini doctrina solida nitent veritate agnoscat, qui quis animaduertit Deum Opt. suos Sanctos etiam nunc viuos hac rerum occultarum notitia dignatum. An non Helizaeus absens longifimè cognouit, quidnam Giezi cum Naaman egerit? Nonne cor meum, inquit,

Sancti inter sum rebus viuorum per diuinam potentiam.

Sancti enim vnioculissima hominum consilia cognoscunt Dei Spiritu.

4. Reg. 5. in praesenti erat, quando reuersus est homo de curru suo in occursum tuum? An istud Syros latuit, qui Regi suo de insidiarum suarum proditoribus suspecti respondebant: Helizaeus Propheta, inquit, 4. Reg. 6. indicat Regi Israel omnia verba, quae cuique locutus fueris in coelauis tuis? Ad eundem modum & in nouo Testamento D. Paulus docet, Deum Christianos suo Prophetiae dono dignari, quo vel occulta cordium ipsis sint manifesta. Si omnes prophetent, inquit, 1. Cor. 14. intret aut quis infidelis aut idiotæ, conuincitur ab omnibus, iudicatur ab omnibus, occulta enim cordis eius manifesta fiunt. Quod si verum est, ut est verissimum, quia Dei verbum, Sanctis viuis occulta cordis esse manifesta, quid mirum, si iam beati eodem reuelante Spiritu Dei nostras cognoscant preces? Si id praestat Deus cultoribus suis hoc in exilio miseris, ut dono Prophetiae occultissima quaeque consilia cognoscant, imò ut Paulus ait, re xpo nia & uap dia, dnt qv vepa, quod abstrusa cordis illius infidelis aut idiotæ illis fiant manifesta, quid anxij laboramus, ecquo tandem modo Sancti iam cum Christo beati nostra cognoscant vota, aut orationes? Certè qui aliquid vider, aliud hic dicere non potest, quam quod dudum dixit Augustinus, Sanctos non solum praeterita & praesentia, sed futura etiam Spiritu Dei reuelante cognoscere.

Sancti enim vnioculissima cordis alieni habet manifesta.

CAPVT XX X VI. Non esse in Christum conuolentiam Sanctorum inuocationem. D. Paulus alios praeter vnum Christum adhibet comprecatores & mediatores.

Ed Christum habemus, inquit, aduocatum apud Patrem, cuius promissione freti, vel solius eius pro nobis intercessione atque oratione nihil non omnium impetraturos dubitamus. An non & Paulus istam Christi promissionem tenuerit? Si non, certè Christus ei mutilum coelitus tradidit Euangelium: sin autem, cur igitur illa non contentus Christi promissionem alios quodque fatigat, assiduas illorum efflagitans pro se, Christi que ad negotio, orationes? quod tamen haud dubie Deo Patri longè omnium erat & gratissimum, & omnibus modis quam commendatissimum? Quod si ille tantus Christi Apostolus Paulus verissimum electionis vas causas vidit, cur vnà cum Christo pro ipso haud dubie interpellante alios adhiberit apud Deum Patrem pro se precatores, an non & nos miselli homunculij peccatis ut quotidianis, ita & Dei Optimi iram grauisimè promerentibus, aliorum quoque preces nobis rectè affiscamus subsidiarias? quidni & nos igitur nobis ipsis de promissa Patris benignitate atque exaudiendi facilitate diffusi, eos nobis aduocemus.

Ioan. 16.

Ephes. 6.

2. Thess. 1.

Christi Ecclesie ante annos mille ducentos inferorum portæ per Ethnicos exprobrare, per Philosophos aspergere, per hæreticos affricare conabantur. August. de Civ. Dei lib. 8. ca. 10. et 11. et 12. cap. 10. Theodor. lib. 8. de cur. affect.

Hinc assidue illæ veterum Theologorum ad Ethnicos pro Christianismo Apologiae tanta frequentia istam de Christiana religione suspensionem delectabant. Quid igitur, in quibus Theodoretus, viri Græci aduersus nos indignationem concipitis, cum nullum nostrorum hominum referamus in Deos, quamquam debitos honores Martyribus persoluamus? Nos, Græci nec hostias Martyribus, nec libamina vlla deferimus, sed vt sanctos homines, Dei que amicissimos honoramus. Et Augustinus in absolutissima totius Christianæ fidei Apologia, quam de Ciuitate Dei inscripsit: Nectamen, inquit lib. 8. cap. vltimo, nos eisdem Martyribus templa, sacerdotia, sacra, & sacrificia constituimus, quoniam non ipsi, sed Deus eorum nobis est Deus. Honoramus sanè memorias eorum tanquam Sanctorum hominum Dei. Nos Martyres nostros nec diuinis honoribus, nec humanis criminibus colimus, nec sacrificia illis offerimus, &c. Et lib. 22. cap. 10. prolixius. Istum ad modum Ethnicorum probra olim hac ipsa de re dilucebant Catholicis. Iam quid Philosophorum argutationibus fuerit responsum, videamus. Sed impatientem me esse tanti doloris (scribebat Maximus Medaurensis Augustino) dissimulare non possum. Quis enim ferat Ioui fulmina vibranti præferri Mygdolam: Iunoni, Mineræ, Veneri, Vestæque Sanaen, & cunctis (prò nefas) Dijs immortalibus Archimartyrem Namphanionem, inter quos Lucitas etiam haud minore cultu suscipitur, atque alij interminato numero, Dijs, hominibusque odiosa nomina, qui conscientia nefandorum facinorum, specie gloriosa mortis scelera sua sceleribus cumulantes, dignum moribus factique suis exitum maculati repererunt. Horum busta si memoratu dignum est relictis templis, neglectis malorum suorum manibus, stulti frequentant, ita vt præfagium vatis illius indignè ferentis emineat, inque Deum templis iurauit Roma per vmbas. Sed mihi hac tempestate propemodum videtur bellum Actiacam rursus exortum, quo Aegyptia monstra in Romanorum Deos audiant tela vibrare minimè duratura. Cuius Philosophi idololatraz cauillis atque conuitijs hunc in modum D. August. respondit: Ad summam tamen, inquit, ne te hoc lateat, & in sacrilega conuitia imprudentem trahat, scias à Christianis Catholicis, quorum in vestro etiam oppido Ecclesia constituta est, nullum coli mortuorum, nihil denique vt numen adorari, quod sit factum & conditum à Deo: sed vnum ipsum Deum, qui fecit & condidit omnia. Isto rum atrocem in sanctos Martyres blasphemiam singularem etiam dicas modestiam, si Faustum illum ex Christiano Manichæum sua non tã verba, quam rabiei tonitrua, audias sonantem. (Sed nec vestrum quidem schisma (scribebat Faustus Milcuitanus Manichæus libro contra Christianam fidem Catholicorum, quos Semichristianos appellat) si me dixeris, verum est, quamuis Christum veneror & colo, quia alio eum ritu colo, & alia fide quam vos, qui descendentis à gentibus, Monarchæ opinionem primùm vobiscum diuisistis, id est, vt omnia credatis ex Deo: sacrificia verò eorum vertistis in Agapas, idola in Martyres, quos votis similibus colitis: defunctorum vmbas vino placatis & dapibus: solennes gentium dies cum ipsis celebratis, vt calendas & solstitia. Sacrilegas istas Manichæorum in Catholicam Christi Ecclesiam blasphemias D. Augustinus obiecta vera Apostolica Ecclesie doctrina euerit: Quod etiã hinc nobis, inquit, calumniatur Faustus, quod Martyrum memorias honoramus, in hoc dicens nos idola conuertisse, non tam me mouet, vt huic calumnie respondeam, quam vt ipsum Faustum ostendam studio calumniandi ab ipsis Manichæi vanitatibus exorbitare voluisse. Et paulò post: Populus autem Christianus memorias Martyrum religiosa solennitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum consocietur, atque orationibus adiuetur: ita tamen vt nulli Martyrum, sed ipsi Deo Martyrum, quamuis in Memorijs Martyrum, constituamus altaria. Quis enim antisti-

*Blasphemia
idololatriæ
frequenter
Abalica Ec-
clesiæ obie-
ctæ.*

*Veterum Pa-
trium Apo-
logia quorsum
scripta.*

*Philosophi
non ferebant
Martyres
præ suis Dijs
coli.*

*Fausti Mani-
chæi in Ca-
tholicos con-
uitia ob SS.
entium.*

*Martyres
que religio-
ne & fructu
coluerim pri-
mò ante an-
nos 1200.*

*August. de
Civ. Dei lib.
8. ca. 10. et
11. et 12. cap.
10. Theodor. li-
br. 8. de cur.
affect.*

*Sicut epist.
la est in
Augu. 43.
Mygdolam,
Sanaen,
Namphanionem,
Lucitas. A
phricani
Martyres.*

*Vide aug.
contra Fau-
stum lib. 1.
ca. 1. et 20.
cap. 1. Vras enim
Manichæum
heresim.*

*Ibid. lib. 20.
cap. 21.*

antistitum in locis sanctorum corporum assistens altari aliquando dixit, offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? sed quod offertur, offertur Deo, qui Martyres coronauit apud Memorias eorum, quos coronauit. Colimus ergo Martyres eo cultu dilectionis, & societatis, quo & in hac vita coluntur. Sancti homines: at illo cultu, qui Græcè Latria dicitur, Latine verò vno verbo dici non potest, cum sit quædam propriè diuinitati debita seruitus, nisi vnum Deum. Cum autem ad hunc modum pertineat oblatio sacrificij, vnde idololatria dicitur eorum, qui hoc etiam idolis exhibent, nullo modo tale aliquid offerimus, aut offerendum præcipimus vel cuiquam Martyri, vel cuiquam sanctæ anime, vel cuiquam Angelo. Ipsi enim Sancti vel homines vel Angeli exhiberi sibi nolunt, quod vni Deo deberi norunt.

*offertur
sacrificium.
coluntur
Martyres
Augustino,
non diuinis
honoribus
adorantur.
Latria non
exhibetur
Sanctis.*

Alce Paganorum & hæreticorum in sanctos Christi Martyres blasphemias, suis vnâ cum refutationibus diffusis appendendas duximus, quo istorum hominum nostro isthoc seculo veteres tantum calumnias odiosè recoctas eructantium insaniam omnibus demonstraremus euidentiis, vt agnita erroris vetustate minus habeat fidei atque momenti apud sana adhuc ingenia, aut anticipata opinionis non stultè pertinacia. Cum itaque Melanchthon cum suis illis Saxonici Euangelij Symmisticis (quos non quidem nomine audent dicere Episcopos, re verò audent Superintendentes, ne quid cum Catholicis sibi cõmune videantur seruasse) ita scribit: Prostrati ad statuas, inquit, inuocant alij alia numina: Ab Anna petuntur diuitiæ, vt à Iunone: à Georgio victoria, vt à Marte: ab alijs alia. Denique hi furores cõtumeliosi sunt aduersus Deum. Hic igitur vtrum magis admirer haud facile dixerim, stupendamne eorum animi cœcitatem, qua sese in veteres veterum hæreticorum Paganorumque calumnias, disertè olim à Catholicis Patribus frequenter obrutis irruere, atque grauiter impingere nec vident, nec animaduertunt: an immanem potius insaniam, qua infestissimos verè Dei Maximi religionis hostes Paganos, & in expiabiles Catholicæ Christi Ecclesie inimicos Manichæos impiè maledicendo atque sacrilegè blasphemando vincunt infeliciter atque superant? Siquidè Pagani illi vt Christianæ religionis atque doctrinæ rudes, ita nostrorum rituum, mysteriorumque profus expertes, credebant Christianos Sanctis suis Mygdoni, Sanaen atque Archimartyri Namphanioni & Lucitæ eos tribuere honores, quos illi suis Ioui, Iunoni, Veneri, Vestæque: quorum templa dolebant præ illorum bustis iacere apud Afros contempta atque neglecta. Sed veniam merebatur horum latratus, quod aduersus incognita Christianorum mysteria obstreperet. At Melanchthon cum suis à puero in Christi Ecclesia enutritus & institutus, rectam colendi Sanctos rationem nescire non potuit: nos vnum & Martyrum & Sanctorum planè omnium & nostrum inuocare Deum. Vnde eius sacrilegum maledictum veniã mereri nequit, quo sciens & prudens affirmat, Catholicos ad statuas prostratos alios alia numina inuocare: Annam, vt Iunonè: Georgium, vt Martem. Illi ergo Pagani, quod nostros corporum in adorando atque inuocando ritus, & cæremonias in frequentandis Martyribus bustis exteriores cum suis illis idolorum cultibus externa specie viderent congruere, nostram veram Dei religionem à sua idolorum superstitione (quod animi cultum Deo soli exhibitum non possent agnoscere) rerum imperitia atque inuocationis latriæ atque duliæ in scitia falsi errabant: hi verò Saxonici Superintendentes (nam Episcoporum nomen meritò imprudentes venerantur, quod illud esse verissimum sibi probè sint conscij, Quo modo prædicabunt, nisi mitrantur?) Catholici ritus non ignari, neque adorationis Deo Maximo propriæ, inuocationisque SS. omnium cõmunis haud inscij, Catholicos tamen idololatrias nomine apud imperitum populum falsò traducunt, nos Sanctis honorè Deo soli debitum tribuere, nos Diuos homines facere Deos, nos Sanctorum agmina facere numina: cum Catholica tota vbiq; clamet Ecclesia, nullum Sanctorum vt numè adorari: nullum Sanctorum vt Deum coli præter Deum vnum, & Filium eius, & Spiritum sanctum:

*C. d. P. V. T.
XXXVIII.*

*Liberianæ
blasphemias
Paganorum et
Philosophorum
in Ca-
tholicos ob
SS. cultum
comitia su-
perare.*

*SS. vrant
Martyres à
pud Africam
nobilitiores.*

*Catholicos
Liberiani
falsò tradu-
cunt.*

Martyres an vel cooperantibus eis, vt fides illa proficiat, quam & car. Rurfus de Cura pro mortuis: Quomodo optulenter Martyres his, quos per eos (inquit capite decimo sexto) certum est adiuuari, vires intelligentiae meae superat.

Quid igitur a Sanctis petitur, inquit, quod dare nequeunt? Non eos Melanchthon petimus, vt Plutos & diuitiarum largitores, non vt perditae, vel afflictae valetudinis recuperatores, non vt victoriae authores: sed Dei nobis irati conciliatores: sed malorum impendentium deprecatores: sed donorum Dei impetratores. At quid istos, inquit aliquis, aut conciliatores, aut deprecatores, aut impetratores in Christi contumeliosi quaritis, qui ista omnia munia apud Deum Patrem abundantissime vel solus obear? Sanè pia hæc Sanctorum inuocatio ignominiosam Christi conciliatoris aut mediatoris contumeliam nihil minus, quam habet coniunctam. Quam enim sit secundum Dei voluntatem, nos Christi Spiritus in Paulo disertè loquens singulariter docuit. Si namque ille absolutissimam Christianae fidei nactus plerophoriam (Si quis vnam quam Christianorum alius) atque indubiam certitudinis persuasionem citra Christi bonorum omnium, vt fortis vnici, ita vnici largitoris contumeliam rogat suos Ephesios, vt sibi ab Optimo Deo impetrent orando parrhesiam, atque docendi Euangelij libertatem intrepidam: Colossenses, vt deprecantur apud Dominum amolienda Euangelicæ prædicationis impedimenta: Thessalonicenses denique, vt assiduis deprecationibus impetrent à Domino, vt Euangelium foeliciter currat (inquit) & clarificetur, vtque ab improbis hominibus eius vitæ insidiantibus, & Euangelio aduerfantibus liberaretur. Si, inquit, D. Paulus Sanctos Dei homines citra Christi contumeliam sollicitat parrhesiæ & intrepidæ libertatis sibi postulatōres, si impedimentorum Euangelij, imò periculorum sibi ab improbis impendentium deprecatores, si denique Euangelij Christi victoriæ & gloriæ procuratores, quid nos vanis idolomaniis verberibus Melanchthon flagellas im meritos, qui D. Pauli non ab hominibus, neque per homines, sed à Christo ipso eruditi locupletissimum iuste accipere sequimur exemplum?

6. AP. XL. Aeterum Sanctorum inuocationem Deo Maximo esse multò maxime gratissimam, tantum abest, vt sacrilegæ in ipsum contumeliæ aliquo pacto sit affinis, ipse miraculis, quemadmodum innumeris, ita in ipse testatur dubijs sæpenumerò comprobauit, nec comprobare in hunc aded diem desinit. Quæ posteaquam cum Porphyrio illo Apostata (qui ex Malcho ridicula tunc opinor, vt nunc, voce Augustale nomen ob tumidæ eruditionis sôphisticæ saltum à præceptore impositum vsurpauit) & Eunomio hæretico damonum appellare mauultis præstigijs, quam ea diuinæ virtuti per Sanctos vel operantes vel cooperantes (inquit Augustinus lib. 2. cap. 10. de Ciuitate Dei) operanti ascribere, cui deinceps mortalium relinquatur ambiguum, vtriusnam Spiritus vos tranuersos agat, Deine, cuius gloriam Sanctis promissam impio idolomaniis nomine amentes detestamini? an Diaboli potius, cuius pristinas aduersus Sanctos, sui & euersores & expulsores, machinas per Porphyrium Apostatam olim constructas, sed à Catholicis disturbatas: postea à Eunomio redintegratas, sed iterum à Christianis disiectas, à vobis denuò post multa aliquot secula renouatas, confirmare irritò labore conamini? Meritò sanè ad Catholicam Christianæ Ecclesiæ de pia Sanctorum inuocatione concordiam vos huius rei inducat, ò Euangelici, consideratio: quòd sicut Catholicis Christianæ fidei cultoribus ob Sanctorum statuas, cultum & dies festos in initio idolatriæ crimen ab Ethnicis sit stultè obiectum: à Philosophis frustra exprobratum, ab hæreticis falsò intentatum: ita à vobis hodie immaniori planè barbarie iterum obijcitur, & iniquiori, de causa iterum intentatur. Quòd dum facitis, quis non vestri misertus, vestram quidem perniciem doleat, suam verò sibi inter verissimos vestro vel iudicio Catholicos sortem seriò gratuletur? vestram quidem doleat perniciem, quòd immaniter adeo in vos potius ipsos dete sacrilego sæuientes, sanctam Catholicæ Christi Ecclesiæ consuetudinem (quam

Martyres an factam miracula, an potius per eos Deus. Sancti inuocant nos ad inuocant, sed quomodo, est perobscuro.

Eph. 6. Coloss. 4. Thess. 3. Galat. 1.

Sanctorum inuocationem Deus sibi ipse testatur multò gratissimam in dubijs miraculis. Sanctorum miracula. Olim etiam à Porphyrio & Eunomio diuine hæretici præstigiæ dicta. Ab effectibus sancti Lutheri sanctorum Spiritus. Sancti quia demones expellunt, eos & eorum mancipia hæreticos patiuntur hostes.

(quam hætenus constanter totus mundus meritò veneratur et obtinet) accusatis: suam verò Catholicæ fidei sortem sibi letus gratuletur, quòd vos Catholicæ Dei Ecclesiæ hostes infensissimi vestris ipsi vocibus atque sententijs nos quidem pronunciatu Catholicos, vos verò hereticos. Cùm namque eadem planè vos tela in nos iaciatis, quæ olim & Ethnici, & Philosophi, & hæretici in Christianos indubè Catholicos, cui rogo, qui sanè sit mentis, de cætero est ambigendum, vos extra Catholicam esse Christi Ecclesiam, quæ tempore quidem posteriores, sed causa studioque pares, vnà cum illis eodem blasphemiarum telo oppugnatis? Nos verò esse Catholicos Christianæ fidei alumnos, & tunc ab illis, & nunc à vobis eodem de fidei Catholicæ dogmate impetitos? Quis nō igitur, ista qui animi cum iudicio considerat, à vestris in vniversum omnibus aut reuocatis contra veterum Catholicismum dogmatibus, aut denouo confictis, quasi à facie colubri (vt monet Scriptura) fugiat, qui apertam aded vestram in saniam tot mendaciorum plaustris onustam, tot blasphemiarum Iliadas in Catholicos inuehentem, tot veteribus veterum hæreticorum, Paganorum, adeoque Apostatarum furoribus agnouerit rabidè insanientem? Verum ista diffusius sumus persequuti, quòd hoc in argumento aduersarij magnificè suam prædicent victoriam (quam id verè iudicet æquis bonus arbiter) quòdque fraudulenti istis artibus, vehementibus putà affirmationibus, contumeliosis conuictijs, atrocibus blasphemijs, fucato suo euanidæ eloquætiæ lenocinio concinnatis naturà magis, quam arte instructis, plebeiōrum non paucos à verò se duxerint.

Quare boni consulant, qui hisce commentationibus minùs sese adiutos existimant, quod in laborantium fratrum salutem ac minùs eruditorum aduersus hæreticorum insidias ac fraudes præsidium me adferre cogit optulandi studium. Sed hic modus sit ijs verbi Dei Euangelici partibus confirmandis atque explicandis, quas ad dogmaticum genus pertinere diximus.

Ad alteram igitur non scripti verbi Dei Euangelici partem, quam Mysticam diximus, aut Ritualementem, tempus est, vt proficiscatur oratio.

(.)

FINIS LIBRI TERTII PANOPLIAE EVANGELICAE.

LIBRI

Horum speciem in tribus vestris hæreticorum auaritia, & magnificè.

Idolatriæ Catholicis immo. sed & falsò semper obiecta. Lutherani ipsi ipsi verbis contentum hæreticos, eos nos verè Catholicos, ex argumentatione præstitione priorem contra Sanctorum cultum obiectum ab hæreticis.

Porphyrius ex Malcho dictus, vide eius vitam de non mal. animi. Vide Hironym. contra Iulian.

Sacramentum

Alterum verbi Dei Evangelici non scripti genus hic liber persequitur, quod circa ritus sacra- atque sacramenta versatur Principio itaque ex doctrina docetur apostolica, quidnam Sa- cramentum sit uangelicum. an à Mosaicis diuersum? Non talia esse signa, qualia circum- ciso abraha, aut uellus Gebeon. Et ab apostolo plura esse tradita, quæ aut unum, ut Lutherus: aut duo, ut Caluinus: aut tria, ut Confess. Augustinæ: aut quatuor, ut hodie Phi- lippus Melanctib. aut deniq; sex etiam, ut Vvibel Postellus Nec verum esse quod ait Caluinus apud Eccle- siasticos scriptores. Et in primis August. solum duo reperiri sacramenta. Baptismatis ritus ex eodem de- monstratur apostolico fonte fluxisse, Exorcismum, Excofflationem, abrenuntiationem. Omnes peccato originali nasci obnoxios. contra Zuinglium: etiam Christianorum filios perire non baptizatos, contra Calu- uinum Fontem item esse consecrandum, ac Apostolorum exemplo infantes baptizandos. Aquam similiter Baptismi elementalem uere mundare, non solum spiritualem, ut contendit Caluinus. Christi Baptismum à se- culari esse alium, longeq; alia efficere, ac idem uere mundare animam, peccata uere remittere ita ut non sint, uerumq; adferre iustitiam. ad hæc Catholicos multo illustrius Christi gratiam predicare, quàm Ad- uersarios: qui imputatiam fugunt iustitiam, nec peccata uere remitti. Similiter concupiscentiam in ba- ptizatis non esse proprii nominis peccatum Ritus, qui Baptisma sequuntur, paucis perstringuntur.

Baptismum

Confirmatio

Post hæc Confirmationem iam usque ab illis Apostolorum temporibus Sacramentum euangelicum fuisse creditam: ubi Caluini sophismatibus respondetur, quibus illam ex Sacramentorum albo delere conaba- tur eiuq; temeritas ostenditur, quæ uolebat manu impositionem, quod miracula uisibilia non habeat nisi coniuncta, esse abijciendam cum nec Augustini, nec Cypriani aetate habuerit. Christum quæq; apostolicam redolere aetatem eiuq; usus & effectus à Caluini fanis vindicatur. Quodq; baptizati ex apostolica doctrina inuogebantur Christum, Nouatianisq; primum omnium hoc Sacramentum contempisse Huius Sa- cramenti ministram recte doceri Episcopum: ubi & D. Melchisedes à rabidus Caluini suggestationibus libe- ratur, ac Donatiani cuius Catholicos insinulare non ueretur, esse affinis, reuq; conuincitur ex proculcato ad illorum exemplum sacro Chriamatis oleo.

Eucharistia

Mox Eucharistia Synonymis explicatis Missa docetur uox esse Latina, ueteribusq; fuisse gemina, Cate- chumenorum scilicet & Fidelium. Imperitq; G. Maior depellitur calumnia. Catholicos preposterè in si- ne dicere, ite missa est, quod olim dicebatur in iud. Eucharistia materiam esse panem, uinumq; aqua misctum, ex christi factu & Apostolorum traditione Hæc pie, recteq; offerri Deo Opt. Max. non ex sacerdotum ido- lolaria, ut G. Maior impie criminatur, sed Melchisedech. Christi q; exemplo Canonis minoris defensio ad- uersus Georgij criminationes & profanationes, non esse idolatricam orationem. Consecrationem mysti- cam non rite fieri nec ab apostolo factam, uerbum ex epistola Corinthiorum recitari, sed alijs, ex Iustino, & Basilio, solemnèq; apud Catholicos forma panem in corpus Domini conuerri, adeoq; transsubstantiari: quod explosis Sacramentarium argumentis, ac Caluini quiritationibus reuictis, demonstratur ex concordia Orthodoxorum Patrum uerissimorum sententia. Vbi argumenta quinq; Confessionis Vvirmbergensis refutantur, quibus transsubstantiationem uocat: & Valentini Vannij uanitates ostenduntur euanescere. Defenditur & eleuatio, gestatio, sacra Eucharistia adoratio, atq; conseruatio. iam ostenditur porò, Eucharistiam uere esse sacrificium: recteq; in edicto Casareo, interim appellato, ex D. Irenæi uerbis esse confir- matum, & aduersus Georgij Maioris uanilla, ab eodemq; Cypriani uoces Offerre & Sacrificare, ad distri- butionem populis improbe detorqueri. Postea Missam esse sacrificium propitiatorium, & peruersum Valen- tini Vannij de Missa iudicium uanissimè conuincitur uanitati. Confessio quoque Saxonicæ refutatur, & Augustinæ Confessionis argumenta sex, & Vvirmbergensis obiectiones dissoluntur. ad hæc Missam esse sacrificium pro peccatis mortuorum delendum, ex doctrina certè apostolica: ubi Buceri fraus proditur, qui Læry dogma Catholicis assingit, Epiphanium uerbis mutilat, sensumq; distorquet, Augustinum deprauat. Responsores quoque Melanctiboni refutantur, quibus Orthodoxorum Patrum testimonia conabatur à genuino sensu deprauare. Illudq; eiusdem ostenditur uanissimum, Augustini aetate non fuisse oblationem pro mortuis, sed Gregorij tempore irrepisse. Eucharistia insuper communionem ostenditur sub uir aque spe- cie non esse necessariam.

Penitentia

Penitentiam esse à christo institutam, ac nouis lapsibus noua remedia querenda: quod negat Caluinus: ubi varie explicantur Excommunicationis formæ, quarum una necat, ideoq; formidanda. Interus uaria communionis formæ, quid olim Communio Laica, quid Pèegrina. Eandè hodie apud Catholicos obtinere do- ctinam, quæ Apostolorum fuit aetate. Penitentia Sacramentum non esse fictitium, ut fingit Caluinus, sed ueri nominis demonstratur Sacramentum: Mox de gemina apud priuos Penitentia, publica & priuata, Eandemq; apud nos esse priuatam, quæ olim apud ueteres. Deinde Penitentia partes docentur non esse duæ, contra Apologiam Confessionis Augustinæ, sed tres. Quid uera conuictio Confessionem omnium, quæ fugerit animum, esse necessariam: Hanc omnium enumerationem apostolica aetate fuisse adhibitam lapsis. Re- futatur Confessionis Augustinæ apologia, quæ negat, absolutionem esse iudicium, confessionemq; omnium esse possibilem: Confessionem denique Sacramentalem ab Apostolorum successoribus fuisse perpetuè obser-

Confessio

uam: nec fuisse liberam, ut commentatur Caluinus. Vbi Nectarium demonstratur non fuisse Confes- sionem Sacramentalem: nec Chrysostromi sententia illi repugnare: sed Audianos hereticos, teste Theodoretò Satisfactio, primos omnium ritum Confessionis priuata conatos abolere. Dehinc Satisfactionis ostenditur necessitas propter restantem peccati dudum remissi pœnam, quæ uel hic, uel in posterum luenda est, expiariq; potest Indulgentia: utrobq; ex doctrina liquido Apostolica: imò aliorum operibus pijs mitigari posse. Vbi indulgentiarum origo eruitur ex D. Cypriani aetate more apud Catholicas Ecclesias peruagato. Quin etiam Apostolos ad ipso nonnihil pœna luenda penitentibus propter pia aliorum opera indulgisse atque remississe, absolutionem de- niq; non esse Euangelij annuntiationem contra Apologiam Confessionis Augustinæ: sed iudicium atque commissorum remissionem.

Ordinationem Ecclesiasticam ueri nominis esse Sacramentum semper habitam ex doctrina Apostolica, simul & liquido Catholica. Vbi differentia ostenditur uerissima iuxta ac uetustissima, quæ uulgo inter Lai- cos & Clerum obtinet. Mox de gradibus Ecclesiasticis, eorumq; officijs, quæ nam apostolicam respiciant at- tatem. Coronam Clericorum esse traditionis Apostolicæ. De sacerdotio Christiano, quæ anam eius munus pro- prium: an omnium Christianorum commune. Quod Sacerdotum, imò totius aded populi Christiani caput ac pastor est Episcopus Ecclesiæ Romanæ, qui uiri Petri Apostoli successor est (qui non tantum Romæ fuisse li- quidò demonstratur aduersus Caluinum & Molinam; sed & Romanæ Ecclesiæ Pœntificatum admini- strasse nequaquam fabulosum, uti Caluinus fabulari non erubuit ita & totius Ecclesiæ Christianæ curam Penitentiæ ac gubernaculum illi diuino esse iure creditum: quod tam ex priuorum Conciliorum iudicio, abrogatio- ne atq; confirmatione, quàm Episcoporum omnis nationis, etiam Grecorum & Asiaticorum obedientia, confirmatione atque Appellatione: Rursus deiectione etiam, atque exturbatorum aded uel per concilia, re- stituitione, omniumq; Ecclesiarum cura Romana reconciliatione liquido demonstratur.

Matrimonium ueri esse nominis Sacramentum, ac inter Christianos re ipsa indiuiduum, atque omnino indissolubile. A Philippo Melanctibone imperitissimè doceri apud ueteres fuisse dissolubile, ex Fabiola Ro- manæ exemplo, ac altarum aliquot, ubi insignis eius proditur aut inscitta, aut oscitantia, imò uanitas liqui- dò demonstratur.

Vnctionem deniq; extremam ueri esse nominis Sacramentum, ueterum Scriptorum concordia sententia ex D. Iacobi uerbis. Mox subsequitur coronidis loco variarum rerum consecratio, aduersus friuolas, imperi- tasq; antiquitatis Christianæ calumnias istius tempestatis defensa: uidelicet uirginitatis propositum, atq; dedicatio, siue deuotio. Monasteria non fuisse olim disciplinarum scholas, sed pietatis & angelicæ Gymnasia, item panis, altarium, salis, aquæ, & similibus consecratio, in usus saluatares ex priuorum antiquitate: ubi & ostenditur, quæ nam Traditiones obseruationis sint li- bera, quæ non.

LIBRI III. DE VERBO DEI EVANGELICO METHODUS atque Epitome.

C. AP. I.

Acramenta Euangelica demonstrat ex doctrina Apostolica esse aetuo-
sa, efficaciaque gratiae signa. *Euangelicum Sacramentum*

- II. Discrimē Sacramentorū Euangelicorū à Mosaicis Vbi calumnia Caluini retūdatur, quod catholicos ait miseros Sophistas deceptos verborū Augustini hyperbole, illiusque fraudulenta veritatis apud Augustinum agnitae dissimulatio proditur.
- III. Efficacia Sacramentorum copiosius demonstratur, & vberius explanatur ex Scriptoribus vetustis, tam Græcis quam Latinis.
- III. Non esse Sacramenta signa istiusmodi, qualia commentantur aduersarij: nec signa misericordiae exhibitae, quale circumcisio Abraham, vt Caluinus: nec symbola gratiae certō dandae, quale vellus Gedeonis, vt Philippus.
- V. Definitiones Sacramenti recens à Lutheranis & Caluino confictas pugnare cum Augustini, aliorumque Orthodoxorum doctrina.
- VI. De Sacramentorum Euangelicorum numero: plura scilicet esse ab Apostolis tradita, quam vel vnum, vt Lutherus: vel duo, vt Caluinus: vel tria, vt olim Philippus: vel quatuor, vt nunc suspicatur Philippus. Locis communibus anno 25. editis aut denique sex, vt ait Postellus.
- VII. Plura apud Augustinum esse Sacramenta, quam duo, vt Caluinus ait, ex eisdem Augustini locis demonstratur: quibus ille ad signum suum alitruendum nitetur.
- VIII. De Baptismo eiusque sacris ritibus quasi anteaambulonibus & pedissequis priusquam dicatur, antè ostenditur, non contingere cuiquam salutem, quae est in Christo Iesu, nisi per fidem & Sacramenta.
- IX. Exorcizari Baptizandos ex doctrina Apostolica, testibus Augustino & Chrysostomo. Exorcizatio verè à Baptizandis expelli Dæmonis potestatem, atque ab eius tyrannide in libertatem affari Christo Domino. *Exorcizatio*
- X. Paruulos ad vnum omnes nasci peccato illo Originali contaminatos, ex Apostolica doctrina. *Peccatum originale*
- XI. Christianorum infantes eodem peccato nasci obstrictos, immundos, adeoque damnandos contra Caluinum, nisi Baptizentur.
- XII. Exufflationem & Abrenunciationem ab Apostolis fuisse Ecclesijs traditam.
- XIII. Fontem Baptizandis ex Apostolorum doctrina esse consecrandum.
- XIII. Infantes rectè baptizari ex Apostolica demonstratur doctrina. *Infantum Baptizatio*
- XV. Aquam Baptismi elementalem esse necessariam, vereque eam mūdare, non autem spiritalem, vt Caluinus nugatur, aquam esse intelligendam.
- XVI. Baptismum Christi à Ioannis fuisse aliam. Vbi Caluini argumenta dissoluntur, eiusque arrogantia retanditur, qua Chrysostomum imperitiae, Augustinum argutiae calumniari non verebatur.
- XVII. Baptismi effecta edisseruntur, quod verè animam saluat à peccatis, regenerat atque renouat. *Effecta Baptismi*
- XVIII. Baptismum veram, non imputatitiam peccatorum remissionem adferre, veramque Spiritus sancti animabus sanctimoniam communicare atque largiri.
- XIX. Baptismo verè nos iustificari, donarique vera ac animis inherente, non imputatitiam Christi iustitia.
- XX. Quid nam veteres Theologi de Baptismi effectis censuerint, Clemens Alexandrinus, Iustinus, Cyprianus, Reticius Augustodunensis, Basilius, Nazianzenus, Chrysostomus.
- XXI. Catholicos Christi gratiam in Baptismo multo predicare illustris, quam aduersarij: quodque Buccerus, Caluinus, & alij verè in Christum sunt sacrilegè iniurij, adeoque Iesum faciunt non Iesum, & non Seruatores. *Christiana*

- Christum in suis peccata omnia semel abolere, ita vt non sint amplius, non solum vt XXII. manentia non imputentur.
- Impiè Caluinum docere, nos per Baptismum peccato non eximi, peccatoque originali non solui.
- Concupiscentiam in Baptizatis non esse veri nominis peccatum, sed ita eius reatum esse profus remissum, semelque abolitum, vt omnino non sit.
- De sacris ritibus, qui apud Catholicos Baptizatis adhibentur, Candida, Inunctio. XXV. ne, &c.
- Confirmatio. Explicatis Sacramenti confirmationis synonymis, quibus antiquitus apud priscos appellabatur, ostenditur, eam semper ab Apostolorum vique temporibus pro verò habitam Sacramento Euangelico.
- Sophismatibus Caluini respondetur, quibus Confirmationem ex Sacramentorum alio delere conabatur, & D. Leonis ac Hieronymi loca, quibus nititur, ei extorta iugulare ipsum demonstrantur.
- Confirmationem non esse posterioris aetatis figmentum, vt Caluinus nugatur. XXVIII.
- Christiana. Vsum Chrismatis, siue olei sacri, in Confirmatione adhibiti Apostolicam redolere XXXIX. fragrantiam, ac vetustatem habere liquidò demonstratur.
- Chrismatis usus in Confirmatione, ac eius effectus aduersus Caluini ratiunculas & XXX. scommata defensis.
- Non sine verbo Dei Confirmationem à veteribus Sacramentum creditam, quod si- XXXI. spicatur Caluinus.
- Apostolicam manus impositionem altius habuisse mysterium, quam donorum XXXII. visibilibus collationem, quod putabat Caluinus. Ideoque non esse abijciendam hodie, vt ille vult, sed retinendam, quod hodie eadem sit, quae Augustini, Ambrosij, & Cypriani aetate sine visibilibus miraculis, quae Caluinus temere à nostris efflagitat Episcopis.
- In Confirmatione Baptizatos Chrismate inungi solitos ex Apostolorum doctrina, vt XXXIII. gratiam copiosorem acciperent: & quod olim à Nouato negligi cepta, à Nouatianis fuerit contempta: quos sectantur istius seculi haeretici, non modò Chrismatis contemptu, sed & oratione infideli atque impia.
- Caluinus sibi noui Apostoli partes arrogans, verus Antichristi demonstratur Apo- XXXIII. stotus.
- Confirmationis effectum non esse Diabolo ascribendum, quod iste blasphematur, sic- XXXV. ti nec eius vim in Baptismum esse iniuriam.
- Confirmationis ministrum rectè doceri solum esse Episcopum, sicuti & Cypriani XXXVI. aetate, imò Apostolorum seculo. Vbi D. Melchiadis Christi Martyris clarissimi de Confirmatione elogium à rabidis Caluini maledictis liberatur, ostenditurque, illum Catholicos implè Donatismi calumniatum, cui ipse conuincitur affinis, propter spretum ac proculcatum illorum exemplo sacrum oleum.
- Eucharistia. Eucharistiae Sacramentum cur tertio tractetur loco, deq; illius synonymis. Vbi XXXVII. Missa nomen ostenditur esse Latinum, quodq; apud priscos fuerit gemina, Catechumenorum & fidelium. Ideoque imperitam esse Georgij Maioris calumniam, qui Catholicos negatur hodie in fine dicere, Ite Missa est, quod olim initio dici solet.
- Missae olim duplex. De Missa fidelium, in qua sacrificij Christiani materia praeparatur, panis & vinum XXXVIII. aqua permixtum ex Traditione Apostolica.
- Quod rectè offeratur panis & vinum aqua permixtum Deo Optimo ex Traditione XXXIX. Apostolica, non ex sacerdotum idololatria, contra Georgij Maioris blasphemias. Melchisedech igitur panem vinumque obtulisse initio demonstratur ex Cypriano, Irenæo, Hippolito, Appollinario, Eustachio Antiocheno: Christum etiam obtulisse in coena panem & vinum, ex Cypriano, Irenæo, Athanasio, Photio, Theophilacto, Oecumenio.
- Christiana. Canonis minoris defensio contra Georgij Maioris criminationes, & impiam eiusdem XL. prophanationem: non esse idololatriam, panem vinumque Deo Optimo offerre: quod eiusdem Georgij verbis sui obliuiscitur confirmatur ex Irenæo, quo nitetur.
- Consecratio. Eucharistiae consecratio non rectè fit recitatione loci ex Epistola Corinthiorum, qui XLI. historiam rerum gestarum habet: nec Apostolos illa consecrandi formula fuisse vsos, sed alia, ex D. Iustino & Basilio.
- Transsubstantiatio. Illa consecrandi formula Catholicis vsitata, panem vinumque in verum Christi XLII. corpus & sanguinem conuerti & transsubstantiari. Primum igitur nugae Sacramentarium exploduntur, atque Caluini quiritationes, quod ista Berengarij haereticus renouata non

- non recipiatur à pijs, retunduntur: falsoq; illum affirmare, D. Augustinum à se & Zuvinglio stare.
- XLIII.** Ex Orthodoxorum ac vetustissimorum Patrum testimonijs docetur, panis viniq; substantiam in verum Christi corpus conuerti atq; transsubstantiari.
- XLIII.** Refutantur argumenta quinque, quibus Confessio Vvitenbergensis Berengarianorum dogma defendens transsubstantiationem vexat, & vanissimæ Valentini Vannij nugæ exploduntur.
- XLV.** Antequàm de sacrificio agatur, Eleuatio Eucharistiæ, & adoratio contra Lutheranos defenditur.
- XLVI.** Varijs veterum Orthodoxorum Patrum testimonijs Eucharistiæ docetur esse sacrificium, tam ex Christi instituto: Hoc facite in meam commemorationem: quàm ex Traditione liquidò Apostolica, rectèque in Edicto Cæsareo, quod Interim nominatur, ex D. Irenæi loco fuisse confirmatum, contra Georgij Maioris criminationes.
- XLVII.** Malachiæ vaticinium, Offerretur nomini meo inter gentes oblatio munda, Orthodoxè de sacrificio Missæ intelligi.
- XLVIII.** Diui Cypriani voces Offerre & sacrificare, à Georgio improbè ad distributionem detorqueri.
- XLIX.** Missam esse sacrificium propitiatorium demonstratur, & peruersum Valentini Vannij de Missa iudicium, demonstratis eius Aysstatis, vanissimæ arguitur vanitatis: quibus atrox Confessionis Saxonice refutatio, ac argumentorum, quæ contra sacrificium Missæ obijcit.
- L.** Missam esse sacrificium propitiatorium pro delendis hominum peccatis demonstratur, quod vim tuam ex illa cruenta Christi hostia haurit.
- LI.** Confessionis Augustanæ contra propitiatorium Missæ sacrificium argumenta sex refelluntur.
- LII.** Confessionis Vvitenbergensis confutatio, argumentorumq; contra Missæ sacrificium propitiatorium dissolutio.
- LIII.** Eucharistiæ esse sacrificium pro peccatis mortuorum delendis, ex doctrina certò Apostolica: vbi nugæ Apologiæ August. contra Missæ sacrificium projectæ euanescere demonstrantur, & Melancthonis sua in Ecclesia, quam inscripsit, Sophistice in loca Cypriani, Tertuliani, & Augustini liquidò omnibus ostenditur.
- LIIII.** Fraus Buceri, qui hæretici Aërii errorem renouaturus eum Catholicis affingit, statimq; disputationis, qui Epiphanius est cum illo, inuertit. Similiter & Augustini locum deprauasse conuincitur lib. 2. de vera & falsa cœnz administratione.
- LV.** De alio sacrificij Christiani, siue Missæ vsu, quod rectè offeratur pro alijs rebus aut impetrandis aut deprecandis.
- LVI.** Eruiatur S. Eucharistiæ sub vna specie antiquitas, quod anno D. 130. 220. 340. &c. sic passim accipiebatur: ostenditurq; vtriusque speciei communio hodie Laicis non necessaria. Mox explicatur discriminis, quod Eucharistiæ facit aut sacrificium, aut Sacramentum, excipit parasæue ad poenitentiam Sacramentum.
- LVII.** Cur Poenitentia Sacramentum necessariò à Christo Domino institutum, quod iustificati gratiam Spiritus sancti amittere possunt contra fanaticos Anabaptistas: mox contra Caluinum, Poenitentiam esse lapsis necessariam, nouisq; lapsis noua esse quærenda remedia, quod ille negat.
- LVIII.** Apostolica ætate quis nam fuerit lapsorum à Baptismi gratia status: Vbi de excommunicationis speciebus, quod quædam occidat, & necet, ideòq; vehementer extimescendâ. Rursus de Communionis speciebus apud priscos, quid olim Communio fuerit Laica, quod non est vnus speciei communio: quid Peregrina.
- LIX.** Fandem hodie apud Catholicos esse de Poenitentia doctrinam, quæ Apostolorum seculo: etsi veteris Poenitentia agendæ nunc vix tenuia existant vestigia.
- LX.** Poenitentia Sacramentum non esse fictitium, vti criminatur Caluinus: sed à Domino ostensum, & ab Apostolis Ecclesiæ traditum.
- LXI.** Poenitentiam veri esse nominis Sacramentum, vbi varia eius synonyma declarantur, & quid olim circa Poenitentiam peccari Nouatus hæreticus.
- LXII.** De Poenitentia apud priscos gemina, publica scilicet & priuata. An publica solum propter peccata publica olim fuerit indicta, vti suspicatur Philippus: quodque hodie eadem Poenitentia priuata, quæ apud veteres.
- LXIII.** Poenitentia partes non esse duas, Fidem & contritionem, contra Apologiam Confessionis Augustanæ.

Tres

- Poenitentia partes tres** Tres esse Poenitentia: Evangelicæ partes, & quid contritio, Confessionem singulorum, quæ animus suggerit, esse necessariam.
- Confessio singulorū est Apostolica.** Confessionem singulorum, discretam fuisse Apostolica ætate adhibitam lapsis à gratia Baptismatis.
- Refutatio Apologiæ Augustanæ,** quæ negat absolutionem esse iudicium: Confessio nem item Catholicæ Christi Ecclesiæ esse possibilem.
- Confessionem peccatorum discretam fuisse ab Apostolorum successoribus etiam obseruatam per uo.**
- Confessionem apud priscos non fuisse liberam,** vti commentatur Caluinus. Vbi Nestarium demonstratur non sustulisse Confessionem Sacramentalem, nec Chrysostomi sententias ei repugnare: Audianos verò hæreticos ritum priuatæ Confessionis sustulisse.
- Satisfactionis ostenditur necessitas ex pœna restante peccati iam remissi.**
- Penam illam restantem posse in vita sui, ac pendere ex doctrina Apostolica:** Eandem post huius vitæ finem posse nos luere ex Cypriani & Augustini doctrina.
- Satisfactionis energia & vis.**
- Penam peccati remissi restantem aliorum quoq; operibus mitigari posse, & expiari.**
- Indulgentia** Vbi indulgentiarū origo eruiatur ex Cypriani ætate, imò Apostolorū etiam temporibus. Ipsos adè Apostolos Poenitentibus pœnæ luendæ non sanè paululū indulgisse, ac remississe propter priorum fratrum pijs lachrymas, alijsq; pietatis opera.
- Absolutionem non esse Euangelij annunciationem,** vti ait Apologia Confessionis Augustanæ, sed peccatorum remissionem.
- Ordo** De Sacramento Ordinis, principio veram esse illam populi Christiani in Clericos & Laicos distributionem.
- Ordinationem veri esse nominis Sacramentum ex doctrina Apostolica.**
- De gradibus Ecclesiasticorum,** quod corona Clericalis est Traditionis Apostolicæ, ex D. Germano Constantinopolitano Archiepiscopo, & Coëlfrido Ingrinensi Abbate in Anglia.
- Gradus Ecclesiastici,** Gradus Ecclesiastici explanati, ac suo officio vendicati.
- De maioribus gradibus,** quid Subdiaconus, Diaconus & Archidiaconus.
- De sacerdotio,** varijs eius synonymis, de Episcopo & Presbytero, Papa, atque vero Sacerdotis officio, Laicis non communi: quod offerunt Christi corpus, ideoque rectè appellari mediatores. De discrimine, quod semper inter Episcopos fuit obseruatum.
- D. Petrus Apostolorū primus.** Diuum Petrum toti Christi familiæ fuisse Præpositum, ac vice Christi Pastorem à Christo ipso creatum, varijsq; prærogatiuis ornatum, vti quod omnium primus Baptizatus, & ab eo alij omnes, & primus factus noui Testamenti Sacerdos, & Episcopus, & ab eo alij omnes, primum etiam factum Apostolorum, & caput.
- Rom. Pontifex.** Petrum Romæ & fuisse, & Episcopali illic functum munere contra Caluinū & alios Romanum Pontificem esse D. Petri Apostoli successorem.
- Romanum Episcopum eadem esse in Ecclesiam potestate præditum,** qua fuit D. Petrus Apostolus. Non fuisse institutam à Christo Episcoporum paritatem, sed Romani Episcopi principatum & excellentiam semper fuisse ab omnibus priscis Episcopis, Basilio, Athanasio, Augustino, Cypriano, alijsque agnitam.
- Quod non ordinatione Canonica Concilij Necani Romanus Pontifex alijs præfideat,** vti suspicabatur Melancthon, nec primatum eia Cæsaribus datum fuisse, sed confirmatum.
- Iure diuino igitur Romano Episcopo summam in omnes auctoritatem & principatum contigisse declaratur.**
- Ex Episcoporum vbique omnium, Africanorum, Græcorum, Orientalium, & Occidentalium in Romanum Episcopum obedientia demonstratur.** Romani Pontificis primatus & principatus Ecclesiasticus.
- Ex Episcoporum omnium totius orbis confirmatione corroboratur Romani pontificis primatus:** quod ex Patriarcharum Antiocheni, Alexandrini, Ierosolymitani & Constantinopolitani exemplis liquet.
- Legatio D. Zozimi ad africanos.** Ex Episcoporum omnium totius orbis ad Romanum Pontificem Appellatione ostenditur illius in omnes principatus: vbi Canon ille Africanis pro Nicæno à D. Zozimi legatis recitatus demonstratur liquidissimò esse Concilij illius Nicæni primi: Vnde & falsi crimine hodie passim intentato purgatur Zozimus.

- XC. Ex Episcoporum in Synodis damnatorum & electorum absolute & restitutione per Romanos Pontifices docetur eius in omnes principatus.
- XCI. Ex Conciliorum, & eorum vniuersalium confirmatione ostenditur Romani Pontificis primatus, idque exemplo quatuor primorum Conciliorum, Nicæni, Constantinopolitani, Ephesini, & Chalcedonenfis.
- XCII. Ex primarum toto orbe Ecclesiarum cum Romana reconciliatione demonstratur Romani Episcopi præ alijs omnibus primatus & principatus, idque exemplis illustratur Antiochenæ, Alexandrinæ, Constantinopolitanæ, & totius Africanæ.
- XCIII. Romani Pontificis nomina eius excellentiam & principalitatem testantia perstringuntur: Cur sanctissimus, beatissimus, Papa, &c. Cur D. Gregorius titulum reice-
cerit Episcopi vniuersalis, quem antea sanctissimi Martyres agnouerant & vsurparant, & Concilium adeo vniuersale Chalcedonenfè concorditer Leoni Magno attribuit, & acclamauit.
- XCIII. Matrimonium veri nominis esse Sacramentum. Matrimo.
- XCIV. Quod Christianorum Matrimonium est prorsus indiuiduum atque indissolubile. nium.
Vbi Melanchthonis vanitas demonstratur, qua affirmare audeat, Fabiolæ exemplo, & aliarum, licuisse apud presbiteros coniuge superstiti alteri nubere.
- XCVI. De extrema vnctione, quod sit veri nominis Sacramentum, apud veteres ante annos mille ducentos habitum. Quod apud presbiteros etiam oleum adhibitum fuerit. Vbi Caluini nugæ ostenduntur vanissimæ. Extrema vnctio.
- XCVII. De altero rerum genere, quod circa res alias consecratas versatur, vt crucis consignatio, varijs Christianorum vsibus adhibita. Crucis signatio.
- XCVIII. Monachismi origo eruitur, virginitatem matrimonio maioris esse apud Deum & dignitatis & meriti, quodq; Apostolorum ætate voto firmata, sicuti & paupertate. Monachismus.
- XCIX. De Ecclesiarum dedicatione, Panis, olei, aquæ sacræ, salis, &c. benedictione. Vota.
C. Vniuersum Traditionum non scriptarum corpus perfringitur. Vnde cuius quæque sit authoritatis, & an obseruationis liberæ, an secus, cognoscatur. Aqua sacra.

EVAN-

EVANGELICAE PANOPLIAE, SIVE DE VERBO DEI EVANGELICO, LIBER QVARTVS, AVTHORE D. VVIL-
HELMO LINDANO DORDRACENO, S. TH.
Doct. & Professore:

Vando eas verbi Dei Evangelici non scripti partes, quæ ad Dogmaticum pertinere videbantur, pro eo atque instituti huius ratio exposcebat, sumus persequuti, nunc ad alterum Non scripti verbi Dei genus accedamus explanandum: quod circa ritus sacrorum quia versatur, Mysticum, aut si malis Rituale, diximus. Hoc igitur verbum Dei Mysticū, quia aut Sacramentis ferè est coniunctum, eos initio pertractabimus ritus sacros, qui illis aut exhibendis veluti præambulones præcedunt, aut comitantur exhibita. Deinde illos persequemur, qui rebus Deo, aut vsibus hominum Christianorum consecratis de publico Reipub. Christianæ more in Catholica Christi Iesu etiamnum obtinent atq; adhibentur Ecclesia.

Maximum mihi facturus videor operæpretium, si antè quàm Sacramentorum ritus, ex verbo Dei non scripto per Apostolos Catholicae Dei Ecclesiae certò traditos pertractemus, de Sacramentorum natura siue efficacia & numero pauca præmittamus: ex quibus intelligatur perspicuè, quàm ex diametro istorum hominum doctrina, quæ vel vnum, vel duo, vel tria, vel quatuor, vel summum sex cõten dit statuere, pugnet cum doctrina liquidò Apostolica, & indubitato Catholica.

Principiò, ne quis in Sacramenti nomine fallatur, illud cum primis refert animaduertere, Sacramenta Catholicis esse efficacia diuinæ gratiæ signa, intellectu augustissima, & obseruatione castissima: quæ ipse Dominus & Apostolica (ait August. de doct. Chr. 3. cap. 9) tradidit disciplina. In ipso Signi nomine vt nobiscum Aduersarij conueniunt, ita de re significata plus quàm bis per omnia, quod dicitur, dissentiunt. Illi enim aut diuinæ promissionis signa, quæ si nobis exhibitæ testimonia: aut misericordiæ iam præstitæ, quasi sigilla Dei veritatem obfignantia intelligunt, quæ fidem nostram aut dormitantem excitent, aut nutantem cõfirmant: ita vt nihil ipsa quidem operentur, sed ignaua sint & mera signa. Verùm Sacramenta illa lógè alterius notæ esse signa, quàm noua cõmimiscentur Aduersariorū doctrina, nullo prorsus negotio intelligas licebit Christiane lector, si Scripturarum loquendi formulis insistent, veterum Patrum de saluberrima sacramentorum facultate sententias animaduertenter obserues, considerateq; expendas. Scriptura de Sacramento Baptismi loquens, docet hominem per aquam & Spiritum sanctum renasci, Ioan. 3. item regenerari & renouari: mundari quoque Ephes. 5. atque adeo saluari. Pet. 3. & ad Titum 3. Quas Scripturarum voces qui vel crassissimè intelligat, num ambigendum sibi vllò pacto credat, quin id prorsus intus in anima efficiat sacrū illud Baptismi, siue ablutionis, aut si malis intinctionis, signū, quod illa Latinis auribus sonant: hominem putà per aquam & Spiritum sanctum regenerari, vt iam spiritus sit, sicut antea caro, Ioan. 3. Renouari, vt deposita carnalis Adæ vetustate, noua in spiritali Adam Christo fiat creatura: Mundari quoque, vt à peccatorum sordibus, quibus ex originali peccato, alijsue propria malitia additis erat inquinatus, atque contaminatus, expurgetur, expieturque: Saluari denique, vt sua culpa perditus, benignissima Dei Opt. gratia salutem animæ simul & corporis recuperet. Atque hæc quidem Scripturarū testimonia abundè sufficiant, quæ operatoriam & actuosam Sacramentorum in vniuersum omnium facultatem, atq; efficacem vim suo patrociniò apud homines Evangelica mansuetudine præditos, minimeque contentiosos tucantur:

Vide Aug. contra Fan-
stom lib. 19.
cap. 11.
Aug. 3. de
doct. ca. 9.

Propositiò
lib. 4. c. 15.
que me lib. 6.
am.

C. 1. p. 15

Signa cuius-
modi Sacra-
menta.
A
A
A
Signa effica-
cia.

Homo Bap-
tismi signo
regeneratur
renouatur,
& saluatur.

tueantur. Quod enim de vno Sacramenti genere perquam manifestè est demonstratum, Baptisma scilicet efficax esse diuinæ gratiæ atque spiritualis sanctificationis signum, quia regenerat in Spiritum, mundat, innouat, atque adeo saluat, de qualibet istiusmodi Sacramenti specie necessariò sentiendum venit. Quare hoc labore in aliò locum relicto superfluentes, paucissimis, isdem que breuissimis veterum Scriptorum testimonijs saluberrimam Sacramentorù Catholicæ Ecclesiæ vim atque efficaciam dabimus confirmationem.

Quid Sacramenta Patres veterum similitudine xerim signa efficiant.

Hanc itaque Sacramentorum actuosam vim & efficaciam veteres illos quoque Patres ex doctrina illa Apostolica, quæ eis Sacramenta tradiderat, vt August. testatur, intellexisse, nemo quisquam dubitet, qui paucula eorù verba æquius iudex audire non grauetur: quæ hisce de rebus mirum quàm sobriè atque tenuiter in suis monumentis extare voluerunt, quòd de fidei nondum ab omnibus receptæ mysterijs apud prophanas aures, necdumquæ sacris initiatis dicebant. Qualia igitur signa priscus Scriptorù Ecclesiasticorum chorus, vniuersusque Christi populus ille primitiuus intellexerit esse Sacramenta, ex apertissimis D. August. testimonijs efficitur clarissimum: cuius patrocinium hac in causâ præcipuè nobis aduocandum duximus, quòd eum vel Aduersarij ipsi in Sacramentorum negotio vt optimum ex tota antiquitate (ait Caluinus institutionum suarum cap. 16.) ita fidelissimum testem pro se adferre commoñiantur. Verùm quibus istud faciant arribus, quamque modis liberilibus, res ipsa statim loquetur.

Cur Diuini August. testimonijs hic possimum videntur.

Proinde quid nam testis iste fidelissimus de sacramentalibus signis antiquæ Ecclesiam Catholicam credidisse testetur, quæso Christiane Lector, vt attento animo accipias. De Sacramentis enim, quibus in nomen religionis homines coagulantur, loquens, affirmat, non nisi aliquo signaculorum vel Sacramentorum visibilium consortio homines colligari: quorum Sacramentorum (inquit contra Faustum, lib. decimo nono, capite vndecimo) vis inenarrabiliter valet plurimum, & ideo contempta sacrilegos facit. Impiè quippe contemnitur, sine qua non potest perfici pietas.

CAP. II. Discrimen Sacramentorum noui Testamenti veteris.

Erùm ne quis eandem Sacramentorum veterum & nouorum vim atque parem efficientiã sibi cõmentus cum Aduersarijs pernitiosè fallatur, ex eiusdem D. Augustini fidelissimi ex tota antiquitate testis scriptis, testimonia quædam nobis sunt promenda, quæ horum discrimen disertè proloquantur, quòd res præsens fiat dilucidior. Prima Sacramenta, inquit eiusdem libri cap. 13. quæ obseruabantur & celebrabantur, ex lege prænunciata erant Christi venturi: quæ cum Christus suo aduentu impleuisset, ablata sunt, & ideo ablata, quia impleta: & alia sunt instituta virtute maiora, vtilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora. Virtute, inquam, sanctificationis inuisibilis maiora, ita vt verè atque re ipsa in animo efficiant, quod foris signaculo suo in corpore fieri adumbrant: hoc est, vt animam Baptismus gratia inuisibili à peccatis lauet, mundet & sanctificet, sicuti corpus aqua visibiliter abluatur, mundatur, atque sanctificatur. Hoc illud enim est, quod D. Augustinus tractatu in Euangelium Ioan. 80. stupens admiratur: Quæ facta, inquit, est vis aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat? Ad parem inuisibilis sanctificationis modum & alia siue Pœnitentiæ, siue Ordinationis, siue Confirmationis Sacramenta secundum Apostolicam veterum Patrum doctrinam esse accipienda, suis infra locis declarabitur. Cum igitur Evangelica Sacramenta Mosâicis virtute sunt maiora, fieri nequit, vt hæc minus Christianos, quàm olim Moyses & Dominus Sacerdotes Leuiticos aut sacrificijs, aut oleo sanctificabat. Non Moyses (ait Augustinus quæstio. 84. in Leuit.) pro Domino, sed Moyses visibilibus Sacramentis per ministerium suum: Dominus autem inuisibili gratia per Spiritum sanctum, vbi est totus fructus eorù atque vtilitas. Nã sine ista sanctificatione inuisibilis gratiæ, visibilia Sacramenta quid profunt? hanc autem inuisibilem gratiam Baptizatis donari per Baptismi sacramentum paulò post de Samaritanis cum Simone Mago baptizatis demonstrat: Nihil quippe

Discrimen Sacramentorum nouorum à Mosâicis.

Baptismi aqua cor abluat.

August. 3. de serm. cap. 9.

August. in ep. 19.

quippe Simoni, inquit, profuit visibilis baptismus, cui sanctificatio inuisibilis defuit: sed quibus ista inuisibilis sanctificatio, quoniam adfuit, profuit. Rursum ne quid de veterum & nouorum Sacramentorum discrimine hæsitemus, ea inter se comparans, idem D. Augustinus in Psalm. 73. præcepta veteris & noui Testamenti, inquit, sunt eadem, Sacramenta non sunt eadem: quia alia sunt Sacramenta dantia salutem, alia promittentia Saluatorem: Sacramenta noui Testamenti dant salutem, Sacramenta veteris legis promittunt Saluatorem. Quod D. Augustini testimonium, cum manifestius vetera à nouis Sacramenta, quod quidem ad efficientiam pertinet, discriminet, quàm vt vllam æqui iudicis tergiuersationem admittat, Caluinus pro ingenij sui dexteritate per hyperbolen accipiendum censet, atque huiusmodi immodicis ait, Sacramentorum encomijs miscros, quos dicit, Sophistâs vult fuisse decerpere. Verùm Caluinus ipsum hoc in loco re ipsa Sophistam, hoc est, veritatis furem, teste Aristotele, agere ex ipso D. Augustino, cuius verba in alium, atque ille scripsit, sensum peruertere conatur, optime Lector nullo prorsus negotio agnoscas. Non enim aliud, inquit, illic voluit Augustinus, quàm quòd idè alibi scribit: Sacramenta Mosâicæ legis Christum prænunciabile: nostra verò annunciare. Et contra Faustum, fuisse illa promissiones rerum complendarum: hæc iudicia completa, ac si diceret, illa figurasse, eum adhuc expectaretur: nostra velut præsentem exhibere. Porro de modo significandi loquitur, sicut & alibi indicat, &c. Istum quidem sensum Caluine, illa D. Augustini verba, quòd Sacramenta noui testamenti dant salutem (quæ tu quidè hyperbolica dices, & immodica Sacramentorù encomia) recipere nihil negamus, cum hic sensus non raro apud Aug. fiat Lectori obuius: Verùm quòd aliud nihil August. voluerit, quòd tu affirmas, nunc ex locis ipsi abs te iam iam recitatis à veritate alienum esse demonstrandum est: ne ista tua vanitas ad imperitorum fraudem comparata, tardioribus ingenijs perniciosè abutatur. Postea enim quàm D. Aug. illa inter vetera & noua Sacramenta tradidisset differentiã, quòd hæc dant salutem, illa promiserint Saluatorem, planis verbis è vestigio subiectis, quid intellexerit, expressit. Cum ergo, inquit, iam teneas promissã, quid quæris promittentia Saluatorem, iã habes? Hoc dico, teneas promissã, non quòd iam acceperimus vitam æternã, sed quia iam venerit Christus, qui per Prophetas prænunciabatur. Mutata sunt Sacramenta, facta sunt faciliora, pauciora, salubriora, foeliciora. Et apertius altero loco abs te recitato, Qui Sacramento Baptismi, inquit, rectè abluatur, quòd illa asperisionis aqua figurabatur, mundatur spiritaliter, id est, inuisibiliter in carne & in anima, vt sit mundus & corpore & Spiritu. Viden? Caluine, aliud quippiã D. August. illa Sacramentorù differentiã voluisse, quàm quòd tu cõminueris, vetera fuisse Sacramenta rerù complendarum: noua verò rerù duntaxat in Christo completarum? cum noui Testamenti Sacramenta disertè pronunciet, & salubriora, quòd ægris peccato animabus adferant salubritatem: & foeliciora, quòd veram hominibus Christianis ipsa pariant foelicitatem. Quem D. Augustini germanum sensum nescio vtrum magis admiret te fugere potuisse, quòd suspicari non patitur diligens tua Augustini lectio, quum haud infrequentius quàm alter ille occurrat sapiusculè repetitus: an potius te fallendi studio distimulare potuisse, adeoque incunctorè pronunciare ausum, nihil aliud Augustinum voluisse, eum disertis adeò verbis quæst. Numerorum 33. abs te allata, doceat eum, qui Sacramento Baptismi abluatur, ita spiritaliter mundari, id est, inuisibiliter in carne & anima, quòd illa asperisionis Mosâicæ aqua significabat, vt sit corpore & spiritu mundus. Hanc quoque salutarem Sacramentorum efficaciam ex tertio loco abs te commemorato fuisse discere, si tam priscæ doctrinæ, eiusdemque Catholicæ veritatis propugnandæ, quàm nouæ, Ecclesijsque inauditæ, perfidia promulgandæ studium te ad scribendum impulisset. Eiusdem enim libri 19. cap. 16. vbi de Baptismi aqua & omni illa actione corporali, quæ agitur, inquit, cum baptizamus, & fit, verbisque, quibus Baptismus consecratur, fuisse locutus, continenter adiecit: Hæc omnia, inquit, fiunt & transiunt,

Stren. Arist. de Cl. mens. A. le. num. 33.

Quæst. super Num. 33.

Lib. 19. cap. 14.

Caluini Catholicos inuicem dicit. casus sapient. stes.

Sophista Arist. de virtutibus.

quod si August. Sacramenta noua dant salutem.

scripsit D. August. locis tribus à Caluino reiectis veritas catholica ab ipso demonstratur.

D. August. de baptismo. August. no totas nuntiat.

Frans Caluini producta ex Augustini verbis ab illo distimulata.

sonant & transeunt. Virtus tamen que per ista operatur, iugiter manet. Quanta autem hæc sit Sacramentorum virtus, nec te vilo vnquam pacto latere potuisset, nisi apertissimis oculis saluberrima illa D. Augustini eiusdem libri cap. 11. verba, que isti infanix presentissimum attulissent remedium, maluisses in feliciter dissimulare, quam reiectam semel Catholicam veritate ab errore respiciens, salutariter reuocare. Quorum Sacramentorum, inquit Augustinus, vis inenarrabiliter valet plurimum, & ideo contempta sacrilegos facit: impiè quippe contemnitur, sine qua non potest perfici pietas. An tu igitur istam Sacramentorum inenarrabilem vim non contemnens solum, verum, etiam ludens atque deridens, Augustini censura sacrilegij tenearis conuictus; nec ne, penes æquum bonum Lectorem arbitrium esto.

CAP. III.

Quanta sit Sacramentorum nouæ legis efficacia.

NE quid tamen in hac de Sacramentorum efficacia atque vi controversia desideretur, quod ad Catholicum dogmatis faciat confirmationem, pauca insuper cum ex Augustino, tum ex alijs quoque veterum patrum scriptis sunt proferenda testimonia. Aduersus Pelagianos igitur (qui licet Baptismi vim sacrilege extenuabant, minus tamen impiè de Baptismi efficacia, atque hodie isti Euangelici, sentiebant) Sacramenti huius virtutem defensus, totum hoc fit (inquit, de peccatorum mer. cap. 19. quod paruuli scilicet verè poenitentes habentur per Suceptorū abrenunciationem, & inter credentes numerantur per eorundem fidem) in spe vi Sacramenti & diuinæ gratiæ: Et infra eiusdem libri cap. 33. quod paruulos baptizatos inter fideles rectè ponimus, sicuti vniuersæ vbiq; Ecclesiæ clamat autoritas, hoc eis acquiritur per virtutem Sacramenti, & offerentium responsionem. Hæc siquidem est illa noui testamenti præ veteris Sacramentorum virtus maior, & vtilitas melior, atque vis salubrior & foelicio, quod hæc re ipsa mundat hominem, atque à peccatis purgant, quod illa futurum figurabant, vti ex D. August. verbis iam nunc commonstrauimus, quæst. super Num. 33. & contra Faust. 19. cap. 11. Quænam autem obsecro erit ista Sacramentorum Euangelicorum virtus maior, & vtilitas melior, & vis efficacior, si nihil ipsa operetur? nihil ipsa vi sibi diuinitus indita efficiant? nihil denique ipsa præter meram gratiæ, quæ quidem si de apprehendatur, non Sacramento conferatur, notationem hominibus adferant? Caterum cum noui Testamen. sanguis à Christo eius mediatore atque conciliatore pro noui populi salute effusus, emundet conscientias ab operibus mortuis atque peccatis, hyrcorū autem & taurorū sanguis, & cinis vitulæ aspersus, veterum populum inquinatū sanctificabat ad emundationem carnis, teste Apostolo Paulo Hebræo. 9. quis fronte sit adeo perfrecta, atque audacia ita profligata, qui clarissimis hinc D. Pauli sententijs refragatus, porro contendat noui Testamenti Sacramenta à veteribus, non nisi modo significandi, vt Caluinus ait, non etiam efficacia sanctificandi, esse discreta atque distincta? Sanguis autem filij Dei Domini nostri Iesu Christi, atque eius mors peccatorum omnium, quibus miseri mortales & laboramus morbidis, & Deo viuimus obnoxij, verum & potens & singulare remedium est, adeoque singulare piaculum, quo & ab animarum nostrarum languoribus vitijsque sanamur, & delictorum reatibus expiamur: sed tum demum, cum hæc saluberrima Sacramentorum medicamenta atque purgatoria piacula hominibus fuerint ritè adhibita. Poculum quippe immortalitatis, ait Augustinus in articulis sibi falso impostis art. 1. quod confectum est de infirmitate nostra & virtute diuina, habet quidem in se, vt omnibus proficit, sed si non bibitur, non proficit, adeo vt qui hoc seculum (vti paulò antè docet) sine fide Christi & regenerationis Sacramento pertranseunt, redemptionis alieni sunt. Quod licet Diuus Augustinus de solo Baptismatis Sacramento illi suo instituto conuenienter tradat, de Poenitentia tamen Sacramento, quod in pristinum foedissimorum peccatorum volubrilium relapsis purgationem atque expiationem adfert, pari planè sententia est accipiendum: quemadmodum Diuus Hieronymus Dialogo contra Pelagianos: Sanguis, inquit, Iesu Christi mundat nos tam in Confessione

Cur Sacramenta nouæ legis efficacia signa

Sanguis Christi mundat conscientias à peccatis, sed per Sacramenta

Quibus proficit sanguis Christi

Sacramentum necessitatis

Sanguis Christi mundat in Sacramento Baptismatis & Poenitentia

August. con. Fausti. lib. 19. ca. 11.

August. de pecc. mor. 1. cap. 11.

Ibid. cap. 33.

Hebr. 9.

Augustin. ad articulos sibi falsè impostos.

Hier. 3. Pel. Dial. 1.

idem Dialo 30.

Cyprian. lib. 2. epist. 2.

Chryso. 1. in Rom.

Epiph. in baref.

Cle. Alex.

essione Baptismatis, quam in clementia poenitudinis. Et Dialogo 1. Poenitentia Baptismatis gratiam imitatur per ineffabilem clementiam Saluatoris. Sanguis itaque Christi Iesu conscientias nostras à peccatis emundat & saluat, sed per lauacrum regenerationis & renouationis in aqua & verbo vitæ, aqua visibili inuisibilis gratiæ Symbolo adhibita, vt Diuus Cyprianus libro secundo epistola secunda ad Donatum testatur: Sed postquam, inquit, genitilis vnda auxilio superioris æui labe deterfa, in expiatum peccus ac purum de super se lumen infudit, & quæ sequuntur, illustrem habentia sacri Baptismi effectorum, gratiarumque per Baptismum acceptarum catalogum, qui suo inferius loco aptius rememorabitur.

Hunc quidem in modum Latini Scriptores de admiranda Sacramentorum vi atque efficacia Catholico dogmati conuenienter consentiunt. Id quoque & Græcorum Theologorum suffragijs, quam fieri potest, breuiter est comprobandum. Quemadmodum, inquit Diuus Chrysofomus Homil. 24. in Ioannem, terra inanimata, immobilis, diuina voluntate ad tanta miracula producenda vires accepit: ita spiritu & sensibili aqua omnia hæc admirabilia, & humanam excedentia cogitationem facillè exoriuntur: & Hom. 35. de probatica piscina, quemadmodum huius aquæ natura, piscinæ videlicet probaticæ, per se non sanabat, si quidem semper sanasset, sed duntaxat cum ab Angelo mouebatur: ita & in nobis non simplex aqua operatur in Baptismo, sed cum spiritus gratiam accipit, omnia abluit peccata.

Quia verò istam peccata abluendi atque expurgandi efficientiam Baptisma habere sensit D. Epiphanius, rectè de baptismo loquens, *τὸν ἁρκαρίδιον* appellauit *διωκτικόν*, quod est, vim Baptismi purgatoriam, quod Baptismus vi sibi diuinitus indita animæ sordes peccata eluat, expurget, atque emundet. Hinc & D. Clemens Alexandrinus in Christiani hominis institutione siue Pædagogico libri 1. cap. 6. Baptismi synonyma explicaturus aduersus sui seculi hæreses, quæ Baptismum, ceu inutilem deridebant: Gratia, inquit, vocatur, qua remittuntur poenæ, quæ peccatis debentur. Illuminatio autem, per quam sanctam illam & salutarem illam lucem intuemur, hoc est, per quam id, quod est diuinum, perspicimus. Et paulò inferius, Et qui est solummodo regeneratus, quem admodum etiam illuminatus dicitur. Illuminatus quidam protinus à tenebris liberatur, & ab eo tempore lucem accepit. Quemadmodum ergo qui somnum excusserunt, ab eo tempore protinus intus vigilant: vel potius quem admodum qui oculorum suffusionem conantur amouere, non extrinsecus eis lucem suppeditant, quam non habent: sed quod oculis impedimentum afferere depellentes, liberam relinquunt pupillam: ita etiam qui tingimur, absterfis peccatis, quæ diuino spiritui instar caliginis tenebras offundebant, liberum, ab omniq; impedimento vacuum & lucidum habemus spiritus oculum: quo quidem solo, quod diuinum est, intuemur, coelitus in fluente nobis sancto Spiritu. Hæc est æterna splendoris temperatura, qui videre potest æternam lucem: quando quidem quod simile est, est amicū simili. Et rursus quibusdam interiectis: Cognitio ergo, inquit, est illuminatio, quæ delet ignorantiam, & perspicacem videndi facultatem inserit. Quin etiam eorum, quæ sunt deteriora, reiectio, est meliorum reuelatio. Quæ enim malè colligauit ignorantio, ea pulchrè resoluit agnitio. Hæc autem vincula quam celerrimè remittuntur, humana quidem fide, diuina verò gratia, cum remittuntur peccata vno medicamento pæonio, nempè verbali Baptismo. Omnia ergo peccata eluimus, & è vestigio mali non sumus amplius. Vna est hæc gratia illuminationis, quod non sint iidem mores, qui erant, antequam lauaremur.

In eundem sensum D. etiam Gregorius Nazianze. ob eximiam sacrarum literarum scientiam meritò Theologus dictus, Sacramenti Baptismatis intellexit efficaciam. Si quidem ipsa baptismatis gratia atque vis, inquit in oratione in sanctum lauacrum, non mundi diluuium, vt olim, sed vniuscuiusque peccati continet purgationem, & omnimodam foeditatum & iniquationum, quæ

Cyprian. lib. 2. epist. 2. auxilio aque labe detergi.

Aqua Baptismi omnia abluit peccata.

Baptismus Epiph. vim habet purgatoriam.

Baptismus per gratiam illuminat.

Baptismus medicina vni peccatorum.

solida, veraque animorum sanctificatione per illorum virtutem donanda atque efficienda, prophana veltra illa externa signa, inaniaq; symbola infeliciter suscipiens, infelicissimè se ipse perditum erat.

Theresianica Caluini offe- cio, quasi Diuo Augu- stino presertim

Sacramentum L. in iudicium ad effectum, nisi medica mentum or- dit.

Baptismus quo se iudici- um fidei si- gillu Basilio.

Caluini im- potens vox in Catholicis de Sacramen- tis doctrina

Istas tamè tuo ingenio gloriose, imò thrafonicè tributas laudes si alius prædicarit, quis fortè suspiciat: sed cum tibi eas ipse arroges, meritò in suspitionem veniunt vanissimæ ostentationis. Quid enim melius de diuina Sacramentorum natura, quam esse visibilia inuisibilis gratiæ signa, non autem iustitiæ, quæ dudum data est, sigilla, aut testimonia? quid certius, quam quod habet cõsentiens cum veterum Patrum doctrina, id ea in animo re ipsa efficere, quod foris in corpore fieri adumbrant? In hanc igitur sententiam Catholicæ Sacramenta Christianæ Ecclesiæ à Domino & Apostolis, teste Augustino, tradita intelligimus Sacramenta, sicuti Latinis auribus ornamentum sonat, & medicamentum. Sicut enim ab ornando dictum est ornamentum, & quod medicamægrotis præset, medicamentum: ita Sacramentum, quod animas hominum prophanas sacret, Deoque sanctas consecret, Spirituque gratia à peccatis expiatis & cœlestibus dotibus ornatas, verum Dei viui templi efficiat. Hanc vocabuli proprietatem vnà cum saluberrima animabus nostris Sacramentorum efficacia, non minùs impiè quam pernitosè Catholicæ Dei Ecclesiæ conantur aduersarij surripere, aduersus quorum improbum studium noxiumque hæc paucula ex saluberrimis veterum scriptis, quasi narthecijs, videbantur depromenda, ne quis ea externa tantum opinetur esse gratiæ symbola, aut mera beneuolentiæ erga nos diuinæ signa siue testimonia. Non nescimus sanè, Baptismum aliquando sigillum Basilio, alijsque esse dictum, & ob signationem Tertulliano: verum alio longè sensu atque volunt aduersarij, eisdem vocibus ad simpliciorum fraudem pernitosè abutentes. Illi enim fidei sigillum & ob signationem appellant Baptismum, quod eo fides in Deum concepta, tanquam sigillo literæ, aut priuilegium, regisue diplomata, sigilletur atque ob signetur, obfirmeturq;. Non quod suas promissiones omnibus Sacramenta suscipientibus Deus sigillet ratas, atque ob signet efficaces, quasi Deus necesse habeat, inquit Tertullianus lib. de Pœnitent. præstare etiam indignis, quod spondit. Hoc enim Dei liberalitatem esset seruitutem facere. Quid? quod ea hypocritæ frustra, inaniterque suscipiunt: contra infantes atq; amens, nihil quidquam eius, quod agitur, conscij, vtiliter, rateque sibi salutari experiuntur.

Ista igitur veterum loquendi formulæ cum nihil officiant doctrinæ Catholicæ dudum explicatæ de Sacramentorum vi atque salutari efficacia, nihil item fictitijs aduersariorum commentis patrocinentur, quasi inania sint gratiæ symbola, aut mera beneuolentiæ sigilla, quem non misereat Caluini verè miser, qui errore plus quam phanatico captus, clarissimam hanc, atque ex veterum Scriptorum suffragijs probatissimam de salutari Sacramentorum vi doctrinam audeat quasi exitialem, & Dei Ecclesiæ pestilentem suggillare: adeoque tanquam planè Diabolicam, inquit, & à Sophisticis Scholis confictam incusare? An non ista, dicam calumnia, an infania, Hieremiæ threnis habeat opus? An non illi meritò comminetur Esaias: Væ qui dicis bonum malum, & malum bonum: lucem tenebras, & tenebras lucem? Verum sic impijs hominibus in more positum est, vt rationibus, quibus quod volunt efficiant, destituti, Christianam doctrinam quod libet, appellant. Sic Iulianus Catholicum de Infantium peccato Originali dogma debacchabatur Cyprianum, Ambrosium, Augustinum de pestilentissimo Manichæorum fonte hausisse. Non est Caluine, non est hæc de Sacramentorum vi doctrina Ecclesijs pestilens, aut exitialis, sed saluberrima, atque in primis salutaris: Non est Diabolica, sed verè Apostolica, atque Scripturis diuinis consentanea: non est denique sophisticis in scholis conficta, sed ab Apostolis in initiò tradita, in Ecclesia Christi Catholica veterum Scriptorum studio semper conseruata, atque in hæc nostra nouissima vsque tempora perpetuo decursu deriuata ac propagata.

De doct. Christi.

vide Aug. contra Inid. lib. 6. cap. 23 de natu. CP. gratia.

Nunc

Nunc postquam edisseruimus, Scriptorumque veterum testimonijs confirmauimus, quamnam sit Sacramentorum natura atque vis, de eorum numero prius est agendum, quam singula pertractemus. Sacramentorum igitur partitionem aduersarij non modò à nobis variè, sed à se quoque ipsi dissentientes, aliam atque aliam faciunt: neque sanè mirandum in specierum numero à Catholicis eos variare, qui toto, quod aiunt, cœlo à Sacramenti definitione, vt demonstratum est, aberrant. Illi enim aut vnum, vt Lutherus, aut duo tantum, vt Calvinus, & Philippus in Locis cõmunibus illis prioribus anno 22. editis, nec plura apud Augustinum inueniri vterque affirmare non veretur. In eaque sententia pertinaciter Calvinus persistens, loca quædam adfert, quibus dum imperitis fucum facere conatur, se ipse sciens prudens turpissimi erroris conuincit, vt quàm primùm demonstrabitur. Philippus verò cum etate factus prudentior, tria tantum agnoscit Sacramenta in Apologia Augustiana anno tricesimo.

1 C. vi. Polyp. ut 2 Luc. ius.

De numero Sacramentorum.

Aduersarij de Sacramentorum numero inter se ipsi non variant.

I. Lutherus vnum tantum.

II. Calvinus duo tantum.

III. Philippus duo tantum.

V. Philippus.

Postellus.

De D. Cypriano de Sacramentorum numero.

Cui & Confess. Vviremb. accedit. Verum nec hoc in numero sibi consistendum existimauit: siquidem in Locis anno 32. recuis, ex sua censura contra Symystrarum omnium sententiam quartum cuperet additum, suam quasi iuuenilem temeritatem senili tandem prudentia castigans: Mihi maximè placet, inquiens, etiam addi Baptismo, Cœnæ Dominicæ, & Absolutioni Ordinationem, vt vocant, id est, vocationem ad ministerium Euangelij, & publicam eius vocationis approbationem: quia hæc omnia mandato Euangelij preceptiuntur, vt ad Tit. Constitue Presbyteros, vt iussi. Et est addita promissio, & c. Euangelium est potentia Dei. Alius porro est ex istis nouo isthoc Spiritu afflatis, qui omnes omnium non hæreticorum modò, sed & Iudæorum atq; Turcarum adeò, ne dicam Atheorù conciliaturus cū Christiana veritate opinor, scribit se semper fuisse credita Sacramenta, licet alicubi septè. Sic enim est in libello, cui ab omnium monstrorum conciliatione nomè Panthenosia fictu est: cuius equidè plurimis ex causis haud futilibus authorem opinor Vvilhel. Postellum, qui se in frontispicio Heliam fingit Pandocheum, quasi errantiu omnium (sua fallacia saluandorù hospitem. Verum hunc Sacramentorù siue binarium (nam de vno Sacramento, quod finxit Lutherus, si secundum Scripturas loquendum esset, cum Discipuli in eius verba vel iuratiissimi abominentur, non patitur rei absurditas, vt vel verbum addamus vnum) siue ternarium, siue deniq; quaternariu, atque adeò senarium cum tradito ab Apostolis, atque probato à maioribus Sacramentorum numero non pariter respondere, quam licet breuiter iuxta ac luculenter iam manifestabimus. D. itaque Cyprianus, clarissimù florentis Christianæ Ecclesiæ lumè, vbi in Sermone, cui de pedum ablutione titulum fecit, Baptismi & aliorum Sacramentorù meminisset, doceret Petrus quæ sit, inquiens, Baptismi & aliorum Sacramentorum stabilitas, è vestigio per distributionem subiecit: Nam Baptismum reperti, inquit, Ecclesiasticæ prohibent regulæ. Nemo sacros ordines semel datos renouat, nemo sacro oleo lita iterum linit aut consecrat, nemo impositioni manuum vel ministerijs derogat Sacerdotum. Ipse summus Sacerdos est sui Sacramenti institutor & author, in cæteris homines Spiritum sanctum habere doctorem, & sicut par est Spiritui S. & Christo diuinitas: ita suis institutis equa est authoritas & potestas: nec minus ratu est, quod dictante Spiritu sancto Apostoli tradiderunt, quam quod ipse tradidit, & in sui commemorationem fieri præcepit. Quæ aurea prorsus D. Cypriani verba, scum apud Euangelicos istos ille præ cæteris ferè omnibus Orthodoxis Scriptoribus fidem mereatur irrefragatam, accuratiori studio duximus trutinanda, quod maximum in rem præsentem adferant operæpretium. Luculenter enim perspecta multorum dogmatum, cum Catholicorum solidissima continent firmita, tum hæreticorum vanissima demonstrant nugameta. Hic igitur, hic mihi aduigilate Euangelici, omniq; excussa oscitantia, animis adeste presentes, vt D. Cypri. tan- toperè vobis celebratum de Sacramentorum numero, de diuina Traditionis

nostræ autoritate, de quæ regularum non scriptarum potestate salubriter au-
 diatis nostrarum controuersiarum iudicem incorruptissimum. Docetur ergo
 Petrus quæ sit, inquit, Baptismi & aliorum Sacramentorum stabilitas.
 Auditis ne illud, Baptismi & aliorum Sacramentorum? Quis ergo locus no-
 uo vestro dogmati contra omnem antiquitatis doctrinam conficere de vno
 tantum aut de duobus tantum Sacramentis est reliquus? Quod si quis & hic
 errori suo ex illa Sacramentorum voce latibulum quærat, è vestigio à D.
 Cypr. Catholicæ veritatis propugnatore propellitur, excluditur, atque profliga-
 tur. Nam illud quod superioribus verbis simpliciter adseuerabat Baptismi &
 aliorum sacramentorum, disertè per distributionem confirmat. Nam Baptis-
 mum repeti (inquit) Ecclesiasticæ prohibent regulæ, & semel sanctificatis nul-
 la deinceps manus consecrans præsumit accedere, quia contumelia esset Spiritus
 sancti, si euacuari possit, quod ille sanctificat, vel aliena sanctificatio emen-
 daret, quod ille semel statuit & confirmat. Nemo sacros ordines semel datos
 iterum renouat, nemo sacro oleo lita iterum linit, aut consecrat, nemo imposi-
 tioni manu vel ministerijs derogat Sacerdotum. Hic Evangelici animum
 diligenter si aduertatis, non fuerit sanè arduum agnoscere, quam vos à rectâ
 Evangelicæ veritatis semita toto aberretis cælo. Auditis D. Cyprianum illum
 summa iniuria ad vestræ perfidiæ partes defendendas aliquando derortu, sa-
 cros ordines & Sanctificationem, quam hodie (vt libri huius cap. 27. demonstra-
 bitur) Confirmationem vocamus, inter Sacramenta Christiana connumerare,
 idque non in leui aliqua exercendi causa ingenij disceptatiuncula: non in
 coacta aduersum hostes velitatiuncula: sed in graui apud Christianos concio-
 ne, sed in seria populi sui in fide Catholica institutione, sed in meditata ouiu
 suæ fidei creditarum eruditione. Porro si nondum vobis persuadet simplex aded
 atque apertissima veritatis Evangelicæ professio, qua D. Cyprianus Catholicam
 Christianæ Ecclesiæ sui seculi fidem atque doctrinam suis ouiculis proponit,
 velut nulli indubitam atque omnibus certissimam: illud saltè respicere vos
 cogat, quod in multo firmissimum simplicis illius assertæ veritatis adducit pa-
 trocinium, nulla arte dissolui nescium, nulla impudentia inficiandum, nulla
 strophæ, vtut Sophistica, labefactandum. Ipse, inquit, summus Sacerdos sui est
 Sacramenti institutor & author, in cæteris homines Spiritu sanctum habere
 doctore. Et sicut par est Spiritui S. & Christo diuinitas, ita est in suis institutis
 æqua autoritas & potestas. Nec minus ratum est, quod dictante Spiritu san-
 cto Apostoli tradiderunt, quam quod ipse tradidit, & in sui commemoratio-
 nem fieri præcepit. Manet singulis propria dignitas, & vniformis in suo genere
 stat actio omnium. Nihil addi, nihil subtrahi, nihil potest corrigi vel mutari.
 Quid ista Cypriani confirmatione apertius? quid firmissus? quid flagitari queat
 neruosius? An hic vllum vobis restat effugium? an vllum relictu diuerticulū?
 an reliquum aliquod superest noui istius erroris latibulum? Auditis Baptis-
 mo & S. Eucharistiæ vestro etiam iudicio Sacramentis, additam vocem, In cæ-
 teris, vt nec exoleto Lutheri de tribus tantum Sacramentis dogmati, nec nouo
 Lutherianorum errori, de tantum duobus, locus vllus sit reliquus apud eos,
 quibus vel mentis vnciola superest sana. Videtis igitur profusus pari eiusdem
 diuinæ autoritatis momento, quatuor illa Sacramenta hic à Cypr. comme-
 morata, Christianis omnino omnibus indubitato esse suscipienda: Quod, in-
 quit, eadem sit spiritui sancto & Christo diuinitas, eadem doctrinæ amborum
 autoritas, eadem Sacramentorum per vtrosque institutorum potestas. Quod si vos
 offendat homines aliorum illorum Sacramentorum institutores, animum di-
 ligenter aduertite, Cypr. offendiculum planè de medio sustulit: Nec minus,
 inquit, ratum est, quod dictante Spiritu sancto Apostoli tradiderunt, quam
 quod ipse tradidit. Videtis, quanta impietate Christi Spiritum violatis, dum
 Sacramenta ab eo quidem instituta, sed per Apostolos tradita, Christi Eccle-
 siæ subtrahitis. Videtis, quam temerario cum sacrilegio sacrosancta Sacra-
 menta à Christo instituta temeratis, dum alia æquè, imò non minus rata,
 infir-

Baptismus

Confirmatio

Ordo

Abfolutio

Sanctificatio hodie Confirmatio

Ratio à D. Cypr. addit supra Sacramentorum numero

Sacramentorum confirmatio

infirmis: videtis, in quæ hæreseon præcipitia vestros sectatores, vosque ipsos,
 si modò animo tenetis, quod libellis toties abortientibus & Cameleontis spe-
 ciem præ dogmatum varia inconstantia præ se ferentibus, orbi legendum ex-
 trudit, dum solam Scripturam Christianæ fidei regulam, atque vnam salu-
 taris doctrinæ magistram imperitissimè sectamini. Quid igitur ad mentis sa-
 nitatem recuperandam, atque constantem semel Euangelicæ fidei doctrinam
 retinendam sit vobis reliquum, hic sapienter velim aduertatis, cuiusque gra-
 uissima verba iudicio expendatis: vnicum scilicet restare sanæ mentis, veræ-
 que fidei Christianæ remedium, quo imbuti, Cypriano illo orbis totius (ait
 Nazianzenus) miraculo, doctore, ab insana ista de Sacramentorum numero
 persuasione, omnium ferè errorum vestrorum scaturigine, recedatis: quo re-
 medio vestræ sanitati restituti, Ecclesiasticarum regularum (quæ, inquit, Ba-
 ptismum repeti prohibent) vim atque sacrosanctam auctoritatem à vobis ni-
 mium indignè cõculcarum, in pristinam honoris sedem atque dignitatem re-
 stituatis: quo denique remedio & sanati & confirmati, augustissimâ traditio-
 nis Ecclesiasticæ maiestatem semel agnoscatis, qua sola fretus, obiter quatuor
 hæc ex septem, Baptismum, Eucharistiam, Ordinem atque Confirmationem
 Sacramenta commemorando aurea ista Catholice Christi Ecclesiæ dogmata
 tanquam ex tripode pronunciat. Cuius si iudicium animabus vestris vt quàm
 maximè salutare, ita consilium Christi Ecclesiæ quàm maximè necessarium,
 & testimonium doctrinæ Catholice locupletissimum vos sequi non pudeat,
 Deum immortalem quanto tripudio istam vobis mentem esset gratulandum?
 quod ardentissimis votis assidui Deo Opt. Max. supplicare non cessamus. Ve-
 rum ad institutum recurrat oratio.

Na hæc D. Cypriani sententia erat sanè plus satis idonea, quæ ingenijs
 minimè contentiosis, nec suarum partium studio præoccupatis ad di-
 scendam Apostolicæ de Sacramentorum numero doctrinæ veritatem
 optimo merito faceret satis: quod & plura duobus, quod Calvinus negat, &
 plura, quam Lutherus, aliaque quam Philippus quatuor, enumerat: Aposto-
 los, inquit, imò Spiritum ipsum Sanctum, non minus ratè, quam Christus
 Eucharistiam, Ecclesijs alia à Baptismo Sacramenta tradidisse, tam disertè
 quàm apertè pronunciat. Verùm aliorum quoque præcorum Patrum sen-
 tentiæ in huiusce quæstionis disceptationem sunt aduocandæ, non solum vt
 sui seculi doctrinam cum illa certò Apostolica ex D. Cypriano recitata, prorsus
 congruenter consentire contestentur: verum etiam, vt Catholicam nos-
 tram de Sacramentorum Septenario indignis hac tempestate medijs exagita-
 tam tueantur atque defendant. Quia igitur D. August. suffragio sese defensos
 gloriantur, sunt istis testimonijs, quæ ipsi pro se facere autumant, in ipsos retor-
 tis & alia adijcienda, quæ lucè quauis meridiana manifestius cæcas istas nouel-
 lorum errorum caligines illustrent. Principio veniat in medium Caluini ra-
 tio, qua duo tantum apud Eccl. Scriptores Sacramenta inueniri confirmat:
 quum de ijs, inquit, signis loquuntur, quæ diuinæ in nos gratiæ testimonia esse
 debent, duobus istis Bapt. & Eucharistia cõtenti sunt. Ne quis falsò iactari hoc
 à me putet, pauca Augustini testimonia hic referam ad Ianuarium: Primò te-
 nere te volo, &c. vnde Sacramentis numero paucissimis, obseruatione facili-
 mis, significatione præstantissimis societatem noui populi colligauit: sicuti
 est Baptismus Trinitatis nomine consecratus, & cõmunicatio corporis & san-
 guinis domini, & si quid aliud in Scripturis Canonicis cõmendatur. At quor-
 sum hoc tertiu colon obsecro Caluine, apposuit Aug. Et si quid aliud, si duo
 bus illis, quod tu tam inconsiderata temeritate affirmas, fuit cõtentus Sacra-
 mentis? Hæc sanè verborum formula alium longè sensum Lectori veritatis
 studioso insinuat, quem tu oculis ad recipiendum clarissime lucis fulgorè per-
 tinaciter clausis non minus miserè, quàm callidè dissimulas: quasi illa tibi aut
 non intellecta nihil loquatur, aut de superfluo adiecta videatur. Deuisset sa-
 nè tuum istud pectus simulatis aded eruendæ doctrinæ Ecclesiæ ardoribus
 flagrans

Plura duobus Sacramenta esse Augustinus Passibus contra Caluini

Apud Aug. Plura Sacramenta esse Augustinus

Sua se gladio iugulat ipse Caluini

flagrans in leuissimam saltem animi hæsitatiunculam adduxisse, ne Augustinus forte plura alicubi disertioribus recenscat verbis Sacramenta, quod hic Lectori non dormitanti, nec fraudis studio connuenti haud obscure quidem subindicauit, quam tu tibi habebas persuasissimum, quantum quidem tui sanè ex verbis licet intelligere. Nam de tuo conscientia iudicio Christum Iesum uiuorum & mortuorum Dominum tibi relinquentes iudicem, nihil dicimus.

Quò igitur hunc scrupulum, si cui fortè oboriatur, prorsus eximeres, alterum callidè profers Aug. locum, qui tenues veritatis ex priori subemicantis scintillas, vt tibi videbatur, obscuret, cum alios isthoc longè illustriores haud dubiè tibi perlectos & perspectos, quod ex ipsorum capitum, quibus includitur, tuis recitationibus probetur hanc in rem declarandam adducere potuisses, si res animo tibi candido atque sincero veritatis non obscurandæ, sed illustrandæ studio gereretur. Quid igitur tuas partes iuuat, quòd in doctrina Christiana lib. 3. cap. 9. nò nisi duorù illorù nominatim meminerit? An vt suspicaris, non esse verisimile prætermisurù fuisse Sacramentorù septenarium, si tunc fuisset in Ecclesia institutus? Haud quaquàm sanè. Contrà potius, quòd non affirmat duo tantum esse, plura esse credidit. Quid igitur ea, inquis, subticuit? quòd de signorù non agebatur numero sed natura, sed vi, sed efficiencia, quibus noui populi societas à Christo est colligata. Quod cum ista duo, baptisimus & Eucharistia præ cæteris præcipuè præsent atque efficiant, his duobus in præsentia contentus, alia silentio præteribat.

Sed cur non omnia accensuit, cum sit aliàs, inquis, in obseruandis numeris curiosior quàm necesse foret? quia hominibus in Catholica Apostolicè fidei doctrina institutis, & perseverantibus scribens, rauca nondum vestra audierat murmura contra saluberrimum Sacramentorum numerù obstrepentia. Cur putamus? nisi quia disputans in Catholica Ecclesia, non se aliter intelligi arbitrabatur: tali questione nullus pulsabatur: vobis nondum litigantibus securius loquebatur.

Vis ne audire, quid nam hac de disputatione ipse apertissimè dixerit? sed vnde potissimum indubitato constet, Augu. ipsum plura duobus credidisse Sacramenta? Sanè ex ijs præcipuè locis, quæ Caluinus ipse in Sacramētis corrumpeudis, accidendis, euerendis denique adfert: vt hinc perbellum eius in suam noui Euangelij doctrinā studiū tibi Lector candidè fiat notissimū, quàm mala cū fide, imò perniciose cū fraude, in re post hominū memoriā maximè salutarī verferetur, vtq; eius in adferendis PP. testimonijs fides in re ista multò maxima semel perspecta, in minimis etiā, vbi à Catholicis dissentit, sit meritò suspecta.

Audi igitur Caluine, vel nunc tandem post istam diuturnam adedò dissimulationem, August. disertissimis verbis suam de sacramentorum numero sententiam explanantem, an duo duntaxat, an plura potius crediderit, quem iam dudum in silentio lectum audire surdus nolebas. Caput illud 14. lib. contra Faust. 19. toties abs te frustulatum recitatum, an non luculenter nobis indubitatum eius iudicium contestetur? Si ergo antiqui iusti, inquit, pro illis nunciatiuis Sacramentis de rerum nondum impletarum figuris, omnia dura & horrenda perpeti parati fuerūt, & pleriq; percessi sunt: Si tres pueros Danielemq; prædicamus, & c. si Machabæos præferimus, quantò magis pro Baptismo Christi, pro Eucharistia Christi, pro signo Christi ad omnia perferenda paratior esse debet Christianus? Atqui signū Christi audio, inquis, quid tum? an crucis

consignatio inter Sacramenta tibi videatur accensenda? Certè non ea quidē, quam ex Priscorum more ad omnem motum, ad calceatum, vt Tertull. ait, ad mensas, ad cubilia, ad sedilia, quæcunq; nos exeret conuersatio, adhibem⁹, quam & in fronte & ante domus (² vt Iulian. Apostata exprobrat) pingimus Catholicis: sed quæ solēnter peculiari cū ritu in Catholica celebratur ecclesia. Eho, illam nē mihi dicis, quam cornuti vestri Episcopi cum pinguedine anhelitus fœtore duntaxat inquinata, & verborum murmure incantata fronti

Altera claua Caluini manibus extorta.

Cur alibi D. Aug. duo tantum Sacramentorum nominatim præ alijs meminerit.

Et loca à Caluino viciatim ipse recellit.

Augustina hic enume rat.

Saluaticæ

De coronis militis Ihu ² ad vsq. ³ Sic talis ⁴ aut Apo ⁵ At. libri ⁶ conu. gum ⁷ gelia. ⁸ Vide p. 9. ⁹ ril. lib. 6.

impri-

Imprimunt: Consigno te, inquires, signo crucis? hanc sanè ipsam, vtut eam conuictis, post suo loco depellendis, & lœdorijs vel Turca homine indignissimis, nedum Christiano, egregio scilicet Euangelicæ modestiæ professore, profcindas. Nam de signo Christi, quod non minus Sacramentum sit, quàm aut Baptisimus aut Eucharistia, August. fuisse loquutum, vel ex eo solo prudenti lectori fiat perspicuum, quod de Sacramentis loquutus, quorum Vis inenarrabiliter plurimum valet, illis veteribus Mosaicis tria ista noua Christiana opponat: à minori colligens, multò magis dura omnia & horrenda Christianis, quàm Iudæis pro Sacramentis esse perferenda. Porrò signi Christi vocabulo August. ex suæ ætatis consuetudine illud Christianæ Ecclesiæ notauit Sacramentum, quod olim primitiis à ritu appellabatur Manuum impositio, & hodie ab effectu, Confirmatio. Varijs enim ætatibus eandem rem vario fuisse dictam nomine, videre est apud veteres Scriptores. Quod enim Apostolorum ætate notabatur Manuum impositione, quæ Apostolorum fuit propria, vti Act. 8. hoc Cypr. seculo per signaculum Dominicum, apud Græcos signum Domini, teste Iacobo Diac. Heliopoleos in vita Pèlagiæ, August. tempore per Africam signum Christi, qui & Sacramentum chrisimatis & oleum sanctificatum appellat: nunc ab effectu nomen habet Confirmatio. Sicut enim à Sacramenti verbo seu forma, quod Scholæ vocant, Baptizo te, dicitur baptisimus: & ab illo, Absoluo te, Absolutio: & ab illo, Consigno te, Consignatio, Signum Christi, & signum Domini: ita quòd consignatorum hoc Christi signū confirmet animos, ne aut ludibrijs victos pudeat professionis Christianæ, aut vitæ huius incommotis terrores pigeat spei Euangelicæ; distanti equidem arbitror Confirmationem: Sed de hoc suo dicitur aptius loco. Cæterum ne quis in præsentia dubitet Augustinum loco citato aliud nouè legis Sacramentum intellexisse præter Baptisimum & Eucharistiam, ex alijs præterea eiusdem scriptis superest demonstrandum. Docens itaque August. lib. 5. contra Donat. cap. 20. Deum non impediri altaribus ab hæreticis erectis, quò minus suis, inquit, Sacramentis adesse dignetur, cum ad verba, quæ procedunt ex ore hominidæ, possit oleum sanctificare. Si ergo ad hoc valet, quod dictum est in Evangelio: Deus peccatorem non audit, vt per peccatorem Sacramenta non celebrantur: quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel super aquam Baptisimi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponitur? Quo in loco quum Ecclesiasticorum proprii nominis Sacramentorum catalogum texens, quatuor enumeret; Baptisimum scilicet, oleum sanctificatum, siue sacramentum Chrisimatis, siue Christi signū, quod dicebat, Eucharistiam deinde, atque manus impositionem siue absolutionem (vt in Poenitentia docebitur ex Cypr. & Hiero. alijsq; que) quid hinc quæso præter aures veri auditrices, animumque iudicij verè Augustiniani æquum arbitrum in aduersarijs desideremus? Denique ne quis Caluino, alijsq; supersit tergiversandi locus, vnicum ad hæc promendum est D. August. testimoniū, quod ad rem præsentem in controuersia positam clariss. verbis disceptandam atque dirimendam in primis faciat. Donatistæ in Africa Schismaticis sese solos iactabāt Christianos, solumque ab suæ factionis hominibus Baptisimum conferri salutarem: eos verò qui ab Ecclesia recederent, quam penes se solos hallucinantes somniabant, baptisimum amittere distitantes. Verum solidiss. Catholicorum refutati argumentis sententia immutata, non eos baptisimum amittere debebant, sed ius dandi tamen. Quod multis modis frustra & inaniter à Donatistis dictum ostendens August. lib. 2. contra epist. Parni. cap. 13. Sacramenti ordinationis meminit. Primo, inquit, quia nulla ostenditur causa, cur ille qui Baptisimum amittere non potest, ius dandi amittere possit: vtrumque enim Sacramentum est, & quadam Consecratione vtrumque homini datur: illud cum Baptizatur, istud cum Ordinatur: ideoque in Catholica vtrumque non licet iterari: & paulò post: Sed si nos malè facimus, ipsi explicet, quomodo Sacramentū Baptizati nō possit amitti, & Sacramentū Ordinati possit amitti: quoniam

Caluini manibus extorta.

Signū Christi olim, nūc Confirmatio. Vide infra cap. 26.

Ad 2. quæstio hic enume rat Sacramenta.

Quintum ordinationis Sacramentū D. August. agnoscit.

Exorcismus
verissima est
vindicata.
Catechismus
quid.

hactenus impotentiſſimo eripitur prorsus, atque manu mittitur, in veramque
a miserrima Tyranni illius seruitute verbo Exorcistæ quadam efficacissima,
veraque vindicta libertatem asseritur atque vindicatur. Deinde pristino illi
Domino, eiusque pompis atque operibus abrenunciens ad Catechismum, quod
est, arcanam atque agraphon Christianæ fidei institutionem admittitur, ac
tum demum quod satis est nostrorum mysteriorum eruditus, oleoque sacro
illitus, ac sale aspersus, cæterisque ritibus præparatus, ad sacrum fontem acce-
dit Baptizandus. Cæterum quia Catechismus extra quæstionem est positus, nõ
est eius tractatio diffusior instituenda. Sed Exorcismi hodie passim non con-
tempti modò, sed irrisi etiam atq; proculcati defensio nobis necessariò est sus-
cipienda, sicuti & Abrenunciationis, quæ ab aduersariis quibusdam reti-
netur, ab alijs exploditur: Chrismatis quoque, & consecrati salis, fontis, & si-
milium maioris momenti rituum: quos ubi ex doctrina certò Apostolica, &
indubitato Catholica traditos rectè nobis obseruari monstrauerimus, reli-
quos etiam illos minoris momenti ritus, cereum dico, saliuam, vestem candi-
dam, similesque hominibus minimè contentiosis abundè probatos fore con-
fidimus, quòd hi, quasi vmbra corpus, illos sequantur.

Exorcismi
antiquitas
et vtilitas

Exorcismum Baptizandorum aduersarij inutilem volunt esse cæremoni-
am, etsi vetustissimam, non tamen ab Apostolis, nec primariâ quoque, & an-
tiquâ Ecclesia in more atq; instituto habitam. Quod maiori ne impietate an
imperitia passim iactent, meritò diligens veterum Scriptorum Lector admi-
retur. Proinde supina isthac eorum imperitia, aut quòd equidem verius cre-
diderim, malignum agnitam dissimulandi veritatem studium, in initio ex vete-
rum doctrina est erudienda. Deinde saluberrimus, adeoque necessarius Exor-
cismi vsus demonstrandus. Ex Apostolica igitur doctrina Baptizandos antea
exorcisari, siue adiurari, Ioannes ille Chrysof. verbis planè aureis describit
"homil. cui titulus de Adam & Eva: Illud etiam, inquit, quod circa Baptizan-
dos in vniuerso mundo sancta Ecclesia, siue sint paruuli, siue iuuenes, vnifor-
miter agit, non otioso contemplerur intuitu: Quòd cum ad regenerationis
veniunt Sacramentum, non prius fontem vitæ ingrediuntur, quam Exorcis-
mis & exufflationibus Clericorum Spiritus ab eis immundus abigatur, & de-
inceps vasa eius eripiantur, in possessionem transata illius victoris, qui capti-
uam duxit captiuitatè, dedit dona hominibus. His ergo Ecclesiasticis regulis
& diuina sumptis autoritate documentis, ita, adiuuantè Domino, confirmati
sumus: & quæ sequuntur. Exorcismos itaque atque Baptizandorum exuffla-
tiones, non solum Chrysofomi seculo sancta Christi Ecclesia in vniuerso
seruabat mundo, sed ex regulis Ecclesiasticis atque diuina, inquit, sumptis au-
thoritate documentis. Hinc vt plurimis locis D. quoque Augustinus in vni-
uersa obseruatum fuisse testatur Catholica Ecclesia, lib. 2. cap. 18. de Nupt. &
concup. & eiusdem cap. 29.

Exorcismus
antiquissima
est traditio
Augustino
quam Ecclie
sua semper
tenuit.

Ita antiquissimam Ecclesiæ traditionem affirmat eodem capite, & per-
quam prisca traditionis autoritate concelebrari, vt habet lib. 2. cap. 40. de
gratia Christi & peccatorum origine, semperque eum Ecclesiam habuisse, sem-
perque tenuisse, Serm. 10. de verb. Apostol. Quæ perspicua duorum clarissi-
morum Catholicæ Christi Ecclesiæ luminum testimonia, an quis hominum
sui adeò sit nominis immemor, vt capite nondum ex caliginosis ignorantia
nebulis sublato, hallucinans dubitare pergat, vtrum Exorcismus Baptizandis
omnibus vniuerso prorsus Christiano orbe semper adhibitus, ab Apostolis
sui exordium duxerit, nec ne? Cum ille ex documentis diuina autoritate
sumptis, sic vbique factum dicat: hic ex antiquissima prisca traditionis au-
thoritate, imò Ecclesiam sic semper habuisse, semper tenuisse, hoc à Maiorum fi-
de percepisse, hæc vsque in finem perseveranter custodire, in acerrimis contra
Pelagianos prælijs asserat.

Toto autem orbe Christiano hunc Exorcisandi ritum, ante Baptisma ad-
hiberi solitum, si quis fortè istorum Academicorum fidelissimis illis prisca-
rum rerum

Vide Dion
Optatum Mi
leuitanum
lib. 4. f. 48.

Vide Nic
phorum.

rerum testibus minus quam par sit habens fidei, porro ambigat, is & Nazian-
zenum audiatur, graphicè veteres suæ Ecclesiæ ritus depingentem, in oratione
in sacrum Baptismum scripta: vbi decussis omnibus, quæ cunctantiores quos-
dam à Baptismate suscipiendo impediabant remoris, cam quoque studet a-
moliri, quæ ob prolixitatem Exorcismi delicatulis potuisset oboriri: *Μὴ δὲ
πρόσθετε ἑξορκισμὸν ἑπὶ τῶν βαπτιστέων, μήτε πρὸς τὸ μέγας ἀπαγορεύσεις, βιάσασθε ἐπὶ
καὶ ἀποτῆναι τὸ πρὸς τὸ χρίσμα
μα γρηγορότερον.*

D. quoque Optatus Mileuitanus in eandem scribit sententiam: Neminem
fugit, inquit lib. 4. cont. Perm. Donatistam, quòd omnis homo, qui nasci-
tur, quamuis de parentibus Christianis nascatur, sine Spiritu mundi esse non
possit, quem necesse sit ante salutare lauacrum ab homine excludi, & separari.
Hoc Exorcismus operatur, per quem Spiritus immundus depellitur, & in lo-
ca deserta fugatur.

Ad hæc cum ista Diaboli eiu ratio semper insufflationem habuerit coniu-
ctam, vt ex locis D. August. & Chrysof. paulò antè commemoratis est liqui-
dò agnoscere, haudquaquam fortè absurdus videatur, qui & D. Dionysij A-
reopagitæ Atheniensium Archiepiscopi à D. Paulo, quòd est apud Dionys.
Corinthium, epistola ad Athen. ordinati temporibus opinetur fuisse vsita-
tam. Is siquidem inter alios Baptismatis ritus in Ecclesiastica sua Hierarchia
(quem librum vnà cum alijs ceu germanum atque gentium secundò dudum
libro Dionys. Areopag. Pauli discipulo vindicabamus) meminit; Baptizandū
ad Occidentem conuersum, τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀπεστρεμμένους ἐμυσθῆναι
ἐν τῷ σατανῶν, & πρὸς τὰ ἄποσταλτοῦς ἐμολογήσασθαι, manus illuc obiectas habentem at-
que protendentem & propulsantem insufflare tertio in Satanam, insuper &
quæ sunt Abrenunciationis illius profiteri. Quæ exufflatio in Diabolum ter-
tio repetita, & manuum aufferatione illius Tyrannidem refugitantium fir-
mata, Abrenunciatione denique de qua postea fusiùs, consolidata, an aliò
quam ad Exorcismum spectet, vidèrit æquus rerum arbiter. Neque enim huc
pertinere non est censenda, quòd apud Dionys. ipse Baptizandus in Satanam
inset, cum apud Chrysof. & Aug. hoc ministris ascribatur, cum hic debapti-
zando adulo, atque iudicio maturo, illi contra de infantibus loquantur.

Ex quibus veterum Scriptorum testimonijs satis probatum appareat, cum
toto orbe hic salutaris in primis ritus fuerit ex tam prisca Traditionis autho-
ritate semper adhibitus, tum sumptis ex diuina autoritate documentis vbi-
que olim obseruatus, vt ex ijs Apostolicis meritò reputetur esse institutioni:
bus, quas D. Cyprian. Sacramentis Christianis commemorat ab Apostolis fuisse
adhibitas: Verborum solènitatis (inquit ferm. de Bapt. Christi & manifesta-
tione Trinitatis) & sacri inuocatio nominis, & signa institutionibus Apосто-
licis sacerdotum ministris attributa, visibile celebrat Sacramentum: rem verò
ipsam Spiritus sanctus format, & efficit, & consecrationibus visibilibus inuisi-
biliter manum totius bonitatis author apponit; & plenitudinem gratiæ vn-
ctiois diuinæ pinguedo sanctificationibus officialibus infundit, & rem Sacra-
menti consummat, & perficit. Declarat igitur huius Exorcismi Baptizando
vbique olim adhibiti antiquitatè, eius quoque vis, facultas, & efficientia pari
cum luce est manifestanda, tum breuitatè etiam perstringenda. Nam de alijs
Exorcismi speciebus infra in Ordinatione dicetur aptius ex D. Cypriano, Mi-
nutio Felice insigni Romani fori causidico Christiano, alijsque vetustissimis
Scriptoribus.

Vide Legem
Vlpiani no-
mine editam

Vam olim turpissimam ignominia notam Christianis nostris Maio-
ribus Vlpianus ille, nostræ religionis, ait Lactantius, hostis inurere co-
nabatur, Exorcizare scribens esse impostorum vocem, quo probro illa
tempestate moderatissimi quiue, qui videbantur, leuissimè nostrates nota-
bant, cam prorsus, vt equidem leuissimè dixerim, isthoc seculo aduersarij Ca-
tholicis exprobrant, quòd hanc Exorcismi cæremoniam vbique gentium
Baptizandis admoemus, quasi hominum arbitrio atque libidine, aut certè
leui

Exufflatio
baptizandi.

Allysi D. B.
ad gestus
abominatis,
manusque
auerſas.

Ritus quos-
dam siue vt
D. Cypria.
institutiones
Sacramentis
fuisse ab ipsis
Apostolis
adhibitos.

Exorcismi
efficit.

C. AP. IX.

Exorcismi
efficit.
Vlpianus
surreconsult-
um Exorciza-
re dicebat
impostorum
vocem, sic
Christianos

leui de causa, ait Calvinus, excogitatum, & quasi idololatria instrumentum quoddam. Quid? quod ille impius, ne dicam insanus, qui omnem Christianam Ecclesiam faciem foedissimis lœdoriarum & Sarcasimorum sputis contaminare conatus, debacchans euomebat:

*O Lavacris
nostri seculi
pœnas quo-
rum opera
Diabolus
Liberi pro-
mouet Euan-
gelium.*

*Ergo cruce pingit primùm, exufflatq; potenter
Demonas, & crucebus mandat discedere verbis:
Scilicet, infantes habitari à Damone credit,
Quos populus Christi & Sancti genuere parentes.*

*Cur Satan
hodie ita Ex-
orcismi ad
ducere in
contemptum
moliantur.*

*Perfundato
Exorcismo
adversarij si-
cilius impi-
sua de Bapti-
simo dogma
sa stant dâ.*

Quantum isthæc verborum sacrilegia prophanam vel Pelagianorum omnium post Christianæ religionis memoriam hæreticorū in salutem Christi Seruatoris gratiam maximè iniuriorum superent impietatem, in Baptismi effectis statim demonstrandum erit. Certè non potuit ille Satan salutis humanæ hostis vt in festissimus, ita vaferrimus certissimæ nostræ per Baptismum saluti insidiari aut pernitiosius, aut fraudulentius, quàm suæ ex atrio hucusque trāquillè possessio exturbationis præludia euerteret: quàm nostræ ex eius seruitute plus quàm Aegyptia manumissionis primordia perturbando: quàm sacra hæc veræ libertatis per Dei filium calamitosissimis Adæ filijs afferendæ initia profligando. Siquidem videbat veterator ille callidissimus, cuius tantquam manus opere, sic animus insidiandi vsu, atque maligno in nos studio occalluit, certissimam sese viam ad Baptismi vires mirificè salutare non modò labefactandas, sed frangendas etiam sese hac ratione præstruere. Nec sanè sua illum fecellit coniectura. Qui namque Exorcismum meliorem ferè Baptismatis apparatus, exceptis Catechismo, Symbolique confessione, partem semel abiectam proculcarunt, ita Baptismum quoque ipsum sacrilegis planè accisionibus dilacerarunt, vt præter inane ac propè merū Baptismi vocabulum reseruarint nihil. Nam ex perfundata Exorcismi facultate ad impia ista dogmata plus quàm Pelagiana de vana Baptismi efficacia facilius erat gradus: quibus asserere nequidquam dispudet, Baptizatos non verè à peccatorum fordibus mundatos ablui, sed Christi iustitia fordidos tegi: non à serpentis illius venenoso morfu sanari, sed venenatos atque superbæ illius afflatu semper infectos perseverare: non verè animas per Baptismum iustificari, aut pristinae suæ integritati restitui, sed perpetuis peccatorum vinculis irretitas, atque iniustitia indelebili contaminatas Deo semper esse odibiles, licet in Christi gratiam dissimulatis vitijs eas suo amore Pater complectatur, sibiq; gratissimas habeat. Quasi verò pernitiosum Adæ peccatum salutari illo Christi Iesu dono sit aut maius, aut potentius, aut vlla conuentio Christi cum Belial, lucisue cum tenebris: aut purissimi Spiritus sancti templum qui non fictos modò, sed corpus etiam peccatis subditū fugitat, impurissimi Cacodæmonis turpissima simul ob non delctas, vt aiunt, sed dissimulatas, non abutas, sed obuolutas impietatis, iniustitiæ, or: nisi que iniquitatis fordes larua esse queat. Sed hæc in baptisimi effecta differamus, modò Exorcismi vim demonstraturi.

*Homines in
vniuersum
omnes nasci
peccatores,
ideoque
Diaboli ma-
cipia miseri.*

Qui facit peccatum, seruus est peccati, ait in concione illa vera Euangelica ad Phariseos ierosolymis habita Christus humani generis Saluator vnicus. Quare cum ad vnum omnes in Adami peccauerimus, pactumque Dei irritum fecerimus, qui obsecro fieri potest, vt ad non vnum quoque omnes peccati serui atque miserima nascamur mancipia? Ceterum cum peccati seruitute in ærumnosissimam redigamur Diaboli potestatem, merum in nos mortales in foelicissimos vitæ ac necis possidet imperium, vnde non nisi vnus Saluatoris atque singularis redemptoris Christi Iesu copiosissima redemptione redimi, potentissimo auxilio in pristinam libertatem vindicari, salutariq; opere in veram possumus salutem restitui, atque reparari. Hanc humani generis ab interitus sui labe instauracionem, atque à pernicie salutem, Christus Saluator, vt per salutaria suæ Christianæ Ecclesiæ Sacramenta perficere dignatur, quod superius est demonstratum: ita per baptismum foelicissimè auspiciatur. Verum quia in Christi familiam recipi, aut in eius corpus, quod est Ecclesia, inferi non

*Rom. 6.
1. Cor. 3.*

Sap. 11.

*Ioa. 3.
Rom. 5.*

Gen. 14.

Psal. 50.

Psal. 101.

Matth. 1.

Act. 3.

non possumus, nisi ex pristini Domini regno atque dominatione emancipati, cuius que corpore, quod est Babylon illa magna, euulsi, hinc sacris Exorcismorum formulis, quasi questionibus atque tormentis forensibus ille pristinus quidem dominus Sathan atque Diabolus ad verum dominum hominis à se dudum possessi, Deo Opt. Max. deberi agnoscendum reddendumque compellitur. Nos verò eidem ab illius potestate erui, eripimur, atq; liberamur. Quæ Catholica Ecclesiæ doctrina adè ante annos 1200. toto orbe fuit apud Christianos prorsus omnes indubitata, vt ne Pelagiani quidem, acerrimi licet gratiæ per Christum nobis allatæ hostes, infantulos è Diaboli potestate per Exorcismos erui & eripi inficiando non fuerint. Quemadmodum D. Augustinus 6. contra Iulianum. cap. 2. Sed id tu commemorare timuisti (quit, paruulos scilicet exorcizando & exufflando per totam Ecclesiam de potestate tenebrarum & principe mortis erui) tanquam ipse ab orbe toto exufflatus esses, si huic exufflationi, qua Princeps mundi & à paruulis eijcitur foras, contradicere voluisses. Quod autem re ipsa, non per lusum, aut fallam imaginis speciem, efficiat in Baptizandis, quod præ se fert, notius est non dormitantibus Scriptorū veterum lectoribus, quàm vllam vt admittat dubitacionem. In veritate itaque non in falsitate (ait Aug. lib. 7. de Nupt. & Concū. ca 20.) potestas Diabolica exorcizatur in paruulis, eique renunciant, quia per sua non possunt, per corda & ora gestantium, vt eruti à potestate tenebrarum, in regnum sui Domini transferantur. Et 2. cap. 18. Ac si accusat (inquit de libri illius, Pelagiani, Valerio Comiti à quopiam missi, authore loquens) Ecclesiam toto orbe diffusam, in qua vbique omnes baptizandi infantuli non ob aliud exufflantur, nisi vt ab eis Princeps mundi mittatur foras, à quo necesse est vasa iræ possideantur, cum ex Adam nascuntur, si in Christo non renascantur. Et eiusdem cap. 29. Hos iste audeat, Ambrosium & gloriosissimæ coronæ Cyprianū, dicere Manichæos (propter defensionem in paruulis Originale peccatum) & anti- quissimam Ecclesiæ traditionem isto nefario crimine aspergat, qua exorcizantur, & vt dixi, exufflantur paruuli, vt in regnum Christi à potestate tenebrarum, hoc est, Diaboli & Anglorum eius eruti transferantur. Et aduersus Iulianum lib. 6. cap. 2. Sed etsi nulla ratione indagetur (modus scilicet transmissi in paruulos originalis peccati) nullo sermone explicetur, verum est tamen, quod antiquitus veraci fide Catholica prædicatur & creditur per Ecclesiam totā, quæ filios fidelium nec exorcizaret nec exufflaret, si non eos de potestate tenebrarū, & principe mortis erueret. Sic & Optatus Mileuitanus nullū nasci sine spiritu mūdi, què ante Baptisma necesse sit excludi. Hoc exorcismus operatur, inquit lib. 4. per quem spiritus immundus depellitur & fugatur. Quibus sententijs, vt Africanæ fidei Orientalis quoque accedat & Occidentalis, quod dogma de salutari Exorcismorum efficacia prorsus probetur Catholice, concorditer suffragatur & Diui Ioannis Chryostomi calculus Homilia de Adam & Eua dudum recitata, quod non prius in vniuerso mundo fontem vitæ ingrediuntur, siue adulti, siue infantuli baptizandi, quàm Exorcismis & exufflationibus Clericorum Spiritus ab eis immundus abigatur, & deinceps vasa eius eripiantur in possessionem translata illius victoris, qui captiuitatem dedit dona hominibus. Diuus quoque Celestinus Romanæ Ecclesiæ Episcopus sanctissimus, idemque doctissimus, in epistola ad Galliarum Episcopos scripta, vbi auream illam vulgatæ Chryostomi versionis sententiam iam nunc recitaram rememorat.

*Exorcismus
Diabolus ba-
ptizandi do-
minus expel-
litur.*

*Quod Exor-
cismus verè
efficiat, quod
præ se fert.*

*Diabolus Ex-
orcismo ve-
rè pellitur.*

*Diuus Opta-
tus.*

*Chryso-
stomus.*

Celestinus.

C. AP. X.

Onfirmato nunc ex doctrina certò Apostolica atque indubitato Catholica Exorcismis, cuiusque facultate, efficacia, vi atque necessitate clarissimis veterum Scriptorum testimonijs declarata, restrictè admodum & doctrina de peccato Originali Apostolica simul & Catholica ex Parrum monumentis est depromenda. Cum enim huius potissimum delicti vitio in calamitosissimam istam Diaboli uisissimi Tyranni seruitutem vniuersum hominum genus sit prolapsū, re-

*Paruulis
propter om-
nes originali-
nes peccata
nasci contā-
minatos.*

Et ordine post ostēsam Diaboli in nos potestatem, qua nos captiuos detinet, atque nostrā per Exorcismum liberationis & manumissionis principium, ipse deinceps vitiorum omnium fons est perquirendus, vnde ceu perpetuus contagionis riuulus, damnatio in paruulos profuit, & in adultos perpetua vitiorum, ni cohibeatur, flumina promanant. Quare initio ostendendum erit, infantes planē omnes ex Adamo nostri generis origine, siue per fideles nascantur parentes, siue infideles, Originale istud contrahere peccatum atque vitium. Quod quidem Catholicæ Christi Ecclesiæ dogma olim à Pelagianis acutissimis simul & eloquentissimis hominibus fuit acerrimè oppugnatum, sed inuidis illis propugnatoribus Augustino, Hieronymo, Innocentio, Prospero, alijsque strenuè defensatum, atque Concilijs aliquot numerosis, Orientali, Africanis, atque Aurasiano, magno denique Ecclesiarum omnium consensu concorditer damnatum. Verum illam veterum Patrum sententiam, Nullos esse hæreseon errores adeo absurdos, qui non sectatores, imò defensores inueniant, nostra isthęc miserrima tempora multò verissimam fuisse nimis verè tam contestantur, quàm experiuntur: per quos inter alia damnatissimarum olim opinionum portenta fecundissimè passim repullulantia, & istud ab orco perniciosissimè in lucem reuocatur. Quid igitur Lector Christiane hęc aliud, quàm Originalem illam doctrinam certò Apostolicam atque Catholicam consulamus, vnde ceu ex perpetuo fonte nostra Catholicæ Ecclesiæ de Originali infantulorum peccato promanant doctrina? Apostolis igitur hanc doctrinam acceptam esse referendam, non modò suis in epist. ad Rom. Comment. disertè docet Origenes: Pro peccato, inquit, Originali tollendo Ecclesiam ab Apostolis Traditionem accepisse, vt paruulos etiam baptizet: sed & ipse quoque D. Augustinus in elaboratissimo illo aduersus Iulianū opere clarissima voce contestatur. Postquàm enim ex probatissimis, sanctissimisque Christianæ fidei propagatoribus simul & propugnatoribus, Irenæo, inquam, Cypriano, Reticio Augustodunensi, Olympo Hispano, Hilario, atq; Ambrosio manifestissimè hanc de peccato paruulorum Originali doctrinam confirmasset Catholicam aduersus Iuliani calumnias, qui ex infanissimo Manichææ pestis errore Augustinum id docuisse blaterabat, ita post pauca; cum & Innocētij Ecclesiæ gloriosissimo primi Apostolorum martyrio fundatæ præsidis adposuisset, calculi subtexit: Quid enim potuit vir ille sanctus, inquit, Africanis respondere Concilijs, nisi quod antiquitūs Apostolica sedes & Romana cum cæteris tenet peruefueranter Ecceſia? Et tamen eius successorem crimine præuacationis accusas, quia doctrinæ Apostolicæ & sui decessoris crimine præuacationis accusas, quia doctrinæ Apostolicæ & sui decessoris sententiæ noluit refragari. En tibi, hanc de doctrina peccati in paruulis Originalis doctrinam disertè dicit Apostolicam, & quam sedes Romana, eademque Apostolica cum cæteris antiquitūs traditam tenet peruefueranter. Porro eandem fuisse per vniuersum orbem doctrinam Catholicam ante annos mille ducentos, sicuti iamiam recitati Ecclesiæ Occidentalis defensores & rectores, ait Augustinus, concorditer profitentur: ita & clarissima illa Orientalis Ecclesiæ lumina Gregorius Nissenus, Basilus, Chrysostomus & Hieronymus, qui ex Occidentali ad Orientalem transijt Ecclesiam, eodem contra Iulianum libro manifestissimè declarant. Quorum testimonia si quis fortè requirat, nos breuitati studentes eum ad aureum illud D. Augustini contra Iulianum opus remittimus.

Infantes originali esse peccato conuictos, probatur ex doctrina certò Apostolica.

Peccatum originale olim Iulianum Pelagianum ex Manichæorum errore Catholicos haussisse calumniatur.

C. AP. XI. Quod christiani etiam liberi eodem originali peccato nascuntur conuicti.

AT de Christianorum liberis, inquit, quod ex sanctis sancti atq; mundi nascantur citra originis vitium, est credendum. De infidelibus autem ceu immundis, minus mirum est nasci immundos. Hoc illud est Iuliani illius sophisma, quo Catholicam olim oppugnabat doctrinam, Non peccat iste, qui nascitur: non peccat ille, qui genuit: non peccat ille, qui condidit. Per quas igitur rimas inter tot præsidia innocentie peccatum singis ingressum? Istud humani ingenij non tam nouum commentum, quàm ex veteribus erroribus mutuatum, eisdem Scripturarum verbis, per vnum hominem

nem peccatum intravit in mundum, & eisdem priscorum Patrum refutatur sententijs, quibus infantium originale probatur peccatum. Cum enim totum infantulorum populum; vniuersumque hominum genus prima natiuitate contagium contrahere mortis antiquæ, atque in commune damnatum esse, disertissimæ Diuorum Irenæi, Cypriani, atque ad Olympiam Chrysostomi apud August. sententiæ pronunciant, vt aliòs suffragatores prætereamus, quis adeò sit omnis prorsus iudicij expertus, vt Christianorū liberos foeliciores, quod ad primam ex carnali Adam pertinet generationem, cæca temeritate consultiſsimis illis iudicibus obstrepens audeat statuere, aut decernere? Quare nec quid sibi patrocinij apud D. August. putent superesse reliquum, eius quoque censura prophana isthęc aduersariorum temeritas est profligada. Sexta igitur contra Iulianum lib. initio, cum & D. Augustinus varias ex D. Paulo attulisset sententias, Vnum pro omnibus esse mortuum, 2. Cor. 5. Et cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Rom. 5. Rursum; Quicumque baptizati sumus in Christo, & sicut in Adam omnes moriuntur, sic & in Christo omnes viuificabuntur, quæ stabilimenta, inquit, fidei Christianæ, qui nititur asseruando, aut de solis adultis, aut non generaliter, vt quidam intelliguntur excepti, subuertitur, stantibus eis ipse subuertitur. Has, inquam, cum attulisset sententijs, quibus omnes in vniuersum cum adultis, tum infantuli sine Christo conuincantur peccato mortui, capite confectio in liberos quoque fidelium illas valere demonstrat. Nam cum Iulianus illis Augustini verbis, Quod dimissum est in parente, vt trahatur in prole, miris quidem modis sit, & quia modis ipse non facili ratione indagatur, nec sermone explicatur, ab infidelibus non creditur, mendaciter fuisse insidiatus, magna ex parte ea mutulando, hunc in modum fraudulentis eius calumnijs respondit: Sed etsi nulla ratione indagetur, nullo sermone explicetur: verum est tamen, quod antiquitūs veraci fidē Catholica prædicatur, & creditur per Ecclesiam totam: quæ FIDELIOS fidelium nec exorcizaret, nec exufflaret, si non eos de potestate tenearum, & à principē mortis erueret. Similiter 2. de Nuptijs, & Concup. cap. 18. commemorat, Pelagianum illum, qui Valerio Comiti suppresso nomine libellum miserat, Ecclesiam toto orbe diffusam accusare, in qua vbique omnes baptizandi infantuli non ob aliud exufflantur, nisi vt ab eis Princeps mundi mittatur foras, à quo necesse est vasa iræ possideantur, cum ex Adam nascuntur, si in Christo non renascantur. Et eiusdem capite decimo septimo, cum de vniuersa humani generis natura dixisset, in quantum homines, sunt bonum ex natura, cuius author est Deus: in quantum autem cum peccato nascuntur, peritura, si non renascantur, ad semen pertinent maledictum; ab initio illius antiquæ obedientiæ vitio: atroxuit, ab hac fide Apostolica atq; Catholica veracissima atque fundatissima, cum Pelaginis iste discedens, non vult nascere esse sub Diabolo, ne partuuli portentur ad Christum, vt eruantur à potestate tenebrarum, & in regnum ipsius transferantur. Verum igneum sibi videntur aduersarij vibrare telum, cum Apostolicæ illi atque Catholicæ de paruulorum ex Christianis natorum peccato originali obijciunt Pauli sententiam, Alioqui filij vestri immundi essent, hunc autem sancti sunt, 1. Cor. 7. Prorsus idem huic ex veteri nouo nouorum Pelagianorum argumento, respondendum est, quod priscis illis sui seculi Pelagianis respondit August. idipsum magno cum supercilio vrgentibus. Multi sunt, inquit, serm. de verbis Apost. modi sanctificatorum, & multi modi sanctificationis. Non enim omne quod sanctificatur, ad regnum coelorum mittitur, de esca nostra, dicit Apostolus, sanctificatur per verbum Dei & orationem. Disce ergo esse aliquem modum, & quasi vmbaculum quoddam sanctificationis, quod non sufficiat ad perceptionem salutis. Distat, & quid distet, Deo notum est. Tamen cum eum iam fidelem natū. Natum enim possunt dicere, non renatū. Et statim post, ostendens simili sanctificationis modo, virum infidelem per vxorē fidelem

Omnes propter homines peccato mortuos, nascuntur in Christianorum.

Fidelium filios cur Augustino vniuersa Ecclesia exorcizat

Omnes nascuntur ad semen peccati in maledictum.

An Christianorum liberum sunt immundi. Pelagianorum verus argumentum hodie renouatum, Augustini verbis dissoluitur.

Filij filij
perem nifi
baptizentur
Filij Chri
stianorum
damnantur
nifi baptizen
tur.

sanctificari, non tamen securitatem accipere, quod in regnum cœlorum intraturus est, & non baptizandus, non regenerandus, non Christi sanguine redimendus, conclusit: Quomodo ergo sanctificatur vir infidelis in vxore, & tamen perit, nisi baptizetur: sic filij Fidelium, etsi ad quendam modum sanctificati percunt tamen, si non fuerint baptizati. Sic & epist. 28. nullas paruulorum animas saluari sine Christiani Sacramenti participatione, quo regenerentur, adeoque iuxta Apostolicam doctrinam damnari paruulos etiam Christianorum non baptizatos.

Hæc doctrina ante Diui Augustini ætatem tam erat toto Christianorum orbe omnibus nota & indubitata, vt D. Optatus disertè scribat: Neminem fugit, quod omnis homo, inquit lib. 4. contra Perm. qui nascitur, quamuis de Christianis parentibus nascatur, sine spiritu mundi esse nõ possit, quem necesse sit ante salutare lauacrum excludi. Hoc Exorcismus operatur, per quẽ Spiritus immundus depellitur, & in loca deserta fugatur.

Eant nunc aduersarij, & salutarem illum Exorcizandi Baptizandos ritum, quasi inutilem rideant cæremoniã, aut hominum arbitrio atque libidine, aut leui saltem de causã garriãt excogitatum, aut quoddam idololatriæ sacrilegè blasphemum instrumentum, cum ex clarissimis vetustissimorum ante annos 1200. scriptorum testimonijs sit quauis meridiana luce manifestius declaratum, hunc ipsum Exorcismum, vt ab illo Vlpiano ignominiosè notatũ, ita aduersarijs nostri seculi impiè subannatum, ex doctrina certè Apostolica, atque indubitato Catholica Baptizandis prorsus siue adultis, siue infantulis, etiam ex Christianis prognatis, ob Originale illud peccatum, quo homines in vniuersum omnes nascimur contaminati, vbiq; & semper fuisse adhibitum.

C. AP. XII
Catechismus
Baptizandorum, & abrenunciatio.

Lecto igitur per Exorcismum Diabolo, Baptizandus Catechismo instruitur, vt depulsis quasi obscurissimã noctis cum impietatis, tũ Dei ignorantia tenebris, paulatim illucescente Euangelij Sole, ad veram Dei cognitionem emergat, atque religionem erudiat. Hunc Catechismum cum aduersarij retineant, confirmare nihil est opus. Quare ad Abrenunciationem transeundum, quam illorum quidam stultè repudiant, alij stultitũs retinent. Cum enim Exorcismum ex æquo reijciant, cur abrenunciationem potius à pueris extorquent Vvirtembergenses, qua Diabolo renuncient, quam Exorcismum adhibeant, quo Diabolum ab eorum cordibus exigant? Abrenunciationem igitur inter preparatorios Baptismatis ritus temporibus etiam Apostolorum fuisse adhibitam, clarissimis verbis D. Ambrosius scriptum reliquit, ad receptam illam Abrenunciandi Diabolo & pompis eius alludens: Illic enim homo vetus, inquit in cap. 2. ad Coloss. deponitur, & nouus assumitur. Peccatis moritur, vt viuat iustitiã. Elementis abrenunciat, vt Christo sciatur, resurrectionis futuræ tenès pignus exemplo Saluatoris, qui resurrexit ex mortuis. Hæc igitur cõmonet, vt perseueret in abrenunciatione pompæ, & præstigiãrum Sathanæ. Qui idcirco elementorum suadet culturam, vt à

Colossenses non nisi post abrenunciationem baptizantur. Ambrosio.

Deo auocet, & participes Apostasiæ suæ volens efficere homines. Vbi dum annotat Paulum Colossenses admonere, vt in abrenunciatione pompæ & præstigiãrum Sathanæ perseuerent, aperte pronunciat & Colossenses ipsos non nisi post Abrenunciationem Sathanæ fuisse baptizatos. Hunc autem Abrenunciandi ritum tota Catholica Christi Ecclesia suo seculo fuisse receptissimum, D. Hieronymus suis in Amos Comment. testatur: Nisi mala opera, inquit cap. 6. in nobis occiderint, Christus non ascendet super nos: cumque illa occiderint, & Christum habuerimus aurigam, tunc nobis proficientibus & ad meliora pergentibus, in eodem Psalmo imperabitur: Cantate Deo, psallite domino, qui ascendit super cœlum cœli ad Orientem. Vnde & in mysterijs primũ renunciamus ei, qui est in Occidente, nobiscum moritur cum peccatis, & sic versi ad Orientem, pactum inimus cum Sole iustitiæ, & ei seruituros nos ei promittimus. Africanæ etiam Ecclesiæ consuetudinem D. August. quibusdam locis indicat lib. 2. de Symbolo cap. 1.

Vide infra cap. 1.

August. de Symbolo ad Catech. lib. 2 cap. 1.

Sic legendum arbitror, quamuis impressi legant præstigiãrum.

Sicut & Chrysostomus Antiochenæ illius Apostolicæ morem sequutus, Homilia ad populum Antiochenum mulieres monet, abijciendum capitis ex seculi huius more ornatum, quod Diaboli pompis abrenunciauerit. Sic paulò antè & Atheniensem Ecclesiã, Pauli discipulam, obseruasse, ex Dionysio Areopagita demonstrauimus.

Salem etiam consecratum ex antiquissima Ecclesiarum consuetudine Baptizandis dari solitum, disertè testatur Canon 5. Concilij 3. Africani, cui & Diuus Augustinus interfuit, sicut & Chrysmate inungi Baptizandos Diuus Ambrosius atque Dionysius Areopagita. Hos autem ritus vnã cum alijs illis ad Baptismum præparatorijs, fusiũs esse pertractandos minũs duximus necessarium, quod minutuli isti ritus, manus scilicet Baptizandi cæreo ignito armata, cuius D. Augustinus in Psalm. 65. meminisse videtur: quod aures nareque salua oblitæ, cuius D. Ambros. 1. de Sacra. cap. 1. similesque illa potissima sacrorum rituum Baptismi præparatoriorum capita diffusè confirmata, quasi corpus vmbra consequantur: quæ cum ex doctrina Apostolica simul & Catholica luculenter sunt demonstrata, quis de istis tollendis valdè laboreat, quos apud veteres quoque ante annos mille & amplius trecentos videt, quasi toto Christiano orbe receptissimos commemoratos: cum illos citra atrocissimum Apostolicæ doctrinæ sacrilegium nequeat repudiare.

Sal consecrata
De cuius Baptizandis de-
cur Chrysmate inun-
gendus.

Quare nunc tandem nostrum illum Baptizandum Apostolico ritu exorcizatum, catechizatum, cæreo sacro armatum, alijsque Abrenunciationis ritibus præparatum ad sacrum Baptismatis fontem producimus, quasi ex locis, vt Augustinus loquitur, secretis in conspectum totius Ecclesiæ, vt nunc publice baptizetur, qui hæctenus priuati fuit catechizatus.

Erũm quia Catholicis ludibrio vertitur, quod publico Ecclesiæ fonte non nisi Consecrato vtantur, antè ritè nobis fontem ex Apostolorũ doctrina consecrari est demonstrandum, quàm sacri Baptismatis vim atque efficaciam exponere aggrediamur. Hunc autem consecrandæ aquæ Baptismatis ritum cum Basilius ille ob singularem Christianæ doctrinæ præstantiam Magnus dictus, inter alios plurimos ad tacitam atque mysticam, vt ipse loquitur, Apostolorum referat Traditionem, quis profligata ad eò fuerit audacia, vt verissimo tanti censoris calculo refragetur? *το λογικον ε̅ το ε̅δωκε̅ τ̅ βαπτισματος, ε̅ το ε̅λαγον̅ τ̅ χριστους, ε̅ παρ̅ ε̅ αυ̅τον̅ βαπτισ̅με̅νον̅ απο̅ ποι̅ων̅ ε̅γγ̅ρα̅φων̅, ου̅κ̅ απο̅ τ̅ σ̅ιω̅πα̅ου̅με̅νης̅ ε̅ μου̅σ̅ικ̅ης̅ πα̅ρα̅δο̅σε̅ως̅ τ̅ η̅ν̅δε̅ αυ̅τη̅ν̅ τ̅ ε̅λα̅β̅η̅ τ̅ν̅ χ̅ρισ̅τον̅, τ̅ς̅ λο̅γος̅ γ̅ρα̅ μ̅ε̅νος̅ ε̅δ̅ι̅δα̅ξ̅η̅.*

C. AP. XIII.
De sacro Baptismi fonte ex doctrina Apostolica consecrandæ.

Consecramus (inquit lib. de Spiritu sancto, cap. 27.) aquam Baptismatis & olei vnctionis, atque ipsum ad eò Baptizandum. Sed quibus nam ex Scripturis vnctionem, quæ nam scripta docuit doctrina? Quod Basilius Magni testimonium tãtò firmitus rem propositam stabilit, quantò hos ipsos Baptismatis ritus alioque illic numerosè recitados, ad dogmatis de Spiritu sancti diuinitate tunc in controuersia positi confirmationem vehementius valere arbitrabatur: quos certè Basilius ille *το̅ τ̅ πισ̅τως̅ ε̅ρε̅ισ̅μα̅*, vt Nazianzenus ait, fidei columen, & singulare Reipublicæ Christianæ ornamentum, tanquã in dubitãtò Apostolicos ad reuincendam Eunomij hæresim in aciem produxisset minime, nisi apud omnes ita in confesso fuissent. Quanquã igitur moderatis ingenijs vnum hoc D. Basilius illius Magni testimonium pro Catholicæ per orbem Ecclesiæ ritibus satis adferat patrocinij, vt tamen insani istius seculi rabiei salutarem magis adhibeamus medicinam, ex alijs quoque Scriptorum veterum nartheicis ea nobis est conficienda, ne quid prorsus ad sanitatem recuperandam ei defit, cum doctrinæ certè Apostolicæ conspirantem quoque Scriptorum veterum videat respondere consensum.

Basilius

Dionys. Areopagita

Diuus itaque Dionysius Areopagita sacros Baptismatis ritus plũs quàm graphicè depingens, ita hac de re scribit: Postquã Episcopus Exorcizatum oleo vnxit ad sacru fontẽ, quẽ μητέρα τ̅ θεο̅σε̅β̅ειας̅ dicit, matrẽ adoptionis, accedit:

Sicut

« ἐν τῷ ταύτης ὕδατος ἱεραῖς ἐπιπέσει καθαγιασῶν, ἃ ἑλισσὶ τὸ πᾶν κατὰ τὸ μέτρον ταυροῖδων χρίσει
 « ἢ τελεῖται αὐτὸ, ἃ τὰς τῶν μέρων ταυροῖδων ἐπιπέσει ἱεραῖς τῶν ἱερῶν τῶν θεολογῶν προσηπῶν
 « ἐπιπέσει μελέδωμα. Συνεπιπέσει δὲ ἕλκος, κλεῖθ τὸν ἀνδρα, προσκομιζόμενοι, quod est: At ubi
 « fontis aquā sanctis inuocationibus sanctificari, ternaq; sacrosancti olei dilu-
 « tione crucis in speciem consecrari, & ubi ad ternam illam sanctissimam san-
 « cti olei in spersionem sacrum illud Prophetarum Dei Spiritu afflatorum can-
 « ticum insonuerit, virum illum Baptizandum iubet accedere. Ad eundem mo-
 « dum & D. Cyprianus vnā cum Episcopis 32. Africanæ Ecclesiæ vetustissimum
 « morem exprimit: Oportet, inquit, epist. 12 lib. 1. mundari & sanctificari aquā
 « prius à Sacerdote, vt possit Baptismo suo peccata hominis, qui baptizatur,
 « abluere.

Cyprianus

Ambrosius

Augustinus

C. A. XIII
 Infantium
 Baptisma ex
 doctrina
 apostolica con-
 firmatum.

Sed quia infantium, omniumque rationis expertium Baptismo Ana-
 baptisma non tam crudeliter inuident, quam infeliciter obstitit, prius
 infantium Baptisma ex dogmatibus certò Apostolicis atque Catholi-
 cis est confirmandum, quàm eius necessitatem, efficietiam atque vim pertra-
 chemus. Paulò autè homines in vniuersum omnes lethali illo peccati origina-
 lis contagio esse contaminatos, apèrti simis Scripturarum docuimus senten-
 tijs, & clarissimis doctrinæ certò Apostolicæ atque Catholicæ illustrauimus
 testimonijs. Proinde infantulos eodem esse infectos, vitiatos, atque perditos,
 in præsentia demonstrare, superuacaneæ esset opus.

Hoc igitur labore supersedentes, quàm fieri potest breuiter simul & lucu-
 lenter ostendemus, Catholicam Ecclesiam nunc temporis paruulos planè
 omnes, ex Christianis licèt parentibus ortos, doctrinæ certò Apostolicæ vesti-
 gijs constanter insisterem baptizare. Apostolos paruulorum Baptisma Eccle-
 sijs tradidisse ad originalem illam peccati contagionem eluedam, disertis ver-
 bis docet Origenes: Pro hoc (inquit de peccato, in quo Dauid se conceptum
 queritur, loquens in epist. ad Rom. cap. 6. lib. 5.) & Ecclesia ab Apostolis tradi-
 tionem suscepit etiam paruulis Baptismum dare. Sciebant enim illi, quibus
 mysteriorum secreta commissâ sunt diuinorum, quia essent in omnibus ge-
 nuina sordes peccati, quæ per aquam & Spiritu ablui deberent, propter quas
 etiam corpus ipsum corpus peccati nominatur.

D. quoque August. id ipsum contestatur, Ecclesiam ab Apostolis didicisse:
 « Consuetudo tamen matris Ecclesiæ, inquit cap. 23. lib. 70. de Ge. ad lit. in bap-
 « tizandis paruulis nequaquâ spernenda est, neq; villo modo superflua deputan-
 « da, nec omninò erodèda, nisi Apolica esset traditio. Iam quorsum cōgestis do-
 « ctorum veterum testimonijs, Lectorem frustra fatigemus, quibus hanc con-
 « suetudinem ostendamus vbiq; terrarum semper fuisse obseruatam, nò ma-
 « gnopere video necessariū, cum præsci Scriptores plurimis in locis Pædobaptif-
 « mi meminerint. Proin eos restrictè admodū, quòd ita instituti nostri exposcat
 ratio,

Ambr. de Sac. cap. 3.

de Aug. lib. 6. contra Iulian. ca. 8.

Orig. com. in epi. ad Rom.

Aug. off.

Augustinus
 de more vni-
 uersali Ec-
 clesiæ.

ratio, perstringemus. Africanæ Ecclesiæ hanc fuisse consuetudinem D. Cypria-
 nus cum suis sexaginta sex collegis Episcopis epistol. 8. lib. 3. ad Fidum conte-
 statur. Porrò D. Augustinus Ecclesiam vniuersaliter hoc retinere affirmat li-
 10. de Gen. ad lit. cap. 11. vt cum viuentibus paruulis parentes ad percipiendum
 gratiam sancti Baptismi currant, & viuentibus succurrant, ne eum mortui
 fuerint, nihil possit fieri, quod proficit. Hunc etiam Baptizandum paruulo-
 rum morem ad eò fuisse olim Ecclesijs familiarem, testatur Dionysius Arco-
 pagita, vt suo illo seculo Ethnicis passim luserint, atq; subsannarint, quòd pue-
 ros, inquebant, diuina illa intelligendi nondum compotes Dei generatione
 impartirent, quodque Pontifices diuina infantulos docerent, siue catechiza-
 rent, cum auditores essent minus idonei: quodque alij ipsorum nomine Abre-
 nunciarent, & Fidem confiterentur: quorum stultam reprehensionem atque
 impiam irrisionem, vt amanter ferendam docet, ita doctrina à diuinis magi-
 stris præca traditione initiatis accepta refellit.

AD hunc igitur modum Baptizandus siue adultus, siue infantulus
 sacris Exorcismi, Abrenūciationis, alijsque Apostolicis, vt demò-
 stratum est, ritibus preparatus, ad fontem Baptismi eodem ritu cō-
 secratum accedit, vt saluari Baptismatis aqua ablutus, veram ani-
 mæ salutē, emundationem, sanctificationem, cæteraq; Baptismatis
 effecta consequatur: quæ vt in posteriori rem aliquatò locū sint differenda, facit
 quorundam Nouatorū, nò tam noua à Catholicæ veritatis luce hallucinatio,
 quàm veteris erroris olim damnatissimi nefaria in lucē reuocatio. Non enim
 sacra Baptismatis aqua Baptizandū mundari, aut à peccatorū sordibus lauari
 volunt, sed Christi sanguinem ea tantum figurari. Quis nos aqua ista, inquit
 Caluinus Instit. cap. 17. de Bapt. mundari dicat, quæ certò testatur Christi san-
 guinē verū esse atq; vnicū nostrū lauacrum: vt nò aliunde peti queat certior ratio
 ad refellendā eorū hallucinationem, qui ad aquæ virtutē referunt omnia. Vn-
 de & eos qui illam Christi Saluatoris sententiam, Nisi quis renatus fuerit ex
 aqua & Spiritu sancto non potest intrare regnū Dei, de Baptismo aquæ intelli-
 gunt sub finem dicti capitis, falli magno suæ vnius censuræ cū supercilio pro-
 nunciat egregius iudex, qui in grege non vult esse vulgari, nullam hūc fieri in-
 quies Baptismatis mentionem. Aquam & Spiritum, inquit, simpliciter acci-
 pio pro Spiritu, qui est aqua. Scio alios (omnes nimirum veteres Orthodoxos)
 aliter interpretari, sed hunc esse germanum sensum non dubito.

C. A. XVII.
 Aquam Ba-
 ptismi esse ne-
 cessariam,
 vt que mō-
 date, non so-
 lum aquam
 spiritualem.

Aqua Bap-
 tismi nos munda-
 re negat
 Caluinus.

Nisi quis re-
 natus fuerit
 non de aqua
 accipiendum
 caluino.

Opilatum
 Caluinus.

Non baptizo
 si paruuli
 Caluino sal-
 uantur con-
 tra doctrinā
 certò Apo-
 stolicam.
 Pelagianif-
 mum remou-
 nat Caluinus.

Atque vt iustissimam huius superbissimæ censuræ poenam diuinam Lector
 Christiane agnoscas, in atrocissimam mox prorumpit blasphemiam contra
 doctrinam, teste Augustino epistol. 28. Apostolicā: qua contendit, paruulos nò
 baptizatos æternæ morti non adiudicandos; nec Baptismum ad eò necessariū,
 vt perijisse protinus existimetur, cui eius obtinendū adempta fuerit facultas.
 Verum istam nouatam ex Pelagiana peste Caluini hallucinationem, qua asse-
 rit Baptismum paruulis non esse necessariū, nec eos perire paruulos, qui-
 bus subita morte abreptis eius obtinendū adempta fuit facultas, cum prædi-
 catione pugnare Apostolica, Diuus Augustinus clarissimis verbis demon-
 strat: Quisquis dixerit (scribens Hieronymo, epistola 28.) quòd in Christo
 viuificabuntur etiam paruuli, qui sine Sacramenti eius participatione de vi-
 ta exeunt, hic profectò & contra Apostolicam prædicationem venit, & totam
 condemnat Ecclesiam, vbi propterea cum baptizandis paruulis festinatur,
 & curritur, quia sine dubio creditur aliàs eos in Christo viuificari non posse.
 Qui autem non viuificatur in Christo, restat vt in eadem damnatione ma-
 neat, de qua dicit Apostolus, per vnius delictum in omnes homines ad con-
 demnationem. Quàm verò isthæ Caluini doctrina conuenienter cum Pe-
 lagianis conspiret, iudicet æquus bonus rerum arbiter, qui paruulis etiam
 non baptizatis promittebant, vt testatur sententia Episcoporum Concilij
 Carthagenensis apud Augustinum epistola 90. habituros vitam æternam: ni-
 si ea fortè impietatis parte illos superet, quòd illi non Baptizatis vitam
 modò

An Calu-
 nus impietatis
 Pelagianis
 superet.

Calvinus hu-
mano inge-
nio promittit
parvulis non
baptizatis sa-
lute[m] quam
eis negat di-
vina Scriptu-
ra.

Perent, si
non fuerit
baptizati par-
vuli.

Græcos Theo-
logos aquam
Baptizati con-
servari neces-
sarium.

Basilium.

August.

Nisi quis ve-
nitus fuerit,
de aqua ba-
ptizati non
cipiendum,
iuxta omnia
veterum Pa-
trium consen-
sum.

modo æternam, non etiam regnum Dei pollicebantur: hic verò & vitam eter-
nam, Dei simul regnum, aliaque prorsus omnia, quæ Baptizatis tantum iuxta
Catholicam atque Apostolicam doctrinam ex Sacramenti Baptismi partici-
patione obveniunt, atque contingunt. Quare rectè novis istis dogmatistis pro
parvulorum causa respondeatur, quod olim Divus Augustinus Pelagianistis:
Nulla ex nostro arbitrio (inquiens lib. 1. capit. 23. de pecca. mer.) præter Baptif-
mum Christi salus æterna promittatur infantibus, quam non promittit Scri-
ptura diuina humanis ingenijs præferenda. Et sermone de verbis Apostoli 14.
Nolo parvulis sine ista Fide & sine isto Sacramento huius Fidei promittere
vitam æternam. Et sub eius finem: Quomodo sanctificatur vir infidelis in
vxore, & tamen perit, nisi baptizetur: sic filij fidelis, etsi ad quendam modum
sanctificati, pereunt tamen, si non fuerint baptizati: quod ipsum pluribus Au-
gustinus locis, quæ ex lib. de Nupt. & Concup. 2. cap. 17. alijque peti possint, ful-
cire supercedemus, Græcos Theologos consulturi, vt ex ipsorum cum Latinis
consensu immota Catholicæ fidei veritas confirmetur. Chrysostomus ita-
que in doctissimis illis in Ioannis Euangeliû Hom. Baptismatis aquam vide
mihî obsecro, quantum doceat necessariam: Quod pernecessaria, inquit
Homilia 24. sit aqua, vel inde perspicuum est, quod cum antè aquam Spiritu-
tus inspirasset, in hoc tamen non quieuit Apostolus, sed ad aquam necessitatem
ostendendam ait: Nunquid aquam quis prohibere potest, vt non baptizentur
hi, qui Spiritum sanctum acceperunt, sicut & nos? Quæ nam ergo aquæ ne-
cessitas? Iam absconditum vobis mysterium aperiam. Sunt & alia, nunc verò
ex omnibus vnum exposuisse sufficiat: primum diuina in hoc consumman-
tur iudicia, sepultura, mortificatio, resurrectio, vita, & hæc simul omnia.
Diuus etiam Basilium sacri Baptismatis necessitatem pulcherrima compa-
ratione describens, non minus Christianis ad salutem illum esse docet neces-
sarium, quam militibus acie infesta concurrentibus sui cuique imperatoris
tessera atque symbolum. Nemo cognoscat te, inquit Homil. ad sacrum
Bap. suscipiendum exhortatoriâ, an noster sis an hostium, puta Dæmonum:
ἐάν μὴ τῆς μυστικῆς σύμβολοῦς παρὰ τὴν εἰκόντα εἶναι μὴ ἀμφωδῆν καὶ σὲ τὸ φῶς τῶν προσώπων κη-
ρῶν πῶς δὲ λέγειται (ὅτι ὁ ἀγγελοῦς πῶς ἔφηνται τῶν ἐχθρῶν, εἶναι μὴ ἐπιγινώσκοντες τὸν σφραγίζοντα πῶς ἔ-
στὶν ἐπὶ τοῦ θεοῦ ἐμὴ μὴ ἐπιφανεῖς τὰ γινώσκόμενα. quod est: Nisi te ex mysticis symbolis
atque tesseris secretioribus domesticum esse probaueris, nisi & lumen vultus
Domini illius super te signatum fuerit, quò nam pacto te vindicabit Ange-
lus? quo pacto ab hostibus eripiet, nisi illam agnoverit tesseram? quo pacto au-
tem tu dixeris, Dei sum, si certas, quibus agnoscaris, notas non produxeris? an
ignoras quòd Angelus ille vastator domos signatas præterijt, in non signatis
autem primogenita occidit?
Eat modò Calvinus, & Baptismum iacet parvulis non necessarium, quèd
statim, vt ait, ac nati sunt ex Christianis, imò antequàm nati sint, vt alibi dicit,
in foederis hæreditatem à Domino exicipiuntur. Reclamat Calvinè tibi Au-
gust. Nolo sine isto Sacramento huius fidei parvulis promittere vitam æter-
nam, quam non promittit Scriptura diuina humanis ingenijs præferenda. Et
iterum: Pereunt fidelium filij, si non fuerint baptizati. Sed quis nam, inquit
Calvinus nos aqua mundari dicat? quis nam? omnis priscorum doctorum
chorus, vnà cum Doctore gentium Paulo Christum sonat mundare suam Ec-
clesiam per lauacrum aquæ in verbo vitæ.

Quòd autem nasci ex aqua & Spiritu, perinde esse vis atque nasci ex Spiri-
tu, qui est aqua, vt spiritus sciticer purgando & irrigando fideles animas vi-
deat, quæ fungatur, ita vt aqua Baptismi non sit necessaria, quis non istud deli-
catiss. ingenioli fastidium tumidiss. meritò abhorreat, qui arrogantissima
ingenij confidentia fretum te videt nouum figmentum post Christianorum
memoriam prorsus inauditum, insolenter simul & intoleranter iactare? vt
licet refragentur omnes, licet aliter interpretentur omnes, non tamen
dubito,

Argutulum
Calvin canit
in reuolui

Act. 10.

Act. 10.

Ephes. 6.

dubito, ais, hunc germanum esse sensum, nec sanè quidem hæc Christi de re-
generatione ex aqua & Spiritu sententiam ita intelligendam efficit, vt suspi-
caris argutula ista ratiuncula, quòd Christus à Ioanne sit dictus in Spiritu san-
cto & igni baptizaturus, quòd Spiritu daret, qui in regeneratione ignis officiu
naturamq; habeat: ita renasci quoque ex aqua & Spiritu nihil aliud sit, quàm
vim illam Spiritus recipere, quæ in anima id efficiat, quod aqua in corpore. Vt
enim prius, quia à veterum quorundam Patrum sensu haud ita multum abhor-
ret, quis aptè concesserit: ita alterum, quia cum eorum iudicio, imò Catho-
lica omni Ecclesia pugnat, meritò abnuat. Quamquam enim loquedi formu-
læ istum in sensum prima quidem specie videantur congruere: non tamen ita
prorsus congruunt, vt nouum istud humani ingenij commentum admittere
cogant. Præterquam enim quòd ipse rerum ordo in illis loquendi formulis
alius est atque alius, vt in priori illa Ignis, Augustini, Hierony, Hilarij atque
Chrysost. sententiâ, aliud quippiam à Spiritu S. est accipiendus: ita & in poste-
riori quoq; aliud esse à Spiritu S. aquam, præter recitatum iamiam D. Pauli ex
Ephes. locum, D. Petrus euidentissimo demonstrat factò, Cornelium illum
Centurionem Spiritu S. visibiliter illapso baptizatum, iubens aqua itè visibili bap-
tizi. Nequaquam igitur, vt dicis, illorum hallucinatio istis argutijs est refuta-
ta, qui ad aquæ virtutè referunt omnia, sed tua hallucinatio à Catholica do-
ctrina aberrare, veritatis luce est manifestata. Non tamen existimandum, Ca-
tholicos dum aquæ baptismatis veterum PP. doctrinam sequuti, sanctificandi
tribuunt vim, omnia ad aquæ virtutem referre, vt calumniaris: sed vt cum il-
lis omnia, ita non tecum nihil: sed aliquid, vt verè cum Paulo gentiû doctore
dicere queant, Baptizatos per lauacrum aquæ mundari in verbo vitæ. Non enim
quisquæ in Christo secundum doctrinam Catholicam habendus est renatus, nisi qui
Baptismatis Sacramento, quod verbo constat & elemèto, sit baptizatus: quæ ad mo-
dum D. August. varijs locis Catholicam vrgens Christianæ per orbem Ecclesiæ
doctrinam docet, à potestate tenebrarum, inquit cap. 20. lib. 1. de Nupt. qua-
erui, cum baptizantur, negauerit parvulos, ipsorum Ecclesiæ Sacramentorum
veritate conuincitur, quæ nulla hæretica nouitas in Ecclesia Christi auferre,
vel mutare permittitur, regente atque adiuuante capite totum corpus suum,
puffillos cum magnis. Et 2. cap. 18. A Diabolo, inquit, necesse est vasa iræ posside-
antur, cum ex Adam nascuntur, si in Christo non renascantur, & in eius re-
gnum per gratiam facta vasa misericordiæ transferantur. Rursum de peccat.
mer. 1. cap. 33. Vbi ergo parvulos, inquit, ponimus baptizatos, nisi inter fideles?
sicut vniversæ vbiq; Ecclesiæ clamat authoritas: ergo inter eos qui crediderunt.
Hoc enim eis acquiritur per virtutem Sacramenti & offerentium responso.
nem, ac per hoc eos, qui baptizati non sunt, inter eos qui non crediderunt.
Porro si illi, qui baptizati sunt, non iudicantur: isti qui carent Baptismo, iudi-
cantur, siue, vt initio capitis exponit, pereunt parvuli, non habituri vitam æter-
nam, nisi per Sacramentum Baptismi in vnigenitum Dei filium credant.
Ducto tandem ex vadis asperis atque anfractuosis nauigio nunc Le-
ctor candide, apparatu omni ad baptismum ritè suscipiendum legitimi-
mè expedito, liberioribus æquoris campis ad portum properabit ora-
tio. Siquidem ad claudendam de Sacramento Bapt. disputationem superest,
quod persequamur in præsentem nihil, præter eius effecta, ritusque de publico
Christianorum more adhiberi solitos, vt vestis candida, capitis vnctio, atque
similes. Quòd igitur salutaris illa Baptismi vis atque efficiëntia, quæ in Catholica
constanter prædicatur Ecclesia, aduersus noua nouellorum magistrorum do-
gmata defendatur, illa quæstio antè est dissoluenda, an Christi baptismus pla-
nè idem fuerit cum Ioannis baptismo? Deinde si alius, quid nam præ illo bap-
tizatis attulerit? Magis est hæreticorum huius tempestatis in resuscitato isto
pridè, ante annos mille cõsopiti erroris dogmate, consensus, Non aliud insti-
tuisse Christi baptismum, quam Ioannes Baptista apud Iudeos vsurparit, cum
Ioannes

Calvin, argu-
gantis, qua
se audeat om-
nibus etiam
refraganti-
bus PP. oppo-
nere.

Petrus post
Spiritus S.
baptismum
aqua subet
Cornel. bap-
tizati.

Calvinicos
non omnia
tribuere Ba-
ptismatis
aqua, licet
eam doceant
necessariam.

Quæ bap-
tizati par-
vuli, à Dia-
boli potesta-
te demum
eruntur.

Non baptizati
parvuli in-
ter infideles
dammandos
numerandi.
CAP. XVI.
Baptismum
Christi à Io-
anne Baptista
diffusisse
alium.

Antithesi
baptismi
Christi
Iohannis.

“Ioannes ipse Baptista longè aliud suum fuisse atque Christi, apertissimis ver-
bis apud Euangelistas pronunciat: Ego quidem baptizo vos, inquit Matth.
3. in aqua in poenitentiam: qui autem post me venturus est, baptizabit in Spi-
ritu sancto & igni. Quibus in verbis cum suo illi Baptismo aquæ in poenitenti-
am apponat Christi Baptismum, qui in Spiritu sancto & igni foret, homini-
bus sanè non tam suarum partium quàm veritatis studiosis, longè maximum
constituisset videri potest illorum discrimen. Suum enim ita in aqua perfici
evidenter docet, vt nec Spiritum, nec ignem habuerit: quod ex apertissima
Christi baptismatis antithesi est manifestissimū. Ille igitur prædicabat Baptis-
mum poenitentiae in remissionem peccatorum, vt ait D. Marcus, sed post futu-
ram, atque per Christum donandam, non quam suo ipse Baptismo donarit.
Quæ Catholicæ Ecclesiæ doctrina de Baptismatum Christi & Ioannis differ-
rentia, manifestissimo etiam D. Pauli Apostoli factò cum fulta nitatur, non
tamè definit aduersarij omnes ingenij sui intendere neruos, quòd hanc Apo-
stolici simul & Catholici dogmatis fundatissimam doctrinam labefactent,
subruant, atque pessudent. Verùm quàm istud futilibus commoliantur rati-
unculis, postea sese proder, vbi pro instituta operis huius ratione ex doctrina
Apostolica simul ac Catholica præsens dogma constabiliuerimus. Diuus
Augustinus præterquam alibi frequenter hanc Baptismatum differentiam di-
fertiissime persequitur lib. contra literas Petiliani 2. cap. 37. Affirmabat siquidè
Petilianus, non alium fuisse Ioannis, alium Christi, alio certè sensu, minusque
impio, aut sacrilego, atque aduersarij: sed vnum Baptismum tribus gradibus
consecratum, quorum trium graduum aquam Ioannes, Spiritum Christus,
ignem Paracletus dedisset: cuius stoliditatem vbi confutauit plurimis verbis,
alium Christi, alij Ioannis fuisse demonstrat: Quapropter, inquit, nolite de
Ioannis Baptismo caliginem facere, cuius causa & ratio siue ista sit, quæ expo-
sui, siue alia melior certiorque reddatur, illud tamen manifestum est, alium
Baptismum fuisse Ioannis, alium Christi. Diffusius autem hanc doctrinam per-
sequitur D. Augustinus lib. 5. de Bapt. contra Dona. capite 9. & sequentibus a-
liquot, se credere Ioannem ita baptizasse in aqua poenitentiae, inquit cap. 10. in
remissionem peccatorum, vt ab eo baptizatis in spe remitterentur peccata: re
ipsa verò in Domini Baptismo idferet. Preparabat viam Domini, ait Cypria-
nus Serm. de Bapt. Christi, Ioannes lauado exterius corpòra, vt præcederet lau-
acrum exterius, secuturum Baptisma, in quo conferretur animarum ablu-
tio, & peccatorum remissio. Præcessit quod erat ex parte, vt consummatio se-
queretur.

Petilianus
Donatista
minus impie
docebat
fuisse Ioannis
Christi
baptismum,
atque Lucie
vauit.
Ioannis Ba-
ptismus non
remittit
peccata.
August.

Ad eundem modum & D. Chrysof. Hom. 10. certè remissionem, inquit,
Baptisma Ioannis non habebat: hoc enim munus illius Baptismatis erat, quod
postea Christus instituit. Et paulò post, idem istud Paulus affirmans, Sed mun-
dati, inquit, estis, sed sanctificati estis, non per Baptisma Ioannis, sed in nomine
Domini nostri Iesu Christi, & Spiritu Dei nostri. Sic & D. Basilius quoque lib.
de Bapt. cap. 2. explicata Baptismi Ioannis à Mosaicò differentia: Christi Baptis-
ma, inquit, λόγον ἔχει κρείττονα πάντων ἀνθρώπων, δόξαν δὲ ἀνατέρας πάντων ἐπιθυμίας, & εὐχῆς
ἀνθρώπων, ὁ παρὰ τὸν Ἰωάννην δὲ διωμάτως μέγιστον, ἢ ὅτι ἅγιος ἀπέθανε ὁ παρὰ τὸν Ἰωάννην, rationem ha-
bet omni humana superiorem, gloriam autem desiderio omni votoque hu-
mano sublimiorem, excellentiam verò gratiæ atque facultatis amplio-
rem, quàm quantum stellis Sol excellit. Quibus patetissimis verbis non modò D.
Basilius complexus est Baptismatum Moyſis, Ioannis, & Christi discrimen:
verum etiam plus Christi Baptisma à Ioannis fuisse ratione diuersum, glo-
ria sublimius, atque facultatis vti præstantius, quàm Sol stellas excellit. Nazian-
zen. quoque Orat. in S. luminaria: Baptizauit quoque Ioannes, inquit, verum
non iam Iudaicè, quoniam non in aqua solum, sed & in poenitentiam. Non ta-
men penitus spiritualiter: haud enim addidit, in Spiritu. Baptizauit Iesus, verum
in Spiritu. Hoc erat perfectio. Testatur & D. Hierò. aduersus Lucifer. Ioan. Ba-
ptisma nò tam peccata dimisisse, quàm Baptisma poenitentiae: fuisse in remissio-
nem

Nazianzen.

Chrysof.

Basilius.

Nazianzen.

Hieron.

nem peccatorum, quæ esset postea per sanctificationem Christi subsecutura.
Plura scriptorum veterum testimonia recitare supersedebimus, vnico adie-
cto, quod locupletissimè hanc causam instruat, cum totius Christianæ veteris
Ecclesiæ consensum in se contineat. Est enim ex Actis verustiss. magni illius
Nicæni Concilij petum, vbi ita definiunt Patres, Christum, cum annum 30.
attigisset, tum demum ad Baptismum Ioannis accessisse, quo ad poenitentiam
inquit, inuitabat, quo peccata condonabat, aut adoptionis munus confere-
bat. Nam hæc donare Ioannis non erat, ne Angeli quidem: sed eius qui carnè
assumpsit, qui homo factus est, Dei Verbi: quam fidem Ecclesiæ ab Apostolis
esse traditam, & à Maioribus acceptam, & ad posteros transmissam, & quasi
per manus traditã, obseruare paulò post Sactiss. illi Patres cõtestantur Ecclesiã.
Confirmato nunc ex doctrina certò Apostolica atque Catholica Baptis-
mum Ioannis & Christi discrimine, friuolæ illæ atque fatiles aduersariorū
ratiunculæ conterendæ sunt atque fundendæ, quibus persuasi, iure sibi per-
mittere videntur, vt à Catholica dissentiant Ecclesiã.

Abba Consi-
lij Nicæni pri-
mi.

Argumenta
aduersariorū
dissoluta.

Caluinus itaque post illa verborum portenta, quibus nouam istam in-
admirationem imprudentium attollere molitur doctrinam, Christum pro-
prium vocari obiectum, quia in eo est Baptismi complementum, & quòd no-
strè cum purgationis, tum regenerationis in Patre causam, in Filio materia
in Spiritu effectum quodammodò contemplanur: subtexit Ioannem pri-
mum, deinde Apostolos Baptismo poenitentiae in remissionem peccatorum
baptizasse: poenitentiae verbo huiusmodi regenerationem intelligentes: re-
missionem peccatorum, abluionem. O nouam Theologiam, sed nouis istis
Theologis dignissimã. Christum facis Caluine Baptismi obiectum. Sed quo
veteris scriptoris exemplo aut scripturæ testimonio: cum nihil in Christum
efficiat, sed in Baptizandum: non minus quàm martyrium Martyrem respi-
cit obiectum, aut tinctura panum. Iam cuius aures vtut obesiſsimæ sustineat,
quòd Christum nostræ tum purgationis, tum regenerationis quodammodò
contemplanur materiam? cum Christus Baptizandum purgando & regene-
rando ipse baptizet, teste Ioanne Baptista. Sed ita libuit homini percausarum
locos philosophari, vt isti nouo humani ingenij commeto subtilissimè rhe-
thoricando aduersus Orthodoxam veritatem tam venustate, quàm authori-
tate roboratissimam, saltem aliquam veri conciliaret similitudinem.

Noua verbo-
rum Caluini
protena,
Christus ba-
ptismi obie-
ctum Calui-
no.

Poenitentia
est Caluine
regeneratio
& remissio
peccatorum,
eidem est
abluio.
Christus Cal-
uino est ma-
teria regene-
rationis.

Ioanni.

Act. 19.

Porro quòd addit Apostolos, sicut & Ioannes, poenitentiae baptismo ba-
ptizasse, vnde probetian non Paulus figmentum istud manifestius confutat,
quàm vt nostra balbutientium verborum luce habeat opus? Cum enim illos
Ephesi repertos? Christi discipulos sciscitaretur, num à Fide suscepta Spiritū
sanctum acceperint? illis verò ne Spiritus sancti quidem nomen audisse vn-
quam respondentibus, sed Ioannis baptismo se baptizatos, quorsum obsecro
iterum eodem poenitentiae baptismo voluit baptizandos? certè si idem erat,
vt dicis, Apostolorum, & Ioannis Baptisma, nequaquam sanè potuit semel
adhibitum Paulus sine temeritatis nota repetere: à qua quò nam rhetoricati-
onis colore tantum illum Apostolum purges apud acutos homines; ipse vi-
deris.

Temerè Pau-
lus inſit Ba-
ptismum ite-
randum, si
idem fuit.

Ad hæc si idem erat Apostolorum atque Ioannis baptisma, cur nam
Paulus suum à Ioannis baptismo discriminaturus, disertè pronunciat, bap-
tizasse Ioannem baptismo poenitentiae, vt crederet in eum, qui post ipsum ven-
turus erat?

Quibus Pauli verbis cum desit altera comparationis pars, scilicet Red-
ditio, propter euidentem rerum notitiã, quid nam aliud clarissima illa Pau-
lina sententia apud homines veritatis discendæ cupidos desiderat, quàm suū
baptismum non esse poenitentiae, vt Ioannis, sed Spiritus sancti, quem non-
dum acceptum erant illi accepturi? Auditis siquidem Diui Pauli verbis, an-
notat D. Lucas eos in nomine Domini Iesu fuisse tum demum baptizatos,
Quod certè annotandum non erat, nisi aqua alia adhibita, fuissent alio item

I.ocus Act.
19. explanan-
dus.

r ba-

baptismo, non illo poenitentiae, quo iam pridem a Ioanne, sed in nomine Do-
mini ad Pauli exhortationem baptizati. Verum quia hoc exemplum miris
technis, strop; hisque callidissimis Caluinus conatur alio detorquere, paulo
post fufius persequemur.

Poenitentiam
verbe Calui
no si regere
ratio.

Quis autem illa verborum Caluini monstra non stupeat? poenitentiae ver-
bo Ioannē atque Apostolos regenerationem intellexisse? remissionem peccato-
rum, ablutionem? O acutum verborū obscurorum interpretem, & natatorē
planē, quod aiunt, Deliu: Cui enim audita poenitentiae voce de regeneratione
in mentem veniat? Sed quia isthac noua humani ingenij cōmentā, veteribusq;
Theologis in vniuersum omnibus incognitā sua se ipsa vanitate subuertunt,
fufiori verborum labefactione nihil habent opus. Hisce tamen vanissimis
commentis, quasi solidis fundamentis praeciactis, friuola plurima, sed futilissi-
mē, superstruit: quo etiam certissimum fit, inquit, idem fuisse Ioannis pror-
fius ministerium, quod Apostolis postea delegatum est. Non enim alium Ba-
ptismum faciunt diuersae manus, quibus administratur, sed eundem esse, eadē
doctrina ostendit.

Istud non esse certissimū, sed longē vanissimū grauiſſimae illae iam iam com-
memoratae doctissimorum Patrum sententiae clarissimis Euangelistarum
verbis subnixae, & illustri illo Diui Pauli apud Ephes. facto corroboratae di-
sertius pronunciant, quam vt vlli tergiversationi locum apud equos arbitros
reliquum faciant. Sed ne istud sine ratione dixisse videatur, non alium Baptif-
mū, inquit, faciunt diuersae manus, quibus administratur. Certē manus nihil
idem tinctiois opus variat: sed tinctiois animus, sed tinctiois scopus: haud
sanē aliter atq; tinctio, quae in coccino fit, aut purpura, alia est ab ea, quae in atro
fiat, croceo aut ceruleo, eadem licet manu fiat, vt omittā, quod in nomine Do-
mini, siue Trinitatis inuocatione, baptizarint Apostoli, non itē Ioannes, Act. 19.

Non eadem
provs Ioan
nis Baptif-
et Apostolo
doctrina.

Sed eundē esse, addit, eadem doctrina ostendit. In vnam doctrinā Ioan. & A-
postoli consenserunt, vtrique in poenitentia, vtrique in remissionem peccatorū,
vtrique in nomen Christi, a quo poenitentia, & peccatorū remissio esset, bap-
tizarunt. An prorsus eadē Apostolorū & Ioan. fuerit doctrina, an diuersa potius,
quos nam certius huiusce quaestiois faciamus disceptatores, quam eiusdem
Ioan. discipulos? qui hac super re quid aliud rogati nobis, quā Paulo, responde-
ant? Sit ne Spiritus S. an non, haud vnquam audiuius: quos tamen a Ioan.
baptizatos fuisse citra Ioannis doctrinam quis vnquam credat?

Vt autē aliquot doctrinae capitibus Ioannes cū Apostolis conueniebat, ita ab
eisdem toto docēdi genere, licet minus quam Moyses, plurimisque dogmatū
capitibus aut ignoratis, aut saltem non praedicatis, nihil minus quam cōuenie-
bat. Baptizabat enim inquit, Paulus Act. 19. dicēs, vt crederent in eum, qui ve-
turus esset, hoc est, in Christum Iesum. An non hunc ipsum & Moysis Baptif-
ma caeteraque futurorū vmbrae loquebantur? Vnde qui eandem siue Moysis,
siue Ioannis doctrinam faciunt, non minus absurdi videntur, quam qui idem
vnūque esse vetus, & nouū Testamentū afferunt, contra Apostoli Pauli senten-
tia, Galat. 4: Vtrique igitur in poenitentia baptizabant, vtrique in remissionē
peccatorum: sed alio atque alio sensu. Ille enim in poenitentia, quae ad peccato-
rū remissionē per Christū conferendā praeparabat: hi verò per poenitentiam, &
consecutum baptismū, gratiam atque praesentem criminum remissionē praē-
stabant, quod ex recitatis dudum scriptorū vetustissimorū testimonijs fuit cō-
probatum. Caeterum quod addit, Vtrique in nomen Christi baptizarunt, ma-
nifestissimae vanitatis D. Lucas redarguit, vnā cum alijs quoque Euangelistis.
Testatur enim D. Lucas, duodecim illos Christi discipulos Baptismo Ioannis
iam pridem baptizatos, Pauli iussu Ephesi tum demum fuisse tinctos in nomi-
ne Domini Iesu. Istis futilibus captiunculis iam perspicuum labefactatis fretus
Caluinus, sibi temperandum esse nō putauit, quin ab solidissimis illis Ecclesiae
colūnis Chrysofomo atque Augustino, itemque caeteris improbe nō minus,
quam impudenter a se perstrictis discederet. Quare neminē perturbet, inquit,
quod

Ioannes nō
in nomine
Domini ba-
ptizasse, vt
vult Calui-
nus.

quod alterum ab altero discernere veteres contendunt, quorum non tanti
esse nobis debet calculus, vt scripturae certitudinem quatefaciat. Quis enim
Chrysofomo potius auscultet neganti, in Ioannis Baptismo comprehensam
fuisse peccatorum remissionem, quam Lucae contrā afferenti, Ioannem baptif-
mum poenitentiae praedicasse in peccatorum remissionem? mordebat Calui-
num concursus scriptorum veterum consensus, nouo eius figmento refragans:
quare vt ne illius autoritate Lector quispiam prudentior de vera Ecclesiae
Catholicae doctrina admonitus, nouella eius commenta sacrilegae falsitatis ha-
beat suspecta, foedissimam imperitiae calumniam illis struebat: Non tanti no-
bis scriptorum veterum, inquit, debet esse calculus, vt scripturae certitudinē
quatefaciat. O Catonem Censorium, qui tot grauiſſimorum iudicum calcu-
los, vniuersūque Ecclesiasticorum Patrum chori sententiam maximē concor-
dantem suam in modum leuicula vnus homunculi censura non veretur
magno cum supercilio damnare atque reprobare: Atqui, inquit, scripturae
certitudinem non quatefaciat scriptorum veterum calculus. Sanē, sed teme-
rariam sententiae tuae ex scripturis perperam intellectis detorta incertitudinē
non solū quatefaciat, sed labefactat etiam, euertat atque profliget. Cui enim
mortalium palatam adē est insulsum atque insipidum, vt impudens ista in
doctissimos viros calumnia vlllo pacto faciat probabile istam scripturae certi-
tudinem, quam dicis ab ijs ad vnum vsque omnibus fuisse turpissimē ignora-
tam? quam scripturarum certitudinem vtrūm magis miremur, a veteribus ne
illis fuisse ignoratam, vt dicis, an abs te erutam, vt iactas, iudicet aequus bonus
arbiter. Sed audiamus quāso tandem istam scripturae certitudinem, quam ve-
terum calculus non quatefaciat: Quis Chrysofomo auscultet, inquit, potius
neganti, in Ioannis Baptismo comprehensam fuisse peccatorum remissionē,
quam Lucae contrā afferenti, Ioannem baptismum poenitentiae praedicasse in
peccatorum remissionem? Cui quāso sunt oculi tam Lyncae, vt in hac D. Lu-
cae sententiola certum perspiciat in baptismo Ioannis peccatorum remissio-
nem fuisse coniunctam? Si tanta esset certitudo Caluine, quantam iactas, an
camacutiſsimos illos scripturarum interpretes vlllo pacto fugere potuisset quis
sanus sibi persuadeat? erat certē, quod hac de re nō dubitarent modō, verum,
etiā contrariū affererent. Quod enim D. Matthaeus primus historiae Euangeli-
cae scriptor obscurius literis prodiderat, Ioannē praedicantē baptizasse aqua in
poenitentiam, hoc ipsum D. Lucas, & Marcus quoque planius expreſſerūt, Ioan-
nē praedicasse baptismū poenitentiae in remissionē peccatorū. Eodē igitur ista
peccatorū remissionē spectat, quōd praedicatus in aqua baptismus. Iam ex superio-
ribus luculenter perspicuum est, hunc Ioannis baptismum ita fuisse in aqua
exhibitum, vt praeter aquam habuerit nihil: sed in Christi baptismo aquae visi-
bili inuisibilis praesens aderat Spiritus: quod ex clarissima illa Ioannis inter
suum Christiūque baptismum discriminantis antithei, atque oppositione de-
monstrari potest. Quod itaque Marcus & Lucas Ioannem baptismum poeni-
tentiae praedicasse in remissionem peccatorum asserunt, haud sanē aliter accipi-
potest, quam vt D. Paulus Act. 19. interpretatur, baptizasse Ioan. Baptismo
poenitentiae populo loquens de eo, qui venturus esset post ipsum, vt crederent.
Sicut igitur poenitentia a Ioanne praedicata, suum postea per Christum ventu-
rum erat consecutura effectum: ita peccatorum remissio, nisi per Christi ba-
ptismum, cuiquā non potuit contingere. Hunc Orthodoxae doctrinae sensum
nobilis illa D. Petri Apostoli prima concio mirifice illustrat, qua tria illa Iu-
daeorum in Christum credentium millia hortatur, vt poenitētes baptizentur
in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum, vt acciperent donum Spi-
ritus sancti: inter quos non sanē paucos fuisse Ioannis baptismate baptizatos,
cui non fiat verisimile, qui modō seridū secum reputet, tantum fuisse in illum
Iudaeorum studium atque concursum, vt ad eum Hierosolymitae vniuersi &
omnis Iudaeae regio, teste D. Marco, excurrentes fuerint baptizati in Iordanis
flumine. Sed vt demus refractarijs istis, nec inter tria illa Iudaeorum millia, nec

Inter
3000. aut
5000. à Pe
tro baptizati
nulli Ioan
nis Baptismo
fuerit bapti
zatus, cum
omnes Iero
solymitae su
erint à Ioan
ne baptizati,
teste Divo
Marco.
Ioan. doce
bat in remis
sionem pecca
torum, sicuti
baptizabat.

Baptismus Io
annis populi
minis Domi
no Christo
preparabat
quæ eum con
ciones, quæ
iam tunc ha
beb. ut remi
sionem pec
catorum con
iunctam.

Calvinus
Augustini
Sophisticæ
calumniatur.

Quod Ioannis
Baptismus
solum in spe
non in re pec
cata dimisse
vit, ut Au
gustinus dixit.

Calvinus ab
surdissimis
et sibi somni
at cõtra mani
festum, Dei
verbum, et
Catholicam
veteris Ecclē
siam.

inter quinque illa post Petri altera item concione ad Christum conuersa, ne
minem quæquam fuisse Ioannis discipulum, qui id temporis per Petrum pec
catorum suorum sit consecutus veniam, certè eius pater Zacharias ita apertis
verbis hanc peccatorum remissionem à Ioanne prædicadam vni Christo Do
mino tribuit, vt Ioanni citra sacrilegium tribui non possit: Præbis ante faci
em Domini, inquit, parare viam eius, ad dandam scientiam plebi eius in re
missionem peccatorum, per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visita
uit nos oriens ex alto. Certè vt Lucas dicebat, Ioannem prædicasse pœnitenti
am in remissionem peccatorum, ita Zacharias Ioannem Christo præcessurū,
vt pararet ei viam, daturum scientiam salutis plebi eius in remissionem pec
catorum: quod procul dubio ad præparatorias illas Euangelij è vestigio prædi
candi conciones pertinet. Nullum arbitrò ita fore absurdum, qui illis parafce
uasticis Ioannis Baptistæ concionculis peccatorum remissionem affirmet fu
isse coniunctam: si eius conciones nõ tribuerunt Iudaicæ plebi Domino Chri
sto præparandæ peccatorum remissionem, nec Baptismus eius. Siquidem to
tus Ioannes vniuersa illa sua Panoplia atque spiritali apparatu minarum ge
hennæ, concionum pœnitentiæ, Baptismi denique instructus, nihil aliud sibi
voluit, quàm vt præpararet vias Domini, atque Deum perfectam
pararet, siue λέων κατησκαυσαμένον ἐτοιμάσῃ, vt ei populum isagogica illa, atque ele
mentaria ad salutem institutione præparatum instrueret, atque expediret. Si
celebratissimis istis apud Prophetas Esaiam atque Malachiam Ioannis concio
nibus non fuit coniuncta præsens peccatorū remissio, vt D. Zachariæ Spiritu
sancto repleti oraculum canit, nec certè eius Baptismus: qui minima videri pos
sit portiuncula totius illius apparatus, quo Ioannes Christū præcessit, ad dan
dam populo scientiam salutis in remissionem peccatorum instructus.

Viderit nunc Lector candidus, num illa dudum iactata Caluini hæc de
re scripturæ certitudo, quæ illum grauissimam consentientium Scriptorum
veterum sententiam, vt reprobaret, quasi compellebat, indubia sit facta incer
titudo. Sed quia subdolæ suæ machinationi D. Augustinum etiam sensit re
nitentem, turpissimam ei Sophisticæ calumniam struere nihil est veritus. Nec
recipienda, inquit, illa August. argutia, in spe dimissa fuisse peccata Baptismo
Ioannis, Christi Baptismo re ipsa dimitti. Vbi nunctua illa Augustino du
dum tributa laus, eum ex tota Scriptorum antiquitate optimum & fidelissi
mum esse testem? O laudatorem constantem. Laudas immodicè, si impoten
tibus tuis cupiditatibus videatur fauere: vituperas immodicè, si stultis delirijs
salutarem manum medicam videatur velle adhibere.

Non igitur argutia Augustini est, quod sophisticè calumniaris, sed ipsi
fima rerum veritas minus argutè abs te considerata, aut perspecta: quod ex illo
clarissimo D. Pauli discipulos Ioannis Baptismo tinctos, Christi insuper Ba
ptismate baptizantis, exemplo fiat manifestissimum. Hoc namque cum me
ridiana quavis luce illustrius Apostolicæ Catholicæ Ecclesiæ declararet doctri
nâ, obscurissimis ex media petitis sophisticæ tenebris obscurare aggrediebaris:
Verum igneum, inquit, sibi videntur telum vibrare, cum allegant Paulum
rebaptizasse eos, qui Ioannis Baptismo semel baptizati erant. Telū hoc, quàm
non modò sit igneum, sed cœlesti illo etiam Euagelicæ veritatis igne in flama
tum prorsus ἀσπρον atq; inextinguibile, vel tuæ ipsius frigidissimæ nugæ, vt spu
mosæ quidem, ita nihil minùs, quàm aqueæ loquuntur. Postquàm enim vanif
simum quoddam stupidissimorum, miror quorum, retulisses somniū, qui il
los duodecim Ephesi discipulos, non à Ioanne, sed eius Cacozele quopiam
Baptizatos garriebant, ideoque fuisse rebaptizatos: Ego, inquit, concedo fuisse
illud verum Ioannis Baptisma, & vnum idemque cum Christi Baptismate:
sed rebaptizatos nego. Quid igitur sibi volunt verba, baptizati sunt in nomine
Iesu? quidam interpretantur tantum sincera doctrina eruditos à Paulo fuisse.
Sed simplicius intelligere malim baptismum Spiritus sancti; hoc est, gratias
Spiritus visibiles per manuum impositionem datas, quas baptismi nomine
signi

Lucæ 1.

Luc. 3.

Luc. 7.

Luc. 19.

significari non nouum est. Et nos quidem eos cum Chrystostomo negamus
rebaptizatos: sed tunc primùm contrà affirmamus baptizatos Christi Baptif.
mo, non minùs quàm Iudæum aliquem vicies Mosaicis baptismis baptizati,
si Christianus fiat, negamus rebaptizatum. Verùm tu alio longè sensu reba
ptizatos negas, quòd non alium post Ioannis susceperint Baptismum, ipsa rei
veritate palam reclamante. Siquidem corporalem aquæ Baptismum in spi
ritualium donorum Spiritus sancti communionem conaris hic inuerrere, si
cut alibi cuiusdam Dauì more ex spiritali Eucharistia corporalem fabricare.
Quoniam autem istud colore moliaris siue Rhetorico, siue vt arbitrò, sophi
stico, iam palam faciendum. Vis igitur eos non aquæ, sed Spiritus sancti tan
tum, siue gratiarum Spiritus visibilibus Baptismo per impositionem manu
um Baptizatos, quas Baptismi nomine, inquit, significari, non est nouum. V
certè varia in Scriptoris Baptistatum extare genera libenter concedimus,
quorum non est infimum iste donorum Spiritus Baptismus: ita hoc in loco
eum accipi posse negamus. Reclamat enim ipsa Paulinæ ad illos oratio
nis sententia: reclamat insuper disertissima D. Lucæ rerum tunc gestarum
narratio: reclamat denique concors doctissimorum interpretum con
sensus.

Siquidem illa Pauli concio cum perspicuè Ioannis Baptismo, qui in a
qua fuit, Christi baptismum, qui in aqua & Spiritu, opponat, fieri nequit, vt
aut eundem vtriusque Baptismum verè imaginemur, aut prædicatum hic à
Paulo Christi Baptismum spirituale tantum aptè commentemur. Corpo
ralem enim aquæ Baptismum in Christi nomine illis tunc fuisse adhibitu
m, clarioribus verbis D. Lucas exposuit, quàm quæ aliquid purioris lucis apud
lectorem suæ mentis compotem desiderari possint. His auditis, inquit, il
li Ioannis Baptismo pridem baptizati in nomine Domini Iesu baptizaban
tur. Atque in huius confirmationem quasi rem alteram à Christi Baptismo
subsecutam narraturus, subtextit: Postquam imposuisset Paulus in Christi
nomine baptizatis manus, Spiritum sanctum super eos venisse, linguis locu
tos, atque prophetasse. Huic autem clarissimæ gestarum rerum narrationi
caliginosas sui ingenij tenebras conatur offundere Caluinus, quibus quai
nubeculis imperitioris lectoris oculos perstringat, ne fulgidissimum verita
tis Solem aspiciat. Non duo diuersa narrat Lucas, inquit, sed formam narra
tionis sequitur Hebræis familiarem: qui primam rei summam proponunt,
deinde fusius explicant.

Hoc certè loco Caluine tardioribus abuteris ingenijs, vt quod alibi ipsa
rerum necessitate cogente non possunt agnoscere, hic etiam præ simplicitate
facile suadeantur recipere. Non habet, non habet, inquam, ista Hebræica nar
rationis formula hic suū locum: nempe isthac strophæ res natura multò di
uersissimas in vnum tibi liceat conflare, vt non minùs sis ridiculus, quàm

Humano capiti ceruicem pictor equinam
iungere si velit.

Horatium.

Iam quid tibi fusius concordem vetustissimorum interpretum adfe
ram sententiam? quos ne aut imperitiæ cum Chrystostomo, aut argutiæ cum
Augu. calumniandos tibi propinem, recitare super sedeo: contentus Ioannis
Baptismum alium à Christo fuisse, ex ipsis Euangelistarum verbis, apertissi
ma quoque Baptistæ de suo atque Christi baptismi sententia, atque clarissi
mo D. Pauli apud Ephesios factò, disertissima denique D. Lucæ narratione
Patribus suffragantibus, demonstrasse.

Roiñde cum Christi Saluatoris baptismus longè sit, quàm Ioannis
præcursoris, alius, fieri quidem nequit, vt non & effectis ipsis sint inter
se multò diuersissimi. Sicuti enim Ioannis in aqua fuit, ita vt non in
Spiritu: sic Christi in aqua & Spiritu. Ille signo externo baptizatos admo
bat pœnitentis, vt credentes in eum, qui post erat venturus, suorum delicto
rum veniam expectarent: Hic contrà externo aquæ signo adhibito, ita animū
r 3 fordi.

Caluin. su
perbissimè
Chrystos
tum impe
ritia, D. Au
gustinum ar
guitur notat.

Ca. XVII.

Baptismi ef
fecta.

1. Cor. 6.

C. A. P. V. T. XVII. Baptismus Spiritus sancti communis ne largitur. Quia cum vera peccatorum delatione.

Acc porro Baptismi renouatio non ita est accipienda, quasi solum vitam corpori, animaeque reddendam significet post decursum atque emensum istius exilij curriculum: sed praeterea cum verissima peccatorum omnino omnium remissione, ac purgatissima sordium animi absterfione, veram complectitur quoque animorum sanctimoniam, solidę iustitię participationem, atque Christi Spiritus communionem, vti Paulus docet, Baptismum appellans lauacrum renouationis Spiritus sancti, quem in nos abunde effudit per Christum. Quod autem per baptismum vera, non imaginaria, aut imputatiua peccatorum venia baptizatis contingat, negare nemo potest, quin illa Christianę doctrinę columina Diuos Petrum, cum toto Apostolorum coetu, atque Paulum impudentissimę imposturę calumniatur. Si namque baptismo non verę, sed imaginarię, sed imputatiuę, delentur peccata, quoniam modo ludęis illis Christi crucifixoribus Petrus pollicetur nefarij sceleris, aliorumque delictorum veniam? Compuncti corde, inquit Lucas, dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apostolos, Quid faciemus? Petrus verõ ad illos: Poenitentiam, inquit, agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum. Hasce primitiuas Petri, aliorumque Apostolorum, qui illas sancti Spiritus primitias eodem die acceperant, promissiones, qui inanes fuisse contendis, atque vanas, an non Apostolicam prædicationem, si non vanitatis, at imposturę tamen liquidissimę accusas? Quo pacto enim non inane, quo pacto non vanum quippiam ex re aliqua prouenturum hominibus promittere, quod exoptatum non consequantur? Apagēsis cum isthac peccatorum remissorum imaginaria non imputatione, vbi Apostoli simul omnes solidam, veramque delictorum omnium veniam apertissimis verbis per baptismum pollicentur.

Paulina autem in thessal. ad Cor. non vere veram non imputatiuam in Baptismo peccatorum remissionem.

Sed demus aduersarijs, vt imputatiua isthac peccatorum remissio grauissima illa vniuersi Senatus Apostolici sententia non satis definitē censetur damnata, an aliquid Paulina illa censura desideretur illustrius, qua Corinthios recens baptizatos non modo peccatorum omnium veram remissionem pronunciat consequutos, sed ablutos? sed sanctificatos? sed iustificatos? Cum enim Corinthiorum animos formidabili admodum oratione percussisset, nec scortatores, nec idololatrias, nec adulteros regnum Dei possessuros, ne pristinatorum vitę ante baptismum transactę flagitiorum recordantes, salutem atque regni Dei hereditatem desperarent, vidē obsecro, quã eos verbis vt suauissimi solatij, ita veritatis solidę plenissimis fulciat, atque aduersus desperationem muniat.

Hęc quidē fuistis, inquiens sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis. Hunc autem locum de salutari baptismatis energia accipiendum esse præter grauisimorum interpretum testimonia, ipsa Pauli verba, Abluti estis, & in nomine Domini nostri Iesu, clarē loquuntur: vt non dicam, quod hic obliquę respiciat, quos paulõ antè propter immodicam collati à se baptismi gloriationem notarat. Paucula igitur ista Pauli verba, quod vberimum sacri Baptismi effectum complectatur copię cornu, fusiore nobis oratione duximus persequenda. Hęc quidē fuistis, inquit, siue vt Paulus loquitur, & Lucas hęc, sup. ex Græca figura teste Oecu. hęc habebatis vitia, nimirum quorum Catalogum recensui, quæ ante Baptismum, vt Theodoretus ait, admiseratis: sed abluti estis ab illorum sordibus, sed sanctificati estis ab illorum pollutione, sed iustificati estis ab illorum reatu.

Hęc Pauli verba, si planè ac simpliciter, citraque omnē Sophisticam accipiuntur significare quod sonant, nullum prorsus impijs aduersariorum figmentis effugium superest reliquum. Sed hęc, inquit, fuistis, non igitur erant coram Deo adulteri, aut idololatrię, aut fures; neque adulteri, aut idololatrię, aut furti rei. Quod si magis placet Græcanica Pauli phrasis, hęc habebatis, clariùs pro nobis facit: Habebatis quidem ante Baptismum ista vitia, vt ex Theodoretis diximus, verum iam non habetis. Hunc enim sensum, vt ipsa Paulinę orationis

tionis antithesis efflagitat, quod pluribus explicare supercedeo, ne de lectoris iudicio videar diffidere: ita disertissimę voces statim adiectę perspicuum pronunciant. Si enim, vt aduersarij volunt, baptizati manent suis pristinatorum criminum sordibus conspurcati, contaminati, sordidati, quomodo verè abluti? Si Baptizati nephariorum piculorum pollutione manent scedati, quomodo verè sanctificati? siue, vt Diuus Paulus loquitur, hęc sunt, incontaminati, & ab omni terrenę fœcis scoria repurgati, ac denique puri puti? Si postremò Baptizati pristina suorum flagitiorum culpa atque reatu tenentur obstricti, quomodo apud Deum sunt verè iustificati? Illustri isthac verborum Diui Pauli proprietate à suis commentis deturbati aduersarij, caliginosas sibi inquirent nouorum sophismatum argutias, quibus clarissimam Catholicę doctrinę veritatem quasi nebulis obsecrent. Purgat, inquit Calvinus in hunc locum, dum peccatorum memoria abolet: iustificat nos Deus, dum peccata nobis non imputando nos à reatu liberat. O nouum purgandi genus: quo baptizati sunt & purgati, & simul non purgati. Iustificat, inquit, præterea nos Deus, dum peccata nobis non imputando nos à reatu liberat. O sacrilegum: qui nepharia isthac impietate liberalissima Dei Optimi in nos dona callidè conatur surripere. Isthac sanè paradoxa, quandoquidem cum ijs Pelagianorum (quæ apud Augustinum sunt lib. 3. cap. 3. contra Iulianum) paria faciant, quod ad impietatem pertinet sacrilegam, parem itidem merentur execrationem. Mira sunt quæ dicitis, noua sunt quæ dicitis, falsa sunt quæ dicitis: mirastupemus, noua caucemus, falsa conuincimus. Sicut enim illi paruulos nugabantur baptizari, non saluari: redimi, non liberari, lauari, non ablu, exorcizari, non à potestate Diaboli erui: ita & vos baptizatos asseritis quidem baptizari, sed non verè à peccatis saluari aut purgari, lauari, non à sordibus verè ablu: peccata baptizatorum tegi, & non imputari, nõ autem verè mundari, aut plane deleri, aut prorsus tolli.

Vide Aug. cont. Iulian. lib. 3. cap. 3.

Rom. 5.

Ezech. 36.

Torquei Calvinus d. Pauli locum.

Calvinus aliorum paradoxo illis Pelagianis non minus imputant ab- fusa.

Calvinus aliorum paradoxo illis Pelagianis non minus imputant ab- fusa.

Quid veram peccatorum remissionem in Baptismo requiramus Prophetarum.

Sed reclamant vestris istis paradoxis vt nouis, ita impijs, ipsa Apostolorum clarissimaverba: reluctatur perspicua vocabulorum, quibus ad hanc rem. post hominum memoriam maxime salutarem aptissimis vtuntur, proprietates, refragatur denique conuers vniuersorum Patrum Orthodoxorum sententia. Quid enim aut simplicius, aut apertius, aut cum benigna illa Dei Opt. voluntate nostrę salutis studiosissima consentaneum magis, quam Baptismo ablutos intelligere à peccatorum sordibus ita prorsus repurgatos, vt nullum pristinę maculę vestigium hæreat reliquum? Sanctificatos, ita deterfo omni pollutionis inquinamento expiatos, vt sanctissima Spiritus sancti fiant templa? Iustificatos denique, ita ab omnium veteris illius peccati reatu, tum ab omni etiam, si accesserint, priorum delictorum culpa absolutos, vt iustitia Dei vera per Christi obedientiam ita constituentur re ipsa iusti, sicut per Adæ inobedienciã multi cõstituti sunt re ipsa iniusti? Nisi enim hęc in modum Christianos baptismõ ablutos accipiamus, qui obsecro prænunciatiua Prophetarum oracula omnibus suis partibus à Christo affirmabimus expleta? quippe promiserat Ezechiel Spiritu Dei afflatus effundendam aquam mundam, quæ ab omnibus iniquitatibus mundaret. Effundam super vos, inquit ex Dei persona, aquam mundam, siue מים טהורים, aquam mundantem atque purificantem: hunc enim sensum loquitur, quod sequitur, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, siue טמאותיכם, & expurgabimini ab vnuerfis vestris sordibus, pollutionibus atque contaminationibus, & ab omnibus idolis, siue vt Hieronymus interpretatur, erroribus: quod vel ad aquã cum Septuaginta interpretibus referendum, vel cum Hieronymo ad Deum, qui per aquam illam mundat, quod eodẽ recidit. Eum igitur in modum CHRISTVS suum populum oportebat, ablueret aquis illis mundantibus, vt ab omnibus inquinamento emundaret. Qualis autem sanctificatio atque iustificatio per Christum nouo populo veniret, Spiritus sanctus disertè eadem verborum perioche exposuit: Et Dabo, inquiens, vobis

cor.

cor nouum, & Spiritum nouum ponam in medio vestri, & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum, & Spiritum meum ponam in medio vestri. Quibus verbis iuxta Prophetiæ fidem, si Diuo Hieronymo credimus, Deus Iudaico populo cor nouum & Spiritum rectum promittit, quæ per effusionem, inquit, & asperionem aquæ Baptismi salutari dantur, quando ablata omni Iudaici cordis duritiâ, quæ lapidi comparatur, fit cor carneum, molle, & tenerum, quod Spiritum Dei possit recipere, & in scribi literis salutaribus. Idipsum sibi volunt & illæ salutare apud eundem Ezechielem aquæ de templo illo ad tumulos Sabuli Orientis, siue vt 70. in Galilæam gentium, & planè deserti promanantes: quarum irrigatione omnia sanantur, & viuunt. Similiter & fons ille apud Zachariam patens domui Dauid, & habitantibus Ierusalem in ablutionem peccatoris & menstruata. Quæ prophetiæ cum luculentam habeant coniunctam sui interpretationem, diffusiore explicatu non habent opus.

Cap. XIX. Baptizatos verè iustificari iustificati Christi eis verè communitata & impartita. Baptizati Christum induunt.

Iuxta verborum igitur proprietatem & oraculorum Spiritus sancti prædictionem intelligendum est, Baptizatos verè à peccatorum sordibus ablutos, verè deterfa delictorum pollutione sanctificatos, verè denique deleta per asperionem sanguinis Christi vniuersa culpa, reatq; prorsus omni sublato, atque iustitia Christi communicata iustificatos. Siquidem hanc veri nominis iustificationem Baptizatis per Christum contingere, manifestius docet D. Paulus, quàm vt quispiam suæ mentis satis compos meritò addubitet: Nam quicumque, inquit, in Christo baptizati estis, Christum induistis. Iam Christum induisse quid nam sit, vnde certius discamus, quàm ab ipso Paulo: dixerat è vestigio, Omnes vos filij Dei estis. In cuius sententiæ confirmationem adfert, eos Christum induisse. Non igitur aliud est Baptizatos Christum induisse, quàm Dei filios per fidem & fidei Sacramentum Baptismum esse factos: ita vt in Baptismo non quasi vestimento iustitiæ iniusti obregantur, & nudi vestiantur: sed accepto non huius seculi spiritu, sed qui ex Deo est, reparentur, & vt cum D. Cypriano loquamur, animentur: de quo si quis forte ambigat, is alia D. Pauli loca consulat, vbi Spiritum sanctum Baptizatos quasi sanctissima templa incolere pronunciat. An nescitis, inquit, Neophytis illis Corinthijs scribens, quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis? Si templum Dei erant Corinthij recens Baptizati, quo pacto obsecro illorum animas dixeris Diaboli sordibus adhuc contaminatas, aut peccatorum pollutione inquinatas, cum in maleuolam animam non inaroëat sapientia? Rursum, si Spiritus Dei illos inhabitabat, quomodo non irreligiosè dixeris, eos pristinorum suorum peccatorum verè apud Deum iudicem obnoxios etiamnum & reos, cum sapientia non habitet in corpore subdito peccatis? Hęc itaque asystata iuxta Spiritus sancti doctrinam non magis consistere queunt, quàm aut conuentio lucis ad tenebras, aut Christi cum Belial. Necessum est igitur Baptizatos Christum indutos, Dei que filios per Baptismum constitutos, vnaque inhabitantis Dei Spiritus templa factos, non modò verè ab omnibus semel peccatorum sordibus expurgatos, vniuersis pollutionibus expiatos, & omni omninò reatu esse absolutos: verum etiam iustitia Dei vera ornatos, cæterisque virtutum omnium ornamentis condecoratos, pro eo atque veris Dei filijs dignum est, veraque Spiritus Dei templa decet. Hoc enim illud Paulinum sibi vult capitulum: Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abundè.

In huius autem proditiæ ab Apostolis doctrinæ consensum vniuersum Orthodoxorum Scriptorum chorum concinere non tam fuerit demonstratu operosum, quàm recitatu tædiosum. Quare ne tibi Lector Christiane prolixitas tædium pariat, per summos celeberrimorum aliquot Scriptorum campos volitantes, fragrantissimos, eosdemque saluberrimos delibabimus flosculos, vnde suauissimè suboleat, quidnam vniuersus Orthodoxorum Patrum hortulus spiret.

Diuus

Diuus ille Clemens Alexandrinus iure optimo aduersus infesta aduersariorum tela in prima acie est collocandus, quòd pro Ecclesiastica functione, qua apud suos Catechistam agebat, strenuè admodum Christianam religionem aduersus infestas cum Philosophorum omnium, tum hæreticorum plurimorum cohortes propugnauit. Ex huius itaque vnus sententia quid tota Alexandria illa, cuius doctrinâ baptizadis pro suo Catechistos munere sinceriter instillabat, Ecclesia olim crediderit, fiat euidentissimè.

In suo, quem inscripsit, Pædagogico, hoc est, Christianæ pietatis magistro, Baptismum ab impiorum contumelijs vindicans, plurima eius encomia celebrat, Synonima explicat, effectaque declarat. Ex aduersariorum igitur concessione Christum Baptismate fuisse perfectum concludens, & Spiritus aduentu sanctificatum, hoc ipsum nobis quoque euenit, ait libro primo capite sexto, quorum fuit exemplar Dominus. Tincti, illuminamur: Illuminati, in filios adoptamur. Adoptati, perficimur: Perfecti, immortales reddimur. Ego, inquit, dixi, Dixistis, & filij excelsi omnes. Multis autem modis vocatur hoc, opus, gratia, illuminatio, perfectum, & lauacrum. Lauacrum quidem, quo peccata abstergimus. Gratia autem, qua remittuntur pœnæ, quæ peccatis debentur. Illuminatio autem, per quam sanctam illam & salutarem lucem intuemur, hoc est, per quam id, quod est diuinum, perspicimus. Perfectum autem dicimus, cui nihil deest. Et paucis interiectis: Quemadmodum ergo qui somnum, excusserunt, ab eo tempore protinus intus vigillant: vel potius, quemadmodum qui oculorum suffusionem conantur amouere, non extrinsecus eis lucem suppeditant, quam non habeant, sed quod oculis impedimentum afferebat, depellentes, liberam relinquunt pupillam: ita etiam qui tingimur, abstergis peccatis, quæ diuino Spiritui instar caliginis tenebras offundebant, liberum, ab omni que impedimento vacuum & lucidum, habemus Spiritus oculum: quo quidem solo, quod diuinum est, intuemur, cœlitus influente nobis sancto Spiritu. Et post: Hęc autem vincula, inquit,

quàm celerimè remittuntur, humana quidem fide, diuina verò gratia, cum remittuntur peccata vno medicamento Pæonio, nempe $\rho\omicron\lambda\omicron\gamma\iota\kappa\omicron\upsilon\beta\omicron\alpha\pi\omicron\sigma\mu\alpha\lambda\omicron$ verè amplius. Vna est hæc gratia illuminationis, quòd non sint eidem mores. Quæ diuini Clementis Alexandrini saluberrima doctrina quid nam adferatur aut illustrius, ad obscuras istas de Baptismi effectis quæstiones declarandas, aut quòd nam alexipharmacum ab Alexandria illa, quasi Narthecio, salutaris promatur Ecclesia, quò non modò istæ aduersariorum nugæ in ventos dispergantur, sed pestilentes etiam opiniones à priorum auribus simul & cordibus arceantur? Quis enim istis nouis dogmatibus erit locus apud illum, qui à magno hoc Catechista persuasus, credat Baptizatos remissis peccatis, hausto cœlitus sancto Spiritu sanctificatos, nò amplius esse malos, nec iam iræ, vt antea, sed Dei filios?

Diuum Iustinum illum ex Philosopho Christianum Martyrem silentio præterisse fuerit nephas, qui Apologia 2. Antonino Pio A. pro nostra religione tradita subobscure, quòd prophanis auribus loqueretur, ritus Baptismi sacros, eiusque effecta subindicat. Quo autem modo, inquit, nos per Christum noui effecti Deo consecrauerimus, narrabimus, ne hoc prætermisso, aliqua in parte expositionis improbè facere videamur. Qui sibi persuadent, & credunt vera esse hæc, quæ à nobis docentur, ac dicuntur, seq; ita viuere posse promittit, ij primùm & precari & petere à Deo præteritorum, superiorum, que peccatorum remissionem ieiunantes docentur, nobis vnà cum eis & precantibus & ieiunantibus. Deinde ducuntur à nobis, vbi est aqua, eo que, vt ita dicam, regenerationis, renouationis que genere, quo etiam nos ipsi renouati sumus, renascuntur. Patris enim omnium, Dominiq; Dei, & conseruatoris nostri Iesu Christi, ac Spiritus sancti nomine aqua abluuntur & expiantur. Christus enim ait: Nisi renati fueritis, &c. Rursum paulò post: Verbum aut hoc in hæc

Cap. XX. Quædam veteres Theologi de Baptismi effectibus consueverunt. D. Clemens Alexandr. in suo Pædagogico.

Baptizati ablutimur & amplius non sumus multi peccatores: sed iusti.

D. Iustinus Philosoph.

re

re ab Apostolis didicimus, quod primum ortum nostrum ignorantes, necessitate generati sumus ex humido semine parentum nostrorum inter se copulatione, & in mala consuetudine, conuersationeque educati fuimus: vt non necessitatis ignorationisque filij maneamus, sed voluntatis & scientiæ, remissionemque eorum, quæ peccauimus, consequamur in aqua, in eo, qui renasci voluerit, & quem peccatorum poenituerit, parentes omnium, Domini que Dei nomen appellatur. Hoc ipsum tantummodo dicentes, ad lauacrum illum ducimus. Nomen enim Deo, qui dici non potest, nemo potest imponere. Quod si quis posse contendat, is amentia summa se contaminat. Quod lauacrum hoc illustratio, quod eorum qui hæc discunt, mens illustretur. Iesu etiam Christi, qui Pontio Pilato Prætor in crucem sublatus est: & Spiritus sancti, qui ea quæ ad Christum pertinent omnia, per Prophetas prædixit, nomine is qui illuminatur, expiari solet.

D. Cyprianus locus in suis obscuris illustrat:

Hoc quidem testimonium de composito, vti diximus, subobscurum, maximam sanè lucem ex D. Cypriano clarissimo Scriptore accipiat, qui apud Donatum suum Christiana iam religione initiatum, multo agit liberius, & loquitur expressius. Postquam vnde genialis auxilio, inquit epistola 2. lib. 2. superioris æui labe deterfa, in expiatio peccus ac purum desuper se lumen infudit, postquam coelitis Spiritu hauſto in nouum me hominem natiuitas fecunda reparauit, mirum in modum protinus confirmare se dubia, patere clausa, lucere tenebrosa, facultatem dare, quod prius difficile videbatur, geri posse, quod impossibile putabatur: vt esset agnoscere terrenum fuisse, quod prius carnaliter natum, delictis obnoxium vixisset: Dei esse coepisse, quod Spiritus sanctus animaret. Scis ipse profecto, & mecum pariter recognoscis, quid detraherit nobis, quid contulerit mors ista criminum, vita virtutum. Et statim post: Sit tantum timor in nobis innocentiae custos, vt quod in mentes nostras indulgentiae coelestis allapsu clementer Dominus infudit, in animi oblectantis hospitio iusta operatione teneatur. Deinde coelestis gratiae per baptismum acceptae immensitatem commendans: Manat iugiter, inquit, exuberat affluenter, nostrum tantum sitiat peccus & pateat. Quantum illuc fidei capaces afferimus, tantum inde gratiae inundantis haurimus. Inde iam facultas datur castitate sobria, mente integra, virtute sincera, voce pura, in medulla adolescentium posse venenorum virus extinguere, animorum desipientium labe sanitate purgare, & quæ sequuntur. Et statim: Ita quod esse iam coepimus, acceptus Spiritus licentia sua potitur, sed quod necdum corpus ac membra mutauimus, adhuc carnalis aspectus seculi nube caecatur. Quantum hic animi potentatus est, quanta vis est, non tantum ipsum esse subtractum perniciosis contactibus mundi, vt quis expiatus, & purus, nulla incurfantis inimici labe capiatur, sed adhuc maiorem & fortio rem viribus fieri, vt in omnem aduersarij grassantis exercitum imperioso iure dominetur. Et epistolam conclusurus: lam tibi, inquit, auro distincta laquearia & pretiosi marmoris crustis vestita domicilia sordebunt, cum scieris te excolendum magis, te potius orandum, domum tibi hanc esse potio rem, quam Dominus infedit templi vice, in qua Spiritus sanctus coepit habitare. An vllus Demosthenes grandiori sententiarum grauitate, aut Cicero quispiam vberiori verborum perspicuitate Christianum Baptismum vnquam descripsisset? Quod si cui indulgentiae illius coelestis allapsus, quem Dominus, in quiebat, influxit, videatur obscurior, is huius declarationem à Diuo Reticio Augustoduno magne, ait Augusti-

D. Reticio Augustodunensis Episcopi sententia de Bapt. effectum

nus contra Iulianum lib. 1. cap. 2. in Ecclesia autoritatis accipiat, qui de Baptismo loquens, hanc esse principalem, ait, in Ecclesia indulgentiam, neminem præterit, in qua antiqui criminis omne pondus exponimus, & ignorantiae nostræ facinora præca diluimus, vbi & veterem hominem cum ingenitis sceleribus exuimus. Quo autem pacto veterem exuti hominem, nouum in baptismo induamus, Magnus ille Basilius clarissime explanat: Si quis medicus, inquit Homil. ad S. Bapt. exhor. promitteret tibi, se arribus quibusdam, ac industria

Vide D. Reticio Augustodunensis Episcopi sententia de Bapt. effectum

dustria iuuenem te ex fene facturum esse, non desiderares illam videre diem, in qua te ipsum ad ætatis vigorem reuertentem visurus esses? At nunc cum Baptisma promittat tibi, vt tuam vitam ad vitam noui stolonis instar repullulaturam, quam tu vetustate confecisti, atque delictis rugosam; maculosam, sordidatamque reddidisti, contemnis benefactorem, neque accurris ad promissionem? Desiderasne promissionis miraculum cernere, quo pacto sine matre regeneretur homo? Quo pacto vetustate perditus, atque fraudulenti cupiditatis corruptus, iteratò succulentus viget, repuberascit, & ad verum iuuentæ florè reuertitur? Baptisma captiuus est redemptio, debitorum atque reatuū venia, peccati mors animæ regeneratio, indumentum lucidum, sigillū quod nullis in dijs aboleatur, coeleste vehiculū, regni conciliator, adoptionis donatio. Et in Psal. 28. Baptismatis gratiam, inquit, diluuium nominat, vt anima a peccatis abluta, & à veteri homine purgata, apta sit deceterò ad habitaculū Dei in Spiritu. Et paulò post: Non appropinquant peccata ad eum, qui accepit Baptisma remissionis delictorum per aquam & Spiritum. Quod si quis prolixior em comiorum Baptismi catalogum requirat, Nazianzenum illum merito optimo Theologum dictum consulat. Hom. in sacrum Bapt. qui licet sui apud Latinos, quod ait D. Hieronymus contra Ruffinum, sit impar, pauca tamen ex vberissimo encomiorum prato decerpemus.

Vide Apol. D. Hieron.

Ipsa quidem Baptismatis gratia atque vis non mundi, vt olim, caraclysmi siue inundationem, sed vniuersi cuiusque criminis habet purgationem, & omnino perfectam contagiorum, iniquationumque ab improbitate contractarum, absterisionem & expurgationem. Siquidem cum duplices simus, ex anima, inquam, & corpore constati, & hoc quidè visibilis, illa verò inuisibilis sit natura, duplex etiam purgatio, per aquam, dico, & Spiritum: illa quidem visibiliter, atque corporaliter suscepta, hoc verò incorporealiter atque inuisibiliter corrente. Illa quidem typica est, atque alterius cuiusdam rei imago: hic autem verus, qui & ipsos intimos animæ recessus expurgat: & cum primæ illius generationis sit præsidium, nouos pro vetustis, ac Deiformes (vt ita cum Diuo Cypriano loquamur) Deique similes pro ijs, qui nunc sumus, siue mortalibus & miseris, efficit, sine igne constans, citraque contractionem irradians. Si enim breuiter dicendum est, Baptismatis vis alterius vitæ & purioris conuersationis foedus est cœdenda. Et post mediū vbi varias depulisset remoras, quibus Baptizandi impediti cunctabatur, & videtur (vt in prælo non sit) sed inuicem, inquit, diuina gratia, non solum delicta eluat, verum mores etiam corrigat. Non contractum modò sceleris coenum emundet, verum fontem etiam ipsum expurgat. Non bonam solum iustamque formet rerum possessionem, sed bonam etiam iustamque expensionem, aut quod est facillimum, male possessorum reiectionem. Deinde admirabilem texens effectorum Baptismi Catalogum, quod anima peccatis degreuaata, erigatur: quod arida, reuiuifcit: quod peccatis mortua, fiat cum Lazaro rediuiua: quod lepra defœdata, sit repurgata, adiecit, exiuit à te, inquit, immundus ac materialis Spiritus Baptismate pulsus, non fert persecutionem, non sustinet sine domo & late agere. Oberrat per loca inaquosa, diuinaque irrigationis arida; illic perlibenter cupit inhabitare, vagaturque requiem quaerens, nec inuenit. In baptizatas incidit animas, quarum iniquitatem eluit lauacrum. Aquam metuit, suffocatur eius purgatione laud secus, atque illa legio mari.

Baptismus peccatis mors

D. Gregorius Theolog.

Anima peccatis mortua Baptismo reuiuifcit.

Aqua Baptismi metuit diabolus quæ hominis animam expellit vt suffocatur.

Christo de: Baptismi dignitates sunt effectus.

Vnum nobis superest Chryostomi testimonium, quod in presentiarum non duximus silentio prætereundum. Id enim præter quam quod iam recitatorum fere habeat Epilogum, nouellum etiā aduersariorum dogma ex prolesso oppugnat. In homilia, quam de Baptizatis habuit, vti D. Augustinus i. aduersus

Vilem hic Evangelici sue opinionis auctores ante nos 1300.

uerfus Iulianum cap. 2. recitat: Vides, quot sunt, inquit, Baptismatis largitates, & nonnulli deputant coelestem gratiam in peccatorum tantum remissione consistere. Nos autem honores computauimus decem: hac de causa etiam infantes baptizamus, quamuis peccata non habentes, vt eis detur, vel addatur sanctitas, iustitia, adoptio, hereditas, fraternitas Christi, vt eius membra sint. Dixerat enim superius: Non enim baptizati tantum sunt liberi, sed & sancti: non tantum sancti, sed & iusti: non solum iusti, sed & filij: non solum filij, sed & heredes: non solum heredes, sed & fratres Christi: nec tantum fratres Christi, sed & coheredes: non solum coheredes, sed & membra: non tantum membra, sed & templum: non tantum templum, sed & organa Spiritus.

XXI

Catholicos Christi in Baptismo gratiam illius scire quam aduersariis.

Catholicos Christum predicant in Baptismo opulentiam ueralem, aduersarij tenuerunt: in communica- tem, bibulam.

Iustitiam in Baptismo donatam esse tantum imputatiua, seu inheren- tiam.

Aduersario rum in Chri- sti gratiam impetras at- que facile- gnam.

Sathonica Caluini bla- sphe- miam in Christi san- guinem.

Christum ad- uersarij sa- cium, non saluatore.

M Acc igitur omnia cum efficiat Baptismus, uti iam ex apertissimis sacra- rum literarum verbis, quam ex clarissimo celeberrimorum veterum Scriptorum consensu est demonstratum, quis hic non videat perspicue atque cernat, Catholicos, qui veram docent hominis interioris per Bap- tisma fieri inuolutionem, non ut aduersarij imaginariam atq; umbratilem: solidam peccatorum contingere remissionem, non ut illi imputatiua: pu- ram putam animae expurgationem, veramque iustitiae donari communionem, non ut illi verè sordidatam, sed iustitia tantum velatam aut obiectam: quis, inquam, non perspicuum cernat, multo illustrius Christi Saluatoris gloriam predicare Catholicos, quam uos istos, quos se ipsi dicere malunt, quam ef- fice, Evangelicos? Qui quadam inopia & paupertatis Christi hallucinatione, nescio qua, capti, aut exhauriendae donorum Dei Optimi Maximi gazae for- midine ducti, nos veram peccatorum consequi remissionem negant, ita ut non sint amplius, veram etiam nos assequi inuolutionem, ita ut anima squal- escente sua pristinum peccatorum vetustate sit liberata: veram denique nancisci iustitiam, ita ut verè, & animo iustitia inherente simus apud Deum Optimum iusti: sed imputatiua tantum, accomodatitia tantum, tectoria tan- tum. Istud dogma Christianae Ecclesiae haecenus ignotum, dilucidè satis Le- ctor humanissime, uti confidimus, est demonstratum, cum Apostolica illa simulque Catholica ex diametro pugnare doctrina. Si namque Baptizatis iustitia tantum imputatiua (quod isti volunt) contingit, cur D. Paulus pro- nuntiat, Sed haec fuisse: Et rursum: Nihil damnationis ipsis, qui sunt in Christo lesi, qui non secundum carnem ambulant? Si tantum accomodatitia, non item animo inherens, quomodo Paulus: Nos non huius seculi Spiri- tum, sed qui ex Deo est, accepimus? Non accepistis Spiritum seruitutis iterum in timorem, sed Spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus Abba pater? Et, quod nos Deus saluat per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abundè? Si tectoria tantum, ita ut intimas cordium fibras non attingat expurgandas & expiandas, quomodo Paulus re- cens Baptizatis ait: Nescitis, quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in uobis? Proinde hinc meridiano Sole liqueat manifestius, quam sit impium, quam sacrilegum, quam blasphemum, paruulos recens baptizatos, ait Buce- rus in Reformatione Bonnensi, esse venenosos & maculatos. Rursum per Ba- ptismum nos non solum, neque eximi, ut habet Caluin. insti. 17. ab originali peccato, neque à corruptione, quae ab Adam in vniuersam posteritatem propagata est, neque in eadem iustitiam, naturamque puritatem restitui, quam obtinisset Adā, si in ea, qua primum creatus fuerat, integritate steteret. An non istud sit Christi lesu sanguinem, quo abluuntur Baptizati, pollutum ducere? atque adeo filium Dei conculcare? Quanam enim sanguinis Christi est virtus, si peccata verè non delet? si delictorum sordes non emundat? Si denique serpentinum illud venenum, quo vniuersum hominum genus afflauit quidem Diabolus, infec- cit verè Adā, Christus non eluat, non delect, non sanat? Adhuc, si Baptizatos iam suo corpori, ut oliuae oleaster, in sitos Christus nec ab auiti illius cōtagij macu- la emundat, nec à venenata afflatus illius serpentini virulētia curat, atque sanat: Quā

1. Cor. 6.

Rom. 8.

Rom. 8.

1. Cor. 6.

Heb. 10.

Rom. 11.

Rom. 5.

Rom. 5.

Rom. 5.

Tit. 3.

Apoc. 7.

Gen. 3.

Quā nam obscuro ratione Christo animarum nostrarum medico singulari, & eidem Saluatori, sua in humanum genus constabunt officia? Cum enim A- dam nostri generis perditior, Christi nostri generis instauratoris & Seruatoris fuerit Typus atque forma, qui citra atrocissimam Christi iniuriam dicas A- damum nos peccato maculasse, Christum suo dono non emaculare? Adamum suo delicto nostram salutem profligasse, Christum suo dono eandem non in- staurare? Adamum denique nephario inobedientiae rebellis scelere, suam in vniuersum posteritatem iustitia spoliasse, Christum praclaro altissimae suae hu- militatis & deuotissimae obedientiae pro merito suos fratres sibi obedientēs nō iustificare? Quae si istum Euangelicorum in modum sese habent, falsò Christus à Paulo praedicatur Adami typus: falsò Christi donum Paulus praedicat multo magis in plures abundare, quam Adā delictum: falsò itidem Paulus asserit mul- to magis homines abundantiam gratiae & donationis iustitiae accipientes, in vita regnare per vnum Iesum Christum, quam vnius delictum mortem regna- re per vnum Adamum. Nempe si Adam fuit Christi Typus, oportuit hunc iuxta Pauli doctrinam, quae hanc habet antithesin, verè auferre delicta, sicut ille verè attulit, hunc reddere vitam, sicut ille abstulit: hunc delere mortem, sicut ille inuexit, hunc veram donare iustitiam, sicut ille veram suam iniustitia nos miserè dotauit, hunc denique abundantiam gratiae & donationis iustitiae ac vitam aeternam suis fratribus verè impartiri, sicut ille omnibus delictum, inui- ditiam atque mortem verè communicauit. Quemadmodum igitur Christus indubiè mortem iustis verè delet, ita mortis causam quoque peccatum verè delet: & sicut i vitam iustis verè reddit, ita iustitiam quoque vitam causam verè reddit. Non enim minus est absurdum, iustos donata à Christo iustitia non esse verè iustos, quam si Christi dono iam immortales dixeris esse nihilominus mortales: cum tamen iustitia quam vita, nobis per Christum potiamur pariter reddita.

Christus A- dami Anti- typon, ita nos saluat, ut ille per- didit.

Christi ad- Adamus anti- typos.

Christus vi- mortem ve- re delet, ita vitam aeternam peccatum ve- re delet, et iustitiam vi- tam causam verè reddit.

C. A. XXI.

Christum in- sitis peccata verè abolo- re, ita ut nō sint amplius.

Christus pec- catorum diabo- li afflatu no- bis aboleuit, comendo caput serpen- tis illius anti- tyqui.

R X illa insuper Christi cum Adamo siue antithesi, siue homoeosi per- spicuum elucet, quantoperè à veritate abhorreat, Baptizatos Christo iam in sitos, & in viua eius corporis membra coaptatos, purgationis, mundicie, iustitiae ac vitae re ipsa atque intrinsecus non esse participes, cum in confesso sit, Adami filios verè esse immundos, verè peccati reos, verè iniusti- tiam vitiatos, verè sempiternis aeternae mortis cruciatibus obnoxios. Sicuti enim, ait D. Paulus, per vnius delictum in omnes homines in condemnationem: sic & per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitam: sicuti per inobe- dientiam vnius hominis peccatores constituti sunt multi: ita per vnius obe- ditionem iusti constituentur multi. Quapropter nec perniciose veneni illius serpentini virulentia in eis haerere potest diutius, quos Christus saluari suo antidoto potatos, mortisque interitu creptos, à pernicitate vindicatos, atque ab omni mortalitatis lae in sauratos, nouo suo Spiritu caelitus hausto, abū- deque effuso donat, ornat, animat. Serpenti enim isti antiquo; qui Diabolus est & Satanas, ut ait D. Ioannes Euangelista, Deus Opt. miserrimam nostram calamitatē miseratus, iam inde ab ipso vsq; ita dixerim, nostri interitus ouo comminabatur per mulieris semen siue sobolem, caput olim contusum iri: **וְיָשׁוּבָה אֶתְּךָ אֶתְּרֵיבֶרֶת הַחַיָּה**: Ipse inquiens, conteret tibi caput. Hanc autē Dei Opt. promif- sionem ad mulieris semen proprie pertinere, Moyses indubijs Hebraica: **דִּיאָבֹל אֲבֹתֵינוּ** aboleuit, **וְיָשׁוּבָה אֶתְּךָ אֶתְּרֵיבֶרֶת הַחַיָּה** comendo caput serpen- tis illius anti- tyqui. hu Ipse, quod non nisi ad masculos, sicuti & verbum **וְיָשׁוּבָה אֶתְּךָ אֶתְּרֵיבֶרֶת הַחַיָּה** Ieschuphecha conteret, referri potest. Ipsum itaque mulieris semen siue seductae illius misellae Euae quispian nepotulus dolosi serpentis caput; quod ram consilij fraudulentum, quam afflatus venenosi habuit officinam, tadem ali- quando contereret, profligaret, atque in nihilū, puluisculi modo, redigeret. Istud porro caput donec serpenti antiquo fuit integrum atque inuiolatum, suum quoque stetit illi imperium atque regnum, nimis quam Tyrannicum, in homi- nes miserrima peccati mancipia acceptum: Verum ubi illud semen mulieris suo dominatui non obnoxium, quia peccati expers, in suam dominationis pote- statem, quae in iure mortem infligendi omnibus omnino hominibus ex Adā

carnaliter prognatis erat sita) redigere attentavit, iure optimo pristinam dominationem in vniuersum hominum genus acceptam, de immoderata vsurpatione mulctatus amisit. Quia enim pueri communicauerunt carni & sanguini: & Christus ipse, vt Paulus docet, similiter participauit eidem, vt per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, siue regnum, id est, Diabolum, & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxierant feruituti. Quod autem ad hanc serpentini capitis cōtritionem, siue vt Paulus interpretatur, Diaboli abolitionem, dissolutionem atque euacuationem attinet, nihil in presentiarum magni refert, an eam vt rebus ipsis exhibitam fidei Theoria contemplerur, an vt olim Patriarchæ eadem qua nos Fide imbuti, suo tandem loco exhibendam. Siquidem agnus ille, qui tollit peccatū mundi, ab initio occisus est, vt exhiberet sibi sponfam sui sanguinis vi mundatam sine ruga & macula. Quare cum Christus illud mulieris semen iuxta benignissimā Dei promissionem ita illud serpentinum caput semel contriuerit, vt D. Paulus inter præcipua beneficiorū Christi capita recensere non dubitarit, quod mortem destruxit, atque aboleuit, & ipsum adeo, qui mortis tenebræ imperiū, Diabolum dico, suo dominatu exuerit, atque euacuarit, quis profligata adeo, audacia dicam, an impietate fuerit sacrilega, qui Diabolo aliquā pristini dominatus portiunculā in illos ascribat, aut defendat, quos Christus Dei omnipotentis filius sua morte à Diaboli tyrannide vindicauit? à peccati feruitute asseruit: suo sanguine quasi agni immaculati redemit, abluuit, emundauit? Inter tam cumulata Christi in Baptizatos beneficia, quibus & ex Diaboli potestate semel eruit, & veros Dei filios cōstituit, quō nam obsecro tam latebroso atq; abdito ista serpentini afflatus lateat virulentia sinu, vt illuc saluberrima confecti hominibus omninō omnibus ex Christi Dei hominis sanguine antidoti vis non pertingat? Cum enim sanguis Christi emundet cōscientiam adeo nostrā ab operibus mortuis, Heb. 9. hoc est, vt Ioannes explicatius docet, ab omni peccato, i. Ioan. 1. quis nam sine impictatis in Christū blasphemæ nota, Christi sanguine mundatos asserat aut maculatos, aut venenatos? Si ille æneus in deserto, in mansione Salmona siue imaguncula, à Moysē in Christi typum creatus serpens Iudæos à venenatis serpentum, atque regulorum moribus planè liberauit, curauit, sanauit, quid de Christo huius ænei serpentis antitypo aliud sentiendum, quam tantò dira isthæc antiqui illius serpentis venena in Christianorum cordibus Christi gratia atq; pharmaco sanari plenius, euelli magis stirpitus, mundari purius, quantò vmbra præstat corpus, atque serpente æneo efficacior est Christus? Quod igitur serpens æneus Christi Typus procul dubiò corporibus exhibuit, vt non solū à veneno nihil caperēt noxæ, sed sanarentur etiā, atque pristinæ incolumitati restituerentur, qui citra atrocē Christi, qui sese illum typum testatur expleturum, contumeliam inficias iueris Christianos ab illo teterrimo serpentini morsus, atq; Satanici afflatus veneno omninō non curari Christi pharmaco, sed tantū ablui, aut vt multum dicatis, velari? non pristinæ sanos incolumitati restitui, sed tantū regi? non ab illo penitus emundari, sed eo tantū velato atque coniecto, non reos aut iniustos haberi?

Vitium quidem istud infeminatum est, vt D. Augustinus ait 2. de Nupt. & Cōcup. ca. 33. pestifera Diaboli persuasione: Verūm cum Christus Dei filius ad hoc apparuit, vt dissoluat opera Diaboli, i. Ioannis 3. cap. an istum vitiorum fontem, & operum Diaboli planè omnium caput possit non delere, tollere, soluere, abolere, si suas ipsi instauratæ salutis humanæ partes velimus constare saluas? Quapropter vt ne in Christum Dei filium verissimum animarum nostrarum perditarum instauratorem, Seruatorem, Saluatorem, adeo sacrilegè si mus impij, & impiè sacrilegi, prorsus agnoscendum est, atque profitendū, Christum Diaboli opera verè soluere, prorsus delere, atque omnia omninō semel abolere: ne frustra ad hoc apparuisse, ac vanè homo factus fuisse cōvincatur. Delet ergo peccatum pestifera serpentis illius persuasione infeminatū, animam

Serpens iste
Christi emū
dat nostras
animas ab
omni pec-
cato.

Serpens iste
æneus sui
aspectu san-
bat à veneno

Christus ve-
ni soluit
opera dia-
boli.

Christus ve-
rè soluit ope-
ra Diaboli.

Heb. 2.

Heb. 2.

Apoc. 13.
Ioh. 2.
Ephe. 5.

2. Tim. 2.

Heb. 2.

Ephe. 4.
Ioh. 1.

Heb. 9.

Ioh. 1.

Num. 20.

Ioh. 3.

Ioh. 3.

animā peccati sordibus contaminatā emundat, virulentia illam omnem non modo facit innoxia, sed expellit etiā, sed curat, sed sanat. Alioqui sanè Diaboli Christo efficias impiè fortiores: alioqui Diaboli noxam dicas sacrilegè Christi dono efficaciorē, alioqui Diaboli virulentiam asseras blasphemè salutari Christi gratia validiorē.

Proinde saluamur à serpentis plaga per Christum haud certè secus, atque olim Iudæi Christianorum typi, qui vel in serpentem illum æneum aspicientes sanabantur, siue vt Septuaginta, viuebant; siue vt Hebræi, incolumes reddebantur. Hunc in modum antiquissimus Apostolicæ fidei propugnator & idem acerrimus D. Irenæus, Christianos à lathali illo Diaboli veneno per salutarem Christi gratiam sanari docuit: Nō aliter saluari homines ab antiqua serpentis plaga, in quibus teste August. 1. aduersus Iulianum, cap. 20. nisi credant in eum, qui secundum similitudinem carnis peccati in ligno martyrij exaltatus à terra, & omnia traxit ad se, & viuificauit mortuos.

¶ Vm igitur Baptizati ab illo lathali, exitiali, atque pernicioso serpentis antiquo veneno per salutarem Christi pharmacum liberentur, sanentur, atque adeo viuificentur, neminem sanæ quidem mentis compotem porro lateat, quanta sit cum impietate coniunctum, quod Caluinus negat nos per Baptizatum à peccato originali eximi atque solui. Nascimur enim ad vnum omnes filij iræ; sed renascimur, non nascimur filij Dei: nec statim ac nati sumus Christianorum filij, à Domino in fœderis hereditatem excipimur, vt idem ait, sed per Baptizata demum eius corpori inserimur, in hereditatis fœderis excipimur, in filios denique adoptamur. Quemadmodum varijs in locis docet D. Augustinus, ex quo potissimum pauca huc adferēda duximus, ad labefactandam istam Caluini doctrinam, quod illum optimum, vt ait, ex tota antiquitate, & fidelissimum testem à sese laudatum nequeat reprobare. Augustinus itaque de carnis concupiscentia disputans, quæ in omnes ex antiquo peccato pœrnagata sauit: Propter hanc, inquit lib. 1. de Nupt. & Concupif. cap. 18. fit, vt etiam de iustis & legitimis nuptijs filiorum Dei, non filij Dei, sed filij seculi generentur: qui & ij qui generant, si iam regenerati sunt, nō ex hoc generant, quod filij Dei sunt, sed ex hoc, quod adhuc filij seculi. Dominica quippe sententia est, filij seculi huius generant & generantur. Et capite sequenti, hac igitur concupiscentia carnis, quod nascitur vti que mundo, non Deo nascitur: Deo autem nascitur, cum ex aqua & spiritu sancto renascitur: huius concupiscentiæ reatū regeneratio SOLA dimittit, quem generatio trahit, ergo quod generatum est, regeneretur: quia non potest effici aliter, vt id quod tractum est, remittatur: Rursum cap. 23. Hæc concupiscentia, hæc lex peccati habitans in membris, cui lex iustitiæ vetat obedire: Hæc, inquam, concupiscentia, quæ SOLO regenerationis Sacramento expiatur, profectò peccati vinculū generatione traicit in posteros, nisi ab illo & ipsi regeneratione soluantur.

Hic iam nunc tuum Lector candide appello arbitrium, an non à veritate sit longè alienissimum, quod aduersus manifestissimam Catholicæ Christianæ Ecclesiæ doctrinam pronunciat Caluinus: iam perspicuum est, in quibus cap. 17. inquit, quàm falsum sit, quod docuerunt nos nonnulli per Baptizatum solui & eximi ab originali peccato, & à corruptione, quæ ab Adam in vniuersam posteritatem propagata est. Tale enim Doctorum genus nunquam, quid peccatū originale, quid iustitia originalis, quæ gratia Baptizati esset, assecutus est. Quid ita dō bone san te virum constantem, grauemq; scriptorum veterum censorem ita repentè tuæ vocis poeniteat, qua D. Augustinum optimum ex tota antiquitate & fidelissimum testem celebrabas: patere nunc saltem æquus, Caluine, tui testis fidelissimi contra te ipse testimonium: quo vno fretus haud infrequenter victoriam ante triumphum canis: sola regeneratione remittitur, vt ille testatur, concupiscentiæ reatus, quem traxit generatio. Et iterum: Non potest aliter effici, vt id quod tractum est, remittatur; nisi quod generatum est, regeneretur. Rursum: Hæc concupiscentia solo regenerationis Sa-

Baptizatos
prospice san-
ti à mortis
serpentis
antiqui, et ef-
fugit veneno.

Caluinus ne-
gat nos Ba-
ptizato exi-
mi atque solui
peccato ori-
ginali.

Ex D. Augu-
stini doctrina
nos vobis per
Baptizatum
à peccato
originali li-
berari.

Caluinus
ante victori-
am canis:

cramento expiatur. Quid istis testimonijs tui testis, ut aiebas, fidelissimi, tuo præiudicio irrefragabilibus aduersum te adferat apertius, certius, aut manifestius, quo veritatis ut perspicuum agnitæ, ita fraudulenter dissimulatæ conuincaris. Perinde enim atq; si obscuriorum quidam Scriptorum hoc Catholicæ Ecclesiæ dogma inuenerint, loqueris; quod tamen paulò antè non vnius Augustini testimonio, sed concordanti Scriptorum veterum consensu, atq; clarissimis adeò Apostolorum verbis confirmauimus. An igitur tale Doctorum genus, quemadmodum tu pro singulari ista modestia censēs, nunquam quid peccatum originale, quid iustitia originalis, quæ gratia Baptismi esset, assecutum sit, nec ne, penes æquos bonos rerum istarum abitros censura esto.

Nos omiſſa in præsentiarum de originali iustitia questione, qualis nam Adæ contigisset, deque nature puritate, si sterisset, fatigasse instituto arbitramur, quòd Christianos per Baptisma verè regenerari, nouoq; Spiritu cœlestis haustio animari demonstrauerimus, atque Dei dono ita verè iustitiam à Christo, ut verè iniustitiam ab Adamo accipientes, renouari lauacro aquæ in verbo vitæ per Spiritum sanctum abundè effusum.

CAPUT XXIII
 Concupiscentia in Baptismo non est
 peccatum uel uinum: quia reatus remissus est, ut non sit.

At etiam ante locum hunc de Baptismo quàm concludamus, haud sanè questio illa de Baptizatorum concupiscentia silentio est prætermittenda, an ea nimirum post Baptisma veram peccati rationem obtineat, uerique nominis peccatum reatu ac culpa permaneat? Paulò antè Solis luce clariùs ex manifestissimis Apostolorum sententijs, & Orthodoxorum Scriptorum testimonijs demonstratum est, omnia in uersum peccata atq; delicta in Baptismo uel sanguinis Christi in ueram remissionem peccatorum effusi lauari, deleri, mundari. Quæ igitur si in memoriam reuocentur, nulli non liquere potest, nihil profusum in Baptizatis permanere, quod ueram aut peccati, aut reatus, aut culpæ rationè obrineat. Siquidem Baptizati lauacro aquæ & uerbo vitæ mundantur, regenerantur, atq; per Spiritum sanctum in ipsos abundè effusum renouantur. Hæc si uera sunt, ut non esse longè uerissima non possunt, quid ea nostri aduersarij cœcis ingenij humani cōmētis in alijs atque Apostoli ipsi sensere, frustra conuicti detorque sensum? Ut hæc nimirum, non, quòd auribus sonant, uerã atque proprij nominis significant emundationem, regenerationem atque renouationem, sed imputatoriam atque dissimulatiorem, hoc est, nugatoriam & uerè cōmentitiam. Præterquam enim quòd Apostoli ipsi simplicissimis, & eisdem apertissimis suam hac de re sententiam perquam liquidò sunt uerbis contestati, eandem quoque alijs uerborum formulis, quasi arte robustissima ita obrauerunt, ut imbellibus atque futilibus humanæ ratiocinationis telis nullus esse queat locus reliquus. Si namque delira cœcipientis humanæ mentis ratio sapientissimæ non quidem huius seculi, sed quæ ex Deo est, Apostolorum doctrinæ de uera Baptizatorum ex Christi Spiritu regeneratione, de pura uita peccatorum emundatione, de diuina secundum Spiritum renouatione audeat impudenter obstrepere, atque hostiliter obistere, quòd relicta Baptizatis concupiscentia non sit uerè expiata, neque à peccati reatu omninò emundata, ac plenè absoluta quòd ipsa reatos ad peccatum sollicitet, quòd non impuros modò, sed impios adeò motus assidue concitet, ac proinde omnem Christiani hominis uitam teterrimò scaturientis perpetuò puris uenenò fœdè contaminat, læthalitèr inficit, atque exitiatiter uastat. Hæc inquam, si delira humani ingenij ratio Apostolicæ doctrinæ obgannire impudenter audeat, Apostolum Paulum audiatur constanter reclamantem: Nihil nunc damnationis est ijs, qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulant: aut si Græca malit, οὐδὲν ἀρα νόηματα κέρματα. Nulla igitur est damnatio, &c. Si nihil damnationis est ijs, qui in Christo Iesu sunt, hoc est, Baptizatis, si Theophilacto creditur, & ipsam orationem filij efflagitat, propter peccatum utique (quod testatur Oecumenius) remissum atque deletum, fieri nequit, ut cum Paulinæ sententiæ ueritate concupiscentia in Baptizatis uerè, proprijque nominis peccati permaneat. Cum enim concupiscentia hæc secundum

1. Cor. 3.
Rom. 5.
Ephes. 5.
Tit. 3.
Ioh. 19.
Ephes. 5.
Tit. 3.

Nihil damnationis, aut criminis in Baptizato est.

Rom. 8.

aduersarios sit uerè peccatum in Baptizatis, & quæ damnatione digna sit, consequitur aliquid damnationis in ijs esse, qui in Christo Iesu sunt: quod ex diametro cū D. Paulo pugnat. Iam quòd hic locus cauillò illud aduersariorū tam sordidum, quàm usu protritū de Christi iustitia nostras peccatorū sordes non emundante, sed tegente: non expurgante, sed obuelante: nequaquam recipiat, sicut nec alius ullus, disertis uerbis ipse Paulus Hebræos ad Christum conuersos docet cap. 9. Christi sanguinem, inquiens, emundare ipsorum conscientias ab operibus mortuis. Quæ sententia nos uerè, proprijque nominis sordidū animi, atque peccatorū expurgationem per Christi sanguinem fieri cogit agnoscere, propter Paulinam antithesin, qua Mosaicam taurini, aut hircini sanguinis sanctificationem, quæ carnem duntaxat purificabat, Euangelicæ animarum à peccatis expurgationem per Christi sanguinis asperisionem liquidius opponit, quàm ut abnuere quisquam possit. Quare qui ueram peccatorum per Christi sanguinem fieri emundationem negat, sed tantum non imputatoriam aut teatoriam, uiderit, quanta in Christi sanguinem, quo sanctificatus est, impietate sese contamineat, quòd illum ab hircino & taurino nihil propè discriminet. Quòd si pertinacior quisquam etiamnum hæc sibi labibulum antiplateæ dudum opinionis uidere sibi uideatur, quo sese aduersus perspicuam adeò ueritatem probè obiectum putet, is præulgidam illius Bonaergeres, siue ut alijs placet, Banereën Ioan. Euang. uocem audiat desuper tonantem: Sanguis Iesu Christi emundat nos ab omni peccato. Quo Euangelistæ tonitruo, non tam horrido, quàm chorusco, qui nec ab animi Lethargo expergiscens ad ueram Euangelij gratiam, id est, ueram peccatorum remissionem audiendam: nec ab errorum tenebris emergens illustratur ad ueram peccatorum suorum per sanguinem Christi emundationem perspicendam, equidem ignoro, quid misero isti, qui sibi perniciosè ueram peccatorum remissionem inuidet, ac salutarem animulæ suæ execratur emundationem, aliud ad sanitatem recuperandam supersit remedijs: nisi forte hellebori potio non Anticyris petiti, sed ex Orthodoxorum narthecio derompti, grauissima illum mentis leuet phrenesi. Agedum, illud in remediū adhibeamus, ut quid nã habeat tam concors, quàm saluberrima Scriptorum ueterū sententia de relicta Baptizatis concupiscentia, intelligamus atque perdicamus, utrum eam uerè esse peccati censuerint, qua perpetuò laboremus miseri, atq; sordem⁹ inquinati: an potiùs istis phreneticis unã cū reliquis peccatis omnibus atq; animi uitijs pronuncient sanata, purgatam, remissam, deletam, abolitam, penitusque sublatam? D. Ambrosius ille ex Prætoro Episcopus, qui, si Diuo Basilio Magno fides habenda est οὐ τὴν ἀνδραγαθίαν ἀλλὰ τὴν ἐπισκοπὴν παρελάβε, ἢ ἐπὶ ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου τὸ χριστιανὸν non ab hominibus acceperat, aut edoctus erat Christi Euangelium, & quem ipse Christus ἀπὸ τοῦ πνεύματος ἁγίου ἐπέλεγεν ἵνα εὐαγγελίσθαι, à terræ iudicibus in Apostolorū præsentiam atque præminentiam constituit, quid nam ipsius seculo Apostolica obtinuerit Ecclesiæ, clarissimis uerbis libro de Isaac & anima scriptum reliquit, teste August. z. cont. Iulian. ubi de quatuor uitijs, quatuor illis Cardinalibus, quas dicit, uirtutibus oppositis, disputans non esse substantias, quod qui dicit, Manichæorum uitia esse substantias somniant Manichæi. faueret uel hæret insanire: sed Catholicè, inquit, istos equos intelligimus uitia nostra, quæ legi mentis ex lege peccati resistunt: non à nobis hæc uitia separata » alibi alibi erunt, sed in nobis sanata nusquam erunt. Veruntamen quare non » in Baptizatis perierunt? an nondum fateberis, quòd reatus eorum perierit, infirmitas manserit? non reatus, quo ipsa rea fuerant, sed quo nos reos fecerant in malis operibus, quòd nos traxerant. Audin, quid index iste in Apostolorum suffectus ab ipso Christo, ut scribit Basil. præsentia, de concupiscentia, cæterisque uitorum animi fontibus, iracundia, timore, & iniquitate pronūciat? reatum eorum ait perijisse, quo nos reos fecerant, infirmitatem mansisse. Quæ doctrina adeò perspicuè D. Ambrosio pro uerissima atque Euangelio cōsistentia fuit planè habita, ut fidei aduersarium, quo cum illic belligeratur, indubitato isto Catholicæ Ecclesiæ dogmate, quasi telo certissimè læthali crediderit iugulatū:

Nob. 9.

Nob. 3.

Nob. 3.
1. Ioh. 1.

Basil. epist. 56. ad Am. uogium.

Vide D. August. c. 11. de uita Iulian. c. 2.

Cor. à peccatis emundat Christi sanguis.

Ambros. lib. de Isaac & anima ex D. August.

Vitia esse substantias somniant Manichæi.

R. reus concupiscentie perijt, infirmitas mansit.

Concupiscen-
tiam in Ba-
ptizati non
esse proprij
nominis pec-
catorum, ex
D. Augusti-
ni doctrina,
quem aduer-
sarij improle
à se stare in-
diant.

Peccata om-
nino iam non
sunt,
Manentis
concupiscen-
tiae remissus
reatus.

Baptismus
ab omnibus
omnino pec-
catis libera-
tione inno-
uat
Concupiscen-
tiae reatus
est remissus
et euacua-
tus.

Concupiscen-
tia à reatu
euacuatur,
vt Baptizati
reos non possit
reos damna-
tionis tenere.

Concupiscen-
tiam non
est peccatū
in Baptizatis
Augustino.

an nondum fateberis, inquit, quod reatus eorum perierit, infirmitas mase-
rit? Verum quia istius tempestatis haereticæ Catholicæ doctrinae oppugnatores
eius discipuli D. Augustini testimonij abusi, Catholicam hac de re doctri-
nam sese expugnasse passim iactare non verentur, apertissimis eius sententijs
isthac aduersariorum tam fallax, quam mendax gloriatio est retundenda. <sup>Vide libror
cōjess Aug.</sup>
Augustinus itaque loco iam citato sui in Christo magistri Ambrosij,
quem non modo publicè frequenter audierat, sed priuatim etiam de rebus gra-
uissimis consuluerat, adductam sententiam, ne aliter ac ille senserat, accipere-
tur, explicans, hunc in modum scribit: Nec in his equis malis, inquit, nomi-
nasse putandus est illam, quæ deletur in Baptismo. Illa namque peccatorū, quæ
fecimus, fuit, quæ cuncta remissa sunt, atque omnino iam nō sunt, quorū re-
atus manebat, quando ipsa fiebant, atque transibant. Istam verò legem peccati,
cuius manentis reatus in sacro fonte remissus est, propterea vocauit iniquita-
tem, quia iniquum est, vt caro concupiscat aduersus Spiritum: quamuis ad sit
in nostra renouatione iustitia, qua iustus est, vt aduersus carnē cōcupiscat spiri-
tus, vt Spiritu ambulemus, & concupiscen-^{2. Retrad.} tias carnis non perficiamus. Quæ D.
Augustini pericope in elaboratissimo, vt ipse vocat, aduersus Iulianum ope-<sup>P. Prosper
in Chron.</sup> re, quod sub mortem suam vltimum absoluit, teste D. Prospero, vt luculen-
tam habet verborum Ambrosij explanationem: ita omnia quoque in vni-
uersum peccata sic affirmat remissa, vt non modo remissa sint, sed omnino iā
nō sint. Hinc liquet, quā ex diametro cum Augustino pugnent aduersarij,
qui remissū quidem concedunt, non ita vt non sint, sed vt permanentia non
imputentur. Cæterum ne quis, hic D. Augustinum distinxisse opinetur inter
peccata, quæ ipsi fecimus, & quæ ex Adæ cōtagio contraximus, quā illa verè
sint remissa, & planè abolita, non item concupiscen-<sup>is D. August
alijs in lo-</sup> tias eiusdem elaboratissimi operis suam hanc de re censuram audiat pronun-
tiantem. Cum enim Iulianus Aug. calumniaretur, quod Baptizatos ex parte
dixisset mundari, quodque Baptismi gratia non perfectè hominem nouum
faceret: Non hoc dico, inquit lib. 6. cap. 5. attēde, quod dico, gratia perfectè no-
uum hominem facit, quandoquidem & ad corporis immortalitatem, plenā
que felicitatem ipsa perducit. Nunc etiam perfectè innoat hominem, quan-
tū attinet ad liberationem, ab omnibus omnino peccatis, non quantum ad
liberationem attinet ab omnibus malis, & ab omni corruptione mortalitatis,
qua nunc corpus aggrauat animam. Et capite sequenti: Nos autem qui con-
cupiscen-<sup>Concupiscen-
tiam malam dicimus, & manere tamen in Baptizatis, quamuis rea-
tus eius, non quo ipsa erat rea, neque enim aliqua persona est, sed quo reum
hominem originaliter faciebat, fuerat remissus atque vacuatus. Et paulò post:
Sic ergo & concupiscen-<sup>Concupiscen-
tia à reatu
euacuatur,</sup> tiam, quæ manet oppugnanda atque sananda, quamuis
in Baptismo dimissa sint, cuncta omnino peccata nō solum non sanctificatur,
sed potius ne sanctificatos aeternæ morti obnoxios possit tenere, euacuatur.
Porro ne quid ad præsentem controuersiam ex Augustini sententia dirimen-
dam desideretur, vnum atque alterum locum duximus atextendū, qui meri-
diana luce clariùs quæstionē multò obscurissimā exponant atque dissoluāt. Hęc
cōcupiscen-^{de Nupt. & Cōcup. cap. 23.} tia, inquit lib. 1. de Nupt. & Cōcup. cap. 23. Hęc lex peccati cui lex iu-
stitiæ obedire vetat, quæ solo regenerationis Sacramento expiatur, profectò
peccati vinculū generatione traicit in posteros, nisi ab illo & ipsi regeneratio-
ne soluatur: nā ipsa quidē concupiscen-<sup>Concupiscen-
tia à reatu
euacuatur,</sup> tia iā nō est peccatū in regeneratis, quā-
do illi ad illicita opera non consentitur, atque vt ea perpetret, à regina mente
te mēbra nō dātur. Et clarissimè omnium capite sequenti: In ijs ergo, qui regene-
rantur cū Christo, cū remissionē accipiunt prorsus omnium peccatorum, vt
que necesse est, vt reatus etiam huius, licet adhuc manentis concupiscen-
tiae remittatur, vt in peccatum, sicut dixi, non imputetur. Nam sicut eorum pec-
catorum, quæ manere non possunt, quoniam cū sunt, prætereunt, reatus ta-
men manet, & nisi remittatur, in aeternum manebit: sic illius concupiscen-
tiae quando remittitur reatus, aufertur. Hoc est enim nō habere peccatū, reum nō
esse</sup>

esse peccati. Et ca. 26. eiusdem: Remittitur ergo concupiscen-<sup>Concupiscen-
tia reatus au-
feritur, ita vt
Baptizatus
non habeat
peccatum.</sup> tiam manentis rea-
tus, vt in peccatum non imputetur. Non quod reatus manens non imputetur,
sed aufertur, ita vt non maneat. Quod ex contratrio docet, manet reatus adul-
terij transeunte actu, si non remittatur, manet concupiscen-<sup>Concupiscen-
tia reatus au-
feritur, ita vt
Baptizatus
non habeat
peccatum.</sup> tia dimisso reatu.
Quibus obsecro verbis, quid dicatur ad doctrinam Catholicæ Christi Eccle-
siae, aut explicandam apertius, aut confirmandā robustius? quid ad refellenda
aduersariorū noua cōmenta adferatur validius? Si omnia omnino peccata
Baptizatis remittuntur, tolluntur, auferuntur, ita vt iam non sint, & non ma-
neant, quō nam in abdito concupiscen-<sup>Concupiscen-
tia reatus au-
feritur, ita vt
Baptizatus
non habeat
peccatum.</sup> tia latet sinu, vt ea sola cum reliquis
omnibus non remittatur, non tollatur, & ita vt non sit, nō auferatur? Iā quod
de permanente quidem manentis concupiscen-<sup>Concupiscen-
tia reatus au-
feritur, ita vt
Baptizatus
non habeat
peccatum.</sup> tiae reatu, sed nō imputato nu-
gātes obgannunt, quis istis D. Augustini verbis non videt explorum? Reatus,
inquit, concupiscen-<sup>Concupiscen-
tia reatus au-
feritur, ita vt
Baptizatus
non habeat
peccatum.</sup> tiae quando remittitur, aufertur: hoc enim est non habe-
re peccatum, non esse reum peccati. Si reatus aufertur concupiscen-<sup>Concupiscen-
tia reatus au-
feritur, ita vt
Baptizatus
non habeat
peccatum.</sup> tiae per-
manentis, haud quidem ipse permanet, sed omnino tollitur, interit, atque pe-
rit: sin permanet, atque simul cum sua concupiscen-<sup>Concupiscen-
tia reatus au-
feritur, ita vt
Baptizatus
non habeat
peccatum.</sup> tia comanet, non aufer-
tur. Quod ab Augustini doctrina quā bis, quod dicitur, per omnia disso-<sup>Concupiscen-
tia reatus au-
feritur, ita vt
Baptizatus
non habeat
peccatum.</sup> net, nemini, qui recitata verba non modo numerarit, sed iudicio etiam expen-
derit, agnoscere non fuerit arduum. Siquidem illa permanentis peccatorum
transseuntium reatus non remissi comparatio, cum ablato permanentis con-<sup>Concupiscen-
tia reatus au-
feritur, ita vt
Baptizatus
non habeat
peccatum.</sup> cupiscen-
tiae reatu, an non perspicuè demonstrat, reatum concupiscen-<sup>Concupiscen-
tia reatus au-
feritur, ita vt
Baptizatus
non habeat
peccatum.</sup> tiae per-
manentis non permanere in Baptizatis, sed omnino profligari: sed prorsus ita,
vt non sit, deleri: sed penitus, ita vt intereat, aboleri? alioqui cerè D. Augusti-
ni sua antithesis non cōstabit, nec oratio, quod voluit, nobis significabit. Iam
illis verbis eiusdem Augustini ne fingi quidem, nedum dici, potest aliquid lu-
culentius, aut manifestius, non quod reatus manēs nō imputetur, ait de Nupt.
& Concupisc. lib. 1. cap. 26. sed aufertur, ita vt non maneat.

Sed quid post discretissima testis ex omni antiquitate fidelissimi testimonia
aliorum itidem huc prolixius congeramus? Quia tamē id nostri instituti ra-
tio efflagitat, non possumus silentio prætere mittere, quid nam de concupiscen-
tiae permanentis reatu senserint. D. Hieronymus itaque To. 2. epistola ad Occa-
num: Omnia, inquit, nobis in Baptismate condonata sunt crimina, nec post
indulgentiam iudicis metuenda seueritas, dicente Apostolo: Et hæc quidem
fuitis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domi-
ni Iesu Christi, & in Spiritu Dei nostri. Omnia peccata donata sunt benè & fideliter.
Quomodo omnia benè & fideliter in Baptismo sunt condonata, si
concupiscen-<sup>Concupiscen-
tia reatus au-
feritur, ita vt
Baptizatus
non habeat
peccatum.</sup> tiae peccatum non verè & fideliter condonatur, sed fallaciter non
imputatur? Non dico, inquit, inquit, non condonatum, sed permanentem non im-
putatum. Si enim non imputatur, condonatur: quod & in forensibus causis
vfu venit. Rogo, quæ est ista tergiuersatio, & acumen omni pistillo retusius?
condonatur, non mundatur: tegitur, non tollitur. Atqui non iudicat Deus il-
le cardiognosces hominū more secundū faciem, sed veritatem: iustum iusti-
ficans, iniquū condemnās. Iā vt verum sit, quoniā verū est, odio sunt Dego im-
pius & impietas eius, fieri nequit, vt concupiscen-<sup>Concupiscen-
tia reatus au-
feritur, ita vt
Baptizatus
non habeat
peccatum.</sup> tiae impietas, reatus, atque cul-
pa in Baptizatis iā iustificatis hæreat: alioqui enim Baptismo iustificatus, pro-
pter impietatem Deo cū sit odio, erit cerè damnādus. Sed post indulgentiā
seueritas. Huc queant similes aliorum quoque Scriptorum Orthodoxorum
sententiæ adferri, quæ peccata in vniuersum omnia confirmant Baptizatis
prorsus deleta, ac penitus esse abolita: sed cū id ex superioribus, vbi de Baptismi
præsentem locum concludamus. Si igitur iuxta Apostolorum doctrinam
Christi sanguis emundat conscientias nostras ab operibus mortuis, vt Paulus
docet, sicut, vt Ioannes, ab omni peccato, quæ nā isthęc est Christi sanguinis (prò
impietatem) infirmitas atque inefficacia, aut concupiscen-<sup>Concupiscen-
tia reatus au-
feritur, ita vt
Baptizatus
non habeat
peccatum.</sup> tiae inelubilis lues
atque

Concupiscen-
tia reatus au-
feritur, ita vt
Baptizatus
non habeat
peccatum.

Reatum con-
cupiscen-
tiae
permanentis
prorsus tolli
atque abole-
re per Bap-
tizatum ut
non maneat,
n. que sit.
Concupiscen-
tiae reatus
ita aufertur
Baptismo, ut
non maneat.

D. Hieron.
Omnia pec-
cata fideliter
& sunt condo-
nata.

Reatum con-
cupiscen-
tiae
perpetuo
condo-
nari, non so-
lum non im-
putari.

Non posse
manere in
iustificatis
peccati rea-
tum aut cul-
pam.

lib. 9.
Mora. 1.

atque pertinacia (prò vesaniam) vt eam Christi Iesu sanguis non abluat? non emundet? non expurget? Si persistit concupiscentiæ reatus in Baptizatis, non præstat Christus, quod Spiritus sanctus cum promissit præstaturum: Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorum, canit Dauid egregius ille Psalter Israel, Dei Spiritu afflatus. Quomodo ex iniquitate redimit, qui iniquitatē Deo execrabilem non tollit? quomodo ex vsuris Dei iustitiæ obnoxius redimit, qui eas persoluendo non soluit? Michæas præterea de Baptismo Christiano vaticinatus, demergat iniquitates nostras, & projiciet in profundū maris omnia peccata nostra. Quomodo omnia peccata merguntur, si vna illa concupiscentia peccatorū grauiissima supernatat? Ezechiel ille filius hominis ex Christi persona, Aspergam super vos, inquit, aquam mundā, & mundabimini ab omnibus immunditijs vestris. Quomodo aqua isthæc Baptismi munda censenda est, quæ immundam concupiscentiam non emundat? Quomodo ab omnibus immunditijs mundamur, si ab vnius concupiscentiæ sordibus non emundamur? Dies me deficiet, si cuncta, quæ ad Baptismi potentiam, atque expurgandi vim pertinent, de Scripturis sanctis voluero digerere, & nativitatē secundæ, imò in Christo primæ laudes de Schola Rhetorum prædicare.

C. A. XXV.
De ritu
Baptizati
militibus.

Acterum ad alia nunc Sacramenta esset transeundum, ni ratio instituti huius reliquos Baptismatis ritus Baptizatis adhiberi solitos efflagitaret persequendos: quos cum partim apud omnes retineat Ecclesia Catholica, veluti Baptizatorum vntionem atque Candidam: partim apud omnes non retineat, veluti lactis & mellis præguftatio, vt Tertulliani ætate: aut lactis, vt Hieronymi seculo: aut vini, vt nostris temporibus in Ecclesia patria Dordracensi. Partim nusquam hodie retinetur, vt Baptizati cōmunio, nisi quod Frisia vel pueris Baptizatis sacram profert Eucharistiam altari imponendam, quod luculentum est prisca moris vestigium: de ijs solūm restriçtè superest dicendum, qui apud Catholicos vniuersè obseruati ab aduersarijs subsannantur, atque exhibantur. Quod igitur Baptizatos sacro linit oleo Ecclesia, eosque candido vestit amiculo, quis nam sapientum meritò reprehendat, qui secum reputet hosce ritus Baptismatis pedisse quos, non alia ex autoritate baptizatis adhiberi solitos, quam illi ritus Baptismatis antea ambulones, Exorcismus, Abrenunciatio, & sacri fontis consecratio? Hos enim supra demonstratū est ex Apostolorū doctrina Catholicā obseruare Ecclesiam. Sicuti igitur istos maioris momenti ritus alij quidam, ceu corpus vmbra, sequuntur, vt manus cæreo armata, salis sacri aspersio, vestium depositio: ita vntionem Baptizatorum, Candidæ assumptio. Huius igitur vntionis consuetudo si Apostolos demonstrari possit habere authores, neminem opinor offendet, quod Baptizatos Ecclesia dimittit de fonte candidatos.

Vntio Ba
ptizati Apo
stolica.

Vntionis huius vetustatē et si Tertullianus lib. i. aduersus Marcionem disertè testetur: illum, inquit, nec aquam reprobasse Creatoris, quo suos abluat, nec oleum, quo suos vngit: Dionysius tamen Areopagita Apostolicam redolere institutionem apertioribus verbis de Ecclesiast. Hierarch. cap. 2. docet: Baptizatum Sacerdotes, inquit, ad Episcopum vbi adduxerint: τὸ τῷ δευτέρῳ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ἀναγινώσκοντες τὸν λόγον τῆς ἀποστολικῆς ἐπιτομῆς: ille sacrosancto consignat oleo, quod diuinissima operatur charismata, atque sacrosanctissimæ Eucharistiæ communionem impartitur.

Verum D. Basilius hanc Baptizatorum vntionem manifestis Apostolis acceptam refert, quam vt aliquis idoneam, dignamque Basilio illi magno qui habeat fidem, ambigere possit, aut addubitare. Inter alios enim ritus sacros atque mysticos ab Apostolis Catholicæ Christi Ecclesiæ indubitò traditos, & hanc Baptizatorum vntionem accensuit: Benedicimus aquam Baptismatis, inquit, & τὸ ἐλαιὸν τῆς χριστιανικῆς & oleum vntionis, & ipsum Baptizatum ex quibus nam scriptis? Nonne à tacita & mystica Traditione τὸ εὐαγγέλιον, ἀλλὰ τὸ ἐλαιὸν τῆς χριστιανικῆς, τὸν λόγον τῆς ἀποστολικῆς ἐπιτομῆς. Quid quæso, ipsam olei vntionem quæ nā scriptura docuit? Istū quidem in modū de sacra Baptizatorū vntione D. Basilius temporibus

poribus Græcanica quidem sensit Ecclesia, nempe ad mysticam Apostolorum traditionem indubiè pertinere, idque apud omnes in confesso fuisse: (am alioqui quæ nam Basilius magni argumentationis aduersus hæreticos de simili traditione retinenda pugnantis fuerit vis?) An autem alijs eam putarit acceptam referendam Ecclesia Africana, cuius testimonium ex Tertulliano iam nunc audiimus, aut Occidentalis, nemo, qui sanum sapiat, in dubium reuocare queat. Porro Ecclesiæ Occidentalis morem vnus Ambrosius cum abudè modestis ingenijs reddat contestatum, eius vnus suffragio contenti, alios in præsentem prætermittimus: Post hæc vni que ascendisti ad Sacerdotem, inquit, eos alloquens, qui mysterijs initiantur, cap. 6. considera quid sequutum sit, nonne illud, quod ait Dauid: Sicut vnguentum in capite, quod descendit in Barbam; Barbam Aaron? Et profusus lib. 2. de Sacramentis.

Verum eam ista Baptizatorum vntio plurimum habeat cognationis cum ea, quæ manuum impositionem habet coniunctam, siue Confirmatione, paulò post accuratius erit de ipsa disputandum, vbi nostrum Baptizatum, sacri que olei vntione illitum, Candida illa ex more indutum, ad Confirmationem, siue sacri Chrismatismatis consignationem suscipiendam adducemus.

Baptizatus itaque Candidam induit, quæ suo candore illius puritatem, quæ ex Baptismo est cōsequutus, designat. Huius autem ritus antiquitatem ex Occidentalis Ecclesiæ Scriptoribus vnus D. Ambrosius satis contestetur, qui ex Mediolanensis Ecclesiæ more Baptizatum ita alloquitur: Accepisti, inquit, lib. i. de his, qui in mysterijs initiantur, post hæc vestimenta candida, vt esset indicium, quod exueris inuolucrum peccatorum, indueris innocentiae casta velamina. Cuius originem si quis accuratius inuestiget, Apostolicum respicere seculum, nullo fuerit negotio agnoscere. Siquidem eius disertè meminit Dionysius Areopagita Ecclesiæ Atheniensis à D. Paulo, si Dion. Alexand. creditur, creatus Episcopus, inter reliquas Baptismatis cæremonias: Sacerdotes, inquit, Baptizatum suo susceptori, suoque ad Baptismum aditus duci redentes, vnà cum ipso περιβαλέντες ἐδύρα τὸ τελούμενον κατὰ μυστήριον, vestem illi cōgruentem induunt. Ceterum cuius nam reconditoris rei Candida sit symbolum, non est in præsentiarum explicatu opportunum: sicuti nec, vtrum eam Baptizati Sabbatho mox consequente deposuerint, an Dominica potius, quæ etiam nunc inde in Albis appellatur. Hic enim dogmata tantum fidei, veteresque Sacramentorum ritus aduersus hæreticorum nouationes confirmare nobis est studio: eorum verò significatus explicare aliquando institimus, si auctor Diuinus Christianus. Deus Opt. tempus sibi feruendi indulserit prolixius; in Diario nostro Christiano: quod totius anni Christiani festorum, ieiuniorum, rituumque sacrorum explicabit rationem.

Vntio
Baptizati

Vando quod ad Baptismum attinet sumus persecuti, quid de Confirmatione habeat doctrina Apostolica simul & Catholica, oportere puto in medium esse producendum, quod olim hæc illum festè semper è vestigio consequi solebat. In ea igitur tractanda principio varia eius vocabula, quibus apud veteres legitur appellata, proponemus explicanda: Deinde Confirmationem, siue Cōsignationem, aut si maus, manuum impositionem, inter veri nominis Sacramenta in Catholica Christi Ecclesia, ab Apostolorum vsque temporibus semper fuisse habitam atque creditam, demonstrabimus. Denique vbi Chrismatismatis, quod in huius administratione adhibetur, antiquitatem fecerimus palam, aduersariorumque fannas, conuitia, lædorias, in Catholicos hac de causa immeritò coniectas reicerimus, saluberrima Confirmationis sacrosanctæ perstringemus effecta.

Quod nunc temporis in Catholica Christi Ecclesia Confirmationis dicitur sacramentum, ab exordio manuum vocabatur impositio. Consequentibus autem seculis, Cōsignatio, vt est apud Innocentiū primū: Et σφραγίς, signū, atque ob signatio, vt apud D. Cornelium Rom. Epistola ad Fabium Antioch. & apud D. August.

Candida Ba
ptizati
Neophyti.

Dominica in
Albis cur
dicitur.

Mediatu
auctor Diu
inum Chri
stianum.

C. A. P. V. T.
XXVI
Confirmatio
nem semper
veri nomi
nis habitam
Sacramentū
Euangelii.

Synonyma
Confirmatio
nis.

D. August. Signum Christi, lib. 19. contra Faustum, cap. 13. Cypria, signaculum Dominicum ad Iuba. & Chrismatis unctio apud eundem, lib. 1. epist. 12. & oleum sanctificatum apud August. lib. 5. de Baptif. contra Donat. cap. 20. & Sacramentum Chrismatis apud eundem lib. 2. contra literas Petiliani cap. 104. Et Confirmatio denique, quo nomine nunc ferè solo vſitatiſſimè nuncupatur. Quæ licet nomina varia ſint atque diuerſa, rem tamen prorfus eandem notant, atque ſignificant: ſed tamen varijs de cauſis, imò effectis, huic ſacramento varia placuit Maioribus indere nomina. Quemadmodum & in Baptiſmo oſtendimus, eum & illuminationem dictum, ablutionem, ſigillum, atq; perfectionem: vt & corporis Domini Sacramentum, Euchariſtia, Synaxis, ſive

Manuum im-
poſitio.

Communio. Manuum igitur impoſitione hoc ſacroſanctum Confirmationis Sacramentum principio ad Diui Hieronymi vſque tempora paſſim apud Latinos notabatur, ab ipſa cæremonia mutuo vocabulo, qua baptizati adhibebatur, manibus ſcilicet Apoſtolorum, aut Epiſcoporum impoſitis.

Signum
Chriſti.

Iam conſignatio *σφραγις*, obſignatio, atque Chriſti ſignum, ſignum Domini, & ſignaculum Dominicum, veteribus appellabatur, quod crucis Chriſti conſignatione Baptizati ſignabantur, ac quaſi ſigillo ſuo domino Chriſti obſignabantur. Quod autem & Chrismatis unctio, & oleum ſanctificatum, atque Sacramentum Chrismatis apud veteres legitur appellatum, non aliunde factum eſt, quam quod oleum ſacrum atq; Chriſma in Sacramenti huius adminiſtratione fuerit à veteribus adhibitum. Cõfirmationis denique nomen ſibi inuenit apud poſteros à ſuo in Baptizatos effectu, vt & Baptiſmus atque Synaxis: niſi fortè cuiquam videatur rectius à Sacramenti forma dictum Cõfirmationem, vt & Baptiſmum, atque Conſignationem, vt & Abſolutionem.

Confirmatio

Hanc porro ſive Confirmationem, ſive Conſignationem, quæ Baptizati olei ſacri illinitione, iuxta Catholicæ Chriſti Eccleſiæ ritum adhibetur, inter verã proprij nominis Sacramenta apud Chriſtianos ab ipſis Apoſtolorum vſque temporibus fuiſſe habitam, ex doctrina Apoſtolica atque Catholica locus nunc poſtulat demonſtrandum.

Manuum im-
poſitio veri
nominis S.
cromentum
genitum con-
ferens ſibi
per ſubſtitu-

Narrat D. Lucas Apoſtoloſ illis Samaritanis, à Philippo Diacono baptizatis manus impoſuiſſe, vt Spiritum ſanctum, qui nondum in illos venerat, acciperent. Externo itaque illo ſigno, manu putã impoſitione, Diui Apoſtoli ad inuiſibilem gratiam conferendam vſi fuere, vt videlicet Spiritum ſanctum acciperent Baptizati. Non quaſi Samaritani illi, nondum aut peccatorum remiſſionem, aut nullam Spiritus ſancti, eiũque donorum communionem fuiſſent conſecuti; quæ Baptiſmi Chriſtiani vim neceſſariò ſubſequi, niſi Baptizandus impediat, ſuprà eſt lequidò demonſtratum: ſed quod longè copioſius, atque multò locupletius, opulentiũque alia eiũdem Spiritus ſancti dona, præter dudum in Baptiſmate accepta, fuerint adepti. Quemadmodum enim Apoſtoli ipſi, licet dudum in Baptiſmate varia Chriſti chariſmata naçti, in die Pentecoſtes iuxta Chriſti promiſſionem, noua Spiritus ſancti dona acceperunt: ita & Apoſtolorum diſcipuli ſimilia quædam Spiritus ſancti dona poſt Baptiſmum per impoſitas Apoſtolorum manus conſequebantur. Sedete,

Alia Spi-
ritus ſancti do-
na accepiffe
Apoſtoloſ
poſt Baptiſ-
mum ex
Chriſti pro-
miſſione per
Spiritum ſan-
cti accepiffe.

inquirebat, in ciuitate, quoaduſque induamini virtute ex alto: hoc eſt, vt alijs Chriſti verbis D. Lucas interpretatur: donec accipiatis virtutem Spiritus ſancti ſuperuenientis in vos: quæ Chriſti verbaliam prorfus Spiritus ſancti operationem pollicentur, quam in Baptiſmate accepiffent Apoſtoli. Hæc autem promiſſa à Chriſto Apoſtoliſ Spiritus ſancti operatio non ſolò linguarũ dono, aut Prophetiæ chariſmate, aut toto denique viſibilem gratiarum, pu- tà ſanationum interpretationum, dijudicationum, atque cæterarum choro, non exiſti mandum eſt eſſe comprehenſa: ſed alias prætercã internas habuiſſe Spiritus ſancti virtutes atque operationes. Verbi cauſa, intrepidam Chriſti crucifixi à mortuis in vitam reuocati profeſſionem, indubitam doctrinã Chriſti *ἀληγορίαν* atque plenam perſuaſionẽ, firmam quoque in propa- gando Chriſti

Qualia dona
Apoſtoli per
Spiritum ſan-
cti adueni-
accepim.

Chriſti Euangelio conſtantiam, aliaque id genus plurima. Has Spiritus ſancti internas operationes trepidantem illum, languidulum, ac planè meticuloſum animorum affectum Apoſtoliſ erexiſſe, exacuiſſe, atque corroborariſſe, cum ex ipſis Apoſtolorũ actis Solis luce clariũs cognoſcatur, nolumus prolixius perſequi, ne de lectoris iudicio indigniũs atque par ſit, ſenſiſſe videamur.

Cum igitur in Apoſtoliſ poſt acceptum ipſa Pentecoſte Spiritum ſanctum maior profitendi Euangelij eluceat libertas atque intrepidior conſtantia, fortiorque iſtius vitæ pro Chriſti nomine illuſtrando contemptus, quis adeò Chriſtum in Apoſtolorum diſcipulos, omneſque in vniuerſum Chriſtianos opinetur aut infirmum, aut inuidum, vt non ſimilia in eos liberaliſſima manu effuderit Spiritus ſancti dona? Cur enim iſta Chriſti dona Apoſtolorum diſcipuliſ per manu impoſitionem impartita, ad viſibilia tantum Spiritus ſancti chariſmata oportet referamus, & non porius ad internas quoque eiũdem Spiritus operationes? Cùm vtriũque generis dona Apoſtoloſ ex Chriſti promiſſione poſt Baptiſmi gratiam demonſtratum ſit fuiſſe conſecutos. Quinimò ſi rem præſentem penitiũs intuearis, in promptu fuerit viſibiles illas Spiritus ſancti gratias in ſpiritualium, atque inuiſibilem vnã cum illis donatarũ argumentum & conſtationem abundantiũs effuſas cognoſcere. Semper enim inter initia ſpiritualium, vt eſt apud Chryſoſtomum, apparent viſiones viſibiles, vt ea quæ ſemel facta videas, poſtea fidei ardore ſuſcepta retineas. Sicut enim in Chriſtum baptizatum Spiritus ſanctus columbæ ſpecie deſcendit, coelisque ad apertis pater eum ſibi filium chariſſimum ſenſili voce pronunciauit, vt rebus iſtis in noſtros ſenſus incurritibus ſemel manifèſto declararet, quod fides Chriſtiana ſemper in Baptiſmo fieri perſpicuè intuetur: ita & in altero Chriſtiani religionis Sacramento Deo Opt. viſum eſt ad quoddam tempus ſenſilia quædam hominũ oculis exhibere ſpectacula, quibus inuiſibilem gratiarum Spiritus ſancti communicationem ſemper donari conſtaretur.

Dona Spiritus
ſancti vi-
ſibilia ſuſſe
inuiſibilem
chariſmata
argumẽtiſ.

Quod autem iſta manu impoſitio, ſive, vt hodie appellatur, Cõfirmatio, ſemper in Eccleſia Catholica fuerit de numero proprij nominis Sacramentorum, quæ gratiam ſuſcipientibus adferunt credita, præter cæteros liqui- dæ veritati atteſtatur Auguſtinus Maiores noſtros, cum dicerent Spiritum ſanctum in ſola Catholica Eccleſia dari per manu impoſitionem, hoc intelligendũ voluiſſe, inquit lib. 3. de Bapt. cont. Dona. cap. 16. quod Apoſtoloſ ait, quod niam charitas Dei diſfuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis. Ipſa eſt enim charitas, quam non habent, qui ab Eccleſiæ Catholicae communionẽ præciſi ſunt. Et paulò poſt: Non autem habet Dei charitatem, qui Eccleſiæ non diligit vnitatem: ac per hoc rectè intelligitur dici nõ accipi, niſi in Catholica, Spiritus ſanctus. Neque enim temporalibus & ſenſibilibus miraculis atteſtantibus, per manu impoſitionẽ modò datur Spiritus ſanctus, ſicut antea dabatur ad commendationem rudis fidei, & Eccleſiæ primordia dilatanda. Quis enim nunc hoc expectat, vt ij quibus manus ad accipiendũ Spiritum ſanctum imponitur, repente incipiant linguis loqui? Sed inuiſibilitẽ ter & latenter intelligitur per vinculum pacis eorum cordibus diuina charitas inſpirari, vt poſſint dicere: Quoniam charitas Dei diſfuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Et ſtatim poſt, demonſtrans viſibile confirmationis ſignum ab inuiſibili Spiritus ſancti gratia poſſe, vt & in Baptiſmo, ſeparari, adiecit: Cùm ergo aliud, inquiens, ſit Sacramentum, quod habere etiam Simon Magus potuit: aliud operatio Spiritus, quæ in malis hominibus etiam fieri ſolet, ſicuti Saul habuit Prophetiam: aliud operatio Spiritus, quam niſi boni habere non poſſunt, ſicuti eſt finis præcepti charitas de corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta, quodlibet & Schiſmatici accipiant. Charitas quæ cooperit multitudinem peccatorum, proprium donum eſt Catholici vnitatis & pacis. Quibus in verbis paulò effuſis recitatis propter Caluini fraudem infra detegendam, quæ hoc ipſo ex loco Sacroſanctum confirmationis Sacramentum Chriſtiano populo ſacrilega impietate atque impudenti

Auguſt. de
Bapt. cont.
Dona. lib. 3.
cap. 16.

Cur olim ma-
nus impoſitio
ni viſibilia
datur, non
item nunc.

quid efficiat
inuiſibilitẽ
confirmatio
viſibilia.

denti temeritate moliebatur sublegere, tanquam in speculo leuissimo non modò Augustini indubitam de Confirmatione sententiam licet contèplari, quòd nimirum per manuū impositionem inuisibiliter & latenter charitas suscipientium cordibus inspiratur, quodq; non omnibus visibile Sacramentū suscipientibus hæc latens atque inuisibilis Spiritus sancti operatio contingat, sicuti fortè non Simoni Magò: sed Maiorum quoq; iudicio atque cōsensu inuisibilem Spiritus sancti operationē, putà charitatem, per istam manuū impositionē in Catholica Christi Ecclesia donari solitā. Quare prius ex Maioribus nostris Augustino vetustioribus hoc ipsum propter istam nostram senescētis mundi ætatē propè delirantem atque repuerascentem restrictè est demonstrādum, quàm ex Augustino plura in hanc rem testimonia congeramus.

Cyprianus et triginta duo Episcopi qui uiam de Confirmatione crediderunt.

Diuis itaque Cyprianus vnà cum Episcopis Africanis triginta duobus, quid nam Christianorum illius seculi Ecclesia de Confirmatione crediderit, propalàm contestantur: Vngi quoque necesse est, inquitentes epistol. 12. lib. 1. eū qui baptizatus sit, vt accepto Chrismate, id est, vñctione, esse vñctus Dei, & habere in se Christi gratiam possit. Porro autem Eucharistia, & vnde Baptizati vngitur oleum, in altari sanctificatur. Et rursus Cyprianus & ceteri in Concilio, eos qui sint foris extra Ecclesiam tñcti, inquitunt epist. 1. lib. 2. baptizari oportere, eò quòd paràm sit eis manum imponere ad accipiendum Spiritum sanctum, nisi & Ecclesiæ accipiant Baptismum. Tunc enim demùm planè sanctificari, & esse filij Dei possint, si Sacramento vtroque nascuntur. Quantepe-

Nouatus heretice sue exemplo cōprobat conuersionis necessitatem.

perè autem Baptizatos per manuū impositionem Spiritum accipere oportet, sacroque vngi Chrismate, vnus Nouatus ille Hæresiarcha suo exemplo clarè demonstrat: qui propter morbi periculum, quo à Dæmone per Exorcistas liberatus laborabat, in lectulo decumbens, baptizatus Spiritum sanctum non iudicabatur consecutus, quòd sacrosanctam hanc manuū impositionem non admisisset. Quemadmodum D. Cornelius Martyr epistola ad Fabium Antiochenum disertè docet: Nec reliqua, inquitens apud Eusebium lib. 6. cap. 43. consecutus est post morbum, quæ iuxta Ecclesiæ Canonē consequi debebat, consignationem videlicet ab Episcopo collatam, τοῦτου δὲ μὴ τοῦτον πᾶς ἀνὴρ ἀγίου πνεύματος ἔσχηκεν, hanc autem cum non fuerit consecutus, quò nam pacto Spiritum sanctum sit adeptus? Iam mihi quæso considera, quā nam Spiritus sancti gratia D. Cornelius Martyr Nouatum illum ex neglecto manuū impositionis mysterio clarè pronunciat fuisse destitutum: qui se propter mortis metum, inquit, ac vitæ cupiditatem in persecutione Presbyterum esse negauit? Quibus verbis quid aliud intelligat significatum, qui non nimirum tardus est, quàm quod alij scriptores veteres, & iidem Martyres per consignationem, siue confirmationem, Spiritum sanctum docent ad augmentum præstari, atque ad pugnam Baptizatos roborari, confirmarique ad intrepidam cum fidei Christi, tum presbyterij Christiani confessionem.

D. Cornelius Martyr epistola ad Fabianum Antiochenum. Quam de trimenti Nouatus secreti negligentiā inuimpositiōnem.

Tertullianus suæ ætatis doctrinam luculentè expressit de vñctione post Baptismum.

Tertullianus quoque sanctæ istius vñctionis, qua de Ecclesiarum more, etiam doctrinæ suæ ætate Baptizati illinebantur, vim explicaturus: Exinde egressi de Iuacra, inquit lib. de Baptisma. perungimur benedicta vñctione de pristina disciplina, qua vngi oleo de cornu in sacerdotio solebāt. Ex quo Aaron à Moysè vñctus, est, vnde Christus dicitur de Chrismate, quod est vñctio, quæ Domino nomē, accommodauit, facta spiritalis, quia Spiritu vñctus est à Deo Patre, sicut in Actis: Collecti sunt enim uero in ista ciuitate aduersus sanctum filium tuum, quem vnxiisti. Sic & in nobis carnaliter currit vñctio, sed spiritaliter proficit, quomodo & ipsius Baptismi carnalis actus, quòd in aqua mergimur: spiritalis effectus, quòd delictis liberamur. Dehinc manus imponitur per benedictionem aduocans & inuitans Spiritum sanctum. Vbi sacram vñctionē spiritaliter proficientem dum Baptismo confert, atque vtriusque effectū docet spiritalem, quid quæso aliud, quàm Confirmationem, sicut & Baptismū, pronunciat inuisibilis gratiæ visibile signum seu Sacramentū? Qui locus si cui fortè nō ad veritatem persuaadat, agè alterum ex eodem promamus, qui præsentem clarè

clariùs illustret: Caro abluitur, inquit lib. de Resurrectione carnis, vt anima emaculetur: Caro vngitur, vt anima consecratur: Caro signatur, vt & anima muniat: Caro manus impositione adumbratur, vt & anima Spiritu illaminetur: Caro corpore & sanguine Christi vescitur, vt & anima de Deo saginetur. Hic sanè manifestius spiritalem sacre vñctionis siue consignationis, siue confirmationis, siue manus impositionis effectum declarat, quàm vt vllis tergiuersionum nebulis obscuratur. Iam quid D. Eusebium Martyrem recitem, qui epist. 3. ex Episcoporum in Concilio congregatorum consensu scripta, Sacramentum manus impositionis inter Sacramenta reputatum testatur Ecclesiastica? Quid gloriosum illum Christi Martyrem Melchiadem hic commemorem, qui epistola ad Hispaniæ Episcopos, non solum confirmationem dicit Sacramentum, sed maiori etiam veneratione venerandum & tenendum? Quod an impietatem ad eò sacrilegam in Christi Baptismum habeat coniunctam, cuius sanctissimum Martyrem incusare Calvinus non veretur, nec ne, suo inferius de confirmationis effectis loco erit expendendum. D. porro Vrbani epist. illa verè Apostolica Christianis in vniuersum omnibus scripta, an non confirmationem suo etiam seculo inter Sacramenta fuisse habitam contestetur? Omnes fideles, inquit, per manus impositionē Episcoporum Spiritum sanctum post Baptismum accipere debent, vt pleni Christiani inueniantur. Quia cum Spiritus sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam & constantiam dilatur. De Spiritu sancto accipimus, vt efficiamur spirituales, quia animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei. De Spiritu sancto accipimus, vt sapiamus bonum malumq; discernere, iusta deligere, iniusta respicere, vt malitiæ ac superbiæ repugnemus, vt luxuriæ, ac diuersis illecebris, & foedis, indignisq; cupiditatibus resistamus. De Spiritu sancto accipimus, vt amore vitæ & gloriæ ardore succensi, erigere à terrenis mentem ad superna ac diuina valeamus. Quòd si propius ad ipsa retrò Apostolorum tempora libeat conscendere, ex clarissimis sanctissimorum Christi Martyrum Clementis, Fabiani, atque Cypriani testimonijs perspicuè videas, sacramentum Chriasmatis vñctionem atque confirmationem ab ipsis ad eò Apostolis in Sacramenti veri vsum fuisse Ecclesijs traditam: Omnibus festinandum est, inquit D. Clemens epist. 4. ad Iulium & Iulianum suos discipulos, renasci Deo, & demùm consignari ab Episcopo, id est, septiformem gratiam Spiritus sancti percipere, quia incertus est vniuscuiusque exitus vitæ. Cum autem regeneratus fuerit per aquam, postmodum septiformi Spiritus gratia ab Episcopo, vt memoratum est, confirmatur, quia aliter perfectus esse Christianus nequaquam poterit, nec sedem habere inter perfectos, si non necessitate, sed incuria aut voluntate remanserit (vt à beato Petro accepimus, & ceteri sancti Apostoli, præcipiente Domino docuerunt.) Quod D. Clementis testimonium multò esse verissimum, clarissimum Christi Martyr Fabianus suo suffragio indubiatum efficiat: Hic enim epistola 2. ad omnes Orientis Episcopos scripta narrat, Sacrosanctam Chriasmatis (quod antiquitus etiam ipsis retrò Apostolorum temporibus cum manuū impositione fuisse adhibitum, infra diffusius demonstrandum erit) Consacrationem à Christo Domino postquam, inquit, cum discipulis cœnasset, eorumque pedes lauisset, traditam fuisse atque doctam, sicuti à sanctis Apostolis prædecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt. Deinde sacram hanc Chriasmatis consacrationē quotannis renouandam, & fidelibus tradendā probaturus, attexuit: Quia nouum Sacramentū est, per singulos annos iam dicto die innouandū, & vetus in sanctis Ecclesijs creandum. Ista à sanctis Apostolis & successoribus eorum accepimus, vobisq; renenda mandamus. Hæc sancta Romana Ecclesia, & Antiochena à tempore Apostolorum custodit. Hæc Hierosolymorum & Ephesianorū tenet. In quibus Apostoli prædentes hæc docuerunt, & vetus Chriσμα incendi, & nō amplius quam vno anno vti permiserunt, atque deinceps nouo frui, & nō veteri iubentes docuerunt. In eandem prorsus sententiam D. quoque Cyprianus d. epr.

Cur Baptizatus vngatur, signetur, manusque imponatur.

D. Euseb. Martyr.

Melchisedes Martyr.

File To. 1. Concilio.

Vrbani Martyr.

Confirmatio quid Baptizatus consecratus.

Manus impositionem loco Sacramenti ab Apostolis fuisse traditam.

D. Fabian.

Apostolos docuisse Chriasmatis vsum.

220
 pedibus iuisse conspicitur sermone de vñctione Chrismatis & alijs Sacramentis: Hodie in Ecclesia, inquit, cum ceteris vñctionibus ad populum acquisitionis sanctificandum, in participationem dignitatis, & nominis sacri Chrismi conficitur, in quo mixtum oleo balsamū Regiæ & Sacerdotalis gloriæ exprimit vnitatem, quibus dignitatibus initiandis diuinitus est vñctio instituta. Et paulò post: Non hæc medendis corporibus est vñctio instituta, quia sanctificatis elementis iam non propria natura præbet effectum, sed virtus diuina potentius operatur, sed adest veritas signo & Spiritus Sacramento, vt & ipsis rerum efficientis gratiæ dignitas pateat, & interiori homini quanta ex his detur auctoritas, Deiformi conuersatione & cœlestibus moribus innotescat.

Rursum quibusdam interiectis: Ex hoc humore constat descendere omnes gratiarum diuisiones, quas Spiritus sanctus pro vt vult, singulis distribuit & largitur. Ex huius vñctionis beneficio & sapientia nobis & intellectus diuinitus datur, consilium & fortitudo cœlitus illabitur, scientia & pietas & timor inspirationibus supernis infunditur. Hoc oleo vñcti cum spiritalibus nequitijs colluctamur, ne foetoribus spuris imbui possimus, qui Balsami spiritualis odore fragramus. Ex clarissimis huius celeberrimorum Christianæ Ecclesiæ scriptorum testimonijs meridiana luce manifestius demonstratum confidimus, per sacrosanctam manuum impositionem, siue vñctionem malis, siue confirmationem, vt verissimè à D. Augustino dictum est, à maioribus nostris Spiritum sanctum atque charitatem inuisibiliter, latenterque per visibile signum atque Sacramentum infundi. Imò ex Apostolorum Traditione sacrum Chrisma huius Sacramenti materiam animabus nostris sanctificandis, saluberrimum atque vario Charismatum cœlestium ornamento, ceu venustissimo muliebri mundo condecorandis maximum esse emolumento. Verum de Chrismatis sacri ratione atque vsu infra pluribus veniet disserendum.

Porro cum aduersarij ex D. Augustino Sacramentum confirmationis delere funditus obnixè moliantur, ex eius scriptis accuratiori diligentia stabilendum est, atque confirmandum. Hic igitur aduersus Petilianum Donatistæ literas disputans, ei concedi, in vngueto illo, cuius Psal. meminit 132. Quod in capite in barbam, barbam Aaron descendit, Sacramentum Chrismatis intelligendum: quod quidè, inquit lib. 2. cap. 104. in genere visibilibus signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus: sed potest esse & in hominibus pessimis, in operibus carnis vitæ consumentibus, & regnum cœlorum non possessuris. Et paulò post: Discerne ergo visibile sanctum Sacramentum, quod esse & in bonis, & in malis potest: illis ad præmium, illis ad iudicium, ab inuisibili vñctione charitatis, quæ propria bonorum est. Et libr. 5. contra Donatistas de Baptismo, vbi cap. 19. ex Cypriano commemorasset: Quomodo aquam mundat & sanctificat homicida? Quomodo benedicunt oleum tenebræ? Si autem Deus adest Sacramentis & verbis suis, per qualeslibet administrantur, & Sacramenta Dei ubique recta sunt, & mali homines, quibus nihil profunt, ubique peruersi sunt, capite consequente adiecit: Cur autem ad verba, quæ procedunt ex ore homicidæ, possit tamen Deus oleum sanctificare, & in altari, quod hæretici posuerunt, non possit, nescio: nisi forte cor hominis, quem fallaciter conuersum intus non impedit, lignum fallaciter positum impedit foris, quò minus Sacramentis suis adest dignetur, nullis hominum salutatibus impeditus. Si ergo ad hoc valet, quod dictum est in Euangelio, Deus peccatorem non audit, vt per peccatorem Sacramenta non celebrentur, quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel super aquam Baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponitur? Quæ omnia tamen & fiunt, & valent etiam per homicidas, id est, per eos, qui oderunt fratres, etiam in ipsa intus Ecclesia. Quibus in testimonijs Diuus Augustinus sanctissimi Cypriani, cuius verba recitat, doctrinam secutus, non modò semel atque iterum Chrisma, siue Oleum, inter veri nominis Sacramenta numerat, atque adeò cum alijs verè Sacramentis comparat:

Sacri Chrismi est Augustino verum Sacramentum vñctionis Baptismi

In Confirmatione aliud visibile Sacramentum aliud inuisibile vñctionis charitatis

Manus impositione auctore Augustini Sacramentum

verum

verum etiam visibile Chrismatis Sacramentum, sicuti & Baptismus, ab inuisibili charitatis vñctione admonet separandum atque discernendum. Quapropter istis locis tanquam Aiacis, quod dicitur, clypeo aduersus hostium tela muniti, alios eodem congerere super sedemus, quod ijs nihil possit proferri aut firmius, aut illustrius, vnde doceatur sacram Cōfirmationem, siue Chrismatis vñctionem inter vera proprij nominis Sacramenta ab Augustino creditam fuisse atque accensitam.

Proinde Aduersariorum argumentis nunc superest vt respondeatur, quibus Confirmationem ex Sacramentorum Catalogo moliantur delere, atque proculcatam abijcere. Quod vt maiori cum veri similitudine faciat Caluinus, fictitiam quandam sua coniectura, vel vt dixerim verius, somnio informat actiunculam, cui reuerentiæ atque dignitatis causa impositionis manuum nomen fuerit inditum. Hic mos olim fuit, inquit cap. 19. instit. vt Christianorum liberi postquam adoleuerant, coram Episcopo sternerentur, vt officium illud impleant, quod ab ijs exigebatur, qui se ad Baptismum adulti offerebant, videlicet ab Episcopo secundum formulam examinandi: quò autem hæc actio, quæ alioqui grauis sanctæque merito esse debebat, plus reuerentiæ haberet ac dignitatis, cæremonia quoque adhibebatur manuum impositionis. Ita puer ille fide sua approbata cum solenni benedictione dimittebatur. Ne autem isti, quam sibi Caluinus animi cogitatione depinxerat, fictioni deesse credas veterum testimonia: Huius moris, inquit, sæpè mentionem faciunt veteres. Leo Papa si quis ab hæreticis redit, ne iterum baptizatur, sed quod ibi ei defuit, per Episcopalem manus impositionem virtus Spiritus sancti conferatur. Sed quid nam locus præfens Caluine ad tuum institutum? vbi quæso hinc examen, quod aiebas, pueri dudum baptizati? vbi fidei approbatio, quæ solennem habeat, vt commentaris, benedictionem adiunctam? De ijs agit Leo, qui dudum ab hæreticis baptizati, ad Catholicam reuertebantur? Ecclesiam, siue adulti, siue infantes: quos pari prorsus modo iubet recipendos: non vt tu quidem suspicaris ad Fidei examen, aut eius approbationem quæ cæremoniæ, de qua agitur, haud dubiùm præcedebant: sed vt conferatur, inquit, quod ibi defuit: scilicet vt per Episcopalem manus impositionem ille Spiritus sancti virtutem consequatur. Quanquam enim verum ab hæreticis ille susceperat Baptismum, haud quaquam tamen verum Baptismi consecutus erat effectum: qui nisi in Catholica contingere non potest Ecclesia. Quæmadmodum ex varijs D. Cypriani, D. Augustini, aliorumque Patrum testimonijs longè est certissimum. Verum hic Baptismi effectus, eorundem iudicio atque omnium consensu ad Catholicam Christi Ecclesiam venientibus, per istam demùm Episcopalis manus impositionem veniebat.

Dum igitur D. Leo epist. 35. illum dicit consequi in Christi Ecclesia per manus impositionem virtutem Spiritus sancti, quæ ibi apud hæreticos defuit, quid hisce obsecro ex verbis homo non stupidus, aut bliteus, aliud intelligat, quàm quod modò ex Apostolorum atque successorum, Scriptorumque veterum doctrina multò clarissima est demonstratum, hanc videlicet manus impositionem inuisibilem Spiritus sancti conferre gratiam? atque ideo veri nominis esse Sacramentum? Huius rei necessaria iuxta ac manifesta consecutio cum acumini Caluiniano subolesceret, clarissimam hanc D. Leonis sententiam altera ex eiusdem epistolis petita, quasi circumfusa nubecula, conabatur obtenebrare: Clamabunt hinc nostri, inquit, aduersarij, Sacramentum iure vocari, in quo Spiritus sanctus conferatur. Verum ipse Leo alibi explicat, quid his verbis sibi velit: qui apud hæreticos baptizatus est, inquit, non rebaptizetur, sed Spiritus sancti inuocatione, per manuum impositionem cōfirmetur: quia Baptismi tantùm formam sine sanctificatione accepit. Certè his verbis D. Leo explicat Caluine, quid superiori illa sententia sibi voluerit, putà per manuum impositionem Baptizatos ab hæreticis sanctificationis virtutem, vt ipse loquitur paulò expressius, quàm tu recitas, accipere. Quia formam, inquit epistol. 77.

C. A. P. V. T. XXVII. Quæ fraule Caluinus agrediaris Cōfirmationem ex Sacramentorum numero elere.

Locum D. Leonis, quo Caluini signum iniebat, illi extorquebat.

Manus impositionem non fuisse meram benedictionis cæremoniã

Alter locus D. Leonis à Cal. fraudulenter recitatus in eò retorquetur.

tantum Baptismi sine sanctificationis virtute sumpsere. Quae verba, quidquam aliud sonant, quam per manuum impositionem Confirmatos Spiritus sancti percipere sanctificationem, in Baptismo ab haereticis suscepto non acceptam. Quemadmodum eadem epistola clarioribus explanat verbis: Baptismi ablutio, inquit, nulla iteratione temeranda est, sed, ut diximus, sola sanctificatio Spiritus sancti invocanda est, ut quod ab haereticis nemo accipit, à Catholicis Sacerdotibus consequatur.

Loca D. Leonis à Caluino recitata ipsam iugulant.

Viderit hic igitur Lector Christianus, quam non modò loca à Caluino ex D. Leone recitata nihil fictitiam eius caeremoniam adiuuent, sed stabiliant dudum manuum impositionem in vera Sacramenti ratione confirmant, ipsumque Caluinum, licet aliò detorta, verè tamen iugulent: cum apertè pronunciant, Baptizatos ab haereticis per manus Episcopi, impositionem non perceptà dudum Spiritus sancti virtutem accipere, atque sanctificationis virtutem confirmandos per illam consequi. Proinde instituto suo fecisset consultius, si eandem erroris notam, quam D. Hieronymo verbis consequentibus, Diuo quoque Leoni inuisisset, sed reuerberatur homo religiosus, Leonem Romanum Papam à isthac hallucinationis nota insignitum Lectoribus propinare deridendum.

Calvinus D. Hieronymum hallucinatio iugulat.

Audiamus itaque, quàm istropha D. Hieronymi testimonium de Confirmationis, siue manuum impositionis vi atque efficacia tractet. Meminit & Hieronymus, inquit, contra Luciferum, quancquam autem non inficior in eo nihil hallucinari Hieronymum, quòd Apostolicam esse obseruationem dicit, longissimè tamen ab istorum inceptis abest. Nequaquam Caluine, nequaquam hallucinatur Hieronymus, quòd hanc manuum impositionem docet Apostolicam esse obseruationem: quod ex ipsis Apostolorum discipulis, sanctissimisque Christi Martyribus, Clemente, Fabiano, Eusebio, Cypriano, itemque cæteris planius supra est demonstratum, quam ut homini Christiano, qui non omnem prorsus piæ reuerentiæ sensum erga sanctissimos Patres, iuxta ac doctissimos scriptores exuerit, atque semel excusserit, vllus ambigendi super sit scrupulus. Quare non cõsensus est D. Hieronymus esse hallucinatus (quod Caluinus non inficari maluit, quàm suæ hallucinationi cedens, clarissimum Catholicæ doctrinæ lumen oculis ab errorum lippitudine liberatis intueri) sed indubiam Christianæ Ecclesiæ doctrinam in velitatione aduersus hostem professus, illis Euangelicæ doctrinæ magistris quidem suffragatur, nobis autem saluberrimam Christianæ Ecclesiæ traditam sacrosanctæ Confirmationis vim defendentibus patrocinatur, sicut & prophanam vestram non minùs quàm arrogantissimam sacrosanctorum Christi Sacramentorum proculcationem abominatur. Quòd si hoc loco quæris, inquit Dialogo contra Luciferum, quare in Ecclesia Baptizatus, nisi per manus Episcopi, non accipiat Spiritum sanctum: quem nos asserimus in vero Baptismo tribui: discite hanc obseruationem, ex ea auctoritate descendere, quòd post ascensum Domini Spiritus sanctus ad Apostolos descendit. Et multis in locis idem factitatum reperimus, ad honorem potius sacerdotij, quàm ad legis necessitatem. Quæ appendicula, an quicquam contra proprium huius Sacramenti ministrum Episcopum faciat, infra opportunius, ubi ea de re agetur, dicendum erit. Hoc in præsentiarum demonstratum esse satis est, hanc manuum impositionem Diui Hieronymi censura aliorum calculis consentanea, tantam continere ex Apostolica obseruatione vim atque efficaciam, ut confirmati eundem Spiritum sanctum per eam accipiant, quem in Baptismo baptizati. Non igitur hæc manuum impositio ab Episcopis baptizato adhibebatur simplicis benedictionis loco, ut Caluinus suspicatur: sed sacrosanctæ Spiritus sancti cum virtutis, tum sanctificationis impetrandæ causa: quemadmodum vterque locus, & Diui Leonis, & Diui Hieronymi, quibus illud frustra molitur ostendere, apertius loquitur, quàm ut fusiore orationis luce habeat opus.

Per Confirmationem dari Baptizatis Spiritum sanctum.

Apostolos igitur Christi suos magistros Christiana Ecclesia illa miraculis florens secuta, & illorum successores eadem Christi Martyrum sanguine pur-

purpurata, eorumque posteros ea, quæ in hæc vsque nostra calamitissima atque simul perditissima promanat sacrosanctam Chrismatis vnctionem, siue Confirmationem perpetuò inter vera proprii nominis Sacramenta, ut ex superioribus liquet, habuit, ac palam accensuit.

Proinde quæ aduersus Confirmationem vanissimè nugatur Caluinus, nullam merentur apud Lectorem vetustissimorum scriptorum studiosum reprehensionem fusioem, quippe quæ ad illos collata, tantam ad Solem meridianum tenebræ vltra non modò euanescent, sed Catholicam quoque Christianæ Ecclesiæ doctrinam alijs in partibus eò reddant confirmatorem, quòd prudens Lector veritatis certò Euangelicæ studiosus, aduersarios tam meris videt inficiationibus nixos, quàm solidis veterum testimoniorum confirmationibus destitutos. Posterior autem ætas, inquit Caluinus, repropè obliterata, fictitiam, nescio quam, Confirmationem pro Dei Sacramento posuit. Confirmationis virtutem esse finxerunt, Spiritum sanctum conferri ad gratiæ augmentum, qui in Baptismo collatus sit ad innocentiam. Non ætas posterior Caluine, ut falleris, aut fallere vis, fictitiam, quam te nescire dicis, Confirmationem pro Dei Sacramento posuit, repropè obliterata: sed ætas illa Christianæ Ecclesiæ vegeta atque virilis, imò infantilis verius, si non istrum hoc silicernium cogites, ipsaque ad eò Apostolica. Disertè enim Diuus Augustinus pluribus in locis supra recitatis Sacramentum Chrismatis appellat, sacrum item oleum. Sic & Cyprianus non infrequenter. Ad eundem modum & Eusebius Martyr, cæteri que antè commemorati, Cornelius & Fabianus. Iam quòd Confirmationis virtutem eos finxisse dicis, Spiritum sanctum conferre gratiæ augmentum, item confirmare ad pugnam: non hoc posteriores, ut fingis impie, finxerunt, sed à maioribus vsque traditum reuenter ac pie susceperunt.

CAPVT XXVIIII.

Confirmatio nem non esse posterioris ætatis signum, uti Caluinus nugatur.

Caluini nebule aduersus confirmationem obscure dam obiecta discutimur.

Caluinus verbis posteriori tribuit etati, ut imperitissimè faciat.

Hæc siquidem verba, quæ ut ad deridendum imperitis propinares, tibi videbantur idonea, non ex posterioris ætatis scriptoribus sunt corrasa, sed ex ipso D. Melchiade Martyre vetustissimo ad verbum tibi deprompta. Quem si in posteriore collocas ætate, ubi nam obsecro Concilium illud Nicænum, D. Hieronymum, D. Augustinum? Verum quum hæc D. Melchiadis verba, cum D. August. D. Hieronymi, Cypriani, itemque cæterorum superius allatorum sententijs prorsus congruant, atque consentiant, nemo tardi ad eò est ingenij, ut non perspicuum videat, callidis te istis verbis à veritate longè alienissimis fucum facere velle imperitis. Non igitur fictitia Confirmatio ab ætate posteriore pro Dei Sacramento est posita, sed ab illa Euangelij infantia Apostolorum lacte nutrita, solidoque Spiritus sancti cibo educata, in hæc vsque tempora perpetuò est credita. Neque res apud posteros propè fuit obliterata: sed sicuti, Aug. teste, Maiores nostri Spiritum S. charitatem cordibus nostris per manuum impositionem inuisibiliter infundentem donari crediderunt: ita posterior quoque & hodierna credit Ecclesia Catholica.

Melchitades Augustini præcessit nos 1100.

August. de baptismo lib. 3. cap. 16.

Vide supra cap. 6.

Sed quid vetustatè obiectant, inquit Caluinus, cum veteres, dum propriè loqui volut, nusquam plura duobus Sacramentis recenseant? Si ab hominibus petèdum esset fidei præsidium, habemus arcem inexpugnabilem, nunquam veteribus agnita fuisse pro Sacramentis, quæ isti pro Sacramentis ementiuntur. Istud quàm sit longè vanissimè, ex testimonijs Aug. & Cypriani commemoratis fuerit in procinctu cognoscere. Qui autem copiosius istam vanissimam hominis iactantiã cupiat perspicere depressam atque pessundatam, repetat quæ de Sacramentorum numero antè diximus, ubi ex ipsis, quæ Caluinus recitat Aug. locis plura duobus ab eo fuisse & agnita & prædicata Sacramenta, sed à Caluino malitiosè fraude ad imperitorum fallaciam dissimulata, docuimus. Qua arte præclaro isto Euangelij professore dignissima, & hic vsum demonstrabimus. De manu, inquit, impositione loquuntur veteres. Sed an Sacramentum vocant? Augustinus apertè nihil aliud esse adfirmat, quàm orationem. Neque hinc mihi suis putidis distinctionibus obganniant, non ad Confirmatoriam Augustinum illud retulisse,

Caluini dissimulare, quidnam D. August. loca ab ipso commemorata dicat.

liffe, sed curatoriam, vel reconciliatoriam: extat liber, & in hominum mani-
 bus versatur. Si in alium sensum detorqueo, quam Augustinus ipse scripsit, &
 cedo, non conuictis modò pro solenni suo more, sed sputis me obruant. Non
 esse putidam illam distinctionem, impositionis manuum in Confirmatoriã, &
 reconciliatoriam, & curatoriam, sed veram & varijs rebus respondentem, ex
 ipsa Euangelica historia notius est, quam quod prolixiore opus habeat expla-
 natione. Christus enim Matthæi 9. & Marci 5, à lairo rogatur, vt filie animam
 agenti manum imponat. Et Marc. 16. pollicetur Christianis, quòd ægrotos
 impositis manibus sanarent. Apostoli verò in Actis Baptizatis longè alia de
 causa manus imponunt. Iam quis nesciat apud D. Cyprianum aliosque vete-
 res, vt & in plurimis Canonibus ad pœnitentiũ reconciliationem pertinere?
 vt hîc taceam varios præterea vsus in veteri Ecclesia habuisse: qua de re fufius
 aptior in Sacramento Pœnitentiæ erit dicendi locus. Sanè hoc in loco à Cal-
 uino adducto, Augustinum de Confirmatoria quoque manuum impositione
 ne agere equidem nõ negarim: sed verbis illis à Caluino recitatis: Quid enim
 est aliud, quam oratio super hominem? de eadem non concedo D. Augusti-
 num loquutum: Aliam enim manuum impositionem in huius capitis sine
 accipiendam, atque in eius medio plurimã huius loci demonstrat circumstan-
 tia: quod statim liquebit, vbi ex isto Augustini loco Confirmationem esse ve-
 ri nominis Sacramentum contra Caluinum docuerimus. Ostendens itaque
 D. Augustinus Sacramenta Christi & Ecclesiæ ideo non esse Sacramenta, quòd
 eis illicitè vtantur hæretici, & iniqui omnes, atque impij: sed non operari salu-
 tem propter discordiæ fœditatem, & dissensionis iniquitatem, nisi ad Ecclesiæ
 pacem venerint, docet suam hanc sententiam cum Maiorum doctrina con-
 spirare, quæ habet, Spiritum sanctum in sola Catholica Ecclesia per manus
 impositionem dari. Quam loquendi formulam interpretatur eos de charita-
 te, quæ per Spiritum sanctum in nostra corda diffunditur, intellexisse: Ipsa est
 enim, inquit, charitas, quam non habent, qui ab Ecclesia Catholica præcisi
 sunt. Et iterum: Non habet Dei charitatem, qui Ecclesiæ non diligit vnitatẽ:
 ac per hoc rectè intelligitur dici, non accipi nisi in Catholica Spiritus sanctus.
 Iam vt declaret Diuus Augustinus per manuum impositionem verè dari Spi-
 ritum sanctum in Catholica Ecclesia, siue charitatẽ, vide mihi obsecro, quam
 id verbis ipsa luce clarioribus explanet. Neque enim temporalibus, inquit, &
 sensibilibus miraculis attestantibus per manus impositionem modò datur
 Spiritus sanctus, sicut antea: sed inuisibiliter & latenter intelligitur per vincu-
 lum pacis eorum cordibus diuinitus inspirari. An non hîc candide Lector
 agnoscas, Diuum Augustinum illi manuum impositioni veram Sacramenti
 Ecclesiastici vim, hoc est, charitatis per Spiritum Sanctum diffusæ donationẽ
 tribuisse? Et ne quis refractarius quantumlibet impudens, aut malitiosus hîc
 obstrepat, aut diutius obtundat, paucula eiusdem capitis sunt attexenda: Cum
 ergo, inquit statim post, sit aliud Sacramentum, quod habere etiam Simon
 Magus potuit, aliud operatio Spiritus, quæ in malis hominibus etiam fieri so-
 let, sicut Saul habuit prophetiam: aliud operatio eiusdem Spiritus, quam nisi
 boni habere non possunt, sicut est finis præcepti charitas de corde puro, &c.
 Quis iam meritò ambigat, qui hanc manuum impositionem ab Augustino
 Sacramentum appellatam (quòd à suo effectu, scilicet à charitate posse sepa-
 rari, vt in Simone Mago) videat, quòdque per eam charitas in suscipientium
 cordibus inuisibiliter inspiretur: Quis, inquam, meritò ambigat, an hæc ma-
 nus impositio à veteribus vocetur Sacramentum? Augustinus apertè adfir-
 mat, ait Caluinus, nihil aliud esse, quam orationem: atqui apertè adfirmat, vt
 est demonstratum, eam esse Sacramentum, & per eam modò inuisibiliter at-
 que latenter, vt olim visibiliter, Spiritum sanctum suam diffundere charita-
 tem. Rursus aliud esse Sacramentum, quod habere etiam Simon Magus po-
 tuit, aliud operatio Spiritus, quam nisi boni habere non possint, sicut est cha-
 ritas. Quod vt prorsus omnem extra controuersiam positum cuius semel,
 perspi-

Reti distin-
 ctionem Cal-
 uini vocem
 putidam,
 quam ipsa re-
 rum natura
 facit necessa-
 riam.

Impositio
 manuum vo-
 catur res, vt
 & in plurimis
 Canonibus ad
 pœnitentiũ
 reconciliationem
 pertinere?

August. 3.
 de Bapt. con-
 tra Dona-
 t. cap. 10.
 13. cap. 16.

Aliud Sa-
 cramentum
 Confirmatio-
 nis, aliud Spi-
 ritus sancti
 operatio Au-
 gustino, que
 nisi pijs non
 contingit: il-
 lud autem ei
 impijs, vt Si-
 moni Mago.

perspiciatur, illa apertissima Augustini sententia in memoriã est reuocan-
 da: Sacramentum Chriftatis in genere visibilibus signaculorum esse sacro-
 sanctum, inquit cap. 104, lib. 2. aduersus literas Petilian, vbi & visibile sanctũ
 Sacramentum, quod esse in bonis & in malis potest, admonet discernendum
 ab inuisibili vnctione charitatis, quæ bonorum est propria. Quo ex loco su-
 perior ille haud parũ lucis accipiat, si alter alteri compositus, mutuam sibi
 præstent operam, ad veritatem Catholicæ doctrinæ manifestius illustrandam.
 Quod enim hîc de Baptismo lib. 3. capit. 26. manuum impositioni tribuit, hoc
 illic contra Petilianum 2. cap. 104. sacrosancto Chriftatis Sacramento: vt
 rem prorsus eandem, diuersis licet vocabulis in signitam, cum intellexisse li-
 quidò agnoscas. Vocat enim & Chrifta Sacramentum, & manuum imposi-
 tionem Sacramentum: & sicut illud visibile Sacramentum admonet discer-
 nendum ab inuisibili charitatis vnctione: ita hanc visibilem ab inuisibili
 charitatis inspiratione demonstrat potuisse in Simone Mago fuisse discretã.
 Vnum igitur idemque & Chriftate & manuum impositione Augustino si-
 gnificatur Sacramentum propriè dictum, sicuti & veteribus Baptismo & il-
 luminatione. Quid igitur sibi vult, inquit, quod in extremo capite Augusti-
 nus de manuum impositione habet, eam posse repeti? Quid enim est aliud,
 inquit, nisi oratio super hominem? Istum nodum à Caluino perplexius pro-
 positum ita equidem arbitror dissoluendum, D. Augustinus loco iam com-
 memorato, cum illam verissimam veterum Patrum sententiam sibi propo-
 fuerit explicandam, quæ habet, Spiritum sanctum non nisi in Ecclesia Chrifti
 dari, varijs id com monstrare nititur exemplis. Itaque in initio istud in Confir-
 matione, quam hodie dicimus, siue illa manuum impositione, quæ ritu Apo-
 stolico adhibebatur, Baptizatis ad Spiritum sanctum accipiendũ fieri docet.
 Tum ad alterum transit exemplum, quo Spiritum sanctum demonstrat in
 Catholica Chrifti Ecclesia item dari, putã in reconciliatione schismaticorũ,
 atque pœnitentium, quæ non fiebat nisi per manus Episcopi atque Cleri, vti
 est apud Cyprianum lib. 3. epist. 14. 15. 16. 17. vbi & Presbyteri & Diaconi fit mē-
 tio, si ita ferat necessitas. De lapsis apertissimè D. Cyprianus agit: de schismati-
 cis verò ac hæreticis Diuus Augustinus. Hanc igitur reconciliationem ex vi-
 tata illius ætatis loquendi formula vocat manus impositionem, vt in Pœni-
 tentiæ Sacramento demonstrabimus, quæ non erat Sacramentalis, sed illam
 videtur sequuta. Siquidem antea cum Episcopo res transigebatur, à quo à
 schismatis nexibus absolutus, totius Ecclesiæ reddebatur communioni: in
 eiusque rei fidem atque testimonium Episcopus cum toto Clero illis manus
 imponebat, non sine oratione tam Cleri, quam etiam totius populi: sicuti vi-
 dere est, vbi extrema quædam huius reconciliationis species seruat, vt in Oud-
 traecti feria 4. hebdomadæ sanctæ. Quòd igitur Diuus Augustinus loco du-
 dum commemorato de tali agat manus impositione, non quæ in confirma-
 tionis adhibetur Sacramento, ex ipso Diui Augustini scripto diligenter per-
 lustrato luce fiat meridiana manifestius. Nam simul atque dixerat: Manus
 autem impositio non sicut Baptismus repeti non potest, quid est enim aliud,
 quam oratio super hominem? subtexuit huius dicti ætiologiam: Nam quòd
 in Typo vnitatis, inquit, Petro Dominus dedit potestatem, vt id solueretur in
 coelo, quòd ille soluisset in terra, manifestum est, quòd illa vnitas etiam vna
 columba perfecta sit dicta. Et quibusdam interpositis. An fortè per oratio-
 nes Sanctorum spiritualium, qui sunt in Ecclesia, tanquam per columbæ cre-
 berrimum gemitum magnum geritur Sacramentum, & occulta inspiratio
 misericordiæ Dei, vt eorum etiam peccata soluantur, qui non per colum-
 bam, sed per accipitrem baptizantur, si ad illud Sacramentum cum pace v-
 nitatis Catholicæ accedunt? Quod si ita est, cur non ergo per eorum ora-
 tiones, cum quisque ab hæresi, aut schismate ad pacem Catholicam venit, e-
 ius peccata absoluantur? Quæ extrema Augustini verba perspicuè sonant il-
 lud superius, Quid est nisi oratio super hominem, de hæretici aut
 Schif-

Chriftatis
 vnctio est
 Augusti. Sa-
 cramentum,
 quod est ma-
 nuum impe-
 sitio.

Manus impo-
 sitio quomodo
 Augusti.
 dicit oratio
 super homi-
 nem.

Manus impo-
 sitio, que fie-
 bat schisma-
 ticis pœnitentibus, idem
 valet, quod
 oratio.

Manus impo-
 sitio aliquando
 pœnitentiũ
 reconciliatio

Vt videlicet si-
 ue Oudtrae-
 cti vestigia
 obtinet veteri
 pœnitenti-
 æ reconciliatio-
 nis
 hebdomadæ

Manu impositio in schismaticorum publica reconciliatione non est nisi oratio.

Schismatici reconciliatione accipiendum, cui manus imponebantur & Episcopi & Cleri, vna cum ipforum atque populi oratione. Hac igitur manus impositio quid est aliud, quam oratio? Re certè aliud est ab oratione, sicuti cursus à meditatione: sed non sine atque scopo, quòd ad idem adhibeatur, atque spectet, vt scilicet Ecclesie precibus Spiritum sanctum & charitatem impetret schismaticus reconciliatus: quod illo manus impositionis Typo atque Symbolo Episcopus atque Clerus adumbrat. Quemadmodum ipse Diuus Augustinus eodem hoc volumine lib. 5. cap. 23. explicat: Si non ab hæresi venienti adhiberetur manus impositio, tanquam extra omnem culpam esse iudicaretur: propter charitatis autem copulationem, quod est maximum donum Spiritus sancti, sine quo non valent ad salutem, quæcunq; in homine sancta fuerint, manus hæreticis correctis imponitur. An non igitur aliud detorqueat

Caluinum a lib. verba Augustini deoique, quam ab illo sunt scripta.

Caluinus Augustini verba, quam ab ipso sunt dicta, penes æquum rerum arbitrium iam esto iudicium. Quod enim ille de extremo reconciliationis siue schismaticorum, siue hæreticorum, siue denique poenitentium actu, quæ manus impositione tanquam colophone absoluebatur, pronunciat, iste in Sacramentum longè aliud vult competere. Caterùm quàm sit ineptum, rebus longè diuersissimis vnã tribuere actionem, propter vocis communionem, non obseruata eius æquiuocatione, vt manus impositionem, quæ est in schismaticorum iam dudum confirmatorum, aut hæreticorum reconciliatione, ad

Caluin. fraudis conuictio pro spiritibus iam uentis imprecationem

Confirmationem traducere, quod facit Caluinus, viderit nunc Lector candidus. Volebat Caluinus, si res aliter se haberet, quàm persuadere impetitis conabatur, non modò se conuictis, sed spiritibus etiam obruendum. Verùm nos pro iputis ei comprecamur sanio rem mentem, qua Catholicam agnosces de Confirmationis Sacramenti efficacia & vi, & Chrismatis dignitate doctrinam in posterum desinat aut se ipse fallere, aut alios à recto abducere. Pro conuictis non maledicta regerimus, sed benefacta reponimus, optantes scilicet tam illi, quàm Symmictis omnibus, qui à fidei veritate hallucinantes, extra Christi Ecclesiam perniciosè oberrant, clarum doctrinæ verè Euangelicæ, atque liquidò Apostolicæ certoque Catholicæ lumen, quo illustrati, ad verum Christi Iesu animarum nostrarum pastoris singularis ouile reuerfi, illius terribim iuxta ac sauisimi lupi tartarei, leonisque rugientis faucibus salutariter eripiantur, & potestatibus tenebrarum, quibus immerfi pereunt, eruantur, incolumesque pristinæ salutis, in quam per Catholicæ Ecclesie Baptismum inferebantur, reddantur, saluique nobiscum in illud æternum Christi regnum nobiscum pariter transferantur.

c. XXIX Sacri olei seu Chrismatis antiquitas apostolos redoleat.

Stenfo, Confirmationem rectè inter Sacramenta, quæ gratiam efficiunt, à Catholicis iuxta doctrinam liquidò Apostolicam ac certò Catholicam accenseri, restrictè sacri Chrismatis ritè isto in Sacramento adhibiti, indigneque ab aduersarijs non contempti modò, sed etiam defœdati, verbisque foetidis conspurcati, defensio nobis est aggredienda.

Apostolos Chrismate vsos in confirmatione.

Huius antiquitas ex locis Scriptorum veterum obiter antè commemoratis, arguto Lectori facile suboleat, sed infirmorum atque rudiorum fratrum causa est quidem illa manifestius in lucem, tanquam ex latebris, protrahenda. Quanquam autem plerique huius ætatis sacrosanctum Chrismatis vsum doceat in Catholica Christi Ecclesia fuisse adhibitum, in illius signi, quo Spiritus sanctus in Confirmatos visibiliter veniebat, locum, Apostolosque illo non fuisse vnquam vsos, dabimus tamè pro virili operam, vt æqui boni Lectoris arbitrio à veritate non videatur abhorre, Ecclesiam Christianam ab ipsis Apostolorum vsq; temporibus, ad eorum exemplum Confirmatos isto Chrismate delibuisse, atque salubriter inunxisse. Cùm ante annos mille circiter quadringentos quidam Oriëntalis Ecclesie Episcopi annuam sacri Chrismatis consecrationem negligenter intermitterent, alij temerariam istam nouitatem, pro eo ac decuit, grauiter molesteque ferentes, Apostolicam Romanæ Ecclesie sedem ex more omnium in vniuersum, quæ in orbe quaqua verum

sum patet, sunt, Ecclesiarum Christianarum, vt inferius erit demonstrandū, consulunt. Eorum literis clarissimus Christi Martyr Diuus Fabianus, qui id temporis Romanæ præfuit Ecclesie, grauiter admodum prudenterque respōdit, quæ ab Apostolis, eorumque successoribus sunt ordinata, & instigante Spiritu sancto instituta, nec per dissimulationem esse negligēda, nec præsumptio- ne aliqua perturbanda, quare vt illos nouatores, qui Chrisma quotānis iuxta publicum Ecclesiarum ritum in nouare recusabant, non modò aduersus Romanam consuetudinem agere demonstrat, verum etiam Orientalem: quorū temerariam audaciam vt castiget, atque præcipitē cohibeat præsumptionē, ex Christi Domini instituto, Apostolorumque Traditione simul & obseruatione in principibus Christianæ religionis Ecclesijs Romana, Antiochena, Hierosolymitana, atque Ephesina ad illum modum fieri solitum illis suffragantibus testatur: In illa enim die, inquit, Dominus Iesus postquam cœnauit cum discipulis suis, & lauit eorum pedes, sicut à Sanctis Apostolis prædecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt, Chrisma cōficere docuit. Et paulò post: Sancti Chrismatis cōfectio per singulos annos est agenda, & de anno in annum renouanda, & fidelibus tradenda, quia nouum Sacramentum est per singulos annos, & iam dicto die innouandum, & vetus in sanctis Ecclesijs cremandū. Ista à sanctis Apostolis & successoribus eorum accepimus, vobisque tenenda mandamus. Hæc sancta Romana Ecclesia, & Antiochena à tempore Apostolorum custodit, hæc Hierosolymorum & Ephesianorum tenet, in quibus Apostoli præfidentes hæc docuerunt, & vetus Chrisma incendi, & non amplius quam vno anno vti permiserunt, atque deinceps nouo frui, & non veteri iubentes docuerunt. Quæ grauissima sanctissimi & huius doctissimi Martyris Christi sententia, si suo dignam pondere apud omnes inniret authoritatem, haud quidem pluribus ad eandem rem foret opus. Verùm quia Romanæ Ecclesie odium nimis quàm Vatinianum nonnullos tanquam cestro percitos, ita in præcipitem atque vesanum agit furorem, vt non præsentis modò Ecclesie mores oderint acerbissimè, authoritatemque despiciant ducant contemptissimè: verum etiam Apostolicæ illius ætatis Episcopos, licet ritæ sanctimoniam præcipuos, licet rara eruditione eximios, licet contemptu rerum omnium, huiusque adèd vitæ propter Euangelium admirandos, tanquam despiciatissimos homines, & contemptissimos Episcopos tam abominantur, quàm execrantur, vt est omnium istorum hominum ingenium, qui sese in Christi Apostolos transfigurantes, Christi Ecclesiam cum portis inferi infestissimè oppugnat: quia, inquam, odium istud verè Sathanicum, illoque serpente antiquo Diabolo fratrum accusatore dignissimum, prorsus ita agit præcipites, vt magis cogitent, à quo dicatur, quàm quid, quibusue subnixum rationibus dicatur, considerent, res quæ in presentiarum agitur, prolixiore oratione est persequenda. Qui igitur allato iam iam D. Fabiani Martyris testimonio minus, quàm par est, tribuendum putat authoritatis, quòd ex illa Romana Ecclesia sit profectum, is obsecro animo perturbatione vacuo ipse consideret, & contempletur, illamque de Chrismatis institutione sententiam, non tam vnus Fabiani niti asseueratione, quàm ipsa rei veritate perspicua. Siquidem non tam Romanæ suæ Ecclesie ritum illa cœnens constanter obseruatum vrget, quàm publicum Christianæ per vniuersum terrarum orbem Ecclesie morem perpetuò custoditum, eò vsque varietate omni exclusa, vbi que obtinentem. Hæc sancta Romana Ecclesia, inquit, & Antiochena à tempore Apostolorum custodit Ecclesia. Hæc Hierosolymorum & Ephesianorum tenet, in quibus Apostoli præfidentes hæc docuerunt. Iam quis adèd Ecclesiasticarum rerum est imperitus, qui hisce quatuor Ecclesijs nominatim commemoratis nesciat in vniuersum omnes tanquam in matricibus, aut si malis seminarijs, fuisse comprehensas atque conclusas? Quid quòd tanquam Patriarchales istæ reliquas plerasq; omnes, vt filias sibi in Domino habuerint subiectas? Proinde nisi annua sancti Chrismatis innouatio ita indubitato Apo-

Chrisma à Christo Domino institutum.

Fabiani sententiam omnium Ecclesiarum suffragantibus esse subnixam.

1. Cor. 11. 20.

Apostolica fuisse Traditionis, quæ in illud vsque temporis apud omnes ritu sempiterno viguisset, non modò probabilem vllam doctissimi simul & sanctissimi Martyris epistola argumenti speciem præbuisse, sed impudentè quoque eius audaciam, stupidamque stoliditatem, nimis quàm manifestè prodidisset. Quippe qui falsam rei in controuersia positæ originem altius, quàm res erat, frustra repeteret. Verùm, vti diximus, res ista tam in confesso erat apud vniuersos Traditionis Apostolicæ, vt principum illarum Ecclesiarum suffragio nihil dubitarit satis superque aduersus nouatores illos confirmatâ, & ab omni nouationis præsumptione vindicatam. Quòd si audire iuuat quid nam Ecclesia quoque Africana de sacri Chrismatis exordio antiquitus senserit, agè D. illum Cyprianum in huius rei testimonium accersamus, qui Carthaginèsi Ecclesiæ Africanarum omnium principi præsidens, suo vnius suffragio subditorum planè omnium abundè exponat sensum: Hodie in Ecclesia cum cæteris vnctionibus ad populum acquisitionis sanctificandum, inquit Serm. Ferri 5. hebdo. sanctæ de vnctione Chrismatis habito, in participationem dignitatis & nominis sacrum Chrisma conficitur, in quo mixtum oleo balsamum Regiæ & Sacerdotalis gloriæ exprimit vnitatem, quibus dignitatibus initium diuinitus est vnctio instituta. Ac ne quis hinc mysticas pificorum illorum Mosaicorum rituum somniet vnctiones, altera inde promenda est sententia: Nec tamen cessantibus his, inquit, quæ ritui antiquo inoleuerant, cum iam in populo Christiano circumcisio fideliter damnabilis, & sacrificia idololatriæ imputarentur, vnctionis mysterium religio Christiana contempsit: sed cæteris generali sanctorum consensu damnatis, non solum ab Regibus & Sacerdotibus vnctionis honor permansit, in omnem populum Catholicum effusa est huius gratiæ plenitudo. Et statim: Nec immerito huic dici assignata est tanti operis causa & ex hoc Sacramenta hæc obtinere initium, quo hodie in Sacramento, calicis Christi & Ecclesiæ vnitas, in lauacro pedum concurs societas, & donans inuicem charitas, & subiecta humilitas: in vnctione Christiani nominis dignitas, & excellentia spiritualis propriæ data est, & confirmata filijs adoptionis perperæ auctoritas & dignitas perseverans. Ex duobus hisce duorum verissimorum Christi Martyrum testimonijs neminem omnium, quos Sol videt, obsecroris adeò naris arbitror, cui non sacrosancta illa salubris olei & fragrantissimi balsami consecratio Apostolicam redolcat institutionem. Ille quidem hoc Chrismatis Sacramentum eos quotannis innouandum, & non amplius quàm vno anno adhibendum, sed nouo & non veteri vtendum tradidisse, disertissimis verbis contestatur: hic verò vnctionem olei cum balsamo ad populum acquisitionis sanctificandum diuinitus esse institutam, atque religionem Christianam cessantibus his, quæ antiquo Mosaicæ legis ritu inoleuerant, vnctionis mysterium non contempsisse, sed ijs generali Sanctorum consensu damnatis, in omnem populum Catholicum esse effusum apertius loquitur, quàm vt eius sententia aliquem vel communis sensus compotem fugiat. Si igitur sacrum Chrisma Apostoli quotannis innouandum iusserunt, nec amplius quàm vno anno vtendum permiserunt, an ab eorum ministerio putandum est alienum, hoc ipsum illos fecisse, quod successoribus suis tanta seueritate faciendum præscripsere?

*Ecclesia Africana
Chrisma à
Christo cre
didisse insti
tutum, atque
ab Apostolis
traditum.*

*Apostoli in
sermone Chri
sti quotan
nis innouan
dum.*

*Apostoli an
Chrisma con
secrati.*

Ad hæc cum Diuus Marcus testetur, Apostolos, Christo Domino adhuc superstite, infirmos oleo vnxisse, nec quidem ex eius imperio, quod certè ex scriptis Euangelij literis liqueat, an eorum obedientia erga Christum Dominum summa atque singularis patiatur Christo iubenti, quod ex Diuorum Martyrum testimonijs liquet, adeò fuisse immorigeros, vt isti imperio abundè putarent factum satis, si non per se ipsi Chrisma conficerent, sed ab alijs conficiendum procurarent? Quo pacto obsecro nouum quotannis Chrisma consecrandum, & vetus quotannis cremandum docuerunt, vt ait Fabianus, nisi suo id exemplo monstrantes, verbisque ac ritibus præeuntes, suis discipulis tradidissent? Putas ne Diuum Iacobum Apostolum re ipsa fratribus Christia-

*Iacob. 5.
nis*

Christianis exhibuisse, quod alijs faciendū præscribit? Infirmatur quis in vobis inquit inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vnctes eum oleo in nomine Domini. Quod si eos aliquando in omni vita fecisse non videatur absurdum, quòd obsecro à veritate abhorreat, Apostolos populum Christiani mysterijs initiatum, sacro Chrismatis oleo delibuisse? vt quemadmodum Christus à Chrismate ductus est: ita & participes eius, quotquot sunt, quod est apud Cyprianum, consortes sint tam vnctionis quàm nominis. Sed ne quid in pij lectoris animo resideat scrupuli, audiamus quid nam Apostoli suis adhibuerint discipulis à se baptizatis. Testatur vetustissimus, idemque grauissimus Scriptor Michael Syngelus Ierosolymitanus, in Diui Dionysij Areopagiti encomio, cum Catechizatum, Exorcizatum, Baptizatum, Candida vestitum, τὸ τέλειον κατὰ τὸ ὄρθριον, perfectione (sic enim & Ambrosius lib. 3. cap. 2.) de Sacramento. Confirmationem notat dignum fuisse habitum, & lucis armenum indurum. Sed magis rem, quæ in præsentiarum agitur, demonstrat, quod subtexuit de eodem Areopagita, gratia illa, quæ ex Baptismo est, obmunitus, τὸ τέλειον χάριτος ἀλείμματι, diuino vngebatur vnctio: quod cum sub annum Christi passu circiter decimum octauum, id est, sub annum Domini quinquagesimum contigerit, Athenis Paulo Christum Euangelizante, quis me: itò ambigat, quin sacrum Chrismatis oleum ipsis Apostolorum temporibus fuerit in confirmatione vsitatum? Suffragatur nobis & verustissimus Latinus Scriptor Diuus Honorius Augustodunensis libris, quibus Gemma animæ titulus est: Sciendum est, inquit, lib. 3. cap. 106. quòd Apostoli & eorum discipuli in fluuijs, vel stagnis, vel in fontibus baptizabant: sed Clemens, docente Petro, Chrisma vel oleum addidit: Cæterum nos hinc adeò ipsa Christiana religionis exordia non vrgemus, quasi Apostolos Spiritum sanctum baptizatis contulisse, non nisi adhibito Chrismatis oleo sentiamus: (hec enim sacri Chrismatis loca quasi Aphetica, vnde vitalem cursum auspicantur Astrologi, nos ijs libenter concedimus supputanda, quibus ad istiusmodi otium est & ingenium) sed quòd constituta Christiana religionis Republica, suisque legibus atque ritibus cõformata, venientibus temporibus suo exemplo aliquando ostensum voluerint consulere. Siquidem visibilem Spiritus S. in Baptizatos illapsum non fidelibus, sed infidelibus norant, vti & signa, prodigiaque in vniuersum omnia ad quoddam tempus duraturum.

1. Cor. 14.

Vnixerint ergo Apostoli oleo, non vnixerint, nostra haud ita multum refert, vt contentiosè atque pugnaciter velimus defendere, quasi admatum nostri ingenij inuentum: modò certum constet, Apostolos sacri Chrismatis vsus Ecclesijs præscripsisse, atque obseruationem tradidisse, quæ illud quotannis innouandum ad populum acquisitionis, quod ait Cyprianus, sanctificandum docuerit.

Hic re autem magis fuerit, saluberrimum huius sacri Chrismatis vsus effectumque cognoscere atque perdiscere. Quod igitur Baptismo est aqua, hoc confirmationi est oleum, siue Chrisma. Nam vtrumque materiam 100. o. adhibetur, tanquam visibile signum ad inuisibilis gratiæ significationem demonstrandam. Sicuti autem aqua corpus tangit, & cor abluir, quod ait Augustus, ita confirmationis oleum frontem linit, & animam spiritali atque inuisibili Spiritus sancti charismate inungit, atque imbuit, donisque gratiarum copiosius perfundit. Siquidem oleum istud visibile est, symbolum inuisibilis illius gratiæ, quæ Christus semel à Patre inunctus, non ad mensuram, sed plenò gratiarum omnium cornu, nos Christianos sui tam nominis quàm vnctionis consortes, vt latenter ita salutariter oblinir, atque perungit. Quod quia ab aduersarijs pugnacissimè reijcitur, atque despiciatissimè rideatur, ex probatissimis Scriptoribus acquiratori opera est confirmandum.

Psal. 72.

Audiant igitur a rectis auribus, quid nam D. Augustinus de admiranda huiusce olei vi explicatissimis verbis docet, qui nullam patiuntur omninò, nisi hominis manifesto furoris insanientis, aut detorsionem, aut tergiuerationem.

*Apostoli
eo fecerunt
Chrisma, cum
non eo Bapti
zatos vnctes*

*Michael
Syngelm.*

*τὸ τέλειον
Sacramentum
perfectionis*

*pro confirma
tione.*

*Dionysius
Areopagita*

*à D. Paulo
Chrismate
vnctus An
no Domini*

*50.
Petrus inquit
Chrisma con
secrati.*

*CAPIT
XXX.
Chrismatis
vsus atque
essentia.*

Quo-

Quomodo ergo Deus non est, inquit, cap. 26. de Trinit. 15. qui dat Spiritum sanctum? imò quantus Deus est, qui dat Deum? Neque enim aliquis discipulo- rum eius dedit Spiritum sanctum: orabant quippe, vt veniret in eos, quibus manum imponebant, non ipsi eum dabant: quem morem in suis Præpositis etiam nunc seruat Ecclesia. Et quibusdam interiectis: Propter hoc, inquit, & Dominus ipse Iesus Spiritum sanctum non solum dedit vt Deus, sed etiam accepit vt homo, propterea dicitur est plenus gratia. Et manifestius de illo scriptum est in Actibus Apostolorum, quoniam vnxit eum Deus Spiritu sancto. Non vtique oleo visibili, sed dono gratiæ, quod visibili significatur vnguento, quo Baptizatos vngit Ecclesia. Quod autem non inaniter ista visibilis vnguenti delibutio Baptizatis adhibeatur, sed prorsus efficaciter liquidis admodum verbis Florens Tertullianus veteris Ecclesiæ Christianæ fidem explanans, affirmat: Exinde egressi de lauacro, inquit lib. de Baptismo, eos instruens, qui simpliciter contenti, non exploratis rationibus Traditionum intentam probabilem fidem per imperitiam portant, perungimur benedicta vntione de pristina disciplina, qua vngi oleo de cornu in Sacerdotio solebant, ex quo Aaron à Moyse vntus est, vnde Christus dicitur à Chrismate, quod est vntio, quæ Domino nomen accommodauit, facta spiritalis, quia Spiritu vntus est a Deo Patre, sicut in Actis: Collecti sunt enim uerò in ista ciuitate aduersus sanctum filium tuum, quæ vnixisti. Sic & in nobis carnaliter currit vntio, sed spiritaliter proficit: quomodo & ipsius Baptismi carnalis actus, quod in aqua mergimur: spiritalis effectus, quod delictis liberamur. Dehinc manus imponitur per benedictionem aduocans & inuitans Spiritum sanctum. Cuius in verbis si quid explicatoris sententiæ desideres, adhibe illius discipulum D. Cyprianum explanatorem, qui oratione admodum luculenta exponat, quod à Magistro illo suo nocturna versato manu, versato diurna, dicebatur obscuris, quod nam scilicet pacto carnalis vntionis actus spiritaliter proficiat Baptizatis. Nihil hoc oleum, inquit Sermo de vntione Chrismatis, commune habet cum liquoribus, qui ex quorundam fructuum pinguedine exprimuntur, nec vis eius est crassitudine penetratiua, quæ secundum quasdam naturales rationes emollit & temperat spissamenta humorum, quos solet intrinsecus astringere siccitas aliqua, vel corruptio conglobare. Non hæc medendis corporibus est vntio instituta; quia sanctificatis elementis iam nõ propria natura præbet effectum, sed virtus diuina potentius operatur, sed adest veritas signo, & Spiritus Sacramento, vt & ipsi rerum efficientijs gratiæ dignitas pateat, & interiori homini quanta ex his deretur authoritas Deiformi cõuersatione, & celestibus moribus, innoscat. Et iterum: Ex hoc humore constat descendere omnes gratiarum diuisiones, quas Spiritus sanctus, pro vt vult, singulis distribuit, & largitur. Ex huius vntionis beneficio & sapientia nobis & intellectus diuinitus datur, consilium & fortitudo cœlitus illabitur, scientia & pietas & timor inspirationibus supernis infunditur. Hoc oleo vnti, cum spiritualibus nequitijs colluctamur, nec foetoribus spurijis imbui possumus, qui balsami spiritalis odore fragramus. Hinc satis liquidò discas Christiane Lector, vt mea quidem fert opinio, esse multò verissimum, quod ex Diuo Augustino diximus, visibile Chrismatis oleum esse inuisibilis gratiæ, donorumque Spiritus sancti symbolum, quibus Christus Baptizatos liberaliter perungit, atque opulente perfundit. Cæterum ne quis existimet Africanam Ecclesiam, cuius tria produximus columina, hunc duntaxat in modum sensisse, agetum verò, ne nostra testium probatissimorum quadriga, qua obscuriorem veritatem in præpatulam lucem ex tenebris studemus prouehere, vna sit rota mutila, eam ex Occidente petamus. D. itaq; Ambrosius præcipuum Catholicæ Christi Ecclesiæ in Occidente cõlumen, his, qui mysterijs inuitantur, in memoriam reuocans, quæ nam, quantaque beneficia à Christo Domino sint consecuti: Repere, inquit, ex Christi persona Baptizatos, confirmatosque compellantis ca. 7. qui accepisti signaculum spiritale, Spiritum sapientiæ & intellectus, Spiritum

Baptizatos vngit Ecclesia, vt Spiritus S. donum accipiant.

Cyprianus suus magister exponit.

Effectus olei sacri.

Ambrosius.

August. 15. cap. 26.

Tertull. de Baptismo.

consilij atque virtutis, Spiritum cognitionis atque pietatis, Spiritum sancti timoris, & serua quod accepisti. Signauit te Deus pater, confirmauit te Christus Dominus, & dedit pignus Spiritus in cordibus tuis. Rursum libris de Sacramentis sacros Neophytis exponens ipsi dudum adhibitos: Ergo merxisti, inquit lib. 2. cap. 7. venisti ad Sacerdotem (quem hoc loco, vt alibi sæpe apud Ambrosium & August. aliosque eius ætatis Scriptores, Episcopum accipiendum arbitror) quid tibi dixit Deus, inquit, pater omnipotens, qui te regenerauit ex aqua & Spiritu sancto, ipse te vngat in vitam æternam. Similiter lib. 3. cap. 2. Sequitur spiritale signaculum, inquit, quod audistis, hodie legi, quia post fontem superest, vt perfectio fiat, quando ad inuocationem Sacerdotis Spiritus sanctus infunditur. Spiritus sapientiæ & intellectus, Spiritus consilij atque virtutis, Spiritus cognitionis atque pietatis, Spiritus sancti timoris. Septem quasi virtutes Spiritus: Et omnes quidem virtutes ad Spiritum pertinent, sed istæ quasi cardinales sunt, quasi principales. Et statim: Istæ sunt septem virtutes, quando consignaris: nam, vt ait Apostolus sanctus, quia multiformis est, inquit sapientia Domini nostri, & multiformis sapientia Dei, ita multiformis est Spiritus sanctus, qui habeat diuersas variasque virtutes. Pulchrè hic ex Occidente testis cum tribus illis Africanis congruit, atque simplici veritatis oratione Catholicam Christianæ sui temporis Ecclesiæ doctrinam de salutari Chrismatis vi, atque inuisibili gratiarum Spiritus sancti in Baptizatos effusione ita adiuuum depinxit, vt eandem prorsus Apostolicæ fidei faciem, & in illis per id temporis Ecclesijs, & nostris, quas hodie Sol vbique adhuc gentium videt, Catholicis clarè resplendentem, luculenterque resurgentem sit agnoscere. Hoc ipsum ex futilibus aduersariorum ratiunculis, quibus Confirmationem Christiano populo sacrilegè audaciã conantur eripere, & proternis conuictijs, quæ tam in sacrum Chrismatis oleum petulanter, quàm in veteres Scriptores huius doctrinæ assertores procaciter iactant, plenius æquus rerum arbiter nullo negotio animaduertat. Peragitur hæc Confirmatio vntione, inquit Calvinus Y instit. cap. 19. & hac versorum formula: Consigno te signo sanctæ crucis, & Confirmito te Chrismate salutis in nomine Patris, Filij, & Spiritus sancti. Pulchrè omnia & venustè. Sed vbi Dei verbum, quod Spiritus sancti præsentiam hic promittit? Ne iota quidem obtendere possunt: vnde ergo nos certiores facient, Chrismata suum esse vas Spiritus sancti? Videmus oleum crassum, scilicet pinguem liquorem, præterea nihil. Accedat, inquit Augustinus, verbum ad elementum, & fiet Sacramentum. Hoc inquam, verbum proferrant, si quidquam nos intueri in oleo volunt aliud, quàm oleum. Si Calvinus ista D. August. verba reputabat idonea, quibus tanquam telo acuminato Catholicos ad proferendum instituta à Christi Spiritu Confirmationis verbum adigeret, non sanè poterit alia eiusdem D. August. sui testis verba tanquam friuola & nugacia rejicere, quibus confirmationem, siue manuum impositionem eiusdem planè generis docet esse Sacramentum, cuius est Baptisimus. Hisce enim verbis in diserta illa aduersus Petilianum literas oratione de sacro oleo, quo Baptizatos vngit Ecclesia, suam pronunciat sententiam: Sacramentum Chrismatis, inquit lib. 2. cap. 104. in genere visibilium signaculum. Et quò eiusdem prorsus generis doceat Sacramentum nullo discrimine à Baptismo diuersum: Discerne visibile sanctum Sacramentum, inquit, de eodem Chrismate ibi loquens, quod esse & in bonis & in malis potest: illis ad præmium, illis ad iudicium, ab inuisibili vntione charitatis, quæ propria bonorum est. Ad hæc, ne vna sententia suam ex Augustino sententiolam, ceu clauum clauo pulsam clamitet, Calvinus, vna atque altera est adijcienda: Si ergo ad hoc valet, inquit lib. 5. contrat. Donat. cap. 20. quod dictum est, Deus peccatorem non audit, vt per peccatorem Sacramenta non celebrentur, quomodo exaudit homicidam deprecantè vel super aqua Baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiã, vel super capita eorum, quibus manus imponitur? Et contra Faustum lib. 19. cap. 14.

Sacerdos ille licet an vniuersificos in Episcopo.

Perfectio pro confirmatione

Cardinales septem virtutes dominantur per confirmationem.

Chrismatis usus aduersus Calvinum ratiunculas desensu.

Calvini testis ex Augustino in Catholicos profertur ex eodem in ipsam reijciuntur.

August. oleum Chrismatis pronunciat Sacramentum.

Euangelica Sacramenta veteribus comparans, tantoque diriora pro eis subest-
 da esse Christianis supplicia, quam Iudæis pro Mosaicis, quando hæc illis nun-
 ciatiuis sunt præstantiora, licet signum Christi, quod alij Signum Domini,
 alij Signaculum Dominicum, alij Sigillum, alij denique Consignationem illa
 ætate dicebant, inter vera Christi Sacramenta annumerat: Si tres pueros Da-
 nielemque prædicamus, &c. si Machabæos præferimus, quanto magis pro Ba-
 ptismo Christi, pro Eucharistia Christi, pro signo Christi ad omnia perferen-
 da paratior esse debet Christianus?

Si igitur Calvinus suam ex Augustino allatam sententiam à nobis vult
 recipiendam, nostras vicissim ex eiusdem Augustini libris sententias deductas
 iusto cum autoritatis pondere recipiat, oportet: sin nostras rejicit, aut subtili
 commento aliorum detorquendas, aut callido inuento putat peruertendas,
 nemo tardj adeo est ingenij, qui non videat eisdem machinis inuictum illum
 suum, quem putat, arietem frangi atque profligari. Nos equidem vtrasque
 Augustini sententias recipimus, & verbum accedens ad elementum facere Sa-
 cramentum: & Sacramentum Chrismatis, siue olei, siue signi Christi, esse in
 genere visibilium signaculorum sacrosanctum, sicut Baptismus.

CAPITULUM
 XXXI
 Quod verbum
 Dei in
 Consecratio-
 ne habuerit
 Cyprianus
 etc.

Sed ubi Dei verbum, inquit Calvinus, quod Spiritus sancti præsentiam
 hic promittat? Non ignoravit hoc Dei verbum Augustinus, qui toties
 incunctanter adeo inuisibiliter atque latenter Spiritum sanctum per
 manuum impositionem Baptizatis dari affirmat. Nō ignoravit hoc Dei ver-
 bum D. Cyprianus, cum Africanorum Episcoporum triginta duorum cœ-
 tu, qui Baptizatos vngi necessum esse contendit, vt accepto Chrismate habere
 in se Christi gratiam possint, epist. 12. lib. 1. Non ignorarunt denique hoc Dei
 verbum principes illa per orbem Christianum Ecclesiæ ab Apostolis ita insti-
 tutæ, Romana, Antiochena, Hierosolymitana, & Ephesina, vt ex sanctissimi
 Christi Martyris, eiusdemque doctissimi Fabiani testimonio confirmauim-
 us. Apostoli igitur sicuti à Christo in cœna mandatum acceperant de
 Chrismate quotannis innouando, & populis ad sanctificationem adhibendo,
 quod ex Fabiani monumentis, atque Diui Cypriani supra ostensum est: ita
 hoc Sacramentum non sine Dei verbo in Ecclesiis inuenerunt: quod Aposto-
 lorum factum, perpetuæque Chrismatis tam innouandi, quam Baptizandos
 inungendi obseruatio ab Apostolis in Cypriani, Ambrosij, atque Augustini
 tempora decurrens, in nostram vsque ætatem promanans, moderatissimo
 cuique homini Christiano grauiissimi satis argumenti fuerit, rem istam, & in
 Ecclesijs Christianis vniuersis semper receptissimam, & apud scriptores ma-
 ximos dudum commemoratos in primis prædicatam, non citra indubium
 Dei verbum Christiano populo esse adhibitam. Verum enim uero quia con-
 fidentius, dubites an impotentius, Calvinus nobis in sultat, ne iota quidem pro
 confirmanda sacra confirmatione nos posse obtendere, agedum experiamur,
 num vel iota vnum sacris in literis, quas ille duntaxat verbi Dei nomine di-
 gnatur, sit reperire, quod Sacramento manuum impositionis, siue consigna-
 tionis, siue sacri Chrismatis indubiã Spiritus sancti præsentiam polliceatur.

Verbum Dei
 quodam ha-
 beam Catho-
 licis pro Con-
 firmationis
 Sacramento.
 Christi pro-
 missio de mi-
 tando Spiri-
 tu S. Aposto-
 lis Baptiza-
 tis facta, ad
 omnes Bap-
 tizatos perti-
 net.

Christus à morte rediurus ad Patrem rediturus Apostolis præcipit, *Act. 1.*
 vt Hierosolymis maneat, Spiritum sanctum paulò post accepturi: Ecce, in- *Luc. 10.*
 quiens Luc. vlt. mittam promissum Patris mei in vos: vos autem sedete in ci-
 uitate, quoad usque induamini virtute ex alto: siue vt D. Luc. Act. 1. refert, ac-
 cipietis virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos: quam promissionem
 die Pentecostes nemo ambigit fuisse impletam. Quam igitur Apostoli accepe-
 rant ex Christi promisso illapsi visibiliter Spiritus sancti virtutem, eadem fra-
 tribus Christianis Christo per Baptismum in istis eadem ex promissione com-
 municandam existimarunt. Quemadmodum enim ipsi in Baptismo Spiritum
 sanctum procul dubio cum suscepissent, ex Christi tamen iussu aliam super-
 uenientis Spiritus sancti virtutem eos expectare oportuit: ita & Christianis
 post susceptum in Baptismo Spiritum sanctum alia eiusdem superuenientis
 dona

dona fuere expectanda. Nam quod illa mittendi post Christi ad cœlos reditum
 Spiritus sancti promissio non solos peculiariter spectauerit Apostolos, sed
 omnes in vniuersum Christianos, suo ipse Christus demonstrauit facto. Lin-
 gua siquidem dispartitæ indubia illapsi Spiritus sancti symbola super lingu-
 los illorum 120. Christianorum sedebant, omnesque Spiritu sancto repleti,
 ceperunt loqui varijs linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis. Quod
 ne quis de solis Apostolis intelligat, prophetia Iohelis ad miraculum rei isti-
 us confirmandum à Petro allata prohibet. Qui ergo cum Apostolis erant Hie-
 rosolyma id temporis fratres, eandem cum eis superuenientem Spiritus san-
 cti acceperunt, ex Christi dono dudum Ecclesiæ toti Christianæ promissam
 in Apostolis, ceu membris principalibus, virtutem.

Lingua ig-
 nec Spiritus
 S. Symbola,
 non Aposto-
 lorum modò
 capitibus in-
 sedere, sed
 Christianorum
 omnium.

Quo sanè factò luculenter adeo non tam descripto, quam graphicè depi-
 cto D. Lucas præclaram illam Christi in cœlum ascendentis promissionem
 lectissimis verbis secundò rememoratam haud obscure demonstrauit ad vni-
 uersum Christiani ouilis gregem pertinere. Siquidem tenellus ouicularum
 Christi grex non minùs robustiore suarum virum admodum infirmarum
 habebat opus firmamento, atque Apostoli ipsi illarum arietes, quos propheta
 dicunt, pastores, duces, atque propugnatores. Quibus si post familiarem cum
 Christo triennij conuictum atque consuetudinem, post multos adeo dulces
 sermones, post tot stupenda visa miracula, post susceptum denique nō in Ba-
 ptismo tantum, sed eius resurrectionem quoque Ioan. 20. Spiritum sanctum,
 opus fuit illa virtute ex alto, id est, cœlesti animorum robore, quo aduersus
 vana huius mundi terculamenta firmarentur, diuinoque præsidio, quo ad-
 uersus ingenium hominibus malorum metum munirentur, quid de illis
 æquum est sentiamus, qui post Christi mortem Euangelicam suscipientes do-
 ctinam in Christianam acceperunt Ecclesiam? An eos plus cœlestis gratiæ
 in Baptismo, quam Apostolos dixeris accepisse? An illo gratiarum Spiritus
 sancti auctario minùs, quam Apostolos post Baptismum credideris eguisset?
 Proinde cum hi pari cum Apostolis, ne dicam maiori, virtutis illius ex alto
 superuenientis necessitate tenerentur obstricti, rectè in vniuersum suum
 Christus effudit ouicularum tenerimarum gregem, quod ipsarum pastoribus
 atque curatoribus promittebat. Si suspicaris, Apostolis singulari quadam
 opus fuisse virtute contra infestissimos Euangelij hostes in ipsorum perni-
 ciam in primis incumbentes, qua plerique alij non indiguerint: certè vt eos
 copiosiori diuino auxilio, robustiorique cœlesti præsidio hanc ob rem eguif-
 se non inficior: ita Christianos extra Apostolorum numerum ad suæ imbeci-
 llitatis firmitudinem, nullo Spiritus sancti subsidio post Baptismum accu-
 mulando corroborandam habuisse opus pernego: non quasi infirmam, in-
 ualidamue Spiritus sancti in Baptismo dati sentiamus virtutem (quis enim
 istud citra atrocissimã sacrilegæ impietatis asserat blasphemiam?) Sed quod
 Christo Domino gratiarum Spiritus liberalissimo distributori, ac, ita dixe-
 rim, chorago, ita videatur pro sua in populum sibi peculiarem voluntate at-
 que pietate, varia varijs vicibus Spiritus sancti effundere charismata: siue ad
 suam in nos liberalitatem sæpius iteratam gratius commendandam: siue ad
 nostram, qua laboramus miserè infirmitatem, vt humilitatem animi reti-
 neamus, nihil nobis alienis donis placentes, contestandam.

Christianis
 omnibus non
 minus post
 Baptismum
 superuenientem
 Spiritus
 sancti virtute
 te opus fuisse
 ac ipsis Apo-
 stolis.

Virtus ex al-
 to quid.

Liquet itaque ex superioribus, non Apostolos modò, sed quotquot il-
 lis sese adiunxerant, Christianos post Baptismum ex Christi promisso super-
 uenientem accepisse Spiritus sancti virtutem, nulla re externa huius inuisi-
 bilis gratiæ in symbolum humanitatis adhibita, sed linguis quasi igneis eam
 visibiliter testantibus in eorum singulos cœlitus demissis, ad vberiores forte
 Spiritus sancti primitias significandas. Hanc autem superuenientem Spiritus
 sancti virtutem quò nam pacto Christus charismatum omnium largitor,
 exinde in Baptizatos effuderit, operæpretium fuerit vigilanti studio obseruaf-
 se. Apostoli Hierosolymis agentes vbi intellexissent Samaritanos Philippi

Consideran-
 dum, quo nō
 adhibito sym-
 bolo Chri-
 sti promif-
 sum Spiritus
 sancti virtutem
 in Baptiza-
 tos distribu-
 erit.

*Inguarum
igneum lo
so vitium
Ap. stoma
vni impo
ne.*

*Manu impo
sio cuius
rei inuisibilis
Symbolum.*

*Manuum im
positioni su
isse adunat
Spiritus S
prestatione
Apostolorum
iudicio.*

*Verbum Dei
quod Spi
ritus S. Apo
stolos locuti
præcul dubio
esse consen
dum.*

*Ex quo nam
Dei verbo
catholicæ in
Confirma
ne pollicen
tur indubi
Spiritus san
cti præsentia.*

*Fides in con
firmatione
videt Spi
ritus sancti
præsentiam
etiam ex
terna Spi
ritus sancti do
na illa non re
stentur.*

Diaconi opera suscepisse verbum Dei, inque Christi nomine Baptizatos, eò Petrum & Ioannē miserunt, vt imposta istorum manu Spiritum sanctum acciperent, qui nondum in quenquam illorum venerat, Act. 8. Quod nullus ita imperitè intelligat, quasi in Baptismate Spiritum sanctum non accepissent, sed accepto remissionis peccatorum Spiritu, nondum illum signorum facientium Spiritum, ait Chryso. atque superuenientem Spiritus sancti virtutē erant consecuti: quam vt consequerentur, Apostolorum opus habebant manus impositione, qua tanquam visibili inuisibilis gratiæ externo linguarum, aut prophetiæ dono contestatæ symbolo Christus in huius rei significationē vtendū voluit. Cur enim manus impositione Apostolos credas fuisse vfos potius ad dandū Baptizatis Spiritū sanctū, quam alio quouis huiusce rei symbolo, nisi quod ita suggerente Christi Spiritu veritatis magistro didicerant?

Dum igitur Apostoli isto dandi Spiritus sancti vtuntur signaculo Baptizatis manum imponentes, euidenter demonstrant, visibi in isto signo sese inuisibiliter, & vt Augustinus ait, latenter conferre promissam illam superuenientem Spiritus sancti virtutem, quam ipsi quidem sine isto signo adepti fuerant visibiliter. Adhibita enim manus impositione illabatur in Baptizatos Spiritus sanctus, vt dudum sine ea in ipsos Apostolos. Vnde liquidò apparet, hanc manus impositionem ex eadem prorsus Christi promissione suam habuisse, Apostolorum iudicio, vim atque gratiæ certitudinem, ex qua ipsi eandem superuenientis Spiritus virtutem acceperant. Hanc enim quasi certum, indubitatumque accipiendi Spiritus sancti signum adhibent, quo testantur, adeoque profitentur, se rebus ipsis dare, quod verbis promittunt: quare dubium esse nequit, illi manuum impositioni adiunctā fuisse Spiritus sancti præsentiam. Cuius rei certitudinem Apostolos ex Dei verbo sibi habuisse persuasam, quis vel nominis Christiani memor addubiet? Quod si quis obstinatius inficiari non vereatur, fuisse illud D. Lucae dudum recitatum, Mittā in vos promissum Patris mei, aliò scriptum, ideoque Apostolos visibile illud signum ad contestandam Spiritus S. præsentiam sine Dei verbo adhibuisse. Sed quis ita mentis cœcutientia percitus deliret, vt ea, quæ Spiritus sanctus Apostolis magister à Christo promissus, docuit, indubium Dei verbum neget? Proinde ex verbo Dei, siue apud D. Lucam scripto, siue non scripto, Apostoli huic visibili manuum impositionis signo inuisibilem Spiritus sancti præsentiam docuere coniunctam: præterquam quod visibilia Spiritus sancti dona inuisibilibus charismatibus pro nascentis fidei commedatione ad quoddam tempus iungebantur sociā. Ex eodem itaque Dei verbo Apostolorum successores Baptizatis manum imponebant, ad suscipiendam illam superuenientem Spiritus S. virtutem, quo Apostoli eorum magistri. Sciscitanti igitur Caluino, ex quò nam Dei verbo Episcopi Catholici Baptizatis polliceantur per manus impositionem indubiam Spiritus S. præsentiam, quæ tamen ex visibilibus Spiritus S. donis, vt olim, contestationem non accipiat? Respondendum, ex eodem prorsus Dei verbo, quo olim Apostoli. Iam an ex illo, quod apud D. Lucam extat, an potius alio: Rursum an scripto, an fortassis non scripto: quis nam verius hac de re consultus, quam ipsi Apostoli huius rei magistri atque conditores, respondeat? Sanè sine Dei verbo eos istud & instituisse, & fecisse, nemo nisi temerarius atque sacrilegus Apostolici muneris violator iuerit inficias. Eandem prorsus Spiritus S. præsentiam Catholica Christi Ecclesia in externa manuum impositione semper perspicacibus fidei, ea quæ non videntur, intuentis oculis est contemplata, etiam dum visibilem hanc manus impositionem visibilia Spiritus sancti dona, putā linguarum, Prophetiæ, aut similitum destituerent, ac quasi mutilatam, Deo Opt. sic iubente, relinquerēt. Cuius rei testis locupletissimus nobis fuerit D. Hieronymus, qui Dialogo aduersus Lucifer. Catholicam Christianæ sui temporis Ecclesiæ doctrinam recitans, hunc in modum loquitur: Quod si hoc loco quæris, quare in Ecclesia Baptizatus, inquit, nisi per manus Episcopi non accipiat Spiritum sanctū, quē

nos

nos asserimus in vero Baptismo tribui? disce hanc obseruationem ex ea auctoritate descendere, quod post ascensum Domini Spiritus S. ad Apostolos descendit, & multis in locis idem factitatum reperimus. Quod si istud desideres declaratius, D. August. consule, qui illam suo seculo vīratissimam loquendi formulam, à nostris, inquit, Maioribus natam, Spiritum S. in sola Catholica Ecclesia per manus impositionem dari interpretaturus, de effusa in Baptizatorum corda per Spiritum S. charitate docet accipiendam, quantum uis ea in visibilia signa non, vt pridem assolet, comitentur. Neque enim temporalibus, inquit, & sensibilibus miraculis attestatibus per manus impositionem modò datur Spiritus S. sicut antea dabatur ad cōmendationem rudis fidei, & Ecclesiæ primordia dilaranda. Quis enim nunc hoc expectat, vt ij, quibus manus ad accipiendum Spiritum S. imponitur, repentē incipiant linguis loqui? Sed inuisibiliter & latenter intelligitur per vinculum pacis eorum cordibus diuina charitas inspirari, vt possint dicere: Quoniam charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Multæ autem sunt operationes Spiritus sancti. Et statim: Cum ergo sit aliud Sacramentum, quod habere etiam Simon Magus potuit, aliud operatio Spiritus, quæ in malis hominibus etiam fieri solet: sicut Saul habuit Prophetiam: aliud operatio eiusdem Spiritus, quam nisi boni habere non possunt, sicut est finis precepti charitas de corde puro, &c. Quod liber hæretici & schismatici accipiant, charitas, quæ cooperit multitudinem peccatorum, proprium donum est Catholica vnitatis & pacis.

Vibus ex sententijs ipsa luce clarioribus & illa Caluini hallucinatio manifestissimi erroris conuincitur, qua falsus ipse alios fallere stultus persuadere conatur, illam Apostolicæ manus impositionem non tantum habuisse mysterium coniunctum, quod videlicet animam dono quodam inuisibili, siue interno charitatis flagrantioris munere ornaret: sed donum tantum visibilibus, siue externis linguarum, aut Prophetiæ dotibus decoraret. Visibiles illas, inquit, & admirabiles Spiritus sancti gratias, quas tunc in populum suum effundebat, voluit Dominus à suis Apostolis per manuum impositionem administrari & distribui. Huic autem impositioni manuum non altius subesse mysterium cogito: sed huiusmodi cæremoniā adhibitam ab illis interpretor, vt ipso gestu significarent, se Deo commendare, & velut offerre eum, cui manus imponebant. Hoc ministerium, quo tum Apostoli fungebantur, si adhuc in Ecclesia maneret, manuum quoque impositionem oporteret seruare: Sed vbi gratia illa cōferri desijt, quorsum pertinet manuum impositio? Tu quidem Caluine, tu non cogitas huic manuum impositioni alius subesse mysterium, quo Baptizatis aliud Spiritus sancti donum præter illas vt visibiles, ita admirabiles eiusdem gratias venerit: Sed longè aliud cum Tertulliano, Hieronymo, Augustino, alijsque censet Catholica Christi Ecclesia. Quod igitur tuo ipsius fretus ingenio, hoc est, magistro sane periculoso, huiusmodi cæremoniā interpretaris fuisse adhibitam, vt ipso gestu sese illos Deo commendare, & velut offerre significarent, callidis tuis suspicionibus, quibus veritatem clarissimam obscurare, & fundatissimam euertere frustra conaris, idoneum profectò est commentum. Quod vtrū inceptius sit, an stolidius, penes prudentem rerum arbitrum celsura esto. Si enim istiusmodi manuum impositio ad istam, quam imaginariis, commendationē & veluti oblationem olim fuit adhibita, quorsum attingebat aut Baptizatos Christo dudum inistos, ideoque filios Deo Patri sanè quàm gratos commendaret: aut Apostolos illos Principes Petrum & Ioannem ad tantillam oblationem longinquo illo Ierosolymis Samariam vsque itinere frustra fatigare? Altius igitur, quàm tu cogitas, isti cæremoniæ suberat mysterium, inuisibile videlicet charitatis per Spiritum sanctum illa cum cæremonia datum effusa donum: quod inuisibiliter atq; latenter, teste Augustino 3. contra Donat. cap. 16. eorum cordibus inspirabatur, quibus hæc cæremonia antiquitè

*Signa exter
ne etate An
gustini non
erant Consi
mationi con
iuncta.*

*Ca. XXXII.
Apostolica
manus impo
sitione non
fuit dona vt
visibilia largie
batur, vt
Caluinus sibi
imaginat.*

*quàm ineptè
at Caluiv. in
sua de manu
impositione
commento.*

u 4 ad.

adhibebatur. Caro manus impositione, inquit Tertullianus de Resurrect. ad- umbratur, vt & anima Spiritu illuminetur. Quod ipsum ex D. Hieronymi Dialog. contra Lucif. sententia iam iam confirmauimus, & clarissimus Christi Martyr D. Melchisedes apertioribus verbis suffragatur, quam vt de certa Ca tholicæ Christi Ecclesiæ illius primitiua doctrina merito dubites, quid nam illa manuum impositione antiquitus fuerit collatum.

Hic igitur eundem Prophetia Iohelis locum, Effundam de Spiritu meo super omnem carnem, eodem, quo pridem Apostoli Spiritu interpretas: Ad- aertamus summas, inquit epist. ad Episcopos Hispa. diuinitas bonitatis Dei.

Manus im-
positio sine
gratia
Hieronymi
in idem. quo
dit Peneco
des accepit
nam Apo-
stoli.

Quod in confirmadis Neophytis manus impositio tribuit singulis, hoc tunc Spiritus sancti descensio in credentium populos donauit vniuersis. Quare præter illas visibiles Spiritus sancti virtutes Apostolicæ illi nascenti Ecclesiæ Christus alia quædam per manus impositionem distribuit Spiritus sancti mune- ra atque charismata, quæ in adolescentem illam, aut saltem florentem sine il- lis visibilibus in fidei nascantis gratiam orbi cõmendandæ adhibitis, effunde- re pro sua bonitate atque munificentiã nunquam desinit. Manet igitur hoc

Manus im-
positionem non
esse abicien-
dam tunc
visibilibus Spi-
ritus sancti
donis ut de
stanta.

ministerium in Ecclesia, etiã si externa illa visibilium Spiritus sancti gratiarũ donatio sit Christi nutu de- tracta: non minus quam olim prisco illo, sed florente Augustini, Hieronymi, atque adeo Cypriani seculo, quo nihilò magis atque hodie ista Ecclesiæ, ita di- xerim, senectute effœta, visibiles Spiritus sancti donabantur virtutes. Proinde nihilominus illã manuum impositionem hodie Christi Ecclesiam religiosè simul & reuerenter oportet seruare, quàm illa prisco Patrum statim cõ- memoratorum ætate: quod nihil quidquam amplius illa præ hac nostra, sed tantundem prorsus isto ex ritu fructus retulerit. Quæ cum ita se habere liqui- dõ sum demonstrata, quis admirandã illam, imò veriùs abominandã, non ad- miretur Caluini admiratione? Sed vbi gratia illa, inquit, visibilium signorum conferri desijt, quorsum pertinet manuum impositio? Eodem quidem Calui- ne, quò abhinc amplius annos mille trecentos. Quod si illis Patribus, quorum opera Christi Ecclesia est propagata, atque prudentia in hunc vsque diẽ admi- nistrata, gubernata, facta, tecta, conseruata, visum fuit hanc cæremonia nõ in- utiliter in Ecclesijs reseruari, etiã vbi illa visibilium signorum gratia desijisset cõ- ferri, quæ nam iusta pœna sufficiat sacrilegæ isti vestræ, Caluine, impietatis ex- pian dæ, qua oblatam Spiritus sancti gratiam non modò ipsi respuitis, sed alijs quoque vt respuat, authores estis, vt que abijciant, atque conculcent, in stigatis? Qua sacrosanctum cœlestis auxiliij, nostræque infirmitatis præsidij singularis Sacramentum violatis? Qua denique salutare Dei Opt. in nos misellos confi- lium superbe rideris: impiè despicitis: sacrilegè abrogatis?

Caluinus
vult abijcẽ
dam manuum
impositionẽ.

Rationibus
destitutus
Caluinus ad
communica-
tionem mu-
lieris ar-
ma refugit.

Istius igitur temerariæ aded innouationis cum meritò pudere debuisset, aded non puduit, vt ad conuitia familiaria illi cum muliere isarma conuer- sus, non tam impudenter in Catholicos stomachetur, quàm furibudè debac- chetur: Qua igitur in parte, inquiens, histriones isti Apostolos se imitari dicẽt? Hoc agendum erat manuum impositione, vt euidentem Spiritus sancti virtus statim se exeret. Id non efficiunt. Quid igitur pro se iactant manuum impo- sitionem, quam Apostolis in vsu fuisse legimus, sed prorsus in alium finem?

Quod hodie
factum Epi-
scopi in con-
firmatione,
olim Augu-
stinus, Am-
brosius, Cy-
prianus, Ime-
visibilibus
secerit signis

Bona verba quæso Caluine. Non sunt Episcopi nostri sine cœco impietatis fu- rore potiùs histriones appellandi, quàm illi vetustissimi prisca Hieronymi æ- tate Episcopi, Epiphanius, Chromatius, Augustinus etiam, Ambrosius atque Cyprianus. Eadem igitur in parte & qui hodie administrant Christi Ecclesias, Episcopi imitantur Apostolos, qua isti prisci, nempe vtrique hoc Baptizatis per manus impositionem largientes, visibilibus duntaxat Spiritus sancti si- gnis destitutum, quod illi eisdem ad quoddam tempus ornatum, atque quasi insignibus, luminibusque illustratum donabant. Quare non magis agendum erat manuum impositione, vt euidentem Spiritus sancti virtus statim sese exere- ret, quàm in vero Christi Baptismo. Sicut enim ille semel euidentem Spiritus sancti

D. Cyprianum
Ambrosius,
Augustinus,
Histriones
Caluino.

sancti descensum in Iordane habuit coniunctum, ad diuinam eius vim semel cœco isti mundo declarandam: ita manus impositio non indigebat exorta perpetuò Spiritus sancti virtute, nisi ad quoddam tempus, vt ea rudis fides, ait Augustinus, commendaretur, & Ecclesiæ primordia dilata renner. Meritò igitur pro Sacramenti Confirmationis defensione aduersus impios eius viola- tores adfertur Apostolica manus impositio, quæ non prorsus in alium finem Apostolis in vsu fuit, vt comminiscitur Caluinus, sed prorsus eundem vnum- que, vt Catholicæ Euangelij veri doctrinæ suffragantur, Hieronymus, Mel- chisedes, Augustinus, Ambrosius, & Cyprianus, locis dudum commemora- tis, ad accipiendam videlicet pleniorẽ, vberiorẽque Spiritus sancti gra- riarum donationem, vt & Neophyti nostri ad Apostolorum exemplum illa virtute induantur ex alto.

Temerè Cal-
uinus a no-
stris Episco-
pis in confir-
matione ef-
fugiat eu-
identem Spi-
ritus S. vir-
tutem.

Propulsatis nunc aduersariorum calumnijs, quibus Ecclesiasticam in- confirmationem manuum impositionem vexant, atque apud imperitos con- uellunt, ad sacri Chrismatis propugnationem, sine quo illa non adhibetur, oratio proficiscatur oportet: quod cum paulò antea ex principaliũ omnium Ecclesiarum consensu, atque D. Cypriani suffragio ab ipsis inde vsque Apo- stolis, & iam inde Christi Ecclesiæ ortu demonstrauerimus, isti manuum im- positioni fuisse coniunctum, licet non semper ab Apostolis adhiberetur, at ab ipsis tamen Catholicæ Ecclesiæ manifestò traditum, ex eodem prorsus Dei verbo est constituendum, quo illam ad liquidum ostendimus ab Apostolis fuisse adhibita: nimirum diserto Spiritus S. magisterio, qui quod Ecclesijs loquitur, indubiè pro verbo Dei est habendum. Imò verò, si idoneam iustam- que grauissimam sanctissimorum, & horum doctissimorum Christi Martyrũ Fabiani, & Cypria. sententiã apud nos reperire auctoritatẽ, ex diserto Chri- sti mandato annua ipsis Apostolis sacri Chrismatis consecratio fuit impera- ta. Hanc porò sacri olei post Baptismum illinitionem temporibus post illa consequenteribus pro indubitata Apostolicæ Traditionis doctrina fuisse habi- tam, vel vnus Basiliius ille, vt Nazianz. ait, τὸ τῆς εὐχῆς ἑρμῆμα, fidei columen, at- que locupletissimus Catholicæ doctrinæ testis abundè nobis faciat contesta- tum. Varia hic vbi aduersus Eunomium dogmata certò Apostolica prolixo recentet Catalogo, Ecclesiasticam quoque sacri olei tam consecrationem, quàm illinitionem adfert, τὸ ἅγιον ἔλαιον τὸ ἐν τῇ ἁγίᾳ βαπτισματικῇ, ἢ τῷ ἑλαίῳ τῆς χριστίας, ἢ τῷ ἁγίῳ ἔλαιῳ τῶν βαπτιστῶν ἄπο ποταμῶν τῶν ἁγίων, ἢ τῶν ἁγίων ποταμῶν, ἢ μουσικῆς παραδόσεως: τῆς δὲ ἁγίας τῆν χριστιανῆς λόγος γερουμῆτος ἐστὶν αὐτῆς. id est, Consecramus autem Baptismatis aquam atq; vnctionis oleum, præterea Baptizatum ipsum benedicimus: qui- bus nam ex scripturis? Num ex tacita Traditione, atque mystica? Quid quæso, ipsam olei vnctionem atque illinitionem, quæ nam doctrina scripta docuit? Quæ verba hoc plus ponderis atque firmissimæ auctoritatis apud prudentem lectorem inueniant oportet, quò ea in multò acerrima aduersus Eunomium dogmata non scripta oppugnantem pugna, non tam ex vnus Basilij dicuntur sententiã, quàm ex indubitato & eodem manifestissimo Ecclesiarũ planè vni- uersarum adferuntur consensu. Quam enim alioqui vim Basiliana inductio ad confirmandum controuersã illi cum Eunomio quæstionis statum habu- issit? Sacri igitur Chrismatis cum cõsecrationem, tum illinitionem ab Apo- stolis acceptam, Ecclesia Christi Catholica religiosè conseruans, fideliterque custodiens, iam inde à sui ortu per interiecta temporũ interualla in hanc no- stram vsque continenter transmittit ætatem. Multum esse nolo in congerendis omnibus omnium ætatum scriptoribus, qui clarissimis suarũ sententiã rũ testi- monijs rem hanc contestentur. Suffecerit meminisse, quid præclari illi Eccle- siarum Magistri suis in scriptis hac de re obiter ceu omnibus uotisissima, atque extra controuersiam posita reliquerint. Omnes, inquit bat Origen. Hom. 9. in Leui. quicũq; vnguento sacri Chrismatis delibuti sunt, Sacerdotes effecti sunt, sicut Petrus ad omnem dicit Ecclesiam: Vos autem genus electũ, regale sacer- dotium, gens sancta. Vniuersè Africanæ Ecclesiæ consuetudinem, vna illa D. Cypria-

Baptizatos
in confirma-
tione semper
oleo fuisse
inunctos.
Origenes Ec-
clesiæ Orien-
talis morem
testatur.
Africane
Ecclesiæ quid
secerit Cyp-
riani ætate.

Quid Occidit
tuis semper
obseruari.

C. P. V. T.
XXXIII.
Baptizatos
inungi Chri-
mate solius
ab antiquo
vi gratiam
copiosam
acciperent.

Christi
inuitio à No-
uato negli-
capia.
Christi N
uati con-
pseve atque
abiecerit.

Nostri seculi
hæretici No-
uati nos se-
stantur.
Caluini im-
potens oratio
in Christum
sacrum.

Cypriani, & triginta duorum Episcoporum epistola luculenter aperiat: Vn-
gi, inquit epistol. 2. lib. 1. necesse est eum, qui baptizatus sit, vt accepto Chris-
mate, id est, vnctione esse vnctus Dei, & habere in se Christi gratiam possit.
Iam qui Ambros. fidem habeat, indubiam Occidentalis nostræ Ecclesiæ eod-
dem ritu ante annos mille trecentos vventis doctrinam agnoscat ex locis du-
dum eius ex libris de Sacramentis recitatis. Quid Augustinum memorem,
qui locis supra adductis toties sacri olei, & Sacramenti Christismatis meminit?
Quid Concilia Carthaginensia 3. & 4. vt alia omittam. Quid Toletanū. cap.
20. Et Bracarense 1. Cano. 37. Sed in re studiose manifestaria multus esse nolo.

Porro ista Baptizatos sacro Christmate consignandi, siue inungendi
consuetudo tam fuit priscis temporibus in Catholica Christi Ecclesia
familiaris atque assidua, vt Baptizatus quispiam, si post tinctionem su-
pernes hanc manuum impositionem cum sacri olei illinitione non suscipe-
ret, monstri loco haberetur, atque semichristianus passim crederetur. Quem-
admodum est apud D. Vrbani. Hinc nata est illa D. Cornelij ad Fabium
Antiochenum de suo Nouato querela, quod in Nouatiani hæresim esset la-
psus Quasi enim gratiæ per vsitatam manuum impositionem dari solita de-
fectu istud misero contigerit, ita non obscure significans loquitur: Quoniam
moriturus putabatur, inquit epistol. ad Fabium Antio. apud Euseb. lib. 6. cap.
43. in ipso lecto, quo decumbebat, Baptismi infusionem accepit, si tamen hæc
illud accepisse dicendum est. Imò nec reliqua consequutus est post morbum,
quæ iuxta Ecclesiæ Canonem consequi debebat, Consignationem videlicet
ab Episcopo collatam. Cum autem illa potitus non sit, quomodo Spiritum
S. est consecutus? Hunc quidem in modum Ecclesiastica consignatio, siue con-
firmatio sacris suis iuxta Ecclesiæ Canonem instructa ritibus, primum à No-
uato illo quidem crudelissimo delinquentium fratrum damnatore, quod
equidem sciam, coepta est aut contemni, aut saltem negligi: verum eius secta-
tores Nouatiani, tanquam mali corui mala oua (quod habet prouerbium) (sa-
crum Christma prorsus abiecerit, suosq; sectatores sua in factione baptizatos
Christmate vngere noluerit, quemadmodum testatur D. Theodoret. libro 3.
Αρελικός ηε κομυδίας, de peruersis hæreticorum fabu. in Nouato, δι τήσσο διαδοχοι ηε
ετέρα τή δογματι προσεδείχθησι. τούσδε ηε δευτέροις γάμοις ωμιλικότας, τήν ιερών θελαύνησι μουσ-
ρίων. ηε παντελώς τήν ηε μετανοίας τήν οικειαν συλλόγων ηε φορίζουσι λόγον. ηε τήσδε ύπό σπών βαπτίζουμέ-
νοισ τή πανάγιον ου προσφερούσι χρισμα. διότι τήσδε, ηε τούσδε ηε ηερεσεως ηε σάμαλι ηε εκκλησιας
συωππομένως χριεν δι πανευφημοι πατέρες προσέταξαν. Hoc est, Qui Nouatum secta-
bantur, alia quædam illi dogmati attexuere: qui sibi alteram duxisset coniu-
gem, sacris expellebant mysterijs, poenitentiam que suis prorsus exterminant,
proscribuntq; conuenticulis. Ijs que denique, qui ab ipsis baptizatur, sacrosan-
ctū non exhibent Christma. Quam obrē eos etiam, qui isthac ex hæresi in Ecclē-
siæ corpus coalescunt, laudatissimi Patres constituerunt vngendos. Proinde
qui hodie sacra Christismatis vnctionē non modò contemptissimis laceratam
verbis proscindere cōantur, verum etiā eradere, delere, quò nā quæso alio pu-
tes exagitari Spiritu, quam illo prorsus nouatore, quo pridē Nouatiani? Nisi
fortassis nostri seculi hæreticorum Spiritum alium, credas ab illo censendū,
quòd illi contemptum Christma abieciabant ceu inutile: hi verò præterquam
quòd ceu inutile contemnant, rident, abijciunt, atrocissimis etiam conscin-
dunt vocibus, atque sacrilegis, nefandisque dilaniant blasphemijs. Videmus
oleum, inquit Caluinus, crassum scilicet & pinguem liquore, præterea nihil.
Et iterum in sanctiss. Christi Martyrem Melchiam dem debacchatus: Os sacrile-
gum, inquit, tū ne pinguedinem foetore duntaxat anhelitus tui inquinatam,
& verborum murmure incantatam, audes Christi Sacramento opponere, &
conferre cum aqua verbo Dei sanctificata: Et infra: Nos contra dicimus in Ba-
ptismo frontē aqua tingi. Præ hac vestrum oleum nō vnus stereoris facimus,
& siue in baptismo, siue in confirmatione. Ista quis aded Catholicæ Christi Ec-
clesiæ est iniquus, æquis vt auribus audire possit maledicta in D. Melchiam dem
Christi

Id. 12.

Christi Martyrem immeritò euomita alius iniquo patiatur animo, qui nescit
maledicum istum animi magis morbo, quam iudicio, petulantia ista vti: equi-
dem in illo neque modum, neque modestiam animaduertens vllam, sacrile-
gam hominis impietatem satis admirari non possum. Quis enim sacrosanctū
Christismatis Sacramentum, teste Augustino, inter atheos Philosophos conuer-
satus, vel à Turcis impijs educatus, vel inter Iudæos aded semiimpios natus,
minùs aut piè, aut religio, è, aut denique Christianè vexare queat? Mirandum
profectò, an non suam Christismatis vnctionem Catharistio quopiam atque pia-
culo Caluinus, vt olim Apostata Iulianus Christi Baptismum sacrificio Dæ-
moni immolato, eluere sit conatus atque delere. Cùm incredibile videatur,
Iulianum Apostatam impiè magis de Christi baptismo sentire potuisse, quam
Caluinus de Christi signo, siue Christismatis Sacramento. Agnoscat se videre
in Christiano Baptismo aliud videat aut Philosophus, aut Turca, aut Iudæus,
præter liquorem tenuem ac macilentum? Quid hic frustra stolidum brutorū
sensuum Caluine consulis iudicium? Qui vt in vniuersis Christianæ Fidei do-
gmatibus nullum sibi vbi hæcant inueniunt locū: ita in primis in Sacramen-
torum operatione longissimè à contemplanda, quæ peragitur, cœlesti vi ab-
sint. Sic Caluine, hic prædicat aded Fidei oculi summa erant vigilantia in
sacrum Christma intendendi, vt acuta obtutus animi acie rem hominibus in-
uisibilem manifestè tanquam corporis oculis subiectam potuisset contempla-
ri, quòd ex diuina Fidei Christianæ vi alijs in rebus fieri non ambigis. Est enim
Fides sperandarum substantiarum rerum, argumentum nōn apparentium: qua
contemplamur ea, quæ non sunt, tanquam sint: & quòd fallax sensuum istorū
arbitrium inesse negat, indubitatum animi Fide illustrati iudicium infallibi-
liter adesse pronunciat. Iam istud tua Fides in sacrosancto Christismatis Sacra-
mento minimè contemplatur, sicuti nec in baptismo, aut Eucharistia, aut Pœ-
nitentia, quòd Fides non est, quòd vnā illam, quæ in vna dūtaxat Christi est Ec-
clesiā, ceu ducem atque magistrā non sequatur: sed humana prorsus friuola
persuasio. Quòd si illam vnam veri demum nominis Fidē, quæ in vna Christi
manet Ecclesia, tibi sequi placuisset magistrā, iogē aliud in sacro Christmate,
præter crassum pinguemq; liquorem oculis animi clarissimè fuisse contem-
platus: Nimirum quod vniuersa Christi Ecclesia verè Catholica inde vsque
ab sui principio in hæc vsque tempora perspicuis Fidei oculis euidenter intue-
tur. Quòd verissimum diuinarum operationum spectaculum tuis oculis præ-
impia perfidia glaucomate minùs peruium, ne sacrilego infidelitatis cachin-
no exhibiles, en tibi eximium illustrissimorum Catholicæ Christi Ecclesiæ lu-
minarium par, Cyprianus & Augustinus, qui doctrinam Christianæ per orbē
hæclesiæ commemoratam, suo sententiarum fidei luce coruscantissimū splen-
dore sanè quam luculenter collustrent. Hodie, vt diximus, inquit Cyprianus
Serm. de vnctione Christismatis, vnguentum ad sanctificationem paratur, cuius
fragrantia adolescentulæ, & nouellæ animæ accedentes ad fidem illectæ dele-
ctantur, & exinanitionis eius suauitate delibutæ deligunt, & sequuntur aro-
matum largitorem, & vsque ad Regis accubitus spiramine illo trahuntur, &
post odorem illum vbique desiderio sancto perungente sitibunda discun-
runt. Nihil hoc oleum commune habet cum liquoribus, qui ex quorundam
fructuum pinguedine exprimuntur, nec vis eius est crassitudine penetratiua,
quæ secundum quasdam naturales rationes emollit, & temperat spissamenta
humorum, quos solet intrinsecus astrigere siccitas aliqua, vel corruptio con-
globare. Non hæc medendis corporibus est vnctio instituta, quia sanctifica-
tis elementis iam non propria natura præbet effectum, sed virtus diuina po-
tentius operatur, sed adest veritas signo & Spiritus Sacramento, vt & ipsis re-
rum efficientijs gratiæ dignitas pateat, & interiori homini quanta ex his detur
authoritas deiformi conuersatione, & cœlestibus moribus, innotescat. Et pau-
lò post: Ex hoc humore constat descendere omnes gratiarum diuisiones,
quas

Fidei oculis
captus Cal-
uinus, nihil
in Christmate
videt præter
oleum.

Caluini cur
nihil in
Christmate
videat præ-
ter oleum.

Caluini Fi-
des cur non
sit fides.

Vnde cœcitas
Caluini illu-
strata plu-
aliquid præ-
ter oleum pin-
gue in sua
Christmate
inuenitur.

Cyprianus
quid non in
eo agnouerit

Christismatis
vis non est
crassitudine
penetratiua.

Virtus diui-
na in Chris-
mate operat-
ur.

quas Spiritus sanctus, prout vult, singulis distribuit & largitur. Ex huius v-
 ctionis beneficio & sapientia nobis & intellectus diuinitus datur: consiliū &
 fortitudo coelitus illabitur: scientia, & pietas, & timor inspirationibus super-
 nis infunditur. Hoc oleo vincti cum spiritualibus nequitij colluctamur, nec
 foetoribus spuris imbui possumus, qui balsami spiritualis odore fragramus.
 An non longē aliud in Chrismate Christianos præter crassum & pinguem hu-
 morem hīc doceat Cyprianus intuentium? Qui non vim penetratiam, sed
 diuinam: non corporalem, sed spiritualem in Sacramento demonstrat virtu-
 tem. Fortassis D. Cypriano, quod solus ista asserat, minis fidei habendum pu-
 tes, paucis accipe, quid nam tota cū eo senserit Africana Ecclesia, vt est in Con-
 cilio Episcoporum triginta duorum. Cū enim docuissent, vngi necesse esse
 eum, qui baptizatus sit, vr accepto Chrismate, id est, vntione, esse vntus Dei,
 & habere in se Christi gratiam possit, statim adiungunt; Porro autem Euchari-
 stia, inquietes epistola duodecima, libro primo, & vnde Baptizati vnguntur,
 oleum in altari sanctificatur. Quod si oleum Chrismatis sanctificatur, tot,
 tantisque Africanis suffragantibus Episcopis, quis adēō Christiani nominis
 obliuiscatur, sit ne in Chrismate vis quæpiam spiritalis atque sanctificatio,
 nec ne, vt addubitet? Sed Augustinum tibi proferimus tuo ore laudatissimum
 ex tota, vt ais, antiquitate veritatis testem: qui quā prorsus idem Catholi-
 cæ hodiernæ doctrinæ de Chrismatis vi atque efficientia senserit, planissimis
 verbis de Trinit. libro 15. cap. 16. exponit: Christum enim Spiritu sancto esse à
 Deo vntum interpretans, non vtique oleo visibili, inquit, sed dono gratiæ,
 quod visibili significatur vnguento, quo Baptizatos vngit Ecclesia. Eandem
 itaque inuisibilem donorum Spiritus sancti & gratiarum vntionem, visibili
 hac Chrismatis Ecclesiasticæ vntione significari, & donari adēō credidit, quæ
 Christus inuisibiliter à Deo Patre fuit vntus. Cur autem istud sibi Augusti-
 nus habuerit persuasum, imō fide crediderit Christiana, breuiter eiusdem ex
 verbis accipe: Quia Sacramentum Chrismatis, inquit libro secūdo capite 104.
 cōtra literas Petilian, sacrosanctum est in genere visibilium signaculorum, si-
 cut ipse Baptismus. Cuius testimonio si, vt par est, fidem adhibes, quid inde
 obsecro dicas aliud, quā quod hodiē docemur Catholici veterem Ecclesiæ
 Christi doctrinam secuti, & ipse verbis statim subiectis ibidem docet Augusti-
 nus? Chrismatis vntionem videlicet, siue manuum cum Chrismate imposi-
 tionem esse inuisibilis gratiæ signaculum visibile: eius, inquam, gratiæ, quæ
 Christus à Patre vntus suos vnxit Apostolos, ac per eos eadem suos in vnuer-
 sum omnes Christianos: putā cœlesti illa superuenientis Spritus virtute, gra-
 tiarumque varia donatione.

Oleum salu-
 tis recte ap-
 pellari Chri-
 sma.

Saluare Pau-
 lus Timotheum
 et sibi.

CAPITULUM
 XXXIII.
 Caluinus sibi
 noni Aposto-
 li partes ver-
 dicat.

Vare illud Caluine tuum nouum noui Apostoli Euangeliū quis
 non verē Euangelicus excretur? Quo arrogantiſſimē pronun-
 cias: Hoc non à me, inquit, sed à Domino audacter pronuncio,
 qui oleum vocant oleum salutis, salutem, quæ in Christo est,
 abjurant, Christum abnegant, partem in regno Dei non ha-
 bent. Certē audacter, imō arroganter non à Domino, sed abs te ipse
 pronuncias. Quod enim signum Apostolatus tui? Quod experimentum lo-
 quentis in te Christi? Multa quidē tui Pseudoapostolatus signa est agnoscere,
 nullum

nullum tamen Apostolatus: plura loquentis in te Antichristi est obseruare
 experimenta, quā Christi. Impotentes scilicet in pios vel Christi Martyres
 adēō debacchationes, contumelias tam spurcas, quā nefarias, non Christi
 Spiritu, sed illo immundo dignissimas, conuitia impia, sacrilegas blasphemias,
 peruersas scripturarum deprauationes, improbas sententiarum Patrum
 corruptelas, Abironiticam denique non Aaroniticam arrepti sacerdotij ar-
 rogantiam, qua te ipse istum in Euangelij gradum collocaſti. Iſta, inquam, qui
 in te non agnoscat, te miser pro Christi Apostolo habeat, à quo te audacter
 pronunciare aſſeris, qui oleum vocant oleum salutis, salutem, quæ in Christo
 est abiurare, Christum abnegare, partem in regno Dei non habere. Quis adēō
 cæco animi furore insaniat, qui salutem, quæ in Christo est, Paulum abiurare,
 Christumque abnegare dicat, quod spem appellatit galeam salutis? i. Theſſ. 2.
 Aut Euangelium verbum salutis? Act. 13.

1 Tim. 4.
 Rom. 11.

Quid, quod Timotheum affirmat & seipsum, & Christianos ipsi creditos
 docendo, suamque functionem vigilanter administrando saluos facturum?
 Hoc enim faciens, inquit i. Tim. 4. & te ipsum saluū facies, & eos, qui te audiūt.
 Et de Iudæis suis gentilibus, si quomodo eorum aliquos saluos faciam, Ro. 11.
 Quod si nullus tanta est insanæ dementiæ temulentia adobrutus, aut tam rabi-
 do furore percitus, qui D. Paulum istis perduellionis criminibus incusare au-
 deat, aut criminari, quod rebus alijs, quā vni Christo, salutis encomiū tribu-
 erit, galeam dicens salutis, verbū salutis; Timotheum denique, & se, & suos salu-
 uare, imō se aliquos ex Iudæis saluos facere, quis obsecro, nisi malignæ calum-
 niæ aculeo stimularis odiose exclamet, Catholicos Patres Christina oleum sa-
 lutis appellantes, salutem, quæ in Christo est, abiurasse? Christum abnegasse?
 partem in regno Dei non habere? Haud enim aliam, quā quæ in Christo est,
 salutem prædicant, Christina appellantes oleum salutis. Imō ipsi illud illud
 verbum salutis, quod Paulus se Iudæis annūciare ait, hoc salutis oleo in cre-
 dentium cordibus docent per vberiorē superuenientis Spiritus sancti illu-
 strationem corroborari, atque confirmari: illamque, spem, Paulo galeam salu-
 tis dictam, hoc ipso salutis oleo nō foueri modō, sed nutriri etiam, augeri, eūque
 adēō in modum gliscere, vt pro ea obtinenda & alacrius pugnemus, & tolerā-
 tius mala aduersantia atque interpedientia feramus, mortemque optatius, si res
 ita tulerit, oppetamus. Quemadmodū igitur citra omnem Christi iniuriā do-
 ctrina Paulina rectē verbū salutis dicitur, quod salutis viam demōſtret: & spes,
 galea salutis, quod pro salute legitimè pugnantibus promissā certō consequē-
 da, Christianos ad blandas virtutū semitas alacriter ineundas inuitet, asperasque
 vitiorū subigendorū pugnas fortiter decertandas excitet: atque Timotheus, cū
 se ipsum, tum suos saluare, quod salutem per Christū datam sua laboris assidui
 diligentia excolat, conseruet, tueatur & augeat: ita & pio, simulque vero sensu,
 nec in Christum quidquā iniuriō veteribus placuit Christina nūcupare salu-
 tis oleū citra Baptismatis contumeliam, quod salutem in Baptismo datam fo-
 ueat, nutriat, atque augeat, accumulēt, roborēt, atque perficiat. Nō est igitur quod
 hanc Ecclesiæ Catholicæ doctrinam ex Concilij Mileuitani decreto oppug-
 nes, quod contra Pelag. pugnat, nō item Catholicos, aſſerens Baptismū dari nō
 solum in peccatorū remissionem, sed etiam adiutorij futuræ gratiæ, vt non
 cōmittantur. Istud nos quidem verissimū agnoscimus, licet in formam longē
 aliam abs te fallaciter sit deformatum, atque sacrilegē deprauatū. Cū enim
 hic non modō de ea, quæ in Baptismo datur Christi gratia, qua iustificamur,
 Patres agant aduersus Pelag. sed in vnuerſum de gratia Dei, qua iustificamur
 per Iesum Christū, siue id in Baptismo, siue in Pœnitētia fiat, viderit prudens
 rerum arbiter, vtrum tu hunc Concilij Canonem bonā fide aduersum Catho-
 licos in aciē produxeris: Itē placuit, habet Canon. 3. vt quicumque dixerit gratiā
 Dei, in qua iustificamur per Iesum Christum Dominum nostrum, ad solam
 remissionem peccatorum valere, quæ iam commissa sunt, non etiam ad adiu-
 toriū, vt nō cōmittantur, anathemā sit. Quid nā hīc in verbis cū adiutorio,
 quod

Christi Pse-
 doapostoli
 verus lo-
 quutus.
 quam Chri-
 sti Apoſta-
 torum.

Oleum salu-
 tis dicitur
 vt galea sa-
 lutis dicitur
 hinc salutis.

Oleum salu-
 tis quo non
 modo salu-
 at, sed etiam
 pugnare facit
 ad aduentum.

Frustra Cal-
 uinus contra
 confirmatio-
 nis vim Cō-
 ciliū Mile-
 uita. aſſerit.
 Verba Cō-
 cilij Mile. 2.
 calui. deprā-
 uata.

quod in Chriſmatis Sacramento dari docet Eccleſia pugnans, vel oculatiſſimus Lynceus videat? Certè in Baptiſmo auxilium donatur, quo & peccata remittantur, & non committantur, ſed an propter eam inſiciendum ſit, Deum Opt. ſuis filiis incredibili adhuc infirmitate laborantibus, nouum ſubinde aſpirare auxilium, atque ad ferre præſidium, quo aduerſus peccatorum oppugnationes in accepta dudum gratia confirmemur & muniamur? Quo ad bellum vitiorum aſſiduum inſtruamur? Quo denique ad quotidianum cū forti illo armato, poteſtatibusq; tenebrarum harum conſictum corroboremur?

Atqui omnia ad iſta, fortæ inſiquias, vnâ in Baptiſmo accepta gratia ſuffecerit. Si Apoſtoli poſt Baptiſmum, poſt tot conſpecta Chriſti miracula. Fidem confirmantia, poſt tot præclaras Chriſti conciones Euangelij doctrinâ explicantes, haud dubium in ſuper Spiritus ſancti doctore opus fuit atq; conſolatore, quid nobis fruſtra de Baptiſmatis vi præ illis accepta blandiamur Expectanda igitur nobis eſt vnâ cum Apoſtoliſ poſt Baptiſmū illa ſuperuenientis Spiritus ſancti virtus, que & nos imperitos doceat, & in firmos roborat ad vitiorum pugnam, virtutumq; in operibus cõfirmet. Hoc illud eſt, quod dudum ex Cypriano diximus, ex ſacro Chriſmate omnes gratiarum diuiſiones descendere, quas Spiritus S. prout vult, diſtribuit & largitur. Rurſum hoc oleo vncti cum ſpiritualibus nequitij. colluctamur, nec fœtoribus ſpiriis imbui poſſumus, qui balſami ſpiritualis odore fragramus. Hoc cùm diſertis ad eõ verbis celeberrimū Catholicæ Chriſti Eccleſiæ columen Cyp. poſt Baptiſmū Chriſtianiſ ex Chriſmatis vnctione contingere doceat, quis nam ſani capitis cenſeat cum Baptiſmatis iniuria eſſe coniunctum?

C. APVT.
XXXV.

Confirmatio nis effectum non eſſe diabolo accipi ferendum, quod vult Caluinus.

Calui. mentus, que Catholicis ſalva tranſcribit.

Suum commentum Caluinus fraudulenter Catholicis vrans. ſcribit.

Alias eſſe confirmatio nis promiſſiones, alias Baptiſmi.

Proinde illæ impiæ Caluini voces non ſunt ſilentio prætermittendæ, quibus hanc Chriſtianæ Eccleſiæ doctrinam de ſalutari Confirmatio nis effectū ſuis Symmiſtis nititur perſuadere acceptam eſſe Diabolo ferendam: Videte, inquit, malitioſam & ſonticam Satanæ fraudem, qui ex Deo eſtis. Quod verè in Baptiſmo dabatur, in ſua Confirmatione dari mentitur, vt furtim incautos à Baptiſmo abducatur. Quis iã dubitet hanc Satanæ eſſe doctrinâ, que promiſſiones Baptiſmi proprias à Baptiſmo abſciſſas aliõ deriuat, & transferat? Deprehenditur, inquã, quali nitatur fundamēto præclara iſta vnctio. Dei verbum eſt: Omnes qui Chriſto baptizati ſunt, Chriſtum induiſſe cum ſuis donis. Verbum vnctorum, nullam promiſſionem in Baptiſmo percepisse, quã in agonibus inſtruantur. Illa vox eſt veritatis, hanc mendacij eſſe oportet. Verè aduerſum te Dominus apud Prophetam clamat Caluine; Ecce ego ad Prophetas ſomniantes mendaciũ, & ſeduxerunt populũ meũ in mendacio tuo. Quis enim in Catholica Chriſti eccleſia vnquã audiuit, in baptiſmate nullã nos percipere promiſſionẽ, quã in agonibus inſtruamur? Certo certius enim eſt omnibus perſuaſum, nos in Dei filios regenerari, ſpiritu Chriſti ornari, eiufq; donis atque virtutibus inſtrui: ſed vt regeneratos decet, ac recens renatos, nõ vt Chriſti ætate adultos, aut ad grauiffima vitiorum bella aptos, aut ad horrida mortis pro Chriſto ſubeundæ tormenta toleranda, aduerſus eõ inſeſtas ſimul & aſſiduas callidiſſimi hoſtis oppugnationes inſtructos. Tua eſt Caluine, tua, inquam, eſt iſta doctrina, que in baptiſmo nullã nos percipere promiſſionẽ docet: cùm Baptiſmũ nihil quidquã efficere aſſirmas, ſed meritũ eſſe ſignum, quo beneuolentia erga nos ſuæ promiſſiones dominus obſignat, ideõq; Chriſtianorum filios naſci, nõ renatci Dei filios: quemadmodũ ſuprà in Baptiſmo diffuſus eſt pertractatũ. Vaniffimũ itaq; eſt, quod dicit, vnctos Catholicos promiſſiones Baptiſmi proprias à Baptiſmo abſciſſas aliõ, ad Confirmationem ſcilicet, deriuare & transferre. Si quidem ſuæ relinquuntur Baptiſmo promiſſiones ſalutæ atq; incolumes: ſed Confirmationi ſuas vindicamus, Chriſti verba ſecuti Baptizatis dicta: Mittã in vos promiſſum Patris, & accipietis ſuperuenientis in vos virtutẽ. Quæ cùm à Baptiſmi Apoſtoliſ dudum collati promiſſionibus ſit longè alieniſſima, cur nos potiũs ab æquo rerum arbitro cõſeamur Baptiſmi promiſſiones aliõ deriuare atq; transferre, quàm Chriſtus ipſe, vt Baptiſmi author, ita & Con-

Confirmationis inſtitutor? Verbum Dei quid eſt, Omnes qui in Chriſto baptizati ſunt, Chriſtum induiſſe cum ſuis donis: ſed & verbũ Dei eſt, poſt Baptiſmum Chriſtianis noua quedam Spiritus ſancti à Chriſto contingere dona, iuxta eius promiſſionem Lu. 24. Act. 1. antè nõ perceptã. Quid enim vetat, imò cur non oporteat, dona nobis Chriſti liberalitate comunicata, non ſimul omnia nobis impartiri, quum chariſſimos eius Apoſtolos hunc in modũ ea fuiſe conſecutos Solis luce clariũs eſt conſpicere? Nec ſolum aperta Chriſti promiſſio, atque illuſtre Apoſtolorum exemplum hanc Confirmationis inuiſibilem vim nobis ſtatuunt hæc confirmant: ſed omnis retrũ Chriſti Eccleſia, inde vſque ab exordio in hæc noſtra pro manans tempora. Quod ſuperioribus liquidõ eſt demonſtratum.

Non omnia Chriſti dona in Baptiſmo contingere.

Ceterũ quod friuola iſta verborum vaniſſimorum nũgacitate fretus Caluinus ſeſe verius iactat Confirmationem definiturũ, quã hactenũs fuerit definitã, quis nõ doleat, aperta deliri ſeniculi hallucinationem, qua ſe prudentibus lectoribus propinat non tam deridendũ, quã miserandum, imò verius abominandum? Verius, inquit, hanc Confirmationem definire poſſum, quã ipſi hactenũs definiẽrunt: nempe in ſignem eſſe Baptiſmi contumeliam, que vſum ipſius obſcurat, & abolet: falſam eſſe Diaboli pollicitationẽ, que nõ à veritate Dei abſtrahit: Aut, ſi mauiſ, oleũ Diaboli mendacio pollutũ, quod velut offuſis tenebris ſimplicium mentes fallit. Atqui modõ eſt demonſtratu, Confirmationem, quã hodie dicimus, non magis eſſe in Baptiſmũ contumelioſam, quã fuerit illa Spiritus ſancti in Apoſtoloſ & Apoſtolorum diſcipuloſ poſt Baptiſmum deſcentio inuiſibili ſigno viſibili ſignificata: nec falſam eſſe Diaboli promiſſionem, nos vt i ai, à veritate Dei abſtrahentem, ſed veram Chriſti promiſſionem clariſſimis verbis cõteſtaram; liquidaque Apoſtolorum doctrina Eccleſiæ traditam, nõ ad Deum virtute illa Spiritus ſancti ſuperueniente plenius adducentẽ atque perfectiũ. Porro quod oleum dicit, Diaboli mendacio pollutum, ad ſordidos maledici iſtius ex Pſeudocũgeliõ concepti Spiritus pertinet grunnitus. Non eſt hoc oleum Caluine Diaboli mendacio pollutum; ſed vt D. Aug. ait, Sacramentum; ſicuti Baptiſmus, ſacrosanctum, & à Deo ſanctificatum: atque vt Cypr. teſtatur, diuinitus inſtitutum: quæ paulõ antè diffuſus ſunt commemorata, quã vt hãc iterũ ſine lectoris faſtidio verboſius repetantur.

Confirmatio nem Caluini deſinit oleum Diaboli mendacio pollutum.

Caluini in mundo ſpiritu plenu, ſed ſua male ſcientia vicia haec emittit.

Aug. contra Pel. 2. ep. 104. de Bapt. conuerſ. Don. 5. ca. 20 Cyp. ſer. de Vnctio.

Lu. 24. Mo. 1.

Mo. 3.

Mo. 6.

SVper eſt, vt priũs non nihil, ſed reſtrictẽ, dicamus de Confirmationis effectũ, atq; miniſtro, quum locum iſtum concludamus. Quod ad effectũ pertinet, illis Chriſti verbis eſt comprehenſum: Sedete in ciuitate, quoad uſque induamini virtute ex alto. Et: Accipietis Spiritus ſancti virtutem ſuperuenientis in vos: Quæ tum quòd non habeant explicatũ perquam difficiles, tum quòd ſuperius ex ſanctiſſimõrum Patrum ſententijs ſatis ſunt explanata, in præſentiarũ ea perſequi fuiſus non eſt animus; ne odioſa prolaxitate atq; verboſitate minũs neceſſaria, cuiquam ingrãtã nauſcã moueamus. Ceterũ Confirmationis miniſter apud Catholicos habetur Epicoſus, ſicuti omnis ſemper credidit antiquitas: quòd ex Act. Apoſtoliſ eſt luce meridiana clariũs: vbi D. Lucas Apoſtolorum exemplo demonſtrat, hanc Spiritus ſancti donationem Samaritanis non per Philippum Diaconum, licet ſpectatiſſimæ probitatis, ſapiëntiã, atque Spiritus ſancti plenum, contingere potuiſſe. Non enim, vt teſtatur Chryſoſtomus hom. 18. in Acta, eam habebat facultatem dandi alijs Spiritum ſanctum. Hoc enim donum ſolorum erat Apoſtolorum. Vide, inquit hom. 18. in Acta: & præcipuos, & non alios videmus hoc facere. Quos autẽ hãc intelligat præcipuos, vt non eſt diuinatu difficile, ita non ſatis certum Græco exemplari deſtitutiſ. Equidem Eccleſiarum Sacerdotes ſuẽ Epicoſos intellexerim, verborum circumſtantia motus, quòd præcipuos, & non alios dicat hoc facere nos videre. Diuus quoq; Auguſtinus euẽdem locũ explicans: Orabat quippe, inquit 13. de Trin. cap. 16. vt veniret in eos, quibus manus imponebant, non ipſi eum dabant. Quem morẽ & in ſuis præ-

C. APVT. XXXVI.

Confirmatio nis eſt miniſter Epicoſus.

Cur Philippus Diaconus Baptizatus non impoſuerit manuſ.

positis etiam nunc servat Ecclesia. D. quoque Cyprianus Africanae Ecclesiae morem publicum epistola ad Iubaianum commemorans: Quod nunc quoque, inquit, apud nos geritur, ut qui in Ecclesia baptizantur, per Praepositos Ecclesiae offerantur, & per nostram orationem ac manus impositionem Spiritum sanctum consequantur, & signaculo dominico consummentur. Sed multo omnium apertissime D. Hierony. docet, per solam Episcopi manus impositionem apud Catholicos ex Apostolica traditione Spiritum sanctum dari. Quod si hoc loco quaeris, inquit, quare in Ecclesia baptizatus, nisi per manus Episcopi, non accipiat Spiritum sanctum, quem nos asserimus in vero Baptismate tribui: discite hanc observationem ex ea autoritate descendere, quod post ascensum domini Spiritus sanctus ad Apostolos descendit. Et multis in locis idem factitatum reperimus, ad honorem potius sacerdotij, quam ad legis necessitatem. Cuius postrema verba illam posteriorum Theologorum à D. Eusebio Martyre & Melchiade dissentientium sententiam non videntur infirmare, scilicet Confirmationem à quolibet Sacerdote ex Episcopi Romani concessu administrari posse. Quod & Gregorius Magnus epistola quadam videretur concessisse. Verum haec quaestio hoc in loco nobis non est futius pertractanda, quae ad illud genus pertinet, quod non cum haereticis Ecclesiam oppugnantibus, sed cum fratribus, qui Ecclesiam pio quaestionum difficiliorum explicandarum studio edificare nituntur atque munire. Ex superioribus ergo Patrum sententijs ille Bucer error manifeste refellitur, Confirmationem non esse opus, quod ad Episcopum peculiariter pertinet: cum id & Chrysostomi, & Hieronymi, & Aug. seculo non nisi ad Episcopos pertinuerit, adeoque haec observatio ex autoritate, ut ait Hieron. Apostolica ad eos descenderit. Cuius observationis Apostolicae venerandam maiestatem pie contemplantus D. Melchiades clarissimus Christi Martyr, Confirmationem maiore veneratione scripsit venerandam, quam Baptismum: non quidem tam impie, atque eum calumniatur impie Calvinus: Quid hic dicas, inquit, nisi plane furiosos esse, qui suis inventionibus ita blandiuntur, ut praesentis sacrosanctas Dei institutiones securè contemnant? Os sacrilegum, tunc pinguedinem foetore duntaxat anhelitus tui inquinatam, & verborum murmure incantatam, audes Christi Sacramento opponere, & conferre cum aqua verbo Dei sanctificata? At parum hoc ipsum erat tuae improbitati, nisi etiam praeferes? Quis ea paulò ante commemora sibi in memoriam revocans, non perspiciat miserum istum suae mentis praesumpti impotentia novarum doctrinarum studio non satis copotem, suis ipsum verè blandiri inventionibus, qui praesentis somnijs omni retrò aetate in Ecclesia inauditis (nisi quod Nouatiani, & similes pestes spargere conperant) doctrinam longè certissimam omnium prope veterum scriptorum testimonijs confirmatam, non vereatur impudenter contemnere, irreligiosè illudere, impie proculcare? Melchiadem facit furiosum, suis blandientem inventionibus, improbum, os adeò sacrilegum. Quem virum, Deus optime, quem Pontificem, quem Christi Martyrem? An sacrosanctas Dei institutiones contempsisse Melchiades Martyr Christi merito censeatur, qui Baptismo affirmat nos regenerari? Quod cum Calvinus Baptismo aquae à Christo instituto non tribuat, docens infantes Christianorum mox ut nati sunt, nondum Baptismo renatos, in filios Dei adoptari, an non ipse reuera praesentis furoribus Dei institutiones securè contemnat, re tollat, oratione relinquat? uti olim Deos Epicurus invidiae detestandae gratia, penes aequum Lectorem arbitrium esto. Iam quae in sacrum Chrismatis oleum per terri creptus cuomit homo, maledicentiae Spiritu ex Babylonicae meretricis calice hausto non tam ebrius, quam semel adobrutus, quis illa superius in sacri Chrismatis defensionem allata secum reputans, non abhorreat, & detestetur? Quis istius vomitus Satanici foetorem non abominetur? Quis linguae impurissimae iuxta ac petulantissimae impietatem non excreetur?

Pinguedinem dicit anhelitus foetore inquinatam, & verborum murmure incantatam, quam D. August. oleum vocat sanctificatum, quam Cyprianus vnguen-

An soli Episcopi confirmatio ministerii.

D. Melchiadis Chrysi Martyris de Confirmatione elogium, adversus Calvinum calumnias & summas.

Christi Martyrem Calvinus haecba virum, Deus optime, quem Pontificem, quem Christi Martyrem? An sacrosanctas Dei institutiones contempsisse Melchiades Martyr Christi merito censeatur, qui Baptismo affirmat nos regenerari? Quod cum Calvinus Baptismo aquae à Christo instituto non tribuat, docens infantes Christianorum mox ut nati sunt, nondum Baptismo renatos, in filios Dei adoptari, an non ipse reuera praesentis furoribus Dei institutiones securè contemnat, re tollat, oratione relinquat? uti olim Deos Epicurus invidiae detestandae gratia, penes aequum Lectorem arbitrium esto. Iam quae in sacrum Chrismatis oleum per terri creptus cuomit homo, maledicentiae Spiritu ex Babylonicae meretricis calice hausto non tam ebrius, quam semel adobrutus, quis illa superius in sacri Chrismatis defensionem allata secum reputans, non abhorreat, & detestetur? Quis istius vomitus Satanici foetorem non abominetur? Quis linguae impurissimae iuxta ac petulantissimae impietatem non excreetur?

Calvinus ebrius ex calice meretricis Babylonicae.

Conumelie in sacrum

vnguentum ad sanctificationem preparatum, quam D. August. iterum Sacramentum Chrismatis dicit sacrosanctum. Atque ut magis homunculi istius tam impotentia verba plus quam insana funditis perspiciatur temeritas, in medium veniat causa, qua offensus, merito sibi videtur istum in modum in D. Melchiadem indignatus, stomachatus, debaccarus. Et sicut unum, inquit epist. ad Episcopos Hispaniae, à Maioribus fit, id est, à summis Pontificibus, quod à Minoribus perfici non potest, ita & maiori veneratione venerandum, & tenendum est. Maiori veneratione, qui Confirmationis Sacramentum dicit baptismo tenendum & venerandum, continuatione hoc illo dixerit maius, praestantius, aut excellentius? Potissimum si quis non Sacramento inter se conferens, sed in ipsa ministrorum utriusque Sacramenti comparatione, hunc in modum loquatur. Quod ex D. Melchiadis verbis apertius fiat, quam ut vlla explicatione habeat opus. Quod cum Calvino illinc, & ex aliorum interpretationibus non esset ignotum, maluit hanc sententiam, pro sua, quae est modestia & candore, plane tragicos exagitare, atque iuxta proverbum, ex musca elephantum, quam comoda interpretatione ad rei veritatem attollere, quod mera ex pietate à Christi Martyre dicebatur. Quid futurum credas, si tam magnifice, imò munifice de Confirmationis Sacramento fuisset loquutus Melchiades, atque D. Cyprianus, qui epist. ad Iubaianum conferri docet, quod Baptizatis deest? Et idcirco, inquit de Samaritanis loquens, quoniam legitimum & Ecclesiasticum Baptismum consecuti fuerant, baptizari eos ultra non oportebat: sed tantummodo quod deerat, id à Petro & Ioanne factum est, ut oratione pro eis habita, & manu imposita invocaretur, & infunderetur super eos Spiritus sanctus. Quod nunc quoque apud nos geritur: & quae seq. Cum igitur Christus per solos Apostolos baptizatis donare voluerit, quod eis defuit, ut cum Cypriano loquamur, an non merito Christianis maiori dicatur veneratione tenendum, quod adfert, quod Baptizatis defuit? An enim tanta quis sit improbitate, ut temere per Petrum Apostolum fecisse Christi dicat, quod per Philippum potuit Diaconum? Quod si non temere, voluit igitur Christus aliquid esse venerationis amplioris huic Sacramento tribuendum, quod per Apostolos solos administrabatur, quam baptismum, qui & per Diaconos. Quod igitur à dignioribus atque sublimioribus in Ecclesiastica dignitatis loco constitutis administratur Confirmatio, recte à D. Melchiade maiori dicta est veneratione tenenda: nimirum ut in cuius administratione, Baptismi est siue confirmatio secundum Cypr. siue unctio secundum Melchiadem. Rursus quod in ea, quam in Baptismate plenior atque perfectior Christi Domini varijs nos modis sanatis, foventis atque perficientis beneficentia perspiciatur. Unde nullo negotio videre est, quam sit inepta illa, insulsaque Calvini calumnia, quod Catholicos sese hinc Donatistas producit, qui vim Sacramenti à ministris dignitate aestimant. Non à ministris dignitate Calvine, quae secundum virtutem est atque sanctimoniam, ut Donatistae, Sacramenti vim aestimant Catholicos: sed eam, quae secundum donationem est Spiritus S. in consecrationibus Ecclesiasticis collata. Non enim nostra refert, qualis nā Episcopus, bonus ne an malus Baptizatis manū imponat, modo sit Episcopus. Verum Donatistae non à quolibet Sacerdote Baptismum asserant conferri, sed à bonis tantum, atque non pollutis, quos dicebant, hoc est, suae tantum factionis. Quis igitur non videat, tā longe abesse Catholicos à Donatismo, quam abesse ab eo Apostolorum discipuli, non à Philippo Diacono, sed ab ipsis Apostolis hanc Sacramenti virtutem expectantes: nihilo magis Sacramenti vim hac personarum dignitate aestimantes, atque nos hodie. Sicut enim Philippus non habuit istam facultatem, uti paulò ante docuimus ex Chrysost. sed solum donum erat Apostolorum: ita & hodie perpetua ex observatione ab Apostolis promanante, quod ex Diuo Hieronymo est demonstratum, à solis Episcopis in Apostolorum locum succedentibus hanc Sacramenti vim nobis diuinitus conferri credimus, nihil pensi habentes prorsus, quales quales tandem sint, boni ne an secus, sint modo Episcopi. Catholicos itaque à Donatistis plusquam toto diametro distare, credi-

Chrismatis oleum à Calvino eorum deesse, in iniuria propulsi.

Causa que offensum Calvino in Melchiadem debaccatur, ostendit ineptiam.

Cyprianus magis venerationis de Confirmatione loquutus, quam Melchiades.

Impie Catholicos Donatistas producit, qui vim Sacramenti à ministris dignitate aestimant. Non à ministris dignitate Calvine, quae secundum virtutem est atque sanctimoniam, ut Donatistae, Sacramenti vim aestimant Catholicos: sed eam, quae secundum donationem est Spiritus S. in consecrationibus Ecclesiasticis collata.

Calvinus Catholicos subestimavit.

Donatistas qui se ab eo unum flagitium nonqueat vindicare alienum.

D. Optatus narrat à Donatistis sacramentum Christi ma violatum.

Opacientissimum Deum dicunt, si no fratia cogitantur.

APVT. XXXVII. De Eucharistia Sacramento cur veterum habeat locum, eiusque Synonymia.

*Ira in Doctum alibi hodie videtur.

Qua merito do Sacramento Eucharistia vestra standum.

derim liquidò satis esse, demonstratum: verùm Calvinus viderit, num sese verum germanumque prodat Donatistam, qui ad illorum exemplum sacrù Catholicæ Ecclesiæ Christma subannat scurriliter, impiè abijcit, contemnit, despicit, & plusquam sacrilegè Diabolo acceptum docet esse ferendum. Siquidem inter alia nefanda Donatistarum flagitia, de subuersis altaribus, de stupratis Castimonialibus, Eucharistiæ contumelia, & cæter. quæ nunc cum Calvinianis adis componere non est locus, narrat D. Optatus Episcopus Milenitanus lib. 2. de schismate Donatistarum, Vrbanum Formensem, & Felicem Idicrensem Donatistarum Episcopos sacrum Christma impiè violasse in Mauritania: Et quod vobis, inquit, leue videretur, facinus immane commissum est, vt omnia sacrosancta suprâ memorati vestri Episcopi violarent. Iusserunt Euchari-stiam canibus fundi, non sine signo diuini iudicij. Nam iidem canes accèssi rabie ipsos Dominos suos quasi latrones sancti corporis reos, dente vindice, tanquam ignotos & inimicos lanauerunt, Ampullam quoque Christmatis per fenestram, vt frangerent, iactauerunt, & cum casu adiuuaret abiectio, non defuit manus Angelica, quæ ampullam spiritali subuectione deduceret, proiecta casum sentire non potuit: Deo muniente illæsa inter saxa confedit: Si istorum Donatisticorum flagitiorum sese cum suis non agnoscit coram Deo Max. iudice affinem Caluinus, aut sententiæ istius Donatificæ de proculcando sacro Christmate non se profitetur ipse suffragatorem, non est, quòd Donatismi suspicione diutiùs immeritò laboret: Sin se suis ipse verbis non modò impietate parem, sed sacrilegio etiam disertè profitetur superiorem, quid quæso ad salutem superest reliquum, nisi vt mente in melius commutata (quam illi vnà cum Symmictis omnibus, seductisque à vero Christi oculis quotidie ardentissimis votis à Deo Optimo imprecamur) abiectam pridem Catholicæ Christi Ecclesiæ de sacrosancto Christmatis Sacramento, aliisque religionis Euangelicæ capitibus doctrinam recipiat, atque veterum errorum poenitens, secundam cito, dum hora est, arripiat salutis naufragæ tabulam, sacrosanctam ac in primis salutarem poenitentiam. Sed nos cœptum car-pamus iter.

Enio nunc ad sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum, quod (ne quis miretur, quam obrem contra receptum vulgò morem ordine tertium posuerim) post Baptismum & Confirmationem videbatur subnectendum, quia olim illa è vestigio subsequi assolet: quemadmodum videre est apud D. Dionysium Areopag. Tertullianum, Cyprianum, Amobrosium, cæterosque item veteres scriptores. Eiusdè rei non obscurum antiquitatis Christianæ studiose exhibet vestigium dulcissimus ille Paschalis hymnus, Ad cœnam agni, olim à Neophytis, hoc est, recens baptizatis sua adhuc candida per ostiduum Paschæ indutis decantari solitus: quod illa loquuntur verba, Ad cœnam agni prouidi, & stolis albis candidi. Eodem spectat, quòd vel hodie infantibus à fonte ad chorû delatis S. Eucharistia altari imponitur, vti per * Frisiam alicubi. Neque verò Poenitentia fuit tertius dandus locus, quòd nunc temporis non sit ille vetustus Sacramentorum ordo: sed suus fuit Sacramētis & honos seruandus, & locus vindicandus: quemadmodum prudentissimè à Patribus in Concilio Florentino videmus factitatum. Verùm hac de re suum cuique esto iudicium: nos adductis permoti rationibus ante Poenitentiam sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum persequi institimus.

Tremendum sacrosanctæ Eucharistiæ Sacramētum pro amplissima, adeoque augustissima sui maiestate iustè sanè opus sua aduersus irreligiosos istos temeratores atque violatores sacrilegos apologia impleat, nisi nos breues esse cogeret argumētis in præsentiarum suscepti ratio. Dabimus nihilo tamen minus diligentem operam, ne breuis obscuritas clarissimæ iuxta amplissimæ veritatis causam vlla parte aut lædat, aut officiat etiam. Quòd vt luce fiat magis perspicua, simulque vberiori cū lectoris fructu, nō dogmata in vniter sum omnia, quæ de venerando existunt Sacramento, eiusque ritibus persequemur: sed

ea duntaxat, quæ maioris ponderis isthac tempestate ab aduersarijs aut sacrilegè abijciuntur, aut in dubium impiè reuocantur.

Principiò igitur expositis S. Eucharistiæ synonymis materiam sacrificij Christiani panem vinumque aqua mistum proponemus, tum ad eius consecrationem sacrosanctam transibimus: cuius effectis, quòd scilicet corpus sanguisque Domini verè non tantùm symbolicòs fiant, quòdque transubstantiantur ad eò explicatis, de eleuatione atque oblatione, an commemoratiuum modò sit, num propitiatorium etiam, tam mortuis quàm viuus, ex doctrina liquidò Apostolica dicendum erit. Denique quòd idem & proprii nominis est Sacramentum, eiusque sub vna specie vt laudata, ita antiquissima communitio huic tractatui coronidè imponet.

Eucharistiæ Sacramentum de suis præclaris in homines dotibus singulari- S. Eucharistia. que præ alijs omnibus præstantia varia sibi peperit nomina, Synaxis, Misteri- ma. um, cæna Dominica Paulo, Conuiuium Dominicum Tertulliano, & Cypriani ætate Dominicum, θυσία ἀνομήματος hostia incruenta Basilio, Chryloft. Nazianz. aliisque Græcis, atque vt Latinis à publico officio Missa, ita illis Liturgia, & si quæ alia apud veteres passim occurrant scriptores sacrosanctæ Eucharistiæ vocabula.

Eucharistia igitur veteribus appellatum videtur, quòd non modò gratia- Eucharistia. rum actionem sonat, vti quibusdam placuisse video: sed magis bonam gratiã, siue vberriuum gratiarum omnium fontem, opulentiissimumque donorum cœlestium copiè cornu. Siquidem τὸ εὐχαριστέω, ex quo fluxit Eucharistia, tametsi θοοὶς τὸ εὐχαριστέω εἶπον, ait Hefychius, ἔλλα χάρειν εἰδέναι, est gratia afficere, & officii reddere, atque præstare. Hinc & D. Hieronym. gratiòsitas vertit.

Alterum quoque Græcum nomen Synaxis non tam ex eo huic sacramen- Synaxis. to tributum est, quòd Christianos in vnum cogat atque congreget: quàm, vti Dionysius Areopagita indicat, quòd eius, ita dixerim, vsu fructuarios totos in Christi Domini complexus colligat, collectosque à varijs, quibus huc illuc distrahimur mentis miserè palantis occupationibus, arctissimo cœlestis amoris nodo stringat atque deuinciat. Misterium autem dicitur antonomasticòs, Misterium. sicuti & Sacramentum, quasi arcanum quoddam sacrum. Nam mysteria Latini vocant seclusa, inde autem dicta, quòd ea οὐκ ἐπιμύσαντας τρυφῆν εἶδον, oportet occludentes intus custodire, si Celio creditur.

Iam cæna Dominica ex institutionis tempore à D. Paulo dicitur. Vnde & Tertulliani ætate conuiuium appellabatur Dominicum. Et seculo Cypriani Dominicum, pro cæna Dominica vsurpabatur, vti videre est epist. 3. lib. 2. & sermone de eleemosyna. Cæterùm hostia incruenta θυσία ἀνομήματος à sacrificij forma Græcis est dicta, sicuti holocaustum pro peccatis, & sacrificium salutis ab eiusdem effectis.

Porro Liturgia Græcis dictum est hoc Sacramētum quòd λυτὸν ἔργον, hoc est, publicum habeat coniunctum ministerium. Quæ vox etsi ad prophana interdum pertineat magistratum officia, vti non solum apud Demosthe. Aristot. & Platonem: sed ipsum quoque D. Paulum Rom. 13. Ministri enim Dei sunt, & 2 Hebræorum 1. Angelos dicit Liturgicos spiritus: vsu tamen Christianæ Ecclesiæ ad sacrum ministerium est accommodata atque translata: quemadmodum & diaconi vox, quam Paulus magistratui Romano tribuit, & 4 Presbyteri atque Episcopi: quæ omnia apud Athenienses prophani fuere Magistratus. Apud Aristotelem tamen legere est λυτὸν ἔργον Deorum cultus, vbi & sacrorum vox est. Eundem prorsus in modum factum equidem arbitror, vt huic Sacramento Missa nomen à Latinis hominibus fuerit datum. Quanquàm enim præclari quidam huius ætatis scriptores ex Hebraismo extorquere malint, quasi Missa ex ΠΟΣ fiat ΠΟΣ ab offerendo, vel vt alij insidiosius, ab eleuando: cogit me tamen veritatis amor candidè quòd equidem sentio, in medium adferre, quòd simplex rei veritas orbi proposita maiorem sui amorem, accuratiùsque indagandi studiù apud philomusos excitet. Missa igitur cū apud

Missa eff. dimissio populi.

Missa eff. Latinus quod Graecis apud Chrysostr. in Liturg. & ἀπόστολις.

Georgij Maioris basilicinis & canillatio.

Qua nunc vocatur missa, olim duabus constituta partibus, diuersisque au distribuis.

Quidam hodie cauillantes libidine ceu astro percautione Catholica arrogantes.

Georgij Maioris calumnia depulsa.

Theologos Græcos, aut alios vltos, quod equidem meminerim non legatur, mirum curex Hebraismo eius originationem repetimus altiùs? Sanè si à priscis nostræ religionis authoribus fuisset vrsurpata, eius profectò aliquod extaret in omnibus omnium linguarum sacrificijs vestigium: quod cum nullibi quàm apud Latinos, sit obseruare, ad veritatis similitudinem eorum sententia est propensior, quæ latinum facit esse vocabulum. Quod enim Latinis est senatum mittere, pro dimittere, hoc iisdem fuit Missa pro dimissione: sicuti Tertulliani & Cypriani tempore atq; Augustini, peccatorum remissa pro remissione. Rursum, sicuti missum facere apud Terentium dimittere est, atque ministris abeundi copiam facere: ita Missam facere vel fuit Ecclesiam collectam dimittere vel quod putò verius, dimissionem significare. Quemadmodum igitur iudices de concilio dimittebantur, teste Donato in Terentium, præconis voce licet proclamante: sic Christiana Ecclesia suis perfuncta & mysteris & ministerijs, diaconi quasi præconis voce, ite missa est, de adytis proclamante dimittebatur. Cui ritui quid nãm apud Græcos nunc respondeat, nõdum satis discere licuit, nisi quod apud Chryostomũ in * Liturgia legitur sub eius finẽ, hñc sacerdos facit ἀπόστολιν, hoc est, Missam atque populi dimissionem. Expletis enim sacris ministerijs sacerdos ea illic peragit ferẽ omnia, quæ vel hodie apud Catholicos obtinent. Post communionem distribuit τὸ ἀγνέδωρον, quod Galliam nũm obseruant, vti Parisijs vidimus, *le pain bonñt*, id est, panem sacrum, siue ad verbum malis, benedictum appellant: deinde ποσὴ ἀπόστολιν dimissionem facit, similia populo non tantũm, vti apud nos, imprecans: sed post pia imprecationis verba etiam benedicens.

Proinde imprudẽter admodũm, ne dicam imperitissimẽ, suspicantur, qui Catholicam Ecclesiam asserunt illud suum, ite Missa est, hodie præpostere ad sacrificij finem accinere, quod olim ante eius initium in Catechumenorum missa dicebatur. Quod enim vno nomine nunc appellatur Missa, olim, sicuti duabus constabat partibus, quæ & rebus ipsis & personis erant discretæ: ita duobus quoque discernebatur nominibus, nimirum Missa Catechumenorum, & Missa Fidelium, vti est apud Iacobum diaconum Heliopoleos in vita Pelagii, & alios. Quemadmodum igitur etiam nũm hodie fideles voce omnibus nota dimittuntur absoluitis mysterijs: sic Catechumeni vnã cum Pœnitentibus, Energumenis, alijsque, simul ac essent perfecta, quibus interesse illis fas erat, reliquò Christianorũm cœtu Diaconi voce expellebantur. Si quis Catechumenus manserit, exeat. Quod cum in cõfessio sit, mirari satis nequeo quosdam istius ætatis scriptores, quibus impotens adeo vniuersa, quæ Catholici agimus, calumniandi incescit libido, vt eis veri arbitrium diabolicum eripiat cauilladi studium. Cũ enim non ignorent, aliam fuisse Catechumenorũ Missam, aliam item Fidelium, quid necesse est confiteri mediam Missam partem, præpostere factam esse postremam? Ego sanè resisto, nec à quoquam istud dabitur aduersarijs, qui vel mediocriter sit rerum vetustarũ peritus. Quod igitur olim in fine dicebatur sacrificij, quo populo liberũ fiebat Ecclesiã discedere, idem quoque etiam nũm hodie in fine dicitur. Sed an rectè à Sacerdote dicatur, quod est Diaconi, nec ne, alibi discutiendum erit actiùs: verũm quod olim in medio dicebatur, id Catechumenis deficientibus temporis lapsu sublatũ est: qui vel præsentis, vti hodie, Ecclesijs sacrificij hora non excluduntur, sicut nec alij, quos vel in primis oportebat exclusos nõ modò templis, sed quouis adeo Christianorum cœtu: qui tamen non templa modò (ò tempora, ò mores) impieterrunt, sed ipsas etiam aras tremendis cum ipsis adeo mysterijs occupant. Proinde iam desinat Georgius Maior Catholicæ Christi Ecclesiæ calumniari, quod hoc tempore in fine dicitur sacrificij, quod olim in initio. Istud enim vt imperitè dictum est, quia non in initio, sed in fine Catechumenorũ Missam dicebatur: ita cum cauillo etiam improbo est coniunctũ, quod imperiti lectoris animũ medacio deceptũ à vera Christi ecclesia magis quàm par sit reddat alienũ. Obtinet itaq; Christi Ecclesia in sacrificij sui fine, quod olim dicebatur, licet consultò

Vide C. epist. & bona pa. 14. Cerrull. com. M. t. * Vide li. i. turgiam. Græcam D. Chryso. ma in pres. san. fac. 3.

consultò submouerit, quod discessuris tunc Catechumenis proclamabatur.

Gemina igitur fuit, vt ex diuericulo ad institutum redeat oratio, apud veteres Missa, Catechumenorum vna, Fidelium altera: quæ res diffusius paulò nobis est persequenda, quò vera Missa origo lectoribus veritatis ex animo studio non sit ignota. Conueniebant olim quotquot vel Christo nomen dedissent: vel eius religionis viderentur studiosi atque amatores: vel etiam catholicum, sed Pœnitentibus sua Proclausi egressis, atque in Acroasin vnã cum Catechumenis, teste D. Gregorio Taumaturgo, admissis, reliqui omnes qui confluabant, in vnũ coibant corpus. Hunc quidem in modum ea templi pars, quæ Laicos omnis generis excipiebat ab adytis, siue, vt hodie, choro, qui solos admittebat clericos, pridem distinguebatur: sed collapsa disciplina Ecclesiastica vnã cum pietate, locorum quoque ratio facta est confusa. Nemo itaque ex ijs, qui promiscuè ad Christianorũ tẽpla confluabant, excernebatur, donec postlectionem vel Propheticam, vel Apostolicam atque Euangelicam, Symboliquẽ recitationem concio lecti Euangelij interpreter esset habita. Hic igitur Catechumeni vnã cum alijs diuino mysteriorum spectaculo, coelestiquẽ conuiuio indignis Dominico pellebantur: quod hodie mutilata voce Germani den *dom* appellamus, sicuti plenius, vt infinita alia, vocè Græcã τὸ προσέκυρον *De Kyrie & Kyrie* Hollandi, corruptius Brabati *De Kyrie*, corruptissimè Heluetij die *Ritche*. Quòd ergo hæc in ecclesia peractis Catechumeni mitterentur, id est, dimitterentur, dicebatur Missa Catechumenorum, id est, dimissio, quæ à Catechumenis potius nomẽ retinuit, quàm ab alijs, qui simul cum ipsis eiciebantur, quòd horum aut turba maior fuerit, aut Fidelibus non eiciendis numerosius causa institutionis permittis. Quemadmodum igitur, si fas est sacra conferre prophanis, in Ethnicorum sacrificijs, teste Festo, clamabat licitor, Exesto hostis, victus, mulier, virgo: ita apud priscos Diaconus, Exeat si quis est Catechumenus.

Cæterũm quæ ad hanc Catechumenorũ Missam, id est, ea Ecclesiæ ministeria, quæ ante eorũ dimissionem in templo agebantur, pertinent, nos hic silentio prætermittam, cùm ea non sint in controversia posita, et si à calumnijs quorundam non sunt libera: quæ alibi de vera Missæ partium origine, si nobis Deus Optimus vitam Catholicæ suæ Ecclesiæ seruituram largiatur propitius, veris suis authoribus vindicabimus. Quin & aduersarijs ipsi quædam huius rei, quæ ad populi pertinebant eruditionem, retinent, quædam reijciunt. Veturũ quæ apud Catholicos in hac prioris Missæ, vti hodie vocatur, parte obtinet, ea vel ab Apostolis ipsis fuere tradita, vel pio studio pijs à Pontificibus aut instituta, aut aliunde huc aduocata. Quis enim nescit, D. Paulũ Troade vnã sabbati, quod iuxta Hebraismũ nobis est dies Dominica, vbi cõuenissent ad frangendum panem post concionẽ apud discipulos, qui, vt hodie pleraque Græca legunt, accesserant audituri, habitam fregisse atque gustasse? Quod vt de mysterijs celebratis accipiam, vehementer inuitat cùm temporis ratio, tum antelucanus discipulorum prima Sabbati, id est, Dominica conuentus ad frangendum panem plurimis accensis lampadibus cõdictus. Rursum quisnam, qui vel vetustissimos scriptores à limine, quod habet prouerbium, salutarit, incicias iuerit, peragedis sacrosanctis mysterijs fuisse procemij quasi loco adhibita vel Davidis carmina, vel Prophetarum oracula? Vt videre est apud Diuum Iustinum Apolog. 2. & Dionysium Arcopagitam, Tertull. Apologetico.

Quare quod à quibusdam memorie est proditum, Apostolos suam Missam à Præfatione fuisse auspiciatos, non ita accipiendũ est, perinde quasi nihil præmiserint quod faceret ad populi congregati pædagogiam atque eruditionem: sed quòd Missam illam, quæ Fidelium dicitur, exorti, hac præfatione eorum animos ad tremenda mysteria præpararint. Cæterũm quibus, & à quibus illa Catechumenorum Missa fuerit cumulata auctarijs & appendiculis, in præsentia nõ est differendi locus. Quare hæc Missam nos in aliud tẽpus missam facientes, de altera, quæ fidelium appellabat vetustas, differemus prolixius. Habes

Duplex olim Missa.

Vide quinque panitentium loca apud D. Gregorium Taumaturgum. Cano. panit. 11. unde alia Canonum difficultates & admirandam Ecclesiæ veteris disciplinam diligentiũm. Ex Græco Kyrico dicitur Gen. manu.

Kyrie / Kyrie / Kyrie / Ritche / Ritche / Ritche / Ritche /

que in Missa hodie aguntur, & leguntur, maxima ex parte Apostolorum exemplum sunt.

In Missa Apostolica cõm cõnes lectio nem Scripturæ sequitur. Conueniunt antelucanus Lampades.

Apostoli non sunt à præfatione Missam antelucani.

Dominicum

ill. so.

CAPVT. XXXVII. Altera Mij se pars que fidelium di cebatur, qua meliodo ino standa.

Abes Christiane Lector varia sacrosanctæ Eucharistiæ Synonyma, & de vera Missæ origine satis multa, quantum quidem huius instituti ratio desiderat: nunc de ea dicendum est Missa, quæ omnium olim Christianorum promiscuè non fuit communis, sed quorundam propria, unde & Fidelium dicebatur alicubi, ut est apud Iacobum Diaconum Heliopoleos in vita Pelagii: Alicubi verò fratrum ut intelligere est, ex D. Iustini Apologia. Hæc igitur cū hodie à sui vsq; principio habeat panis viniq; aquâ permisti oblationem, eorundemq; in corpus & sanguinē Christi cōsecrationē, & postea immolationē & cōmunionem: primū de Christiani sacrificij materia dicemus, tū de eiusdē cōsecratione atq; oblatione: postea explicatis in crueti huius sacrificij effectibus, ad sacrā cōmunionē tractandā accedemus.

Christi Iesu panegyricum canit David Psal. 109. Dixit Dominus Domino meo.

Clarissima Prophetarum vaticinia, quæ vniuersam Christianæ Reip. faciem non rudibus tantum typorum informationibus adumbrarunt, verum & expressis clarè coloribus depinxerunt, Christianum efflagitabant sacrificium, quale ille olim rex Salem, idemq; Sacerdos Dei altissimi Melchisedech in Genesi Mosaica narratur Abrahamo plurimarum gentium parenti oblatum attulisse. Itaque David Christi panegyricum canens, quo eius in cœlum ascendētis celebrat inaugurationem in nouū regnum, post varia eius encomia, celebratamq; de hostibus subiugandis victoriam, quæ regiam decebat maiestatem, post prædicatos Euangelicæ doctrinæ tritumphos (qui à 70. doctissimè rō rōbōs vocabulo fuerunt expressi, quod palmæ ramum victoriæ in signe, & fasces imperij indices significat) qui illo magni consilij angelo nouæ legis Apostolo essent digni, qui totum terrarum orbem in verum veri Dei cultum Deo Opt. Max. subijceret atque subiugaret: tandem etiam Sacerdotis laudes addit, ut Christum verè Triformem descripsisse agnoscat, maximum videlicet orbis regem, maximum Euangelicæ legislatorem, maximum denique singularis illius sacrificij Sacerdotem, quod omnia omnis orbis deleret crimina, Deumq; toti mundo ex iratissimo redderet quā propitium. Cū itaque perpetuus Sacerdos non intermoriturus, ut olim ille Leuiticus, sit Christus à Deo Patre institutus, iuramentoq; quod abrogationem vllam aut antiquationem nesciat, confirmatus iuxta ordinem Melchisedech, debuit certè ad illius exemplum & suæ Ecclesiæ sacrificium præscribere, quod Deo Optimo Maximo, ut toto terrarū orbe iuxta Malachiæ oraculū, ita consistente huius corruentis mundi tempore semper esset offerendum. Instituit igitur sacrificium iuxta Melchisedech typum, quod panem haberet & vinum, quæ præ alijs rebus singularia sunt vnionis plurimorum, quasi granorum, aut racemorum in panem aut vinum ex plurimis in vnum corpus symbola.

Christus à Davide canitur, verè Triformis Christus Sacerdos, Rex & Legislator.

Hanc Christiani sacrificij materiam Apostoli à Christo edocti Ecclesijs Deo Opt. Max. offerendam tradiderunt, quemadmodum disertissimis verbis D. Iustinus 2. Apologia ad Antoninum, & in Tryphone testatur sæpius: & D. Irenæus, & Cyprianus locis paulo post aptius commemorandis. Panem igitur & vinum offerendum tradiderunt, sed an azymum, ut Latina per Rom. orbem obtinet Ecclesia, an fermentatum, ut Græci aiunt atque Orientales, & quidam Septentrionales, nolimus hic disputare accuratius, quod hæc res non ita magnopere sit aduersarijs inquisitionem abrepta. Nam res ista cū Græcis hominibus esset copiosius tractanda, cum quibus isthæc inter alias plurimas haud sanè postrema est controuersia. Vinum autem Lutherianorum quidam contentiosissimè purum & immistum afferunt sacrificio adhibendum, quod meracius fortè potitare, quā dilutiùs bibere impendio gaudeant. Quare nobis ostendendum ex Apostolorum traditione adeoque Christi instituto, vinum non nisi mistum Deo Opt. esse sacrificandum. Diuus itaq; Iustinus Apologia ad Anton. Christianæ Ecclesiæ sacrificium describens, ex Apostolorum traditione commemorat, panem vinumq; aquâ commissū adferri Præposito fratrum, quem Tertullia. Præsidentem Ecclesiæ, nos intelligim⁹ pastorē, Cuius verba hic diffusius pertractarem, nisi infestū aduersariorū telū

Mereria S. Eucharistiæ.

Panis azymus.

Vinum aqua permistum ex Apostolorum tradidit.

Vide Iustinum Martyrē ad Anton. ad.

Gen. 14. Psal. 109. Heb. 9. Heb. 3. Malach. 1.

Sic D. Cyprianus de oblatione, & quo in.

in huius testimonijs subuersionem videre paratum, quod scilicet suæ duntaxat Ecclesiæ Samaritanæ morem prescribat. Ita enim sunt homines isti mirifice scilicet acuti, ut vbi sese perfidiæ conuictos agnoscent, ne toti videantur victi, ad istiusmodi cauilla libenter subterfugiant. Quare omnia ista tergiversationum diuerticia semel præoccupabimus, ne amplius de huius vel illius Ecclesiæ ritu particulari quicquam obganniant. Est autem Canon. 32. Concilij vniuersalis 6. Constantinopolit. in Trullo habitus, qui sic statuit. Nam Canon. 24. Concilij 3. Carthag. & Canon. Concilij Bracar. aliaque per libenter silentio hic præterimus. Quoniam nobis notum est & quæ seque vbi post refutatam Armeniorum errorem, solo vino aquâ non permistam vtentium, patres declarant, D. Chrystost. illis, ut existimarent, non patrocinari, sed contra hydroparastatas, id est, sola aqua in mysterijs vtentem loquentium, subtexunt: & de quibus in epistola ad Romanos & ad Corinthios & ad Galatas. & de quibus in epistola ad Romanos & ad Corinthios & ad Galatas. & de quibus in epistola ad Romanos & ad Corinthios & ad Galatas. & de quibus in epistola ad Romanos & ad Corinthios & ad Galatas.

Ante sacrosanctæ Eucharistiæ panem vinumq; aquâ permistum, materiam Catholicæ Christi Ecclesiæ per suos Sacerdotes Christi vicarios secundum ordinem Melchisedech constitutos, Deo altissimo immolat atque offert, non ex monachorum inscitia, aut Sacerdotum impetate atque idololatria, quod bacchatur Georgius Maior in sua cœnæ Dominiæ prophanatione verè antichristiana: sed ex Christi exemplo, adeoque imperio, & Apostolorum iuxta Prophetarum oracula traditione.

Quantum ea omnia, quæ huius Fidelium Missæ sunt propria, iure essent venerabundo silentio decoranda atque honoranda, ne sacrosancta illa mysteriorum adyta non solum non faceremus non adyta & inaccessa laicis, verum etiam prophanis omnibus peruaia, atque ad aperta: Cogit tamen Antichristorum istius ætatis in sacrâ impietas atque mysteria prophanandi furor, ut & nos sacrorum adyta contra suum & nomen, & Apostolorum voluntatem impuris atque prophanis hominibus recludamus. Quare hanc mihi deprecor Lector Christiane veniã, quisquis non putas habendã potiùs gratiã, si quid hac in re peccatū videbitur. Ea namq; est lugēda nostrorum temporum, conditio, vt

CAPVT. XXXIX.

Quod vestit offeratur panem & vinum.

Veniã deprecatur ab istis quibus sacrosancta alyna recludantur.

vt ad fratrum nostrorum vtilitatem si quid facere credatur, non sit præ-
mittendū, vt vt quandam præ se ferat apud religiosulos prophanationis spe-
ciem. Eadem hac necessitate compulsi VV. CC. iuxta ac doctiss. Colonienſes
Theologi, ad propulsandam aduersariorum calumniam (qui mysticum tre-
mendorum nostræ religionis mysteriorum Canonem in vulgi linguam con-
uersum non modò infimæ nostræ plebeculæ, sed prophanis prorsus omnibus,
adeoque Iudæis ipsis in Germania exulantibus, temeritate post Christianorū
memoriam inuidia propinarant deridendum, subfannandum, illuden-
dum) eundem vulgari lingua suo populo proponere legendum atque veraci-
ter cognoscendum.

Melchise-
dech panem
vinumque ob-
tulit.

Quod igitur panem & calicem vino cum aqua mistum rectè offerat Christi
Ecclesia quis merito ambigat, cui veniat in mentem, sacerdotes Christianos
secundum ordinem Melchisedech à Christo creatos hoc ipsum offerre, & eo
ritu offerre, quo, & quod Christus prior obtulit. Huiusce rei pauca, sed lucu-
lenta nunc adferamus testimonia. Admonitos nos scias, scribit Diuus Cyprianus
Cæcilio fratri epistola tertia libro secundo, vt in calice offerendo Dominica
traditio seruetur, neque aliud fiat à nobis, quam quod pro nobis Dominus
prior fecit, vt calix, qui in commemorationem eius offertur, mixtus vino
offeratur. Et quibusdam interiectis: Item à sacerdote Melchisedech sacrificij
Dominici Sacramentum præfiguratum videmus, secundum quod scriptura
diuina testatur & dicit: Et Melchisedech rex Salem protulit panem & vinum.
Fuit autem sacerdos Dei summi, & benedixit Abraam. Quod autè Melchise-
dech typum Christi portaret, declarat Spiritus sanctus in Psalmis ex persona
Patris ad filium, dicens: Ante Luciferum generavi te. Iurauit Dominus &
non perirebit eum, tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchise-
dech. Qui ordo vtiq; hic est, de sacrificio illo venies & inde descendens, quod
Melchisedech sacerdos Dei summi fuit, quod panem & vinum obtulit, quod
Abraam benedixit. Nam qui magis sacerdos Dei, quam Dominus noster Iesus
Christus, qui sacrificium Deo patri obtulit? Et obtulit hoc idem, quod Mel-
chisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sangui-
nem. Rursus eadem epistola: Quam rem (scilicet typum Melchisedech) per-
ficiens & adimplens Dominus, panem & calicem mixtum vino obtulit.

Christus in
cena obtulit
panem &
vinum aqua
mistum.

Diuis quoque Irenæus veram sacrificandi docens rationem, sed & suis, in-
quit libro 4. cap. 32. discipulis dans consilium primitias Deo offerre ex suis
creaturis, non quasi indigentis, sed vt ipsi nec infiructuosi, nec ingrati sint, eum
qui ex creatura panis est, accepit & gratias egit, dicens: Hoc est corpus meum.
Et calicem similiter, qui est ex ea creatura quæ est secundum nos, suum san-
guinem confessus est, & noni testamenti noua docuit oblationem, quam Ec-
clesia ab Apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo, ei qui alimenta
nobis præstat, primitias suorum munerum in nouo testamento, de quo Mala-
chias, & quæ seq. Rursus eiusdem cap. 34. Nostra autem consonans, inquit, est
sententia Eucharistiæ, & Eucharistia rursus confirmat sententiam nostram.
Offerimus enim ei, quæ sunt eius, congruenter cõmunicationem & vnitatem
prædicantes carnis & spiritus. Et paulo superius: Oportet nos oblationem fa-
cere Deo, & in omnibus gratos inueniri fabricatori DEO in sententia pura, in
fide sine hypocrisis, in spe firma, in dilectione feruente primitias eorum, quæ
sunt eius creaturarum, offerentes: & hanc oblationem Ecclesia sola puram
offerret fabricatori, offerens ei cum gratiarum actione ex creatura eius. Vt-
quæ huius oblationis panis viniq; necessitas omnibus magis sit conspicua,
tria ad hæc Diui Irenæi verba subteximus ex eiusdem cap. sine: Ita & ipsum Ver-
bum dedit populo præceptum faciendarum oblationum, quamuis non indi-
geret eis, vt disceret Deo seruire. Sic & ideo nos quoque offerre vult munus
ad altare frequenter sine intermissione. Est ergo, altare in cœlis. Illuc enim
preces nostræ & orationes nostræ diriguntur.

Cur ad ex-
emplum
Melchise-
dech
Christus
offerat
panem &
vinum.

Christus
precepit of-
ferre obla-
tionem ad al-
tare.

Ad hæc si quis fortè plura de Melchisedech oblatione desideret, is mihi D.
Hierony.

Hieronymum epist. ad Euagriū consultat, vbi doctissimos recitans scriptores,
luculenter rem præsentem nobis attestatur: Vertime, inquit, ad Hypolitum,
Irenæum, Eusebium Cæsariensem, & Emisenum, Apollinarium quoque no-
strum, & Eustachium, qui primus Antiochena Ecclesie Episcopus contra Ar-
rium clarissima tuba bellicum cecinit, & depræhendi horum omnium opinio-
nes diuersis argumentationibus ac diuerticulis ad vnum cõpitum peruenisse,
vt dicent, Melchisedech hominem fuisse Cananæum, regē vrbis Ierusalēm. Et
post quædam interiecta: Ordinem autē eius multis modis interpretatur, quod
solus & rex fuerit, & sacerdos, neq; carnis & sanguinis victimas immolauerit,
& brutorū sanguinē eorum animalium extra, id est, quicquid super escam est,
si siceperit: sed panem & vino, simplici puroque sacrificio Christi dedicauerit Sa-
cramentū. Quibus ex clarissimis Patrū multo vetustissimorū testimonijs varia,
nec eæ futiles, nec Christianis sacerdotibus indignæ colligi possunt causa, qui-
bus Ecclesiastica hæc panis, viniq; oblatio contra omnium aduersariorum op-
pugnationes & defendatur, & muniatur. Si quidē iuxta Melchisedech ordinē
eum sint sacerdotēs, legitima, adeoq; Christi mandato morigeræ eorū est panis
& vini oblatio: quod D. Cyp. paulò antè & Irenæus perspicuè docuerunt. Por-
rò quod ipse Christus dominus in cœna nouissima primū hæc obtulerit, præ-
terquam quod typus ille à Melchisedech rege sacerdote adūbratus hoc pro-
fuis expetat, adeoq; exposcat, id quoq; attestantur nobis grauissimi iuxta ac san-
ctissimi sacrarum literarum interpretes. D. Cyp. huius de sacrificij ritibus di-
spuitans: Vt ergo in Genesi, inquit epist. 3. lib. 2. per Melchisedech sacerdotē be-
nedictio circa Abraham possit ritè celebrari, præcedit autè imago sacrificij in
panem & vino scilicet constituta. Quam rem perficiens & adimplens Dominus,
panem & calicem mixtum vino obtulit, & qui est plenitudo, veritatem præfi-
guratæ imaginis adimpleuit. Ad eundem modum & D. Irenæus verbis nuper
commemoratis: Sed & suis, inquit libro 4. cap. 32. discipulis dans consilium, pri-
mitias Deo offerre ex suis docuit creaturis. Sic & Photius apud Oecumenium
in illud ad Heb. 5. Secundum ordinem Melchisedech; οὗτος τῶν ἁγίων ἀνεμάκλων θυσιαὶ
προσήμεγεν τῶν θεῶν ἄρτον & οἶνον. ἡ δὲ & ὁ Χριστὸς ἀνεμάκλων θυσιαὶ προσήμεγεν αὐτῶν
σώματι: δὲ τὸ οὐδὲν ἐν ἀλλήλους εἴρηται ἱερεῖα εἶναι τὸν Χριστὸν κατὰ τὴν τάξιν
Melchisedech. Hic pri-
mus, inquit, incruentam Deo obtulit hostiam, panem & vinum. Siue, quod &
Christus ipse incruentam immolatit hostiam, ac tum deinde sitim ipse
corpus. Ea propter iusta ratione dicitur, Christum esse sacerdotem secundum
ordinem Melchisedech.

Veteres ani-
mæ scripserunt
Melchisedech
obtulit
panem &
vinum.

Melchise-
dech Ca-
lanæus re-
suscitauit
idæque sa-
cræ oblati-
onis oblatio-
nem.

Christum in
cena panem
vinumque
Deo patri
obtulisse.

Christum of-
ferre docuit
ex creaturis
panem &
vinum.

Christus pa-
nem & vi-
num primum
obtulit, po-
stea corpus
suum.

Præsens hoc Paulina epistolæ exponens capitulum Theophylactus: Mani-
fessim hoc de Christo est dictum, inquit. Solus enim ille panem & vino sacri-
ficiū consecrauit, perinde ac Melchisedech. Et quibusdam interiectis, expo-
siturus, quoniam sensu Christus sacerdos dicatur in æternum secundum or-
dinem Melchisedech: Quia quæ in singulos dies fit, & futura est, inquit, in
perpetuum oblatio per Dei ministros, ipsum habet pontificem & sacerdotem,
atque adeo ipsum sacrū (sacrificium) qui seipsum pro nobis sanctificat, & fran-
gitur & distribuitur. Sic & Oecumenius: Qui ab ipso Christo sunt sacerdotēs,
quorum & Deus & Pontifex esse dignatus, ἀνομάκτων προσήμεγεν θυσιαὶ incruen-
tam offerent hostiam. Nam hoc significat. In æternum, ἀλλ' ἀποθῶν εἰς τοὺς νε-
κέρους, δι' ὧν μέσων Χριστὸς ἱεργεῖ καὶ ἱεργεῖται ὁ & παραδοξὸς ὄν τις ἐν τῷ μυστικῷ δέσποτι τὸν
τρώπον τῆς ταύτης ἱεργείας: sed ad noui testamenti sacerdotes aspiciens, per quos
Christus & sacrificat, & sacrificatur: qui etiam eis mystico illo in conuiuo, eorū
namque nouissima iustissimodum (incruenti) sacrificij atque immolationis mo-
dum tradidit.

Christus in
cena obtulit
sacrificij in-
cruentū. Apo-
stolus tradidit.

Bi animaduertendum est, præclaros istos scripturarum interpretes de
hac panis viniq; aqua permisti, & dominici corporis oblatione ita
loqui promiscuè, perinde quasi vna esset atque eadem. Sicuti & locis
infra citatis D. Irenæus & Cyprianus: quæ animaduersio semel studiose obser-
uata

Canonis mi-
noris defestio
aduersus
iata

*Georgij Ma-
ioris calum-
nia.*

uata plurimum adfert lucis ad depellendas tam calumniarum, quam san-
narum tenebras, quas Georgius Maior clarissima veritati ad Missæ profanatio-
nem non tam offundere, quam euomere conabatur.

Posteaquam ea semel omnia iste sibi proposuisset contumelijs potiùs pro-
scindenda, quam rationibus solidis, aut vlla veterum autoritate nixis con-
futanda, quæ nostra Fidelium Missa habet, siue vt hodie loquimur, quæ in mi-
nore atque maiore Canonè sunt comprehensa, recitatis illius verbis, quibus

*O nefandam
impij blas-
phemiam*

panis vinumque Deo vero & viuò pro peccatis immaculata offertur hostia,
sic scribit: Vide quæ sit primùm, inquit, incitiam sacrificulorum & mona-
chorum, quorù cum multa millia quotidiè per orbem terrarum Missas legât,
& verè tantùm legunt: paucissimi enim lecta intelligunt, nemo est qui impietatem
& idololatriam huius orationis, quam Canonem minorem vocant, cõsideret,
& cogitet quid agat. Atqui Lector Christiane, tu quæso, vide vtrum istius
hominis admirère magis incitiam, an impudentiam: vult inter tot millia
nostrorum esse paucissimos, qui hanc orationis formulam intelligant, quasi
omnes qui istas factiones sectantur, sint eruditissimi: quòd si essent, nec a
nobis deficerent, nec in ipsorum castris consisterent: nempe veritatis sole,
qui apud Catholicos fulget, illustrati. Sed vt demus sacrificulos & Monachos,
& apud nos dum perisunt hæc non intelligere, & simul atque in ipso-
rum castra deficiunt, nouo scilicet eruditionis spiritu donari, illud intolerabi-
bili est cum blasphemia coniunctum, neminem esse, quod ait, qui impietatem,
vel idololatriam huius orationis consideret, & cogitet quid agat. An nõ hîc
suam ipse prodit & impiam incitiam & impietatem ineruditam? Quod enim
facimus, iuxta ordinem Melchisedech sacerdotes facimus: Christi exemplo
freti, testibus Photio, Oecumenio, & Theophylacto facimus: Christi denique
iussu inducti, teste D. Cypriano atque Irenæo, facimus. Quo authore qui
facit, quod facit, an impietatis atque idololatriæ, nisi ab homine bis im-
pio suggillari queat? Atque sacerdos, inquit, in hac prece vocat panem nondũ
consecratum hostiam immaculatam, & ita nihil aliud quam panem vulgarem
offert Deo vero, & in eum sinem pro innumerabilibus peccatis, offendenti-
bus, & negligentibus suis, & pro omnibus absentibus. Quòd panem vulgarem
offert, tam longè ab omni idololatriæ suspitione abest, quam quod lógissimè.
Hoc enim & ipse Christus fecit, & nos vt non simus infructuosi, nec ingrati,
teste Irenæo, abs te adeò hisce verbis recitato, facere præcepit. Porro quòd im-
maculatam vocat hostiam pro suis & Christianorum omnium tam viuorũ,
quàm mortuorum peccatis, nõ tam ad visibiles istas creaturas pertinet, quam
ad illam incruentam hostiam, inde paulò post consecrandam atque conficien-
dam. Vnĩ enim huic omnis peccatorum deletio atque remissio non modò
nunc accepta est ferenda: sed vt olim semper, ita in posterum quoque sem-
per. Ipse enim est agnus, qui occisus est ab origine mundi. Quemadmodum
igitur citrà idololatriam sanctissimi veræ religionis cultores sine vlla hu-
ius historiæ iniuria per Christum in sine seculorum immolandæ suis vel pa-
nis, viniq;e, vel iuuençæ, vel decimarum, aliarum mûe rerum hostias Deo viuò
& vero pro suis peccatis immolarunt: ita & hodie Christianus sacerdos suo,
populique nomine panem, vinumque Deo Opt. immolat. Aded non est, vt
suspiciaris Georgi, aut impius, aut idololatra, vt sit verè pius atque deicola.
Quod in primis apparebit verissimum, si in mentem veniat, quod superius
animaduertendum monuimus, hanc quoque panis, viniq;e, oblationem ad il-
lam incruenti sacrificij immolationem respicere: quæ cum re vera sit & im-
maculata, & peccatorum tam viuus quàm defunctis expiatoria (quod inferius
ex doctrina liquidò Apostolica solis luce clarissimè demonstrabitur) rectè huic
tribuitur, quæ ab illa non est prorsus aliena: imò si intuearis penitus, ad illam
preparatoria, veraque eius materia.

Quem igitur istius non misereat tam rabidè & nihil minùs quàm Euange-
licè, in nos debacchantis? Homo stultus & impius, inquit post illa, non intelli-
gens

gens quid agat, vult placari iram Dei & deleri sua & populi peccata oblatione
frusti panis: quæ ab exordio mundi tot millibus ac inenarrabilibus ac varijs sa-
crificijs & effusione sanguinis tot taurorum & pecudum tolli ac deleri mini-
mè potuerunt. Id quidem stultum, Georgi, foret atque impium, nisi hæc ob-
latione à Christo, ait Cyprianus, præcepta, & per Apostolos Ecclesijs tradita,
Deum, ait Irenæus, coleremus, atque illius cruentæ crucis hostiæ, cuius vnus
vi peccata delentur, & vnde omnis fluat necesse est propitiatio, efficaciam nõ-
bis applicaremus per hostiam incruentam inde consecrandam: quam tota hu-
ius sacrificij actio respicit, & orationes ceu omnes scopum spectant.

Quare quod de frusto panis cauillatur, sua facit impietate dignum, quæ in
illius oblatione nec fidem offerentis cogitat, nec obedientiam Christo Domi-
no præcipienti à pijs præstandam. Iam quod porrò negatur, frustum hoc panis
non posse pro viuus & defunctis offerri, nullâ meretur hoc loco responsionè,
quæ ex ijs, quæ suo inferius loco de incruenti nostri sacrificij efficacia dicen-
tur, nullo poterit negotio depromi. Nam quæ in hac orationis, quam mino-
rem vocant Canonem, formula isti sacrificio panis viniq;e tribuuntur, in il-
lam incruentæ hostiæ hinc mox consecrandæ immolationem spectant. To-
ta enim huius sacrificij actio vnus est incruentæ illius hostiæ oblatio. Nam
hoc orationis quasi præambulo ad illam hostiam incruentam hinc conse-
crandam præparantur, cum sit ad Canonem maiorem perseceue: quapropter
& in Præfationem decurrit.

*Vide Liber
v. Chry-
solom.
lib. v. de
sacrificijs,
ubi eo-
dem sensu
hæc sacra
dona ante
consecratio-
nem offeruntur
pro pec-
catis.*

Hæc igitur panis viniq;e oblatio cum iuxta D. Irenæi, Cypriani, aliorum
que testimonium, à Domino Christo sit præcepta, non solum ad Melchise-
dech typum Deo patri oblata, quis non horreat impias illas Georgij Maioris
contumelias, ne dicam blasphemias atq; infanas bacchantiones, quibus rem hæc
proscindere est aggressus. Est igitur, inquit, horribilis idololatria, quòd sacer-
dos offert Deo panem, quem scit, aut offerens scire debebat, communem, qui
nondum additis verbis promissionis nihil ab alio panè distat. Quam ista ver-
ba sine mente fundat homuncululus, nemo non videat, qui alia eiusdem in eo-
dem libello considerarit verba. Cum enim postea de corporis Dominici sa-
crificio iuxta Danielis oraculum tollendo per Antichristum, disputando illi
viã præstruit, impotentis animi rabie raptus, vt illud euertat, ex Irenæo demõ-
strat, à Christo Ecclesiæ traditam panis viniq;e oblationem. Sed eius verba au-
diamus. Vocat Irenæus, inquit in responsione ad s. argumentum, quo Missæ,
oblatio statuitur, oblationem noui testamenti totum cultum illum exter-
num & spirituale, videlicet primùm spirituale veram Pœnitentiam, &c. De-
inde etiam docet coniungendos esse externos cultus hos spiritualibus, videli-
cet nouam obedientiam, &c. Sic etiam in nouo testamento inquit, Christum
præcepisse, vt oblationes fiant in vfu pauperum (hoc de suo adiecit) qui in pri-
mitiua Ecclesia ferè tũ fiebat, & offerrebat, cum cœna Dominica haberetur.

Et infra multò apertius ipsa rei veritate manifestissima compulsi: Care-
rùm quæ sit oblatio, inquit, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in vniverso
mundo offert Deo, docet Irenæus claris verbis: Et qui alimenta, inquit, nobis
præstat primitias suorum munerum in nouo testamento. Vocat primitias
munerum (verba sunt Georgij) oblationes illas panis & vini & ceterarum re-
rum. O magna veritatis vis, quæ vel per inuitas suorũ hostiũ erumpit fauces?
Si ergo, vti hîc Georgi confiteris, vocat Irenæus primitias panè & vini, easque
ex Christi instituto Ecclesia Deo patri per Christum offert, vt habet capite
trice simo tertio, quin palinodiam tuæ illius impię vocis, adeoque blasphemie
canis, qua sacerdotes idololatriæ insimulabas, quòd panem nondum conse-
cratum Deo offerunt? Verùm istum ad modum se ipsi produnt miseri, quòd
non consilio, nec ratione solida Catholicæ Christi aduersantur Ecclesiæ, sed
mero animi impotentis morbo, mero contradictionis spiritu ceu astro pèr-
citi, in pios Ecclesię filios bacchantur. Sed nos in intermissis quæ deinceps in my-
rerijs aguntur, pro eo atque huius instituti ratio exposcit, quòd hæc alium

*Oblationis
panis & vini
a Geo-
rgio Maiore
sic dictam
idololatriæ
ipse suis post-
erioribus scri-
bitis suæ
oblationis
D. Irenæo
probat legi-
timitatem.*

sibi possant locum, ad Christianum illud incruentum sacrificium proficiscamur.

CAPI. XL. S. Euchariſtiae consecratio.

Onſtituta igitur S. Euchariſtiae materia, vino, inquam, aqua permisto, paneque azymo, iam porro ad eius formam, quam Phyſici dicunt, ſiue consecrationem malis, pergendum. Cuius, quod ab ea res tota, seu causa sui potissima, dependeat, exquisitior simul & accuratior inſtituenda nobis est pertractatio. Adulterinam proinde istam Lutheranorum nouam consecrandi formam antea refellamus oportet, cui Catholicam atque toto prorsus terrarum orbe receptam haecenus & cōseruatam antiquitūs annectemus traditionibus Apostolicis confirmatam. Volunt igitur consecrationis loco non veterem illam consecrandi formulam esse retinendam, sed pro nouo noui sui, quem iactant, spiritus placito, D. Pauli ad Corinthios locum esse in coena Dominica lectitandum. Sed quam nefario cum sacrilegio nouum istud remeraria, imò inſanae veriūs audaciae sit facinus coniunctum, vel quilibet facile cognoscat, qui modò æquus rerum arbiter aduertat animum. Istis enim verbis Diuus Paulus historiam rerum à Christo in nouissima Paschalis agni coena gestarum commemorat, non autem consecrandae Euchariſtiae formam praeribit. Nam disertè dicit sese commemorare literis scriptis, quod acceptum à Christo ipsis dudum tradiderat: à quo illi Corinthiorum opulentiores quum euariarent, repetendum aliū atque inculcandum diligentius sibi credidit D. Paulus, ut languescenti iam tunc pietatis ardori, atque torpescenti tradidit eundem disciplinae obseruationi bonus medicus tempestiue salubri occurreret pharmaco. Quare quum D. Paulus illo ad Corinthios loco non consecrandae Euchariſtiae modum praeribere, sed verum gestarum à Christo rerum ordinem describere inſtituerit, quam est omni prorsus absurdum absurdius, gestarum rerum historiam pro consecrationis Euchariſtiae forma uſurpare? An non manifestissima teneatur inſania, qui legens illa D. Matthaei verba, ite in mundum vniuersum, praedicate Euangelium, baptizantes eos in nomine Patris, &c. iustitiam aquam aspergat Iudaeo, vel Pagano sese iactitet baptizasset quod illa verba à D. Matthaeo descripta non ad baptismi formam, sed ad gestarum rei historiam à Spiritu sancto sunt in Euangelij libro commemorata.

Quare illa ad Corinthios D. Pauli verba, quum ad meram exapertissima D. Pauli voluntate verbisque disertis contestata pertineant gestarum à Christo rerum historiam, mira sanè impudentia dicam, an inſania veriūs, ad consecrandi formam rapiuntur. Nam si aut Corinthiorum Episcopus Apollo, uti docet Theodorētus, traditam sibi à D. Paulo consecrandi formam immutasset, sicuti Corinthiorum plebs sacre communionis ritum: aut si Paulus consecrationis modū huc voluisset praeribere, nemini sanè ambiguū esse queat, quin aut illum Corinthiorum Episcopum cum clero vniuerso singulariter admonuisset officij, aut aliquod saltem vel tenuissimum suae istius uolūtatī dedit indicium. Quod cum prorsus nullum appareat, certè contra manifestissimam D. Pauli voluntatem impio cum sacrilegio eius verba ad rerum historiam commemorandam scripta ad Euchariſtiam tremendi illius sacrificij consecrandam detorquentur. Iam itaque demonstrandum, nec Apostolos ipsos, adeoque nec Paulum quidem ipsum non fuisse illa, quae ad Corinthios est forma, ynquam planè vſos, quod ad cōsecrationis quidē modū attinet. Siquidem D. Iustinus 2. Apolog. pro Christianae religionis defensione Antonino Augusto exhibita, disertis admodum verbis describens publicum Christiani nostri sacrificij ritū ab Apostolis traditum, ita loquitur: Apostoli enim in communentarijs, quae Euangelia dicuntur, ita sibi Christum praeripisse tradiderunt, cum accepto pane cum gratias egisset, dixisset: Hoc facite in memoriam mei, hoc est corpus meum. Quo testimonio licet luculentissimo si quis non contentus aliud prætereā desideret, illud etiā D. Basilij adiungat: quod rem quae in praesentiarū agitur, ita semel illustrat, ut sano capiti nihil ad hanc sit vſo pacto requirēdū ampliūs. Inuocationis verba, inquit capite vigesimo septimo de Spiritu

Dee Apostolos nec Paulum vſos illa ad Corinthios consecrandi forma.

Bucerus reformat. Bonnerſi Colonia nienſibus obſeruat. Locum D. Pauli ad Cor. non est consecratio nihilaneum.

1. Cor. II

ritu sancto, dum ostenditur panis Euchariſtiae, ac poculum benedictionis, quis, sanctorum nobis scripto reliquit? Non enim his contenti sumus, quorum, Apostolus, aut Euangelium meminit, sed & antea & postea quaedam dicimus, alia, velut magnum robur ad mysteria habentia ex non scripta doctrina assumpta. Non historica illa igitur Diui Pauli ad Corinthios verba ad sacram tremendi sacrificij consecrationem peragendam sunt idonea, quibus vſos fuisse Apostolos D. Iustinus negat: quibus non fuisse contentos illos praefatos P. P. disertè docet D. Basilius: sed alia quaedam occultis, tacitisque rationibus ex Apostolorum Traditione fuisse in consecranda Euchariſtiae semper adhibita, quae nusquam scripto Dei verbo sint comprehensa. Quae cum ita sint, magis subit horridam Lutheranorum deslere idololatriam, quam fanaticam admirari inſaniam: quod suis illis è salutaribus Catholicæ Christi Ecclesiae pacis seductis per incauta haereseon auia hircorum gregibus panem merum in saluberrimi ouicularum pabuli Christi corporis locum subponunt, ut taceam, vix centesimum quening; Praedicatorum, quos dicunt, atque Parochorum diuina hac esse potestate praeditum. Noster enim panis & calix certa consecratione (vt Augustinus olim lib. 20. cap. 13. contra Faustum Manich.) fit Christianis, non nascitur: proinde quod non ita fit quamuis sit panis ac calix, alimentum est refectiois, non Sacramentum religionis. Habent igitur illi in sua quam didant coena, panem & vinum: sed quae maiori ex parte, quia paucissimi ministrorum sunt Sacerdotes, alimenta tantum sunt refectiois, non Sacramenta item religionis: quemadmodum de prophanis Manichaeorum mysterijs pronunciat Diuus Augustinus lib. 20. cap. 13. contra Faustū. Quippe quod non solenni, nec certa illa Apostolica consecrandi formula à Christi Sacerdotibus sint in Christi carnem & sanguinem conuersa.

Lutherani verè idololatriam suos docent, quod Christum volum in Euchariſtiae non sacerdotibus consecrata praesentem. An Lutherani veram semper habent Euchariſtiam.

Onfirmata solenni illa Ecclesiae Catholicae consecrationis formula, nunc ad eius effecta declaranda pergamus oportet, ut diuinae illius consecrandi potestatis diuina item opera contemmur perfectius, & cognoscamus plenius. Quod igitur panis, vinumque in verissimum Christi corpus & sanguinem verè mutantur, conuertantur, atque transsubstantientur adeò, ex traditione liquidò Apostolica atque doctrina certò Catholica postea demonstrandum, vbi primum frivolas Sacramentarium nugae paucis explorerimus. Mox contra Lutheranos, non permanere post consecrationem aut panem cum Christi corpore, aut vinum cum eius sanguine, nobis erit constituendum.

Cum animus Christianus, cui vel scintilla Evangelici illius ignis existit reliqua, caecum illum non minus, quam horribilem Berengarij de corpore Domini in Euchariſtiae, non verè atque ipsa re, sed symbolicò tantum atque spiritaliter praesente, abhorreat, abomineturque, nequimus in eo quidem refutando multi esse. Quae igitur contra clarissimam Catholicam doctrinam veritatem, non tam inani verborum strepitu ac oratione futili, quam execranda animorū impietate conabantur Zvinglius, Oecolampadius, Petrus Martyr, atque Calvinus, plus satis equidem crediderim refutata, si erroris, què pridem abolitum renouare connituntur, origo ex illo Berengario istius Camerinæ authore fluxisse monstretur. Quod illi hodie renouant de Sancta Euchariſtiae portentum, suum ingenij foetum Berengarius illorum parens bis ter in Ecclesiasticis Concilijs, Vercellensi & Rom. non voce modò publicè nihil dubitauit quasi exponere, atque manibus quasi parricidalibus allatis enecare: sed indelebili etiam suae manus subscriptione quasi stylo conficere atque interimere. Proinde ecquid obsecro operapretium, cur strolones hac aetate plusquam haereseon foecunda repullulantes, studeamus accuratius reputare? aut eius ramos vnam propè Heluctiam infeliciter obumbrantes, collucare? Quae in requia ingenti cum gloria Ecclesia Anglicana eximios nobis exhibuit Catholicæ fidei propugnatores, non est cur nos hac in re fatigemus, inter quos post illustrem Christi martyrè Diuum Ioannem Rossensem claret Reuerendissimus

CAPI. XLII. Panem verè in corpore Domini conuerſum transsubstantant. Quilnam effectus illa consecratiois. Cæcum Sacramentarium error ex Berengarij Camerina venatum. Ista postea serpentinae iustitiam inficere Galliam, Germaniam, Angliam.

diffimus Stephanus Vintoniensis Angliæ Cancellarius, & Tonstallus Episcopus, Albanus Archidiaconus, alijque item viri doctissimi: quorum opera vel sola idem planè beneficij Catholicis collatum iri e quidem speratim, quod olim exorta primum isthac Sacramentariorū peste ab Angliæ doctissimis Episcopis, Landfranco, Guitmundo, & cæteris item alijs Catholicæ Christi Ecclesiæ adferebatur remediij. Horum itaque scriptis orbi euulgatis, Lector veritatis cognoscendæ studiosus, aduersus præsentium temporum errores satis superque fuerit munitus. Si quis igitur veterum Scriptorum de vera corporis Christi in Sacramento præsentia desideret testimonia, præter illos veres Tonstallum perlegat, & ne quid desit, R. D. Decanū Vintoniensem consulat, qui hoc de argumento supra ducenta ingenti cū diligentiā ac studio collegit testimonia. Adhæc si quid à Sacramentarijs post iugulatum à B. Rossensi Oecolampadium videbitur aut ingeniosè excogitatum, aut callidè confictum, totum id nullo negotio acutè discutiat, atque subtiliter dissoluat doctissimus Stephanus Vintoniensis libro aduersus Capharnaitas scripto, Parisijs quidè iustissima de causa Magistri Antonij Constantij Theologi Louan. titulo in lucē edito: sed abhinc quinquennio à nobis suo authori postliminidō Louanij reddito atque vindicato. Quare ne rem actam agamus, veterum testimonijs super sedeo recensendis, cū ex horum lucubratiōibus qui vult petere, possit: Tum quòd Patrum sententiæ infrā commemorandæ, hanc Eucharistiæ veritatem, quasi certissimum & indubitātū doctrinæ de corporis Domini sacrificio fundamentum iaciunt atque præstruunt.

** Author Londoniæ primum non eum sibi Leticianis fructum pollicebatur suo edito nomine apud suos, quorum amicos ille euidem tenebat.*

Caluinum merito qui vitam suam Berengarianam doctri nam ad se iniquè attēpi.

Quos viros doctiss. Caluinus calumniatur Sophistas & barbaros.

Proinde quod Caluinus quiritatur, causam se non videre, cur tam iniquis iudicijs recipiatur sententia, quæ nihil in se habet quod offendit, nisi quòd seculis aliquot, quum in Ecclesia regnaret illa Sophistarum inscitia, & barbaries, oppressa fuit: quis adeò sit absurdus qui non videat, quorsum istas insidias tendat? Nihil habet quod offendat, inquit, nisi quòd seculis aliquot oppressa fuit. Certè haud alia, Calvine, de causa, quam quòd plurimum haberet quod offenderet, oppressa fuit, & quidem in ipsa herba, quod habet prouerbum. Ante Berengarium enim isthac doctrina prorsus à Christianorum memoria fuerat & inaudita & incognita: quemadmodum Diuus Landfrancus docet libro in illum scripto, & Diuus Guitmundus. Quare simul atque fuit exorta, apertissimis scripturis, simul & clarissimis veterum Patrum sententijs opprimebatur refutata atq; vanitatis conuicta. Quòd igitur calumniatur Caluinus, aliquot seculis istam Zvinglij doctrinam cū in Ecclesia regnaret illa Sophistarum inscitia & barbaries, fuisse oppressam, quis nescit quàm à veritate sit alienum? qui modò meminert, qualibuscumq; Catholice suæ Ecclesiæ propugnatoribus Berengarij doctrinam Deus Optimus dignatus est falsitatis conuincere, labefactare, profligare atque adeò semel mundo exturbare, donec vos orco illius scintillas resuscitaretis? Lādfrancum dico Cantuariensem, Guitmundum Aueršanum Archiepiscopum, Diuum Algerum Canonicum Leodiensem, Adelmannum Brixiansem Episcopum, & Hugonem Lingoniensem, vt alios silentio præteream: quos viros, Deum immortalem? Quàm eximia literarum sacrarum peritia? Quàm diligenti veterum Scriptorum lectione excolti? Quàm pro illius ætatis infirmitate puri, nitidi, atque etiam floridi? Hos pro sua modestia Caluinus dicit Sophistas, imperitos, & barbaros. Verūm isti maiore fulgent gloria apud Catholicam Christi Ecclesiam, quàm vt atris, inuidiisque Caluini calumnijs queant obscurari aut infamari. Vnde nec nostra magnoperè indigent defensione, in quos non tam animi iudicio, quàm morbo impotentissimè deprehachabatur, quòd non seipsum modè sentiret illorum præiudicijs damnatum ac iugulatum: sed suam quoque istam Berengarij opinionem perditè adamatam, à præclaris illis viris ante annos 500. funditus videret euerfam. Que tamen vniverso Christianorum orbe, etiā vbi Apostolicæ doctrinæ veritas partim est errorū tenebris obscurata, concorditer iudicata semper fuerit à veritate Euāgelica plus toto, quod dicitur

citur, cœlo aberrare: haud tamen Caluinum puduit paradoxis atque incredibilibus eam exornare encomijs: quæ ne imperitis fucū faciant, quàm fieri potest breuiter cum ipsa rei veritate ex diametro pugnare monstrabimus.

Certè scripturis, inquit, per omnia optimè conuenit, nihil habet vel absurdum, vel obscurum, vel ambiguum, à vera pietate & solida ædificatione minimè abhorret. Nouam esse causantur sed falsò, habet enim multa & firma veterum testimonia. O execrabilem philantiæ vim, quæ ita hominis mentem excæcat, vt vniversum adeò mundum præ se iudicet cæcum atq; delirum. Si scripturis per omnia optimè conuenit, quid ad eas corrumpendas istius dogmatis nauatores Zvinglius & Oecolampadius portetosa troporū monstra effinxerunt? Hoc est corpus meū, id est, significat: hic est sanguis meus, id est, significat. Isthac interpretatio si optimè scripturis conuenit, cur eam grauissimi Scriptores veteres disertè monerunt Christi verbis excludendam? Rursus cur eam tuus Oecolampadius in Theophylacto à se peruerso verius, quàm conuerso, sacrilega mente intexendā existimabat? Certè suo iudicio perit Sorex, vt est in prouerbo.

Vide Theophylact.

Caluinus Berengarij hæresin falsè ornare conatur e logijs.

Bellum istud inter Zvinglianos & Lutheranos Caluini virilitatem arguit.

Touchimus Vuestphalum contra Caluinum scripsit pro Eucharistiæ veritate, vt ostendit, Heshijum.

Vide lib. Commendatiōem Berengarianam.

Caluinus August. pro Zvinglio stare iactat, vt olim pro se Berengarius.

Augustini doctrina solis luce clarius Sacramentarios necat.

Carnem à Virgine accepit Christum das comediam.

At nihil habet absurdum isthac doctrina, quid suus eam parès Berengarius bis ter hæresicos condemnauit? Si nihil obscurum, cur eam cæteri, cur eam cæteri, quos se dicunt, Euangelici, eodem isthoc spiritu in angelum lucis se transformante, partim illuminati non agnoscent perspicue? Si nihil ambigui, cur totis voluminibus adeò rabidis se mutuum consedire Lutherus & tuus Zvinglius? Quid tibi cum illo Vuestphalo & Heshio nunc est negotij tam implacabilis?

Quod denique à vera pietate & solida ædificatione minimè abhorre ais, quænam Christianæ aures istam sustineant impietatem? & certissimam ædificationem, quod Christus isto mystico corporis sui atq; sanguinis pastu suis in vitam æternā perficit, subuersionem? Iam quod addis, Nouam esse causantur sed falsò, habet enim multa & firma veterum testimonia, Quis nō demiretur asseueratione adeò, dicā impudentè, an insanā? An non rectè nouam esse causamur, quæ ante annos quingētos teste Guitmundo Archiepiscopo Catholicæ Christi Ecclesiæ fuit penitus ignota? Quis enim ante Berengariū impiæ istius doctrinæ aut opinionone, aut sultè (vt quibusdā placere video, de quo alibi opportuni) suspiciōne legitur vsquā infamatus? Verūm ne noua imperitis habeatur, malebas illa multa, quæ callidè iactas, & firma veterū testimonia, silentio præterire, à viris pijs & doctis, vt ais, collecta, quàm ijs commemoratis vllā ostentare comprobationis speciem, cōscientia te tua vanitatis cōuincente. Quod dissimulationis studium ijs omnibus, quibus tuū ingenium est perspectum ac probè exploratum, haud sanè leuiculo est argumento, te ipsum istorum firmorum, quæ tibi tuisque singis veterum testimoniorum dispuduisse: quod ipsum non stupidis lectoribus subolescat facilè ex ijs, quæ statim subijcis: Quod si alij sunt obscuriores, inquis, quàm vt confirmari ex eorum verbis possit quod dicimus, Zvinglio stare iactat, vt olim pro se Berengarius.

Augustinus tamen adeò sine controuersia est noster, vt valde mirer, tantam esse impudentiā in aduersarijs, qui mutilatas quasdā eius sententiās obijcere nobis audent. Istius mēdacijs vanitacē ante annos quingētos Christianis D. Guitmundus Archiepiscopus demonstraui, ex D. Augustino istum ipsum Berengarianorum refellens errorem. Quare multò maioris est, Caluine, non tam impudentiæ, cuius Catholicos insinulas, quàm insanæ, quòd mutilatas quasdā eius sententiās vobis, ais, obiectas, quæ an mutilæ sint, an potius integre nunc candidus Lector æstimet ex ijs, quæ adferimus. Suo igitur populo persuasurus, illud scabellum pedum, de quo Psal. 93. esse adorandū, audi, obsecro, vndenam huius rei petat argumentum: Suscepit Christus de terra, inquit, terram, quia caro eius de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit: & quia in ipsa carne hic ambulauit, & ipsam nobis manducandam ad salutem dedit.

Nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adorauerit. Viden' Caluine quàm hæc vera veri corporis in Sacramēto præsentia D. Aug. fuerit certa & indubitata? quàm fuerit persuasissima, cuius argumēto Christi docet adorandū scabellum

scabellum? Carnem, ait, de Maria sumpfit & ipsam nobis ad manducandum dedit. Rursus Sermon ad infantes, qui vel ante annos 700. a Beda fuit recitatus, "Quod vidistis, panis est & calix, quod vobis etiam oculi vestri renunciant: quod autem fides vestra postulat instructanda, Panis est corpus Christi, Calix est sanguis Christi. Et ne in re ipsa luce clariori multus videar, vnum primo testimoniũ ex aureis D. Aug. libris, contra aduersariũ legis & prophetariũ, aduersus cuius impias blasphemias Catholicam exponens fidem: Nōs autem audiamus, inquit lib. 2. cap. 9. audiamus & intelligamus duo testamta in duobus filijs Abraham, duabusq̄ue mulieribus eius commixtione foetatis, sicut duos in carne vna, Christum & Ecclesiam istis nolentibus sine vlla obscenitate cognoscimus: sicut mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Iesum carnem suam nobis manducandam, bibendumque sanguinem dantem, fidei corde atque ore suscipimus. Hos ex immensis August. libris sententiarum quasi floculos suauissimos delibare volumus, quos propter natiuam verborum lucem Caluinus nulla calliditate, nulla vaftricie ad suum illud renouatum corporis absentis s̄ymbolum queat detorquere, aut vilo inanis signi, figuræque vacuæ toxico inficere atque corrumpere. Eat nunc Caluinus, & Catholicos nugetur mutilas aliquot August. sententias Zyuinglianis objicere, quas Solis luce clariùs, quifquis oculos mentis studio non auerterit, illum videt iugulare.

Carnem Christi ore suscipimus.

Caluinus suum errorem Spiritui sancto neferit, aut eius offensa beat. non omnes omnium sectarum errores sua summia.

Cæterum affirmare non dubitat Caluinus, istam Berengarij doctrinam non ab ipso duntaxat suo authore, tot etiam ac tam præclaris viris adeoque Concilij Romano & Vercellensi damnatissimam à Spiritu sancto esse doctam: Si ostendērim, me, inquit, non aliter loqui quàm Spiritus sanctus nos docuit, vltimū me vrgeri iniquum foret. At quid clariùs tradit tota Scriptura, quàm Christum vt veram nostram carnem induit, cum è virgine natus est, ita eandem veram carnem & resurgendo recepisse, & in cœlum sustulisse: Sanè id Spiritus sanctus nos docuit, Christũ veram carnem ex virgine assumpsisse, & eandē à passione rediuiuam resumpsisse, in cœloq; prouexisse: Sed hic Fidei articulus nihil cum illo pugnat, eandem Christi carnem simul & in cœlis assistere Patri præsentem, & nobis sub Sacramento ex Dei omnipotentia exhiberi præsentem: quemadmodum nec pugnat, Christum verè Apostolis in cœna assistere & eundem Apostolorũ manibus edendum teneri, quod ait Augustinus. Quod igitur metuis, nē hac vera corporis Christi in Sacramento præsentia nostram resurrectionis atque ascensionis spem reddamus fragilem atque infirmam, maximum Caluine habet infirmæ tuę fidei argumentũ. Porro quàm infirma, inquit, & fragilis foret spes ipsa, nisi hæc ipsa nostra caro in

Caluini animi metus in firmam eum arguit fidem.

Eucharistiæ mysteria Caluinus suo metuit ingenio.

Caluinus Physicas querit in S. Eucharistiæ corporis proprietates, prudentia sanè humana

Christo verè suscitata, & in regnum cœlorum ingressa esset? Quis negat Caluine? Quis nostrum ingressam in cœlos abnuat, aut verè à mortuis resuscitatam, nisi qui cum Iudæis mentiatur, à discipulis suffuratam? Nec enim idcirco non est in cœlum ingressus Christus, quod assidue Christianis sui corporis verè præsentis in terra copiam facit: sicuti nec idcirco non verè ex virgine carnem assumpsit, quod eandem in cœna accubantem discipulorum manibus distribuit edendam. Hæc rerum miracula, Caluine, nostrò non sunt metienda ingenio, sed Fide ab Apostolis tradita, apud Catholicos constanter per orbem obseruata, firmiter credenda & inconcusse obtinenda. Quamobrem in præsentem negotio non est quod Physicè contemplemur naturales, sensuque perceptas veri corporis proprietates, sed vnum illud numen cui omnia parent: sed vna Dei omnipotentis voluntatem, quæ quod vult efficit, etiamsi stulta cœci hominis ratio non assequitur. Quàm igitur indignum sit Theologo, ad subuertenda Theologiæ dogmata Physicis ratiunculis, humanique ingenij captiunculis niti, ipse videris. Atqui hæc est propria, inquit, corporis veritas, vt spacio contineatur, vt suis dimensionibus constet, vt suā faciē habeat. Istud Physicorum principiũ aduersus Eucharistiæ veritatem obiectum, vt nihil veræ corporis Christi in Sacramento præsentia officit, vbi non est naturaliter, sed diuina illa

illa Dei omnipotentia, ac sacramentaliter: ita infanum illud Anabaptistarum dogma, quod Christus octaua Paschæ ad discipulos non intravit clausis ianuis, profus obfirmat. Quibus si subscribis, vides quod miseriarũ sis infœlix delapsus: Sin reluctaris nobiscum, ex clarissimo Euangelij verbo contra Physicam corporis veritatem, illud credens, quid ni quoque in Eucharistia etiam Catholicis consentaneè concedis? Sed Paulus resistit, inquit, qui quoties meminit, qualiter nos Christum quarere oporteat, iubet nos sublati in altum mētibz in cœlo ipsum adorare, terram ac mundum obliuisci. Sanè & nos ex Pauli adhortatione Christum quotidie sursum quarimus, ibique ad dextram patris sedentem adoramus. Sed ex eiusdem Pauli doctrina 1. Corint. 11. In cœna Dominica eandem Christi carnem ac sanguinem verè præsentem agnoscimus, agnitam adoramus, adoratam manducamus. Quam igitur in nos detorques calumniam, in vos re ipsa quadrat. Verum quoniam Scriptura, inquit, non patiuntur sibi satisfaceri, hoc quoque demus. Ad patres nos reuocant. Agē audiamus Augustinum, quem vnum habemus in dogmatibus Ecclesiæ fidelissimum vetustatis interpretem. Noli, inquit, ad Dardanum Epist. 67. dubitare, ibi nunc esse hominem Christum, vnde venturus est, & c. Et sic venturus est, vt ire visus est in cœlum, & eadem visibili forma atque substantia, cui profectò immortalitatem dedit, naturam non abstulit. Secundum hanc formam non est putandus ubiq; diffusus. Cauendū est enim, ne ita diuinitatem astruamus hominibz, vt veritatem corporis auferamus. Non est autem consequēs, vt quod in Deo est, ita sit ubiq; vt Deus. Istōne Augustini loco fretus audes Caluine Augustinum pronuciare vestrum? idq; extra omnem ad eò controuersiam? At qui hic nihil est, quod veritatem corporis Christi in Eucharistia tollat: Nihil quod veram Christi præsentiam ibi neget. Eos verò redarguit, qui corpori Christi diuinas deitatis proprietates somniabant comunicatas, vt illud ubique esset præsens, sicuti & Christi diuinitas. Vt Deus est Christus, est ubique diffusus, inquit, non vt homo, quia sic veritatem auferamus corporis. Eos igitur castigat, qui veritatem corporis in Christo post resurrectionē gloriōse videbantur tollere: non nos, qui verum Christi corpus in Christo post resurrectionem astruimus, sicuti antè: ad eò vt hæc doceamus profus esse indiuidua & indiuisa, ita vt Christi corpus sit & in cœlo in Christo, & in altari in eodem Christo. Non ergo aliunde vēturus est ad iudicium quàm ex cœlo: sed hoc non officit, quo minus Sacramentali specie verè sit in altari præsens, quemadmodum clarissima D. Augustini testimonia dudum commemorata manifestissimè contestantur.

Propulsato crassiore illo Berengarij errore à Zynglio alijsque apud Helueticos ab orco in vitam post quingentos annos reuocato, ad altarium eiusdem (si D. Guitemundo Langfranci discipulo, viro diligentissimo, fides habenda est) transeundum est errorem, superiore illo, vt in speciem paulò subtiliorem, at rē tamen ipsa paulò minus impium, qui vnà cum panis substantia Eucharistiã habere corpus Domini contendit. Quod igitur subtilioris erroris huius nebulæ clarissimo Catholicæ veritatis sole illustratæ semel dispellantur, principio manifestissima Orthodoxorum iuxta ac vetustissimorum Patrum adferemus testimonia, quibus panis substantiam in corpus Domini demonstratur clarissimè commutari, conuerti, & ad eò verè transsubstantiari: quo constituto, argumenta, quibus Confessio Vvirtembergensis transsubstantiationem oppugnat, venient labefactanda atque profliganda.

Illustre illud Africanæ Ecclesiæ lumen Cyprianus, præclaram doctrinæ Catholicæ illustrandæ accendit facem, vbi hæc de Eucharistia differens: Panis iste, inquit sermone de cœna Domini, quem Dominus discipulis porrigebat non effigie, sed NATVRA MVTA TVS, omnipotentia verbi factus est caro. Hanc quoque, fidem D. Ambrosius nobilissimum ecclesię Christianę columen per sæpe verbis profitetur disertissimis: Panis iste, inquit lib. 4. de Sacra. cap. 4. si panis

Paulus prob Zynglio non facit.

Loeus Augustini ad detorvens Caluino vel siculneum negat præsentiam.

C. XVI. XLIII. De panis transsubstantiatione.

Cyprianus. Panis natura muta, non effigie.

Ambrosius. De pane sit corpus Christi.

Panis natura mutatur benedictione.

In Eucharistia nihil aliud credendum quam caro Christi.

Augustinus Panis non est officium nec est a natura, sed per consecrationem.

Post consecrationem non panis qui ante fuit.

Panis per consecrationem transformatur in corpus Domini.

Panis super naturaliter in corpus Domini.

Capitulum XLIII Argumentum Confessionis Vviremb. contra Trinitatis substantiam dissolunt.

Confessio Vviremb. ad verbum consentit subtilioribus Berengarianis.

panis est ante verba Sacramentorum, ubi accesserit consecratio, de pane fit corpus Christi. Rursus lib. de his qui inchoantur cap. 9. Maiorem esse vim benedictionis, quam naturæ, quia benedictione natura (panis in Eucharistia) mutatur. Sed ne quid de permanente panis post consecrationem substantia hæreat in cuiusquam animo scrupuli, disertè hanc nobis demonstrat fidem obtinendam: Licet figura panis & vini videatur, inquit lib. 4. de Sacramen. cap. 5. nihil tamen aliud quam caro Christi & sanguis post consecrationem credenda sunt. Quibus quid obsecro verbis dicatur clarius? Huic suffragatur D. Aurelius Augustinus illius discipulus, qui nostrorum mysteriorum panem & calicem, à populari atque quotidiano panem & calice ubi vellet intercernere, atque à prophanis, imò abominandis Manichæorum panem & vino diversa demonstrare: Panis & calix, ait lib. 20. cap. 13. contra Faustum, certa consecratio, nec nobis fit mysticus, non nascitur. Quod nascitur, alimentum est refectiois, non Sacramentum religionis. Rursus ad populum hac de re verba faciens.

Cum de Sacramentis, inquit Serm. 28. de verbis Domini super Lucam, tractarem, dixi vobis, quod ante verba Christi quod effertur, panis dicatur: ubi, verò verba Christi de prompta fuerint, iam non panis dicitur, sed corpus Christi appellatur. Addit, ne quid resideat in auditorum animis residui: Cur, ergo (inquit fortè quis) si ut panis non dicitur, ita necesse, in oratione Dominica ait, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie? Panem quidem dixit, sed super substantialem. Non est iste panis, qui vadit in corpus, sed ille panis vitæ, qui animæ nostræ substantiam fulcit.

Theophylactus ille Bulgarorum Episcopus, quid Ecclesiæ fides per Thraciam habuerit, luculenter depingit. Attende, inquit in illud Ioan. 6. Panis quem ego dabo, caro mea est, quod panis qui à nobis in mysterijs manducatur, non est tantum figuratio quedam carnis domini, sed ipsa caro Domini. Non enim dixit, Panis quem ego dabo, figura est carnis. Transformatur enim arcanis verbis panis ille per mysticam benedictionem & accessionem Spiritus sancti in carnem Domini.

Ioannes Damascenus hanc rem disertis quoque declarat verbis: Neque hoc etiam dictum facile est, inquit lib. 4. cap. 14. quomodo per comestionem panis, & vinum atque aqua per potionem in corpus & sanguinem comedentis & bibentis transmutantur, & non fit aliud corpus præter prius. Sic & propositionis, siue oblationis panis, vinumque aqua permixtum per invocationem, Spiritusque sancti aduentum, & per quosdam præternaturaliter transmutantur in corpus & sanguinem Christi. Verum hac de re cum manifestissimam habeamus Ecclesiæ totius definitionem, nolimus in ea confirmanda esse suffragantes. Damnavit enim Concilium Constantiense Ioannis Vvicleffi articulum hæreseos, qui habet, Substantia panis materialis, & similiter substantia vini materialis manent in Sacramento Altaris.

Eniant nunc in medium quinque illæ Confessionis Vviremb. rationes, quibus persuasi illius auctores, alios inducere student, ut reprobato illo Zvinglianorum, hoc est, crassiorum Berengarianorum errore veluti cæciore, alterum eorundem Berengarianorum, quasi subtiliorem atque ad Euangelicæ veritatis, Catholicæque doctrinæ solem propius accedentem, recipiant.

Sed quibusnam, inquis, rationibus istum errorem tribus quatuordecim Concilijs, ipsiusque adeo Berengariani abnegatione ante annos quingentos damnatissimum orbi Christiano pro Euangelio audent vendicare? Iisdem planè, Lector candide, quibus olim Berengariani. Cum enim de maximæ Dei potentia, quæ panem in Christi corpus conuerteret, nihil dubitarent acutiores illi, qui verum Christi corpus latenter in Eucharistia contineri sentientes, subtiliorem Berengariani istam aiebant esse sententiã: Sed hanc mutationem, inquit, teste Guimundo Archiepiscopo lib. 1. contra Berengarium, noluit Deus. Sic & isti in confessione Vviremb. Credimus omnipotentiam Dei,

Dei, inquit, tantam esse, ut possit in Eucharistia substantiam panis & vini vel annihilare, vel in corpus & sanguinem Christi mutare. Sed quod Deus hæc suam absolutam potentiam in Eucharistia exercent, non videtur esse certo verbo Dei traditum: & apparet veteri Ecclesiæ ignotum fuisse. Agedum igitur, demonstramus, ex certo Dei verbo esse traditum, Deum maximè hanc suam absolutam potentiam in Eucharistia exercere. Certum est Dei verbum, Hoc est corpus meum, quo freti non dubitatis verum Christi corpus in Eucharistia præsens credere, Catholicis consentaneè, illosque refutare, adeoque hæreseos notare, qui dicunt, panem & vinum Eucharistiæ esse tantum absentis corporis & sanguinis Christi signa: hoc ipso certo Dei verbo Catholicis credimus, Christum Deum tam in cœna illa nouissima quam nostra Catholicorum quotidiana, absolutam suam potentiam exercere. Quemadmodum igitur Zvingliani vestram, ut ipsi quidem oppinantur, cœcitatem nobiscum communem, insani vestro contra iudicio rident, quasi certo Dei verbo minimè traditam: ita vos Catholicæ de panis mutatione reijcitis doctrinã, quod Dei verbo vestra opinione certo non videatur præscripta. Quod vos nãque cœco illorum errori censetis respondendum pro vera corporis Domini in Sacramento præsentia, tanquam certo Dei verbo tradita, idem planè à Catholicis vobis responsum velim existimetis: ita scilicet ipsos ex certo Dei verbo, Hoc est corpus meum, indubitanter credere esse corpus Christi, quod non est panis, sicuti nec meum, vel tuum corpus: quemadmodum vos indubitanter, Catholicisque concorditer ex eodem certo Dei verbo creditis esse verum Christi corpus præsens, & non tantum absentis corporis symbolum. Eisdem igitur telis vestrum ab Eucharistia propulsamus panem, quibus vos ieiuna illa & inania Sacramentorum absentis corporis Christi symbola. Quod Lector Christiane, qui contento animi iudicio perpenderit, vide mihi obsecro, quantum etiam rationis humanæ amplius, (ut hoc obiter in grauiissima Fidei causa adnotemus, nam Patrum testimonia in secundum confessionis argumentum differenda duximus) habeat antiquissima Catholicorum doctrina atque ista Confessionis novitia, imò veteri de errore renouata. Cum enim illa Christi Dei Max. verba, hoc est corpus meum, non humana accipiamus vtrique, cœna Zvinglianus cogitatione, aut nostræ rationis exsultatione, sed Fidei Christianæ arbitratu atque iudicio, an ne obsecro ad analogiam Fidei accedit vicinitus, esse hoc Christi corpus, quod Christus Deus omnipotens affirmat esse suum corpus, pro nobis traditum, passum, atque crucifixum, quam terrenum panem esse Christi corpus, cuius ille non meminit? Certè si inquam aliàs citra sacri legam, aut irreligiosam verius, audaciam verbo Dei nihil est addendum, quod nam sua impietate dignum istud scelus inueniat vocabulum, quo temerè ad eum remediis illis, cœlestibusque mysterijs puluerulentum admiscerent panem? An non sit audacia plus quam Cyclopica pleni simum, homunculorum diuina mysteria partim Fide quidem Christiana, partim verò cœcutiente ratione humana metiri? An non arrogancia fuerit plusquam Satanica, Christo Dei verbo, esse hoc suum corpus, quod ipsum pro nobis est traditum atque crucifixum, affirmanti refragari, non esse hoc eius corpus, sed hoc esse panem cum corpore? Quod igitur Zvinglianis de illo demonstratio, Hoc respondemus, non iam panem demonstrare, qui diuina verborum Christi Dei omnipotentis vi atque efficacia iam factus est corpus, sed verum Christi corpus, ipsissimum quod pro nobis est traditum, quod non fuit panis, nec panem coniunctum: idem vobis omnino est dicendum, ita scilicet Christum illis verbis solum suum demonstrasse corpus, sicut qui mel demonstrans, dicit, hoc est mel.

Sed video nostræ controuersie statum liquidius ex certo hoc Dei verbo contentiosis definiri non posse, quare ex huius verbi Dei significatione apud veterem Ecclesiam subsidiarium querendum est præsidium, ut illud Paulinum rem decidat: Nos talè consuetudinem non habemus, neque ecclesia Dei. Vultis hanc panis conuerfionem illi fuisse ignotam: Nos contra asserimus, fuisse notissimã. Apparet

Primum argumentum Confessionis Vviremb. Non est certo Dei verbo tradita, transsubstantiatio.

Eodem certo Dei verbo Catholicis defendimus transsubstantiatione aduersus Lutheranos: quo Libera non veram corporis Domini in Eucharistia præsentiam aduersus Zvinglianos.

Catholica fidei doctrina plus habet probabilitatis, quam nouitia ista hæreseos.

Addunt verbo Dei qui in Eucharistia panem cum Christo corpore significant.

Apparet veteri Ecclesiae (inquit Confessio Vviremberg.) fuisse ignotam. Quod vtrum fide faciatis bona, nec ne, haud equidem iudico, vni illi iudici, qui abscondita tenebrarum reuelabit, ac consilia cordium manifestabit, in illo die permittens dijudicandum. Nos igitur, Christiane Lector, sedulam dabimus operam, ne tibi appareat, hanc panis in Christi corpus mutationem veteri Ecclesiae fuisse ignotam. Diuus Cyprianus enim Catholicae Dei Ecclesiae columnen anno Domini 230. Panis iste, ait serm. de coena Domini, non effigie, sed naturam mutatus, omnipotentia verbi factus est caro. Sic Eusebius Emisenus de his tremendis loquens mysterijs, ait in eis. Homil. 4. in Pascha, terrena commutari, & transire. Rursus, creaturas conuerti in substantiam corporis Christi. Hunc in modum liquidissimè Diuus Chrysostomus Homil. de

Quid Patres senserint de panis transsubstantiatione in Eucharistia.

Encenijs ait, panem absumi. Et in Liturgia orat, vt Deus suo Spiritu sancto oblata mutet. D. Ambrosius per saepe hanc nostram fidem clarissimis proutitur verbis: Maiorem, iniqui libro de his qui iniantur, cap. 9. esse vim benedictionis, quam naturam, quia benedictione ipsa natura mutatur. Sic eius discipulus Augustinus: iam non est panis, inquit, post consecrationem serm. 28. de verbis Domini, sed corpus Christi. Ioannes Damascenus orthodoxam suam aetatis describens hac de re doctrinam: Panem & vinum, ait, libr. 4. cap. 14. μετα τοιαυτην δυνάμειν transmutari supernaturaliter. Sic & Theophylactus, panem, ait in Marcum cap. 14. transelementari in carnem domini. Er in Mattheum cap. 26. ineffabili operatione transformari, etiam si nobis videatur panis. Rursus in Ioan. cap. 6. Attende, quod panis, qui a nobis in mysterijs manducatur, non est tantum figuratio quaedam carnis Domini, sed caro ipsa Domini. Non enim dixit, Panis quem ego dabo, figura est carnis, sed caro mea est. Transformatur enim arcanis verbis panis ille per mysticam benedictionem, & accessione sancti Spiritus, in carnem Domini.

An nunc porro huius Confessionis concinnatoribus appareat fuisse hanc panis mutationem veteri Ecclesiae ignotam? At obscuro qui potuit, vbi praclarari isti veteris Ecclesiae pastores non modò apud populum suum pro concione hanc verbis adeò perspicuis docent: verum etiam apud nostros illos priores communis Fidei hostes liberrimè totius Christianae Ecclesiae nomine profitentur? Quae luculentissima vetustissimorum scriptorum testimonia vobis quom non potuerint esse incognita, quippe qui locos in confessione ista haec confarcinatos ex illis non potueritis decerpere ac delibare, nisi alios huius mutationis panis in Christi corpus locos stellarum in morem emicantes, oculo de industria coniuente transillissetis. Verum istius bonae, quam vestris praestatis principibus fidei arbitrium penes aequum bonum Lectorem esto.

Ad haec illa ex Ezechiele mutuata similitudo, quidnam ad istam doctrinam de panis duratione in Eucharistia constabiliendam operae adferat praetium, haud equidem video. Si enim caciorem illum sacramentarium errorem vobis collibuisse confectari, magnoperè sanè isto referret: Sicut enim cum Ezechiel, ait Confessio, de vrbe Hierusalem in latere descripta, dicitur. Ista est Hierusalem, non neceffè fuit, vt substantia lateris mutaretur in substantiam vrbs Hierusalem: ita cum de pane dicitur, Hoc est corpus meum, non est neceffè vt substantia panis mutetur in substantiam corporis Christi: Sed ad veritatem Sacramenti sufficit, quod corpus Christi verè sit cum pane praesens. Quis hic non videat, istud telus à Zvinglianis tam contra vos, quam contra Catholicos rectius simul ac validius vibratum iri? Aptius enim dubio procul quadrabit ad inane absentis corporis Christi firmandum simulachrum. O praeclearam sapientiam, quae istum Ezechielis locum à vobis occupatum credit Zvinglianis aduersum vos nihil valiturum. Caeterum cum vestro praedictio verè corporis Christi in Eucharistia praesentiae nequaquam obstat, verissimè quoque panis in Christi corpus mutationi officit nihil. Si enim officeret, in primis profectò veram tolleret in Eucharistia corporis Christi praesentiam, quod verbis disertissimis rectè negatis. Proinde si non neceffè fuit, vt substantia

Bona fides in auctoris veris de his servata.

Teritum Confessio Vviremberg. argument. Ista est Hierusalem.

Hic Breuium cum suis à Lubero confessione August. ad Zuinglij castra defectio ne adornat. Confessio Vviremberg. argumentis in Catholicoi protellis suos fuisse aduersarios Zuinglianos.

Cyprian.

Eusebius Emisenus.

Chrysost.

Ambros.

Augst.

Ioh. Damascenus.

Theophyl.

1

2

3

4

5

6

lateris mutaretur in substantiam vrbs Hierusalem, eò quòd dicebatur, Ista est Hierusalem, cur nam sit quæso neceffè, quod vultis, sub pane corporis Christi figura esse re ipsa praesens verum Christi corpus: cum similem verborum formam, Ista est Hierusalem, & Hoc est corpus meum, similis quoque intelligentia sequatur. Itaque si verum est, quod vos ex Ezechielis loco dicitis, ex eodem loco efficitur, & quidem planius, esse verissimum, quod delirat cum suis Zvinglius: cuius rei discrimen cum non ex verborum forma peti queat, ex verborum certè loquentis Dei voluntate petendum venit. Non enim Deus Ezechielii ipsam Hierosolymorum substantiam, dicens, Haec est Hierusalem, voluit figere praesentem: sed futuram ciuium eius praedicerè calamitatem: quod ne figuram quidem illius desiderat praesentem, necum substantiam. Quemadmodum igitur haec Dei vox, Ista est Hierusalem, quae non efficiebat vrbs praesentiam, minimè corporis Christi in Eucharistia vel vestro iudicio abolet praesentiam: ita nec panis in Christi corpus impedit mutationem: cum nequaquam ad rem similem significandam fuerit à Deo adhibita. Multò enim alia in Eucharistiae consecratione sonat Dei maximi vox, atque in illa apud Prophetam ærumnarum praedictione: quod nec ipsi inficias ibitis, qui illa eadem etiam nunc hodie verum Christi corpus confici nobiscum profitemini.

Ex mera igitur verborum, Hoc est corpus meum, pronunciatione, non est quidem neceffè, vt substantia panis mutetur in substantiam corporis Christi, cum & vbilibet, & à quolibet prolata hoc efficeret: sed cum ex Dei omnipotentis voluntate adhibitis legitimis circumstantijs à sacerdote dicitur. Hoc est corpus meum. Quare hisce verbis virtutem non tribuimus Catholici Magicam, vti hodie passim blasphemant impij, sed caelestem, sed diuinam, sed Euangelicam, à Christo Dei filio nobis praecunte illis semel inditam.

Caeterum ex ipsa etiam Sacramenti huius veritate, conatur Confessio à panis consistentiam cum vero Christi corpore astruere: Nam quemadmodum, inquit, ad veritatem Sacramenti Baptismi necessarium est, vt in vsu eius aqua sit, & maneat vera aqua: ita necessarium est in coena Dominica, vt panis in vsu eius sit, & maneat verus panis, cum mutata panis substantia non constaret veritas Sacramenti. Istud quidem argumentum bellam certè praese ferre primo intuitu videtur veritatis similitudinem, at inani tamen recti specie incautos fallat, idque multò magis, si talis Sacramentorum ratio ineatur, qualem Catholica profitetur Ecclesia: sed cum isti longè aliam sequantur Sacramentorum rationem, vt pote quæ mera sint sigilla promissionibus Dei addita (quod ex Breuitio confessionis istius architecto, explicatione noni & decimi praeccepti in Catechismo est manifestissimum) minus sanè prudentem perturbat Lectorem. Cum enim Sacramentum inuisibilis gratiae sit visibile symbolum, quae signum, quidnam obsecro ad veram Sacramenti referat rationem, vtrum eius symbolum cum earum sit rerum substantia coniunctum, quibus cum adhibetur, nec ne, modò verum sit symbolum?

Et propter ad Sacramenti veritatem minimè est necessarium, rerum illarum persistere substantiam, quarum adhibitione nobis administratur Sacramenta: sed abundè satis est, visibilia existere signa, quae id sensibus nostris adumbrando loquantur, quod inuisibiliter in animo geritur. Quod cum panis vini que species, illorum substantia vi diuina exuta, satis superque praestet, quid vltèrius quæso ad Sacramenti veritatem praesentem requiras aut panis, aut vini substantiam? Quemadmodum igitur ad veram Baptismi rationem minimè est necessarium, vt sub eius symbolo aqua, praesens adsit Christi sanguis, expulsa elementis substantia: ita nec in Eucharistia oportet Sacramenti signa pristinas obtinere substantias atque naturas. Sufficit enim Sacramentorum symbola esse salua. Quare Sacramento Eucharistiae sua constat veritas, mutata etiam panis substantia, modò visibilis quæpiam Sacramenti forma existat incolumis.

Proinde quod porro in nouae istius doctrinae in speciem confirmandae

z robur

Dei verba ex eius volumine accipiunt significationem, non ex hominum interpretatiunculis.

Argumentum Confessio Vviremberg. veritas Sacramenti reuerenti reuerenti panis substantia.

Sacramento sufficit ali quod esse rei inuisibilis symbolum visibile.

** Sic D. August. et Concilium Florentinum.*

5. Argu. Confess. Vn- ten. b. Paulus & veteres Eu- charistia: 2. no- sant panem

robore attexit, permanere in Eucharistia panē, quia Paulus & veteres Eucharistiam vocant panē, nihil profectō huius rei efficit. Licet enim interdum Eucharistiam dicant panem, aliquando panem cœlestem, aliquando etiam panē vitæ: tamen aut eisdem aut alijs opportunioribus explanant locis, quoniam sensu illam dixerint panem. Non, vti vult Confessio Vvirtembergens. panem qui antē fuit, quia hunc diserte non effigie, sed naturā dicunt mutatum, vti Cyprianus: non eum naturam dedisse, sed benedictionem consecrasset, vti August. & Ambrosius, vti alios innumerōs suprà diffusis commemoratos nunc silentio pratercam: sed panem vitæ qui dat vitam mundo, hoc est, panem illū spiritualem, qui animā congruit vt eo vegetetur, foueatur, alatur atque in Christum semel vnscum eo coalescat spiritus. Quod cū efficere nequeat panis iste corporeus, illud tamen spiritale alimentum, quod dat vitam mundo, panis appellatur, per tropum atque metonymiam, quōd panis habeat speciem atq; figuram, aut si malis, quōd ex pane factum sit: quemadmodum Ioannes vinum illud nuptiale à Christo ex aqua factum aquam appellat, quod tamen non aquam fuisse, sed vinum, omnibus est indubitatissimum. Eo plānè modo & D. Paulus Eucharistiam panem, quo & Patres veteres, dicit, quōd panis sit vitæ & spiritualis animarum cibus, non corporeus, aut qui dudum ante: siue quod ex pane facta panis obtineat effigiem, non naturam: figuram, non substantiam: quippe quæ diuinis Christi verbis in diuinum eius corpus est conuersa & mutata, atq; adeo, vti dudum diximus, transsubstantiata.

Vinum illud nuptiale aquam Ioann. 4. vocat si mili tropo. quo Paulus Eucharistia panem.

Calumnie Valenti- nij contra transubstantiationem prouinc.

Depulsis nunc quinque istis arietibus, quibus Confessio Vvirtembergensis veritatem transsubstantiationis certo Dei verbo fundatam, & veteris Ecclesiæ locupletissimo consensu corroboratam conabatur labefactare, in proximo est cognoscere, quanta scateant vanitate illæ calumniæ, quibus Valentinus Vannius illam in ridiculo suo theatro, quod ludicium de Missa inscripsit, vexare nō est veritus: Volūt Missarj, inquiens, panis & vini substantiam mutari, & veluti per quādam metamorphosin induere aliam substantiam, corporis scilicet & sanguinis Christi, & rem nouam & superiori ætate inauditam, vocabulo nouo, inaudito & monstroso, transsubstantiationem nominant. Hic tuum, Lector candide, appello arbitrium, an panis in corpus Domini mutatio res sit noua, & superiori ætate inaudita? Quā noua? quam ante annos mille Catholica Christi Fides per omnes Christianas consentaneè docuit, adeoque prædicauit Ecclesiæ, donec Berengariani vestræ istius renouatæ doctrinæ auctores toti mundo primi obstreperent, teste Guitmundo Archiepiscopo libr. contra Bereng. Quis obsecro superiori ætate inaudita, quæ Christianorum auribus ita insonuit, ita impleuit, vt ad infidelium etiam auditum permanerit? Vnde namque aliās impiæ illæ non minus atque inanes in maiores nostros calumniæ, quōd humana pascerentur carne, quōd poculo potarentur sanguinario, sunt ortæ? An ignota fuerit superiori ætate panis mutatio, quando Cyprianus panis viniq; naturas docebat mutari? quando Ambrosius panem in corpus Christi, ita vt post non sit, prædicabat cōuertit? quando Augustinus suos ad monebat, in Eucharistia non esse panem, qui in corpus vadit, sed qui animæ substantiam fulcit?

Rebus fidei antiquis in eordum cogunt hereticum non ponere vocabula.

Cum igitur res hæc adeo sit vetus, & prædicata omnibus atque celebrata, quale est quod de transsubstantiatione nugaris vocabulum esse nouum, inauditum, & monstrosum? Eadem istam impiam calumniam Catholica Christi Fides ab Arrhianis de voce homouision patiebatur. Quemadmodum igitur Patres in Concilio Nicæno ad cauendas omnes hæreticorum elusiones vocem minūs vsitatam, apud præcos tamen lectam, vti vel ipse Eusebius Cæsariensis Episcop. ad suos testatur, in Symbolum apposuere: Ita in Concilio Florentino concordati Ecclesiæ tam Græcicæ, quam Latinæ censura ad rem obscurissimam planiùs exponendā sibi faciendum iudicarunt. Non enim aliud est panem transsubstantiari, quam Cypriano panis viniq; naturas conuerti, quam Ambrosio substantias mutari. Sed per bellum est scomma, quod trans-

Vide hanc epistolam apud D. Athanasium sum a Notitia verum

iste de natura Deorum

transubstantiationis vocabulum appellas monstrosum: quasi verò transsubstantiari, non tam habeat Latinæ vocis analogiam, quam vestrum annihilari, quod in vestra Confessione vsurpare non dubitatis: aut tam nobis inuideamus Latinæ linguæ copiam, quæ vel rebus necessarijs cogat noua dare vocabula: cū & rebus nouis, minimeque necessarijs ipse Cicero Latinæ linguæ parens meritò appellatus, iubeat noua ponere nomina.

Litertones nobiscu bat hant obligant transsubstantiare cum ipsi au- jnt dicere annihilare.

Iam quod vestrum panarium Sacramentum à regia veritatis via nullorsum ais Vanni discedere, sed medium tenere iter inter fanaticos Sacramentarios, qui à diuina, inquis, institutione dextrorsum: & Missarios sacrificulos, qui leuorsum discedunt, quis non infandam istam excretur blasphemiam? Ostendimus enim istud de pane in Eucharistia permanente errorem, nullum alium habere authorem, quam vestrum Berengarium, non modò Concilij tribus damnatum: sed suo etiam ore, adeoque subscriptione à seipso anathematizatum. Non igitur, mi Vanni, regiam tenes viam, vt tibi gratularis miserabiliter, nullorsum discedens, sed à recto Catholicæ veritatis tramite tuiscum Berengarianis digressus, imò prolapsus, perspicuo Dei verbo calliginosas humani inuenti conaris offundere tenebras, eiq; tua commenta, sed ex illo Berengarij errore hausta, addere: Sicuti & fanatici, quos dicis, Sacramentarij ad eodem Dei verbo sacrilegā nimium audaciā violentissime auferre non verentur conari.

Sacramentarij auferunt Dei verbo, Lutherani addunt.

IX superioribus vetustissimorum Patrum testimonijs Catholicam de panis, viniq; substantia in Christi corpus diuinæ consecrationis mutata atque conuersa, adeoque transsubstantiata, doctrinam nunc satis perspicuè arbitramur contestatam, solideq; confirmatam, atque contra renouata Berengarianorum tela inuictè propugnata, atque sartam, defensatam. Proinde explicata diuina mysticæ consecrationis vi, proximum est, vt de sacræ Eucharistiæ vsu dicamus: qui tametsi possimum in eius oblatione & sumptione consistat, non tamen aliena ab eo censeretur Eleuatio, quam dicimus, & quæ illum, sicut corpus vmbra, sequitur adoratio.

de c. p. v. t. x. l. v. De S. Eucharistia eleuatio est ad ratione. S. Eucharistia consecrata ym. Eleuatio.

Sacrosancam igitur Eucharistiam præco de more in populi conspectu subleuari solitam, vno aut item altero satis fuerit probatum testimonio, quōd aduersarij, qui vel iniquissime de Missa iudicant, Eleuationem inter res adiaphoras recentent: quemadmodum inferius ex Valentino Vannio est commemorandum.

Illo itaque Apostolico seculo post consecrationem illa tremēda mysteria in populi aspectum Sacerdos subleuare assolet: quemadmodum Diuus Dionysius Areopagita scribit: καὶ τὰς ἱεράς θεουργίας ὁ ἱερέρχης ὑμνήσας ἱεροδραγεί τὰ θεότατα, καὶ ὁ παῖς ἑστὶν ἀγει τὰ ὑμνόμενα διὰ τῶν ἱερῶν προσημμένων συμβόλων: Pontifex, inquit, sacræ illa opera diuinitus gesta vbi celebrarit, mox ipsa diuinissima consecrat mysteria, quæ collaudata in aspectum attollit per symbola sacrè proposita. In quem locum Scholiastes vetustissimus sic scribit: τὸν κερφόμδν καὶ τὴν ὑψωσιν τῆς μίας εἰς θεοῦ ἀρετοῦ φησὶ, ὃν ὁ σὺ ἱερεὺς λέγων τὰ ἁγία, τίς ἀγίος, quod est, loquitur de vniuersæ benedictionis (sue consecrationis, aut vti hodie Catholici loquimur, speciei) videlicet panis diuini eleuatione atque exaltatione, quæ Pontifex in sub-

lime attollit, dicens, Sancta sanctis. Ad eundem modum Eucharistiam & in D. Chrysofomi Liturgia eleuari est videre. Populo enim omni geniculante ad Sacerdotis atque Diaconi exemplum, Diaconus videns Sacerdotem manum protendentem, sacramque panem apprehendentem, πρὸς τὸ παρῆσαι τὴν ἁγίαν ὑψωσιν, ἐκφωνεῖ πρὸς σχωρὸν, καὶ ὁ ἱερεὺς τὰ ἁγία, τίς ἀγίος, vt in sublimē attollat, canit, Attendamus, & mox sacerdos, Sancta sanctis. Verùm hæc eleuatio fortassis videbitur alia ab ea, quæ de vestigio consecrationem consequitur: sed nostrā in præsens nihil interest, an mox à consecratione, an paulò ante orationem Dominicam fiat. Nam Eucharistiæ Eleuationem fieri apud Græcos, nunc ex Dionysio & Chrysofomo constat: quod & ex Basilio de Spiritu sancto cap. 27. liquet: Inuocationis ver-

ba, inquit, dum ostēditur panis Eucharistiæ & calix benedictionis, quis sanctorum nobis scripto reliquit? Quæ verbā ritum Latinae Ecclesiæ conformem loquuntur. Cæterum quorsum ea fieri solet, nunc est accuratioi studio inquirendum. Concedūt enim aduersariorum quidam, eleuationem esse adiphoram, posse recte fieri aut non fieri, tamen si eam Vvittembergæ ex Lutheri placito coenæ adhiberi ferant testes oculati: sed cum adorationem mysteriorum, imò Christi Dei & Domini nostri hūc in mysterijs vel eorum sententia præsentis adorationē reculent, ea nobis est, sed paucis, constituenda. In hunc enim finem tremenda illa sacrosancta myteria in populi conspectum proferuntur, vt Fide illum adorent, quem Fide indubia vident præsentem.

Adoratur Christus & pijs in S. Eucharistia.

Augustinus docet Christum adorari solum in mysterijs.

Nemo Christi carni man ducit nisi a doratur. Ambrosius suos docet Christum in Eucharistia adorandum. Christi carnem in mysterijs cum Apostolis adoramus. Eusebius Emissenus suos hortatur ad Eucharistiā honorandam.

Nobile D. Gorgonia a pud Nazianzē adoratur Eucharistiæ exemplum.

Christus in altari honoratur & colitur.

Cum sacrosanctæ Eucharistiæ illam Eleuationem præscis illis temporibus fuisse vstatam liqueat, nunc superest, vt Adorationis gratia fuisse ostensam populo demonstremus: quōd ex eo plurimum capiatur lucis, si antea paucis quidem illis, sed luculentis, doceatur scriptorum vetustissimorum & eorum probatissimis sententijs, Christum Dominum in Eucharistia præsentem, publico ex more populi Christiani fuisse adoratum. Veniat primus in medium D. Augustinus, cuius doctrina vt libenter nituntur aduersarij: ita nos multò omnium libentissimè: hunc si controuersia huius vtrique suscipimus iudicem irrefragabilem, omnique exceptione maiorem, non fuerit sanè opus plurimos huc recensere Patres veteres, qui communi sententia decernant, quidnam hac de re doctrina habeat Catholica. Hic igitur coenæ Dominicæ communionem pauperibus ex æquo ac diuinitibus docens propositam, sed effectu non pari. Manducauerunt & adorauerunt (inquit Epistola 120. Cap. 27. Psal. 21. interpretans) omnes diuites, & ipsi quidem adducti sunt ad mensam Christi, & accipiunt de corpore & sanguine eius, sed adorant tantum, non etiam saturantur, quia non imitantur. Et paulo post de eisdem: Fama celsitudinis eius, & gloria nominis eius in Ecclesia vsquequaque diffusa permoti, & ipsi veniunt ad mensam, & manducant & adorant, non tamen saturantur, quia non esuriunt & sitiunt iustitiam. Huic sententiæ ne quid improbatum occurat calumniam, illud in Psalm. 98. est attendendum: Succipit terra, terram, quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit, & quia in ipsa carne hic ambulauit, & ipsam nobis manducandam ad salutem dedit. Nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adorauerit. D. quoque Ambrosius eundem fuisse adorandi Eucharistiā in mysterijs morem suo seculo disertissimè docet, Psalm. illū 98. populo suo explanans: Itaque scabellū, inquit, terra intelligatur, per terram autem caro Christi, quam hodie quoque in mysterijs adoramus, quam & Apostoli in Domino Iesu adorauerunt. Sed quid post isthæc Solis luce clariora Catholica Christi Ecclesiæ lumina Ambrosium & Augustinum, plures commorem? Nisi fortè quis & ab Orientali Ecclesia fidei suffragationes desideret. Huic igitur illud sufficiat, quod apud Eusebium Emissenum extat: qui cum Homil. de corpore & sanguine Domini docuisset, cur fuerit necessarium, vt perpetuam nobis Christus relinqueret pro quotidianis delictis hostiam, hortatur suos, vt ad altare accedentes, respiciant corpus Dei sui, honorent atque mirentur: quæ citra animi adorationem manifestissimā fieri nequeunt.

Cæterum ad persuadendum, hanc indubiam fuisse per Orientem Christianorum fidem, Christum Dominum in Eucharistia adorandum, vna illa Georgonia Nazianzeni soror, omnis pietatis speculum leuissimū, atque fidei Christianæ instar absolutissimum, suo probauit facta, quod ex eius epitaphio à fratre scripto paucis perstringemus. Illa morbo peregrino grauissimè laborabat, ac medicorum opera iam dudū frustra erat. Omnibus igitur humanis diffusis præsidijs, ad illum vniuersorum confugit medicum, noctemque captans, in tempestam, morbo inducias exiguas indulgente, coram altari cum fide procidit, & τὸν εἶτα αὐτὸς λιμὸν ἀνακαλεσάμενη μεγάλην τὴν βοήθειάν, eumque, qui super altare collocatur, magno inuocans clamore, ei miracula cuncta, quæ olim fecerat, in mem-

memoriam reuocauit, illamque tandem imitatur, quæ cōtactu fimbriae à fluxu sanguinis sanabatur. Vides, Lector Christiane, Christum Dominum illa ætate super altare fuisse & honoratum & cultum, non in cœlo tantum, sed etiam ἐπὶ τοῦ βωμοῦ super altare: quod an aliter quàm de adoratione & veneratione latræ intelligat animus Christianus, qui hūc Christum fidei oculis videret præsentem, equidem addubito nihil. Nam vt vt Lutherani, qui nobiscum in S. Eucharistia Christum credunt verè præsentem, adorandum negant: mihi tamen persuadere nequeo, quin Christum suscepturi, Christi animo adolerent. Qui fiat enim, vt tanta capiatur fidei, quæ perpetuò eis in ore natat, obliuione, vt vel non meminerint, scē Christum Deum suum re vera suscipere? Quod si Fides admoneat, an animo sint adedò irreligioso, adedò impio, vt sibi optare à Domino suscipiendo negligant, ne ipsum ad iudicium & condemnationem accipiant? Quod qui sibi optat, an ne Christum adoret? Qui enim Deum præsentem rogat, vt animam vitij expiet, virtutibus ornet, vt se dignū faciat habitaculum, an non Deum adorat? Quid an nō adoratur, qui eius verbo (Hoc est corpus meum) fidem habet? Sanè, qui non habet, haud dubium est impius. Rursum cum Lutheranorum nō pauci illam orationem, Agnus Dei, patiantur recitari citra idololatriam, vt Vannius & eius suffragatores, an nō re ipsa Christi statuunt in Eucharistia adorationem? Quid enim aliud Agnus Dei miserere nobis? Agnus Dei dona nobis pacem? Quid quod ipse Ioannes Hussus, Lutheranæ factionis Choragus, singularem requirit à sacerdote huius sacramenti, venerationem? Debet sacerdos (inquit libello in Conc. Constant. edito) hoc venerabile Sacramentum offerre, ac laicis deuotè dare. Sed vt malorum coruorum mala sunt ova: ita magistrum impietate improbi superant discipuli. Verum nos istos religiosos viros suæ ipsorum conscientia testimonijs vrgere nolumus, aut magistrorum suorum auctoritate grauare: viderint ipsi, quid illi ἁγίου ἰουδοϊκῆς iudicij indeprecabili illo die sint responsuri. Nos illorum Orthodoxorum Patrum doctrinam obtinentes, Christum Dominum in Eucharistia præsentem cum Eusebio Emisseno & Nazianzeno honoramus, cum Ambrosio in mysterijs adoramus, cum Augustino denique illam ipsam Christi ex virgine sumptam carnem nisi adorauerimus non manducamus. Neque hūc est, cur fusiorem hac de re producamus Catholicæ Christi Ecclesiæ apologiam, aduersus illam Idololatriæ criminationē à Lutheranis, nescio quo sanè ore, intentatam. Hic enim Sacramentorum fanaticas nihil plūs moramur in nos debacchationes, quàm aut Iudæorum, aut Mamelucorum. Præclara enim isthæc Orthodoxorum scriptorum testimonia, hanc adorationis Christi in Eucharistia religionem satis superque propugnatam faciunt atque verissimam, iuxta ac maximè piam demonstrant. Christum igitur in Eucharistia verè præsentem colimus, veneramus, adoramus, atque cum D. August. (in Psalm. 98.) curamus, vt non solum non peccemus adorando, sed ne peccemus non adorando: quod haud dubium peccat grauissimè, quotquot Dominum suum verè, vt ore quidem confitentur, præsentem corde nō adorant, si modò corde sentiunt, quod ore garriunt. Exijs itaque modò recitatis liquere arbitror, illam S. Eucharistiæ eleuationem præter Christi in crucis patibulo oblatis memoriam, habere quoque piam Adorationis admonitionem coniunctam, atque eo fine mox à consecratione, & alijs populo exhiberi spectandam. Quare nihil refert, an in mysterijs exhibeat adoranda, an aliàs ostendatur, imò circumferatur adoranda. Res namque est eadem, quæ isthac ex varietate nihil profusus accipit varietatis. Eisdem igitur testimonijs illa solennis S. Eucharistiæ adoratio est defensanda aduersus impias Idololatriæ calumnias, quibus illa in mysterijs adoratio. Sed hæc alium in locum reponentur aptius: nunc de Missæ sacrificio locus postulat vt agamus.

Lutheranos Christum sepe pro vera Christum adorare vt verè dicitur

Vide libellū Lindani de Ecclesia, vbi ex Lutheri testimonio stabilitur hæc adoratio.

Ioan. Hussi. in Eucharistiā docet venerandam.

Cauendum monet August. ne peccemus Christum in Eucharistia nō adorando. Eucharistia eleuatio atque offensio que offensio cur fiat populo.

Vgustissimum illud religionis Christianæ sacrificium tractaturus, hūc mihi video disputationis ordinem insequendum (quod res perplexissimam esse admodum inuoluta quæstionibus euoluatur explicatiùs, & veritas do-

ca. XLVI. Missam esse sacrificium.

Strinæ certò Euangelicæ perspicitur clariùs) vt Missam esse proprij nominis sacrificium demonstratur: nò modò gratiarum actionis, siue Eucharisticum, aut denique commemoratiuum: sed etiam propitiatorium, & hoc tam pro mortuorum, quàm uiuorum delendis peccatis: imò pro qualibet adèd Christiani populi necessitate, ex vetustissimo præscarum Ecclesiarum Catholicarum exemplo legitimè adhiberi. Verùm priùs de Missæ sacrificio quàm differrere aggrediar, haud abs re futurum arbitror, si restrictè antè exponatur, quid isthæc vulgò peruagata loquendi formula, Missam esse sacrificium, sibi velit: quum Missa nihil cum sacrificij ratione habere videatur commune: quippe, uti suo superiùs est ostensum loco, quæ aliud sit nihil, ac emissio, siue dimissio & quod apud Chrysostomum in Liturgia legitur, ἀπολυσις ablegatio. Quod hodie vulgò dicimus, Ire ad Missam, audire Missam, & Missam celebrare, Missam denique esse sacrificium, popularem sapiunt magis loquendi modum, sicuti & aliæ non paucæ loquendi formulæ Christiani populi propriæ, quàm præscarum scriptorum veterum eruditionem. Hæc etenim omnia, ac id genus cætera, per Catachresin inoluta inualuerunt. Cùm enim sacris nostris mysterijs vox Missa præscarum ex more adhiberi fuerit solita, illud omne ministerium sacrum rudis populus Missam dicere voluit, in quo vox Missa resonaret. Hoc vel ex eo liquet, quod & illam variarum rerum saluberrimam, ita dixerim, farragine, quæ ante oblationem sacrificij peragebantur præsentibus adhuc Catechumenis, appellari Missam Catechumenorum. Hunc in modum scholam hodie receptus, quàm veriùs locum vocamus, vbi fiat schola, id est, exercitatio literaria: Vnde illa fluxere, ire ad scholam, pueros in schola ludere: quale & illud, Ecclesia pro templo, & alia id genus sexcenta. Quemadmodum igitur Missa Catechumenorum veteribus dicta est pro illo toto ministerio, quod in Ecclesia peragebatur, donec illi sacris (voce illa Diaconi, Ite Missa est) excluderentur, atque mysterijs tractandis arcerentur: sic Missa in hunc vsque diem præscarum de more vniuersum illud complectitur sacramentum actionem quasi corpus, quod hodie interea sacri ministri perficiunt, donec populo idem nuntiet Diaconus, Ite Missa est. Ad similem igitur loquendi modum est referendum, quod hodie vulgus dicit, Ire ad Missam, audire Missam: quale fuit olim, Ire ad Missam Catechumenorum, pro adire concionem, interesse ijs omnibus quæ sacra illa functione continebantur, quæ fiebant ante Catechumenos Ecclesijs excludi solitos. Proinde quod nunc explanandum in manibus est, illud Missam esse sacrificium, aliud equidem significare non arbitror, atque sacram illam Sacerdotis functionem, quæ illa Diaconi voce, Ite Missa est, clauditur, continere sacrificium atque oblationem: quod quale sit, nunc agè exponamus.

Cùm aduersarij, qui se ipsi Euangelicos dici, quàm esse malunt, ab redinuentio, quod iactant, dudum perditò quasi Euangelio aliquam sacrificij rationem in religionis Christianæ mysterijs agnoscere alicubi videantur, nempe gratiarum actionis, siue Eucharisticum atque commemoratiuum, vti Apologia Confess. Augustinæ alicubi verò omnem sacrificij rationem abolere illis fuisse studio videatur, uti in Confess. Saxonica, & Vvirtembergensi, operæpretium haud minimum facturus mihi videor, si rem ab ouo, vt habet proverbiolum, exorsus, verum existere in Christiana Ecclesia sacrificium demonstrauerim. Id quò fiat manifestius, demonstrato, Christum in coena suum Deo Patri obtulisse corpus & sanguinem, ex illis Christi Domini verbis, Hoc facite in meam commemorationem, Orthodoxorum Patrum concordi sententia illustratis, sacrificium nouæ legis, id est, Domini corporis esse institutum ostendemus: Deinde hanc doctrinam Apostolorum Traditione confirmatam, ita Ecclesiam Christianam abs sui vsque exordio non modò accepisse, sed & Catholicos, atque Arrhianos in annum vsque 500. atque in hunc vsque certissimum diem indubitatò credidisse.

Quò igitur omnibus indubitatum sit, verum aliquod atque peculiare Christi-

Qua metho do tractandū sacrificium Missæ.

Quid sibi ve rit. Missam esse sacrificiū. Ire ad missam, audire missam, & missam celebrare. Vox missæ eo loquendi modo adiecta Christiano sacrificio.

Audire missam, ire ad missam, quæ

Aduersarij Eucharistia volunt sacrificium esse Eucharistia tantum.

Qua metho do aduersariorum contra propitiatoriū Missæ sacrificium molimur a habet scilicet da eo subvertenda.

Christum peculiare.

Christianis esse à Christo Domino institutum sacrificium corporis & sanguinis Dominici, quod nostris in mysterijs, quæ nunc Missa vocatur, agitur, agè initio demonstramus, Christum sacerdotij Christiani autorem, hæc ipsa Deo patri illa in coena obtulisse. Diuus Cyprianus nobilissimum Christianæ Ecclesie columen, de huius sacrificij rebus & ritibus disputans, istud liquidioribus docet verbis, quàm vt vllam prorsus admittant apud sani capitis homines dubitatiunculam. Multa præfatus de Melchisedech Sacerdotio, qui Christi fuit typus: Nam qui magis (inquit Epistola tertia libro secundo) Sacerdos Dei, quàm Dominus noster Iesus Christus, qui sacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem, quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem. Rursum eadem Epistola: Nam si in sacrificio, quod Christus est, non nisi Christus sequendus est, utique id nos obaudire & facere oportet, quod Christus fecit, & quod faciendum esse mandauit. Et post pauca: Nam si Iesus Christus Dominus & Deus noster ipse est summus, Sacerdos Dei Patris, & sacrificium Deo Patri ipse primus obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit: & quæ sequuntur. Diuus Irenæus quoque hoc ipsum clarissimis demonstrat verbis: Sed & suis (inquit libro quarto capite trigesimo secundo) discipulis dans consilium, primitias Deo offerre ex suis creaturis, non quasi indigenti, sed vt ipsi nec in fructuosi, nec ingrati sint, eum, qui ex creatura panis est, accepit, & gratias egit, dicens, Hoc est corpus meum: & calicem similitè, qui ex ea creatura, quæ est secundum nos, suum sanguinem confessus noui testamenti, nouam docuit oblationem: quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo. Sic & Photinus ille nobilissimus apud Oecumenium Pauli interpres, illud secundum ordinem Melchisedech, Hebr. quinto interpretatur, ἡ δὲ χάρις αὐτοῦ ἕως ἄσπερου ὡς ἡ χάρις τοῦ ἱεροῦ. Christum dicit secundum ordinem Melchisedech Sacerdotem, quod incruentam, inquit, obtulit hostiam, ac deinde suum ipsum corpus. Et Oecumenius in eundem locum, explicaturus quòd nomen sensu Christus sit Sacerdos dictus in æternum, οὐ γὰρ τὴν πρὸς ἀπαξ γενομένην ὕπαρξιν ἀπαξ, & προσφορὰν ἕνα ἄνθρωπος ἀλλ' ἀφορῶν εἰς τὸν ἱερουργεῖν, δι' ὃν μέσσην χάριτος ἱεραρχοῦνται, & ἀπαράδοτος αὐτῆς ἐστὶν μουσικὴ δέκνη τὸν ζῶπον τ' ἑαυτῆς ἱεραρχίας. Non de illa, inquit, semel immolata à Deo hostia dixisset, in æternum, sed ad Sacerdotes nostri temporis aspiciens, per quos medios Christus ipse sacrificat & sacrificatur: qui Christus ipse modum eis in mystica coena tradidit istiusmodi sacrificij.

Eusebius item Casariensis lib. 1. cap. 10. Euangelicæ demonstrationis id ipsum verbis quàm luculentis demonstrat: ἡ δὲ πάντα ἐστὶν εὐχαριστία καὶ σφάγιον ἐξείρητον δὲ πατρὶ καλλιπρόσημόν, ὡς περὶ τὸ ἀπάντων ἡμῶν ἀννέγεσθαι σωτηρίας, μνήμην καὶ ἡμῶν, παραδόσης ἀπὸ θεοῦ διελυκῆς προσφέρειν. Post hæc omnia, inquit, quasi admirandam hostiam, victimam quæ eximiam Patri sacrificando immolauit pro nostra omnium salute, nobisque memoriam eius rei pro sacrificio, vt iugiter offergens Deo, instituit.

Cùm igitur Christus Dominus noui huius sacrificij author, secundum ordinem Melchisedech ipse suum sacrosanctum corpus & sanguinem Deo patri primus obtulerit, dubitari non potest, quin nouum nouæ legis instituerit sacrificium, in sinem vsque seculorum in Christiana Ecclesia Deo patri offerendum. Sed quia hæc res cum primis est nunc temporis in controuersia posita, est sanè nobis ea pluribus aliquot veterum Patrum testimonijs confirmanda atque stabienda. Posteaquàm Christus Dominus Deo patri illud gratissimum iuxta æc suauissimi odoris sacrificium corporis sui atque sanguinis obtulisset, suis dixit Apostolis, Hoc facite in mei commemorationem: quibus verbis Christum Dominum præter sui corporis sanguinisque consecrationem atque communionem, Apostolis etiam præcepisse oblationem, clarissimus ille iuxta æc doctissimus Ecclesie Christianæ doctor Cyprianus docet: Nā qui magis, inquit, Epist. 3. li. 2. sacerdos Dei summi, quàm Dominus noster Iesus Christus,

Cyprianus.

instituisse Christianis sacræ istius.

Christum in coena obtulisse corpus & sanguinem.

Cyprianus.

Irenæus.

Photinus.

Oecumenius.

Christus ipse nunc in Missa sacrificatur, sicuti olim in cena noniſtima.

Christum in ordinem Melchisedech ipse suum sacrosanctum corpus & sanguinem Deo patri primus obtulerit, dubitari non potest, quin nouum nouæ legis instituerit sacrificium, in sinem vsque seculorum in Christiana Ecclesia Deo patri offerendum. Sed quia hæc res cum primis est nunc temporis in controuersia posita, est sanè nobis ea pluribus aliquot veterum Patrum testimonijs confirmanda atque stabienda. Posteaquàm Christus Dominus Deo patri illud gratissimum iuxta æc suauissimi odoris sacrificium corporis sui atque sanguinis obtulisset, suis dixit Apostolis, Hoc facite in mei commemorationem: quibus verbis Christum Dominum præter sui corporis sanguinisque consecrationem atque communionem, Apostolis etiam præcepisse oblationem, clarissimus ille iuxta æc doctissimus Ecclesie Christianæ doctor Cyprianus docet: Nā qui magis, inquit, Epist. 3. li. 2. sacerdos Dei summi, quàm Dominus noster Iesus Christus,

Christum istius verbis, hoc facite, præcepisse sui corporis oblationem.

“ stus, qui sacrificiū Deo patri obtulit, & obtulit hoc idē, quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem. Rursus post quedam: Nam si in sacrificio quod Christus est, non nisi Christus sequendus est, utique id nos obaudire & facere oportet, quod Christus fecit, & quod faciendum esse mandavit. Et mox: Nam si Iesus Christus Dominus & Deus noster ipse est summus Sacerdos Dei patris, & sacrificium Deo patri ipse primus obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit, utique ille Sacerdos vice Christi verè fungitur, qui id quod Christus fecit, imitatur, & sacrificium verum & plenum tunc offert in Ecclesia Deo patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videt obtulisse. Ioannes ille Chryostomus verè aureum orationis flumen fundens: Pontifex noster ille est, inquit, ” Homilia decima septima ad Hebræos, qui hostiam nos mundantem obtulit, ipsam offerimus & nunc, quæ tunc oblata quidem consumi non potest. Hoc autem quod nos facimus, in commemorationem quidem fit eius, quod factum est. Hoc enim facite, inquit, in meam commemorationem. Similiter & prima Corinth. decimo, cum sacrificium commutaret, pro brutorum carnæ de seipsum offerendum præcepit. Hunc in modum & Theodoretus: Clarum est, inquit, in octavum caput ad Hebræos, non aliud nos offerre sacrificium, sed illius unius memoriam agere. Hoc enim præcepit nobis ipse Dominus, Hoc facite in meam commemorationem. ”

Eusebius quoque Cæsariensis in Evangelicis suis demonstrationibus: ” Post omnia, inquit lib. 1. cap. 10. quasi mirabilem quandam victimam, sacrificiumque eximium Patri suo immolans, pro nostra omnium salute obtulit, cuiusque rei memoriam, ut nos ipsi Deo pro sacrificio offerremus, instituit. Præclaris hinc testibus suffragantur & locupletissimi Latinorum scriptores Ambrosius, & Augustinus. Ille quidem in sua Ecclesie sacrificij formula: Qui formam sacrificij, inquit, salutis perennis instituens hostiam se primus obtulit, & primus docuit offerri: Hic verò in Psalm. 33. Postea ipse Christus, inquit, de corpore suo & sanguine instituit sacrificium secundum ordinem Melchisedech. Rursus de civitate Dei lib. 10. cap. 20. Per hoc & Sacerdos est, inquit, ipse offerens, ipse & oblatio, cuius rei Sacramentum quotidianum esse voluit Ecclesie sacrificium, & quæ sequuntur. Plura de hac re qui requirat testimonia, ipsos veteres consulat scriptores, Damascenum lib. 4. cap. 14. & cum alijs D. Irenæum in primis lib. 4. cap. 34. cuius testimonium consultò differimus, paulò postea tractandum. Cæterum post hæc locupletissimorum verulissimorum scriptorum testimonia, vnum coronidis loco adferendum ex prima illa Apostolorum ætate duximus, quod liquiddè demonstrat, hanc verborum Christi, Hoc facite, de sacrificio interpretationem tot gravissimorum Patrum sententis claram atque contestatam esse doctrinam prorsus Apostolicam. Id autem in Synodali quadam extat epistola, quæ Alexandri primi Martyris titulo passim circumfertur, cum totius Synodi Romanæ nomine sit Orthodoxis omnibus scripta, quemadmodum ex medio liquet epistolæ: Vnà cum omnibus, inquit, Domini Sacerdotibus, qui nobiscum in hanc conuenerunt urbem, & cæ. De sacrificio igitur, quod inter Missarum solemnias Domino offertur, hæc Synodus locuta, ostenso, vinum esse aqua, exemplo Patrum, permiscendum, Ipsa veritas, inquit, nos instituit, & panem in Sacramento offerre, quando ait, Accipit Iesus panem, & benedixit, & quæ sequuntur: Crimina enim atque peccata oblati his Domino sacrificijs, delentur. Idcirco & passio eius his commemoranda est, qua redempti sumus, & sæpius recitanda, atque hæc Domino offerenda. ”

Postremò ne quid resideat dubij apud pium Christianæ antiquitatis studiosum, ille Concilij Nicæni Canon 14. summopere est animaduertendus, qui vnus disertissimis verbis totius Ecclesie Christianæ, nimirum Episcoporum 38. doctrinam Catholicam de sacrificio est complexus: Neque regula, neque consuetudo tradidit, ait Canon, ut hi, qui in hæc doctrinam præcipiunt, neque sacrificij

Sacerdos ille vice Christi verè fungitur, qui ex Christi mandato corpus Christi Deo offerit. Eandem vice offerimus hostiam, quam Christus in cena. Christus corpus suum offerendum præcepit.

Angeb. Cæsariensis.

Alexander Martyr cum Synodo.

Aetate Concilij Nicæni offerebatur corpus Christi.

Chryost.

theod.

Ambrosius.

August.

ficiij offerendi habent potestatem, id est, Diaconi, his qui offerunt corpus Christi porrigan. In Christiana itaque Ecclesia sacrificium nouæ legis Deo Patri offerendum à Christo Domino in cœna nouissima esse institutum, quod inam Christianus sui haud oblitus nominis, queat ire inficiat vbi præter locupletissima illa clarissimorum scriptorum testimonia, Cypriani, Chryostomi, Theodoreti, Ambrosij & Augustini, luculentissimas illorum vetustissimorum Conciliorum Rom. & Nicæni audit diffinitiones?

Hæc autem de sacrificio Evangelico doctrina adeò fuit præcis illis Christianis omnino omnibus semel persuasissima, ut non tantum Catholicis de ca dubitarint nihil: sed ne Arrhiani quidem hæretici. Cum enim ista pestis, quæ Augustini quidem seculo Africanas tentabat Ecclesias, sed Vandalorum eadem insectorum in illas irruentium atque exundantium illuue grassabatur per Africam, illa præcorum suorum argumentorum, quibus Christi filij Dei oppugnabat homouisionem atque consubstantialitatem, acrimonia destituta nouos quæritabat cuniculos, quibus ad expugnandam filij Dei cum patre Deo æqualitatem apud imperitos sibi moliebatur aditum. Vide igitur Lector Christiane, quò nam id argumento in Africa efficere conabantur Arrhiani.

illis ex scripturarum pharetra petitis telis per annos iam 200. vsu protritris atque obtusis, aliud Arrhianismus cudebat in Africa, quod non leuiter Catholicorum pectora fauciarer, nisi scuto præmuniri fuissent, impenetrabili, non illo Aiacis Homericæ poëtico, sed Evangelico: non Tiliæ insectilis libro, aut bubalo obducto corio: sed in sectilis illo Agni immaculati vellere vestito. Petebatur enim istud Arrhianorum argumentum ex personæ dignitate, cui sacrificium religionis Christianæ offerebatur. Proinde cum citra controuersiam Deo patri offeratur, efficere volebant Arrhiani, patrem esse maiorem filio, ac dignitate præstantiorem: Contrà filium esse illo minorem, ac dignitate inferiorem. Quod epicherema adeò illis videbatur validum atque inuictum, ut in eo, quemadmodum ad D. Fulgentiū scribit Monimus, omnem victoriam collocarint spem, eamque palmarem existimarint interrogationem, qua sese Catholicos opinabantur semel labefactare, adeoque subuertere. Quod Arrhianorum argumentum, hominum alioqui sanè peracutorum, quam esset omni pugione plumbeo hebetius, nisi illa sacrificij Christianæ religionis doctrina illo seculo (sicuti & ante annos propè quingentos, Apostolica ætate fuisse ostendimus) fuisset certa, firma, adeoque indubitata, quæ tam inter hæreticos Arrhianos, quam Catholicos fixa ponebatur, atque apud utroque indubia constabat. Ad eundem modum & consequatè deiinceps grati scriptores per annos mille in hæc nostra vsque tradidère tēpora, sicuti ab illis sui accipere maiores, quos hic longo recitare catalogo, præsentis instituti non fert ratio. Illud colophonis vice adijciam (si fortassis Catholicæ Christi Ecclesiæ hostes vel sui magistri, quem singulariter Spiritus sancti, ut aiunt, illuminatione volunt illustratum, moucantur autoritate) ipsum Ioannem illum Anserinum, aut si mauis, Hufisium Lutheri doctore, atque (si huic credis) sanctissimum Christi martyrem, disertissimis verbis, libello in Concilio Constantinensi edito, affirmasse, Sacerdotes ex Christi instituto debere corpus Domini offerre. Sed eius verba ad maiorem rei fidem, atque fœdiore eius discipulorum ignominiam (qui in nullius norunt iurare verba magistri, qui enim possint: qui illam præcorum hæreticorum notam, quod doctrinam testamentorum more mutant ac immutant, fingunt ac resingunt, ubique haud obicere præ se ferunt) huc duximus ascribenda.

Quod dixit Iesus in cœna, inquit, Hoc facite in meam commemorationem, in sinuat, quare Sacramentum est institutum, maxime propterea, quod est commemoratio. Debet enim Sacerdos hoc venerabile Sacramentum offerre, & laicis deuotè dare, ac sumere in commemorationem Iesu Christi.

Hinc rectè nunc flagitat orationis nostræ institutum, ut ad illius quæstionis non paulò illa superiore difficilius explicationem proficiamus, Sine Missa

Deo Patri. Tam fuit olim indubitata de Missæ sacrificio doctrina, ut ea pro argumēto vsque fuerint hæretici contra Catholicos.

Arrhianismum Vandalorum opera euerit Africanas Ecclesias.

vide Fulgentium lib. 7. Scando ad Matronam.

His Bohemis anser est.

Natum Lutherani sui vocat. Hufisij verba, eiusque fidem habent.

Cur digredi endum ad G. Maioris ca lumnias.

Missâ propitiatorium etiam sacrificium? Nam de Eucharistico, aut commemorative facile apparet, conueniat: quippe càm id disertis admodùm verbis profiteatur Apologia Confessionis Augustinæ. Nos igitur superioribus contenti, perlibet pluribus superfederemus, ni scrupuli aliquot à Georg. Maiore in via hac regia sparſi, nos ad D. Irenæi verba accuratiùs expendenda extra viam auocarent. Eius ergo verba paucis commemorata, illi nunc demonstrata Catholicæ iuxta ac Apostolicæ de sacrificio Euangelico doctrinæ suffragari, ostendemus, atque Georgij cauillatiunculas cõuincemus ineptissimas simul & inutilissimas: quibus calumniabatur, non rectè ad statuendum Missæ sacrificium D. Irenæi testimonium fuisse Catholicis accersitum. Hunc itaque in modum singulare illud Catholicæ Christi Ecclesiæ columen D. Irenæus, lib. 4. cap. 13. clarissimè docet, quem extra suum locum huc referuauimus, ne apertè commemoratus, esset propter aduersariorum calumnias cum alicuius fortassis tædio recitandus. Sed & suis inquit, discipulis Dominus dans consilium, primitias Deo offerre ex suis creaturis, non quasi indigenti, sed vt ipsi nec infructuosi, nec ingrati sint, eum, qui ex creatura panis est, & gratias egit, dicens, Hoc est meum corpus: & calicem similiter, qui est ex creatura, quæ est secundum nos, suum sanguinem confessus est, & noui testamenti nouam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo, ei qui alimenta nobis præstat, primitias suorum munerum in nouo testamento, de quo in duodecim Prophetis Malachias sic præsignificauit: Nō est ipsi voluntas, quoniam in omni loco offertur incensum nomini meo & sacrificium purum. Quæ verba ita natua sua luce sunt clarissima, vt nulla mortalium alicuius diffusiori declaratione habeant opus: at quorundam tamen hominum causa, quos nihil pudet pigetue, quod anticipatam sui animi sententiam statuunt, etiam Solis luce clariora conari offusis tanquam nebulis obscurare, cogimur, quod habet prouerbium, lampades de die accendere.

Hicse igitur D. Irenæi verbis, Dominus discipulis, ait, suis dans consiliũ, noui testamenti docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo, negat Georgius Maior rectè confirmatum esse Catholicæ Missæ sacrificium in Cæsareo edicto, quod ab interiecta religionis formula, donec foelicitus afflictiſsimæ Germaniæ nostræ daretur consulere, nomen Interim inuenit. Quod vt iure imperitis lectoribus videatur facere, semel atque iterum vana calumniarum in edicti huius authores spargit femina, quodd hæc D. Irenæi sententia recitetur truncata. Rursus callidè atque veteratorie illos omiſſiſſe, quænam sit oblatio, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in vniuerso mundo offert Deo. Prius porro cauillum in eis nequaquam hæere, vel isthinc in primis fiat manifestissimum, quod ipse pios lectores rogat, vt integra duo Irenæi capita 32. & 33. perlegant, & perpendant, quæ sit authoris sententia, ac considerent, de qua oblatione Irenæus loquatur: Nimis enim prolixum, inquit, & molestum fuerit, tota duo capita hic subiicere, tantum monendi Lectoris causa quædam inde excerpemus.

Quod igitur in scribendis commentarijs tædij vitandi causa tibi Maior licuit, an non & illis in præscribenda religionis formula, vbi ipsa tantum religionis capita paucis, sed ijs solidis Patrum testimonijs stabilita oportebat adducta? Et si enim digitum fonti, vt est in veteri prouerbio, intendisse fuisset illi instituto satis, placuit tamen clarissimis illis viris ad declarandam Catholicæ doctrinæ toto Christianorum orbe adhuc obtinentis lucem, adhibitis testimoniis quasi faculis, quædam pauca scriptorum vetustissimorum at texere loca: quæ res in controuersia positas liquidissimè demonstrarent, omnesque item questionum nodos apud candidos atque beneuolos explicatissimis verbis dissoluerent. Quæ igitur minus ad rem erant necessaria, consultò fuere omiſſa, non callidè, vt calumniaris, ac veteratorie. Proinde quod secundò loco adnotas, ab illis fuisse omiſſum, quænam sit oblatio, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo, quis adeò sit absurdus, qui non

Interim de sententijs ad se Catholicæ Missæ sacrificium in Cæsareo edicto, quod ab interiecta religionis formula, donec foelicitus afflictiſsimæ Germaniæ nostræ daretur consulere, nomen Interim inuenit. Quod vt iure imperitis lectoribus videatur facere, semel atque iterum vana calumniarum in edicti huius authores spargit femina, quodd hæc D. Irenæi sententia recitetur truncata. Rursus callidè atque veteratorie illos omiſſiſſe, quænam sit oblatio, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in vniuerso mundo offert Deo.

Calumnia Maioris reportata.

Alterum Maioris calumniam velim adire.

non videat, quò nam istud sit abs te factitatum consilio? Grauius enim aut falleris, aut fallere vis, dum te ignorare dissimulas, quæ nam oblatio ab Apostolis sit Ecclesiæ tradita. Sanè ea, quam illis verbis in Cæs. M. Edicto recitatis D. Irenæus est complexus, quam nouam noui, inquam, testamenti docuit Dominus oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo. Sed quia aliam à vero corporis Dominici sacrificio ab Apostolis Ecclesiæ tradito iste voluit obtrudere oblationem, quæ illud excluderet: planè veteratorum sibi, ad faciendum imperitis hominibus fucum, præstruxit præambulum: quo vt iacto quasi fundamento posset facilè, quod conatur efficere, apud imprudentiores: ita eo subuerso omne non difficilè labefactabitur, quod inutiliter superstruere conatur.

Vocat oblationem noui testamenti, ait, non oblationem corporis & sanguinis Christi, quæ sacerdotem Deo patri offerre fingunt assertores Missæ: sed totum illum cultum externum, & spiritualem: videlicet primum spiritualem & veram poenitentiam, cor ex agnitione peccati & timore Dei contritum, & deinde etiam docet, coniungendos esse externos cultus his spiritualibus, videlicet nouam obedientiam, dilectionem proximi, & ceteras virtutes. Et loquitur præcipue de elemosynis, quæ in cœna Domini distribuebantur pauperibus, quas vocat oblationes primitiarum. Sic etiam in nouo testamento, inquit, Christum præcepisse, vt oblationes fiant in vltus pauperum, quæ in prima Ecclesia ferè tum fiebant & offerebantur, cum Dominica cœna habebatur.

Vt iam ista verba multis erroribus foedata turpissimè non ad viuum excutiamus, quod externos cultus dicit nouam obedientiam, proximi dilectionem, & ceteras virtutes, illud quod sibi intrepidè sumit, oblationem corporis & sanguinis Domini hæc à D. Irenæo non vocari noui testamenti oblationem, instituta nostræ disputationis ratio efflagitat vt refellamus.

Diuisus Irenæus simul atque varias hæreticorum suæ ætatis propulsasset calumnias, quibus Deum optimum Maximum à Christo denuò prædicatum contumeliosissime vexabant, quia verum Deum nugarentur esse alium à demurgo, & mundi huius fabricatore, à Christo & Apostolis orbi annunciato, quodque hic indigentia: aut obsequij sui causa præcepisset, ad veram noui testamenti proficiscitur oblationem. Hanc Georgius Maior solam contendit à Irenæi sententia esse illam externam primitiarum, aliorumque munerum oblationem, cum spirituali fidei, spei, charitatis, & conscientie puræ cultu coniunctam, ita vt Dominici corporis sacrificium nullum sibi inueniat locum. Contrà, nos profectò vt duo isthæc agnoscimus sacrificiorum genera, ita & illud tertium Ecclesiæ ab Apostolis quoque traditum corporis, sanguinisque Dominici holocaustum, verissimumque tabernaculi nostri coelestis endelechismum ab aduersariorum calumnijs atque nefarijs sacrilegijs cupere remus vindicatum, quod nunc ex Irenæo nobis instat agendum. Et si enim sanctissimus vir prima fronte videatur Lectori interpretis sui causa obscurior, verba tamen eius non numerata, sed ponderata, maximum adferunt ad statuendam vtriusque canonis Missæ sacrificia momentum, præter illud spirituales cultus sacrificium. De panis igitur vini que oblatione tanquam noui testamenti propria & Christi Domini iussu instituta, nec non ab Apostolis Ecclesiæ vniuerso orbi tradita, nihil hic dicimus amplius, quod suo sit superius loco pertractata, quam quod hic discere cupere, an ne sanctissimum hunc vniuersum Irenæum eadem animi impotentia illius horribilis, quam fingit, idolatriæ audeat Georgius incusare, quod panem vinumque doceat Deo viuo & verò offerendum, qua superius impie Catholicam insinulabat Ecclesiam? Si sic, quid eum in suam trahere partem conatur? Sin autè, cur Catholicæ Christi Ecclesiæ sacrificios & Monachos calumniarum potius, quam ipsos, qui hanc partem tradiderunt, Apostolos? Quod vt minus appareret, vide mihi quæso

Vide Originem in Ioan.

Georg. affirmat hic panem esse mixturam oblationis ex Irenæo, quæ si oblationem idolastrum. Aquam hominum oportere huius esse memorem.

Vanissima Georgij Maioris commemoratio ad tollendum Missæ sacrificium de cœna euanescenti.

Multos conuoluit errores Georgius, ut veritatem imperitis obsculet.

Oblationem corporis Domini à D. Irenæo vocari noui testamenti oblationem.

Status controuersie inter Georg. Maiorem & Catholicos.

Tria sacrificiorum generum commemorat D. Irenæus, non duo tantum, quod videtur Georg. Maior.

Præter illud spirituales cultus sacrificium dicit D. Irenæus. Irenæus nouum geminum esse oblationem, panem & vinum, atque corporis & sanguinis Domini.

Lector

Lector cādde, quān hac in re bona cum fide verſetur Georgius, quod & ſacri-
 ficij huius quaſi expugnati victoria ſuis haberetur potius quān eſſet Maior.
 Declarat D. Irenæus, Chriſtum Apoſtolos docuiſſe, vt Deo ex ſuis creaturis pri-
 mitias offerrent, non quaſi indigenti, ſed vt ipſi nec inſuauoſi, nec ingrati
 ſint, audet Georgius clariffima hæc Diui Irenæi verba, nō ſolūm in rixam tra-
 here, ſe ſuis etiam nebulofis corruptelis obſcurare. Sic etiam in nouo teſtamē-
 to, inquit Irenæus, vt recitat Georgius, Chriſtum præcepſiſſe, vt oblationes fi-
 ant in vſus pauperum. Iſtud verò vbi nam ait Irenæus Georgi? an quia verum
 eſt? & verum vtro non eſt contrarium, an ea propter & hic dixiſſe Irenæus eſt
 cenſendus, cuius ne ſuſpicio vlla apud eum extat vel quidem tenuiſſima? Non
 hoc loco ſanctiſſimus vir de Chriſtiana in pauperes ſolicitus eſt pietate, ſed de
 vera in Deum Optimum maximum religione: quæ eius cultum, qui nos illi
 non ſinit eſſe, ait, aut inſuauoſos, aut ingratos, præſcribit. Non igitur Chri-
 ſtus in coena nouiſſima præcepit oblationes in vſus pauperum, quod verbis
 Diui Irenæi affingis Georgi, cum que dicere impudenter aſſeueras, cuius ne v-
 na quidem apud illum exiſtit ſyllaba: ſed ſuis, ait, diſcipulis dans conſilium,
 primitias Deo offerre. Hæc verba cum eueſtigio recitet Georgius, demior
 quid nam illi in mentem venerit. Sed vir probus & ſimplex Lectoris animum
 ſuperioribus illis verborum ſuis præſtigijs exiſtimavit ita, credo, incantatum,
 vt quid ſibi hæc Solis luce clariora Irenæi verba velint, ampliū nec recogitet,
 nec cum illis componat. Cæterū, vt diximus, de ſacratiore illa Domini
 corporis oblatione, nunc potior vrget quaſtio de Diui Irenæi verbis diſſol-
 uenda. Cū igitur D. Irenæus Chriſtum dixiſſet ſuis conſilium dediſſe diſci-
 pulis, primitias vt Deo offerrent ex ipſius creaturis, accepto pane, qui ex crea-
 tura eſt, gratias egit, inquit, dicens: Hoc eſt corpus meum. Et calicem ſimili-
 ter, qui eſt ex creatura, quæ eſt ſecundum nos, ſuum ſanguinem confeſſus, no-
 uam docuit oblationem.

D. Irenæi
verba à Ge-
orgio Maiore
corrupta &
adulterata.

Georg. ſingit
ex D. Iren-
Chriſtum in
coena præce-
piſſe oblatio-
nem in vſus
pauperum con-
tra diſſerta
Irenæi ver-
ba.

Oblatio cor-
poris Domi-
nici verbum
D. Irenæi
ſeruitur.

D. Irenæus
duobus con-
firmata argu-
mentis quod
dixerat cor-
poris Domi-
nici oblatio-
nem eſſe no-
ui teſtamen-
ti ſacrificiū.

Chriſtus hoc
Apoſtolos
docuiſſe.

Eccleſia hæc
corporis Do-
mini oblatio-
nem ab Apo-
ſtolis acce-
ptam tota or-
be offert
Deo.

Ex D. Ire-
næo copioſior
demonſtratio
in myſterijs
Chriſtiane
Miſſæ offerri
Deo corpus
Chriſti.

Hic tuum, Chriſtiane Lector, appello arbitrium, an ſanctiſſimum virū
 & ſcriptorem grauiſſimum Diuum Irenæum ſentias, vbi de noua noui teſta-
 menti agit oblatione, temerè annotaſſe, Dominum panem acceptum dixiſſe
 corpus tuum, & vinum calici inſuſum eſſe ſuum ſanguinem confeſſum? Sed
 nemo tam eſt abſurdus, qui iſtius inſulſæ garrulitatis vel ſuſpicionem Apoſto-
 lorum diſcipulum notare ſibi permittat. Quorſum igitur, offenſo, panem
 eſſe corpus Domini factum, & vinum calicis Dominum eſſe ſuum ſanguinē
 confeſſum, eſt veſtigio appoſuit, Dominum nouam docuiſſe noui teſtamenti
 oblationem? Quæ nam autem, ſi fortè roges, ea ſit, diſertè reſpondet: Ea, in-
 quiens, quam Apoſtoli à Domino acceptam vniuerſo orbi tradiderunt. Duo-
 bus igitur hic docet argumentis, corpus Dominicum Chriſtiani eſſe veri no-
 minis ſacrificiū: & à Domino, inquiens, inſtitutum: & ab Apoſtolis Eccleſiæ
 traditum. Prius, quod nouam docuit oblationem noui teſtamenti propriam,
 Chriſtum Dominum Apoſtolos docuiſſe. Quare non poteſt citra inſaniam
 quis affirmare, nouam hanc oblationem in offerendis primitijs, aut mero pa-
 ne vinoque eſſe conſuſam. Illarum enim immolatio omnium fuit homi-
 num, omnium eſt ſeculorum: atqui horum oblatio ad illum Dei altiſſimi
 Sacerdotem Melchiſedech propriè pertinebat, ſicuti ad Leuiticos hircorum
 atque taurorum. Alterum verò argumentum inde licet eruere, quod ab Apo-
 ſtolis dicit Eccleſiam hanc oblationem accipientem vniuerſo mundo offerre
 Deo. Quod quānam de re magis accipiatur propriè, quān de vna illa hoſtia,
 quæ vniuerſo orbe offertur vna? Incruenta nimirum Chriſtiani ſacrificij ho-
 ſtia illa munda & immaculata, quemadmodum Irenæus ſubiecto Malachia
 oraculo ſtatim confirmat: quod nobis ſupereſt declarandum, vbi paucis ad-
 modum hanc corporis Domini oblationem ex Irenæi capitibus ſequenti-
 bus luculentiūſe fecerimus corroboratam. Hoc ergo nouam noui teſtamē-
 ti ſacrificiū Deo patri per Ieſum Chriſtum docet cap. 33. offerre Eccleſiam,
 & conſequuto capite, ſolam Eccleſiam demonſtrans Deo fabricatori vniuerſi
 fi

Sic Catho-
lico Chriſti-
ſtiano ve-
rum Deo pa-
tri offerri ſa-
crificium.

ſi puram offerre oblationem, non Iudæos, qui non receperunt verbum (τὸν λό-
 γον. id eſt, ſilium) per quod offertur Deo: neque omnes hæreticorum Synago-
 gas, quod aut alium dicant huius mundi fabricatorem, ideoque offerentes ali-
 eni cupidum oftendunt: aut hæc quæ ſecundum nos ſunt ex ignorantia & de-
 fectione, vt dicunt, facta offerentes, contumeliam magis ei faciunt, quān gra-
 tias agunt: poſt pauca, quibus docet panem illum Dei creaturam Eucharitia
 verbis factum eſſe corpus Domini, idipſum Deo patri offerri demonſtrat, nō
 quaſi indigenti, ſed gratitudinis ergo largienti atque donanti: Noſtra, inquit,
 conſonans eſt ſententia Eucharitia, & Eucharitia rurſus conſtat ſenten-
 tiam noſtram. Offerimus ei quæ ſunt eius, congruenter communicationem
 & vnitatem prædicantes carnis & Spiritus: quemadmodum enim qui eſt à ter-
 ra panis percipiens vocationem Dei, iam non communis panis eſt, ſed Eucha-
 riſtia ex duabus rebus conſtans, terrena & cœleſti. Sic & corpora noſtra per-
 cipientia Eucharitia, iam non ſunt corruptibilia opem reſurrectionis ha-
 bentia. Audis Chriſtiane Lector, præclara Diui Irenæi verba clariffimè pro-
 nunciante, ſacram Eucharitia duabus rebus conſtante Deo patri offer-
 ri: Offerimus ei, inquit, quæ ſunt eius. Itaque cū Eucharitia habeat rem
 cœleſtem, quam corpus Domini eſſe vel ex hæreticorum priſcorum conſen-
 ſu docet, conſequitur, corpus Domini iuxta Irenæi ſententiam offerri Deo
 Patri.

Cæterū quod dicit Eucharitia ex re quoque terrena conſtare, non
 te Lector Chriſtiane, à veritate fidei Catholicae deturbet, quaſi vna cum cor-
 poris Domini maneat terrena panis ſubſtantia: hoc enim diſertis verbis hic ca-
 uentem ab orco reſurgentes: Panis, inquiens, vocationem Dei percipiens, iam
 non eſt communis panis, ſed Eucharitia. Res ergo terrena ſimul cum cœle-
 ſti re conſiſtens, ipſa eſt terreni panis ſpecies, figura atque Sacramentum: non
 ille qui prius erat panis communis: quemadmodum ſuperius in conſecratio-
 nis effectu profuſius diximus.

Porro ne quid ad huius doctrinae de corporis Domini oblatione ple-
 rophoriam plenamque perſuaſionem desideraretur, putauit Irenæus
 eam prophetico teſtimonio confirmandam: In omni loco, inquit Ma-
 lachias, incenſum offertur nomini meo & ſacrificium purum. Sicuti autem
 huius loci incenſum docet ca. ſequenti ex Ioannis Apoſt. Apocalypſi eſſe ora-
 tiones ſanctorum: ita ſacrificium purum hoc cap. 32. & 34. docet illud eſſe no-
 uam noui teſtamenti oblationem, quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens, in v-
 niuerſo, ait, mundo offert Deo: Hoc eſt, Eucharitia, quæ iam non eſt com-
 munis panis, ait cap. 34. ſed duabus rebus conſtans, terrena & cœleſti. Hunc
 autem eſſe germanum prophetia præſentis ſenſum, putā de corporis Domi-
 nici in myſterijs oblatione, præterquam quod Irenæus expreſſè pronunciat,
 docens de toto ſacrificiorum noui teſtamenti corpore cū primitiarum pa-
 nis & vini, tum fidei, dilectionis, ſanctæque vitæ: tum quoque orationis, & Eu-
 charitia accipiendam, clariffimus quoque Chriſti martyr Diuus Iuſtinus
 Philoſophus dialogo aduerſus Iudæos clariffimè commonſtrat. Hinc de ijs,
 inquit, hoſtijs, quas tunc immolabatis, Deus per Malachiam vnum ex 12. lo-
 quitur: Non eſt in vobis voluntas mea, nec ſacrificia veſtra ex manibus ve-
 ſtris accipiam, &c. In omni loco odors incenſi offeruntur nomini meo,
 mundumque ſacrificium, & quæ ſeq. Quem locum interpretans Diuus Iu-
 ſtinus Martyr: De hoſtijs, inquit, quæ ipſi à nobis gentibus vbi que offerun-
 tur, id eſt, de pane Eucharitia & poculo ſimiliter Eucharitia tum prædicat,
 cū ait, à nobis nomen gloria affici, à vobis autem pollui, Eundem in ſenſum
 hæc Malachia verba de Chriſtiana Miſſæ ſacrificio & D. Auguſt. varijs in lo-
 cis interpretatur, vt de Ciuit. Dei lib. 18. cap. 35. & lib. 19. cap. 23. Sic & Eufebius
 Caſarienſis hanc prophetiam de eodem interpretatur tremendo Miſſæ ſacri-
 ficio: vbi enim illa Prophetæ verba commemorauit, *ὅμο ἕσθη ἕτρα ἑοὶ ὄδῃ*, inquit
 A lib.

Verum Ec-
cleſie Chri-
ſtiane ſacri-
ficiū eſt S.
Eucharitia.

In Eucharis-
tia manere
terrenam pa-
nis ſubſtan-
tiam negat
D. Irenæus.

Ca. XLVII.
Malachia
vaticinium
de ſacrificio
Miſſæ accipi-
endum.

Sic Irenæus
de Eucharis-
tia.

Sic D. Iuſti-
nus mar.

Sic D. Au-
guſtinus.
Sic Eufebius
Caſarienſis.

lib. i. Euāgel. demonst. capite vltimo. τῷ ἐπι πάντων θεῶ ἁποστασίῳ ἀποδοῦναι τὸ ἔθνος, καὶ σέμνον καὶ ἱεροσχεπὲς ἄμα, ἄσολον καὶ ἄσολον κατὰ τὴν καὶ ἡδὲ δαδὴ κη, τὴν καθαρὰν θύσαν: Offerimus proterea illi omnium Deo sacrificium laudis, offerimus illud dignissimum sacrosanctum, Deoque dignissimum sacrificium, offerimus nouo ritu/secundum nouum testamentum, illam mundam hostiam. Iam quod Georgius Maior hunc prophetiae sensum ex Tertulliano vafre conatur subuertere, quis non videat, quā sit nefario cum sacrilegio coniunctum? Sicuti enim Tertullianus istud Prophetiae oraculum libro aduersus Iudaeos de spiritali nouae legis interpretatur sacrificio: ita hoc generali vocabulo nostram quoque mysticā coenae Dominicae oblationem haud dubium est complexus. Et si enim illic huius incruenti sacrificij non disertè meminerit, quod praesens locus apud Iudaeos crassos & nostrorum mysteriorum rudes explicatus, haud ita postulabat: alibi tamen huius sacrificij ceu nouae legis propriij meminit disertius, quā cuiquam sano in mentem venire possit, illum loco recitato id voluisse exclusum. Disputans enim aduersus Marcionem Penticum nostrae religionis mysteriorum minimè imperitum, hanc alio ex capite tractans Malachie prophetiam, cum dixisset, In omni loco sacrificium nomini meo offertur, & sacrificium mundum, Gloriam scilicet relatio, inquit, & benedictio, & laus, & hymni. Quae omnia cum in te quoque deprehendantur, & signaculum frontium, & Ecclesiarum Sacramenta, & mundiciae sacrificiorum, debes iam erumpere, vti dicat, Spiritus creatoris tuo Christo prophetafse. Viden? Georgi, aliter Tertullianum de illo sacrificio mundo, quod toto offertur orbe, loqui cum semichristiano Marcione agentem, quā cum impijs illis Iudaeis, nostrorum Sacramentorum, quae hic enumerat, signaculi frontium, id est, Confirmationis, Sacramentorum Ecclesiae, & mundiciae sacrificiorum, id est, mundi illius sacrificij, quod sancto in aeternum mundat atque sanctificat quotidie, profusus rudibus atque nullo modo initiatis? Porro quod Tertullianus per suam habuerit, illud sacrificium mundum, quod Deo Opt. Max. vbiq; Ecclesiarum Christi offertur quotidie, mundare atque a peccatorum sordibus purgare, non modò viuos, sed & vti Catholici semper credidimus ab ipsis vsque Ecclesiae Christianae incunabulis, mortuos atque hac vita defunctos, suo inferius loco aptius demonstrabitur clarissimè.

Tertul. loco
Georgii ex
vortim.

Syllogismus
Georgii Ma
ioris contra
Missae sacrifi
cium conuinc
itur Sophi
stices.

Ex ijs, quae nunc ex Irenaeo pro incruenti sacrificij oblatione deprompsimus, omnibus serio animaduertentibus fuerit in promptu dijudicare, qualis nam sit ille Syllogismus, quem Georgius Maior post bellam istam velitationem coronidis loco attextit. Illa enim Irenaei verba, Hanc oblationem Ecclesia sola puram offert fabricatori, offerens ei cum gratiarum actione ex creatura eius, caliginoso fictitiarum nugarum fumo obscurans, ita sophisticatur: Hic iterum dicit creaturam, inquiens, offerri Deo. Filius autem Dei non est creatura: ergo in coena Dominica offerri non potest filius patri. Multa hic peccat, quae ex Sophisticis Elenchis Aristotelis prudens Lector potest deprehendere: quos si tanto animi studio perpendisset Georgius, atque illius Rhetorica, non in isthac fuisset à Sophistis seductus impietatis blasphemae barathra. Non iam agitur Georgi an filius offeratur, sed vtrum corpus humanum à filio assumptum offeratur, quod ipse prior pro nobis obtulit & offerendum docuit? Irenaeus autem vt ex creatura docet offerendas primitias: ita non eas solas, sed corpus quoque Dominicum, quod è vestigio rem appellat coelestem: quod indubiè creaturam agnoscere cogitur Georgius Maior, nisi veteres illas viderent explosas Simonis Magi, Saturnini, Basilidis, aliorumque, qui phantasticum Christi corpus somniabant, ab orco reuocare moliantur haereticos cum phanaticis nostri seculi prodigijs Memnonistis aut similibus Libertinis.

COPY
XLVIII
Dni Cypri
ani vocat, of

St hac expeditione tam praeclare in Diuum Irenaeum subuertendum gesta, exinde ad Diuum Cyprianum infelicissimum detorquendum sese accingit Georgius Maior. Hic enim cum improbis eius conatib. varijs in locis

locis obfisteret, vnum ex omnibus sibi delegit exagitandum. Sed bene habet, quod Cypriani testimonium natua verborum luce clarissimè pra alijs haud ita illustribus, suis verborum quasi nubibus ad imperitorum fraudem offundere atque obcuratum deprauare sit conatus. Posteaquam enim D. Cyprianus Epistol. 3. lib. 2. idem profus offerendum in mysterijs nostris docuisset, quod Iesus Christus Dominus & Deus noster sacrificij huius author & doctor fecit & docuit, qui sacrificium Deo patri primus obtulit, hoc idem quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem: ideoque in sacrificio, quod Christus est, non nisi Christum sequendum, idque faciendum quod Christus fecit, & quod faciendum esse mandauit: haec, inquam, vbi verbis haec ad eod perspicuis per epistolae corpus passim sparsisset, ita huius sacrificij Christiani legitime celebrandi attextit aetiology: Nam si Iesus Christus Dominus & Deus noster ipse est summus Sacerdos Dei patris, & sacrificium Deo Patri ipse primus obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem praecipit, vti ille Sacerdos vice Christi verè fungitur, qui id quod Christus fecit, imitatur. Et sacrificium verum & plenum tunc offertur in Ecclesia Deo Patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videat obtulisse. Quem in locum ita commentatur Georgius: Certum est, inquit, Cyprianum non loqui de Missis priuatis, quae illis temporibus ignota fuerunt, sed de distributione Sacramenti, & communionem populi. Atqui istud Georgi non affirmasse, sed confirmasse oportuit. Tamen si vestrum istud de priuatis Missis figmentum vobis damus, & quidem libenter, nobis certè priuata Missae quoque sunt incognitae. Apud Catholicos enim nullus est priuatus, qui priuatam celebrat Missam, sed omnino semper publicam. Quis est enim qui pro se priuatim offerat, & non pro vniuersa Catholica Christi Ecclesia publicè? Haec enim est potior Missae pars. Quod autem ad Sacramenti pertinet communionem, vti vos vestrum accipitis figmentum, nec haec tenetur rectè priuata, etiam si solus eius fiat particeps Sacerdos: quod non eius inuidia, vt calumniarunt, laicis negetur sacrificij portio, sed sua ipsorum aut negligentia, aut salutis incuria. Proinde si quis rectè secum ipse priuata Missae ineat rationem, verissimè agnosceret, vos potius priuatam agere Missam, si modo vel hoc nomen in meretur, quod vos apud agrotos agitis, imò verius historicè luditis, contra maiorum omnium consuetudinem, contra Apostolorum Traditionem, contra denique ipsam ad eod Christi Iesu Dei & Domini institutionem. Verum hac de re fati in praesentia. Nunc illud ostendamus vanissimum, quod Georgius ait, Diuum Cyprianum non de corporis Domini oblatione loqui, sed Sacramenti distributione & populi communionem. Disertè enim dicit Cyprianus, Dominum nostrum Christum summum DEI Patris Sacerdotem, & sacrificium Deo Patri, corpus videlicet atque sanguinem, ipsum obtulisse primò, & hoc fieri in sui commemorationem praecipisse. Rursum, illum demum Sacerdotem vice Christi verè fungi, qui id quod Christus fecit, imitatur. Et tertio, sacrificium verum & plenum tunc offerri Sacerdotem in Ecclesia Deo Patri, si sic incipiat offerre secundum quod ipsum Christum videt obtulisse. Quibus obsecro verbis, quidnam, Lector Christiane, minus significatur, quā quod Georgius Maior tanto cum supercilio asseuerat, de populi agi communionem? de Sacramenti illum loqui distributionem? Siccine nos omnes Georgi habes stipites & caudices, bardos & saxeos, vt arum praecaudice non discernamus? vt lucem clarissimè a tenebris tuis stolidissimè offusis non distinguamus? vt offerri & distribui non inter nos scamus? Isthaec tuis discipulis ad vestra noua dogmata obstupefactis, atque illo horribili vertiginis & compunctionis spiritu, quia charitatem veritatis abiecerunt, miserabiliter percussis digna sunt commenta: quae quod illis iuratis vestris mancipijs placita, atque velut illud *αὐτὸς ἔπα*, ipse dixit, Pythagorae citra cunctationem aut ambiguitatem suscepta videatis, hinc effere scitis miscelli, alijs hominibus vobis non iuratis & oculos, & mentes esse oblit.

Primatum
Missam
gentem
Ca
ludicia
sem
per
ignom
Sulla
est
Ca
stibus
Miss
la
priuata
sed
omni
pa
lica

ferre & se
crificare, à
Georgio Ma
iore improbd
ad distribu
tionem detor
quet.
D. Cypriani
locus à Geor.
Maioris ve
ratione libe
ratur
D. Cypria
nus luculen
tissimè asse
rit corpus
Domini in
Missae oblatio
nem ex Chri
sti praecipo.
Hoc ipsum à
nobis Deo of
ferendum,
quod Chri
stus obtulit,
& offerri
deum manda
uit.
Sacerdos ille
Christi vice
verè fungit
ur, qui Chri
sti oblationem
Deo offert.
Georg. Cypri
ani verba de
oblatione
Deo facta
diffuset
ad populi di
tributionem
Lutherani
priuatam ac
genti Missam
apud suos a
grotos.
D. Cypria
num loqui de
corporis Do
mini oblatio
nem, non de
populi com
munionem vi
Maior eius
verba depra
uat.

Torqueat Georgius Maior clarissima Cypriani offerendi Deo Patri verba ad distributionem & communionem populi.

Georgij nebulas clarissima Cypriani verba dispellat.

Offerre preces et gratiarum actionem non est offerre quod Christus in cœna obtulit. Christus in cœna se ipsum Deo obtulit. Sanguinem suum Christum obtulit Deo in cœna.

Transitio ad Iamnam atque blasphemiam à Valentino Vano in Missam enomi-
tos.

Sed manifestissima clarissimorum Cypriani verborum lux cum non posset tibi vel oculos studiosè claudenti non affulgere, consilio prorsus nebulonibus digno ea conabar obiecta imprudenti Lectori quasi nebula obfuscare: Quod addit Cyprianus, inquis, Et sacrificium verum & plenum tunc offerri in Ecclesia DEO Patri, si sic incipit offerre, secundum quod ipsum Christum videat obtulisse, non intelligatur Sacerdos solus stans ad aram, & offerens DEO Patri filium suum: sed distribuens populo corpus & sanguinem Christi, & ut dictum est, preces & gratiarum actiones pro vnico Christi sacrificio offerens DEO Patri. Atqui istos tuæ obfuscationis nebulosæ fumos Georgi, perspicua Cypriani verba Solis luce clariora nullo negotio dispellunt. An non illæ voces, sacrificium Deo Patri, corpus suum & sanguinem ipse primus obtulit, & hoc fieri præcepit: & rursus, tunc sacrificium plenum offert Deo patri, si sic incipit offerre, secundum quod ipsum Christum videt obtulisse, disertissimè loquuntur, Sacerdotes solos ad aram stantes vice Christi offerre Deo patri corpus Dominicum? Preces & gratiarum actiones pro vnico Christi sacrificio vis illos offerre Deo Patri, sed vbi istud Cypriani verbis abs te recitatis vsquam vel datur intelligi? Vbi istius rei suspicio vel leuissima? Quanquam non inficiemur hæc oblationes etiam Deo Patri offerendas: sed nos vobiscum istis solis contenti esse non possumus, quod Christus non solum Deo Patri seipse primus obtulit, sed & hoc fieri (si tuo testi Cypriano ipse credis) in sui commemorationem præcepit. Quare illud tuum corollarium, Hoc enim sic est offerre, sicuti Christus in cœna obtulit, nam in cœna non obtulit se Deo Patri, gemino est vanitatis tuæ limo defœdatur. Reclamat enim Cyprianus hoc esse offerre Deo Patri hoc loco, puta preces, quod ais, & gratiarum actiones, sicuti Christus in cœna obtulit: cum disertè Christum doceat semel atque iterum hoc idem obtulisse, quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum, inquit, corpus & sanguinem. Rursum, qua in parte conuenimus, calicem mixtum fuisse quem Dominus obtulit, & vinum fuisse, quod sanguinem suum dixit, vnde apparet, sanguinem Christi non offerri, si desit vinum calici, & quæ sequuntur. An te igitur non istius pudeat vanitatis: nam in cœna, inquis, non obtulit sese Deo Patri? Sed istud in præsentia suscipis aliorum testimonijs confirmare super sedeo, quod superius ex Oecumenio, Photio, Theophylacto, alijsque sit demonstratum, contentus te hinc vno tuo ipsius teste Cypriano iacere iugulatum.

Huiusmodi artibus, pernerfionibus scilicet ac detorsionibus, pèrgit Georgius Maior tremendum illud oblationis incurtæ sacrificium cruento, imò canino verius ore dilaniare, ac verè, vti habet libri inscriptio, prophana-rc, pro eo atque Antichristi Apollolum decet. Sed quia alia, quæ ad rem præsentem attinent, nec paucis verbis possunt perfringi, & haud magno possunt negotio refelli, si hæc quæ aduersus illum diximus, probè fuerint cognita atque perspecta, omisso isthoc Missæ prophanatore Antichristiano, ad spectandam Missæ tragœdiam obiter Christiane Lectori, priusquam ad sacrificium descendamus propitiatorium statuendum, transeamus, quam nuper Valentinus Vannius vanissimè exhibuit orbi non tam legendam, quam irridendam, aut vt Christianè dicam, lugendam verius, & toto piarum lacrymarum fonte deflendam: si quid fortè apud Deum Optimum Patrem fratrum pro fratribus nunc deploratiff. piæ profuerint lachrymæ, sanctæque vota ac suspiria æstuantia que impiam illistandem inueniant locum. Ita enim irreligiôsè, impiè atque prorsus Iudaicè, aut verius Turcicè, de hisce mysterijs vel archangelo cuiusque tremendis nunc tempestatis loquuntur isti bis miserandi, vt hodie maximè, si vnquam aliàs, iure cum D. Irenæo sit pijs ad vnum omnibus exclaimandum, *ὦ καλὸ θεὸς, εἰς θεοὺς με κάρους τετρακτὰς, ἵνα τῶτων ἀποχωμαί*: O Deus bone, in quæ nam tempora me seruasti, vt isthæc sustineam?

Is

Sigitur plusquam histrionicè Missam lusurus, vt lepidas suis spectatoribus daret fabulas, in scenam progressus in tres eam distribuit partes: Vna, inquit, res habet bonas & pias: Altera impias: Tertia adiaphoras atque medias, vt vocat. Sed quàm furore planè fanatico percitus istum ludum sic aggressus, vel ex eo animum seriò aduertentibus fiat manifestissimū, quòd in hac ipsa Missæ partitione, homo sui immemor (nisi fortè, quod existimo, ipsa rei veritate compulsus) rem eandem iudicat bonam & malam, piam & impiam. Rursus eandem impiam & indifferentem, siue mediam. Sic enim orationem illam, Agnus Dei, in primo collocat Missæ partium ordine, qui res habet, quæ, inquit, planè sunt piæ, & natura sua nunquam malæ esse possunt. Porro secundum ordinem, qui res habet impias, & ab idololatris excogitatas, exemplis illustrans, adorationem Eucharistiæ assignat. An qui Christum Dei agnum orat, vt nobis misceretur, non adorat? Qui eundem rogat vt nobis pacem donet, non adorat? Quid enim aliud à Deo Maximo adorantes petimus? A quò nam alio, quàm ab vno Deo supplices veniam rogamus, & pacem illam, quæ per Christum facta est, & quotidie apud Patrem sit, rogamus atque obsecramus? Hæc si ab agno illo Dei Christo Iesu nobis in Sacramento præsentè rectè, vt i affirmas, petimus, & piè, vt ipse fateris, in Misæ oramus, cur non etiam rectè & piè illum adoramus? Haud enim aliud est adorare, quàm quem Deum Fide agnoscas, mente venerari, precibus colere, corporis gestu honorare: quod cum in oratiuncula, tuo isto iudicio probata, Agnus Dei, fiat apertissimè, necessariò conficitur, Adorationem in Missa non esse impiam, nec ab ipsis quos dicis, idololatris excogitatam. Ipsam enim veræ religionis naturam sequitur indiuulsè, sicuti parentem foetus. Vnde hodie quoque, ait Ambrosius loco dudum commemorato, Christi carnem in mysterijs adoramus, quàm & Apostoli in Christo adorauerunt: & adoramus, ait August. vt non solum non peccemus adorando, sed ne peccemus non adorando: quem admodum superius dictum est copiosius.

Vide supra de eleuatio ne. cap. 45.

Vide hominis uocantur ino & si oblatione percium.

Hæc argumta postfero ritum loci requirere. Iam malui.

CAPITULUM XLXIX. *Missæ contra iudicium Valentinianum, nisi defenditur.* *Tres Missæ partes Vannio.* *Iudicium suū de Missæ Vannio sub ipse subiuenit asy stas.* *Adorationē Christi in Eucharistiā Vannio probat.* *Qui Christum orat ut sui miseretur, haud dubiò adorat.*

Aliud Vannio. *Missæ partes Vannio & indifferentes.*

Epistola Vannio. *Epistola Vannio.*

Rursum cum primum Missæ partium ordinem earum rerum definias, quæ planè sunt piæ, & quæ natura sua, inquis, nunquam malæ esse possunt, in huius tertiam parte, Agnus Dei, annumeres, quod apertissima est adoratio, quò nam pacto tibi cum veritate constare potest, quòd in secundo Missæ partium ordine, qui earum est rerum quæ natura sua, inquis, nunquam bonæ fieri possunt, Adorationem recenses? Hæc enim tuo ipsius iudicio planè bona est, & natura sua nunquam potest fieri mala. Quippe quæ sit exemplum tertie partis primi Missæ partium ordinis sub Agnus Dei nomine annumerata. Eiusdem est inconstantia, quod Eucharistiæ ostentationem, vt appellas, in secundum Missæ partium redigis ordinem, quasi impiam & quæ natura sua nunquam bona fieri possit. In tertio deinde ordine, qui eas continet Missæ partes, quæ natura sua, inquis, neque bonæ neque malæ sunt, sed mediò quodam loco haberi possunt, adeoque *ἀδιάφορα*, hoc est, mediæ seu indifferentes vocantur cæremonie, inter eius exempla, post corporis gestus & theatricos atque scenicos, vt tibi appellare libuit, mores, è vestigio adieicisti Sacramenti eleuationē. An non eleuatio Sacramenti indubia est ostentatio? An Christianorum quisquā adèd absurdus est, qui eleuationem Sacramenti inficietur ad populi fieri ostentationem? Proinde si ostentatio, vt i ais, impia est, & quæ natura sua nunquam potest fieri bona, non potest eleuatio eius species nisi cum infania haberi *ἀδιάφορα*, atque media. Ediuerfo, si eleuatio inter verè *ἀδιάφορα* Missæ partes abste rectè est collocata, nō potest nisi nefario cum sacrilegio illa Sacramenti ostentatio inter impias, vt vocas, Missæ partes connumerari. Verùm isthæc delira hominis phanatici præludia omittentes, ad ipsam tragœdiæ profiscamur Epitafin: vbi posteaquàm Vannius vanissimis imprudentium hominum captiunculis, vt i supra suis in locis ostendimus, astruere effect conatus, non esse in Missa nostra, quæ priuatam vocat, verum Dominici corporis Sacramentum: & transsubstantiationem, quasi nouam, inauditam, & A 3 mon.

monstroriam futiliter non minus quam impiè exagitasset, ad particulam Missæ ut ait, omnium impijssimam, quæ est de sacrificio propitiatorio & commemoratiuo, abolendam sese accingit: sed quid mereatur præmij apud æquos rerumque peritos censors, an spectatorum applausum, an verò explosum, ex argumentorum pondere, quibus fretus istam histriam saltat fabulam, te obsecro Lector Christiane, æquus cognoscas, bonusque censeas.

Missam esse sacrificium propitiatorium

Vannius Catholicos sine vitios, videlicet constituit minima.

Quò igitur Catholicis altiore validius infligeret plagam, simulat hypocrita (sic enim scenici fabularum actores etiam appellantur) Catholicos aduersariorum telis & conterritos & prostratos Missæ sacrificium negare propitiatorium, sed nunc tantum affirmare commemoratiuum. Nostras itaque pro sua fabulæ decoro suscipiens partes, ut vulgi fabulam faceret Catholicos, Missam probat esse sacrificium propitiatorium, ex Suffraganei nouum sacrificium consecratis verbis, Canonis nostri sententiolis: & ne veterum testimonijs cuiquam videamur destituti, obsecrum recitat Thomæ Aquinatis opusculum de venerabili Sacramento altaris, Gabrielem Bielum, Innocentiū tertium, librosque Summistarum & Sententiariorum: quos ut haudquaquam nos rejicimus, sed veneramur propter consensum & orthodoxiam: ita haudquaquam primas hac in controuersia damus, sed multò clarioribus, ipsidemque vetustissimis scriptoribus supra recitatis.

Rationes Vannij contra propitiatorium. Missæ sacrificium consuetudine est: verum Domini corpus in Missa quædam actus priuata. Vannius suis vanissimis se iugulat verbis. Sacramenti veritate non tollit quod vnus & non plures accedunt ad communionem. Missa Catholica semper habet Eucharistie communionem.

Altera Vannij ratio vanissima.

Mortis Domini annunciationem oportet in se esse claram voce fieri. Variant Latini à Grecis in pronuntiatione sacrificii.

Veniant nunc in medium Valentini ratiunculæ, quibus sacrificiū nostrum propitiatorium lacertis tam pugnacibus, faucibusque anhelis conatur euertere: Magnum est discrimen, inquit, & differentia inter sacrificium crucis, & quod vocant altaris, tam in substantia, quam in effectu: tam in genere, & quam in specie. Suprà enim demonstraui, in Missa quam dicunt Aduersarij priuata, non verum Sacramentum corporis & sanguinis Christi contineri. Quare non est idem substantia cum sacrificio crucis, multò minus est similitudinem effectuum operatiuum. Quàm istud non demonstraui, sed Paralogicis planè Sophisticis hominibus imperitis suadere sis conatus, res ipsa iudicio expensa loquetur. Cùm enim Sacramentum faciat verbum accedens cum intentione Christi, uti rectè doces, ad elementum, quoniam obsecro pacto Sacramenti tollit veritatem, veramque Dominicæ corporis præsentiam, si fratres ad eius communionem sua siue incuria, siue negligentia nõ accedant? An te frustra sacris putes operatum, si non aliquot hominum centuriæ ad tuam cœnã confluant, sed vnus modò atque alter? An non in Confessione tua Virtemberg. profiteris ad rectam Eucharistie actionem sufficere, si vnus eius cum ministro fiat particeps? Iam nulla apud nos fit huius sacrificij actio, quin eidem semper sit coniuncta communicatio: quæ etsi plerumque non habeat multorum participationem, est tamen semper cum participatione coniuncta. Quemadmodum œconomus verè est œconomus, qui interdum sibi vnã cum alijs expensu alimenta depromit, interdum alijs aut non famentibus, aut non accedentibus, sibi soli quod edat promittit. Sicuti ergo cum Chrystostomo raram populi Catholici deploramus communionem: ita dum his luctuosiss. temporibus nemo accedit conuiuia, soli fruimur cœlestibus Sacramentorum epulis.

Vide Chrystostomum ad Eph. 1. et ad Heb. 10. et Hom. 17. Erassa habetur quasi ista oblatio frangit. Sic enim ad alterum nemo est qui particeps.

rum communio, & publica passionis annuntiatio, cùm extra Sacramenti naturam sint collocata siue accesserint, siue abfuerint, nihil quicquam in Sacramenti natura aut immutant, aut variant. Ea propter in Missa Catholicorum Dominici corporis Sacramentum. Quod cùm ita se habeat, idem est prorsus Missæ sacrificium substantia, re, atque natura cum sacrificio crucis. Quare de sacrificij huius effectus eadem sint, & similia, nec nunc tempus est vt differamus. Ex clarissimis vetustissimorum Patrum Athanasij, Cypriani, Ambrosij, Augustini, &c. testimonijs infra aptius commemorandis demonstrabitur quotidianam incruenti sacrificij oblationem, cùm eadem sit illi, quæ in cruce immolata est, valere pijs ad delenda peccata. Verùm quoniam modo delect, & vtrum æquè deleat, nec ne, præsens disputatio non efflagitat, vt fusiori oratione hic persequamur. Controuersia enim status est, an sacrificium nostrum altaris sit propitiatorium? quod nos perpetuè nostrorum Maiorum Traditioni luculenta Scriptura diuina, & locupletissimis clariss. Scriptorum testimonijs confirmata in hærentes affirmamus: contra, tu renuis. Sed vt nobis citra Scripturæ sacræ, aut scriptorum sacrorum aperta testimonia de nullo fidem haberi volumus in hisce controuersijs, quarum quidem diiudicatio humanum excedit captum: ita nec tibi quidquam assentimur, quod nõ sit rationibus saltem solidis subnixum (vt & hoc tibi demus) nec Scripturæ testimonijs, aut veterum Patrum sententijs suffulturn.

Vide panopliam in inferius ubi hoc capitulum est ostensum.

Negas itaque Missam esse sacrificium propitiatorium: sed causa quæ permotus id negas, quantum isthuc adferat momenti, nobis est librandam. E quidem Dominus noster, inquis, Iesus Christus in nouissima cœna non obtulit corpus & sanguinem suum Deo Patri, sed panem & vino dedit ea discipulis suis ad comedendum & bibendum. Vtinam Valentinè istud tam validè obfirmas solidæ confirmationis vallo, atque fortiter, imò futiliter affirmas. Quàm verò istud vanum sit, docent disertissimè clarissimi Christiana- rum rerum Scriptores, D. Cyprianus, Irenæus, Theophylactus, Phorius, & Oecumenius: quorum primus tibi nõ potuit esse ignotus, nempe eius epistolam, vbi hoc clariss. verbis expressit, aduersum nos in aciem producere tibi placuit. Semel igitur atque iterum, Christum in cœna hoc idem obtulisse, ait Epistola 3. lib. 2. quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem. Reliquos hic non repetimus supra suis in locis recitatos.

Vide supra cap. 39.

Vide inferius cap. 53.

Quod in super adfers pro euincenda nostri sacrificij ab illo crucis sacrificio diuersitate, nihil quidquam ad rem istam statuendam habet roboris: Deinde non iubet, inquis, vt discipuli hoc faciant sacrificium pro viujs aut defunctis, sed in eius commemoratiuem: ergo non est similitudinem actionum & cum sacrificio crucis. Imò mi Vanni, quia iubet in sui vt faciant commemorationem, iubet quoque vt hoc ipsum, quod ipse fecit, faciant pro peccatis delendis, sicuti ipse prior suum corpus obtulerat, testibus Irenæo, Cypria. alijque iam iam commemoratis. Porro peccata sunt & viujs & mortuis delenda, quòd inferius erit pertractandum fusius, quando sacrificium pro defunctis erit iuxta Catholicam doctrinam stabiliendum. Quòd itaq; Christus dicens Apostolis, Hoc facite in mei commemorationem, iusserit suum corpus in sacrificio offerri, ex manifestissimis clarissimorum veterum testimonio sententij cap. 46. commemoratis factum est veritatem videre volentibus Solis lucem clarius. Hic iam Vannius vanis suis euacuatis argumentorum vannis ad inanes refugit circumstantiarum loculos, inde sibi præsidium nimis quam futilè petiturus: Sacrificium crucis, inquit, obtulit patri filius ipse Dei, iustus ac magnus: Sacrificium autem altaris offert sacrificulus, quod genus hominum magna ex parte est immundissimum. Rursus à modo sacrificandi: Crucis sacrificium fuit cruentum, sed altaris sit modo incruento. Cùm igitur in Missa non sit effusio sanguinis, sicut in cruce, manifestum est, quòd sacrificium altaris nõ impetret peccatorum remissionem. Similiter à tempore & numero: Christus

Sacramentum non efficit communionem, sed consecratio. Sacrificium Missæ demonstratur idem cum illo crucis, nisi à propitiatorium.

Ratio Vannij contra propitiarium. Missæ sacrificium substantia.

Altera Vannij ratiuncula vanissima.

Alia Vannij captiuulo renuissimum, quod vbetoricando ex locis vanissimis.

Christus semel tantum sacrificauit corpus suum & sanguinem: sacrificuli subinde repetunt sua sacrificia. Diuersum igitur planè est Sacramentum altaris à sacrificio crucis. Miror equidem Vannium non suæ pudere vanitatis, quòd in re tam graui leuibus aded, non dico rhetoricari, sed ludere uoluerit ratiunculis. Si namque personarum in Sacramenti administratione ratio nobis est ineunda, mundi sint, an immundi sacrifici: nec baptismi sanè, cum à Christo mundo Dei filio, tum à Iuda immundo Apostolo collati eadem fuerit actio & efficacia. Quod quantum à Donatismo abhorreat, uiderit Vannius Simi-

Pauli locum Vannius im-
petiit tot
que comit
Missam. qui
de sanguinis
effusione in
lege Mosai-
ca loquitur
aperit.

Vnum est vo-
tum per orbè
sacrificiū.
hinc vni
aque eadem
cum Christi
sacrificio.

Alius sacri-
fici effectus.
alium Sacra-
menti.

Bellum Van-
ni spectacu-
lum ad Pa-
trium estimo
nia refugian-
ti.

Vannius à
suo uesse Cy-
priano sacri-
legij conui-
ctus atq; Cor-
legis damna-
us.
Padenda in
emisa atque
ignauia Lu-
theranorum
in recitandis
ueterum Pa-
tri semel.

liter nec sacrificandi modus sacrificij arguit diuersitatem, cum & in baptismo sine sanguinis Christi effusione indubia fiat peccatorum remissio. Quod itaque ex Paulo huc detorques, Absque sanguinis effusione nō fit remissio, quis istam non doleat hallucinationem imperitissimam, qua aut ipse turpiter falleris, aut alios fraudulenter fallere niteris? Hæc ergo pericope suo, unde diuulsa est, capitulo vindicata, luce meridiana manifestius, nihil sese ad Christi legem, aut Missæ sacrificium pertinere pronunciat: sed ad vnam illam legem, Mosaicam. Etiam tabernaculum, inquit Diuus Paulus Hebr. nono, & omnia, vasa ministerij, sanguine similiter asperit, & omnia penè in sanguine secundum legem mundantur, & sine sanguinis effusione non fit remissio. Equod tandem hinc Vanni de Missæ sacrificio argumentum? Iam quod de tempore & numero sacrificiorum argutatur, quàm planè nihil habet virium? quàm vanissimo ingenio dignissimum? Nos quidem non agnoscimus sacrificia, sed vnicum Christi sacrificium, quod idem planè ipsum & Christus ipse obtulit, & vniuersa item hodie offert Ecclesia. Sicuti igitur Christus non obtulit multa sacrificia, quia suum idem corpus in ara crucis obtulit, & in cœna: ita nec Sacerdotes à Christo secundum ordinem Melchisedech creati non multa offerunt sacrificia, sed vnam prorsus, eandemque corporis Christi hostiam.

Ad hæc quod coronidis loco attextuit, in sumptione cœnæ Dominicæ atque altaris sacrificio eundem debere esse effectum, quia idem utrobique est Domini corpus, nemini dubium fieri potest, quin ex dissimulata sacrificij & Sacramenti distinctione Vannius sibi peperit: quòd in eruenda argumentorum tantum non vanissimorum copia haberetur apud suos acutior. Idem itaque Christi corpus sumentibus prodest, & ut sacrificium ad peccata delenda, & ut Sacramentum, ut in Christo viuamus ac maneamus, & ille in nobis, iuxta eius promissionem: Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.

Vanis istis defunctis argutationibus Vannius, Patres hac de re iubet audiamus, sed risum contine quisquis es huius fabulæ à Vannio histrione saltatæ spectator: Camelum enim videbis saltantem. Cyprianum dudum à nobis commemoratum ex eadem epistola ad suam rem statuendam protrahit relictantem, suisque ipsum verbis iugulantem: Passio Domini sacrificium est, inquit, quod offerimus, nihil aliud quàm quod ille fecit, facere debemus. O improbam fallendi libidinem. Ter quater Cyprianus disertè annotat hac epistola nos idem facere, hoc est, offerre debere, quod Christus in cœna facere, hoc est offerre iussit, videlicet corpus & sanguinem suum. Audet nihilominus iste pro suo Evangelico spiritu Cyprianum contra corporis Christi sacrificium adferre. Sed ut demus, Vannium totam hanc prolixam epistolam nō perlegisse, aut perfunctoriè percussisse, certè quod citat capitulum nō potuit belle aded, imò sacrilegè mutilatum, quasi à se stare, adferre, nisi periodum totam, in qua inclusum est, legisset atque relegisset. Sed fieri potest, ut ista emblemata ex symmistarum alicuius rapitodij bona isthac fide Evangelicis dignissima huc transfuderit, suos ad fontes nequaquam reuocata, quòd molestijs superfedentes, sed alienis oculis videntes, atque ideo oberrantes, & in errorem mittentes, haud grauatim faciunt, etiam non infimi apud eos nominis. Nos igitur totam Cypriani sententiam de ipso fonte illibatam haurientes, pro nobis

bis pronunciare affirmamus. Et quia passionis eius mentionem, inquit, in sacrificijs omnibus facimus (Passio est enim Domini sacrificium quod offerimus) nihil aliud quàm quod ille fecit facere debemus.

Locus Cypri-
ani illibatus
Vannium re-
ferat.

Rursus aliquot verbis insertis: Nobis, inquit, non poterit ignosci, qui nunc à Domino admoniti & instructi sumus, ut calicè Dominicum vino mixtum secundum quòd Dominus obtulit offeramus. Istud antè explanauit disertius. Cum enim dixisset, Christum hoc idem obtulisse, quod Melchisedech, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem, post subtexit: Vtiq; ille Sacerdos vice Christi verè fungitur, qui id quod Christus fecit, imitatur: & sacrificium verum & plenum tunc offert in Ecclesia Deo Patri, si sic incipiat offerre, secundum quòd ipsum Christum videt obrulisse.

Iam quod ex Chrysostomo citat, ita solidè Catholicam obfirmat doctrinam, ut Vannius sui oblitus se suo infœlix iugulet gladio: Per singulos, inquit Chryso-
st. Homil. 17. ad Heb. dies offerimus quidem, sed recordationè facientes mortis eius. Et vna est hæc hostia, non multe. Euigila tandem, mi Vanni. Audin' per singulos dies nos offerre? Corpus igitur Domini nobis est, teste per te adducto approbante, sacrificium quotidianum. Sed illud quod addidit, Et vna est hæc hostia, non multæ, prorsus te tua facit cadere causa: quia enim sacrificiū in cruce, & quotidie oblatū vna est hostia, non multæ, idem est planè nostrum Missæ sacrificiū cum illo cruento in cruce immolato. Altero similiter Chrysostomi loco ut se ipse læthaliter sauciat Vannius, ita nostrum propitiatorij sacrificiū firmat validius: Hoc quod nos facimus, ait idem, in cōmemorationem quidè fit eius quod factum est: Hoc enim, inquit, facite in mei cōmemorationem. Nō aliud sacrificium, sicut Pontifex, sed id ipsum semper facimus: magis aut sacrificij recordationem operamur. Audin' illud non aliud sacrificium sicut Pontifex (Mosaicum intellige ex D. Pauli antithesi) sed id ipsum semper facimus? Illo ergo Christi præcepto, Hoc facite, facere iubemur, si Chrysostomo tuo testi credis, quod à Domino factum est, idque in eius cōmemorationem: ut què admodum ipse suū obtulit Deo Patri corpus in sacrificiū propitiatorij, sic & nos eodem planè modo ad Melchisedech ordinem creati Sacerdotes, offeramus id ipsum à Christo immolatum sacrificiū. Post hæc Augustinū cōtra nos in aciem producens Vannius, miserandum in modū se ipse conficit infœlix. Quid enim illis Augustini verbis libro 20. cap. 18. cōtra Faustū, Christiani peracti eiusdem sacrificij (quod Christus obtulit) memoriam celebrant sacrosancta oblatione, & participatione corporis & sanguinis Christi: Quid, inquam, his Augustini verbis dicatur aut contra Valentinū valentius, aut pro nobis?

Vna est ho-
stia quæ quo-
tidie offeri-
mus cum illa
in cruce obla-
ta.

Alter Chry-
st. locus
Vannium
enerit.

D. August. à
Vannio cita-
tus pro nobis
facit.

videntius? Disertè corporis Domini sacrificium à Sacramèto discernit: Oblatione, inquiens, & participatione memoriam celebrant Christiani eiusdem sacrificij à Christo peracti. Offertur itaque à Christianis idem sacrificiū, quod Christus Dominus pridem obtulit, & participatur. Proinde Catholicum Missæ sacrificium ex hisce Augustini verbis non demonstratur aliud à crucis sacrificio, quod volebat Vannius, sed id ipsum omninò idem.

Tribus hisce Cypriani, Chrysostomi, atq; Augustini testimonijs, non tã sibi quàm nobis allatis, expugnati sacrificij propitiatorij victoriam sibi gratulatus Vannius, idem testantur, ait in triumphali suo quasi curru vectus ouās, & alij patres. Sanè idem nobis testantur, si eorū verba iusta veræ sententiæ libra ponderata rectè intelligantur, sicuti superius ostendimus, Missam nostram idem prorsus habere sacrificium propitiatorij, eandemque hostiam, quæ Christus pro peccatis obtulit propitiatoriam. Quare cœna Dominica ritè iuxta Christi institutum celebrata non habet tantum illius sacrificij cōmemorationem, sed in primis etiam eiusdem oblationem. Hoc enim illa disertissima Augustini verba explicatissimè ostendunt, Unde iam Christiani, inquit loco contra Faustum iam iam citato, peracti eiusdem sacrificij memoriam celebrant sacrosancta oblatione, & participatione corporis & sanguinis Christi.

Vannus Van-
nij sine victo-
ria triumphans.

Verum ne quid Vannio ad solidam deesset victoriam, quempiam sibi per an-

Fravulena veterum Patrum subiectio Vannio inter cep. a. Veteres PP. facit Vannium quoniam re M. B. A. off. sacrificium propitiatorum

Fravulter ait Vannius August. off. Dionysij. quoniam quodammodo pagitum Aug. in predicatione sacrificij pro mortuis efficaciam sequitur off. Catholicam Apostolicam Ecclesiam Veteres Patres off. ait Vannius quod Missam dicitur sacrificium propitiatorum. O linguam SS. PP. vi valentior.

Missam nunc Vannio est Dei cultus.

Patres ubi Catholica consentiant Ecclesie nihil humani passos.

Vannij off. stiaon.

antiphonam inducit de scena scissitantem, ut quid sancti Patres Missam, seu coenam, aliquis dixerit, subinde vocant sacrificium & oblationem, quae offertur pro peccatis viuorum & mortuorum, si non est propitiatorium pro viuis aut defunctis applicabile? Vt enim reliquos Patres praetercam, certe omnium vetustissimus Dionysius in Ecclesiastica Hierarchia, sub sacrificio mentionem facit mortuorum. Et hunc secutus D. Augustinus dicit etiam mortuorum animas releuari sacrificio mediatoris, vt Ench. ad Laur. & de cura pro mortuis. Sed & D. Cyprianus ac Gregorum Canon, non solum pro viuus & defunctis sacrificant, verum etiam pro Patriarchis, Prophetis, & Martyribus, &c. Cuius dissolutionem priusquam Lector candide, subijciamus hoc te velim praenotitum, vt istam in D. Augustinum calumniam animo tibi annores, quod Dionysium illum, quem nos ait dicere Areopagitam, August. sit secutus nostrum Missae sacrificium, appellans subinde propitiatorium, ait, quod nos plerumque semper interpretamur: Docet enim Augustinus varijs in locis, non se vnus Dionysij, aut alterius, atque tertij, secutum esse doctrinam in praedicanda Christiani sacrificij saluberrima efficacia, sed vniuersum per orbem Catholicam Christi Ecclesiam: quemadmodum videre est manifestissimè loco hic à Vannio recitato, & Ser. 32. de verbis Apostoli. Sed iam illius responsionem audiamus: Tametsi S. Patres, inquit, in hoc & in quibusdam alijs locis humani quid sunt passi, ac super fundamentum, quod est Christus Iesus aliquando aedificauerint non aurum, argentum, ac lapides pretiosos, sed lignum, foenum, stipulam (Nam mysterium iniquitatis vim suam exercere coepit etiam tempore Apostolorum 2. Thess. 2.) tamen quia Missa priuata ab Apostolorum temporibus serè vsque ad Gregorium Magnum Patribus prorsus fuit ignota, sed habebant tantum Missas publicas, candidè & secundam analogiam fidei tales ipsorum loquutiones sunt interpretandae. Quod vt faciat citra vllam fraudis suspicionem, sacrificij nomen latissimè patens in tria contrahit significata: Primum, vt generaliter sacrum cultum, aut bonum opus diuinitus praecceptum significet: Secundò, vt sacrificij memoriam, Exod. 12. Aliquoties pro opere quod proponitur seu offertur Deo, vt merito & dignitate eius mitigetur ira Dei, & expientur peccata hominum tam viuorum, quam mortuorum. Actuale quidem sacrificium proprie fuit illud, quod filius Dei semel peregit corpore & sanguine suo in cruce.

Quibus ita bellè confectis hanc verborum sententiam subtexuit: Cum itaque sancti Patres, inquit, Missam publicam seu coenam Dominicam vocant sacrificium, seu oblationem, intelligi debent iuxta sententiam scripturae & voluntatem ipsorum, videlicet quod sit sacer & Deo gratus cultus, & commemoratio vnici illius sacrificij in cruce semel oblatis, & non sacrificium ipsum, sicut cernere licet in ipsorum testimonijs. Quorsum illud prooemium, Patres sanctos hic aliquid esse humani passos, praesulerit Vannius, nemini est obscurum, qui istorum hominum, qui nihil humani abs se alienum putant, ingenia probe habet spectata. Nos quidem sanctos Patres à communi omnium sorte nolumus exemptos, qui seipsi erroribus atque hallucinationibus ingenuè agnoscunt obnoxios: Sed hoc in loco, vbi tam concors vniuersorum est sententia Catholica congruens doctrinae, super fundamentum eos negamus stipulam aedificasse, lignum, & foenum, vti blasphematur Vannius.

Quid si tuis ipse verbis fidem habes Vanni, isthaec Patrum testimonia, quae Missam loquuntur sacrificium, iuxta ipsorum, inquis, voluntatem gratum Deo cultum testatur, & commemorationem vnici illius sacrificij in cruce semel oblatis: si, inquam, istud verum est, vti affirmas, quid hoc in loco patitur humani? An non hoc iuxta scripturarum sit consuetudinè, quemadmodum ipse docet? S. Patres igitur aut rectè Missam appellant sacrificium, & nihil humani hic patiuntur, vti calumniaris aut non rectè, & falsum est, quod tu iuxta ipsorum (inquis) voluntatem de commemoratione illius vnici sacrificij, aut de sacro cultu interpretaris. Si enim de hoc sacrificij genere sunt loquuti, quod ipse docet existere iuxta scri-

scripturae sententiam, quoniam obsecro pacto eos humani non vereris erroris insimulare: Sed vt istam tuorum verborum inconstantiam tibi, Vanni vaniss. donemus, illud quod de Missa priuata ais, fuisse ab Apostolorum temporibus cam prorsus ignotam Patribus serè vsque ad Gregorium, nos perlibenter concedimus: quippe quae & nobis iuxta rei veritatè hodie ignota est. Nulla enim Missa priuata à Catholicis aut agitur aut agnoscitur, sed omnis publica: quippe quae publico vniuersae Catholicae Christi Ecclesiae nomine peragitur, offertur atque perficitur. Iam quod ad vnus pertinet communionem, non potest hoc priuata facere Missam, quod illius communio non excludat alios, quod si sua ipsi aut negligentia, aut salutis incuria abstinere, nihil sacrificij publici naturam variat. An priuatum credas, quod omnibus publicè propositum ab vno duntaxat, alijs aut non concurrentibus, aut non sumetibus participatur? Sed superius ex vestra Confessione Vviterbergenfium demonstrauimus, si scire ad Eucharistiae actionem, si vnus saltem accedat cum ministro. Verum hac de re suo inferius loco copiosius.

Porro illud quod ais, S. Patres Missam appellasse sacrificium gratum Deo cultum, aut sacrificij crucis commemorationem, & non sacrificium ipsum, sicut cernere licet in ipsis testimonijs Patrum, quam est impudentissima plenissimum vanitate? Quot quorsò vannis Vanni vanitatem istam te posse credis euannare? Sed omnibus oculos vos perstringere istis verborum praestigijs existimatis credo. Si cui igitur oculorum acies est vel hebetata maximè, is huiusce rei sibi per me licet arbitrium sumat.

August. enim praeterquam locis alijs supra dudum commemoratis, loco hic à Vannio recitato id planè docet: Christiani, inquit, peracti eiusdem sacrificij quod Christus obtulit memoriam celebrant, sacrosancta oblatione & participatione corporis & sanguinis Christi. Vident hic sacrosanctam eiusdem sacrificij oblationem? Iam quid commemorem alibi Augustinum docere ex professo, quotidianum altaris sacrificium esse mortuis propitiatorium? Vt Ench. cap. 110. & ad Dulcit. quaest. 4. Dinus Arhanasius quoque Missae sacrificium verè nominis demonstrat sacrificium aurea illa oratione in defunctos habita: Per singulos dies offerimus quidem, inquit, sed recordatione facientes mortis eius. Et vna est haec hostia, & non multae. Quod autem ipsum Missae sacrificium crediderit atque docuerit adesse, esse veri nominis sacrificium, quod in illius hostiae cruenta commemorationem oblatum proficit ad placandum Deum atque propitiandum, loca eius aureis ex commentarijs passim recitata declarant manifestissimè, vti Homil. 3. in cap. 1. ad Philip. Item Homil. ad populum Antiochenum 69. quae inferius quia recitanda, hic praeterimus.

Cyprianus illis concorditer docet, Missam Ecclesiae Catholicae idem habere sacrificium, id est, rem prorsus eandem cum crucis sacrificio. Posteaquam enim lib. 2. epistol. 3. docuisset argumentis non tantum fortibus, sed disertis etiam sacerdotibus offerendum, quod Christus patri primus obtulit, id est, ait ipse sui interpret, corpus & sanguinem, utique ille sacerdos (postea subtexnit) vice Christi verè fungitur, qui id quod Christus fecit imitatur: Et sacrificium verum & plenum tunc offert in Ecclesia Deo patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videt obtulisse. Porro esse Missae sacrificium, veri atque proprii nominis sacrificium, quod peccata nobis deleat, vni illud hanc re demonstrat apertissimè, quod Cypria. in hiberit clero Furnesi Epist. 9. lib. 1. ne pro Victore fiat in Ecclesia oblatio. Posset istud ex superioribus vetustissimorum Patrum testimonijs copiosius demonstrari: verum haec pauca in praesens sufficiant ad istam vanissimam Vannij vanitatem euannandam & excutiendam. Missa igitur, siue sacra illa Christiani sacerdotis in altari actio, iuxta concordem veterum Patrum sententiam veri nominis sacrificium est, idem prorsus cum illa crucis hostia.

Pro-

Priuatam Missam non facit vnus com. munitio.

Vannius fuit falsum sumit Vanni vanitas, ut multis rebus nequeat vanissimam suam vanitatem euannare.

quod corpus Domini in Missa verè est hostia atque sacrificium. ut quid in commemoratione illius crucis offerit.

Proinde & pro peccatis delendis propitiatorium, ut plenius demonstrabitur, tam mortuorum quam viuorum : quod tu quidem Vanni ais impium, & nullo modo approbandum: sed impio cum sacrilegio tot, tantisque, fidei Christianae magistris, vni que illi Christi Iesu sponsae, quae omnem per orbem diffusa patet, Ecclesiae Catholicae relictis. Proinde Missa nostra toto etiam nunc orbe Christiano obtinens, quod ad hanc quidem eius partem de sacrificio expiatorio attinet, idem prorsus est cum sacrificio in cruce oblato, adeoque cum coena non pugnat Dominica à Christo instituta, in veterique Ecclesia ab Apostolis & successoribus olim usitata, ut omnino cum illa sit eadem, eique prorsus respondens: etsi quaedam accidentaria, quae tuo ipsius iudicio aut bona sunt, aut adiaphora atque media, vel nunc sunt non nihil immutata, vel certis de causis aut adiecta, aut praetermissa: de quibus hic non est opportunus dicendi locus, sed Originum sacrarum libri huiusmodi rerum syluam cedere aliquando aggredientur.

Ex ijs quae modò à nobis ex veteri Orthodoxorum Patrum doctrina clarissime sunt demonstrata, Confessionis quoque Saxonicae, quam sese iactant Concilio Tridentino obtulisse, vbi nunquam fuit aut visa, aut cognita, vanitas pio Lectori liquere potest. Suam itaque fidem de coena Domini exponens, non sustinet corpus Domini in Eucharistia praesens esse sacrificium: Quid igitur nunc intelligunt sacrificuli, ait, qui dicunt se offerre Christum? Nec antiquitas hoc modo loquuta est. At quid aliud intelligant sacerdotes, dum se Christum dicunt offerre, quam quod dum dicitis in coena vestra, vos Christum manducare? Quare cum antiquitas, omnisque veterum Patrum schola dicat corpus & sanguinem Domini à sacerdote offerri, an non continuo dicat Christum offerri: an edementia vobis ventum est, ut cum fanaticis quibusdam audeatis aliud facere Christum, aliud eius corpus & sanguinem? Hæc igitur si vna sunt res cum Christo, an non sicut rectè dixit Ambr. & Cyprianus, corpus & sanguinem Christi à sacerdote vice Domini offerri, non etiam rectè Christum offerri dicatur? Quod totus priscæ Ecclesiae chorus vocat Dominici corporis sacrificium, non dicas Christi Domini sacrificium?

Porro quòd Saxones accusatione Catholicorum de iugi sacrificio per ipsos abolito conatur propulsa atque, abolere, quis adeò sit absurdus, qui superiora in mentem reuocans, non videat quam sit improbu? Sed atrocissima oratione nos accusant, ait Confessio, dicunt nos delere iuge sacrificiū sicut faciebat Antiochus, qui typus est Antichristi. Respondimus etiã antea, nos retinere totum ritum Ecclesiae Apostolicae: & iuge sacrificiū est, sonare doctrinã incorruptam Evangelij, & rectè inuocare Deū. Deniq; ut Dominus inquit, est adorare Patrẽ in Spiritu & veritate. Cõplectimur hęc etiã verum vsum Sacramentorũ. Istud quidẽ affirmatis fortiter, sed nusquam veterũ scriptorũ testimonijs efficitis cõprobatum. Qui enim potestis: cum ab Ecclesia Catholica, cui illi suffragantur, toto amplius diametro capitibus adeò multis dissideatis. Quam igitur istud, retinere vos totum ritũ Ecclesiae Apostolicae, à veritate sit longè alienissimũ, in procinctu est agnoscere Lectori cãdido, cui verus Apostolicæ Ecclesie ritus probè fuerit cognitus, aut ex ijs quae hoc opere doceda suscepimus discere non grauat. Quòd autem in praesenti controuersia de Missæ sacrificio nihil minus quam Apostolicae Ecclesiae ritum retineatis totũ, hinc fiat perspicuum, quòd corpus Domini offerri negatis: quod ex doctrina Apostolica, imò Christi institutione, adeoque iussu, & Apostolicae Ecclesiae obseruatione scriptorum Apostolicorum, Iustini, inquam, Irenæi, Cypriani, Ambrosij, Augustini, Chrysostomi, Theodoret, & posterorũ testimonijs corroborata quòd liquidum demonstrauimus. Rursum idem sacrificium negatis esse propitiatorium pro viuis & mortuis, quod capite proximo ex doctrina liquidò Apostolica & Ecclesiae itẽm Apostolicae ritu, Deo benè propitio, solis luce clarius dabimus illustratum. Quare à verò abhorret maximè, quod hic pro Evangelio vestra venditat Confessio, Vos totum retinere ritum Ecclesiae Apostolicae.

Saxonica cõfessio in adis sam blasphemã res sua iur.

Idem est of ferre Chri stum of ferre corpus Christi.

Saxoni ex causis de nò abolito apud ipsos iugi sacrificio demõstratum siue la & nuga toria.

Saxones in sua confessiõne non retinere Apostolicæ Ecclesiae ritum.

Vile Ambr. ad Tim. Sic Cyprianus epist. 3. lib. 2.

Vile sup. rith. ca. 66.

An non iustissima igitur, & non atrocissima, ut calumniamini, est vestri accusatio, quòd Antiochi in morem, qui verè Antichristi fuit typus, iuge sacrificiū conamini delere? An nõ iuge aboleat sacrificium, qui sacrificium à Christo in secula institutum negat sacrificium? Qui sacrificium pro viuis & mortuis ex Apostolorum doctrina consensu veteris Ecclesiae in hæc vsque tempora & creditum & proditum negat pro eis offerendum? Iam ille Antiochi antitypon Antichristus quid obsecro faciat aliud, quam (quod nunc, heu miser, à vobis præludatur) ut pios iugis huius sacrificij sacrificos vexet? occidat perdat? Huic autem quàm vos re ipsa præludatis insigniter, alios diuina re, malim, quàm ipse diffinire. Quemadmodum igitur auaro tam deest quod habet, quàm quod nõ habet, sic & vobis Christus, quem partim tantum habetis, deest, cum in totum non habeatis. Siquidem totum ipsius vsum, quem vos ex se ipse vult capere, abijcitis, respuitis, proculcatis.

Neque verò ab ista in Christum abominanda impietate verè Antichristiana vos excusat, quòd in locum iugis illius sacrificij pro viuis & mortuis offerendi ex Apostolicae Ecclesiae ritu ante annos plus minus septingentos à sanctis Saxoniae vestrae Apostolis, Bonifacio, Ludgero, & alijs, vobis, nobisque traditi aliud iuge sacrificium ab illo vero tam re ipsa, quàm nomine multò diuersissimum audeatis intrudere. Iuge sacrificium est, vestra inquit Confessio, sonare doctrinam incorruptam Evangelij, & rectè inuocare Deum: denique ut Dominus inquit, adorare patrem in spiritu & veritate. Complectimur hęc etiam verum vsum Sacramentorum. Non nescimus sanè, omne opus bonum quod fit ut Deo inhaeramus, esse sacrificium, uti D. Augustinus lib. 10. capit. 6. de Ciuitate Dei luculentissimè simul & eruditissimè tradidit, siue id docendo fiat, siue inuocando: sed in praesentiarũ illud quærimus factum, quòd Christiani sacerdotis est propriũ, imò ipsius potius Christi secundum ordinem Melchisedech sacerdotis in æternum à Deo patre creati: cuius vice, ait Cyprianus, & Ambrosius Deo patri nunc offert sacerdos Christianus: Sonare enim doctrinam incorruptam Evangelij, rectèq; inuocare Deũ, & Sacramentis verè vti, nondum Christi sacerdotis officia complectuntur vniuersa atque omnia. Siquidem ista à Christo Domino, quatenus Fidei nostrae Apostolus est, nobis contingunt multò maxima sanè, ac prorsus diuina beneficia. Atqui D. Paulo nequaquam fuit satis, Christum nostrae fidei Apostolum Moysi prioris illius Evangelij (Sic enim Heb. 4. appellat) Apostolo comparasse, imò praeposuisse: verum etiam eundem Christum sacerdotem, Aaronẽ Leuitico sacerdote à Deo patre cum praestantiorẽ, tum excellentiorẽ sacrificij sui noui causa esse constitutũ, demonstrat. Proinde cum suos discipulos non modò crearet Apostolos, sed verè etiam nominis sacerdotes secundum ordinem item Melchisedech (quod in Sacramento Ordinationis docebitur aptius fieri nequit, ut tribus illis, quae iuge vos appellatis sacrificium, docendo Evangelium, inuocando Deũ, & Sacramentis vtendo, verum sit comprehensum noui testamenti sacrificium. Etsi enim hæc pietatis officia vero quoque iam sensu dici queant sacrificia, Deo Optimo longè gratissima: haud quaquam tamen illud proprii nominis iuge sacrificium noui testamenti proprium à Christo institutum, & per Apostolos Ecclesiae Dei Catholicae traditum, nec praestant, nec implent, nedum esse possunt. Sed nunc ad propitiatorium transeamus tandem sacrificium.

Vile Cyprianus epist. 3. lib. 2. Vile Ambrosij ad Timoth. Sic Cyprianus epist. 3. lib. 2.

Heb. 3.

Vile supra cap. 46.

Saxones ab isto vero iugi sacrificio aliud sibi humana singit traditione aque ebello chrestia.

Christus non modo apud solus sed et sacerdos in æternum.

Christi discipuli & Apostoli sunt sacerdotes.

C. 1. l. Missam esse sacrificium propitiatorium pro peccatis delendis.

Demonstrato igitur, corpus Domini in Eucharistia verè praesens esse proprii nominis sacrificium à Christo Sacerdote in sempiternam sub oblationem institutum, reliquum est ut porro demonstremus ex doctrina liquidò Apostolica & certò Catholica, esse itẽm propitiatorium tam pro mortuis quàm viuis, veramque pro peccatis hostiam: pro impetrandis denique cuiusvis generis à Deo Optimo beneficijs tam corporalibus, quàm spiritualibus.

Dudum ostensum fuit, Missam Fidelium, quae à veteribus nuncupatur, siue

B sacra

Missa cum
causa Domi
nice veros
habere ritum
necesse est
omni illic
fieri quae
Christus fe-
cit, & fieri
praecipit.

facra illa mystica, quae post Catechumenorum Missam & dimissionem peraguntur, manifestam veramque Dominici illius conuivij praese ferre speciem. Quare ea necessum est illic fiant omnia, quae Dominus Christus ipse prior fecit, & ut nos faceremus praecipit: utpote panis vinique substantias in sacrosanctum eius corpus & sanguinem conuerti ac commutari: quod suo superius loco est demonstratum. Rursus id ipsum Christi corpus Deo Patri in Missa offerri, cum ipse Christus hoc & fecit, & Apostolis faciendum donec veniat, praecipit, quod ex clarissimis vetustissimorum Scriptorum Cypriani, Chrysostomi, Theodoret. Euseb. Ambros. Augustini, & caeterorum testimonijs ante commemoratis confidimus liquere. Hoc igitur constituto, haud sane permagni fuerit negotij, sacrosanctum Christi corpus sancte ac rite pro peccatis offerri demonstrare non modo viuorum, sed ipsorum adeo mortuorum: de quibus ordine nobis nunc est differendum, quod res obscurissima veterum Patrum testimonijs tanquam luminibus declarata & illustrata, plurimum accipiat ad intelligendum & facilitatis & perspicuitatis.

Christum in
causa pro peccatis
causa se ob-
tulisse.

Proinde quod doctrina Catholicae Christi Ecclesiae, quae Missam docet sacrificium esse propitiatorium atque peccatorum expiatorium, intelligatur manifestius, nobis in mentem veniat oportet, illud in caena Christi Domini sacrificium (quod eum Patri obtulisse ex superioribus liquet) non fuisse frustra, neque superuacaneum. Si namque obtulit, quod complures veteres, & ij nostrae Fidei columina, dudum commemorati nobis disertè contestantur, non sane ille Dei filius Sacerdotij sui secundum ordinem Melchisedech instituti primitias frustra obtulit, aut initia peregit. Quamobrem eum se illic egisse oportet, quem noui huius sacerdotij ratio postulabat atque efflagitabat. Itaque cum omnis Pontifex pro hominibus constituatur in ijs quae ad Deum sunt, ait Paulus Heb. quinto, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis, fieri non potest, cum Christus sit Pontifex, illicque suum Pontificatum sit auspicatus, ut non pro peccatis obtulerit. Iam quia sacerdotes Christianos docuimus ad Christi exemplum in tremendis illis mysterijs, corpus Christi Deo Patri vice Domini offerre, conficitur eisdem & pro peccatis necessario offerre. Alioqui enim non facient, quod Christi Domini imperio facere fuere iussi. Hoc facite, inquit, in mei commemorationem. Posset haec ratio tam viua, tam solida, tam liquida moderato ingenio hominibus abunde esse satis: verum quia in praesens etiam eos exoptamus sanatos, qui aliter atque Fidei Christianae habet veritas, sunt persuasi, age pauca aliquot, sed illustrata, vetustissimorum scriptorum, & quoad eius licebit, Apostolicam illam ad etatem pertinentium, ex ipsorum de promamus monumentis testimonia, tanquam de narthecijs saluberrima collyria, quibus perniciosam istam a fratrum chariss. pectoribus depellamus hallucinationem.

Missa sacrificia sunt Augustino propitiations pro delendis peccatis.

Prodeat igitur primus in scaenam Diuus ille Aurelius Augustinus, cuius testimonio cum primis nos ed vtimur libentius, quod ipsi Aduersarij nostri enim testem vnum ex omni antiquitate multo fidelissimum praedicare non addubitant, adeoque controuersiarum omnium facere censorem. Huius igitur iudicio si hic stare habeant animo semel constitutum, & qui sit Lectoris Christiani, penes vtrosq; stet causae praesentis victoria, discernere. Cum ergo ait August. Enchiridij cap. 110. sacrificia siue altaris (quae initio cap. vocat mediatoris) siue quarumcunque elemosynarum pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones sunt, pro non valde malis, propitiations sunt, pro valde malis, etsi nulla sunt adiumenta mortuorum, qualescunque viuorum consolationes sunt. Hic hic suum audiant aduersarij Augustinum iudicem, Propitiations sunt altaris sacrificia, pronunciantem. Quae sententia an qui modo apud se est, desideret aut luculentior, aut expressior rem? Quod si quis hic sui iudicis Augustini censura vitius subterfugium, quo elabatur, quaritat, ei sane nullum prorsus superest reliquum. Siquidem ipse Augustinus Dulcicio hac de causa consultanti respondens, hoc ipsum caput Enchiri-

Missa elemosynae sunt defunctis propitiations peccatorum.

Enchiridij dudum commemoratum disertissimis verbis ad verbum recitat quaestione secunda: Dixi etiam tale aliquid ad Laurentium, inquit, quod ita habet, Tempus autem, inquam, &c.

Sic igitur docuit Augustinus, non solum a Dulcicio his de rebus priuatim consultus, sed Fidei adeo Christianae publicum in Laurentij gratiam contribens Enchiridion, quo piorum manus aduersus leuios Antichristorum ac fidei hostium incurrationes atque velitationes esset armata. Verum plus momenti fortassis adferre videatur, quod hanc ipsissimam de sacrificio Missae propitiatorio sententiam concione publica, quae indubium habet fidei Augustinianae, doctrinaeque orthodoxae testimonium, suis oculis proponendam crediderit. De remedijs igitur quibus Christiana Ecclesia suis in Christo dormientibus filijs consulit, atque adeo succurrit, afflictisque fert opem differens: Ied ad admonuit Apostolus, inquit Serm. 32. de verbis Apostoli, non vt non contristemur, sed non sicut caeteri, qui spem non habent. Contristamur ergo nos in nostrorum mortibus necessitate amittendi, sed cum spe recipiendi: Inde angimur, hinc consolamur: Inde infirmitas officit, hinc fides reficit: Inde dolet humana conditio, hinc sanat diuina promissio. Proinde pompa funeris, agmina exequiarum, sumptuosa diligentia sepulturae, monumento- rum opulenta constructio, viuorum sunt qualiacumq; solatia, non adiutoria mortuorum. Orationibus vero sanctae Ecclesiae, & sacrificio saluari, & elemosynis quae pro eorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adiuuari, vt cum eis misericordius agatur a Domino, quam eorum peccata meruerunt. Hoc enim a Patribus traditum vniuersa obseruat Ecclesia, vt pro eis, qui in corporis & sanguinis Christi comunione defuncti sunt, cum ad ipsum sacrificium loco suo commemorantur, oretur, ac pro illis quoque id offerri comemoretur. Cum vero eorum comendandorum causa opera misericordiae celebrantur, quis eis dubitet suffragari, pro quibus orationes Deo non inaniter alligantur. Non omnino ambigendum est ista prodesse defunctis, sed talibus, qui ita vixerint ante mortem, vt possint eis haec vitia esse post mortem.

Sic Caluinus Augu. praedicat inquit.

Sane haec Solis luce clariora Diui Aurelij testis, vt aiunt ipsi aduersarij, ex omni antiquitate fidelissimi testimonia, sicuti manifestissime sacrificium altaris, siue, vt etiam Augustinus, Mediatoris, siue vt vulgo Missae, demonstrat creditum fuisse propitiatorium pro delendis hominum peccatis, adeo vt Deus misericordius propter Missae sacrificium (si August. fidem habes) cum illis post hanc vitam suorum delictorum poenas luentibus agat, quam alioqui cum illis ageret: ita ad posteriorem huius disputationis magis spectant partem. Sed quia tantum nativae habent lucis, ac eius multo maxime perspicuae, huc videbantur paucis commemoranda, quod magis ab istorum hominum animis abhorreat, Missam esse pro mortuorum peccatis sacrificium propitiatorium, quam viuorum atque superstitum. Proinde isthaec Augustini testimonia paucula praesenti rei statuenda ac demonstranda alicui videbuntur abunde sufficientia: quod sane & nobis probareretur, nisi nostro seruientes instituto Catholicam inquireremus haec de re doctrinam: quam vt pius Lector nobiscum queat agnoscere, dabimus operam, ne testimonijs adducendis, quae orthodoxiam huius causae Catholicam nunc adeo cogniti omnibus pernecessariam doceant, simus aut prolixitate molesti, aut verbositate graues. D. quoque Ambros. in peccatorum remissionem, ideoque & in propitiationem tremendum Dominici corporis sacrificium immolari attestatur: Antè, inquit, agnus offerretur, offerretur vitulus, hunc Christus offertur, sed offertur quasi homo, quasi recipiens passionem, & offert se ipse quasi Sacerdos, vt peccata nostra dimittat: Hic in imagine, ibi in veritate, vbi apud patrem pro nobis quasi aduocatus interuenit. Istud egregio Christi martyr D. Alex. clarioribus expressit verbis: Crimina atq; peccata, inquit epi. i. oblati his domino sacrificijs deletur. Rursus, Talibus sacrificijs placabitur Dominus, & peccata dimittet in gentia.

Sacrificia altaris siue adiuuantur mortui, vt cum eis De- us agat misericordius, quam eorum peccata meruerunt.

D. Ambros. Missam docet esse propitiatorium sacrificium.

Alexander Martyr idem affirmat.

offic. 1. cap. 48.

nem nihil minus quam ratam esse demonstrabimus. Quod igitur vobis sumi-
tis, remissionem peccatorum homines consequi gratis Fide, id est, fiducia mi-
sericordiae propter Christum, quam sit à veritate longè alienissimum, infan-
tes apud vos baptizati loquuntur, qui nec Fidem, nec fiduciam habent miseri-
cordiae, quemadmodum ex D. August. Epist. superius in baptismo demonstra-
vimus. Eos autem nemo vestrum inficietur veram consequi peccatorum re-
missionem. Si quis verò in veteri herens Lutheranismo infantes verè credere
sentiat, is profecto infani alicuius aut stolidi apud vos baptizati exemplo ve-
niet confutandus: quem qui credere, aut fiduciam habere asserat, quis eum
ambigat illo magis esse dementatum? Iam vt illud dissimulemus, Fidem hic
quod interpretamini fiduciam misericordiae, non solum cum philosophia,
ipsaque rerum natura pugnare, verum etiam cum ipsis huius Confessionis au-
thoribus (Nam Philippus in ordinandorum examine anno 55. edito, credere
interpretatur assentiri) illud est executiendum, quod dicit Confess. homines pec-
catorum remissionem consequi gratis Fide, eo videlicet sensu, vt nihil præter
Fidem sit adhibendum, quod hanc peccatorum efficiat remissionem. Quod si
verum est, frustra adhibentur Sacramenta fidei, quibus salutare Fidei remedi-
um admoetur hominibus, vt remissionem peccatorum consequantur. Hoc
quantum à veritate abhorreat, vnum illud Iudæorum ad 2000. die Penteco-
stes credentium, & nihilominus à Petro baptizatorum exemplum docet cla-
rius, quàm vt eam ad rem fusius explicandam prolixius sint verba producenda.
Si enim sola fides eis remissionem peccatorum conciliari potuisset, non res-
ponderet interrogatibus illis ex Fide compunctis, Quid facimus? Baptizetur
vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum.
Proinde quod ex isto Antecedente tot partibus vitioso conficitur, Ergo im-
possibile est consequi remissionem peccatorum propter alienum opus, & qui-
dem sine bono motu, id est, sine Fide propria, quis non videat quam apertis
perfluat rimis? Nam infantes baptizati, aut saltem amentes, ipsa rei veritate il-
lius declarent falsitatem. Sed de mris de adultis, & ijs quidem animi iudicio sa-
nis esse accipiendum, iam certè nihil aduersum Catholicos habet istud Con-
sequens, quibus Adversarij hoc loco, vt aliàs sepius, falsè impingunt, quòd
sine bono motu, id est, Fide propria, quis ipsa adultis possit iustificari. Sicut enim
ab adultis mente sanis ad baptismum venientibus Catholici requirimus & pœ-
nitentiam & fidem: ita in alijs Sacramētis idoneas exigimus animi affectiones
atque preparationes. Sed illud inter alia non est peccatum Confessio leuissi-
mum, quòd per sacrificium talem intelligant aduersarij hominibus contin-
gere peccatorum remissionem, qualis est aut in Baptismo, aut in poenitentia.
Hæc enim duo remedia peccatis atque culpis delendis à Christo sunt proprie
instituta, suam ex Christi Domini morte vim haurientia: reliqua verò Sacra-
mentà aut pœnæ peccatis debita minuant atque tollunt, aut animæ infirmitatē
in suo quodq; gradu & modo sanant atque perficiunt. Cùm igitur sacrificiū pro
quo opiam offertur, non potest alienum opus censeri, quod sibi Confessio sumit,
cùm non offeratur nisi pro volente, pro exoptante, pro desiderante, & ideo nõ
nisi pro credente. Sicuti alienum opus non est Domino, quod seruus eius facit
iussu: aut clienti, quod eius facit causa Patronus. Quo pacto igitur hæc tot par-
tes, vt autem tribus falsā, tot modis peccata, inter se apta cohercant ad expugnandā sacrificij
veritatē, viderit nūc æquus Lector. Nā tametsi impossibile sit homines remis-
sionē peccatorum consequi in Baptismo, vel poenitentia sine Fide, si nõ sint infan-
tes, nec amētes: haud quaquam tamē per sacrificiū quasi opus alienū consequi
tur peccatorū sine culpā remissionē: sed poenarū tantum peccatis & culpis re-
missis debeatū aut imminutionem aut deletionē, ita vt misericordiū cū eis
peccata lucentibus agat propter salutaris sacrificij oblationem, ait Augustinus,
quam alioqui ageret. Quemadmodum igitur aliorum icuinis & elemosynis
vtiliter succurritur fratribus? Isthaec breui iuxta atque misera vita defunctis, quod
aliās demonstrabitur: ita & salutari nostrri mediatoris sacrificio pro eis oblato.

*Fidem olim
fiduciam Lu-
therani, vni-
uersarios
sacramen-
tentur
assensum.*

*Non fide sola
sed & fidei
sacramentis
consequimur
remissionem*

*Inuictus
chilles Ca-
tholicorum.*

*Confessio
Augustiana
Catholicis
plurima sal-
dè asserit
dogmata.*

*Non eadem
in Buchari-
stia est pecca-
torū remis-
sio, qualis in
Bap. & po-
enitentia.*

*Duo pecca-
ta delendis
& remitten-
dis instituta
remedia.*

*Sacrificium
pro quo opiam
oblatum non
est opus alie-
num, vt au-
tem tribus fal-
sā.*

*Confessio
Aliter Ba-
ptismū de-
let peccata,
saltem Missæ
sacrificium.*

*Vide per. 32.
de verbis
Apost.
Vide Aug.
Buch. cap.
112. ad Gal.
9. 4.
Epiph.
de iei.*

Isthoc Confessionis Augustanæ telo in speciem robustissimo nunc confra-
cto, ad secundum, quod in nos vibrat, excutiendum accingamur: Passio Chri-
sti fuit oblatio, inquit, & satisfactio, non solum pro culpa originis, sed etiam
pro omnibus reliquis peccatis, vt ad Hebr. scriptum est; Sanctificati sumus per
oblationem Iesu Christi semel. Item: Vna oblatione consummauit in pepe-
tuum eos qui sanctificantur. Denique bona pars Epistolæ ad Hebræos consu-
mitur in hac sententia confirmanda, quòd solum Christi sacerdotiū merue-
rit alijs remissionem peccatorum, seu reconciliationem, inquit, idè quò-
tannis repetita esse. Lemnica sacrificia, quia non aboleuerint peccata: sed Chri-
sti sacrificio semel satisfactum esse pro omnium peccatis. Hic honos sacrificij
Christi non debet transferri in opus sacerdotis. Diserte enim dicit, vna oblatio-
ne sanctos consummatos esse. Cui prima illa Confessionis Augustanæ hasta
magno in nos robore sanè vibrata gladio spiritus bicipiti, quod est verbum
Dei Catholice Ecclesiæ traditum, videbitur propulsata, & hostili illo ictu, què
Catholicis minabatur lethalem, frustrata, non est sanè quod Achillem istum
multis scripturarum sententijs quasi telis armatum magnoperè horreat atque
reformidet. Ita enim ista Scripturarum tela singulatim eide manu extorquere
pro virili annitemur, vt non modò illa sua hasta in nos primùm vibrata con-
spiciatur destituta, sed istis etiam densis scripturarum iaculis, quibus quasi cata-
phractus in Missam Catholicorum inuictam irruit, liquidò videatur exutus.

Loca igitur scripturarum isto argumento conglomerata si euoluta expen-
dantur singula, illustriorem accipiant interpretationem, quæ ex Orthodoxo-
rum Patrum commentarijs hausta Catholicam de Missæ sacrificio doctrinam
adè non enecat, vt eam singulariter corroboret atque confirmet. Quòd igitur
ad statuendū passionem Christi fuisse oblationem & satisfactioem pro om-
nibus peccatis adfertur, sanctificati sumus per oblationem Iesu Christi semel,
non efficit quòd minus altaris sacrificiū nostra in posterum deleat peccata. Quàm
enim ineptum fuerit Baptismo non aboleri (si quis dixerit) peccata eò quòd
sanctificati sumus per oblationem Iesu Christi semel: tam est sanè absurdum,
altaris sacrificio non tolli peccata, quòd semel sumus sanctificati: per oblatio-
nem Iesu Christi. Huic igitur oblationi Christi semel exhibite, qua sumus san-
ctificati, quemadmodum non repugnat, quòd in baptismo sanctificamur, & rur-
sum per poenitentiae Sacramentum relapsi à peccatis mundamur: Ita cum ea-
de nihil minus quam pugnat, quòd Missæ sacrificio delictorum reatus expia-
ri docemur atque mundari. Ex eodem enim illo oblationis Christi Iesu fonte
hauritur peccatorum remissio tam in Baptismo & Poenitentia, quàm Missæ
sacrificio. Passio igitur Christi oblatio fuit, & satisfactio pro omnibus pecca-
tis, qua semel sumus sanctificati: sed quæ hominibus non est satisfactio, nec
sanctificatio, ni eis adhibeatur ad sanctificandum. Sicuti nec pharmacū ægro
tis est pharmacum, nisi hauritum atque in viscera admixtum. Quòd igitur semel
nos sanctificatos Christi oblatione dicitur, in eundem est accipiendum sen-
sum, quo Scriptura testatur, nos esse per Christum redemptos & saluatos. Hu-
iusmodi namque loquendi formulis Scriptura sacra omnibus demonstrat à
Christo Iesu seruatore singulari comparatum esse salutis atque immortalitatis
remedium, & saluberrimum sanctificationis poculum, quod sicut qui biberit
parata sit salutis particeps: ita è contrario qui non biberit, eiusdem manet sa-
lutis expertus.

Cæterum quia & inter nos & inter Adversarios, quibus cum in presentia
res agitur, constat illud parata à Christo salutis atque sanctificationis poculū
homini egroti varijs adhiberi modis, Fide, inquam, & oratione, Sacramento-
rumque susceptione, non magis est in Christi passionem in iurium, quòd per
corpore Christi in Missa oblationem deleri peccata docemur Catholici, cla-
rissimis Orthodoxorum Patrum sententijs subnixi, quàm quòd Adversarij
nobiscū cōmuniter retinent non solum semel, sed sæpe etiā numero, illa eadē
Christi passione sanctificari atque à peccatis expiari: quod in Baptismo & poe-
nitentia

*Secundum
Confessionis
Augustanæ
argumentū.*

*Singula Ser-
uaturum
capita que
Confessio
conuoluit,
suo reddenti-
da loco vt
gemmæ
accipiam
sensusum.*

*oblationi
Christi, qua
sumus sancti-
ficati, sicut
non repugnat
Baptismus,
aut Poeniten-
tia, ita nec
Missæ Sacri-
ficiū.*

*Passio Christi
si ijs deus
est sanctifica-
tio, quibus
per Sacra-
mentum admo-
netur &
communica-
tur.*

*Sicuti in
Passionem
Christi non
est in iurium
per Poeniten-
ciam sepius
remitti pec-
cata ita nec
per repetitū
mediatoris
sacrificium.*

*Ex eodem
fonte omnis
hauritur pec-
catorum re-
missio, sed
modis varijs.*

*Vide Aug.
ad articulos
sibi falsè in-
positos.*

*Vide Apo-
log. Confess.
August. de
Sacrificio.*

B

nitentia docent manifestius,quam vt maiorem verborum lucem desideret. Imò & in Eucharistiæ perceptione ex Ambrosij testimonio idem ostendit Confess. August. Apologia.

Locum Pauli Vna oblatio ne consum mauit san ctificatos, de monstratur non pugnare cum Missæ sacrificio.

Scopus D. Pauli ad Hebr. spe- ctandus.

Equid D. Paulus scri- ptio ad Hebr. agat.

Christiano rum Iudæo rum errores circa Christi sacerdotiũ, quos Paulus asstiga illa ad Hebr. epis.

Sed quod addit Confessio, Vna oblatione consummauit in perpetuum eos qui sanctificantur, apertiore præ se fert in speciem cum nostro Missæ sacrificio pugnare : quæ vt dirimatur plenius ac dissoluatur funditus, ex ipso D. Pauli scripto firmissimum nostro Catholicæ Christi Ecclesiæ sacrificio petamus oportet patrocinium. Proinde vt hæc aduersariorum Achilles à sacrificio Christiani moenibus nõ arceatur, modò fortiter, sed solidè quoq; profligatus conspiciatur, inuictus nobis ex Paulina disputatione est erigendus propugnaculum, Orthodoxorum Patrũ sententijs tãquam vallo insuperabili obmunitus.

Quisquis igitur æquo animi iudicio à partium studijs alieno Paulinæ disputationis scopum rectè considerarit, is locum nuper obiectum cum sacrificio corporis Christi pro peccatis quotidiano nihil quidquam pugnare agnoscat perspiciet. Siquidem Epistola ad Hebræos data illud Christianorum Iudæorum plenius de Christi sacerdotio instituit genus, quod sua ignauia minus, quàm par fuerat, in Christianismo perdicens promouisset. Hi ergo Iudæi cum Iesum Nazarenum verissimum crederent esse Messiam, haud ita de illius, atque fuisse æquum, maiestate sentiebant magnificè. Quare ostense illum Angelis, Prophetis, ipso denique cum Aaron, tum Moysè maiorem esse ac digniorem, præclaram atexit D. Paulus Sacerdotij Christi atque Leuitici comparationem. Cum igitur Iudæi illi in Christianismo rudiores suum Messiam Iesum Nazarenum crederent & sacerdotem, pro eo atque ex Prophetarum oraculis persuasi didicerant, eius sacerdotium imaginabantur esse illius Leuitici simile. Ea propter Christum debuisse non modò semper viuere, vt annotat Chrysostomus cap. 8. sed eandem quoque hostiam ad illius Aaronici exemplum subinde immolare. Istas peruersas Iudæorum de Sacerdotio Christi opiniones discipulis Mosæica illa pedagogia nondum emissis dignas D. Paulus doctissimè ex Prophetarum oraculis diuino sanè ingenio explicatis ad liquidum refutauit.

Proinde illa omnia, quæ de vnico Christi edisserit sacrificio si ad Paulinæ disputationis scopum, veluti ad lapidem lydium (quod cum primis est necessarium) attrita expendantur, vt vt prima sui speciem quotidiano cum sacrificio pugnam præ se ferant, nihil certè minus, quàm pugnare cognoscuntur. Quæcunq; igitur in hanc à Paulo dicuntur sententiam, Christum semel obtulisse pro peccatis se offerendo, Cap. 7. Rursum Cap. 9. Christum semel oblatum esse ad multorum exhaurienda peccata. Et Cap. 10. Sanctificatos nos esse per oblationem corporis Iesu Christi semel. Et iterum: Vna oblatione illum consummasse in sempiternum sanctificatos, siue rectius, eos qui sanctificantur, hæc, inquam, horumq; similia, quotidiano nostro eiusdem Christi corporis non aduersari sacrificio, inde fiat Solis luce manifestius, quòd cū vnica illa Christi

Christi oblatio assidua in caelis non pugnare cum illa vnica crucis immolatione. Christi assidua offerre in caelis, sicut eo pro nobis interpellet. Christi oblatio in cœna non pugnare cum illa vnica crucis.

in cruce oblatione quotidiana ipsius ad eò Christi in caelis non pugnare oblatio, quam eū semper peragere apud patrem testatur Paulus cap. 8. Vnde necesse est, inquit, & hunc Pontificẽ Christũ, qui cõsedit in dextra sedis magnitudinis in caelis, habere aliquid quod offerat: Alioqui enim non esset Pontifex. Ad hæc cū vnica illa Christi in cruce oblatione æquè nostra quotidiana consistit oblatio, atque illa à Christo Domino in nouissimo conuiuio peracta. Nam illic Christum obtulisse corpus suum atque sanguinem ex Diuo Cypriano Photio, atque Oecumenio, alijsq; suo nuper loco est demonstratũ manifestius, quàm vt vllè apud hominis sensu vel communi p̄diti animum ambiguitatis hæreant reliquia. Si ergo vnica illi in cruce oblationi, nec illa quotidiana Christi in caelis aduersatur, nec illa eiusdem in cœna nouissima, quòd nam obsecro pacto nostra quotidiana eiusdẽ corporis Christi oblatio, ad huius exemplum ab ipso meto Christo Domino instituta, quod antè est comprobatum, illi aduersari est censenda? Quoniam pacto nostra hac quotidiana illi repugnat,

repugnat, cui non illa ipsius Christi in cœna, quam nos eius iussu frequentamus, & iteramus? Quoniam denique pacto in illam crucis oblationem dicat esse iniuriam, quòd nos eam sæpius commemoramus, offerimus, & immolamus, quam assidue ipse Christus citra omnem haud dubiè iniuriam pro nobis Deo patri commemorat, offert, adeoque immolat? Sanè vt homo nemo assiduam hanc Christi in caelis oblationem cum illius, quæ in cruce peracta est, iniuria dicat esse coniunctam: ita qui mentis non est motæ, quotidianum in mysterijs sacrificiũ in vnica illam crucis immolationem non censet esse iniuriam. D. Paulus igitur vbi vna oblatione Christum cõsummasse dicit eos qui sanctificantur, sicuti non voluit hac sententia sublatũ esse quod aut Christus in cœna, aut etiam nũm in caelis offert pro peccatis ex sacerdotali suo officio, Hebræorum s. ita nec quotidianum Ecclesiæ sacrificium, quod sacerdotes ad eundem Melchisedech ordinem, quo ille, instituti illius iussu, Deo patri vice Christi Domini offerunt, vt est apud Cyprianum & Ambrosium. Verum huic vnica Christi oblationi, quam Paulus toties vrget, illa repugnaret hostia, qua iteratò Christus de cruce suspensus, purpureoque sanguine perfusus, cum clamore valido & lachrymis se ipse Patri offerat. Ad istum enim modum schemate sanguinario sæpius offerens Christus sacerdos, ab illis Leuiticis differret nihil: cū sacrificio eius iteratio superuacaneam testaretur oblationem primam. Missæ autem sacrificium cum hac, quæ in cruce fuit immolatione, nihil pugnare, inde liquidum est cognoscere, quòd eandem quide cum Christo Domino hostiam offert, sed non eodem, vt ille, modo offert, sed quòd hostiam à vnica crucis immolatione, sed non eodem, vt ille, modo offert, sed eodem Christi hostia iterum iterumq; oblata illam Christi in cruce oblatione hæc ad eò non arguit inualidam, aut superuacaneam, vt ostendat fuisse multò efficacissimam. Siquidem ex illius vnus vi vniversa, quæ Missæ sacrificio tribuitur, efficacia ceu ex fonte riuali deriuatur, effluit, atque promanat. Vnica illa crucis hostia contenti, aliam cum illis semichristianis Hebræis non quærivimus, nec citra impietatem atrocissimam quis cogitare aliam, nedum quærere possit. Verum ex illa, ceu vnico salutis fonte, quod diximus, salutare diuinæ gratiæ effectus haurire studemus, nequaquam illam existimantes aut insufficientem, aut saluti perficiendæ minus idoneam: sed tantò de illa, eiusque vi & efficacia sentientes magnificentius, quantò hisce quotidianis nostris sacrificijs omninò tribuendum asserimus nihil, nisi consideratione ad illam cruentam hostiam habita.

Vide Cyprianum lib. 1. de lapsis. Vide Ambrosium de Trin. lib. 3.

Hebr. 1. Hebr. 9. Hebr. 10. Psal. 109.

Missæ sacrificium est vnica hostia haurim.

Sacrificium Missæ vnica hostia haurim.

Christi hostia vnica hostia haurim.

Sed hac saltem ratione, dixerit quispiam, tollitur Paulina distinctio, qua Christi sacrificium à Leuitico vult esse distinctum. Nam & vos eandem quotidianè iteratis hostiam, quemadmodum & Leuitici quotannis, iteramus quidem eandem Christi hostiam, sed longè secùs atque illi Aaronici suam. Hostiarum enim sacrificia per se reputabantur singula, ita vt nullum ex alio sanctificandi traheret vim, aut remittendi peccata haberet facultatem: verum hoc nostrũ Christianum ita repetitur, ita iteratur, vt in quotidianis mysterijs non offeratur aliud, atq; Christus in cruce obtulit, ex quo ceu fonte nostris quotidianis sacrificijs saluberrima stuit animabus gratia. Proinde nisi ex illo in cruce peractò suam sibi deriuarent peccatorum remittendorum vim, essent profectò illis Leuiticis omninò paria. Repetitur igitur vna illa Christi hostia, sed non vt Leuitica: Secundum commemorationem, inquit Chrysost. non secundum sanguinis effusionem. Proinde quod probare nititur Confessio, solum Christi sacrificiũ meruisse alijs peccatorũ remissionem, seu reconciliationẽ, pro nobis facit, sicuti & illud quod subijcit, Christi sacrificio semel satisfactũ esse pro omnĩ peccatis. Sed sanctissima hæc Pauli sententia improbißimum est tardioribus ingenijs insidias struere, quibus simpliciores decepti à recta Catholica doctrinæ orbita deflectant, quod Confessio molitur: Hic honos sacrificij Christi, inquam, nõ debet transferri in opus sacerdotis. O improbã calumniam, quæ opus Christi vice per sacerdotes peractum homiunculo sacerdoti tribuit. Sed

Sed

Honos sacri Sed demus eos dissimulare sacerdotem vice Domini, quod ait Ambros. atque
 scij Christi Cypr. offerre sacrificium, an hic opus quoque operatum, quod dicunt scholae,
 nequaquam transferrum
 a Catholicis res est, detorquent sensum, sed hostiliter etiam oppugnant? Cùm igitur sacri-
 ficium quotidianum non nisi ex opere operato, quod Catholici dicimus,
 id est, quia ex Christi persona geritur atque peragitur, nulla prorsus ministri
 ratione habita, suam habeat vim atque percipiat efficaciam, improbe sanè vi-
 ris Catholicis calumniatur Confessio, quod honorem sacrificij Christi in o-
 pus transferant sacerdotis. Nullas enim hac in re sacerdoti partes tribuunt,
 præterquam quæ ministri sunt proprie. Sicut enim in consecratione Christi
 sua verborum efficacia alieno sacerdotis ore suum quotidie conficit de pane
 corpus; & vino sanguinem: ait Hieronymus: ita per alienas quoque man-
 nus, sed sui tamen ministri, Deo patri sacrosanctum suum offert corpus. Hoc
 illud est quod sanctissimi scriptores tantæ rei miraculo obstupescit inter-
 dum exclamitant: O rem miram, idem Christus hic & sacrificat & sacrificat.
 tur? Agnus idem & hic nobis in altari iacet præsens patri immolandus, qui &
 patri ad dexteram affidet gloriosus.

Remissio itaque peccatorum, quæ sacrificij huius oblatione pijs homini-
 bus iuxta concordem veterum Patrum sententiam contingit, nequaquam in
 opus transfertur sacerdotis, absit, Marannatha: sed hic honos vni Christi Iesu
 gloriæ manet solidus, atque seruat integritate, ilibatus, singularis. Quod enim
 in Baptismo credimus illum à peccatis abluere, de quo dictum est à Deo Patre,
 Hic est qui baptizat: hoc in alijs quoque Sacramentis Fidei oculis intuemur:
 quæ cùm ab vna Christi passione suam hauriant peccatorum remittendorum
 vim, vt per ea veluti sanguinis Christi canales corda nostra illo viuifico eius
 spiritu irrorentur, perfundantur, atque irrigentur, quid quæso hominibus
 Christianis mirum videatur, hanc eandem efficaciam sacrificio item à Patri-
 bus tribui Christiano? Hæc est enim illa effusi in cruce sanguinis applicatio,
 quæ nos saluberrimæ huius redemptionis facit esse participes: quam cùm ad-
 uersarij Fide, & fidei oratione, concorditer nobiscum hominibus contingere
 doceant, non est sanè quod ab alijs applicationis eiusdem Christi sanguinis
 modis abhorreant, putà per Sacramenta, atque eiusdem sacrificij oblationem:
 cùm eos quoque indubia maiorum Catholicæ Christi Ecclesiæ tradiderit au-
 thoritas, luculentis Christi Iesu verbis subnixæ: quod quia de Sacramentis suo
 supra loco demonstraui, nec diffidentur aduersarij, S. Eucharistiæ per
 ceptionem nos peccatorum accipere remissionem, & de sacrificio Christiano
 dudum docuimus, ad reliqua proficiscamur refutanda, quæ aduersus Catho-
 licam Ecclesiæ Christi de altaris sacrificio doctrinam obijcit Confessio Au-
 gustiniana.

Planè similis notæ est calumnia, quæ priori illi attextitur: Adhæc impium
 est, inquit, fiduciam, quæ niti debet ipsa Pontificis Christi oblatione & inter-
 cessione, transferre in opus sacerdotis. Quàm ista sit frigida calumnia, ex supe-
 rioris confutatione satis liquere potest. Sola enim Christi oblatione & inter-
 cessione ista quotidiani sacrificij nitiatur fiducia. Solida enim gratiæ per il-
 lud impetrandæ spēs in vnica illam Christi Pontificis accedentes sanctificati-
 tis, pro nobisq; interpellantis crucem hostiam respicit atq; suspirat, vnde suam
 nobis hæc quotidiana in illius memoriam repetita hauriat vim atq; efficaciam.

Sed tertium nunc prodeat Confessionis argumentum: In institutione coe-
 næ Domini, inquit, non mandat Christus vt offerant sacerdotes pro alijs, vni-
 ac mortuis. Quæ igitur auctoritate hic cultus tanquam oblatio pro peccatis
 sine mandato Dei in Ecclesia institutus est? Christum in coenæ institutione
 Apostolis mādasse vt offerrent, nūper ex Diui Irenæi, Cypriani, Chryso-
 stomi, Theodoretii, Eusebij Cæsariensis, Ambrosij, Augustini, aliorumq; testimonijs
 comprobauimus manifestius, quam vt de Christi voluntate, adeoque manda-
 to homo Christianus, qui Christianis illis patribus debitam habet cum fi-
 dem.

*Sicut in om-
ni Baptis-
te Christus
baptizat, ita
in omni Mis-
sa sacrifici-
um Christi
offert.*

*Sanguis
Christi per
sacrificium
nobis applica-
tur, sicut per
alia fidei Sa-
cramenta.*

*Varij appli-
cationis san-
guinis Christi
sunt modi Ec-
clesiæ tradi-
ti.*

*Philippi
Met. Apo-
pugnax ex
diametro
cum Augu-
stina Confes-
sione*

*Calumnia
Confessionis
Aug. refuta-
ta.*

*Tertij argu-
mētī Confes-
sionis Augu-
stina refu-
tatio.*

*Christum
mandauit
offerre
pro alijs.*

*Sicut D.
Chryst.
Sacer.*

*Occome,
ad Heb.*

Tom. 1.

** Vide con-
fess. Aug.
Apol. vbi
ambrosij
bis dissent
affert, et
argit de vsu
Sacramenti
et sacrificij
oblatio quod
Confessio
suis illis ar-
gumentis te-
natur ostendit*

Heb. 7.

dem, tum reuerentiam, queat ambigere. Si autem offerre iussit, non pro se so-
 lum, sed & pro alijs offerre iussit. Habet igitur auctoritatem hic quotidiani
 pro peccatis sacrificij cultus planè diuinam. cùm ex aperto Christi mandato,
 illis locupletissimis testibus, in Ecclesia sit institutus, atque perpetua Ecclesia-
 rum per orbem Christianum obseruatione Deo Max. exhibitus, nobisque in
 hæc vsque tempora per manus maiorum Catholicè traditus. Quod autem
 addit Confessio, multo esse absurdus, quod Missa confertur ad liberandas ani-
 mas mortuorum, paulò potest aptius ex liquidissima Apostolorum traditione,
 atque Diui Augustini, Cypriani, aliorumque Orthodoxorum testimonijs
 crit confutandum.

Iam quartum illud argumentum minus habet sanitatis, quàm difficul-
 tas, Cæremonia sine Fide in nouo testamento nihil meretur, nec facienti, nec
 alijs. Est enim opus mortuum, & cæcæ. Ergo Missa non meretur remissionem
 culpæ, aut pœnæ ex opere operato. Hoc, inquam, argumentum, quàm nou est
 à iudicio satis sano profectum? An enim sine fide cæremonia meruerit in ve-
 teri testamento? an non & tum fuerit opus mortuum? Sanè quod ad antee-
 dentis huius probationem sibi sumit Confessio, sine fide impossibile est place-
 re Deo, apertissimè conuincit cæremonia sine Fide nec in nouo, nec in ve-
 teri testamento aliquid meruisse: quod ex Diuo Paulo vel obiter inspecto so-
 lis luce est manifestus. Rursus, quod ad Antecedentis huius adfert compro-
 bationem, Fide potiorem hostiam obtulit Abel, quàm est προσδιδόντων imò
 quàm cum illo nihil habet commune? Quod itaque colligit, Missam ex ope-
 re operato non mereri remissionem pœnæ, aut culpæ, magis est friuolum, vti
 ex superioribus liquet, quàm vt responsionem mereatur.

Cùm enim falsissimam istam operis operati sententiam falsè Catholicis
 imponant, vt scilicet sine bono motu Fidei hominibus adultis, mentisque sa-
 na valeat, quam obsecro vim ista habeat conclusiuncula? Ex eadem pharetra
 quintum Confessionis telum in Missam est ei iactatum. Fide propria sit appli-
 catio beneficij Christi, ergo non sit applicatio alieno opere, nec propter alie-
 num opus. Vt enim dissimulemus Antecedens in paruulis baptizatis, & adul-
 tis mente captis manifestissimè conuincit falsitatis: ita profectò Missæ applica-
 tio nullis fit nisi Fide propria eam expetentibus, ac desiderantibus adeo: quod
 pia eorum vota, & flagrantia desideria testamentis tam luculentis, quàm opti-
 lentis contestata, quæ istam Catholicis pariunt inuidiam, loquuntur apertius,
 quàm vt de ipsorum fide propria queas addubitare.

Porrò sextum, Institutio Sacramenti pugnat cum illo abusu: nihil enim de
 oblatione pro peccatis viuorum & mortuorum præcipitur, sed præcipitur vt
 sumantur corpus & sanguis Domini, & vt fiat ad recordationem beneficij
 Christi. Istud quia non est tertio argumento dudum dissoluto dissimile, non
 est cur Lectorem beneuolentem nunc perspicit, quantum à veritate abest, quod
 enim quòd sua ingenij bonitate nunc perspicit, quantum à veritate abest, quod
 sibi sumit Confessio, nihil in huius sacrificij institutione de oblatione pro
 peccatis præcipi, cùm ad eum planè modum, si tot tanti que nostræ Catholicæ
 fidei patribus credimus, iusserit Christus Apostolos offerre, quod ille in cœna
 primus obtulit, ait Cyprianus, Chryso-
 stomus, & cæteri. Vbi quia tanquàm sa-
 cerdos obtulit, continuo efficitur, quod & pro peccatis obtulerit, quod Pau-
 lina Sacerdotis diffinitione firmatur validius, quàm cui ratiocinatio humana
 illo imperitorum loco, Non est scriptum, subnixæ possit obsistere. Cæterum
 quod assumitur, Sed præcipitur, vt sumantur corpus & sanguis Domini, &
 vt fiat ad recordationem beneficij Christi, vt nos illis dāmus, & per libenter
 quidem: ita non tollit sacrificiū, quod quia longè est ab ipso corporis Domi-
 nici Sacramento aliud, potest quoque alijs esse sacrificium, quibus non est Sa-
 cramentum, siue Dominicæ coenæ communicatio. Quamquam citra sacrilegiū
 fieri nequeat, vt sacerdos post sacrificiū nō etiā sibi accipiat Sacramētū, de quo
 tot olim editi Canones. Sed de Dominicæ coenæ institutione ac vsu legitimo,
 non

Heb. 7.

*Cyprianus Do-
m. m. vbi co-
Sacramentū
sacrificiū.*

*4. Argumē-
tum Confes-
sionis Augu-
stiniana.*

*Ex filio Ca-
tholicis affi-
cto Labera-
ni eos oppu-
gna-
t. Arg. con-
tra Augu-
stiniana
Missa fide
propria per
Missa adiu-
uamus, quia
sicut, a me-
o a Ecclesia
desiderant
substantum.*

*6. Argumen-
tum Confes-
sionis Augu-
stiniana.*

CAPIT.
L. I. I.
Confess.
Virt. argu-
menta con-
tra propiti-
orit. Missæ
sacrificium
consummatur.

Refutatio
argumento-
rum Confes-
sionis
Virtutem
contra Mis-
sam.

non patitur presentis negotij angustia vt differamus diffusius, quæ in alium commodius differetur disputandi locum.
S Ex istis igitur argumentis, quàm nihil validè contra propitiatorium Missæ sacrificium effecerit Confessio Augustana, pijs & eisdem aquis Lectoribus permittimus æstimandum. Cæterum quia Confessio Vvrttembergens. eadem ista Confessionis Augustanæ repetit argumenta, non est quòd in illius confutationem multum ponamus operæ: si quid habet tamen ab illis diuersum, permagnum duximus operæpretium, vt ad veritatis normam expensum, à recto demonstraretur aberrare. Varios itaque circa Eucharistiam recensens errores, quos dicit, secundum facit, Quòd Eucharistia sit tale sacrificium, quod debeat iugiter ad expianda peccata viuorum & mortuorum, & pro impetrandis alijs beneficijs tam corporalibus quàm spiritalibus offerri. Neautem temerè vniuersam Christi Ecclesiam Catholicam istius, quem dicit erroris putetur insinulasse, causas adfert iudicij adeò seueri, planeque censorij: Hic error inquit, manifestè pugnat cum Euangelio Christi, quòd testificatur Christum vna oblatione semel tantum facta, consummasse in sempiternum sanctificatos. Atqui hæc Catholicorum doctrinam cum Christi Euangelio non pugnare docent manifestè illustres veri Euangelij professores Cyprianus, Augustinus, Ambrosius, Chrysostomus, ac cæteri item alij Euangelium verè Christianum à suis magistris Apostolis edocti, quàm vt animus Christianus suæ fidei Christianæ non oblitus vllas queat hac de re in peccatoris sinu reliquas perpeti ambiguitatis tenebras, quas luculentissimis vetustissimorum Patrum testimonijs confidimus superius satis esse eum depulsas, tum illustratas.
Iam quòd concordia adeò veteris Catholicæ Ecclesiæ velut refragans opponit sententia, vna oblatione semel tantum facta Christum consummasse sanctificatos, nihil cum Orthodoxa de Missæ sacrificio pugnare doctrina, ex secundi argumenti Confessionis August. confutatione satis liquidò speramus demonstratum. Vnica enim illa Christus in cruce oblatione sanctificatos, siue potius *τοὺς ἀνασταθέντες*, eos qui sanctificantur, effecit perfectos: non quòd alia re vlla ad sanctificationem non sit opus: cum non nisi credentibus, & Sacramētis ad animorum sanctificationem institutis vtentibus hæc vnica Christi oblatio fiat salutaris (quòd etiam in tertio Eucharistiæ, quem dicit, errore ipsa agnoscit Confessio) sed quòd eâ sanctificatos ita consummauit, sicuti & redemit, atque totius mundi peccata expiauit. Quemadmodum enim locupletissimum, opulentissimumq; toti in vniuersum humano generi sua vnici morte comparauit, imò promeruit precium, quo omnium salus redimatur omnibus, atque restituatur: sic & eos qui sanctificantur vnica sui corporis oblatione consummauit, *τελειώσας*, omnibus plenæ, perfectæq; sanctimonix absoluuit numeris, in exhaustum illis redaperiens fontem, vnde non modò salutare hauriant aquas, quibus innumera vitæ pristinx semel abluant errata, ingentiaque aboleant peccata, sed animos etiam illustribus veræ iustitiæ, innocentix, veræque sanctimonix, cæterarumque item virtutum ornamentis præclare exornent, atque insigniant adeò. Cæterum quòd cum ista semel tantum in cruce peracta Christi Domini oblatione quotidianam nihil pugnat sacrificium, non magis quàm Baptismus, atque Pœnitentia, quibus haud dubium sanctificamur, vel aduersarijs idem consententibus, ex secundi argumenti Confessionis Augustanæ refutatione perspicuum est agnoscere omnibus, qui illinc Orthodoxam, veteribusq; vsitatam sacrificij cruenti & *τοὺς ἀνασταθέντες* incruenti distinctionem animo Euangelij veri studioso, & à partium studijs alieno cognoscere non grauantur.
Porro quòd in Vvrttembergensi Confessione ad Catholicæ doctrinæ attexitur labefactionem, non magni fuerit negotij refellere, si locus Paulinus, quo nititur, ex ista oppugnationis quasi crate retextus genuinæ suæ vindicaretur sententia. Et quia Christus passione, inquit, ac morte sua impetrauit nobis remissionem

quo modo
vno crucis
oblatione
Christus con-
summauit
eos qui san-
ctificantur:

Christus sua
morte om-
nes redemit,
qua tamen
non omnes
redimuntur
sed possunt
redimi, qui
ipsi obedi-
tes formula
salutis con-
sentent
quæ ab
ipso præscri-
pta studen-
te obseruare.

Vide Arg.
de articulo
sibi saluare
possunt.

hu. 10.
Mat. 16.
Mat. 7.
Mat. 10.
Vide sup.
cap. 46.

remissionem peccatorum, quæ & nobis per Euangelion in nouo testamento ad-
nunciatur, idcirco non licet amplius pro peccato sacrificare. Dicit enim Epi-
stola ad Hebræos: Vbi est peccatorum remissio, iam non est oblatio pro pecca-
to. Impetrauit quidem sua passione Christus nobis peccatorum remissio-
nem, quæ & per Euangelium, vt dicitis, annunciat: Verum eam non asse-
quantur audientes Euangelium, aut credentes adeò: sed Sacramenta Fidei de-
num vero Christianæ Fidei spiritui suscipientes: quod ex Actis Apostolicis
Cap. 2. Iudæorum credentium exemplo ipsa luce est manifestius. Et Christus
disertè affirmat: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Hæc igitur pec-
catorum remissio Christi morte nobis in vniuersum quidem omnibus im-
petrata non perinde contingit omnibus: sicuti nec solis lux affulget
omnibus, quòd multis multa incidant incòmoda atque impedimenta, quibus
intricati paratissimam istam peccatorum remissionem haud facillè nancisci
queant. In ijs autem, quibus mera Dei Optimi liberalitate contingit, sicuti nõ
est in eam iniurium, quòd post illius impetrationem Christi passione partam
applicetur Baptismo atque Pœnitentiæ: ita nec sacrificio etiam, cum vniuersa
ista nostrorū peccatorum remedia ex vnico passionis Dominicæ fonte suam
hauriant efficaciam atque vim. Proinde quòd ex ratione iam nunc refutata
concluditur, Idcirco non licet amplius pro peccato sacrificare: non minùs
ratam habet connexionem, quàm si efficere illinc velis, non licere amplius
pro peccato abolendo quenquam baptizare, quòd vnica Christi passione om-
nibus impetrata sit peccatorum remissio. Huius præterea conclusionis vim
prorsus nullam vnicum Magdalenæ commonstret exemplum. Quid enim?
an quòd illi indubia contigisset peccatorum venia, non licuerit Christo Do-
mino pro peccatis sacrificare? Sicuti igitur rata illi ex futura Christi morte
peccatorū contigit remissio, ita nobis ex olim obita atque præterita: sed vtra-
que ex eodem fonte hausta. Porro quòd in huius rei adfertur confirmatio:
nem, Vbi est peccatorum remissio, iam non est oblatio pro peccato, Hebr. 10.
nihil quietquam Catholicæ Christi Ecclesiæ sacrificio aduersatur. Docet enim
D. Paulus in nouo testamēto iuxta Hieremiæ oraculum non typicam, sed ve-
ram: non adumbratam, sed solidam per singulare Christi sacrificium remis-
sionem contingere peccatorū, quæ cum semel sit impetrata, atq; Christi mor-
te nobis parta, iam non est oblatio pro peccato: oblatio, inquam, aut ab illa
crucis alia: aut ipsa etiam eadem, eodem vt in cruce modo iterata: aut, quòd
equidem arbitror Paulino germanius sensui, post Christi oblationem illam
in cruce peractam nulla est oblatio, siue *προσφορά*, atque hostia pro peccatis,
iuxta vetus Mosaicæ legis præscriptū offerenda: quòd ipsam verbis ex Ieremia
adductis docuit abolendam, eiusque sacrificia nulli vnquam vsui futura. Sic
D. Theodore. Est enim oblatio, inquit, superuacanea, data iam remissione,
quam Deus in nouo testamento se daturū est pollicitus. Et paulò illustrius a-
pud Oecū. Photius: Quæ enim necessitas, inquiens, multarum oblationū, quū
vnica illa, quam exhibuit Christus fuerit sufficiens ad auferenda peccata? Cæ-
terum quòd Confessio illa Christi verba, Hoc facite in mei commemoratio-
nem, negat præcipere, vt corpus & sanguinem ipsius in cœna Domino offe-
rant, arrogantis nimiū habet supercilij, aut vt dixerim verius, imperitū suorū
ferrigatorum arguit tanta de re adeò perspicuè apud vetustissimos Patres
contestata iudicium. Audet enim clarissimis Orthodoxorum Patrum sente-
tijs refragari, conspirantibusque illorum testimonijs dudum commemoratis
nullo subnixæ argumentulo, præterquam illo vt plebeio, ita præclaris istis cõ-
fessoribus scripturam vbique crepantibus indignissimo, Non est scriptum, ob-
strepere atque reclamare. Nam quòd Christus verbis illis, Hoc facite in mei
commemorationem, iusserit quoque offerre, etiam superius ex Diuo Cypria-
no, Theodoro, Chrysost. Oecumē. alijsq; est demonstratū manifestius, quàm
vt hæc pluribus sit repetendū: Proinde illud est plusquam Sophisticum, quòd
hisce verbis Christum vult iussisse Confessio Vvrttembergensis, vt corpus &
sanguinem

Peccatorum remissio qui bus tandem contingat co-
muni non omni-
bus, vel Eua-
gelium audi-
entibus.

Sicuti appli-
catio remis-
sionis pecca-
torum per
baptismum
non pugnat
cum vnica
crucis obla-
tione: ita
nec ea que
sit per iera-
mionem sacri-
ficijs media
ris.
Sicuti Chri-
sti oblatio
post peccata
certò remissa
ita et nunc
licet offerre

Locum Pau-
li ad Heb. 10
non aduersa
vt nostro Ec-
clesiæ sacri-
ficijs.
Vbi peccato-
rum remis-
sio, iam non
est pro pecca-
to oblatio ex
Legis Mosai-
cæ præscripto
immolanda.

ita vt tranis-
simè iudant
Lutherani
plebeio argu-
mentū. Non
est scriptum,
Deo qui
Lutherani
verba Chri-
sti offerre
pro distri-
buit.

fanguinem ipsius offerrent, sed Ecclesiam, ut ebibendo & edendo de Christi oblatione in cruce facta admoneatur.

*Umbertani
veterum Pa-
trium studium
retinere vo-
ces, sed a ve-
re dei doctorum
sensu.*

*Offerre sa-
crificium non of-
ferre, quia
illud distri-
buere & com-
municare ex-
ponunt. Paulum non
interpretari
offerre pro
communica-
tione distri-
buit, quod
aduersarij
figunt.*

*Non postula-
bat locus, ut
Paulus de
nove legibus
differeret
sacrificium
Epistolae ad
Corinthios.*

Cum enim Offerendi vocem veteribus scriptoribus mirifice usurpata cuperet praesimulato vetustatis studio in Ecclesijs suis ista Confessio retentam, eam quidem ipsam retinuit, sed a vero Catholicorum Patrum sensu pluraquam Sophisticè detortam. Offerendum enim vult ex Christi iussu, non quidem Deo Patri, ut illi, sed populo atque Ecclesiae: quod est, non offerendum seu immolandum: sed expromendum atque porrigendum. O bellam oblationem, quae si apud praesicos Catholicos fuisset sola cognita, non erat sane quod Arrhiani illa Catholica Christi Ecclesiam mouissent tragœdia, utrum in mysterijs soli Deo Patri, non etiam filio corpus & sanguis Domini essent offerenda? Quae quidem quaestio nullum sibi locum inuenisset, nisi inter Catholicos & illud ab Ecclesia segregatum sarmentum Arrhianos ex certissima maiorum Traditione constitisset indubitatum, corpus & sanguinem domini esse in coena Deo offerendum. Pudeat hic igitur nostrae aetatis aduersarios, pudeat, inquam, istius temeritatis sacrilegae, qua vel Arrhianos ipsos impiè audent superare. Sed quia hoc antè satis confidimus confirmatum, nunc Pauli locus, quò ista Confessio, hanc corporis Domini oblationem, quae non Deo, sed populo fit, conatur statuere, germano suo est vindicandus sensui. Sic enim Paulus hoc dictum Christi interpretatur, inquit, quotiescunq; manducabitis (non ait obtuleritis) panem hunc, & biberitis calicem, mortem Domini praedicate, donec veniat. Si non ait obtuleritis, quoniam vos ore hic praecipuum crepitatis ut offeratur populo? Quare si iste vester commentariolus nihil addit verbo Dei, nec ille sane Catholicorum, qui offerendum Deo Patri docet, cum vterq; eandem habeat vocem, sed aliter atque aliter explanatam. Atqui Paulus, inquit, non ait obtuleritis, illa Christi verba exponens, Hoc facite in meam commemorationem. Quid verò mirum, Apostolum Paulum sacrificij Deo Opt. Max. offerendi hic non meminisse, cum non de oblatione, sed Sacramenti vniuersi populari atque mauducatione differendum sibi existimaret? Vt ergo Paulus illa Christi Domini verba hic sit interpretatus, non sane commentarium adhibuit plenum, qui omnem huius loci contineret sensum, quod eius institutum nequaquam postulabat. Verum tamen verborum Christi, Hoc facite, sensum etiam corporis Domini offerendi habere praecipuum, supra ex Catholica Orthodoxorum PP. liquidum docuimus sententia, quam ut vlla prolixius hanc in rem demonstrandam sint profunden da verba. Quorum clariss. Fidei Christianae Patrum, atque doctrinae Apostolicae testium multo locupletissimorum sententijs qui non permouetur ad obtinendam Catholicam & Orthodoxam Ecclesiam Christi de sacrificio doctrinam, dignior est quem assiduè lugeamus pij pectoris lachrymis, quam insanabilem eius contentions pertinationem inutilibus verbis studeamus vlteriùs castigare.

Sed illa indignior Evangelicis est stropha, qua ad imperitorum fraudem nititur ista Confessio. Virtembergensis: Fatemur quidem, inquit, quòd veteres Ecclesiastici Scriptores vocauerint Eucharistiam sacrificium & oblationem: Sed se ipsi exponunt, quòd nomine sacrificij intelligant memoriam, annunciationem, seu praedicationem sacrificij, quòd Christus semel in cruce peregit, sicut & memoriam Paschae & Pentecostes, vocant Pascha & Pentecosten. Istud quam sit vanissimum, recitata dudum illorum testimonia liquidum pronunciant. Ait enim Augustinus, sacrificium altaris quibusdam defunctis esse propitiationem. Rursus, propter altaris sacrificium Deum cum defunctis misericordius agere, quam eorum facinora merebantur. Sic & D. Athanasius aurea illa in defunctos ratione, τὴν θυσίαν ἀναμακτόν ἐστιν θεῷ σπυρί, hostiam illam altaris incruentam pij in Christo dormientibus esse propitiationem. In eundem sensum & Cyprianus Concilij Africani canonem sequutus inhiuit clero Furenensi, ne pro Victoris, qui Canonem violarat Ecclesiasticum, requie dominicam illud altaris Christiani offerretur sacrificium.

Quod

*cap. 11.
Epistolae 32.*

Quòd igitur altero illo, Eucharistiam esse sacrificium, sensu pro sacrificio memoria ex Diuo Augustino abutuntur ad caligines clarissimo illi de oblatione & propitiatione pro peccatis sensui offundendas, nimis est improbum. Hunc enim sensum ut apud Augustinum legere, ita illum alium apud eundem, caeterosque Catholicos praedicatum, & nunc in controuersia positum, quem non legisse non potuerunt, nequaquam dissimulatum oportebat, si bona nobiscum, imò secum fide agere constituisent.

Iam quòd tertium circa Eucharistiam errorem facit Confessio Virtembergensium qui sentiunt oblationem Eucharistiae applicare propitiationem & meritum Christi viuis ac mortuis, haud sane prolixà opus habet refutatione, quòd superius nunc saepe est demonstratum, quotidiano hoc sacrificio ex singulari illo passionis Dominicæ fonte Catholicos haurire Christi merita, ac propitiationem eandem iuxta veterum Patrum testimonia, quam per Baptismi, ac Pœnitentiæ Sacramenta. Quòd igitur in illius confirmationem, adfert Confessione, applicationem meriti Christi non fieri alio externo organo, quam praedicatione Euangelij Christi, & dispensatione eorum Sacramentorum, quae Christus in hunc usum instituit, & meritum Christi oblatum & applicatum non recipitur nisi Fide: Ad hoc dicimus, & Eucharistiam hunc in usum à Christo Deo esse institutam, cuius doctrinae testes profus irrefragabiles suo superius loco recitauimus, cap. 46. & 50. Vnde qui veritatis verò Evangelicæ ex animo est studiosus malim repetat, quam hic frustra ijs memorandis esse multus. Iam quòd attextuit, Meritum Christi oblatum & applicatum non recipi nisi Fide, quia in illud Confessio. Augustinæ argumentum; incurrit, hic non duximus copiosius refellendum, quòd abundè illi suo sit loco factum satis.

Sed quid hic sum copiosior, vbi non vniuersa istius tempestatis vis incumbit, sicut in controuersia, Vtrum Missa propitiatorum sit sacrificium pro mortuis: quòd quia Evangelici isti vniuersi impotentissimo pro sua quisque summa virili molimine Catholica Christi Ecclesiam contendunt eripere, ac perinde quasi contra verbum Dei quaestiosis quorundam inuectum esset artibus pessundare atque abolere, hinc ea quaestio de nostro profunctis sacrificio diffusius venit & pertractanda, & robustius veterum Patrum testimonijs confirmanda. Hic namque procellosi omnium istius nostrae tempestatis haereticorum venti tanquam coniurati veniunt ad classicatum quòd ille caneat, ut saluberrimum fratribus hac vita defunctis & delectant remedium, & suauissimum de medio tollant solatium, bis in pia fraternè charitatis officia impij: cum quòd illorum cruciatus ipsi nec votis, nec rebus ipsis mitigent: tum quòd alios qui tollendis ipsorum tormentis, exilioque decurtando piam dant pro virili operam, non dehortantur modo sua oratione, verum maledictis quoque laceffere, & conuitijs proscindere non verentur. Quare inuitò ex liquida Apostolorum Traditione docebimus, tremendum Missa sacrificium re ipsa mortuis esse utile, adeoq; expiatorium. Deinde quòd non ex vnius aut alterius duntaxat Ecclesiae consuetudine hoc fuerit visitatum, uti aduersarij cauillantes nugantur: sed ex publica vniuersalis Ecclesiae obseruatione per omnem profus orbem semper fuisse & factitatum, & hactenus vbi que obseruatum, illi scribitur clarissimorum Scriptorum veterum testimonijs declarabimus. Tum denique infesta nostrae aetatis hominum tela contra saluberrimum hoc fratrum hac vita defunctorum remedium, dulcissimumque solatium pro virili studebimus propulsare.

Mortuis igitur Christianis fratribus vita hac breui iuxta atque misera pie, atque in Domino defunctis sacrosanctum altaris sacrificium prodesse, ve ab omnibus semel delictorum nondum expiatorum vinculis absoluti, & omnium debitorum nexibus liberati, in partibus illas caelestes euolent sedes, Apostolos Ecclesijs tradidisse, nobis liquidò illud Orthodoxae cum primis Ecclesiae solumen D. Athanasius attestatur. Postea enim quam suos illa admodum

CAP. LIII
Missa esse sacrificium propitiatorum pro defunctis
Aduersarij suos in fratribus hac vita defunctos in pijs officijs
qua mensura tractanda propitiatorum missae pro defunctis sacrificium.

C 2 concinna

πραγμα
Μίσση hostia
defunctis
proptiatione
sacrificium
ait Athan.
ex doctrina
Apostolorum

concinna in defunctos oratione docuisset, ex pietatis officio debere ad mor-
tuorum sepulchra cum precibus, eleemosynis, cereos & oleum adferre accen-
denda, causam subtextuit: δεκτικά γάρ ταῦτα τῷ θεῷ, καὶ πολλὰ δὲ αὐτῷ φέρουσα τὴν ἀντίδοσιν.
προπίασιν τὸ γὰρ ἕλασιν καὶ ἀκίρως, ἀλοκαύτωσις: ἢ δὲ γὰρ ἀνόμημα τὸς θεοῖς, ἡλίκα σμῶδες: Hæc enim (inquit)
Deo grata sunt, plurimam quæ ab eo referunt retributionem. Oleum enim at-
que cerei sunt holocaustum, hostiæ quæ igne absumenda: Verùm illa hostia in-
cruenta est propitiatio. Deinde ostendens, quanam fidei intentione hæc sunt
pro defunctis. Deo Opt. offerenda, eadem scilicet, qua pro filiolo ægrotante pa-
ter Deo cereos & thymiamam offert atq; accendit, causam subtextuit, qua supe-
rioribus suis dictis fidem affruat: πάντα γάρ οἱ δεηθῆνοι ἁπὸ τοῦ θεοῦ διδάσκαλοι,
καὶ πνευματικοὶ πατέρες ἐν χριστοῦ τῷ θεῷ χριστῷ τὸ δεῖν τὸν γεροντότερον, καὶ τὸ ἐκσταλῆος πύδι δυνάμα-
ως ποσσὶς μεταληφῆναι ἐν θεῷ ἐλεῶντες ἑαυτοὺς καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἑαυτῶν, ἐπι-
συνε μηήμας τῷ παραλαβόντων: Vniuersa enim hæc Apostoli illi (sic dixerim) diuini
loqui, atque discipuli sua per sacrificia Deum placantes, patresque Spiritu fan-
cto afflati, diuini illius numinis, quantum datur, participes atque Ecclasticæ il-
lius virtutis eximie compotes diuino ore, uti Deo gratum est, & sacrificia, siue
Missarum oblationes, & preces, & Psalmorum cantum, anniuersarias quæ de-
functorum memorias præceperunt obseruandas.

D. August.

D. Aurelius Augustinus hanc rem docet liquidius, quam ut homo fa-
nus vlla sibi queat vel fingere callidæ tergiversationis subterfugia: Orationi-
bus sanctæ Ecclesiæ (inquit Serm. 32. de verbis Apostoli) & sacrificio salutari,
& eleemosynis, quæ pro eorum (defunctorum) spiritibus erogantur, non est
dubitandum mortuos adiuuari, ut cum eis misericordius agatur à Domino,
quàm eorum peccata meruerunt. Hoc enim à Patribus traditum vniuersa ob-
seruat Ecclesia.
Sic & ex professo, vbi fidei Catholicæ formulam Laurentio præscribit. Ne-
que negandum est defunctorum animas, ait cap. 110. Enchiridij, pietate suorum
viuentium releuari: cum pro illis sacrificium Mediatoris offertur, vel elec-
mosynæ in Ecclesia fiunt. Sed hæc illis profunt, qui cum viuerent, ut hæc sibi
postea prodesse possint meruerunt. Ostensa causa cur non omnibus hæc profint
defunctis, addit: Cum ergo sacrificia, siue altaris, siue quarumcumque, eleemo-
synarum pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum
actiones sunt, pro non valde malis, propitiations sunt, pro valde malis et si nul-
la sunt adiumenta mortuorum, qualescumque tamen viuorum consolationes
sunt. Hunc aureum locum ne quis vel Oreste infanior, ambigat vtrum Augu-
stini sit, necne, ipse August. quest. 4. ad Dulcitium suo ex Enchiridio diserte re-
citatur, illumque, ceu nobile emblema ad verbum inserit. Quæ loca cum sint
meridiana solis luce illustrata, nolo esse multus in accumulandis ijs, quæ
passim obuia sunt aut in Epistol. aur Confess. Verum nos in institutionem perse-
quentes, quod quibus hæc pauca non sufficiant ad veritatis persuasionem, nec
alia satisfaciant sexcenta, ad alios Orthodoxos transibimus Patres.

D. Ambro.

D. Ambrosius eximium Orthodoxæ atque Catholicæ Christi Ecclesiæ co-
lumen: Tibi nunc omnipotens Deus innoxiam (inquit oratione fanebri in
fratrem Satyrum) animam, tibi hostiam meam offero, cape propitiis ac scre-
nus fraternum munus sacrificium Sacerdotis. Rursus orat. fanebri in A.
Gratianum & Valentinianum: Nulla nox vos non dotatos aliqua precum me-
rum contextione transcurret, omnibus vos oblationibus frequentabo.

D. Chryso-

stomus ille Antiochenus ab aureo suæ orationis flumine dictus Chryso-
stomus eximiam huius sacrificij Christiani vim, quod ad defunctos attinet,
non modo expressit, sed originem quoque ad Apostolos quoque ad Constantino-
polititanos ad piam defunctis fratribus orando & Ecclesiæ preces atque sacrifici-
um immolando nauandam operam esset adhortatus, dicti sui ætiologiam subte-
xit: ἀλλ' εἴη ταῦτα ὁμοδοτεῖν ὑμῶν τῷ Ἀποστόλων, τὸ παρὰ τῶν ἀποστόλων μυστικῶν μηνῶν γίνε-
σθαι. Διὰ τῆς ἀπελθόντων, ἴσασι αὐτῶν πολλοὺ κέρδος γινόμενον πολλὴν τῆ ἀφέλιξιν, ὅταν γὰρ εἴηκει λαὸς
ὁλόκληρος

Apostoli
eius defuncto-
rum memo-
riam iuste
gunt ad sacri-
ficium admi-
scere.

ὁλόκληρος χεῖρας ἀνατείνοντες, καὶ ἱεραλέκον, καὶ πρόκληται ἡ φρικτὴ θυσία, πῶς οὐ δεῖ σαπῆναι ἢ
ὁ πᾶρ τεύχε' τὸν θεὸν παρακαλοῦντες: Haud frustra hæc ab Apostolis, inquit Hom. 3. ad
Philip. fuere iustitia, ut in tremendis illis mysterijs eorum qui hinc emigras-
sent memoria fieret. Nouerant enim illis magnū hinc emolumentum, ma-
gnū quæ commodum obuenturum. Cum enim vniuersus constiterit popu-
lus expassus ad Deum manibus, omni quæ clericorum chorus, insuper & tre-
menda illa offerretur hostia, qui fiat obsecro, ut supplicatēs pro illis Deum non
exoremus atque placemus?

D. Epiphanius Apostolicas commemorans Ecclesiæ Catholicæ traditio-
nes, cum ad defunctos ventum esset, ostendens, quidnam & illis faciendum
ab Apostolis accepisset Ecclesia illa vna Christi sponsa: περι τῶν τελευταίων δὲ
ὁνόματος τὰς μνήμας παιοῦνται, προσευχὰς τελοῦντες, καὶ λατρείας καὶ οικονομίας: Quando defun-
ctorum agitur officium (inquit compeidio fidei Catholicæ & Apostolicæ
Ecclesiæ) nōminatim eorum memoriām faciunt, deprecationes, Missarum
sacrificia, atque Dei cultus vna cum elemosynarum dispensatione celebran-
tes. Vides hic eadē defunctis profutura auxilia in Catholica illis exhibita Ec-
clesia, quæ superius Diuus Augustinus cum Athanasio atque Chrysostomo,
alijs quæ docebat piē defunctis prodesse: Verum ne quis nasutior hīc se calum-
niandi reperisse clamitet ansam, quod τὸ λατρείας verterim Missarum sacrificia,
paucis demonstrabimus, καὶ λατρείας nomine apud Theologos Græcos idem in-
telligi, quod nos Latina Ecclesiæ vsu Missarum dicimus sacrificium. Euse-
bius Cæsarien. libro quarto de vita Constantini A. cum pompam atque cæ-
rimonias depinxisset, quibus ille suis a filijs in templum fuisset adductus se-
pultura mandandus, adiecit, Constatio vna cum militari manu sacra aede di-
gresso sacerdotibus suo cum comitatu, vniuerso quæ religioso populo progressi,
ταὶ τὸ εὐχέλαι λατρείας δι' εὐχέλαι ἀνεπαληρέθ, ea quæ diuini cultus atque sacrificij sunt ad-
hibitis deprecationibus compleuere. Quod paulo inferius, vbi dixisset populi
vna cum Clero non sine lachrymis, plurimo quæ comploratu preces Deo pro
Augusti anima effudisse, ne quis ambigeret, quid sibi veller exposuit:
ἡ δὲ βουλή τῶν ἁποστόλων καὶ τοῦ κυρίου ἡμεῶν καὶ τῶν ἀποστόλων ἐστὶν ὡς εὐχέλαι, Corpus ter
beatæ animæ Apostolorum nomine (quod in eorum sepeliebatur templo)

D. Epi-
phanius
Læria p'p
diuino sacri-
ficio Missæ
apud Thea-
logos Græ-
cos.

Hæc con-
stantinopoli
12. Apo-
stolorum nomi-
nibus sacri-
ficio
Constatini
um.

Læria idē
aliquando
quod Litur-
gia.

fuit gloriosum, populo quæ piē comitatum, diuinis quæ cæremonijs, & Litur-
gia mystica, siue arcano illo sacrificio dignum habitum: ipsum denique com-
munionē precum, quas sancti fundebant homines, fruebatur. Hoc in loco
Eusebius quod superius dixerat, ταὶ τὸ εὐχέλαι λατρείας per τὸ μυστικῆς λειτουργίας, id est,
latriam per liturgiam, cultum per sacrificium est interpretatus, ut manife-
stè agnoscas, Missæ sacrificium fuisse olim in Ecclesia Catholica adhibitum,
dum defunctis piē in Domino fratribus iusta soluebantur, & exequiæ perage-
rentur.

Quod olim ita apud Ecclesias omnes Orthodoxas in confesso, imò auito
in more fuit, ut Aerius hac de causa damnatus fuerit hæreticus, quod offeren-
dum pro mortuis negaret. Sic enim de ipso Epiphanius testatur reliquit,
Cùm Aerius, inquit in Ariacephaleosi, Episcopatū Eustathij sede moti asse-
qui nequireret, Arrhianismi numeris absolutus, vltra quoque sua affinxit do-
gmata, καὶ δὲ ἐν προσφῆρην περι τῶν κεχαμνημένων, Non esse offerendum pro dormienti-
bus. Id D. quoque Augustinus clarissimis annotauit verbis: Aerius inter cætēra
dogmata, inquit lib. de hæres. ad Quoduultē, ab ipso Arrhianismo addita nō
esse orandum, nec offerendam pro mortuis oblationem docebat. Suffragatur
& Damascenus, Aerium negasse pro defunctis offerendum. Quam porro ist-
hoc ab Aerij dogmate absint longè aduersarij, viderit nunc lector candidus,
Conqueritur Apologia Augustina, suam Protestantium causam falso cum
veteribus (inquit) hæresibus à Catholicis comparati, ut illa collatione ipsos
prægrauent. Verum quàm id falso Catholicis exprobet, hīc iudicet equus bo-
nus arbiter. Negat se Aerio patrocinari. Verum qui obsecro non patrocinarur
Aerio, imò qui non sepultū eius renocant ab orco errorē, qui ipsum ad verbū
docent

Aerius olim
hæreticus
damianus
quod negat
ret offeren-
dum pro
mortuis.
Quærela A.
polog. An-
gust. fiuola
calumniā
toriā, quod
falsè compa-
retur eorum
doctrina Aē-
riana hæres

*Lutherani
tenent
Aevi here
sim. ex ad
verbis cu
eodem do-
cent.*

docent cum Aëriodogma, videlicet, non esse offerendam pro mortuis Missæ oblationem; Quod Aërium docuisse testantur omnibus Augustinus, Damascenus, & Epiphanius locis iam iam commemoratis. Idipsum & Protestantes sentire, ipsa Confessionis August. Apolog. docet, imò propugnat manifestius, quam vt quis eius Lector sobrius queat ambigere.

*Toto orbe
semper pre-
cibus pro
mortuis ad-
hibitu fuit
se sacrifica-
re. Per orientem
oratione
in dormientes.*

Cæterum ex luculentissimis illis veterum Orthodoxæ Ecclesiæ Patrum testimonijs dudum commemoratis ipsa meridiana luce clariùs liquere arbitror omnibus verum videre volentibus, quàm sit illa quorundam Aduersariorum in speciem alijs argutorum responsio inutilis atque friuola, quòd in quibusdã olim Ecclesijs Missæ sacrificium precibus addebatur lugubribus, non item in omnibus. Si namq; animù quis ad superiora illa aurea Patrũ testimonia aduerterit, agnoscat perspicuè, toto prorùs orbe Christiano fuisse vbiq; gentiũ pro mortuis sacrificatum. Si enim Orientem consulas, ecquid pro defunctis soleat Catholica Christi agere Ecclesià? respondet tibi ex Alexandria D. ille magnus Athanasius, incurtam illam Missæ hostiam precibus & cereis, atque elemosynis additam mortuis fuisse. Deinde de propitiatorum, sacrificiumq; propitiatorium. Id ipsum ex Cypro tibi Epiphanius respondeat, non sua modò pro Infula, sed totius semel Orthodoxæ atque Catholicæ Christi Ecclesiæ nomine, vnam illam Christi spõsam nullo hæreticos veneno infectam, pro mortuis, inquit, præter deprecationes atque elemosynarũ distributiones offerre quoque pro mortuis latias & liturgias, siue Missas pro eis peragere. Si ad meridiem te conuerteris, vt ex eo perconteris, ecquid ante 1200 annos Catholica isthic pro mortuis egerit Ecclesiã? tibi Aurelius occurrit Augustinus, qui locis verè aureis adẽ multis disertissimè docet, Ecclesiã Africanam præter deprecationes & elemosynas saluberrimum altaris Deo Optimo pro defunctis offerre sacrificium, vt eis sit propitiatio, vtq; cum eis misericordius à Domino agatur, quàm eorum peccata meruerunt.

*In comp. lio
doctrinæ Ec-
clesiæ Catho-
licæ.*

*Per Meri-
dium.*

Quòd si quis ei de fide ambigat, en alter huiusce rei adest testis multò locupletissimus, aureum illud eloquentiæ florulentæ fundens flumen Cyprianus, qui suis verbis non se modò, sed vniuersum Africanorum Episcoporum cœtum profitetur disertè ea fuisse Fide, vt Missæ sacrificium defunctis mirificè crediderit prodesse, adẽ vt Victori illud post mortem iusta de causa offerri vetuerit, neq; pro eius dormitione orari. Si ad nostrum Septentrionem oculos inflectas, non deerit quòd huic suffragetur doctrinæ Catholica. Constantinopoli enim quid in A. Constantini exequijs solenniter gestũ sit, nuper Eusebius Cæsariensis graphicè depinxit, qui præter cõprecationes & lachrymas pro animæ illius salute fusas, addidit & latias atque mysticas Liturgias, arcanæque Missarum sacrificia fuisse adhibita. Hic si quid desideres, Chrysostomus Constantini episcopi consulas licet, qui hanc Orthodoxæ Ecclesiæ doctrinam aureis suæ orationis eloquentiss. fluentis irrigabit. Si denique animum ad Occidentem circumferas, eandem agnosces ante annos 1200 fuisse Catholicæ Ecclesiæ doctrinam. Hanc rem abundè cõtestatam fecerit nobilissimum Ecclesiæ columen Ambrosius, qui orationibus suis funebribus Mediolanenensis Ecclesiæ priscum morem depingit expressius, quàm vt de sacrificio

*Per Septen-
trionem.*

“ illic pro mortuis offerri solitò queat dubitari: Nulla dies vos (Gratiæ & Valentinianæ) silentio præteribit. Nulla in honoratos vos mea transibit oratio. Nulla vox non donatos aliqua precum mearum contextione transcurret. omnibus vos frequentabo oblationibus. Sic & pro Satyro fratre: Tibi nunc omnipotens Deus innoxiam commendo animam, tibi hostiam meam offerro, cape propitiac ferenus fraternum munus sacrificium sacerdotis.

*Per Occiden-
tem.*

Idipsum & de Ostiensis Ecclesiæ D. August. nobis contestatur, ibi ex more Catholicæ Ecclesiæ fuisse sua pro matre Monica tremendum oblatum altaris sacrificiũ. Nam neque in eis precibus, quas tibi sudimus cum offerretur pro ea sacrificium precij nostri, fleui. Liqueat igitur multò esse verissimũ, quòd illud Missæ, siue altaris sacrificiũ non vna tantum, aut altera Ecclesiã olim habuerit.

*Per Italiam
oblatum al-
taris sacrifi-
cij pro mor-
tuis orate.
D. August.*

“ ro, cape propitiac ferenus fraternum munus sacrificium sacerdotis.

*Enchirid.
cap. 110. 50
ad Dulc. q.
4. Sermon de
verbis apst.*

*Vide epist.
9. lib. 2.*

*Vide lib. 4.
de vita Con-
stantini.*

*Ad Philipp.
lib. 3.*

*In oratio-
ne Ambrosij
per obitu
Lenini in-
uocato.
In oratio-
ne Ambrosij
per obitu
fratris.
Cassiodorus
lib. 12. cap. 12.*

buerit pro delendis mortuorum peccatis propitiatorium atq; expiatorium: sed ita ab Apostolis, ait Athanasius, & patribus traditum, ait Augustinus, vniuersam olim ante annos 1300. obseruasit Ecclesiã Catholicam.

Posteaquam nũc totius orbis, quaquã versum latissimè patet, consensu, atque liquidissimis omnium mundi partium testimonijs cõfirmatum sit, Ecclesiã Catholicam toto orbe diffusam ex Apostolorũ doctrina saluberrimum illud mediatoris nostri sacrificium pro defunctorum requie, atque maturanda tristis illorum exilij tormentis, atque peccatorum luendorum poenis asperiri mora: nunc superest, vt atras illas, quas suo congruenter nomini Melanchthon suo de choico homine clarissimis illis veterum Patrum sententijs denigrandas atq; adulterandis conabatur offundere, tenebras discutiamus, & illato quasi veritatis sole illustremus, quò vniuerso semel mundo fiat perspicuum, quanta homines isti, qui sese noui istius Euangelij iactant propugnatores, vtantur sophistica ad veram Catholicæ Christi Ecclesiæ doctrinam aded lididum nobis concordia Patrum vetustiss. sententia contestatam corrupendam atque adulterandam.

*Transitio ad
liberales
philippi Me-
lanchthoni
ares, quibus
Missæ sacrifi-
cium obsistit.
Care ad ab-
surdum in Apo-
log. Confess.
August.*

Quò Philipp. Melanchthon iuge illud Christianæ Ecclesiæ sacrificium vel defunctis adẽ post mortem vtilè aboleret efficacius, argumenta quædam à Catholicis hanc ad rem cõfirmendam allata miro conatur artificio dissoluerè, in quo appareat, hominem magis grammatico infensuisse studio, quàm Theologiam vnquam perspexisse, nedum perdidicisse. Suam igitur in Apologia Confess. August. contra Missæ pro mortuis sacrificiũ velitationem à Missæ aggreditur vocabulis, atq; de Liturgia differens. Ea vox (inquit) nõ proprie significat sacrificiũ, sed potius publicum ministerium. Atqui Philippe non agitur quid hæc vox apud Ethnicos significarit, aut vnde eius fluat origo, sed quisnam huius vocabuli apud Theologos sit vsus. Istud perridiculũ est, & homine apud Grammaticos decrepito dignũ, aliam non agnoscere vocis alia in disciplina significationem, quàm eius sonet erymò: quanquam & ad sacra Dei ministeria hanc vocem vsurpat int Ethnici, veluti quòd apud Aristotel. alicubi legitur λέγειν τὸ θεῶν Deorum cultus & sacrificia. Rursus λέγειν sacrificia atq; Sacerdos. Porro apud Theologos sacrificij nomen esse, vel vnus D. Lucas nobis persuadeat meritis, qui Act. 13. ait: λατρεύοντων ἄνθρωποι τῷ κυρίῳ καὶ ψαλλόντων. Lucæ est sacrificium.

*Philippus
Melanchthon
qua ante co-
nectur abole-
re Missæ pro
mortuis sa-
crificium.
Liturgia
Theologia
proprie est
aliquando
sacrificium.*

*Liturgia
Deorum
apud Ari-
stot.
Liturgia Dei
Lucæ est sa-
crificium.*

Cùm illi Domino sacrificarent atque ieiunarent. Sic & apud veteres Theologos Liturgiam ex hoc Apostolorum vsu ad sacrificium pertinere notius est illorum lectoribus, quàm vt pluribus exemplis sit demonstrandũ: vt apud Dionys. Areopa. & in Can. Grecis, & Euseb. Cæsariensis lib. 4. de vita Constant. loco dudũ recitato. Hinc & Liturgia Chrysof. atque Basilij dicta, ita vt Grecis videatur profus idem sonare Liturgia, quòd hodie Latinis Missa, totum videlicet illud ministerium, quò in Dei cultũ sacerdotes Christiani in altari funguntur. Iam nõnihil nugatus de Missa, quòd sit collationum atque symbolorum nomẽ, cùm merum sit Latinum ab emittendo dictum, ad Grecæ Liturgiæ Canonem suis commentis adulterandum se accingit Philippus: quem vti multa dicere ait de oblatione: ita de corpore Domini propriè loqui negat, sed de toto, inquit, cultu, de precibus & gratiarum adionibus. Quòd vt demonstrat, ait: θυσιὰς ἀνομάματους, incurtas hostias vocari ipsas preces, sicuti & paulò post ἐπιπροσφύροισιν εἰς τὴν λογικὴν ταύτην, καὶ ἀνομάματων θυσιῶν. Offerimus hunc rationalem, inquit, & incurtum cultum. Qui hocce Græcicæ Liturgiæ locos sic cogitarit auulsos, facillè inducatur, vt verũ credat quòd astutè molitur aduersari.

*Liturgia pla-
nè Græcis
est quod La-
tini Missa.*

Verùm qui lætis Græcorũ scriptis animaduertit, quidnam illi hac ἀνομάματος θυσιῶν, incurta hostia voce velint passim significare, agnoscat fraudem, fucũ què ingenio liberaliter instituto indignissimum, quem imperitis lectoribus præcere studet. Vbi enim locorum Philippe, τὸ ἀνομάματος θυσιῶν, hostia incurta præces significare legisti? Atqui hoc ipso, inquiet, Græcicæ Liturgiæ loco. Sed nõs resistim. An ppter ead idẽ illæ voces, θεῖαις, ἰκαρίας, καὶ θυσιῶν ἀνομάματος, preces, supplications, & incurtas hostias significet, quia tibi ita probatur? quia tibi

*Lucæ est sa-
crificium.
Lucæ est sa-
crificium.
Lucæ est sa-
crificium.
Lucæ est sa-
crificium.
Lucæ est sa-
crificium.
Lucæ est sa-
crificium.
Lucæ est sa-
crificium.
Lucæ est sa-
crificium.
Lucæ est sa-
crificium.
Lucæ est sa-
crificium.*

Hoffia in cruenta sem per a precibus dicitur

ita interpretandum, ne dicam adulterandum videbatur? Tu quidem quia con-

Incruenta hoffia sem per a precibus dicitur

lita vides, eodem res longe diuersissimas detorques. Consule alia & huius

Hoffia incruenta defunctis est proprium

liturgiae & aliorum scriptorum loca, & agnosces, si modò velis, incruentam

Seruitus in cruenta hostia, Canon Latinus Oblatio seruitus, pro Latina

hostiam nunquam ad preces, aut supplicationes pertinere, sed ad salutarem il-

Liturgiam Graecam distinguere a precibus hostiam incruentam

lam mediatoris hostiam, quae olim ab ipso cruenta oblata, nunc per ipsum ma-

Vide ant. am. rati. on. d. n. s. c.

Vide Epl. ph. in con. pul. do. str. na. Cartho. lie.

Vide Liturgiam Chry. rom. ext. Jam. sol. 22.

clarissimae ad dispellendas illas Melanchthonicas tenebras veritati obfuscan-

da dolo malo magis, quam imperitia offusas accendatur. Sic igitur orat apud

Basilium sacerdos, posteaquam dona sacra sunt altari imposita, προσδέξαι ἡμᾶς

clarissimae ad dispellendas illas Melanchthonicas tenebras veritati obfuscan-

da dolo malo magis, quam imperitia offusas accendatur. Sic igitur orat apud

Latvia dicitur ni est cultus

Latvia est liturgia Theologis pro diuino

Missa sacra

Latvia dicitur hinc dicitur pre-

Aliae fucit Melanch.

Ridicula Philippi col. lectio planis que Sophis

Refutatio Apologie Confess. August.

illas, liturgia, Missa, rationalis cultus, iam ad reliqua eiusdem Apologie Confessionis Augustanae argumenta dissoluenda accingamur. Quod verò defendunt Aduersarij nostri, inquit, applicationem caeremonia pro liberandis animabus defunctorum, qua ex re quæstum infinitum faciunt, nulla habent testimonia, nullum mandatum ex scripturis. Oblationem tremendi illius vel angelis sacrificij incruenti valere & defunctorum animabus liberandis, superius liquidò est clarissimis vetustissimorum Patrum testimonijs demonstratum.

Mandatum de offerendo est in verbis Christi, hoc facite.

Porrò quod de mandato ex Scripturis ait, nullum nobis hac de re esse, nos quidem vniuersa cum veterum Theologorum schola pernegamus. Illa enim Christi Domini verba, Hoc facite in mei cõmemorationem, hac de re habent mandatu, si modò fidem hac in causa meretur, D. Cyprianus, Irenæus, Augustinus, Ambrosius, Chrysostronus, Theodoretus, Eusebius Cæsariensis, & alij Catholicae Ecclesiae Patres, qui nobis illud disertè contestantur, quemadmodum videre est cap. 46. huius libri, vbi eorum concordibus ostenditur sententij, Christum illis verbis, Hoc facite, nouum nouæ legis instituisse atque mandasse sacrificium, vt ipsi facerent, hoc est, ait Cyprianus, & alij illi offerrent, quod ipse primus Deo patri obtulerat, suum videlicet corpus & sanguinem.

Christi mandatum generale in suis litteris Dei valet.

Porrò si illud offerri præcepit Christus, cum modum nullum præscripsit, rectè atque verbo Dei congruenter Catholica Christi Ecclesia Spiritu sancto erudita atque ab Apostolis instituta generaliter accipit, vt sibi in omnem licet à suorum filiorum vsum Deo offerre, quem rei necessitas, aut oportunitas postulet: hinc & abs sui vsque incunabilis pro defunctorum requie reatum remissione offerre didicit, si D. Athanasius, D. Chrysostronus, D. Augustinus, & alij præsci Theologi dudum cõmemorati hac de re item vetustissima suum fidei, quem merentur, queant tueri locum. Cæterum quæ porrò Philosophatur, non esse leue peccatum, tales cultus sine mandato Dei, sine exemplo Scripturæ in Ecclesia instituire, & cœnam Domini institutam ad recordationem & prædicationem inter viuos transferre ad mortuos, hoc esse abuti nomine Dei contra secundum præceptum, maiorem ne habeant imperitiam, an illiberalem impudentiam, non fuerit dictu facile. Si enim Theologos illos nuper hac de re nobis suffragantes recitatos, Philippe, tibi tua per grammatice studia legere lucuisset, nõ isthanc blasphemiam notam Catholicae Christi Ecclesiae imperitus inurere conareris. lam quid est impudentius, quàm Dei Ecclesiam, quæ firmamentum atque columna est veritatis, grauissimi illius accusare sceleris, cuius ne minima quidem ex parte rea conuincatur? Quàm enim à vero sint longè alienissima, quæ criminatur Philippus, ex ijs quæ ad argumenta Confessionis Augustanae dudum respondimus liqueat. Veluti quod ait, Catholicos sentire caeremoniam Missæ ex opere operato sine Fide esse sacrificium reconcilians Deo, & satisfaciens pro peccatis. Quis doctrinæ Catholicae doctus hinc vanissima homunculi non stupeat figmèta? Quis pro dignitate ista non deploret mentiendi libidinem, tanta cum Ecclesiae Christi sponsæ dilectissimæ blasphemiam coniunctam? Vbi enim locorum docetur Philippe, aut quis omnium Theologorum, ne scholasticos quidem vestrum ludibrium excipio, scriptum reliquit, Missam sine Fide esse sacrificium reconcilians Deum, & satisfaciens pro peccatis? Hæc blasphemiam sanè Philippe nusquam apud Catholicos aut legisti, aut audisti: sed tuo pectori iuuenili glorie studio contritam matrem tibi nõ satis, õ miser, cognitam ecclesiam Catholicam temerè atque stolidè inflammato tuus pseudohelias Lutherus tua, vercor, quod omen supplex Deum obsecro Christus auertat, æterna cum pernicie instillauit. Sed quod attexuit horribiliorem habet blasphemiam non minùs falsò, quàm superiora, vt & maior confessionis atque Apologiae pars, Cholicis affictam: Horribilis, inquit, oratio est, tantundem tribuere operi sacerdotis, quantum morti Christi. Atqui Philippe, vbi ea apud Catholicos sonat: an eorum in concionibus, an scriptis potius? Verum isthæc blasphemiam de reliquarum

Si Philippus veteres legisset Theologos non ita falsò criminaretur Catholicos.

Falsa criminatio Catholicis affingit Philippus nusquam aut lecta, aut doctis, sed sibi a Lutheo per sua.

Confessio August. cum Apol. vanissima in Catholicos sciant mendacis.

est numero, quas tua pro fide bona Theologica, imò Græca, Catholicis affingis illiberalissimè. An quia Catholici docemus, in Missa idem offerri sacrificium, quod in cruce obtulit Christus, ideò ne tantundem vtriusque oblationi tribuimus? An quia Missam dicimus valere defunctis ad peccatorum remissionem, ideò ne tantundem valere dicimus opus sacerdotis, quantum mors Christi? Absit Philippe, absit. Nemo tam est infanus, qui has inter res, quod ad efficaciam sacrificij attinet, vllam faciat comparisonem, nedum statuat æqualitatem.

Christi hostia, & morte omnia semel sunt abolita omnium, atque adeò totius mundi peccata: sed quotidiano Missæ sacrificio, ceu riuulo illinc derivato, vni aut alteri precatore impetramus non culparum, sed pœnarum remissionem, reatumquè, indulgentiam: quæ adeò non est magna, vt cum illo immenso mortis Christi beneficio componi queat, vt sancti Patres doceant, mortuos aliquid verè adiuuari oblationibus, vt Augustinus epistola sexagesima quarta. Cæterum quia omittit studio argumenta de Purgatorio, quæ simular Catholicis esse nulla, quàm illud & liquidissimis demonstratur scripturis canonicis, & indubitatis Apostolorum atque Orthodoxorum Patrum suffragijs, nos quoque illud prætereuntès cum Philippo ad causam redeamus: Cum

Missæ, inquit, non sit satisfactio nec pro pœna, nec pro culpa ex opere operato sine Fide, sequitur, applicationem pro mortuis inutilem esse. Missam esse satisfactioem Philippe Catholici non docemus: sed in Missa offerri illud incruentum mediatoris nostri sacrificium, quod ita est & Deo Opt. gratum, & defunctis salutare, ait Augustinus, vt propter illud cum eis agat misericordius, quàm eorum meruere peccata.

Iam quæ hinc reuoluis, & ad fastidium vsq; falsò Catholicis affingis, ex opere operato, sine Fide, solitam, totumquè, per opus vtrumque sparsam tuam Philippo respiciunt vanitatem illiberalissimam atque impudentissimam. Sed congerendis in Catholicam Christi Ecclesiam mendacijs fatigatus, negat opus esse longiore disputatione. Quod si quando opus erit, prolixius, inquit, de tota re dicemus. Quid enim nunc rixemur cum Aduersarijs, qui neque quid sacrificium, neque quid Sacramentum, neque quid remissio peccatorum, neque quid sit Fides, intelligunt. O Thrasonicam iactantiam isthoc grammaticulo dignissimam: quod hominum genus vt de omnibus sibi disciplinis censuram arrogat superbissimè, ita suam extra arenam, imò puerorum puluerem, se gerit omnium imperitissimè. Sed bona verba quæso Philippe. Qui tantopere supercilio omnibus Catholicis vna tua plusquam Aristarchica sententia censere audes tantarum rerum, quas se profitentur tanto cum ætatis & studiorum detrimento tot per annos didicisse, scientiam nondum percepisse. An eos omnes vt tibi, ita omnibus quoque persuaseris esse caudices, bliteos, stipites, tuæque ex Saxonja Bardos & Barbaros? Non ita sunt, mihi crede Philippe, ingenio aut infelici, aut tardo, quin ista meliùs teneat, atque adeò calleant, quàm tu vllam tuarum tot arreptarum professionum diffinitiuenculam. Sed vt verum dixisse videaris, tibi donabimus, eos illa intelligere minimè: verum vti tu nouo isto ex Euangelio Catholicae Christi Ecclesie semper ignoto, imò damnato & hæreseos notato, illa improbè intelligis: quia hanc falsi nominis scientiam tibi, tuoque Lutheo cum cæteris damnatissimis hæreticis perlibenter, imò perdolenter, quòd vobis exitij causa est, cõcedimus, eam nullo non desiderio in æternum percupidè ignoraturi.

Bardolus Saxonum gens, vnde et Longobardi, & Auarum dicitur. Vide Helmodum historicum.

est idem in Missa offeritur, quod in cruce, non vtriusque oblationes effectus. immo sunt discrimen sacrificij Missæ & sacrificij Christi. Si in cruce.

Alia Philippus argumenta contra Missæ sacrificium.

Philippus sua iudicio videtur aduersarijs omnem abrogat Theologie cognitionem.

Superbissimum est arrogantis: Grammatici loci genus.

Ad Canonem liturgie Græcæ videtur Philippus adulterantem.

Post foedissimam illam inscitiae notam Catholicis adeò illiberaliter inuictam redit Philippus ad Canonem Græcum iteratò adulterinis suis commentis, vanissimisquæ figmentis vexandum. Cum enim conscientia stimulante agnosceret, se paulò superius indignis modis Canonis Græcicae Ecclesiae tractasse verba, nunc vltro concedit aut imprudēs, aut, quod equidem verum opinor, conscientia vero victa flagellante, atque ad veri professionem vrgente, Græcos in suo Canone loqui etiam de oblatione corporis & sanguinis Domini

Concedit hic Philip-
pus quod
dudum infi-
ciabatur.

Philippi au-
scientia frau-
dulenta, aut
inficitia teme-
raria.

Græci appli-
cant hostiam.
Missæ pro
mortuorum
peccatis.

Idem ho-
stiam Græci
applicam
beatis &
mortuorum
peccatis.

Græci vete-
res Catholi-
ci verè offe-
rebant cor-
pus Domini
cum pro mor-
tuorum pec-
catis delen-
dum.

Corpus Do-
mini est &
Sacramentum
& sacrificium
tam propiti-
atorium quam
Eucharisti-
cum.

Ad Patres
conatur ve-
spantere
Philippus.

Domini, sed non sola, verum etiam de reliquis Missæ partibus, orationibus & gratiarum actionibus. Quia in re cum iam conveniamus, in Missa videlicet esse præter orationes & gratiarum actiones etiam Dominici corporis oblationem, siue incruentum mediatoris sacrificium, superest ut de illo dispiciamus, quod attexit, Nec Græcus Canon applicat oblationem tanquam satisfactionem pro mortuis, quia applicat eam pariter beatis omnibus, Patriarchis, Apostolis, &c. Qui Canonem Græcum vel à limine salutarit, demerari satis nequeat Philippi aut temerariam inficitiam, aut fraudulentam scientiam. Negat ille Canonem Græcum applicare oblationem tanquam satisfactionem pro mortuis: sed tu eius verba appende. Post memoriam beatorum omnium & superstitum à consecratione habitam, tandem & mortuorum sacerdos meminit, pro ijs se eandem illam hostiam offerre commemoras, quam dudum pro illis & beatis & viuis offerebat, ὁ παῖς ἀναπαύσεως καὶ ἀφίσεως τῆς ψυχῆς τῆς δούλης σου ὁ δέσποτος. Pro requie, inquit, & remissione animæ serui tui N. & N. in loco illustri, vnde fugit tristitia & dolor, fac eos Domine quiescere. Si illud corporis Domini sacrificium applicat sua prece, quod ait Philippus, beatis omnibus, certè & defunctis hac perpetua sua prece applicat, quia sicut dicit, Offerimus tibi hanc spiritualem seruitutem atque oblationem, ὁ παῖς τῆς ἀναπαύσεως καὶ ἀφίσεως τῆς ψυχῆς τῆς δούλης σου, pro ijs qui in fide quiescunt, maioribus, Patribus, Patriarchis, Apostolis, &c. sic attexit eadem oratione, ὁ παῖς ἀναπαύσεως καὶ ἀφίσεως τῆς ψυχῆς τῆς δούλης σου pro requie atque remissione animæ serui tui.

Sic & in Canone Basilianæ Liturgiæ, ubi pro superstiti salute auxilio, atque peccatorum remissione N. & N. oratit, addit Sacerdos, ὁ παῖς ἀναπαύσεως καὶ ἀφίσεως τῆς ψυχῆς τῆς δούλης σου ὁ δέσποτος. Pro requie et remissione animæ famuli tui N. & N. Cum igitur Canō vterque idem Missæ, siue Liturgiæ sacrificiū pari ratione, licet non eadem, quod mox explanabitur, applicet & viuis & mortuis in remissionem peccatorum, uti liquido ipsis Canonum verbis est demonstratum, non fuerit iudicatu difficile, quam à vero absit longissimè, quod superioribus suis affinxit Philippus: Apparet igitur Græcos (inquit) tanquam gratiarum actionem offerre, non applicare tanquam satisfactionem pro peccatis.

Imò Philippe, qui canonis Græci verba accuratius habet perspecta, videt perspicuè, hanc Liturgiæ hostiam, sacrificiumque corporis Dominici incruentum Græcos obtulisse, & tanquam gratiarum actionem pro sanctis Apostolis, &c. & tanquam ἑπίκλησιν propitiationem, uti cum D. Athanasio & Augustino loquamur, pro viuis & mortuis: quod nullo negotio assequetur, qui modò illa Canonis Græci considerat attentius verba, quibus sacerdos se eandem illam Missæ hostiam dicit offerre pro remissione peccatorum tam defunctorum quam viuorum. Inde liqueat etiam, quam sit vanum, quod in huius hallucinationis firmamentum sibi sumit Philippus: Nam post consecrationem, ait, precantur ut sumentibus prosit, non loquuntur de alijs. Quod & de alijs loquantur sacerdotes, & pro alijs orent, ex ipsis à Philippo verbis recitatis liquet: quia pro Apostolis & alijs, inquit, beatis offerunt in gratiarum actionem. Orant igitur Græci ut sumentibus prosit, sed tanquam Sacramentum & sacrificium. Porro ut defunctis & viuis prosit ad peccatorum remissionem, distictè quoque orant tanquam sacrificium propitiatorium: Apostolis verò tanquam sacrificium Eucharisticum & gratiarum actionis: quemadmodum & Diuus Cyprianus testatur, pro martyribus annua se offerre sacrificia, non propitiatoria, cum iniuriam faciat martyri, qui pro martyre orat: sed gratiarum actionis. Nihilò tamen minùs idem Cyprianus se pro defunctis propitiatorium agnoscit offerre sacrificiū vnà cum tota Africana Ecclesia, Epist. 9. lib. 1. quando inhibet, pro Victore Furnensì oblationes Deo pro eius requie imolandas.

Iam nostrorum castrorum principia oppugnare aggreditur Melanchthon, sed ea suis Melanchthonicis magis inumbrat nebulis, quam validis atq; Philippicis exagitat incurfionibus. Quod verò allegat Patres, inquit, Aduersarij de oblatione

Sic & Cyprianus. Missæ oblationem offerrebat pro Martyrum peccatis remittendis.

Si Lutherus
in capitulis
suis sub mo-
tu editis.

Verbis Lu-
therani qui-
dem Purga-
torium reti-
nent.

Mortuis ap-
plicari obla-
tionem Missæ
à veteribus.

Philippus Pa-
triam est
monij conu-
lsum, ait eos
fuisse homi-
nes ac decipi
potuisse.

Epicurus imi-
tatur Luthe-
ranum in colle-
da funditis
Theologia,
dicit patribus
suam deo-
gani ambro-
sianam.

oblatione pro mortuis, scimus veteres loqui de oratione pro mortuis, quam nos non prohibemus, sed applicationem cœnæ Domini pro mortuis ex opere operato improbamus. Quod hic ait Philippus, veteres loqui de oratione pro mortuis, quam nos, inquit, non prohibemus, candidum lectorem non nullo recreet fortè gaudio, quòd Protestantes videantur nunc orationes pro mortuis adiuuandis, quod verba sonant, admittere, ideoque & purgatorium nobiscum retinere: quod etsi Lutherus in mortem vsque & credit & docuit, tamen de Philippo nunc Lutherizante, nunc Zvuinglianizante, nunc nescio quem ardelionem agere, an illud credat ut dubitem equidem, multamihisunt argumento. Verum quod ad locum præsentem attinet, equidem non arbitror eum admittere animas nostris superstitum precibus adiuuari posse, quanquam ita Patres dicit loquantur: sed eum callidè lectorem naso suspendere, & de ratione illa loqui, quæ in honorem fit beatorum, sicuti admisit superius, Eucharistiam esse sacrificium pro Apostolis gratiarum actionis. Quia igitur verbis videbatur nobiscum sentire, suum spargit callidè venenum, Sed applicationem cœnæ Domini pro mortuis ex opere operato improbamus. Verum eam Catholica Christi Ecclesia probat, atque demonstrat ad eam, hunc sacrificij noui testamenti ritum Apostolis, à quibus & ipsa accepit, à Christo Domino esse mādatum, uti antea liquidis Patrum vetustissimorum testimo- nijs ostendimus. Proinde quod attexit, Nec patrocinantur aduersarij veteres de opere operato, quantum habeat vanitatis, ex superioribus liqueat. Eo ipso enim quòd opus sacrificij illius incruenti pro piè in Domino defunctis peragitur, quòd hostiam illam cruentam rememorando pro defunctis Deo patri altaris hostia immolatur, efficitur, ait August. Ser. 32. de verbis Apost. ut misericordius cum eis agat, quam eorum meruerunt peccata.

Sic & Athanasius hostiam hanc incruentam pro mortuis oblatam predicat esse apud Deum ἑπίκλησιν, propitiationem, uti Augustinus Enchir. cap. 110. & ad Dulcit. quæst. 4. Basilii quoque & Chrysost. sua in Liturgia hanc altaris hostiam orant suscipi pro defunctorum peccatis. Non igitur, ut Philippus existimat, hanc doctrinam Ecclesia Christi Catholica Gregorij, aut recentiorum testimonij statuit, atque defendit: sed Apostolicorum illorum scriptorum, qui ante annos amplius mille floruerunt: quorum catalogum supra viderè est. Quod autem addit, Nos opponimus clarissimas & certissimas scripturas, ex superioribus salutaris conuincatur, ubi cap. 51. argumenta Confess. August. ostendimus, nihil nisi Melanchthonicos habere fumos ad perspicuam Catholicæ doctrinæ veritatem obscurandam, nullo nixa esse aut scripturarum fundamento, aut veterum PP. suffragio. Verum quia se veterum Patrum testimonij iuguladum præsentiscit, vide mihi Christiane lector, ecquod in eos præstruat machinamentum, quo fretus omnem eorum auctoritatem se existimat eleuare. Et patrum, inquit, magna dissimilitudo est, homines enim erant, & labi ac decipi poterant.

Quod Epicurus ille egregius philosophus sine arte, sine literis, ac in omnes insultans ad omnem funditus tollendam & philosophiam & religionem agebat, idem iste ex Grammatico Theologus ad vexandam, affligendam que veram Theologiam, quò suam falsi nominis scientiam, molitur. Ille nullo se vsu magistro, nisi vnò fortè Nausiphane, à quo didicisset nihil, aut altero Democrito, quem ingratus sequi noluit, gloriabatur, omniaque per se suo didicisse ingenio. Ad hæc optimos quoque philosophos, Aristotelem, & alios, qui alijs essent in pretio, contumeliosissime vexabat, Timocratem totis voluminibus concidebat, ut nouis suis placitis ad radicibus ex hominum animis religionem extrahendam aliquem apud imperitos pararet locum: Sic qui Epicuri illius Saxonici sunt de grege porci omnem respicientes meliori ex parte doctrinam Ecclesiasticam, non Philosophorum placitis, sed Apostolorum traditionibus ortam: non hominum applausu, sed diuinis testimonij, miraculis, Martyrumque sanguinetorum per orbem confirmatam, no-

D uum

Philippus Melanchthon semper infans propter suam de partibus suam Ecclesiam folidissimam censuram.

Veteres PP. concorditer vno ore sua tuere purgatorium.

Stoliditas theoreticus Melanchthonis.

Ad hoc respiciant, si possunt, Melanchthonis flauitatem, quam inualdetur Catholicis Ecclesie doctrina ex veterum PP. illi consentientiam auctoritate, quod fecerint homines.

nūc Theologia genus tandem reperisse, atque ipsissima Euangelij veritatem quasi è Democriti puteo eruisse iactitat. Cui, quia noua sibi cōscitū, ut fidē atque authoritatē cōciliēt, quā veteribus Theologis, totique veteri Orthodoxæ Eccle. aduersari intelligāt, omnibus quibus sua humana pro astutia possunt modis illorum student & authoritatē vetustate corroboratā eluare, & eruditionis solidę opinionem veritate nixam extenuare. Quod quanta cum immortalis sinominis (si modo ei contingat, quod alijs hæreticis eius proavis orco demeritis negatum est) infamia fecerit turpissimè Philip. Melanchthon in sua quā inscripsit Ecclesia, alibi ostēdere cōpimus, & suo aliquando loco, si Deus Opt. vitā oriūq; auxerit, demonstrabitur futurus atque copiosius. Quod ad hūc igitur locū attinet, videat quæso lector Christianus, quā Philippus se armis tueatur Christiano homine indignissimis. Rem antiquissimā, quæ liquidius ex Patrū testimonijs, quàm ex scripturarū sententijs, et si certis, non tam omnibus adē manifestis, queat definitè oppugnās, cū sibi Patres sentiret dissentē refragates obniatēs, callidissimo cuniculo grauissimū authoritatē eorum apud pios oēs pōdus conatur eluare: Patrū magna (inquit) est dissimilitudo. Quid Philippe? An Patres hoc de fidei capite dissentiat? An non veteres PP. ad vnū oēs, oblata sibi huius rei occasione ex professo docēt, orandū offerendūq; pro mortuis: aut saltē ita factitatum ætate per Ecclesiam cōtestatur? Profer vnū, vnū, in quā, profer Philippe, causam viceris, qui pro mortuis neget offerendū? Hic sanē tota ex antiquitate nullū omninō adduxeris, nisi vnū forte Aëriū vestrum auum: qui hac eadē, qua vos, causā à Catholicis dānatus semper habitus est hæretic⁹. Porro quod illi improbo, vano, fraudulentoq; dicto affuit, plus habet in Patres veteres & cōtuncie acerbiore, & atrocioris blasphemiæ: Homines erāt, inquit, & labi ac decipi poterāt. O te felice Philippe, quod isthoc hominū genere, quod & labi ac decipi potest, non cōtineāre. An te non dispudet hominūle arrogā, si sic te tui præphilautia oblitū, ut Patres sanctiss. virosq; doctiss. hoc de fidei capite adē cōsentaneē, adeo cōcorditer, adeo vnō planē ore, verbisq; eisdē eadē docētēs Eccl. Catholicę doctrinā, & lapsus, & deceptionis insimulare audeas? Homines se fuisse & ipsi ingenuē agnoscūt, & dolēter pleriq; oēs conqueritur, se labi ac decipi potuisse ipsi profitētur dissentē: Verū vbi in statu edo Eccl. Christi Catholicę dogmate ita cōcorditer ad vnū omnes consentiūt, ita idē omnes conspirāt, ita in eandē dēniq; Ecclesiam doctrinē quasi cōceptis verbis coniurāt formulā, hīc eos lapsus in cūsare, hīc eos deceptionis insimulare, omnem, Philippe, superat longissimè vel Thraconicā improbitatē, ne dicā stolidissimā fatuitatē. Si enim Philippe hīc in cōcordi adē vetustissimorū ad vnū omniū Patrū hoc in fidei capite, quod pro mortuis orandū atque offerendū est, cōsensu vllā aut lapsus, aut erroris suspicionē admittamus vel leuissimā, necis miser quod & nos, & vos adeo ipsos adigas imprudens angustiarū. Quod enim fidei tue (si quā modō habes) dabis dogma, quod non Sernetus aliquis, aut Synefeldius, aut alius isto de ardelionū nouas quotididē Fides (quod suū illū dissensionis Spiritū diabolū pījs electisq; Dei filijs magis prodant) somniantū grege quispiā isthoc labefactet, adeoq; subuertat argumētō? Sicut S. Trinitatis personis tribus, exēpli causā, experiri cū Seruetiano quoopiā cogites, vide mihi, ecquid tibi aliud Philippe in hoc fidei capite subuertēdo, quā tu illic nobis, moliatū? Pro oēs scripturarū capitula, sic & nos: sed tuis non parū illustriora. Ea ille aut aliō detorquebit, vti vos nostra: aut negabit esse Canonica, vt & vos nostra. Quid hīc illi facias miser? an illi victus herbā porrigas? Non, credo equidē, no. Quid tibi ad victoriā igitur Philippe superest præsidij? an aliud vllū, quā vt cōferta acie patres in ordinē colucatos in hostē producas profligādū? Certē quicquid aliud quæsieris isto in belliperculo, tibi sanē ad victoriā fuerit infidū, prorsusq; siculneū. Ecclesie namq; authoritatē, vti & vos, sed non nihil, apparet, proteruius respuet, atque delirantis præsenio tanquā ancilicā aspernabitur. Illas igitur veterū Patrū cateruas copiosissas etiā, quā nostræ sunt, demus, pro purgatorio instructas: imò si volēs quadrata siue cuneata acie in hostē educas, quibus ceu colophonęo, quod dicebatur, præsidio indubiā tibi polliceris victoriā, an non tuo isthoc cuniculo quasi ex insidijs paulatim intercipiat, ac procedente sensim agmine vnū post alterū tuo isthoc iugulet gladio? Basilium. n. tua isthac arcebit machina, homo es, o Magne,

labi ac decipi hoc in dogmate potuisti. Nazianzenum tuis tibi ille capiet verbis, homo es, labi ac decipi potuisti. Hilarium tuis tibi intercipiat vocabus, homo es Hilari, labi ac decipi hoc in dogmate potuisti. Tuos denique ad vnū omnes, quos cateruatim in aciem eduxisti Patres, vt vt multos, vt vt cōsentientes, vt vt eisdem planē verbis hoc de fidei capite conspirantes tua illa vna parricidali iugulabitur sica, Homines estis, fidem hīc vobis ad vnū omnibus abrogo, vestris hominum sententijs meam hīc nolo constringi fidē, quod homines estis, quod labi ac decipi potuistis. Viden tandem Philippe, ecquod angustiarum te ipse adegeris miser, dum Patribus aliquo de fidei capite consentientibus arroganti illa, ne dicam Sathanica voce autoritatem totiam scētulis, imò veritate potius ipsa corroboratam aude eluare, atque, si fieri possēt, abrogare? Hæc Philippe iterum atque iterū ruminata mihi, alijsq; spero, Catholicæ Christi Ecclesie filijs venerandam Patrū vetustiss. aliquo in fidei capite concorditer cum illius doctrina consentientium autoritatē tuentur, atque in sempiternum, Deo benē fauente, conseruabunt illibatam atque inuiolatam: quod & tibi tuisq; nos à Christo vt contingat vel tandē, antequam pœnitentiæ hora effluet, supplicare non desinimus vnquam, vt hoc quasi cathartico catapotio ab errorum pituita non nihil repurgati aptiores fitis ad sanam Catholicæ Christi Ecclesie doctrinam scripturis nixam, liquidissimisq; Patrū verustiss. testimonijs corroboratam, sana mente recipiendam.

Illud porro emblemā, quod suo inseruit operi, maximam redolet aut in scitiam aut fraudulentiam prorsus illiberalem: Falsò etiam citant, inquit, aduersarij contra nos damnationem Aërij, quem dicunt propterea damnatū esse, quod negauerit in Missa oblationem fieri pro viuus & mortuis. Istud mendacium reliquis est annumerandum, quibus passim scatet cū Confessio August. tum Apologia: Falsò, ait, nos citare aduersus ipsos Aërij damnationem. Os impudens, an non cum Aërio hac in parte prorsus conuenitis, non esse offerendum pro mortuorum peccatis? Istud de Aërio liquet manifestius ex August. Damasco. & Epiphano superius recitatis, quàm vt sit rememorandum. Porro si vos idem istud vos docere audetis inficiari, vestris vos iugulabimus gladijs ex Confess. Augustana, Apologia, alijsq; locis petendis. Cū enim tantoperè contendatis, Missæ sacrificium non esse propitiatorium pro delendis peccatis viuorum aut mortuorum, qua obsecro fronte audetis negare vos idem Aërio sentire? Hic enim dissentē docuit, vti testatur Epiphanius, post mortem non prodesse sacrificia pro mortuis oblata, sed hac in vita curandum esse, vt recta in cœlo auolemus. Quod igitur Philippe calumniaris, falsò nos vobis obijcere Aërij damnationem, viderit æquus rerum arbiter, quanta in te hæreat aut inscitia, aut fraudulentia plūsq; illiberale.

Rursus & illud vanitatis Melanchthonicę puluere est defœdatum, quod negauerit Aërius in Missa oblationem fieri pro viuus & mortuis. Quis obsecro Philippe istud vnquam de Aërio aut scripsit, aut sentit? D. Epiphanius dissentē annotat, μη δὲν φησὶν, ὡς οὐ φέρειν περὶ τῶν κεκοιμημένων, Non esse offerendum, inquebat Aërius, pro dormientibus. Sic & Diuus Augustinus ad Quod uultedū, Aërius non esse orandum, nec offerendam pro mortuis oblationem, docebat. Suffragatur & Damascenus in hætesibus; Aëriū negasse pro mortuis offerendum. Non igitur Philippe Aërius vester negauit in Missa oblationem fieri pro viuus & defunctis, id est, pro viuorum & mortuorum peccatis, quod vos omnium hæreticorum primi docetis: sed non esse offerendam pro mortuis Missæ oblationem, quod frustra & inutiliter pro eis, vt hallucinabatur, offeretur: quemadmodum ex Diuo Epiphano liquet manifestius, quàm vt hīc futū sit recitandum. Proinde si bona fide istam scripsisset Philippus Apologiam, debuisset merito germanā hīc Aërij sententiam exposuisse, atque à suo nouo Euangelio dissidere ostendisse. Sed mihi omnino fit probabile, eum sua victum conscientia hanc collationem de industria omisisse, quod manifestum adeo suum cum Aërio consensum nullis se posse sophisticis, imo Melanchthonicis.

Quod adferant membra veterum Patrum supra cetera doctrina Eccl. scripturarum nixam consentientia.

liberale Apologie August. mendacium

Vide supra cap. 55.

Vide Epiph. an. etc. Philo. etc.

Falsum. Aërio assignit. Philippus. etc. Catholicis satisfecit.

Apologia Confess. etc. de Melanch. etc. seruata.

316
Calumnie
improbi
Philippi in
Catholicos.

Mentia
Catholicos
afflictis, quod
priscas men-
sur hereses.

316
cis desperaret adobruere tenebris, quin veritas emicaret. Ideo bonus Rhetor
ad thesin causam transferre maluit, atque Catholicos toto mendaciorum
plaustrum semel, si fieri posset, obruere: Sæpe hoc colore (inquit) vtuntur. Alle-
gant veteres hæreses, & cum his falsò comparant nostram causam, vt illa col-
latione prægrauent nos. O disertum hominem. Quod sibi consciebat Catho-
licis à se suæque partis hominibus verè summum per nefas factitari, id homo
callidus suos à nostris pati cauillatur. Montanistarum hæresim aiunt Catholi-
cos & tueri & patrocinari, Encratistarum errores fouere atque propugnare.
Verùm noui nihil ab istis Catholicis patitur Ecclesia. Sic enim & hæretici pri-
sci Orthodoxos calumniari solènt. 1. Ambrosium Iouinianus criminabatur. 2. Vide de
Manichæum, 3. Hieronymum Origenistam, 3. Augustinum Pelagiani clamita- ^{1. gyltinum de}
bant hæreticum. Putat enim illud antiqui serpentis seminarium, nouaq; sub- ^{nuptis 2.}
inde repullulans soboles eò se sui criminis effugere & vitium, & notam, quòd ^{cap. 3. or}
illud prior in alios iecerit. Cæterum si candidè Philippus Melanchthon hanc ^{cap. 23.}
causam tractare animo constitutum habuisset, adferenda erant loca, vbi Cata- ^{2. Vide Com}
tholici in eos hoc vtantur colore, quòd priscas ipsi affingant hereses. Bona ^{ment. in 2.}
itaque fide, Philippe, fuit demonstrandum, vbi scelus istud designarint vquam ^{Vide ha-}
Catholicis, non ita improbißima suspitionis calumnia infamandi. Porro ^{mil. Argu,}
quàm verè, quàm ad vnguem comparent vestras istas noui Euangelij opinio- ^{1. de ver-}
nes priscis illis veterum hæreticorum damnatiss. portentis res ipsa à plurimis ^{bis Domi-}
demonstrata loquitur manifestius, quàm vt fusiore opus habeat oratione. Vi-
deat, cui libet, nostras hæreses nunc grassantium tabulas Analyticas, rem a-
gnoscat, spero, luce claris meridiana demonstratam. Negas itaque Philippe,
vos Aërio patrocinari: sed quo istud quas ore? An nõ ei patrocinamini, imò
eius ipsissimum ab orco reuocatis errorem, nõ esse pro mortuis offerendum?
quod de ipso quidem testantur Augustinus, Epiphanius, Damascenus. De
vobis verò quis est, cui vel minimus super sit dubij scrupulus, quin offeren-
dum esse pro mortuis eatis inficias? Hoc Philippe non est patrocinari, sed de
mortuum defuncti patris hæretici errorem damnatissimum renouare.
Iam porrò Philippus argumentis destitutus ad alia se conuertit arma,
totusque in blasphemias diffuens, ait Catholicos hæresin manifestè pugnan-
tem cum Prophetis & Apostolis & sanctis Patribus scelestè defendere, cul-
tumque Baaliticum in regno Pontificio hæere, & cum eo in finem vsque
mundi duraturum. Verùm quia eadem facilitate hæc in ipsos regerantur,
qua in nos falsò torquentur, nolumus ijs refellendis bonas horas melius col-
locandas perdere. Cæterum quòd diuinum Missæ Catholicæ cultum cultui
confert Baalítico, O Deum immortalē: magis lugere libet, quàm responde-
re ad impiam adeò blasphemiam. Equidem hic aliud nihil, quàm cum Diuo
Polycarpo exclamem, ὁ καλὸς θεὸς οἴου, μακάριος τετάρτος, ἵνα πύτων ἀναστῶ χορμαί. O
Deus bone, in qua nam seruasti me tempora, vt isthæc blasphemia susti-
neam.

Veteres Pa-
tres loqui de
propitiatio-
ne pro mortuis
sacrificio con-
tra aduerti-
na Melanch-
thonis com-
mentaria.

Hunc in modum Melanchthon sua à velitatione illa in Catholicos
tunc præclare, vt videbatur, expedita receptui canens aliò se transfert simili cã-
dore, sed Melanchthonico, tractaturus Fidei nostræ capita, quæ nostro hic non
seruiunt instituto. Verùm quia sua in Ecclesia Patribus Orthodoxis propitia-
torium Missæ sacrificium pro mortuis nobis contestantibus nouum indicit
bellum, multò sanè atque hic incautis lectoribus periculosiùs, ideò & illa eius
tela operæpretium fuerit hic discutere atque confringere, quibus eorū sen-
tentias Catholicæ doctrinæ suffragantes callidissimè conatur iugulare. Non
enim illic, vt hic, omnibus semel Patribus fidem eleuat, atque auctoritatem
abrogat: sed ex instituto cum illis quasi manus conferuntur paucula eorum
recitat verba, quæ suo pro ingenio, vt ataneus rosam tractat, versat, vertit, atq;
peruertit: quod nunc omnibus demonstrare aggredimur. Clarissimis illis D.
Cypri locis modò recitatis in sua, quàm inscriptis, Ecclesia teterrimas iuxta ac
focidissimas offundere conatur tenebras, quibus lectori imperito effulgentem
toto

317
toto orbe Catholicam
obscuraret doctrinam.

Vile epist.
lib. 1.

Iude 1.

toto orbe Catholicam obscuraret doctrinam. Quod itaque apud D. Cypria-
num interdum fit obuium, Sacrificia pro eis offerimus, suo lectorem imperi-
torem deceptorum commentariolo, de martyribus, inquit, hoc dicit. Hæc sum
plicitissimè sine sophistica respondeo ad verba oblationis & sacrificij, quæ ex
Cypria obijciuntur. Istud quidem Philippe hoc adducto Cypriani loco per-
commodè non minus quàm verè, Agit enim de Eucharisticis pro martyrum
gloria sacrificijs: Verùm quòd hunc vnum locum ex Epist. 5. lib. 4. qui alijs, qui
de propitiatorio agunt disertè sacrificio, nihil præiudicat, vis omnibus D. Cy-
prianis locis, vbi de sacrificio loquitur, tuum præscribere commentariolum
adulterinum, grauissimè sanè aut falleris, aut fallere vis. Istud est Philippe vna
ex fidelia, quod habet proverbum, omnes dealbare parietes. Hic vbi maximè
simulas te sine sophistica respondere, te conuincà maxima cum primis vium
sophistica. Cùm tibi aureæ D. Cypriani lectæ sint Epistolæ, an non planè sophi-
sticum est Philippe, omnia sacrificiorum genera in vnam conflare speciem? an
qui res genere distinctas vno speciei inuolucro tectas imprudenti lectori pro
ijsdem obtrudere conatur, is sine sophistica rem tractat? Vide tuos Elenchos
sophisticos, & hinc melius disc, quod alios te docere profiteris. Quòd igitur li-
queat, tuam istam responsonem verè esse sophisticam, agè eam clarissimis Cy-
prianis redarguam verbis. De martyribus, ais, hoc dicit, Hæc simplicissimè si-
ne sophistica respondeo ad verba oblationis & sacrificij, quæ ex Cypriano ob-
ijciuntur. Audi ergo Philippe, quàm tua isthæc responso, quàm simulas sim-
plicitissimam, verè sit multiplex, ideoque verè, si quæ alia vquam vlla, sophisti-
ca. Cùm clerici Africani passim à diuinis ad secularia curanda per tutelae & te-
stamenta auocarentur, visum est Episcopis Canonicum adhibere tanto scele-
ri remedium; Religiosè igitur, inquit Cyprianus, istud considerantes Episcopi
consuerunt, ne quis frater excedens ad tutelam, vel curam Clericum nomina-
ret ac si quis hoc fecisset, non offerretur pro eo, nec sacrificium pro dormitio-
ne eius celebraretur. Neque enim ad altare Dei mereatur nominari in sacerdo-
tum prece, qui ab altari sacerdotes, & ministros Leuitas auocare voluit. Quid
hic Philippe illa tua glossa, de martyribus hoc dicit? An non hic disertè de alio
sacrificij loquitur genere, atque Epistola illa 5. lib. 4. abs te fraudulenter allata?
Certè velis nolis, prudens lector videt (omnibus enim oculos tuis nondum
ademisti prestigij) hic in penam infligi Canonum violatori, non esse pro eo
offerendum altaris sacrificium: quod nisi pro defunctis iuandis fuisset offer-
ri solitum, cur in penam à Synodo fuisset constitutum pro eis nõ offerendū,
qui Canonem violauerint? Vnde & Cyprianus vetat pro Victore Furnensi
eius legis reo offerendum, aut deprecandum. Tertullianum suis item vt agno-
uisset Philippus reluctantem erroribus, simili prorsus fucò Melanchthonico
magistrum studuit oblinere, quo dudum eius discipulum Cyprianum. In
Corona militis scriptum reliquit, oblationes pro defunctis, pro natalitijs an-
nuaria facimus. Quem in locum ita commentatur Philippus in illa sua Eccle-
sia: Nõ loquitur de cœna Domini, ait, verùm in diebus natalibus & funerum,
adferebantur in templum cibi & alia munera pauperibus. hæc vocabant obla-
tiones & ἀγνάτωρ, & mos erat ab Ethnicis acceptus, sed non nihil correctus, ac
postea Nicæna Synodus, & aliæ prohibuerunt hanc pompam natalium. Fuisse
quidem in veteri Ecclesia frequenter allatas ciborum, aliarumque rerum, quæ
erant esui, oblationes in pauperum fratrum vsum: vnde & ἀγνάτωρ, etiam Apo-
stolorum tempore nuncuparunt, nemo inficiari potest: Verùm quòd non
eadem dona sacris in altaribus pro mortuorum requie fuerint aliquando cu-
mulata, negare non potest qui Tertulliano fidem habeat. Quid eius igitur
tate de fratribus vita defunctis, an oblationibus & sacrificijs iuari possent, nec
ne, non crediderint modò Christiani, sed etiam factitarint passim, paucis est
exemplis ex eo illustrandum. Viduum quendam Tertullianus ad perpetuam
in posterum castitatem cum exhortâdum sibi putasset, inter alia, quibus eum
à nouis deterret nuptijs argumenta, vnum ex publico Christiane Ecclesie ritu
D 3 inte.

D. Cyprianus
Melanchthon
adulterino
depranato
commentario.
Melanchthon
verus demõ-
stratur sophi-
sta, vbi ma-
ximè sophi-
stam dissimu-
lat.

Melanchtho-
nis solutio,
quam simu-
las simplici-
tatem. 1. casus
multiplex et
ideo sophisti-
ca. quia ge-
nus totius in
vnam redi-
git atque in-
noluit specit

Tertullianus
Melanchthon
in alium de-
torquet sen-
sum, quàm
eius verba
disertè sonat
Tertullia. de
oblationibus
pro defuncto-
rum refrigerio
qui lib. de Co-
rona Militis.
Tertullianus
etate fuisse
oblatum Missæ
sacrificij
pro defuncto-
rum requie.

Annuu obla-
tio mariti
pro defunctis
vxoze.

intexit: In secundo, inquit matrimonio duæ vxores eundem circumstant
maritum, vna spiritu, alia carne, nec enim pristinam poteris odisse, cui etiam
chariorem referes affectionem. Et iam repete apud Deum pro cuius spiritu
postules, pro qua oblationes annuas reddas. Stabis ergo ad Deum cum tot v-
xoribus, quot illas commemoras oratione, & offeres pro duabus, & comme-
morabis illas duas per sacerdotem de mono: amia ob pristinum de virginitate
fancitum circumdatum virginibus ac vniuiris, & ascendet sacrificium tu-
um libera fronte, & inter cæteras voluntates bonæ mentis postulabis tibi & v-
xori castitatem. An non hisce in verbis ceu speculo leuissimo publicæ Chri-
stiani populi sit cognoscere tum fidem, tum publicam consuetudinem pro
defunctis tam orandi, quàm sacrificandi? Repete, inquit, pro cuius spiritu
apud Deum postules, pro qua annuas oblationes reddas. Orabat itaque vidu-
us pro vxore in Domino mortua, annuasq; reddebat oblationes: quas ne quis
solum in pauperum vsum fuisse allatas cauilletur, illud est vigilanter animad-
uertendum, Et offeres pro duabus. Rursum ne quis priuatam solum priuati
hominis somniat oblationem, singulari animaduertentia quod subtexit, est
annotandum, Et commemorabis illas, inquit, duas per sacerdotem. An non
clarissima hac Tertulliani tuba excitetur quispiam oscitabundus vel maximè
ad contemplandum vetustissimum veteris Christi Ecclesiæ ritum, cui notum
est, quid publico ex more per vniuersum in mysterijs geritur orbem Christia-
num? An non habere viuorum & mortuorum discretam perspicuè videat
commemorationem? Quid igitur nugatur Philippus, non loqui Tertullia-
num de cœna Domini? Quorsum enim post priuatam illam mariti vidui
suarum vxorum apud Deum commendationem, ad sacerdotalem earundem
transijt commemoracionem? Ad eundem modum & suæ quoque scribit v-
xori libello, cui de Monogamia titulum fecit, qui licet à Dogmatista sit con-
scriptus, teste Hieronymo in Catalogo, præsentem tamen disputationi non pa-
rum lucis adferre potest, quod ex Catholicorum & Montanistarum hanc in-
rem consensu erat indubitatum: Ergo perseueret in pace, inquit, cum illo (ma-
rito dudum defuncto vxor) necesse est, quem iam repudiare non poterit, ne
sic quidem natura, si repudiare potuisset: & pro anima eius oret, & refrigeri-
um interim postulet ei, & in prima resurrectione consortium, & offerat an-
nuis diebus dormitionis eius. Hanc vxoris pro marito mortuo deprecacio-
nem, annuam quæcuius obitus die oblationem, quis dubitare potest, ad eundem
modum esse accipiendam, quem statim ex eius adhortatione ad castitatem de-
monstrauimus? Hinc quod de Corona militis supra commemorauimus,
Oblationes pro defunctis annua die facimus, multò conuenientius ad publi-
cam in mysterijs refertur oblationem, quàm ad publicas pauperum *hyætas* at-
que conuiuia Christiana. Cùm illic enim Tertullianus celebres enumeret
Traditiones non scripto Dei verbo, sed publico Christianorum vsum corrobora-
tas, absurdum fuerit, hanc pro defunctis oblationem annuam ad elemo-
synas perspicua ad eam Christi voce præceptas detorquere. Quod autem
ad natalitia pertinet, in præsentiarum nihil dicendum existimauimus, cùm ea
res alium postulet locum & tempus.

Obferuanda
pro mortuis
olim deprec-
tio. & com-
memoratio
in aliat.

Obferbat a
vno vitua
diebus annu-
is pro anima
sui mariti at
que illius re-
frigerio.

Tertullianus
de Corona
militis loqu-
it annua pro
mortuorum
refrigerio
oblaturæ.

Melanchtho
non videt
is arguit.
se e ste-
dè aduocem
militis.

Sed quæ hæc in D. Cyprianum atque Tertullianum non minùs fri-
uolè, quàm improbè conatus est Melanchthon, leuiuscula videri possunt, si ad
ea comparentur, quæ in Diuum Augustinum callidè, nihilque minùs quàm
candidè struit: quæ talia prorsus sunt, vt verè ex atro errorum puluere excitan-
do sibi Melanchthonis nomen inuenisse videri queat. Hic igitur in sua illa
præclara Ecclesia, vbi sibi in Theologis censendis grauiissimas Aristarchi par-
tes sumit eximius Theologus, talis planè inter Theologos, quales olim inter
Philosophos Epicurus (qui omnium imperitissimus omnes aut contumelio-
sissimè vexabat, aut ingratisimè maledicis figebat, totisque voluminibus
concedebat) cùm ad Augustinum esset deuolutus, ita pronuntiabat: Huius
etate,

Vide prim
de natura
Deorum

etate, ait, percrebescere sermones de Purgatorio cœperunt, quos ipse nec re-
futatur, nec confirmat. Tantùm narrat quosdam sic existimare, purgari ani-
mas piorum postquam decesserunt à corporibus. Sed lib. Confess. 9. petit his
verbis precacionem pro mortua matre: Inspira Domine seruis tuis, vt ad alta-
re meminerint matris mæ & patris: Nec petit amplius. Quamquam autè hoc
verecundè dicitur apud illum, tamen scelestè detorquetur ad oblationem Sa-
cramenti pro mortuis: qualis nondum fuit Augustini tempore.

Vide præfat.
in epistol. ad
Romano 55.
vltim.

Sicuti varijs alijs in hac sua Ecclesia locis suam prodit foedissimam in-
scitiam Philippus, vt verè se esse probet, quem profitetur, Theologum Gram-
maticum: ita hac in primis pericope illius se oblitum arguit, ne sutor, quod
dicitur, vltra crepidam. Quod et si per diligentem veterum Scriptorum Lecto-
res nullo agnoscant negotio, dabimus tamen operam, vt plebeius etiam Le-
ctor rem ita se habere solis luce clariùs perspiciat. Initiò igitur quod ait, Augu-
stini etate percrebescere sermones de Purgatorio cœpisse, quis ita absurdus est
qui non videat, quàm sit non dico imperitiæ & indiligentiæ summæ, sed & va-
nitatis impudentissimæ, qui modò illa clarissima Patrum, qui ante Augusti-
num floruerunt, tenet testimonia, Cypriani, Ambrosij, Origenis, Athanasij,
Chrysostomi, aliorumque longo supra catalogo commemoratorum? An ob-
secro Augustini etate sermo de animabus defunctorum sacrificio adiuuandis
percrebescere cœperit, cùm diu ante annos circiter ducentos Canone Conci-
lij Africani decretum fuisset, Si quis frater moriens Clericum ad tutelam vel
curam nominaret, pro eo non esse offerendum, nec sacrificium pro eius dor-
mitione celebrandum? Cuius rei locupletissimus nobis testis est D. Cypria-
nus Epistol. 9. lib. 1. veterem istum Canonem dudum ab Episcopis antecessori-
bus constitutum aduersus Geminium Victorem eius violatorem scueriter
vindicans. Nisi ergo sermo de Purgatorio ante Augustinum annos ducen-
tos percrebuisse in Ecclesia Africana, quæ obsecro Episcopi illi Cypriani præ-
cessores in Concilio constituisent, ne pro Canonis illius violatore offerretur?
nec sacrificium celebraretur? An sanctissimi illi Patres cum mortuorum lar-
uis sibi luctandum, quod dicitur, credidissent, nisi hæc de iuuandis per sacrifi-
cium defunctis opinio apud religiosi populi animum fuisset pridem perua-
gata? An isthoc Canone Christianos à delicto, quo Clericos molestijs & la-
queis secularium curarum implicatos, ab interrupto Dei ministerio assiduis-
que precibus auocabant, potuissent deterrere, nisi hæc Purgatorij doctrina v-
niuersorum prorsus animis infedisset indubitata? Sed nimis longum foret per
singulas aut etates, aut Ecclesias decurrere, vbi sanctissimi illi ante Augustinū
floruerunt, minusque necessarium, quod superius copiosè simul & luculen-
ter id sit demonstratum. In præsentiarum nostro instituto sat egimus, quod
in ipsa ad eam Africa Episcoporum Concilio ducentis amplius annis ante Au-
gustinum, illum de Purgatorio sermonem non solum cœpisse percrebescere
ostendimus, sed omnium etiam animis indubitanter infedisse, adeoque pror-
sus fuisse persuasum. Iam quod addit Philippus, Augustinum hos de purgato-
rio sermones nec refutare, nec confirmare, vehementer equidem ambigo, ha-
beâtne plus impudentiæ, an veriùs imperitiæ? Quod autem istam de Purgato-
rio doctrinam non refutat, quid mirum, cùm ei apud Catholicos constanter
obtinenti nemo, quod equidem sciam, tunc temporis reclamaret? Quinimò,
an non refutat, qui non esse orandum, aut sacrificandum pro defunctis inter
hæreticos Aërianæ capita commemorat? Vide August. ad Quod uult deum
in Aërio. Porro quod addit, nec confirmat, quantum habet aut fallacis
dissimulationis, aut sanè audacis imperitiæ? Qui populum suæ fidei creditum
docet pro concione non dubitandum esse mortuos orationibus S. Ecclesiæ &
sacrificio saluari ita adiuuari, vt cum eis misericordiùs agatur à Domino,
quàm eorū peccata meruere, an nō doctrinam de Purgatorio cōfirmat? Vide
Hom. 32. de verbis Apostoli. Rursū Fidei regulā Laurètio præscribēs, qui docet
cap. 119. non negandum esse, defunctorum animas pietate suorū viuentium

Ducentos an-
nos ante Au-
gust. fuisse ex-
more oblati-
pro mortuis
sacrificiū al-
tari.

Alia Phil.
Melanchth.
vanitas.

Augustini
verba diser-
tiss. confirma-
re doctrinam
verib. de
Purgatorio.

releuari, cum pro illis sacrificium mediatoris offertur, vel elemosynæ in Ecclesia sunt, an non illam de Purgatorio doctrinam confirmat? Pluribus Augustini locis recitandis super se deo, perspicuis hinc duobus locis illam Philippi assertionem vanitatis manifestissime conuicisse contentus. Quod igitur atexit, eiusdem est telæ: Tantum narrat quosdam, ait, sic existimare, purgari animas eorum postquam discesserunt à corporibus. Istud equidem in Augustino lectum pernego, quod disertè profitetur non esse dubitandum, mortuos adiuuari orationibus Ecclesiæ, & sacrificio salutari, Serm. 32. de verbis Apostoli. Similiter de cura pro mortuis, Cap. 4. de Ciuitate Dei lib. 21. cap. 15.

Quod autem Augustini ætate Catholica per orbem habuerit fides, vniuersosque Orthodoxos sic existimasse, quasdam piorum animas delictorum dare poenas, atque tormentis emendari, siue purgari, manifestius docet Augustinus, quam vt loco eius lecto ad dubitare, etiam si velis, possis. Cum enim docuisset, mortuos orationibus & sacrificio adiuuari, eius adfert ætiologiam: Hoc enim, inquit Homilia trigesima secunda, de verbis Apostoli, à Patribus traditum vniuersa obseruat Ecclesia. Vide Caput quartum de cura pro mortuis agenda. Cæterum quod ex 9. Confess. lib. ait Philippus, Augustinum petere tantum precationem pro matre mortua, vt illi istud concedamus, nouam tamen Philippi doctrinam prorsus euerit. Nam ista matris Monicæ ad altare Dei commemoratio quid obsecro sibi vult aliud, quam vt ipsa alijs piè defunctis commemorata salutaris illius sacrificij pro mortuis etiam offerri commemorati (ait August. Homil. 32.) vim præsentissimam atque propitiationsali quid inde perciperet? Nam quod isto animo D. Monica sui memoriam ad altare Dominum voluit repetendâ, inde liqueat, quod exequiarum negligens, Ecclesiastico rumque solatorum auida tantummodo sui memoriam, ait August. lib. 9. Confess. cap. 13. ad altare Dei fieri desiderauit, cui nullius diei prætermissione seruierat, vnde sciret dispensari victimam sanctam, qua delerum est cheirographum, quod erat contrarium nobis. Ex huius utique victimæ salutari efficacia sperabat sibi pia matrona non parum posse (licet hac vita defunctæ) solatij atque auxilij accedere: cum haud dubium ita de hoc sacrificio sibi habuerit persuasum, sicuti D. Ambros. quem sæpenumerò audierat, suos docebat, vt ex funebri oratione in fratrem Satyrum constat, & eius filius August. credebatur. Cæterum hanc fuisse piæ matronæ voluntatem extremam, vt mortuæ per Missæ sacrificium aliquid adferretur solatij, tum auxilij, quomodo mihi credatur, si ipsi non creditur Augustino? Quod enim in illius defunctæ funere pro ea sit oblatum sacrificium, quod viuæ desiderarat, verbis luce meridiana clarioribus ita narrat: Cum ecce corpus elatum est, inquit lib. 9. cap. 12. materni funere diem describens, imus & redimus sine lachrymis. Nam neque in eius precibus, quas tibi sudimus cum offerretur pro ea sacrificium pretij nostri, iam iuxta sepulchrum posito cadauere priusquam deponeretur, sicut illic fieri solet, nec in eius precibus ego fleui. Qui locus natia sua verborum claritate adeo est perspicuus, quod in Missa D. Augustini ætate corpus Domini offerebatur in sacrificium pro mortuis, vt licet Melanchthon istud neget, tamen ipsa reuidentia Bucerus victus ingenuè fatetur lib. 2. de vera & falsa cœnæ dominicæ administratione: quod cum hic inficiari non posset, ad alia conuersus consilia, fraudulenter studuit hunc locum peruertere, quasi in sola Augustini Ecclesia id fuerit gestum, & non passim per orbem Christianum: cum id non contigerit in Ecclesia Augustini Hipponensi, sed Hostiensis Italia: de quo statim copiosius in eruenda ex Epiphanio vera Aëri hæretici opinione. Quod igitur Philippus Catholicos sceleratæ accusat detorsionis, quàm est sycophanticum? Quamquam autem, inquit, hoc verecundè dicitur apud illum, tamen nunc sceleratè detorquetur ad oblationem Sacramenti pro mortuis, qualis nondum fuit Augustini tempore. At quæ nam Philippe ista est scelerata detorsio? Ad oblationem Sacramenti, inquit, pro mortuis. An non hoc Augustini verba, nihil detorta sonant, Cum offerretur pro ea, inquit, sacrificium pretij nostri?

Quidnam à D. August. Monica sibi moribunda petierit.

Oblatum fuisse Missæ sacrificium pro Monica mortua in exequijs.

Bucerus Melanchthone candidior, Melanchtho Bucerum sumplicior. Sycophanticum Philippum Catholicos viminatic.

Quod

Quod si tuis diffidis auribus, Bucerum audi mystagogum, quem tuæ cum diffunderet & imperitiæ & impudentiæ, agnoscit ingenue August. ætate fuisse pro mortuis oblatum, sed alicubi, ait, quod tamen mox nobis veniet refutandum. Quale igitur est, quod ore, nescio quo, affirmare audes, Qualis Sacramenti oblatio pro mortuis nondum fuit tempore Augustini? Si non fuit talis, quid sibi illa Augustini verba volunt, Cum offerretur pro ea, sine dubio villo, nuper mortua, sacrificij pretij nostri? Quid illud eiusdè, mortuos salutari mediatoris sacrificio adiuuari? Serm. 32. de verbis Apostoli. Rursus in Enchirid. cap. 110. corpus Domini in altari oblatum, quibusdam defunctorum esse propitiatiorem? An quis nunc audeat inficiari, Augustini tempore nondum talem fuisse Sacramenti pro mortuis oblationem? Frustrà commemorato ex D. Cypriano, Tertulliano, alijsque veteribus ducentos amplius annos ante Augustini ætatem hanc oblationem pro mortuis apud Catholicos fuisse frequentissimam, vt superius ex illius Epist. 9. lib. 1. ex Canone Concilij Africani luce ipsa demonstrauimus manifestius. Hæc obseruasse oportuisset eum, qui tanto supercilio veteres in vniuersum omnes Theologos sibi sumere audeat censendos: quæ si habuit cognita, non potuit citra impietatem nefariam dissimulare: Sin illi fuisse ignota quid cæcus de coloribus?

Istius sanè temeritatis se ipse damnat miser, vbi in D. Gregor. ita pronūciat: Eius tempore, inquit, in eadem Ecclesia sua, irrepit opinio de oblatione corporis & sanguinis Christi pro mortuis faciendâ. Pro fallacem, ne mendacè dicam. Atqui iam ostendimus, nō modò ante Gregorij ætatem annos ducentos, Augustini putà seculo: sed etiã quadringentos, nimirum Tertulliani & Cypriani ætate, imò antea, si illi fides est habenda, in Episcopali erat Concilio constitutū, ne quis pro eo sacrificaret, qui Clericum à precibus auocans scripsisset tutorē aut curatorem. Quinimò si August. Chrysostomo, atq; Athanasio existimamus credendū locis supra commemoratis, non Gregorij ætate isthæc de oblatione corporis & sanguinis Christi pro mortuis faciendâ irrepit opinio, sed annos antea totos sexcentos, ab ipsis aded Apostolis Catholicæ Christi Ecclesiæ fuit tradita. Quam est igitur horribilis Philippi blasphemia, quam in hunc Eucharistiæ vsum longè saluberrimū euomit. Hæc opinio, inquit, peperit horribilem prophanationem Sacramenti. Bona verba quæso Philippe. An ipsos Apostolos, quibus hanc sacrificij doctrinam acceptam ferendam ostendimus, prophanatæ cœnæ Dominicæ suggillare audeas? An lectissima Spiritus sancti organa sceleris aded nepharij, adeo sacrilegi, aded deniq; parricidalis nō vereafis incusare? Nō peperit Philippe, nō peperit hæc sacrificij opinio Gregorij tempore Dominicæ cœnæ prophanationem: Sed hæc opinio ab Apostolis Ecclesijs tradita, per Tertull. Cypr. Athanasij, Chrys. Ambrosij, & Aug. seculum deuoluta, Gregorij ætate in Ecclesijs confirmata apud Catholicos etiamnum vbiq; obtineas Christianos verum iuxta ac saluberrimum doctrinæ Dominicæ exhibet vsum. Aded hæc Philippe de offerendo pro mortuis Eucharistiæ sacrificio doctrina eius non peperit prophanationem, vt legitimum non minùs, quàm sacrosanctum cuiusdè demonstrat vsum ab ipso Christo Domino institutum, quia ab ipsis Apostolis Catholicæ Christi Ecclesiæ ab sui vsq; exordio traditū: quod meridiana solis luce clariùs nobis Catholicæ Ecclesiæ filijs contestantur præclaræ illæ priscorum Patrum Orthodoxorum sententię longo dudum catalogo accensitæ atque commemoratæ.

Vperest vt quod de Philippi Melanchthonis in veteres Patres nobis eueritendos conatu est demonstratum, iam de Buceris etiam stratagemate ostendamus: quo pugnatior strenuus suis freris lacertis atque lateribus plusquam athleticis audet vniuersum Christianum orbem in certamen pronocare de Aërij illius Arrhiani doctrina constituenda. Perinde quasi hæctenus Aërij sententia omnibus fuerit incognita, ita non veretur nouâ illi affingere opinionē, qua hæreticum ante annos plus minùs 1200. dånati simū infamiæ istius ineluctabilis nota ab Augustino, & D. Epiphanio, atque Damasceno

Bucerus Phil Mel. re largit impudenti.

Cæc. et impetitissimam Melanchthonis de D. Gregorio iudicium.

Doctrina de sacrificio Missæ pro mortuis offerendo Apostolorum habet auctoritates.

Cap. LIII.

Transitio ad Bucerum frades in D. Epiphanio Augusti stratas ad tollendum pro

Vide superius lib. 10. cap. 10.

maſceno illi iniuſta purgare ſtudet. Eius itaque errorem à D. Epiphano, & D. Auguſtino, atque Damafceno hærefeos damnatum audent Euangelici iſti pro vero (ſi ſuperis placet) Euangelio venditare.

Verùm Aërij ſententia cum ita perſpicuè apud veteres ſcriptores conſtet certiffima, vt de ea addubitanſ nodos in ſcirpo quærere maniſeſtiſſimè deprehendatur, mirandum profectò venit iſtud audax Bucerii conſilium, cur Aërium ab infami iſthac hærefeos nota, cum à D. Epiphano, tum à D. Auguſtino atque Damafceno notatum voluerit vindicare: niſi quòd illius præiudicio ſuum quoque errorem ex illo repullulantem, iam tunc ante annos mille ducentoſque agnouiffet damnatum, ac veluti in herba (quod vulgò dicitur) oppreſſum. Quare vt reuiuiffentem Bucerus in Germania veterem hærefin pridem ab Eccleſia radicitus exciſam pro Catholico, quod dicit, dogmate foueret atque corroboraret, proſtigata mirè audacia atque vafer rima plane aſtutia omnes ingenij ſui neruos hic quàm contentiffimè intendebat, vt iſtam D. Epiphaniſ ſententiam non paucis ſui partibus acciſam ſolum atque macam: ſed & diſtortam, atque ad eò corruptam Catholicæ Dei Eccleſiæ peruerteret priùs, deinde ſurriperet etiam: quod ex eius verbis nos liquidiffimum

oſtenſuros conſidimus, Diuumque Epiphanium in Bucerianæ perſidiæ deſenſionem accerſitum, in eum ipſum verè eſſe productum. Sed Aërij forſan hæretici, inquit Bucerus, obijcies condemnationem, qui ob id condemnatus eſt, quòd negaret orandum eſſe pro defunctis. Atqui Epiphanius memorat hunc Aërium damnafſe, recitari in ſolèni Eccleſia nomina mortuorũ, & id ex eodè feciſſe paralogiſmo, quòd putaret ideò orare Eccleſiã pro defunctis, vt eis quã hic reſpuiſſent viui iam mortuis exoraret peccatorum remiſſionem. Nam volèſ afferre rationem, cur Eccleſia fruſtrã ſanctos & malo exemplo nominaret in ſuis precibus, afferrebat & obijciebat illud tanquam certum Eccleſiæ dogma, mortuos ſuperſtitum precibus non iuuari. Quibus in verbis Aëriani erroris cauſa diligenter eſt animaduertenda, quam Bucerus fingit Epiphanium commemorare, quòd putaret Aërius ideò Eccleſiam, ait, orare pro defunctis, vt eis iam mortuis, quã hic viui reſpuiſſent, exoraret peccatorum remiſſionem. Certè Bucere ſi id putauit Aërius, cur mortuorum quæſo nomina in precibus ſacerdotum ſolennibus rectè recitari negaſſet, quos peccatorum remiſſionem Eccleſiæ precibus, vt ais, accipere poſſe crederet? Si exiſtimabat Aërius hæreticum quod tu eum putafſe affirmas) Eccleſiam mortuis peccatorum remiſſionem deprecari, quo animi ſtupore, ſuique dogmatis obliuione mortuorum nomina vtiliter ad altare recitari negaſſet? Non fuit profectò Aërius, non fuit tã brutto, mini meq; aërio ingenio, quàm tu eum, Bucere, craſſa mente fuiſſe fingis, vt ſui dogmatis adferret rationem, quæ proſuſ cum eo eſſet aſyſtatos atque diametro pluſquam toto pugnans. Sed vt fraudulentas iſtas in Catholicum Chriſtianæ fidei dogma inſidias conſtrueres inſidioſius, non te puduit hæretico homini Catholicam ſententiam falſò aſſingere (ſicut & paulò poſt alterum item dogma) vt iſthoc ſaltem ſtratagemate veteris illius hærefeos de-

fenſor nobilis apud tuos euaderes victor. Itaque non iniuriã quis miretur, quidnam iſthac aduerſus Latomum velitatione moliaris, qui gemino à mendacij quo fabulam tuam ſis exorſus: priore quidem Aërium oneras vt falſò, ita, quod cum eis dogmate bis per omnia pugnet, imò euertat proſuſ: Altero D. Epiphanium, quem pro ſingulari iſta, ſcilicet, erga illum pietate & reuerentia, viuum Dei toties dicis, impiè contaminas; quem ſcribis memorare Aërium damnafſe, recitari in ſolenni Eccleſia mortuorum nomina; quòd putarit ideò orare Eccleſiam pro defunctis, vt eis quam hic reſpuiſſent viui, iam mortuis exoraret peccatorum remiſſionem. Quod extremæ impudentiæ mendacium quid opus ſit prudentibus viris apertius facerè, qui D. Epiphaniſ ſententiam Aërianæ hærefi obiectam vel audierint vnquam? Quod enim Diuus Epiphanius Apoſtolicam ſtrenuus defendit eſſe traditionem, Bucerus mira

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

ingenij calliditate dicam, an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque dupli-

Vide Cle- Alexand. u. Siro.

Vide Aëri- us videtur elemeſtinaſ pauperibus inſeſtimato- rum quæſiit diſtributas appeſſe no- mine econo- mioſ.

Catholicam D Epiphaniſ dogma Buce- rus Aërio af- ſingit hærei- cu.

Bucerus ſo- phiſta ab A- thoſiſta de- ſinitione.

Vera Aërij ſententia con- tra orationes et ſacriſicia pro defunctis.

Verba Aë- rij contra ora- tiones et ſacri- ſia pro defunctis.

Dogmata Aërij à Lu- theraniſ re- nouata.

Bucere bona fide, non dico Evangelica, veterum Patrum sententias in tui dogmatis defensionem adducere: dilaniatas, conuulsas, semilaceras adferre: quæ totæ tuum dogma semel euertant: quæ integræ bis per omnia tecum pugnent: quæ suis aptæ ac connexæ partibus torique coniunctæ corpori meras cauillatiunculas ad fraudem imperitorum instructas facile auertant, abarceant, profligent:

Bucere falsi-
suis vitis
... scribit
quæ Epiph
mortuis
ascribit.

Præter sicarium istud Buceri flagitium alterum quoque scelus in eandem Epiphaniæ sententiam commissum nullo negotio deprehendatur: quod scilicet peripicuas eius voces ab illo mortuis tributas ipse viuis transcribas. Quod enim D. Epiphanius affirmat, Christiano oranti spem esse pro fratribus mortuis in peregrinatione degentibus adiuuandis & exilio liberandis, Bucerus in diosè distorquet ad viuos, quod ei spes sit Sanctos iterum conueniendi. An non isthac Bucere illiberali arte liceat cuilibet auctori quodlibet dogma, vt vt maximè à sua cuiusque sententia abhorreat, improbè affingeret? An non isthac ratione ex reo actorem confestim feceris, & iterum ex actore reum? An non ista fraude ex stulto atque stolido Terentianæ fabulæ actore serium atque prudentem effeceris, si eorum commutatis nominibus alteras alterius sententias cum vtriusque ingenio pugnantem affinxeris? Verùm hic tantum imperitus decori obseruator, aut calumniosus lycophanta, aut furiosus authorum rapsodus iudicaberis: Illic verò, vbi de tanto hominum grege, imò tot præclaris Germaniæ provincijs rectè instituedis agitur, fidem fallere, illic insidiosè agere, illic sententias tecum ex diametro pugnantem in tui impij delirij confirmationem & tortas & laceras trahere, quod quæso nomen tantum facinus suæ atrocitati par atque meritò, respondens inueniat? Tales sunt præclaræ istorum artes, quibus corroboratam vtriusque veritatem conantur euertere.

Vocem Epi-
phanij oran-
tibus. Bucere
vix peruenit
orationibus

Cæterum postea Bucerus tanti sibi flagitij probè conicius, integrum D. Epiphaniij locum suis velut emblematicis vt interflindum, ita ab auctoris sententia planè deprauatum subijcere sese simulat. Si namque Epiphaniij voces sine mente numeres, ad iustum fortè numerum peruenias: verùm si eius sententiam pensulatius appendas, pro fusus cum eo pugnare agnoscas, si quidem illam Epiphaniij vocem, *τοιοῦτον*, reddidit Bucerus orationibus, quæ statim exponit grauissimas scripturarum lectiones: quum disertè dicat Epiphanius, quod orantibus Christianis spes sit pro fratribus defunctis per illas adiuuandis. Hæc spem Bucerus quoque alio detorquet, quàm auctoris sententia ferat, vt scilicet Christiani superstites, inquit, cõfidant fore, vt relictis in hac miseria defunctos apud Dominum, iam à corpore fã liciter peregrinantes iterum conueniant, qui nunc ceu peregrè sunt a nobis. Verùm quod non istam spem ex orationibus pro mortuis Christianos superstites dicat Epiphanius cõcipere, sed aliam toto genere diuersissimam, tribus argumentis disertè ipsius verba sonant: Orantes, inquit Epiphanius, spem habemus pro fratribus mortuis, quasi adhuc peregrinantibus: quasi diceret, dum solemnes Christiani preces pro fratribus vita defunctis Deo Opt. patrique clementissimo fundimus, maximam spem nobis concipimus pro fratribus nostris, licet isthoc corpore exutis, adhuc tamen à Domino peregrinantibus, quod nostræ nimirum ipsis auxilio esse queant. Talè igitur spem Christianos superstites ex orationibus suis dicit pro fratribus mortuis exilio nondum absoluto citius liberandis cõcipere Epiphanius, non iterum conueniendis, vt cõmentatur Bucerus, sed per nostras preces adiuuandis. Quod ipsum luce clariùs verba Epiphaniij conuincunt: probaturus enim hæc spem de fratribus non esse inanem, certum & indubitatum Catholicæ sui seculi Ecclesiæ adfert dogma, *ἀφελαι ἢ ἢ ὁ πατερ ἀλλ' ἢ γινόμενοι ἐν χηρῇ καὶ τῷ ἀλατῷ ἀμ-*

Vide ut hic
Epiphanius
sententiam
differtiam
alio abripit
Bucerus
Quo Epiphanius
p'ssum do
cet spem esse
orantibus illi
mortuis per
preces iuuandis, Bucerus
adulterat d
spe mortuorum
viam conueniendi.

Orationes
pro mortuis
de iunctis mi
nuere ipsi
pœnas, pro
delectis iuven
das, ait Epiphanius

μάτων μὴ ἀποκόποι: Quod est, vtilis quidem est oratio pro eis fusa, & si non vniuersas pœnas præscindat, aut si maus, crimina tota aboleat. Hanc igitur spem Christiani præscindat illo Epiphaniij seculo ex orationibus pro defunctis fuis cõcipiebant, quod reatum peccatis hic commissis debitum suæ oratione partim deprecarentur, ne acerbas adeo, prolixasque darent pœnas, quàm coru peccata cõmerebantur. Quod nisi Bucerus cõcedat, quis non eius dementia miseratus deplorat,

deplorat, quod vtilis esse neget mortuis preces superstitem? quum Epiphanius ita perspicuè id pronunciet, vt nemo nisi qui sciens prudens insanat, ea de sententia ambigat. Prodest enim, inquit, viuorum oratio pro mortuis fusa: sed quantum proficit, adiecit, etsi non vniuersas pœnas præscindat. Sed hæc Bucerus aliquam remoram repperit, quam Colonienfibus doctissimis Theologis, atque perstrenuis Apostolicæ fidei propugnatoribus obijceret, quod ex illo, Etsi non omnem pœnam abscindat, collegerint, aliquam ergo culpam partem Ecclesiæ officijs atque precibus abscindi. Verùm, inquit Bucerus, id nec Epiphanius subiicit, nec scholastici hoc recipiunt. Nam & hi culpam omnem viuis remitti agnoscunt. Sed quàm id de Epiphaniio congruenter collegerint Colonienfes, posthac declaratum dabimus, vbi prius Buceri sophisma exploserimus. Illam ergo Diui Epiphaniij vocem, *ἐλατῷ ἀμάρτων*, quam Colonienfes totam culpam cum Cornario interpretati exponunt, quasi culpæ pars mortuis abscindatur, Bucerus sophisticè aduersus hos vrget, quod culpa non nisi viuis existimâris, quos non tam ex vsu rectè loquentium, atque suis illis scholæ atque diatribæ aptis loquendi formulis scribere nō nesciebas? Nisi quod tu o sophismati obtegendo rapis, quicquid sese villo modo dat obuium. An igitur culpam mortuis remitti rectè dicatur (vt gemus probè à Cornario, *τοιοῦτον* esse redditum) non aliunde profectò petendum, quàm à Latinæ linguæ peritis. Quare cum teste Donato culpa meritum sit, & crimen, quis nisi Latinæ vocis imperitissimus neget, mortuis culpam remitti, quum eis delictorum merita aut data ignoscuntur venia, aut precaria remittuntur gratia? Cæterum quod scholastici ferè culpa viuis remitti docent, an ita ex veterum id faciant loquendi formulam, quàm vt certam inter peccatorum pœnam & culpam præscriberent docendi causâ distinctiunculam, nolo hæc verbosius perquirere. Certè Græca Epiphaniij *τοιοῦτον* vox vt crimina significat, ita & delictorum reatum, adeoque pœnas, suppliciaque peccatis merita. Sic enim veteres *ὁμοῦ ἐν αἰτίας ἕναι*, pro pœnas pendere dixerunt: quemadmodum ex Edicto Antiocheno recitat Budæus. Pœnarum ergo criminibus patris debitarum partem aliquam mortuis oratione viuorum remitti, rectè ex Epiphaniio collegere Colonienfes, qui superstitem preces mortuis vtilis esse affirmat, licet non totam culpam præscindant, vniuersumque reatum penitus deleant. Quamnamque sententia dixerit quis, libellum supplicem iudici pro venia reo impetranda porrectum vtilem quidem fuisse, etsi non totam peccati pœnam deprecatur: nisi summi iuris seueritatem esse significet mitigatam, partimque immutatam? Sicut igitur in foro reus illo supplici libello multò leuioribus pœnas, quàm eius flagitia poscebant: ita & mortuos Christianorum precibus à Deo Optimo, clementissimoque patre suppliciorum sibi luendorum partem aliquam sentire deprecaturam atque condonatam docet Epiphanius: Atqui, inquit Bucerus, nihil subiicit Epiphanius de impetranda vlla siue remissione siue mitigatione vel culpæ vel pœnæ: sed dicit clarè orationem pro defunctis ad id prodesse, vt significetur quod perfectius est: Quod quàm illiberalis sit mendacium, quis non agnoscat, qui illas Diui Epiphaniij voces intelligat: *ἐλλ' οὐ γὰρ διὰ τὸ πολλὰ κεν ἐν κόσμῳ ἡμῶν ὄντας σφάλλου ἀκρίτως καὶ ἐκρίτως (ἵνα τὸ εὐαγγέλιον σημαίνῃ) καὶ γὰρ δικαίων πασι οὐ μὲν τὴν μήμην, καὶ ὁ πατερ τῶν ἀμαρτωλῶν πατερ μὲν ἀμαρτωλῶν, ὁ πατερ ἐλεος θεοῦ δὲ ἀδελφοί: ὁ πατερ: ἢ δικαίων, δε* quæ sequuntur: Quod est, Cæterum, inquit, quia nos in isthoc mundo agentes sæpenuerò offendimus atque labimur vltro: neci & inuiti (vt quod leuissimum est dicatur) hinc & iustorum & peccatorum orantes meminimus: Peccatorum quidem, illis Dei misericordiam implostantes: iustorum verò, & cætera. An quicquam vllis vocibus dicatur manifestius, quibus mortuis superstitem precibus significaret Epiphanius à Deo Optimo impetrari aliquam siue remissionem, siue mitigationem, vel pœnæ vel culpæ, quum disertis verbis causam reddat, cur in tremendis mysterijs omnium

Vide Donat.
in Terent.

Vide Budæi
Comment.

Colonienfes
Theologi à
Buceri calu-
mnia defen-
si.

Buceri so-
phisma con-
tra Colonien-
fes recitatum

Culpa an
mortuis re-
mittatur.

Culpa quid
Latinis.

quid Græcis

quid in
Eliho An-
tioceno.

Buceri vni-
tas delecta
in recitanda
Epiphani.

A verbis percipitur, quòd nequaquam sensit defunctis per preces & sacrificia Ec-
 A clefiæ impetrari remissionem vel culpæ, vel poenæ, siue partis eius.
 A Et paulò postea: Nam si sensisset mortuos viuorum precibus releuari, vt id pu-
 A tauerit Augustinus, oportuisset eum etiam idem respondere, quod Augustinus
 A respondit, nimirum prodesse, sed ijs tantum, qui cum uiuerent, vt hæc sibi po-
 A stea possent prodesse, mernissent. Verùm agè Bucere (vt tibi Diuus Epiphanius
 ipse atrocem hanc sui nominis blasphemiam, qua cum à Diuo Augustino, ec-
 liquisq; Catholicis Patribus omnibus in Apostolico dogmate diuersum sen-
 fuisse suggillas, nequaquam sustinens, respondeat) an tibi ab Augustini (sententiã
 aliud contra Aërium defendisse video, quàm quod illi, mortuorum (scilicet
 quosdam precibus posse superstîtũ releuari, qui summo animi studio, verbisq;
 disertissimis superstîtũ orationes pro defunctis fratribus Deo clementissimò
 patri fusas non posse esse nec inanes nec inutiles, enitor ostendere? An ne sanis
 auribus idè prorsus sonet illud meũ *ὡφελεί δέ φημι, ἡ ὑπερ ἀπὸ τῆς γυναικὲς ἐλάττει, καὶ τὰ*
ὄντα τῆς ἀγλαμὰτων μὴ ἀποκόπτοι, id est, Prodest quidè deprecatio, in quã, pro ip[s]is (fra-
 tribus scilicet corpore licèt exutis, at peregrinantibus tamen) fusã, etsi non to-
 tum delictorum reatum præcidat: quòd illud Augustinianum, mortuos pos-
 se superstîtum precibus releuari? Et illud eiufdè, mortuos orationibus sanctæ
 Ecclesiæ, & sacrificio salutari adiuari, vt cum eis misericordius agat Deus,
 quàm eorum peccata meruerunt? An ne tibi meam abundè satis explicasse
 videbar sententiam, mortuos posse viuorum deprecationibus & releuari &
 & adiuari, qui disertis meis ex verbis (nisi miser errore deceptus alios quoq;
 in errorem demens præcipitare, quàm aut resciscere ipse, aut alios reuocare
 maluisses) discere planè quiuisti, *ὡς ἐλάττει ἐν τῷ ὑπερ ἀδελφῶν ἐπιχομένους, ὡς ἐν ἀποδύματι*
τοῦ λαόντων, id est, Nos Christianos maximam spem deprecantes concipere pro
 fratribus quasi adhuc in peregrinatione constitutis: Quos nisi nostris super-
 stitum precibus releuari, atque à miseris lugendæ illius peregrinationis in
 peccatorum luendorum supplicio, atque vindicta transigendæ carceribus
 liberari citius posse credidisses, cür Christianos in Domino mortuos, ὡς
ἐν ἀποδύματι, τοῦ λαόντων, tãquàm adhuc in peregrinatione degentes affirmassem?
 Sciebam equidem maiorem peregrinationis partem nos vita isthac misera
 defunctos emetiri: sed docuit me Catholica Christi Ecclesia Apostolorum
 doctrinis instituta, pleròsq; nostrum in Domino licèt morientium non ita
 puros putos contagiosum istud corpus, mundumq; nimis immundum
 posse exuere, vt nos non sui aut contagij nauis contaminet, aut spurcitiã labi-
 bus aspergat: quòd vt sæpè vltronei, ita non rarò itidem patimur iuuiri. Hanc
 meam doctrinam, mea ipsius verba non alienis oculis & interpretum fide tibi
 reddita, sed tuismet ipsius oculis lecta constanter tibi clamabant, vt non nisi
 surdissimus eam trãsire non posses inauditam. Sed mortuus agnosco anticipa-
 tam tuam opinionẽ, quam mea verba lecturus animo pertinaci obtinere sta-
 tuisti, pluris tibi habitam esse, atque meam, aliorumq; veterum sententiam
 ex præca Apostolorum traditione depromptam: quam quia tecum ex diame-
 tro toto pugnare manifestè animaduertisti, aliud tibi subijt callidũ, heu te mi-
 serum, consiliũ, quo apertissimam totius Ecclesiæ Catholicæ veritatẽ nõ so-
 lum oppugnare, sed & mea verba prius truncata, pòst distorta, in aliũ sen-
 tium adulterare es aggressus. Quòd enim habeo, ὡς ἐλάττει ἐν τῷ ὑπερ ἀδελφῶν ἐπιχομένους, spẽ
 esse viuorum orantibus pro fratribus mortuis, tu apud me esse dicis: orationibus,
 in quibus, pro defunctis spes fit de fratribus, Ego disertè viuos confidere affir-
 mo, sese suis precibus posse mortuis fratribus prodesse apud clementissimi
 Patris benignitatem: tu contra medicere ais, viuos ex orationibus consolatio-
 nem accipere, quòd mortuos tandem conuenienter admodum fraudis modum
 allatam meã huiusdicti orationẽ, quã te imperitissimè isti hallucinationis,
 imò malignè potius deprauationis, potuisset admonere salubriter, nõ es veritatis
 corrumpere nequiter. Nam quòd ego subieceram, *ὡφελεί δέ φημι ἡ ὑπερ ἀπὸ τῆς γυναικὲς*
ἐλάττει, καὶ τὰ ὄντα τῆς ἀγλαμὰτων μὴ ἀποκόπτοι, Prodest quidè illa viuorum oratio pro mor-
 tuis

cernis, quasi
 non senserit
 mortuos pre-
 cibus & sa-
 crificijs Ec-
 clefiæ inuari

 Proseropatiã
 qua D. Epipha-
 nius se-
 dem Augu-
 stino alijs-
 que orthodo-
 xis sensisse
 demonstrat
 de mortuis
 per preces
 & sacrificia
 inuandis.

Sic Epiphanius
 noster contra
 Aërium.

 Vide sermo-
 nem de
 verbis Apo-
 stoli.

Querimonia
 D. Epipha-
 ni, qua Buce-
 rum legis
 Cornelie re-
 am conuicit
 varijs: ex
 capitibus at-
 que categori-
 is.

328
 planè hominum (piorum dico atque fidelium) memoria recitetur, vt scilicet
 peccatorib; hinc digressis Dei misericordiã impetremus? Si igitur peccatorũ
 hominum meminimus in mysterijs, vt eis Dei benignitatem imprececur, an
 hoc sine spe remissionis, vel mitigationis ipsorum poenæ fieri credendum sit?
 quòd si esset, vt vult Bucerus, quorsum ergo pro ip[s]is peccatoribus Dei mise-
 ricordiam imploramus, vt testatur Epiphanius? Sanè non esset Dei misericor-
 dia precibus viuorum mortuis nec imploranda, nec impetranda, nisi per
 cam à iustis delictorum suorum supplicijs atque pœnis aut planè remissis, aut
 partim mitigatis liberari crederentur. Sed, inquit Bucerus, clarè dicit Epipha-
 nius orationẽ pro defunctis ad id prodesse, vt significetur quòd perfectius est.
 O præstigiatorum. Quòd namque pius dixerat Epiphanius ad incredibilis nostræ
 fragilitatis, & quotidiana omnium planè nostrum offensiois atq; labis excu-
 sationem, id Bucerus mira impietate detortit ad tollendam pro defunctis ora-
 tionem. Quia, inquit ille, sæpius offendimus & libenter & illibenter, vt quòd
 leuissimũ est significetur, idè pro defunctis peccatoribus oramus, vt eis Dei
 misericordiam imploremus. Vides D. Epiphanius illud quòd crassius fortè
 atque rudiùs dixerat, nos sæpè vltroneos sæpè inuitos offendere atque labi, hæc
 quasi excusatiuncula, vt quòd leuissimum est, nisi malis, quòd perfectissimũ
 est, significetur, extenuare voluisse: quòd nimirum ostenderet, nos non tam in-
 uitè, quàm voluntariè labi atque offendere. Imò quòd magis nostram mortali-
 um prorsus ad vnum omnium vno excepto Christo Iesu, in peccata asidua
 propensionem exaggeraret, necessariam què pro opemodũ, aut veriùs volun-
 tariam maximè in leuioira illa, quæ scilicet à regno Dei non excludunt, offen-
 sionẽ declararet, illud veluti accuratiorẽ simul & exactiorẽ sui dicti inter-
 pretationem intexuit. Non ergo ad orationum pro defunctis fusarum fructũ
 illud D. Epiphanius dictum pertinet, quòd Bucerus trahere obtorto tẽtabat col-
 lo, ne omninò nullum carũ vsum nobis ex Epiphanius daret: sed vt admirandæ
 nos nostræ admoneret infirmitatis, quæ & iustos alioqui viros quotidianis
 ferè labibus asolet aspergere.
 Ceterum post D. Epiphanius verba toties truncata, toties in alium, atq; ille pa-
 riatur, sensum distorta, toties nouis cõmentis adulterata, conquiritur de illis
 Bucerus, quòd sint nõnihil obscura, & forsitan, inquit, oratio alioqui mutila.
 Certè Bucere, isthanc tuam querimoniã & nos alibi cõprobaremus iustã: Ve-
 rum istò loco nõ erat quòd de sententiarũ mutilatione quemquã in suspicio-
 nẽ adduceres, præter te vñ, qui (si verã Epiphanius sententiam tanto studuisses
 opere cruce, quãto pro vera falsam substitueres: proq; genuina affingere adul-
 terinã opero si si si si conabaris) haud dubium perspicuã Epiphanius sententiã ex
 apertissimis, clarissimisq; eius verbis fuisse facili, quæ es ingenij dextera, Buceri m-
 cõsequitur. Sed quid mirũ, verba hæc Epiphanius luce ipsa meridiana illustriora, dem se At-
 tuis istis alibi plus quàm felinis, hinc nimirum nocturnis oculis visã esse & sub-
 iustria & obscuriora, qui crassissimas ijs percipiens tuã sponte excutens, scripsit ad
 offudisti tenebras? Dum enim Epiphanius tuis istis conatibus, quibus Orthodo-
 xos alios: veteres tibi reluctantes in tuam hæreticã pertrahere moliris opinio-
 nem, singulariter offendebas resistantem (quòd eius verba disertius atq; mani-
 festius te subuenteret, certiorq; victoria profligeret, quàm aliorũ testimonia)
 nõ potuisti quicquã ex eius sententia pro tuo aduersario dogmate statuendo
 adducere, nisi & Aërio hæretico tui dogmatis authori veram Orthodoxorũ
 sententiam multis aliquot mendacijs etiam suffarcinatã affingeres, & Epipha-
 nio tua cõmenta miris fraudibus cõtra disputationis eius rationẽ attexeres vt
 ea ratione imperitis veterum hæreseon lectoribus contra vetustam admodũ
 hæresin strenuus pugnare videreris. Sed ijs ipsius artibus subdolas tuas fraudes
 toti orbi terrarum non ita ridentas, vt lugendas, miser prodidisti manifestio-
 res. Itaq; post præclaram istam operam in adulterando Epiphanius positiã quasi
 de victoria securus, quòd de tuis in sese fraudibus non timeretur mortuus te-
 cum exoptulaturus, ita pronuncias: Id tamen abundè certũ, in quibus, ex eius
 verbis

Cur in my-
 steryjs memo-
 ria hominũ
 peccatorum.

Oratio mi-
 sericordiam
 Dei impetra-
 rit p[ro] de-
 functis fra-
 tribus, simul et
 impetramus.

Torquet
 impudenter
 Bucerus D.
 Epiphanius
 verba.

Bucerus lo-
 quitur
 Epiphanius
 nisi se ex-
 ceptum
 aliter
 conqueritur
 nihil.

Clarissimè
 D. Epiphanius
 verba Buc-
 eri sciens et
 prudens cali-
 ginosas offu-
 dit tenebras.

Epiphanius
 opponit Au-
 gustinus Bu-

tuis fusa, et si non totam delictorum poenam praedicat: Tu vero ita me id aut de viuis scripsisse, quod Aërij, ais, obiectionibus responderem: sed ò bone, mihi ne de orationibus, quæ viuis profint contra Aërium suscepta est disceptatio? aut certe, inquis, si de peccatis defunctorum id vir Dei dixerit, idem necessesse est vt polleat, atque si simpliciter dixisset, etiam si culpas non abscindat: Sed vt diximus, locus hic de mēdo suspectus est. Verum Bucere, an aliquē mentis sanæ cōpotem istas tuas sine mente diuinatiunculas lecturam existimasti, vt nō te tuæ puduerit vanitatis? Quis vel cōmuni tantum præditus sensu clarissima illa mea verba de alijs vilo modo, quàm de mortuis citra manifestā insaniam suspicionem accipiat. Nā explicaturus quatenus superstitiū de fratribus mortuis iuuandis sperantiū orationes his profint, clarissimam sententiā subieci, non totas videlicet delictorum lueidorum poenas mortuis per eas præcidi: an hoc cuiquā mortalium ad viuorum peccata delenda pertinere vilo modo videatur? At, inquis, istam meam insanam coniecturam posteriori cogitatione castigauit: Quod ad mortuos fortè pertinet. Sed eo sensu vt idem polleat, atque si dixisses, Etiam si culpas non abscindat. Sed quis hominum ita suę sit rationis arbitrio captus, vt pro eisdem habeat prodesse easdem, et si miseriam nō excludant? Item libros studiosis et si nō totas ignorationis, aut inscitiae tenebras pellant: & prodesse, et si ignoracionem nō pellant? Quemadmodum igitur nemō nisi communium rerum imperitissimus, opes dicat esse viles, ad vitam commodiū transigendam, et si irruentes ærumnarum calamitates depellere nullas queant: ita vt magna incogitantia, sic maiori fraudulencia idem mihi esse asseruisti, Preces superstitum prodesse mortuis, et si non totam peccatorum luendorum poenam deprecantur: & prodesse easdem, et si poenas mortuorum nō abscindant. Quid namque mortuis profint viuorum orationes, si cruciatū culpis cōmissis debitum nulla sui parte aut imminuant, aut deprecantur? Certè Bucere, quod noluerim viuorum precibus mortuorum culpas non deleri, vt tu mihi assignas: sed eas illis partim, et si non totas, præcidi, id re vera, si captatas istas decita opera tenebras, quas in meo scripto de mendis, vt ais, suspecto tibi videri vis, fuisse detestatus, candido sanè veritatis studio agnouisses facile, nisi te præposterus ac planè impotens Lutherana hæreseos defendendæ zelus potius, quàm rectus Apostolicæ Fidei amor in istum tuæ sententiæ furorē dedisset præcipitem. Quorsum namque, nisi mortuorum poenas, suppliciaque superstitum precibus docere voluisses releuari atque imminui, partimque mitigari, illam de pia mortuorum cum iustorum, tum iniustorum, in mysterijs memoria distinctionem subtexuisses? An, vt tu colligis, ad humanæ fragilitatis confessionem, gloriæque Christi illustrationem amplificandam? Sanè id quidem mea docent verba: sed dicti mei scopum prudēs fraudulenter dissimulas, ne lectori agnitis meis verbis apud te sic integris, quicquam tuarum fraudū subolescat. Nam si illud seriò animaduertere, imò ascribere (nam te animaduertisse quis ambigat, quod te studio liquet & dissimulare, & supulare, & opprimere?) candidus voluisses, quod fidelē decebat interpretē, & eum Euangelicum, *ὁ παρ' ἡμῶν ἀμαρτωλῶν ἔτινα τῶ θεῷ ἐλάσσει δόξαν*, nos fratrum quidē peccatorum in mysterijs meminisse, vt eis Dei Opt. clementissimi Patris misericordiam impetremus. Si hæc, inquam, tuo isti mendaciorum atque fraudū spiritui visum fuisset commodum attexere, nullus planè omnium de apertissima verborum meorum sententia in dubitatiunculam vel lenissimam adduci potuisset. Sed istud tuo veneno pharmacum presentissimum maluisti insanus pernitiōse fugere potius, vt rabidi aquam canes: quàm eo ad tui ingenij, Lectorū tue sanitatem salubriter vti. Non erat ergo Bucere, quod perfectam mei nominis de Catholicismo integritatem atque firmam in Apostolica Fide constantiam aut inuidē arrodere, aut malignè studeas labefactare: quasi ego aliud non solum ab Augustino, sed tota in vniuersum Ecclesia Catholica de iuuandis, releuandis, mitigandis mortuorum poenis atque ærumnis per viuorū preces:

preces: quum id constanter vt hoc loco, ita alijs præterea duobus locis contra hæreses, & in Epitome difertis verbis ex Apostolorū traditione docuerim, *ἐπιπέρας ἀναγνώσεως ἢ ἐκκλησιῶν τῶν ἐπιπέρας ἀδοσιν λαβόντων παρὰ πατέρων*, id est, Supplicationes atque deprecationes pro mortuorum poena releuanda atque mitiganda Catholicam Christi Ecclesiam necessariò perficere, quod ab Apostolis ita traditū accepit. Sed quid diutiūs malè me habeat, quod mea verba non solum corrueris, & sententiam planè in contrarium, atque ego senserim, detorseris, qui video me hanc iniuriam cum alijs Catholicis Patribus sustinere communem? Verum quod maximè fuisset æquum nomine me intactum abs te relicto esse, eò tuam rabiem experior seueriorem. Nihil profectò te latuit Bucere, me locis non paucis piam mortuorum causam suscepisse defendendam, quos nō solum superstitum precibus, sed & sacrificio illo nostro Christiano posse suorum malorum sentire opitulationem, atque mitigationem ex Apostolorum traditione constanter alibi affirmo. Sub finem enim lib. 3. in fidei Apostolicæ Epitome legas, *ἐπιπέρας τῶν τελευτησάντων ἕξ ὀνόματος τῶς μνήμας ποιούντων προσευχὰς τελοῦντες, καὶ λατρείας, καὶ ὀκνομιῶν*, id est, mortuorum memoriam nominatim in mysterijs celebrari, precesque & sacrificia atque elemosynarum distributiones fieri in Ecclesia dum funebre agitur officium, ex Euangelij & Apostolorum traditione. Hæc pro mei purgatione tibi Bucere loquutus, alijs aliorum infamiæ notam abs te illis immeritò inuistam relinquendo abolendam.

Quæ igitur (vt ad institutū ex diuerticulo recurrat oratio) hætenus ex D. Epiphano adduximus, atque orbi Christiano demonstrauimus vera efficaciaque mortuis fratribus a superstitibus de more Apostolico exhiberi solita suppliciorum pro peccatis hic commissis luendorum solatia, Buceri insaniam meritò compefcuissent, atque ad pristinam sanitatem reuocassent, nisi anticipatæ semel opinionis amore, imò hæreseos furore ceu cæstro percitus alios item veteres scriptores callidè maluisset corrūpere, quàm ab eis genuinā catholicæ Ecclesiæ nobiscū cōcorditer discere doctrinā. Cum enim quosdā PP. vetustiss. agnosceret ingenuè (quod Melanchthon & alij nescio vtrum imperitiū, an malignitū sunt inficias) & orationes, & Missæ sacrificia testari fuisse olim ante Gregorij Magni etatē in defunctorū solatium adhibita, maluit adulterio illa PP. loca corrūpere, quàm genuino sensu ex Catholicæ Ecclesiæ vsu intelligere. Quod enim D. Aurelius August. scribit lib. 9. Confess. cap. 12. Nā neque in eis (inquit de matre apud Ostiam Tyberinā defuncta) precibus, quas tibi sudimus cum offerretur pro ea sacrificium pretij nostri, iam iuxta sepulchrū posito cadauere priusquàm deponeretur, sicut illic fieri solet, ego fleui, & cæt. audebat homo vasserimus adulterino cōmento aggredi corrumpere: Eum, inquit, sacrifici candi pro mortuis morem non vbiq; obseruatum, licet in Augustini Ecclesia precibus funebribus sacrificium cœnæ fuerit adiunctum. Nam quod in Ostiensis Ecclesia, vbi ipse mater vita isthac defuncta sepeliebatur, factum difertè narrat August. ait os impudens, in eius Ecclesia contigisse, quum nondum Clerici nomen, nedum Ecclesiam haberet. Sed istum errorem quoniam statueret conetur paralogismo nōse paucis demonstratur. Nā August. dicit (verba sunt Buceri) sicut illic fieri solet, non ergo vbiq; veteres precibus pro mortuis suis cœnæ Dominicæ sacrificium adiungebant. Sed quid hoc loco Bucere, magis admirer ignoro, callidasne ingenij tui hic minū cautas infidias, quibus Augustini Ecclesiæ imprudens tribuis sanetum pro mortuis sacrificium, vt toti Catholicæ Dei Ecclesiæ detrahas: an dolosas potius in Augustinum fraudes: quibus quod ille de ritu funebri, quo cadauer sepulchro ante depositionem apponbatur, ex Ostiensis Ecclesiæ more commemorat, tu ad sacrificium pro mortua matre oblatum transfers, idque in Augustini Ecclesiam. Sicut illic fieri solet, inquit Augustinus, quod scilicet cadauer sepulchro apponbatur tempore sacrificij: quum solennis Ecclesiarum mos passim obseruatus haberet, vt cadauer ante depositionē mediū templū soleat excipere. Hoc erat notatu dignū, quod illic in Ostiensis Ecclesia sepulchro apponbatur cadauer,

Vide Aug. lib. 22. ca. 8. Me of fratrem meum Alipium nōdum qui dē clericos, sed iam Deo seruientes.

quod Aug. ait in Italia factum Bucere in singulis Africa contigisse. Aug. verū in falsum deprauat sententiam Buceri.

dum viuorum preces & sacrificia pretij nostri pro mortuis Deo Opt. offerebantur.

Verum quia Bucerus clarissimo D. Augustini testimonio, quod nullos nec cauillorum fumos, nec verborum deprauationes, nec sententiarum detorsiones patiatur, conuictus non potuit non profiteri ingenuè (ne totus aut vanus, aut in sanus omnino omnibus videretur) in Catholica Dei Ecclesia olim pro mortuis oblata fuisse sacrificia, illud adulterino conatur subuertere commentario: sed in alijs Ecclesijs, inquit, sacrificium cœnæ Dominicæ funebribus precibus adiungebatur, in alijs minùs. Hic Catholicæ fidei amor iterum ostendere nos compelleret, non in Augustini modò Ecclesia, quod vult Bucerus, sed toto passim orbe quaquà versum latè patet, huc solennem pro mortuis sacrificandi morem fuisse vtitatissimum, ni id priùs liquidò esset antè demonstratum. Verba autem Buceri Cap. 18. lib. 2. de vera & falsa cœnæ Dominicæ administratione sic habent: Oblationes itaque, inquit Bucerus, apud veteres in funebribus precibus, præsertim publicis, rarissimè deerant: sacrificium verò cœnæ Dominicæ in alijs Ecclesijs adiungebatur, in alijs minùs. In August. Ecclesia adhiberi solebat, vnde de funere matris suæ ita scripsit lib. Confessionum suarum 9. cap. 12. Cùm ecce corpus, & quæ seq. Isthoc suo Epilogo Bucerus vt docet Catholicis quidem vtiliter apud veteres plerumq; semper funebribus illis precibus adiunctas fuisse oblationes, quas ad Deum supplicationes & gratiarum actiones interpretatur: ita mirè fallaciter sacrificium quoque cœnæ Dominicæ fuisse alicubi adiunctum, alicubi minùs, demonstrare conatur. Quod vt confirmet, locum adfert ex Augustini Confessionibus, verbis quidem integrum, sed vti apertissimo fœdatum mendacio, ita violento distortum commentario, quod ex ipsis Buceri vocibus luce clarùs cui libet pateat. In August. inquit, Ecclesia adhiberi solebat sacrificium scilicet cœnæ Dominicæ publicis precibus, vnde de funere matris suæ ita scripsit lib. Confess. 9. Cap. 12. Cùm ecce corpus elatum est, imus & redimus sine lachrymis. Nam neque in eis precibus, quas tibi sudimus cùm offerretur pro ea sacrificium pretij nostri, iam iuxta sepulchrum posito cadauere, sicut illic fieri solet (sicut illic, annotat Bucerus) fieri consuevit: is ergo mos non vbique obseruabatur. Sacrificium pretij nostri vocat Cœnam dominicam, qua pretium nostrum in ea verbis & Sacramentis celebrari debet atq; exhiberi. Hic primò Buceri vanitas omnibus est demonstranda, vis deinde reprimenda. Quod itaq; habet, in August. Ecclesia adhiberi solebat sacrificium, verissimum quidem est, at non hoc loco D. Aug. de sua Africana, vel Carthaginensi, vel Hyponensi loquitur Ecclesia: sed Romana, hoc est, Ostiensis. Hic enim & mater eius Monica & mortua est & sepulta, quod ex eiusdem libr. cap. 8. apertissimè constat indubitatum. Et cùm apud Ostia Tyberina, inquit, effemus, mater defuncta est. & cap. 10. Imminente autem die, qua ex hac vita erat exitura, & c. illic apud Ostia Tyberina & c. cap. 11. descripta eius febris, & pia vt sepulchri maritalis negligentia, ita de precibus ad altare Dei pro se fundendis diligentia, morientè depingit cap. 12. atque Psalmorum cantum, funus deinde, & sepulturam Christianam. Ostiensis ergo Ecclesia S. Monicam suam materij vna Deo tandem excepit reddendam, cuius Ecclesiæ ritus funebres hic Augustinus commemorat: inter quos & sacrificij oblationem pro mortuis recenset: non vt Bucerus molitur docere, suæ, hoc est, Africanæ. At, inquit Bucerus, disertè illud Augustinus adnotat, sicut illic fieri solet: is ergo mos non vbique obseruabatur. O argutam fraudem. Quod Augustinus ad Ostiensis Ecclesiæ peculiarem curandam funeris retulit cæremoniam, id Bucerus violenter ad sacrificij ritum detorquet. Solet namque ex solenni Ecclesiarum ferè omnium more Christianum funus ante sepulturam illa templi pars, quæ ante Chorum iacet, excipere, inde verò ad sepulchrum deferri: quemadmodum & Dionysius Areopagita capite vltimo Ecclesiast. Hierarch. describit. Hoc igitur erat memorabile, quòd in Ostiensis Ecclesia S. Monicæ cadauer iuxta sepulchrum poneretur,

Aliud Buceri commentum vanitas conuictus. Oblationes pro defunctis Bucerus adulterat orationes & gratiarum actiones.

Aug. verba suo commentum minima menductio Buceri.

Bucerus falsitas vanitas conuictus.

Quod Aug. docet de occidentali Ecclesia, Bucerus fallaciter ad Meridionalem traducit.

Ritus curandi funeris varius.

Ritus sepulchralem Bucerus in sacrificij locum conatur obtrudere.

Vide paulo idm superius istud liquidò commonstratum cap. 33.

poneretur, antequàm deponeretur & sepeliretur. Quasi Augustinus non hic voluit peculiare sacrificij pro mortuis offerendi describere rationem, sed priuatù sepeliendi Ostiensis Ecclesiæ ritù. Quod cùm Bucerù latere minimè potuit, maluit ad priuatà Ecclesiæ Augustinianæ sacrificandi pro mortuis rationem & mendaciter transcribere, & violèter deprimere, quàm in Occidentali quoque Ecclesia, id est, Romana & Ostiensis eundem pro mortuis sacrificandi morem agnoscere: ne ex Meridionali & Occidentali Ecclesijs vniuersalem sacrificandi pro mortuis consuetudinem cogeret admittere. Nouerat enim ex Cypriani lectione, Meridionalem, hoc est, Africanam Ecclesiam iam olim ante Augustinum, adeoque Cypriani tempora, non solum pro mortuis sacrificasse, verum etiam quibusdam Canonibus vetuisse, ne pro certo hominè genere frequenteretur Ecclesiæ deprecatio, aut vlla celebraretur pro eius dormitione oblatio. Maluit itaque Augustini locum & turpiter mendacio liberali defœdare, & violenter nouo figmento detorquere, quàm in Occidentali quoq; Ecclesia solennem pro mortuis sacrificandi consuetudinè ingenuè agnoscere, ne vniuersalè istù oblati apud veteres pro mortuis sacrificij ritù, quem impotenter conatur euertere, cogeret violenter concedere. Verum quàm sit lycophantica prorsus calumnia plenissimum quod cauillatur Bucerus, nò per vniuersalem Ecclesiam, sed alicubi sacrificium fuisse pro mortuis oblatum, ex ijs quæ superius ex quatuor mundi plagis, id est, omnium Ecclesiarum Patribus demonstrauimus, manifestius esse cõfidimus omnibus qui animaduertere non fuerint grauati, quàm quòd fusiore sit persequendum oratione.

lib. 1. cap. 9.

lib. 4. cap. 13.

Bucerianus trauis scopus.

Calumniæ Buceri vniuersissima.

Eu. C. 17. De alio Missæ rite.

quod iuste offeratur pro alijs rebus aut bonis nisi impetratis, aut malis deprecatio dicitur.

Quod in martyrum gloriam rite iuste Missæ.

Pro Martyribus offeruntur Cyprianus Missæ sacræ ritum.

Aeterum quo tandem hunc de salutari cùm primis sacrosanctæ Eu. charistie sacrificio locum concludamus, illud coronidis vice est attendendum, hanc eandem sacrificij Christiani oblationem, siue vti hodie veteri de more loquimur, hanc Missam verè (vti nunc est demonstratum) Euangelicam in alios quoque ritè adhiberi vsus, quàm modò explanauimus: hoc est, non tantum pro peccatorum remissione tam defunctis, quàm viuis concilian. atque a Deo patre benignissimo impetranda: sed in gratiarum etiam actionem, pro Martyrum, Sanctorumque omnium gloria, pro deprecandis malis aut iam præsentibus, aut impendentibus: pro beneficijs denique tam spiritualibus quàm corporalibus assequendis atque adeò obtinendis. De hoc varij Missarum vsus genere paucis mihi ordine dicendum video, priusquam ad saluberrimam huius Sacramenti communionem atque participationem proficiscamur.

Quod ritè in gratiarum actionem pro Martyrum gloria istud Missæ sacrificium Catholica offert Ecclesia, vnus abundè satis D. Cyprianus nobis fecerit contestatum. Cùm sua ætate passim per Africam mactarentur hostiæ Christo martyres, alij equuleis immortui, alij fornacibus viua calcandentibus iniecti, aut suo ipsi arbitrio præcipitati, alij varijs tormentorum immanis, generibus exanimati, alij denique rigida in catasta, durisque carceribus, squalore, situ, pedore enecati, iubet Cyprianus totius Africæ præsul vigilantissimus presbyteris atque Diaconis illorum nomina diligenter ceratis inscriberent atque annotarent. Tertullum igitur fidelissimum fratrem vult sibi significare dies (inquit epist. 6. lib. 3.) quibus beati fratres nostri ad immortalitatem gloriosæ mortis exitu transierunt, & celebrentur hic à nobis oblationes & sacrificia ob commemorationes eorum. Ad eundem modum & B. Celerini Encomion celebrans plurima in eius Martyrij gloriam cùm dixisset, tandem cum ab auita laudaturus constantia & gentili propè martyrij gloria, eius patrum, auiamq; Celerinam martyrio coronatos, palmas à Domino & coronas illustri passione dicit meruisse: quibus attequitur quod præsentì cõducit instituto: sacrificia pro eis semper (inquit) vt meminissis offerimus, quoties martyrum passiones & dies anniuertaria commemoratione celebramus. His ex verbis Cypriani nullo est negotio intelligere, alia de causa Cyprianù hoc Missæ sacrificij obtulisse, quàm superius est demonstratum.

tum, nimirum non pro Martyrum peccatis delendis: iniuriam enim facit martyri, ait ille, qui orat pro martyre: sed pro martyrum gloria: Deo Opt. enim hoc saluberrimum Eucharistia sacrificium ob gloriosa illorum certamina, illustresque reportatos de hoste triumphos solenniter immolabant. Verum hoc de sacrificij usu video Aduersarios non tantum contentions suscepturos, atque de illo altero genere, quod nunc venit pertractandum, puta ritè etiam offerri pro malis deprecandis, & beneficijs omne genus impetrandis.

Hic sanè Aduersarios satis pro eo atque par est demirari equidem nequeo, magnam in eis desiderans prudentiam, nedum liberalem, ingeniamque in vetustissimos Ecclesie patres reuerentiam. Cum enim suis ipsi scriptis profiteantur, Eucharistiam esse sacrificium gratiarum actionis præter illum potissimum sui usum, qui ad delenda totius mundi peccata fuit pridem adhibitus, cur non & idoneam quæso censeant, ad alia quoque bona à Deo optinenda impetranda? Si enim offerre hodie licet corpus Dominicum Deo patri pro beneficijs acceptis, quod illi vltro & in Apologia Confessionis August. & alibi disertè profitentur, quid ni obsecro & pro accipiendis? At qui de hoc iniquas, nullum Dei mandatum. Certè nec de illo, quod tamen asseritis, & constanter sine Dei verbo, expressoq; mandato & affirmatis, & facitis. De neutro enim vlla est in scripturis mentio: quare de vtroq; tantundem mandatum. Cæterum quia Christus Dominus diuinam illam sui corporis & sanguinis oblationem Christianis instituit Deo Patri offerendam in locum sacrificiorum prorsus omnium Leviticorum siue Mosaicorum: quippe qua vna consummavit in æternum eos qui sanctificantur, hinc & Catholici illis ex Christi præcipientis verbis, Hoc facite in mei commemorationem, sacrosanctum Christi corpus Deo Patri ritè offerimus, & in sacrificium pro peccatis, & in holocaustum pro ignorantibus, & in hostiam pro malis deprecandis atq; depellendis, & in victimam denique pro victoria, bonisq; aut impetratis aut impetrandis. Quod si liquida veterum Patrum imitatione nos facere demonstraro, nemo opinor tam erit nobis iudex iniquus, qui hic Catholicos in posterum accusare, nedum condemnare, audeat idolomanias, quam vbiq; crepirat illi Euangelici. Diuus Augustinus nobilissimum Catholicæ Christi Ecclesie columnen vno exemplo nobis fecerit contestati, in quosnam usus populi Christiani crediderit non ipse modo, sed tota passim Ecclesia Catholica valere Dominici corporis sacrificium. Cum suo in Episcopatu domus cuiusdam à cacodæmonibus redderetur infestior, eorumque vexaretur terriculamentis, atque noxis etiam fortè impeteretur, censuit D. Augustinus illorum infestationes, noxiasq; incurfationes precibus coercendas: quas ut faceret efficaciores, iussit eo in loco Dominicum altaris nostri offerri sacrificium, quod angelis non modo bonis est venerandum, sed malis etiam tremendum: quemadmodum rei euentus meridiana luce demonstravit clarius. Cum enim illic à sacerdote à se illas ad ades missò fuisset Christiano de more sacrificatam, redditæ sunt à dæmonum incurfationibus, ludibrijs, noxijsque vexationibus libere atque immunes. Quod si ritè atque Christianè illa Dominici corporis oblatio Deo Patri offertur ad cacodæmones profligandos atque domo expellendos, quod ex Augustino liquet, quid ni obsecro eadem Deo Optimo offeratur hostia ad mala omnis generis aut præsentia, aut impendentia deprecanda & propulsanda? Si pro malis igitur deprecandis ritè offerre licet sacrificium hoc Christianum, ecquid non pro bonis etiam conseruandis, aut impetrandis? Sanè quantum malo præstat bonum, tantum hoc Christianæ Ecclesie sacrificium singulare, quod omnia semel vt abstulit mala, sic attulit hominibus bona, ad bonum obtinendum atq; impetrandum valet apud Deum Patrem Optimum efficacius, quam ad malum depellendum atque propulsandum. Istud ex D. Ambrosij codice Mediolanensi, qui Missæ Canonem antiquissimum habet, pauculis admodum à Romano, quod Græcos imitari maluerit, euariantem liquidò demonstratur, quod sacerdos ibi offerat pro Ecclesia, vt eam Deus Opt. pacificare, custodire, adunare & regere dignetur: ritè pro

Aduersarij agnoscent legitimum sacrificij Eucharistia sum extra eucem.

Eucharistia Christianis est sacrificium gratiarum actionis, holocaustum, hostia, victimam.

Missæ adhibuit cacodæmones, vespere August.

D. Ambrosij Missæ pro pace, pro incolumitate, & c.

Vide D. August. lib. 3. cap. 19. contra Donatist.

Vide D. August. de Ciuitate Dei lib. 22. cap. 1.

pro se suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis & incolumitatis suæ. Item vota piorum ad vnum omnium. Huic suffragatur & Liturgia Græca tam D. Basilij, quam Chrysoptomi, quæ offerre docet sacerdotem pro pace, pro aëris temperie, & tranquillitate reipublicæ, pro exercitus, nauigantium, peregrinantium salute, pro terræ fructibus, pro salute denique tam viuorum quam mortuorum. Idè nobis cõtestentur & alia Missæ pridem editæ, quæ hunc sacrificandi ritum toto passim orbe tam apud Aethiopes, Mo-scouitas, quam apud Indos & Schytas demonstrent solennem. Verum in huius rei confirmationem non fuerit inutile vnum ex historia veteri Ecclesiastica promissè exemplum, quod liquidò ostendat nobis, non modò probonibus impetrandis atque malis depellendis hoc fuisse olim publico ex more Deo Optimo oblatum sacrificium: sed quanto etiam cum fructu planè paradoxo, & qui omnem superare videatur fidem, nisi restibus & oculatis & auritis fide dignissimis munitionibus consisteret. Refert Beda, qui ab eximia cum Fide, tum probitate Venerabilis cognomè inuenit, in nobilissima illa Ecclesiæ Anglicanæ historia fratrem regis Merciorum Edilredi suorum magna cum strage furtum, inter quos & adolescens nobilis Imma cecidisse ferebatur. Huic frater erat Germanus Tunna presbyter atq; Abbas, à cuius præstantia & Tunnae oppidum nomen tenet, cui cum de fratris internecione foret nunciatum, ille ad castra properans cadauer sepeliendum inquit: quod vbi se inuenisse crederet (nam fraternus amor iudicij aciem nonnunquam obnubilat) domum aduehit honorificè sepeliens, atque pro absolutione animæ eius, inquit libro quarto cap. vigesimo secundo, sapientius Missas facere curauit. Porro ille, cum viueret, frater nre pietatis atque supplicationis expers minimè exstitit. Nam vinculis nullis, quod vel hostes adeo demirabantur, & literis solutorijs, quas dicunt præstigiatores, asseriberent, aut stringi aut vinciri non potuit, idque maxime sub horam tertiam, quando ex prisco illo Apostolorum ritu Missæ peragebantur. Quo miraculo hostes, quibus captiuus tenebatur, obtupefacti, cum Londoniæ cuidam Frisoni vendiderunt: cui cum idem, quod illis acciderat, eueniret, ei facultatem se redimendi fecit. Ad fratrem igitur cum redisset, exposito quid incommodi, quidque commodi per illud accidisset, deprehensum est, illis maxime temporibus soluta illi fuisse hostium vincula, quibus pro eo Missarum fuerant celebrata solennia. Quo Christianæ Missæ vsu testatur Beda, multos, qui hoc ab illo ipso Imma audierunt, qui ipsi retulere, Fide accensos ad offerendas Domino pro suorum ereptione, qui de seculo migrarant, victimas sacræ oblationis: intellexerunt enim, ait eodem cap. 22. lib. 4. quàm sacrificium salutare ad redemptionem valeret & animæ & corporis sempiternæ. Quod qui cum illis prisca Christianis, sicuti res est, persuasum habet, an villo queat pacto ambigere, sacrosanctum illud Dominici corporis sacrificium Deo patri haud dubium longè omnium gratissimum, & ad omnia impetranda multò efficacissimum ritè offerri pro beneficijs omne genus impetrandis? Quamquam igitur orationes, Collectæ, Secretæ & Præfationes adeo mutantur interdum, non tamen existimandum cum vulgo Missas mutari, aut aliud illis mutatis Deo Opt. sacrificium offerri. Vnum enim idemque offertur incruentum sacrificium, vnus agnus, quod ait Chrysoptomus ad Hebræos, & hic, & toto orbe quotidie offertur, qui non modo in cruce, sed ab origine mundi occisus est. Nam ea Missæ siue sacrificij pars, quæ oblationem continet, atque sacrificij naturam tangit, semper eadem est & inuariata, quæ semper (qualecunque tandem sit officium reliquum siue de Paschate, siue de Natali, siue de Domina, siue pro mortuis, siue pro pace, siue quouis alio dicatur titulo) vnus illius oblationis à Christo sacerdote in crucis altari peractæ memoriæ agit, atque eandem hostiam corporis Dominici pro nobis passi Deo patri eisdem semper verbis consecrati in rememorationem offert atque sacrificat, vt illius eruentæ hostiæ vim atque effectum copiosius nobis impartiat. Hunc in sensum Missam semper nos eandem facere accipiendum esse, vnus nobis contestetur Diuus d. Vigilius,

Vide hist. gentis Anglorum lib. 4. cap. 22.

Missæ pro captiuis liberatis, dissolutis compedes, Beda.

Vna semper agitur apud Catholicos Missa, idem que semper offertur sacrificium.

Vigilius,

Tempus aut occasio non variat: sed festiuitas, quae semper una est eadem.

Canon semper idem in Missa.

Scopus Missarum omnium primus, ut que verbo Dei cognantur.

C. A. P. L. V. I. De communione vtriusque speciei laicis non necessaria. Vtriusque speciei communio ad salutem necessaria.

Vide Apo. log. nostrum lib. 2.

Quia melius hoc perplexam quae sita dissoluam.

Vigiliis, qui hac de re percunctanti Euthero siue Eleuthero, hisce respondit verbis: Ordinē quoq; precum in celebritate Missarum, inquit, nullo nos tempore, nulla festiuitate significamus habere diuersum, sed semper eodem tempore oblata Deo munera facere. Quoties verò Paschalis, aut Ascensionis Domini, vel Pentecostes, aut Epiphaniæ, sanctorumque Dei fuerit agenda festiuitas, singula capitula diebus apta subiungimus, quibus commemorationem sanctæ solennitatis, aut eorum faciamus, quorum natalitia celebramus. Cætera verò ordine cõsucto prosequimur. Quapropter & ipsius Canonicae precis textum direximus subter adiectum, quē Deo propitio ex Apostolica traditione suscepimus. Faceat igitur illa nō minū imperita, quā improba, Aduersarium calumniam, quod Catholicis ad diuersos fines Missa sumus abusi. Etsi enim titulus pro pace, pro rege, pro infirmis, pro p̄gnante, contra Turcas, pro defunctis, pro concordia, contra tempestates, contra pestem, &c. variant etiam orationes, lectiones, secretæ atque preces, ipsa tamen potissima Missæ pars (quæ olim Fidelium Missa dicebatur) manet semper eadem, quod ad sacrificium Christianum attinet. Sicut enim Ecclesia, teste Diuo Augustino in Epistola ad Paulinum, & Diuo Ambrosio 1. Timot. 2. ex D. Pauli præscripto in Missa pro regibus & omnibus hominibus fundit Deo Optimo deprecationes, obsecrationes, interpellationes, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate: ita oborta noua aut difficultate, aut necessitate adhibitis eam in rem precibus idoneis, permanente eadem Canonicae precis forma, atque eadem hostia illa omnium rerum effectrice atque impetratrice Domino Deo nostro supplicamus, vt memor sacrificij filij sui nostram in salutem semel oblatis cuius nos memoriam idem offerendo agimus, nostri misericordiam nos pius, benignusque exaudire dignetur, per Christum Dominum nostrum.

Hxplicato vero illo sacrificij Christiani vsu, quod in vicem Mosaicorum omnium succedens nobis ad omnia aut bona impetranda, aut mala deprecanda est adprimè idoneum, superest vt nunc ad illam descendamus controuersiam, quæ de venerabili est Eucharistiæ communione. Quæ enim in Missa sunt reliqua, iam nobis intacta prætereuntur, quod ea aut nihil habeant cum aduersarijs contentione, aut non nihil leuioris dissensionis: quæ nullo queat componi negotio, si de hisce gratioribus inter nos conueniat capitibus. Quare nos ea ad libros factarum Originum, quos meditamur, putamus releganda: qualia sunt, quod ex Christi Domini instituto, teste D. Hieronymo 3. Dialog. contra Pelag. ad sacrificium dicimus orationem Dominicam: item quod pacem sacerdos populo imprecatur, & id genus reliqua. Verum hæc quia præsentī instituto, quod hæresibus grassantibus obuiam se dare nititur, minū sunt opportuna, iam ad S. Eucharistiæ communionem accedamus, quæ non minimam profectō habet difficultatem, an videlicet vtriusque speciei communio omnibus sit necessaria, ita vt peccet qui vtramque non sumpserit? Hanc quæstionem vt dissoluamus li quidiū, ostensio aduersarios immeritō de calicis vsu contendere, qui coenam Dominicam multis sanè modis ab illa Christi obseruant diuersam, demonstrabitur vniuersis de more Christianis tam sanis, quā ægrotis vnam tantū speciem accipere iam pridem fuisse vsitatum, durante passim vtriusque speciei cōmunionē. Vnde liqueat, non fuisse creditum, vtramque speciem accipiendā ex Christi præcepto, itaq; paulatim factū, vt populus à Calice vltro alicubi abstineret. Deinde accidentibus causis rectè fuisse declaratū & constitutū, vtriusque speciei cōmunionē populo nō esse necessariā. Postremō eos grauissimi esse criminis reos, qui antiquissimo Ecclesiæ more contempto sibi sumunt contra Ecclesiæ decretum vtramque speciem, vbi moris non erat: sicuti iam illi demonstrant obedientiam, qui antiquæ studiose consuetudinis, vtramque etiam nūm sumunt speciem, vt i per Græciam, per Orientem, & Septentrionem nostrum glaciam, & alibi, atque Romæ etiam hodie Diaconus, Pontifice sacris operante. Itaque hunc vnius speciei ritum non esse contra Christi aut præceptum, aut institutū: sed hoc,

hoc vel illo modo laicis Eucharistiā administrare relictum esse à Domino Ecclesiæ rectoribus liberum.

Satis demirari nequeo, homines doctos, veterisque historiae peritos ista iteratō nobis mouere camerinam ab illo Petro Dresden. & Iaco. bello Saxone pridem motam. Cum enim adeo multa videant nec Ecclesiam Catholicam, nec se quidem ipsos in sua, quam dictitant, cœna obseruare, quæ Christus Dominus priores fecit, cur adeo contendunt de calicis vsu? postea quā nobiscum creduerit (vti verbis quidem disertè profitentur Saxones) verum Domini Christi corpus & sanguinem sub Eucharistiā contineri, an sine sanguine imò si torum se credant (quod ipsi quidem aiunt) accipere Christum, quid isthanc seditionem oportuit renouatam tragediam, quam luculentis adeo verbis vident in Concilio vniuersali Constantien. consopitam?

Si eos Christi exemplum vrget, cur non & post cœnam? cur non vesperae? cur non post lotos pedes, & voratum Iudaicum agnum? Cur non, vt olim in Africa, vesperae feriae quintæ ante parasceuen cum Apostolis? Imò cur ipsi cum mulieribus, quæ nullæ intererant illi cœnæ? Cur denique cum laicis, qui longissimè tunc aberant, nec vllus ad cœnam illam Ierosolymitanam laicus legitur admissus? Si tot tantaque discrimina aydetis citra omnem sacrilegij suspicionem cœnæ Dominicæ in uehere, quid adeo hostiliter, adeo implacabiliter de Calicis cōmunionē contēditis? maximè cum Christi sanguinem vos in Eucharistico pane haurire agnoscat? Si Zvinglianis consentiretis, iustior vobis esset actionis titulus, quippe tunc de bono vini meri hauſtu ageretur, qui stomachum vobis latrantem implere, & guttur fiticulosum atque bibulum queat demulcere. Verum nos Catholicæ Ecclesiæ vsus hunc in nostra vsque tempora deductum, & toto nunc Occidente obtinentem demonstramus non esse nouitium: & quānam occasione, saluo alijs suo cuique iudicio, arbitremur eum in Ecclesiā inuasisse.

Cum ex D. Hieronymi, Ambrosij & æqualium, atque vetustiorum etiam, Clementis Alexand. Dionysijque Alexandrini scriptis liqueat, illa ætate anno Domini 360. & 180. Christianis in vsu fuisse vnam Eucharistiæ speciem accipere, nemo qui suæ mentis est compos, facile aspernabitur antiquam adeo consuetudinem in nostra hæc vsque deductam secula: de quo vt nemo ambigat, pauca promemus testimonia, quæ sub panis tantū in specie tunc temporis demonstrent Eucharistiā fuisse populo communicatam. Extat apud Clementem Alexandrinum 1. Stromatum nobile emblema, quod hunc locum illustret eximie: Etiam Eucharistiā, inquit haud longè à principio, cum quidam, vt mos est, diuiserunt, permittitur vnicuique ex populo eius partem sumere. Quæ verba vt disertè non de calice, sed de sacro loquuntur pane: ita libertatem quoque populo factam indicant, vt Eucharistiā acceptam aut statim in os mitterent, aut domum delatam, quando postea pietas efflagitaret. quod ex Diui Hieronymi verbis liqueat manifestiūs. Epistola enim ad Theophilum contra Ioan. Hierosol. ritum accipiendæ Eucharistiæ describēs: Quisquam ne extenta manu, inquit, vertit faciem, & inter sacras epulas Iudæ oculo laporrhigat? Viden olim Eucharistiā in manus populo traditam? quod dicitur & D. Cyprianus annotat de muliere, quæ corpus Domini arcæ inclusum retinebat. Idem etiam de Serapionis puero, anno circiter 200. narrat apud Eusebium Cæsariensem Dionysius Alexandrinus. Laborauerat senex diutino grauatus morbo penitentiam sui Idolothyti gustati explens, qui totos dies vbi voce & sensu captus transegisset, ad se reuersus puerum mittit ad prebyterum, qui Ecclesiasticam reddens reconciliationem sacro illum impertiret viatico. Ad quem etiam ægrotum vbi puer venisset noctu, paululum Eucharistiæ, inquit (libro sexto cap. quadragesimo quarto) dedit, *καὶ τὸ πρῶτον αὐτῷ ἑώρακέν τὸ σῶμα, ἔπειτα ἔφαν*, illud iubens madefacere, senique in os instillare. Puer autem domum reuersus seni diuinum illud viaticum anhelanti,

Vide Dion. August. epist.

Vide Cle. Alexand. 1. Strom.

Vide Ser. de lapsis.

Vide Dio. Alexand. epist. Euseb.

Plurima in sua cœna aduersarij habent à Christianis, sicuti exemplo variantia et discrepantia. Lutherani temerè nobiscum de calicis cōmunionē rixantur: Zvingliani, qui hauſtu bonū vini se perdere quiritantur.

Origo cōmunionis, sicuti specie ex historicis Ecclesiasticis antiquitatib. eruiunt.

Vnius speciei communio. Anno Domini 360. Alicubi populo S. Eucharistiæ diuise partē sibi sumit. Eucharistiā in manus oculo daret. cōmunionē volentibus delata postsumenda. Serapionis ægroti puer S. Eucharistiā manu exextensa adfert.

vt hinc dimissus caelo auolaret, & *ἡ τὴν ὄψιν ἔχουσα* maceravit, si mulque senis ori infudit. Quae verba si quis accuratè perpendat, luce videbit meridiana clariùs, sacram Eucharistiam aegrotò Serapioni illa tunc aetate, anno 200. ex more vna fuisse sub specie communicatam. Seni enim diu aegrotò guttur aruerat. Hinc prudenter monet ille Parochus, vt maceratum vnà cum liquore ori infunderet: quod & pueri fecisse disertè annotat Dionysius, *ἡ τὴν ὄψιν ἔχουσα* maceravit simulque ori infudit: quod opus non fuisset, nisi vnâ panis speciem attulisset puer, quæ & maceranda, humoreque imbuenda, ac tum demum aridis aegroti senis faucibus esset instillanda.

Quòd enim hunc in modum seniculis soleat diuinum viaticum sub mortem administrari, vno fuerit operæpretium exemplo illustrasse. Diuus Theodoretus sua in SS. Patrum historia refert Bassum quendam Archipresbyterum cum suas obiret Ecclesias in D. Simeonè magnum illud orbis Christiani miraculum incidisse aegrotantem, qui præ valitudinis debilitate nec loqui, nec moueri posset. Hunc ille cum existimasset morte hinc abripiendum, sacro pius præmunit viatico: sed quònam obsecro vide ritu. Spògia petita (inquit Theodoretus) Simeoni os humectat atque eluit, ac tum ei diuinum obtulit Sacramentum. Si ex more adhiberi tum solebat sacri poculi vsus, quid quæso fuit opus spongia humectare os: quod ad faucium ariditatem mitigandam fuisse adhibitum liquer, quòd sacrum viaticum faciliùs in viscera descenderet acceptum, nec vlla aridioris gutturis interpediretur remora.

Porro quòd Eucharistiam manu exceptam non statim in os mittebant, sed domi retinebant ad quoddam tempus reclusam, vt fumerent aliàs pietate animum extimulante, inde liqueat, quòd accepta ab altari Eucharistia domi priuatim desiderabant, neglecto publico Ecclesiæ conuentu: quod & Hieronymus alibi annotat: Scio hanc consuetudinem Romæ (inquit lib. contra Iouianum) vt fideles semper corpus Christi accipiant. Quòd verò istud domi priuatim facitabant, inde liqueat, quòd attexuit: Quare non ingrediuntur, inquit, Ecclesias? An alius in publico, alius in domo Christus est? quod in Ecclesia nõ licet, domi nõ licet. Cæterum quia paulatim abusus irrepebat, vt sumptam Eucharistiam non in os mitterent, sed domi reclusam custodirent, hinc Concilij Cæsaraugust. 3. statutum legimus, Eucharistiæ gratiã si quis probatur acceptam non consumpsisse in Ecclesia, anathema sit in perpetuum. Istud similiter de calice accipi non potest, sed de panis sacri portiuncula. Cæterum hanc rem non obscure contestetur nobis Canon magni illius Nicæni Concilij 14. qui indomitam Diaconorum (qui tunc, vt & hodie, contra leges & rationem se presbyteris præferbant) arrogantiam repressurus statuit, ne porrò audeant ipsi presbyteris corpus Domini dare, sed ab eis, aut Episcopo accipiant post sacerdotes. Quòd si non fuerit in præsentia vel Episcopus, vel presbyter, tunc ipsi proferant, & edant. Hanc ergo morem vnus speciei alicubi tunc viguisse, Patres Nicæni indicant. Canonis enim exordium habet, *ὅτι οὐδεὶς τῶν πρεσβυτέρων*, quibusdam locis & oppidis, inquit, relatum est presbyteris Diaconos Eucharistiam dare. Quòd non modo per Orientem & Occidentem vsitatum fuisse, vt iam demonstraui, & magis ex Concil. Remensis Cano. Peruenit. De Consecr. Distinct. 2. liqueat, qui prohibet, ne in posterum sacerdotes laico aut feminae dent corpus Domini in firmo tradendum: sed per Africam quoque nunc illustri admodum exemplo clarissimi viri Satyri Roman. D. Ambrosij germani venit illustrandum.

Eximiam sui germani in Deum pietatem atque obseruantiam demonstraturus Ambrosius, narrat eum priusquam perfectioribus initiatus esset msterijs, in naufragio constitutum, cum ea qua veheret nauis scopulo illisa, vado solueretur, ab his quos initiatos esse cognouerat, diuinum illud poposcisse Sacramentum, non vt curiosos inferret oculos arcanis, sed vt fidei suæ conseruaretur auxilium. Etenim ligari fecit in Orario, inquit, & Orarium inuoluit in collo, atque se dei ecit in mare. Et post quædam: Referebat igitur gratiam

Eucharistia manu excepta...

Tempore Concilij Nicæni vnus speciei alicubi frequenter...

Solus olim sui nauigauit...

S. viatico demigrare...

D. Bassus Archipresbyter S. Eucharistiam aegrotò Simeonè petiit...

Vide Cyprianum de lapsis...

Vide orationem...

Vide Canonem...

Augustinus...

Chrysostomus...

Vide Liurgiam Chrysostomi...

Act. 27.

gratiam, deferebat fidem. Nam qui tantum mysterij cœlestis inuoluti in Orario præsidium fuisset expertus, quantum arbitrabatur si ore fumeret, & toto pectoris hauriret arcano, quàm maius putabat fufum in viscera, quod tantum sibi tectum Orario profuisset. Sed non ita audus fuit, vt esset incautus, & quæ sequuntur. Hinc liquet illis Christianis vectoribus Afris, saltè ex Africa in Europam soluentibus (Nam Lucifer, cuius mox Ambrosius hac occasione meminuit, Episcopus fuit Ecclesiæ Caralitanæ) de more Africanæ Ecclesiæ vsitatum fuisse, vt in naufragij periculum V. corporis Dominici affumerent seruandum Sacramentum, ne citra viaticum illud cœleste miscro isthoc euocarentur ad Dominum exilio. Cæterum eos vna sub panis specie S. Eucharistiam in viaticum assumere solitos, vel illud liquidissimo fuerit argumento, quòd sacrum illud fidelium Sacramentum testetur D. Ambrosius Orario (quod hodie stollam dicunt) fuisse illigatum: quod à liquidi natura cum abhorreat, sacri illius mystici panis speciem manifestò arguit. Istud magis fiat perspicuum ex Can. quòd quoddam Concilij Carrag. qui inter fragmenta Burchardi extat, qui habet, vt Diaconus Eucharistiam corporis Christi populo iussus erogat. Nam alioqui Diaconi erat calicem sanguinis Dominici populo impartiri. Quemadmodum ex vita D. Laurentij Archidiaconi apud Ambrosium liquet, & ille apud Cypria. Diaconus demonstrat, qui puellam vel reluctanti calicem infudit.

Paucis hisce ex D. Hieronymi, Ambrosij, Concil. Nicæni, Cypriani, Dionysij, & Clementis Alexandrini sententijs liquet, olim populo Christiano vsitatum fuisse, S. Eucharistiæ partem sibi sumere, atque in manibus traditam aut in os mittere, aut domum ex more deferre comedendam. Quòd cum de calice intelligi nequeat (tradebatur enim in manus, illigabatur Orario, & licebat cuique partem sumere) efficitur, sacri panis portiunculam fuisse tunc temporis passim communicatam, non aegrotis tantum, sed & alijs passim sine Calicis vsu. Quare videre est, tunc vnus speciei communionem fuisse nonnullis, etiam magni nominis Ecclesijs, etsi non omnibus, nec toto orbe solenniter vsitatum. Quid, quòd alicubi videre est, fuisse interdum aegrotis sacram administratam Eucharistiam sub vna vini specie, cum panem sacrum non possent præ morbi vehementia sumere, aut deglutire? Huius rei testimoniũ petamus licet ex Can. 76. Concilij 4. Carthag. Is qui pœn. reconciliatur & infundatur ori eius Eucharistia. Sicut enim de phrenetico statuit. Similiter & Concilij Tolosan. 1. Can. istud communionis ritum luculentius edisserit, quòd aegrotos, ait, præter Dominici Calicis haustrum traditã sibi Eucharistiã nõ posse deglutire.

Iam an Apostolorum aetate sub vna fuerit specie communicatum, quòd præclari quidam viri opinantur, locum Acto. 2. & 27. de ea accipientes, quem (etsi Synechdochicòs ex illius aetatis more alij accipere malunt, viderint tamen quàm rectè) permagni in præsentiarum cognoscere interfuerit. Sanè Diuus Augustinus Christum die Paschatis duobus eam discipulis vna sub panis specie tradidisse videtur sensisse. Eorum oculi, inquit libro tertio capite vigesimo quinto de consensu Euang. tenebantur ne agnosceretur Iesus, sed tamen à Christo facta est permissio vsque ad Sacramentum panis, vt vnitate corporis participata remoueri intelligatur impedimentum inimici. Istò inuitant & Diui Chrysostomi verba, Homil. decimaseptima in Matthæum, discrimen ostendens inter panem sanctificatum (quem eum *τὸ ἀγίασθαι*, quod Græci, Galli verò *le pain benit*, panem benedictum, qui post mysteria communionis loco distribuitur in symbolum vnitatis & concordiæ, intelligere arbitror), & sanctificationem, quam dicit sacram Eucharistiam. De sanctificato pane (inquit) licet & animalibus iactare, & infidelibus dare, quia non sanctificat accipientem. Si autẽ tale esset, quòd de manu sacerdotis accipitur, quale est quòd in mensa manducatur, omnes de mensa manducarent, & nemo de manu sacerdotis acciperet. Vnde & Dominus in via non solùm benedixit panem, sed de manu sua dedit Cleophæ & socio eius. Et Paulus nauigans non solùm benedixit panem, sed de manu sua porrexit Lucæ & cæteris discipulis suis. Huc

Per Africa anno 380. vnus speciei vsitata.

Sub vna vni specie alicubi quando aegrotis communicatam S. Eucharistiam Phreneticis lim infusa S. Eucharistia sub vna vini specie. Apostolorum aetate alicubi vnus speciei communionem videri fuisse adhibitam.

Christus S. Eucharistia sub vna specie data re-monet duob. discipulis in impedimentum inimici.

Christus in Emmaus S. Eucharistia dedit Cleophæ et socio.

facit & quod Theophylactus in D. Lucæ Euangelium annotat, de huius in E.
 maunte panis fractione. In sinuatur & aliud quoddam, inquit, nempe quod o-
 culi eorum, qui benedictum panem assunt, aperiuntur ut agnoscat illum.
 Magnam enim & indicibilem vim habet caro Domini. In eandem sententiã
 & Oecumenius scribit. Quod igitur Christus vna sub panis specie suis duobus
 illis discipulis in Emaunte suum in S. Eucharistia corpus communicarit, discer-
 tissimis verbis illa Catholica Ecclesiã columina nobis contestantur, Augusti-
 nus, Chrysofomus, Theophylactus & Oecumenius. Accedit & illud quod D.
 Hieronymus Catalogo narrat, Iacobum Apostolum à Domino panem bene-
 dictum atque consecratum die Paschæ accepisse. Similiter & D. Ignatius Apo-
 stolorum discipulus, panem illum Eucharisticum memorat ad Ephesios. Hunc
 igitur in modum per Orientem & Occidentem in primis, paulatim vnus spe-
 ciei communicatio quorundam aut cautela anxia, aut pietate fortè religiosa, aut
 alia de causa pia irrepit: quanquam speciei vtriusque communicatio eodem tem-
 pore passim obtineret non modò in Africa, vti ex Cypriano & Augustino li-
 quer, atque per Orientem: sed per Occidentem etiam, atq; Romæ in primis:
 vt huius ritus libertatem agnoscas in prisca illa Apostolica Christi Ecclesiã,
 non illam verò de vtriusque speciei communionis necessitate crediram fuisse
 vnquam opinionem. Cum igitur illa vnus speciei communionem (quam &
 Clementis Alexandrini ætate, ann. 180. & Dionysij Alexandrini, ann. 220. &
 Hieronymi, an. 360. atq; postea non in vsu tantum fuisse, sed in abusum propter
 frequentiam abiisse ostendimus) quidam pseudochristiani ad suam obregenda
 abuterentur hæresin, quia Manichæum sequuti persuasum habebant, Christi
 Dominum non corpus verum, sed phantasticum atque imaginarium, ideoq;
 ex angue habuisse, ad corporis quidem Sacramentum, id est panem illum my-
 sticum atque sacrum accipiendum accedebat: sed à calice Domini, quem è vi-
 no nobis non natura dat, sed facit cõsecratio, abhorrebant cane peius & angue,
 quod opinarentur miselli, vinum esse mali principij (quod Deo vero & bono
 somniabant Deum contrarium, creaturam, Christumque in corpore, vti aie-
 bant, phantastico sanguinem non habuisse verum, sed phantasticum. Hanc su-
 perstitutionem D. Leo anno 450. atque Gelasius anno 490. & successores quidã
 cum deprehendissent illa sub vnus speciei communionem ceu operculo tectam
 in populum Dei grassari, imò depasci, atque sceleratissima in seculum hæresi e-
 necare, suis nitebantur edictis pestem hanc scruissimam à Christi ouibus depel-
 lere. Hinc orta, vt equidem arbitror saluo alijs suo cuique iudicio, illa decreta,
 Comperimus, & similia, quæ nõ in sacerdotes, sed in laicos illa de causa nobis
 videntur promulgata. Quanquam enim Gratiano erroris occasionem præben-
 te, vti & alijs iusto sapibus (vt mirentur eum homines non indocti sepositis Iu-
 one, Burchardo, & alijs, qui non modò doctis, sed aptiori etiam methode at-
 que ordine studiosius vtiliore idem præstiterant, tantum in autoritatis locum
 erepisse) passim de sacerdotibus plerique interpretentur, quod ille sic cap. Ar-
 gumentum perstrinxerit: plurima tamen sunt quæ nos de laicis Manichæi ve-
 neno infectis illud ut accipiamus inducant. Verba enim cap. ex illius ætatis lo-
 quendi more in laicos quadrant. Accedit & temporis illius historia dudum
 perstricta. Denique sacerdotes quosdam video post sacrificium scelerato pla-
 nè abusu ab vtriusque speciei communionem superstitionem abstinuissè (hunc
 nim abusum grauius varijs temporibus augetent hominum superstitionem
 & cleri auaritia, cui disertè acceptam refert originem plurium vna die Missa-
 rum D. Alexander, dist. 1. cap. Sufficit, de consecratione, Patres nouis con-
 stitutionibus tollere sunt moliti.) Sed nusquam me veteri in historia legerè
 memini, sacerdotes in altari vna contentos specie ab altera abstinuissè. Verum
 hac re aliò reposita ad institutum recurrat oratio.
 Quæ autem infallibiliter illi lupi Manichæi, pellibus Christi ouiculas
 mentiti possent & deprehendi, & caueri, disertè docet suos Romanos D. Leo,
 quoniam iudicio haud dubium & agnoscantur & deprehendantur. Cumque
 ad

Durante v-
triusque spe-
ciei commu-
nitione quidã
vna specie
mentis specie
abuterentur

Cum vtriusque
speciei commu-
nitione in vsum
aliquando re-
uocata Ro-
ma, & diser-
tè mandata
Manichæi
tur à calice
vtriusque com-
munionem ab-
stinebant

Germana
sententia
Comperimus
et similia

De Cassi
Dist. 2.

De Cassi
Dist. 2. C.
Relatum.

ad tegendam infidelitatem suam, ait Sermo quarto de quadrag. exerta oratio
 ne contra Manichæos nominatim depugnans, nostris audeant in interesse my-
 sterijs, ita in Sacramentorum communionem se temperant, vt interdum tute-
 us lateant. Ore indigno corpus Christi accipiunt, sanguinem autem redem-
 ptionis nostræ haurire omnino declinant. Quod idè vestram volumus scire
 sanctitatem, vt vobis huiusmodi homines & his manifestentur indicijs, &
 quorum deprehensa fuerit sacrilega simulatio, notati & proditi à sanctorum
 societate sacerdotali autoritate pellantur. Ad quæ Diui Leonis verba si il-
 lud Gelasij cap. Comperimus, De Consec. dist. 2. componatur, perspicuum fi-
 et, quisnam sit eius genuinus sensus: cum eadem ex causa contra Manichæos
 à se Româ pullos sit decretum. Comperimus, inquit, quod quidam sumpta
 tantummodo corporis sacri portione à calice sacri cruoris abstineant: qui
 procul dubio (quoniam nescio qua superstitione docentur astringi) aut inte-
 gra Sacramenta percipiunt, aut ab integris arceantur. Hac igitur occasione
 per Italiam maximè, vbi grassabantur per id temporis Manichæi, in omnium
 vsu & reuocata, & mandata fuit ad eò vtriusque speciei communicatio: quæ si
 fuisset illo seculo inuoluta, & ab omnibus obseruata Catholicis, non potuissè
 sent laterè Manichæi, aut illa vnus speciei communionem suã, vti ait D. Leo,
 regere infidelitatem. Dum enim & Catholici vna panis specie contenti disce-
 debant, incertum erat, vtrum qui accederet Manichæus esset, an Catholicus:
 Verum vbi edicto cautum esset, non amplius calicis communionem abstinen-
 dum, qui Catholici erant, procul dubio ad sacrum accedebant calicem, suam
 & testatur fidem, & hæreses opinionem declinaturi: Qui verò in posterum
 à calice abstinebant, haud obscurius se prodebant ipsi Manichæos, atque suo
 perit iudicio forex.
 Ex ijs quæ diximus nunc perspicuum esse confidimus, illo tempore vnã
 Eucharistiã speciem Romæ antea vsitatam Leonis & Gelasij edictis sublata,
 ad Manichæismum per Italiam in primis extirpandum. Quod in ualescente
 iam per Frisiam, & alibi, eadem peste Manichæorum, an eadem ex causa imi-
 tandum sit necne, ijs quibus Ecclesiã gubernacula credita sunt decernendum
 relinquimus. Certè vbi eadem morbi causa quæ Leoni & Gelasio, eadem vi-
 deatur adhibenda remedia. Quanquam igitur illa vnus speciei communicatio
 per Italiam tum videatur edictis sublata, alias tamen per Occidentis regiones
 non fuit abolita: sed populus aut vtraque, aut altera suo pro arbitrio videtur
 vsus. Nam post illam Manichæorum tempestatem annos propè 80. hoc est,
 anno Domini 520. Concilio Casaraugust. definitum est, Eucharistiã gratiam
 si quis probatur acceptam non consumpsisse in Ecclesiã, anathema sit in per-
 petuum. Hinc apparet, eundem fuisse Hispanis morem, qui pridem, teste
 Diuo Hieronymo, erat Romæ Italis: quod Eucharistiã portionem domum
 deportabant: quod de calice accipi non potest, sed de pane sacro, qui tunc, te-
 ste eodem, in manus dabatur, & vti ex Canone hoc liquet, in Ecclesiã non
 consumebatur, sed vti testatur disertè Hieronymus, domum deferrebat:
 quod seculis consequentibus passim fuisse vsitatum, ex Sigeberto, alijsque li-
 videntur annexa, vti Turonense, quod præcepit Canone quarto, teste Bur-
 chardo, vt omnis presbyter pixidem habeat, aut vas tanto Sacramento dignum,
 vbi corpus Dominicum diligenter recondatur ad viaticum recedentibus à
 seculo. Quæ tanta sacra oblatio intincta esse debet in sanguine Christi, vt ve-
 raciter dicere possit presbyter infirmo, Corpus & sanguis Domini proficiat
 tibi, & cætera. Porrò quod hic de intincta hostia statuitur per Gallias, an ad
 illud superstitionum genus referendum sit necne, quod Iulius Rom. episto-
 la ad Aegypti Episcopos data asserit, esse contra diuinos ordines, & Apostoli-
 cas institutiones, alios (inquit apud Grat. de Consec. dist. 2. Cap. Cum om-
 ne) intinctam Eucharistiã populis pro communionem dare, penes alios arbi-
 trium esto.

Manichæi
inter Catho-
licos delite-
scunt Ro-
ma sub vni-
us speciei co-
munionis
pretextu.

Ætate D.
Leonis Ro-
mae commu-
nitione vnus spe-
ciei passim
vigeat, du-
rantem ibidem
remem vtri-
usque speciei
communionem

Communionem
vtriusque
speciei Ro-
mae propter
Manichæos
mandata, a-
libi tamen
vsu probatur
eodem tem-
pore vnus
speciei com-
munionem vbi
non vigeat
Manichæi
sensu.

Vnus speciei
communionem
Concil. quæ-
dam prisca
intercipere
arquit inter-
cipere anni-
xa.
Hostia per
Gallias olim
intingebatur
in Christi
sanguinem.

*Amiqui si
mam esse
nium speciei
communionis*

*Vtriusque
speciei com-
munionis diu
perduravit
intercurrente
hic illic
nium speciei
communionis*

*Plures olim
in Occidentem
calices conse-
crati ad po-
puli commu-
nionem.*

*Calices can-
nam habent
inseparabilem
de sanguine
Domini sugge-
batur a popu-
lo per Frisiam
colix D. Bo-
nifacii in
Dockum cui
adeo exiguus*

*Aliud eius-
dem D. Bo-
nifacii pocu-
lum unde po-
pulus sangui-
nem Domini
bibebat.*

*Casula olim
rotundum obre-
bat sacerdotum.*

Hunc igitur in modum illam vetustissimam, planeque Apostolicam vtriusque speciei communionem conservatam atque observatam populo Christiano cupiebant prisci Patres, cum primis Divus Leo, Gelasius, & PP. in Concilio Turonensi: an eadem de causa, qua illi, ad Manichaeismi scilicet extirpationem, an prisca potius consuetudinis exolescentis studio, necne, nobis nondum liquet. Verum populo aut effusionem horrente, aut, quod non paucis vsu venit, vini abstinente, quales permultos habet Gallia, aut alia de causa ad calicem non accedente, iam pridem inualuit vnus speciei communicatio: ita tamen, vt vtraque species passim cupientibus per Occidentem communicaretur diu postea in annum vsque circiter 1200.

Quod vtrumque quia forte quibusdam videbitur paradoxum, paucis est confirmandum. Populo igitur diutissime vna sub specie fuisse communicatum corpus & sanguinem Dominicum, vnus nobis testis sufficiat locupletissimus iuxta atque certissimus, totus Concilij Constantien. Patrum senatus, qui disertis verbis hanc vnus speciei communionem contra Hussitas definiens, non esse vtriusque speciei populo necessariam, id pro sui decreti adfert confirmatione: Vnde cum huiusmodi consuetudo (inquit, de vnus speciei, communionem rationabiliter approbata, & ad evitanda pericula & scandala introducta loquens) ab Ecclesia & sanctis Patribus rationabiliter introducta, & diutissime observata sit, habenda est pro lege, quam non licet reprobare, aut sine Ecclesiae auctoritate pro libito mutare.

Ceterum quod nihilominus per Occidentem fuerit populo vtraque administrata species in proximum fere vsque Constantien. Synodi seculum, haud prolixa opus habet demonstratione. Divus Gregorius Magnus Augustino Anglorum Episcopo scribens, morem Anglicanae Ecclesiae reprehendit, quod plures in altari consecrarentur calices: Congruum non est, inquit, duos aut tres calices in altario ponere, cum Missarum solennia celebrantur. Quod quin factum sit ad populo vtramque speciem impartendam, quis est qui non videat ipse perspicue? Testantur idem Ecclesiae diu potest, quasi gentium in Occi-

dente reliquia, ad Christum conuersae: quae calices in hunc vsque diem nobis ostendunt, vnde populo sanguis Dominicus communicabatur, qui alia sunt forma, quam sacerdotum calices. Quia enim sanguinis effusio propter incultioris populi rusticitatem merito timebatur, calicibus canna est ferruminata, affabreque inserta, vnde Christi sanguinem liceret fugere, non bibere. Tales duos vidimus Boltzvardiae Frisiorum. Habet & Monasterium Thabor, & Berghum poculum simile, sed argentea (nam illi sunt stannei) fistula, veterem in ritum factum, quo post communionem & hodie vtuntur. Eodem facit & calix Diui Bonifacii martyris in Dockum, quod ex pago Dantum Vvolde, vbi trucidabatur, pridem fuit allatus: sed a Diuo Lullo in Fuldensem suam Abbatiam translatus. Is admodum exiguus est, & nostris hodie calicibus quarta vix parte aequandus: nam altitudine vix palmum superat, & orificium tam est angustum, vt hostia, quam passim in altari sacerdotes offerimus, facile cooperiat. Patenula puro puto ex auro, sicut caliculus, trium digitorum latitudinem vix assequitur. Eo illum aureum martyrem vsu credo sibi peculiariter, sed populo mysteria communicasse alio de poculo argenteo, quod ibidem visitur: quod non calicis formam, sed potiorij vas speciem praebet. Quo argenteo etiam illum imperiti quotidie in mensa vsu fabulantur, equidem existimo diaconum eo de poculo Christianis Christi sanguinem communicasse. Nam perindoneum est vnde bibatur, si quis vtraque prehensum manu offerat.

Quod autem hoc calice sanguis Dominicus fuerit populo impertitus, argumento mihi quidem est indubitato, quod poculi in circulo, qui illud ambit medium, virunculi stant exclusi duodecim, qui calicem manu ostentant sacerdotis Casulati speciei ad veteris Ecclesiae morem. Nam nostra aetatis & superiorum aliquot paucorum seculorum Casula, quam dicimus, vix est illius priscae

*Vide Ale-
xandrum de
his parte
4. quae
fron-
te
Vide par-
tem 3. par-
tem 7. 8.
m. 2.
Vide Aeneas
Sylvium his
206. cap. 33*

*Vide Concil.
Constantien-
se sess. 11.*

scæ dimidium: tam enim nunc est accisa, decurtata, atque aliam propè in speciem deformata, vt si cum illa sua prisca, vnde defluxit atque degeneravit, componatur, vix suum mutetur nomen. Illud quod magis mihi persuasum obtineam, efficit quod dudum ex Diuo Gregorio Magno retulimus, Anglicanae Ecclesiae morem fuisse, plures in altario apponere calices consecrandos. Vnde nihil mirum, hoc de Diuo Bonifacio Frisiae Apostolo existimare, qui vna cum Diuo Vvilbrordo veteri regio Saxonum sanguine orto ex Saxonia transmarina (quam nunc ab Anglo-Saxonibus ex Enghelum nunc Frisiorum apud Leuardiam, atque vicina Saxoniam in Britanniam traicientibus Angliam dicimus) in haec Frisiorum atque Saxonum regiones Euangelij ergo transfusus suae Ecclesiae consuetudinem vna cum doctrina populo tradidit. Omitto nunc alia quae huc faciant, quod in aetatem vsque D. Thomae, id est, anno Domini 1260. vtriusque speciei communio fere vbi que fuerit laicis administrata, sed non vbi que periculis foret & effusi sanguinis Domini scandalis vna cum populi negligentia ac pieratis detrimento increbrescentibus paulatim vtriusque speciei communio in vnam degeneravit, ita vt per Occidentem ante annos 150. paucissimi, imò vix scio an vlli, vtramque sumplerint.

*Causa in his
de seruanda
vnius speciei
communionis*

*PP. in Con-
cil. constantien-
si magis
defendunt
vnius speciei
communionem
cen legitimam
quam prohibe-
rent vtrius-
que.*

*Vide Regi-
non est
berii C. 1.
v. 1. Mis-
tropoli.*

Veram hanc antiquissimam vnus speciei communionem cum Iacobellus quidam Saxo, Pastor Pragensis suis cum Bohemis a Petro Dresdeni Saxonem a vero seductus expugnare aggrediretur, & eos qui vna essent contenti specie sacrilegij damnare, Patres in Concilio Constantienfi congressi rectissime iuxta ac verissime definiunt, vtramque speciem non esse necessariam, sed qui haec vnus vna fuissent vsq, alteram temere sibi non exposcerent, ne illam ex haereseos opinione antiquissimam iuxta ac laudandam viderentur commutasse consuetudinem. Quod hanc igitur necessitatis opinionem, & inquam illam sacrilegij criminationem semel abolerent, statuerunt illam laudabilem Ecclesiae consuetudinem propter pericula, & scandala rationabiliter in troductam, diutissimeque observatam pro lege habendam: quam reprobare non liceat, nec sine Ecclesiae auctoritate pro libito mutare. Quibus quidem verbis (liceat mihi quae selector meum citra praedictum alicuius in me. condium veritatis indaganda causa adferre arbitrium) haud equidem existimo, vt vulgo dicitur, vtriusque speciei communionem laicis prohibitam: sed defensionem vnus speciei communionem tunc laicis antiquissimo ex more vsu sitatissimam. Huc enim decreti sensum efflagitat ipsa Patrum antithesis, qua hanc Concilij constitutionem nouo Hussitarum errori, qui illos sacrilegij accusabant, opponunt: ita tamen vt ijs intelligatur vtriusque speciei communio interdita atque prohibita, donec Ecclesiae auctoritate liceat, apud quos illa tunc exoleuerat.

Deinde hoc Constantien. decreto nihil in Graecica, aut Orientali, aut Indiana, imò Septentrionali adeo immutatum fuit Ecclesia, sicuti nec Patres tollere vulerunt vtriusque speciei communionem, vbi antiquo viget, ret more, imò ne Romana quidem Ecclesiae consuetudinem in hunc vsque diem observatam vulerunt variatam. Sicuti enim illae Ecclesiae Orientales, & vti audio Dalmatiana, & quaedam Septentrionales, nunquam vtriusque speciei communionem intermisere, sed maiori semper ex parte vtramque sumpsere: ita & Romana Ecclesia priscae consuetudinis obtinet in hunc vsque diem vestigium, vt sacris operante Pontifice maximo Diaconus veteri ex more non solum de hostia comedat, sed & de calice contibibat. Narrant enim viri grauiissimi, qui se suis vidisse aiunt oculis, Diaconum fistula cristallina de calice Domini sanguinem exugere.

Sanè Concilij Constantienfis voluntatem non fuisse, vtriusque speciei communionem tollere, aut semel omnibus laicis interdicare, vel inde cum primis liqueat, quod absoluto consilio Martinus ipse quintus vtramque legatur, Roma administrasse speciem: quod non de Diacono Pontificis administrato solum accipiendum est, sed & de populo. Testatur enim Reuerend. P.

*Angli-
Saxonia
marina. Vide
epist. D. Bo-
nifacii.*

*Cur in Occi-
dente com-
muni-
vri-
usque speciei
paulatim de-
generavit
atque inter-
erit.*

*Causa in his
de seruanda
vnius speciei
communionis*

*PP. in Con-
cil. constantien-
si magis
defendunt
vnius speciei
communionem
cen legitimam
quam prohibe-
rent vtrius-
que.*

*Vtriusque
speciei com-
muni-
o vbi
hodie licita,
cur possit
Rome, quam
alibi.*

*Rome laicis
communica-
tum sub
vtraque specie
post Concili-
um Constantien-
se.*

Henricus Raltysen Archiepiscopus Nidrosien. Martinum Romam reuersum laicos sub vtraque (ait) specie communicasse.

quanto se contaminent sacrilegio. Saxonum & alij qui contra Ecclesie leges sibi vtraque speciem.

Quemadmodum igitur illa Orientales, & quaedam Septentrionales Ecclesiae Gracos magis, quam Latinos sequuntur (quod illis sicuti linguam * cum Germanis omnibus, ita & religionem debent acceptam) adeoque Romani nihil quicquam in illud peccant Concilij decretum: ita nostri Saxones suis cum Bohemis noua istius doctrinae authoribus, & alijs suis coniuuratis, grauisimifaciant sacrilegij reos, quod intermissam, adeoque consuetudine antiquissima, quae haud dubium legis vim possidet, abolitam suis in Ecclesijs vtriusque speciei communionem sibi citra, imò contra Ecclesiae auctoritatem audent usurpare. Illos enim non tantum excusat, sed iustificat pia perdurantis consuetudinis obseruatio: Hos contra accusat, imò damnat arrogans atque temeraria sanctissimi iuxta ac prudentissimi decreti violatio: cui in geminum sacrilegij auctarium accedit, quod hanc temerariam inuolutionem non pio ex apostolica consuetudinis studio, sed haeretica ex opinione in uelut in Ecclesiam contra Ecclesiam moluntur. Volunt enim esse necessarium, atque diuini praecipiti, vtramque accipere speciem. Proinde alios omnes sacrilegij damnant, ipsi à tota Ecclesia, quia à Concilio vniuersali, sacrilegij damnatissimi, si modò ex animo vereque sentiunt, quod scriptis in imperita atque inconstantis plebeculae animos spargunt. Nam ex animo plerisque illorum non existimare vtriusque speciei communionem esse iure diuino necessariam, luce clarius meridiana declarant Lutheranae partis primipilares, Bucerus, & alij in colloq. Ratispon. in receptam illam vnius speciei communionem consentientes porro retinendam: ita tamen, vt liberum faceret Ecclesia Eucharistiam in vna, vel in vtraque specie sumendi. Vnde liquet eos agnoscere, non esse Christi praecipito vtriusque speciei communionem necessariam. Porro argumentis, quibus istud in speciem (non verè, neque ex animo, vt demonstrabimus ex Lutheri verbis, Melanchthonis scriptis, & priuatis colloquijs, Buceri & aliorum publicis actis) persuasi alijs conantur persuadere, in praesens diffusus responderemini videtur necessarium: quod ea nunc toties sunt non modò in Concilio Constantiensi, sed interea quoque à doctissimis Catholicis vritis solidissime dissoluta: quae qui desideret copiose iuxta ac neruose refutata, consulat Reuerend. Dom. Ruardi Dapperi Decani Louaniens. Commentarios.

Argumenta Lutherana contra vniu spec. communionem ipsi sui Lutheri verbis dissoluta.

Locum illum Ioan. Nisi manducaueritis, & car. quem Lutherani cum primis ceu inuictum suum arietem semper mordicus vrgent, nullo, quod e quidem arbitrator, pactor fellemus facilius, aut melius, quam si cum ipsorum magistro Lutheri respondeamus, eum ne syllabam quidem vnam de Sacramento Eucharistiae habere, nedum de Sacramenti communiione. Similiter illis verbis: Bibite ex eo omnes, ait Christum non praecipisse vlla Sacramenti communiione vti, sed cuiusque reliquisse arbitrio, dicens: Quotiescunque haec feceritis, &c. Quorum vtrumque nos Orthodoxorum Patrum sententia faceremus contestatum, nisi maioris auctoritatis crederem illis esse sui magistri Lutheri dogma, quam aut Basilij, aut Augustini, aut alicuius verè Euangelicorum & Apostolicorum Patrum.

Communionem vtriusque ex Christi que speciei praecipio non esse necessariam docet Lutherus.

Vbi ergo hic sui Lutheri sententiam hoc de Euangelij loco expugnant, nos tum demum satis, apparet, tempestiue plurimas Catholicorum Patrum in eandem doctrinam accumulabimus sententias. Verum quò liqueat, Lutherum hac in re sensisse nobiscum, non esse vtriusque speciei communionem ex Christi praecipito necessariam, pauca eius in texemus verba: Quoniam pulchrum quidem esset, inquit lib. ad Bohemos scripto, vtraque speciei vti, & Christi hac in re nihil tanquam necessarium praecipit, praestaret pacem & vnitatem (quae vtiq; Christus praecipit) sectari, quam de speciebus Sacramenti contendere. Vtinam hic Lutherani suum ipsi audire dignarentur Lutherum, quem tertium iactant Eliam: Sed verum esse clamat ipse dies, discipulos magi.

magistrum impietate vincere, & hanc inobedientiam suo reddere, ceu mineruale, magistro, quam ipse prior suis exhibuit magistris, non modò Catholicis, sed & Bohemis illis scismaticis, hereticisque. Oportet enim huiusmodi homines iuxta D. Pauli prophetiam proficere in peius. Caterum quò magis conspicitur quantoperè Lutherani isthac in Ecclesiam Catholicam rebellionem peccent, pauca eiusdem Lutheri recitabimus verba, vt vel tandem pudore (si quis eis est ingenuus reliquus) suffusi, cum suum sibi refragari audiunt Apostolum, ad sanio rem redeant mentem: Non dixit, ait in declaratione Eucharistiae, neque consului, neque est intentio mea, vt vnus aut aliquot Episcopi propria auctoritate incipiant alicui vtramque speciem porrigere, nisi ita constitueretur ac mandaretur in Concilio generali. Quid his verbis ad hanc contentiosissimam sopiendam, adeoque semel decidendam controuersiam contra Lutheranos dicatur apertius? quid contra eos adferatur efficacius? Si suo non credunt magistro, cui tandem, obsecro, credent? Quòd si quis plures desideret sua ex factione testes, agè vnus aut alterum promamus haud obscuro inter Euangelicos istos loco, qui nobis difertè suffragantur, non esse vtriusque speciei communionem ex Christi praecipito necessariam.

Philippus Melanchthon hac de quaestione differens in eam descendit sententiam, vt altera, aut vtraque Eucharistiae specie vti, inter adiphora, siue res medias, quarum vsus hoc, vel illo adhibeatur modo refert nihil, collocaudum censuerit: Sicut edere suillam (inquit hypotyposisibus à se recognitis siue locis communibus pridem editis) aut abstinere à suilla: sic altera signi parte vti, medium esse. Signi autem voce tunc fortè occultius, quam paucis ab hinc annis, hominibus non stupidis haud obscure indicat, vtrum Lutheri suo, an Zuinglij potius subscribat: quod oportuniorem alias habebit locum. Neque verò hoc nobis quis eleuet Philippi testimonium, si dixerit, eum alijs in editio nibus vnam communionis speciem oppugnasse acriter: istud enim vt foedam eius arguit ingenij inconstantiam, variumque tantis de rebus iudicium, mentemque, quod aiunt, Polypita eum sui vbique similem aut Protheum, aut Chameleontem demonstrat. Post illa scripta enim verbis minimè obscuris priuatis in colloquijs haud infrequenter non Catholicis modò, sed & suis auctis discipulis confiteri non erubuit, indifferens esse vna, aut vtraque speciei vti. Quòd si à Christo praecipitam esse vtriusque speciei communionem ex animo haberet persuasum, nequaquam eam pronneciaret indifferenter. Bucernum quoque hinc Lutheri & Melanchthoni subscribere notius est ex actis colloquiij Ratispon. quam vt fusiore sit oratione commemorandum, de quo & paulò antè non nihil degustauimus.

Caterum eam huius rei liquidam iuxta atque solidam habeamus totius Ecclesiae Catholicae doctrinam, definitionemque manifestissimam, nolumus hac in re esse fusiores, sed paucis demonstrare, hanc sacrae Eucharistiae communionem in earum rerum catalogum esse accessendam, quas Christus DOMINVS non mandauit vt necessariae, sed liberae reliquit Ecclesiae praepositis disponendas, per quos dispositurus esset Ecclesias. Hac enim ratione illud aduersariorum palmare argumentum dissoluetur aptissime, quòd vtriusque speciei, aiunt, communionem Christus praecipit. Non fuisse vt necessariam à Christianis in initio vtraque sub specie communionem obseruatam, inde liceat perspicere, quòd antiquitus vna quoque species fuerit & aegrotis, & sanis laicis administrata: quemadmodum superius ex Clem. Alexand. Dionysio Alexandrino de Serapione sene, ex Hieron. de Romanis, atque Diuo Leone & Gelasio. Item ex Concilio Remen. & Carthagen. adeque Christi ipsius, & D. Pauli exemplo.

Quòd igitur Ianuario inquirenti, Vtrum ieiunis, an pransis Apostolorum more coena Domini sit adenda, respondet Augustinus, Spiritui sancto placuisse, ieiunos communionem sumere: tamen si enim Christus suis dederit coenatis, non tamen praecipit, quo deinceps ordine sumeretur, vt Apostolis,

Alibi aurea arriant Lu... vel suo Lu... liberò suo ha... deant nò esse... vtriusque speciei communiõnem.

Philippus Melanchtho... agnoscit v... vtriusque speciei communiõnem non esse n. c. s. s. nam, sed lib. a. b. e. a. t. i. s. p. h. o. r. a. n. Melanchtho... perhibent alius ad Zuinglij placita.

modum communiõnis S. Eucharistiae. Inter res illas consentaneas, quas Christus re... liberat, atq; in populi a... auctoritatem disponendas.

Numquam vtriusque speciei communionem obseruatam vtriusque speciei communionem.

idem de communiõnis more respondens quòd An... gust. de comper

per quos dispositurus erat Ecclesias, feruaret hunc locum: id ipsum nos respō. Epist. 112. ad
 demus de vtraque communionis specie roganti, Spiritui sancto placere, vt & 14.
 vna sub specie a laicis sumatur: quod ex vetustissima illa consuetudine lauda-
 biliter & rationabiliter introducta in Ecclesiam Occidentalem, quæ & ipsa,
 vti & alia, est Spiritus sancti discipula, liqueat. Tamen enim Christus vtram-
 que speciem in cœna distribuit Apostolis, non tamē dedit laicis, aut vllis ver-
 bis dandam eis præcepit, quod Ecclesiæ gubernatoribus hunc feruaret locum,
 vt de hac, ita de alijs huius Sacramenti circumstantijs, de panis genere, azymo
 an fermentato: de tēpore, vesperi an antelucano: an pransi an cœnatis, an ieiun-
 nis, & similibus pro huius Sacramenti reuerentia, populique ædificatione di-
 sponendi. Nam si hoc Christus præcepisset, sicuti & superius illud, vt sub vtra-
 que videlicet specie ab omnibus omninō Christianis sumeretur, credo quod
 cum morem, vt cum D. Augustino loquamur, nemo variasset. Proinde illud
 à Domino præceptum esse, & ab Apostolis ordinatum, statutumque existimā-
 dum, quod nulla morum diuersitate variatur.

Mogū de S. Eucharistia vsu & fru- ctu atque fre- quentia com- munionis vsu vtilissima qua de modo com- munionis in vtili dispu- randum.

Cū igitur communionis modus sub vna, aut sub vtraque specie, sicu-
 ti & tempus, & panis aut azymi aut fermentati forma, & alia nō pauca circum-
 stantiarum discrimina, ad illud genus rerum pertinet, quæ à Christo Domino
 non præceptæ, sed silentio præteritæ vsu recipiunt ab Ecclesiæ præpositis li-
 berum: demonstrato etiam ab hinc annis adē multis & seculis Ecclesiæ flo-
 rentis passim vnam fuisse Eucharistiæ portionem ab Apostolis, ipsoque adē
 Christo administratam, satius esset de S. communionis vsu disputare, quàm
 de modo contendere. Illinc enim fructus indubius nos sequitur multo vber-
 rimus: Hinc admodum sanè exiguus, aut propè nullus. Cū enim sit extra
 controuersiam, tantundem nos sub vna, quantum sub vtraque, id est, Christū
 Dominum totum, atque duabus naturis integrum accipere, quid obsecro te
 frater charissime, rixemur diutius num vna, an verò vtraque Eucharistiæ spe-
 cie vnum, idemque accipias? Si te communionis fructus vrget, ecquis prohibet
 vel quotidie ad mensam accedere Dominicam? nisi te igitur illa malè sa-
 na necessitatis opinio vexat, oportere omnibus Christianis vtramque Eucha-
 ristiæ accipere speciem, non fuerit, meo quidem iudicio, perdifficile animo
 persuadere tuo (cū tantundem sub vna, quantum vti ipse Lutherum secta-
 tus & agnoscis, & fidei analogia postulat, sub vtraque accipias) vna contentum
 specie, tranquillam, diuturnam, adeoque laudatam Ecclesiæ per Occidentem
 Catholicæ consuetudinem non perturbare, neque obstrepēdo obtundere.
 Habes enim quod aut Catholicis hæreticis obijcias, vniuersalis Ecclesiæ in
 Concilio Constātien. manifestissimam definitionem: aut Lutheranus, quod
 alijs Syneuangeticis vtramque speciem postulantibus opponas, diserta Luth-
 eri tui, Melanchthonis, & Buceri verba, quibus vtramque speciei communio-
 nem asserunt non necessariam, nec à Christo præceptam. Aut ergo Catholi-
 cus Ecclesiæ in omnibus crede Catholicæ: aut Lutheranus hac saltem in parte
 synagogæ crede Lutheranae. Alijs enim sectarijs alio video esse opus collyrio:
 quod quia paucis perstringere nequeo, in præsentiarum arbitror ab eo super-
 sedendum, quod suo aptius loco veniet persequendum.

Eucharistia est Sacra- mentum & sacrificium.

Cæterum prius hunc Eucharistiæ locum quàm concludamus, non fue-
 rit abs re, paucis discrimen illud perstringere, quod Eucharistiam respicit aut
 vt Sacramentum, aut vt sacrificium. De hoc nunc satis, quantum quidem
 præsens efflagitat institutum, egimus: de illo paucis differentes ad saluberrimam
 illam alteram Sacramenti salutis humanæ tabulam transibimus.

S. commu- nis vsus.

Quia in confesso est, Christum Dominum sacrosancta suæ cœnæ my-
 steria Christianis iuxta suam promissionem Ioan. sexto. reliquisse in Sacra-
 mentum, nunc paucis Deo adiuuante de eo, atque eius vsu dicendum venit.
 Eiusdem rei nihil vetat vsu esse varium, sicuti nec absurdum, eandem per-
 sonam varijs ornatam esse reipublicæ functionibus. Quod Christus igitur su-
 um corpus in sacrificium relinqueret, eius sacerdotij efflagitauit ratio, sicuti
 quod

quod illud ipsum in Sacramentum atq; diuinum animarum pabulum, eius
 postulabat promissio, de hoc, quum non sit difficultas, nolimus esse multi in
 eo explicando. Illud admonuisse suffecerit, corpus Christi in Eucharistia no-
 bis esse Sacramentum, id est, sacrum sacræ rei signum, quo id nobis præstatur
 inuisibiliter, quod visibiliter geritur: id est, animum rebus illo sub signo atq;
 Sacramento latentibus sic paci, foueri, refocillari, atq; nutriri, quem admo-
 dum corpus cibo potuque alitur, fouetur, refocillatur, nutritur. Nam vt nō
 satis est ad vitam traducendam ex parentibus esse ortos, sed quotidiano est o-
 pus nutrimenta lacte, quotidiano item alimento: ita & in Christo esse renatos
 non sufficit, sed propter assiduam nostræ imbecillitatis atque naturalis in-
 malum pronitatis defluxum oportet & illud spirituale edere alimentum,
 quod iuxta Dominicam promissionem in eo maneamus, & ipse in nobis: vt
 omnes Christo capiti nostro magis agglutinemur, magis incorporemur, ma-
 gis inuisceremur, magis conformemur, vnusque tandem cū eo efficiamur
 spiritus, sicut omnes vnum cum eo sumus corpus. Hic igitur est huius Sacra-
 menti fructus multo vberimus, & vsus multo maximus, quo homo Christia-
 nus nihil desideret amplius. An non cum Dauide beamur, cū illud ex ani-
 mo exclamamus, Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid volui super terrā?
 Hoc certè nobis contingit plenius, cū Christum Dominum sacro de altari
 sumimus, nobiscum iuxta ipsius promissionem mansurum: quod si hic con-
 tingit, quid est quod dubitas, frater Christiane, si salutariter accipiendo in eo
 manes, quin æterna illa tibi quoque contingeret hæreditas regni cœlestis, cuius
 hic certò certius accipis arabonem? Quod quò magis animo sit per tuatum
 tuo, indubiam quoque adducit peccatorum remissionem, quæ te queat fortè
 ab aduenda illa hæreditate tua diutius, quàm velis, remorari. Sic enim
 Ambrosius, Quotiescunque accipimus, inquit lib. 4. de Sacrament. cap. 6.
 quid tibi dicit Apostolus? Quotiescunque accipimus, mortē Domini annun-
 ciamus. Si mortem annunciamus, annunciamus remissionem peccatorum.
 Si quotiescunque effunditur sanguis, in remissionem peccatorum funditur,
 debeo illum semper accipere vt semper mihi peccata dimittantur. Qui sem-
 per pecco, semper debeo habere medicinam. Rursus in orationē Dominicā,
 Si quotidiam est panis, inquit lib. 5. de Sacram. cap. 4. cur post annum illum
 sumis, quem admodum Græci in Oriente facere consueuerunt? Accipe quo-
 tidie, quod quotidie tibi prodest. Sic viue, vt quotidie merearis accipere. Qui nō
 meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere: quomodo Iob
 S. pro filijs suis offerebat quotidie sacrificium, ne fortè aliquid vel in corde,
 vel in sermone peccasset. Ergo tu audis, quod quotiescunque offertur sacri-
 ficium, mors Domini, resurrectio Domini, eleuatio Domini significetur, &
 remissio peccatorum, & panem istum vitæ non quotidianum assumis? Qui
 vulnus habet, medicinam requirit. Vulnus est, quia sub peccato sumus. Medi-
 cina est cœlestis & venerabile Sacramentum.

Vile D. Cy- prii sermo de cœna Do- mini.

Item 6.

Item 16. Psal. 72.

Epist. 112.

Sicut. Vile de con- secrat. di- uinis. Et non. Innocent. 3.

S. Eucharistia. im verè esse Sacramentum.

Effecta S. Eucharistia in pijs Chris- tianorum pectoribus.

S. Eucharistia. Hinc commu- nicatione solū peccatorum nexus, & moralitatis vsus remota.

Aurea hæc verba Chri- stiani pe- cium ad fre- quentiam questionem extimulent communionem.

vsus commu- nicationis quomò fieri vultis olim.

Sed hæc de S. Eucharistiæ communionem, vsu atque fructu: nunc quæ rē-
 stant huius rei explananda, alium postulant locum, quod cum aduersarijs ea
 non veniant disputanda, sed pijs cum Ecclesiæ Catholicæ fratribus conferen-
 da atque expendenda: Quis factum, vt tam variè sit olim statutum de huius Sa-
 cramenti vsu, qui olim tam fuit varius, vt alibi quotidie, alibi singulis Do-
 minicis, post in anno ter, aut quater qui vellet Catholicus accēseri, post ne
 quis minus quàm semel ad mensam accederet Dominicam? Rursus an pres-
 byteri suo faciant satis muneri, qui aut per annum semel, aut mēsem, aut per
 hebdomadam semel hæc sacra peragunt mysteria? Ad hæc vtrum presbytero-
 rum sit magis concionibus incumbere, vt hodie persuasum est plerisque, om-
 nibus, quàm quotidiano se se parare sacrificio, & orationibus se dare quodia-
 nis? quem admodum Apostolos fecisse, primo loco adnotat D. Lucas Act. 6.
 Nos aut orationi, & ministerio verbi incumbemus. An frequētia hæc Missarū
 hodie in Ecclesiā sit ædificationē, an potius ad D. Francisci consiliū, præca m q;
 ma.

maiorum verè Christianorum consuetudinem moderanda atque reuocanda? Similiter vtrum Deus Optimus offendatur magis quotidiana ista sacerdotum adeò impurorum, adeò negligentum, adeò propèdixerim impiorum communione, cum aperta sacrificij illius vel angelistremendi prophanatione, & piorum offensione, quàm ista populi Christiani adeò tepida, raràque cõmunione, suæque salutis illinc haud dubium augendæ neglectu? Verùm hæc aliaque in Originum sacrarum libros reposituri, ad alteram salutis tabulam Pœnitentiæ Sacramentum transeamus.

Cap. LVII.
Alia Sacramenta præter tria explicata cur à Christo instituta.

Ria fuisse in Paradiso arborum genera tradidèrè præclari quidam antiquarum rerum scriptores, quæ diuinæ providentiæ videbantur alienigenæ, quæ homini atque conseruando ita sufficere, vt quod ad vitam commode suauiterque traducendam, mortemque pellendam pertineat, desideraretur nihil: si modo ille nostri generis parens Adam diuini mandati memor, illis vixisset contentus. Verùm vbi stulto placendi vxorculæ studio victus, vitium siue malum, vt Christiani, siue ficum, vt ferè Iudæi sentiunt, & cupidè apperere, & auidè vorare in animum induxisset suum, non illi tria commemorata arborum genera ad vitam morte commutatam suffulciendam imò protrahendam fuere satis: sed alijs præterea vitæ alendæ, fouendæque remedijs habuit opus. Istum planè in modum & nobis miserrimis illius perditissimi & calamitosissimi Adæ posteris, per secundum licèt Adamum renatis, Spirituque sancto confirmatis, atque viuifico illo cœlestis paradisi cibo pastis & recreatis, visum est sapientissimo Deo Opt. haud esse satis, ad nostram hanc animarum plagam sanandam, corporumque tabem profligandam, in verissimo paradiso, Catholicam Christi dico Ecclesiam, tria nunc explicata condidisse Sacramenta, nisi & alia adderet nostram tum infirmitati plenius profutura, tum propagandæ posteritati carnali simul & spiritali misericordè conditura: quibus instructi & adiuti, hanc nostram calamitatem si non propulsare & euadere, saltem leuare & mitigare interea possemus, dum plenam illam corporis huius, quod secundum iustam illam Dei sententiam perenni in mortem fluxu proruit, immortalitatem & integritatem olim per Christum futuram in dies horasque expectamus. Itaque pœnitentiæ Sacramentum nobis irato Domino Deo Patri propter delicta, atque offensiones à Baptismo perpetratas, per Christum reconciliandis abundè sufficeret: Sed quia plerique omnes peccatorum aut vulneribus non leuiter sauciati, aut sordibus fumus inquinati ante nostram hinc emigrationem, benignissimus Deus per extremam etiam vñctionem salubriter nobis cõsulere est dignatus, quod ad ipsum sani mundi que toti euolaremus. Quare sicuti hoc Sacramentum citra nefariam impietatem, noxamque sacrilegam de composito non possumus omittere, nedum negligere, multoque minùs contemnere: ita in presentia non possumus silentio citra sacrilegæ impietatis notam præterire.

Iam alijs præter quinque ista non foret opus Sacramentis, nisi Christi Iesu illa salutaris institutio (de qua inferiùs suo aptius loco differendum erit) non solum singulis sui corporis, quod est Ecclesia, membris perficiendis, sed toti etiam corpori per Ordinationem atque Matrimonium censuisset consulendum, vt & rectè legitimeque per suos Magistratus gubernaretur, & multiplicatum in finem vsque seculorum propagando saluum conseruaretur.

Quæ qui secum prudenter, ac vti Christiano pectore est dignum reputat, agnoscat iure optimo à Catholica Christi Ecclesia, vt adhuc vsque semper atque constanter, ita & nunc indubitanter septem prædicari Sacramenta veterum Orthodoxorum Patrum sententijs consentaneè atque congruenter, quod ante annos 125. vniuersa Christi Ecclesia in Concilio Florentino, tam Oriente, quàm Occidente congregata, tum attestari, tum profiteri minimè addubirauit.

Quare cum tanta sit reliquorum Sacramentorum necessitas, superuacaneum videri nequeat, quod in ipsis explicandis nunc ponendum est curæ atque

Ecclesia Catholica ante annos 125. censuit septem sibi tradita fuisse Sacramenta.

Vide Præcipuum Gen. in Gen.

Gen. 1.

Gen. 11.

Sic Calu. in Inst.

Hebr. 6.

atque operæ. Non enim tribus Sacramentis cum Lutheranismi veteri, nedùm duobus cum Caluino, alijsque ab Augustana Confessione descendentibus: nec cum Philippo quatuor iam cudente, veteremque animi sensum subinde recudente contenti esse possumus: Sed tribus illis Baptismo, Confirmat. atque Eucharist. supra pertractatis alia quatuor iuxta Apostolorum doctrinam addita suscipientes, sacrum illum septenarium obtinemus, apprimè nobis gratulantes de pio Christi in nos iuuandi studio, salutari que sollicitudine, qua nobis voluit deesse nihil, per quod incredibili nostræ singulorum infirmitati, totiusque corporis integritati (quod per Ordinem & Matrimonium agitur) incolumitati que consulatur. Ea propter cõsiderantes reliquorum quatuor Sacramentorum iuxta Catholicam Ecclesiæ Christi doctrinam, cum vsu, tum necessitate, à Pœnitentiæ telam exorisi, de sacra Ordinatione, Matrimonio, atque Vñctione extrema hoc opus, diuino adiuti auxilio, pertexere studebimus.

Quia igitur in illis Christianæ Ecclesiæ tanquam Paradisi delitijs trium illorum Sacramentorum quasi pomorum illarum vitalium fructibus plerique omnes non persistimus contenti, sed pro innata nobis infirmitate, aut pro peccandi facilitate ita non rarè afficimur, atque prosternimur adeò, vt à largita nobis cœlitus gratia, donisque immortalitatis dudum acceptis, in pristinam mortis labem atque interitum supini prolabamur. Hinc est, vt tanta sit Pœnitentiæ necessitas, vt nisi ea fragilibus, & ad peccandum æquo pronioribus esset reliqua salutis recuperandæ & collapsæ quasi domus instaurandæ ratio, frustra illa quoque superius tradita Sacramenta viderètur instituta. Quid enim profuerit maximis quidem ornatum fuisse Dei donis, si semel amissa fuerint in posterum irrecuperabilia? An non & nos meritò cõqueramur, quod illi apud Poëtam quiritantes, Fuimus Troes? Verùm quia sine Pœnitentiâ sunt Dei Opt. dona, ac talia, vt eorum Deum pœnitere non possit, omittente sanè non potuit, qua est aduersum nos benignitate ineffabili, quin homini Christiano à donis dudum per alia Sacramenta largitis prolapsis, aliud præpararet remedium, quo miser ad foelicitatis statum recuperandum iteratò sanaretur, atque postlimino quodam restitueretur.

Non enim existimandum est, nobis à Baptismi gratia prolapsis noua non esse quærenda remedia, quod Caluinus vult, alijsque non pauci, vt à nobis Catholicis pernitiosè, ita quoque à suis Symmisticis turpiter foedeque dissentientes, quasi ex Baptismatis vi nobis ratio suppetat, qua delictorum post commissorum citra pœnitentis subsidium veniam adipiscamur, & perditorum iam donorum recuperationem consequamur. Istud enim inauditum post Christianorum memoriam signum, illo Nouatianorum furore plùsquam fanatico pestilentius, non modò cum Orthodoxa veterum Patrum pugnat doctrina, sed ab ipsa etiam plùs quam dissonat Scriptura sacra. Quod vt magis elucescat, initio demonstrandum erit, eos qui peccando à Baptismi gratia, donisque largitis sunt prolapsi, ab omni prorsus cœlestium bonorum communione alienos, nouo Sacramenti Pœnitentiæ remedio, quodam quasi postlimini iure habere opus: vbi varias Communionis formas nobis duximus pertractandas, quò clariùs Excommunicatio intelligatur, quæ dudum illuminatos, Spiritusque participes factos, ad vitia pristina prolapsos, à Christianorum consortio separare solet. Deinde ostenso Pœnitentiæ esse veri nominis Sacramentum, explicatisque eius synonymis, ad illa Pœnitentiæ membra Publicam & Priuatam, partesque Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem persequendas erit accedendum.

Variæ sunt Anabaptisticæ doctrinæ pestes, imperitum iuxta atque miserum popellum exitaliter vastantes atque depopulantes: inter quas non est illa extremo loco habenda, quæ vt blando Syrenarum cantu alliciens, ita serpente imbuta veneno sibilat, iustificatos non posse Spiritum sanctum amittere. Quod dogma vt semel persuasis ad omne libidinis, qua illi subâtes foedissimè dissoluunt, genus fenestram aperit: ita imperitis homunculis specie mirè blanda

Cur Septenarius Sacramentorum obtinendus.

Qua methodo alia quatuor Sacramenta persequenda.

Pœnitentiæ Sacramentum cur necessarium institutum.

Notis à Baptismo lapsis noua esse quærenda remedia.

Qua methodo tractanda Pœnitentiæ Sacramenta.

Iustificatos Spiritum sanctum amittere posse, quòd cadere possunt atque peccare.

gratissimum allubescit. Mortalium enim quisque impendio illam filij Dei appellationem sibi gratulari gaudet, tantæque dignitatis opinione animum titillari. Isthac igitur fanatica persuasione isti miselli Spiritum sanctum iactant sibi assidue clamantem, Abba pater, semperque testimonium reddentem ipsorum conscientia, quod sunt filij Dei: quo Spiritus testimonio ita firmiter nituntur, ut sese Dei filios nihil prorsus dubitent, quantilibet sese contaminent impurissimarum libidinū facibus, quantilibet se ipsi defœderent ut spurcissimarū, ita execrandarum, adeoque horrendarū pollutionum sordibus.

Verum quam isti miseri pijs omnibus lugendi sese omnium in foelicissimè fallant, quamque seipsi miserè perditum eant, vel inde discant, quod alij aliarum sectarum Symmistæ (quos indubitato censent damnandos, quod non sunt isto Epicuri de grege porci) non minus intrepidè crepant, fortiterque Dei filios sese asseuerant, sibi que assidue illum Christi Spiritum intrus cantillare illud Paulinum, Abba Pater. Proinde si saperent, vereantur merito, ut ne non illum verum veri Dei Spiritum in sui pectoris sinu testimonium reddentem sentiant Spiritui suo, quod sunt filij Dei: sed illum hypocritam, qui sese in Angelum lucis transfiguratur, omnemque in formam vertit, ut veritatis similitudine incautos fallat. Cui enim Diuum Paulum audiant concionantem, Qui templum Dei violauerit, perdet illum Deus, 1. Cor. 3. Rursum: Omnis fornicator, adulter, & immundus regnum Dei non possidebit: quò nam rogo ore sibi Spiritum Dei asseuerant assiduum, adeoque ineffugabile, qui istis flagitijs ita impendio, ut sus in volutabro, delectantur, volutantur, rotantur?

Vide Hominum dogmatum de heresi.

Caluini & Augustani descriptio.

Proinde cum Solis luce clariùs sit istis, similibusque flagitijs Spiritus sancti templa violari atque prophanari, eumque non habitare corpora peccatis subdita, nemini qui apud se est, ambiguum esse queat, Anabaptisticum illud delirium ex verustis Eunomianorum, si Honorio Augustodunensi fides habenda est, fœcibus haultum, iustificatos Spiritum sanctum amittere non posse, neque peccare, abs rei veritate multò esse alienissimum, ut blanda sui specie hominibus philautis atque sui adulatoribus arrideat, adblandiaturque.

Amittere itaque possunt iustificati Spiritum sanctum dudum acceptū, atque peccati fallacià cor suum obdurare, blandaque victi voluptate qui steterant, cadere. quod nec Euangelici inficias ire possunt. Verum ut hic nobiscum contra Anabaptistas fortiter dimicant, ita contra nos vicissim de Spiritus sancti recuperandi modo pugnaciter digladiantur, quanquam non omnes, sed Caluinus, alijque aliquot, quos pro eo atque illa hæreticorum nota & tessera à veteribus nobis depicta efflagitat, quod dogmata, Testamentorum more, mutant atque commutant, Confessionē Augustanā deserere nō pudet. Saxones igitur Pœnitentiæ Sacramentū asseuerare pergūt hanc ad rē necessariū, quorum ut doctrinæ huius constantia nonnullā meretur laudē, ita perfida Symmistarum defectio summam profectò vituperationem: etsi illi longè aliam somnient Pœnitentiæ rationem, qua Spiritus sanctus nobis reddatur, quam ipsa habet rei veritas, atque Scripturarum auctoritas clarissimis verbis sonat: quibus cum in fr̄ suo aptius loco erit depugnandum. In præsentem verò illorum à Lutheranismō hac in parte Apostatarum atque defectorum manipuli aliquot antè sunt sternendi atque profligandi, quod eò fiat facilius, quod desertis quasi sociorum castris & hostium telis sint magis expositi, & sociorum auxilij destituti sint magis debilitati.

Pœnitentiæ Sacramentū esse necessarium. O siculneum Caluini armememari um Christo aduerpariū.

Nouis lapsibus noua negat Caluinus cum suis cohortibus querenda expiationis remedia, sed ex vna baptisimatis vi adesse baptizatis facultatem atque copiam, qua in pristinum dignitatis filiorum Dei gradum iteratò collocentur. Non igitur opus esse vult nouo Pœnitentiæ Sacramento, quo cœlesti Patri reconcilientur, quod eius vis non sit obsoleta, neque in præteritum duntaxat tempus collata, sed semel in omnem vitam nos ablui & purgari. Itaque quoties lapsi fuerimus (inquit cap. 17. institut. de Bapt.) repetenda erit Baptisimi memoria, & hac armandus animus, ut de peccatorum remissione semper certus,

tus, securusque sit. Nam etsi semel administratus præterisse visus est, posterioribus tamen peccatis non est abolutus. Puritas enim Christi in eo oblata est: Ea semper viget, nullis maculis opprimitur, sed omnes nostras sordes obruit, & extergit. Quæ doctrina si vel vlla ex parte esset veritati affinis, quis non miretur Orthodoxorum illorum Patrum ad vnum omnium sententiã, qua adeò seueriter atque constanter aduersus Montani & Nouati hæreses sunt colluctati? Quid enim? an oportuerit Nouatianos Ecclesijs Catholicis excludere, qui Baptisimi vim non minus atque Caluinus & habebant, & cognoscebant? ut nihil modò dicatur de isthac Caluini tectoria atque imputatitia duntaxat Baptisimi iustitia. Proinde hacyna re Orthodoxi illi extra controuersiam Patres Caluini doctrinæ præiudicarunt, clarissimè commonstrantes, eos, qui à Baptisimi gratia fuissent prolapsi, alio expiationis remedio quàm in Baptismo dudum consequebantur, habere opus. Neque hanc ad rem conficiendam eos fuisse arbitratos sufficere, si in mentem reuocaretur Baptisimi memoria, qua armatus animus semper de peccatorum remissione esset certus, inde fiat manifestissimum, quod lapsi atque pœnitentibus non istud à Caluino constitutum Baptisimi adhibere phar macum, sed aliud longe diuersissimum, nimirum salutare, licet asperum, Sacramenti Pœnitentiæ remedium. Alioqui quorum sum attinebat lapsos peccatis iam faucios austeriori ieiuniorum & humidorimitionum castigatione, quasi stipulam illam Euangelicam atterere durius, vel potius confringere, linumque fumigans propemodum extinguere? An verò ignotam illis doctissimis viris Apostolorum discipulis cum Apostolis ipsis fuisse credas Baptisimatis vim? Sed quis mortalium isthac sit arroganti impudentia, & impudentissima arrogantiã? Salutare porrò Baptisimatis efficaciam ut longè potentiorē atque Caluinus hallucinatur, Baptizatis contingere censere: (quod suo superius loco luce ipsa clariùs ostendimus) ita illam non nisi in percepta pridem gratia persistētibus, quod ad expiationis quidem vim attinet, vtilem atque valentem docuere. A qua qui vel temeritate, vel peccatorū delitijs in mortis barathrum fuisset delapsus, huic adeò non fuit salutis recuperandæ remedium ex Baptismo reliquum, ut seuerioris Dei iræ atque vltionis, cum propter ingratitude, tum impietate efficeretur reus. Ea propter euacuata fuit peccando Baptisimi vis atque efficacia, nisi & illud ad eam pertinere dicas, quod saluari Pœnitentiæ Sacramenti remedio inflicta noua animi vulnera sanare possit, pristinamque dignitatis sedem, unde vel delitijs prolapsus est, vel Diaboli perturbationibus deturbatus, castigationum quasi gradibus non tam asperis, quàm salubribus queat iteratò ascendere: sed non nisi in Catholica Christi Ecclesia, cui dudum per Baptisma fuit insitus atque incorporatus. In præterita itaque peccata Baptismus valebat susceptus, nō item in futura: Sed saluberrimum Pœnitentiæ Sacramentum, quo nō minus Christi sanguis nostra abluit peccata, atque Baptisimi gratia dudum percepta: quod non solum Orthodoxos docuisse Patres, sed ipsos etiam Apostolos, instituti ratio nunc postulat, ut demonstremus.

Vide Tertul. de Pœnitent.

Hoc in præfca illa Christi Ecclesia tam fuit vel populo notissimum, ut Tertullianus ille magnum quondam Asiæ lumen hunc in modum sit lapsos ad Pœnitentiã exhortatus: Igitur cum scias, inquiens, aduersus gehennam post, prima illa intinctionis Dominicæ momenta esse adhuc in exomologesi secunda subsidia, cur salutem tuam deseris? cur cessas aggredi, quo scias mederi tibi? Mutæ quidem animæ & irracionales medicinas sibi diuinitus tributas in tempore agnoscunt. Ceruus sagitta transfixus, ut ferrum & irreuocabiles moras eius de vulnere expellat, scit sibi dictamno medendum. Hirundo si excoecauerit pullos, nouit illos oculare rursus de sua chelidonia. Peccator restituendo sibi institutam à Domino exomologesi sciens præteribit illam, quæ Babyloniam Regem in regna restituit?

Hunc in modum cum Diuus Hieronymus saluberrimum Pœnitentiæ Sacramentum Baptismo propemodum exæquasset, Pœnitentiã (inquiens Di-

Verum et si ille corporis cruciatus, quem supra diximus Excommunicationi plerumque semper fuisse olim coniunctum, non ita liquidò appareat in Simone Mago: in alijs tamen hac censura Apostolica perstrictis quasi extuberabat manifestior, quam ut quenquam pateretur ambigere. Sic enim ille Corinthianæ Ecclesiæ siue doctor, ut plerique sentiunt, siue discipulus à Christi grege exclusus, Satanæ fuit traditus in interitum carnis, ut exemplo D. Iob. in carne vexatus respiceret, atque violatæ noueræ poenas viuis lueret: quem admodum Græci commentarij concorditer interpretantur. Ad hæc ne quis huius rei super sit scrupulus, testatur D. Chrysostomus Homil. in cap. 2. prioris ad Timoth. quod excommunicati in febres incidebant: cui dicto & D. Theodoretus ibidem suffragatur: Quos tradidi Satanæ, non tanquam magistro, inquit, sed tanquam suo carnifici. Ab Ecclesiastico enim corpore separati, & diuina gratia nudati, ab aduersario crudeliter flagellabantur, incidentes in morbos, & difficiles affectiones; & alias calamitates. De his porro corporis cruciatibus, quos diximus Excommunicatos perpeti solere Apostolorum ætate, dubitare non poterit, qui epistolis D. Apollinaris nomine in lucem editis fidem habet. Quam diu autem ista in oculos atque sensus incurrens poena Excommunicationem sit secuta, in præsens haud ita magni nostri interest. Hoc adiecit fuit satis, quod D. Paulinus annotat in D. Ambrosii vita, ubi Stilliconis Comitissæ seruum ob flagitia dixisset Satanæ tradendum, in aliorum exemplum fuisse à Dæmone correptum.

1. Cor. 1.

Vide epist. ad Tolosanos ubi epist. 23. hac de re agere videtur

Excommunicatio olim cruciatus corporis morbosque fuisse subsequens.

Varie olim communionis forme declarant, quid fuerit olim Excommunicatio.

Sed ista corporis castigatio, seuque Excommunicatorum punitio in oculos incurrens occultioris fuit castigationis, quæ animam cruciabat, symbolū latentisque in pectore poenæ argumentum. Quod igitur Excommunicationis ratio perspicitur dilucidius, & intelligatur plenius, permagni interest animaduertere, varias fuisse apud præscos Communionis formas, puta communionem Sacramentorum, communionem in precibus, communionem in conuictu, communionem quoque Laicam & Peregrinam.

Hæc autem variae Communionum species idcirco accuratius sunt nobis & indagandæ & persequendæ, quod ex illarum notitia sanera illius horrendæ Excommunicationis vis, qua Baptizati in flagitia lapsi percellerantur perspicatur. Quod in præsentiarum singulari diligentia videbatur exquirendum, ut inde impudens Caluini figmentum, quod asserit Baptismum peccatis posterioribus non esse abolitum, Christi que puritatem in eo nobis oblatam semper vigere, nullis maculis opprimi, sed omnes nostras obruere maculas & extergere, certius cognoscatur subuersum, vanitati que conuictum. Vbi enim palam fuerit factum, Baptizatos in peccatorum sordes reuolutos, à Christi oculi tanquam immundos porcos fuisse olim abstantos & excommunicatos, atque in pristinum Christianæ pietatis locum (ubi immaculorum illorum mysterium non nisi item immaculatis concedebatur communio) quibusdam Communionum initiis in conuictu, exinde in precibus, quasi gradibus ascendere fuisse coactos, in prociectu fuerit cognoscere, ex veteris Catholice Ecclesiæ iudicio habitos verè immundos, atque à percepta dudum Baptismi puritate alienos, noui que sordibus noua quadam ablutione eluendis asperfos contaminatosque.

Qui in percepta dudum Baptismi, Spiritusque sancti perseuerabāt gratia, omnibus omnino bonis filiorum Dei proprijs foeliciter perfruebantur, inque regni coelestis speciem (cuius est Christi Ecclesia, inftar quoddam atque exemplum) non modò sanctorum fratrum societate, communibusque cum illis ad Deum Patrem votis & comprecationibus congaudebant: Verum etiam illa Angelorum, esca delitiosissima, vereque paradisiaca in tristibus istius heremi peragranti laboribus refocillati squaiissime coniuantes epulabantur. Hisce Christianæ religionis cum delicijs tum solatijs, qui & aduersus terribiles illius sempiterni hostis incurrationes demulcebantur ac muniebantur, & in molesto ærumnosoque difficilis per istud vitæ desertum itineris tædio confortati.

G 3 laba.

log. 1. contra Pelag.) Baptismatis gratiã imitatur per ineffabilem clementiã Saluatoris, id consequenti dialogo totidẽ verbis luculenter est interpretatus: Sanguis Iesu filij eius, inquit, mundat nos: quod tam in confessione Baptismatis, quam in clementia Poenitentia accipiendũ est. Neque verò D. Hieron. sententia fordes peccatorũ post Baptisma commissorum Poenitentia quasi scopis detergetur tantum, & secũdo quodãmodò (ut ipse ait de obitu Elefilla ad Paulam matrem) Baptismo lauantur: verum etiã mors & vita sibi contraria (vt ait epistola ad Ruffinum) Poenitentia copulantur. In eandem sententiam & D. August. scribit, peccata post Baptismum perpetrata non iam regeneratione, sed salutari Poenitentia curatione sanari atque aboleri: loquens enim de paruulis à Baptismi gratia prolapsis. Tunc etiam propria (inquit epist. 23. ad Bonifaciũ) incipient habere peccata, quæ non regeneratione auferantur, sed alia curatione sanentur. Quibus verbis quid nam obsecro desideres manifestius, quod istæ exitiales nouorum cõmentorum pestes salutari Poenitentia Sacramento à Caluino dudum offusæ aut ostendantur illustriũs, aut profligentur efficiacius?

Arguit.

Ca. LVIII. Quis olim Apostolorum etate statim eorum, qui à Baptismo peccarant.

Excommunicatio quorundam iustitia.

Excommunicatio animarum vinculum peccati corporis olim formidabile.

D. Petrus Monem Magum excommunicat, poenitentiam viam ostendit reconciliatiõis.

Anc verò salutarem medicinam diris animarum nostrarum vulneribus post Baptismi sanitatem in sictis medicantem, ipsi ad eò Apostoli clarissimis suis exemplis demonstrarunt. Siquidem qui Apostolorum ætate in mortifera incidissent à baptismo crimina, non iam illis delicatum illud baptismatis adhibebatur collirium: verum illud austerum quidem, sed salutare, Poenitentia cauterium: imò terrificum illud atque molesta corporis vexatione nõ minùs, quam inuisibili animi alligatione horribile Excommunicationis vinculum. Eo namque criminosi atque violatæ maiestatis diuinæ rei ceu quibusdam compedibus quauis catena ferrea magis astringentibus impediti, non modò à cœlorum regno detinebantur exclusi, iuxta potestatem eis traditam, Quorum alliga. &c. sed suauissima etiam Ecclesiæ Christianæ consuetudine atque saluberrima Sacramentorum communione abstinebantur separati, siue vt hodie loquimur, excommunicabantur. Hoc autem Christianæ castigationis genus quia oculis tantum Fidei & videbatur, & animi tantum sensu percipiebatur, diuinæ providentiæ visum est, illud ipsum corporali quodam cruciatu olim attestari: qui vt in excommunicatorum corpora sauebat, ita in aliorum item sensus transibat, quod hac ratione crassis hominibus vel in oculos incurreret manifestius, quod in illorum animo gerebatur occultius. Sed res isthæc antiquitate obscura, exemplis aliquot clarioribus est illustranda. Simon ille Magus Baptismo haud dubiè Christiano Samariæ tinctus, conspecta admirabili illa miraculorum facultate, Apostolis Petrò & Ioanni præ Philippo Diacono largita, ad illius æmulationem præpostero studio accendebatur. Eam itaque oblata Apostolis pecuniæ summa licitatus, sibi comparare in animum induxit. Quod quam fuerit scelus atrocissimum, vereque Simoniacum, seuera Diui Petri in illum sententia clariùs pronuntiat, quam vt de eo addubites: Non est tibi pars, inquit, neque sortis in sermone isto, cor enim tuum non est rectum coram Deo. Poenitentiam itaque age ab hac nequitia tua, & roga Deum, si forte remittatur hæc cogitatio cordis tui. Quam quidem verborum formula sicuti Diuus Petrus Simonem Magum à Baptismi gratia prolapsum à Christi Ecclesia deturbauit & exclusit: ita viam ceu indice ostendit, qua istius criminis veniam consequeretur. Poenitentiam, inquit, age: non ait, Baptismum tibi in memoriam reuoca, qua animus tibi armatus, de remissione peccati sit securus: Sed poenitentiam, inquit, age, & roga Deum, si forte remittatur hæc cogitatio cordis tui.

Quod aut Simon Magus hisce Apostoli verbis à cœlorum regno sit proscriptus, atque Christi Ecclesia simul exclusus, apertius est in veterum Cõmentarijs, quam vt sedulum sacrarum literarum Lectorẽ lateat. Testatur id D. Ambrosius lib. 5. de fide cap. 1. Petrus ad curã gregis, inquit, à Christo electus, hæreticũ à cõmissõ sibi ouillitatem post vnam correptionem repellit. Quæ de re diffusius differit in vita Chrysostomi Palladius Episcopus statim ab initio.

Ve.

Matth. 19. Ioan. 20. Absque illis, id est, excommunicatis.

Id. N.

representat
opulum.

labantur, in non tibi Lector Christiane dulcissimos terræ illius promissionis à Christo in cœlis olim præstandæ fructus videantur an reuertisse? suauissimæque illud mel & lac, nectare dulcius & ambrosia, quibus verè illa demum promissionis Euangelicæ regio scatet, affluit, abundat, copiosè haussisse, delicatissimè gustasse, beatissimèque seipsi expleuisse? Qui igitur istis delicijs verè diuinis vel quotidie, vel summū hebdomadatim (donec lugèdum istud desiderij cœlestium deliciarum frigus, diuinæq; alimonie *ἀπορροια* & inappetentia omnium propè nostrum corda inuasit) beatissimis fruebatur, sicuti si in cœpto piæ vitæ instituto perseverabat, omnium cum gaudio ad cōmunes cum preces, tum conuuij cœlestis epulas admittetur: ita à recto deflectens in lathalia crimina fuisset delapsus, omnium Dei filiorum cum mœrore ab illis bonis iustorū proprijs pro eo atq; oportebat, segregabatur & abstinebatur. Quia autè hæc hominis in peccata relapsi à grege Christi segregatio illam cœlestem sequebatur, qua à Dei consortio fuit proiectus, rectè ad suum archetypum atq; instar cœlestis Ecclesiæ, cuius quoddam est, uti diximus, antitypon & exemplū respondens, ab omni cum pijs & iustis consuetudine submouebat & excommunicabat. Ceterum cum Sacramentorum cōmunio primas tulerit inter alias, quas diximus, Cōmunio igitur Sacramentorum aliud non erat, quàm non impedita eorundem participatio.

Lapsi cur o
lim excom
municati.

Christi Ec
clesiæ illius
regni cœle
stis est anti
typon & e
xemplum.

Communio
Sacramento
rum quid.

Excommuni
catio Maior
quid.

Excommuni
catio nunc
aquè ac olim
terribilis at
que efficax.

Excommuni
catio nihil
magis horre
scens in Chri
stiano.

Hæc autem omnium erat communis, qui in accepta dudum gratia persistentes, nihil patrabant quod Dei iram commereretur: quàm ubi quispiam fuisset cōmeritus, statim uti à cœlestium bonorum participatio agnoscebatur exclusus: ita Ecclesiasticorum quoq; cōmunionis Sacramentorum iudicabatur abstinendus, siue ut hodie loquimur, Excommunicatione maiori excommunicandus. Hæc porro Excommunicationis species rectè à posterioribus maior dicta, quàm fuerit olim, atq; aded nunc est extimescenda, formidanda atq; horrescenda, clamant illa pœnæ atque cruciatus, quos demonstrauimus, ut in omnium oculos incurrere solitos, ita & Excommunicatorum sensus singulari cum corporis cruciatu diuexasse, quibus à Dæmone sæuissimo tortore affligebantur, vexabantur, torquebantur. Verùm quia nunc temporis Deo Opt. Max. visum est istas corporum vexationes Excommunicationi detrudere, idcirco fortassis putes rem minoris esse momenti, minusq; habere timoris aut noxæ; ac habuerit olim. Postulabat nouæ religionis Christianæ ratio noua atque insolentia diuinæ virtutis prodigia, quibus & doctrinæ salubritas suscipientibus comprobaretur, & eius contemptus, aut neglectus in improbos vindicaretur. Sicuti igitur manu impositioni ad quoddam tempus visibilibus signorum accesserat commendatio: ita Excommunicationi multo diutius diuinæ sententiæ vltionisq; addenda fuit attestatio, ne vanū crederetur terriculamentū, quod certissimū habebat coniunctū Excommunicatorum detrimentū atque carnis interitum. Aliquando igitur miserabilis animorū status atque Excommunicatorū calamitas miserando erat corporis cruciatu contestanda: sed quàm diu hoc requireret Fidei propagandæ siue ratio, siue cōmendatio. Proinde ne puerorū more, aut infidelium verius existimet quispiam huius de Excommunicationis horrore dogmatis confirmationem ex corporalibus cruciatibus petendam: sed ex inuincibili potius noxa, qua animos afficit, necat, atq; interficit aded. Hæc enim potior eius detrimenti pars etiam nūm hodie persistit vigens atque valens, tametsi altera, quæ corpus vel febribus tentabat, vel cruciatibus vexabat, diuina sit submora voluntate: quemadmodum & superius de sacrosancta Confirmatione est demonstratum.

Quàm hinc igitur grauiter errant aduersarij, qui Excommunicationem amandam prædicant, tantum abest, ut pijs hominibus metuendam putent, nullo negotio licet cognoscere: quàm quàm enim iste erroris furor, quod in fido periculis Lutherus bacchabatur, manifestior sit, quàm qui vilius egeat refutationis (Quod & ipsi illius discipuli re ipsa comprobant mutuis in se ipsi grassantes excommunicationibus: quas si amant, cur supplicij loco infigunt? sin ode- rint,

Olim quasi
die communi
cabatur, et
D. Hieron.
tate per
spaniam, et
italiam.

rint, cur eum sectantur, qui a mandas docet?) paucis tamen veterum testimonijs pro nostro instituto est demonstrandum, nihil homini Christiano esse iuxta metuendum atque exhorrendum.

Eadem propè fuit Christianæ Ecclesiæ facies D. Augustini ætate, quæ modò isthac nostra, quod quidem ad miracula attinet atq; prodigia, quæ Deus Opt. vel per Sanctos nondum corpore isto exutos, vel in Sacramentorum administratione operari est dignatus. Nam viuorum miracula Augustini seculo religione iam vbique gentium plantata satisq; confirmata, paulatim deficere, & in Sacramentorum exhibitione non item euidenter, ut antè apparere: licet sacrarum reliquiarum veneratio non minoribus quàm illo Apostolico tempore fuerit diuinitus comprobata: uti Mediolani Sanctorum Prothasij & Geruasij corpora, & D. Stephani in Africa. Illo itaq; seculo quàm fuerit Excommunicatio verè perhorrescenda, locus vnus atque alter Diui Augustini faciat manifestum. Salubrem disciplinæ Ecclesiasticæ severitatem demonstrans Apostolis à Christo esse traditam illis verbis: Quæ ligaueritis in terra, erunt ligata & in cœlo, illud: Si Ecclesiæ, inquit lib. 1. cap. 17. contra aduersarios legis, non audierit, sit tibi tanquàm Ethnicus & publicanus, grauius est, quàm si gladio feriretur, si flammis absumeretur, si feris subigeretur. Et paulò post: Ecce ab hominibus, inquit, non reddentibus malum pro malo alligatur homo a marius & infelicitas Ecclesiæ clauibus, quàm quibuslibet grauissimis & durissimis ferris vel adamantinis nexibus. Et quæstionum super Deutero. lib. 5. cap. 59. loco mortis quam lex infligebat, successisse docet Excommunicationem. Hoc quidem illud est, quod Diuus ille Cyprianus terribilissima voce ut contra sui seculi, ita nostri quoque Excommunicatos deconabat: Ne putet sibi vitæ, aut salutis rationem, inquit epist. 11. lib. 1. constanter posse, si Episcopis & Sacerdotibus obtemperare noluerit. Et paulò post: Spirituali gladio superbi & contumaces necantur, dum de Ecclesiâ eijciuntur: neque enim foris viuere possunt, cum Dei domus vna sit, & nemi in salutem nisi in domo Dei esse possit. Sicuti igitur hæc ab Ecclesiâ & Sacramentis Excommunicatio à Christi regno excluderebat, adeoque necabat, non modò quando sensibilibus cruciatibus atq; tormentis fuit extimescenda, verùm etiam illis, ut & nunc est, destituta: ita profus hodie aded non est amanda, ut fugiendum sit magis nihil. Verùm quia hæc à Sacramentis Excommunicatio pro offensio-num differentia variis videtur habuisse coniunctas Excommunicationum formas, putà à precibus, & à conuictu, ad earum explicationem paucis dicendū venit, quidnam illæ apud veteres fuerint, quò fiat apertius, quibusnam rerum vtilissimarum, atque ad salutem in primis conducibilium fuerit interdictū. Qui cœptum Christiani instituti iter inoffenso pede pergebant, ijs sicuti ad Sacramentorum vsum liberissimus patebat accessus, ita in fundendis ad Deum Patrem precibus supplicibus votisque pijs communiserat conuentus: à quo propter patratum flagitium ad quoddam tempus excluderentur lapsi, donec Episcopi arbitrio legitima emendati castigatione, ad communes cum fratribus preces reciperentur. An autem isthac à precibus Excommunicatio profus sit eadem cum illa nunc Ecclesiæ vtitata, qua Excommunicati ab Ecclesiâ suffragijs excluduntur, necne, haud ita magni in præsentia refert persequi, cum discrimen haud magno appareat negotio. Erat quoque cùm à conuictu & Christianorum consuetudine ob scelera atrocitatem submouerentur. Quod an semper illis superioribus Excommunicationum formis fuerit adiunctum, uti nunc est, non immeritò fortasse quis dubitet, si illum Concil. Cartha. Ca. vltimū de viduis cogitet à pudicitia voto in adulteria prolapsis. Nam ad earū pœnas exasperandas atq; exacerbandas, istud supplicij genus videri possit fuisse adiectū. Ad hanc, quæ in conuictu atq; Christianorum consuetudine fuit, cōmunionē prius admittentur Excommunicati, quàm ad eam, quæ aut in precibus, aut sacrarum vsum fuit, ut certis quasi gradibus in pristinū ascenderent dignitatis locum. Verùm quæ hæcenus de cōmunionē in precibus

Excommuni
catio vna
culam animæ
infelicitissimè
stringit.

Excommuni
catio anima
nunc operatur
quod olim
pœnæ mortis
corpore.

Excommuni
catio necantur
dum excom-
municantur.

Excommuni
catio à precibus
quæ fuerit.

Excommuni
catio à conuictu
olim quæ.

Communitio Laica & Peregrina que olim fuit Clericorum.

& conuictu diximus, ita ad Laicos pertinuisse videntur, vt ad Clerum non pertingant: Cuius illa fuit Communitio propria, quæ apud veteres legitur Laica, & fortassis Peregrina. Sicuti enim Laici ab Excommunicatione partim absoluti, in conuictus, atque orationum communionem admitterentur: ita Clerici Excommunicationis vinculo implicati, paulatim ad pristinam stationis suæ locum reducebantur per communionem, vti diximus, Laicam, atque vti appareret, Peregrinam. De quibus vt nunc breuiter dicamus, rerum ordo postulat. Quamquam autem Clerici olim ad Pœnitentiam publicam non adigebantur, vt Laici excommunicati: sua tamen Excommunicatio eis non deerat, quæ in eos & seuerius & acerbius optimo iure stringebatur. Vt enim hos sanctius atque ab omnibus peccatorum sordibus purius viuere efflagitat cum vitæ professio, tum dignitatis celsitudo: ita suo gradu delapsos, qui summum erat castigare seuerius, deijci submissis, atque puniri durius. Quod vtinam & Ecclesiæ Christianæ moderatioribus videretur in obseruationem viam reuocandum. Hinc enim haud dubiè multò maximum Ecclesiæ proueniret pietatis emolumentum, scandalorum istorum vt plurimum, ita intolerabilium moderatio, omnisque virtutis certissimum incrementum. Facilius quoque Laicorum pœnæ Canonice possent in suum vsu pristinum non tam salubrem, quam necessarium reuocari atque restitui. Quod quam sit ex re Catholice Christi Ecclesiæ, imò necessarium verius, alibi erit commodior dicendi locus. Clerici itaque suæ dignitatis immemores, si vel Dei legem, vel Ecclesiæ Canones transgressi offenderent, sicuti ab Ecclesiæ communione separabantur, ita ad Pœnitentiam publicam haud temerè adigebantur. Hoc enim gradui Ecclesiastico consultum esse Maioribus nostris non fuit visum. Pœnitendum tamen eis fuit, nec sanè suauius, nec leuiter. Non redigebantur quidem ad illam publicè pœnitentiam Hypoprosin, atque præforibus conculcationem, sed choro (qui solos capiebat Clericos, non item Monachos, nec therapentas, nedum ex alijs Laicis vllum) exclusi, quia suo ab officio suspensi, inter Laicos in Ecclesiam admitterentur: sed non nisi quibus scâ stationum gradibus. Nam geminè ferè mihi obseruasse videor castigationis Clericorū genus. Est in Canonibus Cōmunitio Laica, est & Cōmunitio peregrina. Vtrumque communionis genus equidem citra vilius præiudiciū ad Clericos olim pertinuisse existimauerim, licet clarissimi quidam Scriptores aliter censuisse videantur. Hic dum à magnis viris dissentite me cogunt meæ rationationes, ex Canonū antiquitate prisca obseruata, tãti apud Lectorem antiquæ Ecclesiasticæ doctrinæ studiosum esse velim, quãti eius valebunt arbitrio. Non nos illis magnis componat, qui nos sua vel vmbra possunt obscurare, sed argumenta iudicio expendat, non verba numeret.

Clerici olim choro excluduntur sicuti Laici erant in Ecclesia.

Communitio Laica ad solos olim pertinuit Clericos.

Laica communitio quid.

Laicam igitur communionem sunt qui existimant fuisse S. Eucharistiæ sub vna panis specie communionem. Quod quam sit à veritate alienum, mecum agnoscat spero, qui priscae consuetudinis sedulus inuestigator considerarit, Laicam communionem tunc vel in primis in vsu fuisse, cum passim prisco de more vtraque communionis species & panis & calicis toti exhibebatur Ecclesiæ.

Nam D. Cypriani atque Cornelij Romani ætate istum fuisse morem quis ambigat? Horum ergo seculo an non fuerit communitio Laica? an in pœnam Laicis asserat quispiam fuisse calicis, non panis, subtractam speciem? Cur potius calicis, quam panis? imò si calice fuere indigni, proculdubio & pane. Quod autem prisca illis temporibus fuerit hæc Laica communitio, cum vtriusque speciei fieret passim populo administratio, satis ex vna Diui Cornelij Romani epistola ad Fabianum Antiochenum fuerit demonstrasse. Hic commemorans, qualinam censura in sacrilegos illos Nouati ordinatores Episcopos animaduertisset, vnum illorum ad Ecclesiam reuersum temeritatem suam desentem atque consentem, populo cuncto pro eo intercedente, Ad Laicam, inquit, communionem recepimus: in locum autem reliquorum Eip.

Vide Eusebii lib. 6. ca. 41.

Episcoporum successores à nobis ordinatos misimus. Hic igitur Episcopus ad pœnitentiam quidem fuit in gratiam populi pro illo suo scelus desente intercedentis receptus, sed non ita subito in pristinum dignitatis locum restitutus. Redigitur itaque in ordinem, vt cum Laicis Ecclesiæ partem occupet, choro Cleri loco indignus. Ille igitur suis suspensus officijs, sicuti nihil gerebat Episcopale, ita omnia cum Laicis fratribus habuit communia, puta orationes, conuictum, atque Sacramentorum communionem: qualem tunc Laici ex more Ecclesiæ Catholice percipiebant, id est, vtriusque speciei. Nam id ex Cypriano, & alijs illius ætatis Scriptoribus liquet. Porro Laicam communionem idem esse quod cum Laicis, siue inter Laicos, & non cum Clero communicare, inde fiet manifestius, quod Cano. 4. Concil. Toleta. i. de Subdiacono statuitur, si tertiam vxorem duxerit absentus biennio, postea inter Laicos reconciliatus per pœnitentiam, communicet. Vides Subdiaconum primo suo deiectionem gradus, à communione separatim, post biennium acta pœnitentia reconciliatum, sed inter Laicos: non autem inter Clericos communionis causa admissum. Laica ergo communitio non fuit vnus speciei, vti hodie videmus vntus speciei, vt opinantur nonnulli, sed cum Laicis communitio. Laicis communitio non fuit vnus speciei, vti hodie videmus vntus speciei, vt opinantur nonnulli, sed cum Laicis communitio. Quippe non dum erant sicut nec sui gradus redditione atque dignitatis restitutione digni: ita nec Clericorum communitio, verum ad Laicorum societatem adiungebantur interea, dum sacris expiationibus atque saluberrimæ pœnitentiæ castigationibus ad amissam cum Clero dignitatis recuperationem (si ea modo contingeret) præparabantur. Hoc liquidum fuerit, si quis veteres consuluerit Canones, qui istam pœnam canonicam Clericis solis præscribebant.

Laica communitio non est vnus speciei, vt opinantur nonnulli, sed cum Laicis communitio.

Superest, vt de peregrina communionem non nihil dicatur. Hic sanè alios equidem audire malim, disciturus potius quam docturus: Verum quod de ea nobis eruisse videtur, in medium candidè proponemus. Quamquam enim mihi videre videor eam Clericorum quoque fuisse propriam: ita ingenuè fateor, nostræ tenuitati nondum satis esse perspectam. Si quis igitur nostras coniecturas in obscurissima ob verustatem quæstione desideret, haud inuiti communicabimus, non tam vt cæci cæco ducarum præstemus, quam vt erudendæ antiquæ disciplinæ causa alijs vel studij diligentioris aculeos acuamus, vel doctioribus nos erudiendi ansam præbecamus.

Communitio peregrina quid.

Peregrinam itaque communionem pro meo videre in præfenti crediderim fuisse illa Laica vt indigniorem, abiectioremque, ita tempore priorem. Nam certis gradibus Clerici ab Ecclesiastico corpore separati, ad suæ dignitatis recuperationem præparabantur. Sicuti ergo Laici certis Pœnitentiæ quasi gradibus post Pœnitentiæ lachrymas sua egressi Proclausi, Acroasi atque Hypoptosi per conuictus consuetudinem cum fratribus, atque cum eisdem infundendis Deo precibus communionem, ad saluberrimum sacrorum vsu tandem ascendebant: ita Clerici sua scelera in sese ipsi non quidem publicè, sed priuata secessione seueriter vlti per communionem Peregrinam ad Laicam, inde ad pristinam sui gradus maiestatem velut postliminio redibant. Quare Peregrinam communionem fuisse apparet, non quæ ad conciones admitterebat audiendas, odasue Christo cantandas, siue ad Missam, quæ Catechumenorum dicebatur: (nam ea omnes citra discrimen & Iudæos, & hæreticos, & Pœnitentes, & Excommunicatos accipiebat) sed quæ ad eam, quæ in precibus fratrum, id est, Christianorum à sacris non absentorum, neque à Sacramentis exclusorum erat communitio, admitterebat Clericos suo dudum gradu deturbatos.

Loca Pœnitentiæ abstinere.

Vide L. cont. Epistol. 91.

Quod si quis hanc cum ea, quæ appellatur Laica, eandem prorsus fuisse contendat, nolim equidem pugnaciter hac de causa rixari. Ne tamen eandem prorsus fuisse existimem, facit, quod Laica communitio coniunctum habuerit sacræ Eucharistiæ vsu, non ite fortassis isthæc Peregrina. Cuius rei argumentum minime absurdum inde petatur, quod Christianis peregrinis, nisi palam nota esset, ac spectata eorum probitas, nullaque esset Excommunicationis suspensio.

Peregrina communitio eadem cum Laica.

Hoc igitur in primis seculo iisdem prorsus remedijs necessarium est utendum, quibus Catholica Christi Ecclesia sui usque exordio suis filijs à Baptismatis puritate in vitiorum coenum relapsis solet consulere. Verum illos austerius, pro eo atque ferebant tempora, ad suum pristinae stationis locum Poenitentiae gradibus redire voluit: nostra vero aetatis hominibus atque seculis aliquot superioribus, blandam magis quam severam: suavem verius quam austeram, censuit adhibendam: cum propter collapsam rigidam castigationis disciplinam, tum propter hominum infirmitatem, atque dolendam verius (ut quod res est dicamus) suae ipsorum salutis negligentiam. Ceterum qualiacunque tandem ista sunt veteris Poenitentiae vestigia, hoc saltem liquidò sedulis prae doctrinae studiosis indicant, eandem nunc in Catholica Christi Ecclesia extare Poenitentiae rationem, quae Apostolorum temporibus, atque clarissimorum illorum veterum Patrum aetate lapsis à Baptismi gratia non minus salubriter quam necessarium adhibebatur. Cum enim in delinquentes severiter adeo animadvertendum censuerint, ut à Sacramentorum usu abstantos, atque à Christi corpore, quod est Ecclesia, excommunicatos, non nisi certis Poenitentiae quasi gradibus in pristinum dignitatis locum atque Christianarum delictuarum communionem permiserint redire, nemo non videt, nisi qui admodum excors, eandem prorsus fuisse praeceps Patribus doctrinae rationem de amissa dudum donata Baptismi gratia, quae hodie in eadem Christi Ecclesia obtrinet. Non ergo Christi puritas in Baptismo nobis oblata semper viget, uti Calvini suspicatur, quae nullis maculis opprimitur; aut nostris sordibus obruitur: sed peccatis à regno excludentibus, uti Paulus appellat, ita polluitur, atque contaminatur, ut non solum nobis fiat inutilis, opprimatur, obruatur, atque extinguatur: verum etiam severissimae Dei vindictae ob novam transgressionem constituat vel maxime reos atque obnoxios. Quotquot igitur divina liberalitatis in Baptismo nobis impartitae coelestia dona non retinentes, in coenofium revolvimur peccatorum volutabrum, ijs cum Simone Mago à Diuo Petro ostenditur recipiendae per Christum puritatis ratio atque via: Poenitentiam age, inquit, ab hac iniquitate tua, si forte tibi ignoscat Deus, imò quod ipse Dei filius Angelo Ezechiel à Ioanne Apostolo scribendum dicitur: Me, mor esto, vnde excideris, inquitens, & age Poenitentiam, & prima opera fac. Sin, autem, veniam tibi cito, & movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi poenitentiam egeris. Hunc in modum Diuus Paulus quoque incestum illum Corinthium à Christiana castitate prolapsum non ad Baptismi memoriam reuocandum hortans remisit, sed ad austeram adeo poenitentiam Excommunicationem adiecit, ut merito postea metuerit, ne remedij acerbioris impatientia fractus absorberetur. Proinde alia curatione est opus, uti Diuus Augustinus ait epistol. 23. ad ea peccata sananda, quae à Baptismo peccamus. Siquidem Baptismus praeterita donat peccata, inquit Diuus Hieronymus Dialog. 3. contra Pelagia. non futuram servat iustitiam: Et quae peccavimus, ait Nazianzenus, remittit Baptismus, non quae peccamus. Quibus ex verbis manifestior est illa Caluini vanitas, quam ut vlla verborum luce indigeat, qua sibi sumit, quocunque tempore baptizemur, nos semel in omnem vitam ablui & purgari: itaque quoties lapsi fuerimus, repetendam esse Baptismi memoriam. Non enim in futura, sed in praeterita tantum peccata ablui in Baptismo. Itaque qui suis peccatis aut fatigati, aut conscientiae aculeis diuexati gemunt, non est, quod propter perditam Baptismi munditiam in desperationem ruant, sed eundem habent Christi Iesu sanguinem, contractas postea sordes expurgaturum per Poenitentiae Sacramentum, qui illas priores Baptismate abluit, ac mundavit: quemadmodum ex Diuo Hieronymo est commemoratum. Sanguis Iesu filij eius, inquit Dialog. 2. contra Pelagia, mundat nos: quod tam in Confessione Baptismatis, quam in clementia poenitentiae accipiendum est. Quod ipsum & D. Ioan. 1. cap. 1. disertis verbis edisserit: Si confiteamur peccata nostra, inquitens, fidelis est & iustus, ut remittat nobis pecca-

Eadem hodie apud Catholicos Poenitentiae doctrina, quae apud veteres.
 Apostoli quae iam lapsis recuperanda solus demeravit.
 Baptisma in poenitentiam non valere peccata, non in futura.
 Quod in Poenitentia Sacramento Iesu Christi sanguis.
 Quis peccata nostra abluit, qui in Baptismo.

Laica cum munitio habuit Eucharistiae partem, non peregrina.

suspicio, non ita passim omnibus diuina permissa Sacramentorum communio: sed uti eos aliquantulum ab hac remorabantur: ita ab omni cum fratribus communionem sine iustis causis non excluderentur. Ad preces itaque Deo Patri fundendas cum fratribus accedebant. Huic rei certissimo indicio esse potest, quod praclaris Catholicae Ecclesiae Episcopis sacrosancta Eucharistia ad declarandam in vno Christi Spiritu communionem olim mitti solenniter fuerit solita, uti D. Irenaeus ob exortam de Paschate quaestionem scripserat apud D. Victorem conquereretur, teste Eusebio lib. 5. cap. 23.

Eodem inuitat, quod Clericorum istorum nomina suo gradu ob flagitia deiectorum de Matricula quoque fuerint deleta. Quemadmodum & mortuorum memoria de dypticis, id est, piorum in Christo dormientium tabulis atque catalogo olim solet abradi: quod & sanctissimo Chrysofomo iniuria contingerat, teste Nicephoro.

Istud ergo Clericorum genus aut superbiâ tumidum, aut contumaciâ praefractum, ita ad Poenitentiam redigebatur, ut à Clericorum choro, adeoque Christi corpore exclusum, & de matricula Clericorum est, Clericorum catalogo deletum, austeraque poenitentia castigatum, tandem peregrina gauderet communionem, atque in matricula rescriberetur pristina recuperatum dignitatem, uti est Concil. Agathensis Cano. 2. quem si accuratius perpendamus, haud fuerit obscurum cognoscere, hanc peregrinam paululum fuisse a laica communionem Laica. Haec enim cum salutari sacrorum usu erat coniuncta: illa non item, quod inde multum lucis accipiat, quod Clerici ad hanc peregrinam admissi in Poenitentia vivere censentur. Iam poenitentia apud veteres à Sacramentorum usu arcebat, sicut varijs ex Cano. liquet.

Contumacibus Clericis peregrina communio tribuatur, ait Canon. 2. Conc. Agath. (& si quis Clericus furtum Ecclesiae fecerit, ait 4. eiusdem) ita ut cum eos Poenitentia correxerit, rescripti in matricula gradum suum, dignitatemque recipiant. Ceterum ne quid omittamus, quod superiorem de communionem peregrina commentationem illustret, extat apud Georg. Patriarcham Constantinopol. vita D. Chrysof. exemplum, quod rei huic obscurae permul-

Vide Georg. Patriarcham Constantinopol. vita Chrysof. fol. 42.

tum sanè affundat luminis. Ioannes igitur ille Antiochenus, cui ab aureo orationis flumine cognomen post huius exilij labores Chrysofomus contigit, tragœdiam illam à Theophilo Alexandrino pijs illis Monachis Nitriae montis cultoribus motam cum ignoraret, de illorum grege conspicatus quinquaginta vnâ cum Isidoro illo profugos benignè quidem audiuit, & ipsorum aduersus Theophilum expositionem suscepit. Verum eos honorificè quidem exceptos ad orationes publicas admisit, sed non item ad Sacramentorum communionem, priusquam illi causa hæc plenius innotesceret, ait Georg. Patriarcha Constantinopol. Vides hic ignotos peregrinos ob Excommunicationis suspicionem ad communes quidem preces fuisse admissos, quod ignoraret Chrysof. iure ne, an iniuria suo ab Episcopo Alexandrino essent monasterio Nitriae pulsati: sed non ad sacram mysteriorum communionem, donec plenius ei constaret, quonam loco res esset. An hæc de causa Clericis peregrinaturis olim fuerint suo cuique ab Episcopo literæ perendæ, quas dicebant Formatas, nec ne, alibi discutatur aptius.

Cap. LIX. Quid nobis multo magis Poenitentiae Sacramentum est necessarium, quam olim in Ecclesia primitiua.

Stæ Communionum formæ, quibus suæ respondent Excommunicationes, videbantur prius exponendæ, quam ad demonstrandum illud praclarum salutaris Poenitentiae remedium; tam nunc esse, quam olim fuit lapsi necessarium, accederemus. Siquidem iniquè comparatum fuisset praeceps illis Christianae Ecclesiae filijs, si durioribus fuissent subiugati instaurandæ sanitatis remedijs, quam nos hodie, qui verissimè surreximus, ut ille aiebat, pro Patribus nostris incrementa, & alumni hominum peccatorum, ut augeremus furorem Domini contra Israël. Ut enim ab illorum innocentia atque sanctimonia longissime absumus, ita flagitiorum multo crebriorum flagella commeteremur tum frequentiora, tum acerbiora.

Hoc

Vide Can. 1. Conul. Agath.

Vide historiam Tripolitanae lib. 10. ca. 10.

Num. 31.

*Apostolica
Poenitentiae
exemplum ad
modum illu-
str.*

peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. Et paulò ante: Sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos ab omni peccato. Quod cum Christianis dum baptizatis scribat in pristinas delictorum sordes lapsis, eundem quidem ostendit reconciliationis atq; impetranda venia fontem, qui & in Baptismate, Christum Iesum: sed alia longè via ad eundem, nimirum per saluberrimū Sacramenti poenitentiae remedium, vti quamprimū ex Diuo Hieronymo confirmauimus: Emundat nos ait, Christi sanguis tam in Confessione Baptif-
 matis, quàm in clementia poenitudinis. Porro hæc D. Ioannis Apostoli doctrina ob sententiae generalitatem obscurior, clariorem multò accipiat lucem ex vno eiusdem Apostoli exemplo, quod adolefcenti illi Asiatico ætatis lubrica in scelera prolapsio adhibuit, quemadmodum ex D. Clemente Alexandrino & Sozomeno narrat Eusebius Cæsariensis. Asiaticus ille adolefcentis a D. Iohanne Euangelista, teste Clemente Alexandrino & Sozomeno, quos recitat Euseb. lib. 3. cap. 23. Episcopo cuidam ad instituendum baptizandumque commendatus, a suis æqualibus in otij malè blandi delicias pellectus, vitæque dissolutionem protractus, ad furta designanda, homicidiaque patranda prolabitur. Eum D. Ioannes Epheso illuc reuocatus ab Episcopo, ceu depositum inquirens, didicit sicariorum ducem esse factum: quem illius Christiani gregis sperabat olim Imperatorem fore. Cognita itaque re, latronum spelæa equo concitato petit. Ille vbi Apostolum agnouisset, pudore suffusus sese in fugam dat: contra Iohannes voce contentiore persequitur: Quid me, inquit, fili, patrè tuum fugis nudum ac senem? Miserere mei fili, ne timeas. Habes adhuc salutis spem. His ille armatus inermibus Apostoli vocibus victus, proiectis illic armis constitit, ac corpore toto contremiscens, acerbè fleuit, accedentem senem & lachrymantem complexus, fletuque respondens vt potuit, denuò lachrymis baptizatus est, dextera duntaxat occultata. Apostolus autem eum, cum promississet, & iurasset, quòd remissionem ipsi a Seruatore impetraturus, esset: orasset etiam, & in genua procubisset, ipsam quoque dexteram, itaquam, per Poenitentiam iam repurgatam deosculatus esset, ad Ecclesiam reduxit. Et, cum assiduis precationibus pro eo orasset, continuisque ieiunijs decertasset, ac mentem illius varijs sermonibus demulisset, confirmassetque, non recessit, sicut aiunt, priusquam eum Ecclesiae restituisset, atque ita magnum veræ Poenitentiae exemplum, magnumq; regenerationis experimentum, ac trophæum, visibilis resurrectionis exhibuisset.

*In Poenitentia
lachrymis
quasi denuò
baptizatur.*

*Satisfactio
Apostolica
qualis.*

*CAP. LX
Poenitentiae
Sacramenti
non esse ficti-
tium.*

*Caluini so-
phisma dis-
soluitur.*

Vo ex Apostolico exemplo Solis luce clariùs apparet, Sacramentum Poenitentiae hominibus infirmis à Baptismo in scelera lapsis diuinitus institutum, Apostolica illa ætate fuisse & obseruatum, & per Apostolos Ecclesijs traditum. Non igitur error de clauium potestate committitur Poenitentiae peperit Sacramentum, vti hallucinatus commentatur Caluinus: sed indubia Apostolorum Ecclesijs assignauit doctrina, imò si Tertulliano fides est adhibenda, Domini institutio Scripturis superius adductis communita. Ostenso igitur, poenitudinem lapsis à Baptismo ex Apostolorum doctrina, & clarissimo veteris Ecclesiae vsu esse necessariam, priusquam demonstretur, illam esse veri nominis Sacramentum, per quod ceu nouum animorum remedium peccata remittantur, remouendi sunt Caluini contra istud suspicionum nouarum scrupuli. Qui Poenitentiae & clauium beneficio, inquit Caluinus, nos post Baptismum remissionem obtinere comminiscuntur, in eo errant, quòd non cogitant, potestatem clauium, de qua loquuntur, à Baptismo sic pendere, vt nullo modo separari debeat. Remissionem accipit peccator Ecclesiae ministerio: nempe non sine Euangelij prædicatione. Qualis autem illa est? Nos sanguine Christi emundari à peccatis. Atque lauacri illius signum ac testimonium quod est, nisi Baptismus? Videmus igitur, vt ad Baptismum absolutio illa referatur. Vna isthac captiosa ratiuncula captus Caluinus, permittendum sibi infelix putauit, vt non modò à Catholica dissentiret Ecclesia: sed à suis adeò Symmictis fidelissimis, quos frequenter deprædicat, Christi-

Christi seruis atque Euangelij ministris, qui nobiscum Poenitentiae & nomen, & quandam Sacramenti obtinent rationem. Agnoscebant enim pro sua ingeniorum haud infœlicium sagacitate atque prudentia, ad vnum omnes sese proculcaturos veteres illos extra controuersiam Orthodoxos Scriptores, si contra illorum consensum Poenitentiam de Sacramentorum albo delere auderent. Ista sanè iudicij modestia vt magnoperè in aduersariorum plerisque est laudanda: ita in Caluino contra isthac arrogantissima ingenioli fiducia nec Catholicis, nec ipsis eius Symmictis existit toleranda. Quòd igitur Poenitudinis Sacramentum error de potestate clauium pepererit, quis ore improbo affirmare audeat, nisi qui ipse vniuersam illam doctissimorum veterum Scriptorum scholam foedissimè infumulet ignorantiae? Nisi qui illos omnibus *χλωροφάται*, & orbicularis sciētiae numeris absolutissimos, si quisquam alius, vel rudimetorum doctrina Christianae incusare audeat rudes, imperitos, ignaros? Si namque commentitium est Poenitentiae Sacramentum, quid infœlices illi contra Montanum & Nouatum se ipsi temerè, imò stultè discruciarunt? Quid istorum blasphemias, quibus peccatorum veniam lapsis negabant stolidè, atq; adeò insanè tanto cum molimine obtundere studuere, atq; de Ecclesia Christi abolere? Sed vt demus Caluino, sanctissimos illos Patres non fuisse istius sui Euangelij satis peritos, quia nondum exortum, nunc primū ab Angelo illo, qui se in Angelum lucis transformat, annunciatum: demonstrandum tamen est, ratiunculam eius adeò esse & friuolam & futilem, vt non modò nullum sanæ mentis ab Orthodoxia merito depellat, sed prudentes etiam in stuporem agat, istum homunculum aliàs perspicacem isthinc falsa veritatis similitudine ac recti specie à vero, reclamantibus licet Symmictis, fuisse abductum.

Ex errore de potestate clauium Ecclesiae Sacramentum hoc vult esse confictum, Quia non cogitant, inquit, potestatem clauium, de qua loquuntur, à Baptismo sic pendere, vt nullo modo separari debeat. Istud quidē sibi audacter non minus quàm falsò sumit, sed ne nouum istud doctrinae genus imperito lectori temerè obtunderet quis suspiceretur, causam addit, quòd peccatorum remissio non contingit Ecclesiae ministerio, sine Euangelij prædicatione. Fingamus autem in præsentia illud in pueris quoque, vt vult esse verum, vt non intelligentes intelligant, & sine Fide credant: quòd quàm sit longè absurdissimum, nemo non videt, nisi qui claro se rationis lumine, diuinoque Fidei Sole propter nouum Euangelium vt libenter, ita dementer ipse orbat, atque priuat. Accipiat itaque peccator Ecclesiae ministerio, vt dicis, siue clauium potestate, peccatorum remissionem, non sine Euangelij prædicatione, quid autem? An non Euangelij est prædicatio, quæ miscellis nobis hominibus non modò vnam in Baptismo pollicetur cum Nouatianis peccatorum veniam, sed cum Catholicis ad vnum omnibus, adeoque Apostolis ipsis ex Christi imperio secundam, tertiam, & septimam, imò septuagesimam septimam? sed pergit dolos texere. Qualis autem, ait, illa est? Nos sanguine Christi emundari à peccatis. Maximè verò, sed quòd assumit, tam à vero abest, quàm quòd lōgissimè. Atqui lauacri illius signum, inquit, ac testimonium quòd est, nisi Baptismus? Lauacri quidem nos Christi sanguine abluentis, aliud non est propriè signum præter Baptisma sacrosanctum, quo propriè à peccatorum sordibus abluimur. Verum emundationis per eundem Christi sanguinem aliud in Scripturis Catholicae Fidei oculo perlectis, indicatur signum, putà Absolutio: quæ illius eiusdem sanguinis virtute non post Baptismum peccata tollit, abolet, ac emundat. Imò si cum Diuo Hieronymo de obitu Blefillæ quis audeat loqui, secundo quodammodo Baptismo illa extergit, atque lauat. Illum igitur verum Euangelistam audiamus potius, qui baptizatis scribens, non dubitat pronunciare: Ilioli scribo vobis, vt non peccetis, sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Et paulò ante: Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, vt remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. Qua clarissimorum verborum sententia

2. Cor. 11.

Matth. 17.

*Aliud est emundatio-
nis à peccatis per Christi sanguine signum, quòd
solutus Baptismus.*

1. Ioan. 2.

H tentia

tentia quid expetas apertius, quod perfaudeat, si quis à Baptismi gratia peccando ita fuerit prolapsus, vt Christo ipso apud Patrē opus habeat aduocato, paratam esse aliam, ab illa dudum in Baptismo adhibita, per Christi sanguinem peccatorum emundationem? De futuris enim peccatis loquitur apertius, quàm vt vlla verborum luce habeat opus: quæ vt remittantur, non iam nouo indigent Baptismo, quem repeti est impossibile, teste Paulo, neque memoria Baptismi huic perficiendæ rei est idonea: sed alia curatione, vt Augustinus ait, indigent, quæ verbis illis, Quorum remiseritis peccata, Apostolis animarum medicis fuit commissa. Porro huius medicinæ ex Christi sanguine, vt illa etiam prior, confectæ, aut si maius emundationis signum, atque testimonium longè est aliud, quàm Baptismus, sicuti ipse alius est à salutari Pœnitentiæ remedio. Lauacri ergo illius per Christum nobis purgandis, aut verius repurgandis instituti signum ac testimonium non est Baptismus solus: sed sicuti non Baptizatis Baptismus: ita Baptizatis Pœnitentibus Absolutio Euangelica. Quare quod ex superioribus falsò sumptis fallaciter colligit Caluinus, nequaquam ad superiora consequitur: Videmus igitur, in quiens, vt ad Baptismum Absolutio referatur. Siquidem Absolutio Apostolis à Christo commissa, non Baptismi concluditur limitibus, sed extra eum quoq; sese protendit: quod nunc est demonstratum, vt nihil dicamus de illa quæstione, an Absolutio propriè dicta in Baptismo habeat locum: cum ille non solum à mulierculis & pueris possit conferri, verum etiam Iudæis hereticis, atq; paganis. Iam quæ Caluinus pergit nugari, quod baptismus ipse est Pœnitentiæ Sacramentum, quodque Baptismi vis in totam vsque vitam debeat extendi, quod illa in totam vitam nobis commendatur, quis non videat, quanta cum imperitia sint coniuncta? Requirit quidem Apostoli à Baptizandis Pœnitentiam: sed alterius multò rationis, quàm de qua Simonem Magum dudum Baptizatum admonuit Petrus, Corinthiam illum Paulus, & per Ioannem Euangelistam Angelum Ephesum ipse Christus.

Illud porro, Pœnitentiam nobis in totam vitam commendari: itaque vim Baptismi ad eisdem vsque fines debere extendi, manifestius cum Christi doctrina pugnat, quàm vt vllò refutationis telo sit iugulandum: sunt enim iusti, vt Christus testatur, qui non indigent Pœnitentia. Et qui iustus est, inquit ille, iustificetur adhuc. Huic ergo iustorum generi Pœnitentiæ Sacramentum minimè est necessarium, sicuti illis contrà, qui perceptam dudum in Baptismo iustitiam fallacia peccati perdunt, donatamque animorum puritatem foedissima peccatorum colluue inquinant, atque contaminant. Quæ purgati dudum peccatoris macula non nisi Christi sanguine mundari queat, non per Baptismum adhibito, qui in præterita, ait Nazianz. non in futura item valet: sed per salutare pœnitentiæ Sacramentum, iteratò etiam, si fuerit opus, adhibendum. Fallitur igitur, qui quis vim sanguinis Christi vno Baptismo metitur. Abundantior enim est Christi apud Patrem pro nostris peccatis propitiatio, copiosiorque apud Deum redemptio, quàm quæ vno contineatur Baptismi Sacramento. Rursus in foelicior est nostra humani generis miseria atque acerbior calamitas, quàm quæ vno Baptismi pharmaco contenta esse queat, aut vno collyrio pristinae instaurari sanitati. Si enim nostri in Christo regeneratio ad eundem prorsus modum animi vires peccato afflictas sanaret, perditasque restitueret, quo illas nostri ex Adam generatio infirmavit, destruxit, atque labefactauit, poterant tria illa Sacramenta dudum explicata animabus nostris sanandis, firmandis, atque alendis, saluandisque instituta abundè sufficere. Verum quia maior est nostri fundi calamitas, quàm quæ, non dico possit à Christo sanari, sed prorsus integram sese in hoc exilio resarciri, atque ad pristinam vsque incolumitatem patiatur reuocari. Hinc fit miserabiliter quidem, quod homines in vniuersum omnes semper perseueramus homines, hoc est, animo semper anxio ad molestias, humili ad timores, molli ad labores, prono ad libidines. Ad hanc ingentiam nobis imbecillitatem accedunt,

Alia Pœnitentiæ Baptizandorum, alia Baptizatorum.

Christi sanguinem non in Baptismo donatæ esse nobis salutarem.

Hominiis miseria & fragilitas aliud à Baptismo requirit salutis remedium.

Heb. 6.

Aug. 11.

10. 20.

Luc. 17.

1. Cor. 5.

1. Apoc. 2.

Luc. 17.

Heb. 6.

1. Gal. 12.

& blandæ rerum pulcherrimarum illecebræ, atque difficultates gerendarum rerum honestarum asperæ, quibus sempiternus ille nostræ salutis hostis, nostri inuidia ceu cestro percitus, nunc blandus inuitat ad transgressionem, nunc contra sæuus adigere conatur ad defectionem. Proinde istis innata omnibus ad peccandum pronitatis reliquijs quum Christianorum plerique omnes frequenter in altissimas delictorum foueas sollicitati relabamur, Dei quæ offensam noua inobedientia, ac rebellione temeraria commeriti, à Paradiso dudum nobis redaperto, iterum excludamur, non potuit Deus Opt. qua est ineffabili erga nos misellos humanitate atque benignitate, nostram miseriam non miserari, nouo quoque nostro exitio salutare aliud preparare pharmacum. Quod nunc, qualè nam sit, quàm fieri potest breuiter, explicare studebimus.

Vum alio nobis à Baptismi gratia lapsis sit demonstratum esse opus remedio, quod sauciatas nouis peccatis animas de integro sanant, contaminatasque expurgat, nunc iuxta ordinis instituti rationem est commonstrandum, Pœnitentiam veri hominis esse Sacramentum, vt ab ipsis Apostolis Catholice Christi Ecclesiæ traditum, ita perpetua adhuc obseruatione in eadem esse semper custoditum.

Sacramentum esse inuisibilis gratiæ visibilem formam atque signum efficacis, supra diffuse est ostensum ex verustissimorum Scriptorum testimonijs atque Scripturæ documentis. Quæ diffinitio, cum in Pœnitentiam Ecclesiasticam quadret, fieri nequit, vt non continuo Sacramentum euincatur. Quod autem Sacerdotalis absolutio visibile sit signum, quod sensibus sensibilibiter ingerit id, quod in animo inuisibiliter geritur dicitur, nemo qui Christo fidem habet, ambigit. Quod verò illud ipsum in animo efficaciter fiat, quod corporali quodam spectaculo adumbratur, obscurius est, quàm quod ab omnibus sine contradictione concedatur. Hoc vt fiat illustrius, in initio explicandum est Pœnitentiæ nomen, quàm variè, quàmque late pateat. Deinde synonyma sunt atrextenda, quibus apud veteres Scriptores hoc Sacramenti genus legitur exornatum, vt Metanoea, Pœnitudo, Manus impositio apud D. Cyprianum atque Hieronymum, lachrymarum lauacrum apud Nazianzenum, & Baptismus quidam apud Hieronymum. Et secunda naufragij tabula Tertullian. & Hieronymum. Et sicuti hodie absolutio, ita olim Exomologesis siue Confessio.

Vile Terullia. lib. de Pœnit. Vide N. Martell.

Ita Cierro humanam depinxit scilicet calamitatem.

C. AP. V. L. X. I. Pœnitentiæ esse veri nominis Sacramentum.

Pœnitentiæ Synonyma.

Pœnitere.

Duplex Pœnitentia in Scripturis.

Marc. 1. Matth. 2.

Competentes qui.

Pœnitentia ad Baptismum preparatoria.

Pœnitere Latinis auribus est facti sui dolore, atq; consilij displicentia ceu Pœnitentia prioris: quod sicut in bonum & malum patet apud probatos auctores, ita interdum personaliter, vt apud Pacuuium: Nunc pœnitebunt, libant liberi grato ex loco. Et illius archaismi imitatione apud Scriptores Ecclesiasticos, & simul impersonaliter, licet frequentius, est inuenire. Verum in Ecclesiastico vsu non nisi malè gestæ rei, & quæ in vitio est, significationem habet: Cōtingit autem, vt vel ante Baptismum, vel post peccetur. Vtriusque verò est pœnitentia, id est, facti displicentia & pœnitudo, quæ nō in animo tantum latet, sed extra sese prodit quoque. Verum illic non est sacramentali Pœnitentiæ opus, hic autem est maximè. Vtriusque vsus in Scripturis est manifestior, quàm vt vlla verborum luce sit exponendus. Quia tamen hanc geminam Pœnitentiæ significationem quidam fraudulenter magis, quàm imperitè (vt impostores circumforanei Thiriacas ad simpliciorum fraudem) commiscunt, discreta vtriusque significatio est commonstranda. Christus Euangelium regni annunciāns, hortatur, vt pœnitentiā agant, & Euangelio credant. Quemadmodum & Ioannes Euangelici regni, ita dixerim, lucernarius & nuptiarum paranymphus antè docebat. Ad eandem Petrus Iudæos illa Pentecostes concione ad Christi fidem conuersos, Ierosolymis baptizandos hortatur. Et Paulus & alij alibi, omnesque suos Competentes, id est, qui inter Catechumenos siue Auditores, qui & Audientes, Baptismum ambibant, vetus solè exhortari Ecclesiā. Verum illa quæ Baptizatorum est propria, est multò alia. Illa blanda & suaui: sed hæc laboriosa, ait Nazi. Homil. de Baptif. dura & austerà. Illa non requirit

Poenitentia Evangelica post Baptismum a Baptismo.

gemitus & planctus, teste Ambrosio: Hæc præter illa elemosynas, ieiunia, chameunias: etsi apud veteres nonnunquam Baptizati ieiunasse legantur, ut est apud Diuum Iustinum Apolo. ad Antoninum A. Verum hæc magis ad Sacramenti præparationem, quam ad necessitatem spectabat. Huius verò testimonium in Scripturis tam noui, quam veteris Testamenti nullo est negotio reperire. Quod enim nobis post Baptismum est Poenitentia, hoc fuit ante Euangelium in peccata iteratò demersis eadem Poenitudo, sed hæc non Sacramentalis, id est, quæ Euangelicam habet cõiunctam Absolutionem: suo quodam tamen modo per peccati apud Sacerdotè Aaronicum professionem per sacrificia, & piam in Christum Fidem operabatur peccatorum remissionem. De hac concionantur Prophetæ Iudæis, & Noë iustitiæ octauus prece, ait Petrus, sui illius perditissimi seculi hominibus. Hac sese maceravit Dauid, castigauit Achab, afflixit seipse atque emendauit Manassès. Ad eandem hortatur Diuus Petrus Simonem Magum à Baptismi gratia lapsum: Paulus illum incoestum aliosque Corinthios: Ioannes Euangelista Christi vice Angelum Ephesum, Pergamensem atq; Sardicensem. Hanc semper Ecclesia suis prædicat filiis, ne in peccatorum sordibus hærentes, sibi damnationem concilient, cum hinc, donec vita est incolumis, licet offensum peccatis Deū reconciliare. De hac enim agimus, quæ peccata à regno Dei excludentia sequitur, non quæ illa leuicula, & quotidiana: citra quorum aspergines & inquinatiunculas siccis gemitum suspirijs & precatiunculis detergendas, isthæc vita non traducitur. Hæc in super Scriptores veteres frequenter commemorant, eamque pro argumenti varietate atque Ecclesiarum consuetudine, varijs nuncupant nominibus.

Non querit peccata la-tilis, aut à regno Dei excludentia

Poenitentia nomen apud Græcos, quàm respicientia exprimit de eadem.

Poenitentia nomen atque poenitudinis apud Latinos est vsitatius, ut apud Græcos vox Evangelica Metanoëa, quam hodie malunt respicientiam reddere: ego verò cum veteribus Poenitentiam malim retinere: quod illud in solis animi delirijs, mentisque erroribus sit, quasi melius sapere, atq; de rebus integrius veriusq; iudicare: quanquam ad factorum errores pertinere possit. Hoc verò præter animi dolorem de re malè gesta, ex vsu Ecclesiastico corporis etiam significat castigationem siue punitiõnem, etsi vocis proprietatis animi poenitudinem magis sonet: quæ tamen à mali consilij, aut rei malè gestæ poena atq; cruciatu dicta sit. Verum quemadmodum professionum atque disciplinarum vocabula non nisi cum rerum iactura atq; obscuritate damnosa mutantur, & innouantur: ita & cum primis Christianæ religionis voces equidem temerè haud existimarim nouandas aut variandas.

Cur manus impositio.

Iam quòd hoc Sacramentum manus impositio legitur apud Cyprianum Serm. de ablutione pedum, & D. Hieronymum contra Lucifer. & contra errores Ioan. Hieros. & Leo. epist. 90. ex ritu Ecclesiastico nomen mutauit. Solet enim olim, uti & hodie, Poenitentibus reconciliandis imponi manus, quo indubia apud Ecclesiam significabatur reconciliatio, plenaque ad salutarem Christianarum rerum communionem receptio, ceu quædam postliminio reuertentis in bona restitutio. Quo de ritu in absolutione erit dicendum diffusius.

Cur quidam Baptismus.

Quod apud Nazianzenum Oratione in luminaria dicitur lauacrum lachrymarum, & Hiero. Baptismus quidam, à saluberrimis Sacramenti effectis est translatus, quòd quòdam modo peccata lauat, & illius simulachrum quòdam abluendo peccatorum sordes exhibet, sed uti Nazian, ait, laboriosius, atq; magna cum corporis molestia & cruciatu: qua de re in 3. Poenitentia parte satisfactiõne copiosius dicendi erit locus.

Cur hostia placabilis.

Eadem res huic Sacramento præclara admodum apud veteres dedit nomina: ita & D. Hieron. in Fabiolæ epitaphio hostiã Deo placabilem, & D. Basilius alicubi salutè appellat, hoc est, ut Ambr. loquitur, de Poenit. 2. cap. 7. qua mortui reuiuiscunt, & peccatorum indulta venia resuscitantur. Et D. Hieron. ad Pam-mach. Daniel sciebat Regem superbissimū pauperū sustentatione saluandum. Cæterum quòd hodie passim Absolutio iactatur, à nouatoribus effectum existimo nouitatis studio, qui rem veterem Christi Ecclesiæ surripere conantes, vocem

vocem nouam nouo suo Poenitentia Sacramento aptè confinxerunt: quasi in Absolutione tota Poenitentia vis sit comprehensa. Haud dubiè per illam demum ferè consequimur peccatorum remissionem: Sed veteribus aptius & pruden-tius placuit Sacramentum hoc ab altera sui parte Exomologesin dicere atque Confessionem.

Varijs hæc nominibus res vna atque eadem apud veteres designatur atque exprimitur, salutare putà illud Sacramentum Poenitentia: quam esse veri nominis Sacramentum, nunc porrò superest, ut oratione prosequamur. Dominus noster Christus Iesus spirituale illud Euangelij regnum dudum inchoatum confirmaturus, ipso resurrectionis suæ à mortuis die Apostolos eximia, planeque diuina peccatorum remittendorum exornauit potestate: Accipite, inquit, Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Quibus verbis iuxta Orthodoxorū Scriptorū consensum intellectis, gemina accipitur Apostolis, eorumque successoribus donata potestas, qua & peccata soluere, siue remittere: & peccata ligare, siue non condonata retinere, pro suo queant arbitrio. Hanc autem donandorum peccatorū Apostolis traditam potestatem quidam Aduersarij ita Baptismo volūt terminatam, ut extrà non habeat locum. Sed si potestas soluendi illic habet locum, habet quoque ligandi. Quis autem tam fuerit absurdus, ut recto animi iudicio adhibito, non peruicacia contentione præfractus, asserat eum largiri posse, qui Christi Ecclesiæ nondum insitus isti Apostolorum potestati nondū est subiectus? Qui igitur inter aduersarios sunt saniores, potestatem quandam hæc verbis agnoscunt Apostolis traditam, quæ sese extra Baptismum protendens, illos à peccatorū vinculis obsoluat, qui acceptam in Baptismo peccatorū veniam aspernati, aut fraudulenter expoliati nouis sese criminum implicauerint nexibus. Sicuti ergo illi priores ea parte cū Nouatianis delirant, quòd in Christi Ecclesia non est alia, præterquam in Baptismo peccatorum venia, licet hoc differant, quòd ex Baptismo repetendam volunt: ita isti ea parte quidem cum Catholicis conueniunt, quòd lapsis per Poenitentiam impartienda est peccatorum remissio: ea verò dissident, quòd non eodem aut modo præparatis, aut ritibus accedentibus est indulgenda. Porrò ne ex aduersariorum concessione hanc remittendorum per Poenitentiam peccatorum potestatem statuere velle videamur, afferenda sunt veterum aliquot Scriptorum testimonia, quibus illa Christi donatio Ecclesiæ facta comprobetur.

1. Joh. 20.

2. Pet. 2.

1. Cor. 6.

1. Apocly. 2.

Galat. 7.

1. Joh. 12.

1. Joh. 20.

Evangelicis Confessio

Poenitentia esse veri nominis Sacramentum.

Apostolis potestas in peccata datur.

Quid sentiat nonnulli aduersarij de potestate soluendi exp ligandi.

Ecclesia soluit à peccato in vinculis inestitutus.

Dei potestas tradita, qua remittant peccata.

arbitror, modis, primò in Baptismo, deinde in Pœnitentia. Nam aut credentes, & vitæ sanctimonia probatos homines ad Baptismum inducunt, & indignos inde diligenter expellunt: aut Ecclesiæ filijs peccantibus, hos quidem increpant, pœnitentibus autem indulgent. Sicut Paulus olim fornicantem apud Corinthios, in perniciem carnis tradebat, vt Spiritus eius saluaretur, recepit, que rursus, ne maiore submergeretur dolore.

Sacerdotes & Regibus & Archangelis maiorem potestate remittendi peccata.
 Quid Diuum Chrysostrum commemorem, qui ab hac vna remittendorum peccatorum potestate ita Christianos Sacerdotes laudare non dubitauit, vt eos vel Archangelis prædicet maiores, nedum regibus istis huius mundi: Quorum vinculum corpora duntaxat, Sacerdotum verò, inquit lib. 3. de sacerdotio, ipsam etiam animam contingit, atque ad cœlos vsque pertingit, vsque adeò, vt quæcunque infernè Sacerdotes cõfecerint, illa eadem Deus supernè rata habeat, ac feruorū sententiam Dominus cõfirmet. Iam quid ipsum hoc aliud esse dicas, nisi omnem rerum cœlestium potestatem illis à Deo concessam? Quorum cunq, enim, ait, peccata remiseritis, remittuntur: Quorum cunq, retinueris, retēta sunt. Cedo: Quæ nã potestas hac vna maior esse queat? Pater omnifariam filio potestatem dedit. Cæterum video ipsam eandem omnifariam potestatem à filio illis traditam. Ne autem laudatissima hæc Sacerdotum potestas in solo Baptismo putetur Sacerdotibus concessa, Leuiticis euangelicos statim pōst conferens: Nostris, inquit, Sacerdotibus non corporis lepram: verum animæ sordes, non dico purgatas probare, sed purgare profusus concessum est. Rursum maius Christianis à Presbyteris prouenire demonstrans beneficium, quàm ab ipsis nostris parentibus, quòd in vitam hi temporariam & mortalem: illi in æternam atque immortalē generant, non in Baptismo duntaxat, sed etiam postea, si à donata semel vita vsu veniat excidisse. Neque enim solùm, ait, cum nos regenerant, sed postmodum etiam condonandorum nobis peccatorum facultatem obtinent. Ad hæc si quis plura verum scriptorum requirat testimonia, quibus indubitatum fiat, illa Christi verba, Quorum remiseritis, &c. ad saluberrimum Pœnitentiæ remediū quoq, pertinere, is D. Entichianum Christi Martyrem consulat, & D. Athanasium Serm. in illa verba, Euntes in vicum, qui contra vos est, & D. Gregorium Nazianzenum in verba Hieremiæ.

Sacerdotes cur parentibus plura ligandi.
 Præclaris horum Scriptorum sententijs equo ac candido Lectori perspicue satis demonstratum confidimus, relictam esse à Christo Ecclesiæ suæ filijs alteram medicinam, qua noua post Baptismum vel sua ipsorum fragilitate, vel insidiantis semper Diaboli fraude accepta vulnera curentur atque sanentur. Verùm eam Apostolos ipso hunc in vsu adhibuisse solitos, omnemque deinceps illorum posteritatem, nunc rerum ordo pōscit, vt faciamus palam. Geminam habent illa Christi verba Apostolis ipso resurrectionis die dicta potestatem & ligandi & soluendi: illa D. Petrus Simonem Magum mox à baptismo propter facinus sacrilegum à Christi grege proscripsit, atque excommunicauit: quemadmodum superius ex D. Ambrosio, & D. Palladio ostendimus: Hac verò D. Paulus in cœstum illum Corinthium in Excommunicatione ab ipso pronuntiata lugentem atque pœnitentem à peccato absoluit, & communioni Ecclesiasticæ, Christi que corpori restituit, atque iteratò inseruit. Quod ne cui sit incredibile, D. Ambros. suffragium nobis est statigandum. Sed hoc improbe, inquit lib. 1. de Pœnitent. cap. 6. quòd etiam in Ecclesia donari peccata negant posse, cum Petro dictum sit: Tibi dabo clauas regni cœlorū. Et: Quæcunq, ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis: cum & ipse vas electionis Dominicæ dicat: Si cui autē quid donastis, & ego: nam & ego quod donauit, propter vos in persona Christi. Cur igitur Paulum legunt, si eum tam impie arbitrantur errasse, vt ius sibi vendicaret Domini sui? Sed vendicauit acceptum, non vsurpauit inde debitum. Vnum hoc exemplum moderatis hominibus facile ad veritatem persuadeat, ab alijs quoque Apostolis eandem salutaris Pœnitentiæ medicinam fuisse

Apostolos & ligasse & soluente Christianos à Baptismo gratia lapsos.

Corinthium in cœstum post Pœnitentiā absoluit Paulus.

fuisse lapsis, atque peccato fauciatas adnotam, quòd ipsi eadem fuerit à Christo communicata, quæ Paulo: eadem quoque illa vtendi in aliorum salutem haud dubium fuit oblata occasio: quemadmodum superius ex Diuo Clemente Alexandrino de Ioanne Euangelista recitauimus, quòd repetere non est animus, ne de Lectoris memoria & iudicio diffidere videamur. Enimuerò ne quid super sit scrupuli, promendum est ex antiquitate Ecclesiastica præclarum monumentum, quòd omnem profusus dispellat ambiguitatis caliginem.

Canon Apostolorum docet absoluisse Pœnitentes.
 Acta Concilij Nicæni secundi Canonem habent Apostolicum, qui clarissimam præsentis rei lucem adferat. Si quis aut Episcopus, aut Presbyter illum, qui à suo flagitio respicit, non suscipit atque admittit, sed repellit, deponatur, quòd Christum mœrore afficit, qui dixit gaudium in cœlo fieri propter peccatorem vnum ad pœnitentiam conuersum. Quem Canonem si quis apocryphum potius cum nostri seculi nouatoribus iudicet, quàm cum nostris Maioribus genuinū, is modestæ Christianæ memòr sibi in mentē reuocet oro atq, obsecro, hūc ipsum in celeberrimo Oecumenico Concil. Nic. 2. ex bibliotheca Patriarchatus Constantino. citra cuiusquam contradictionem fuisse à Constantino Diacono pro germano, minimeque supposititio publicè recitatum. Canon hic igitur eximijs tot Patribus consentientibus, vetustissimisque Græcarum bibliothecarum exemplaribus suffragantibus, graui sub pœna statuit, pœnitentes à Sacerdotibus non abiciendos, sed suscipiendos, & ad Ecclesiæ communionem admittendos. Verùm quanam ratione in primitiua illa Christi Ecclesia pœnitentes à Presbyteris fuerint recepti, clariss. Imperatoris Philippi, quem Augustorum primum Christo dedisse nomē nostræ perhibet historia, ex èplo videtur illustrandū. Transactū erat propè solenne illud Christiani ieiunij quadragesimalis ab Apostolis, vt supra docuimus, traditi tempore publico voluit admiscere. Postremo enim paschatis peruiugio (nam cõplurculos aliquot dies illius hebdomadæ, quā hodie passim sanctā dicimus, alij bonam, alij verò ex veteri disciplina, qua corpus tum erat castigandum asperius, pœnosam, alij à victus renuitate atque parcimonia die fastioche, vt hodie Germani & veteres Græci, vigilijs solent dedicare) quum in Christianorum cœtum comprecationis causa vellet accedere, teste Eusebio libr. 6. cap. 4. non illi patuit per Ecclesiæ Antistitem antè in Ecclesiam aditus, quàm Exomologesin faceret, atque Pœnitentium numero, qui ordine & loco suo segregati, Canonica suæ pœnitudinis castigazione explorabantur, aggregaretur. Nisi enim hoc faceret, dicebat ille (quem D. Fabianum fuisse probabilis admodum est coniectura) non posse propter multa ipsius scelera cum Christianorum populo festi Paschalis fieri participem. Hic verò animi qua erat in Deū pietate, & nihil minus quàm fictæ religionē, perlibenter Episcopi monitis obsequutus, sua crimina de more apud Ecclesiam confitebatur, in Pœnitentium ordinem redigēdus. Quemadmodum & postea D. ille Theodosius Augustus Ambrosii libertate atque authoritate, ad publicam Pœnitentiam fuit compulsus. Quod igitur Philippo Cæsari propter sua flagitia à sacrorum simul & precatonum Communione excluso vsu venit, procul dubio Christianis ad vnum omnibus pari flagitio contaminatis, sceleribusque pollutis contingebat.

Hunc in modum per vniuersum regni Christiani orbem scelerati cõmunitas solent dare pœnas, vt scilicet præmissa delictorum exomologesi atque confessione, præscriptam à Sacerdote commissorum pœnam luentes, tandem à peccatorum vinculis absoluti, ad pristinam reciperentur Ecclesiæ communionem, donec Montanus ille Phryx, eorum, qui Cataphrygas dicuntur, dux, & Nouatus ille Apher D. Cypriani defector, & Nouatianus D. Cornelij defector, nouum in Christi Ecclesias intrudere conarentur doctrinæ genus. Quod quale nam fuerit, operæpretium est breui oratiuncula, sed perspicua, in Lectoris gratiam ostendere.

Apud veteres sæpenumerò sit obuia, Nouatianos, qui sese ob arrogantissimam

Canon Apostolorum docet absoluisse Pœnitentes.

Quo viua Augustus Philippus fuerit ad Pœnitentiam admittitur. Vigilie Pasche hebdomada 7ª nonyma.

H + tiffimam

*Novatianum
vni dogma
quid verè
habuerit.*

tiffimam puritatis atque sanctimoniam opinionem apud populum iactabant Catharos, id est, pueros, vt olim Sadducæi apud Hebræos suam venditabant iustitiam, de Ecclesia Christiana Pœnitentiam submouisse atque sustulisse: vnde quorundam vel imperitia, vel indiligentia factum est, vt Pœnitentiæ Sacramentum cum nostri sæculi hæreticis submouisse credantur. Nouatiani igitur illius infani paraclæti Montani, qui sibi postea ipse laqueo vitam abruptit, rabiem renouantes, non totam delere conabantur Pœnitentiam, sed vnam Pœnitentiæ partem, nimirum Absolutionem sacerdotalem: non dico totam ligandi & soluendi potestatem, sed tantum Pœnitentes absoluendi. Nam ligandi retinebant, teste Diuo Ambrosio libr. de Pœnitentia, imò soluendi etiam, sed partim, putà in Baptismo. Animi ergo dolorem siue Contritionem non respuebant, nec Satisfactionem: sed Absolutionem suis impartire non sustinebant, ne Dei partes audaci (d viros religiosos) temeritate sibi vsurparent. Facestar Nouatus, inquit Diuus Hieronymus contra errores Ioan. Ierosoly. errantibus manum non porrigens. Idem docet apertius ille Aëtius Nouatianorum Episcopus histo. Tripart. 21. 13. Inuitandos quidem lapsos, respondens Constantino Augusto, ad pœnitentiam, spem verò remissionis non a Sacerdotibus, sed à Deo solum modò sustinere, qui potestatem habet peccata remittendi. Nostræ autem ætatis hæretici faniores relicta Absolutione tollunt & Satisfactionem, & veram pœnitentium Confessionem, ipsamque ad eò veritatis Contritionem, vt inferiùs faciemus omnibus palam. Istud sanè hi tanto faciunt imprudentiùs, & temeritate magis sacrilega, quam Nouatiani audaciùs, quantò ille qui submota Solis luce rerum velit discrimina discernere: aut vt dicatur illustriùs, qui litigatoribus nò audita accusatoris Categoria, atque causa, iurisdictionem facere, atque in causa pronunciare permittat sibi. Verùm vt Nouatiani pia quadam animi reuerentia ducti, non sibi audebant partes Dei sumere, licet concessas: (quanquam enim ligarent peccatores in trepidè, soluere tamen verebantur meticulosi) ita nostræ ætatis hæretici passim omnes suos indiscriminatum soluunt, nullos, aut per paucos prorsus sua potestate ligant, nisi quis fortè alio dissensionis entusiasmo afflatus, imò inflatus, veterem audeat noui Euangelij deserere errorem.

*Euangelici
boni medici
omnes omni
um morbos
vno, eodem
que sanare
volunt collyrio.*

Cæterum quod imperitos facere videmus Empyricos, qui varios varijs ex morbis laborantes, vno sanare conantur collyrio, id magno cum ridiculo, imò luctu potius atque mœrore, nostros istos factitare Euangelicos est conspiciendum, contra Apostolorum Traditionem atque maiorum exemplum. Omnibus enim in vniuersum animi morbis nec cognitis, nec exploratis, nec discretis, vnum idemque adhibent malagma: non ex ulceratis depurationem, non infectis incisionem, non cancro arrosus corrosiua, non putridis cauteria, non tumentes vulnerum sinu manu pertractant duntaxat, nò virus altis in viscerum recessibus inclusum educunt: sed audito tantum ab agrotantibus Pœnitentiæ nomine, cuius tandem cunq; rei, nihil vltra anxij, salutare sese apponere sibi perbellè videntur pharmacum, sed quo apud cordatos omnes suæ salutis non incurios, quibusue animi oculus non est hærescos glaucome lippus, sese de illorum profuse effegere demonstrant, qui ventri suo seruientes, δια τ' χρηστολογίας, και εὐλογίας, θεραπεύσασιν τὰς χερδίας τῶ ἀκακῶν per sermonum suauiloquia, atque benedictionum blandimenta simplicium corda seducunt. Cæterum Catholica Christi Ecclesia integrum custodiens salutare pœnitentis Sacramentum, varijs illud variè accommodat & adhibet: contra Nouationos illos quidem sacerdotalem seruans Absolutionem, contra istos verò Euangelicos necessariam obtinens Confessionem, atque verè medicam Satisfactionem.

*Esicm telis
hodie Pœnitentia
Sacramentum est
propugnaculum
quibus olim
aduersu No
uatianos.*

Ea propter eodem omninò pharmaco expellendi sunt ex Christianorum cordibus, quos iste pestilens Euangelicorum sibilus afflare non desinit, morbi, quo immanis illa Nouatianorum crudelitas incautos Pœnitentiæ desperatione trucidans olim fuit deleta. Quemadmodum igitur sanctissimus Christi Martyr D. Fabianus suas per orbem Christianum ouiculas quam diligenter

genter horrtatus, vt aduersus Nouatianos, qui aliam fidem, inquit epist. i. doctrinam tenent, quam Apostoli & successores eorum tenuerunt, & docuerunt, salutariter quasi porrecto antidoto præmuniuit, & à Christi caulibus venenato errore palantes præsentis pharmaco sanatas reuocauit: ita nunc temporis contra Euangelicos contentissimo studio annitendum, vt omnes suæ salutis verè solliciti eodem vel pharmaco præseruentur, vel antidoto sanentur: putà quòd aliam fidem & doctrinam tenent noui isti Euangelici, quam Apostoli tenuerunt, eorumque successores docuerunt. Quòd isdem prorsus ritibus atque rationibus, quibus hodie, salutare Pœnitentiæ remedium animabus peccatorum morbo ægrotantibus, non modò ante & post Montanum, & Nouatum illius dogma renouantem: verum etiam ab ipsa vsque Apostolorum ætate in Christi Ecclesia fuerit sanitatis gratia adhibitum, quod quidem ad satisfactionis salubritatem, atque Confessionis necessitatem attinet, nunc potèd superest vt declarem.

Mocquod fiat omnibus ipsa meridiana luce manifestius, in itidè illa Pœnitentiæ quasi membra, Publica atque Priuata, veniunt perfringenda: Exinde res illius partes, nimirum Contritionem, Confessionem, atque Satisfactionem pro nostra virili persequentes, hæc Apostolorum etiam ætate ad instaurandam lapsorum salutem fuisse adhibita, studebimus demonstrare.

*C. 1. P.
L. 1. f.
Pœnitentia
olim duplex,
publica &
priuata.*

Publica igitur Pœnitentiæ atque priuata nomen ex varia illius peragendæ ratione natum est. Qui enim nouis à Baptismo peccatorum criminibus sese iterum in salutis præcipitassent naufragium, ij vel ad publicam, vel priuatam adigebantur peccatorum pœnitentiam atque castigationem. Id verò semper non ex peccatorum aut publice, aut priuatim admissorum varietate, vt quidam suspicantur, variabat: sed ex Sacerdotis arbitrio, qui aliam atque aliam Pœnitentiæ diuersitate præscribat. Cum enim non minus solo animi proposito Deus Optimus offendantur, sanctissimamque eius leges sola voluntatis rebellionem atque transgressionem animi violentur, quid quæso causæ fuerit: cur peccatum idem, putà idololatriæ, adulterij, aut pæderastiæ iuxta Deum offendens, puniatur acerbius in aliorum conscientiam productum, quam solo Deo teste clanculum perpetratum? At qui fortassis, iniquias, quod publicè peccatur, ac in multorum oculis simul & conscientiam incurrit, in multorum item geritur offendiculum, grauemque infirmorum fratrum habet coniunctam offensionem: secus sanè quod priuatim nullo mortalium conscio delinquitur. Istac quidem ratiocinatione conficerent Aduersarij, publica tantum peccata, publica item habere opus Pœnitentia, si illa proprie veteribus dicta Pœnitentia, in populi exemplum duntaxat, vt volunt illi, non in remedium quoque animorum fuisset olim deliquentibus admota. Quod cum Aduersarij suæ doctrine iaciunt velut fundamentum, quia est veritatis soliditate destitutum, vltro corruit, quicquid futiliter superstruere magno conamine moluntur. Publicam igitur hanc Pœnitentiam non ob publica tantum peccata, quæ multos publicitus offendissent, sed occultè etiam admissa fuisse apud priuos illos susceptam, antè declarabimus, quam quæ nam sit illius solennis à Publica non solenni atque priuata diuersitas ostendatur.

*Publica quid
Pœnitentia
publica non
solum ob pu
blica peccata
olim præscri
bitur.*

Quamquam qui peccatorum Summulas nobis reliquere, publicam doceant Pœnitentiam publica propter peccata apud veteres in vsu fuisse habitam, negari tamen non potest, veterum scripta accuratiùs consideranti, propter occulta etiam olim fuisse interdum adhibita. Quod nec illos latuisse subindicant, dum Publicam aiunt propter publica fuisse impositam non ex pœnitentium arbitrio, sed Sacerdotum imperio: publicam quoque propter occulta peccata, sed pœnitentium voluntate, non Sacerdotis autoritate atque necessitate vltro fuisse susceptam hand obscure significantes. Quod multò esse verissimum, paucis, sed luculentis ex veterum Scriptorum monumentis illustrandum est testimonijs. Hunc igitur morem apud priuos fuisse vtitatissimum inde

*Animus con
fessione, con
suetudine
vomitu lena
tur & sanas.*

Latens ani-
mi languor
interdum pu-
blice apud
Ecclesiam
exponitur
& purgatur
ant.

inde constare liquidè potest, quòd Adamantius ille Origenes Ecclesiasticos sui seculi mores ad viuum depingens, eos exhortatur, qui animam peccatorum phlegmate, aut crudo humore, tanquam stomachum cibo indigesto, aut pituita sentiunt grauatam, vt adhibita salutarum quodam quasi stomachi suffocationis periculo laborantis vomitu, Confessione, pristinam sibi sanitatem student recuperare. Quæ vt ipsis redeat facilius, & instauretur plenius, descripto, qualis nam sit consulendus medicus: Si is intellexerit, Homil. 2. in Psal. 32. & præuiderit talem esse languorem tuum, qui in conuentu totius Ecclesie exponi debeat & curari, ex quo fortassis & cæteri edificari poterunt, & tu ipse facile sanari, multa hoc deliberatione, & satis perito medici illius consilio, procurandum est.

Quo loco vt apertissime Confessionis demonstratur antiquitas, quod infra dicitur aptius atque plenius: ita illis indigesti cibi phlegmatis atque humoris crudi metaphoris, quòd in corpore latent abdita, dilucidè occulta ostendit vitia publicæ Pœnitentiæ remedio sanari solita: languorem, in quiens, qui in conuentu totius Ecclesie exponi debeat & curari. Ad eandem verbis haud quaquàm obscuris Diuus quoque Cyprianus suos illos lapsos, si cuiquam videatur sermone, inuicare nos sibi facile habeat suffragatores. Denique, inquit, quando & fide maiore & timore meliore sunt, qui quamuis nullo sacrificij aut libelli facinore constricti, quoniam tamen de hoc vel cogitauerunt, hoc ipsam apud Sacerdotes Dei dolenter & simpliciter confitentur, exomologesin conscientie faciunt, animi sui pondus exponunt, salutarem medelam paruis licet & modicis vulneribus exquirunt. Potest & ex Sozomeni historia illud ostendi illustrius, quam vt vlla super sit ambiguitatis nebula. Si quidem Nestarij causam expositurus, formam veteris Pœnitentiæ publicæ describens: Sacerdotem aliquem, inquit lib. 7. cap. 16. tenacem secretorum & prudentem deputarunt, ad quem qui deliquerunt, accedentes, quæ gessissent confiterentur: ille secundum vniuscuiusque delictum, quid faciendum, luentium esse, multa imposta, ealege confitentes absoluebat, vt à se ipsi poenarum commissorum exigent. Quòd secretorum tenacem dicit, quid sibi vult obsecro aliud, quam propter secreta etiam peccata illam, de qua agit, Pœnitentiam publicam prisco ex more imponi solitam? sin propter publica tantum, quid opus erat sacerdoti prudenti & eo secretorum tenaci? vbi omnia vt publicitatis commissa, ita publicitatis quoque nota! quæ secretorum vox respuit. Quare cum

Pœnitentiæ
publicæ di-
uersæ sunt
species: solen-
nis & non
solennis.

Solennis Pœ-
nitentiæ pub-
lica qua.

Publica non
solennis.

Pœnitentiæ publicæ propter occulta etiam animi vitia fuit adhibita, nunc eius species, solennis & non solennis, diligenter sunt discernendæ, quòd eas Aduersarij non tam inscienter, quam fraudulenter ad obscurandam veritatis lucem miscerent, atque confundant. Cum enim illa solennis, nisi ob atrocissima non fuerit usurpata flagitia, quæ non poterant non esse publica: cuperet Philippus Melanchthon hac vna specie vniuersum Pœnitentiæ publicæ genus strangulare atque enecare. Verum solennis, quia solennibus, peculiaribusque ritibus peragebatur, quos in Canonibus veteribus est agnoscere, non nisi semel in omni vita permittebatur subeunda: Secus verò publica non solennis. Quare hæc toties iterabatur, quoties id lapsorum saluti & disciplina Ecclesiasticæ obseruandæ iudicabatur consultum. Quod igitur apud veteres interdum occurrit, Pœnitentiam non esse iterandam: item, Pœnitentiam semel, vt Baptisimum, esse subeundam, non nisi de publica illa solenni intelligat oportet, qui grauissimos Scriptores secum ipsos consistere, eosque sui ipsorum non fuisse immemores arbitrat. Hunc in sensum illud Diui Ambrosij accipiendum est: Merito reprehenduntur, qui sæpius agendam Pœnitentiam putant, inquit capit. 10. libr. 2. de Pœnitentiâ, quia luxuriantur in Christo. Nam si verè agerent Pœnitentiam, iterandam postea non putarent, quia sicut vnum Baptisma, ita vna Pœnitentiâ, quæ tamen publicè agitur. Nam quotidiani nos debet poenitere peccati, sed hæc delictorum leuiorum, illa grauiorum.

Quæ

Quæ apud alios Orthodoxos reperiuntur, similem in sententiam ad hanc solennis Pœnitentiæ speciem sunt interpretanda, ne Montani quippiam, aut Nouatiani respiciant. Proinde falsò Aurel. Augustinum Nouatianum affinem insimulat beatus Rhenanus Annot. in Tertull. de Pœnitentiâ, aliosque veterum permultos, quòd ij lapsi à baptismo Pœnitentiam prorsus denegant. Quòd enim ægrius lapsi Pœnitentiam concedunt, solennem illam publicam intelligunt. Porro illa publica non solennis iterari potuit, quoties peccatorum merita eam videbantur efflagitare. Qui enim alioqui de adulterijs & ebrietatibus Canones sunt editi, nullum erant vsum habituri, posteaquam ijs aliquis semel fuisset castigatus.

Rhenani re-
meritas re-
futauit.

Pœnitentiâ
priuatam, quæ
olim, &
quod est de
tribus, qui-
bus hodie ob-
seruata sue-
rit.

Pœnitentiæ
Sacramentum
si semper
tres partes
sue.

Explicatis duabus Pœnitentiæ publicæ speciebus, illa nunc Pœnitentiæ species est perstringenda, quæ priuata dicitur. Conuenit autem hæc cum illis in Pœnitentiæ natura, quòd scilicet ad delictorum veniam consequendam, & ægris peccato animabus medelam adhibendam olim, vt hodie, fuerit admota. Porro alia re non differunt, quam quòd illæ publicitatis & satisfactionem sue castigationem, & confessionem habuerint coniunctam: Hæc verò apud se priuatim, atque vno cum Sacerdote transegerit omnia. Quanquam autem Pœnitentiæ publicæ ita quorundam vel imperitia, vel incuria sit abolita, vt vix obscurissima in Ecclesijs supersint eius vestigia, vt in reconciliandis hæreticis & recipiendis homicidis: tamen hæc priuata suos etiam nunc, vt apud presbiteros, habet atque obtinet ritus legitimos ac necessarios. Quod vt appareat dilucidius, efflagitat rerum ordo, vt illas Pœnitentiæ partes, contritionem, confessionem, atque satisfactionem aggrediamur pertractare. Quòd igitur merito Pœnitentiæ Sacramento persistere atque obtinere doctrinam, quæ ab Apostolis tradita omnibus semper ætatibus fuit facta recta, præmissio de Contritione tractatulo demonstrabimus, diuino adiuti præsidio, Confessionem, quæ dispersa sit peccatorum enumeratione, & satisfactione, quæ ad poenæ remissa culpa restantis deletionem adhibetur, ab ipso vsque Apostolorum seculo poenitentibus fuisse familiarem, imò veriùs necessariam.

Illud in partium Pœnitentiæ explicatu pium Lectorem duximus admodum, hæc, quas diximus, non esse propriè Sacramento Pœnitentiæ partes, quòd aliorum more, vt supra indicabatur, sua quadam materia ac forma quasi partibus essentialibus conficitur atque constat: sed hæc de qua agitur Pœnitentiæ, totam complectitur hominis dudum baptizati quidem, sed relapsi renouationem, atque in integrum quodam quasi postliminio restitutionem: quæ vt Sacramentum illud requirit, quo perficiatur: ita illa omnia, quæ ad id rectè & ordine suscipiendum sunt necessaria, complectitur. Hæc autem sunt illa tria, quæ iam nobis supersunt persequenda atque explicanda.

Vi sibi vt abs receptissima Christianæ Ecclesiæ doctrina recedant, permittunt, ij nunc ferè duas Pœnitentiæ partes constituunt, Contritionem & Fidem: Illam non aliud, quam horribiles animi terrores ob gehennæ metum: hanc conscientie consolatricem, quæ afflictum animum erigat, atque ad Christum mediatorem adducat. Verum quàm temerè, nulloque Evangelicæ doctrinæ consilio istud conentur, palàm facere studebimus. Quòd Pœnitentiæ partes faciunt Contritionem & Fidem, bis non minus turpiter, quam imperitè peccant. Primò ipsum rerum perturbant ordinem, deinde Fidem Pœnitentiæ quasi partem attribuant, cum eius sit fons & origo: perinde quasi dicas, lumen esse illius discretionis partem, quæ per visionem atra & candida discernimus. Porro quòd rerum perturbant ordinem, inde liquet, quòd hanc, quam describunt, Contritionem nullus in animum suum potest admittere, nisi antè sibi Fidei persuasionem admisierit. Quis enim Epicurus istos gehennæ stimulos, atque irati Dei aculeos sentiat vnquam? Hi enim nullo pacto istum affligant, aut torquent, nisi antè crediderint, Deum esse malorum iudicem, & gehennam delictorum vindicem.

C. J. P.
LXII.

Non esse
duas Pœ-
nitentiæ par-
tes contritio-
nem & fidem,
vt singulis
herent.

Fides est
Pœnitentiæ
fons non pars.

cem carnificinam. Prior ergo est Fides, quam illa, quam suspicantur, Contritio: vnde & priore loco erat collocanda: cui cum secundas partes tribuunt, quam & hic foedè impingant, est paucis exponendum.

Volunt Fidem alteram esse Pœnitentiæ partem, quæ conscientiam illa contritionis afflictione exagitatam, & ærumna quasi fatigatam confoletur, deiectam erigat, & vexatam quasi apposito emplastro demulceat. Istud quidem est ficere Fidem nequaquam inficiamur: verum non propterea est Pœnitentiæ pars collocanda. Fides enim vt conscientiam gehennæ terroribus concussam, adeoque perculsam, ad Christum ducit consolatorem, ereptorem, atque liberatorem: ita in initio hæc non aguntur, non terretur conscientia, non excruciatetur gehennæ formidine, nisi hanc formidandam atque horrescendam Fides animo proponat: quemadmodum clarissimè est cernere in Epicurcorum, Turcarum, & Atheorum cogitationibus. Fides ergo fundamentum est, quo sine Pœnitentia vt non suscipitur, ita nec agitur: Quemadmodum sine lumine res nec videantur, nec discernantur. Quam ergo graui peccant, atque absurdâ apud Physicos, qui lumen discretionis rerum partem faciunt: tam apud Theologos, qui Fidem Pœnitentiæ partem subiiciunt. Porro Fides tantquam fundamentum sternitur actionis omnis, imò vitæ totius Christianæ: quæ si rectè statuatur Pœnitentiæ pars, omnium sanè Sacramentorum, omnium negotiorum, omnium denique operum Christianorum pars est collocanda: quod & aduersarij ipsi propter absurditatem abominantur, eò quòd sine Fide illa nec desiderantur, nec suscipiuntur, nec denique geruntur.

Fidem non esse Pœnitentiæ partem.

Sed quia Aduersarij nouis istis opinionibus, vt vt absurdis Euangelij fucibus student induere, quòd hac recti specie incautus fucum, quod dicitur, faciant, agè in medium veniat ista præclara noui Euangelij sententia. Christus in Euangelio clamat, inquit Philippus in Apologia: Pœnitentiam agite & credite Euangelio. Sed quibus obsecro? certe non credentibus, in propria venientem non suscipientibus. Meritò his igitur Pœnitentia atque Fides proponitur, verum non ea, de qua in præsentiarum est controuersia. Hic enim non disputatur, quanam ratione Iudæus quispiam, aut paganus per Christum conseruatur salutem: sed de ijs, qui dudum in Christi corpus insiti, Fide illuminati, variisque Spiritus sancti charismatibus ornati, se ipsi in pristinum sempiternæ perditionis naufragium perniciosè præcipitauerunt. Huiusmodi hominum generi multò aliter concionantur Christi Apostoli, atque illi priori. Petrus Simonem Magum à Baptismi gratia lapsum ad Pœnitentiam reuocat. Sed nulla hic Fidei mentio. Paulus in coestum illum, aliosque Corinthios ad hanc Metanoram inuitat: sed vbinam ista Euangelij Fides commemorata? Christus ipse illos Ecclesiarum Angelos per Ioannem Euangelistam hortatur ad vitæ minus Christianæ Pœnitentiam, sed nulla istius Fidei memoria. Quid ita? Quòd hæc vt Pœnitentiæ inducendæ tantquam materia præiacet, ita in Pœnitentium animis ea ferè perficitur salua, vt quemadmodum in initio Baptismum conciliauit ad peccatorum veniam, sic & nunc alteram salutis quasi tabulam in idem pristinè submersiōnis periculum lapsis conciliet Pœnitentiam. Cæterum sicuti illud Christianæ salutis Sacramentum absque animi Pœnitentia ab adultis non suscipitur: ita nec istud. Quare vt inter se sunt longè diuersissima, sic & Pœnitentia in vtroque longè alia atque alia est adhibenda: quemadmodum ipsos Christi Apostolos pro Sacramentorum diuersitate varias demonstrauimus prædicasse Pœnitentias. Qui ergo illam, quæ ante Baptismum est, cum hac, quæ Baptizatis adhibetur, vt multa iura coquus, confundit, quis ita sit absurdus, vt istud præclarum consiliū non aduertat: aut insulsius adeò, qui latentem sub istis mellitis Euangelij venenatis condimentis fraudè non deprehendat? Iam quòd alij alijs verbis alias fingunt Pœnitentiæ partes, mortificationem & viuificationem, quas dicunt, nulla opus habet refutatione: quòd ista non sint Pœnitentiæ Sacramenti propria, sed ad Baptismū quoque pertinentia, imò eorū adeò cōmunia, qui baptizati in percepta dudū iustitia perseuerantes, membraque sua iuxta Luc. 14.

Argumentum Apolog. August. ve suantur.

Alia in Baptismo, alia post opus est Pœnitentia.

Mortificationem & viuificationem Caluiniā non esse Pœnitentiæ partem.

D. Pauli

D. Pauli admonitionem, quæ sunt super terram mortificantem, hac de qua agit Pœnitentia, vel Christi testimonio non habet opus.

Proinde istis Euangelicorum depulsis tenebris, quas noui prætextu Euangelij doctrinæ liquidò Euangelicæ vt nouo, ita sacrilego anu student offundere, nunc tres illæ veri nominis dicte partes Pœnitentiæ iuxta Apostolicam simul & Catholicam doctrinam veniunt explicandæ ac exponendæ.

C. APV. LXIII. Tres esse Pœnitentiæ Sacramentales partes.

Pœnitentia hæc Sacramentalis cum sit consilij pristini displicentia, siue vt Tertullia placuit, animæ passio, quæ de offensa veniat sententiæ prioris, reconciliationem irati Dei Opt. requirens, non potest non esse summo cum animi dolore coniuncta. Hunc autem animi dolorem propter offensam Dei apto ex dolore coniuncta. Hunc autem animi dolorem propter offensam Dei apto ex Scripturarum vsu Contritionem appellat Orthodoxia: quem quia plurimi Catholicæ doctrinæ propugnatores suis scriptis explicarunt, nolimus in eo pertractando esse copiosiores, paucis admodum verbis ex Augustini doctrinam illum perstrinxisse contēti. Aureo illo siue libello, siue sermone, quem de utilitate ac necessitate Pœnitentiæ inscripsit D. Aurelius August. quum hominem Christianum ad Pœnitentiam verè agendam salubriter præparauit, quam nam ratione illa sit agenda informans: Ascendat homo, inquit, aduersum se tribunal mentis suæ, si timet illud, quòd oportet nos exhiberi ante tribunal Christi, vt recipiat, quod per corpus gessit, siue bonum siue malum: atque ita confituito in corde iudicio, ad sit accusatrix cogitatio, testis conscientia, carnis timor. Inde quidem sanguis animæ Confitentis per lachrymas profluat. Et paulò post: Versetur ante oculos imago futuri iudicij, vt quum alij accedūt ad altare Dei, quòd ipse non accedit, cogitet, quàm sit contremiscenda illa pœna, qua percipientibus alijs vitam æternam, alij in mortem præcipitantur æternam. Et multis interiectis: Iudicet ergo seipsum homo in istis voluntate, dum potest, & mores conuertat in melius, ne cum iam non poterit, etiam præter voluntatem à Domino iudicetur. Et cum in se protulerit seuerissimam medicinam, sententiam, veniat ad Antistites, per quos illi in Ecclesia Claves ministrantur, & tanquam bonus incipiens iam esse filius, maternorum membrorum ordine custodito, à Præpositis sacrorum accipiat Satisfactionis suæ modum, vt in offerendo sacrificio cordis contribulati deuotus & supplex id tamen agat, quod non solum proficit illi ad recipiendam salutem, sed etiam cæteris ad exemplum. Huiusmodi ergo est veræ Pœnitentiæ. Contritio, quæ dolorem de offensa Dei habet peccatis ad vlciendum, accessit, vitamque in melius commutat, ideoque ad Antistites & sacrorum Præpositos accedit clauium Ecclesiæ ministerium requirens.

Conuictio pars prima Pœnitentiæ quid.

Hypotyposis vna hominis verè Pœnitentiæ cordis contritio, quæ se ipsi proponant verè Pœnitentes.

Exclusio à communione cuius rei typus.

Conuictio non esse reuerens gehennæ, sed animi dolorem de peccatis.

Vile est peccatum in Deo.

Proinde faceffat nouum istud nouæ Contritionis figmentum, quod meros animi horrores, & terrificas conscientie carnificinas somniat: quasi verò hæc rebus perficiatur Contritio, non inchoetur tantum. Quare dum aduersarij istos horrores omnibus Scripturæ locis affingunt, & suis semper obtrudunt, quid aliud, quam Iudaico supercilio ad seruilem eos metu alligant? Proinde Catholici rectius Augustini doctrinam secuti, aliorumque, item cæterorum veterum, hoc contriti cordis sacrificiū à perhorrenda tremendi illius iudicij seueritate exorsū, mores veteres in melius iubet commutare, eosque amaris quidem, sed salubribus operum Pœnitentiæ remedijs emendare atque castigare. Verum id non priuato cuiusque pœnitentiæ arbitrio, quasi solis illis corporis & animi & afflictionibus Deum iratum possint reddere propitium, quod Anabaptistæ fanatica periti hallucinatioc illum Doctorem Iudæum sequuti delirant: sed salutarem illam peccatorum remittendorum per vnius Christi sanguinem in Ecclesia credens potestatem Præpositis sacrorum traditam, non dubitat se illi, quantus est, subijcere, atque medelam suis animi morbis inde petere, & tanquam bonus incipiens iam esse filius, ait Augustinus, maternorum membrorum ordine custodito, suæ Satisfactionis modum suscipere. Quis porro hic sit maternorum membrorum ordo, tanta diligentia Pœnitentibus

Non sufficit re animi dolorem ad iram Dei placandam.

Ordo Ecclesiæ sic custoditur: due Pœnitentibus

tibus custodiendus, hoc loco à Diuo Augustino subindicatus, clarioribus nūc
 "verbis est aperiendum. Is verò est, vt poenitens suo seipſe iudicio damnans, ait
 "Augustinus, ad Antistites veniens, à Præpositis sacrorum Satisfactionis suæ
 "accipiat modum, hoc est, quod lingua nostræ huius ætatis Ecclesiæ Catholice
 "dicitur manifestus, vt verè contritus, legitimeque Confessus, imposita Satis-
 "factionis Poenitentia absoluat. Quod enim vera peccatorum remissio præ-
 "ter animi Contritionem requirat, tum Confessionem, tum Satisfactionem,
 iam ex doctrina tam Apostolica, quam Catholica astruere satagemus.

C. PV. L. XV. Confessio quid.

Confessione diuisio.

Manifesta confessio aut generalis aut specialis

Confessione discretam singulorum esse necessariam.

Confessione Sacramenta- lis origo que

Vide B. Benanum in Terrull. de Penit. se de hallucina- tione.

Quod de voce Confiteri à veteribus obseruatum est, eam ex Scriptura- rum vsu non rarò ad Hebraicam phrasin sonare laudem, interdum profiteri, & agnoscere, id de Confessionis item vocabulo intelligendū est. Est autem Confessio hæc, quam præfens institutum postulat, qua quis se delictorum agnoscit, atq; profitetur reum, ferè bipartita, occulta scilicet & manifesta. Vtraque Deo fit, sed hæc etiam coram hominibus: qualis est Dauidis, Danielis, Antiochi illius illustris, Iudæ & publicani Euangelici.

Porro manifesta rursus est gemina, vna generalis siue indiscreta: altera speciosa, siue discreta, quæ discretam habet delictorum enumerationem. Quicquid in controuersia est positum de Confessione, ad hanc discretam spectat. Siquidem illa, quæ Deo fit, extra quæstionem est: Quemadmodum & quæ generaliter apud fratres sese peccatorum accusat.

Ad veram itaque offensionem Dei veniam consequendam Catholici hanc discretam atque specialem docent necessariam: Aduersarij verò generalem illam sufficere contendunt: adeò vt hanc etsi non inficiantur vtilem, imò comprobent, & quandam animi de peccatis examinationem prodesse iudicant, vt institui homines meliùs possint, quod est in Apologia Augustana, & Saxones passim seruant suis in synagogis: minimè tamen volunt necessariam. Proinde verbum veritatis *ὁσδορομὴν* rectè secare studentes, illius necessitatem non modò ex Christi verbo atque institutione, & Apostolorum vsu ac obseruatione: verum etiã per spicuo præfæ Christi Ecclesiæ more, clarisq; Catholicorū Scripto- rū testimonijs, atq; cōsensu declarare cōfirmareq; pro nostra virili annitemur.

Sunt qui hanc discretam peccatorum enumerationem, siue priuatam malis, siue clanculariam, secretam, auricularem, siue Sacramentalem, ex illa publica exomologesi veteribus dicta, vltronea hominum natam esse docent pietate.

Alij ad Ecclesiæ institutionem referre malunt. Hic equidem mirari satis ne- queo, tantam esse anticipatæ opinionis vim, vt integritatem iudicij hominum alioqui doctissimorum euertere, atq; adeò eripere possit. Cum enim tam per- spicue apud veteres legant, primùm Deo esse confitendum, deinde Sacerdoti, post exomologesin subeundam, quæ obsecro ratione inuerso naturæ ordine matrem ex filia somniant prognatam? Cum enim publica Poenitentia, id est, Satisfactio, quæ publicam habuit Confessionem coniunctam, nisi ex Sacer- dotis arbitrio hunc, vel illum modum pro delictorum varietate præscriben- tis, non fuerit suscepta, quò nam modo ex illa publica exomologesi hanc pri- uatam & secretam dixeris esse progenitam? Illam porro exomologesin, quæ non nisi publica erat Confessio, ex illa secreta Sacerdotali facta ortam esse, vel vnum illud clarissimum faciat, quòd non omnium olim peccatorum publi- ca fuerit Confessio: sed eorum duntaxat, quæ Sacerdotis arbitrio in publicum erant, tanquam ex antro serpens protrahenda, atque vt Origenes monebat, foedo licet in speciem, at salubri tamen, quodam quasi vomitu publico medi- canda atque sananda. Huic & D. Leo suffragatur, qui nouitium morem, quò de singulorum peccatorū genere scripta professio publicè recitabatur contra regulam Apostolicam, sua ætate à quibusdam inuectum inhibuit, atque à Christianorum vsu damnatū semouit, epist. 78. Quòd verò alij hanc priuatam atq; discretam ab Ecclesia affirmant institutam, ex ijs, quæ de Confessionis huius Sacramentalis origine adferemus, notum fiet, an veritatis affine sit, nec ne.

Illis Christi Domini verbis, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: Ioan. 20. &

Confessione singulorum iure diuino esse iustitiam.

& quorum retinueritis, retenta sunt, Apostolis ex veterum Patrum sententia & aduersariorum adeò consensu antè est demonstratum, traditam esse pecca- ta ligandi atque soluendi, etiam extra Baptisimum, potestatem, quæ illis salua consistere nequiuit, nisi hominum aut absoluendorum, aut ligandorum pec- cata illis forent cognita. Cognita autem, esse omnia non possunt, nisi vltro- nea ipsorum auctorum accusatione. Siquidem Deus Optimus non solum externa suæ legis transgressione offenditur, sed occulta etiam inobedientia, atque ignota in vulgus animi solius rebellione. Quibus peccati speciebus cum homines in reatum atque transgressionis culpam quasi vinculis ex equo ligentur, & compedibus quasi stringantur, fieri nequit, vt alia sit manifesta illa delicta soluendi ratio, alia occultiora, & in animi recessibus delitescencia. Ea propter si manifestorum quædam sunt liganda & retinenda, quædam soluenda & remittenda, idem de occultis animi delictis profus est iudicandum, cum vtrorumque par sit culpa, & similis omnino, idemque reatus. Quam igitur absurdū fuerit, si peccata tantum publica huic potestati Apostolis tradita dicas subiecta, nò etiam occulta quoq;, tam fuerit absorium, si occulta animi vitia, reconditaq; crimina soluendi a seorsum subiecta potestati, non item ligandi. Qui in idololatriam fuisset lapsus, aut alterius thorum adulter fecidisset, haud dubium apud priscos ligandus erat hac clauium Ecclesiæ potestate: quid illis faciendum putes, qui de tradendis Rom. Prætori Apostasiæ atq; Idolola- triæ libellis, quod passim Cypriani ætate accidit, vel cogitarent? Quid illi, qui alieni coniugis ignem alit venis, & cæco carpitur igni? Non istos clauium Ec- clesiæ cenſas indigere? Indigent, inquis, sed suffecerit, apud sacrorū Præsidem reos si se ipsi agnoscant, atque peccasse in Dei legem profiteantur. Rectè istud, si illi sola esset absoluendi facultas à Christo Domino credita. Iam verò ubi & ligandi, & soluendi pariter est commissa, qui ea vtatur legitime, nisi ipse di- fert eò memores, quònam delicti genere. Deum Optimum offenderis, eius- que legem violaris, quòd ex ipsa sceleris natura & doloris ac detestationis siue odij quantitate, num æquo sit leuior, an sufficiens, cognoscat, vtra illius pote- statis Apostolica parte sibi sit vtendum? An illum ita sui muneris à Christo accepti oblitum credas, vt ligandorū peccatorū immemor, meminerit dun- taxat soluendorū? Quod qui hodie faciunt, in Ecclesiæ leges peccant atrocius, misellis sub omni cubito puluillos suentes, quàm in Hyppocratem Emphyri- ci, qui omnia corporis mala suis medicantur emplastris, nullum cauterij, incisionis, aut etiã præcisionis tenentes vsu. Quare quàm sit nefariū, impiū, atque sacrilegum, hanc ligandorum peccatorum potestatem Ecclesiæ Christi velle surripere, quis tam sit cæco animi iudicio, qui nò videat? Istius autè sce- leris sese alligant, quotquot Confessionem, quæ discretam habet peccatorū vel soluendorum, vel ligandorū enumerationem, magna cū hominū iniuria ne- farie student abolere, maximaq; in Christum impietate temerè conātū abro- gare. Hic igitur vnus sacrarum literarum locus tanto verborum lumine per- fusus affatim sufficiat ad vniuersas, quas aduersarij offundere conantur, ne- bulas cū dispellendas, tum illustrandas, ne quid caliginis resideat reliquum apud eos, qui lugenda pertinacis cōtentionis phrenesi nò toti laborant. Alios si quis desideret, habet apud D. Basilium, Deus Opt. quem virum? Quòd ad Ioan. Baptistam milites, & ad Apostolos Paulū & Barnabam Ephesij accedunt confitentes actus suos, Magnus ille Basilius ad Euangelicā nostram Confessio- nem statuendam existimauit valere. Quòd si quis ex primo illo Euangelij loco plenius atque solidius, quàm ex duobus posterioribus eam putet confirmatā, nos perlibenter accedemus suffragatores: quanquam tanti viri auctoritas Confessionis Ecclesiasticæ nobis demonstret & antiquitatem & necessitatem. Verum vt nihil super sit scrupuli, quin pius candidi Lectoris animus parte si- bi ad veritatem persuaecat, hanc in Confessione delictorum enumeratio- nem esse necessariam, illisque apud Ioan. 20. verbis à Christo Domino præce- ptam, nunc demonstramus oportet, Apostolos hac ligandi, soluendique potestate

Vide Cyp. de lapsis.

Epist. 13.

Ioan. 20.

Luc. 10.

Ad 19.

Confessione singulorum discretam esse necessariam iure diuino.

Vide D. Basilius ad Euangelicā nostram Confessionem, si quis. asserit compendia, expli. que. sio. 288.

Vide que- sio. diffusa expli. que. sio. 286.

potestate fuisse quoque vfos, hoc est, peccata discretis atque disertis confessionibus exposita tum absoluisse, tum ligasse.

CA. XVI. L. X. V. I. Apostolice lapsis fuisse confessione opus.

Postoli veri Evangelij, hoc est, latissimi de Christi gratia atque peccatorum remissione nuncij, quod a Domino Christo mandatum acceperant, per diligentem simul & fideliter toto terrarum orbe sunt executi. Quo autem pacto cum baptizandis egerint, ex Evangelica historia dilucide satis perspicitur: quam vero rationem in lapsis reconciliandis sunt secuti, minus ex Scriptura liquet, nisi quod ad Poenitentiam agendam illos fuisse exhortatos legimus. In euoluendis itaque veterum scriptis ea vestigia multo sagacissima sunt indagazione inquitenda, quae obscurissimae isti propter vetustatem rei, clarioris aliquid lucis adferre queant. Proinde quod nobis in sublustri cognitionis quasi aurora videbatur splendescere, nihil puduit e tenebris erutum, etsi minus cultum atque politum, certe inelaboratum, in lucem iuuandi studio edere.

Apostolos confessionem singularem discretam lapsis adhibuisse.

Poenitentia ab Apostolis inposita varietas Confessione arguitur, si sculo obsequatur.

Catholica Christi Ecclesia abs sui usque principio variam semper pro delictorum varietate medendis animabus peccato saucijs adhibuit medicinam: flagitijs publicis, aut alioqui grauioribus publicam, leuioribus leuiorem ad mouens Poenitentiam. Haec autem Poenitentiae ob peccata ab Apostolis indicta varietas locum profecto nullum in illa Ecclesiae nascentis pueritia habere potuisset, si delinquentes sese in genere tantum fuissent peccatores reos professi. Si enim generali tantum confessione poenitentes sese profitebantur peccatores, cur eiusdem plane confessionis reis diuersa indicitur peccatorum castigatio, huic publica, illi priuata? Sin propter varia istorum facinora varia recte praescribatur Poenitentia, fieri nequit, quin varia quoque fuerit commissorum Confessio, quae istud Satisfactionis discrimen pepererit: cum ea non stulta Apostolorum voluntate, sed pro eo atque illorum scelera commerebantur, fuerit iustissime praescripta atque imposita. At istam, inquam, castigationis diuersitatem ipsa peccatorum publicorum varietas requirebat, vt grauioribus publica austerior, leuioribus priuata mitior praescriberetur Poenitentia. Bellum istud commentum imperitis forte arrideat, qui publicam Poenitentiam propter publica tantum peccata suspiciantur fuisse olim adhibitam, exempli tantum modo, non etiam medicinae remedio: quae quam a veritate longissime abhorreant, superius arbitramur demonstratum manifestis, quam vt prolixiori oratione sit diffusius persequendum. Ad haec non omnis publica fuit Apostolorum aetate poenitentia. Apostoli igitur cum apud probatos auctores publicam legantur lapsis adhibuisse Poenitentiam, eam haud dubium non omnibus eandem, neque omnibus etiam lapsis publicam indixere. Hoc enim ipsa delictorum in Dei legem commissorum differentia efflagitat, vt atrocioribus poenam acerbiorem, leuioribus poenam item in flagatur leuior. Quod autem Apostoli medendis animarum peccato sauciarum vulneribus salutaria Poenitentiae adhibuerint fomenta, vnus ille D. Leo Magnus nobis locupletissimo fuerit testimonio: Alientum est, inquit epist. 90. ca. 2. ad Rusticum Narbonensem, a consuetudine Ecclesiastica, vt qui in Presbyterali, aut in Diaconi gradu fuerint consecrati, pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant poenitendi, quod sine dubio ex Apostolica Traditione descendit, secundum quod scriptum est: Sacerdos si peccauerit, quis orabit pro illo? Vnde huiusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei priuata est experenda secessio, &c.

Apostoli publica poenitentia in quosdam animaduertunt in quodam vero peccatores minimi.

Poenitentia ab Apostolis indicta varietas, a quibus peccato vni discretam estimationem.

Quibus verbis D. Leo clarissime pronunciat, publicam Poenitentiam ex Apostolorum traditione non posse subire nec Presbyteros, nec Diaconos, quod illorum sit officium pro peccatoribus orare. Laicos igitur tantum publica Poenitentia ad promerendam Dei misericordiam purgabatur: Clerum vero, hoc est primarios Cleri ordines: Presbyteros & Diaconos, priuata secessio. Iam caninter Laicos hi potius, quam illi publicam Poenitentiae castigationem cogebantur subire, causa exponenda est. Certè si istum Evangelicorum more obseruassent Apostoli, vt scilicet peccatoribus in genere tantum, nulla fa-

sti specie nominatim commemorata, sese reos profitentibus absolutionem pronuntiasent, sanè aut profusus nullos duris poenitentiae legibus luendis alitigassent, aut profecto in vniuersum omnes citra vllum poenitentium discrimen eadem profusus poena multassent. Quis enim insanijsse adeo vel semisanus dicat Apostolos, vt poenitentes duos, alterum fornicarium, simoniacum, aut parricidam: alterum iracundulum, vite molliuisculae deditum, aut verbosulum: duos, inquam, istos, si sese vterque eadem poenitentiae voce veri doloris teste profiteantur peccatores, vna plane atque eadem sententia iudicassent aut statim absoluendos, aut eisdem poenitentiae Canonibus subiiciendos? Si igitur Poenitentiae peragenda, multaeque patris peccatis luendae diuersitas inter Poenitentes reperitur, vt certè reperitur multo diuersissima, ea quidem aut ad Apostolorum arbitrium, aut ad poenitentium Confessionem necessarium est referenda. At quoniam pacto ad Poenitentium illorum vocem vniam plane atque eadem varia adeo & longè diuersissima luendae poenae disciplina referatur, quum eorum Confessio nihil habeat diuersitatis, qua sese vterque peccatorè duntaxat profiteretur? Si igitur Poenitentiae subeunde varietas ex poenitentium illorum professione non potest citra dementiam statui, ex Apostolorum certè arbitrio eam fuisse susceptam necessarium consequi nemo non videt. Itaque si moris erat Apostolici, vt peccata sua tantum in genere Poenitentes agnoscerent, seque peccatores esse sine vlla flagitiorum enumeratione (quod iactant & faciunt isti Evangelici) profiterentur, non potuerunt sanè Diui Apostoli iusta aliqua ratione, nisi aut temeraria puniendi libidine, aut incon-sulta personarum acceptione, quosdam Poenitentium a quo seuerius ad publicam peragenda poenitentiam astringere, quosdam a quo indulgentius leuiori peccatorum multae addicere: quum ratio sit plane nulla, quur hunc praeter illo aut puniant austerius, aut habeant clementius, quorum vtrumque peccatorum tantum in genere esse sciunt. Apostolorum igitur arbitrium illud atque sententia, qua Poenitentes diuersis adiudicantur castigationis asperae legibus, ex varia scelerum a poenitentibus commissorum diuersitate extiterit oportet, ne Apostolos ipsos aut suam dijudicationis insani damnemus, aut temerariae sententiae dementes accusemus. Iam qua censura Poenitentium reatus recta multae vindicta potuissent discernere, ac quasi aestimare, vt alios publicae Poenitentiae adiudicassent subiiciendos, alios leuiori poena expiandos, nisi expressam, disertam, certamque peccatorum omnium agnouissent differentiam? Quod qui obsecro aliam fiat, quam singulis singulorum factorum speciebus discrete commemoratis, ac singulatim enumeratis? Huic disputationi non parum affulgeat clarioris lucis, si & Apostolorum acta nobis a Diuo Luca obiter depicta consideremus accuratius. Narrat igitur inter alia quosdam Poenitentium Ephesi Paulo confessos, πολλοί τε τῶν πεπιστευκότων ἔχοντες ἑσμογογὰς ὀφθαλμοῦ, καὶ ἀπαγγέλλοντες τὰς ἀρτίων αὐτῶν, Audita illa Daemonis Tragedia, qui in Christi nomine adiuratus a filijs Sceuae ludaeorum archipresbyteri in ipsos sui exorcistas adeo rabidè desueuerat, vt nudi & lacerati sibi fuga consulendum existimariint, Ephesi apud omnem hominum genus eximia sensit incrementa promotus. Iudaei enim & Graeci siue Pagani, & non credentes omnes magno suere correpti nominis Christi timore. Porro Christiani, qui iam dudum Christi Fidem susceperant, non leuem suae salutis promouendae accipere occasionem ex eadem re. Nam multi credentium, siue, vti Lucas habet, eorum qui iam dudum crediderant, veniebant Confitentes & annunciantes sua facta. Quem locum vt de lapsorum a Baptismi gratia confessione accipiamus, cogit D. Luca vox τῶν πεπιστευκότων, multorum, inquit, qui ante crediderunt. Itaque non fuit Confessio, qualem apud Evangelistas legimus Ioanni Baptista factam, quae ante Christi Baptismum non est necessaria: sed ea profusus ipsa, quam in hunc usque diem perpetua obseruat consuetudine Catholica Christi Ecclesia. Huc in modum & D. Basilij illud actorum caput accipiendum ex professo docet quaestionibus compendio explicatis, quae st. 288. Eodem inuitat personarum circumstantia

119.

Mat. 3. Mar. 1.

cumstantia à Dino Luca annotata. Nam istud non de nondum Baptizatis, sed de credentibus Baptizatis dixisse ostenditur ex Pœnitentia librorum illorum magicorum incendio contestata. Ad istam rem clarius illustrandam haud sanè parùm lucis attulerit, quod apud D. Leonem alicubi extat: Illa etiã, inquit epist. 78. contra Apostolorum regulam præsumptionem, quam nuper cognoui illicita vsurpatione committi, modis omnibus constituo submoueri, de Pœnitentia videlicet (quæ à fidelibus postulatur) ne de singulorum peccatorum genere libellis scripta professio publicè recitetur, cum reatus conscientiarum sufficiat solis Sacerdotibus indicari cõfessione secreta. Quæ D. Leonis verba cum illicitam præsumptionem contra Apostolicam fœcantur regulam, nuper à quibusdam vsurpatam, quod nimirum quilibet Pœnitentiũ peccata de libello publicè recitarentur, apertè demonstrant ex regula Apostolica quilibet peccata Sacerdoti iudici esse cõmemoranda atq; enumeranda: Sufficit namque, inquit, conscientiarum reatus solis Sacerdotibus confessione secreta indicari.

Absolutio- nem esse iudicium.

Si enim contra Apostolicam erat regulam cõfessioniarum reatus Sacerdoti expositos de libello publicare, ex Apostolica profecto erat regula, eos secretò Sacerdotibus enumeratos occultare atq; abscondere. Ex allatis igitur D. Leonis Magni testimonijs satis liquere existimamus. Apostolos ipsos potestate à Christo sibi concessã quãdam peccatorum genera ligasse, quædã soluisse: nõ modo publica, sed etiã occultiora, id est, conscientiarum reatus: quod cum sine peccatorum cognitione fieri nequeat, necessãriò istud peccatorum vel ligandorum vel soluendorum iudiciũ discretam atq; discretã expõcit enumerationẽ, hoc est, Sacramentalem, qualis etiam nõ apud Catholicos obtinet, Confessionem.

CAPIT. XXVII. Apologia Aug. resur- ex absolutio- nem non esse iudicium.

Inc ad modum euidenter potest perspicì, quàm sit grauis illa inter alias Philippi Melanchthonis hallucinatio, quibus Apologiam August. non minùs fœdè, quàm imperitè contaminauit: Absolutionem esse alieni beneficii executionem, non iudicium. Christus enim dedit mandatum, ait, remittendi peccata, id mandatum exequentur ministri. At qui & retinendi dedit mandatum Philippi, si igitur minister potest soluere, potest & ligare. Quo autem pacto eum ligabit, quem ignoret, utrum absolui mereatur, an ligari? Quia igitur absolutio alieni est beneficii executio, quo peccatorum alia absoluntur, alia ligantur, necessãriò esse iudicium euincitur. Quod itaque subtextit corollarium, Non habent ministri, inquit, mandatum de cognoscendis occultis, error est prioris erroris filius. Si enim solam Absoluendi acciperent potestatem, rectè istud consequeretur: sed cum discretè etiam retinendi atque ligandi addiderit Christus, quõnam modo suum ministerium legitime exequentur, nisi iudicare possint, an peccator sit ligandus, an soluendus? Hoc autem ministri scire nequeunt, nisi peccatorum genera discretã enumeratione illis sint exposita, atq; manifestata. Proinde Catholica Christi Ecclesia sicuti aduersum Nouatianos tuebatur peccatorum Absolutionem: ita eodem Christi verbo suam sibi defendit peccatorum alligationem. Duo enim ista cum illa Sacerdotibus potestas à Christo tradita sit complexa, non minori potest sacrilegio cum Lutheranis peccatorum ligationem ab se abdicare, quàm cum Nouatianis eorundem solutionem ab se repudiare. Christi ergo mandato restricta istud peccatorum iudicium obtinere cogitur, quod citra discretam peccatorum enumerationem nullum esse deprehenditur. Cæterum quod addit: Hoc, inquit, intelligi potest ex eo, quia infinita peccata remittunt, quæ nec nos ipsi meminimus, quibus remittuntur: minime hæc Catholica Christi Ecclesiæ doctrinam labefaciat, nedum subuertit, aut prosternit. Si enim infinita ministri remittunt, ea cognoscere non possunt, quorum nec ipsi quidem authores meminere. Verùm ea docet Ecclesia confitenda, quæ adhibita accurata diligentia nobis in mentem veniunt: Si non veniunt, iubet de largissima Dei Optimi gratia esse securos. Abundè namque satis esse docet, si hoc sit animo pœnitens, ut si quid aliud se offerret, candidè exponeret.

Sicut Nouatiani tolle- bant absolu- tionem, ita Lutherani peccatorum alligationem.

Quoniam peccata confitenda.

Itaque

Itaque & ille impenetrabilis quasi Aiæ clypeus in Apologia contra Confessionis necessitatè opposit. Quia impossibilis, hæc vtrò veritati cedere perspicitur ab omnibus, qui Ecclesiasticæ Confessionis leges probè cognititas habent. An impossibile id alteri narrare, quod in memoriam reuocat conscientia nimirum fida commissorum testis? An impossibile id apud alios exponere, quod suo pijs intolerabili pondere ad gehennæ vsque barathrum reluctante, imò torquente conscientia deprimat, detrudat, demergat? Nihil facilius, quàm eam pedis partem demonstrare, quam calcuus æquo arctior vrget immodicè.

Confessio non esse impossibile

Cum igitur homo Dei religione percussus, se ad eius legem velut speculum leuissimum contemplatur, quã nam parte respõdeat, quã non, in prom- ptu est illi agnoscere, an furti sit reus, an idololatriæ: an adulterij, an Sodomitæ. Quod si de quibusdam facti speciebus ambigit, num peccata sint regno Dei excludentia, Dei quæ offensam cõmmerentia, cur stultè ambigit? Securius est sese illius etiam dubitanter reum accusare, quàm cum periculo reticere. Quid igitur? An homini hunc in modum se ipsi discutienti atque exploranti, & ad Dei legem, ut diximus, quasi speculum consideranti, fuerit impossibile sua agnoscere delicta? An non perspicax ratio Fide illustrata Dei iudicis omnium conscij metu exultata, furtum à non furto discernat? An non vtrum adulterij, ebrietatis, periurij rea sit, necne, deprehendat? An non conscientia illa verissimè mille testes dicta, suggerat animo Pœnitentiæ aculeis vexato, quod sibi maximo cum cruciatu conscit misera?

Et confitenda, quorum animus me- nire post seiviam sui discussionem

Sed delicta, inquit, quis intelligit? Isto dicto suum illum Aiæ clypeum nunc perfoctum Confessio Augustana propugnaculo quasi in expugnabili muniebat, obfirmabatque imposito quasi prælidio: quod ubi veræ suæ sententiæ fuerit vindicatum ab isto, quorsum improbè est detortum, sensu, ad eò non propugnare agnosceretur, ut oppugnet magis. Cecinerat sanctus Propheta David legis diuinæ encomium, eiusque effecta plùs quàm graphice depinxerat, sibiq; illa custodiendi gratulatus: exultat spe illius retributionis, quã sibi plurimã pollicetur, ut verè eam aduersarij pijs operibus impiè conatur eripere: quod non retributionem æternæ vitæ, sed bonorum vitæ istius misere aliquam siue donationem siue remunerationem mercantur: cum vox Davidis prophete loco, & Psal. usque 70. illic *intra aduersus. hic aduersus* apertius significent, quàm ut quicquam istorum corruptelis plùs quàm Iudaicis, & peruersionibus plùs quàm illorum Tykum Sophrim, linguarum peritus moueatur. Sed de isto in bonorum operum merito fufus. Hæc igitur obseruata Dei legis in altera illa vitæ retributione sibi gratulatus Propheta, vidit non leuiter illi recipiendæ suæ obfistere delicta, nõ tam numero infinita quàm reatu incredibili graua, & senarius, atq; vulgo persuasum est castiganda, atrociusque puniendã. Quare deprecatur, ne per illa impediatur aliquando, ne tardiùs atque optabat, obseruata legis mercedè in illo retributionis seculo consequatur. Hanc enim Davidis sententiã ad delictorum grauitatem, nõ item infinitatem spectare argumento esse potest, quod peccata Dei legem violantia discretè quodam Catalogo à Moyse explicata, Davidem die noctuque illam meditantem haud temerè latere quierint. Quid, quod tã varijs peccatorum speciebus Deus Opt. sacrificia præscripsit, quibus peccata suo illo modo voluit expianda? Ad hæc ne quid deesset, voluit & pro ignorantia superesse sacrificium, quo typicè dederet, quod per ignoratam legis Dei transgressionem fuisset peccatum.

Delicta quis intelligit, nihil obfistat confessioni Sacramento

Psal. 118.

Psal. 118.

illi ergo delictorum in finitate imperitos terrere pergant, qui attoci in Christum Iesum blasphemia omnia ad vnum Christianorum opera bacchantur peccata, & cupiditatis veneno esse vitata. Sanè isti verissimè ex musca, quod dicitur, elephantum. Neque verò ista ratione gratiam Christi, quod iactant, prædicant, quæ perpetuò peccantibus perpetuò Dei Patris cõcilatur misericordia: sed mendacijs contaminant, sed euacuant, sed ad eò blasphemant. Quod enim sanguinis eius vi atq; iustificationis verè Evangelicæ efficacia siue in Baptizatis, siue Pœnitentia Sacramento audacia plùs quàm sacrilega

Infinita peccatorum in pijs istis que ab hostibus crucis Christi conficta expoliunt. Aduersarios Christi gratiam blasphemare, non predicare.

I 4 detrahunt,

detrahunt, nos per illa docentes non iustos fieri, sed haberi: non mundari: sed puros reputari: id quodam quasi compensationis prætexitu hinc student refarcire, vt intelligamus Christi sanguine nos immundos imaginariè ablutos, & pristinis semper peccatorum sordibus foedatos falso purgatos, in Christi gratiam à Patre ementiam semper consequi peccatorum perpetuorum veniam.

Christum vere se ipsum facere aut predicare, non ita ad uerfarios.

Quantò autem gloriosius & augustissima Christi verè Saluatoris maiestate dignius Catholici prædicamus gratiam, qui iuxta Scripturas eius sanguine, vel in Bâptismo, vel Pœnitentia aspersos docemus non tantum ab omnibus peccatorum maculis verè mundari, à reatibus verè absolui, omniq; pollutione verè expurgari: sed etiam per cœlestem Spiritum illum secundi Adami viuificantem illis communicatum ita ornari, vt vera viuacque Dei Max. templa effecti, & peccata à regno. excludentia profus euitare, & iustitiam veram suo quodam modo perfectâ posse præstare? Verum hac de re susus differendi quia alius erit locus magis idoneus, ex diuerticulo regressi, quod in stat, persequamur. Illud igitur Psalmi capitulum, Delicta quis intelligit, non ad erratorum, quod diximus, pertinet infinitatem, sed delictorum grauitatem. Alioqui enim falsò sibi ex Dei gratia polliceretur quod subijcit. Tunc immaculatus ero. *Πῦν ἀμωος*, irreprehensibilis atque inculpabilis ero. Hoc sanè re ipsa contingere non potest, qui perpetua ista à Lutheranis cõficta peccatorum infinitate grauatur, maculatur, contaminatur. Multò autem secus Dauidem de suis peccatis remittendis sensisse, subiecta precatiuncula est testatus: Ab occultis munda me; *καθάρσον με*; quod Septuaginta *καθάρσον με*. Quæ voces manifestò arguunt illorum peccatorum ipsum deprecari veniam, quorum sibi notissimorum reatu se diuina iustitia, violati mandati vindicti, teneri agnoscebat obnoxium. Hanc igitur delictorum grauitatem, quæ tam acerbis cruciatibus læda sunt, atq; pendenda, nulli mortaliq; fati. notam super Prophetâ, eoq; subiecta cõtriti cordis precatiuncula, illâ quàm potest supplicissimè deprecatur: Ab occultis, inquit, meis, munda me, & ab alienis parce seruo tuo.

Non pendet ex cõfessione remissio.

Ceterum quod in Apologia Augusta. huic de Confessione capiti coronidis loco attestat. Et si pendere remissio ex conditione, tota res esset incerta, nihil quicquam aduersus hanc Confessionem verè Euangelicam facit: non enim ex conditione Sacerdotis pendere docetur peccatorum remissio: sed Sacerdotis absolutione, quæ non potest iuxta Christi mandatum lapsis adhiberi, nisi cogniti, an ligandi sint, an potius absoluedi. Imò sit potestate hac prorsus diuina, vt vel non cognita remittantur, si vel memoria non suggerat, vel lingua spasmo constricta, enumerationem impediât. Non igitur tota res incerta est, sed multò certissima, quod quidem ad Dei remittentis pertinet promissionem, non item hominis suscepcionem: cum ea varijs de causis frustra nea esse possit (de quibus in præsentia non est dicendi locus) si aut animo accesserit fictitio, aut impœnitenti, aut alias non legitime affecto. Cum igitur illa Christi verba, Quorum remisseritis, &c. iudiciariam loquantur Apostolis traditam potestatem, qua peccator sit aut ligandus, aut soluendus, rectè absolutio iudicium appellata est, quod ea non possit subsistere, nisi peccator sui sit accusator, & Sacerdos Dei vice iudicet vel alligaturus vel absoluturus. Quo autem modo cum illis agatur delictis, quæ aut memoriam fugiunt, aut lingua impediante recenseri non possunt, an remittantur Sacramentaliter, nec ne, inter concordēs Catholice Christi Ecclesie filios discorditer disputatur: De quo huius instituti, quod hæretes cuperet expugnatas, ratio non patitur, vt hinc copiosius disseramus.

Absolutio verè est iudicium.

Capitulum LXV III. Confessione peccatorum discretam fuisse ab Apostolorum successores abiectionem.

Postolos itaque hac iudiciaria potestate in lapsos à Bâptismi gratia variè fuisse vsos, hos quidem ligando, illos verò absoluendo (quod sine Confessione fieri non potuit) iam est demonstratum. Quare superest, vt eorum successores eadem potestate non citra discretam peccatorum tam occultorum, quàm publicorum enumerationem fuisse vsos commonestrat.

Noritur

Notius est illud Demophili Therapeutæ facinus, quò quendam, qui vt ipse sua ad Diuum Dionysium Areopagitam data epistola testatur *πρὸς ἰερέων* *καὶ ἀποστόλων* ad malorum medicinam accedebat, Sacerdoti aduolutum *καταπέσθη τὸ πῦρ* repulit, atque proculcauit, quàm fustori oratione sit persequendum. Quò in vetustissimo exemplo varia sunt Apostolicæ Pœnitentiæ vestigia annotati multò dignissima. Accedit peccator ad malorum suorum, quibus agrotabat, *καταπέσθη* medicinam, sed non nisi aduolutus Sacerdoti, qui illum delictis obstrictum atque impitum iustificauit, quemadmodum est in ipsa Demophili epistola. Porro medicinæ nomine quid aliud, quàm salutarem illam animabus peccato faucibus curandis relictam à Christo intelligas absolutionem, iustis illis suis partibus Presbyteri collachrymantis, condolentis, atque consolantis ornata? Quæ veram medicinæ rationem non habet, nisi medicinæ in morem certis animi plagis, vt illa certis corporis vulneribus, adhibeatur. Iam quia medicinam, quod ignorat, non sanat, quod est apud Diuum Hieronymum in cap. 10. Ecclesiast. hac de re differentem, neque Ecclesiastica medicina ignotos animæ morbos aut vulnera potest sanare. Latitanti. Quemadmodum igitur omnium iudicio habetur infanus, qui sanandis omnium oculis vnum, idemque ad mouet collirium: ita eò magis demens censendus est, qui omnibus peccatorum vulneribus siue etuda, siue deputata: siue cauterio adustu lancia, siue lanceola incidenda, vno eodemque mederi studet emplastro, quò animum curatio accuratorem & exquisitorem quàm corpus, efflagitat medicationis rationem.

Apertissimam hanc Metaphoram Origenes ille Adamantius verbis dilucidis expressit: Est adhuc & septima peccatorum remissio, inquit Homil. 2. in Leuiticum, licet dura & laboriosa per Pœnitentiam, cum lauat peccator in lachrymis stratum suum, & frunt lachrymæ suæ panis die ac nocte, & cum non erubescit Sacerdoti Domini sui indicare peccatum suum, & querere medicinam. Et Homil. 8. in Leuitic. de confessione Sacerdoti faciendâ loquitur, addit: Est aliquid mirabile, inquit, in hoc; quod secretum iubet pronunciarî peccatum. Etenim cuius generis peccata pronuncianda sunt, & in publicum proferenda cuncta quæ gerimus. Si quid in occulto, si in sermone, vel etiam intra cogitationum secreta commissimus, cuncta necesse est publicari, cuncta profiteri, aut à nobis, aut ab illo, qui accusator peccati est & incertor. Et libr. 3. *περὶ ἀρχόντων*: Si quis, inquit, non prius animæ suæ vitia & peccatorum suorum mala cognouerit, ac proprij oris confessione prodiderit, purgari is atque absolui non poterit. Id ipsum apertius in D. Lucam. Rursus Homil. 2. in Psalm. 37, Quoniam iniquitatem meam pronuntio: Pronuntiationem iniquitatis, id est, confessionem peccati, inquit, frequentius diximus. Vide ergo quid edocet nos Scriptura diuina, quia oportet peccatum non celare intrinsecus. Fortassis enim sicut iij, qui habent intus inclusam escam indigestam, aut humorem, vel phlegmatis, stomacho grauitè & moleste imminencia, si vomuerint, releuantur: ita etiam hi, qui peccauerunt, si quidem occultant, & retinent intra se peccatum, intrinsecus vrgentur, & propemodum suffocantur à phlegmate, vel humore peccati. Si autem ipse sui accusator fiat, dum accusat semetipsum, & confitetur, simul euomit & delictum, atq; omnem morbi digerit causam. An ijs verbis quidquâ dicatur clarius, quod discretam occultorum adeo delictorum enumerationem apud veteres testetur vsitatam?

Africanæ porro Ecclesie Confessionem apertioribus exprimunt sententijs Tertullianus & Cyprianus, quàm vt quisquâ mentis non emorari possit ambigere. Ille vbi pœnitentes dies noctesque dixisset ad Dominum Deum migrauit, Presbyteris aduolui, & àris Dei adgeniculari, subiecit: Plerisque tamè hoc opus, inquit lib. de Pœnit. vt publicationem sui aut suffugere, aut de die in diem differre præsumant, pudoris magis memores quàm salutis: velut illi qui in partibus

Pœnitentiæ in Apostolorum

Pœnitentiæ à Sacerdote querit peccatorum medicinam.

Ignori morbos in medicina non admittunt.

Latentia autem mi vicia nisi morbis accusati de a iusticia nari nequeunt.

Non potest absolui, qui anima vitia oris Confessione non producit.

Accurate singulorum Confessione aie Cyprianus

partibus verecundioribus corporis cōtracta vexatione conscientiam medentium vitant, & ita cum erubescencia sua pereunt. Hic verò aureo illo de lapsis Sermo. 5. Denique quando, inquit, & fide maiore, & timore meliore sunt, qui, quàmuis nullo sacrificij aut libelli facinore constricti: quoniam tamen de hoc, vel cogitauerunt, hoc ipsum apud sacerdotes Dei dolenter & simpliciter confitentur, exomologesin conscientia faciunt, animi sui pondus exponunt, salutarem medelam paruis licet & modicis vulneribus exquirunt.

Poterant hæc clarissima veterum testimonia merito sufficere ad moderati ingenij hominibus persuadendum, eandem fuisse apud præsecos confessionis Sacramentalis rationem, quæ apud Catholicam Christi Ecclesiam etiamnum obtinet, quod quidem ad desertam peccatorum publicorum, quam occultorum attinet enumerationem, nisi Augustanæ Confessionis Apologia tam aperta ta quàm impudenti vanitate istud inficiaretur: Apud Scriptores Ecclesiasticos, inquit, sit mentio Confessionis, sed hi non loquuntur de hac enumeratione occultorum delictorum, sed de ritu publicæ Pœnitentiæ. Et iterum. Hæc tota res nihil simile habuit huic enumerationi, de qua nos disputamus. An non Cyprianus Philippe, de hac occultorum enumeratione in Ecclesijs vtitata loquatur: Qui vel de hoc, inquit, cogitarunt, hoc ipsum apud Sacerdotes Dei fideliter exponunt? Rursus quod Origenes, si quis se propriis confessione non prodiderit, purgari, absoluique non posse? Sed ut diximus, etsi hæc sanis ingenijs, & quæ partium studio perennati non tenentur, abundè sufficiant ad Confessionis, quæ per enumerationem fit, antiquitatem agnoscendam: plura sunt tamen ex veterum Scriptorum monumentis præsertim testimonia, quibus hæc res ita fiat perspicua, ut nullus superstiti dubitandi scrupulus, nisi ocultos ad veritatis Solem claudentibus. An igitur Scriptores Ecclesiastici de hac peccatorum occultorum enumeratione loquantur, nec ne, penes te Lector Christiane arbitrium esto. Diuus Cyprianus simulatque eos, qui publice aut

Apologia Confessionis Augustanæ conuincitur vanitati.

quod veteres Scriptores loquantur de enumeratione occultorum peccatorum.

Confessionem occultorum delictorum enumerationem ne olim fieri solitam.

Hieronymus.

Origenes.

Basilium.

Ex D. Paciano in Pyrenæi iugis, ait Hiero. Barcinonæ Episcopo, qui hanc rem graphicè admodum depingat. Hic igitur non modò castitate & eloquētia, sed & vita & ser. clarus, cōtra Nouatianos, teste Hieron. disputas, sua in Parænesi ad

facrificio idolis immolato, aut libello persecutoribus tradito sese contaminant, ad Pœnitentiam agenda fuisse sermone illo de Lapsis exhortatus, subiicit alios perstringens: Quoniam tamē de hoc, inquit, vel cogitarunt, hoc ipsum apud Sacerdotes Dei dolenter & simpliciter confitentur. Si quem serpens Diabolus occultè morderit, inquit Diuus Hieronymus in Ecclesiast. cap. 10. & nullo eum conscio veneno infecerit, si tacuerit, qui percussus est, & non egerit pœnitentiam, nec vulnus suum fratri & magistro voluerit confiteri, magister qui linguam habet ad curandum, facile ei prodesse non poterit. Si enim erubescat agrotus vulnus medico confiteri, quod ignorat, medicina non curat. Iam quid verbosus repetam illa Origenica testimonia superius allata? Est aliquid mirabile, inquit Homil. 8. in Leuit. quod secretum iubet pronuciari peccatum. In publicum proferenda sunt cuncta, quæ gerimus. Si quid in occulto, si in sermone, vel etiam cogitationum secreta cōmisimus, cuncta necesse est publicari, cuncta profiteri, & quæ sequuntur. Rursus in Psal. mo 32. commentatus occultorum confessionem aptissimè vomitui comparauit humorum, qui in stomacho latent absconditi.

Ad hæc D. Basil. quæst. diffusè explicatis quæst. 26. δὲ τῷ ὑποδείγματι τῶν ἐρασόν. ἢ γε μίλλαι ἀξίολογον παρεκοσμήθησαν, καὶ ἐν ἐξῆς τὰ προσάγματα τῶ καὶ ἡμῶν Ἰησοῦ χροῦ. ἢ γε μίλλαι, μὴ δὲ τῷ χυλῆς κίνημα ἀποκρυφον φυλάσσειν παρ' ἑαυτοῦ, μὴ δὲ να ζῆλον ἀβυσσῶν προκοσμήσει, ἀλλ' ἀπογυμνοῦν τὰ κρυπτά. ἢ χροῦ τῶν πεπεσυσμένων. Oportet etiā subditorum singulos, inquit, modò alicuius momentī in pietate progressus facere student, & illud vitæ genus, quod iuxta Domini nostri Iesu Christi mandata instituitur, sequi: nullum quidem animi motum sibi retinere absconditum: nullum verò verbum temerè citraque examinationem projicere: sed cordis occultata ijs, qui audiendis Confessionebus sunt præfæcti, denudare. Vnū adtexemus ex D. Paciano in Pyrenæi iugis, ait Hiero. Barcinonæ Episcopo, qui hanc rem graphicè admodum depingat. Hic igitur non modò castitate & eloquētia, sed & vita & ser. clarus, cōtra Nouatianos, teste Hieron. disputas, sua in Parænesi ad

Pecc.

Pœnitentiam ita suos exhortatur in Christo filiolos: Vos ergo primùm appello fratres, inquit, qui criminibus admisis pœnitentiam recufatis. Vos (inquam) post impudentiam timidos, post peccata verecundos: qui peccare non erubescitis, & erubescitis confiteri. Et infra: Ecce iterum Apostolus ad Sacerdotes: Manus citò nulli imposueris, nec communices peccatis alienis. Quid facies tu, qui decipis Sacerdotem? Qui aut ignorantem fallis, aut non ad plenum scientem probandi difficultate confundis? Rogo vos fratres etiam periculo meo per illum Dominum, quem occulta non fallunt, desinite vulneratam tegere conscientiam. Prudentes ægri medicos non verentur, ne in occultis quosdam corporis partibus etiam secuturos, etiam perusturos. Meminimus quosdam remota etiam, & verecunda membrorum non erubescens, ferro & cauterio, & grauissima illa pulueris mordacitate durasse. Et quantum est illud, quod homines præstiterunt? Peccator timebit? Peccator erubescet perpetuam vitam præsentem pudore mercari? & offerenti manus Domino vulnera male tecta subducat? Et infra: Quod si fratrum oculos erubescitis, consortes casuum vestrorum timere nolite, & quæ sequuntur. Eat nunc Philippus Melanchthon cum sua Apologia Augustana, & veteres Scriptores loqui neget de hac enumeratione occultorum delictorum.

Ed cum eam Caluinus apud veteres perspicuè agnosceret, non potuit simili improbitate, aut imperitia, imò veriùs fallendi imperitos astutia inficiari. Aliam igitur commentatur stropham, qua confessionem Catholicis surripiat. Confitendi quidem morem, inquit in Antidoto articulorum Parisiensium, non nego vetustissimum esse, sed dico fuisse liberum. Quod pari breuitate clarissimis aliquot vetustissimorum Scriptorum, qui de illo confitendi more (vti verissimè ait) vetustissimo testari queant, locis est manifestissimè vanitatis conuincendum.

Diuus Basilium ille Magnus in suis Asceticis piorum hominum vitam ad vnguem studens perficere, illi quæstionculæ: Num omnibus peccata sint confitenda, respondens, ἀναγκαῖον τοῖς πεπεσυσμένοις τὴν ἀκονομίαν τῆς μυστηρίου τοῦ θεοῦ δημολογεῖν τὰ ἀμαρτήματα, οὕτως ὡς δι πάσης μετανοήσας περὶ τῆς ἀγίων εὐρισκόσας παραισχυόσας. Necessarium est, inquit quæst. compendio explic. 288. peccatorum exomologesin atque confessionem apud illum facere, cui mysteriorum Dei economia atque præfectura est credita. Ad hunc enim modum & olim Pœnitentes leguntur fecisse apud Sanctos.

Rursum quæst. diffusè explicatis quæst. 26. paulò antè commemorata, δὲ τῷ ὑποδείγματι τῶν ἐρασόν. ἢ γε μίλλαι ἀξίολογον παρεκοσμήθησαν, καὶ ἐν ἐξῆς τὰ προσάγματα τῶ καὶ ἡμῶν Ἰησοῦ χροῦ. ἢ γε μίλλαι, μὴ δὲ τῷ χυλῆς κίνημα ἀποκρυφον φυλάσσειν παρ' ἑαυτοῦ, μὴ δὲ να ζῆλον ἀβυσσῶν προκοσμήσει, ἀλλ' ἀπογυμνοῦν τὰ κρυπτά. ἢ χροῦ τῶν πεπεσυσμένων. Oportet etiā subditorum singulos, inquit, modò alicuius momentī in pietate progressus facere student, & illud vitæ genus, quod iuxta Domini nostri Iesu Christi mandata instituitur, sequi: nullum quidem animi motum sibi retinere absconditum: nullum verò verbum temerè citraque examinationem projicere: sed cordis occultata ijs, qui audiendis Confessionebus sunt præfæcti, denudare. Vnū adtexemus ex D. Paciano in Pyrenæi iugis, ait Hiero. Barcinonæ Episcopo, qui hanc rem graphicè admodum depingat. Hic igitur non modò castitate & eloquētia, sed & vita & ser. clarus, cōtra Nouatianos, teste Hieron. disputas, sua in Parænesi ad

Eandem confessionis necessitatem & D. Hieronymus in cap. 10. Ecclesiastæ illustri homocosi demonstrauit. Postea quàm docuisset eum, qui occulto peccati veneno à serpente Diabolo percutitur, sanari non posse, nisi fratri suo & magistro vulnus suum confiteretur: Si erubescat, inquit, agrotus vulnus suum medico confiteri, quod ignorat, medicina non curat. Quibus verbis tantam docet esse confitendi, siue veneni hausti indicandi magistro necessitatem, quanta est vulneris in corpore accepti: quod sicuti curari non potest, donec occultum latet: ita nec animi vulnus serpentis morsu inflictum.

D. Leo etiam sui seculi morem describens, eum quædam Nouatorum stultitia reprehenderet: Sufficit enim illa confessio, inquit epistola 75. ad vniuersos Episcopos Campaniæ, quæ primùm Deo offertur, tunc etiā Sacerdoti, qui pro delictis Pœnitentium precator accedit: tunc enim demùm plures ad Pœnitentiam

de confessionis necessitate.

de confessionis necessitate.

Basilium.

Origenes.

Hieronymus.

D. Leo.

tentiam poterunt prouocari, si populi auribus non publicetur conscientia peccantentis. Quod postremum clarissime pronuntiat eum de occultis loqui: sicut & quod paulo ante precedit, ne multi a poenitentiae remedijs arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis sua facta referare, quibus possunt legum constitutione percelli.

Hac grauius in iuxta ac sanctissimorum Scriptorum testimonia de Confessione necessitate qui recipit, que nemo Christiani nominis non potest non summa cum veneratione recipere, an non cernat perspicue, quam sit illud Caluini impudens, Esse quidem confessionis ritum vetustissimum, sed liberum, non necessarium?

Caluini poenitentiam impudens.

Ceterum quod adiecit Caluinus idem, demisor, quo nam ore hominibus in veterum lectione versatis fuit ausus obtrudere legendum: Quinetiam constat ante Innocentium tertium, inquit, nullam confitendi necessitatem impositam fuisse Christiano populo. Extat autem decretum eius factum in Concilio Lateranensi. Ergo per annos circiter mille & ducentos incognita fuit Christianae Ecclesiae haec Theologia, quod ad Poenitentiam necessarium requiratur vocalis confessio. Atqui demonstratum est, ipsa Christi verba, quibus ligandi soluendique Apostolis tradidit potestatem, non posse suam habere ratam efficaciam, nisi peccatorum confessio fuerit praemissa, quae iudicem Euangelicum de causa pronuntianda informet, vtrum reus sit a peccatis suis absolendus, an ligandus potius. Huic suffragantur ille doctissimorum Patrum Catholicorum sententiae, quae confessionis praedicant necessitatem, nuper admodum ex Basilio, Origene, Hieronymo, & Leone Magno commemoratae. Quare haec Theologia de confessionis ad Poenitentiam necessitate non fuit Catholicae Christi Ecclesiae vsque ad Innocentium per annos 1200. incognita, vti ais Caluine: sed notissima, & a nobilissimis illis scriptoribus per vniuersum Christianum orbem, Origene in Oriente, Cypriano & Augustino in Meridie, Basilio in Septentrione, Hieronymo & Leone in Occidente praedicata. Quod autem ab Innocentio tertio decretum fuit, confitendum esse in Paschate, non magis Confessionis arguit nouitatem, quam Eucharistiae: quam eodem decreto in Paschate statuit suscipiendam. Verum haec de re copiosius disserendum erit, si Deus Optimus nobis vitam suae Ecclesiae ministram largiatur longiorum, in falsis Ecclesiasticarum rerum originibus a Lutheranis alijsq; Euangelicis in orbem temere effusis. Non potuit igitur non fuisse semper notissima haec de confessionis necessitate Theologia, quae praeclearos illos Catholicae Christi Ecclesiae pastores & Doctores habuit sui & propagatores & assertores. Imo si quis accuratius secum reputarit, ipsos adeo Apostolos sui Predicatores: quod paulo antea ex magno Leone & D. Basilio demonstrabatur. Ad Eucharistiam itaque admittebatur nemo, nisi illo coelesti viatico dignus: Dignus autem erat, qui aut a Baptismo accedebat mundatus, aut qui perceptam illiciani puritatem conseruaret incontaminatam. Quam qui polluisset, ad poenitentiam adigebatur, quae Confessione clarissime ostendit semper fuisse adhibita ex varia Poenitentiae agenda forma, vti superius est manifestius declaratum.

Totum mundo fuisse notam confessionis necessitatem ante Innocentij 3. decretum.

Si quem porro pij illi Christianarum ouicularum pastores gregis sui salutis accuratius solliciti cognoscerent suae salutis negligentiore, cum sane ad confessionem verbis salutariter asperis extimulabant. Hunc in modum celeberrimus ille per Aegyptum Diofcorus, qui cum Serapione illo mille fratrum Abbate Valentis temporibus floruit sanctissimorum centum Monachorum Praepositus, cum esset Presbyter, & sacrorum obsequiorum minister, ait Nicephorus lib. 11. cap. 34. multam & exactam curam in diuinarum rerum dispensationem impendit, disquisitione maxima eos, qui ad mysteria percipienda adirent, explorans. Vt namque mens antea repurgaretur, & conscientiam, ne quid peccatorum malorum haberet, scrutabatur. An non idem exemplum & reliqui sint per deserta imitati dubitet, qui non videat per frequentissimas Christiani populi ciuitates fuisse factitatum.

Confessio Eucharistiae percipiende praemissa.

Verum

Verum quia Caluinus ad falsam de Confessione necessitate originem statuendam Diui Chryostomi aliquot sententiolis, & Nectarij facto abutitur, superest ad huius rei explicationem euoluendam, vt de Nectarij facto differamus. Initio igitur demonstrabimus, Nectarium Confessionis ritum, de quo in praesens agitur, non sustulisse. Deinde quid nam circa confessionem immutatum idem, quod Leo Romae vti quidam suspicantur. Tum denique, quid sibi illae Chryostomi sententiae velint, quibus aduersarij conantur demonstrare a Nectario sublatam fuisse confessionem.

Nectarius quid circa Confessionem egerit.

Nobilis ille rerum Ecclesiasticarum Scriptor Socrates lib. 5. cap. 19. adnotat, Catholicos Episcopos eo tempore, quo Nouatiani ab Ecclesia discesserant, Canoni Ecclesiastico certum quendam Presbyterum Poenitentiae adiecit. Quibus ex verbis obseruasse fuerit operapretium, quid nam vsque ad Nouatiana tempora vbiq; terrarum fuerit apud Catholicos obseruatum, quid rursus propter Nouatianos immutatum. Canoni Ecclesiastico adiectum dicit certum Presbyterum, cui qui post Baptismum lapsi fuissent, confiterentur. Fuit ergo publici & antiqui moris, iuxta illum Canonem atque Ecclesiarum regulam peccata post Baptismum admissa confiteri, certe vt non nisi Sacerdoti, ita pro peccantium arbitrio vel huic vel illi, cuiusque tandem ea res ab Episcopis fuisset demandata: quod Solis luce manifestius ex Dionysij Alexandrini epistola fiat apud Eusebium capit. 44. Verum quia Nouatiani, vti supra docuimus, negabant alteram superesse apud Ecclesiam Praepositos peccatorum remissionem, praeter illam quae in Baptismo contingit semel, visum est Catholicis Episcopis illi veteri Ecclesiarum de confitendis post Baptismum admissis delictis Canoni quandam adijcere appendicem, quae iam in posterum non cuiuslibet Sacerdoti permitteret peccata confiteri liberum, sed certo Poenitentiae Presbytero vni huic rei destinato: quod siue ad refrenandum populi Christiani animum, ne Nouatianis Poenitentiam delentibus consentirent: siue ad tardiores, vti solet haeresicon grassantium temporibus, ad poenitentiam exactendos fuerit factum, vti indicat Sozomenus, ad rem praesentem haud ita magnum interest. Sane a vero abhorre non videtur, si hunc poenitentiae Presbyterum Canoni Ecclesiastico dicamus additum, quod Christianis in Idololatriam Deciana persecutione temporibus Cypriani & Fabiani lapsis consulere tur melius. Siquidem praeficiebatur vir grauis & secreti tenax, & qui morborum quantitati idonea quiret adaptare salutaris poenitentiae remedia. Quod ergo antea liberum fuerat cuiuslibet ab Episcopis designato Presbytero confiteri, illa aetate anno Domini 250. in arctum fuit contractum, vt non nisi illi Poenitentes confiterentur in posterum, qui ab Episcopo foret designatus poenitentium Presbyter, siue, vt hodie loquimur, Poenitentiarus. Quia vero Nectarij tempore Constantinopoli huius poenitentium Presbyteri occasione ingens fuisset concitata ciuium acerba Paganorum maledicentia in Clericos laicorum commotio, vbi matrona quaedam grauissima suum cum Diacono publicasset concubitus, visum illi fuit ex consilio Eudamoni, qui Alexandrinus erat Presbyter, illum Poenitentiae olim praefectum Sacerdotem aboleri, perinde quasi illius occasione (quod foedum illud incestus flagitium in vulgus innotuisset) tam odiose conuictijs proscinderetur omne Clericorum genus.

Confessarij olim liberi, sed propter Nouatianos certis de partibus.

Poenitentiarus cur olim creatus: a Nectario cur submotus Constantinopoli.

Poenitentiarus olim cur institutus.

Hoc igitur fuit Nectarij factum, hoc inquam, quod Presbyterum poenitentiae submouerit, quem admodum differissime Socrates scribit, testatur Sozomenus, suffragatur Nicephorus & ipse Constantinopolitanus Monachus: non vti nostro seculo ex Sozomeno sacrilega impietate vitato peruertit Musculus, quod Confessionem priuatam sustulerit. Nectarius igitur circa confessionis Sacramentalis substantiam nihil quicquam immutauit: sed illum certum duntaxat poenitentiae Presbyterum sustulit, quemlibet suae relinquens conscientiae confiteri, cui nam ex Sacerdotibus vellet. Appendicem ergo Canonis Ecclesiastico pridem ante annos circiter 140. persecutione Decij adiecit.

Socrates 5. cap. 19. Sozome. 7. cap. 16. Nicepho. 10. cap. 28. Musculi frans in perueniendo Sa-zome.

K Etam

D. Ruard. Etiam submouit, pristinum illum confitendi Canonem saluum reliquit, atq; confessionis libertatem populo reddidit, vti testatur Sozomenus. Istud fufius differendum foret, nisi ex doctissimis clariss. Theolog. Reuerend. D. Ruardi Enchusiani Decani atque Cancellarij Louanien. præceptoris mei immortalis gloria dignissimi commentarijs petendum malle, vbi totam hanc contro- uersiam ex celeberrimi Theologi D. Ioan: Hassellani mei item Præceptoris nulli hac ætate secundi oratione luculentiss. Tridenti in Concil. habita copio- sius inuenias pertractatam.

Confessione priuata man- sisse in Eccl- sia Constant. post Nesto- rium.

Confessio a Chrysofomi confirmata, et necessarij sui demon- strata ad sa- lutem.

Potestas Christi in peccata est Sacerdotibus data.

Non ergo Nestarius fecit Constantinopoli, quod Leo per Campaniã, & alibi. Leo enim nusquam hunc Pœnitentiæ Presbyterum amouit, quod fecit Nestarius: sed nouam illam peccata quælibet publicandi formulam sustu- lit, quemadmodum ex verbis epistolæ 78. liquet clariss.

Sed ne quid superfit Christiane lector de Nestarij facto scrupuli, paucis nunc ex D. Ioanne Chrysofomo accipe, qualis nam fuerit in Ecclesia Con- stantinopolitana, in qua illi primus successit, teste D. Theodoro, & alijs, de Sacramentalis confessionis necessitate doctrina. Quia in magnam hanc per- uenimus hebdomadam Dei gratia, inquit Homilia trigesima in Genesin, nunc, maximè & ieiunij cursus intendendus, & magis continuandæ sunt preces, faci- endaque diligens & pura peccatorum Confessio, & in bonis operibus seduli- tas, elemosyna larga, & cætera. Rursum apertius in eadem Genes. Homil. 20. vbi exemplo Lamech adulterorum & fornicatorum animos peccati con- scientia quasi carnificina vexari & lancinari assidue depinxisset, remedium ostensurus, ad confessionem ceu medicum deducit: iam qui hæc fecit, inquit, si uoluerit, vt decet, vti conscientia adiumento & ad confessionem faci- norum festinare, & medico ostendere vlcus, qui curet, & non exprobet, atq; ab illo remedia accipere, & soli ei loqui, nullo alio conficio, & omnia dicere cum diligentia, facile sua peccata emundabit. Confessio enim peccatorum aboli- tio etiam est delictorum. Scit hostis noster, inquit Homil. 29. quod per tem- pus Quadragesimæ possumus de his, quæ ad nostram salutem attinent, loqui, & peccata confiteri, & vulnera medico ostendere, & sanitatem consequi. Iam si quem insanum illud calumniandi vexat cacœthes, nihil hic de Sacerdoti- bus, nihil de auriculari doceri confessione, illum verè aureum ex Sacerdotij libro 3. cap. 5. superioribus addat, vbi potestatem Sacerdotibus concessam Archangelis docuisset negatam, maioremque esse quàm huius seculi Principum: Habent terreni Principes, inquit, vinculi potestatem, sed corporum so- lum: sed hoc dicitur deus dicitur dicitur dicitur dicitur, & quæ sequuntur, id est, Hoc verò Sacerdotum vinculum ipsam attingit animam, coelosq; transit, & quæcumque Sacerdotes operantur infernè, ea Deus supernè rata habet, ser- uorumque sententiam Dominus confirmat. Ecquid enim aliud quàm me- rere coelestem eis donauit potestatem? Quorum enim, inquit, remi- seritis peccata, remittuntur: & quorum tenueritis, retenta sunt. Quæ autem maior existat potestas? Omne iudicium pater dedit filio, video autem eis hanc vniuersam ab ipso filio in manus traditam.

Adhæc si quis illustrius ex Chrysof. desideret testimonium, quo semel ad veritatem persuadeatur, cum Sacerdotibus credidisse confitenda peccata, illum satis superque fuerit indicasse locum Solis luce clariss. effulgentem, qui lib. 2. cap. 2. & 7. ab eodem de Sacerdotis officio disputante tractatur. Vbi Pa- storis inducta homæosi demonstrat, Episcopi partes multò esse difficiliore, quod eius ouicula homines morbis sæpè laborant occultis: tum si innotue- rint, cogi ad remedia non posse, ideoque *πολλὴν ἔρπεια ἔμνησθη, ἵνα ἡγοράσεν ἐκόντες αὐτοῦ ὄντες ἐν τοῖς πόρεσσι. Ἐπεὶ ἂν θρησκείας διὰ χαμνοντίεσσι, magna esse opus arte, vt isti pec- catorum morbis ægroti vltro sibi persuadeant, vt sese sacerdotum curationi- bus subdant sanandos, atque peccatorum vinculis soluendos. Quod quæ quò- nam modo faciendum, pergit capite sequente discere.*

Ex hisce Chrysofomi locis liquido confidimus demonstratum, fuisse illam

illam Confessionis priuatæ cōsuetudinem à Nestario relictam, vti in alijs per Orientem Ecclesijs: verum sublatam tantum illam publicam, qua sese ipsi pœ- nitentes ore Episcopiant Pœnitentiarij apud Ecclesiam accusabant. Hanc vt videbat à præcessore Nestario submotam, ita non audebat in populi consuetu- dinem reuocare: sed eam quasi minus necessariam nusquam à suis Constanti- nopolitanis requirit: ita tamen, vt satis indicet, vni Sacerdoti Dei vice confi- tendum, non omnibus in commune fratribus: Non dico, inquit, vt te in publi- cum prodas, nec vt apud alios te accuses. Rursum, nunc neque necessarium est præsentibus testibus confiteri.

Luculentissima hæc Diui Chrysofomi testimonia liquiddò studiofis ve- ritatis contestantur, priuatam illam Confessionem sua ætate nequaquam fu- isse sublatam, quæ solo cum Sacerdote transigebatur: sed illam, quæ coram te- stibus agebatur, quæ post publicè coram Ecclesia profitebatur, quod prius pri- uatim coram Dei vicario. Id ipsum clarissimè scribunt historici dudum cō- memorati, Socrates, Nicephorus, atque Sozomenus: cuius suffragium quia Caluinus pro se stare affirmat, quod Confitendi ritum dicit abrogasse Nesta- rium, & ad suam vsque memoriam obsoleuisse, quàm fieri potest breuiter, est perstringendum.

Interea primus Nestarius (inquit libro septimo cap. decimo sexto) eum Presbyterum, qui pœnitentibus deputatus erat, ex Ecclesia sustulit. Et infra: In Constantinopolitana verò Presbyter pœnitentibus deputatus, hoc munere sanctus est, donec mulier quædam nobilis, & cæt. Et statim: Munus illud pres- byteri pœnitentiarij sustulit. Hic Lector Christiane perspicuum vides, nihil de toto Confitendi ritu, sed de illo tantum Pœnitentiarij publici munere So- zomenum loqui. Ille ergo solum Confessionis modus est à Nestario sublatas, quo pœnitentes publicè illi Pœnitentiario confitebantur, cuius iussu publicè apud populum ea profitebantur, quæ ille censuisset rememoranda. Quis igitur non demiretur, Caluini insolentem dicam, an impudentem gloriatio- nem, qua sibi ipse victoriam quasi gratularus ouando Catholicis insultat: Hic hic aures asini isti arrigant: quid quæso est Caluine, quod triumpho ante victoriam exultabundus gloriaris? Vbi Sozomenus confitendi ritum in vni- uersum scribit sublatum? Presbyterum equidem audio submotum, qui pœ- nitentiæ dudum fuerat præfectus. Munus presbyteri pœnitentiarij video ab- rogatum: sed nusquam Confitendi ritum antiquatum. Istud sanè an asini sit non discernere inter illud Pœnitentiarij munus, & Confitendi ritum, necne: sic obrudere vniuersis per Christianum orbem Patribus supra com- memoratis num asini sit plus quàm Arcadici, indicet æquus rerum arbiter.

Ritus ergo Confitendi priuatim Sacerdoti, sicuti & ante Nestarij tem- pora vbique fuit per Christianum orbem obseruatus: ita & post eius tempo- ra, imò sub ipso adeò Nestario: qui iuxta illius Eudæmonis presbyteri consili- um pœnitentes non sine confessione atque absolutione ad mysteria partici- panda admittebat: (quod ne ipsi Nouatiani quidem sustinebant) sed quem- que suæ permisit conscientia, vt videlicet iuxta pristinam Ecclesiastici Cano- nis libertatem, quis, cui vellet ex Sacerdotibus, confiteretur, non ad illum pœ- nitentiarium, cuius arbitrio peccata erant publicè profitenda, amplius adige- rentur.

Quod autem hic priuatim Confitendi ritus semper fuerit iudicatus ad Sacramentum pertinere necessarius, abundè doceant Audiani hæretici, qui omnium primi, quod equidem scio, illum sunt abolere conati. Narrat Diuus Theodoretus libro tertio hæreticarum fabularum, Audianos, qui ab Audio quodam Syro homine mirè zeloso, sed schismatico magis quàm hæretico, ait tollere. Epiphanius, nomen sibi trahunt, sed dogmata variantes iactare se peccata re- mittere: verum quàm id ridiculè faciunt, breuiter describit: Sacros libros ab adulterinis dispartit. Discretos enim reputat apocryphos & mysticos. Hosce igitur vtrunque per versus vbi collocarint, suos iubent singulos inter-

ambulare, peccata confitentes: deinde confessis remissionem largiuntur, nullum Pœnitentiæ tempus iuxta Ecclesiasticos ritus præscribentes, sed sua potestate veniam dant. Illi autem, qui inter libros illos inambulantes, cum sciant, quod geritur, ludum esse puerilem, vera quidem peccata occultant, leuia quædam atque ridicula loquuntur, quæ vel proloqui aliquem pigeat, qui non eadem, qua illi, laboraret infania. An istos hæreticos Diuus Theodoretus omnibus ridiculos duxisset propinandos de sua Confessione ludicra, nisi vir doctissimus & idem sanctissimus habuisset persuasum, illos sacrosanctum priuatum Confitendi ritum per Christianas Ecclesias semper obseruatum immutasse, violasse, adeoque abrogasse? Eant nunc isti Catholicæ doctrinæ de Confessionis necessitate aduersarij, & anhelis pulmonibus ac turgidis faucibus Catholicos tanquam victos rideant, insultent, atque illudant.

Cap. LXX.

Hic clarissimis vetustissimorum Scriptorum testimonijs apud omnes, quibus iudicium constat sanum, Solis luce manifestius confidimus declaratum, Confessionem, quæ Sacramenti Pœnitentiæ pars est, ex Christi mandato & Apostolorum obseruatione fuisse semper per disertam peccatorum non tantum publicorum, sed etiam occultorum enumerationem, non liberè, sed necessariò factam ad veram remissionem consequendam, quemadmodum & hodie Catholica Christi Ecclesia paternarum traditionum cultos perquam fida iuxta ac diligens obtinet. Quare duabus Pœnitentiæ partibus explicatis, ad Satisfactionem est transeundum, vt eam quoque rectè à Catholicis ad peccatorum deletionem adhibendam, doceri demonstremus. Videatur fortasse cuiquam antè de Absolutione agendum fore, quemadmodum & nunc temporis vsus habet Ecclesiasticus: Verùm ipsum rerum ductum atque ordinem naturalem, tum propter sui perspicuitatem, tum lucem quam rebus alioqui obscurioribus affundit, liberè insequimur. Adde quòd & apud veteres Absolutio, nisi Satisfactione purgatis ferè non impartiebatur. Ipsa porrò Absolutio præsentem de pœnitentia tractatum coronidis loco aptius claudet.

Transitus ad tertiam Pœnitentiæ partem scilicet Satisfactionem.

Quò doctrina igitur de pœnitentium satisfactione dilucidius exponatur, & plenius perspicatur, in itid dicendum, quid nam sit, vnde nascatur: quòd scilicet remisso peccato poena restet plerumque luenda, quòdque eam hic soluere possumus. Deinde quis nam apud veteres Satisfactionis modus, & quænam illius effecta.

Satisfactio quid.

Satisfactio, de qua in præsentiarum agitur, per solutio est reatus atque poenæ, quæ peccatis remissis plerumque semper restat luenda atque expianda. Quæ descriptio vt cognoscatur esse verissima, Scripturarum capitulis ostendendum est, remisso per Dei clementiam peccato, id est, culpa atque offensionis reatu, iustam Dei iram de illo poenas plerumque sumere atque transgressionem vindicare. Istud licet vnum illud transgressionis tam nostri parentis Adæ, quam omnium nostrum exemplum satis doceat, quòd tam euidenter iustos, Deique filios, condonato haud dubium in Baptismate peccato quotidiana cum Spiritus afflictatione, tum corporis vexatione, adeoque morte excruciat, iustasque pristinæ illius rebellionis poenas exposcit: tamen paucis aliquot, sed ijs illustribus, sacrarum literarum testimonijs est docendum manifestius. Populus ille Iudaicus verissimum olim Dei peculium, inter alias offensiones grauissimam in se Dei iram lacepsit, impio illo obmurmurationis iam decima vice flagitio, Num. 14. Quòd cum Deus deprecatione Moyse placatus remississet, acerbissima tamè puniuit castigatione: Dimisi, inquit, iuxta verbum tuum. Vno ego, & implebitur gloria Domini vniuersa terra. Attamen omnes homines, qui viderunt maiestatem meam & signa quæ feci in Aegypto, & in solitudine, & tentauerunt me iam per decem vices, non videbant terram, pro qua iuravi Patribus eorum, nec qui quæ ex illis, qui detraxit mihi, intuebatur eam. Ad idem exemplum Dominus Moyse & Aaroni, quòd non credidissent ei, vt sanctificarent ipsum coram filiis Israël, offensus, Num. 20. fuit quidem eorum peccatis propitius, Psa. 98. vlciscens tamen

Pœnam restatue luendam sepe peccati reatu & culpa remissa.

Deus peccatum precibus Moyse remisit, sum punis atque seuerè vindicatur.

Num. 14.

Num. 20.

Psal. 98.

tamen

tamen in omnes aduentiones eorum, ita vt non introduceris, inquit, hos populos in terram, quam dabo eis. Iam quid Davidis historia est notius, quæ vt eius adulterium cum Vriæ & ebrietate, & homicidio cumularum, narrat Propheta Nathan oraculo à Domino fuisse translatum: ita seuerissimè varijs poenarum generibus, & statim post aliàs fuisse castigatum, punitum quæ? Quibus exemplis cum nihil queat adferri ad rem præsentem demonstrandam aut a peritius aut illustrius, alia omitemus, quorum tanta est copia, vt nos prius hic dies, quam ipsa destituant: memoratis igitur contenti, nunc ostendere pergitimus, quòd poenam hanc remissis peccatis restantem possumus in hac vita soluere, atque expiare.

1. Reg. 12.

2. Cor. 5.

1. Reg. 12.

2. Reg. 24.

Pœna igitur peccatorum DEI gratia condonatorum soluenda, etsi propria non sit huius seculi, sed futuri, quòd retributionis erit, prout quisque, generaliter in corpore suo: Dei tamen benignitate nobis indulgetur, vt eandem, dum in ista vita agitur, quæ ferendi tempus est, non metendi, possumus mitigare, pendere, auertere, deprecari, luere, adeoque eluere, atque abolere. David adulterij sui poenam Dei oraculo prædictam, filium ex Barsabæa natum morturum, singulari orationum & ieiuniorum labore studuit auertere, 2. Reg. 12. Quòd exemplum etsi frustra illos labores doceat in sumptos, operamque omnem fuisse perditam: eandem tamen fuisse Prophetæ Dei Fidem cum nostra Catholica Christiana clarissimè demonstrat. Propter infantem, inquit, dum adhuc viueret, ieiunauit & fleuit: dicebam enim, quis scit, si forte donet eum mihi Dominus, & viuet infans? Rursus acerbissimam illam populi Iudaici plagam ob Davidis superbissimum delectum habitum inflictam, idem sua cum animi humilitate, tum deprecatione in diurnam commutauit, quæ per totum alioqui triduum erat seuitura. Quorsum hic fusiori oratione illa decantatissima Niniuitarum, Achab, Nabuchodonosor, aliorumque exempla commemorem, qui Dei iram, plagaque interminatas animi poenitudine, corporis afflictatione, elemosynarumque largitione mitigarunt, auerterunt, atque euitarunt? Quia igitur hinc meridiana luce efficitur clarius, non solum poenam peccatis remissis debitam superesse luendam: verum metiã precibus & ieiunijs, lachrymis & elemosynis illam ipsam interminatam auertere posse, inflictam præscindi posse atque mitigari, nunc restat aggrediamur demonstrare, vt apud veteres, ita hodie rectè doceri, per poenitentium Satisfactionem reliquias peccati aut reliquias, aut poenas iusto Dei iudicio luendas atque pendendas precibus & lachrymis, ieiunijs, xerophagijs, chameunijs, ceterisque item istius corporis castigationibus auertere posse, tolli, mitigari, aboleri. Quòd vt intelligatur plenius atque euidentius, prius peccati à regno excludentis, quòd verè ab effectu Mortale dicitur, natura & indoles est exponenda: deinde quænam reatus delinquendo contracti pars maneat, peccato iam remisso, luenda: denique quò nam modo ea rectè per Satisfactionem tollatur atque deleatur, siue hic, siue in posterum: quòd vt exemplis veterum erit illustrandum, ita eorundem testimonijs confirmandum.

Pœna restans potest hac in vita expiari

remissis peccatis restans potest hic in vita expiari

Cum quis sui corporis voluptatibus indulgens, aut animi superbiæ atque ingenij arrogantia cedens, aut quibuslibet denique blandis istius mundi illecebrosi delictijs victus, in aliquod libidinis, hæreseos, aut cupiditatis peccatum labitur, haud dubie, quin Dei legem transgressus, sicuti à Dei regno excluditur, ita damnationis æternæ reus gehennæ mancipatur: sed quia salus nemini, dum hic viuatur, est desperanda, potest per Christum Saluatorem salus dudum deperdita refarciri atque instaurari, si modo ea in usum adhibeantur Sacramenta, quæ vera Christi Fides præscribit salutaria. Itaque Pœnitentiæ Sacramentum altera naufragis tabula à Christo institutum, quòd superius ex Orthodoxia docuimus, miserum illum à Baptismi gratia lapsum, vel etiam à Pœnitentia relapsum, per eundem illum Christi sanguinem ad Dei Patris reconciliationem pro nobis effusum potest diuina sibi indita vi in gratiam cum offenso Deo Patre renouare ac restituere. Porrò vis huius Sacramenti ex

Vnde perspicatur Sacramenti Pœnitentiæ salutaria

Siquis Chri-
sti Deo Pa-
tri est deli-
ctus, obli-
vionem at-
que placatio-

Collatio
Baptismi
Poenitentiae
quod ad pec-
torum remi-
ssionem.

Certe non tol-
latur omni-
bus peccatis
in Poenitentia
vel in Ba-
ptismo.

Poenam aeternam
nam multari
in temporaria
viam.

tabit magis, atque misericordias enicabit clarior, si cognita fuerit miserrima ho-
minis calamitas, unde illius beneficio eripitur simul, & liberatur. Ille lapsus
igitur sua divinae legis transgressione, non solum Dei iram sibi conciliauit a-
ternam, sed vindictam quoque violatae legis sibi commeruit sempiternam.
Ab hoc aeterno culpa & poenae, aut si manis, ira divinae & vindictae reatu, nisi
per unum mediatorem Dei & hominum Christum Iesum non potest nec ab-
soluti, nec liberari. Huius ergo sanguine nostras conscientias ab operibus mortuis
emundante, ut in Baptismo, sic in poenitentiae clemetia teste Hiero. supra re-
citato, illa Dei Maximi ira iustissima aduersus peccatorem illum coepta, ob-
iecto quodam quasi Dei Patris propitiatorio demulceri, placarique potest, poe-
naeque aeterna tanquam iusta captiui redemptione oblata condonari. Hunc
sanè in modum is, quem suarum offensarum ex animo poenitet, sibi per Chri-
sti propitiationem Dei Optimi Patris gratiam reconciliat, illius sanguine ite-
rum quasi ablutus atque redemptus. Verum non ea fruatur beneficii Christi
largitate atque copia, qua in initio in Baptismate. Utrobique sanè illa Dei ira a-
terna, siue culpa reatus remittitur, tollitur, abolerur, sed poenae atque vindictae
hic alia est, quam illic ratio. Utrobique enim Sacramenti efficacia atque vi a-
ternam quidem poenae reatus condonatur, vereque non imputatur, ideoque non exigitur: In Poenitentia verò ex
sempiterno in temporarium mutatus restat luendus. Quod paucis admodum
verbis propter summam quam habet obscuritatem illustrasse fuerit operæ
pretium.

Poenam itaque illius reconciliati dudum aeternam non prorsus tolli
aut deleri in Poenitentia, sicuti in Baptismo, caue quisquam intellexerit ex Chri-
sti sanguinis culpa, aut impotentia provenire, qui non solum nostram, sed totius
etiam mundi aboleat delicta, cum sit illius agni ab origine mundi occisi: sed
destinata Dei Patris voluntate, iustaque clementissimi iudicis aequitate. Hanc
doctrinam Spiritus sanctus per Apostolos Christianam docuit Ecclesiam, ni-
mirum non ea impunitate filios exhibita dudum Dei Patris Optimi benevo-
lencia abusus in gratiam recipi, qua illi, qui primum per Baptisma ad illius a-
micitiam admittuntur. Flagellat enim omnem filium, inquit Paulus, quem
recipit. Prior illa offensa ante Baptismum aut ex ignorantia vel nata, vel au-
cta, partim Opt. Patris gratiam eblandiebatur: aut animi imbecillitate vel pro-
gressa, vel infligata, partim clementissimi Dei veniam emerebatur: Verum
haec posterior ut beneficiorum tam incomparabilium quam planè coelestium
immemor, ita suo auctori ingrata, commeritam iure optimo cum Dei con-
tempti, tum aspernatae salutis poenam effugere, gravissimumque facinus ferre
non potest impunè.

Hanc autem quae restat pendenda remissis peccatis poena, non posse, uti
antè, persistere aeternam, illud manifestissimo queat esse argumento, quod De-
us Optimus propter Christi intercessionem atque propitiationem, aut si ma-
nus, satisfactionem, cum illo in gratiam redijt, adeoque in filium recepit. Qua-
re irati Patris animum deposuerit oportet, atque temporaria duntaxat quapi-
am poena illius defectionem atque rebellionem castigare statuerit. Si enim a-
ternam manet poenae reatus, maneat necesse est ira Patris: quò nam pacto ille igitur,
quod Paulus asserit, in filium esse receptus sempiterna poena, quam com-
meruerat, puniendus? Sin autem una cum culpa reatu omnis quoque in Poenitentia
condonatur transgressio vindicta atque poena, quò nam obsecro
iure omnem, quem recipit filium flagellat? Hinc igitur necessario conficitur,
remissis in Poenitentiae Sacramento peccatis poenam illam sempiternam de-
linquendo commeritam vi clauium, quod docent scholae, siue Sacramenti in
temporariam esse commutatam: quae vel hic leuius, vel in futura vita acerbis
erit luenda, pendenda, atque expianda. Quod nunc operis ratio efflagitat, ut cla-
ris Apostolorum exemplis illustremus, & certissimis veterum Scriptorum
confirmemus testimonijs.

Vin.

Iudicia ergo Dei iustissimi esse obnoxios, poenamque debere, certum
est poenitentibus, qui per Christum reconciliati in gratiam recipiuntur.
Ea porro aut hic luenda est, aut in posterum pertoluenda. Quod hac
in vita possit ea pendere atque solui, unus ille D. Pauli locus, 1. Cor. 11. docet ma-
nifestius, quam ut ullam orationis nostrae lucem desideret: Si nos ipsos dijudi-
caremus, inquit, non utique iudicemur: Dum autem iudicamur, à Domi-
no corripiamur, καὶ δεικνύμεθα, castigamur, ut non cum hoc mundo damnemur.
Videmus castigationem à Deo Patre filijs offensatoribus infligendam posse an-
teueniri? Imò ita posse illam vitronca in nos vindicta praeveneri, frangi, praevi-
piatque evacuari, ut à Domino non simus iudicandi, puniendi, atque casti-
gandi? Si nos ipsi, inquit, dijudicaremus, non utique iudicemur. Hoc illud
est, quod aiunt veteres: In quantum non pepercideris tibi, tantum tibi Deus
(crede) parceret. Huius autem rei causa, utrum ex operum satisfactionis per
Christi Spiritum factorum praesentia, an potius, quod vitronca vindicta trans-
gressio Deo Opt. longè est gratior ea, quam nobis tergiversantibus atque
subterfugientibus Deus infligit, nec ne sit petenda, haud sanè magni ad rem
praesentem interest: modò hoc apud omnes constet indubitatum, posse nos
poenam peccatis debitam à Deo infligendam ex Pauli doctrina, ita praeveneri,
aut praecurrere potius, ut à Domino non simus iudicandi, hoc est, ut Hebrai-
cam phrasin Latina commutemus, puniendi, supplicio violatae Dei legis vin-
dictae addicendi poenaeque castigandi.

Sed haec res exemplis Apostolicis fiet illustrior. Corinthius ille inco-
gnitus Apostolica illa Pauli iudicis verè Evangelici peccata ligantis & soluen-
tis virga percussus, multa durissimae castigationis laborisque in poenitentia
peragenda exantlati accepit vulnera: quae ipsum extra Ecclesiam detentum
priuata cogebant per preces & lachrymas remedia quarere: adeò ut ipse Pau-
lus non leuiter illi metuerit, ne medicinae asperitate in praeposteram poeni-
tentiam illius, desperatione absorberetur. Sed quae, rogas, tam asperam casti-
gationis causa? Ut Spiritus, responderet Paulus, in die Domini sit saluus. Hunc
enim scopum & illa publica Pauli Excommunicatio, siue ut ipse appellat, in
potestatem Satanae traditio, & priuata Corinthij, qua se ipse macerabat, casti-
gatio spectabat: videlicet ut non à Domino in die Domini, qui est cum nos
vel hic viuentes, vel postea mortuos visitat, iudicaretur, poenae suae addiceretur,
sed Spiritu saluaretur. Iam quid opus erat tot acerbis tam ipsius Pauli,
quam Corinthiorum lachrymis pro illo misero Dei regno excluso, si vel nul-
la nostra est opus post lapsum satisfactione: vel poenam erratis nostris debitam
in die Domini infligendam non possumus nec auertere, deflectere, euitare?
nec frangere, deprecari, mitigare? Asiaticus ille adolescens à D. Ioanne Euan-
gelista, quod est apud Clement. Alexand. & Sozom. ab Eusebio lib. 3. cap. 23.
recitatos, Episcopo cuidam ad instituendum atque baptizandum commen-
datus, à suis aequalibus in otij male blandi delicias pellectus, in vitam quoque
dissolutiorem perditamque protractus, ad furta designanda, homicidiaque
patianda prolabitur. Hunc D. Ioannes Epheso illic reuocatus ab Episcopo cen-
situm depositum requirens, didicit illum sicariorum ducem esse factum, quò
illius Christiani regis sperabat olim eximium fore pastorem. Cognita re, ille
latronum spelca equo coaitato petit. Hic verò, ubi Apostolum agnouisset, pudore
suffusus liberali, sese in fugam dat. Contra Ioannes voce contentiore perse-
quitur. Quid me, inquit, fili patrem tuum fugis nudum ac senem? Misere-
re mei fili, ne timeas, habes adhuc salutis spem. Hic ille armatus inermibus
Apostoli vocibus victus, proiectis illic armis constitit, ac corpore toto
contremiscens acerbè fleuit, accedentem senem collachrymantem com-
plexus, fletuque respondens ut potuit, lachrymis denud baptizatus est,
dextera duntaxat occulta. Apostolus autem eum, cum promississet
& iurasset, quòd remissionem ipsi à Seruatore impetraturus esset, o-
rasset etiam, & in genua procubisset, ipsam quoque dexteram, tanquam per-
K 4 Poeniten-

Ca. LXXXI.
Poenae illa
temporaria
vel
hic vel in po-
sterum posse
pendi & ex-
piari. Aposto-
lus docuisse.
Dum nos vit-
ronca praevi-
piamus, non
iudicamur, sed
castigamur, ut
non cum hoc
mundo damnemur.
Dei flagella
aeternam, et
essentiam,
Teruall. de
Poenitentia.
Ambros. de
Poeniten. 8.
Chrys. de
Lazarus.

1. Cor. 11.

1. Cor. 11.

Apostoli po-
nitentibus
collachrymantem
tur pro ve-
nia poenitentia
unde facilis
impetranda.

Poenitentiam iam repurgatam deosculatus esset, ad Ecclesiam reduxit. Et cum assiduis precationibus pro eo rogasset, continuisque ieiunijs decertasset, ac mentem illius varijs sermonibus demulisset, confirmassetque, non recessit, sicut aiunt, priusquam eum Ecclesiae restituisset, atque ita magnum verae poenitentiae exemplum, magnumque regenerationis experimentum, ac trophaeum visibilis resurrectionis exhibuisset.

Apostoli ieiunanti pro poenitentibus.

Hic assiduis precationibus pro illo poenitente fuis, assiduisque ieiunijs, quid se frustra ille charissimus Christi discipulus, coelestiumque mysteriorum, si quis alius, in primis conscius, doctrinaeque vere Evangelicae peritissimus macerabat, stulteque discruciat, si nec lapsibus nostris poena vlla restat pendenda, nec ea hoc in seculo solui potest, aut expiari?

Poenam vestra non posse post hanc vitam mitigari & expiari.

Sed nunc eandem hanc poenam in altera quoque vita persoluendam, quae hic persoluta non fuerit, superest ut ex Apostolorum quoque doctrina doceamus. Verum robustissimis Cypriae & Augustini sententijs Adversariorum murus, quasi arcte ante est quassandus, quod Apostolicorum quasi tormentorum fulminibus ictus corruat. Nec putes frater charissime, ait Cyprianus epistola 2. lib. quarto, hinc aut virtutem fratrum minui, aut martyria deficere, quod lapsis laxata sit Poenitentia, & quod poenitentibus spes pacis oblata. Ma- net vero fidentium robur immobile, & apud timentes ac diligentes corde toto Deum, stabilis & fortis perseverat integritas. Et quibusdam interiectis: Aliud est ad veniam stare, aliud ad gloriam peruenire: aliud missum in carcere non exire inde, donec soluat novissimum quadrantem, aliud statim fidei & virtutis accipere mercedem: aliud pro peccatis longo dolore cruciatum emen- dari & purgari diu igne, aliud peccata omnia passione purgasse: aliud de- nique pendere in die iudicii ad sententiam Domini, aliud statim a Domino coronari.

Apostolos docuisse poenam vestram non posse in altera vita solui & mitigari.

Iam quid illud commemorem, quod non est vnus Cypriani, sed totius Ecclesiae Africanae. Non esse orandum, nec sacrificandum pro ijs, qui morientes aliquem Clericorum suis filijs scripserunt tutorem aut curatorem? Vide epistolam 9. lib. 1. Qua Concilij Africani constitutione, an aliquid possit dici manifestius, quod homini suae mentis compoti disertioribus simul & dilucidioribus verbis faciat palam, post hanc etiam vitam nos delictorum nostrorum luere poenas, quae vel aliorum precibus, alijsue in Defunctos salutaribus adminiculis minui possint, & mitigari? Verum de hoc confestim post, ubi quod superest praesentis rei fuerimus persecuti, nimirum ex Apostolorum doctrina Catholica docere atque obtinere ad eam Ecclesiam, pro peccatis nos hinc digressos poenas luituros, nisi hic eas expendimus, lachrymisque, ieiunijs, alijsque Satisfactionum rationibus luerimus, & quasi redemerimus.

Non est adhibendum ad inuani mortuos per Misericordiam aut Aug.

Docet Diuus Augustinus ouiculas suae fidei concreditas posse mortuos precibus viuorum, salutarique altaris sacrificio subleuari, adiuuarique, ut misericordius cum eis agat Deus, quam eorum peccata merentur: Orationibus & elemosynis, quae pro eorum Spiritibus erogantur, non est dubitandum, mortuos adiuuari, ut cum eis misericordius agatur a Domino, quam eorum peccata meruerunt. Hoc enim a Patribus traditum vniuersa obseruat Ecclesia, ut pro eis, qui in corporis & sanguinis Christi communionem defuncti sunt, cum ad ipsum sacrificium loco suo commemorantur, oratur: ac pro illis quoque offerri id commemoretur. Cum vero eorum commendandorum causa opera misericordiae celebrantur, quis eis dubitet suffragari, pro quibus orationes Deo non inaniter allegantur? Hoc igitur vniuersa per orbem Christianum non solum indubitanter credebat, sed obseruabat etiam Augustini temporibus Catholica Christi Ecclesia, ut pro mortuis oraret adiuuandis, misericordiusque, quam eorum peccata merebantur, tractandis: idque a maioribus traditum. Quod etsi satis perspicue iuxta peruagatam illam Diui Augustini regulam, quod ab omnibus obseruatur Ecclesijs, nec in Concilijs inuenitur in-

institutum vniuersalibus, Apostolos habere authores credendum est, ex Augustini verbis ad Ecclesiam Christianam authores Apostolos referendum appareat: accedant tamen oportet propter nostrae istius aetatis homines nimium Academicos aliarum quoque Ecclesiarum clarissima testimonia. Diuus ille Ioannes ab aureo orationis flumine dictus Chrysostomus, non solum adolecens in Antiochena illa Antiochena Ecclesia hanc doctrinam Apostolis refert acceptam Hom. 69. ad populum Antiochenum: verum etiam grandaeuus Archiepiscopus apud Constantinopolitanos: Non frustra, inquit, ab Apostolis sancitum est, ut in celebratione venerandorum mysteriorum memoria fiat eorum, qui hinc discesserunt. Nouerunt illis multum hinc emolumenti fieri, multum utilitatis. Stante siquidem vniuerso populo manus in caelos extendente, coetu item Sacerdotali, verendoqueposito sacrificio, quomodo Deum non placaremus pro istis orantes? Verum istud quidem de illis dicimus, qui in Fide abcesserunt. Quibus testibus prorsus irrefragabilibus si fides habetur, (quae non potest non haberi ab homine Christiano sui nominis haud immemore) num vltra dubites, an pro peccatis luendis non solum hic, sed post hanc ad vitam possis peccatorum poenas luendas pendere, redimere, satisfacere? Plura hanc in sententiam, quae mortuis auxilia per tremendum altaris sacrificium adferri demonstrent, qui desiderat, is caput 50. superius consulat.

Vide super. ep. 50.

Aeterum nunc vno totius veterum Scriptorum chori consensu celebrata illa apud Catholicos satisfactionis Sacramentalis vis, atque enervata est confirmanda. Diuus Cyprianus clarissimum Christianae Ecclesiae lumen, quantum vim delendorum peccatorum in Poenitentiae operibus atque castigationibus crediderit collocatam, etsi varijs scriptorum eius locis & ijs luculentis quidem demonstrari possit, vnus tamen, qui caeteris in solis modum praesulget, fecerit testatissimum. Intercedunt, inquit epistola 3. lib. 1. qua D. Cornelio Pontifici Romano de illis Pseudoepiscopis Felicissimo & Fortunato conqueritur, ne exoretur precibus & satisfactionibus Christus, qui negantem se negare profiteretur. Et statim: Elaborant, ne vulneratos diuina clementia in Ecclesia sua curet, miserorum poenitentiam mendaciorum suorum fraude corrumpunt, ne Deo indignanti satisfaciant, ne Christum Dominum suum, qui Christianus esse vel erubuit, vel timuit, postmodum contrahat, ne ad Ecclesiam, qui de Ecclesia recesserat, redeat. Datur opera, ne satisfactionibus & lamentationibus iustis delicta redimantur, ne vulnera lachrymis abluantur. Et quibusdam interiectis: Ira est Dei non intelligere delicta, ne sequatur Poenitentia, sicut scriptum est: Et dedit illis Deus Spiritum tran- sitionis, & deprecationibus & satisfactionibus & carentur, & deprecationibus & satisfactionibus iustis peccata sanentur. Rursum eiusdem libri epistol. 8. Intermissis precibus, inquit, & orationibus, quibus Dominus longa & continua satisfactione placandus est. Sermone de elemosyna diuinam docet pietatem humane iterum subuenire fragilitati, ut sordes postmodum, quascunque contrahimus, elemosynis abluamus: Loquitur in Scripturis Spiritus sanctus, & dicit: Elemosynis & fide delicta purgantur. Non utique illa delicta, quae fuerant ante contracta, nam illa Christi sanguine & sanctificatione purgantur. Item denuo dicit: Sicut aqua extinguit ignem, sic elemosyna extinguit peccatum. Hic ostenditur quoque & probatur, quia sicut lauacro aquae salutaris gehennae ignis extinguitur: ita elemosynis atque operationibus iustis delictorum flamma sopitur. Et quia semel in Baptismo remissa peccatorum datur assidua & iugis operatio, Baptismi instar mutata, Dei rursus clementiam largitur. Hoc & in Evangelio Dominus docet, & quae sequuntur. Et iterum: Remedia propitiando Deo, inquit, ipsius Dei verbis data sunt, quid deberent facere peccantes, magisteria diuina docuerunt, operationibus iustis Deo satisfieri, misericordiae meritis delicta purgari. Ad eum modum & Diuus Augustinus in Matth. 12. de Ninivitis scribit, quod agendo Poeni-

ca. LXXII. Quasi sit non sua satisfactio esset gratia apud Deum.

Redimuntur delicta satisfactioibus.

Placatur Deus satisfactioibus.

Abluunt. Purgant delicta satisfactioibus.

Extinguunt peccatum. Solum flammam delictorum Deum facit propitium.

Deo iustis operibus iustis.

Ex Augustino placant Dei iugam. Merentur misericordiam.

Poenitentiam Dei iram placauerunt, & misericordiam meruerunt. Sed hæc res apud Augustini lectores notior est, quam vt fufius fit commemoranda. Suffecerit itaque, vnum ex plurimis indicasse locum. De peccatis præteritis, inquit Enchirid. cap. 71. propitiandus est Deus precibus & operibus. Ad hæc D. Hieronymus cum in Fabiolæ illius ad publicam poenitentiam pridem ob vitam ad ulterio contaminatam adactæ, epitaphio dixisset, Poenitentiam ablucere peccata omnia, & sordes omnes purgare, Epiphonematis loco aduersus Montanum atque Nonarum, Poenitentiam pronunciat esse hostiam Domino placabilem: & ad Pammachium de obitu vxoris: Daniel sciebat, inquit, Regem superbissimum pauperum sustentatione saluandum. Iam frustra fortè Tertullianum Poenitentia Encomiasten recitem: plura testimonia, qui desiderat, locos illos diligentia Reuerend. Pat. Ioannis Hofmaisteri in lucem editos consulat. Nunc ambigere post clarissima tot illustrissimorum Scriptorum testimonia de operum Christianorum vi, an satisfaciant, & peccata expient, an hominis sit vel vna sani iudicij vnciola præditi? Quare ad illam quæstionem, quomodo nostræ satisfactiones cum Christi satisfactione non pugnent, nedum in illam sunt iniuriæ, in præsentiarum nihil dicere statuimus: quod eius definitio ex diuina illa operum à Christi Spiritu nobis per Sacramenta communicato professorum natura atque Christi merito & satisfactione, quæ nostram facit Deo Patri gratam atque placitam, sit petenda: quemadmodum in operum merito supra est demonstratum. Quod quia copiosissime ab alijs nostræ Fidei propugnatoribus acerrimis est pertractatum, nolimus hæc rem fusiori oratione hic persequi.

Propitium Deum reddunt, ex Hieronymo. Poenitentia opera peccata abluunt, purgant. Sunt hostia placabilis. Saluam.

Ca. LXXII Panam restantem posse aliorum quoque operibus mitigari & expiari.

Indulgentiarum origo.

Pacem dare, Martyres paenitentibus quid.

Libellus Martyrum deprecatorius, pro Poenitentibus scribitur.

Nllud silentio prætermittere non possumus, eodem modo, quo ex Aug. & Chryso. testimonijs demonstrauimus, viuorum precibus & operibus pijs adiuuari fratres mortuos, posse quoque viuos poenis suorum delictorum luendis remissionem & mitigationem adeoque expiationem per viuorum preces & opera impetrare. In tanto namque fuere apud veteres Orthodoxos piorum opera pretio atque exiftimatione, pro eo atque merentur, vt nihil dubitarint hominibus prolixioris, atque adeo seuerioris castigationis reis iustam Poenitentia inunctæ atque Satisfactionis præscriptæ poenam remittere & mitigare, atque vt hodie appellamus, indulgere. Quod vbi fuerit vetustissimorum Scriptorum testimonijs declaratum, non poterit pijs Lectoribus vera Indulgentiarum, quas hodie dicimus, atq; remissarum, vt veteres, origo esse aut incognita, aut saltem occulta.

Qui olim ab heroica confessæ fidei Christianæ constantia dicebantur Martyres siue Confessores (nam vtrunque apud veteres idem fuisse diligentem Ecclesiasticæ antiquitatis Lectorem latere non potest) carceribus inclusi Poenitentibus non raro pacem dare leguntur. Erat autem istud Pacem dare, non aliud, quam Poenitentibus præscriptam Satisfactionis poenam præcidere, atque ad Ecclesiæ communionem ante expletum præscriptæ castigationis spacium ob Martyrum commendationem admittere. Hoc per Africam Cypriani temporibus tam fuit peruagatum atque vulgare, vt coactus fuerit varijs literis tam ad plebem, quam ad Clerum datis, & Poenitentium impudentiam compescere, & Martyrum, quorum verecundia, inquit lib. 3. epist. 18. ab illis vim patiebatur, facilitatem reprimere: adeo vt citra vllum Poenitentium discri-men, nulla vel delictorum, vel vitæ antea hæc habita consideratione scriberent Ecclesiarum Præpositis, Communicet ille cum suis. Tam porro erant sancti illi Martyres voce quidem, sed nondum morte Christum testati, propter præclarum suæ confessionis meritum apud doctissimos simul & sanctissimos Episcopos commendati, vt non dubitaretur, quin eorum intercessione poenitentium Satisfactio minuenda esset, poena leuiganda, atque austerior delictorum castigatio mitiganda. Cuius rei fidem vel vnum D. Cypriani locus quam locupletissimâ faciat: Credo vt qui libellum, inquit epist. 18. lib. 3. à Martyribus acceperunt, & auxilio eorum adiuuari apud Dominum in delictis suis

suis possunt, si premi infirmitate aliqua & periculo coeperint, exomologesi facta, & manu eis à vobis in Poenitentiam imposita, cum pace à Martyribus sibi promissa ad Dominum remittantur. Neque verò istud tantum D. Cypriani ætate fuit Episcopis persuasum, quod poenitentes à Martyribus possint in suis delictis apud Dominum adiuuari, sed toto præscarum omnium perfectionum tempore, quemadmodum epistola illa 15. dudum recitata haud obscure vigilantem Lectori indicat. Siquidem Presbyteros & Diaconos ad Martyrum carcerem commeantes, scribit Martyrum desideria suis consilijs & Scripturarum præceptis gubernare, sicut & in præteritum, inquit, semper sub antecessoribus nostris factum est.

Solidissimè hic est indubitanter Eccl. fundamentum.

Vide. Apolog. nostrum. Tom. 2.

Cuius rei fidem si quis requirit locupletiore atque luculentiore, Septimum Florentem Tertullianum illis vetustiore adhibeat in consilium. Huius enim seculo ex eius scriptis fuisse vñtatissimum agnosceret, quod Cyprianus commemorat: Pax vestra, inquit libello Martyribus designatis, missio, bellum est illi. Quam pacem quidam in Ecclesia non habentes, à Martyribus in carcere exorare consueverunt. Et ideo etiam eam propterea in vobis habere, & fouere, & custodire debetis, vt si fortè & alijs præstare possitis. An non hic, quisquis es, oculo non hallucinationis perfidiosa glaucomate suffuso, sed opum Christianæ pietatis agnitione illustrato, clarissime cernas, quid nam Poenitentibus in Martyrum gratiam sit indulgentum? An non manifestissime videas, Poenitentium poenas atque Satisfactiones iudicio illorum sanctissimorum Episcoporum à Martyribus fuisse adiutas & diminutas? Credo Martyri auxilio, inquit Cyprianus, poenitentes in suis delictis apud Dominum posse adiuuari, quod scilicet ad Ecclesiæ pacem siue Ecclesiasticâ communionem, facilius simul & citius recipendam pertinet: imò vt cum pace à Martyribus promissa ad Dominum mittantur. Quod qui cum D. Cypri. Ecclesiæ Catholicæ colūna firmiter credit, an non indulgentijs atq; Satisfactionū remissio- nibus (quas re ipsa quidem verissimas simul & vtilissimas improba aliquot iâ seculorum dissipatio, atq; nepharia nundinatio & in extremum adduxit contemp- tum, & Ecclesiasticam, quod pij Patres præsentisecebant, enervauit, atque aboleuit poenitentia disciplinam) indubius credet poenas peccatis debitas posse relaxari atque mitigari? Sed hac de re alibi oportuniùs copiosior erit instituenta disputatio. Illud quoque paucis annotasse fuerit operæpretium, Apostolum etiam Paulum, si veterum Scriptorum commentarij fidem merentur, illi Corinthio propter incoactus crimen Ecclesiæ communionem separato, iustam Satisfactionis poenam ob aliorum preces, lachrymas, atque intercession- es mitigasse, adeoque aliquid condonasse. Cui autem aliquid donastis, inquit, & ego, 2. Corinth. 2. Vbi Theodoretus, postquam resciuit eos vtilitatem cepisse ex ijs, quæ ad eum (de illo excommunicato Corinthio) scripserant, dat eis potestatem ostendendæ munificentia: Cui autem aliquid, inquit, donastis, & ego. Id autem innuit, eos Corinthios per beatos viros Timotheum & Titum pro eo, qui peccarat, rogasse. Sic & Theophylactus in illud: Ita vt è contrario magis donetis: Non modò, ait, soluenda est vestra in eum concepta obiurgatio, quin potius & aliquid plus venia concedendum. Et infra: Ostendit itaque Paulus, non tantum hunc Corinthium poenitendo, quantum hominum gratia & dono se veniam accipere posse.

Abusus Indulgentiarum. Vnde. Vide Apolog. nostrum. To. 2. Apollolus Poenitentibus iustas Satisfactionis poenas mitigasse propter

Sanctorum preces & lachrymas.

Venia ali- quid Apostoli dant Poenitentibus propter aliorum preces & lachrymas.

libellus.

Si his locis & ille componatur: Adimpleo quæ desunt, ait Paulus, passionum Christi, certè minus habebit Indulgentiarum doctrina aut noui, aut admirandi. Si enim verum est, quod ait Paulus, vt est verissimum, est aliquam profectò inuenire rationem, qua Sanctorum labores, curæ & sollicitudines Ecclesiæ Christi corpori saluandæ atq; perficiendæ conducant, istumque in modum Indulgentiarum siue venia, siue condonandarum poenarum luendam profint. Christum enim Dei Patris irâ placasse, peccata semel expiasse, nos semel sanctificasse, indubitatisimum est: Cui tamen pugnare non potest, quod hic docet Paulus, adimplere se, quæ desunt Christi passionum. Sicut igitur citra omnem

Sicut salu-
te alijs vi-
buis Scripu-
ra, qua Chri-
sto, licet per
Christi: ita
pro alijs
panis pende-
re aque luc-
re.

Thefaurus
operum bo-
norum in
Christi Ec-
clesia.

Sanctorum
mors etiam
quodam est
pro populo
hostia.

Sanctorum
sanguine pec-
cata populi
expiantur
Origeni.

omnem Christi Saluatoris vnici atque singularis iniuriam Paulus sese in hoc totum testatur incumbere, vt aliquo modo ad æmulandū prouocet carnem suam, siue gentiles suos ludæos, & saluos faciat aliquos ex illis: Rursum Timotheum affirmat studendo atque docendo seipsum, & eos qui ipsum audiunt, saluos facere: ita & citra Christi passionis contumeliam suas quoque maiorum perpeffiones atque labores implere ait, ea quæ Christi passionibus defunt. Non quasi Christi capitis passionibus aliquid defuisse existimandum sit, qui omnia testatus est esse consummata: sed passionibus Christi suo in corpore, quod est Ecclesia, tolerandis quædam deerant, & in hunc vsque diem defunt, & in finem ad eod interuentis huius mundi deerunt semper. Hoc ipsum Diuus Paulus clarioribus expressit verbis, quàm vt vllius commentarij egent explicatu: Gaudeo in passionibus, inquit ad Colof. pro vobis, & adimpleo in carne mea pro corpore eius, quod est Ecclesia. Hunc in sensum cum Diuo Augustino in Psal. 61. & 86. Pauli verba accipiamus, certè agnosceremus, hoc in loco ditissimum illum Ecclesiasticarum indulgentiarum thesaurum latere defossum: quem quia nostra ætate doctissimi homines eruere, atque in lucem hinc edere annisi sunt, nolimus in eo effodiendo atque expoliendo esse multi, quum animus Christianus bonorum operum merita habens perspecta facile ac quiescat veterum Patrum insistentis vestigijs, eadem opera bona posse & alijs suis (ita dicere liceat) commembris atque fratribus esse vsui, ita vt illis non tantum imputentur, sed quasi ea ipsi penderent atque luere, habeantur, atque in luenda: poenæ locum & Satisfactionem à Deo Opt. Patre assumantur. Cum enim Sanctorum sit communio, atque bonorum omnium quæ Ecclesia Christi corpus prædicata possidet, participatio omnibus æqualiter obuia, quid ni vnus membri afflictio alteri membro affligendo in luenda: poenæ solutionem cedat, cum vnus membri foelicitas alijs quoque omnibus membris ornamento sit & commodo? Hunc sanè in modum pij illi Patres ætate Diui Cypriani per Africam Sanctorum labores & afflictiones æstimabant, vt superius ex eius epist. 18. lib. 3. declarauimus. Rursum & per Aegyptum ætate Origenis, qui in Nu. Ho. 24. testatur, Paulum & alios Sanctos sese in hostiam obtulisse iugulandos: quod quò nam sensu acceptum velit, exposuit. Vide, inquit, ne forte sicut Dominus & Saluator noster quasi agnus ad occisionem ductus, & in sacrificium altaris oblatus, peccatorum remissionem vniverso præstitit mundo: ita fortassis cæterorum Sanctorum & iustorum sanguis fusus est ad expiandum pro parte aliqua populū. Hanc Origenis doctrinam de expiandis aliqua ex parte populi Christiani per Sanctorum sanguinem delictis, cum præscam illam Ecclesiam Catholicam Cypriani & Tertull. ad eod ætate anno Domini centesimo vsurpasset & familiariter aditasse, sit ex superioribus Cypriani locis perspicere, quid obgannunt Aduersarij Indulgentiarum doctrinam esse aut nouitiam, aut commentitiam? Certè vt de earum vsu legitimo & origine alia atque alia est disputatio, ita in præsens nostro abundè satis est instituto, Indulgentiarum fontem digito, quod dicitur, quasi intento indicasse: quem Deo Opt. adiutore in Originum sacrarū libris repurgare, atq; in varios riuulos aliquando deriuare aggrediemur.

Ex ijs, quæ nunc clarissimis Scripturarum & Scriptorum vetustissimorum testimonijs sunt demonstrata, nimirum restare plerumque luendam peccatis remissionem poenam, subeundamque Satisfactionis vindictam, quæ non solum in hac vita ieiunijs, elemosynis, chaemunijs, alijsque id genus castigati- onibus possit cuitari, tolli, atque mitigari: verum etiam post hunc è viuus discessum viuorum precibus, elemosynis, salutarique altaris sacrificio solui atque expiari, vt misericordius cum eis agatur, quod ab antiquis traditum vnuerfa credit, atque obseruat Ecclesia, ait Augustinus Serm. 23. de verbis Apostoli, quàm eorum peccata meruerunt, luce meridiana consequitur clarius, verissimam esse adeoque Apostolicam doctrinam, quæ in Catholica Christi Ecclesia

Ecclesia de Purgatorio, animabufque expiandis obtinet. Quis igitur cæcos quorundam nostri seculi homunculorum non defleat latratus, quibus alij Purgatorium latrat figmentum esse Platonicum? Alij nisi huius vitæ esse, non item futuræ? Quod si verum, quorsum Apostoli ipsi mortuorū in Christo memoriam, teste Chryostomo superius allato Homil. 3. ad Philip. volere accensendam? Quorsum frustra vnuerfa Christi Ecclesia ex obseruatione à Patribus, ait August. tradita, pro eis salutare fundit preces, salutareq; pro eis offert sacrificiū? Certè si tatis testib. omni prorsus exceptione maioribus Augustino & Chryost. quos ex maxima testiū manu consulto eligimus, fides habeda est (quibus si abrogatur, omnib. facile abrogetur) ambigere nō potest æquus rerū arbiter, Apostolos ipsos Purgatoriū post hanc quoque vitā animabus hic æquo minis purgatis, atq; poenarum reatu expiatis superesse reliquū, docuisse. Ideo enim pro vita hac defunctis orandum tradiderunt, vt à peccatis soluerentur. Ideo, inquam, pro eis salutare sacrificium voluerunt offerendum, quod expiatis poenarum reliquijs, misericordius cum eis ageretur, quàm eorum peccata commerebantur. Sed hac de re in Eucharistia fufius disseruimus. Nunç autem ad Absolutionem est transendum, vt saluberrimo huic Poenitentia: Sacramento sua quasi coronide imposita tandem faciamus finem.

Axtremam Sacramenti Poenitentia: partem Absolutionem, quàm fieri potest, paucis absoluemus. Ea igitur Sacramentum istud perficit, quod priora illa prorsus nulla sunt, nisi hæc vel re ipsa, vel animi saltem voto accefferit, tanquam operi absoluendo suus colophon, aut physicè contrito, & peccata omnia, quæ mens suggerit sedula, enumerasse, ea que aut steris corporis castigationibus emendasse, ni Absolutio accefferit, quæ ligatum soluat, quæ vincula rumpat, quæ peccatorum dissecet nodos? Quare quid nam ipsa sit, non facit cognitu arduum ex verbis Domini Solis luce clarioribus percipere. Quod enim apud Matth. dicit: Quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in celo. Alibi: Quorum remisistis peccata, remittentur eis. In tanta verborum luce etiā meridiana clariore nihil piget, nec pudet aduersarios verissimæ doctrinæ Catholicæ obscuras nouorum figmentorum tenebras obfundere. Sed hic sanè, quod vetus habet prouerbi- um, Nodum in scirpo. Volunt enim Absolutionem non esse aliud, atque Euangelij annunciationem de remissis peccatis: non igitur referre, quis nam vir an mulier, quoue dicatur animo, serione an ioco, atq; per ludicrum. Multa hic peccat aduersarij, quæ si ad vnum recedantur, iustum possent libellum explere. Verum nos nunc temporis silentio prætereuntes, quæ tam ad ordinis Hierarchici sacrilegam pertinet violationem, quàm quæ ad impiam Apostolicæ potestatis prophanationem, ea modò persequemur, quæ ad rem præsentem in primis faciunt. Absolutionem itaque non esse Euangelij annuntiationem, quis ad eod fuerit absurdus, qui non videat, cui in mentem venit prima illa Petri conio: Baptizetur vnusquisq; vestrum, & accipietis remissionem peccatorum? Istud enim Euangelium Iudæi corde compuncti credebāt, nodum tamen remissionem peccatorum consequebantur, sed Baptismo fuit opus adhibito. Quare multò magis illa Absolutio, quæ Sacramenti Poenitentia: est propria, non contingit mera Euangelij annunciatione. Quasi vero in sola hominis peccato obstricti voluntate atque Fide hæc sit collocata. Sanè, inquit, est enim executio alieni beneficij, quod Christus mandauit ministris exequendum. Est quidem alieni beneficij executio, sed qualis est Prætoris, qui Imperatoris loco litigatoribus ius dicit, qui citra causæ cognitionem non potest nisi stultissime iuxta atq; nephariè, vel hunc absoluere, vel illum damnare. Atqui non est iudicium, inquit Philippus in apologia Augustana. Christus enim dedit mandatum remittendi peccata. Sanè dedit, verum & retinendi addidit, vt certā iudicij formulam exprimeret: quare vtriusque man-

CAPIT. LXXIII. De absolutio-
ne, quod ve-
ra sit peccato-
rum remissio
non autem
Euangelij
annunciatio.

Quod Abso-
lutio non est
Euangelij
annunciatio.

L. dati

Joan. 20.

dati vsus sicut tolli non potest, ita nec alteruter. Verum hac de re supra diximus...

Cum igitur hec Absolutio non nisi Apostolis eorumque successoribus ex æquo cum peccatorum ligatione à Christo Domino sit tradita, viderint...

Hoc igitur pijs Lectoribus imprecati, finem facimus, ut quotquot mecum...

De Sacramentis Ordinis.

Væ iam supersunt pertractanda tria reliqua Sacramenta, sicuti habent...

Quo ordine sequenda Sacramenta.

Qua methodo Sacramentum ordinis tractandum.

Extremam denique vñtionem extremo loco sumemus pertractandam, ut ea libri huius finem occupans...

quam fieri potest, breuiter perstringemus. Postea verò de singulorum aut gradu...

Omne Christi regnum hoc in exilio à Domino dum peregrinatur, in duos distribuitur ordines, in Laicorum scilicet populum, & Clericorum...

Vile hist. lib. 9. cap. 30.

Omnia Christi si Ecclesia duos in ordines distribuit.

Laicos verò, restitue à Clero distinguunt.

Monachi olim omnes erant Laici.

Altare olim cortinis circumdabatur.

deformatis, quæ cortinas altaribus vtriusque expandunt, sed non, ut oportebat, obpandunt, sit videre, ad reliqua instaurandæ Ecclesiæ capita pertinet, de quibus in præfens non est dicendi locus.

Hic igitur duabus rebus, templi choro, inquam, & cortinis altari obpanfis, tanquam veteris disciplinæ vestigijs illius admonemur discriminis, quod fuit antiquitus inter duas Ecclesiæ Christi partes, aut verius membra, inter populum dico Laicum, & ordinem Hierarchicum, siue Ecclesiasticum: quæ duo corporis Christi membra ut vnum cum suo capite Christo efficiunt corpus: ita, etsi pleraque habeant nomina communia, uti gens sancta, populus acquisitionis, regale Sacerdotium & similia: tamen quædam sunt ita alterius partis propria, ut ad alteram non pertineant: qualia sunt Clerus, Sacerdotium, ordo Hierarchicus, Ecclesiastici, & id genus similia. Rursus Laici, & populus Christianus, seculares, & id genus reliqua. De sacerdotio istud demonstrabitur suo conuenientijs in loco, nunc de Cleri nomine aptius differamus: quod ut inuidiam Sacerdotibus faciant Aduersarij, confingunt istud nominis Clericos sibi arrogasse cum Laicorum iniuria, perinde quasi sint ipsi Dei sors potius, quam Laici. Vellem equidem aliud nomen, inquit Caluinus Instit. cap. 8. magis proprium illis inditum fuisse. Hæc enim Clericorum appellatio ex errore, vel certe praua affectione nata est, cum tota Ecclesia Clerus, hoc est, hæreditas Domini à Petro dicatur. Certè tua ista Caluine in Clericos maligna affectio ex ignoratæ Clericorum originis errore nascitur. Qui namque olim in Clericorum allegebantur consortium, spiritus huius mundi opibus, contemptis facultatibus, distributis in pauperum vsus patrimonijs vel locupletissimis, pauperes in pauperimū transibant pauperis Christi Iesu contubernium. Huius rei fidem certissimam faciat vnus Cyprianus, qui ut Pontius eius Diaconus, atq; D. Nazianzenus in illius vita testatur, amplissimas opes, cum genere esset patricio apud Carthaginenses, egenis dispartitus, in Clericorum egenus admittebatur collegium.

Enuidiose Caluini in Clericos calumnia.

Clericorum origo.

Clerici olim omnes pauceres de Ecclesiæ elemosinis victitantes.

Episcoporum abusus castigandus.

Infana bonorum Ecclesiasticorum hodie profusio & dilapidatio.

Clerici curvè dicitur.

Post hæc res exemplis pluribus illustrari, quæ cum sint passim in historijs obuia, & ex D. Hieronymo in vulgus nota, nolumus esse frustra copiosi. Neque vlli dubium fieri potest, qui ex sacris Canonibus mores primitiuæ Ecclesiæ vel primis, quod aiunt, labris degustarunt. Lique enim illinc Clericos in vniuersum omnes Episcopi (qui verè fuit Ecclesiæ Oeconomus, uti Paulus appellat, atque elemosynarum Parochus & distributor) dispensatione atque communicatione, nutrirunt, atque vestiri solitos. Quæ distribuendi in Clericos piorum oblationes ratio, cum sit quorundam improbitate, ne auaritia dicatur, quam Synodi aliquot castigare nitentur, sublata, atque pro tota Ecclesiasticarum rerum possessione quarta duntaxat portio illis relicta, iam non tam auaritia, quam infana illa prodigalitas esset refrenanda, qua piorum elemosynas haud aliter passim nec meritorum, nec hominum ratione habita effundunt, quam si bona essent vel feudi vel patrimonijs. Imò ut verum citra offensam dicere liceat, haud aliter dilapidantur, quam si ad profundendum, helluandum, abligurandum, & semel deuorandum Ecclesiæ Christi relicta piorum patrimonia constituerentur: quod exemplis quotidianis notissimè commemoracionis. Videmus enim, pro Deum immortalem, quid bona patientur Ecclesiastica, non à viuis modò, sed & à mortuis, si superis placet, per testamenta. Quasi verò bona illa ex pijs maiorum nostrorum elemosynis, sudoribusq; collecta, quæ Episcopis in suam cessere portionem multò amplissimam (hic enim de aliarum portionum æqualitate, aut obliterata possessione nihil dicimus) alterius sint post illam in 4. partes distributionem aut rationis, aut naturæ, quam fuere antea. Verum hac de realibi oportuniore erit aliquando, speramus Deo propitio, querulandi locus. Cùm igitur illi (ut ex diuerticulo ad propositum redeat oratio) qui in Clericorum allegebantur contubernium, inopes ex opulentis ad pauperem seipsi transferrent Christi familiam, illi sibi pro terrena hæ-

Vide apud Gratianum, 214. 11.

Th. 11.

hæ.

hæreditate præoptantes in Clerum, id est, sortem & hæreditatem, in non optimo merito Clericorum nomen sibi inuenere? Non igitur Ecclesiasticis hominibus hanc Cleri appellationem error peperit, aut praua affectio mutauit, quod inuidia tumidus exomuit Caluinus: sed ipsa terrenæ huius hæreditatis cum illa cœlesti, quæ Christus est, commutatio commodauit. Quæquam igitur Cleri nomen, quia & appellatiuum est, ad omnem pertineat, sensu quodam, Christi populum, uti Psalmo septuagesimo septimo: Si dormiatis inter medios Cleros: vsu tamen Ecclesiastico, ut Diaconus, Papa, Presbyter, & alia sexcenta, ab ipsis ad eorum temporibus alteri tantum corporis Christi parti, quæ Ecclesiastica dicitur, fuit attributum: sicuti & gregis nomen omnines complectitur in vniuersum Christianos, si pastorem Christum respiciat: alteram verò Christiani populi partem, si Episcopum, aut Parochum. Sicut igitur gregis nomen propriè populo tribuitur: ita & Cleri appellatio in eos, qui in illorum verorum olim Clericorum locum hodie nostro plerique omnes nomine indigni succedimus, propriè conuenit, sicuti & ipso Apostolorum seculo. Non enim Diuus Petrus totam Ecclesiam Clerum appellat, uti suspicatur Caluinus, nullo veteris commentarij testimonio subnixus: sed eam corporis Christi partem, quæ & hodie Cleri nomen obtinet. Clerum enim hoc loco, teste Oecumenio, sacrum appellat cœtum, quemadmodum & hodie, inquit, & nos etiam appellamus. Sicuti ergo iubet D. Petrus Presbyteros, id est, Episcopos, gregis vniuersi esse typos atque formam, ad quam populus suos mores Christiano nomine dignos conformet: ita ut Cleris non dominantur, neque in suos collegas regio more sint imperiosi, præcipit. Hunc in sensum præca Clerum intellexit Ecclesia. An esse sibi cum Christo videtur, ait Diuus Cyprianus de Simplicitate Prælat. qui aduersus Christi Sacerdotes facit, qui se à Cleri eius, vel plebis societate fecernit? sic apud alios persæpè. Sed nunc locusest, ut Clericorum munia atque functiones, vetustasque inter ipsos distinctiones persequamur, quod post explicata huius Sacramenti synonyma, & ubi Ordini suum inter Sacramenta locum vindicauerimus, aggredendum erit.

1. Pet. 5.

Clerum Petrus vocat Ecclesiasticos.

Cypriani esse re populus à Clero diuersus.

Synonyma Ordo, ordinatio, Sacerdotium.

Quod hodie Ordinis dicitur Sacramentum, Augustini seculo erat Ordinationis, sicuti & ante & post eius ætatem Sacerdotij non habuit apud Latinos quidem, apud Græcos verò ἱερωσύνη, & aliquando ἱεραρχίας facti principatus.

Ex varijs istis Sacramenti huius appellationibus palam fieri potest, ipsum Ordinis nomenclaturam obtinuisse, non tam quòd politiam quandam efficiat Ecclesiasticam, quam quòd Clericos in suas quemque classes redigat, atque ordines collocet: ne Ecclesia, quæ dum à Domino peregrinatur, hic militans in acie speciem ordinata, suis vnquam destituatur ministris, qui fortium in morem militum, quod ad totius exercitus salutem faciat, sedulo curare ament, non pugnando tantum, sed & excubias vigilanter custodiendo, ne hostes adeo infeste, adeo in illius necem pertinaciter coniurati, cladem vllam immanem incurijs, stertentibus, atq; præsentem semper periculo expositis inferant.

Ordo cum huic Sacramenti contigerit nomen. Ordo Cleri in cos in statione quasi collocat excubias castro- rum Dei.

Cæterum quod inter Laicos matrimonij efficit Sacramentum, ut perpetuum sit quoddam populi Christiani veluti seminarium, hoc per Ordinis Sacramentum inter Clericos geritur, ut perpetua quædam virginea ministrorum Ecclesiæ Christi soboles oboriatur, gignatur, & educatur. Non minus enim ministri Ecclesiæ suæ à Christo electi hac corporis istius tabe pessundati emoriuntur, quam ille populus primùm à Christo, cuiusque Apostolis, ut ipse esset Ecclesia, vocatus. Proinde cum vtrinque certus impendat Ecclesiæ Christi interitus, si vel Clericorum genus, vel Laicorum populus semel intereat, Spiritui sancto Ecclesiæ Magistro placuit, talem in sua Republica instituere politiam atque gubernandi rationem, qualem & prudentia humana in regnorum administratione animaduertit necessariam. Quemadmodum igitur non ut quisq; natus est, ita continuò est aut consul, aut prætor, aut alius quif-

piam magistratus: ita nec ut quisquam in Christo est renatus, simul est in Christi regno aut Clericus, aut Diaconus, aut Sacerdos. Vt enim illic electio accedat oportet, atque publica ordinatio: ita & hic oportere, nemo ita absurdus est, qui non videat. Quod cum Aduersarij ipsa rerum necessitate coacti comprobant, non est, quod hac in re statuenda laboremus. Verum quia inane Ordinationis nomen retinent, quam aut principibus adulantes asseribunt, aut suis Symmictis ea non dotatis hallucinantes tribuunt, agere demonstramus, eam apud Catholicos semper ab ipsa Apostolorum vsque ætate veri nominis creditam esse Sacramentum.

CAPVT LXXV
Ordinatio Ecclesiastica semper Sacramentum habuit.

Die Pasche Christi in Apostolos suam ostendit concilio nicensi.

Quid sibi velit, quod Christus in Apostolos in antiquam eorum potestatem ligandi aut soluendi.

Sacerdotes sum noua solis in Christo patentes.

Gratiam suam esse ordinatis datam per Sacramentum Ordinis Apostolorum etc.

Vlli dubium fieri potest, quin ea omnia, quæ Christus Dominus in terris agens gesserit, ad suarum ouicularum salutem promouendam & perficiendam fuere instituta, atque peracta. Siquidem à Sapientia illa celestium thronorum paredo atque asseffore aut stultè, aut temerè geri potuit nihil. Quod ut in ijs, quæ ante salutiferam eius mortem vel dicta sunt, vel facta, sanctissimo cum studio animaduertuntur: ita in ijs, quæ diebus illis quadraginta in vitam à mortuis reuocatus de regno Dei loquens egit, singulari pietatis diligentia obseruantur. Proinde à miraculo non est alienum, quod ipso augustissimo in vitam resurrectionis die, simul atque Apostolos creasset suum in locum Apostolos, siue pacis nostræ atque reconciliationis cum Deo Patre iam mudo impetratæ nuncios, continuò in illos inflans: Accipite Spiritum sanctum, inquit, quorum remisistis peccata, remittantur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Vbi sedulus gestorum Christi perscrutator miratur meritò, ecquid sibi hæc Christi in Apostolos velit inflatio? quæ haud dubium maximæ cuiuspiam rei fuit Symbolum. Cum enim Christus rectè Adam secundus à Diuo Paulo dictus, illius fuerit Adam primi antitypon, sicuti ille in animam factus erat Dei spiraculo uiuentem: ita Christus, Deo vitam immortalem per resurrectionis vim aspirante, in animam viuificantem: quam cum non possit instaurando generi humano impartiri, nisi depulsa mortis, quæ in omnes semel Adæ illius primi posteros imperium possidet, causa, hoc est, peccato deleto atque abolito, rectè priùs Apostolis nouæ noui per Christum creati mundi sobolis authoribus atque Patribus Spiritum illum viuificantem afflauit, quàm tollendorum peccatorum potestatem communicauit. Quam ergo hæc Apostoli à Christo ordinati presbyteri, siue peccatorum vel soluendorum vel ligandorum administrari, acceperunt Spiritus sancti potestatem, eandem prorsus & ij ad vnum omnes sunt consecuti, & consequuntur etiam nunc hodie, qui aut ab ipsis illis Apostolis, aut illorum successoribus ad illud ministerij ordinatis eandem acceperunt peccatorum remittendorum potestatem. Hunc in modum Diuus Paulus per manuum impositionem Acto. 13. ordinatus Titum atque Timotheum ordinauit presbyteros, qui tantam hac Paulina Ordinatione celestium charismatum atque donorum Spiritus adepti sunt copiam, ut ijs freti, suum ministerium sanè quàm arduum possent & suo nomini congruenter, & Deo dignè exequi. Quod enim de Timotheo testatur Paulus: Monco te, inquit, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum, 2. Timoth. 1. Rursum 1. Timoth. 4. id ipsum & de Tito, alijsque in vniuersum omnibus à Paulo, alijsque ordinatis non potest non intelligi. Si ergo præter peccatorum remittendorum potestatem creati ab Apostolis presbyteri copiosam accipiebant manuum impositione Spiritus sancti gratiam, fieri non potest, quin illud Ordinationis symbolum, atque manuum impositio in creandis presbyteris sit credita ab ipsis Apostolis ad eò veri nominis Sacramentum: Nempe Apostol. Paulus gratiam atque Dei donum accepisse testatur Timotheum, & Titum, & alijsque, quod est in te, inquit, per impositionem manuum mearum (quod non de alia manuum impositione intelligatur, quàm quæ in Presbyterio, admonet prioris ad illum epist. locus: Cum impositione manuum presbyterij, id est, totius presbyterorū collegij, qui vti & hodie apud Augusta. alioq;

non-

nonnullos, vnà cum Episcopo manus ordinandis imponebant) id ipsum haud dubium & de Tito, & de alijs affirmatur, si ita tulisset occasio. Iam quis ad eò absurdus sit, qui Episcopis per alios Apostolos ordinatis minùs gratiarum contigisse asserat, quàm quia à Diuo Paulo? Cum igitur eandem per exterius illud visibile signum Deus donauerit Spiritus sancti gratiam, erat sanè proprii nominis Sacramentum. Porro ne quis hic frigida distinctiuncula elabendum putet, aliud sentiendum esse de Apostolis presbyteros ordinantibus, aliud de illorum successoribus, quasi hi, quàm illi minus contulerint gratiarum Spiritus sancti, etiam atque etiam cogitandum est, ipsum D. Paulum inter illos decem Apostolos, quos Christus suo afflavit Spiritu, non interfuisse: sed per illorum manus impositionem factum fuisse gratiarum istarum Spiritus sancti participem, Acto. 13. sicuti & gratiarum Baptismi, Act. 9. Quod igitur Apostolorum successores atque propagandæ Christi Ecclesiæ socij ordinatis à presbyteris Ecclesiarū rectoribus conferebant gratiarū celestium flumè, hoc perpetuo quodam fluxu continua Episcoporum successione in vniuersos Catholicæ Ecclesiæ deriuatū est presbyteros, etsi non illa exundantiore charismatū copia. Quæ res locupletissimis Scriptorū veterū confirmanda est testimonij.

Collegium Presbyterorū olim vti hodie Augustæ imponebat manus ordinandis.

D. Augustinus locum illum Ioannis 20. pertractans: inspiratio hæc, inquit, lib. 4. veteris & noui testamenti cap. 93. gratia quædam est, quæ per Traditionem infunditur Ordinatis, per quam commendatiores habeantur: unde Apostolus dicit ad Timoth. Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per impositionem manuum presbyterij. Semel ergo fieri oportuit, ut de cætero traditio ista non sine dono Spiritus sancti esse credatur. Sicut enim in Saluatoris forma data est visibiliter, ut post Baptismum Spiritus sanctus creditibus de cætero inuisibiliter dari non ambigeretur: ita & in sura dicta causa forma data est in principio, ut ex eo Traditioni Ecclesiasticæ Spiritus sanctus infusus credatur. Rursum aduersus Permenianum de Baptismo apud Donatistas malè iterato disputans, perperam Baptismum ab illis iterari docet, qui Ordinationem non repetunt. Vtrumque enim Sacramentum est, inquit libro 2. cap. 13. & quadam consecratione vtrumque homini datur: illud cum baptizatur, istud cum ordinatur: ideoque in Catholica vtrumque non iterare licet. Et paulò post: Cum hoc expedire videatur Ecclesiæ, ut Præpositi eorum (Donatistarum) venientes ad Catholicam societatem, honores tuos tibi non administrent: non eis tamen ipsa Ordinationis Sacramenta detrahuntur, sed manent super eos: Ideoque non eis in populo manus imponitur, ne non homini, sed ipsi Sacramento fiat iniuria. Sic & de bono coniugali capite 24. quod in ordinatis manet Sacramentum Ordinationis, etsi aliqua culpa quisquam ab officio remoueatur, Sacramento Domini semel imposito non carebit, quamuis ad iudicium permanebit. Diuus quoque Cyprianus inter alia Ecclesiæ Christianæ Sacramenta, & sacros recenset ordines. Cum enim Sermo. de pedum ablutione dixisset, Docetur Petrus, quæ sit Baptismi & aliorum Sacramentorum stabilitas, per quandam subiecit distributionem: Nam Baptismum, inquit, repeti, Ecclesiasticæ prohibent regulæ. Nemo sacros ordines semel datos iterum renouat: & quæ sequuntur alibi commemorata. Similiter & Diuus Leo Magnus Ordines sacros à ieiunijs & dandis & accipiendis ex Apostolica docet doctrina. Ut intelligamus, inquit epistola 79. ad Dionys. Alexandr. quantum & dantium & accipientium deuotione cuperandum sit, ne tantæ benedictionis Sacramentum negligenter videatur impletum. Quibus testimonij multò clarissimis etsi luce meridiana clariùs sit comprobatum, Ordinationem ministrorum Ecclesiæ apud Catholicos semper ab Apostolorum vsque seculo inter Sacramenta fuisse habitam, quod & Concilij Florentini decreto, si opus sit, confirmetur, quod & materiam & formam huius Sacramenti luculenter explicata dedit: vnum tamen ex postremis Philippi Melancthonis Locis communibus est adijciendum, quod & suum Euangelium ad eò variè libellis in orbem effusum subuertit, &

Ordinem veteris nominis Sacramentum docet August.

D. Cyprianus Ordinem docet Sacramentum.

D. Leo illud suffragatur.

Philippus
Melanchthon
palinodia ca
nens, docet
nunc Ordina
tionem esse
Sacramentum

Symmistarum doctrinam, quæ vel duo tantum, vel summum tria fingit Sa-
cramenta, conuellit. Cum enim suam de dogmatibus in controuersia positis
doctrinam aliquot partibus sibi putasset recudendam in Locis communibus
anno 52. editis, quod pridem orbi pro Euangelio vendiderat, nunc Manicheo-
rum appellat insaniam, putâ liberi arbitrij necessitatem, strenuè olim defen-
sam: Rursum hic tria cum prædicat esse Sacramenta, quæ in alijs editionibus
duo tantum in Euangelio agnoscebat: Mihi maximè placet, ait, etiam addi
Ordinationem, vt vocant, id est, vocationem ad ministerium Euangelij, &
publicam eius vocationis approbationem: quia hæc omnia mandato Euan-
gelij præcipiuntur, vt ad Titum, Constitue Presbyteros, vt iussi. Et est addita
promissio omnium maxima & dignissima cognitione, quæ testatur, Deum
verè efficacem esse per ministerium eorum, qui voce Ecclesiæ electi sunt, vt
testatur dictum vniuersale de Apostolis, & omnibus sonantibus verbum tra-
ditum per Apostolos, Euangelium est potentia Dei ad salutem omni creden-
ti. Et Christus Ioan. 18. Rogo non pro eistantum. Et, Quorum remis-
eritis peccata, & cæt. & Ego sum vitis, vos palmites, &c. Quæ cum alijs Scri-
pturarum sententijs vt sunt sine iudicio congestræ, ita maximam hominis apud
Symmistas produnt stultitiam, quòd illo ad Romanos dicto, vt ait, vniuer-
sali, Euangelium est potentia Dei ad salutem omni credenti, nonum conatur
excoquere Sacramentum, quod inde suam colligat vim. Si enim Euangeli-
um est potentia Dei, nihil refert, à quò nam populis annuncietur, an eius vo-
catio publica sit, an priuata: Rursum si hoc verum est, non iam ministri Or-
dinatio, siue ad ministerium Euangelij vocatio erit Sacramentum, sed ipsam
Euangelium atq; doctrinæ Euangelicæ vox, quæ Fidei habet seminarium.

C. AP. V. T.
LXXVII.
De gradibus
Clericorum.

Clerici cur.

Corona Cle-
ricorum ab
Apostolis
derivata.

Ed hæc missa facientes, ipsos nunc gradus constituamus, quibus ad Sa-
cerdotij dignitatem ascenditur. Vbi quis ex Laicorum grege ad Eccle-
siasticorum ordinem meditabatur transitum, in ipso veluti ostio ci ea-
batur Clericus, quòd in posterum non huius mundi transeuntis simul & per-
euntis opes, sed Deum Opt. sibi quæreret sortem, contempto quæ patri monio
coelestem pauperis Christi ambiret hæreditatem, sicuti fufius paulò antè do-
cuimus. Quod & hodie, qui creantur Clerici verbis quidem haud sanè obscu-
ris profitentur: Dominus, inquit, pars hæreditatis meæ, &c. In cuius rei te-
stimonium Episcopus illis capillitium (quod huius seculi quidam pifcis fuit
ornatus, cum aut in gradus fracto, aut calamistrato, aut cirrato mundus glori-
abatur cincinno) accidit, atque in coronulam verticem monet radèdum. Cæ-
terum quòd in coronam crinis radatur, quia nunc ab aduersarijs luditur & ri-
detur, vera eius rei origo nobis est eruenda, atque ab istorum sannis vindican-
da. In præsentiarum verò partem nos habet sollicitos, vtrum ad mysterium
pertineat, nec ne, de quo alibi opportunius, in oddè Apostolicam habere osten-
datur imitationem.

Quòd igitur Clericorum Ordo capillitio vtatur certa lege attonso, ex
Apostolorum exemplo D. Germanus ille Archiepiscopus Constantinopoli-
tanus in historia sua testatur Ecclesiastica, siue mystica Theoria: Gemina, in-
quit, in Sacerdotis capite circumfusa corona ex capillorum figura, εἰκονίζει τὴν
τῆς Ἀποστόλου Πέτρος ἑμίαν καίραν, ἢν ἐστὶ τῆς καὶ διδασκαλίας κορυφῆς ἀποστολικῆς καὶ καρείς ὄπισθεν
τῆς ἀποστολικῆς λογῆς, ὡς ἐπιπέδου ὄπισθεν ὄπισθεν, significat venerandum Apostoli Pe-
tri caput, quod illi Christum Dominum prædicanti derasum fuit ab ijs, qui E-
uangelio non crederunt ludibrij causa, cui Christus benedixit, & contume-
liam vertit in honorem, ludibriumque in gloriam. Huic D. Germani senten-
tiæ mirificè suffragatur venerandus Coelfridus Ingrinensis in Anglia olim ad
Tinam fluuium Abbas, qui Naitano Pictorum in Septentrionali Anglia Re-
gi ante annos circiter 800. scripsit in hæc verba, quæ V. Beda illius fidelissimus
collega commemorat lib. 5. Eccle. hist. Angl. cap. 22. Verum, inquit, his de Pa-
scha succinctè, vt petistis, fritimque commemoratis, tonsuram quoque (de
qua

Sic et in Con-
cilio Tribu-
ca. 20. Cleri-
ci in hoc va-
dunt, vt so-
licitudines
coronæ Do-
mini in capi-
tibus suis ge-
rant.

qua pariter vobis literas fieri voluistis) horror, vt Ecclesiasticam & Christia-
næ fidei congruam habere curetis. Et quidem scimus, quia neque Apostoli
omnes vno eodemque sint modo attonsi, neque nunc Ecclesia Catholica si-
cut vna fide, spe, & charitate in Deum consentit: ita & iam vna atq; indiffimi-
li totum per orbem tonsuræ sibi forma congruit. Et post pauca: Verum si
profiteri nobis liberum est, quia tonsuræ discrimen non noceat, quibus pura
in Deum fides, & charitas in proximum sincera est, maximè cum nunquam
Patribus Catholicis sicut de Paschæ vel fidei diuersitate conflictus, ita etiam
de tonsuræ differentia legatur aliqua fuisse controuersia. Inter omnes tamen,
quas vel in Ecclesia vel in vniuerso hominum genere reperimus tonsuras,
nullam magis sequendam nobis amplectendamque iure dixerim ea, quam in
capite suo gestabat ille, cui se consententi Dominus ait: Tu es Petrus, & cætera.
Nullam verè magis abominandam, detestandamque meritò cunctis fidelibus

Tonsura va-
rietas Eccle-
siæ unitatem
non violat.

crediderim ea, quam habebat ille, cui gratiam Spiritus sancti comparare vo-
lenti, dicit idem Petrus: Pecunia tua tecum sit, &c. Neque verò ob id tantum
in coronam attondimur, quia Petrus ita attonsus est: sed quia Petrus in me-
moriam Dominicæ passionis ita attonsus est, idcirco & nos, qui per eandem
passionem saluari desideramus, ipsius passionis signum in vertice, summa vi-
delicet corporis nostri parte, gestamus. Sicut enim omnis Ecclesia, quæ per
mortem sui viuificatoris Ecclesia facta est, signum sanctæ crucis eius in fron-
te portare consuevit, vt crebrò vexilli huius munimine à malignorum Spiri-
tuum defendatur incurfibus, crebra huius admonitione doceatur, se quoque
carnem suam cum vitij & concupiscentijs crucifigere debere: ita etiam oportet
eos, qui vel monachi votum, vel gradum clericatus habentes, arctioribus
se necesse habent pro Domino continentia frenis astringere. Formam quo-
que coronæ, quam ipse in passione sua spineam portauit in capite, vt spinas ac-
tribulos peccatorum nostrorum portaret, id est, exportaret, & auferret à no-
bis, suo quenque in capite per tonsuram præferre. Vt se etiam irrisiones &
opprobria pro illo libenter ac prompto animo sufferre ipso etiam frontispici-
cio doceant. Vt coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se, se
semper expectare, proque huius perceptione & aduersa se mundi & prospera
contemnere designent. Cæterum tonsuram eam, quam Magum ferunt habu-
isse Simonem, quis rogo Fidelium non statim cum ipsa Magia primò deteste-
tur, & meritò exufflet: Quæ aspectu in frontis quidem superficie coronæ vide-
tur speciem præferre, sed vbi ad ceruicem considerando perueneris, decurtatâ
eam, quam te videre putabas, inuenies coronam. Vt meritò talem Simonia-
cis, & non Christianis habitum conuenire cognoscas, qui in præsentem quidem
vita à deceptis hominibus putabantur digni perpetuæ gloria coronæ, sed in ea,
quæ hanc sequitur vitam, non solum omni spe coronæ priuati, sed æterna in-
super sunt pœna damnati. Cæterum varias istas radendi capillitij formas non
fuerit fortè inconsumtum ad vnum iuxta præscriptos Canones modum reuocare:
quem præclare nobis Concil. Tolet. 4. Cano. 40. præscribit: Omnes Clerici vel
Lectores, sicuti Leuitæ & Sacerdotes de tonso superius capite toto, inferius so-
lam circuli coronam relinquunt: non sicut huc vsque in Gallitiæ partibus fa-
cere Lectores videntur, qui prolixis, vt Laici, comis in solo capitis apice mo-
dicum circulum tendunt. Ritus enim iste huc vsque in Hispanijs hæreti-
corum fuit. Vnde oportet, vt pro amputando ab Ecclesiæ scandalo hoc sig-
num dedecoris auferatur. Qui secus fecerit, Fidei Catholicæ reus erit. Sed
his de rebus minimis facile foret statuere, si infanda Ecclesiæ scandala, dede-
cora, probra de medio essent alicuius Chrysofomi aut Ambrosij zelo sub-
lata.

Verum atque
Christianus
ceremoniarum
vsum.

Ad hunc se-
vè modum et
D. Germa-
nus Archie-
piscopus Con-
stantinop. in
sua mystica
theoria du-
dam recita-
ta.

Vnde irrepre-
sibile coronula
istiusmodi
est in apice
Clericorum.

Ex hoc igitur Clericorum veluti seminario (vt tandem ad institutum re-
currat oratio) varia solent ministrorum Ecclesiæ surgere plantaria: quæ et si
nunc temporis in septenos duntaxat differantur Ordines, apud veteres tamèn
plures obseruauimus, hodie propè incognitos: qualis Fossorum fuit,
Syn-

Alia Cleri-
corum officia
nunc abolita.

Syngelorum & Archisyngelorum, Primiceriorum, Secundiceriorum, atque Defensorum. Mortuos enim sepeliendi officium a Clericis olim peragi solitum satis fuerit apud Græcos ex Epipha. indicasse, qui inter alia Clericorum officia, & τῶν κοπιῶτων meminit, οἱ τὰ σήματα περιελάοντες τῶν κοιμωμένων, qui corpora eorum, qui obdormierant in Domino, curare solebant. Vitus Amerbachius Operatores vertit, crassius Cornarius, laboratores.

Apud Latinos quoque Diuus Hieronymus mulierem illam septies istā a Clericis testatur sepultam. Neque id sanè præter decorum cuiquam videri factum debet, cum ipsos olim Episcopos nihil puduerit, Christianorum corpora suis subiectis humeris ad sepulchrum deferre sepelienda, aut cereos suis manibus præferre accensos: quemadmodum & sua ætate Diuus Hieronymus Fabiolæ corpusculo vsu venisse testatur, in eius epitaphio. Huius autem rei cura vtrum olim ad Cardinales Diaconos, quibus Martyrum causa fuit commissa, pertinuerit, vt quidam volunt, nec ne, in præsentia non est disputandi locus.

Iam de Syngelorum officio illud tantum dicimus, quia nobis Græcancæ Ecclesiæ facies est ignota, cauendum esse quorundam nostri temporis hominum sanè minimè imperitorum errorem, qui nomen proprium esse autumant. Hoc enim refellit Archisyngelorum vox, quæ alicubi apud veteres Scriptores occurrit, vt in Concilio Constantinopolitano & in Florentino interfuit Archisyngelus.

Est & apud Nazianzenū aliud Ecclesiasticum officium, quo D. Cyprianum scribit fuisse functū humiliandi animi causa: Ouis sacra sit caulæ sacra, inquit oratione in D. Cyprianum, & vt ego à quodā audiui, νεοκόρος, Neocorus etiam, siue ædituus, qui res sacras custodit, purgat, ornatque, rogatus, vt in humilitate ob prioris arrogantia purgationem, philosopharetur.

Quibus ex verbis intelligere est iustissimam illius veteris Canonis saluberrimam causam, quo vetabatur quis ad superiores transilire Ordinem Ecclesiasticum, ni antea suum per tempus in inferioribus ministrasset. Sic enim visum est Spiritui sancto (cuius verè sunt oracula veteres Canones, vt est apud Damasum cap. Violatores) idoneos illos tremendorum mysteriorum ministros fieri non posse, nisi illorum minorum Ordinum ministerijs ceu verè pietatis, humilitatis, modestiaque, omnis tirocinij antea fuerint exercitati ac præparati. Ita enim omnibus naturā comparatum est, vt superbo carnis nostræ sensu inflati, humilia illa Ecclesiastica munia obire pudeat: quæ sulta animi nostri arrogantia, vt ad modestiam reducat, prudentissimè à Patribus constitutum fuit, vt humilibus illis functionibus animus Christo humilitatis Domino præpararetur, quò ad sublimiora illa diuina mysteria paulatim aptatus & quasi gradatim virtutibus adolescens, posset ascendere idoneus. Hanc e quidem, sicuti arbitror, verissimā fuisse causam, cur tot eximij, verèque Apostolicis præfca legimus floruisse Ecclesiā Episcopis, omnisque Ordinis Dei ministris: ita è diuerso huius Canonis non dico negligentiam, sed contemptrum, sed proculcationem nostræ isti calamitati deploratissime authorè esse: quæ ita Catholica afflixit Ecclesiā, vt plurimas per prouincias vix sit in toto Cleri grege reperire, qui suū nō dico faciat munus, sed facere sciat, exceptis aliquot fortè Parochis. Si enim illud Cleri cogites seminarium, vnde miscello popello eligantur Episcopi, Archidiaconi, Archipresbyteri, Scholastici, Prepositi, Decani, Vice decani, vide obsecro, an nō hodie verissimè illud rectè conqueraris: Filij Be- lial siue vt rectius docti. 70. διὰ λοιμῶν. Filij pestilentes, suoque improbitatis exēplo. perniciosi, nescientes officium suum, populumque sua vita & impura & imperita auocantes à Dei cultu? Hanc nostri fundi calamitatē vnde quæso existimes isti electæ Dei vineæ in sicca, nisi quòd cathedram cōscendit Episcopus vixdū Clericus: nisi quia creatur Archidiaconus, qui Diaconi nō nouit officium? nisi quia fit Abbas, qui Monachū nec vidit, nec vixit? Quia igitur isti sibi primas in Ecclesia arripiunt cathedras aut obtrusas, aut illegitimè obtentas, hinc ista Christi

Fossore. Syngeli. Copia.

Vide Epipha. in Epiphane. de Trinitate. c. 10. l. 1. c. 10. l. 1.

Syngelus. Archisyngelus officium nominis sunt apud Græcos

Neocorus vel ædituus.

Vnde nam saluberrima iste Clericorum spiritus atque seruitas.

Tirocinium exercitium vt Clerici in quo.

Calamitas Ecclesiastica causa à prepositis Clericis.

sti Ecclesiæ lachrymæ. Ex aulicis enim perditissimis, aut quòd omni ætate fuit post Christianorum memoriam inauditis, ex millibus deploratissimis, iisq; languinaris tam publico eum totius orbis scandalosam, & cœlū, & terrā, Dei loco ad Ecclesiā collocatur, imò repèdè intruduntur gubernacula. Quid, quod & puerulis lactentibus, & adulescentulis vixdū Clerici locis idoneis creditur hæc tractanda? Quid isti aliud, quàm semilaceram Christi nauiculā tot partibus hæresouulmeribus hiantem, tanta scandalorū saburrā plus æquo grāuātā, tanta deniq; abusu suum intolerabilem sentina supra modū onustā ac propè depressam: semel euertant, subruant, demergant? nisi suā pro incōparabili in nos pietate nauiclerus Christus immeritissimo ei succurreret opitulaturus subsidio. Hanc igitur deprececur omnes, vt impendens suæ nauiculæ ex deplorata gubernatorum siue vectorum ineptiā periculum nos miseratus auertat, cuique idoneos præficere dignetur propitius nauicleros, qui & monitis & exemplis Christianum populum per istud vitæ miseriam salum in tranquillum æternæ salutis portum peruehant.

Hanc non tam meā, quàm piorum omnium, quos audiui plurimos, quorū & verbis studui referre, querelam hinc inferere meus cogebat animus, hoc graui scandalò vehemèter afflictus, & quotidiana propè indignatione perturbatus: quā qui mecum agnoscit veram, cōmunibus mecum suspirijs atq; lachrymis Deum exorare pergat, vt somno & sibi, & suis seruis præpositis vel tandem excusso, ministros det suo respondentes nomini: quod fiet, si per humilia illa minorum Ordinum ministeria ceu tyrocinia præparati, ad diuina illa maiorum Ordinum sacra peragenda, non cognationis, ministerij, sacri auri, aut alterius illegitimæ rationis affectu intrudantur, sed iudicio allegantur, atque elapsis ministeriorum illorum ritè exhibitorem temporibus istis ad sublimiora assumantur. Sed nunc ex parergo ad institutum redeo oratio.

Ita igitur, similibusque sacrorum officiorum functionibus Clericorum populus distinguebatur, quæ temporum lapsu aut alijs sunt adiuncta ministerijs hodie perdurantibus, aut consultò abrogata. Quare de ijs obiter nunc est dicendum, quæ etiam nūm in Ecclesia suam habent si non vsu, saltem nomen, quod deserit illorum loquitur originem atque institutionem, quam aliquando in vsu reuocandam confidimus, quum altum istum somnum Deus Opt. nostris peccatis iustissimè iratissimus & sibi & Episcopis excusserit. Porro quo quisque tempore in Ecclesia receptus sit, hinc non est disputandi aut inquirendi locus, sed libris nostrarum Originum sacram id dabitur negotij. Sic an istorum singuli Sacramenta sint, an potius ad Sacramenti dona præparatorij, hinc non est opportunitum inuestigare, cum de hoc facile nobiscum Aduersarijs conuenturum existimem, si eis Ordinationem Presbyterorum queat Sacramenti vim habere, ad veritatem persuaderi. De hoc igitur inter Catholicæ Ecclesiæ filios discorditer docetur, sed sua si dei pace: Verum D. Thome quàm Caietani atq; Durandi opinio ad veritatem est procliuor. Eos qui desiderat, suis consulat, nos institutum persequimur.

Qui nunc igitur in Ecclesia vigent Ordines, aut minores appellantur, aut maiores, à ministerijs, quibus destinantur, aut humilitate aut dignitate. Ostiaris quid fuerit officij, nomen sonat: quibus hodie in stupenda hæc Ecclesiæ negligentia nullus est sui officij vsus, cum templa non modo prophetarum hominum polluantur ingressu, sed etiam sacratorū ministerijs, qui aut Simonia nobiles, aut concubinato infames sacra contaminant.

Lectorum vices explent non Lectores, sicuti & Psalmarum locum inuadunt isti Musici, non tantum vt de choro eiciantur dignissimi, cum propter vitæ improbitatem, quæ passim in iis fuit nobilibus, tum propter impudicos amorem, aut indignos bellorum modulos sacris Dei laudibus in partos: sed etiam propter theatricam magis sonorum confusionem, quàm religiofam pietatis ac deuotionis moderationem, quam piorum animis passim gignere noscuntur. Non enim nunc uocantur Musici auditorū animos tā ad pietatem

Tragicæ Be- desie Chri- isti multū ab inopis Cle- ricis hodie ijs meuen- dam.

Pons Refor- mande Ecclē- siæ.

C. A. P. V. LXXV. Gradus Ec- clesiastici explicati.

Ordines mi- nores & ma- iores. Ostiaris.

Lectores. Psalmarum.

In nostri se- culi musicam templis ex- plodendam.

pietatis cultum, coelestiaque excitant desideria, quam auocant, auertunt, alienant. Scio enim aliquando diuinis me interfuisse laudibus, cum vel attentissimus auscultarem, ecquid forte psalleretur? ne vnum quidem potuisse intelligere verbum: ita erant omnia syllabarum repetitionibus commissa, vocibus confusa, clamoribus potius horridulis, & incondito boatu, quam cantu obscurata. Quanquam non me fugiat, quibusdam Musicam cum Organis & Musicis rectius videri retinenda, quibus equidem perlibenter assentiar, si vna pro isto Musicæ genere, quod nunc passim Ecclesias occupat, aliud introducatur & grauius, & rebus ipsis conuenientius: & si non, vt oportet, pronuntiationi quam cantui vicinius, saltem rebus, quæ canuntur aptius atque accommodatius. Quo in genere Gregorianum, quem dicunt, equidem excellere arbitror: quod & nobiles quosdam Musicos isto Gallico garritu non deprauatos non iudicasse tantum liquet, sed & sua, quæ dicunt, Moteta illis modulibus ceu fundamento ludentem, lambentemque hederam circumfuderunt, quod canticum varia modulorum symphonia blandum rerum verbis significatarum affectui quoque responderet: Nunc cum huius rei, quæ principem in Musica habet locum, ignorantia laborent plerique omnes, quos suo vocant nomine, Compositæ, quis huius atatis Musicam cum illa prisca componat? Nunc enim audire est lætissimos diuinæ laudis hymnos, tristissimos contaminari musicorum modulibus, contra lugubres Ecclesiæ threnos lætissimo effusos modulamine. Quid quod diuinis hymnos non modò theatricis, adeoque bellicis, & si dicere fas est, Galiardicis contaminant modis, sed veneris quoque conspurcant & amatorijs? Vnde illarum magis constantiam admiror Ecclesiarum, quæ istum præuidentes diuini cultus abusum, semel musicam illam choro maluerunt excludere, vt Traiecten. & quod audio, Lugdunensis: quàm illarum veneror magnificam, quam ipsi & putant, & iactant aded, maiestatem, qua Dei chororum omni phonaforum syntagmate, vocum omnis generis discrimine, imò & tubarum clangore, Cornetorum, quæ vocat, stridore, alioque strepitu vario, ne quid prætermittere videantur, quod canticum verba semel obscuret, sensumque sepeliat, & adobruat, sibi præclare gloriantur implese. De quo plùs hodie Cathedrales laborant passim Ecclesiæ (quod sanè non leuiter cordatis omnibus est descendendum) quàm vt habeant aut cantores? saltem orũ intelligentes, aut Deum vita simul & voce moderata potius, quàm incondito garritu laudantes. Verum hanc labem Ecclesiam inde fortè contraxisse cuiquam videatur, quod quæ nunc passim cantantur, non tam ad populi intelligentiam erudiendam, quod prisca vbiq; spectasse indubitatũ est, quàm ad meram Dei Optimi laudem, quocunq; modo celebrandã frequentantur: de quo, cuiusque remedio, quid sapientioribus videatur, audire malo disciturus, quàm definire, indubiam plurimorum incursum reprehensionem. Sanè ad istam (vt liberè dicere liceat, quod citra præiudicium in piorum deliberatione proponimus) non musicam, sed inconditam nebulonum lasciuam templis exturbandam nihil queat statui præclarior, aut innouari salutarior, quàm à Ioh. an. 22. pridè ante annos 240. legimus constitutum; Docta SS. Patrum decreuit autoritas. Vide Extra Conc. lib. 3. Ti. 1. Quæ constitutio, sicuti & aliæ innu meræ non tantum prudentissimè, sed & sanctissimè definita, atque præscripta, nihil præter seriam sui obseruationem desiderat: ad quam si Ecclesiarum cantus reformetur, non est profectò, quod magnoperè conuerantur aduersarij hac in parte. Sed hæc par erga æquo fortè diutius nos ab instituto abducunt.

Istud testatur Missæ varijs modis torum canonicorum non Ecclesiastico rum modulibus accommodata.

Renouanda Decretalis contra cantum Ecclesiasticum.

Exorcistæ. Intolerabile ministerium Ecclesiæ conuincimur ordinati ministerium consueuerunt.

Illis Psal mistis succedit Exorcistarum Ordo, quibus malignorum Spirituum exorcizandum, id est, adiurando expellendum potestas est tradita. Horum ministerium magis apud veteres licet agnoscere, cum sua cuique munia constarent inuolata. In hac autem sacrarum functionum confusione, vbi Sacerdotes non solum sibi Diaconorum, & Subdiaconorum ministeria usurpant, sed suæ dignitatis obliui, aut veridè depulsi, Cantorum etiam & Exorcistarum, Acoluthorum atque Lectorum adeo munera sicut indignissimè obediunt ita

ita latet eorum functio, vt inane putetur esse nomen. Sicuti ergo Christus suos olim discipulos misit hac potestate munitos, vt Diabolum ex hominum siue pectoribus, siue corporibus etiam profligarent: ita certò Clericorum generi ea potest fuit cura à Maioribus credita; vt homines vel ante baptismum, vel post, Dæmone obsessos & occupatos vindicarent, & in libertatem per Christum partam assererent, quemadmodum superius in Baptismi Exorcismo, Soli luce clariùs est demonstratum. Solent igitur Exorcistæ apud prisca suis Exorcismis Baptizandum Baptismo præparare, veterique Domino Diabolo eripere, Christoque vindicare, quemadmodum est agnoscere apud Dionysium Areopagitam. Ad hæc si quis à Diabolo inuasus, fieret Energumenus, cuius gubernandi atque curadi per orationem & manuum impositionem pronuntia penes Exorcistas erat. Quibus enim hoc muneris Apostolica illa potestate ab Episcopis imponebatur, ijs proculdubio facultas dabatur, in festis iubeat repacem, quod est apud Diuum Cyprianum libro secundo, epistola secunda, violentis quierem, ferocientibus lenitatem, immundos & erraticos Spiritus, qui se expugnandis hominibus immiserint, ad Confessionem minis increpantibus cogere, vt recedant, duris verberibus vrgere constrictantes, euilantes, gementes incremento poenæ propagantis extendere, flagris cadere, igne torere, res illic geritur, nec videtur: occulta plaga, sed poena manifesta. Hæc autem vniuersa per Exorcistas olim geri solita alibi apertius idem docet Cyprianus. Quod hodie etiam geritur, inquit epistol. 77. libr. 4. vt per Exorcistas voce humana & potestate diuina flagelletur, vt vratur, & torqueatur Diabolus. Quod autem ista Exorcistarum admiranda vis etiam Ethnicis fuerit olim notissima, locupletissimus nobis testis est insignis ille Romani fori caudicus Minutius Felix, qui aduersus Idololatriam in suo Octauio (qui hodie falsa inscriptione Arnobium mentitur authorem, eius libris, quos septem tantum aduersus gentes edidit, teste Diuo Hieronymo, additus octauus) disputans: Hæc omnia sciunt plerique vestrum, inquit, ipsos Dæmones de semetipsis confiteri, quoties à nobis & meritis verborum, & orationum incendijs de corporibus exiguntur. Quam Exorcistarum functionem vt Diabolus semper infesto studio est persecutus, pro eo atque congruit, verberonem fustes odisse, & crucem fures: ita sua quoque non desinit excitare mancipia, quæ hoc flagellum si non deleant, verbis saltem infament, aut conuicijs lacere.

Exorcistarum admiranda vis in cadu demonet.

Diabolus voce humana flagellatur, vratur, torqueatur ab Exorcista.

L. ff. de ex. na. cog. li.

Idem.

Sic exorcizare olim Vlpianus Christianæ religionis hostis vocem scriptitabat esse impostorum, Christianos pro sua carnis prudentia notans. Sed quæ Caluinus hodie in Exorcistarum Ordinem debacchatur, aded sunt futuri Dæmoniacci dicam, an phanatici, plena, vt non vno, aut altero Exorcista Christiano, sed septem illis Archipresbyteri Iudæi Sceuæ filijs Exorcistas habeant opus. De euentis istis, inquit, cap. 19. Instituit. Exorcistas, quis vnquam fando audiuit, quod specimen vnum suæ professionis ediderint? Fingitur illis potestas data imponendi manus super Energumenos, Catechumenos, & dæmoniacos: sed tali se potestate præditos Dæmonibus persuadere non possunt, non modò quia eorum imperijs non cedunt Dæmones, sed etiam quia ipsis imperant. Vix enim decimum quemque reperias, qui non malo Spiritu agatur. Egregium verò Theologum, qui Exorcistarum nusquam didicit apud Christianos scriptores ministerium. Ementitos dicit Exorcistas, per quos docet D. Cyprianus humana quidem voce, sed potestate diuina flagellari, vri, torqueri Diabolum. Sed specimen vnũ suæ professionis edidisse vllum vnquam fando audisse negat. Qui Cypriani fidè habet testimonijs, aut Minutij Felicis in Octauio verbis, alijsque passim probatorum virorum scriptis, de potestate illis tradita ambigere, nisi cum insanæ suspitione potest. Certè non rarum eius specimen hæc etiam nunc atate per nostram Hollandiam licet videre. Memini equidem me puero die vna tres Energumenas, aut quinq; potius (Nam vnus Spiritus tres simul mulierculas locorũ interuallo haud exiguo, distitas possi-

Insana Caluini contra Exorcistas verba verè Exorcistas cum habere opus loquuntur.

M. debar)

Diaconus Philippus Samaritanus Euangelium pradicat.

Philippus Diaconus D. Stephani collega, qui Samaritanis Christum primus annunciauit. Hinc igitur satis liquet, Diaconorum illorum Apostolicorum officium partim in pauperum cura, partim in Euangelij præconio, partim in Episcopi ministerio fuisse versatum.

Improbata Caluini calumnia

Grauius accufat Caluinus Catholicos, quod pro suis istis Diaconis, quos, inquit, fingunt, testimonium ab eorum exemplo petant, quos Apostolica Ecclesia instituit Diaconos, quum in illorum Ordinatione ne verbum quidem sit vnum de vero Diaconorum ministerio. An non suo Stephanus astiterit Episcopo Iacobo mysteria peragenti? an non illi ministravit sacris operationibus defungenti? Quæ nisi fecit Stephanus, mendax adfert, quod abfit, D. Ignatius exemplum ad suos Diaconis honores corroborandos. Quid enim Diaconi, inquit, epist. dudum commemorata, nisi imitatores Christi, ministrantes Episcopo sicuti Christus Patri, & operantes illi operationem mundam & immaculatam? Quomodo S. Stephanus B. Iacobo & Timotheus & Linus Paulus, & Anacletus & Clemens Petro. D. quoque Cyprianus Diaconos ab Apostolis docet constitutos Episcopatus ipsorum, & Ecclesiæ ministros, epist. 9. libr. 3. Sic & D. Leo D. Laurentium non solum, ait Sermo. in eundem, ministerio Sacramentorum, sed & dispensatione Ecclesiasticæ substantiæ præeminuisse. Cetera, quæ Caluinus de Diaconorum ordinatione nugatur, cum scurram deceant magis theatricum, quam Scriptorem Theologum, silentio duximus prætereunda. Non igitur nostri Diaconi ad histrionicos, vt ille blasphematur, instituantur ludos, neque nugatoria, vt idem ait, Subdiaconis attribuitur functio: sed prima ministerij parte detracta, atque ad Episcopos & Archidiaconos relegata, quibus omnis pauperum cura est credita, aliæ ministeriorum partes supersunt saluæ, quæ in verbi ministerio, & Scripturarum lectione, Eucharistiæ communicatione & Episcopi ministrante versantur. Tales enim fuisse etiam Diaconorum & Subdiaconorum functiones, ex vno D. Laurentio Sixti Romani Diacono, & Publio D. Cypriani Diacono, & veteribus Canonibus in præconio est agnoscere: à quibus nunc, præ dolor, nimis plerique degenerarunt.

Caluinus scurrilliter insultat Ecclesiæ, propter Diaconorum ordinationem.

CAPI. LXXX. De Sacerdotio & Presbyteratu.

Memoratos ordines Ecclesiasticos Sacerdotium, veluti præambulos Dominus, subsequitur, cuius præstantia atque dignitas quod magis illustretur, atque ab Aduersariis iniurijs asferatur, in initio, explicatis eius Synonymis, demonstrandum erit præter spirituale Sacerdotium, quod omnium est Christianorum commune, iuxta Christi institutum existere quoddam externum ab illo diuersissimum. Quo deinde ostenso, Sacerdotij officia nobis erunt persequenda: tum inter ipsos denique Sacerdotes Ordo ab Apostolis traditus veniet commonstrandus.

Synonyma.

Qui in istum Ecclesiastici honoris locum assumuntur, varijs leguntur orationi appellationibus, vt Sacerdotes, siue Liturgi, Presbyteri, siue Seniores, Episcopi atque Papæ.

Sacerdos.

Sacerdotis nomen huius gradus officium propriè sonat, quod sicuti à Paganis nostræ est religioni mutuatum, vt & Sacrificus: ita eandem esse nostris Sacerdotibus partes sacras, quæ apud illos fuere, orandi præsertim & sacrificandi, manifestè docet: quod & in τὸ ἱερόν & ἱεροσύνη apparet. Liturgi autem vox in initio prophana, vti plerique aliæ, ad publicum postea Græcis translata est sacrum ministerium, sicuti & Liturgia, de quibus supra dictum est copiosius libr. 4. cap. 33. vnde, qui desiderat, repetat.

Liturgia.

Qui in istum Ecclesiastici honoris locum assumuntur, varijs leguntur orationi appellationibus, vt Sacerdotes, siue Liturgi, Presbyteri, siue Seniores, Episcopi atque Papæ.

Presbyter.

Presbyteri appellatio à Græcis in Latinam transijt coloniã, vt & Papæ & Episcopi nomen: Presbyter autem ætatis grandioris vox est, teste Phaurino, ἀπὸ τῆς ἑβδομήκοντα ἕως ἑξήκοντα, παρὰ τὸ προβεβηκέναι τὴν ἡβήν ab anno vnde septuagesimo vsq; ad octuagesimi finem: per flexum tamen, honoris etiam habet significationem, vt & Antiquum apud Latinos. Vnde & ante iustum ætatis tempus quibusdam fuit tributum: Hinc & de legatis, quos posterior Græcorum ætas appellat Apocrifarios, nõ raro legitur: quin etiam militaris vox est, pro exercitus legato siue Imperatore vicario. Proinde non existimandum est, Apostolos

Apostolos hoc nominis, non nisi septuagenarijs tribuisse, sed honoris, qui ex suscepto manabat magistratu, habuisse rationem: quemadmodum in Timotheo & Tito adolescentibus videre est. Quamquam & legitima ætatis ratio minime fuerit neglecta, de qua in præsens dicendi locus non est idoneus.

Quod igitur in Senatus voce apud Latinos accidit, quæ ex senio nomen traxit, hoc in Presbyteri nomine apud Græcos est conspicere: quod cum in voce Senior Latinis loquendi vsus nõ recipiat (quamquam apud Gallos Senjör, & planius apud Hispanos Senjör, vocali tertiã in consonantem gentili dialecto corrupta eadem reluceat honoris appellatio) vetus Euangeliorum interpretes pro Presbyter & Sympresbyter, quæ relinquenda erant, aut in alias eiusdem significationis voces vertenda, reddidit obscurius. Verum leui seculi similes lapsus fidelissimo illi interpreti, quem Græcum potius, quam Latinum fuisse, certis mihi coniecturis videre videor, nulla cum morositate sunt condonandi. Presbyteri ergo appellatio omne Sacerdotum genus complectitur ex veterum vsu, licet posteriorum seculo Presbyteri ferè sint appellati, qui non erant Episcopi, vt Epiphanius & Hieronymus etate: quemadmodum & Sacerdotis vox, quæ in vniuersum patet illius Ordinis gregem, Augustini seculo Episcopis ferè tribuebatur. Hinc ille Diuum Ambrosium Sacerdotis Mediolanensis titulo ferè appellat, vt in Confessionibus & alibi.

Nostra autem & superiori ætate tam Sacerdotis, quam Presbyteri nomen nisi non Episcopis datur, quod maior appareat Sacerdotum inter ipsos distinctio: sicuti nunc Episcopi nomen in Sacerdotes illis dignitate inferiores, et si ordine æquales, loquendi vsu non conuenit, de quo latius differendi præsens postulat occasio. Episcopus suo ex etymo accuratè est diligentia atque perutilis obseruationis nomen. Enim Græcis in compositione epitaecos siue intentionis vim possidet, vt in ἐπιτέλει derideo, ἐπιτέλομαι supererogo, ἐπιτέλλω præpolleo. Ab hoc igitur vigilantissimo inspicendi, visitandi, studio (Quod in τὸ σκόπειν, Doricè σκόπασθαι, & mutatione π in F digamma Eolicum Belgæ dicimus

σκοπῶν, vnde ἐπισκοπῶν, aggeres inspicere, an integri, an rimas agat, & similis visitationis publicæ constantur nomina, perspicuum apparet) Episcopus est appellatus. Hoc igitur nomē prophanarum rerum curæ in initio cum esset datum, ad Ecclesiasticum postea tractum est officium: qui enim apud Lacones erant Harmostæ, gubernandis ipsorum ciuitatibus præpositi, Atheniensibus fuerunt Episcopi, si Phaurino credimus: quemadmodum in Romanorum prouincijs numero cum imperio præsidebant Prætores. Ad hos igitur delectus, Prouinciæque negotia, tanquam ad constitutos singulis in Prouincijs rerum arbitros, atque ciuitatum singularum Præsides & custodes referrebantur.

Quod & Cicero haudquaquam obscure testatur: Vult me Pompeius esse, ait epistol. ad Attic. lib. 7. quem tota Campania & maritima ora habeat Episcopie mæpim, ad quem delectus & negotij summa referatur. Posterioribus vero seculis & viliorem rerum curæ fuit tributum, vt videre est in Pandectis de Mune. & Hono. Episcopi, qui præsumt panis, & cæteris venalibus rebus. Postremum & ad priuatam pertinet aut rerum familiarium curam, & amicorum, atque agrorum visitationem, vt apud Lucianum.

Similem ad modum & Scripturarum vsu interdum ad priuatam pertinet salutis sollicitudinem. Heb. 12. ἐπισημασθέντες, cõtemplantes, atque maximo serio studentes, ne quis desit gratiæ Dei. Et 1. Pet. 4. Ne quis vestrum patiat, vt homicida, aut fur, aut maleficus, aut alienorum appetitor ἀμαρτυροῦσθε, alij speculator, alij curiosus, alij aliud: de quo hic non est futurus dicendi locus. Interdum verò publicam denotat functionem. 1. Pet. 2. Conuersi estis ad Pastorem & Episcopum animarum vestrarum. Vbi indubie Christum dicit. Sic & Iudæ Apostoli ministerium à Spiritu sancto Episcopatus est prædictum, ipsis Apostolis interpretibus: Episcopatum eius, inquit Dauid Psalmo 108. accipiat alter. Ab hac ergo Episcopos functione dictus est Episcopus, quæ vox Scripturarum sacrarum vsu non nisi publicum sonat ministeriũ nõ solum eorum, qui primas

quod Græcis est επισκοπος, vnde επισκοπῶν, Doricè σκόπασθαι, & mutatione π in F digamma Eolicum Belgæ dicimus σκοπῶν, vnde επισκοπῶν, aggeres inspicere, an integri, an rimas agat, & similis visitationis publicæ constantur nomina, perspicuum apparet) Episcopus est appellatus. Hoc igitur nomē prophanarum rerum curæ in initio cum esset datum, ad Ecclesiasticum postea tractum est officium: qui enim apud Lacones erant Harmostæ, gubernandis ipsorum ciuitatibus præpositi, Atheniensibus fuerunt Episcopi, si Phaurino credimus: quemadmodum in Romanorum prouincijs numero cum imperio præsidebant Prætores. Ad hos igitur delectus, Prouinciæque negotia, tanquam ad constitutos singulis in Prouincijs rerum arbitros, atque ciuitatum singularum Præsides & custodes referrebantur.

Presbyter hõ nãtia non est. ficutum vsu temporis, vñ Senjör apud Gallos & Hispanos. Olim Episcopi vñ vltimo dicitur. echant. Sa ccedunt.

Episcopus quid. Olim prophane administratiõis vox.

Episcopus quid in Scripturis.

in Ecclesijs habent, proprium: sed inferiorum quoq; Sacerdotum commune: quemadmodum rectè docuit Beda ex Philippēsis cap. 1. & Act. 20. Tametsi non sum nescius, Dydimum Alexandrinū initio secūdi de Spiritu sancto scribere Presbyteros de diuersis locis & plurimis Ecclesijs congregatos, illic à D. Paulo appellari Episcopos. Verūm ex D. Ambr. comment. & Hieron. lucubrationibus notius est Episcopi nomen Presbyteris inferioribus in Scriptura tribui, quā vt vllis ampliū argumentis habeat opus. Cū enim cōmuni olim Presbyterorum consilio gubernarentur Ecclesiæ, vt ait Hieronymus ad Euangrium, rectè Episcopi nomen cæteris quoq; datū fuit Presbyteris, quippe quos eadem curandæ, gubernandæ, atq; custodiendæ Ecclesiæ premebat sollicitudo, non tamen idem fuisse Episcopum & Presbyterum, suo inferiūs loco demōstrandum erit aptiūs. Cæterū vbi Episcopi sua freti authoritate, Presbyterorum cōpère non dico consilium contemnere, quod D. Ambrosius sua ætate merito de seniorum Laicorum consilio conqueritur, sed negligere, vnā cum Ecclesiarum cura, & Episcopalis sollicitudinis nomen sibi vendicarunt: quod tolerabile videri possit, nisi hac re factum videatur, quòd Presbyterorum Ordo in extremum propè dignitatis Ecclesiasticæ locum sit proiectus. Sed hæc querela aliò est differenda, vbi de vindicanda Presbyteris sua authoritate & dignitate tempus ad dicendum dabitur opportunum.

Vide Ambr. in epist. ad Timo.

Papa.

Superest Papæ nomen, quod tametsi hodie apud Latinos vni Romano tribuatur Pontifici, apud præcos tamen vniuerso Presbyterorum Ordini fuisse commune, non leues extant coniectura. Nam quod Episcopis omnibus fuerit ascriptum, satis vnus arguit D. Hieronymus, qui Augustino Papæ scribit, & Epiphanium, Athanasium, Theophilum, aliosque dicit Papas. Hinc & Gratianus vetustam sequutus appellationem, Martinum Bracar. Episcopum passim Papam vocitat. Siquidē Papa blandam sonat puerilē Patris appellationē. Siraculis enim patrem sonat, quod geminatum fit Papas: vt Hebreis geminatum Ab facit Abbas: sic apud Aristophanem, ni memoria fallit, in Nubul. pueruli blandientes, patrem suum appellant Papam. Idem quoq; & reuerentiæ nomen fuit, vnde Bithynij & Scythæ Ionem appellabant Papam, vt est apud Cælium Rhodig. & Arrhianum in Bithyniacis. Ea quoq; appellatione suos in Christo parentes Presbyteros Christiani sunt initio dignati, honoris causa Papas appellantes Sacerdotes in vniuersum omnes: quod ex verustissimis Germanicæ linguæ vestigijs licebit, cui est ortum, perueffigare. Quod enim Pastores suos Flandri Dwochy Daper, quāsi Parochiæ Papas vocitant, & passim Dett Dapen, quāsi castrorum Papas, & qui militibus sacra operantur, non cōtumeliæ causa, vt hodie passim omnibus exprobratur, sed honoris gratiā factum equidem arbitror. Quod igitur plurimum initio habuit venerationis, decrefcente populi in Clericos reuerentia Presbyteris fuit detractum, & Episcopis solis reuerentiæ causa tributum, vt Hieronymi & Cyrilli temporibus: de quo legitur Papæ priuilegium ei fuisse cōcessum: postea verò & ipsis etiam Episcopis loquendi vsu negatū, soli q; Romano Pontifici velut sacrosantum referuatum. Quod, cū hodie quidā conuitijs odiosè ad eò profcindāt, vt Papæ nomen cane peiūs oderint & angue, quā verè suum illum Cham Papæ illudendo Patrem æmulentur, agnoscit, cui Papæ nomen atque origo non est incognita. Hic non foret importunum differere de horum Ecclesiæ ministrorum electione, vtrum ea Cleri sit, an populi, an vtriusque potiūs? Certè vt electio plerumque apud præcos ex Apostolica, ait Cyprianus, traditione plebis suffragio fuit comprabara, & post solo à Clero transacta: ita Confirmatio & Ordinatio semper penes Episcopos. Sed hac de realiās fufiūs.

Iupiter Papa

Sacerdotes omnes Papa

Welt

Dape/

Castreris

Sacerdos.

Dwochy

Dape/

Parochia

Papa.

Vide locum apud Nicephorum.

Sacerdotiū non esse omnium Christiānorum commune.

Explicatis nunc Sacerdotis atque Presbyteri synonymis, tempus est, demōstrare aliud hoc esse Sacerdotium externum ab illo spiritali, quod omnium est Christianorum commune. Quoddam igitur esse Sacerdotium, quod Presbyteri cū Christianis omnino cæteris habet commune, apertius est scripturis expressum, quā vt inficias quis ire queat. Vos, estis, inquit D. Petrus, gens

Vide Cypri e pff. 4. li. 1.

1 Pet. 2. Apoc. 5.

Ti. 1.

1 Timo. 4. Jan. 20.

Hib. 11.

gens sancta, regale Sacerdotium, populus acquisitionis. Istud vnicūm Aduersarij Laicis gratificandi, vt non dicam adulandi, studio ita laudibus in cœlum euehunt Sacerdotium, vt nullum prorsus aliud agnoscat reliquum. Sed istud quā sit erroris prorsus fanatici plenissimum, nullus ambigere potest, cui in mentem venit D. Paulum per Ecclesias singulas instituisse Sacerdotes atque Presbyteros: imò quod in Creta ipsa non potuit, per Titum voluisse effectum. Si enim generalis illius nominis omnes in vniuersum Christiani sumus Sacerdotes, quorsum fuit opus, vt Titus se fatigaret Sacerdotes instituendo Sacerdotes? Rursum, quid Diuus Paulus Timotheo vnā cum toto Presbyterio manus imponit? quid deniq; Christ? ipse Apostolis facere, quod prior fecerat, iussit, & afflato Spiritu sancto alijs peccata imperat aut remittēda, aut retinēda? Hæc quia manifestissime arguunt, aliud esse Sacerdotium, quod rectè à Diuo Hieronymo appellatur Laicum Dialog. contra Luciferianos, quod ex Bartheolomæo sequitur Christianos: aliud quod dicit verum, cui suum est Sacrifcium ex Christi institutione proprium, de cuius officijs nunc datur opportunus differendi locus.

Sacerdotiū Laicū apud Hierony. Dialog. contra Lucifer.

Cū igitur aliud sit illud generalis nominis Sacerdotium, quod omnibus omnino Christianis ex Baptismatis vi communicatur, aliud quod à Christo acceptum à Baptismo Apostoli non omnibus item Christianis credidēre ad ministrandum, fieri non potest, quin ipsorum quoque officia alia sint atque alia. Quæ igitur ad illud, quod dicitur, Laicum pertinent, putā vt Deo seruiāt cultu Fidei, spei, charitatis, eiq; assidue offerant orationum, elemosynarū, ac piorum reliquorum operū sacrificia cum labiorū Deo confitentiu vitulis, in præsentia nō est latius persequendi otium: roinde illius veri Sacerdotij officia nunc in medium veniant accuratius pertractanda. Ea quatuor ferè cōmemorari solent, putā corpus Domini conficere, Consecratum offerre, Sacramenta administrare, Ecclesiam denique gubernare. Quæ cū humanam longissimè excedant potestatem, nec omnibus in vniuersum Christianis à Christo suēre cōmunicata, sed solis Apostolis, & in eorū locum succedentibus, non ea possunt vlli mortalium contingere, quā ad illorū morem Ordinato, hoc est in huius ministerij Ordinem adscito, atq; in illorum locū disposito atque suffecto. Varia enim sunt corporis Ecclesiastici tam membra, quā officia: siquidem non omnes Christus dedit Pastores: Quosdam verò, inquit Paulus, Apostolos, quosdam verò Pastores. Com memorata ergo Evangelici Sacerdotij officia, illis solis ex Christi grege ad hoc muneris vocatis, nisi per Ordinationem non dantur. Quod fieri non posset, nisi ea veri nominis Sacramenti habeat cūm rationem, tum etiam vim: quod quia paulò superiūs ex Diuo Cypriano, Augustino, alijsque fecimus contestatum, hic ab eius rei fufiori ostensione super sedemus. Quòd igitur corpus Domini conficere ad solos attineat Sacerdotes, ex eo satis demonstratur, quòd Christus faciendū, quod prior fecerat, potestatem non dederit nisi Apostolis. Iam quòd non inane sui corporis dederit symbolum, vt Zyuingliani hallucinantur, sed verum corpus ex pane factum, antè in Eucharistia manifestiūs est euictū, quā vt hic sit repetendū. Sicut igitur tremenda in mysterijs consecratio verbis Domini perficitur: ita in persona quoque sit Domini. Iam qui in alterius persona quippiam peragat, ab eo habeat oportet agendi ius atque authoritatem. Proinde cū solis Sacerdotibus, agendi, quod Christus egit in cœna, sit potestas credita, ij soli corpus Domini consecrant, atque conficiunt. Diuus Hieronymus Presbyteros à Diaconorum contemptu vindicans: Quid patitur mensarum & viduarum minister, inquit ad Euangrium, vt super eos sic tumidus efferat, ad quorū preces Christi corpus, sanguisque conficitur? Sic & D. Anteras martyr: Absit, vt quicquam sinistram loquar, ait epist. ad Bæticos, de his qui Apostolico gradu succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt. Sed de altero Sacerdotis Christiani officio, cōsecratū scilicet corpus Domini offerre, pugnaciter magis aduersarij obfistūt Catholicè per orbē Christi ecclesie. Et tamen qui inter illos

Laicum Sacerdotium quid habeat officij.

Essentiales que veris Sacerdotibus proprie.

Consecrare corpus Domini.

Offerre corpus Domini.

habentur saniores in veram corporis Domini praesentiam cum illa consentiunt, offerendum tamen Catholico ex more prorsus respuunt.

Sacrificium Eccl. Christi sane qui modo hic tractandum.

Proinde nostri erit studij, ex ipsis Christi Iesu verbis atque institutione demonstrare, corpus Dominicum in mysterijs esse à Sacerdotibus offerendum. Deinde clarissimis vetustissimorum Scriptorum testimonijs confirmare, in prisca Catholica Ecclesia idem Domini corpus ab ipso usque Apostolorum seculo semper fuisse à solis Sacrificijs oblatum.

Sacrificium à Christo institutum cuius perpetuum.

Qui Antiochi illius impij exemplum imitari Christianum conantur delectare sacrificium, omnes itidem abrogare volunt Sacerdotes. Verum sicuti Iudaei nouum Christi nolentes suscipere Sacerdotium, miserè insaniunt: ita qui aternum eiusdem Sacerdotium in temporaneum student conuertere, bis miserè desipiunt. Præterquam enim quod Christo suum illud aternum Dei Patris iuramento, cuius nunquam eum capiet poenitentia, confirmatum Sacerdotium frustra moliantur abolere, illius quoque sunt instituto immorigeri. Non enim Christi Sacerdotium ita duntaxat est accipiendum aternum, perinde quasi se ipse semper Patri offerat, & pro nobis intercedat: sed quod in sua etiam

Vide hæc per id in Eucharistia Sacrificio Occurrit alijs lib. 4. cap. 33. et cap. 46.

Ecclesia per ministros sui vicarios Sacerdotium secundum ordinem Melchisedech inchoatum peragat in sempiternum, atque perficiat. Ad hæc non potest nouum Testamentum persistere incolume, si suum illi eripitur Sacrificium à Christo & inchoatum, & institutum. Siquidem & hic locum habet quod & D. Paulus de Aaronico differens Sacerdotio de veteri conclusit Testamentò: Translatò, inquit, Sacerdotio, necesse est, vt & legis translatio atque abrogatio fiat.

M. b. 9.

Proinde cum tanta Sacerdotij & Testamenti liquidò appareat affinitas, tam que arcta coniugatio, vt alterum sine altero consistere nequeat saluum, omnino fieri non potest, vt legi Euangelicæ sua constet salus, si suum illi abrogatur sacrificium: quod, vt diximus, non in solo illo coelesti, quod apud Patrem pro nobis agit Christus, continetur Sacerdotio, neque in eo, quod Sacerdotibus duntaxat tribuunt Aduersarij, quod piorum vota & Ecclesiæ offert Deo Patri preces: sed præter hæc omnia idem offerendi complectitur potestatem, quod Christus secundum ordinem Melchisedech Sacerdos in Cæna Deo Patri primus obtulit. Illic Christum panem & vinum aquâ permistum, corpus & sanguinem suum obtulisse, superius in Eucharistia est vetustissimorum Scriptorum testimonijs liquidò demonstratum. Hoc ipsum igitur offerendi potestatem dedisse Apostolis, & per eos Sacerdotibus in vniuersum omnibus, in præsentia est commonstrandum.

Sacerdotes idem offerunt sacrificium quod Christus obtulit in cæna, & in cruce, ex illius mandato

Diuus Cyprianus Aquarios illos refutaturus, epistola ad Cæciliam data 3. lib. 2. Sacrificij Christiani authorem & doctorem sæpenumerò Christum vbi commemorasset, panem quoque ac vinum aquâ permistum iuxta Melchisedech ordinem ab eo fuisse oblatum, hoc est, vt interpretatur, suum corpus & sanguinem, illi Christi verba, Hoc facite in meam commemorationem, apertius de sacrificando atque offerendo interpretatur, quam vt vllam aduersarij vel impudentissimi patiatur calumniam. Nam simul atque D. Pauli ex Corint. episto. 10. cum recitasset, Hoc facite, &c. subiecit: Quod si & à Domino præcipitur, & ab Apostolo eius hoc idem confirmatur, & traditur, vt quotiescunque biberimus in commemorationem Domini, hoc faciamus, quod fecit & Dominus: inuenimur non obseruari à nobis, quod mandat est, nisi eadè, que dominus fecit, nos quoque faciamus. Et quibusdã interiectis: Nam si Iesus Christus, inquit, Dominus & Deus noster ipse est summus Sacerdos Dei Patris, & sacrificium Deo Patri ipse primus obtulit, & hoc fieri in commemorationem sui præcepit, utique ille sacerdos vice Christi verè fungitur, qui id, quod Christus fecit, imitatur. Et sacrificium verum & plenum tunc offert in Ecclesia Deo Patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videat obtulisse.

Porrò si quis desideret testimonium, omnium quæ adferri possunt, multò locuple tissimum, quo solis doceatur Sacerdotibus tradita offerendi corporis Domini

Dominici potestas, illam audiat vniuersæ Catholicæ Christi Ecclesiæ Constantini studio Nicææ congregatæ censuram, qua Diaconorum in Presbyteros & Sacerdotes recessit facti: οὐτε δὲ ἔτι καὶ οὐτε ἡ συνήθεια παρῶν αὐτῶν τοὺς μηδὲν ἔχοντας ἑξῆς αὐτῶν προσφέρειν τῆς προσφύσεως διδόναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Neque constitutio Ecclesiastica, inquit capit. 14. qui Græcis extat, neque consuetudo prodidit, vt ij, qui offerendi potestatem non sunt præditi, id est, Diacones, Corpus Domini Sacrificijs porrigant. Quod si quis adeò dementatus, vt trecentis istis & duodeuiginti Episcopis Catholicis fidem habere recuset, equidem insanus habear, si pluribus id testimonijs fuero conatus confirmare. Porro quâs nam ob causas corpus Dominicum rectè offeratur, an in illius cruenti tantum commemoratione, an etiam gratiarum actionem, vt Apolog. Augustana concedit, an pro viuus quoque & mortuis adiuidandis, nec ne, in præsentia non est prolixius repetendum, cum hisce quæstionibus ex Patrum vetustissimorum sententijs sit copiose dudum in Eucharistia responsum, quod pium Lectorem remittere malumus, quàm eadem persequi verbosiss.

Vile supra 4. 46. 50. 53.

Cæterum Sacerdotibus cum sit à Christo tradita tremendum illud simul & gratissimum offerendi Deo Patri corporis Domini Sacrificium potestas, quis nam, cui mens constat sana, ambigat, rectè ne, an secus, appellètur mediatores? Haud quaquam sanè primarij, sed vicarij duntaxat, quales Christus suo loco voluit perpetuum existere in sua Ecclesia. Sed ne quis in huius rei confirmationem nobis ex antiquitate deesse existimet testimonium, vnum aut alterum est deprecandum. Gregorius ille Nazianz. qui Theologi cognomen optimo eximia eruditionis iure inuenit, vbi in suo Apologetico iustissimas exposuisset causas, cur oblatum refugitasset Sacerdotium (quas ò vtinam Sacerdotes omnes haberent probè præmeditatos) quis ex luto quodã quasi fingat, inquit, veritatis antistitem, & cum angelis statorem, cumque Archangelis collaudatorem, & in altare illud superius hostias destinantem, ἡ τῶν ἁγίων Sacerdos, cum Christo sacrificantem? Subiecit postea: Priusquam autem illam materiam ad inferiora detrahentem supprimat, quoad eius fieri potest, ac mens idoneè repurgetur, atque supra alios eximie Deo vicina reddatur, ἡ ψυχῶν προσφύσεως δὲ ἀδούη ἢ μεστῆσαν δὲ καὶ ἀνθρώπων (τῶν γὰρ ἰσως ὁ ἱερεὺς) aut animarum præfecturam suscipere, aut inter Deum & homines intercessionem atque mediationem (Siquidem hoc verum est Sacerdotem esse) haud quaquam tutum esse cognosco. Rursum ad Simpliciam hæreticam epist. 8. D. Basilium præclaris in coelum vsque euehens encomijs, inter alia, τὸν ἅγιον θεοσπόντα καὶ μέγαν ἀρχιερέα, τὸν τῶν θεῶν καὶ ἀνθρώπων μεσίτην, καὶ τῶν πάντων ἡμετέων ἀγαθῶν ἀποκαταστήτην appellat, Moyse & Christo comparans fidelem ministrum, & magnum Sacerdotum Principem, Deique & hominis mediatorem, Spiritusque sancti domicilium.

Sacerdotes veros esse inter Deum & populum mediatores.

Sacerdotij dignitas augustissima.

Sacerdos cum Christo offerens, seque mediatorem facit.

Deus populo propitiandus per Sacerdotes.

Quorsum autem Sacerdos se inter Deum, hominesque præbeat mediatorem D. Cyprianus paucis, sed luculentis, sed pijs omnibus horrendis exponit verbis: Sacerdotibus maior labor incumbit, inquit epist. 3. lib. 1. in asserenda, propterea & procuranda Dei maiestate, ne quid videamur in hac parte negligere. Porro quod restat ostendendum, tremendum hoc corporis Domini Sacrificium ab ipso vsque Apostolorum seculo semper fuisse à solis Sacerdotibus oblatum, paucis perstringemus, non hic repetentes, quod in Eucharistia dudum demonstraui mus, semper fuisse in vsu populi Christiani oblatum. Hoc ex Canone Nicæno dudum recitato 14. clara luce fiat luculentijs, vbi cum Patres Diaconis negent hanc offerendi comunicatam potestatem, quis adeò sit mentis emotus, vt eam vel Subdiaconis, vel inferioribus Clericis, nedum Laicis, audeat vendicare? Quod si Diacones alicubi offerre legantur (si quis eò arrogantia illos extumuisse credat, id quod Sacerdotum est proprium, sicut & illorum honores vt inuaserunt) id sanè Concilio Arelatenfi fuit inhibitiuè De Diaconis, inquit Cano. 15. quos cognouimus multis locis offerre, placuit minimè fieri debere.

Sacerdotium igitur quanta sit dignitas, hoc ex officio pijs estimet licet animus

Hæc fuisse copiosè demonstratum supra ca. 16.

Dignitas Sa-
cerdotalis,
omnem supe-
rat eloquen-
tiam, sicuti
omnem hu-
militatem hu-
militatis
vincit mate-
stiam coe-
lestium.

mus Christianus. Cū enim Sacerdos aut cum Christo, quod ait Nazianze-
nus, aut vice Christi, quod ait Cyprianus, atque Ambrosius, Deo Patri offerat
gratissimum illud Dominici corporis Sacrificium, quæ obsecro lingua
Christiani Sacerdotis prædicare idonea sit laudes atque encomia? præclara
sunt, quæ aures illo orationis flumine fundit Chrysostrumus, sed rei præstan-
tia longè minorā, atque excellentia multò inferiora. Equidem vbi mecum
rem tacitus considero, mihi agnoscere videor, Sacerdotij Christiani dignitate
toto hoc pulcherrimo mūdo nihil esse honore digni, nihil decore ornatus,
nihil maiestate augustius. Quid enim habet, si res non stulto huius seculi iu-
dicio metiamur, sed sua verè dignitate æstimemus, aut regia dignitas, aut im-
peratoria maiestas maius, dignius, aut augustius, quod non diuino isti pluri-
mis cedat parafangis Sacerdotio Christiano? Sed hunc campum præfens insti-
tutum ingredi vetat, quare ad id, quod super est, accedamus pertractandum.

Tertium autem Sacerdotum officium, quod in Sacramentorum versatur
administratione, tum quia extra cōtrouersiā est positū, tum quia Eucharistiæ
administratio olim fuit Diaconorum, & Absolutio potissimum Episcoporum,
de qua in Pœnitentiā dictū est, in præsentia placuit silentio prætermittere.

Quartum suprā fecimus Sacerdotum officium, quod in Ecclesiarum gu-
bernatione est collocatum. Olim enim communi totius Presbyterij, id est, Sa-
cerdotum collegij consilio Ecclesiæ administrabantur, & regebantur, vt ait
D. Hieronymus ad Euagrium: verū collapsa Canonum disciplina, & cre-
scente secularis dominationis arrogantia Episcopi solis sibi hæc partes vsur-
parunt. Sed quā hinc grauius lædatur Sacerdotum Ordo, alibi iustior erit
conquerendi locus. Ne quis tamen Sacerdotes vniuersos sicuti Offerendi po-
testate, ita honore quoque & Ordinandi auctoritate prorsus fuisse pares opi-
netur, de vero inter ipsos discriminē paucis est agendum.

Quia Sacerdotum omnium vnus est Ordo, quo eum in locum consecrati,
eandem in Christi corpus tam mysticum, quā Ecclesiasticum accipiunt po-
testatem: ideo & nomina cum Episcopi & Sacerdotis, tum Presbyteri & Sacri-
fici omnibus apud veteres indiscriminatum leguntur attributa, licet me non
fugiat, alicubi apud veteres suum quoque Episcopi a Sacerdotis Ordine: sed vbi
de accidentario isto honore agunt, qui supra Sacerdotium postea cumula-
tur. Veterem ergo illum Aeri errorē, qui post Vviclephum & Marfilium
Patavinū renouant, Presbyteros ab Episcopo nulla debere differētia discerni,
suum agnoscentes authorem, merito est, quod ipsos pudeat, ita vt nulla vide-
antur habere opus refutatione. Hæreses enim suam ad originem reuocasse, ait
Hieron. est refutasse. Cogit nos tamen instituti ratio, ex doctrina quoque A-
postolica istam hallucinationem cœcutientibus quorundam animis etiam
atque etiam illustrare. Multus est D. Ignatius in prædicanda Presbyterorum
dignitate, ita vt eos plærūq; semper Apostolis comparet, Episcopum verò
Christo Iesu, vt epistol. ad Trallia, & Magnesianos, & Smyrnenes deniq; cuius
beatissimi Martyris cōparationē sequi malim, quā aliorū, qui Presbyteros
septuaginta conferunt discipulis, quod illud eis suum priscum asserat hono-
rem: hoc verò infrā iustum videatur deijcere dignitatis locū: quod & D. Ante-
ri Martyris, & D. Hieronymi, aliorumque testimonijs me Lectori candido
probaturum considerem, si res fussores hinc pateretur orationem: de quo vi-
de infrā, cap. 33. Vt vt tamen comparentur Presbyteri vel Apostolis, vel septua-
ginta discipulis, nunquā sanè in eundem finem honoris gradum collocati,
quem Sacerdotū Principes, siue Episcopi Dei Optimi dignatione sunt cōsecu-
ti. Boni enim sunt Sacerdotes, ait D. Ignatius epistol. ad Philippenses, & sermo
"nis ministri, melior atque dignior est Pontifex, cui credita sunt sancta sancto-
rum, cui soli commissa sunt secreta Dei. Quò igitur Sacerdotum discrimen
omnibus in propatulo magis sit, primū Episcoporum à presbyteris osten-
demus differentiā Apostolicam, tum inter ipsos quoque Episcopos eū esse ordi-
nem Hierarchicū, vt vnus vice Dei omnibus in vniuersum Christi ouiculis
simul

Ecclesiæ quæ
bernatio ad
Sacerdotes
pertinet.

De Sacerdo-
tum noui te-
stamenti di-
scrimine.

Episcopatum
non est Ordo,
sed Sacerdo-
tij excellen-
tia.

Presbyteros
melius com-
parari Apo-
stolis, quā
septuaginta
discipulis.

simul & earum Pastoribus Episcopis esse præpositus semper sit creditus.

Quod in populo Dei propagando, conseruando, & in finem vsque mundi
perpetuando agit matrimonium, hoc ipsum in Dei ministris Clericis eius cul-
tū peculiariter addidit gerit officij Ordo, siue Ordinationis Sacramentum.
Quæ admodum illic igitur aliud sunt Pater & Filius: ita hinc aliud Episcopus,
aliud Presbyter. Hic enim nisi ab illo non creatur, nec suo queat fungi munere,
nisi in Apostolorum morem adhibita illius cum Presbyterio manuum
impositione. Vt ergo Paulus alio diuinitus erat munere ornatus, atq; Timo-
theus & Titus, quo per manū impositionem eius, atque Presbyterij creabat
alios Episcopos: ita post Timotheus & Titus aliud illic sunt consequti Dei
donum, quo Presbyteris à se in Episcopos promouendis non modò distingue-
bantur, sed & excellētē præ illis ornabantur. Hoc illud est, quod D. Chryso-
strumus in Paulum ad Timot. annotatum reliquit, Episcopum (ola Ordinatione Pres-
bytero esse maiorem. Quæ verba ne quis calumniosè accipiat, non omnem
prorsus Episcopalem complectuntur functionem, sed Chrysostrumo illum

in locum scribenti sufficit potissimam iudicasse notam, qua Episcopi præsta-
bant Presbyteris. Istud cū nemo nisi Aërianus quispiam sit inficiando, non
est, cur luce in meridiana lampades accendamus. Aduersarij enim tametji Or-
dinem hunc Ecclesiæ politicum in initio videbātur cupere sublaturum, post tamen
rei experientia stultorum magistra admoniti, eūdē quadam ex parte reuo-
care sunt adacti: Sed mira sanè ratione, omnibusque ætatibus post Christiano-
rum inaudita. Cū enim se ab Ecclesiæ Catholicæ matris sinu adulterina pro-
iecissent germina, Principum aliquot in erroris nascam noui Euangelij (quod
Ecclesiæ bona contra leges omnes, contra æquitatem omnem, contra huma-
næ rationis arbitrium docebat impune diripienda) esca illektorum nacti pa-
trocinum eis adulari, eis Euangelij defensorem, capitisque suæ Ecclesiæ, alios-

que per adulationem tribuere titulos, imò & Christi vicarios, penes quos es-
set Ecclesiarum non cura modò, sed Ordinatio etiam Episcoporum, bono-
rumque omnium dispensatio. Quam igitur adulanter suis illis, ô infelices, Prin-
cipibus consuluere isti Euangelij, tam arroganter sibi hæc vsurparunt om-
nia: non modo illos per manifestissimam, ne in sanam dixerim adulationem,
tributos titulos, sed multo magis bonorum Ecclesiasticorum possessionem
atque Episcoporum Ordinationem. Igitur tales Ecclesiæ, idque secundū (si supe-
ris placeat) Euangelium reformatores, non Episcopi creabant Episcopos: O cœ-
lum, ô terra, ô cœcos hominum mentes, ô pectora cœca! Quæ vnquā fuit
tam stolidā natio, quæ inaudita istam in animū admittit persuasionē, qua labe-
factabatur pridē Anglia, qua vastatur nunc, & funditus euertitur Germania?

Ceterū, vti diximus, cū hanc Episcoporum Christo authore in Eccle-
sia instituta suæ Babylonice Ecclesiæ viderent pernecessariam, ne qua ex par-
te cum Catholica videatur consentire Ecclesia, suos illos, quibus Ecclesiarū
obtruditur cura, Superintendentes appellare malunt, quā Episcopos. Sed
hic mihi vidē Lectore Christiane, liquidum diuinæ sapiētiæ (cui humana stul-
titia resistere nequit) argumentum: tuos illos Ecclesiarum præfectos, quibus
visitandi & inspicendi, num ritè gerantur omnia, cura est credita, cū non sit
nostro appellare nomine, cū res eadem illis videatur commissa: quod diuina
prudentem agunt, an non imprudenter se ipsi redarguant Apostasiæ atque
manifestæ ab Ecclesiæ Catholicæ castris defectionis? Vocant eos Superinten-
dentes, non Episcopos, quod hoc nominis in eos quadrare reuera non possit.
Quomodo enim, ait Paulus, prædicabunt, nisi mittantur? Quia ergo legitime
non mittuntur, rectè atque iure optimo sibi à legitimo vocatorum & missio-
rum nomine Episcoporum temperant.

Erūm alterū illud caput plus habet inuoluntæ difficultatis, inter Episco-
pos videlicet semper eum fuisse ordinē Hierarchicū, vt vnus altero su-
perior, vnus quoque omnibus vice Christi non modò ouiculis, sed Pa-
storibus etiam præfuerit Episcopus: de quo nunc est differendum copiosius.

Episcopus
semper ordi-
nandi pote-
stas à Pres-
byteris fuisse
distinctos.

Aërianus ne-
cebat illa
differētia
Episcopos
a Presbyte-
ris distingui.
vide Aug.
Epiph.

Aduersarij
cur Principi-
bus adulan-
tes eos faciūt
Ecclesiæ Do-
minas & Or-
dinatores.

Aduersario-
rum assisti-
tes melius
superintenden-
tes quā
Episcopi.

C. LVII.
LXXXI.
De ordine
Hierarchico
inter Episco-
pos.

quod vnu
omnibus vi
ce Christi
p[ro]p[os]itum.

Cum Christianæ Ecclesie ratio, quæ nunc regno, nunc alteri rei ordinatissimæ comparatur, non sint Christi familiam in miserissimo isthoc exilio suo esse aut patretamilias, aut eiu vicario atq; œconomio destitutam, initiò peruestigandum, quis nam Apostolorum toti Christianæ Ecclesie tanquam vice Christi absentis, & ad nuptias profecti præseruit rector, gubernator, atque præpositus. Deinde quis eius successor an Episcopus Romanus, & an toti Ecclesie vt Petrus olim, ita & Petri successor, Præpositus?

D. Petrus
toti Christi
familie suis
se p. ap. iiii
et vice Chri
sti p[ro]fessorem
creatum to
tius omniu.
Simon Iohan
nis cur ce
phas & sa
xum dicitur.

Si infallibiles Christi Iesu promissiones Simonì Iohannis Apostolo factas accuratè perpendamus, non poterit veritatis studiosos contentioni cestro haud percitos latere, illum ab ipso Christo institutum esse totius Christiani regis Pastorem, totius etiam familiæ Oeconomum, atque Ecclesie vniuersæ seruum præpositum. Quid enim aliud sibi vult, quod nomine mutato pro Simone vocar Cephas, id est, Petrum siue saxum, super quo Ecclesiam suam colligendam Christus extrueret? Quid, quod vni Petro tanquam totius familiæ Oconomio claues regni cœlorum & pollicebatur & tradidit? quodq; vni Petro tanquam omnis Christiani gregis Pastori totius ouilis curam imperat?

Christus
ecclesia funda
mentum
postolus quo
que fecit fun
damenta.

Vt igitur in ædificijs, quod firmitiora confurgant & consistant extructa, lapides aliquot grandiores fundamenti loco collocantur: ita & Petrum Christus, ipse quoque & fundamentum, & lapis angularis dicitur, atque domus totius architectus, Simonem Iohannis si non sui loco, at sibi saltem proximo, iecit fundamentum, quod sua solida Fidei firmitudine diuinum ex hominibus Christi ædificium sustineret saluum & incolume: ne aut ventorum vi, aut fluctuum inundatione atq; illusione vnquam labefactum corrueret, ac semel euertetur. Proinde Simon verè idcirco Petra dicitur, vt ait Diuus Ambrosius Sermo .47. quod tanquam saxum immobile totius operis Christiani compagem, contineat, molem que sustineat. Cuius licet fundamentum & primarium & solum est Christus, lapis ille ad ædificantibus Iudeis, Scribis, & Pharizæis, ac reliquo Iudaicæ Reipublice magistratu reprobatus: eam tanen prærogatiuam suis quoque Apostolis communicare est dignatus: vt & lucis appellationem, quamquam ipse solus lux sit, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Ceterum cum Simonem Iohannis appellatum statuatur Petrum, siue saxum, super quod edificaturus esset Ecclesiam suam, quis iure inficias iuerit, Petrum totius illius ædificij esse fundamentum, vt Christo quidem angulari lapide illo, & fundamento principe in uis: ita alijs Apostolis, etiam fundamenta à Dei Spiritu dicitis, nedum Christianis alijs omnibus, qui super hoc Apostolorum fundamento tanquam lapides viui superstruuntur maius, dignitate præstantius, atque auctoritate excelentius?

Christus
ecclesia funda
mentum
postolus quo
que fecit fun
damenta.

Postquam verò Christus Petrum tanquam sui ædificij collocasset fundamentum, altera deinde explicat vel metaphora, vel parabola, qualem eum in sua esse voluerit familia. Tibi, inquit, dabo claues regni cœlorum. Istas enim verò clauium officium, facultatem, atque adeo vim subiectis statim expressit

Petrus post
Christum
collocatur
principis Ec
clesie funda
mentum.

verò clauium officium, facultatem, atque adeo vim subiectis statim expressit

Cur Petro
Christus cla
ues sue do
mni Ecclesie
sua tradidi
derit.

Postquam verò Christus Petrum tanquam sui ædificij collocasset fundamentum, altera deinde explicat vel metaphora, vel parabola, qualem eum in sua esse voluerit familia. Tibi, inquit, dabo claues regni cœlorum. Istas enim verò clauium officium, facultatem, atque adeo vim subiectis statim expressit

Clauium
regni cœlorum
traditione
meram in
Christiano
significari
potestatem
Christus
regnum à
Patre post
resurrectionem
acceptum,
Petro tradi
administran
dam.

quæ solueris super terram, solutum est in cœlis: qua parabola quid obsecro aliud animus rerum vel communium non ignarus accipiat, quam in Christum ea significatum voluisse, Petro sese totius suæ familiæ regni cœlorum titulo inscriptæ gubernationem omnem, curam, atque administrationem semel & commississe & commendasse: Haud sanè aliter atque clauium symbolo Consuli, vel Castellano claues traditæ vel ciuitatis, vel castri gubernatio, cura, atq; omnis administratio ex more in vulgus noto traditur.

Ac ne quid in tota Christi familia exclusum credas, quod Petri cura atque gubernationi parere non debeat, vide mihi, quæso, quam plena cum potestate Christus regnum cœlorum à Patre post resurrectionem acceptum Petro sui vice subijciat, Pasce, inquit, oues meas, pasce agniculos meos, pasce ouiculas meas. Quibus verbis quid aliud, quam vti veteres omnes concorditer inter-

interpretatur, vniuersum Christiani populi gregem Petri vnius gubernationi, pasturæ atque regimini in omnibus planè rebus, non secus quam oues pastori, subiecit atque commisit?

Præterea vt D. Petri præ cæteris Apostolis excellentia magis eluceat, huc aliquot prærogatiuarum genera ex veterum Patrum commentarijs sunt adferenda, quæ lucè quauis meridiana clariùs eius singularem nobis demonstrent maiestatem, qua à Christo Domino institutum, Catholicorum, qui Orthodoxis Patrium fidem habet, nemo negat, licet aduersarij cum cum Ioannis Baptismate planè eundem esse affirmare non vereatur, contra tot apertißima scripti verbi Dei testimonia, quorum hallucinatio suo superius loco manifestißima eritoris est conuicta & illustrata. Verum cui omnium primo diuinum istud celestis regenerationis donum à Christo fuerit communicatum, & per quem alijs omnibus, is procul dubio eximia sanè prærogatiua à Christo affectus fuisse censendus est. Hunc porrò Petrum dicimus, huius rei testes veterum Patrum commentarijs sequuti. Testatur enim D. Euodius primus à D. Petro institutus Antiochiæ Episcopus, in epist. cui nomè τὸ φῶς fecit, D. Petrum à Christo Domino solum fuisse baptizatum, & ab eo reliquos omnes. Sed eius verba ad maiorem huius Ecclesiæ antequam astringendam fidem ascribere visum est: ὁ χριστός φησι ἰδὼν χερσὶν τὸν πῆσον μόνον ἐβάπτισε, πῆσον ἢ ἀνδρεαν καὶ τοὺς σεβεδῆαι μαίους. Ἀνδρεῖς ἢ καὶ οἱ τοῦ σεβεδῆαι, τοὺς λαίπων ἐβάπτισεν, τοὺς ἡέδομήκοντα πατέρας καὶ ἰωάννης ὁ θεολόγος βαπτίζουσι. Christus suis, inquit, manibus Petrum solum baptizauit: Petrus Andream, filiosq; Zebedæi, qui reliquos Apostolos. Verum septuaginta discipulos Petrus & Ioannes ille Theologus sacro tinxere baptismo. Cuius testimonium ne à quoquam temerario tanquam supposititium, aut fictitium calumniam patiar, aduocadus est & Euthymius Græcus, Euangeliorum interpretes, qui in Io. cap. 3. nobis testatur hac de re hisce verbis: Reliquum est igitur, inquit, vt & Apostoli regenerati sint per aquam sanè à Ioanne, per Spiritum verò, quia ad eos in specie ignitarum aduenit linguatum, Scribunt autem quidam Apostolorum temporibus proximi, quod Christus Petrum ac virginem matrem baptizauerit, Petrus verò reliquos omnes Apostolos.

Prærogatiuis
multis Pe
trus à Chri
sto affectus
prius Ap[osto
lis cæteris.
D. Petrus
omnium pri
mus & so
lus à Christo
baptizatus,
et ab eo
lij omnes
Apostoli.

Ad eundem modum, Sacerdotum & Episcoporum dignitas in Ecclesia diuinitus instituta non nisi à Petro exordium ducit: à quo in reliquos non modo posteros Episcopos, Apostolorum successores: sed & Apostolos adeo ipsos ea dignitas est deriuata. Magnum & mirabile dilectissimi, ait D. Leo ille Magnus Serm. 3. huic viro (Petro) confortium potentie suæ diuina dignatio, & si quid cum eo commune cæteris voluit esse Principibus, nunquam nisi per ipsum dedit, quicquid alijs non negauit. Hæc qui probè habuerit perspecta, non mirabitur, Diuum Petrum rectè Apostolorum dici primum ac etiam caput, quod paucis admodum veterisssimorum testimonijs dabimus comprobati.

Petrus dicitur
primus
et ceteri
Apostoli
per ipsum
regenerati
sunt.

Andreas prior seguitus est Saluatorem, ait Ambrosius 2. Cor. 12. quam Petrus, & tamè primatum non accepit Andreas, sed Petrus. Sic & eius discipulus Augustinus: Quis nescit primum Apostolorum esse beatissimum Petrum? Tract. in Euang. Ioan. 36. Hunc in modum & D. Petrum fuisse Apostolorum caput breuiter admodum est confirmandum. Propterea inter duodecim, ait D. Hierony. aduersus Iouinia. vnus eligitur, vt capite constituto, schismatis tollatur occasio. Ita & Chrysost. Homil. 55. in Matth. cap. 16. Ecclesie, quæ tot tantisque fluctibus impetu irumpentibus immobilis manet, pastor & caput, pascitor homo est.

Acca autem eo sumus persecuti fuimus, vt ostensa D. Petri præ cæteris Apostolis omnibus præstantia, & non honoris tantum, vt Calui. nungatur, prærogatiua, sed auctoritatis etiam potestate, ac maiestate, eorum quoque honor, excellentia, potestas atque auctoritas inclarificat manifestior, qui in eius locum perpetua Episcopoti serie successerunt, atq; in huc usque diem Christo suam ex promisso non destitente Ecclesiam succedunt.

D. Petrus à
Christo pri
mus noui
Test. vice
reus Sacerdos
et ab eo alij
Apostoli
regenerati
sunt.
D. Petrus
Apostolorum
caput.
LXXXII.
Ro. Pontific
eorum esse
D. Petri in
Cathedra
successorem

Quare

Qua Metho- do Ro. Pontifici prima- tum hic sta- tuendum.

Quare in primis demonstrandum est, quis nam in orbe Christiano Episcopus D. Petro Apostolo fuerit succedaneus, atque verus eius Cathedra, hoc est, Episcopalis & muneris, & loci successor. Quod ut ostendatur perspicue, in iudicio D. Petrum Romae fuisse, ibique Episcopali docebimus functum esse munere vero, non uti Calvinus nugatur, fabuloso. Deinde Romanos Pontifices non in Satanam, ut idem Calvinus blasphematur, sed in D. Petri locum, ministerium, auctoritatem, atque Apostolicam adeo dignitatem atque potestatem succedere, ex Apostolorum monstrabitur traditione. Ideoque toti Christianae Ecclesiae gregi illos diuino iure esse Pastores, Praefectos, atque omnibus adeo Episcopis, etiam Asiaticis & Africanis praepositos.

D. Petrum Romae fuisse.

Diuum Petrum igitur Romae fuisse, licet capitis sui periculo docuerit ipse, omnique veterum Scriptorum chorus constanter simul & concorditer sonet: tamen propter Scriptorum nostrae istius tempestatis quorundam, improbitatem dicam, an temeritatem, res seole ipso clarior nos testimonia eorum promere cogit. Quare hanc nobis veniam dabis Lector, si non quod instituti ratio, sed Aduersariorum efflagitat impudens contradicendi contentio, equo fortassis fuissemus persequamur.

Dionys. Corinthi.

Dionysius ille Corinthiorum Episcopus non minus Ecclesiasticarum rerum antiquitate, quam pietatis zelo inter veteres clarissimus, epistola ad Romanos data, huc in modum scribit: Sed & vos per talem doctrinam & cohortationem Romanae & Corinthiae Ecclesiae plantationem a Petro & Paulo co-

Petrus Romae Martyrium fecit.

litam contempnastis. Ambo enim & Corinthi apud nos verbum serentes eadem docuerunt: & isthic in Italia apud vos cum eadem simul promulgassent, eodem tempore martyrio sunt perfuncti.

Caius Presbyter.

Caius quoque, Scriptor Ecclesiasticus vetustissimus Ecclesiae Romanae excellentiam aduersus Proculum Cataphrigas haereticos ducem defendens: Ego vero Apostolorum, inquit, trophaea demonstrare possum. Si enim in Vaticano, aut Ostiensis viam ire velis, Apostolorum, qui Ecclesiam hanc fundarunt, trophaea inuenies.

Eusebium Cle. Alex. Irenaeum. Chrysost.

Sic & Eusebius libr. 5. Clemens Alexandr. 6. Hypotyposcon. Irenaeus apud Eusebium libr. 5. cap. 8. Chrysostomus ad Rom. & Oecumenius, & Theophilactus ibidem, uti & Theodoretus. Porro Latinos Scriptores quid commemorarem, apud quos nihil est decantatius? Tertullianus in Apologetico, & de Prescriptione Arnobius, Lactantius lib. 4. cap. 21. Prudentius, Ambrosius, Orosius, Philastrius Brixienfis, Hieronymus in Catalogo, & ad Galatas, Augustinus contra literas Petilianas libr. 2. cap. 21.

Citra Functi Chronologiae somnia.

Hi, inquam, omnes Patres vetustissimi, & Scriptores clarissimi, alijque plurimi, quos breuitatis causa non recenseo, ita disertae clarè D. Petrum Romae fuisse affirmant, ut qui de eo amplius dubitet, rectius vtrum vnus Sol, an duo sint, quaerat. Quis igitur hoc vanum esse cum Caluino, aut Veleno, asserere audeat, nisi qui animi superbia plus quam Satana omnes veterum Patrum Coryphaeos contemnens, suum imperitissimum non dico iudicium, sed suspicionem temerariam pluris, quam vniuersa tot sanctissimorum simul & vetustissimorum virorum faciat testimonia? Eorum quidem testimonijs Ioannes Funccius in Chronologia conuictus, Petrum Romae fuisse negare non audebat, sed quantum, non dico licuit, sed voluit, Romanae Ecclesiae de D. Petri praesentia detraxit, in dubio relinquens, an Romae fuerit, & an Romae passus sit, cum tamen omnes ferè testentur (ut ipse in Chronologia sua scribit) Petrum sub Claudio Romam venisse. At hoc est, scilicet, auctoribus vetustis, quorum testimonijs suam conatur astruere Chronologiam, auctoritatis vim factam testam relinquere, omnium ferè veterum testimonijs falsi arguere.

Sed quis eis alia de re, Funccii, vix vsquam ita consentientibus credat? aut tibi quis fidem in historia habere potest, quem tantam insaniam notam Historicis ad vnum omnibus non pudit inuicere?

Jam

Iam quae Molinaeus nugatur, filicernij delirio sunt dignissima. Non pudet homunculum Bartholi & Baldi mancipium falcem in alienam mittere messem, impudentissimeque garrere, Eusebium esse corruptum. Scilicet vna nocte omnes & Orientis & Occidentis Bibliothecae in huius rei confirmationem sunt corruptae, ut mendacium codicum suffragijs statuatur. Sed cur non potius forensis iste censor omnes in vniuersum libros veterum prorsus omnium Scriptorum pronunciauit esse corruptos, qui tanto consensu ac conspiratione tam numerosa nobis contestantur, Petrum Romae fuisse? Quod si auctores illos dudum nobis commemoratos ut vetustissimos, ita eximia cum primis fidei cum Graecos, tum Latinos perlegisset accuratius, aut expendisset perscualitibus haud dubium aliter sibi persuasum habuisset. Verum ut imperitia aultorum est errorum parens: ita temeritas multorum deliriorum est auctor.

Sed D. Lucas hac de re, inquit, nihil meminit. Atqui ne in Iudaea quidem, aut Oriente D. Petrum mansisse affirmat. An ita igitur insanias, ut nunquam fuisse dicas? Illi verò de Pauli potius peregrinatione, cuius erat affecta, quam aliorum Apostolorum peregrinationibus scribendi cura a Spiritu sancto fuit mandata. Venerit ergo Romam, ait Funccius: at nulla fide digna historia reperitur, quod Petrus Romam, postquam eò venerit, reliquit. Haud dubium & D. Petrus, qui tanta diligentia suos monuit, ut magistratibus etiam asperis & morosis parerent, illi edicto Caesareo Act. 18. morem gessit cum Aquila & Priscilla. Similiter & ab Nerone vna cum Simone Mago, si Nicephoro fides habenda est, Romae eicitur.

Iam & illud mihi cogites velim, quod ex Dionysij Corinthij epistola ad Romanos data Eusebius & Nicephorus recitant, Petrum & Paulum vna Corinthi Christum annunciasse: quod si annos Christi diligenter obserues, factum esse non potuit, nisi annum circiter 52 quo primum Paulus Corinthum venit: quod an post Concilium illud Apostolicum Antiochia habitum, ubi Canones aliquot feruntur constituisse, contigerit nec ne, in praesentiarum non fuerit opportunum exquirere accuratius.

Fuerit igitur Petrus Romae interdum, at eum Romanam fundasse Ecclesiam signum est. Hoc in signi mendacio (si Funccio creditur) totam Europam, & eam, quae in ea est Ecclesiam demerant. Atqui istud disertis verbis Scriptorum vetustissimi cum nobis contestentur, D. Irenaeus, Polycarpi auditor libr. 3. cap. 3. Dionysius Corinthiorum Episcopus, Eusebius & Nicephorus, & Caius Presbyter antiquissimus, Tertullianus & Ambrosius, quis non videat quantum prauidicij suae Chronologiae faciat Funccius, dum rem certissimam istorum maximè fidei Scriptorum testimonijs contestatam, ut signum reijcit, atque mendacij labe aspergit? Quis non reliqua omnia, quae vel ex eis recitantur, aut leguntur alibi, eodem temeritatis furore reijciat? Sed hic oculos perstrictos habent, quibus nihil pensi est, quid dicant, modò aduersus Romanam Ecclesiam suam olim matrem aliquid dicant, quod ipsorum non refert, quo modo alijs cum rebus pugnet, modò cum Romanae Ecclesiae dogmatibus pugnet. Cuius insaniam specimen ipse Funccius paulò post verba illa dedit luculentissimum: Quod si mihi, inquit, historiam Ecclesiasticam & Irenaeum perrexerint obijcere, quorum vterque Romanam Ecclesiam a beato Petro creatam tradit: Respondeo, Suppositium esse, & ab adulate quodam Pontificio subornatum. Quem non huius misereat: qui vno verbo omnem Eusebianae historiae Ecclesiasticae auctoritatem, adeoque Irenaei illius Scriptoris grauissimi maiestatem sibi imprudens reddidit inutilem? quorum tamen testimonijs in primis nititur ad suae historiae veritatem confirmandam. Suppositium, inquit, est & ab adulate quodam Pontificio subornatum. Nempe ut alia omnia, quae pro Romanae Ecclesiae auctoritate apud veteres omnes leguntur. O temerariam audaciam. Sanè vna nocte omnia Scriptorum veterum scripta ad confirmandam Rom. sedis auctoritatem ab adulatoribus fuisse corrupta. Quid tibi Tertullianus? Num etiam Pontificius adulator, qui seuis fuit obiurgator?

N 2 Quid

Quid Dionysius Corinthius? Num Romani Pontificis adulator, qui castissimus Apostolicæ fuit antiquitatis observator?

D. Petrum vere sanctum esse Romæ Episcopatum.

Petrus itaque Romæ fuit, Romanamque fundavit Ecclesiam, & Romam sæpius cum evocatus, tum expulsus, totum peragravit orbem, ubique locorum Christianas condens Ecclesias, ait Hugo Erethrianus libr. 3. cap. 17. eodemque reuersus, à Nerone tandem cruci affixus ad coelos commigravit. Verum agere nunc demonstramus, Petrum Romæ Episcopali functum esse munere, ut eius Episcopatum non fabulosum, sed verum fuisse constet.

Paulus Apostolus primariam sui Apostolatus functionem non in Baptizando, sed Evangelizando fuisse testatur. Itaque si Petrum Romæ docuisse Evangelium demonstraverit, probè me ipsum non fabulosum, uti vocat Calvinus, Petri Episcopatum Romanæ Ecclesiæ confirmasse crediderim. Petrum ergo Romæ Evangelizasse, omnes illi veteres concorditer Patres testantur, qui paulò superius plus minus viginti recitati, Petrum Romæ fuisse comprobant: inter eos tamen præ cæteris eximie magis D. Hieronymus Apostolicorum temporum (ait Hieronymus) vicinus, qui Petrum clarioribus Romæ miraculis emicuisse docet, quam Paulum. Nam eos Romæ simul & egisse & prædicasse cum dixisset, ac Simonem Magum Romanos non paucos suis demeruisse præstigijs, licet illi etiam miraculis Romæ clarescent, adiecit, celeberrimus in his operibus (miraculis) habebatur Petrus. Sic & Papias, atq; Clemens Alexandr. qui D. Marcum ex Petri iussu Romanis auditoribus scripsisse tradunt, quod antea viua eius voce didicerat. Idem clarissimis docet verbis Dion. Corinthius, Tertullianus, Chrysostomus, & Theodoretus.

Egesippus.

Petrus Romæ meminit in Pauli illustrior Papias. Clement. Alexandr. Dion. Corinthius.

Iam cum Petrus Christianæ Ecclesiæ D. Marci Evangelium Romæ tradiderit legendum, cui dubium esse queat, hoc ex Episcopali factum esse munere? Ad hæc cum D. Hieronymus Homil. 10. 2. Timoth. 4. testetur, quosdam Linum affirmare secundum à D. Petro Romanæ Ecclesiæ præfuisse Episcopum, quod tamen alibi fufius erit expendendum, quod ad ordinem atq; numerum, attinet, qui Linus secundus esse potuit post Petrum, nisi primus Romanæ Ecclesiæ fuerit Episcopus? Quod & Augustinus disertè confirmat, & D. Optatus libr. 1. Quid tibi, inquit contra literas Petilianæ libr. 2. cap. 5. fecit, Cathedra Romanæ Ecclesiæ, in qua Petrus sedit, & in qua hodie Anastasius, sedet?

Chrysostomus.

August. Optatus.

Testatur & D. Hieronymus, Petrum Romæ Cathedrali Sacerdotalem annos viginti quinque tenuisse: Simon Petrus, inquit Catalogo, secundo Claudij anno ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibique 25. annis Cathedrali Sacerdotalem tenuit.

Hieronymus.

Cæterum argumenta, quibus Calvinus Petri Episcopatum Romanum fuisse fabulosum conatur ostendere, tam sunt ridicula, ut qui in historiarum lectione versatus fuerit vel mediocriter, eius inscitiam ut crassissimam, ita pudendam, satis mirari nequeat. Quare ne molesti simus, tribus ea verbis diluamus. Tota argutiæ eius Sophistica hac in re vna consistit, quod Paulus Romanæ Ecclesiæ scribens, Petri non meminisset: qui si caput Romanæ Ecclesiæ, inquit, fuisset, eius non fuisset oblitus Paulus, quum alios Ecclesiarum Episcopos saluere iubeat: nec vinculus Romam perductus Petrum salutem, sed fratres eum salutem in conducto.

Calvinus contra Petri Episcopatum Romanum.

Quæ Calvinus nugæ perquam friuolæ & frigide prorsus nihil eum moueant, qui ex veterum Patrum diligenti lectione, ac historiarum seria observatione studiosè animaduertit, Diuum Petrum sub annum Claudij ferè quartum Romanam quidem venisse, sed non infrequenter etiam Romam abfuisse, partim à Claudio & Nerone vrbe pulsus, ut docuimus: partim alijs iustis Evangelij annuuciandi siue confirmandi causis Romam in Syriam, & Iudæam, alioque fuisse profectum. Primum ergo sub Claudio, anno ferè Domini quinquagesimo Iudæi omnes Romam pulsi fuere. Postea Ierolimam redijt, ut Dionysius Arcopagita testatur vna cum Apostolis omnibus ad D. Virginis funus efferendum.

D. Petrum subinde Roma abfuisse, imò expulsum sepulsum fuisse.

Petrus in Asia Petri obiter perstringit.

Quæ Calvinus nugæ perquam friuolæ & frigide prorsus nihil eum moueant, qui ex veterum Patrum diligenti lectione, ac historiarum seria observatione studiosè animaduertit, Diuum Petrum sub annum Claudij ferè quartum Romanam quidem venisse, sed non infrequenter etiam Romam abfuisse, partim à Claudio & Nerone vrbe pulsus, ut docuimus: partim alijs iustis Evangelij annuuciandi siue confirmandi causis Romam in Syriam, & Iudæam, alioque fuisse profectum. Primum ergo sub Claudio, anno ferè Domini quinquagesimo Iudæi omnes Romam pulsi fuere. Postea Ierolimam redijt, ut Dionysius Arcopagita testatur vna cum Apostolis omnibus ad D. Virginis funus efferendum.

Ann. 19.

Ann. 60.

Ann. 18.

Ann. 51.

rendum. Iam eum Ierolimam Concilio illi magno Apostolico interfuisse testatur Lucas cap. 15. Deinde Romam reuersus, per Corinthum vna cum Paulò, ut mihi testis est Dionysius Corinthius in epistola ad Ro. A Nerone tandem anno ferè sexagesimo vna cum Simone Magò iterum publico edicto eiecitur: ac tum totum terrarum orbem peragravit, si Nicephoro creditur, & Hugoni Erethriano; homini Græco rerum Ecclesiasticarum peritissimo. Quid mirandum igitur, si Paulus non saluere iusserit Petrum, eum toties Romam abfuerit? Imò per id temporis quo ad Romanos scripsisse testantur veteres Paulum, Petrus Claudij edicto vna cum Aquila Pontico & vxore Priscilla, cæterisque Iudæis Romam fuerit pulsus.

Cæterum quo magis liqueat, Diuum Petrum peregrinando totum prope terrarum orbem peragrasse, ut minus mirum sit, eum assidue Romanam in Cathedrali non sedisse, visum est paucis commemorare, ubi nam locorum & gentium Episcopos Christianos creavit Ecclesijs. Petrus magnus Christi Apostolus, ait Diuus Hugo ille Erethrianus, libro 3. cap. 17. de Spiritus sancti processione, ex quodam D. Stephano, uti apparet, Episcopo Græco, in omnibus ferè ciuitatibus Syriæ, Cappadociæ, Phrygiæ, Macedonia, Elladæ, Epyri, Sicilia, Italia, Gallia, Hispania, ac extremitatum, ut Ecclesiastica perhibet historia, Episcopos ordinauit. Etenim Iacobus eius fauore Ierolimorum thronum tenuit. Deinde Euodius Antiochiæ, Tharsus Urbanum, Epaphroditum Lyciæ, Figellum Ephesi, Simyrna Apellem, apud Philippos Olympiam, Thestalicam Iasonem, Silam Corinthi, Parras Erodiana, Tautoemum Maximum ordinauit. Amplius autem Ancyra, Nicæa, Nicomedia, in Thraciæ partibus, atque Occidentalium regionum similem operatus est ordinationem: Hæc ille. Quod autem in Galia D. Petrum dicit ordinasse Episcopos, id de D. Seruatio & Marteno si quis interpretetur, nos facile suffragatores habebat.

Deinde ut Petrum Romam fuisse domus per id temporis, si penitus illum salutandorum Pauli nomine catalogum non consideres, in prociptu. ut agnosceres D. Petrum à Paulo, quam Romam non egeret, non fuisse neglectum, quod illa Paulina salutatione non tam officij causa fuerint adhibita, quam illorum commendandorum gratia, quorum diligenter ad eum meminit, ut eos forte aut Fide infirmiores diligentiori obseruantia & obsequio colant, aut neglectos in pretio habeant, & maiori admiratione atq; beneficiorum exhibitione prosequantur. Quod cum non fuerit necessarium de Petro Pont. Rom. tam grato, tam exoptato, facere, frustra eius nomè fuisse cum alijs enumeratum. Cum enim legamus D. Paulum tanta animorum obseruantia, honore, atq; obsequio fuisse plerisque in locis à Christianis exceptum, qua par est credere, D. Petrum Romam fuisse habitum? Haud dubium tantò maiore, quanto Petrus Paulum & miraculorum excellentia Romam superabat, & Evangelij annuuciatione prius Romanos sibi deuinxerat intimius, adeoque quanto Romanus populus reliquas orbis nationes humanitate atq; animorum gratitudine vincebat. Siquidem Diuus Egesippus grauissimus auctor & Apostolicis vicinus temporibus, disertè attestatur, Petrum Romam habitum fuisse celeberrimum ob incredibilia, quæ patrabat, miracula.

Vide Egesippum lib. 3. cap. 2.

Item Diuus Theodoretus in epistola ad Rom. nobis testis est, Petrum Romam docuisse Evangelium, antequam ad Romanos suam Paulus daret epistolam. Iam quod Petrus non salutem Paulum ex Syria captiuium Neroni missum Actor. 29. quid aduersariorum causam inuat magis, quam si dicas, eum Ierolimam, aut Antiochiæ non fuisse Petrum, quia de vtroque sicut Lucas? Sed sic solent ex silentio validissima contra omnem artis Dialecticæ rationem eundem dere argumenta rethorculi. Silentium, inquit, Pauli, nobis pro validissimo est argumento. Sit eis ergo & Luca silentium pro validissimo argumento Pauli non esse in coelos assumptum post emensum huius stadij curriculum.

Cæterum quod de Babylone nugatur Calvinus, cui non risum moueat: vult Petrum in Babylone Assyriorum epistolam scripsisse: quæ cum longe ab sit ab scripsit.

Episcoporum Catalogus quos D. Petrus creauit.

Ex silentio noni Rebat qui eundem argutiariunt suarum creptiacula.

Babylone que vnde Petrus ab scripsit.

ab Italia, non finire Petrum Romæ egisse. Quid si Babylonem Aegypti, Caluine, cum alijs similiter, sed tolerabilius errantibus accipiam? Verum nos veterum Patrum Commentarios secuti, hanc Babylonem aliam planè esse negamus, quàm Romam ipsam, quæ rectè & à D. Ioanne eadem notatione delinæata est, ob innumeras flagitiorum miscellaneas, quæ veram Babyloniam efficere queant. Et Leonis nomine Paulus Nerone[m] accipiendum Timotheo voluit. Sunt huius nostri commentarij grauissimi authores D. Hieronymus in Marco, & ante eum Papias Hieropolitanus Episcopus, D. Ioannis, Apostoli auditor. Suffragatur & Oecumenius scriptor diligentissimus, ac verustissimorum Patrum, quorù magna cum Ecclesiæ iniuria, intercidere scripta, lector per sedulus.

Improbata
Caluini signi-
ficatio.

Porro quod Caluinus omnium impudentissimè obstrepit: Quoniam inuoluerat, ait præfat. in epist. D. Petri, periuasio ipsi Antiochia Romam migrasse, & Romæ fuisse mortuum, Hoc solo argumento adducti veteres, Babylonem allegoricè Romam vocari sinxerunt. Illud impudentissimum, in quâ hominis nugacissimi figmentum quis responsione dignetur? aut si respondeamus, quis lectu dignum arbitretur? Audet homo effrons solo hoc argumento, quod narrat, veteres adductos per suam habuisse, Babylonem hic accipiendam Allegoricam: & quod omnem superat impudentiam, eos sinxisse ait, sinxisse inquam, Babylonem Allegoricòs esse Romam. Scilicet istis prudentibus interpretibus difficile fuerit ex quolibet fingere quidlibet, ex veterum grauissimorum Scriptorum Papiæ, Hieronymi, & Oecumenij Commentarijs doctissimis ac solidissimis anilia facere figmenta.

Hæc cum ita sese habeant, vetustissimorum authorum sententijs confirmata, ac probatissimorum Scriptorum testimonijs demonstrata, quis ad id in posterum insaniat, vt cum Caluino quasi fabulosum ridere audeat Diui Petri Romanæ Ecclesiæ Episcopatum? Quare ad illam questionem nihil est, quod respondeamus fuis, an Romanæ sedis Episcopi sint Apostoli Petri successores? Cum phreneticæ plus habeat contumeliæ, quàm iustæ difficultatis, aut obscuritatis. Qui enim istiusmodi Paradoxa non modò in vulgus spargere non verentur, sed scriptis quoque libris legenda orbi proponere, quid obsecro aliud, quàm suæ non dico imperitiæ, sed dementiae immortalem orbem faciunt testem? Proinde paucis stabilito ac fixo, Pontificem Romanum verè esse D. Petri successorem, ideoque Christi vicarium, illud exequendum veniet, an iure diuino totius Christianæ Ecclesiæ sit pastor, præpositus atque caput.

Capitulum
LXXXIII.
Romanum
Pontificem
esse D. Petri
successorem.

Vò præsens de Apostoli Petri successore quaestio plenior simul & luculentior accipiat dissolutionem, operæ pretium erit, illud in initio admonuisse, longè aliter Pontificem Romanum Diui Petri esse successorem, quàm cæteros alios Sacerdotes, siue Episcopos, quos & apud veteres interdù legere est. D. Petri successores & Christi vicarios. Sic Diuus Alexander epistola secundâ, Sacerdotes Christo Domino dicit consecratos, & in ordine Apostolatus constitutos. Diuus Hieronymus epistola ad Heliodorum, eos Apostolico gradui succedentes: & iterum, Non est facile stare loco Pauli, tenere gradum Petri, iam cum Christo regnantium. Et Diuus Anserus martyr: Absit, vt quicquam sinistrum, ait epistola ad Bartolos, de his qui Apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore confi- giunt. Quid, quod Diuus Eusebius ad Thuscie scribit Episcopum: Caput enim Ecclesiæ Christus est, Christi autem vicarij Sacerdotes sunt, qui Christi vice legatione funguntur in Ecclesia. Sic & Diuus Ambrosius in epistola ad Timotheum, & ante hos Diuus Cyprianus libro secundo, epist. 3. Sacerdotes Christi vice offerre.

Succedunt ergo & Episcopi in primis quòdam sensu in Petri locum, quòd in partem sollicitudinis assumuntur, atque officio Ecclesiastico non tam honorifico, quàm oneroso honorantur, quo ad Ecclesiæ adificationem defungantur. Verum longè aliter nunc de Petri successore quaeritur, an videlicet Roma-

næ Ecclesiæ Episcopus potius, quàm Antiochenus, aut Hierosolymitanus, aut quouis alius, eandem omnem habeat & potestatem & auctoritatem, quam D. Petrus Christi Vicarius à Domino acceptam in Ecclesia habuit Christiana?

Ergo quòd Romanæ Ecclesiæ Episcopus in D. Petri non locum modò, sed potestatem etiam atque auctoritatem accedat successor, ex ijs, quæ nunc in medium adferemus, in promptu fuerit agnoscere ijs omnibus, qui veritatis luculento veterum Patrum consensu contestata, quàm contentionis & logomachias fuerint studiosiores.

Cum enim D. Petrus Apostolus Romanæ Ecclesiæ Episcopus Rom. 25. annis, ait Hieronym. in Catal. Cathedram Sacerdotalem tenuerit, fieri non potest, quin Episcopus illi mortuo succedens in eadem Cathedra Sacerdotali in ijs prorsus omnibus succedat priuilegijs atque prerogatiuis, quas dudum ex Scriptorum vetustissimorum commentarijs recitauimus, quòd videlicet Romanus Episcopus totius familiæ Christi sit Oeconomus, & seruus præpositus, vt appellat Cyprianus, totiusque ouilis Christi pastor atque caput. Quòd enim Romanæ Ecclesiæ Episcopus verè credatur D. Petri Apostoli successor, hinc liquidò efficitur, quod veteres Orthodoxi Scriptores sanctissimi non modò hoc illum nomine appellant, vt Hieronymus, cum piscatoris successore loquor, epistola ad Damasum & de Anastasio in Petri Cathedra successore, epistola ad Marcum Celed. vt & August. epistol. 162. Sed illam quoque indubitam esse credendam docuere Christi domum & Ecclesiam, in qua Romanus Pontifex præsideret. Romanæ enim Cathedra nota, tanquam cælum Sole, censuerunt veram Christi Ecclesiam in hoc mundo & agnoscendam; & à schismaticorum conuenticulis discernendam. Si enim eos per cunctis ijs adhuc in scriptis loquentes, vbi nam locorum ante annos mille, hoc est, si aetate fuerit domus Dei à Christo in terris fundata, veraque Christi Ecclesia Catholica? mox audies, vbi Romanæ sedis Episcopus præest pastor. Sic Diuus Ambrosius sua aetate domum Dei totam à Pauli veritatis fundamentum atque columnam dictam, Damasum gubernasse testatur comment. in cap. 3. ad Timoth. Diuus Hieronymus quoque, hunc eundem Damasum profertur Petri & fidem & sedem tenere, epistola ad eum data.

Rurfus idem ad Marcum Celed. Si placet, hæreticum mecum Occidente, hæreticum cum Aegypto, hoc est, cum Damaso Petroque condemnet Anastasium item in Petri Cathedra docet successorem Augustinus: In Romana Ecclesia, inquit, epist. 162. semper viguit Apostolicæ Cathedrae principatus. Cyprianus similiter D. Cornelium in Petri locum & Cathedrae Sacerdotalis gradum successisse affirmat: Factus est autem Cornelius, inquit lib. 4. epist. 2. ad Anthonia. Episcopus de Dei & Christi eius iudicio, de Clericorù penè omnium testimonio, de plebis (quæ tunc affuit) suffragio, & de Sacerdotum antiquorum & bonorum virorum collegio, cum nemo ante se factus esset, cum Fabiani locus id est, cum locus Petri & gradus Cathedrae Sacerdotalis vacaret, quo occupato de Dei voluntate, atque omnium nostrum consensione firmato, quisquis iam Episcopus fieri voluerit, foris fiat, necesse est, nec habeat Ecclesiæ ordinationem, quia Ecclesiæ non tenet vnitatem. Eundem in modum populo etiam Christiano Catholicam Christi Ecclesiam à schismatica solenne fuit Cathedra Romana, tanquam nota intereernere atque separare. Ita nobilissimus ille Satyrus D. Ambrosij magis fide quàm natiuitate germanus, illò naufragio in Africæ oram ciectus, tametsi nondum baptizatus, in verâ Christi Ecclesia cum vellet baptizari, eius loci Episcopum ad se aduocatù percunctabatur, num esset Catholicus, an Luciferi potius schisma (quod illic non paucas Christi Ecclesias à corpore auulserat) sequeretur? Qua autem re id discrete uerit, docet Diuus Ambrosius: Aduocabat ad se Episcopum, inquit oratione sinebri, nec vllam veram putauit, nisi verâ fidei gratiam, percunctatusque ex eo est, vtrum nam cum Episcopis Catholicis, hoc est, cum Romana Ecclesia conuenerit & forte ad id locorù in schismate regionis illius Ecclesia erat. Lucif-

Episcopi Ca-
tholici qui
cum Rom.
Pontifici con-
ueniunt.

Catholica
Ecclesie Epi-
scopi qui.

Succes-
sionis se-
ries in lo-
cum Petri
Apostoli Ca-
tholici
tamque ar-
guit Ecclesie

fer enim se à nostra tunc temporis communi-
one diuiserat, & quanquam pro-
inde exulasset, & fidei suæ reliquisset hæredes, non putauit tamen fidem esse
in schismate. Nam etsi fidem erga Deum tenerent, tamẽ erga Dei Ecclesiã nõ
tenerent, cuius patiebantur, velut quosdam artus diuidi & membra lacerari.

Sic & Africani illi, de quibus Diuus Cyprianus epistol. 11. libr. 3. dudum No-
uati schisma secuti, cum suorum delictorum ipsos pœniteret, veram Christi
Ecclesiam requirentes, non aliam sese inuenire potuisse, suis ipsi verbis profi-
tebantur, quã cui Romanus præerat Episcopus. Nos Cornelium, in quibus
teste D. Cypriano loco iam indicato, Episcopum sanctissimã Catholicã Eccle-
siã electum à Deo omnipotente, & Christo Domino nostro scimus. Nos er-
rorem nostrum confitemur, circumuenti sumus perfidiã, loquacitate & fa-
ctione amentes.

Sed primorum fortassis hominum de certissima Catholica Christi Eccle-
siã nõta non moraris iudicium. Quare ex clarissimis Orthodoxæ fidei Scri-
ptoribus demonstrandum est, Orthodoxè nos credere, in illo græge veram es-
se Christi Ecclesiam Catholicam, cui Romanus Episcopus præest pastor. Di. Ire-
næus Polycarpi. Apostolorum discipuli auditor, veram Christi inter adeo
multas suo seculo Diaboli synagogas demonstraturus, Ecclesiam nulla realia
italiquidõ se posse cõmonstrare censuit, atq; indubia Episcoporum Romanã
Ecclesiã in Petri Apostoli locũ successionem. Cum itaq; veram aduersus varias
hæreticorum scholas illa ætate à Diabolo perfidiã omnis magistro apertas
ostendere vellet Christi Domini doctrinam & Ecclesiam, silẽtio prætermis-
si aliarum Ecclesiarum Episcopis, solum Romanã Ecclesiã successionem depin-
git, quam dicit maximam & antiquissimam à gloriosissimis duobus Aposto-
lis Petro & Paulo Romã fundatam & constitutam. Et quibusdam interiectis,
quæ præclaram doctrinam Romanã Ecclesiã continent & auctoritatem: Ad
hanc, inquit lib. 3. cap. 3. Ecclesiam propter potentiorẽ principalitatem ne-
cessè est omnem conuenire Ecclesiam, hoc est, eos, qui sunt vndique fideles, in
qua semper ab his, qui sunt vndiq; conseruata est ea, quæ est ab Apostolis tra-
ditio. Fundantes igitur & instruentes beati Apostoli Ecclesiam, Lino Episco-
patũ administrandã Ecclesiã tradiderunt. Huius Lini Paulus, in his, quæ sũt
ad Timotheum epistolis, meminit. Succedit autem ei Anacletus. Post eum
tertio loco ab Apostolis Episcopatum sortitur Clemens, qui & vidit ipsos A-
postolos, & contulit cum eis, & cæt. Et post quãdam: Huic autem Clementi,
succedit Euaristus, & Euaristo Alexander, ac deinceps Sixtus: ab Apostolis
constitutus est Sixtus, & ab hoc Thelesphorus, qui etiam gloriosissimẽ marty-
rium fecit, ac deinceps Hyginus, post Pius, post quem Anicetus. Cum autem,
succesisset Aniceto Soter, nunc duodecimo loco Episcopatum ab Apostolis
habet Eleutherius. Hac ordinatione & successione, ea quæ est ab Apostolis in
Ecclesia traditio, & veritatis præconatio, peruenit vsque ad nos. Et est plenissi-
ma hæc ostensio, vnam & eandem viuificatricem fidem esse, quæ in Ecclesia
ab Apostolis vsque nunc sit conseruata & tradita in veritate.

Eisdem insistent vestigijs D. Optatus Milenitanus, veram Christi Ecclesiam
sceleratis Schismaticis Donatistis demõstrat. Ergo quia probamus, inquit lib.
2. aduersus Permenianum, eam esse Ecclesiam Catholicã, quæ sit in toto ter-
rarum orbe diffusa, eius iam commemoranda sunt ornamenta, & videndum
vbi sint dotes quinq; quas tu sex esse dicis, inter quas Cathedra est prima: vbi
nisi federit Episcopus, coniungi altera dos non poterit, qui est annulus. Vidẽ-
dum est, qui, & vbi prior Cathedra federit: si ignoras, disce: si nosti, erubescẽ.
Ignorantia tibi ascribi non potest, restat ergo vt noueris. Scientem errare pec-
catum est, nam ignorantibus non nunquam solet ignosci. Igitur negare non
potes, scire te in vrbe Romã Petro primõ Cathedram Episcopalem esse col-
latam, in qua federit omnium Apostolorum caput Petrus. Vnde & Ce-
phas appellatus est: in quo vna Cathedra, vnitas ab omnibus seruare-
tur, ne cæteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent, vt iam Schis-
maticus

si videte
desiderati
nisi multi
vt alij, in
qua.

maticus & peccator esset, qui cõtra singularem Cathedram, alteram colloca-
ret. Ergo Cathedra vnica, quæ est prima de dotibus, sedit prior Petrus: cui suc-
cessit Linus, Lino successit Clemens: Clementi Anicetus: Aniceto Eucharis-
tus: Eucharisto Sixtus: Sixto Thelesphorus. Et post alios Miltiadi Syluester,
Syluestro Marcus: Marco Iulius: Iulio Liberius: Liberio Damasus: Damasus
Siricius, hodie qui noster est socius. Cũ quo nobis totus orbis commercio for-
matarum in vna communionis societate concordant. Vestrã Cathedrã vos
originem reddite, qui vobis vultis sanctam Ecclesiam vindicare.

Eundem in modum ad certõ, indubitateque veram Christi Ecclesiam in
mundo isthoc demonstrandam & Diuus Augustinus eadem Episcoporum
in Petri Cathedra succedentium serie, atque perperua vsus est successione epi-
stola trecentesima sexagesima tertia, contra Donatistarum schisma.

Quantum igitur ad certõ momenti ad veram Christi Ecclesiam in terra in-
ueniendam, de quo tunc litigabant Donatistæ, ista perpetua Episcoporum suc-
cessio hisce clarissimis verbis docet Augustinus: Si ordo sibi Episcoporum suc-
cedentium considerandus est, quantõ certius & verè salubriter ab ipso Petro
numeramus, cui totius Ecclesiæ figuram gerenti Dominus ait: Super hæc pe-
tram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non vincunt eam? Pe-
tro enim successit Linus, Lino Clemens, Clementi Anacletus, & quæ sequun-
tur: vbi quod Diuo Irenæo per vitam nõ licuit, ipse post Eleuterium in suum
Anastasium deduxit.

Quando demonstratum est, Romanæ Ecclesiæ Episcopum verum esse
Petri Apostoli successorem, & eandem Cathedram Sacerdotalem, quã
primus D. Petrus tenuit Romæ, etiam nõ tenere, nunc superest, vt Rom.
Episcopum istdem ostendamus à Christo Domino exornatũ priuilegijs, & au-
thoritatis, principalisque potestatis prerogatiua præditũ, quibus ipse olim D.
Petrus: hoc est, Pontificem Romanũ iure diuino Ecclesiæ toti Christianæ præ-
fectum esse Oeconomum, totius Christi ouilis pastorem, corporisq; vniuersũ
Christiani (interim dum Christus Dominus abest peregrẽ) seruum omnibus
præpositum, atque caput. Quæ sanè questio maximi cum primis momenti ad
sedandas omnes istius turbulentiissimæ tempestatis procellas, quò dissoluatur
solidius iuxta ac liquidius, in initio docebimus, non fuisse in Ecclesia Christiana
ynquam Episcoporum paritatem, sicuti nec inter Apostolos. Mox Pontificem
Romanum non ordinatione politica Episcopali, aut humana constitutione
imperiali: sed diuino Christi oraculo, iureque Apostolico omnibus semper
Ecclesiarum ad vnam omnium Episcopis non excelluisse modõ, sed & præsu-
isse: Quod non tantum ex Episcoporum cuiusq; nationis ad Episcopum Ro-
manum appellatione, aut improborum excommunicatione simul & electio-
ne, atq; electorũ cõfirmatione monstrabitur: sed ex Conciliorũ etiã vniuer-
salium tum approbatione, tum damnatione: Episcoporum quoque vel per
Cõsilia damnatorum absolutione, ac electorum restitutione: Patriarcharum
denique omnium post longa cum illo dissidia reconciliatione.

Quod sitõ superius loco de D. Petro exposuimus, eum Apostolis cæteris &
potestate fuisse maiorem, & cura pastorali imparem atque amplioem, hoc
de Romano Pontifice eius successore nunc quoque paucis est demonstrandũ:
tamen si apud homines moderati ingenij ea res fortè videbitur superuacanea,
nempe qui perspiciant ex illo istud sequi continuõ, cum Petri successor nunc
sit declaratus. Verum ne quid desit ijs, qui hæc de re aut ambigunt, aut cum
Petro illam opinantur extinctam fuisse potestatis pastoralis prerogatiuam, si-
cuti & Apostolatus, agẽ nunc monstrata Episcoporum inter ipsos potestatis
imparitate, cõprobemus, eundem Petri in Ecclesia Christiana primatum,
summamq; auctoritatem, & principalem potestatem testibus Orthodoxorũ
Patrum sententijs à Christo Domino, hoc est, diuino iure, sicuti & Petro fuisse
illi Romano Pontifici tributum atque collatum.

Qui Christianã Ecclesiã Episcopos olim fuisse potestate pares opinan-
tur,

c. 117.
LXXXIII
Episcopum
Ro eadem
esse potestati
in Ecclesia
præditum,
qua D. Pe-
trus.
Qua metho-
do Episcopi
Romani ex-
cellunt ar-
que primatũ
demonstrant-
tur.

Non fuisse a
Christo in
tutam Episc
porum pari
tatem.
deveo xia
rerum publi
cavum pefis
longissimè
abest à Chri
sti familia.

tur, sicuti hodie videmus Presbyteros, eorum sententia nobis probari non potest, quod Christi Domini in suam Ecclesiam sollicitudinem & providentiam, nec satis dignè æstimasse, nec satis habere perspectam videantur. Si enim pastorum omnium voluit esse paritatem, nullum què alteri præfectum, tot fanè condidit Ecclesias, quot creavit Episcopos. Quare & ἀναρχίας rerum publicarum pestem, suis videbitur inuexisse Ecclesijs. Quod cum huius seculi prudentes vel in istis regnis sentiant non tam pestiferum, quàm exitiale, id sanè de Christo Domino, qui cœlestium thronorum est sapientia, ἀσπλῆδος atque affessor, vel suspicari fuerit nefas. Proinde si Respublica consistere nequeat salua, nisi penes vnum quempiam eius administrandæ atque gubernandæ sit potestas, siue ea successione cõtingerit, siue electione, qua obsecro ratione Catholicæ Christi Ecclesiæ per omnem orbem longè latequè diffusa sua salus consistere potest salua atque perennis inter tot hominum dissidia, ingeniorum discrimina, assiduaquè Demonum discordiæ magistrorum machinamenta, si vnus quispiam ei non sit præfectus, quem singuli consulant: quem omnes audiant, cui vniuersi & obsequantur, & obediant? Sicuti vnum igitur est Christi corpus, ouile vnum, Ecclesia vnica: ita vnum eius caput in Christi Domini absentis locum, vnus pastor, vnus denique seruus toti familiæ Christi administrandæ & gubernandæ præpositus, atque vnus denique Episcopus. Veruntamen, sicut in Republica Consul patrifamiliâs suam in suos non eripit gubernandi, atque regendi potestatem: ita nec ille Christi ouilis pastor atque familiâs Oeconomus, & seruus præpositus suis consensu eripere potest suam cuiusque in Christi gregem sibi creditam potestatem, & pascendi auctoritatem. Hoc illud est, quod apud D. Cypria. legimus, Episcopatum vnum esse, cuius à singulis in solidum pars tenetur. Sic & Diuus Augustinus Bonifacio Rom. Pontifici sua ad dedicans scripta aduersus duas epistolas Pelagi: cum sit communis (ait præfat.) omnibus nobis, qui fungimur Episcopatus officio, specula pastoralis, &c. In pascendo igitur Dominico grege suâ cuiq; fidei credito quædam fortè agnoscatur paritas, quæ in pari sollicitudinis illi pascendo impendendæ cura consistit: sed vbi Pastorum inter ipsos sit comparatio, maximam haud dubium reperire est imparitatem, quæ ex ijs, quæ mox adferemus, inclarefcet magis.

Proinde hæc Episcoporum in suum cuiusque gregem potestas, etsi quandâ paritatis & æqualis potestatis speciem præ se ferat, adeo vt Romanus Episcopus, quatenus Episcopus, non plus habeat in suos potestatis, quàm aut Traicenis noster, aut Augustanus: tamen potestatis, quæ inter Episcopos cernitur, inæqualitatem non tollit, haud secus atque par & æqualis patrum familiâs in suos legitima potestas Consuli, aut Prætori suam tollit auctoritatis prærogatiuam. Hæc autem principalis pascendi atque gubernandi gregis Christi potestas à Christo in sua familia & Dei domo relicta, cum Romano Pontifici à vetustissimis quibusque Orthodoxis Patribus non tam fuit tributa, quàm agnita, stultissimum fuerit, ne dicam, insanum eam illi conari vel verbis eripere. Quare mihi video illustria aliquot veterum Patrum testimonia ex saluberrimis Scriptorum eorum nartheicjs depromenda, quibus phrenesis, quæ nostram ætatem dolendum in modum vexat, depellatur.

Rom. Eccle-
siae principa-
tus atque
præstantia,
orbis totius
quadrans
parebat, audi-
mus D. Augustinum
alibi hunc Romanæ
Ecclesiæ principatum,
qualè nam voluerit
accipiendum,
exponentem. Cum
aduersus Iulianum
Pelagianum prolixum
contextuisset
Augustinus Episco-
porum Catholicorum
catalogum post DD.
Irenæum, Ambrosium,
Chryso-
stomum, atque Basili-
um, ipsum què adeo
Cyprianum, tandem
Diuum Innocentium
accensuit Roman.
Episcopum: cui cum
ex ordinis loco non
nullam sibi videretur
facere iniuriam,
quod postremum
eum recensuisset,
atq; veluti
obscuri tyronem
in aciem cõtra
Iulianum produxisset,
qui meritò in
principijs
fucrat

In Romana Ecclesia, inquit D. Augustinus epistola 163. semper viguit Apostolicæ Cathedræ principatus. Hunc autem ne quis stolidè imaginetur talem esse, qualis vulgò creditur Octauiani Augusti totius orbis principatus, cui vix orbis totius quadrans parebat, audiemus D. Augustinum alibi hunc Romanæ Ecclesiæ principatum, qualè nam voluerit accipiendum, exponentem. Cum aduersus Iulianum Pelagianum prolixum contextuisset Augustinus Episcoporum Catholicorum catalogum post DD. Irenæum, Ambrosium, Chryso-stomum, atque Basilium, ipsum què adeo Cyprianum, tandem Diuum Innocentium accensuit Roman. Episcopum: cui cum ex ordinis loco nonnullam sibi videretur facere iniuriam, quod postremum eum recensuisset, atq; veluti obscuri tyronem in aciem cõtra Iulianum produxisset, qui meritò in principijs fucrat

fuerat collocandus, primâque in acie alijs præponendus, audi quæso, quâ nam cum ratione ab hæc iniuriæ, quæ videbatur, suspicione vindicari, eiusque honorem multo alijs maiorem afferuerit. Cum his (inquit, Episcopis dudum cõmemoratis, cap. 2. lib. 1. contra Iulia.) & ipse cõsider Innocentius Rom. Episcopus, etsi posterior tempore, prior loco. Viden August. suffragio Episcopum Roma. loco sedere priorem in illo Catholicorum Episcoporum maximorū senatu, aduersus Iulianum Augustini opera congregato? Rursus idem beato Bonifacio sua dedicans scripta contra duas episto. Pelagij: Cum sit (inquit inter alia præfat.) communis omnibus nobis, qui fungimur Episcopatus officio, quàmuis ipse in eo præmineas celsiore fastigio, specula pastoralis.

Innocentius
Ro. Augusti
no est inter
omnes orbis
Episcopos
coprimus.

Hæc aliæque præclara adeo veterum Patrum testimonia eum ita perspicuam habeant hæc de re veritatis doctrinam, non possunt vel ipsi Aduersariorū saniores ire inficias, quin Ecclesiæ Christianæ primatus Rom. Pontifici sit attributus: verum ad callidiora quàm prudentiora: plausibilia, quàm solidiora conuersi consilia, hunc illi principatum ordinatione datum volunt politica Ecclesiastica, aut constitutione certè Cæsarea. Quem vtrumque errorem vbi veritatis Sole dispulerimus, ostendendum erit iure planè diuino, nec hominis voce, aut Episcoporum consensu, aut Cæsaris voluntate, sed Christi Domini oraculo, Dei què ordinatione, hunc Ecclesiastici regni principatum Rom. Pontifici fuisse delatum atque tributum.

Vam igitur hallucinetur grauius Philippus Melanchthon, qui talem Iem Roman. Pontificis vult esse in vicinis Occidentis Episcopos potestatem, qualis fuit Antiocheni in vicinis Oriëntales, ordinatione videlicet Ecclesiastica, nunc est demonstrandum. A concilio Nicæno ex politica Ecclesiarum ordinatione Pontifici Romano assignata, rit in Ecclesia sua datum, vt præfesset Ecclesijs vicinarū nationum, sicut Alexandrino, vt præfesset Ecclesijs Orientis. Cæcū hunc hominis errorem, etsi multa veteris historię exempla sanare debuissent, quæ non pauca sanè diligentibus rerum Ecclesiasticarū lectoribus sese offerunt, vti Anacleti epist. 3. aliorumquè, hanc rem liquidò contestantium: ipsa certè huius Concilij Nicæni præfatio istam temeritatem redarguisset, vbi disertis verbis legitur, Romanâ Ecclesiam nullis Synodicis decretis esse prælatâ, sed Euangelica voce Domini Saluatoris nostri primatum obtinuisse, vbi dixit beato Petro Apostolo, Tu es Petrus, &c.

C. PVV.
LXXXV.
Quod non
vniuersi
animati
natura, nec
constitu-
tione Cæs-
area Rom.
Pontifici
alij sunt præ-
fati Episco-
porum.

Verum ipsa Canonis Nicæni verba accuratius librata hinc Philippi demonstrant ofcitantiam: τὰ ἀρχαία ἐν κρατείῳ, τὰ ἐν ἀρχαίῳ καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ, ὅτι τὸ ἐν ἀρχαίῳ ἐστὶν ἐκκλησία, πάντων τούτων ἐχεν τὴν ἀρχὴν. ὅτι τὸ ἐν ἐκκλησίᾳ ἐστὶν ἐκκλησία, πάντων τούτων ἐχεν τὴν ἀρχὴν. ὅτι τὸ ἐν ἐκκλησίᾳ ἐστὶν ἐκκλησία, πάντων τούτων ἐχεν τὴν ἀρχὴν. Prisca porro teneatur consuetudo per Aegyptū, Lybiam, & Pentapolim, vt Alexandr. Episcopus horum omnium habeat potestatem, quia & Rom. Episcopo hoc est solenne, atq; ita consuevit. Similiter quoq; & apud Antiochiam, cæterasquè prouincias sua Ecclesijs obseruentur priuilegia atq; dignitatis prærogatiua.

Quæ Nicæni Canonis verba nequaquam Pontifici Ro. nouam tributam significant potestatem: sed priscam adeo Episcopi Alexandrini auctoritatem sacrilega Aegyptiorum & aliorum suffraganeorum temeritate violatam, verustro Romanæ Ecclesiæ more confirmant, eiusque exemplo alijs docent, suâ potestatem, Patriarchalem tuendam potestatem. Nihil ergo hic politica ordinatione datum est Pontifici Romano, nihil in vicinis Occidentales Episcopos tributum est auctoritatis nouæ, vt gemino cum sacrilegio cõminiscitur Philippus: sed ex indubitata tunc temporis Ro. Patriarchæ in suos suffraganeos auctoritate, Patriarchæ itidem Alexandrino suam priscam in suffraganeos vindicatam vides potestatem. Verum de hac Patriarcharum, quos initio quidem tres, post verò 4. habuit antiquitas, potestate nihil in præsens agitur. Quare contenti ex Nicæno Canone ostēdisse, non fuisse Romano Pontifici potestatem in Ecclesijs ordinatione Ecclesiastica tributam, superest, vt neque ex Cæsarea constitutione ostendamus illi donatam.

Quod

Ro Pontifici non fuisse pri-
mum, a Ce-
sare datum,
sed confirma-
tum.

Institutionis
stabilivit
priscam Ro.
Pontificis
authoritatē.

Constantinum
restitu-
it Rom. Pont.
dignitatem
vsum ad em-
de cathedra

Phocas Ro-
mae Pontifici
primatum
non donavit,
sed confir-
mavit.

Cur Phocas
innovavit in
Romanā A.
sanctio-
nem de Ro. Pont.
primatu.

CAPIT.
LXXXVI.
Iure diuino
Episcopis Ro-
mane Eccle-

Quod igitur à Iustiniano quidam suspicantur Romanam Ecclesiam alijs in vniuersum omnibus fuisse prælatam, plus habet stoliditatis. Quamquam enim sua Constitutione sancium voluerit Romanum Episcopum omnium esse Sacerdotum primum: hanc tamen prærogatiuam non primus ei tribuit, sed vetustissimam à nouatoribus quibusdam remeritam stabilivit: quod ex eius verbis Solis luce clarius est agnoscere: Sancimus itaque vicem legum obtinere sanctas regulas (inquit in Autent. de Eccles. tit. quæ à sanctis Concilijs, quatuor Synodorum) sicut sacras scripturas accepimus, & regulas, sicut leges, seruamus. Itaque sancimus secundum eorum definitiones, sanctissimum Senioris Romæ Papam primum esse omnium Sacerdotum.

Pari modo friuolum est, quod ex Platina opponit Lutherus, Rom. Pontificem humano decreto per Constantinum quartum fuisse alijs omnibus prælatum. Disertè enim in Benedicto 2. Platina testatur, hanc prærogatiuam non tum primum, sub annum Domini 670. fuisse tributam: sed in gratiam sanctissimi viri abrogatam fuisse sanctionem Cæsaream, quæ ad Rom. Pontificis Christi vicarij confirmationem solet expectari. Eundem statim, inquit, verum, Christi vicarium esse omnes crederent, nulla autem Constantinopolitani, Principis, aut Italiæ Hexarchi expectata auctoritate, vt antea fieri consueuerat.

Quod porro huic adferunt Aduersarij de Phoca Imperatore, cuius lege Romanus Pontifex primatum in alias obtinisset Ecclesias, mirum sane, quæ id fronte apud homines historiarum vel tenuiter eruditos audent in medium profertur.

Um enim Iustinianus, qui Phocam annos plùs minùs sepruaginta præcessit, disertis adeò verbis profiteatur, se Romano Pontifici primatum nõ dare, sed possessum confirmare. Sancimus, inquit, secundum Canonum definitiones, sanctissimum senioris Romæ Papam primum esse omnium Sacerdotum, perfectæ sanè est froctis, politicæ posterioris Imperatoris constitutioni primatum Romani Pontificis acceptum referre velle. Si enim historiarum verba expendere animus est, in eandem cum illa Iustiniani A. sententiam recidere deprehendemus, quod de Phocæ iactantur priuilegio. Scribit Paulus Diaconus historie Longobardicæ lib. 4. cap. 6. Phocam regnante Papa Bonifacio, statuisse sedem Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ caput esse omnium Ecclesiarum, quia Ecclesia Constantinopolitana primam se omnium Ecclesiarum scribebat. Quibus ex verbis facile est cognoscere, quæ nam fuerit illius constitutionis Augustæ causa, nimjrum Constantinopolitani Episcopi arrogantiæ, qui se primum omnium iactabat. Hac igitur constitutione Phocas huius nouam repressit insolentiam, & priscam Romano Pontifici confirmabat dignitatis prærogatiuam iam pridem possessam, & antiquis Canonibus, atque Imperatorum edictis corroboratam: quam quia Constantinopolitanus superbissimè sibi arrogabat, veterem studens perturbare Ecclesiarum ordinem, iustissima sanè de causa Bonifacius Phocam rogabat, vt lege sua Imperiali sanciret, quod antiquissimo possidebat iure Romana Ecclesia.

Sicut isti Cæsares igitur Rom. Pontifici primatum nõ dederunt, sed à Christo donatū sanè uerunt, edictisq; aduersus temerarios Ecclesiasticæ tranquillitatis perturbatores munerunt: ita prima illa Concilia eundem sacrosanctis suis decretis confirmarunt potius, quàm tribuerunt. Patres enim illi 31. Nicæe toto ex orbe congregati, omnibus Christiani orbis Episcopis ad Ro. Pontificem appellandum fecere potestatem: quemadmodum D. Athanasius vnà cū Synodo Alexandrina Episcoporum Aegyptiorum plurimorum, qui interfuerant, non obscura pars, testantur: & Iulius Rom. Sacramento iuratus affirmat epistola illis scripta, se hunc Canonem in Romanæ Ecclesiæ serinio reperisse: de quo paululum inferiùs differendi locus erit aptior.

Osteaquam ex istis remoris, quas Aduersarij nauicula Petri vastissimū orbis terrarum pelagus peruolanti, ex humanis Constitutionibus tam Cæsareis, quàm Ecclesiasticis obicere conantur, emerimus, nunc Kom. Pontifici illius nauiclero hunc in omnes eiusdem nauiculæ Christianæ vectores

vectores potestatem diuino esse iure donatam commonstremus. Magnus ille Athanasius clarissimum diuinæ in Ecclesiam Christi Catholicam prouidentia speculum, ac singulare eiusdem Ecclesiæ lumen, decus, & ornamentum, vnà cum Aegypti totius ac Libyæ Synodo hanc in rem contestadam vnus merito sufficiat abundè: qui ab omni adulationis suspicione alienissimus, vbi ad Roman. sedem tanquam matrem suos prædecessores confugere solitos dixisset, ita subtexit: Non despexit Deus, inquit Patres Concilij illius Alexandrini ad Foelicem Romanum Episcopum, preces cum lacrymis sibi oblatas seruatorum suorum: sed ob id vos, prædecessoresq; vestros, Apostolicos videlicet præfules, in summitatis arce constituit, omniumque Ecclesiarum eis curam habere præcepit, vt nobis succurratis, nosque tuentes (quibus omne Episcoporum iudicium est commissum) liberare ab hostibus nostris non negligatis.

Hunc in modum & in Concilio illo magno Nicæno fuit constitutum. Ipsa namq; Apostolica sedes Romana, cui singulari, ait, priuilegio Euangelicis & Apostolicis atque Canonice concessum est institutum, generales conuocare Synodos, eiusque Episcopum à minore non posse iudicari, omnibus maior & prælata est Ecclesijs: quæ non solummodò Canonum & sanctorum Patrum decretis, sed domini Saluatoris voce singularem obtinuit principatum: Tu es, inquit, Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, &c.

Hæc autem verba esse genuini Canonis Nic. non supposititia, nõ adulterina, homini sano persuadeat, quòd ea recitans D. Iulius Rom. Pontifex ad eos scripserit Episcopos Orientales, Antiochiæ in Synodo congregatos, qui vnà cum ipso illi sanctissimo interfuerant Concil. Nicæno. Vbi si hæc non fuissent constituta, quid quæso sanctissimo illi viro inueniatur vanius, stultius, infanians? maxime cum hæc scribat seuerè eos reprehendens, quòd Athanasium Episcopum contra Nicæ. Canones sua fuerint ausi eijcere Ecclesia? verum hæc de re mox opportuniùs.

Sed hanc rem clarissimè Diuus Cyprianus Catholicæ Christi Ecclesiæ lumen, illa tunc tempestatis Nouatianæ nocte diuinitus affulgens illustret. Cum Foelicissimus quidam Africanæ Ecclesiæ palea superbia vento de Domini area in schisma abreptus, Romæ Cornelio Episcopo dira, horridaque minitaretur, nisi ipsum à Cypriano excommunicatum in Communionem reciperet, scribit ad illum Cyprianus, hortans, ne parricidalia illius sacrilegi male dicta exhorrescat: sed sui memor loci ea fortiter contemnat, qui dudum proscriptus, toties ad Leonem in circo, in amphitheatro Christi confessione honoratus, clamore popularium ad Leonem denuò postulatus, grauissimas hostis infestissimi Diaboli oppugnationes vicisset. Vbi Sacerdotis, siue Præpositi Ecclesiæ Christi serui dignitate demonstrata, causam ostendens, vnde pullulèt hæreses, vnde oriantur scismata, Episcopi Romani alijs omnibus præfetti magistratam luculenter prædicat: Neque enim aliunde (inquit epist. 3. libr. 1.) hæreses obortæ sunt, aut nata sunt scismata, quàm inde, quòd Sacerdoti Dei nõ obtemperatur, nec vnus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus iudex vice Christi cogitatur: cui si secundum magisteria diuina obtemperaret fraternitas vniuersa, nemo aduersus Sacerdotum collegium quicquam moueret: nemo post diuinum iudicium, post populi suffragium, post Episcoporum consensum iudicem se non Episcopi, sed Dei, faceret: nemo diffidio vnitatis Christi Ecclesiam scinderet, nemo sibi placens ac tumens seorsim foris nouam hæresim conderet.

Cæterum hæc D. Cyprianus de Rom. Pontifice scribere illinc liqueat factis, quòd cum Christi vice iudicem appelleret, cui secundum diuina magisteria obtemperet fraternitas vniuersa. Rursus quòd Nouatiani, quorum non infima portio ille Foelicissimus fuit, nouum Romæ mollebat creare Episcopum Nouatiani, postquam iam annos totos quatuor iam Cornelius totius & suæ Ecclesiæ & orbis Catholici consensu tenebat Petri locum: vt inferiùs est apud Cyprianum. Similiter paulò post ex infestissima Diaboli oppugnatione demon-

in omnes Epi-
scopos aucto-
ritatē atque
principatum
contigisse.

Deum Roma.
Pontificem
aliorum Epi-
scoporum cu-
ram habere
præcepit.

Can. Nicæ.
Ro. Pontifici
agnoscit col-
latum Chri-
sti voce pri-
matum.

Ro. Pont. es-
se Christi vi-
ce iudice
sua datum iu-
dicem ait Cy-
prianus.

Vni Ro. Epi-
scopo vniuer-
sa fraterni-
tas iure diuini
no parere de-
bet.

demonstrans, ecquæ tandem vera sit Ecclesia, quis veros Dei Sacerdotes op-
 pugnet, liquidò perspicitur, cum de Rom. Pontifice loquitur, eum Ecclesiam
 Præpositum appellans: Cum talis frater (inquit, qualem depinxit Diuum Cor-
 nelium ad Leonem popularium voce postulatam, consensu omnium iam
 annos quatuor in Episcopatu probatum) à quibusdam desperatis & perditis,
 & extra Ecclesiam constitutis impugnari videtur, apparet quis impugnet, nõ
 scilicet Christus, qui Sacerdotes aut constituit, aut protegit: sed ille qui Chri-
 sti aduersarius & Ecclesie eius inimicus, ob hoc Ecclesie præpositum sua infe-
 statione persequitur, vt gubernatore sublato atrocius atque violentius circa
 Ecclesie naufragia grassetur.

Præclariorum etiam sanctissimorum Christianæ fidei Martyrum
 testimonijs præsentis quæstionis caput queat confirmari, puta Diui Anacleti,
 Xysti epist. ad Hispanos, Marcelli ad Antiochenos, quos, quia nostræ ætatis
 aduersarij sua quasi in causa testes suspectos nefaria cum iniuria nõ verentur
 rejicere, aut eorum scripta tanquam à Rom. Pontificis adulatoribus adultera
 ta reprobare, nolimus esse ijs commemorandis prolixiores, quæ alij college-
 runt perstudiosè.

Vt hanc igitur rem indubitato concludamus testimonio, agè illos san-
 ctissimos audiamus Patres Nicænos, ecquid de Roman. Episcopi præcæte-
 ris ad vnum omnibus præstantia, excellentiaque censuerint, adeoque con-
 stituerint.

*Ex Concil.
 Nic. de Ro.
 Pontificis so-
 vo Ecclesia
 stico ad quod
 omnes Episc.
 appellant.*

Cum Patres illi Nicæni Catholicam ordinari Ecclesiam, varia medi-
 tarentur decreta, quibus labefactam, alicubi collapsam instaurarent disci-
 plinam Ecclesiasticam, quæ ordinis, atque ad eod salutis Ecclesie est custos at-
 que conservatrix, inter alia constituerant, licere Episcopis ad vnum omni-
 bus, si Metropolitanum & Episcopos iudices suspectos habeant, Romanum
 Episcopum interpellare, cui ab ipso Domino potestas ligandi atque soluen-
 di est specialis priuilegio super alios concessa. Istud porro verè esse Concilij Nicæ-
 ni decretum, nobis attestantur Athanasius, & alij Episcopi Libyci atque The-
 bani, qui magna illius magnæ Synodi fuere pars. Sed ipsorum istud docere malo
 verbis. Epistola enim ad Felicem Romanum data contestantur illic decretum,
 atq; ab omnibus concorditer (inquiunt) corroboratū, nõ debere absq; Roma-
 ni Pontificis sententia Concilia celebrari, nec Episcopos damnari. Verum hac
 de constitutione paulò post dicendum veniet copiosius.

*Ex epistol.
 Synodi
 Nic. Can. 8
 confirmatur.*

Quare cum ista potestatis in omnes Christi ouiculas ipsius Christi Do-
 mini oraculo prærogatiua fuerit Romano Pontifici D. Petri successori attri-
 buta, meritò non vniuersa in eod Lajcorum fraternitas, sed etiam vniuersi
 Ecclesiarum omnium toto orbe Christiano Episcopi legitimam eidem, iu-
 stamque semper exhibere obedientiam & venerationem Petri successore, &
 Christi ad eod vicario dignam. Quod quia prolixissimum foret singulas per æ-
 tates demonstrare, non patitur præsentis negotij institutum, hic nos esse diffu-
 sos, cum idà clarissimis nostræ ætatis Scriptoribus Catholicis Ioanne Eckio,
 Albertoq; Pighio ex instituto sit copiosissime iuxta ac liquidissime demon-
 stratum. Proinde nos ex omni antiquitatis Ecclesiastica historia, ceu horto a-
 mœnissimo pauculos quidem, sed odoratissimos delibabimus stoculos, qui
 benignis lectoribus suauissimè spirent, redoleantque præca illius Catholicæ
 Christi Ecclesie de Episcoporum cuiusque nationis erga Romanum Pontifi-
 cem obedientia & subiectione consensum.

*Capit.
 LXXXVII.
 Ex Episcopo-
 rum omnium,
 in Ro. Ponti-
 ficem obedi-
 entia demon-
 stratur eiu-
 primam.*

Quod vt ampliori solidaque veritatis Inceac manifestatione fiat, hæc
 Episcoporum prorsus omnium in Romano Pontificem obedientiam
 non à singulis modo fuisse ostendemus agnitam, sed à Concilijse
 Episcoporum tam Asiaticorum, & Africanorum, quam Orientalium exhibi-
 bita. De Occidentalibus enim apud omnes in cõfesso est. Deinde hanc eandem
 ex singulorum cõfirmatione, atq; ipsorum adeo Patriarcharum, tum ex eorundem
 damnatione, excõmunicatione, & eiecione, atque in illorum locum sub-

substitutione. Item ex damnatorum ab alijs Episcoporum, vel per Concilia &
 suis sedibus eieciorum ad Romanum Pontificem appellatione, absolutione,
 & restitutione: vbi de Rom. Pontificis in Concilia vel confirmanda, vel abro-
 ganda atque damnanda differendum erit potestate. Mox vbi Patriarchas ferè
 omnes, & Africanam etiam orbem per schisma, vel hæresin à Romano Pon-
 tifice dissidentes, atque dissentientes demonstrauerimus resipiscentes fuisse ab
 eodem reconciliatos, ac Catholicæ Christi Ecclesie restitutos, catalogum no-
 minum à priscis Patribus illi attributorum, quod vniuersalis est Episcopus,
 quod Christi vicarius, beatissimus, sanctissimusque, & similitum Coronidis
 loco attexamus.

Quamquam hæc Episcoporum ad vnum omnium erga Roman. Pon-
 tificem obedientia locupletissimis sanctissimorum Christi Martyrum testimo-
 nijs & epistolis ad eos datis valeat statui, quibus non tyrannicè imperant, aut
 humano superboque sibi iubendi potestatem arrogant supercilio, sed mode-
 stia Christi Martyribus digna omnes & vniuersos orbis Episcopos rogāt, mo-
 nent, & cum omni, quod Paulus præcepit, arguunt imperio: tamen quia eos
 Aduersarij quasi propria in causa testes, et si omni suspicione meritò maiores
 volunt hoc iudicio excludendos, ab ijs in præsens perlubenter abstinebimus,
 plus rati ad improbam istam audaciam retundendam allatura præsidij ipsorum
 totius orbis Christiani Episcoporum suffragia, quibus se ipsi nequaquam ob-
 scurè profuturum illo inferiores, & tãquam, capiti membra, aut Pastori potiùs
 ouiculas, subiectos atque submissos.

D. Augustinus igitur adulationis omnis extra controuersiam nihil mi-
 nus quam suspectus, qualem se ipse aduersus Romanum Pontificem & agno-
 uerit, & exhibuerit, clarissimis hæc scripsit literis: Non enim dedignaris, ait
 præfatione in libros contra 2. epistol. Pelagianæ. Bonifacio beatissimo Papæ Ro-
 mano dedicatos, qui non alta sapis, quamuis altius præsideas, esse amicis hu-
 milium, & amorem rependere impensum. Et paulò inferius: Cum verò non
 desinant fremere ad Domini gregis caulas, atque ad diripiendas tanto pre-
 tio redemptas oues aditus vnde cunquè rimari, communisque sit omnibus
 nobis, qui fungimur Episcopatus officio, quamuis ipse in eo præmineas celsi-
 ore fastigio specula pastoralis, facio quod possum pro mei particula muneris,
 & quæ sequuntur. Qui Bonifacium Romanum Episcopum prædicat sese alti-
 us præsidere, & in Episcopatus officio celsiore præminere fastigio asserit, an
 non deuotissimam verbis vt clarissimis, ita humillimis offert obedientiam?
 an non vltro eam proficitur disertissimè subiectionem, locumque dignita-
 tis inferiorum? Sed luculentius idem de aliarum quoque Ecclesiarum non po-
 stremarum sanè Episcopis ex eodem ostendemus Augustino: qui cum Ortho-
 doxorum & præclarissimorum Patrum Christianæ quasi Senatam cõgisset
 Ecclesie: dicit lib. 2. ad Iulian. in illo Episcoporum Irenæi Lugdunensis, Cy-
 priani Carthaginensis, Reticij Augustodunensis, Olympij, Hilarij Pictauien-
 sis, Ambrosij Mediolanensis, Gregorij Nysseni, Ioannis Constantinopolita-
 ni, Basilij Cæsariensis confessu, Innocentium Episcopum Romanum tempo-
 re quidem posteriorem, sed loco priorem considerare. An quis hic sui modò
 animi compos ambigat, quò nam inter ceteros Christiani orbis Episcopos lo-
 co Episcopus Romanus sit collocandus, qui Augustino censore ad eod ab Ad-
 uersarijs nostris prædicato, audit Innocentium Romanum omnibus illis &
 Carthaginensi, Constantinopolitano Patriarchæ & Cæsariensi Archiepisco-
 po, honoratiore considerare loco?

*D. August.
 Romano
 Pontifice a-
 gnoscit mino-
 rem, eumque
 prædicat om-
 nium Epi-
 scoporum ex-
 cellentissimū
 & primum.*

*Rom. Ponti-
 ficem Augusti-
 no est alijs
 Episcopis
 omnibus lo-
 co prior.*

Iam si oculos ad Orientales conuertamus, perspicemus idem eos de se-
 ipsis sensisse. D. Cyrillus ille Alexandrinus Patriarcha quantam Romano E-
 piscopo à suis deberi censuerit obedientiam, paucis eius verbis huc recitatis fa-
 ciemus luce meridiana clariùs: δὲ ἡμῶς, ὡς μέλη ἐμμένον τῇ κεφαλῇ ἡμῶν ὁ πρῶτος ἀρχιερεὺς
 καὶ ἀποστολικὸς θρόνος, ἐφ' οὗ ἡμετέρον ἐστὶ ζήτησιν τι πιστεύειν, καὶ τὸ δοῦναι μέτρον, καὶ κρατείναι
 αὐτὸ μόνου ἐστὶν ἐλέγχον, ἐπιδιορθοῦν, ἐπιλαμβάνειν, ἐπικυροῦν, διαλαμβάνειν, λύειν καὶ δεῖσθαι.

*D. Cyrill. A-
 lexandrinus
 prædicat Ro-
 Pontifici pri-
 matum.*

○ 2 Debemus

Debemus nos, inquit, quod ex Thefauris vertit Franc. Torrensis, vt qui membra sumus, capiti nostro Pontifici Roman. & Apostolica sedi adherere: ad nos pertinet ab eo, quid credendum, quid opinandum, quid tenendum sit, quærere: quoniã solius Pontificis huius sit arguere, corrigere, increpare, ratũ facere, disponere, soluere, & ligare. D. item Basilius clarissimum Orientis lu- men, hanc Romani Pontificis præ alijs omnibus Ecclesiæ totius Episcopis ex- cellentiam illustrauit, vt vix alius magis.

Basil. egerit prædicat. Ro. Pontificis in. orationibus Ecclesiæ præstantiam.

Cum in foelicissima illa ex Arrhianæ pestis lue nata calamitas omnem depaſceretur Orientem, vide mihi obsecro, quoniam ceu ad tutissimum Eccle- siarum assistissimarum asyllum censuerit confugiendum. Itaque, vt paucis dicam, scribit epistol. 57. ad Meletium Antiochenum, ἐπι τὴν ἐμὴν διαβόησιν, Ro- mam proficisci nostrum Dorotheum fratrem visum est, vt aliquos ab Italia excitet, πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν ἡμῶν, ad nostri visitationem, & quæ seq.

Rursus epistola 52. ad Athanasium clariss: ἐράνησθε μὴν ἀπολυθὼν ἐπιπέσειν τῷ ἔ. πισκόπῳ ῥώμης, ἐπισκέψασθαι τὰ σὺντάβια, καὶ δὲνα γινώσκῃ, ἵνα ἐπιθῇ ἀπὸ κοινῆς καὶ Ὀμοδοξίας, δογματικὸς ἀποσταλῆναι δὲ σὺν ἡμῶν ἐκεῖθεν, αὐτὸν αὐθεντήσασιν περὶ τὸ πρᾶγμα, ἐκλεξαμένους ἀνδράς, & c.

Porrò nobis visum est consentaneum Episcopo Romæ scribere, vt res hæc nostras visitet, ac consideret, ac statuatur, vt posteaquam difficile est com- muni ac Synodico decreto quosdam illinc mitti, ipse auctoritatem suam hoc in negotio exercent, electis viris, qui & itineris labori ferendo sint, & pruer- sis nostrorum moribus mansuetudine & integritate corripiendis idonei, qui- que aptè & cum gubernandi peritia verbo ac doctrina vtantur, omniaque se- cum habeant, quæ Arimini gesta fuere, ad dissoluenda ea omnia, quæ illic κατ' ἀνάγκην, per vim ac necessitatem contigere. Vides hæc disertè à Diuo Basilio il- lo Magno Pontifici Romano tribui peculiarem Ecclesiarum, Orientis ac po- testatis summæ plenam visitationem. Rursus vt ipse, cum per Concilium defi- niri non daretur, rem definjat, ac sua vtatur potestate, quæ per legatos in Ori- entalibus erant Ecclesijs exequenda & corrigenda.

D. Theodori Ro. Eccl. siam præstatur toto orbi præfide.

Hunc in modum cum & Diuus Theodoretus ille D. Leonis causas red- deret, cur Episcopatu suo post annos 26. eiectus, ad ipsum ceu ancoram, quod dicitur, factam confugeret, ac addidisset, διὰ πᾶσι θεῶν τὸ πρῶτον ἀρμόζει: quia per omnia tibi conuenit, vt primas teneas: Rursus post laudatam Romanæ Eccle- siæ Cathedrali, πολλοὶς γὰρ ὁ ὑμῶν θεός κοσμηταὶ πλονεκλήμασι: multis enim tua Cathedra ac thronus ornatur prærogatiuis, Ecclesiam Romanam appellat, τῆς ἀκατάκλιτος προσηγορευμένη, orbi terrarum præsidem.

Orientalis omnes Episcopi una voce, utque in Synodo Ar- rhiana Pon- tificem Ro- manæ seque- rentem.

Sed quid sim diffusior in singulis Orthodoxis Patribus recensendis? nunc vnam quasi Orientis totius vocem audiamus.

Cum Arrhiani incendij flamma illa prima paululum sub Iulio Roma- no esset remissa, Orthodoxi omnes Episcopi per Orientales Episcopos plerof- que Arrhianismo imbutos, suis dudum puls sedibus, domum reuertebantur, Iulij Romani Pontificis literis ad illos datis muniti. Illi verò Iulij Romani obiurgationem, suam rati contumeliam, Antiochiæ congregati, de commu- ni omnium sententia epistolam scribunt, vt ironijs & aculeatis dictis refertam, ita minarum quoque nequaquam expertem: sed quæ rem nostram, de qua hæc agitur, mirificè corroboret. Scripserunt enim, ait Nicephorus lib. 9. cap. 8. Romanæ quidem vrbi ab omnibus obseruantiam exhiberi & honorem, qui p- pe quæ antiquitus Apostolorum domicilium, & schola, vereque pietatis, ita dixerim, metropolis, & primaria vrbs fuerit: quàmuis ex Oriente præcones- cius deuenierint: se tamè nō ideo secūdas debere ferre, quòd Ecclesiæ magnitu- dine superiores nō essent, quū virtute & alijs reb. priores se esse existimarent.

Ro. Ecclesie exhibent om- nes alia ha- noverem pro- pterea quod- Apostolorum domicilium. Religionis metropolis. Totius orbis Episcopi Ro- manicem in sui capu.

Idem ex consultationibus in Fidei quæstionibus ac dubijs variè emer- gentibus amplificari possit, si quis vellet videti copiosior: vt quòd Dionysius Alex. Arinus contra Sabellianos à Xysto Romano petit consiliũ, eiusq; requi- rens sententiã, ait Euseb. lib. 7. cap. 6. Benignus Episcopus cum coepiscopis Fœ- licem primum consulit: quod præscò ex more à tempore vsque Apostolorum solen-

solenne docet Fœlix epistola 3. Cui & Innocentius suffragatur, vt alios omit- tam: & omnes quoque Africani Episcopi epistol. 26. Rursus quòd vniuersi Germaniæ & Burgundiæ Episcopi Anastasium, Macedonij verò Episcopi In- nocentium, quasi Ecclesiarum caput grauissimis de causis consulunt epistola 22. Omnes denique toto terrarum orbe semper Ecclesiæ facere consueverunt, ait idem epistol. 26. Africanos omnes Episcopos huiusce in rei appellans testi- monium. Hæc, inquam, qui persequi vellet veterum Episcoporum toto ex Christianorum orbe Rom. Pontificem consulentium testimonia, mirè copi- osè hanc, de qua nunc agimus, rem pertractaret, vt nullus superesset apud a- quos arbitros scrupulus, quin omnes totius mundi Episcopi Rom. Pontifici ceu excellentiori, dignitateque præstantiori honorem obedientiamque & ha- buerint, & exhibuerint. Hunc igitur de obedientia Roman. Pontifici ab omnibus orbis Christiani Episcopis non modò agnita, sed præstita etiam, lo- cum concludemus, vnum illud ex Synodi Alexandrinæ ad Fœlicem epistola si cõmemorauerimus, quod præclaris adèb verbis legitur: Vestrum est enim, aiunt Diuus Athanasius & vniuersi Aegyptiorum Thebaidis & Lybiarum Episcopi, in sancta Alexandrina Synodo congregati, ad Fœlicem Romanum, nobis manum porrigere, quia vobis commissi sumus. Vestrum est nos defen- dere, atque liberare: nostrumque est à vobis auxilium petere, vestris parere ius- sionibus. Et mox: Scimus enim (vt semper vestræ sedis Præsules, primò Apo- stoli, deinde successores eorum fecerunt) vos vniuersalis Ecclesiæ, & maxime Episcoporum, qui oculi propter contemplationem & speculationem vocan- tur, Domini curam gerere, & de reuelatione cogitare, & c. Quòd autem om- nium Episcoporum, & in primis Orientalium curam gesserit semper Ponti- fex Rom. vnum illud præter sexcenta alia locupletissimo fuerit argumento, quòd hic suas vices Episcopo Constantinopolitano commiserit, vt patet epi- stola Simplicijs ad Achatium Constantinopol. & Alexandrino, vt epistola Bo- nifacij 2. ad Eulaliū: Et Thessalonicensi denique, vt ex Leonis Magni liquet epistola 82. ad Anastasium Thessalonicensem.

de fidei qua- stionibus sem- per consueta- erunt. Alexandri. Africani. Germani. Burgundi. Macedonij.

Rom. Pontifex semper vicarium ha- buit per Ori- entem, Alex- andrinum, Constantinus politanum, aut Thessaloni- censem.

Quas qui suis locis reuoluere non grauabitur (nobis enim hæc eas non licuit per huius operis institutum, ne sua fortè prolixitatis mole fastidio sum reddatur) videbit opinor meridiana luce clariùs, totum illum Orientis tractũ, qui Antiochenæ & Alexandrinæ Ecclesiæ parebat: Toram etiam Græciam, cui Constantinopolitanus, & aliquando Thessalonicensis præsidebat Romani Pontificis legatus, humilem non modò agnouisse, sed semper etiam præstitis- se obedientiam.

Vm omnis Christiana Respublica in tres Patriarchas ceu triumuiros, Romanum scilicet, Alexandrinum, & Antiochenum olim ad tempo- ra vsque Concilij Nicæni, & amplius, fuerit distributa, si hos duos ab il- lo demonstrauerimus solenni ex more fuisse confirmatos, de vniuerso Epi- scoporum populo idem equidem arbitror demonstratum: Qui enim fontis scaturiginem repurgat, ipsis quoque riuulis vtrv plurimis, author est vt pari- orem suis riuulis fundant aquam. De singulis igitur vniuersæ Christi Ec- clesiæ Præsulibus istud ostendisse fuerit superuacaneum, putà de Pelusiaco, aut Adrumetano, de Cæsariensi Palæstino, aut Afsalonitano: sicuti & de Ieroso- lymitano, qui ætate D. Hieronymi epistol. ad Pamma. parebat Antiocheno: & de Constantinopolitano, qui in Concilio demum Chalcedonenſi hunc ex- torſit dignitatis gradum. Similiter de Ambrosio aut Augustino, Irenæo, aut Vigilio Tridentino frustra quæritur, an à Romano Pontifice fuerint confir- mati, vbi eorum Metropolitanos Carthaginenses, Arelatensem, & Saltzbur- gensem, ostensum fuerit ab illo confirmari olim solenni ex more solitos. Ag- gè igitur, primum de Alexadrino & Antiocheno primis illis Catholicæ Chri- sti Ecclesiæ columinibus doceatur, post in promptu erit idem cognoscere de Carthaginensi, Arelatensi, alijsque omnibus.

CAPVT LXXXVIIII. Episcopi po- rum omnium confirmatio- ne docetur Rom. Pontifici prima- rias.

Alexandrinum igitur, cui Aegyptus parebat tota, Thebades, Lybia, at- que

Alexandri
nus à Rom.
Pontifice con-
firmatus &
ordinatus.

que Asia, ex more à Romano Pontifice confirmari solitum, vel vnus D. Athanasius clarissimum illud Ecclesie lumen nobis locupletissimo fuerit testimonio: cuius verba hic recitabimus non illustantum, sed totius aded Synodi Alexandr. suffragio corroborata, ne quis momus, quorum hodie ingens est natio, illi sanctissimo iuxta ac clarissimo viro adulationis dicam scribere audeat. Ideo Pater beatissime, inquit epistola ad Foelicem Romanum ex Synodi assensu data, quia semper antecessores nostri, & nos à vestra Apostolica sancta sede auxilium hauimus, & nostri vos curam habere agnouimus, præfatam Apostolicam & summam expetimus iuxta Canonum decreta sedem, vt inde auxilium capiamus, vnde prædecessores nostri Ordinationes & dogmata atq; subleuationes ceperunt.

Orientalis
Episcopi no-
magina Ar-
rhanianu postu-
lant à Rom.
Pontifice con-
firmari Ale-
xandrinum à
se in Concil.
Antiocheno
electum.

Iam ne hac de re, quæ alijs quoque exemplis copiosissime illustrari queat, vllus superfit scrupulus, vnicum hoc penitus intueamur exemplum, quod vel ab ipsis Arrhianis modò deprimimus. Eiecerant Athanasium sua Alexandria sede Arrhiani Episcopi conciliabulo Antiocheno conflati: cuius in locum sufficiebant Georgium. Verùm quàm eius creationem citra Romani Pontificis consensum atque confirmationem crediderint infirmam, adeoque irritam, non ex illorum modò verbis, sed Constantij quoq; Augusti conatu liquebit. Episcopi igitur illi Arrhiani, qui nonaginta cum Eusebio illo Nicomedienfi Antiochiæ conuenerant, à Iulio Romano petunt, vt Synoduli sui acta rata haberet, & loco Episcoporum damnatorum Athanasij, Paulij, Marcelli & aliorum, quos ipsi elegerant, confirmare digna retur. Si nostris placitis, inquit epist. ad Iulium data, magis quàm illorum machinationibus assentiri, & Ordinatos Episcopos in damnatorum locum firmare eligitis, pacem vobiscum & communionem habere volumus. Hanc insuper Episcopi Romani confirmationem Alexandrino Episcopo fuisse necessariam, vel post Synodi istius Antiochenæ ordinationem, ex Constantij quoque facto liquidum est perspicere. De Constantio enim scribit Amb. Marcellinus libro decimo quinto, quòd Athanasij electionem ardenti desiderio firmari nitebatur per Liberium vrbis Romæ Episcopum, credens minis ratum, quòd sciebat implementum per Synodum, nisi auctoritate, qua potiuntur æternæ vrbis Episcopi, firmaretur.

Constantius
Augustus
idem à Libe-
rio peti, ut
que conten-
dit.

Istud confirmandi atque ordinandi Alexandrini Episcopi ius, ni Rom. Pontifici vetustissimo ex more fuisset, haud sanè D. Theodosius A. apud Leonem Romanum pro Anatolij: aut Martiani A. pro D. Proterij, vtriusque Alexandrini, confirmatione aded fuissent solliciti, vti ex eorum ad Leonem li-

Antiocheni
Patriarcham
confirmari Ro-
mani Pon-
tificis.

teris liquet. Iam de Antiocheno Patriarcha, cui tota Palæstina, imò totus Oriens, ait D. Hieron. subiectus erat, quòd & ipse à Rom. Episcopo confirmationem petere solet, satis superque vnum illud Flauiani in Diui Meletij locum ab Episcopis electi exemplum demonstrat: quod eò plus habet rei, de qua in præsens agitur, firmamenti, quòd non ab vno, aut altero Episcopo illa sint postulata, sed ab omni Episcoporum Synodo, qui Constantinopoli per id tempus, cum ibi moreretur Meletius Antiochenus, conuenerant. Eorum igitur Canonice audiamus à Rom. Pontifice Flauiani confirmationem. Posteaquàm ostendissent se iuxta Nicæni Canonis præscriptum elegerunt Flauianum Antiochiæ, sicuti & Nectarium Constantinopoli, & Cyrillum Ierosolymæ, ita subiiciunt: Quæ quum legitime & Canonicè apud nos acta obtineant, inquit Patres illi Concil. Constant. epistola ad Damasum Romanum, qui cum Ambrosio alijq; Synodo, ad quam illos Orientales euocarât, intererant, vt in eis pietas etiam vestra læta & gratulabunda acquiescat, hortamur, &c.

Quam Flauiani in Antiochena sede Confirmationem et si tot, tantique Episcopi petierint, non tamen impetrarunt: qua verò id de causa, non est hic dicendi locus. In præsentiarum nobis est satis, ex tot Episcoporum suffragio Antiochenum à Romano Episcopo confirmari solitum demonstrasse. Idem

cx

ex Flauiano Romam diffidijà Theodosio componendi causa misso, semel atque iterum. Similiter ex legatione eiusdem Flauiani ad Romanum Pontificem queat ostendi, si in re manifesta copiosos esse liberet.

Hinc porro liquet multò esse verissimum, quòd Orientalibus illis Episcopis Antiochiæ congregatis scripsit Iulius Romanus, eorum electionem ac Ordinationem in locum Athanasij & aliorum confirmare constanter recusans: Nullus debet præsumere, inquit, quæ sibi non videntur concessa: quam culpam potuisset nullo malo incidere, si vnde consecrationem honoris accipitis, inde legè totius obseruatiæ sumeretis, & B. Pet. Apostoli sedes, quæ vobis Sacerdotalis mater est dignatis, esset Ecclesiasticæ magistra rationis.

Dignitatem
Episcopalem
omnes Orien-
tales à Ro-
pontifice ac-
ceperunt.

Quia modò Patriarchas illos duos Alexandrinum & Antiochenum omni luce clariùs ostendimus à Romano Pontifice confirmari solitos, non est, quòd de cæteris Episcopis totius orbis Christiani ambigamus, qui aut illis per Orientem totum, & Meridiem, aut Romano Episcopo per Occidentem fuere antiquo iure subiecti. Quare non est nobis, vt equidem arbitror, laborandum de illis duobus alijs Patriarchis, Constantinopolitano & Ierosolymitano: qui ex illis duobus Alexandrino & Antiocheno ceu radicibus germina pullularunt. Quis enim aded sit vecors, vt stolonibus plus reputer inefsedignitatis, atque ipsis radicibus? Quòd igitur de Alexandrino est demonstratum, id de Constantinopolitana quoque Ecclesia ostensum habeatur. Verùm ne quis exempla desideret, quorum aded ingens est copia, suffecerit in memoriam reuocasse, Anatolium D. Leonem noluisse ordinare atque confirmare, ni antea, se credere & tenere profiteretur, quæ sua ad Flavianum epistola continebantur, scriptoque testaretur, se D. Cyrillo, alijsque Catholicis consentire contra Nestorium. Sic post Achatium Flavianus Presbyter non sustinuit, ait Liberatus Archidiaconus Carthag. sine Rom. Episcopo in thronizari, sed transmisit Synodicam Papæ Rom. Foelici. Illam porro historiam de Achatio, quam Simplicio Rom. & Hormisdæ facebat, breuitatis studio perlibenter præterimus, quòd hæc ex Conciliorum & antiquitatis cognitione petenda sit futius. Cæterum hæc de re ambigere sanus nemo queat, qui sibi in mentem illà reuocare volet tragœdiam, qua Constantinopolitanus primus Patriarcha in gratiâ Martiani Augusti, suffragate Concilio Chalcedon. creatus est.

Vide epist.
21.
Vide epist.
31.

Porro de Ierosolymitano non est quòd quis anxie labore, an & ipse à Rom. soleat confirmari Pontifice. Is enim olim Antiocheno subiectus, teste Hieronymo ad Pammach. ab eo confirmabatur: cui dum à Rom. fuerit confirmatus, etiam haud dubium Ierosolymitanus, in quem suam transfundebat auctoritatem. De Ierosolymitano autem in Patriarcham postea eucto, non est hic dicendi locus.

Porro de Africanis Episcopis, quàm sese Rom. Pontifici tanquàm superiori agnouerint, atque præstiterint aded morigeros, eiusq; dicto obedientes, vnus D. August. si forte cuipiam suis & verbis, & factis superius mox recitatis non persuaserit, certè vna illa Synodus Mileuitana plus satis demonstrat, quæ sui confirmationem à Rom. postulabat Pontifice.

Africani Episcopi post
vnu suu Syn-
odum Mileui-
tana à Ro-
Pont. confir-
mationem.

Iam de Gallicanis quis potest esse scrupulus? cum videamus vel Cyprianitate Martianum Arelatensem, quòd Nouatianum hæreticum suam in Communionem recepisset, Cypriano Stephanum Rom. Pontificem admonente atq; instigante, sua debuisse exturbari sede, quemadmodum videre est apud Cyprianum lib. 3. epist. 13.

Arelatensem
& Gallicanos
Romanos
Pontifici præ-
stisse.

Quibus ex vetustissimorum Patrum testimonijs & Conciliorum Ecclesiasticorum actis agnoscere est perspicue, omnes semel Ecclesiarum omnium, quæ suis cum gregibus vnam illam faciunt Christi familiam, siue, vt Cypriani dixerim, verbo, vniuersam fraternitatem, Episcopos à Rom. Pontifici tanquàm Ecclesie Christi capite, eiusque vicario accepisse olim nõ consecrationem modò, sed & Confirmationem: quemadmodum & D. Marcel. martyr epist. ad Antioch. data nobis contestatur. Si vestra Antiochena, inquit, quæ

O 4 olim

Forè emen
datus confir
mationem.

olim erat prima, Romanæ cæssit sedi (quod D. Petri sedes primùm apud eos, post iubente, ait paulò superiùs, Domino Romam translata est) nulla est, quæ, eius non subiecta sit ditioni, ad quam omnes, quasi ad caput iuxta Apostolorum, eorumque successorum sanctiones, Episcopi qui voluerint, vel quibus, necesse fuerit, suffugere, eamque appellare debent, vt inde accipiant tuitionem, & liberationem, vnde acceperunt informationem, atque consecrationem.

Hinc liquet, quàm sint futilia, quæ contra Rom. Pontificis auctoritatem quidam effutunt, inde nugâtes illo superiorem Arelatensem, quod Ceciliani causa post Rom. Pontificis iudicium fuerit cognitioni Episcopi Arelatensis delata. Quasi verò causâ obscuritas, & indefessa damnatorum querimonia non interdum efflagitet rem à supremo Cæsaris cõcilio iudicatam, ad aliorum reuocari arbitrium, qui citra omne illius auctoritatis aut excellentiæ præiudicium, certius & diligentius simul & exquisitius possint decernere.

Ro. Pontifex
excommunic
causâ Confir
mationem.

Ad stabiliendum autem Romani Episcopi in alios omnes Ecclesiarum semel omnium Episcopos principatum, iure quidem diuino, vt docuimus, illi ex Petri successione donatum, non leue sanè adferant argumentum, quæ ex historijs fide dignis huc recitari queant, nisi Lectoris fastidio duceremus breuitate consulendum, de aliorum Episcoporum per omnem Christianum orbem damnatione & Excommunicatione, vt Nestorium Constantinop. Celestinus, Timotheum Alexandrinum cum suo Diacono Petro Simplicius: vt hic Theophilum Alexandrinum vnâ cum Arsatio iam mortuo, & Arcadium cum Eudoxia A. non dicam ab Innocentio Rom. excommunicatos propter nefarias iniurias Ioan. Chrysostr. illatas.

Rursus ex eiectione aded, atque depositione, vt Dioscorum Alexan. à toto licet Ephesino 2. tutatum Concilio. Sic & Petrum Antiochenum illum hymni Cherubini corruptorem Fœlix Romanus non solum Antiochena exiit sede, sed omni etiam honore Sacerdotali.

Verùm quia in longum excreuerent, & ex ijs, quæ paululum postea venient fusiùs explananda, erunt cognitu facilia, nolimus prolixitate immodi cacuiquam esse molesti. Quare ad aliud transuolabimus caput, quod omni luce clariùs rem, de qua in præfens agitur, ostendat.

Capitulum
LXXXIX
Appellatio
Episcoporum
omnium ad
Rom. Pontifex
eius arguit
primatum.

Quo hic Romani Pontificis præ alijs Ecclesiarum Christi Episcopis principatus eluceat manifestius, ex ipsa Episcoporum omnium ad illum appellatione, atque aliorum vel in Synodis præiudicio grauatorum, damnatorum, suisque à sedibus aded expulsoꝝ refugio, haud abs refuturum equidem crediderim, si antea idem Concilij Nicæni corroboretur Canone, quàm exemplis meridiana luce clarioribus illustretur. Quanquam autem sanctissimorum Christi Martyrum, & eorundem Romanorum Pontificum testimonijs comprobari queat, Episcopis semper ad Romanæ Ecclesiæ iudicium toto ex orbe appellare atque pronocare licuisse, vt ait D. Fabianus ad Hilariū, & Sixtus ad Gratianum, & Victor epistola 2. qui hoc ipsum ad Apostolorum Can. referre nihil dubitauit, vt & Marcellus epistol. ad Antiochenos: tamen in tanta hominum nostræ istius ætatis morositate, vt omnibus fiamus omnia, ne quid hic calumnientur quasi in suæ Cathedræ gratiam plus vero aliquid dixerint, alijs aliorum Dei hominum nobis vtendum duximus sententijs huius rei testibus.

Ex Ca. Nicæ.
licere omni
bus Episco
pis ad Rom.
Pont. appel
lare.

Non licet
Episcopos da
mare sine
Ro. Pontifi
en consensu.

Diuisille Athanasius vt clarissimū diuinæ providentiæ speculum, ita singulare Christi Ecclesiæ decus, vnâ cum vniuersis Aegypti & Libyæ Pontificibus Alexandrina Synodo congregatis ab illis magni Concilij Nicæni Patribus doctrinæ Euangelicæ, si quis vnquam alius, eximie peritis affirmant decretum, atque ab omnibus concorditer, inquitunt epistola ad Fœlicem Romanum, corroboratum. Non debere absque Romani Pontificis sententia Concilia celebrari, nec Episcopos damnari. Quod si verum est, vt est verissimū (quod hinc liquet, quod ipse Athanasius & Episcopi illi Aegyptij huius episto-

epistolæ authores plerique Nicææ gestorū pars magna fuit) quis aded absurdus est, vt non videat, quid nam Episcopo vel in Concilijs citra Romani Pontificis aut conscientiam, aut consensum damnato liceat? idque Nicæni illius Concilij Canone & decreto. Si enim non licet Episcopos damnare, nedum eijcere, absque Romani Antistitis approbatione, an non damnatis & eiectis Nicæni Patres viam, quasi indice intento, ostendunt, qua pristinum dignitatis sue gradum ascendant, qua honorem amissum quasi postliminiò recuperent? Isto Nicææ Synodi præiudicio aduersus Arrhianorum Episcoporum vim plus quàm Tyrannicam, nedicam Scythicam, sese tuebatur Diuus Athanasius & alij Aegyptij, ac Lybij Episcopi, propter illud Nicænum Homouision & Consubstantialiale suis sedibus eiecti ac profligati, Canonici atque legitimum à Romano Pontifice implorantes & iudicium, & auxilium. Hinc Romam currebat vndique ab Episcopis, Arrhianorum rabie templis, & sua quibusque Cathedra & Ecclesia exactis, Athanasius ex Aegypto, Paulus Constantinopolij, alij aliunde Romam confluēbant, à præpostero iuxta ac iniquissimo illorū Conciliabuli Antiocheni Episcoporum præiudicio ad legitimum Romani Episcopi tribunal prouocantes. Sed non fuerit inutile hunc Nicæni Concilij Canonem suis, vt etiam nūm extat, verbis hic commemorasse, tum propter maiorem huius rei fidem, tum ad illorum retundendam audaciam, aut potius imperitiam, qui futili ac friuolo, nescio quo argumentulo ducti, tantum viginti suspicantes à Nicænis Patribus fuisse conditos Canones, continuo abijciunt, proterueque respuant, si quid illis hodie peruulgatis Canonibus nō videatur expressum, aut contentum.

Exut hæc
epist. Julij in
Ath. concil.

Cum igitur Nicæni Concilij Canones plures viginti fuerint, id est, septuaginta, vt disertis verbis nobis attestatur non modò Athanasius, qui illius Concilij pars, vt diximus, magna fuit, & reliqui Aegyptij Episcopi Thebani ac Lybici epistola ad Fœlicem data: sed & ipse etiam Iulius Romanus Pontifex sanctissimus sacrosanctè iurans, se illos autographos, manuque Episcoporum illic presentium subsignatos in sacro Ecclesiæ Rom. scrinio inuenisse affirmat Canones, quos vsque ad 66. recenset epistola ad Eusebium, Teognium, & alios item Arrhianos Orientales scripta. Cum Nicæni Concilij Canones, inquam, fuerint 70. hunc vulgatum de Nicænorum Cano. numero errorem, fuisse videlicet viginti tantum, erit alibi aprior confutandi locus, vbi eos semel omnes ex varijs Scriptoribus, D. Epiphaniò, Carolo Magno, Burchardo, alijsque tanquam nauiculæ naufragæ tabulas variè dispersas, in vnum collectos corpus, Deo benè propitio, in lucem dabimus.

Canones Nicænos fuisse non 20. sed 70. editos.

Tabula nam
fragiliter
Lindano col
ligitur.

Agè nuncigitur illum Nicæni Concilij promamus Canonem, qui Episcopis ad vnâ omnibus ad Romani Pontificis iudiciū prouocatione & appellationem facit liberam, atque aded constituit. Is igitur ordine, si codicū fides non fallit, inter Nicæna capitula fuit decimus octauus, qui hunc in modum habet:

Canon. Com.
Nicæni, quo
ad Ro. sedem
comprobatur
omniū Epi
scoporum ap
pellatio.

Vt omnes Episcopi, qui in quibusdam grauioribus pulsantur, vel criminantur causis, quoties necesse fuerit, libere Apostolicam appellent sedem, atque ad eam quasi ad matrem confugiant, vt ab ea, sicut semper fuit, piè succiantur, defendantur, & liberentur: Cuius dispositioni omnes maiores Ecclesiasticas causas & Episcoporum iudicia antiqua Apostolorum, eorumque successorum atque Canonum auctoritas reseruauit. Quæ verba qui animi cum iudicio audit, atque percipit, mirum, ni Solis luce clariùs perspiciat demonstratum quod agitur? Sed hic sibi rimam, quæ elabatur, quæret pertinacior, quispiam, non habendam videlicet fidem suam in causa Romano Pontifici. Vt igitur huic demus, quod vir sanctissimus Iulius egregiè in Deum atque Ecclesiam pietate diuinitatem omnia intuentem iurans asserit, se hunc cum alijs Canonem in sacro Ecclesiæ Romanæ tabulario inuenisse, quod vel lenoni turpissimo in foro crederetur, a vero abesse. Vtque itidem nunc dissimulem, non potuisse illi Eusebio Nicomedie, & alijs Arrhianis, quibus istud affirmat Iulius, qui ipsi Concilio Nicæno interfuerant, citra extremam impudentiam

&c

& sacrilegam audaciam obrudi: agè hunc Canonè à Julio recitatum demon-
stremus omni luce manifestius verè fuisse à Patribus Nicæni Concilij decretū,
& constitutum.

*In Synod.
Alexandri-
na sub Aiba
nassa.*

Diuus ille Athanasius vnà cum Episcopis alijs Catholicis vnuerfis per
Aegyptum, Thebaides, & Lybiam, qui haud dubiū pleriq; omnes illi inter-
fuerant Concilio, hisce verbis, hoc quod agimus, nobis attestantur: Similiter
etiam supradictis Patribus Nicænis, inquit epistola ad Foelicem Romanum
de infestationibus Arrhianorum querula, est definitum consonanter, vt si
quispiam Episcoporum aut Metropolitanum, aut comprouinciales, vel iudi-
ces suspectos habuerit, vestram sanctam Romanam interpellet sedem, cui ab
ipso Domino potestas ligandi ac soluendi speciali est priuilegio super alios
concessa.

Ex hisce igitur non vnus modò Athanasij, sed omnium Aegyptiorum,
Lybcorum & Thebaicorum Episcoporum, eorumque in Synodo congrega-
torum verbis liquere opinor apud omnes, qui per uicacia non sunt praefracti,
aut prauidicio excæcati, à Concilio illo Nicæno liberam potestatem omnibus
Episcopis aliorum iudicio aut grauat, aut oppressis, ad Roma. Episcopum
prouocandum non tam fuisse de nouo factam, quàm assertam ac vindicam.
Siquidem ita ab Apostolorum vsque temporibus fuerat factitatum antea, vt
nuper ex certissimis D. Sixti Martyris, denique Marcelli ad Gratum, denique
Marcelli ad Antiochenos docuimus testimonijs. Vt ut autem istud sese ha-
buerit, nolimus in praesens anxie perquirere, illud demonstrasse contenti,
hanc appellandi ad Romanam sedem potestatem à Nicænis illis patribus fu-
isse corroboratam, atque consonanter, teste Synodo Alexandrina, definitam.

*Apianij A
fricani Epi
scopi ad Ro-
pontificem ap-
pellantiu cau-
sa.*

Quo capite probè constabito, non fuerit arduum illos quaestionum
dissolueret nodos, quos nunc temporis sanè perplexos & intricatos Romana
Ecclesiæ Aduersarij stringūt: de Afris, inquam, Episcopis, de Apianij illius hac
vna re non ignobilis causa: quæ si à nobis fuerit luculenter perscripta, perma-
gnum sperarim me lectoribus veritatis simul & antiquitatis Ecclesiasticæ stu-
diosis operæpretium facturum.

Hic igitur Apianus Episcopus Concilij Africani decreto Ecclesiæ suæ
Siccenti deieciatur. Appellat ad Episcopum Romanæ sedis, cui tunc tempo-
ris insidebat D. Zoizimus: qui eius causa accuratius perpenfa, & absoluendum
& restituendum iudicauit. Ille simul atque in Africam redijisset, Africanis E-
piscopis factum Romani Pontificis admirantibus, quod Canone Nicæno vi-
debant præmunium, pristinam in sedem ita è vestigio restitutus nō fuit, alijs
obnitentibus: alijs de illo Nicæno decreto diligentius inquirendum existimā-
tibus. Quare de communi omnium sententia visum fuit, ad alias Patriar-
charum sedes destinare nuncios, qui Canonum Nicænorum exemplar ex il-
lorum armarijs in Africam adferrent. Quibus ad votum redeuntibus attu-
lère quidem Alexandria, Constantinopoli, & Antiochia Nicæni Concilij de-
creta: sed quibus nō erat ille Canon de appellando ad Romanum Pontificem
comprehensus. Isthoc sanè exemplarium discrimine grauitè, pro eo atque

*Zoizimum nō
recitasse
Cau. Sardi-
censem pro
Nicæno, sed
germanè Ni-
canum.*

par erat, Africani fuere commoti: sed nō in eam exarserunt panicidaliu mma-
ledictorum insaniam, quibus hodie Aduersarij Romanum criminantur ra-
bitidè Pontificem. Qua in re flagitiosa ipsius Rom. Pontificis, ait Caluinus in-
stitut. cap. 8. impudentia apparuit. Nam quum fraude Sardicensem Synodum
pro Nicæno supposuisset, turpiter in manifesta falsitate deprehensus fuit.

Quem istius miselli non miserescat, qui præ Romani Pontificis odio
plūs quàm Vatiniano sui impos animi sanctissimum Zoizimum impudentiæ
non modò flagitiosæ, sed manifestæ aded fraudis audet suggillare? Non infi-
cior equidem, illum de appellando ad Romanum Pontificem inter Sardicen-
sis Synodi Canones accenseri: sed quid vetat, eundem Nicæa dudum ab Orien-
talibus definitum, Sardicæ ab Occidentalibus Episcopis fuisse renouatū? cum
id de alijs fuisse factum & hic & alibi frequentissimè sit omnibus in dubitatū.
Sanè

Sanè licebat D. Sozymo & illi de Episcoporum appellatione Canoni, Sozymum
sicuti & de minorum Clericorum, Sardicem. Synodi noimen accommodare, nō fuisse sal-
cūm Africani & huius Conc. Canones pari planè suscipiebant veneratione & sariū, sed
fide indubia, qua Nicænos, vt ex Diui Augustini verbis 7. Synodo Africana verè Cano-
descriptis liquet: sed vir ille sanctissimus non flagitiosa impudentia inductus, à nes recitasse.
vti calumniatur ille Sycophanta, sed liquida veritate: nō fraude, sed bona cau-
sa huius fide adductus, illum Canonem Nicæno tribuit Concilio. Atqui illa à
de Oriente missa exemplaria, in quibus, hunc non cōmemorant. Vnde liquet à
fuisse tam fictitium, quàm supposititium.

Haberet isthæconiectura plurimū profectò veri similitudinis, nisi Plures Ca-
luce omni manifestis constaret, plures hisce 20. Canonibus fuisse Nicæa con- nones Nica-
ditos. Id autem non solum ex verbis D. Iulij Pontificis, & D. Marci iuramento nos fuisse
sacro sancto firmatis liquidum est perspicere: sed D. Athanasij etiam, ac totius quàm vigin-
aded Synodi Alexandrinæ vnuerfis ex Aegypti Episcopis congregatæ literis, u.
ad D. Marcus pro horum Canonum exemplari impetrando datis. Vt nunc Multa fra-
omittamus plurima, quæ sparsim apud veteres Scriptores leguntur fragmen- gmenta Ca-
ta Nicænorum Canonum, quæ ad istos peruulgatos viginti nequaquam re- nium Nica-
uocari queant, vti aliàs ostendemus. Cum igitur epistola mox memorata Di- norum exi-
uus Athanasius & cæteri Episcopi plurimi, sese praesentibus narrent ab illis 18. sum, quæ ad
Patribus Nicænis conditos Canones non tantum 20. sed 70. eosque ex 80. ad illos vigin-
70. discipulorum ministerium repræsentandum in septuagenarium fuisse co- res ferri ne-
actos: & hos eisdem D. Marcus & D. Iulius postea iuratus asserat, à se non mo- que-nt.
dò in Romanæ sedis scrinio ipsa illorum Patrum Nicænorum subscriptione
prototypa & autographa consignatos fuisse repertos: sed legatis Athanasij & Interdixit
Concilij Alexandrini eorum causa missis etiam ostesos, & ad verbum partim plurima N.
descriptos, dubitare non potest, qui modò sanus est ac sobrius, quin plurima ce. concilij
nobis hodie desint Nicæni Concilij capitula. capitula.

*Vile Con-
ciliū
capit. 4.*

Quòd autem nec Augustini ætate apud Afros ea fuerint vnuerfa & in-
tegra, ex eo non sanè leuicula ducitur demonstratio, quòd Canon ille de Ap-
pellatione ad Romanum Pontificem non fuerit in D. Alipij Grecis codicibus,
ad quos contulerat, nec aliorum codicibus Latinis. Atque hac de causa ad Pa-
triarcharū Bibliothecas nuncios destinandos censuit Synodus: qui reuerfi Ca-
nones Nicænos adferrebat, sed quibus iste non esset comprehensus.

At eos, in quibus, ecquis dicat fuisse mutilos, aut corruptos, quos Atticus Scrupuli sub
Constantinopolitanus per Marcellum Subdiaconum Africanum se transmit- mario de Ca-
tere scribit, sicut statuti sunt in Nicæa, & integros dirigere: quoque Diuus Cy- nonum Nica-
rillus Alexandrinus per Innocentium Presbyterū Africanum testatur se Con- norum adu-
cilio Africano fidelissimè exemplari descriptos destinare? reu.

Ista profectò coniectura multum inueniat momenti apud eos, qui hi-
storiam illius Arrhianæ tempestatis minùs habent cognitam & perscrutatam.
Qui igitur sibi in mentem reuocare non gratiabitur, quid nam Arrhiani in-
cendij illi incentores atque instauratores Episcopi in vnum tentarint Athana-
sium, illius Concilij Nicæni vnum ferè propugnatorem, per strenuum, ei sanè
non videbitur absurdum, ex illis potuisse bibliothecis exemplaria mutila trās-
mitti, vbi certo certius est, Arrhianos praesedisse Episcopos. Proinde cum tan-
ta furoris rabie in sanctissimum Athanasium homines Arrhianæ perfidiæ ce-
stro perciti, imò inflammati, vt eum homouij Nicæni propugnatorem non
minùs strenuum quàm inuictum, non solum sua exturbarint Ecclesia: sed Ca-
no. Nicænos per ipsum pridem Nicæa allatos vnà cum omnibus eius libris in-
cædio perdididerint, vti suis ipse verbis epistola ad Foelicem nobis est testis: quid
cogitandum pro lectori de illis Canonibus, quos ipsi suis in Ecclesijs, quibus
praesidebant, reliquerint? quò nam pacto illos fixerint atque refixerint? quò
nam modo eos induxerint, & loco abolitorum alios supposuerint? quod &
Diuus Marcus epistola sua liquidò protestatur. Sanè Arrhianos hac in homo-
nij tragœdia designare conatos, quod alijs in dogmatibus peruertendis alios
fecisse

fecisse liquet hæreticòs, à vero equidem abhorrere crediderim minimè: vti de Iconoclastis in 2. Nicæn. Conc. & alijs alibi.

Quibus istud hæresicos ingenium, quod integra mutilare, sana corrumpere, recta deprauare singulariter gaudet, est vel mediocriter cognitum, ijs sanè vehementer ad veritatem propensum videbitur, illorum bibliothecarum codices fuisse corruptos, vitiatos, adeoque mutilatos, vbi constat inter eà Episcopos præfuisse Arrhianos: quod de Alexandria, Antiochena, & Constantinopolitana Ecclesijs est indubitati. & ex superioribus libro secundo, cap. 16. omni Solis luce liqueat manifestius.

Si Athanasio igitur viuo per vim libros, & Canones hosce Nicænos extorserunt, eosque Vulcano consecrarunt, quid tecogitare par est, lector candidè, istos Arrhianos post eius proscriptionem, insanamque illorum exturbationem molitos: qua modestia in sacros codices & Canones à Nicænis Patribus sancitos fuisse grassatos?

August. etia
te mutilati
Can. Nicæni

Hanc porrò mutilatorum Canonum Nicænorum iacturam ipsemet Augustinus re ipsa expertus tandem agnouit. Cum enim Ecclesiæ Hipponensis electus atque assumptus ad eò esset Episcopus, superflite adhuc eiusdem Ecclesiæ Episcopo Valerio, quod sacris Patrum Nicænorum Canonibus pugnat, non eum puduit huius Canonis Nicæni excusare ignorantiam: quod non ita accipiendum equidem arbitror, quasi existentem non legisset, aut ignorasset: sed quod inter illos 20. qui Nicænorum Can. titulo circumferebantur, non esset ascriptus, quem postea deprehendit esse germanum, atque à Patribus Nicææ conditum: vnde & eius ignorantiam suo facto non Canonico prætexuit meritissimè.

Vile est

Cum igitur Arrhiani Episcopi hæc occuparint Ecclesias, vnde Africani intemerata petebant Nicæni Conc. decreta, nihil est, quod miremur Cyrillum Alexand. Atticum Constantinopolitanum, & Episcopum Antiochenum misisse Canones, quos ipsi sua quidem opinione habebant integros & incorruptos. Quare nihil istorum trium Patriarcharum scripta & Canones pro Nicænis ad Afros transmissi præiudicant illi Canoni Nicæno à D. Sozymo Africanis in causa Apitrij adducto: quum constet, plures viginti fuisse illic conditos, & inter eos fuisse, qui hanc ad Romanum Pontificem appellatorem confirmaret, testibus non modò Julio & Marco Pontificibus Romanis sacramento rem hanc affirmantibus: sed Athanasio etiam Alexandrino, adeoque vniuersis Episcopis Aegypti, Lybiarum & Thebaidos Alexandrina in Synodo congregatis.

Ostenso igitur, illum de appellando ad Romanum Pontificem Canone Nicæno minimè fuisse supposititium, sed legitimum, atque à Patribus Nicææ conditum: sicuti nec D. Sozymum pro Sardiceni Nicæni allegasse, ideoque nec flagitiosæ impudentiæ, nec fraudis, nec legis Cornelie fuisse reum, exinde liquere potest, Afros Episcopos fuisse Romano Pontifici subiectos: cum ab eorum sententia ad illum restaret prouocatio, Canone non tantum Nicæno, vti nos dicimus, sed Sardiceni etiam, vti & Aduersarij fatentur: quod sanè ad hanc rem demonstrandam vel solùm suffecisset, cum hic & Africani interfuerint Episcopi, eumque inter alios agnouerint suscipiendum, atque religiose obseruandum. Verùm ad maiorem veritati nunc Aduersariorum calumnijs obscuratæ lucem adfundendam, paucis demonstremus Afrorum omnium erga Romanum Episcopum obedientiam atque subiectionem, sed in Domino, atque in fidei edificationem. Hanc in rem semel definiendam & decidendam, si Diuum Augustinum aduersarij iudicem recipiunt, quem alioqui se vnum ex tota antiquitate testem fidelissimum agnoscere profitentur, non est, quod valdè laboremus. Audiât igitur de Afrorum Episcoporum causâ, an Romano sint, fuerintque Pontifici subiecti, nec ne, Augustinum Afrum pronunciantem.

Afros Epi
scopos omnes
Rom. Pontifi
fici paruisse.

Cum aduersus Iulianum varios, & eos maximi cum primis nominis produceret

produceret Episcopos Catholicos, atque inter eos D. Cyprianum Africanorum capit, & primum omnium Afrorum Archiepiscopum, eadem & Innocentium adduxit Romanum Episcopum, quem ne vlla videatur affecisse iniuria, quod postremum recitasset, qui primum merebatur locum, hoc elogio ab omni iniuriâ vindicauit suspicione: Cum his etiam Innocentius confidet, inquit, etsi posterior tempore, prior loco. Anne huic Romano Pontifici primatum atque præstantiam perlibenter cedat Cyprianus, nedum Aurelius, aut aliquis alius Carthaginensis: quantum magis quiuis Africanus, cum vel Cypriano Africæ Metropolitano sedeat prior Romanus Innocentius.

Innocentius
Rom. fuit Cy
pria. posteri
or tempore,
sed loco pri
or.

Quod si vnus Augustini arbitrio sibi minimè rentur standum Aduersarij, agè pluribus id Afrorum doceatur testimonijs. Cum toti Africæ Stephanus præfideret Archiepiscopus, Damasus Romanam sedem tenente, quidam Episcoporum alios eiciebant Episcopos: de quorum iniuria ille Stephanus vnâ cum Concilio Mauritaniæ Africano Damasum censuit in auxilium primo ex more & Patrum decretis implorandum. Maximè verò iuste debent in quo ex more & Patrum decretis implorandum. Maximè verò iuste debent in quo ex more & Patrum decretis implorandum. Maximè verò iuste debent in quo ex more & Patrum decretis implorandum.

Africani Epi
scopi Syno
d. Mauri
taniæ sese
Romano P
ontifici, vti
filios patri
agnoscent
subiectos

Antiquis enim regulis censitum est, vt quidquid horum, quàmuis in remotis, vel in longinquo positis ageretur prouincijs, non prius tractandum vel accipiendum sit, nisi ad noticiam almæ sedis vestræ fuisset deductum, vt eius autoritate iuxta quod fuisset pronunciatum, firmaretur, & reliqua multoties talia, & his similia, quæ super his constituta sunt: quibus si illicite factum est, vt pater pro filijs certantes stete. Quæ Synodi Africanæ verba fusiùs huc duximus recitanda, quod præsentem de antiqua Africanorum obedientia quæstionem dilucidè definiunt, quum Damasum appellant Episcoporum verticem Apostolicum, dum præter alia se illius filios ingenuè ac liberè profitentur, atque in ipso epistolæ titulo, quod in primis commemoratum oportuit, eum summum scribunt omnium Præsulum Pontificem.

Veterum A
fros, eius im
plorantes au
xilium.

Hanc igitur ante Augustini Episcopatum, sub quo illa Apitrij causâ, atque de Nicæno Canone incidit quæstio, Africani Episcopi vltro agnoscebant sub Damasus & obedientiam & subiectionem: quam si & ex D. Cypriani ætate inuestigauerimus, non deerunt profectò coniecturæ grauis sanè momenti, quæ eandem eius seculo restentur fuisse indubitatißimam. Cum Africana Synodus Diuo Cypriano Africanæ Ecclesiæ Archiepiscopo atque Primatè, Fortunatum quendam Pseudoeiscopum cum Nouatianis aliquot sua obflagitia & hæresim Ecclesiastica abstinuisse Communione, ille sublimiorem Cypriano sciens Romanum Pontificem, Foelicißimum legatum misit, literasque porrigit, quibus de Cypriani, totiusque adeò Synodi Africanæ Constitutione conquereretur, quod in Episcoporum numerum atque honorem non susciperetur: quod tamen si impetrarit minimè, liquet tamen satis hoc exemplo fuisse tunc ætatis morem, vt vel Synodo grauatim liceret Romanum appellare Pontificem. Sed D. Cypriani verba video hanc in rem contestandam nobis recitanda, quæ luce vel meridiana demonstrant clariùs Fortunatum à se, suaque Synodo Africana damnatum, ad Romanum confugisse Episcopum auxilij implorandi gratia. Post ista adhuc insuper (ait epist. 7. lib. 1.) Pseudoeiscopos si ab hæreticis constituto nauigare audent & ad Petri Cathedram atque Ecclesiæ principalem, vnde vnitas Sacerdotalis exorta est, à Scismaticis & prophætanis literas ferre, &c. Rursum paulò inferius: De istis verò quid dicam, qui nunc ad te cum Foelicißimo omnium criminum reo nauigarunt legati, à Fortunato Pseudoeiscopos missi, tam falsas ad te literas afferentes, quàm est ipse, cuius literas ferunt, falsus.

Fortunatus
Episcopus à
Cyp. & Syno
d. Africæ
na sententia
appellat ad
Romanum
Pontificem.

Roma. Eccle
sia Cypria.
principalis
Ecclesiæ dicitur.

Cum igitur adeò liquidò ante Zoimij ætatem Africani Episcopi suam erga Roman. Pontificem agnouerint obedientiam, & Augustinus non se tantum

P tium

Sicut causa Apianij non fuisse iudicatur.

tum, & Cyprianum, sed omnes totius adeo Christiani orbis Episcopos profiteatur Rom. sedis Episcopo subiectos, quale rogo fuerit, ut centum postea & amplius annis cogitassent de neganda Romano Pontifici obedientia? Dum igitur in sua maiorum Fide persistere Catholici, atque Donatistarum factio-
vide epist. ad Zozim. c. 2. contra hanc.
ne post exorta indiuisi, eam nunquam excutere in animum induxerunt. Quod ex eo vel maxime liqueat, quod in hac ipsa Apiarij causa non agebatur de prestanda Romano Pontifici obedientia, sed tantum, an Africano Episcopo a Concilio Africano damnato ad Romanum Episcopum appellare liceret? Hanc ergo excellentiae portiunculam, quae in appellatione quasi ad superiorem sita est, Augustini aetate quidam Romano detrahere conabantur Pontifici: sed de toto ipso genere obedientiae, seu de Romani Pontificis super Africanos praesentia & excellentia nihil omnino agebatur. Caeterum quod illa ipsa tempestate, qua illa de Niceno Canone quaestio turbabat Africanos, Episcopi Africani Romano Pontifici non agnouerint tantum, sed exhibuerint etiam obedientiam, ex hac ipsa Apiarij adeo causa luce clarius meridiana demonstrari queat.

Afrorum obedientia demonstratur ex Apiarij quoniam a se dantur excommunicati, absolute & reconciliatione idque iussu Zozimi Ro.

Zozimus Apiarium post appellationem & causae cognitionem iudicatur restituendum, ideoque Africani Episcopi, ceu illius dicto obtemperantes, eum ab Excommunicatione absoluunt, & absolutum Ecclesiae reconciliant, eumque pristinae reddidissent Cathedrae suae Siccensisi, nisi scandalum creati in eius locum Urbani eos in alia coegisset consilia: quemadmodum ipsa Synodus Africana literis ad Bonifacium Zozimi successorem datis, nobis manifeste attestatur.

Asi post schisma centum annis reconciliatum cum Rom. & Catholica Ecclesia.

Tanta igitur Afrorum fuit Episcoporum in Roman. Pontificem obedientia, donec apud eos pristina Fidei obtineret integritas: Verum rebus semper in deterius retrorsum labentibus, occasione, quantum videre mihi videor, ex illo Niceno Can. accepta, Aurelius Carthaginensis Archiepiscopus ad defectio- nem alios videtur, si non impulsisse, saltem inuitasse. Certè cum paulo postea omnes Afrorum Ecclesiae ab Arrhianis, qui totam Alarico duce occuparant Africam, possiderentur, quae aut in Donati deficiuerant schisma ad 400. iam ipso Augustino adhuc superstitite, aut profecto a recto declinarant, non mirum est, totam Africam per omnem illam Vandalorum captiuitatem fuisse Schismaticam, atque a toto Christi corpore Ecclesiae diuisant. Quare cum Deus Opt. Africanam tandem post annos circiter 100. benignus misereri, deletis dudum per Bellisarium Vandalis, constituisset, ei Eulalium donauit Archiepiscopum, qui membri istius adeo nobilis vniuerso reliquo Christi coniungeret corpori. Ise ergo Pœnitentiae libellum Ecclesiae Rom. Episcopo Bonifacio II. solenni ex more conscriptum cum obtulisset, reconciliatus fuit. Hunc porro ipsum libellum siue supplicem dixeris, siue pœnitentiae, etiam nunc hodie videre est literis Bonifacii I. ad Eulalium Thessalonicensem datis insertum, quibus eum ut vicinas Ecclesias admonet, exhortetur ad gratias Deo Opt. agendas, de Africanæ Ecclesiae tum Catholico Christi corpore redintegratione atque reconciliatione.

Caeterum hanc Bonifacii II. epistolam esse genuinam & minimè supposititiam, satis superque arguit, quod ante annos 500. talis indubitarè credebatur. Ex ea enim Gratianus capitulum recitat non exiguum. Antonius quoque Florètinus veterum rerum studiosus peruestigator, nobis attestatur rem hanc longe verissimam: Sub hoc Pontifice, (inquit, Bonifacio II.) venit Romanam relatio ab Africanis Episcopis, qui de vnanimi voluntate atque consilio deliberauerunt atque constituerunt, ut Carthaginensis Episcopus omnia constitueret, atque faceret de consilio Romanæ & Apostolicæ sedis. Cuius ex Africanæ constitutionis vi Eulalium Carthaginensem videre est compulsum, ut Romanæ Ecclesiae ceu capiti reconciliaretur, a quo per annos circiter centum sacrilega illa sub Aurelio Carthaginensi defectio se se Afris subduxerant.

Quare

Quare qui hanc Africanæ Ecclesiae reconciliationem hac Bonifacii epistola, & Eulalij Carthaginensis supplicatione, Antonini que historia contestatam ceu fictitiã ridet, quid quaeso nobis, imò sibi, relinquunt saluum ex omni Ecclesiastica antiquitatis historia, quo respicem in Ecclesiae negotijs gestas nostri seculi Academicis probent, atque corroborent?

Stenso, ad Romani Pontificis prerogatiua pertinere, quod omnes totius Ecclesiae Episcopi ad eum ceu caput prouocant, atque appellant, eadem nobis prerogatiua pauculis aliquot exemplis venit illustranda, quod non fuerit inanis, aut irrita ad eum prouocatio: sed quod Episcopi ad se prouocantes ab aliorum iudicio, licet in Synodis damnati fuerint, suisque submoti Ecclesijs, absoluerit, sedibusque restituerit.

C. P. X. C. Rom. Pontifici primatus docetur ex Episcoporum in Synodis damnatorum absolute & restitui- one.

Athanasij & caeterorum item Catholicorum Episcoporum exemplum ab Arrhiani Conciliabulo Antiocheno damnatorum, & sedibus adeo expulso- rum, istud luce meridiana clarius demonstrat. Posteaquam enim Iulius ille Romanus Eusebium Nicomediensem Athanasianæ tragœdiae Choragum, aliosque item aliquot antesignanos Romam ad reddendam istius damnationis rationem euocasset, illis non comparentibus, Athanasio literas dat, quibus cum Alexandrinis testatur iniuriã & damnatum, & sede extrusum. Paulus quoque Constantinopolitanus ab Arrhianis ciecus, cum ad Iulium Romanum appellasset, restitutus ab eodem fuit.

Restitui sunt sedibus & Roma. Pontifici, Athanasio, Paulus, Constantino.

Pari modo & Innocentius D. Ioannem Constantinopolitanum, postea dictum Chrysoptomum, post mortem ab iniqua illa Conciliabuli cuiusdam Chalcedonensis absoluit sententia, eiusque nomen passim de sacris Dyptichis, quod est, tabulis Ecclesiasticis, quae priorum in Christo mortuorum obtinebat catalogum, deletum iussit inscribi.

Ioan. Chry- sostomus. Dypticha.

Sic & Diuum Flavianum item Constantinopol. a Dioscori illius Alexandrini damnatione D. Leo absoluit, & hunc pro iniuria illi sceleratissime illata coetu Christianorum submouit: quam quidem sententiam et si D. Leo initio rebus ipsis nequiuertit complere, obnitentibus Aduersariorum patronis, fuit tamen Concilio Chalcedonensi probata, atque in effectum adeo deducta.

Flavianus Constantino- polita.

Ignatium item Constantinopol. contra Photium Romam prouocans, a Nicolao Roman. sedi suae restituebatur, Michaele Imperatore licet obnitente Alexand. etiam Ioannem cum ad Gelasium prouocasset, contra vim Achatij & Petri restituit, priorique dignitatis pristinae loco reddidit.

Ignatium Co- stantinopoli- tan. Ioannes Alexandri- nus.

Ex ijs, quae modo sunt de Rom. Pontificis supra alios Episcopos prerogatiua ostensa, nos rerum ordo vocat, ut de illius in Synodos potestate differamus. Ea enim de causa volumus singulorum antea Episcoporum in Rom. Antistitem demonstrare ex confirmatione, ac etiam Excommunicatione, & electione, tum appellatione, & damnatorum absolute, ac restitutione obedientiam, ut minori cum negotio, atque firmiter etiam illustrius pateficeret, quanta fuerit eius in Synodos aut confirmandas, aut damnandas auctoritas, vereque principalis potestas. Initio igitur, quod res fiat manifestior, demonstrandum, veteres Synodos nullius fuisse roboris, nec auctoritatis, nisi per Rom. Pontificis consensum ab illis vltro expetitum fuissent comprobatae atque corroboratae: Post de Synodis per eundem abrogatis & damnatis dicendi erit locus.

Quanta Rom. Pontificis olim in Synodos auctoritas.

Inter alias confirmanda alicui rei rationes illa facile princeps est, atque omnium firmissima, quae ab Aduersariorum ducitur aut exemplo, aut confesso. Proinde cum Arrhiani multis suis quidem Synodulis Catholicos Episcopos suis & sedibus eicere, atque gregibus depellere satagerent, alijs in eorum locum suffectis, sua ipsorum conscientia, quae mille testes non minus citè quam vere est dicta, eo adacti sunt, ut sita Synodi Antiochenae acta non persuaderent sibi rata & firmã, nisi Rom. Pontificis accessisset sententia atque consensus, quasi actorum omnium eolophon. Simulatque igitur illi Athanasium Alexandrinum, Paulum Constantinopolitanum, & Aesclepiam Gazæum

Arrhiani consensum suae Synodi Antiochena- e a Iulio Rom. confir- mati.

cum alijs item Catholicis exturbassent, alioſque de Arrhij grege suffecissent, Julio Rom. scribunt, vt Antiochenæ Synodi acta velit habere pro ratis, suo- que assensu rem constabillire. Sed satis fuerit ipsorum istud verbis demon- strasse: Si nostris placitis, inquebāt epistola ad Iulium Rom. data, etiamnum salua, in 1. Tomo Conc. magis quam illorum machinationibus, assentiri, & ordinatos Episcopos in damnatorum locum firmare eligitis, pacem vobiscū & communionem habere volumus.

Idem Constantij Augusti, item Arrhiani præiudicium liquidò firmat: qui licet Athanasium, cui semper, ait Ammianus Marcellinus lib. 15. fuit in- festus, iam sciret sua sede Alexand. illo Conciliabulo Antiocheno exturbatū: tamen autoritate, qua potiuntur æternæ vrbis Episcopi, firmari desiderio nitebatur ardenti. Quod haud dubiè Constantius Augustus nunquam tanto fuisset molitus conamine apud Liberū Romanum, nisi Conciliorū decreta citra Romani Pontificis assensum raris fuisset irrita atq; nulla.

Concilia Pro- pesunt à Ro- Pon. confir- mationem.

Iam Synodos, quas ob Episcoporum raritatem Prouinciales dicimus, nul- lius esse roboris, vna illa, quæ plurimarum æquis arbitris est instar, Mileuita- na D. Augusti Africanorum lumine clara, plus satis demonstrat, quæ ab Inno- centio Romano suorum decretorum petijt confirmationem, vti apud D. Augu- stin. videre est. De alijs quoque prouincialibus Synodis in confesso est, eas à Romano Pontifice sui confirmationem postulasse.

Quare alijs, ne molestum sit fastidium, omiſſis, ad illa tranſeamus con- cilia, quæ ab vniuersi orbis Episcoporum cœtu & cœntu appellamus aut vniuersalia, aut generalia, ex quibus suo ordine declaratis, res præſens luce me- ridiana fiat manifestior.

CAP. XCI. Concilia vni- uersalia fuis- se à Ro. Pon- tificis confir- mationem.

Scripsorum Conciliorum legitimorum acta de Romani Pontificis hanc in rem autoritate contestanda in consilium adhibere non gra- uabimur, in procinctu est perspicere, vnde nā suam illa hauserint vim atq; robur. Ea igitur ordine percurramus, quò res fiat dilucidior.

Synodus Ni- caea petiit à Syluestro Rom. confir- mationem.

Primum illud Ecclesiæ Christianæ Concilium, non quidem tempore, sed autoritate Nicææ Patribus 318. tanquam totidem Abraham illius Fidei pa- rentis clientulis, ad profligandos Arioth Ponti Regem, Thadal Regem gen- tium, Fidem Christi in D. Loth Fidei hærede captiuantes & abigentes instru- ctum, post acerrimas illas cum Arrhianis & illis Philosophis Arrhianorum pretio conductis dissertationes, postque concordem illam Episcoporum tot ad vnum omnium, sex tantum in exilium (ua cum perfidia migrantibus, saf- fragationem, non visum fuit satis habiturum roboris, nec autoritatis, nisi Apostolicæ Ecclesiæ Romani Præsidis accessisset consensus, atque astipulatio autoritatis augustissimæ multò plenissima. Quam autem sanctissimi illi Pa- tres, & iidem tanto numero congregati hunc Romani Episcopi consensum atque actorum confirmationem sibi, suisque censuerint necessariam, aliunde nec melius, nec certius discatur, atque huius Synodi vniuersalis & Occu- menicæ verbis.

Hofius igitur ille Cordubensis vna cum Macario Constantinopolitano, & Victore, Vincentioq; Presbyteris huius Synodi præſides Syluestro Roma- no scripserunt, rogantes: Quicquid, inquit, inter alia constituimus, in Cō- cilio Nicæano precamur, vestri oris consortio confirmetur: Data 8. Kal. Iulias Paulino & Iuliano CC.

Quòd si quis Academicorum hic sibi de huius epistolij fide ambigen- dum permittat, is sibi in mentem reuocet, non ipsam modò epistolæ phrasim illud priscum redolere seculum: sed vetustissima etiam exemplaria, quorum vnum est Colonienſe, hanc continere actis Nicænis insertam. Qui cam igitur sibi reiiciendam putet, eodem is furorc & alia eiusdem fidei ex codicibus vetustissimis astruendæ repudiare audeat. Verum vt & aliud huic rei adfere- mus firmamentum, testatur D. Isidorus, vir præſarum & Ecclesiasticarum rerum in primis peritus, Synodum Nicænam regulas edidisse: quas, inquit præſat.

præſat. Co ncilij Nicæni, Romana suscipiens confirmauit Ecclesia.

Eundem in modum & secunda illa Synodus Oecumenica Constanti- nopolitana Nectarij ætate habita, Romanum rogabat Pontificem Damasum, vt illius creationem, & aliorum item cæterorum, Flauiani Antiochiæ, Cyrilli Ierosolymis ordinatorum, velit ratam habere, atque confirmare. Quæ cum legitime, inquit, epistola ad Damasum, Ambrosium, &c. data, qua se excu- sant, cur euocati tanquam ad caput membra Romam non concurrant, & Ca- nonicè apud nos acta obtineant, vt in eis pietas etiam vestra læta & gratulabun- da acquiescat, hortamur.

Conc. Con- stan. à Da- maso actorū confirmatio- nem petiit.

Iam de tertio vniuersali Ephesino, vnde nam habuerit suum autori- tatis robur ignorare nullus queat, quem modò non pigeat cognoscere, quis nam ei præſuerit Synodo. Hunc verò D. Prosper, & post eum Liberatus Archi- diaconus Carthaginen. testantur ipsis Concilij actis concorditer, fuisse D. Cy- rillum, sed Cælestini Romani vice atque loco. Liqueat autem vnde Concilio Ephesino sua fuit autoritas, si eius præſes Cyrillus Alexandrinus à Romano Pontifice Cælestino cum acceperit vicariatum. Vide illius ad Cyrillum epi- stolam, cuius exordium, Tristitia nostræ. Huius enim Cælestini iussu, quod est apud Mart. Polonium, & vt ait Liberatus ille in Breuiario, Theodosij A. in- stantia & opera, quum deinceps eandem ob causam congregaretur Sacerdo- tale Concilium apud Ephesum, idem Cælestinus misit increpationis epist. ad Nestorium cum exhortatione & vituperatione, quoniam aberrare non debu- erat à sua & Apostolicæ sedis ordinatione. Attestatur quoque Aymarus lib. de Synodis, quod in eo Legati Apostolicæ sedis beatissimi. Cyrillus, & Arcadius Episcopus ex Italia, vice Cælestini Papæ præſuerint, & ipsam Apostolica au- thoritate roborarint.

Con. Ephe- sino à Cæle- stino Roma- no corrobora- tum.

Liqueat præterea ex Concilij huius actis, Theodosium iuniorem ad per- fectionem diuinitus statutorum petiisse Apostolicæ Cathedræ apponi confir- mationem.

Theodos. pe- tiit Conc. vni- uersalis confir- mationem à Romano Pontifice.

Pari modo & Calchedonenſis Synodus sui confirmationem expetiit à D. Leone Romanæ sedis Præſide. Ea igitur quæ definiuimus, inquit, episto- la ad illum data, Repletum est gaudio os nostrum, & cat. atque 44. Episcoporum subscriptiõibus consignata, ad remotionem totius erroris, ad robur veræ Ec- clesiasticæ ordinationis propitia, & amabilia, & ad decorem congrua statui- mus, stabilire digneris sanctissime ac beatissime Pater. & iterum: Vobis gesto- rum omnium veram notitiam facimus, vt à vobis, quæ gesta sunt, statuantur, roborentur, & concedantur. Porro quum D. Leo illa Constantinopolitani Episcopi ambitione offensus, quòd secundam sedem post Roma. Episcopum affectaret, haud leui sanè cum iniuria sedis Apostolicæ Antiochenæ, cunctare- tur illius Synodi acta corroborare, A. A. Martianus & Valentinianus alias ad Leonem dedere literas, quibus eiusdem confirmationem exposulabāt. Qua- propter vestra reuerentia suas, aiunt, literas mittere dignetur, per quas omni- bus Ecclesijs & populis notum sit, vniuersa, quæ in sancta Synodo gesta sunt, à tua beatitudine esse confirmata. Et postea: Propter quod & tua venerabilitas suas proprias & speciales literas velocissimè mittere dignetur, per quas confir- mare vos ipsam, quæ in Calchedone est Synodum, manifestissimè ostendatis: vt illi, qui eam desiderant ignominiosam, non possint habere suspensionem de iudicio sanctitatis tuæ. Vides citra Leonis Rom. consensum & confirmatio- nem non modò Christianum populum acta Concilij vniuersalis pro irritis & nullis habuisse: sed ipsos etiam A. A. Martianum & Valentinianum, ipsosque adeò Patres Episcopos, ad 330. in Synodo congregatos.

Calchedon. se Conc. à Le- one confirma- tum.

Imperatores petunt confir- mationem a. Con- cil. vniuersa- le à Leone Romano.

Cum ex hisce quatuor igitur Concilijs vniuersalibus, quæ Aduersarij nobiscum concorditer summa, vt verbis quidem aiunt, suscipiunt venerati- one, sit liquidò iam demonstratum, ea nisi Rom. Pontificis consensu & confir- matione corroborata non fuisse rata, aut iustæ alioqui autoritatis, nõ est,

vti equidem opinor, necessarium, alijs similiter Concilijs exinde consequatis idem ostendere fufius.

Quare ad aliud transeamus caput, vnde hunc Rom. Pontificis in Christiana Ecclesia primatum atque præstantiam prorsus principalem liceat constabilire. Id autem ex decretorum quorundam in Concilijs sancitorum damnatione, & Episcoporum illic damnatorum per Rom. Ponti. absolutione docebitur. Hanc in rem comprobendam vnum illud Ariminense conciliabulum Episcopis Arrhianis plurimis eò confluentibus abundè suffecerit, quòd hinc nullum potuit vnquam obtinere auctoritatis robur, quòd Rom. Pon. Damasus suo noluerit calculo confirmare.

Quod si non suffecerit, huic alterum adde item Arrhianorum: Antiochenum illud dico, quòd Athanasium, & alios de omnium consensu sua exturbavit sede, nec Episcopali tantum fuit munitum auctoritate: sed ardenti etiam, vti ex Ammia. Marcellino docuimus, Constantij desiderio: quòd Liberij Romani suffragium nec precibus demereri, nec minis extorquere potuerit. Non enim tam fuit Ecclesiasticarum rerum rudis Constantius, vt sibi persuadere potuerit, Conciliabulum hoc Arrhianorum citra Romani Pontificis conscientiam & indictum & actum rati, quicquam posse constituere atque efficere. Hinc enim post tot Episcoporum Orientalium in Athanasij exturbationem conspirantium decretum ardenti (inquit Marcellinus lib. 15.) desiderio, firmari nitebatur per Liberium vrbis Romæ Episcopum, credens minus ratum, quòd sciebat impletum per Synodum, nisi auctoritate, qua potiuntur æternæ vrbis Episcopi, firmaretur.

Proinde eam Romanus Pontifex solenni atque prisco ex more omnia illa 4. Concilia prima & vniuersalia suo confirmari rogatus calculo, idemq; vt faceret, petiuerint Episcopi etiam hæretici, ipseq; adeò Augustus Constantius Arrhianus, credens minus ratum, quòd sciebat impletum per Synodum Antiochenam, nisi auctoritate Ro. Pontificis firmaretur, liquet cum non in omnes modò Episcopos habere præstantem dignitatis excellentiam: sed in Concilijs quoque aut firmandis, aut abrogandis principem auctoritatem. Vnde verissimum esse consequitur, ab illius sententia appellari non posse: quemadmodum rectè Symmachus apud Gratianum definit, cap. Aliorum 9. q. 3.

Cap. XCII. Ro. Pontificis primatum ex Patriarchatum omnium conciliatio ne demonstratur.

Aeterum ne quid ad declarandam hanc Romani Pontificis præ alijs omnino omnibus Ecclesiarum vniuersarum præstantiam & principem in Ecclesia locum desideretur, paucis idem ex primarum illarum Ecclesiarum cum Romano Pontifice ceu totius Christianæ familiæ œconomio & seruo præposito reconciliatione, posteaquam ab eius cura & gubernatione se ipsi aut per hæresim abripuissent, aut per schisma ab eius obedientia subduxissent, veniat demonstrandum.

Antiocheni Patriarchæ supplicat per legatos impetrat reconciliatione

Cum illud orbis lumen Chrysostronus Eudoxia A. odio, & Episcoporum plurimorum Orientalium conspiratione in exilium fuisset deportatus, D. Innocentius illam iniquissimam Synoduli infringens sententiam, omnes eius auctores Communione præcidit, atque anathematis ob immane facinus reos declarauit, ac damnauit. Erat inter hos & Antiochenus Episcopus Alexander totius Orientis primas: qui sanioribus redditus cõsilijs, hanc cum Romano Episcopo supplex ambiuit recõciliationem, in missis ad illum legatis, qui illius & poenitentia formam exponerent, & pacis conditiones acciperent. Quo humilitatis veræ Christianæ obsequio permotus D. Innocentius, e vestigio supplicibus annuit, atque illum recõciliationis sinu recepit, quemadmodum videre est epist. ad Maximinianum legatum sedis Apostolicæ per Orientem, & epist. ad Bonifacium, quæ hanc rem diffusè narrat.

Constantinopolitana Ecclesia plura

Iam de Constantinopolitana idem demonstrare non videtur magni operæ pretij, quòd ea res Lectoribus vel mediocriter rerum Ecclesiasticarum peritis magnum moueat fastidium. Tam enim frequens fuit illa Constantinopolita-

politianorum Episcoporum cum Rom. Episcopo reconciliatio, vt à diligentibus historicis obseruatum sit, eas minimum duodecies & defecisse, & recõciliatos fuisse. Sed huic rei abundè fidem faciat vnum Anthemij exemplum, quòd eum Iustinianus Cæsar Agapito Romano Episcopo cum studeret non blandis modò verbis, sed violentis quoque minis reconciliare, inque sedem, vnde ab illo fuit deturbatus, restituere, audierit voce Romani Pontificis dignitate dignissima: Ego ad Iustinianum, inquit Agapitus, Christianissimum Imperatorem me venire putavi, sed Diocletianum inuenio. Quòd si quis alterum hanc in rem confirmandam desideret exemplum, is historiam tragediæ, quæ Acacius Romano excitat Pontifici, consulat, quo vnà cū suis Imperatoribus Zenone & Anastasio damnato, eius successor Ioannes & Iustinus Augustus supplices à Romano Pontifice Hormisda suam & totius Constantinopolitanæ Ecclesiæ expetebant reconciliationem. Vide 2. Concilium Constantinopolitanæ Ecclesiæ ad Ioannem Constanti. & ad Episcopos Hispania. Eadem historia cum & Ierosolymitani Patriarchæ habeat cum Romano Pontifice reconciliationem, intercessione Iustini Imperatoris impetratam, nolumus hac in re videri copiosi: Vide epistolam Hormisda ad Epi-pha. Constant.

Porro quòd ad Alexandrinam attinet Ecclesiam, suffecerit ex superioribus in memoriam reuocasse, D. Athanasium illum orbis Christiani verissimum columnen, vnà cum Aegyptiorum, Thebaicorum, & aliorum Episcoporum Synodo agnouisse, se vnus Rom. Episcopi, ceu Ecclesiæ totius capitis auctoritate & protectione indigere ad violentas hæreticorum impressiones propulsandas & frangendas: quòd quia ex epistola ipsorum ad Felicem Rom. Episcopum sæpius commemorata serio Lectori sufficiat, nolumus in demonstranda huius Patriarchæ cum Romano Episcopo reconciliatione esse fusiores. Quis enim filia matris ferat diuertium? Similiter & de Africana Ecclesia pridem post illud Aurelij Carthaginensis à Romana Ecclesia schisma reconciliatione hic nihil dicimus copiosius, quòd ex capite superiore 89. id satis superq; liquet, eam post annos circiter 100. sub Bonifacio 2. ad mentem reuerfam, cum illa fuisset reconciliata per Eulalium Carthaginensem.

Proinde cum iam sit demonstratum, Patriarchas, Antiochenum, Constantinopolitanum, item Africanos omnes post diuinam à Rom. Episcopo secessionem atque à Catholica Ecclesiæ corpore defectionem semper fuisse corpori illi vero Christi per Rom. Pontificem ceu Christi vicarium reconciliatos, atque in Communionem cum Ecclesia receptos, dubitare non potest, qui modò apud se est, solidissimum hoc esse primatus atque præstantiæ Rom. Ecclesiæ præ cæteris argumentum, quòd ex aliarum omnium cum ea reconciliatione petitur ad constituendam Rom. Episcopi supra omnes excellentiam. Hanc rem Dei Opt. prouidentia liquido rerum euentu nobis declarare videtur, quòd Ecclesiarum à Ro. Pontificis obedientia defectionem ple-rumque semper & Imperij defectio sit consequuta.

Orientem enim nutantem & hæresibus discerptum varijs, etsi 150. Cathedralibus Ecclesijs vnus præsideret Antiochenus, facile occupauit Mahumetus.

Africam Donatistarum factione fatigatam, & post D. August. mortem Aurelij arroganti à Rom. Pontifice dissentientem, facile rapuit Alaricus, & tenuit Genfericus.

Aegyptum cum florentissimis Asia, Syria & Arabia Ecclesijs Turcarum nunc ptemit tyrannis: quæ & Constantinopolitanam Romanæ dignitatis æmulam vna cum Hungaria in seruitutem redegit.

An aliud Germaniæ nostræ (ò pectora cæca) impendere putandum est omen? Sed hæc ad eius scribentes sanitatem, Deum Opt. supplices rogamus, vt inauspicatum auertat suæ iræ furorem.

Cap. XCIII
De nomi-
bus Ro. Epi-
scopi pro-
prijs.

Vando Ecclesia Rom. Episcopi in vniuersa Christi Domini familia dignitatem, ac ceteris omnino omnibus praestantiam atque primatum luculenter satis demonstrauius ex ipsa Episcoporum agnitione vltionea, ex Patriarcharum omnium confirmatione, adeoque omnium ordinatione: ex aliorum Excommunicatione atque deiectione, & eiectionum vel per Concilia cum absolutione, tum restitutione: ex Conciliorum denique illorum 4. primorum confirmatione, & plurimorum damnatione, atque Patriarcharum cum ipso reconciliatione: quando, inquam, hisce ex capitibus Pon. Rom. demonstrauius primatum, nunc ea perfringenda nobis veniant nomina, quibus aut honoris, aut excellentiae causa vulgo appellatur. Illa ergo protrita, Sanctissimus, Beatissimus, Papa, & similis notae in praesens omittenda duximus, quod ea satis sint sui vetustate ab hostium calumnijs tuta.

Vniuersalis Episcopus.

Verum quia de Christi vicarij & summi Episcopi nomine, & vniuersalis siue Oecumenici vocula nobis litem mouent aduersarij, aegedum ea paucis ostendamus iure optimo fuisse a Maioribus Romano Pontifici tributa: quamquam puerile sit de voculis contendere, quum de re adeo liquidò ostensa, im- merito sit controuersia, quam illae, vt corpus vmbra, sequuntur.

Vicarius Christi.

Quod Romanus igitur Episcopus iure ac merito Christi appelletur vicarius, nemo sanè, qui superiora non modò legerit, sed animi etiam iudicio perpenderit, inficiabitur. Idque non illo, quo & ceteri omnes Sacerdotes, aut sublimiori etiam, quo Episcopi, modo, quod supra docuimus: sed quod singulariter istud honoris ac praerogatiuae elogium in illum vnun competat. Illi namque vni omnis ouium Christi grex est creditus, cum Petro Christus dixit: *πάσκιμα τὰ βοσκά με*: pascere, atque rege, cura, atque omnem seduli opilionis sollicitudinem & operam meis impende ouiculis. Hunc autem vicariatù, ac Christi loco curam cum Rom. Pontifici ex eo quod Petro Christi successit vicario, demonstrauius obtigisse, satis superque hanc nomenclaturam opinamur communitam.

Summus Pontifex.

Iam quod de summi Sacerdotis titulo quidam rixantur, magis est inane, quam vt proluxa sit oratione confutandum. Cum enim aliquem non modò esse oportere in Christi familia summum, sed creatum etiam esse, atque a Christo praefectum, sit ostensum, an sobrius habedus sit, qui hac super re contentiosus digladietur, animoque athletico torosa tendat brachia ad hunc Romano Pontifici eripiendum titulum? Sed sublimiore sedet loco summus Pontifex, quam vt hominum vilius manibus hæc aurea capiti eius excutiat corona. Ceterum profuerit ex vetustate aliquid promere testimonij, quod res controuersa decidatur plenius. Synodus itaq, Africana sub Stephano Carthagenensi collecta, hisce verbis Damasum Romanæ vrbis Episcopum salutare nequaquam dubitauit: Sancto Patri Patrum Damaso Papæ, & summo omnium Praesulum Pontifici, Stephanus Archiepiscopus Concilij Mauritanienfis, & vniuersi Episcopi de tribus Concilij Prouinciæ Africanae.

Hoc Africanorum vniuersorum Episcoporum testimonio ceu antidoto praemuniti, non est quod metuamus venenum, quod de posterioris Concilij item Africani Canone sugunt Aduersarij. Vt primæ sedis Episcopus, inquit Canon 26. non appelletur Princeps Sacerdotum, aut summus Sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantum primæ sedis Episcopus. Hic enim Canon cum sit Synodi Prouincialis, ad alios certè extra prouinciam Africanam constitutos nihil pertinet: sed tantum ad Africanarum Ecclesiarum Episcopos, vt hæc raceam, eos in alios nihil potuisse, nedum in Rom. sedis Episcopum, cui sua Conciliorum decreta obtulerunt toties confirmanda: vt Cyprianus Stephano, Stephanus Carthag. Damaso, Augustinus cum Aurelio Carthagenens. ac tota 6. Synodo, Innocentio.

Vniuersalis Episcopus.

Sed vt hæc fortassis, qui ingenio sunt minus contentioso, concedant, ita de illa vniuersalis Episcopi appellatione indubiam se ipsi reportare non dubitant victoriam: quod eam Diuus Gregorius hac de causa eis valde prædicatus,

tus, apertam Antichristi facere, videatur notam. Magna & propemodum, incredibilis est opinionis anticipata vis, qua non dimidium modò animi atque mentis eripit: sed meridiana etiam in luce hominem cæcutire facit. Id porro an inde fiat, quod cæcis nostris perlibenter adbladimur philauti omnes erroribus, nec ne, in praesens nihil attinet disquirere. Qui enim hunc locum apud D. Gregorium animi cum iudicio legerit, mirum, qui illud incogitauerit prætercurrit, quod Calchedonensem scribit Synodum D. Leonem Patriarcham appellasse Oecumenicum. Quis hic adeo sui sit oblitus nominis, vt Concilium hoc vniuersale, si quod vllum aliàs vniuersalem Synodum Calchedonensem appellasse vniuersalis Leonis Romana, acclama- adeo?

Patriarcham vniuersalem Synodus Calchedonenfis vniuersalis Leonis Romana, acclama-

Nemini ignota est illa, quam Iohannes Constantinopolitanus sua se dis excellentia tumidus excitauit, tragedia, sibi in omnes Orientales Episcopos ad sui Imperatoris modum ambitiosissime captans dominationem, vnde se scriptitabat Oecumenicum, atque vniuersalem Episcopum. Hic verò erat locus, vt honorem sibi Christi praerogatiua tributum, defenderent Pontifices Romani, atque fratrum Episcoporum Alexandrini & Antiocheni iura, priuilegiaque tuerentur inuiolata: quæ ille sacrilego ausu tentabat temerare. Ille igitur se vniuersalem iactitabat Episcopum: quo titulo longè sanè aliud venabatur, atque studiosorum vulgus suspicatur. Non enim idem est Episcopus Oecumenicus, siue vniuersalis, & Ecclesiae vniuersalis Episcopus. Illud enim DD. Gregorius & Pelagius nec Ioanni Constantinopolitano sibi id per ambitionem vendicanti concedendum, nec sibi adeo ipsis indulgendum censuere: Hoc verò non tantum præsci illi Romani Episcopi, sancti Martyres, Xystus, Victor, Pontianus, atque Stephanus suis epistolis præfixerunt: sed ipse adeo Athanasius vnà cum Synodo etiam Alexandrina D. Marco Romano attribu- runt. Quare dubium esse nequit, aliud Ioannem illum Constantinopolitanum hoc nominis quasi praerogatiua quæsiuisse: quod intolerabilis atque sacrilegæ sancti illi Patres Gregorius & Pelagius iudicauerunt arrogatiæ, ambitionis, & superbix prorsus Luciferianæ vereque Antichristianæ.

Vide horum epist. in con. al. To. 1.

Aliud Episcopus vniuersalis, al- aliud Episcopus Ecclesie vni- uersalis.

Quod igitur Constantinopolitanus se iactabat Oecumenicum, atque vniuersalem Episcopum, non id ea fecit animi modestia, qua illi sancti Martyres sese scribebant Romæ, vniuersalis Ecclesiae Episcopos: sed Cæsaream quandam ex Cæsaris aula sibi subdita atque domestica, imaginatus praerogatiua atque præ alijs in Ecclesia praestantiam, talem sibi in Episcopos alios vendicabat ac vsurpabat potestatem, qualem Cæsar in Reges habebat sibi subditos: Horum autem Regum Cæsari subditorum etiam quædam sit potestas, non tamen regia est potestas, quæ merum in suos habet atque liberissimum imperium. Istum in modum Constantinopolitanus ille sibi quoque arrogabat parem in Episcopos dominationem, vt non proprie essent Episcopi: Sicuti nec Reges Cæsari subditi, qui vicarij sunt verius, quam Domini. Hanc autem in sententiam illud Oecumenici, seu vniuersalis Episcopi elogium fuisse tam a Constantinopolitano ambitiosè expetitum, quam a Romanis, Gregorio & Pelagio abominatum, liquet ex manifestis eorum verbis.

Quid Episcopus Constanti- nopolita- nus ambieit titulo oecume- nici.

Nullus Patriarcharum, ait Pelagius 2. epistola ad omnes Episcopos, vniuersitatis vocabulo vnquam vtatur: quia si vnus Patriarcha vniuersalis dicitur, Patriarcharum nomen ceteris derogatur. Sed absit hoc a fidelibus, hoc sibi velle quenquam arripere, vnde honorem fratrum suorum imminuere exquantulacunque parte videatur. Quapropter charitas vestra neminem vnquam etiam suis in epistolis vniuersalem nominet: ne sibi debitum subtrahat, cum alteri honorem infert indebitum.

Hunc igitur honoris titulum cum Eulalius Alexandrinus D. Gregorio Roma-

D. WILHELMI LINDANI
 Romano tribuisset, grauem ab eo retulit non modò indignationem, sed ob-
 iurgationem etiam. Ecce in præfatione epistolæ (inquit stomachabundus lib.
 7. epistola 30.) quam ad me ipsum, qui prohibui, direxistis superbæ appellatio-
 nis verbum, vniuersalem Papæ me dicentes imprimere curastis: quod peto
 mihi dulcissima sanctitas vestra vltra nõ faciat, quia vobis subtrahitur, quod
 alteri, plus quam ratio exigit, præbetur. Ego non verbis quero prosperari, sed
 moribus: nec honorem esse deputo, in quo fratres meos honorem suum per-
 dere cognosco. Et quibusdam interiectis: Si enim vniuersalem me Papam ve-
 stra sanctitas dicit, negat se hoc esse, quod me fatetur vniuersum. Sed absit
 hoc, recedant verba, quæ vanitatem inflant, & charitatem vulnerant.

Quo sensu
 verè dicatur
 Rom. Pontif
 fex Oecume-
 nicus.

In quem igitur sensum Pelagius atque Gregorius illum Oecumenici
 ac vniuersalis Episcopi titulum respuerint, Sole clarius hinc liqueat. Verum
 cum eadem vox sensum pariat & verum, & ab omni ambitionis, nedum su-
 perbiæ suspicione alienum, vt idem noter, quod Ecclesiæ Oecumenicæ, siue
 vniuersalis Episcopus, prudentium atque moderati ingenij hominum nul-
 lal hoc offendi potest nomine, si quis eo vtatur. Nam illi 530. Patres sanctissi-
 mi in Calchedonensi Synodo congregati, hanc vocem probè habere cogni-
 tam & perspectam, dum eo titulo Leonem Romanum Magnum ornare nõ
 dubitarent, ei acclamantes, Patriarcha Oecumenicus: Prisci enim Romani
 Pontifices sanctissimi Christi Iesu Martyres sese citra omnem arrogantiam, aut
 ambitionis vel suspicionem vniuersalis Ecclesiæ scribebant Episcopos, quod
 in DD. Sixti, Victoris, Pontijani, & aliorum agnoscere est literis.

Proinde cum hæc nomina Romano Pontifici antiquitus tributa singu-
 larem loquantur in Ecclesiæ Christi non destructionem, sed ædificationem,
 eius authoritatem atque potestatem principalem, quæ alijs in vniuersum om-
 nibus Christi non modò ouiculis, sed seruis præpositis Episcopis præstet, at-
 que præcellat ipse seruis quoque præpositus, non ei nobis aut stultè sunt inui-
 denda, aut temerè neganda, aut sacrilegè denique detrahenda. Cum enim sit
 demonstratum, eum esse verum D. Petri in Apostolica illa Cathedra successio-
 rem, necessum quoque est, eundem esse & Christi vicarium, qualem Petrum
 fuisse nemo Christianus sui memor nominis inficiare queat: quod omnis il-
 la præca Orthodoxorum Episcoporum Ecclesia ad illum vndique appellan-
 do, suarum Synodorum, etiam vniuersalium, vt decreta firmaret rogando,
 atque ab illo suas in sedes Patriarchales vt restitueret, ac reconciliaret, suppli-
 cando contestatur. Ea propter cuique videndum accuratè, quali eum digne-
 tur honore, cultu, reuerentia, quem nobis Deus Optimus voluit sui loco esse
 & patrem sanctissimum, & pastorem animarum nostrarum sedulum atque
 vigilantissimum. Quod si nos verè ipsi filios præstare satagemus, eius vide-
 licet monitis atque præceptis ceu à Christi vicario profectis obtemperando,
 daret nobis haud dubium, daret, inquam, Deus Optimus optimos quoque Ro-
 manos Pontifices, qui suo & responderent nomini, & officio facerent satis.
 Verum hac de re alibi opportunè, nos instituti ratio vrget, vt ad reliqua duo
 Ecclesiæ Catholicæ Christi Sacramenta explicanda transeamus.

Qui fiat, vi
 optimos ha-
 beamus atq;
 sanctissimos
 Rom. Pontif
 fices.

C. A. P. V. T.
 X. C. IIII.
 De Sacra-
 mento Ma-
 trimonii.

Quando quoad illud pertinet ordinis, siue S. Ordinationis Sacramen-
 tum, quo Ecclesiæ Christi creantur, & propagantur ministri, sumus ex-
 ecuti, ipsa rerum exposcit series, vt illud aggrediamur pertractandū,
 quo materiam veluti præbente illa Dei domus electa fabricatur, in sauratur,
 facta tecta conseruatur, adeoq; in finem vsque mundi huius in suum interi-
 tum ruentis perpetuatur.

Qua metho-
 do Sacramen-
 tum Matrimo-
 nii pertra-
 ctandum.

Laudatissimum igitur hoc, vt generis humani, ita Ecclesiæ etiam Chri-
 stianæ seminarium, etsi complures fanatico errore perciti arròdere, impro-
 bare, atq; damnare non sint veriti in præsentiarum tamen non vniuersa illorū
 dogmata persequi est animus, sed ea duntaxat, quæ iam pridè Ecclesiæ iudicio
 suppressa, ista hæreticorum tempestate ex foetidis priscorum Hæresiarcharū
 cloacis Evangelici nostri reuocata, in Dei populū Euangelij titulo venditare
 non

non erubescunt. Omissis igitur Tatianorum, siue Encratitarum, Manichæo-
 rumque furoribus, qui Martionis dogma sectantes, nuptias, iuxta Pauli ad Ti-
 motheum Propheetiam, prohibebant, & vetur immundas atque ex Diabolo
 natas damnabant, Nos eas inter Christianos conciliatas veram Sacramenti
 rationem habere demonstrabimus, prorsusque deinde esse indissolubiles, qua-
 lificæ tandem alter fiat coniugum altero superstitè. Hisce namque duo-
 bus capitibus vniuersam propè nobis videtur complexos controuerfiam,
 quæ Catholicæ Christi Ecclesiæ fabula plus quam notoria ab Aduersarijs a-
 gitatur hodie.

Legitima viri cum foemina copulatio, siue ea coniugium appelletur, si-
 ue nuptiæ, siue vt vulgatius, matrimonium, non hinc nobis consideranda ve-
 nit, vt vel in Paradiso est instituta, vel apud veterem Dei populum obseruata:
 sed vt à Christo à Mosaico repudij libello vindicata ab hominibus Christianis
 contrahitur, atque vsurpatur: quæ cum sit luculentissimum Christi sua cum
 sponsa Ecclesia copulati symbolum, fieri nequit, quin continuè & ipsa confi-
 ciatur esse Sacramentum. Efficit enim ista sacrosancta coniugatio in Christia-
 norum coniugum peccatoribus eam ritè atque conuenienter obeuntibus indi-
 uiduam animarum societatem, in diuullumque flagrantissimi in mutuam
 amorem studij nexum: qualia in Christo Domino erga Ecclesiam suam spon-
 sam fuisse ex sacris literis discimus. Proinde Christianorum inter ipsos con-
 iugatio, non tantum politicam illam habet considerationem, quæ ex Aristo-
 telis œconomico intelligi potest, aut ex ciuili iure, aut denique Mosaicis eti-
 am legibus: sed longè sublimiorem, & prorsus Euangelicam, cælestem, diui-
 nam: quæ maritus non iam vxorem habet duntaxat, aut cohabitare sobolis sua-
 uissimæ causâ, aut conuictus etiam amœnioris gratia, sed vt sicut vxori, quem-
 admodum Christus Ecclesiæ, illa fiat semel omnia, quæ maritus exemplum
 Christi imitatus coniugi debet Christianæ. Hoc est, vt eam ad Christi exem-
 plum amet singulariter ac indiuisè, illiusque vitam suo vel sanguine, si po-
 tet esse partes, quæ Ecclesia sponso suo Christo debet, atque agnoscit, puta se
 marito suo ceu capiti totam esse subiectam, haud sanè minus atque Christo
 Ecclesiæ: & quem admodum hæc vni Christo singulariter coniuncta, vni suo
 sponso & concipit, & parit, & educat, quicquid in vitam edendum concipit:
 ita quoque ipsa suo marito velur domino Christi Dei typo suos foetus concipit,
 pariat, ac educare studeat. Hæc cum matrimonij Christiani sint peculiari-
 ter propria officia, à D. Paulo accuratè non minus, quam luculenter descripta,
 nullus ita est suæ infirmitatis, quam caro isthæc Spiritum humi deprimens,
 omnibus aduehit, oblitus vt illa citra diuinam opem se præstare posse existi-
 met. Quod etsi Aduersarij ipsa rei veritate compulsi nequeat inficiari, Deum
 enim coniugibus maiorem, quam alijs contendunt in Reformatione Edonen-
 si, dare dilectionem & fidelitatem erga homines ad seruendum, & eis succur-
 rendum secundum verbum Dei: negant tamen coniugium rectè inter Sacra-
 menta connumerari. Verum quia commemorata dudum Christianorum
 coniugum officia, vt à Christianis ritè coniugandis præ oculis debent propo-
 ni, atque in omni vita velut scopus intendi: ita ab eis nisi gratia diuina adiutis
 non possunt præstari. Quare diuina gratia ad rem longè quidem pulcherrimam,
 sed multò etiam difficillimam, coniugibus esse opus, nemo ita est absurdus,
 qui non videat.

Matrimonij
 Christianorū
 esse veri non-
 minis Sacra-
 mentum.

Christiani
 Coniugij eu-
 nomia vnde
 petenda.

Petere mat-
 rimonij Christia-
 ni que-
 ritus Christi-
 anorum portes.

Visum con-
 iugis præ-
 stari quicquid
 ipsi non possunt
 præstare.

Præcis
 coniugis
 quid omni in
 vita spectum
 dam.

Itaque Deus Optimus cum suis non possit plus deesse filijs, mirū, quam
 debilibus, vberissimo suo Christianorum coniugum pectora imbuit auxilio,
 vt in officio esse semper queant. Proinde illum in mutuam corporum copu-
 lationem consensum, qui & Matrimonium efficit, & est Sacramentum, ita se-
 mel diuino constringit animorum nexu, vt se mutuū quasi suam quisq; car-
 nem amet, vt alter superstitè altero, coniugem alium non desideret: quod sana
 non naturali, sed cælesti tantum efficitur amore. Neuter deniq; in vniuersis
 Matrimeo.

Matrimonij siue actibus, siue officijs spectet aliud, quam Christum Dominum suam copulatum Ecclesiam, utque duo sint ipsi quoque in carne vna, sicuti Christus cum sua sponsa corpus facit vnum. Istud certe magnum est, illud siue mysterium, siue Sacramentum (nam vocem Paulinam non arbitramur esse vrgendam, sed comparisonem illic Ephesiorum, institutam) quod Diuus Paulus ex Adami Prophetia se dicere atque interpretari profitetur de Christo & Ecclesia. Quemadmodum enim ille suam uxori adherat indiuisus, sic ut non essent iam duo, sed vna caro: ita Christum significabat suam copulandum Ecclesia. Hanc porro significat, atque illic adumbratam exprimit casta Christianorum coniugum copulatio, quae tam corporum, quam animorum coniunctio-

Castia sancta que Christiana notata copulatio in cor porum quam animorum.

Quis sensus formulæ conjugalis, accipio te in meum.

Gen 2. via piorum oculis spectandam exhibet copulationem: verum etiam salutarem Sacramenti deriuat originem. Quando enim conceptis illis mutui consensus verbis, quasi Sacramenti formula, uterque alteri dicit, Accipio te in meam coniugem. Non hic, uti apud Iudaeos & Paganos naturale significatur Matrimonij officium: sed Euangelicum, sed Christianum, aded ut maritus non iam, uti apud illos, maritalia spectet iura & imperia, sed ad vnum Christi typum, quem gerit: se idem nimirum suam uxorem futurum, quod Christus est suam sponsam, ardentem zelotorem, strenuum incolumitatis propugnatorem, sedulam aded vitae saluatorem. Rursum illa dum responderet, Accipio te in meum: non tam casti intuetur complexum thalami, quam deditissimam sub marito, sicuti Christi Ecclesia, obedientiam, ut hac verborum formula profiteatur, haud aliter se marito in posterum fore subditam, atque Christo capiti sua sponsa; ut in concipiendo, foetu nutriendo, & educando, haud ita spectet, communem ipsorum voluptatem & gratiam, atque Christi Domini, cui vni omnia vtriusque officia ad Ecclesiam Christi sponsa typum nunc ancillantur, voluntatem & gloriam. Hunc esse germanum matrimonij inter Christianos conciliati vsum, ex Paulina doctrina est manifestius, quam ut addubitare quisquam possit: Viri, diligite vxores vestras, inquit Eph. 5: sicuti & Christus dilexit Ecclesiam, & se ipsum tradidit pro ea, ut eam sanctificaret. Et paulo post: Ita & viri debent diligere vxores suas, ut corpora sua. Rursum: Mulieres viris suis subditae sint, sicut Domino, quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiae: ipse Saluator corporis. Sed sicut Ecclesia subiecta est Christo, ita & mulieres viris in omnibus. Quia igitur Christiani coniuges in propaganda sua sobole sponam Christi Ecclesiam ad commemorata debent intueri officia, ut longè pulcherrima, ita multò maxima, efficitur, Matrimonium inter Christianos contractum proprii nominis esse Sacramentum, quod coelestem adferat gratiam, cuius praesidio subnixi, praescripta queant praestare officia. Enimvero superant ea ut humanam prudentiam, ita naturalem quoque potentiam. Castum verò illorum complexum, thorumque immaculatum, quem Paulus ad Heb. praescribit, sanctumque vasis sui vsus & incontaminatum, quem Petrus requirit, quò nam obscuro pacto praesentent in illa membrorum libidine rebelli, & rebellionem libidinosa?

Quosdam à ingavis celestis opus, sit auxilio per Sacramentum imperantiam

Cur Dion. Areopag. huius non meminert Sacramenti

Huiusmodi rationibus persuasa Christi Ecclesia, Matrimonium inter proprii nominis Sacramenta semper accensuit: quod prius vetustissimorum Scriptorum quam doceatur testimonijs, illa aduersariorum, qua velut Achillis Peleade nituntur, confringenda est hasta, quod Dionysius Arcopagita Sacramentorum describens catalogum, inter reliqua huius non meminert. At quid nos illius vrgent auctoritate, quem ipsi contemnunt, atque respuunt? Si eius doctrinam admitterent, esset tolerabile, quod hac parte nos conarentur vincere, qui tot alijs dogmatum capitibus à nobis ex illo confirmatis superantur. Praeclaram sapientiam, quae in alios callide molitur torquere, quod impiè ipsa rejicit. Verum ne quid ex eius silentio sibi blandiantur, meminert. Dionysium Ecclesiasticam describere Hierarchiam, id est, sacrum Ecclesiasticorum regnum;

regnum: aut si malint, Ecclesiasticam Clericorum rempublicam, in qua Cōjugati nec locum habent, nec ordinem: sed plebis nomine comprehensi extra Hierarchiam erant collocati. Vnde necessarium minimè fuit, eius meminisse Sacramenti, quod citra Sacerdotum operam plerunque semper & conciliatur, & transigitur. Siquidem benedictio Sacerdotalis, quae coniugibus quibusdam adhibetur, contra quibusdam iusta ex causa non adhibetur, ad Sacramentum attinet nihil, de qua fusiùs differendi non hic locus est, opportunus.

Cæterum illam Christianorum coniugationem, qua sibi mutuam coniugali copulantur affectu, verbis eum exprimentibus, veri esse nominis Sacramentum, quod ad commemorata illa Christiani matrimonij officia praestanda diuinam adfert gratiam, quis moderati ingenij homo aliam porro desideret confirmationem aut robustiorem, aut etiam manifestiorem, quam qua ex liquidissima Concilio Florentini, Tridentini, atque Constantiensis definitione petatur? Quorum auctoritate qui non mouetur, ecqua tandem moueatur ratione ad veritatem liquidè agnoscendam in Ecclesia, quae Paulo teste, columina est atque firmamentum veritatis, non video, iam argumentis, quibus aduersarij hanc labefacere conantur doctrinam, ut Iudaicam Christianos doceant perfidiam, abundè responsum arbitror à Catholicis nostrae aetatis Scriptoribus.

Um itaque castissima illa Christianorum coniugum inter ipsos coniugatio semper in Ecclesia Sacramentum sit habita, eam rectè apud Catholicos omnino indiuulsum, & indissolubilem praedicari tempus est ut demonstremus. Duobus verò ex fontibus praesentis nodi dissolutio hauriri solet, cum ex matrimonij in Paradiso institutione, tum ex Sacramentali eius significatione: nos priorem illum iustus de causis in praesentia praetergressi, alterum pctamus, ut inde hauriamus. Evangelicam atque Apostolicam doctrinam veritatem Christiano lectori propinemus. Non enim nunc de matrimonij natura in vniuersum disputatio est suscepta, sed de eo duntaxat, quod inter Christianos contractum est, atque ut schola loquuntur, consummatum. Non enim caeterarum personarum coniunctio, siue in Paganismo, siue in Iudaismo eam habet mysticam Christi cum sua Ecclesia indiuulse copulati significationem, quam Christianorum inter ipsos coniugatio spectandam oculis exhibet Christianis. Et enim coniugium Christianum ipsa coniugum inter se copulatione indiuulsum Christi cum sua sponsa Ecclesia coniunctionem exprimit: ita nimirum esse illum suam Ecclesiam arctissimo dilectionis ardentissimi nodo astrictum, ut eam nunquam nulla ex causa possit dimittere atque deserere. Quod D. Paulus verbis ad Ephesios docet clarioribus, quam ut explicatu vilo habeat opus: Viri, diligite vxores vestras, ait Eph. 5, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & se ipsum tradidit pro ea, ut eam sanctificaret. Rursum verbis Adae Prophetae ostendens quantum dilectionis singularis vxori suae debeat Christianus maritus, suam adiecit interpretationem: Ego, ait, dico in Christo & Ecclesia. Quare hanc indiuulsam Christi cum Ecclesia coniugationem cum matrimonio inter Christianos conciliatum clariò modo repraesentet, non potest non esse indiuulsam, prorsusque indiuulsum, qualicumque tandem ipsorum alter efficiatur, siue adulter, leprosus, aut aleator, siue haereticus, Zodomita, cinædus, aut ganeator. Et si enim istis, similibus de de causis quoddam diuortij genus, quod thori duntaxat atque cohabitationis habet separationem, interdum contingat, nunquam tamen Iudaicum illud diuortium, quod priore coniuge veluti à iugo absoluto alteri alteram ducendi adfert facultatem, in Christiana Ecclesia fuit aut patissim vsitatum, aut vulgè approbatum, nedum licitum atque legitimum. Sicuti enim prius illud diuortij genus Diuus Paulus aliquando demonstrat legitime adhibendum, ita alterum nulla vnquam ex causa. Ijs autem, qui matrimonio iuncti sunt, inquit I. Corinth. 7, praecipio non ego, sed Dominus, vxorem à viro non recedere: quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari,

Matrimonij esse Sacramentum ex Concilio vniuersali definitione. 1. Timot. 3.

C. 1. P. 1. XCV. Coniugium apud Christianos omnia non indiuulsum, a que nisi solubile.

Vide Aug. de bono conjug. cap. 7. c. 14.

Eph. 5.

1 Cor. 7.

Diuortium quale Christianis legitimum atque licitum.

ciliari, & vir uxorem non dimittat. Quæ Pauli verba præterquam quod clarissimam habeant præsentis modi, qui in quæstione de matrimonio indissolubilitate hodie ab Aduersarijs quæritur, dissolutionem, indubitam quoque verborum Christi, quibus Matthæus illum huius conjugij indissolubilitatē Pharisæis ex Dei institutione demonstrasse capite decimo nono testatur, continent definitionem: conjugatis, inquit, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere. Rursum: Vir uxorem non dimittat. Quibus verbis qui aliquid desiderat aut manifestius, aut clarius, luce etiam meridiana per me licet aliquid sibi quærat manifestius. Proinde quas ex Matthæi loco Aduersarij ad veritatis lucem obfuscatam conantur offundere quæstionum quasi nebulas, quis non videat, eos clarissima in luce meridiana palpitate?

Quod igitur de illo apud Matthæum, Excepta fornicationis causa, pugnantissimè contendunt, matrum est ipsos, sui consilio, poenitentia non capi, cum istum errorem iam pridem ante annos mille amplius ducentos videant non tantum à Diuo Augustino lib. prim. de adult. conjugis capite nono ad Pollentium hæc de quæstione scripti, esse solidissimis rationibus liquidi sumè refutatum, quod maius adulterij genus hic voluerit damnare, non generaliter omni, uti apud Marcum & Lucam disertissime non modo legitur: sed etiam grauius, si mè damnatum extat in vniuersali Africano Concilio Mileuitano, ab Apostolica sede confirmato:

Placuit, ait Canon decimus septimus, vt secundum Euangelium & Apostolicam disciplinam, neque dimissus ab uxore, neque dimissa à marito, alteri coniugatur, sed ita maneat, aut sibi met reconcilietur. Quod si contempserint, ad poenitentiam redigantur. Similiter in Concilio vniuersali Florentino de poenitentia legitur: Quamuis ex causa fornicationis liceat thori separationem facere non tamen aliud matrimonium contrahere fas est, cum matrimonium legitime contractum perpetuum sit.

Porro hæc tantorum Conciliorum decreta ex publicis Ecclesiarum præscriptis moribus fuisse, non ex vniuersi Augustini doctrina (quod quidam suspicantur imperitissimè) orra, vna satis declarat Origenes, qui hæc in Christi sententiâ scribens (tametsi nonnulli aliò detorque re imperitè admodum conentur) testatur Hom. 1. in Matthæum, quosdam Episcopos conjugatis contra Scripturam prætrahere noua permississe matrimonia, vt acerbiora mala permissu tollerent legum: Scio, inquit, quosdam qui præsumunt Ecclesiæ extra Scripturam permississe aliquam nubere viro, & contra Scripturam quid fecerant, Mulier ligata est, quanto tempore viuit vir eius. Itè, Viuente viro adultera vocabitur, si facta fuerit alteri viro. Qua enim ratione adultera est mulier, quamuis legitime nubere videatur viro viuente, eadè ratione & vir, quamuis legitime accipere videatur dimissam ab aliquo viro, nõ accipit legitime secundum sententiã Christi, sed magis moechatur, quasi alienam accipiens. In eadem sententiã & D. Hieron. scribit, Fabiolam matronã Roman. nobilissimã legitime quidem, vt apparebat secundum Cæsarum & Papiniani leges matrum adulterij dimississe, & alteri nupsisse: sed ignorãtem, inquit, Euangelij vigore contra Christi & Pauli Apostoli leges fecisse, cum facinoris errorem publica Romæ delenerit poenitentia. Vide Epitaphium Fabiolæ, vnde in hoc verba recitabimus susus.

De quoq; Ambrosius scriptis suis elaborationibus in eandem descendit sententiam, in illud Luca: Omnis qui dimiserit uxorem suam & alteram duxerit, moechatur. Audi, inquit, legem Domini, cui obsequuntur etiam qui leges ferunt. Quæ Deus coniunxit, homo non separet. Non solum hic cœlestè præceptum, sed quoddam etiã opus Dei soluitur: Patris me, oro, liberos tuos viuente reesse sub vitrico, aut in columi matre esse sub nouerca? Pone, si nubat, necessitas illius tui crimen est, & conjugij tuum, quod putas, adulterij est. Dimittis ergo uxorem quam iure sine crimine, & putas id tibi licere, quia lex humana non prohibet, sed prohibet diuina. Similiter Pauli locum ad Rom. explanans: Hæc lex, inquit, de Euangelio est, non ex Moysè, neq; ex iustitia terrena.

Rurfus

Obiectio Evangelico-vniuersalis an. 1200. responsum ab Aug. 15.

Nulla de causa licere, aut licuisse adco. dicitur in ceteris, priore. etiam adulterij suspectis.

Originem damnare Episcopos, qui Iudaicum Christianis permittent adiuuam.

Ad Oceanum Epiphani.

Insit vxo vi in adulterio, quod matris in adulteram.

Matth. 19. Marc. 10. Luc. 16. Rom. 7.

Rurfus lib. 1. de Abraham cap. 4. Nemo sibi bladiatur, inquit, de legibus hominum: Omne stuprum, adulterium: nec viro licet, quod uxori non licet. Cæterum quod huic in speciem contrarium habet Comment. ad Corint. de ciuili lege commodissime intelligatur, quæ viris privilegij aliquid videtur indulsisse. Nam hic errasse Ambrosium non mihi persuaserim, qui hunc errorem loco paululum superiore ad Rom. disertè damnauit. Quod alij corruptelæ suspicionem iniiciunt, non magni est ponderis.

Cum igitur Christianorum Matrimonium omninò sit indiuiduum & indiuulsum, non potest vlli mortalium esse ignotum, quàm sit cæcus ille aut Anabaptistarum, aut Davidianorum error; coniugem discedere debere, alteri que nubere, si coniunx ab ipsorum abhorreat secta. Iam quid de Lutheranis dicam, qui coniugi innocenti, adulterijs non contaminato, aut fama aliò qui integra, nubendi alteri faciunt potestatem: quod videlicet in hoc diuortio, quod adulterij causa sit, nõ teneatur matrimonij vinculo ligatus. Atqui mulier alligata est, inquit Paulus, viro, quàm diu vir eius viuit: vbi autè mortuus fuerit, soluta est à lege viri. Quod si verum est, quonã pacto persona innocens in diuortio ob adulterij adhibito soluta est à lege coniugis superstitis? Rursum si innocens persona matrimonij vinculo est absoluta, ipse quoq; adulter alteram ducendi habet potestatem, quippe à matrimonij etiam vinculo liberatus, quod alter coniunx, vti asserunt, nõ sit illi vltteriùs vlllo coniugij vinculo annexus. Quod tamen si cõtra omne sanæ mētis iudiciũ improbè negent, cum ex causæ æqualitate necessariò cõficiatur, improbissimũ certè est, quod duobus illis de Fabiolâ Rom. apud D. Hiero. & de illâ Christiana apud Eusebium ex D. Iustino exemplis freti, Origenisq; auctoritatè abusi, aduersus Catholicã hæc niti nõ verentur doctrinã: quæ vbi perspicua verborũ luce ex suis fontibus, vnde adferuntur, nõ nihil fuerint illustrata, vt Aduersariorũ in dubiã demõstrabunt vanitatè, & illibera imperitos fallendi studiũ: ita doctrinã apud Catholicos de matrimonij indissolubilitate obtinẽtem declarabunt plenius simul & manifestius.

Philippus igitur in Locis suis cõmunibus anno 52. æditis cupiens diuortium à Canonibus præscriptum euertere, quia voce solum, ait, non re ipsa sit diuortium, quod scilicet non permittant, vt persona innocens aliud coniugium contrahat, & aliud inducere planè Iudaicum, omnibusque omninò Christianis semper ignotum, hanc fuisse in Ecclesiã veteri cõsuetudinem, ait, annotatũ est in Matth. ab Origenes. Hic verè sese prodit Melanchthonis spiritus, quod de terra terrenus terrena quoq; & mendacij puluere aspersa loquatur. Demerari enim satis nequeo, vt hic tãtus sophus maioris ne imperitia, an mentis di, fallendiq; libidine peccet plurimũ. Sed hanc rem æquo rerum arbitro ex ipsis clariss. Origenis verbis dijudicandam relinquo. Locũ illum Matth. 19. de libello repudij Iudaico pertractans, cum dixisset, in nouo quoq; Testamento quædam esse non secundum veram iustitiam, sed secundum duritiã cordis hominum carnalium constituta, quod exemplo coniugij, & imprimis digammiã cum demonstrasset, subtexit: Scio enim quosdam, inquit, qui præsumunt Ecclesijs, extra scripturam permississe aliquam nubere, viro priore viuente: & cõtra Scripturã quidem fecerunt, dicentem, Mulier ligata est quanto tempore viuit vir eius. Item: Viuente viro adultera vocabitur, si facta fuerit alteri viro. Non tamen omninò sine causa hoc permiserunt: forsitan enim propter huiusmodi infirmitatem incontinentium hominum, peiorum comparatione, quæ mala sunt permiserunt, aduersus ea quæ ab initio fuerat scripta: Dico autem vobis, quoniam quicumq; dimiserit uxorem suam, nisi ob causam fornicationis, & aliam duxerit, moechatur. Videat hic lector candidus, quàm candidè Melanchthon rem agat Euangelicam. Item ab Eusebio ait Philippus Melanchthon eodem loco fuisse adnotatũ, qui recitat historiam ex Iustino Martyre; qui scribit, mulierem piam fecisse diuortij cum marito polluto flagitiosis libidinibus, & publicè accepisse libellum repudij, vt vocabant, id est, tabulas testificãtes de diuortio. Mirari equidem satis nequeo, in ipso controuersia statum constituen-

Quid ob adulterium uxoris non licet marito innocenti alteram ducere.

Origenes Philippum mendacij cõmuni offerens Episcopos contra scripturam fecisse quod adulterij non permittere matrimonia.

In eorum
plo recitatio
bis grauis
me peccat
Philipp. Me-
lanchi.

Maritum esse
suum accusa-
rat uxorem
capitis de
Christianis
no.

Exemplum
a Phil. Me-
lanch. alle-
gans nos con-
uicti quod
conatur esse
deu: non ni-
hil ad rem

Responsio
ad 3. exem-
plum Fabio-
lae Ro.
Phil. Mel-
ch. suam pro-
duci curpiss.
aut fraudem
aut imperiti-
am

Vera Fabio-
lae Ro. bisse-
ria Philippo
Melanchi.
mendacij et
uicij impu-
dissij.

do ita sui esse oblitum, vt exemplum quod dōdēv τῶς εἶρος faciat, nihilque huc
 pertineat, adferre non dubitarit. Ad hæc vt demus ad rem præsentem pertine-
 re, minimè profectò efficit, quod ille conatur. Isthæc grandia igitur duo pec-
 cata Philippum in vno illo exemplo ex Eusebio recitato nunc ostendamus o-
 portet. In controuersia positum est, an Christianorum coniugia tale admit-
 tant diuortium, quo alterutri fas sit coniuge superstite alteram ducere? Phi-
 lippus quæstionis huius affirmationem exemplo dudū allato ait statutâque
 corroboratâ. Atqui Philippe, istud nō fuit inter Christianos matrimoniū. Di-
 fertè namque D. Iustinus Apologia 2. & ex eo Eusebius, narrat, hanc Christia-
 nam à suo dudum Marito apud Vrbium Romanum præfectum fuisse capi-
 tis accusatam de Christi religione. Imò fuisse illum ab vxore ad Christum cō-
 uersa admonitum (penumerò, vt suo prouocatus exemplo, à nepharijs flagi-
 tio sūq̄ libidinibus sibi temperaret: pœnam proponens, quæ in æterno igne
 maneret eos, qui non pudicè, nec ex ratione recta degenerent. Quibus ille con-
 temptis Alexandriam profectus, grauiora & indigniora scelera admittere re-
 nunciatur: itaque illa ne flagitiorum fieret focia, si in coniugio maneret, vi-
 ctuque communi vteretur, & in eodem lecto cubaret, dato repudij libello,
 qui apud nos dicitur, inquit Iustin⁹, separata fuit. Viden' Philippe, quàm pro-
 fus isthæc quæ adfers dōdēv τῶς εἶρος διόνο Gv? quæstio in medium proposita de indiui-
 duo Christianorum inter ipsos coniugio agit: Tu alium fingens controuer-
 siæ statum, adfers exemplum quod hac cum quæstione nihil prorsus habet
 commune. Non enim ille nomen Christo dederat. Quid igitur eius factum
 ad præsentem attinet quæstionem constituendam? Num quid exemplo altius
 petito fuerat confirmandum, quod D. Paulus apertis aded verbis constitue-
 rat: Si qua mulier habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum il-
 la, non dimittat virum: quòd si infidelis discedit, discedat. Non enim seruitu-
 ti subiectus est frater, aut soror in huiusmodi. Sed agè, demus Philippo, impu-
 rissimum illum Christianæ huius matronæ maritum fuisse quoque Christia-
 num, iam quidem in exemplo proposito diuortium agnosco Canonicum,
 quod à conuictu atque mutuo separat coniuges cōplexu: sed vbi nam obsecro
 istud nouū elucet diuortii, quod re, non tātū nomine, appellas diuortium?
 De iterato enim vel mariti illius, vel vxoris cōiugio ne gry quidè apud Euse-
 bium, aut D. Iustinum. Hoc, hoc Philippe tibi fuerat demonstrandum, vt fi-
 ctium istud diuortium non tantū nomine, vt dicis, sed etiam re, ac iterādū
 coniugium libertate constans imperitis Lectoribus dares confirmatum, atq;
 exemplo veritate nixo contestatum. Sed nunc ad tertium veniamus exemplū,
 quod ex D. Hieronymo petatum, ad constituendam istam nouam Iudaici re-
 pudij speciem vehementer facere suspicabar. Et Hieronymus, ais, recitat Fa-
 biolæ nobilis Matronæ Romanæ historiam, quæ propter mariti scelera fecit
 diuortium, & nupsit alteri. Næ tu alios fraudulèter vis fallere, aut ipse misera-
 biliter falleris. Quàm autem illud homine disciplinis liberalibus erudito, ne-
 dum Euangelico, aut hoc tanto Theologiæ magistro tot iam annos Euange-
 lium proficente sit dignum, censura esto penes Lectorem candidum, qui vel
 Hieronymi locum primoribus, quod dicitur, labris degustarit. Eum igitur
 nos bona cum fide adferemus, quem Philippus aut per imperitiā, aut si illud
 tanto videatur Euangelij professore indignum, per fraudem Euangelico viro
 longè indigniorem, modis aded indignis protulit mutilatum.
 Fabiolam Christiano nuptram propter nepharia eius flagitia, vitèq; impuri-
 tatem alteri nupsisse priore marito superstite, apud omnes in confesso est. Sed
 an istud Ecclesiarum fecerit cōsuetudine, aut Euangelij lege, publica eius pœ-
 nitentia huius facti nomine in Laterano suscepta, statim pronunciabit. Igitur
 & Fabiola, inquit Hieronymus in eius Epitaphio, quia persuaserat sibi & pu-
 tabat à se virum iure dimissum, nec Euangelij vigorem nouerat, in quo nu-
 bendi vniuersa causatio, viuentibus viris, foeminis amputatur: dum multa
 Diaboli vitat vulnera, vnum incauta vulnus accepit. Sed quid ego in oblitis &
 antiquis

Nihil ad
propositum.

1. Cor. 7.

A
A

“antiquis moror, quærens excusare culpam, cuius Poenitentiam ipsa confessa
 “est: Quis hoc crederet, vt post mortem secundi viri in semet reuerfa, quo tem-
 “pore solent viduæ negligentes, iugo seruitutis excusso, agere se liberius, adire
 “balnea, volitare per plateas, vultus circumferre meretricis, saccum indueret
 “vt errore publicè fateretur, & tota vrbe spectante Romana, ante diem Pa-
 “schæ in Basilica quondam Laterani, qui Cæsariano truncatus est gladio, staret
 “in ordine Poenitentium, Episcopo, presbyteris, & omni populo collachry-
 “mantibus: sparsum crinem, ora lurida, & squalidas manus, sordida colla sub-
 “mitteret? Audin' Philippe Fabiolam diuortium sibi licitū in iure Cæsarium, &
 “lege Papiniani existimasse, sed Euangelij vigorem ignorasse? Diuortium qui-
 “dem non solo nomine, sed etiam re, quod & vos prædicatis, fecisse: sed publi-
 “cam huius culpæ, ac erroris pœnitentiam egisse? sed commissum in Christi le-
 “gem flagitium lachrymis purgasse? sed sacco asperioris Poenitentia symbolo
 “exterius acieiunio deleuisse?

Quam seu-
ra peniten-
tia olim pu-
nitum adul-
terium, quod
hodie pœni-
tentiæ docent
Euange-
licum.

Hoc igitur Fabiolæ exemplum D. Hieronymi verbis rememoratum aded
 non facit pro stabilienda aduersariorum doctrina, vt eam prorsus labefacter,
 ac funditus euertat. Eat nunc igitur Philippus & sibi egregium noui huius di-
 uortij non Catholicis vnquàm, sed Iudæis tantū probati, sibi suisque Ecclē-
 sijs gratuletur. Hæc exempla, inquit, meminisse vtile est ad confirmandum
 morem iudiciorum in nostris Ecclesijs. Quod quàm sit dictum vanissimè, at-
 que à veritate absit longissimè, nemo ita est absurdus, qui non videat, nisi cui
 oculi blando adulteriorum glaucitate suffusi, ad clarissimū Euangelicæ ve-
 ritatis solem aut lippiunt, aut conuiuent. Cum igitur tria hæc diuortiorum
 exempla Catholicam de indissolubili Christianorum matrimonio corrobo-
 rent doctrinam, nunquàm scilicet licuisse coniungi, altero superstite, ducere
 aliam, certè profuerit assidue illa meminisse ad subuertendū atq; profligan-
 dum in aduersariorum Ecclesijs morem, eosque, qui Euangelicorū fraudibus
 decepti, cum Fabiola Euangelij vigorem ignorantes, per impura voluntatū adul-
 teria, vt ad publicam cū Fabiola inuitentur Poenitentia qua in Ecclesia Catho-
 lica peracta, Deū sibi concilient, errorisq; ac culpæ lachrymis, sacco, & iciunijs
 veniam studeant, dum per Dei Opt. licet misericordiam consequi, veniam at-
 que condonationem impetrate.

Exempla 3.
allata demon-
strant quàm
impie contra
Euangelium
seducam ple-
beculam
Euangelici,
cum ex vero
alulterio le-
gimus sin-
gulari coniu-
gium.

Extremam
Vnctionem
veri nomi-
nis esse sacra-
mentum ex
D. Jac. testis
memoria Ia-
cob.

Postremum Sacramentorum, quod ab extrema vñctione sibi nomen
 apud Catholicos inuenit, merito locū itè supremū sibi postulat: quod
 quàm fieri potest admodū paucis perstringemus, initio demonstrā-
 tes, rectè in Sacramentorum catalogo annumerari: tum oleo eam in rem
 consecrato ritè administrari. Postea quàm Diuus Iacobus Apostolus huius
 infirmorum Vnctionis non minus perspicuè, quàm disertè meminerit: In fir-
 matur quis in vobis, inquit, inducat Presbyteros Ecclesie, & orent super eū,
 vngētes eū in nomine Domini. Hanc in sententiā antiquissimis scriptoribus,
 tā Latinis, quàm Græcis, Augustino, Innocentio primo, Chrysoft. Theophy-
 lacto, & alijs, quos postea recitabimus, concorditer de Sacramento clarissimè
 illud Apostoli capitulum interpretantibus, miretur merito Lector prudens,
 aduersarios hac de re nouam Catholicis mouere contentionem. Sed quia te-
 nues quasdam sibi videntur eruisse suspiciunculas, suæ credentes præsumptio-
 ni, nouā malunt pro nouo noui sui Euangelij Spiritu inuehere in hominum
 animis doctrinam, quàm veteri in Catholica Ecclesia obtinenti subscribere.
 Verum quò omnis cauillandi eripiatur occasio, agè ostendamus, hunc D. Ia-
 cobi locum ante annos mille ducētos cōcorditer, tam per Orientē, quàm per
 Occidentē fuisse acceptū de sacrosancto hoc extremæ Vnctionis Sacramento.
 Aureum illud orationis flumen fundens Diuus Chryostomus sacerdotis
 Christiani prærogatias recensens, hunc Diui Iacobi Apostoli locum ad illud
 Extremæ vñctionis Sacramentum pertinere interpretatur. Beneficia enim
 commemorans, quæ populus Christianus à Sacerdotibus maiora, quàm suis
 à parentibus Dei munere consequitur, inter alia ita disserit.

CAPUT
XCVI
De Sacra-
mento extre-
mæ Vnctio-
nis
Lacm D.
Iacobi con-
corditer sem-
per fuisse de
Sacramento
intellectum.
Chrysof. de
Sacerdotio.

Parentes nos in presentem, inquit, Sacerdotes in vitam æternam generant. Atque illi certè ne corporalem quidem interitum à liberis amoliri possunt, neque ingruentè morbi propulsare: ουτι δ̄ κἀμινσαν δ̄ ἀπολλυδομαι μέλλουσιν ψυχὴν πολλὰκι βρωσαν, τοῖς μὲν παροῦσι τὴν κάλασιν ἐργασάμενοι, τοὺς δ̄ οὐδὲ πᾶρὰ τὴν ἀρχὴν ἀφέντες ἐμπεσόντι οὐ τῷ διδάσκον μόνον δ̄ βεβηκεν, ἀλλὰ δ̄ τῷ δι' ἑχθρῶν βοηθεῖν, οὐ γὰρ ὅταν ἡμᾶς ἀναγρευῶσι, μόνον ἀλλὰ δ̄ μὲρὰ τᾶντα σωζωμεν ἐχθροὺς ὄντας ἀμαρτήματα. ἀδοξοῦ γὰρ τίς, φησιν, ἐν ἡμῖν, παροῦσιν ἀδῶ τοὺς παροῦσιν ἐκκλησίαις, quod est: Hi verò laborantem, atque interitum animam sæpenumerò salutis restituerint, dum alijs quidem benigniora indulgent supplicia, alios verò à percepto penitenti beneficio dum excidere non sinunt, idq; non docendo atq; monendo tantum, sed & suo precationum præsidio. Neque verò dum nos Deo regenerant solum, sed & postea cõdonandorum peccatorum habent potestatem. Infirmatur quis in vobis, ait ille, aduocet Presbyteros Ecclesiæ, & orent pro eo, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio Fidei saluabit infirmum, erigetque cum Dominus: & si in peccatis fuerit, remittentur ei.

D. August. D. Augustinus moribundos consolaturus, dum hortatur non prætermitterendum illud D. Iacobi præceptum: Infirmatur quis in vobis, & quæ seq. Hic ergo roges de te, inquit, & per te fieri, sicut dixit Apostolus Iacobus, & per Apostolum suum Dominus. Hinc liquet, & D. August. in eadem illud Iacobi intellexisse sententiam, quam D. Innocentius clarius expressit. Hoc enim Iacobi capitulum de extremo illo sacre Vnctionis Sacramento esse accipiendum, disertè respondit Decentio Eugub. hac de re illum consulenti: Nondum dubium est, inquit, sententiã hæc Iacobi de Fidelibus ægrotantibus accipi, vel intelligi debere. Rursus quibusdam interpositis: Poenitentibus istud Chrisma, fundi non potest, quia genus est Sacramenti, quod de publicè Poenitentibus, accipias, quæ Sacramentorum ferè omni Communione abstinebantur ex illius ætatis disciplina Ecclesiastica. Hanc in sententiam hoc D. Iacobi Apostoli capitulum in D. Bernardi vsque tempora fuisse apud Catholicos acceptum, disertè lib. de vita D. Malachiæ attestatur.

D. Bernar. dicit. Quorum testimonijs Solis luce clarioribus si quis ad veritatem non persuadeatur, nescio an remedium aliud cæco eius errori sanando adhibeatur præsentius, quam liquidissima vniuersæ semel Ecclesiæ consensio atque definitio, à Græcis pariter & Latinjs in vniuersali, si quod aliud, Concilio Florentino ante an. 140. editum. Quintum Sacramentum est extrema vnctio, quod nisi infirmo, de cuius morte timetur, dari non debet: cuius effectus est mentis sanatio, & quantum expedit, etiam corporis. De hoc Sacramento inquit B. Iacobus: Infirmatur quis in vobis, &c.

Ex Concil. Florentino. Proinde cum illum Diui Iacobi locum dudum commemoratum mecum reputo, multò antiquiorè huius Sacramenti vsum mihi videre videor, ac quidam huius ætatis, & superiorum etiam, scriptores annotarunt: Dominum videlicet hoc Sacramentum per Apostolum Iacobum reuelare, commonstrare atque promulgare fuisse dignatum: siquidem eius verba etiam atque etiam cõtento animi iudicio librata atque expesa, vsum potius quendam Vnctionis sonant modum, quam nouam Sacramenti reuelationem, aut promulgationem. Istud enim si voluisset Apostolus, pluribus haud dubium verbis, quæ & Sacramenti formam, & administrandi modum explicarent, fuisset vsum.

D. Iacobi epist. quando & qua occasione scripta. Ad hæc considerata temporis, quo hanc scripsit epistolam, ratio minimè friuolam suppeditare videtur causam, cur quis meritò suspicetur, iam pridem antea Sacramenti huius vsum Christianis fuisse cognitum. Epistolæ namque huius ex qualitate nõ est obscurum animaduertere, vix eam intra annum vigesimum à Christi morte scriptam fuisse. Siquidem non Iudæis in vniuersum omnibus, sed ijs modò scripsit consolandi, imò confirmandi causa, qui in dispersione agebant: hoc est, qui extra Iudæam inter Ethnicos toto orbe dispersos, vt patet Ioannis 11. & 1. Pet. 1. vitam traducebant. Ab his igitur Paganis, sicuti & Iudæis, quia Fidei Christianæ nomine illi grauiter simul & immaniter vexabantur,

bantur, eos sibi putabat sanctus Apostolus hac exhortatoria consolandos atque etiam muniendos. Quare & epistolam Pauli ad Hebræos cum ab hoc argumento non abludat, vt iisdem scriptam esse inter omnes constat: ita simili & causa, & temporum occasione cum illa fuisse scriptam si quis asserat, nostra profecto opinione haud longè à vero aberrasse videatur. Denique cum nemo adeò sit absurdus, qui hisce Apostoli verbis fræctus, aut mœstis orandi solatiũ esse præscriptum, aut lætioribus, quibus fortuna blandis aridet ocellis, psallendatque gratias agendi pharmacum contendat esse primò monstratum, minùs certè conueniēter eodem ex loco extremæ vnctionis huius eruat exordium.

Proinde Iudæorum potius castigare videtur Iacobus ignauiam, eosque ad saluberrimum notissimarum rerum vsum reuocare, quam noui quippiam præscribere, aut in Ecclesiæ vsum inuicere. Quod ad veritatem videbit esse propensum, quisquis Iudæorum Christum in propria venientem suscipientium mores, in Paulina ad Hebræos epistola graphice depictos studuerit cognoscere.

Verum cui ea, quæ superius de sacro Chriſmate ex probatissimis simul & antiquissimis Scriptoribus dudum adduximus, fuerint candido cum iudicio lecta atq; perpensa, non poterit de sacro vnctionis oleo contentiosius opinor Catholicis obstiter. Piget nos sanè nugarum Caluini, quibus eum non pudet perspicuè adeò veritati obstrepere: at quibus quæso per motus conclusumculis: quam friuolis captiunculis? Eiusdem rationis est, inquit, ista vnctio, cuius manuum impositionem supra demonstrauimus: nempe histronica hypocrisis, qua citra rationem, & sine fructu Apostolos referre volunt. Sanè eiusdem rationis ista est vnctio, cuius illa in Confirmatione cum Chriſmatis illitione manuum impositio: quam suo superius loco tuis, quas dicis, demonstrationibus liquido euerſis, ex certissimis cum Scripturarum locis, tum Augustini, Cypriani, Ambrosij, Michaelis Singeli, aliorumque testimonijs approbauimus, veram habere Sacramenti rationem etiamnum, quando illam visibilis non comitatur spiritus sancti illapsus, sicuti nec Augustini tempore. Sic etenim & de hac infirmorum vnctione statuendum esse, & ipsam proprie ac verè Sacramentum, quod ex Augustino, Chryſostomo, alijsque probatissimis iuxta ac verutissimis approbauimus Scriptoribus, etiam si illam corporis sanitatem semper non haberet sociam. Quod igitur histronicam appellas hypocrisim, vt te dignum est, facis, qui præclaris illis doctrinæ Christianæ testibus, Augustino supra abste singulariter à testimonijs fide commendato, alijsque dudum commemoratis fide derogans, tibi censendi arrogas auctoritatem.

Non nescimus quibusdam carentonijs à Christo atque Apostolis certa ex œconomia vsurpatis alius non subesse mysterium, quod fundamenti loco ad imperitorum fraudem iacere conaris: sed nullis subuisse haud quaquam concedimus. Hoc quia de manuum impositione Baptizatis adhibita, dudum est ipsa luce clariùs manifestatum, hic non duximus esse ad tui confutationem repetendum. Siue igitur illa apud Diuum Marcum infirmorum vnctio ad hoc pertinet Sacramentum, vt magni aliquot Scriptores existimauerunt, siue nõ attinet, quod equidẽ à veritate non abhorrebat arbitròr, cum ex temporis circumstantia, quod ad conciliandam nouæ Christi doctrinæ apud populũ gratiam illic videatur adhibita: tum quod Diuus Iacobus orationis Fidei salutaris meminit, cuius apud Marcum nulla est significatio, sed vnctionis meræ: siue, inquam, eò pertinet, quæ apud Marcum est vnctio, siue non, nihil valet ad hæc infirmorum vnctionem, quæ apud D. Iacobum est ex veterum interpretum sententijs stabilita, euertendam. Cuius locum quam intialido ariete à vera Sacramenti statione conaris deturbare, atq; ad vnam illam sanitarum virtutem detorquere, operæpretium est, vt demonstretur. Iacobus omnes infirmos vult inungi: isti non infirmos, sed scilicet mortua cadauera sua pinguedine inficiunt, cum

Vide sup. lib. 1. p. 29.

Mat. 6.

Locum Iacobi à Caluini oppugnatio. defensus.

cum iam iam anima in primoribus labris laborat: vel vt ipsi loquuntur, in extremis. Istud tibi Caluine ex vna Iacobi vocula, Infirmatur, probanti non crediderim, nedum affirmanti, quod confirmatum oportuit. Non enim Diui Iacobi verba patiuntur, vt omnibus infirmis, quibus vel caput aestu dolet, vel stomachus inappetentia languet, vel corpus cruciatu aliquo vel colico, vel hypochondrico torquetur, adducantur Ecclesiae Presbyteri: cum ipsi alioqui infirmi plurimi illos accedere sanitatis recuperandae causa possent: sed de ijs, qui graui morbo afflicti domi decumbentes, non sibi sperabant ad Ecclesiam accessum. De huiusmodi enim aegrotantium genere Diuum Iacobum fuisse locutum, ipsae voces claritus pronunciant, quam vt fufiorem desiderent explanationem. Oratio Fidei saluabit infirmum, τὸν κάμνοντα, morbo laborantem, vt non dicam Graecis eam vocem ad moribundorum labores pertinere: vnde & τὸ κάμνοντες eis mortuos sonat, vt apud Homerum Odyssi.

βροτὶ ἐδάδα καμνόντων, quod est, mortuorum spectra.

Iam illud, Alletuabit cum Dominus, siue ἐγγεῖ αὐτόν, Infirmum illum Dominus eriget, atque morbo prostratum excitabit, eodem facit. Quod autem semimortua cadauera ista sua pinguedine ais inficere, verbis isthac perfidia dignis extulisti, vt non dicam, euomuiisti. Iam quis nesciat, quam sit vanum, non nisi semimortua cadauera, quae dicis, isto oleo inungit? Quasi verò non vniuersi recte instituti tempestiuè hoc remedij salutaris accersant? Quod si interdum adhibetur, quam par foret, serius, aut aegrotantium incuria, aut subito morborum paroxismo, quis obsecro hic Ecclesiae ministrorum meritò culpet? nisi nomen quispian morosissimus, iuxta ac impudentissimus.

Illud porrò quod affingis, Quod nunquam in tempore medentur, vtrum improba plus habet calumniae, an vanitatis potius, quis non videat? Presbyteros de in Ecclesia non sacerdotes, sed seniores vis accipiendos, sed argumento quam prorsus nullo? Quasi verò Ecclesiae eo tempore, inquis, Sacrificorum examibus abundarint, vt in longa pompa procedere potuerint, ad ferendum sacri olei ferculum. At stultissimum est Caluine, numerosa hic requirere Sacerdotum examina, vbi duo, aut summum tres sufficiant. Imò vnus abundè sit satis, si locus ita postulat. Nulli enim haec Scripturarum Enallage est incognita. Non igitur hic Ecclesiae seniores, quam iuniores, cum illi his non sint magis illa sanandi virtute praediti? sed Ecclesiasticos Presbyteros, id est, Sacerdotes, quibus ex officio pro afflictis & omni denique Christiano grege incumbit orandi necessitas. Hos igitur Catholici Augustinum, Chrysostomum, aliosque secuti magistros, intelligimus Presbyteros. Tu verò nihil pro tua suspicione adfers argumēti, nisi illud Pythagoricū ἀνοσιεπία, ipse dixit. Sed quod ex voce Iacobi fortasse conabar is statuere, quis non videt, quam sit futile, quum Presbyteri nomen multò frequentius in Apostolorum scriptis honoris sit, quam aetatis?

6 Turcica
Caluini bla
sphemias.

Iam quae in oleum sacrosanctum maledictionis spiritu adobrutus, nedum ebrius, petulanter euomis, quid aliud de te pronunciat, quam de illorum te esse grege, quos Spiritus sanctus depingit: Quorum os inquit, maledictione plenum est & amaritudine, sub lingua eorum labor & dolor. Cum enim magno cum supercilio Iacobum tibi non aliam dixisses, quam vulgaris olei vnctionem significare (sanè tibi aliud non, sed tuo Augustino, Chrysostomo, alijsque Patribus aliud) subdis admodum religiose scilicet: Isti oleum non dignantur, inquiens, nisi ab Episcopo consecratum, hoc est, multo halitu calefactum, multo murmure incantatum, & nouies flexo genu salutatum. Rursus, dum sacram Vnctionem interpretaris abominabilem. O coelum, o terra, quanta miserum istum demeritum fanatica infania, quae Deus Opt. te Caluine vel tadem propitius liberet. Nullus Turcica istas in doctrinam Christianam vetustissimis sanctissimorum Scriptorum testimonijs subnixam contumelias possit euomere, nisi illo Rapsacis coquorum magistri Spiritu maledicentiae potus, quae nobis

nobis silentio magis arbitramur praetereunda, & lachrymis cum Ezechia deploranda, quam verbis diluenda. Quod ne quisquam nos veritate destitutos facere insinulet, ex Apostolica sacri Christismatis consecratione superius suo in loco aduersus friuolas eiusdem obtreccationes ex Cypriano, Augustino, atque Fabiano vindicata, abundè habeat, quo aculeata istius opprobria retundat.

Libr. 4.
cap. 29.

Postremum quasi victoria potius exclamat ouans: Ne diutiùs sit nobis, inquit, in probatione laborandum, hac difficultate nos eorum quoque annales liberant. Referunt enim Innocentium Papam, qui Augustini aetate Romana Ecclesiae praefuit, instituisse, vt non Presbyteri modò, sed omnes etiam Christiani oleo vterentur, in suam suorumque necessitatem vngendo: Author Sigebertus in Chronicis. Istud ad explicandam de huius Sacramenti ministro difficultatem, aliquid fortassis adferat momenti: verum cum de ea non sit modò instituta disputatio, nò nisi ad imperitorum fraudem huc abs te est recitatum: quam vt strophæ magis quidem ingeniosa, sed minimè ingenua, strueres callidus, Innocentium ais instituisse, quod ille nequaquam instituit: sed à Decentio Eugubino consultus, ritè ab Episcopo etiam administrandum respondit. Iam cur oleum istud cum Sigeberto mutilè adducto non recitas ab Episcopo consecratum, nescio: nisi fortè tibi in mentem venit, ex olei consecratione ante annos mille ducentos publicè frequentata, ex historiographo fide digno abs te commemorata, prudenti Lectori posse illius antiquitatem subolescere, atque rei veritatem, quam dissimulando obsecras, innotescere? Inde est, quòd illa Sigeberti de Innocentio verba, hic decreuit pacis osculum ad Missas dari, Sabbatho ieiunium celebrari, oleo ad vsus infirmorum ab Episcopo consecrato licere vti, non solum Presbyteris, sed omnibus etiam Christianis, significantius ad istarum rerum originem detorseris, quam rerum veritas, imò ipsa etiam Sigeberti verba patiantur. Quod enim Innocentium ille ait decreuisse, tu illum instituisse affirmas. Sanè plurima à Romanis Pontificibus, atque Concilijs leguntur decreta, haud tamen continuò concedantur instituta: quae vel non vbique erant recepta: vel si recepta, temporum volumine aut abolita, aut negligentius habita. Quod ne alienis cogamur probare exemplis, hic sufficiat Sabbathi ieiunium in memoriam reuocare, quod diu antè sub Damaso & Syricio haud dubiù Romanè obseruabatur, vt ex Diui Ambrosij ab Augustino hac super re matris causa consulti responso est longè certissimum, quod extat epistola Augustini. Innocentium igitur non huius Sacramenti oleum instituisse, sed de illius vsu respondisse, ex eius verbis supra commemoratis constat liquidiùs, quam vt fufiorem desideret orationem.

Falsum Caluinius assertio Innocentio.

Sigeberti verba Caluini nus deprauat, atque mutilat.

Multa decreta venoiantur, quae non instituta sunt.

Sed nunc tandem pertractatis nostris pro mediocritate sacrosanctis illis septem Sacramentis, ad alia, quae supersunt, persequenda proficiscatur oratio.

C. APVT.
XCVII.

Rosteaquam illud rituum genus, quod Sacramentis adhæret, satis pro huius instituti ratione sumus persequuti, nunc ad alterum illud proficiscamur oportet, quod circa res alias, aut in Dei cultum, aut in hominis vsum consecradas versatur. Id verò cum latissime per omne actionis ac vitæ Christianæ corpus sit fufum, nò est cõsiliu hinc totum genus pertractare: sed ea modò, quae ab Aduersarijs irrita ita contemnantur & respuuntur impie, vt à Catholicis vsurpata pie iuxta ac salutariter obtinentur, atque prisco de more obseruantur. Quae igitur ad caeremonias Ecclesiasticas pertinent aut rariores, aut infrequentiores, atq; illiusmodi Christianas consuetudines, opere illis destinato explicandis & pertractandis, quod de originibus rerum Christianarum meditamur, alium in locum repositis: nunc ea tantum persequemur, quae maioris momenti pertinent aut ad Dei cultum, aut Christiani populi vsum singularem. Sicuti autem illius sunt generis Consecratio altarium, virginum, monachorum: ita huius consecratio aquae, panis, olei, palmarum, & similia.

Vide Apo.
logeticum
Tom. 2.

Cæterum quia istae consecrationis, atque, vt cum antiqua loquamur Ecclesia,

clesia, benedictionis species, nisi adhibito Christi Domini crucis signo, ritè non peraguntur, magnum me operæ facturum existimo pretium, si salutarem eius vim antè paucis exposuero, quàm illa rituum & caeremoniarum Christianarum genera aggrediar explanare, salutaremque planè illarum usum demonstrare atque confirmare.

Crucis Domini signatio quæ sibi vellet, quidque efficiat.

Hæc igitur crucis Christi caeremonia atque benedictio, crucis Dominicæ signo adornata atque insignita, quàm non magicè, vti hodie quidam titulo quidam tenus Christiani, sed re sanè ipsa, vt vita Epicuræi, ita religione Turcæ, imò Iudæi, calumniantur: nec superstitiosè vti alij, qui sibi illis videntur magis pij: sed verè Christianè, adeoque Apostolicè adhibeatur, rebus certè in usum consecrandis, riteque peragendis in ritè demonstrabimus: mox quidnam adferat ea caeremonia aut virtutis cœlestis, aut sanctimoniarum purioris rebus huc in ritum consecratis. Deinceps ad ipsa variarum caeremoniarum Christianarum genera restrictè admodum explananda descendemus.

Cùm sedulos illorum priscorum Theologorum Lectores minimè lateat, venerabile illud crucis Dominicæ signaculum varijs olim vsibus fuisse adhibitum in omni Christianorum Ecclesia, mirari subit, imò lugere potius illorum insaniam, qui sacras Ecclesiæ benedictiones atque consecrationes hoc crucis Christi signo peractas, horribili iuxta ac nefaria Magiæ blasphemia non verentur infamare. Pròinde vt horum, si fieri queat, vecordia sanetur, atque mentis hallucinatio illustrètur, dabimus operam, vt crucis signaculum demonstremus, ab ipsis quoque Ecclesiæ Christianæ incunabilis Apostolorum ætate fuisse vsurpatum, certisque rebus consecrandis iam ab exordio vsque adhibitum.

Crucis signaculo vt ex Apostolorum doctrina fluxit.

Crucis igitur signaculo consignari Christianos ex Apostolorum hausisse Traditione non scripta, luculentius D. Basilus ille Magnus nobis attestatur, quàm vt homo sui compos queat ambigere: τῶ τὸ πᾶρ τῶ σωρῆ τῶδ εἰς τὸ δνομα τοῦ κυρίου ημῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ἀπακηλάτας κατὰ σημειωμένην πρὸς ὁ διὰ θεοῦ μαρτύρου διδάξαντι. Quod crucis signo, inquit cap. 27. de Spiritu sancto, qui in Domini nostri Iesu Christi nomen sperauere, consignantur: quis obsecro nos scripto docuit? ubi accensitis longo Catalogo sacris ritibus Ecclesiæ, nisi viua voce atque vsu perpetuo non traditis adtexuit: sic etiam hi, qui ab initio sacros Ecclesiarum ritus cõdidere Apostoli, & Patres, occultatione & silentio suam mysterijs custodiendam voluerunt venerationem atque auctoritatem. Possèt hæc Basilij doctrina plurimis argumentis statui, si copiosis liberet esse, putà ex ritu Sacramenti Confirmationis, quod superius ab Apostolis demonstrauimus olei sacri illitione crucis in modum fuisse adhibitum, vnde signaculum Christi & signum Domini istud appellabatur Sacramentum: sic Eucharistiam quoq; non nisi crucis benedictione consecrari solitam, ex D. Augustino serm. 180. doceri possèt. Verùm ad alia propterantibus hæc in alium locum sunt reponenda. Quare nunc de Dominicæ crucis vsu vario apud priscos est paucis agendum.

Varium crucis signaculo vsus Christianis priscis.

Quàm varium in vsu olim crucis Dominicæ signum fuerit ritè adhibitum, ignorare non potest, nisi qui vetetum Patrum scripta nec viderit, nec degustarit. Verùm vnus Diui Augustini locus sexcentorum vice nobis fuerit: Mors Christi, inquit Sermone centesimo octuagesimo primi. signum est nostræ salutis, hoc enim signo crucis consecratur corpus Dominicum, sanctificatur fons Baptismi, inuitantur etiam Presbyteri, & cæteri gradus Ecclesiastici, & omnia quæcunque sanctificantur hoc signo Dominicæ crucis, cum inuocatione Christi nominis cõsecratur. Quibus in verbis duplicem in primis, vt ipsa rerum genera notemus, agnoscere est signi crucis Dominicæ vsus, videlicet Sacramentalem, & alterum non Sacramentalem. De illo hic nõ est, quoddiferamus fufius, quodd suis supra locis illos ritus suo quoque in Sacramento sumus persequuti. Alterum verò crucis Christi vsus, quem diximus nõ Sacramentalem, quodd Sacramentis, vt ille alter, non adhæreat, in præsentia tractabimus. Is autem cùm latissimè per omne non modò Ecclesiasticæ, sed etiam Christianæ

Christianæ actionis ac vitæ corpus fufius quasi luxurietur, vt quacunque aspectas, vbi que crucis Dominicæ signa ceu trophæa, aut si fas est sacra prophænis componi, tanquam gladium quendam Delphicum fulgere videas, non est præsentis instituti, eum ad viuam rescare, vniuersasque consignationis per crucem Dominicam species huc commemorare, sed vti diximus, eas modò, quæ prisco ex more aut in Deicultum, aut singularem populi Christiani vsum adhibentur.

Crux Christi in christiano vita moribus ceu trophæum vbi que emicat.

Quæ autem ad Dei cultum referemus, non ita quisquè interpretètur, quasi illa, quæ ad Christianorum vsus reijcimus, non illo spectent, cùm hic non accuratissime, sed rudi tantùm Mineruam percurrere sit animus, nec sine Fide in Deum adhibentur, quod & Dei cultum loquitur: sed eas dicimus in Dei cultum: crucis consignationes fieri, quando Fidei contestandæ, aut procedendæ causa adhibentur, vt post Symboli recitationem fieri solet, teste Rufino, in Ecclesia Aquilænsi, & hodie etiam in Catholicè ad sacram Evangelij lectionem. Neque id verò in templis tantùm nostri secere maiores, sed domi quoque, atque publicè in plateis ad eò ad omnem inuocandi Dei occasionem, vti ad horæ sonitum, ad terrorem aliquem incussum, alijsque modis varijs. Sed hæc nunc veterum Scriptorum confirmemus testimonijs, ne, dum priscorum Christianorum ab omni superstitionis suspitione alienissimorum sequimur probi filij consuetudinem, omnem quoque superstitionis notam nobis hodiè non minus impiè quàm imperitè iniustam deleamus.

Vide Apolog. Basilij.

Promis consignatio post Symbolum ei post Euangelium.

Quid igitur populus Christianus illo Martyrum seculo ante annos 1400. assidue in vsu habuerit, vnus Terullianus abundè fecerit contestatum: Ad omnem progressum, ait libro de Coro. milit. atque promotum, ad omnem adiutum, & exitum, ad vestitum, & calceatum, ad lauacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quacunque nos conuersatio exercet, frontem crucis signaculo terimus. Rursus libr. 2. ad vxorem: Margarita vestra sunt cotidiana conuersationis insignia. Quantò curaueris ea occultare, tantò suspectiora feceris, & magis cœuenda gentili curiositati. Larebis ne tu, cùm lectulum, cùm corpusculum tuum signas: cùm aliquid inmundum expuis flutu: cùm etiam per noctem exurgis oratum: & non Magiæ aliquid videberis operari. Quid igitur mirum, si quod & hodie Christianorum religiosiores obseruant sedulo, ad eandem pertinuisse quis dixerit ætatem priscam, ad horæ sonitum crucis signo pectus consignare, oratiunculamque ceu telum eiaculari, quo Deum roges, vt horam rectè viuendi, beateque moriendi benignus largiatur, quale nos quidem mea mater puellus balbutire docuit, cui de hac & alia Fidei verè Catholicæ institutione reliqua non modò æternam precor, opto atque exopto requiem, sed Deo etiam Opt. Maximæ mortales indefessus grãtias ago, quodd me hac matre Christiana istud in exilium inducere non est indignatus. Quodd autem & ad horæ sonum prisci Christiani se crucis signo soleant aut munire, aut armare, nobis testantur vetustissimæ SS. Martyrum historia, ad quas cui libet cognoscendas pium Lectorem mittimus.

Frons signaculo, lectus, corpus.

Ad horæ sonitum crucis pingenda pectori.

Vide Fanoz Mem.

Vera Dominicæ crucis signa.

Denonstrato, tam frequentem ac propè assiduam Christianis illis ab omni superstitione remotissimis fuisse crucis Christi vsus, nunc de eius effectu dicemus, simulatque per paucis de vera crucis Christi figura non nihil fuerimus commentati. De crucis Dominicæ figura non ea est obscuritas, quæ de Christi Domini vna nostri causa crucifixi modo atque forma, num tribus fuerit clauis fixus, vti hodie vulgò habent imagines: an 4. potius, quod equidè crediderim verius, non ex vetustissimis tantùm Louanij, Parisijs, & per Germaniã imaginibus, sed tabellis etiam antiquissimis in Græcia pridem fabricatis, quod inscriptiones Domini tituli & de oratione et 100. de oratione, aliaque arguebant, vt nostrum Musæum istiusmodi nonnullis emblematis instructum demonstrat. Huc quoque faciat & ille in Psalmos Commentarius, qui D. Hieronymi nomine circufertur. Cùm igitur varietas sint crucis species, est enim quæ litera Tau effigiatur: est, quæ supite caput attollit, Christi quasi titulum complexa est,

est,

est, quæ decussata crucem exprimit, quam vulgò Burgundicam, siue D. Andree appellant: quæ litera, quæ Græcis χ vel X vocatur, exprimitur. Est præterea quæ Ierosolymitana, est quæ Hispanica dicitur. Verùm inter tam varias, nisi vna verè est Christi crux, atque vna tantum est Christi Domini insigne atque trophæum, de qua in præsens quæritur. Sunt qui eam putarint, quæ literæ χ forma respondet, quod ex signo illo cœlesti, quod Constantino Eusebius eius relatu scribit apparuisse, confirmari autumant. Si enim illud χ in latius inuenteret, minus à vero abhorreret. Verùm nec eos veritatem; licet propius accedant, attingere arbitror, qui rectum palum transuerso traducunt non nihil, ut eius umbilicum excedat: quanquam hi non vetustis modò imaginibus se se tueri, ac recepta passim apud omnes opinione videantur: sed antiquissimi etiam scriptoris D. Iustini Martyris testimonio: qui Dialogo aduersus Tryphonem hanc in formam Messiam ostendit illi Iudæorum archisynagogo crucifigendum, quæ ex Moyse instituta in illum vsque diem (quem nunc Iudæos mutasse coniectura est) agnum illum Paschalem indubium Messiam typum assabant. Sed typo illi Mosaisco satis erat, si cruce affixus Messias, illo igne charitatis conflagraret, quem in terram mittere venit, eequid vult, aiebat, nisi vt ardeat. Vtinam & frigida nostra corda semel sui calore inflammaret.

Quare in agno illo Paschali assando vera erat crucis figura, sed quæ instrumeto culinario minus commodè potuit exprimi. Ea ergo vera elementa alphanabeti Hebraici exprimebatur: quod etiam nunc apud Samaritanos agnoscitur, licet ij, qui se hodie miseri gloriantur Iudæi, aliud eius loco siue ab Es-

Verum in cruce signum est effigiatum agnum Paschalem assabant ex Moyse institutum.

Taf litera Græca verè exprimit Dominice crucis imaginem.

Græci origine & lingua Hebraei atque Syrii, vide 2. Machab. de Spartaniis.

Observa Christiane.

Effigies crucis Domini eam vsu quotidiano.

Animum crucis signaculo eam Panoplicæ armaturæ.

dra, siue ab alio quopiam Rabino receperint elementum. Illud autè Samaritanum elementum crucis Christi domini typus eadè fuit & forma & nomenclatura, quæ hodie Græci suam appellant Taf: vnde liquet, Græcos, sicuti origine sunt Hebraei siue Palæstini, vti & verba plurima, phrasæ, & alia indicant plurima, suæ quoque linguæ mutatos elementa. Vicunque enim dissimulent, & homines quidam docti hodie Alpha somniant à capite bouis nescio quo dictum, & effigiatum: tamen prudenter rem expendentibus haud aliud videbitur Alpha, quàm Aleph; quasi alepha expositum, sicuti & Beth aliud nihil quàm Bêta. Cappa aliud nihil quàm Caph, & sic de alijs. Græcum igitur elementum Taf veram, vti diximus, habet Christi Domini crucis figuram, quod nobis D. Hiero. antiquitatis non Christianæ modò, sed prophanæ etiam doctissimus, suffragatur. Eius verba ascribemus, quæ res fiat indubitata: Pro signo, inquit in Ezechiel cap. 9. quod 70: Aquila & Symmachus transulerunt, Theodotio ipsum verbum Hebraicum posuit Tau, quæ extrema est apud Hebræos viginti & duarum literarum, vt perfectam in gementibus & dolentibus scientiam demonstraret, siue vt Hebraei autumant, quia lex apud eos appellatur תורה , quæ hac in principio nominis sui litera scribitur: illi hoc accepere signaculum, qui legibus præcepta compleuerant. Et vt ad nostra veniamus, antiquis Hebræorum literis, quibus vsque hodie vtuntur Samaritani, extrema Tau litera crucis habet similitudinem, quæ in Christianorum frontibus pingitur, & frequenti manus inscriptione signatur. Hæc eo loco D. Hiero. vnde liquere arbitror, illam esse veram crucis Dominicæ figuram, quæ palo recto transuersum non infigit, sed superfigit stipitem: quod Græcum Taf ad viuum, sicut & Samaritanum, antiquumque Hebraicum T exprimit.

Verùm hæc ex diuerticulo expositis, quanquam hoc laboris opinor magis frugiferum, quàm sexcenta prophanæ antiquitatis cruisse monumenta, quibus hodie se Christiani non infimi nominis torquent, nunc ad saluberrima huius Dominicæ crucis effecta demonstranda proficiscamur.

Cum in vita illorum Christianorum, qui ab omni superstitionis labe aberrant longissime, nihil suspicari fas sit fuisse otiosum, nedum supersticiosum, fieri sanè non potest, quin ille assiduus tam de noctu, quàm de die consignationis per crucem Christi vsus minimè fuerit frustraneus, aut superuacaneus. Si quis ergo Cacodæmonis incurrebat terror, frontem crucis signo armabat.

Si

Si quid apparuisset aut monstri, aut tristioris spectaculi, aut nunciij minus læti, crux Dominica ceu amuletum fronti conspicuo hominis loco appendebatur. Hunc in modum Magnus ille Antonius iam nonagenario maior, Diuum Paulum Heremitarum primum Dei iussione inuisens, vbi viam sibi ignotam esset ingressus, hominem equo mixtum conspexit, cui Poëtarum opinio Hypocentauro vocabulum indidit: quo viso, ait Hieronymus, salutaris impressione signi armat frontem. Iam ad omnem Diaboli metum (solenni ex more frontem cruce armasse Christianos, vnus Aurelius Prudentius Poëta Christianissimus nobis testimonio fuerit locupletissimò: qui frontem cubituris cruce pingendam vbi monuisset, quàm illud Christi trophæum horreant Dæmones, canit:

Fac cum vocante somno
Castum petis cubile,
Frontem, locumq; cordis
Crucis figura signet:
Cruce pellit omne crimen,
Fugiant crucem tenebra:
Tali dicata signo
Mens fluctuare nescit.
Et paulò pòst.
Discede, Christus hic est,
Hic Christus est, liquefice,
Signum quod ipse nosti,
Damnât tuam cateruam.

Vide Histor. Theod. & ont. Nix. in Iulianis & Apostatam.

Porro quàm istud Dominicæ crucis signaculum fronti vel pectori inscriptum, solidum sit aduersus Cacodæmonis aut infestationes, aut illusiones amuletum, Solis luce clarius vnus Iulianus, etsi Apostata, nobis declarabit. Cum ille Apostata præclaram sibi infœlix Dæmonis oraculo polliceretur de Peris victoriam, sacrificulum quandam consulit, qui tetro in antro auspiciatum præfagiât belli successum. Dum autem hic sua canit carmina, aduentat ille Cacodæmon, inuocanti oracula daturus, sed specie adeò horribili, adeò immani, vt vel impius ille Christo inimicissimus, ipsiq; Diabolo cultor iuratus aspectum, nedum præsentiam sustineret. Itaque periturus metu horrido impius, aliud sibi credebat non superesse salutis extremum in periculum adductæ præsidium, quàm Christi Domini sui pristini, etsi deserti, etsi abiurati, signum illud ceu sacram, quod dicitur, ancoram, obijcere. Quod vbi quasi in trophæum erexisset, seseque Iulianus cruce Dominica nò tam signasset, quàm armasset, repente ille sese in fugam dat, & immani illo defungitur Apostata metu.

Iulianus magis deditur Diaboli crucis signo fuisse.

Quo ex Iuliani Apostatæ exemplo præter efficacem Diaboli ad crucis signum fugam, licet ille ad sacrilega profiliisset sacrificia, etiam vsu illum crucis Dominicæ assiduum licet discere, quem vel post abiectum fidei Christo data Sacramento Apostata vsurpare, idque non frustra, sed efficaciter, non dubitauit. Quid igitur sentiendum, vbi frons hoc Christi trophæo vera, firmeque ex fide armatur?

Quamperò Diabolus regnum crucis trophæum meum, horreat.

Porro quàm istud Christi regium insigne Diabolus, eo semel victus, metuat horribiliter, paucis huc ex D. Hieronym. appingemus: Illius crux, inquit Ser. de Natiuita. nostra victoria est: illius patibulum, noster triumphus. Gaudetes hoc signum leuamus in humeris nostris: victoriarum vexilla & immortale lauacrum (malim labarum) portemus in frõtribus. Cum hoc signum Diabolus conspexerit in frontibus nostris, contremiscit: Qui aurata capitolia nò timent, cruce timent. Qui contemnunt scepra regalia, & purpuras Cæsarium & dapes, Christianorum sordes & ieiunia pertimescunt. Hunc quidem in modum crux Christi frontibus, aut pectoribus inscripta Christianis, aduersus Diaboli aut incurfus, aut terribilissima nos munit. Vnde tam assiduoprecis illis Maioribus nostris in vsu fuit, vt citra omnem omnino superstitionem,

Milites & viatores in procinctu se crucis insigne armant.

R nem,

nem, ad omnem progressum, ad omnem exitum siue militare, uti Theodo- sius: siue viatorum, ut Antonius, fronti pingere, & quæcumque tandè eos conuersatio exerceret, atq; actio, frontem crucis signaculo tererent.

CAPVT XC VIII. Aliud veru per crucem Dominicam sanctificauit: rum genus à Sacramento diuersum.

Panis Catechumenorū sanctus, sed aliter quàm panis ille mysticus sacro sanctus.

St quoque alius sacræ per crucem signationis vsus, ad Dei cultum non mediocriter faciens, quæ res quædam sanctificantur, non illa quædem sanctimonia, qualis Sacramentorum est propria: sed alia longè inferiori, quæ tamen verè apud veteres Scriptores dicitur, atque habetur sanctitas: quo de genere Diuus Augustinus dudum commemoratus vim Dominicæ crucis edisserens, omnia quæcumque sanctificantur, in quibus hoc signo Dominicæ crucis cum inuocatione Christi nominis consecrantur. Eius generis est ille panis, de quo idem Augustinus alicubi meminuit, sicuti & salis consecrati Concil. 3. Africanum, qui Catechumenis distribui olim prisco de more affolet: quod aliquod esset communionis cum Christianis, siue Fidelibus symbolum: Placuit, vt per solennissimos Paschales dies, inquit Cano. 5. Sacramentum Catechumenis non detur, nisi solitum sal.

Hoc igitur sanctificationis genus, cum ad quandam attineat dedicationem atque consecrationem, varias in species funditur: de quibus nobis tamen in præsentia non est singulatim disserendum, sed de potioribus dumtaxat capitibus, qualia sunt virginum & monachorum consecratio, altarium, templorum, atque rerum id genus similium.

Varia olim Virginum et Monachorum genera.

Monachi olim omnes Laici.

Votum solenne quàm sit antiquum.

Castitatem votum fuisse firmam à Apostolorum aetate.

Quid Paulus primam fidem irritam faceat.

Vide Apostolice nostrum To. 2. de Virginitate.

Vidua post votum castitatis adulteræ, si nubant.

Varia fuisse illis Christianæ Ecclesiæ incunabulis virginum ac Therapeutarum Christo Domino consecratorum genera, ignorat nemo, qui vel primoribus labris Apostolicis gustarit Scriptores: de quibus in præsentia non idoneus est dicendi locus: satis est hic admonuisse, illos omnes, nisi legitima quadam consecratione ex Laicorum ordine fuisse submotos, non tamen in Clericorum aut locum, aut honorem subuectos. Nam extra chorum in Ecclesia consistebant à Clero & Laicis discreti, ac quasi limitanei. Vnde & monachi priscis, nec August. ætate, inter Clericos non computabatur, sed inter Laicos potius accensebantur. Qui igitur aut monachorum, aut virginum feruentiore Deo Optimo sanctius seruiendi flagrabat amore, hi se totos Christo Domino deuouendos, atque consecrandos offerebant: quod seruiendi accuratius Domino desiderium vbi voto atque promisso tota Ecclesia eiusus præposito teste obfirmasset, ab Episcopo legitimè Christo consecrabantur, atq; dedicabantur deuoti. Hoc illud est, quod aetate posterior votum solenne dicit.

Quod nunc de Virginitate diximus, de toto muliercularum genere acceptum volumus, siue viduæ fuerint, siue virgines: siue iuencula, siue anicula. Quod igitur istud hominum genus se voto irremissibili, cuiusque violatio damnationem pareret, vel Apostolorum ætate sese alligari, ex vno D. Pauli ad Tim. loco est omni luce manifestius, si modò sua veteribus Scriptoribus de re longè antiquissima contestantibus salua est authoritas, suaque Paulinis verbis vera datur sententia. Quod igitur Paulus dicat illas viduas damnandas, quod primam fidem, hoc est, promissionem continentia voto firmam violassent, non autem quod fidem Christianam abiicissent, demonstrat Synodus Africana 4. Sicut bonum est, ait Cano. 104. castitatis præmium, ita & maiori obseruantia, & præceptione custodiendum est: vt si quæ viduæ, quantumlibet adhuc in minoribus annis posita, & matura ætate, à viro relicta se deuouerunt Domino, & veste Laicali abiecta, sub testimonio Episcopi & Ecclesiæ religioso habitu apparuerint, postea verò ad nuptias seculares transierunt, secundum Apostolum damnationem habebunt, quoniam fidem castitatis, quam Domino vouerunt, irritam facere ausæ sunt. Tales ergo personæ sine Christianorum communionem mancant, quæ etiam nec in conuiuio cum Christianis communicent. Nam si adulteræ coniuges reatu sunt viris suis obnoxia, quanto magis viduæ, quæ religiositatem mutauerunt, crimine adulterij notabuntur, si deuotionem, quam Deo spontè, non coactè obtulerunt, libidinosam

corru-

Vide Dionys. Areopag. ca. 6. Et Hieron.

corruerint voluptate, atque ad secundas nuptias transitum fecerint: Quæ etsi violentia irruente ab aliquo prærepta fuerint, ac postea delectatione carnis atque libidinis permanserint in coniugio, raptori vel violento viro cõsenserint, damnationi superius comprehensa tenebuntur obnoxia. De talibus ait Apostolus: Quum in luxuria fuerint, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Huic interpretationi, passim apud Orthodoxos obuia subscripsit Diuus Augustinus senex: vnde mihi præter alia non minimi sanè momenti argumentum est, librum, qui eius nomine de bono Vid. inscribitur, non esse Augustinianum, de quo alijs.

Istud mirabitur minus, qui neminerit, vel Apostolos ipsos sese voto paupertatis Deo Optimo obligasse, quemadmodum D. August. nobis testis irrefutabilis attestatur. Loquens enim de D. Paulo, qui terrena luera duxerat propter Christum esse detrimenda, imò & stercora, vt sedeat cum potentibus populi, quibus ait, Sedebitis & vos super duodecim sedes Israël: subtexuit: Dixerant enim potentissimi illi (Apostoli) Ecce nos dimisimus omnia, & sequuti sumus te, hoc votum potentissimi vouerant: Sed vnde hoc eis, nisi ab illo, de quo con- tinuò dictum est: Dans votum vouenti?

Voto paupertatis. Apostolus se Deo obligasse. De ciuitate Dei.

Iam quid noui habet virginitatis votum Deo Optimo oblatum, cum vel paupertatis votum Apostolos audias vouisse? An alicuius igitur teneantur te meritatis, qui Apostolorum inducti exemplo, sese aut paupertatis, aut castitatis voto alligant? quid enim non prudentia, rationis, adeoq; veræ pietatis plenissimum, quod auctores habet Christi Apostolos? Sanè illorum igitur temeraria est damnanda sententia, qui isthæc vota audacibus, imò sacrilegis non verentur vocibus insectari: quod rem non antiquorum modò exemplis illustratam, sed Apostolorum adeo iudicij probatam, audent improbè, ne impie dixerim, improbare.

Quam temeritatis. qui votum monastica, que vel Apostoli probauerunt.

Quid, quod D. August. eximium Catholica Christi Ecclesiæ columen, istiusmodi originem ante Apostolorum ætatem fuisse pijs vsitata affirmat? Illud enim D. Virginis Maria: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco, suis verbis explanaturus: Quod profecto, inquit lib. de sancta virginitate cap. 4. non diceret, nisi Deo virginem se ante vouisset.

D. Virgo Maria se Deo virginem vouit, esse.

Huic suffragatur, quod frequens adeo voti castitatis apud priscos illos Orthodoxos mentio fiat obuia, uti apud Clem. Alexandrinum 3. Strom. Dicit Dominus, inquit, qui vxorem duxit, ne expellat: & qui non duxit, ne ducat. Quæ ex proposito castitatis professus est vxorem non ducere, maneat caelebs. D. Cyrillus in illud Leuit. Sancti estote, quoniam ego sanctus sum, multa præfatus, subtexuit: Sed & si nos ipsos consecramus, inquit in Leuit. lib. II. aut offerimus Deo, aut etiam si aliud vovemus, obseruemus hunc laqueum, ne forte postea quam nos Deo vouimus, iterum humanis vsibus, vel actibus subiungamur. Similes de votis sententiæ plurimæ priscos apud Patres occurrunt itudicis obuia, quas hic commemorare non libet copiosius.

Professio caelebs. Finitis ex voto. Post votum non licet, quod ante licuit.

Extat apud D. Epiphanium Apostolice Canonis fragmentum, quo eos tradidisse testatur, non posse citra culpam post votum contrahi à quoquã nuptias: τὰ ἀρχαία καὶ τὰ νῦν ἐκ τῶν ἀποστόλων τῆ ἀγάθης ἐκκλησίας ἐράματα ἐνεατὸ μετὰ τὸ ὄψιν τῶν ἀποστόλων, ἐσὶν ἡμῶν ἡ περὶ τούτου: Proinde diuini Apostoli, ait contra Apostolicos hæreticos, sanctæ Dei tradidit Ecclesiæ, post definitam atque constitutam virginitatem, sceleratum esse nuptias contrahere.

Vide Epiph. lib. 2. Tom. 1.

Verum pluribus commemorandis libens supercedeo, quod quibus locupletia isthæc clari ssimorum Patrum testimonia non faciât satis, nulla prioribus, etsi sexcenta, sufficiant ad ingenij pernicitiam excutiendam.

Virginitatem Deo esse maiorem gratiam, ideo meliorem, & meliorem.

Cum Apostolica igitur Ecclesiæ virginitatem atque castitatem ex more Christo suo sponso dedicare, ac veluti munus longè gratissimum, cuius odoris suauitate mirifice capitur, consecrare soleat, satis liquere existimo ex illius Apostolica ætate cum iudicio, tum facto, virginitatem Deo Opt. Max. esse matrimonio gratiorem, cum ea sit à virgine Maria, alijsque ad Apostolorum

exempla voto firmata. Iam si grator, haud dubium & melior: quod hodie quidam cum illo Iouiniano pridem hac de causa damnatissimo inficias ire non vereatur; sed quam coniugati isti illum coelibem quidem vita, sed verbis coniugatum, impietate sacrilega exuperent, mox liquefcet plenius, vbi antea virginitatem Deo gratiorem matrimonio demonstauerimus, Diuus Paulus hanc controuersiam apertiori dirimit sententia, quam vt cauillos admittat: vtillos. Igitur & qui matrimonio iungit virginem suam, benè facit: & qui non iungit, melius facit, 1. Cor. 7. Si melius facit, qui non iungit matrimonio virginem, perspicuum est, melius esse matrimonio non vti, quam vti. Quod ex eo quoque ipsa luce fiat manifestius, quod Pauluseo loco ad virginitatem ceu bonum simpliciter hortetur, matrimonium verò disertis verbis se indulgere profiteatur. Quod autem indulgetur, minus est bonum eo, quod absolute consulitur ceu melius.

Porro hæc doctrina prisco illo seculo adeo fuit indubitata, vt Iouiniani, qui parisi meriti prædicabat matrimonium cum virginitate; damnarint hæresicos, quòd contra doctrinam Apostolicam, inquit D. Siritius, vna cum Synodo; epist. ad Ambro. & Mediolanen. Ecclesiam, huiusmodi errorem in populum Dei spargeret. Nos sanè nuptias, inquit, non aspernanter accipimus, quibus velamine interfumus: sed virginum nuptias Deo deuotas maiore honorificentia veneramus. Facto ergo Presbytero constitit doctrinam nostram, id est, Christianam legi esse contraria. Vnde Apostoli sequuti præceptum, quia aliter, quam quod accepimus, annuntiabant, omnium nostrum vna suscitata fuit sententia, vt Iouinianus, Auxetius, &c. qui authores nouæ hæresis & blasphemæ inuenti sunt, diuina sententia, & nostro iudicio perpetuè damnati, extra Ecclesiam remanerent.

Evangelici Iouinianum sunt autem impietate vincunt.

Quo igitur nomine censendi sunt, qui hodie non æquiparant modò virginitatem matrimonio in merito apud Deum paritate, sed Iouinianum etiam bis impietate superant: cum vtrumque ælicuius negat meriti, & virginitatem asserunt matrimonio nec excellentiorem, nec sanctiorem. Sic enim Confessio Vvitembergensis habet: Manifestum etiam est, inquit cap. de votis monast: quod etsi coelibum status sit in publicis periculis tranquillior, & ad peragenda publica ministeria Ecclesiam his, qui non vruntur, aptior & accommodatior: tamen non est sentiendum, quòd hoc genus vitæ per se sit coram tribunali Dei excellentius & sanctius, quam coniugium. Multa peccat istud Confessionis capitulum. In periculis publicis vult coelibum statum esse tranquilliorum. Quasi verò D. Paulus non plurima vitæ priuatæ doceat commoda, quòd coelebs nõ curat, quæ mundi sunt, quomodo coniugi placeat, quodq; facultatem præbeat Dominum aut indistractius obsecrãdi, aut indiuisè, vt verior fortassis est lectio, obseruandi. Quid hæc coelibatus commoda ad pericula publica tranquillanda, nisi quatenus ex illo, quem coelibatus priuatis præbet, vsu in omnem postea vitam ceu fonte purissimo plurimum fluat tranquillitatis, si publica irrueret calamitas?

Sic & illud emblema vulpinas tegit, fraudes. His qui non vruntur: Primum, an quis sit ministrorum Ecclesiam, qui ignitos illos blandæ in speciem libidinis aculeos non experiat? Vnum proferat, viderit me iudice. Nullum enim equidem existimo laqueum, quo miseris nobis mortalibus Diabolus insidiatur ad illiciendum blandius, ad fallendum suauius, ad pertrahendum efficacius, quam isthoc maleblando voluptatis pernicioso oblectamento.

Quare quum vniuersi Ecclesiam ministri hoc potissimum orbis climate, (vbi tam largiter vini haud sanè mali, nec vt alibi, cari, vsu perfundatur, ac asfiduè non madesunt modò, sed propè macerantur, illos blandos corpori Venicris titillos patiantur, ac proinde vruntur ad Confessionis sententiam) improbe ad fucum imperitis faciendum illa exceptio, His qui non vruntur, inserta est: quasi quibusdã Ecclesiam ministris coelibatus sit aptior & accommodatior, & non vniuerso Clericorum generi. Cum enim ipsa vitæ coelibis genus illa adfe-

adferat commoda, vt Deo studeant placere, non vxori, non mundo, non venturi: rursus quum facultatem præbeat sine impedimento Deum obseruandi, & indiuisius obsecrãdi, indubid aptior est, quam coniugalis vita, quæ nos ad vxoris blanditias flecit, ad mundi curam auellit, animum mille implicat curis, tum rei familiaris, tum rerum aliarum, quas nuptiæ dare solent. Proinde liquet esse vanissimum, quòd attexit, non esse sentiendum, hoc vitæ genus non esse per se coram tribunali Dei excellentius & sanctius, quam coniugium. Ipsum enim coelibis vitæ genus per se illa, quæ diximus, coniugij incommoda, per se à Dei studio & cultu assiduo atque obseruantia nõ impedit modò, sed auellit etiam sui pondere atque onere, adeò vt animum nõ humi tantum deprimat, sed etiam affigat, celestium que rerum adferat si non nauferat, at fastidium tamen, atque certissimam ad tempus quoddam obliuionem. Nota est illa Aristorelis sententia, humanam mentis rationem ita illis blandæ corporibus voluptatis quasi vndis adobruui, atq; semel absorberi, vt sui, dum illud peragitur, non sit compos. Plura hanc in rem qui desideret, aureum illud fragmentum libelli verè aucti Theophrasti videat, quod apud Diuum Hieronymum lib. 1. contra Iouinianum, nuptiarum contra coelibatus delicias paronum: vbi inter cetera, quibus Philosopho non esse demonstrat uicendam vxorem, attexit suæ sententiæ causas: impediri enim studia Philosophicæ, nec posse quædam pariter libris & vxori in seruire. Multa esse quæ matronarum vibus necessaria sunt, pretiosæ vestes, aurum, gemmæ, sumptus, ancillæ, suppellex varia, lecticæ, esseda deaurata. Deinde per noctes totas garrulæ cõquestiones: Illa procedit oratio in publicum, hæc honoratur ab omnibus: Ego in cõuentu toeminarum misella despicio. Cur aspicias vicinam? quid cum ancillula loquebaris? quid de foro veniens attulisti? Hæc & id genus alia coniugij incommoda, ex aureolo illo Theophrasti de nuptijs libro apud Hieronymum, qui volat, legat.

Philosophi non ducendæ vxor, multò minus Christiano.

Porro quod in renouatæ istius Iouinianæ doctrinæ, aut verius deprauatæ confirmationem adfert Confessio, nihil efficit istiusmodi. Sicut in Christo non est Iudæus neque Græcus, non seruus neque liber: ita in Christo nec est coelebs neque maritus. Et sicut in Christo circumcisio nihil, præputium nihil, sed obseruatio mandatorum Dei, & noua creatura: ita & coelibatus nihil est, coniugium nihil est, sed in Christo renatum esse & vocationi obedire. Hic sanè manifestissime videre est, vt ille mendaciorum pater sua mendacia veritatis verbis, ceu melle prælita, incautis porrigat haurienda. Quod enim Paulus de hominis qualitate aut naturali, aut gentili, sed corporali, & plerumque semper inuoluntaria pronunciat, isti fraudulenter ad animi transponunt affectionem voluntariam. De vitæ namque instituto agitur, quod sibi quisque animi sumit iudicio: nam de illa naturali corporis affectione idè prorsus est censendum, quod de præputio. In Christo enim nihil, siue quis naturâ sit eunuchus, siue ad coniugium aptus, neutrum eum à regno Christi impedit: sed permagnum sanè inter esse salutis nostræ sentiendum est, an quis propter regnum cõlorum se ipse castrat, nec ne, quemadmodum Christus docet, & apertius exponit Paulus, eam melius facere, qui virginem suam non tradit nuptui, quam qui tradit. Quo igitur ore dicas coelibatum nihil esse? cum Paulus disertè adeò pronunciet, melius esse virginem non elocare matrimonio, quam elocare? Quòd si nihil est coelibatus, nihil quoq; virginitas, Quid igitur sibi illud vult: Hi sequuntur agnum, quocunq; ierit, virgines enim sunt? Rursus: Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati? Huc facit, quod August. scribit: Illi qui virginitatem Deo vouent, inquiens Tract. 9. in Euangel. Ioan. quanquam ampliorem honoris & sanctitatis gradum in Ecclesia teneant, non tamen sine nuptijs sunt. Verùm hac in disputatione caue quisquam existimes, nos illud vniuersum genus aut coelibum, aut virginum etiam suscepisse laudandum. Vt enim stultas cum illis Euangelicis nouimus virgines: ita stultos quoque virgines, & stultiore multò coelibes. Illis enim

Refutatio Confessionis Vvitembergensis contra coelibatum.

Numb. 19. 1. Cor. 7.

1. Cor. 14.

Virginitas votum autem prior est sanctitatis gratia.

Que nam virginitas Christiana? Non virginum g'ra.

474 *Virginitatem crediderim equidem frustra esse, quotquot eam illis D. Pauli exercitijs dudum ex Corin. epistola memoratis non excolunt.* *Quamquam enim Christus virgo virgines amat, ac deamat: non tamen operum bonorum ceu illius ornamentorum steriles ac vacuas, sed foecundas, sed piorum operum virginis Christiana dignorum ornamento ceu mundo excultas & adornatas.*

*Sicuti ergo bonum est ieiunium, non iam illud Philosophicum temperantiae causa, aut medicum sanitatis gratia, sed Christianum placendi Deo, atque placendi aded sine adhibitum, sed quod pia irrigant lachrymae, alioqui aridulum, orationes fouent, alioqui frigidum, pia denique exornant electio-
Synax: Ita virginitas Christo sponso castissimo pergrata est, quam assiduū illud obseruandi studium assidue quasi desponder, & indefessa oratio in Christi sponsi assidue irrumpens thalamum connubio iungit stabili, iugibusque dedicat amplexibus. Sed huius rei contemplationi alius forte dabitur locus aptior.*

Cæterum ne quid prætermittam, quod virginitatis cum matrimonijs laudibus prætenuibus, ac Iouinianis illis exilioribus comparationem, aut potiùs æquiparationem efficere videatur, nunc ad illos respondeamus Canones, quos ex Concil. Gangr. recitat Confessio, maior sine impudentia nescio, an imperitia.

Si quis ex his, inquit Can. 9. qui virginitatem propter Dominum seruauit, extollitur aduersus coniugatos, anathema sit. Vide mihi Lector, quam istis homines Andabatarum more pugnent. Cum enim hunc Canonis quasi iustum in nos destinarent, se ipsi sauciant miseri, imò iugulant incautiùs. Quod enim hinc probatum volunt, virginitatem coniugio non esse sanctiorem, aded hinc non efficiunt, ut contrarium potiùs astruant. Canonis enim verba, Qui virginitatem propter Dominum seruauit, primùm illud Confessionis manifestæ arguunt falsitatis, Coelibatum nihil esse, sicuti circumcisionem & præputium. Nam Domini causa illum rectè seruari docent, cùm arrogantiã & sanctimonie opinionem hinc natam ostendunt retundendam, non autem ipsam virginitatem propter Dominum non seruandam: tum ne quis existimet, Patres illos Synodo Gangrensi congregatos, cum ista Vvirtembergensi Confessione sensisse, non esse sanctius viuendi genus in virginitate, quam in coniugio, animaduertendum est sedulo, Canonem illum aduersus Encraticorum, & Manichæorum deliria fuisse conditum, qui nuptias, ceu immundas, & illicitas aspernabantur. Vnde & coniugatos, ceu pollutos respuebant: quod ex Synodi præfatione liquet. Cùm propter Eustachianos sese conuenisse narrassent, & γὰρ κατὰ μετρητά αὐτοὺς τὸν γάμον, καὶ ὑποτίθειναι, ἢ οὐδὲ τὸ ἐν γάμῳ ὄντων ἑλπίδα ἔχει, πολλὰ ἡνωμένους ὑπανδρῶν ἀπατηθεῖσαι: quod enim coniugium, inquiunt, cui passent, nullique coniugatorum apud Deum spem esse docerent, plurimæ coniugarum deceptæ à suis discessere maritis, & cæc. Idem quoque peruersum de coniugio iudicium huius Cano. verbum κατεπαύθητε, haud obscure sanè respicit. Est enim ἐπαύθητε superbe effertur, quasi dicat, Si quis virginitatem colentium Dei causa aduersus coniugatos superbe sese efferat, anathema sit.

Sed apertius alter Canon à Confessione ad virginitatis propter Deum seruatae reprehensionem recitatus, illorum loquitur à Patribus damnatam superstitionem, sanctimonieque opinionem, quam ex certi generis habitu stultissimè captabant. Si quis virorum, inquit Canon 12. propter continentiam, quæ putatur, amictu pallij vtitur, quasi per hoc se habere iustitiam credens, & despicit eos, qui cum reuerentia byrris & alijs communibus & solitis vtuntur, anathema sit. At quidnam iste Canon, viri boni, ad rem præsentem, nisi vt vos Andabatis cæciores orbi ostendatis? Hic enim nulla est virginitatis cum matrimonio, nec virginum cum maritalis comparatio: sed stulta duntaxat cucullatorum cum pileatis, & cappatorum cum non cappatis nota de sanctimonie contentio. Illorum igitur supercilium reprimit Synodus prudentissimè, qui

Altera de præmatia Canon à Confessione Vvirtembergensi dicitur.

Canon ab Evangelicis citatus ipsos singulat.

Virginitatis plus laudat Iouinianum, quam Evangelicis istis.

qui sibi hinc videbantur sanctuli, quod non byrris, siue pileis, sed amictu pallij, siue potius ὁ περιβόλαιον, quod hic opinor ex antithesi esse capitis tegumentum siue innolucrum, vt erentur. Rectè igitur isti virginitatis, siue continentie cultores, imò veriùs totum illud Monachorum & Ascetarum genus (sic enim 13. Canon, δὴ ἡ νομιζομένη ἀσκησις, qui propter putatum cultum monasticum) Synodo huius damnantur superstitionis, qui putarent ex illo siue cucullo, siue περιβόλαιο, vt Canon vocat, iustitiam atque sanctimoniam se animo affricare: vnde in tantam sanctimonie hypocritice turgebant opinionem, vt se ipsi præferre non dubitarent, qui byrris, pileisque de more vtentur. Cùm enim & cucullorum genera, & tam variegatarum capparum ostenta, quæ huius seculi hominibus videntur, nisi de plebeio vsu prisco non sint mutata, & humilitatis causa à Monachis, quorum erat (vtinam & nunc esset) pristinam vtgere vitam, aliorum que cum suis flere peccata, assumpta nihil sanè per se vtentibus adferre potuere aut sanctimonie, aut iustitiæ.

Itorum igitur stultam sanctimonie opinionem (quæ vtinam & nostro seculo non floruisse, & alibi more ex gentilitio magis simplicitate, quam iudicio recepta, & ex hac vel illa persona in totum ordinis genus sparsa non videret) cum Patres Gangrenses meritò superstitionis vaniq; cultus damnarint, quid hoc vitio ad coniugij laudem pertinet, aut virginitatis vituperationem? cum isto vitio laborasse magis coniugatos, quam virgines demonstrentur. Plurimas enim maritalitas diximus ex Synodi præfatione isto Eustachij curiudæ delirio fuisse deceptas, & discretis verbis addit Synodus: γυναικες παρὰ τὸ σύνθημα ἀντὶ ἀμφοτέρων γενεῶν ἀνδρῶν ἀμαρτήματα ἀναλαμβάνουσαι, Mulieres præter consuetudinem loco vestium muliebrium viriles sumpserunt.

Liquet igitur, hos duos Concil. Gangrensis Canones mox post Nicænum Concil. editos, nihil Vvirtembergensi suffragari ad Iouiniani dogma innouatum confirmandum, quasi in Christo nihil sit, nihilque intersit, coniugatus quis Christo Domino seruiat, cogitans quæ mundi sunt, & quomodo vxore sua morosa & cupidissima seruiat: an virgo potiùs cogitans quæ Dei sunt, & quomodo illi cœlesti Domino, eidemque sponso castissimo seruiat? Verùm quod huius rei veritas & nostre interpretationis in illos Canones magis eluceat probiras, simulque aduersariorum, qui hosce canones ad sua mendacia statuenda adferunt, imò per vim distractos huc pertrahunt, improba demonstretur fallendi, non se, qui verū sensum ignorare non possunt, cùm tanto cum delectu ex hac Synodo eos in fardierint suæ farragini, sed imæritos, impietas, sacrilegiumque nepharium ostendatur mundo clariùs, agè illa Synodi Gangrensis promanans verba, quibus suam apertissimè declarauit de Virginitatum & coniugarum discrimine sententiam.

Canonum enim editorum causam redditori, vnde illorum sensus estimandus est, ita decreuerunt: ταῦτα ἡ χάρις τοῦ οὐκ ἐκκλήσαντες τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῷ θεῷ ἡ χάρις τοῦ ἀσκήσαντες βελτιούμενοι, ἀλλὰ τοὺς λαμβάνοντες τὴν ὑπόδειξιν τῆς ἀσκήσεως ὑπερηφάνως ἡ χάρις τῶν ἀφελῶν βίβντων, ἐπαυμένους, ἢ παρὰ τὰς χάρας καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικούς χαρακτῆρας κενισμοὺς ἐπάγοντες. & quæ sequuntur. Hæc scribimus, inquit, nō illos excindentes & abolentes, qui in Dei Ecclesia secundum scripturas vitam colere volunt monasticam, sed qui pia huius exercitationis prætextu in factum abutuntur aduersus eos, qui simplicius viuendi genus amplectuntur, quique ritus suas erigunt, & præter scripturas Canoneque Ecclesiasticos noua inuehente student. Nos igitur & Virginitatem humilitati coniunctam βασιλεύουσα ἀδ. miramur, ac suspicientes prædicamus. Continentiam quoque cum pudicitia & pietate copulatam suscipimus. Rerum etiam secularium abrenunciacione atque ab eis secessionem, si cum humilitate coniuncta fuerit, similiter suscipimus: nuptiarum denique castum congressum honore afficimus, & quæ sequuntur. Posset ne his sanctissimis sanctiss. Patrum verbis concipi quid, necdū dici aut statui, sanctius, quibus tā distinctè suus cuique vitæ Christianæ generi distribuitur honos, dignitas laudatur, ac gradus certus collocatur? Hæc verba si

Sanctimonie ex habitu optio à Synode notatur, non ex virginitatis proprie.

Virginitatis matrimonij laudabilior, et monacha uita fecit.

R 4 huius

Cur aduersus
virginis
superio
ra Synodi
verba.

huius Confess. Vvirtembergensis confarcinatoribus vnà cum Canone illis recitare fuisset collibitum , quàm omnis fuisset vnà confopita discordia, quam non hâc tantùm de re nobis concitant, sed illa etiam acerbior, quam maxima cum animarum iactura videmus post Iouinianum recrudescere, de Sanctimonialium ac Monachorum istorum connubijs: vt & hoc nomine cum illis modò prætexere culpam liceat. Quid igitur causâ, quur hæc Patrum verba dissimularint? sanè haud alia, quàm quòd hæc genuinam iuxtà ac manifestâ Canonum illorum tanto cum iudicio hæc ex Synodo exquisitorum, studio- seque collectorum, videbant loqui adeò apertè, adeò dilucidè sententiam, vt qui hæc cum illis contulerit, nihil superfit scrupuli, cur ambigat, quorsùm nâ spectarint Patres, nullaque suspicio oboriri queat, quæ animum ad virginita- tis cum coniugio comparationem inuitare valeat, nedum eò adigere, quod aduersarij hinc efficere conabantur. Virginitas itaque cum facultatem præbeat, Dominum sine impedimento siue ἀπορροιστάς, indiuisè cum obse- crandi, tum obseruandi, eaque curare faciat, quæ Domini sunt, quomodo ei placeat: contra verò coniugium non ista modò impediatur variè, sed præpediat etiam, coelestium quæ meditationem si non eripiat, at suspendat tamen, Deo est gratior, ideoque & coniugio excellentior.

Sed obstreper Confessio: Augustinus non audet virginitatem Baptistæ præferre coniugio Abrahamæ. O rhetores argutos: Cau sam ad hypothesim trans- ferunt, quæ se cadere in thesi vident: aliud sanè est de virginitate, cuiusque præ matrimonio excellentia differere, aliud de huius aut illius virginitate: aliud de Ioannis Baptistæ virginitate commentari in se considerata: aliud de eadem cum Abrahamæ matrimonio collata. Multa enim inter se collata magnis distant interuallis, si per se vtraque concipiantur, quæ aliorum accessione, siue Acci- dentium respectu eandem non habent aut dignitatis excellèntiam, aut gloriæ præstantiam. Istud exemplis varijs demonstratur liquidius, sed ne delectorum iudicio tardiore incurramus suspensione, ad ea, quæ supersunt, festinet oratio.

Cum virginitatis igitur votum non sit ad Traditiones hominum, sed ad Spiritus sancti consilia, dona que referendum, nedum impietatis damnan- dum, rectè ab Apostolorum iam inde temporibus in hanc vsque nostram æta- tem obseruatum, ac per manus traditum obtinet Catholica Christi Ecclesia. Proinde quò redeat oratio ex diuerticulo, in quod nos huius ætatis homines in Iouinianum æeu in Ephorbium Pythagoras, renati, nisi quid illo Iouiniano sapiant magis impium, abduxerant, nunc apertius docendum est, rectè etiam virgines Deo Optimo Maximo consecrari, solenni que benedictione ritè Chri- sto Iesu sponso illi sanguinum, aut si mauius, roseo dedicari. Diuus Ambrosius præclarum Latinæ Ecclesiæ lumen, Apostolicæ que antiquitatis eximie cal- lens, illum Diui Pauli ad Corinth. locum, Melius est nubere quàm vri, quo tunc, sicuti & hodie, quidam suis vitijs honestum quærebant prætextum, in- terpretans virgini lapsæ: Hoc Apostoli dictum, inquit, ad non pollicitam per- tinet, ad nondum velatam. Ceterum, quæ se spondit Christo, & sanctum ve- lamem accepit, iam nupsit, iam immortalis iuncta est viro. Si hoc Apostolus igitur de non velatis dixit, & non pollicitis, sanè illo Pauli seculo velatas fuif- se Christi virgines, atq; sponsas ei pollicitas atque dedicatas oportet. Quo au- tem ritu velari soleant, haud ita magni refert, modò Apostolorum ætate con- stet velatas fuisse. Cui suffragari etiam potest, quod vniuersa per orbem de D. Matthæo legit Ecclesia, eum Iphigeniam Aethiopum Régis filiam virginita- te voto Deo Optimo deuota, illo sanctimonialium velo sacro obnupsisse atq; vlassè.

Virgines
Christo spon-
so per vni-
consecrari.

Virgines A-
postolorum æ-
tate velatas
ex voto de-
dicatas Chri-
sto.

Monachi o-
lim per cru-
cis signum con-
secrabantur.

Quod autem de virginum voto diximus, idem de Monachorum quo- que proposito est accipiendum: quòd videlicet se ipsi voto astrinxerint castita- tis, ac tum benedictione Sacerdotali fuerint Christo Domino in perpetuum consecrati ministerium. Huius rei testis locupletissimus nobis fuerit Diuus ionysius Arcopagita, qui cap. 6. Ecclesiast. Hierarch. in hunc modum nobis præscam

præscam illam Therapeutarum, siue Monachorum depingit cōsecrationem. Presbyter legitis illas: futuro Monacho astanti orationes imprecabatur, quibus expletis eum rogabat, num abrenunciaret omnibus diuisibilibus atque secularibus tam vitæ quàm cogitationum generibus: tum exposita illi vitæ multò in posterum sanctioris futuræ, quàm adhuc formula; atque vbi ταύτα πάλιν τὸ τελευτήν προσηγάς διλογίῃ Καλῶς δὲ ταυροειδῆ: τὴν ἄσφατον ἀνὸν δὲ τερρῶν ἀποκέρει: Hæc omnia ille in Monachum consecrandus attento animo & ani- maduertenter vbi promiserit, eum crucis forma consignatum, Presbyter ton- det, Deum Opt. Max. sacrosancta Trinitate vnū inuocans, vestesq; commu- tans, ad sacra Eucharistiæ adducit communionem. Cæterum an ad Apostolo- rum ætatem monachismus tribus insignitus votis referri possit, nec ne, ad O- riginis libros putamus referendū, vbi de illo Philonis de cultorib. loco differe- tur aptius, nū ad Monachos pertineat Christianos, an ad Essæos potius Iudeos. Quòd si vnus Dionysij autoritate quis minis forte, quàm par sit, mo- ueatur, audiat, quænam per omnè Syriam, vnde nostra prodijt religio, & Ae- gyptum, olim obtinuerit consuetudo. Moris est, ait Diuus Hierony, episto. ad Sabinianum illum Diaco. Rom. in Aegypti & Syriæ monasterijs, vt tam virgo quàm vidua, quæ se Deo vouerint, & seculo renunciantes, omnes delicias secu- li conculcarint, crinem Monasteriorum matribus offerant descendam, capi- te postea ligato & velato. Quod autem velum istud siue flammeolum, non ni- si a Sacerdote accipere soleant, ibidem indicat, Post Apostoli Petri Basilicam, in qua Christi flammeo consecrata. Quæ Hierony. verba, & alia sexcenta, si- Eracl. Roterod. nostras expendisset accuratius, haud quaquā nobis illum pseu- domonachum falsis illis deformasset notis. Mirari equidem haud infrequen- ter subit, quo pacto diligens adeò, scilicet D. Hierony. castigatorem in Hieronymi vita Monachum ausus tueri aggredi depingere, quem ipse Hiero. tot locis re- prehendit, atque refutat. Non legisse illum hæc loca quis credat, cum se talem profiteatur Aristarchum!

Verum quia præsentis non est consilij, de vniuersis præscorum mona- chorum institutis agere, quod operi de Originibus reponetur, non est, quòd illas Pseudomonachi Erasmi notas hæc refellamus, aut quæ multa hic peccet audax, demonstremus: sicuti nec Polydori Virg. notas, quibus suum in- signiuit imperitiss. Pseudomonachum (cuius hominis scripto, quod de re- rum inuentoribus finxit, nescio, an quid extet nostra ætate in lucem editum, pluribus quod scatear nugis, aut futilibus perfluat cōiecturis, vt aliquando li- bris sacrarum Originum Deo adiuuante orbi demonstrabimus Christiano). Satis fuerit illam vanitatis redarguisse, quæ habet, votorum nulla vincula, nisi quæ sunt cuiusque purè Christiani. Si votorum nulla vincula, quid est, quòd loco iam commemorato per omnem Syriam & Aegyptum item, virgines se Deo deuotib. alia fuerit Monachorum, alia virginum ratio? Sed ne quid hæreas, eundem Hieronymum audias in Hieremia Threnos huius rei testem: Ingum portant boni Heremita & Monachi, ait in cap. 3. 10. qui voto monasti- cæ disciplinæ obligati sunt. Huc facit, quod dudum diximus de paupertatis vo- to ab Apostolis, teste Augustino, vsurpato, virginitatisque eorundem ætate. Verum his & alijs de Monachorum cum institutis, tum generibus alium in locum repositis, nos, quod præsens efflagitat negotium, persequamur.

Posteaquam igitur Monachi suum & castitatis & paupertatis Deo Opt. Max. obtulissent votum, solenni benedictionis formula: dedicabantur, atque consecrabantur. Quam autem isthæc benedictio crucis in modum effigata, teste Dionysio Arcopagita, fuerit minimè inanis & superuacanea, sed effica- atq; non nullius gratiæ conciliatrix, satis vel ex eo liqueat, quòd tanto prident- studio pij Christiani Episcoporum ambibant, atq; eblaudiebantur benedictio- nem: quòd quàm pie, quàm eximio cum pietatis fructu fecerint, vnus D. Au- gust. nobis testatur, qui se, vbi ex Italia atque Insabria à D. Ambr. baptizatus, atq; moribus verè Christianis in Africam redisset imbutus, ab Episcopo nar- rat

consua me-
niffica.

Virgines
vniue post
votum ton-
dentur Hie-
rony. etate.

Erasmi
Pseudomona-
chi depin-
xit in Hier.

Monachos
alim vouisse
castitatem.

Erasmi
Polydori et-
roves falsis-
mi.

Heremita et
Monachi vo-
to obligati
æate Hier.

De ciuit.
Dei.

rat non discedere voluisse, nisi Episcopali impetrata benedictione.

Benedictio
Ecclesiastica
digni est au-
ditij gratia
que impetra-
tio.

Hic si August. adhuc adolefcentis factus, qui vulgi magis exemplo, quam suo fuerit inductus iudicio, quis moueatur minus, illam Africanorum, in Synodo congregatorum querimoniam audiat de hac Episcopali benedictione in vulgus olim sparsa apud Innocentium Roma. grauiter contra Pelagianos conquerentium: Si ergo voluerimus benedicendo, inquit epistola apud August. 90. super populum dicere: Da illis Domine virtutem corroborari per Spiritum tuum, istorum nobis disputatio contradicit, & quæ seq.

Certe si olim Reges illi prophani, & secundum ordinem Melchisedech à Christo non vincti, nec à Christo Iesu Sacerdotes consecrati, non modò citra omnem impietatem, sed magno etiam cum pietatis atque religionis fructu populo iudaico benedicebant, vti de Dauide legitur atque Salomone, quis ab omni religione tam sit infelicitè submotus, vt nunc Sacerdotalem eius; quæ illud tremendum agni immaculati contractat sacrificium, manus benedictionem non spernat modò, sed conuictijs etiam lacessere audeat?

Altarium
consecratio.

Pari modo si quis prisca rerum memor sibi in mentem reuocet, quid nam ille noster Patriarcha Iacob in extruendo ac dedicando altari fecerit, videbit à pietatis veræ ratione, nec à diuino cultu abhorre, quod Christiani Deo Opt. Max. altaria & templa orationis ac religionis omnis officinas dicamus, consecramusque. Si enim ille citra idololatriam omnem altare erexit, idque oleo delibutum, quidni ad Christi nominis inuocationem & altaria & templa illum in ritum consecrata Deo liceat dedicare?

Gene. 28.

Olei effusio
in altaria.

Quod porro altarium consecratio ætatis sit Apostolicæ, vnus D. Martialis ex 70. discipulis non postremus, nobis locupletissimo sit testimonio. Is epistola ad Burdegalenses testatur, inter omnes Ethnicorum idololatrarum aras suo iussu euerfas; solam eam fuisse ad consecrationem suo iussu reseruatum, quæ apud ipsos Ignoti Dei titulo fuerat pridem inscripta: eamque in nomine domini Dei Israël, & ipsius testis, siue Martiris Stephani, non in hominis, sed Dei cultum fuisse consecratam.

Vide epist.

ad Burde-

gal. cap. 3.

Cap. XCIX.
Ecclesiarum
dedicatio at
que consecra-
tio.

Am Ecclesiarum dedicationem equidem Syluestro crediderim antiquiorem, cui quidam hunc ritum acceptum ferendum putarunt. Sed in antiquitatis Ecclesiasticæ historia versatis ignotum esse nequit, plurima Pontificibus quibusdam Romanis posterioribus tanquam authoribus tribui ab imperitis, quorum fuere non tam authores, quam iustauratores, aut renouatores, sicuti de ieiunio Quadragesimæ, Sabbathi, & quaternorum item temporum, alijque, ex superioribus liquere potest.

Certe de consecrandis Ecclesijs vetustissimum extat fragmentum ex decretorum D. illius Hygini Martyris Rom. Pontificis naufragio, quod nobis Panormia Iuonis Carnotensis saluum conseruauit, vnde in suam rapsodiam non pari, qua illius Panormia, dexteritate aut arte recepit Gratianus: Si in ortu fuerit altare, ait D. Hyginus ca. 4. denuò consecretur Ecclesia: quod decretum eiusdem Hygini cætera sub anno Domini 140. fuit Ecclesijs præscriptum.

Verum quò magis eluceat, hæc Sacerdotalem benedictionem rebus inanimatorum non frustra, aut inefficaciter adhiberi solitam, agè ad alterum Ecclesiasticorum rituum transeamus genus: quod non tam ad Dei Opt. Max. spectat cultum, quam ad populi Christiani usum, qualem diximus panis, olei, & similiarum id genus rerum consecrationem.

Panis benedi-
cti vis in
aucta ex D.
Hierony.

Panis benedictionem aduersus omnes impiorum fanas vnus Diuus Hieronymus nobis satis superque tueatur, qui incredibilem eius vim, vt vt nò credant impij, paucis verbis suis in Hilarione depinxit: Mirentur alij signa quæ fecit, mirentur incredibilem, inquit, abstinentiam, scientiam, humilitatem: Ego nihil ita stupeo, quam gloriam illam & honorem calcare potuisse. Conuertebant Episcopi, Presbyteri, Clericorum & Monachorum greges, matrone quæque Christianorum, grandis tentatio, & hinc inde ex vrbibus & agris vulgus ignobile, sed & potentes viri & iudices, vt benedictum ab eo panem

nem & oleum acciperent. Quis autem huius rei fuerit vsus, paulò post aperit Hieronymus: Ecce autem sitiens, inquit, & arena regio, postquam irrorata est pluuijs: tantam serpentum & venenatorum animalium ex improviso ebulliuit multitudinem, vt percussi innumerabiles, nisi ad Hilarionem concurrissent, statim interirent. Benedictio itaque oleo vniuersi agricolæ atque pastores tangentes vulnera, certam salutem resumebant. Ad hæc quàm diuina prorsus fuerit diuinitus indita per consecrationem Christianæ orationis oleo per Diuum Hilarionem benedicto, illud loquitur, quod sub finem attexit Hierony. Sed & Constantia quædam sancta foemina, cuius generum & filiam de morte liberauerat vnctione olei, quos omnes adiurauit, vt ne puncto quidem horæ post mortem reseruaretur, sed statim in eodem hortulo terra operirent, sicut vestitus erat, tunica cilicina, & cuculla, & sago rustico.

Oleo sacro sa-
natus serpenti-
um morsus.

Oleum sacrum
à morte libe-
rat.

Plura eiusdem farinae libens equidem in præsentiarum silentio præmitto, quæ ex Theodreti Vitæ & aliunde huc repeti queant, si in re solis luce manifestiore liberet effecopio. Quòd si tanta vis fuit panis, oleique consecrati, vt non morbos modò, atque venenatorum morsus, teste Hieronymo, certa curarit salute, sed de morte adeò liberarit, quid obsecro æstimandum erit ei, qui hinc Fidei analogiam religiose intueri dignabitur, de illis rebus, quæ peculiariter inuocato Dei Max. nomine aduersus Diaboli iustificationes & vexationes consecrantur?

Talis est sal ille prisco ex more Catechumenis impartiri solitus, quem admodum ex Concil. 3. Africano patet, vbi Cano. 5. statuitur, Placuit vt per solennissimos Paschales dies Sacramentum Catechumenis non detur, nisi solitum sal.

Sal catechu-
menorum o-
lim consecra-
tum.

Porrò sal iste consecratus quam sapiat antiquitatem, ex superioribus est conijcere, vbi cum baptizandis ex vetustissima ostendimus traditione præstandum dari solen in eodem consuetum.

Ad hæc seculo Hygini Pontificis anno Domini 140. solet ad altarium quoque consecrationem solenniter adhiberi, quemadmodum olfacere quis potest ex odoratissimis decretorum eius fragmentis, quæ à naufragio nobis ille salutaris portus Iuonis Carnotensis Panormia, vnde Gratianus sua pleraque omnia si non suppilaui, certè minori dexteritate retexuit. Si motum fuerit altare, denuò consecretur Ecclesia. Si parietes mutantur, & non altare, salibus tantum exorcizetur.

Vide supra
lib. 4. cap. 14.

Sed nunc ad aquam illam sacram accedamus ab impiorum illusionibus ac sacrilegijs vindicandam. Cum sacri fontis aquam demonstrauerimus suo superius loco ex Apostolorum ritu consecrandam, quemadmodum D. Basilius Magnus nobis attestatur cap. 27. de Spiritu sancto, illorum profecto in saniam non tam admirari subit, quam toto lachrymarum fonte deplorare, quòd eò vesaniæ sint prolapsi, vt nos hæc de idololatriæ audeant incusare. Verum hæc lamentatio secretum aptius postulet suspiriorum atque piorum pro eis votorum locum.

Aqua sacra
originem sa-
cræ à postu-
licam.

Cum igitur idem Dei Opt. Max. nomen in aqua huius consecrationem inuocetur, quid ni sacra est appellanda? an Fides hæc sit plus, quam illic effata? an illic Dei nomen inuocatum magis, quam hæc sit efficax? Sane quod D. Augustinus de Baptismi aqua citra usum Sacramenti pronunciat, equidem de sacra hac nostra iustali affirmari: Non est aqua prophana, inquit lib. 3. de Baptif. cap. 10. & adultera, super quam nomen Dei inuocatur, etiam si à prophetis, & adulteris inuocetur, quia nec ipsa creatura adultera est, nec ipsum nomen adulterum est.

Nò est aqua
prophana si-
per qua Dei
nomen inuocatur.

Porrò quàm sit longè vetustissima Ecclesiarum consuetudo aquam sale cõsperfam populo benedicere, quàmque ad fidei nostræ analogiam aptam, atque religioni illi puriori cõsentaneam, nobis illa Synodus Romæ sub Alex. primo anno circiter 110. quem à D. Petro quintum testatur Conc. Florent. cõgregata locupletissimum perhibebit testimoniũ: Huc enim in modum ad Orthodoxos

Consecrata
aqua anno
Domini 110.
diu auct.

omnes

uum anno 34. & id genus similia. Quanquam huius generis Traditiones in varias item possint deriuari species, si cui accuratius eas allubescat expendere. Quasdam enim inter has mihi videre videor tantæ Fidei, ut etsi nondum sint Fidei definitæ ac declaratae, posse tamen eas Ecclesiæ definitione in Fidei articulos redigi: qualia sunt, meo quidē iudicio, citra vilius, nedum orthodoxius sentientium, præiudiciū, Petrum fuisse Romæ, Antichristum nondū uenisse, Antichristum non venturum illo tempore, quem intra annum somniant aut 1589. aut 1643. aut alium quempiam certò definitum, quem hodie temerarij aliquot delirij aliquot plūs quàm anilibus freti, audent nobis non tam diuinnaculi, quàm audaculi prædicere ridiculis suis poëmatijs finem mundi illo, aut altero anno cōminantes. Sed eos laudo diuinnaculos, qui certum mūdi interitum ad eò diu pōst prænunciant futurum, quum certò se ipsi sciant non sperfuturos, ne mendacij arguantur à superstitibus.

Alterum traditionem genus quod vniuersum informatur christiannam.

Sed nunc ad alterum Ecclesiasticarum Traditionū transcamus genus, quod vitam diximus informare Christianam. Id autem omne bipartitò mihi videtur diuisum. Aut enim ad sacras attinet ferias, aut certam viuendi rationem. Quod ad sacras ferias obseruandas dicimus attinere, id variè admodum patet: nam est festorum, est ieiuniorum, & vigiliarum diuersitas. Aliud enim diarium suis festis colendis sequuntur Græci, quod apud Cyrū Prodromū, & alibi singulis mensibus distinctū extat: aliud Syri, aliud Latini, quāquam & hi non per omnia concorditer omnes sacras coluere ferias nō modò Sanctorū, quos aut patronos peculiare, aut tutelares eniūsq; regionis dicim⁹ Martyres: sed Apostolorum etiam. Nam inter illas Ecclesiæ Anglicanæ ruinas, quas huius tempestatis procella paucis antè annis in Belgicā eiecerat tam sacrarū imaginū, quàm librorū, videre datum est apud doctissimum virum linguæ tam Græcæ quàm Latinæ decus singulare atq; Louanij, imò Hollandiæ nostræ ornamentum, D. Petrum Nannium, fragmentum libri Ecclesiastici Diarium, vbi Kalend. Maias occupabat quidē Philippus solus: D. verò Iacobus decimum Kal. Iulias, aliasq; insignes aliquot dierum festorum haud ignobilium varietates.

Ieiuniorum atq; vigiliarum discrimen non modò per Orientem, sed Occidentem etiam nostrum non solum assidua veterum Synodorum suppeditat lectio: sed per Belgicam, aut Insulubrium peregrinatio quoque arguat: vti Sabbathis per virginæ puerperij dies, quibus Cameracen. Diocesis vtuntur carnibus, haud secus ac toto anno diebus Dominicis.

Verum hæc atq; istiusmodi varietas festorum atq; ieiuniū Fidei vnitatem nihil offendit, sicut nec Paschæ celebrandæ illa olim variata per regiones diuersitas nihil eidem Fidei officiebat. Quanquam & nunc vti olim, de Paschate in certum diem constituendo Patribus sæpè grauissima fuit cura, vti de anno Christiano restituendo esset cogitandum, ne Pascha vel Natalem Domini tam longè à suo anniuersario die ageret populus Christianus. Cui enim ignotum est, nos iam diēs plus quàm quatuordecim amisisse, nimis altum fertit. Non desunt rationes anni restituendi per doctissimos viros, D. Petrum Middelburgensem Episcopum, & D. Ioannem Sepeluedam, aliosque pridem iudicæ, sed frustra, cum earum nullus sit vsus: at erit aliquando spero, vbi Ecclesiæ curatores sui vel tandem officij memores, facta recta Ecclesiæ heu nimium, cheu nimium diuisa, ac propè ruinam cōminantia præ rimis, quas ducit, resarcire studebunt, instaurareq; fatagent.

Porrò illud Traditionum genus, quod certam viuendi rationem præscribit, non minùs est varium. Aliud enim institutum sequuntur per anni circulum in victus ratione Græci, aliud Latini. Nam alios dies suis sanctificant ieiunijs illi, alios hi: vti de victus quoque ratione hic taceam, ieiuniorum die: de quo vide Epiphaniū, quod vino & piscibus abstinebant: de quo discrimine alibi erit differendi locus aptior.

Vide Epiph. in hęc epist. me. Vide Theop.

Inter Latinos quoq; non eadem est ieiuniorum ratio. Aliter enim Episcopatus

philum de xordium lib. Pasch.

patus Traiectensis, aliter Leodiensis, aliter Cameracensis, sua statuta obseruat ieiunia. Nam Apostolorum festa illi ieiunant ferè omnia: hi verò nec Bartholomæi, nec Matthæi. Sic aliter Mediolanenses primam Quadragesimæ transigunt hebdomadam, aliter reliquæ omnes, quod equidem sciam, Occidentales Ecclesiæ (nisi fortè Narbonensibus exceptis.) Ad hæc est aliud ieiuniorum genus, quod omnibus Catholicis par est atque idem, quale est, Quadragesimæ, Quaternorum temporn, pridie Assumptionis, Omnium Sanctorum, & Natalis Domini. Item Rogationum diebus ad prandium vsque.

In tanta igitur Traditionum huius generis varietate prudentis erit viri, qui suæ salutis non est temerè prodigus, diligenter discernere, quæ nam obseruanda liberè, quæ nam verò necessariò ac cum animi noxa, si violentur, aut à consuetudine eorum, quibus cum viuimus, diuersum faciamus.

Libere autem obseruationis equidem crediderim nunc temporis, per Aduentum ieiunare, festa quædam Episcoporum autoritate pridem suo ordine submotâ obseruare: rursus sextæ feriæ ieiunium, vti & eodem die ororum vsus per Belgicam quidem, Rheticum, & tota ferè Germaniâ vtrâque: non tamen per Carinthiam. Rursus per Frisiâ butyri, lactis atque casei vsus per Quadragesimam: vbi non, sicuti per cultiores regiones Episcopi expectatur permittitur, sed super carnium ollas sedere soliti, agrè suo, quo visitant, lacte ebutyrato patiuntur auelli.

Verum longè secus est æstimandum de ieiunijs aut Quadragesimæ, aut Quaternorum temporum, quæ suo dudum loco ab Apostolis tradita Solis luce clariùs demonstrauimus. Eiusdem est necessitatis ieiunium Assumptionis D. Virginis, Laurentij, Omnium Sanctorum, ac Natalis Dominici. Similiter Apostolorum vigilijs, vbi talis consuetudo viget. Vbi verò aut non fuit olim recepta, aut recepta exoleuit, vti per Dioccesim Cameracen. Bartholomæi, & Marthæi, & si quæ aliorum. Rursus Mediolani illis quatuor diebus antè Quadragesimam, nullum obligat eo in loco versantem, aut transeuntem, etiam si domi esset ieiunandum: Sicuti contra illis non licet suo, quod videtur, vti priuilegio domestico, aut Dioccesano, si alibi versentur, vbi ea non obtinet consuetudo. Hic enim planè idem cum D. Ambrosio est dicendum & faciendum, quod sanctissimæ D. Monicæ cōsulebat, & Augustinò Catechumeno eius nomine illum consulenti respondebat: Ego quando Mediolani sum, non ieiuno, inquit, Sabbatho, quando Romæ sum, ieiuno Sabbatho, & ad quamcunq; Ecclesiâ veneritis, eius morem seruate, si pati scandalum non vultis, aut facere. Ex quo D. Augustinus hæc attexuit: Hoc responsum retuli, ait, ad matrem, eique suffecit, nec dubitauit esse obediendum. Hoc etiam nos sequuti sumus. Sed quoniam contingit, maximè in Africa, vti vna Ecclesia, vel vnius regionis Ecclesiæ, alios habeat sabbatho prandentes, alios ieiunantes, mos eorum mihi sequendus videtur, quibus eorum populorum congregatio regenda commissa est.

Vide epist. aug. 36. sub nom.

iffud et per Belgium diligenter obseruandum.

Hic enim locum habet, quod hoc in negotio D. August. scribit: Si quid diuina Scripturæ præscribit autoritas, inquit epist. 118. non est dubitandum, quin ita facere debeamus, vti legimus. Similiter etiam, si per orbem frèquentet Ecclesia. Nam hic, quin ita faciendum est, disputare, insolentissimæ insanix est. Et idem ad Casulanum epistol. In his rebus, de quibus nihil certi statuit Scriptura diuina, mos populi Dei, vel instituta Maiorū pro lege tenenda sunt. Et si cuncti præuaricatores diuinarum legum: ita contemptores Ecclesiasticarum consuetudinum coercendi sunt. Si quis autem videtur contentiosus esse, notalem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. Huc facit & illud diui Hieronymi dudum commemoratum: Ego te breuite, ait ad Lucinum de Sabbathi ieiunio, admonendum puto, Traditiones Ecclesiasticas, præsertim quæ Fidei non officiant, ita obseruandas, vti à Maioribus traditæ sunt.

Dico vtrum generatim diuinitè obseruanda.

Mores populi Dei in summa Maiorum pro lege tenenda.

Quæ aurea D. Hieronymi verba si ea qua probos, minimeque degeneres Ecclesiæ Christianæ deceat filios, fide atque reuerentia suscipiant. Germani, alijque

Seuandam
omnibus vni
tatem Spi
ritu in vincu
lo pacis, nec
quicquam
prietatem eff
innouandum

Seuendos
Ecclesie mo
res, non teme
re mutandos

Ritus Ecclē
siae seruandos,
etiam non
immutandos.

Seuenda p
aliorum mē
brorum infir
mitas, & de
generatio,
donec publi
co sanetur
et inflauerit
remedio.

Totius Pano
pliae huius
Evangelice
scopus, ut in
vinitate fidei
concordes
seruamus
vinitatem
spiritu in
vinculo pa
cis.
Vide Apolo
geticum no
strum et li
bros Roma
nos.

alijque nunc, pro dolor, ab vna illa Christi Ecclesia varijs opinionibus disse
cti, an non multo maxima controuersarum istius tempestatis plurimarum
pars sit definita? Sanè apud filios valeat necessè est Patrum autoritas, apud
discipulos vigeat oportet doctorum fides, atque pium in illos studium, obse
quiumque. Quanquam enim plurima nunc temporis fortè videantur non
immeritò minus idonea, aut congrua: rursus quædam nostris à moribus si
non abhorrentia, saltem aliena, aut minus apta: feramus tamen, atque susti
neamus forti & æquo animo oportet, vti ingenuam Christianæ Ecclesiæ so
bolem decet, quod sancta illa sanctissimorum prudentissimorumque Patrum
fanciuit autoritas tot iam seculis corroborata: ne nostra temeritate priuatè
audeamus immutare, quod nisi publico Ecclesiæ Concilio ritè nec innone
tur, nec immutetur. Prudentissimè enim à Platone dictum est, Republicæ
iam senio delirantis mores ferendos potiùs, quam temerè immutandos. Et
Origenes ille Adamantius non minus verè, quam piè admonet, plurima pijs
Ecclesiæ filijs portanda religionis mysteria, donec ab Aaron quopiam rene
lentur, & aperiantur. Sed & in Ecclesiasticis, inquit in illud Num. Sancta san
ctorum opera in humeris portanda, obseruationibus sunt nonnulla huius
modi, quæ omnibus quidem facere necesse est, nec tamen ratio eorum omni
bus patet. Nam quod (verbi gratia) genua flectimus orantes, & quòd ex omni
bus cœli plagis ad solam Orientis partem conuersi orationem fundimus, non
facilè puto cuiquam ratione compertum. Sed & Eucharistiæ siue percipiendæ,
siue eo ritu quo geritur, explicandæ, vel eorum, quæ geruntur in Baptismo,
verborum, gestorumque, & ordinum, atque interrogationum ac responsionum, quis
facilè explicet rationem? Et tamè omnia hæc opera & velata portamus super
humeros nostros, cum ita implemus ea & exequimur, vt à magno Pontifice
atque eius filijs tradita & commendata suscepimus. Cuncta hæc ergo & horum
si milia cum gerimus, nec tamèn eorum assequimur rationem, leuamus hu
meris nostris, & portamus ad opera & obiecta diuina mysteria: nisi quis sit in
ter nos Aaron, quibus ista conceditur nuda, & reuelata perspicere. Ita tamen
conceditur, vt sciant sibi velanda hæc & operienda, vbi cæteris dari ea, & in o
pus proferrè ratio poposcit. Hac sanè de causa quotquot Christiano censeri
gaudemus nomine, optimo sanè merito constantè in Fidei moribus, Ecclesia
sticorum vnitatem colamus concordiam, ne à Patrum doctrina, vitæque verè Chri
stiana degeneremus vniquam vel in minimo, quòd nos inconstans arguat te
meritatis. Sunt quædam, ingenuè agnosco, dolenterque ingemisco, sunt quæ
medicam iam pridem desiderant manum, tam in Ecclesiæ ritibus, quam po
puli totius, imò in primis Cleri moribus: Sed secandi vlceris maturitas expe
ctanda, non præcipiti temeritate exacerbanda. Quòd si Deus Optimus nos tan
dem aliquando respiciat propitius, suos haud dubium excitabit aut Hierony
mos, aut Damasos, Ambrosios aut Augustinos (quod die noctuque supplicare
non desino) qui deploratam hanc Ecclesiæ faciem ad priscos illos purioris Ec
clesiæ mores studeant reuocare. Sed interea quisque, viderit, vt inuiolatam ser
uemus vnitatem Spiritus, doctrinæque Catholicæ concordiam in vinculo pa
cis. Hunc enim scopum nos aspicientes, ea in medium candidè in piorum om
nium omnium gratiam deprecipimus, quæ nostra pro diligentis obseruatio
nis mediocritate habuimus hæc de rebus nunc controuersis animaduersa.
Non inficiabor, nos potuisse hos de Sacramentis, & sacrorum ritibus cōmen
tarios fustis pertexere: sed modum facere sua sit fecunda Scriptorum tam ve
terum editio, quam recentiorum copia, vnde hæc omnia hauriantur & vbe
rius, & fortè salutarius. Sanè plurima in Originum sacrarum libros reposui
mus, aliàs persequenda aptius: quòd hæc in scriptis res nobis est non cum ger
manis Catholicæ Christi Ecclesiæ filijs, qui in Fidei Orthodoxæ capitibus cō
cordes discorditer quibusdam in quæstionibus dissentientes, illam Spiritus
animatorumque vnitatem seruant inuiolatam in vinculo pacis, suo quisque in
sensu abundantes: sed cum illis degeneribus Abrahæ ex Cethura spurjis, qui
cristi.

etsi nominis Catholici, aut Christiani captant hæreditatem, sua tamen debēt
esse dote concubinarum contenti, vt solo nomine hæredes, illa vera Catholi
cæ Christi Ecclesiæ filiorum propria destituantur hæreditate cœlesti, nisi tem
pore hoc ad pœnitentiam & resipiscentiam à Deo Optimo indulto suis ab er
roribus sanati, ad veriorum redeant de Fidei Catholicæ dogmatibus opinio
nem: quam nos pia nostra pro virili hoc scripto eis adferre conabamur. Faxit
Deus Opt. vt aliquem horum propè sexennij totius laborum immensorum
ipsi percipiant fructum: quibus ne quid ad veritatem Catholica in Ecclesia
florentem & antiquitùs obtinentem perspicendam desit, nunc illas Pseudoa
postolorum captiunculas aggrediemur discutere, quòd liqueat, nihil eis su
peresse præsidij, cur non vnà nobiscum concorditer recipiant omnia
& vniuersa, quæ tam ex non scripto Dei verbo, sed ab Aposto
lis tradito, quàm scripto docet, vna illa electa Chri
sti sponsa Catholica Ecclesia.

Parascenē
a librum
quintum.

(.)

FINIS LIBRI IIII.

LIBRI QVINTI EVANGELICAE PA
NOPLIAE SIVE DE VERBO DEI EVANGELICO
Argumentum atque Methohus.

Hæreticus huius operis liber, qui totus est Analyticus, atque refutatorius eorum, quæ
aduersus verbum Dei Evangelicum non scriptum Adversarij opponunt, principio
illas Brentij calumnias depellit, quibus præfatione in Apologiam Cōfess. v. virt em
bergensis Catholicos conatur efficere Cabalisticos, quòd Traditiones non scriptas
recipiunt, quum quædam ipse profiteatur necessariè se recipere Traditiones non
scriptas. Mox eiusdem causationes demonstrantur tum ineptæ, tum futiles, quas
aduersus illas comminiscitur, nullo subnixus Scriptoris veteris testimonio. Tum
scripturarum loca isthuc ab eodem detorta germano vindicantur sensui. Ad hæc
Caluini fragmenta aduersus verbum Dei Evangelicum non scriptum, putà Apostolos nihil à Spiritu sancto
didicisse, quod quidem antè ignorassent. Quodque, Ecclesia Scriptoris alligata, non perpetuo Spiritus sancti
magisterio. Iam ad mutila Scriptorum veterum fragmenta respondetur, quæ Confessio Puirtember
gensis isto adfert: vbi Traditionum non scriptarum varietas, vnde queat ritè prudenterque, in
tercerni, ostenditur. Illud etiam Esaiæ, Verbum Domini manet in æternum,
Luthero detraçtum, Catholica vindicatur Ecclesia
Romana, Dico Petro interprete.

S 3 INDEX

INDEX CAPITVM LI-
bri quinti.

CAP. I.

Brentij submouentur calumniae, quibus Catholicos calumniatur Cabalisticas recipere Traditiones, quae scripto Dei verbo non sunt expressae: eosque non esse, ut ait, Traditionarios aut Traditores: sed quod ipse non possit contra Traditionem non scriptam Euangelica scripta defendere. Recteque Traditiones dici fidei fundamentum, ex D. Basilio demonstratur.

- II. Ratiunculis Brentij respondetur, quas commentatur contra Traditiones non scriptas.
 III. Scripturarum loca à Brentio contra Traditiones non scriptas detorta, germano suo videntur sensui.
 IIII. Duos aduersariorum arietes aduersus Traditiones non scriptas in aciem productos, ex Paulo 2. Timoth. 3. & Esa. 8. nihil illas labefactare, nedum perfundare, aut euertere.
 V. Refutatio eorum, quae Caluinus aduersus Traditiones non scriptas commentabatur, Apostolos nihil didicisse à Spiritu sancto doctore, quod ante ignorabant, quod ex Dydimo Alexandrino & D. Augustino liquidissimae vanitatis demonstratur. Similiter, Ecclesiam non esse ex Christi voluntate scripturis alligatam: sed viuo ac perpetuo Spiritus sancti ministerio.
 VI. Respondetur ad mutila quaedam Scriptorum veterum fragmenta, quae Confessio Vvirtembergensis contra non scriptas iactitat Traditiones.
 VII. Traditiones certò Apostolicæ quo pacto ab Apocryphis, aliisque minoris authoritatis intercernantur. Vbi peroratio textitur protreptica ad Euangelij verè Christiani studiosos, vt doctrinam etiamnum Catholicè obtinentem, ac in Ecclesia Romana clarissimè omnium effulgentem, ceu verè Apostolicam & Euangelicam incunctanter sequantur, retineant constantè, tueanturque immutatam & inuiolatam. Illud insuper Esaiæ: Verbum Domini manet in æternum, fraudulenter à Luthero demonstratur pro Symbolo noui istius pseudo-euangelij usurpatum, Catholicisque vindicatum, germano redditur sensui, quem D. Petrus Apostolus disertissimis expressit verbis.
 Perstricto deinde totius operis scopo, demonstratur, quàm cuique necessarium sit, qui modò certam sibi in vna illa Christi Fide constare vult salutis rationem, illam vnitatem Spiritus Catholicæ doctrinæ nexu calligatam seruare in vinculo pacis, vt omnes in vnitatem Fidei verè Euangelicæ concordet, Christo seruiamus in sanctitate & iustitia.
 Epilogus denique opus claudit.

EVAN-

EVANGELICAE PARTIS
NOPLIAE, SIVE DE VERBO DEI EVAN-
GELICO, LIBER QUINTVS, QVI ADVERSARIO.

RVM ARGUMENTIS CONTRA SVPERIVS DEMONSTRATA OPPO-

fit luculenta breuitate respondet.

CAP. I.

VANDO quod ad verbi Dei Euangelici naturam ac indolem explicandam, putà Euangelium esse non modò quod scriptum est, sed quicquid vltra etià docet ac docuit Christi Spiritus: partesque eius, scriptum & agraphon, declarandas videbatur pertinere, sumus, quantum huius instituti postulabat ratio, persequuti: nunc ad friuolas Aduersariorum ratiunculas superest vt respondeamus, captionesque sophisticas refellamus, & vt Paulus appellat, falsi nominis scientiæ oppositiones retundamus: ne quis imperitior eis falsus, à vero seducatur infelicitè, aut in errore detineatur infelicius. Dabimus igitur pro virili operam, vt id & scripturis conuenienter, & Orthodoxis Patribus consentaneè efficiatur: plus in presenti contemplantes, vt multa luce & facilitate, fructuque plurimo nostra sit persua oratio, quàm spinosa ac importuna subtilitate arguta, aut lenocinio vilo Sophistico expolita.

Proinde illa Scripturarum initio pertractabimus capitula, quae ex scripto Dei verbo detorta, aut natiuo suo à sensu diuulsa, cõtra verbum Dei non scriptum solent passim obijcere: tum si quid ex veterum Patrum septentis videbitur obistere, de via remouebitur. Vbi explicata Traditionum varietate, mox breui epilogo totum opus erit concludendum.

Christo Iesu igitur fidei nostrae Euangelicæ autoritate auspice, pro eius verbo Euangelico nunc aduersarijs respondere aggrediamur, cum supplices deprecari, vt nostram imperitiam & imbecillitatem miseratus, nos lucerna illa verbi Dei Euangelici fulgidissima illustrare, opeque coelesti adiuuare pergat, ipseque, qui veritas est Euangelica, pro sua causa, suo sensu, meo ore, respondere non dedignetur.

Prius verò quàm Scripturarum illa persequamur testimonia, quibus nixi aduersarij affirmare audent, Nihil credendū, quod non est scriptū, antè paucis illa sunt pertractanda, quae Ioannes Brentius præfatione in Apologiam Confessionis Vvirtembergensis, de Traditionibus non scriptis nuper commentatur, quod hac ratione ipsissima verbi Dei Euangelici lux liquidius iuxta ac illustrius Lectori puri verique Euangelij studio affulgere queat.

Capite igitur, quod de Traditionibus inscripsit, multa de Cabala Rabbiorum præfatus nugatur, Traditiones Apostolicas illis Iudaicis & Cabalisticis esse comparandas. Hanc Iudaicam seruitutem, inquit, & tyrannidem suscipiunt hifce temporibus in Ecclesiam filij Dei inducendā hi, quos à Traditionibus dicere posses Traditionarios, aut si breuiori vocabulo delectaris, Traditores, quorum turbam antecedit nunc Astutus. O fortem libertatis Euangelicæ assertorē. Seruitutem appellat Iudaicā, imò tyrannidem, si quid Ecclesia filij Dei citra scriptum recipere cogatur. Quid? an Apostoli tyrannidishuius accusationem effugiāt? an ipse Christus Dei filius? an ipse adeò Pater Deus Optimus Maximus? An non in initio vniuersa Euangelij doctrina meris Traditionibus non scriptis fuerit & comprehensa, & adeò conclusa?

Hunc in modum annos totos minimum octo Ecclesia filij Dei solis vitæ vocis Traditionibus plantata fuit, irrigata fuit, toto adeò terrarum orbe propagata fuit. Nec verò Apostoli soli Traditionibus non scriptis doctrinam Euangelicam Ecclesiae filij Dei assignarunt, & crediderunt posteris prodendam: sed totus Apostolicæ successionis chorus, totus Patrum vetustissimorum, qui illis successere, senatus, quemadmodum lib. 2. est ostensum. Mera est igitur calumnia, quosdam nunc temporis Traditionibus non scriptis, ceu Cabalisticis tyrannidem

S + nice

nicè moliri Ecclesiã filij Dei seruiliter opprimere: cum eius origo ipsos Apostolos, ipsumq̃ue aded Christum, imò Deum ipsum Opt. Max. habeat authoritatem. Bellum ergo illud sconiama: Quos à Traditionibus, inquit, dicere possit Traditionarios, aut si breuiore delectaris voce, Traditores, videat Brentius, in quos nam euomuerit. Sed mox ipsum non modò Traditionarium, sed verà, quia breuiori vocabulo delectatur, Traditorem conuincemus. Adiecit enim: Hi non contenti, ait, Scriptura diuinitus commendata & confirmata, iactant Apostolos multa tradidisse posteris sermone, quæ non minorem habeant auctoritatem, quam quæ scripto sunt mandata. Non hi modò, quos Brenti dicit hisce temporibus Ecclesiã filij Dei Iudaicis Traditionibus opprimere, nò sunt contenti Scriptura diuinitus commendata & confirmata: sed ipsi quoq; Apostolorum discipuli, siue ipsi aded Apostoli. Tenere Traditiones, inquit ille, quas didicistis siue per epistolam, siue per sermonem: quod & de Apostolorum discipulis, totoq̃ue veteris Ecclesiæ consensu, libro secundo effecimus meridiana luce manifestus.

Non igitur nunc temporis quidam iactant, Apostolos multa tradidisse posteris sermone, quæ non minorem habeant auctoritatem, quam quæ scripto sunt mandata: sed hunc in modum omnis semper docuit Christi Ecclesiã, sed ipsi Apostolorum discipuli suis in Christo filijs ita tradidere, sed ipsi aded Apostoli suis posteris plurima eiusdem prorsus auctoritatis vnà cum Scriptura viua voce commendauere, quemadmodum ex lib. 3. & 4. de Sacramentis & Sacramentorum ritibus nunc pio candidoq̃ue Lectori arbitramur manifestius, quam vt fusiori hic persequenda sint oratione. Quod igitur attextit Brentius, quam sit cæcū, nullo nūc videre est negotio: Colligit igitur, inquit, Aſoticus, quod Traditiones sint certissimum fidei fundamentum. Quam id firmiter colligat clarissimus vir Petrus de Soto, Cæs. Maiest. à sacris Cõfessionibus, quem tu pro tua Evangelica scilicet modestia conuittaris Aſoticum, alibi lebutam, obscurum esse nò potest Lectori erudito ac candido. Scripturam enim esse aut Apostolicam, aut apocrypham, nōne Apostolica est Traditionis? Vnde cognoscas enim quatuor esse Euangelia? An illorum primum sit Matthæi Apostoli? An quartum Ioannis Apostoli? An Pauli epistola ad Hebræos sit Pauli, an alterius? An Apocalypsis sit Ioannis Theologi non Apostoli, aut Cerinthi, an Ioannis Theologi Apostoli? Hic si Traditionem indubie Apostolicam subtraxeris, an non Scripturarū ædificium subtracto quasi fundamento labefactetur, euertatur, concidat, corruat? Proinde si Scripturarum fundamentum sunt Traditiones, an non & Fidei fundamentum? Ea enim ex Scripturis est concepta, vt ait August. de Ciuit. Dei.

Quare donec de Scripturarū certitudine an Canonice sint, an apocryphæ, ambigitur, Fides eis certa & indubia non adhibetur. Fides ergo sicuti Scripturis tanquam fundamento nititur: ita & Traditionibus tanquam sui fundamenti base, quæ & Scripturam Fidei regulam definiant certam, omnēque Fidei ædificium sustineant, & ne corruat, aut labefactetur facile, corroborent, statuunt, confirmant. Quod multò esse verissimum, & ipse tandem perspicua rei veritate adactus confitetur Brentius: Non loquimur, inquit, de ea Traditione, qua nobis sacra Scriptura, & quæ in ea cõtinetur, à Maioribus in manus sunt tradita. Nã hanc Traditione affirmamus esse certam, & firmã, & indubitam. Et quibusdam interiectis: Quæ Prophetarum & Apostolorum scripta Maiores nostri magna fide & diligentia conseruarunt, & nobis inuoluta tradiderunt, hæc Traditio nobis necessaria est, & omnibus modis amplectenda. Si igitur Brenti hæc Scripturarum Traditio certa est, firma est, indubitata est: cur non & ipsa Traditio certum & indubitatum est Fidei fundamentum? an non illa Traditione ceu fundamento nitatur Scripturarū Fides? de quo

Fidei fundamentum Scriptura: sed eorum basis ac firmamentum est Traditio non scripta, quod ea sub tracta, totum ædificium corruat.

Euangelium Matthei potius quam Thomæ.

qui ambigit, cogitet mihi obsecro Scripturã sine auctoritate Canonica, quæ illi ex hac accedit non scripta Traditione, an nò videat, ipsam euanescere Scripturarum auctoritatem, haud secus ac Euangelij quod Nicodemi habetur, aut

aut Bartholomæi, ipsamq̃ue Fidem, quæ ex Scripturis concepta est, pessum ire, adeoq; perire? Nititur ergo Traditione non scripta ceu fundamento ipsa Fides. Vnde efficitur, Traditionem certissimum esse Fidei fundamentum ac proinde hanc Traditionem, quæ nobis Scriptura tradit, & vti nobiscum Brentius Orthodoxè affirmat, certam, firmam, & indubitam, imò necessariam, atque omnibus modis amplectendam docet esse fidei fundamentum, pro qua, vt ipse ait, tanquam pro aris & focis pugnandum; non aduersus, vti appellat, Traditores aut Traditionarios, sed sacrilegos Traditionum non scriptarum fures & impios illarum violatores. Cùm igitur aded sit perspicuum aded manifestum, atque vel aduersarij confessione indubitatum, Traditiones non scriptas certissimum esse Fidei fundamentum, quid ab istis Traditionibus nò scriptis conuiciatur Brentius appellados Traditionarios aut Traditores? an ipse alicui aduersario Anabaptistæ quatuor Euangelia, aut epistolarū Paulinarū auctoritatem confirmatam requirenti, aliud, quam Traditionem non scriptam queat cū ratione opponere? Si igitur & ipse necessariò ad Traditionem confugere cogitur, an non ipse verissimè conuincatur non solum, vti appellat, Traditionarius, sed etiam, si vocabulo delectetur breuiori, Traditor?

aut Bartholomæi, ipsamq̃ue Fidem, quæ ex Scripturis concepta est, pessum ire, adeoq; perire? Nititur ergo Traditione non scripta ceu fundamento ipsa Fides.

quid Brenti cogatur vti Traditionibus non scriptis ad pugnandam fidei fundamentum.

Pergit tamen reluctari, ac quasi non ipse Traditionibus non scriptis cogatur vti ad suam, quam iactat, fidem constituendam: Hec Aſotica sententia, inquit, de Traditionibus omninò refutanda est. Quid Aſoticam facis Brenti, que non ex Aſoto illa idolis dedita est profecta, aut homine aſoto, qui aut impietate, aut impuritatis aſoticus, orator: sed ex Ierusalem Dei veri cultrix: sed ex illa Sion vnã cum Euangelio prognata? sed quam ipse tuo Euangelio defendendo compellaris necessariò prætexere, si illud aduersus Anabaptistarum tela cupias saluum perferre atq; incolume? quemadmodum copiosius libro primo est demonstratum.

refutatur.

PROINDE ijs huic omiſſis, ratiunculas expendamus, quibus Brentium hæc non scriptas Traditiones oppugnare aggredi nò puduit. Quid enim miserius, inquit, quid ærumnosius esset Ecclesiæ filij Dei, quid incertius salute Ecclesiæ, si fundamentum fidei eius penderet ab Aſoticis Traditionibus? Quid ita obsecro? An non ipse disertis verbis profiteris sacram Scripturam à Traditione non scripta pendere? Hanc Traditionem, inquit, Scripturarum (quæ haud dubium est, vel te tibi teste, non scripta) esse certam, firmam, indubitam, imò necessariam, ac omnibus modis amplectendam? Si non pugnat cum fidei certitudine, Scripturam ipsam Euangelicam à non scripta pendere Traditione, vt ipse hic non tam ingenuè quam diserte agnoscis; an cum Fidei certitudine pugnet, quædam alia momenti longè minoris citra Scripturam tradita esse fidei eiusdem fundamenta? Sed quid miserius, ais, quid ærumnosius Ecclesiæ, quid incertius salute Ecclesiæ, si fidei eius fundamentum penderet ab Aſoticis Traditionibus? Non ab Aſoticis, ò bone, sed Apostolicis. Vnus Petrus de Soto, isthoc aſotico elogio abs te eximie exornatus, atque immortalitati gloriosius consecratus, Ecclesiæ filij DEI non præscribit Fidei regulam: sed quæ ipse pius cum primis Ecclesiæ Catholicæ filius, ac membrum haud sanè infirmum, (vt vt scisc, qua est animi pietate verè Euangelica, ac humilitate planè Apostolica, præfususq̃ue singulari inter tam varios, & eosdem multò gloriosissimos honorum titulos, a Cæs. Maiest. oblatos, imò obtrusos, suo se metiens pede viuis viuis fallit) à maioribus Apostolorum discipulis copiosè hauserit suis in Christo fratribus, ad profligandas istorum errorum tenebras, pio studio antitur pietatis cum vsura communicare. Non in eum igitur Brenti inuehendum fuit contumeliosus, non insurgendū hostilius, non ab eo crati Ecclesiasticæ Traditiones per conuittum appellandæ aſotice: sed quod istius animi virulentiam pius in virū conceptam euomeres furiosus, istam immortale, si posses, illi aspergere voluisti contumeliã. Sed quid illi hanc pepererit tradiditiam, in propatulo est: vox illa, Traditiones Ecclesiæ non scriptas esse Fidei fundamentum.

refutatur. uia non scriptas Traditiones.

Petri de Soto enciciorum seminariū.

Traditiones Apostolicas non scriptas vere esse fidei fundamentum ex Basile.

fundamentum:quam tamen verissimam esse lib. 1. cap. 4. vel tuis ipsius velis nolis, verbis effecerimus, hic quoque nunc & D. Basilij testimonio venit confirmanda. Olim cum Eunomiani alio in belli genere Catholicam oppugnarent doctrinam, sese non Fidem illam Catholicam, sed doctrinam aiebant oppugnare Basilij Monachi, sicuti nunc Brentius, & alij sese Monasticam, Atoniticam, Papisticam, exagitare iactant. Verum hunc pretextum Diabolicum facile fuit, vti & hodie, pijs omnibus animaduertere, in homines quidem bellum instrui, sed Dei Fidem hac ratione oppugnari. Cumque Eunomiani Spiritus sancti diuinitatem oppugnantes, dicitarent, se secundum Scripturas loqui, nihil se contra Scripturas docere, tamen quidam voculas, Cum quo, in quo, & similes ab usu piorum (inquiebant) alienas negligerent, ac repudiarēt.

Hæretici prætextu doctrinae diuinitatis fidem Dei oppugnant.
Qui omnium faci dogmatum probantur ex Scripturis extantibus, sunt debitorum improbi.

audi obsecro, ecquid illis D. Basilius Magnus responderit: μή λουθαπέτα (Cum 3. de deo προσοχημα 2. ημάς ο πόλεμος έχει η ἀλήθεια τῆς γινόμεναι πρὸς τὸ ὄψος βλέπει ὡς ἐφ' ἡμᾶς μινδὴν δέντας μηχανάς, καὶ τὰς ἐνδράς διασκευάζονται, καὶ ἀλλήλοις ἐγκαλιόνται ἐπιθεοδῶν, ὡς ἐκαστος έχει ἐμπειρίαν, ἢ βίωσιν. πῶς τὸ πολεμικὸν καὶ κοινὸς σκοπὸς ἀπασί τὸ σκεῦμα τῆς χειρὸς τῆς εὐσεβείας κατὰσείσται, ἐκ τῆς ἀποστολικῆς παράδοσιν ἰδαφισί (Cum 3. de deo φανισί, διὰ τὸ, ὡς τῆς χρεώσεως μαρτυρίαν ὡς οὐδένοσ ἀγίαν ἀποκριπὸν ἔχουσι). Quod Latine sonat: Ipsos vero ne lateat, inquit cap. 9. de Spiritu sancto, nostri quidem pretextu bellum geri, id tamen quod re vera agitur, contra Deum agitur: quasi contra nos quidem & machinas & insidias struunt, seseque mutuo ad mutuam hortantur auxilium, quatenus quisque aut experientia valet aut robore: verum Fides est, que oppugnatur, communisq; omnibus scopus Fidei firmamentum siue fulcimentum quasfare atque pessundate, Traditionem Apostolicam humi deiecitam obliterando atque abrogando. Proinde sicuti debitorum isti improbi, probationes expectunt scriptas, illam non scriptam Patrum testimonium quam nullius momenti aspernantes. Viden Brenti, eiusdem cuniculis Eunomianos Fidei fundamentum euertere conatos, quibus vos hodie nimirum, Traditiones Apostolicas non scriptas solo æquatas abolendo? Recte igitur D. Basilius eas ceu Fidei firmamentum atque fulcimentum nititur propugnando conseruare, ne ijs subtractis, totum semel corruat doctrinae Christianae ædificium, etiam illud, quod vel liquidis Scripturarum capitulis in speciem videatur obuallatum, quemadmodum Basilius inferius demonstrat cap. 21. Quod ergo verè recteque ait Basilius Magnus pro statuenda Spiritus sancti diuinitate, de illis non scriptis Apostolorum Traditionibus, eas esse fidei fundamentum, recte quoque simul & verè Petrus de Soto, de omnibus in vniuersum pronunciauit Traditionibus Ecclesie ab Apostolis sine scripto, sed viua tantum voce relictis.

Verum quam sit iniqua atque ridicula Brentij tergiversatio, imò veriùs maligna causatio, videas licet Lector candide, si ea repetere animo non graueris, que huius in vestibulo operis delibauimus, de sacrarum Euangelicarum literarum exordio, quando scripta Euangelia, quo consilio, quo denique scopo, quam multos vsque anòs Ecclesia Christiana sine omni scripto Euangelio sese trãferit, atq; ab hæreticis se ipsa per seipsam solis viua vocis Traditionibus, salua sit tutata, oppugnata se defenderit, oppressa propè hostiu telis vna hac non scripta Apostolorum Traditione, verissimo suæ quodam Fidei seu to, in pristinam se doctrinae puræ libertatem vindicavit. Non igitur incerta esset Ecclesie Christianæ salus, si a viua vocis penderet Traditionibus. Quid autem, in quibus hac in causa pugnans D. Irenæus lib. 3. cap. 4. Si neque Apostoli quidem Scripturam vllam reliquissent nobis, nonne oportebat ordinem se qui Traditionis, quam tradiderunt ijs, quibus committebant Ecclesias? Vbi affirmat, esse sua ætate quosdam lingua barbaros quidem, sermone verò sapientissimos, qui fidem Catholicam sine literis vllis crediderint ac susceperint, adeoque in illam vsque ætatem sine vlla Scriptura conseruarint. Ceterum quod illis subtexit Brentius, iustiorum fortè videatur quiritationis continere causam: An non hac via, inquit, conijceretur Ecclesia in extre-

Ecclesiam sine Scripturis Apostolicis non potuisse persistere, sine Traditionibus vero non potuisse, ait Irenæus.

Vide lib. 3. cap. 4. quæst. 2.
quæst. 2.

mam seruitutem ambitiosissimorum Prælatorum, & superstitiosissimorum. A hypocritarum, qui pretextu Apostolicarum Traditionum obtruderent Ecclesie non solum vanissimas quasque nugæ & ineptias, verum etiam horribiles errores amplectendos: Vt iustiusmodi Prælatos, quos tibi tuus pius fingit animus, tibi in filij Dei Ecclesia esse concedamus (quos nec tua Confessio Viterbergen sis ab Ecclesia separat: quam id verò cum alijs Euangelicis consensum, viderit ipsa) an istius rei periculum sit magnoperè metuendum? Sanè si Ecclesia Catholica spiritu regeretur humano, non Christi potius, aut diuino, verendum foret, ne accideret ea, quam cogitatione tibi fingis, seruitus. Verum dum istud Catholicæ Christi Ecclesie metuis, non parum in Christi Spiritum Ecclesie Christianæ promissum Doctorem omnis veritatis indubium, ac ductorem indefessum deprehenderis iniurius, ne dicam blasphemus. Ego vobiscum sum, in quibus veritas omnis falsi expers, ac fallere nescia, vsq; ad cõsummationem seculi. Rursus, cum venerit Spiritus veritatis, ille vos in omnem inducet veritatem. Sint ergo Prælati ambitiosi, sint superstitiosi, haud sanè in vniuersum tales erunt vnquam Christiani regis nec pastores, nec ouiculus: illis nec patitur pastor ille suarum ouicularum studiosissimus, ac verè zelotypus venenata loco salutariu obtrudi pabula: nedum horribiles, quos fingis errores. Sint igitur, qui istiusmodi pretextu Apostolicarum Traditionum horrenda inuhere studeant dogmata, an ea suo de cerebro fabricabunt? quo modo igitur Traditiones erunt Apostolicæ? Sin testimonijs Scriptorum veterum dabantur confirmatas, iam superest, vt ad illorum scripta expendantur, atque cum Ecclesiarum consensu componantur: quemadmodum in dogmatibus quibusdam de gemmato Christi regno in Ierusalem per annos mille futuro, de mundi item fine, & similibus olim vsu venisse legitur. Verum quia filij Dei Ecclesia eius gubernatur Spiritu ductore, ac docetur eodem, doctore, non est, quæ istud, mi Brenti, metuas anxius. Te equidem iubeo esse, huius seculum, ne Apostolicarum Traditionum pretextu in Ecclesiam Christi Catholicam horrores inuehantur horribiles. Nam si tale quippiam per quosdam Prælatos suo indignos & loco & nomine, moliatur aliquando Diabolus, vti per Antiochenos aliquot & Constantinopolitanos, adeoque Ierosolymitanos, ad alias est confugiendum Ecclesias, quibus Apostoli præfuerunt ipsi, aut eorum discipuli. Nam & in hoc prodest cognitio ordinariæ successione, vt habeamus ordinaria testimonia, quibus sciamus, non solum hanc esse Scripturam, in qua contineatur vera Prophetarum & Apostolorum doctrina, quod fatetur Brentius verbis postea paulum subiectis: sed eorum præterea, quæ Traditionibus non scriptis, seu viua vocis quoque oraculo posteris tradidit: qualis est illa in primis, hanc Scripturam modò per orbem receptam esse verè Euangelicam: has illasue epistolas Pauli esse, non alterius: quatuor tantum esse Euangelia, non plura aut pauciora. Quas Traditiones quum Brentius disertis verbis pronunciet esse necessarias, & omnibus, ait, modis amplectendas, & post: Tantum abest, vt hanc Traditionem abijciamus, vt pro ea tanquam pro aris & focis aduersus Traditores pugnemus: maiorem equidem in modum demiror, cur sibi aduersus Traditores (ita enim & Traditionarios appellat eos, qui Traditiones non scriptas retinere student) pugnam putent, an non ipse luculenter secum pugnat, quum Traditiones non scriptas de Euangeliorum numero & authoribus, amplectendas, imò necessarias prædicat? tamen eos appellare non veretur Traditionarios, aut si breuiori, ait, vocabulo delectaris, Traditores? Sanè si illi istis sunt nominibus digni, ipse profecto Brenti eis dignissimus, qui Traditiones illas verum Fidei fundamentum, sine vllò Scripturæ testimonio, censebas tui oblitus tanquam pro aris & focis aduersus Traditores pugnam. Tecum igitur pugnes ipse per nos liccat: sed quo tandem cumque modo tecum ipse pugnaveris, fieri non poterit, quin & Traditionarium, aut si breuiori delectaris vocabulo, Traditorem te ipse conuicceris: ac tuis

Breuius Breuius
in Ecclesia
in errore
quod eam
humana
prudentia

Præpositus
hæreticorum
de Christi
Ecclesia re-
genda solus
inde.

Cyrenius
doctrina de
apostolica in
ordinaria
successione

de vltimo se-
cum ipse pu-
gnans, se in-
gulat miser.

adeo

adeo verbis clarissimis re Traditiones non scriptas, sed vero viux vocis oraculo proditas, necessarias, omnibusque modis profitearis iterum, vti illic, amplectendas.

Responso ad Scripturam deortas ad uerbum Traditiones.

Ist hoc igitur fundamento, quod tam futiliter iacere moliebatur Brentius, subuerso atque profligato, nunc ad Scripturarum testimonia, quibus hanc ad rem extruendam abutebatur, est veniendum. Enumeratis igitur aliquot, quas commentatur citra vllum vel Scripturam, vel Scriptorum veterum testimonium, caulis, cui scriptum sit Dei verbum: Voluit igitur, inquit, capite de Scriptura, Spiritus sanctus Scripturam initio quidem per Moysen, deinde per Prophetas & Apostolos literis mandatam extare, vt vera Ecclesia Domini haberet certissimam regulam, ad quam omnia Philosophica, Cabalistica, & Aso-tica deliria exigeret ac sciret, nullam aliam vocem, ne Angelicam quidem, quæ Scripturæ maximis omnium miraculis confirmata non esset contenta, pro cœlesti voce agnoscendam. Quid tu ipse igitur postea Brenti, capite de Traditionibus, quasi verborum istorum longius fortè præcedentium oblitus, illas voces, quæ hanc esse docent sacram Scripturam, hæc quatuor esse Euangelia, has veras esse Diui Pauli epistolas, pro indubitato Dei verbo suscipis credendas? imò necessarias, adeoque omnibus modis prædicæ certò ac firmiter amplectendas? Cui obsecro Scripturæ hæc vox est contentanea? an fortè dicas, Ezechielis visioni? demus illas quatuor rotas quatuor adumbrasse Christianæ doctrinæ Euangelia: sed cui dicas Scripturæ contentantem, Matthæi potius Euangelium, quam Matthiæ esse suscipiendum? Cur Lucæ & Marci discipulorum potius Euangelia, quam illa, quæ duodecim Apostolorum, ac Petri adeo & Pauli, Iacobi, Thomæ, & Bartholomæi nomine circumferiebantur inscripta? An verò hæc Euangeliorum volumina Lector Christiane ad illam Scripturarum, quam dicit Brentius, certissimam Ecclesiæ regulam credas fuisse exacta & expensa? Istic sanè mihi sumere sibi videtur Aduersarij suo quasi iure rem nullo modo probabilem. Quis tam cæcus in erudienda ac contemplanda verbi Dei Evangelici indole, origine, ac propagatione vnquam fuit, vt non videat, quàm sit istud à verò longissimè alienum? Quod pijs omnibus, æquisque Lectoribus perspectum iri confidimus, qui eorum, quæ libr. de-mostrauimus, tenuiter meminerit. Totos annos, minimum octo, citra vllam Scripturam Christiana debebat Ecclesia, coepit Matthæus scribere: sed ad quæ Scripturam eius fuit expensum Euangelium? D. Ioan. Euangelium anno Christi 66. scriptum, eius Theologiam propugnans, ad quam obsecro Euangelicam exigebatur Scripturam? Verum istud omnium illud vnum D. Serapionis Antiocheni exemplum clarissimè confuter, qui Euangelium Petri nomine Ecclesijs & obtrusum, & iam diu lectum, sola Traditionis regula, quod non ita esset traditum, atque illic legebatur, à Canonicis remouit libris, atque inter apocrypha rejciendum notauit. Longè ergo aliam Fidei regulam Christus Iesus suæ Ecclesiæ præscripsit, Apostolis suis dicens: Euntes prædicatè Euangeli-um, docentes eos seruari quæcunque præcepi vobis. Hæc est regula doctrinæ Euangelicæ, quicquid nimirum Apostoli à Christo dedicerunt: quicquid eos Christi docuit Spiritus. Istud est verum ac plenum Euangelium, non quod li-teris tantum est comprehensum: quanquam & hoc verum, sed non plenum. Istud est verum illud Dei verbum, quod manet in æternum, quod Apostoli Ecclesijs docuerunt: non quod literis tantum est designatum, ac veluti carcerebus inclusum, sed teste Petro Apostolorum Principe, de his duobus euangelio dicit, quod vobis per Euangelistas & Euangelij præcones est annunciatum. Verum hac de re copiosius libr. diximus. Vides igitur perspicuum Lector Christiane, istas Brentij voces non esse pro voce cœlesti agnoscendas, quas pro voce, vti apparet, cœlesti fundere ipse credit: sed falsitatis Pseudoapostolicæ plenissimas, subdolum ad imperitorum ac simplicium fraudem quam perniciosum præstruere cuniculum, vt aditu occulto quidem, sed pernicioso in Lectoris minus aut eruditi, aut vigilantis animum irrepat, cum isthac machinatione plus quam ex-
tiali,

Euangelium Matthæi non fuisse ad Scri- pturam expen- sum: sed ad non scriptam Apostolorum Traditionem.

Pseudoapoc- rypha quod non scriptis dissidentem Traditionem.

Euangelium christi verum ac plenum quod.

Vide lib. 4. cap. 4.

Fidei tit. 1. a. que est huius u- clesiæ præscrip- ta.

1. Pet. 1.

trali, quæ fidei regulam persuadecat vnam solamque fuisse olim, ac in modò esse scripturam sacram.

Verum ne istud dogma veteribus scriptoribus incognitum, ac recentio- ribus istius mundi suo præsenio propè delirantis hæresibus, ab orco re- uocatum, ac iteratò recurrèdicens, sine scripturarum testimonijs videatur se- quutus, tanquam bonus Scriba in regno Dei doctus de thesauro suo proferre studet noua & vetera. Nam quod, ait, veteribus grauissimè dictum est: Quod præcipio tibi, hoc tantum facies Domino, nec addas quicquam, nec minuas. Et: Nò declines nec ad dexteram, nec ad sinistram: hoc idem nobis eadem gra- uitate dicitur, si nos, aut Angelus de cœlo prædicauerit vobis Euangelium, præterquam quod prædicauimus vobis, anathema sit.

C. P. III. Dissolutio argumeta- rum Brentij contra non scripta fidei dogmata.

Mirum est homines alioqui nec ingenio infœlici, nec eruditione me- diocri præditos, ita opinionibus anticipatis videri captos, imò verius excæca- tos, vt nihil plus penfù habeant, quid aduersus doctrinam Orthodoxam oppo- nant, perinde quasi huius discipuli mentis aut iudicij habeant nihil. Hæc illa sunt certè argumentorum capita quasi formidanda, quibus terrent infirmos aduersarij, & minus quam contra ipsos expedit sacris literis, ac veterum Scri- ptorum lectione munitos. Sed inanium verborum flumine conturbabitur nemo, qui firmiter modò super illam petram Euangelicam, vno totius Chri- stianæ Ecclesiæ ore confirmatam atque consensu Patrum, claroque Scriptur- arum suffragio corroboratam, est fundatus: sicuti nec sententiarum subtili- tate, vbi vera est orationis sinceritas, quam mox Deo adiuuante dabimus omni- bus conspicuam. Ist hæc igitur aduersariorum tela peruagata sanè & vulgaria, & si quid aliud alij maioris adferunt roboris, quod validiori quasi aistete qua- tit atque exagitat doctrinam, superius ex clarò ac contestato Catholicorum Scriptorum iuxta ac vetustissimorum consensu demonstratam verissimam, Non omnia scilicet scripturis esse contenta, quæ fidei credenda tradit Ecclesia Catholica, nunc agè ostèdamus, esse prorsus inualida, imò vitrea, ac ficulnea, quæ illam nequicquam cõcuciant, nedù labefactent, aut euertant. Quod præ- cipio tibi, hoc tantum facies Domino, nec addas quicquam, nec minuas. Quam istud aduersariorum iaculum nihil quicquam Catholicæ doctrinæ Traditio- nes non scriptas amplexanti incuriat vulneris, hinc est liquidò perspicuum, quòd isthæc sententia in initio nihil omninò de fidei agat capitibus. Hoc tantum facias, inquit Moyses: non ibi est de fide sollicitus, sed de ijs, quæ facienda erant. hoc est, de ritibus sacris, quibus Deus Max. erat colendus in illa pædagogia Iu- daica. Hoc enim ex ipsa Deut. cap. 12. lectione est manifestius, quam vt vlla o- rationis nostræ luce habeat opus, aut commentatorum veterum suffragijs. E- vestigio præmonerat suos Moyses: Caue, inquit, ne imiteris eos, gentes scilicet, quas Deus Opt. Maxim. delebit, postquam fuerint te introeunte sub- uersæ, & requiras cæremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istæ De- os suos, ita & ego colam. Isti impio Iudæorum consilio D. Propheta occurrit, præoccupans: Non facies similiter Domino Deo tuo: omnes enim abominati- ones, quas auersatur Dominus, fecerunt Dijs suis, offerentes filios & filias, & comburentes igni. Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino, nec addas quicquam, nec minuas. Viderit nunc æquus arbiter, quidnam illa Dei vox ve- teribus grauissimè dicta, nostris pugnet cum fidei Traditionibus, quæ de me- ris agit cæremonijs Iudaicis? Hoc tantum facito, ait, non addas quicquam, eo- rum scilicet rituum, quibus Ethnici suos coluère Deos. Hoc illud est, quod cauendum monet, Caue ne dixeris, ita & ego colam. Sed faciamus & de fide accipiendum, quod tantum de fidei cultu ac ritibus sonat, quid aduersus no- hæc facit sententia. Nò addas; nec minuas? Hoc sanè homini veter addere au- demere quippiam. Istud & nos omninò sentimus prohibitum, nihil posse al- hominibus fidei vel addi vel detrahi. Verum si quid Catholici docemus no- scriptum credendum, id omne à Deo eiusque Spiritu profitemur quidem nob- per scriptum ac traditum, sed hominū ministerio ac opera: sicuti & ipsa Euangeli-
T N

494
Ecclesia
abolita nihil
addit verbo
Dei, sed per
Christi Spi-
ritum Scri-
pturis addi-
ta sunt
Sola.

Nos igitur Dei verbo addimus nihil, Traditiones fidei non scriptas amplexantes: sed Christi Spiritu doctas, atque ad credendum Ecclesie per Apostolos verbi Evangelici ministros propositas, uti olim Iudaei per Apostolum Moysen, eadem suscipimus veneratione atque fidei certitudine, quae vniuersa, quae dilertis verbis sacra praescribit Scriptura.

Porrò illud, quod attexit Brentius, Non declines ad dexteram, nec ad sinistram, quàm est imprudentia, ne dicam impudentia plenum? Quid enim istud Scripturae capitulum ad rem, de qua in praesens agitur? Certè uti verba dudum germano suo sensui ab adulterino, in quem detorsit Brentius, vindicata, hominis arguunt improbam fallendi cupiditatem, ita ista importunam eiusdem stoliditatem, cum Iudaeis praecipiant nihil omnino idololatriæ cultus illi à se praescriptæ latriæ admiscendum. Sed Paulus ad Galatas capitulum imperitos facilius perturbet, atque à recta Catholica doctrina semita seducat. Eadem gravitate nobis, inquit Brentius, dicitur: Si nos aut Angelus de caelo praedicauerit vobis Evangelium, praeter id quod praedicauimus vobis, anathema sit.

Si quis euangelizauerit praeter id quod accepistis.

Qui vel mediocri est ingenio, vel tenui rerum experientia, videat hinc perspicue aduersarios in luce plus quam meridiana cecurere, vti nam non prudentes scientes. Quid enim? An Pauli sententia cum Evangelica doctrina ab ipso Paulo vel Romanis, vel Occidentalibus Ecclesie viua voce potest tradita pugnant cum Ioannis Apostoli aut Apocalypsi, aut Euangelio? an denique cum ipsis Diui Pauli epistolis, post illam ad Galathas datam indubie scriptis? Haec omnia, inquit, nihil habent praeter id quod Paulus praedicat. Sanè nihil, praeterquam Paulus praedicat. Nec quicquam est praeter id, quod Paulus docuit, quod hodie Catholica Christi obtinet Ecclesia ab Apostolis Christi Euangelio imbuta. Nam cum ipsissima Apostolorum doctrina non tantum consentiunt omnia (quod de Principibus Fidei Christianae capitibus hoc opere dudum est demonstratum) quae ceu fidei articulos nunc temporis per orbem Catholici & credimus & praedicamus, & aduersus novos Euangelij Pseudoapostolos tuemur, & propugnamus: sed ex eadem quoque nobis sunt prognata & propagata. Quicquid igitur cum illa doctrina liquido Apostolica, & certè Catholica non congruit, non conspirat, non consentit, sed diuersum est, dissentit, aut pugnat, est praeter illud Pauli Euangelium, est aliud Euangelium, est anathema. Talia erant vniuersa, quae apud Galatas Cerinthus, si Euphonio credimus, & alij illi Iudaizantes Christiani de circumcissione vna cum Euangelio colenda ac retinenda docebant. Talia, quicquid postea Ebion, Sabelius, Arrius de Christo homine Deo finxere, & istius facis plurima praeceptorum haereticorum deliria.

Apostolus ait, non plus sed, praeter id quod accepistis.

Apostoli sua vna voce compleunt, quod patrum scriptis docuerunt.

Sed quia Diuum Augustinum magnoperè iactant aduersarij, audiant hic cum disertè contra ipsos pronunciantem. Hunc enim locum Tractat 98. in Ioannem pertractans: Non ait Apostolus, plus quam accepistis, inquit, sed praeter quod accepistis. Nam si illud diceret, sibi ipse prauidicaret, qui cupiebat venire ad Thessalonicenses, ut suppleat quae eorum fidei defuerunt. Sed qui supplet, quod minus erat, addit: non quod inerat, tollit. Qui autem praetergreditur regulam Fidei, non accedit in via, sed recedit de via. Quibus ex Diui Augustini verbis est Solis luce manifestius perspicere, ea omnia, quae Apostoli tradidit Ecclesie suis siue sermone, siue per epistolas, non esse praeter Euangelium, quod Paulus Galatis praedicat: sed quaedam fuisse ab Apostolis addita temporibus posterioribus, uti Thessal. Ut compleamus, quae defunt fidei vestrae & Corinthijs: Non potui vobis loqui tanquam spiritualibus, sed tanquam carnalibus. Item eisdem: Cetera cum venero, disponam: quae ad aedificationem Ecclesiae, ait Ambrosius in eum locum, pertinent, praesentia sua ordinare se promisit.

Verum vniuersa haec ab Apostolis semel tradita non fuerit, ait Augustinus, praeter id quod acceperant Ecclesiae, sed plus quam initio acceperant. Istud Apostolicae doctrinae genus vniuersas complectitur Fidei Traditiones, quas Catho-

Catholica Christi Ecclesia indubie Apostolis refert acceptas. Non ergo Fidei capita Scripturis non aperte contenta, imò non scripta, sed tradita, praeter Pauli sunt Euangelium: sed eiusdem sunt portio haud sanè minima, aut contemnenda: sed idem cum illo, vnumque sunt Euangelium: sed adeo ipsius etiam Evangelicae Scripturae fundamentum & basis: quod Brentius ipse cogatur agnoscere, uti haec quatuor Euangelia esse verè Euangelia: hanc ad Galatas epistolam verè esse Pauli. Verum hac de re ita diffuse supra diximus, ut hinc repetendi non sit locus idoneus.

Pro pulsat ijs telis, quibus vulgò doctrinam Evangelicam non scriptam audent impetere aduersarij: nunc illos producimus arietes ex Paulo & Esaiam in aciem, quorum vno impetu nihil dubitant sese Traditiones non scriptas ita labefactare, ut vno concussa motu concidant, atque corruant vniuersae.

C. AP. III.

Omnis Scriptura, inquit, diuinitus inspirata, vtilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in iustitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus, aut, ut Paulus loquitur, ut homo Dei omnibus eruditionis gradibus perfectus, & ad omne opus bonum sit omnibus numeris absolutissimus. Volunt hinc aduersarij, Scripturam solam ita doctorem Evangelicum omnibus semel numeris absoluere, ut ad omnia Ecclesiastica munia obeunda, vno scripto Dei verbo informatus, abunde ad perfectionem sufficiat. Frustra igitur, inquit, Traditionum coluic & decretorum pondere Evangelicus Ecclesiastes oneratur, qui vna Scriptura armatus, ad omnia functionum genera Ecclesiae Dei necessaria redditur absolutissimus. Isti hoc D. Pauli loco seu vinea quadam commentariorum cratibus, velleributque communita, aduersus omnem Catholicorum obnixum sese victores euadere non dubitant, ac iam dudum Traditiones Fidei non scriptas esse pessime dedisse gloriantur. Sed caueant, ne triumphum ante victoriam. Si enim locus ille haud adeo magna difficultate implicitus euoluatur apertus, nullo fiat negotio perspicuum, eos hominibus rudibus vanissimos verborum fumos pro rebus ipsis obrudere. Nam ut pedem tuum aduersario figamus, inquit Diuus Paulus de solo veteri testamento manifestius agit, quam ut ea in re ostendenda multus esse debeam: Quia ab infantia, inquit, versu ab hinc superiore, factas literas nosti, quae te possunt instruere per Fidem, quae est in Christo Iesu. Desiderat itaque D. Paulus praeter Scripturam, Fidem in Christum, quae veteri Testamento accedat magistra.

Responsio ad locum illum

2. Timoth. 3. & 1. Cor. 14. omnis scriptura utilis est ad docendum.

Locum hunc Pauli ad Timoth. nihil prorsus Traditionibus

Apostolicis aduersarij.

Verus itaque Testamentum tot rerum futurarum typis praeformatum, tot mysteriorum umbris adumbratum, tot oraculorum nebulis atque inuolucris quasi obuolutum, Christi Fide meridiano suo tanquam Sole illuminatum, vtile demum est ad docendum, & corrigendum, ut homo Dei perfectus sit, & ad omne opus Ecclesiasticum peragendum absolutissimus: sed per Fidem, inquit, in Christo Iesu. Ceterum aduertamus obsecro accuratius aureas Diui Pauli voces: Vtilis est, inquit, omnis scriptura: non ait, Verus Testamentum omnia Christiana Fidei dogmata disertè explicat: non item, omnia Sacramentorum mysteria nominatim aperit: sed tantum modò, ad omnia ista vtile est. Nam & Diuus Paulus ad Ephesios 3. re-

1. Tim. 3.

Ephes.

Aduersarij. rum imperitiam imperitiam redarguendam. Paulus hoc elogij non modò vniuersae tribuit scripturam, quòd vtilis sit ad docendum, arguendum, & ut homo Dei sit perfectus:

Retorsio argumendi.

Fides Christi veteri addita Testamento, absolutam præstat Theologiam Pauli.

Fides Christi veteri Testamenti verissimus Sol.

Fides Christi docet Spiritum Christi ubi que audientia, et in scripturis et in Concilio, et in Ecclesia.

Responsio ad locum Esaiæ, qui contra Traditiones non scriptas opponitur.

Verum singulis etiam partibus, singulis adeo libris, imò lineis. Nam nihil facris in literis legitur, quod non istorum aliquod præstet. Quemadmodum igitur Pentateuchus Moisaicus indubiè utilis est ad docendū, ad arguendū, ut denique homo Dei perfectus sit: tamen idcirco Psalmos, aut Esaiæ vaticinia ceu superuacanea damnat minime: ita nec vetus tota Scriptura nouum repudiat Testamentum ceu superuacaneum, quòd & ipsa hominem Dei perficiat, atque haud quaquam postremas hac in re conficienda ferat. Ideoque nec vniuersa noui & veteris Testamenti Scriptura respuit Traditiones Apostolicas non scriptas, quæ plenius hominem Dei perficiant: sed crassa istius inscitiae naturā suā præcipitis ac temerariā iam dudum pertaxos pudet, credo, aduersarios, pigetque. Ideo & Paulinæ sententiæ, quæ de solo veteri Testamento agit, nouum subtexere sunt coacti: quibus duobus absolutissimum aliquè creari Euangelicum somniant. Verum D. Paulus vtilem dicit esse veterem Scripturam, quæ absolutum reddat hominē Dei, sed per fidē Iesu Christi. Vides, ut præter Scripturam veterem Christi item fidem desideret, quæ inchoato velut operi per Scripturas colophonem addat? Fides ergo Christi veteri Testamento quasi coniugata, istas Theologi omnibus numeris absoluedi partes auctore Paulo sortita est: quod fides nimirum Christi viuum illum aquarū viuentium, quæ magno fluunt impetu de Libano, Euangelicæ veritatis fontem singulariter aperit, ex quo omnia Christianæ religionis dogmata abundantissimè iuxta ac suauissimè haurias: temerata suo ordini ac loco restituas: corrupta pristinae integritati reddas. Fides enim Christiana in primis docet Christi verba Apostolis dicta, et Spiritus sancti dogmata, eadem omnino auctoritate, qua Spiritus sancti per Prophetas loquentis oracula esse suscipienda. Cum itaque Christus Apostolos suos quibusdam Christianismi rudimentis erudisset, Spiritum sanctum abiturus pollicetur doctorem, qui abstrusiora Fidei dogmata illis tunc nondum tempestiua, atque plus quam illis congrueret, uti ille prophetauerat, signata, post tuum in coelos reditum resignaret, plenius edoceret, atque eruditionis lineamenta perfectius absolueret. Quod quomodo pro varijs dogmatum in controuersiam vocatorum occasionibus sit à Christo Ecclesiæ suæ Catholicæ & Apostolicæ luculenter præstitum, nolumus dictorum repetitione esse molesti. Ex primo enim lib. quis hæc copiosius discat, ubi diffusius ex instituto ea sumus persequuti. Omnis itaque scriptura utilis est ad docendum, & ad omnia Ecclesiastica munia obeunda, modò Fides in Christum Iesum accesserit magistra, quæ Christi Spiritum non solum in Prophetis loquentem ostendat, sed in Apostolis, sed & in Concilijs, sed & in Petri successoribus, Christi que vicarijs. Viderint itaque, quàm præclare de verbo Dei mercantur, qui ut verbum Dei natiuis suis, ut ineptiunt, fontibus reddant, verbum Dei toto Euangelio sacrilegè mutilant. Hoc enim loco D. Paulum de veteri duntaxat Testamento esse loquentem, Solis est luce manifestius. Nec si Euangelium veteribus Prophetis accesserit, iam ex Pauli sententia omnibus eruditionis Christianæ numeris quispiam absoluat: Sed si Fides Christi, verus adeoque singularis Testamenti tam noui, quàm veteris Sol, studiosorum peccata illustrans, omnem semel Spiritus sancti doctoris Christianæ Ecclesiæ promissi veritatem vbicunque affulgentem eadem prorsus veneratione ubique suscipiendam persuaferit, siue eam, ut Paulus loquitur, per epistolas, atque scriptū Dei verbū, siue per traditā viuā voce doctrinā, atque successorū traditione transmissā Ecclesiæ Dei Catholica, vnica veritatis colūna, proponat credendā. Paulino isto propulsato ariete, alterum quoque ex Esaiā in aciem contra Traditiones non scriptas producant, qui illi priori quasi succenturiatus indubiam ipsis reportet victoriam. Cum dixerint, ait Esaias cap. 8. ad vos, quærite à Phitonibus, & à diuinis, qui strident incantationibus. Nunquid non populus à Deo suo requiret visionem? pro viuis à mortuis? Ad legem magis & ad testimonium. Quòd si non dixerint iuxta verbum hoc, non erit eis lux matutina. Quæ verba ut summo orationis habitu efficaciter admodum pro aduersa

Istuc loco veterum aliquid vitiū esse agere videtur sed plane auerboriam.

per prophetas in Esaiā.

A parte fuit Venus Belphégor Priapus horrentiss.

uerfarijs stare videntur: ita si detracta larua genuinam Prophetæ sententiam penitus contempleris, mirum, quàm hinc Silenos verè præposteros agnoscas. Propheta namque Esaias suos discipulos, omnesque pios in synagoga Iudæos à vitio Israëlitico quasi gentili Idololatria, velur antidoto præseruaturus, docet, quoniam argumento Pythia oracula ab impuro illo Beelzebub Accaronæo, aut ab Astarte, siue Venere Sidonia, aut à Belphegor Amorrhæo seu Priapo, aut Daghone Philistæo reddita possint illudere atque refutare. Anne populus, non quilibet, sed ille populus Deo vero initiatus, inquit, falsa Dæmonum idola consulat? Quid stultius? mortuos ne, aut putrido ligno, aut stupido saxo dolatos roget de viuis? Quid insanius? Ad legem magis & ad testimonium. Eam pro indubitato responso consulite, eam pro quouis oraculo Pythio requirete. Si vates, inquit, ac diuini non responderint iuxta doctrinam de vero Dei cultu à Lege præscriptam, non erit eis lux matutina, id est, rerum veritas eorum oracula non illustrabit, sed perpetua mendaciorum nocte iacebunt oppressa. Si quis, inquit, vos impiorum aut Ethnorum, aut Iudæorum adeò ad idola, aut diuinos consulendos inuitet, veniat vobis in mētem, an ne populus à Deo suo quarat visionem? quod est, an ne populus veri Dei religione initiatus, à Deo suo responsum petere debeat? quæ sententia multò apud Esaiam est apertior: וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁעוּ אֶל-אֱלֹהֵי מִצְרָיִם אֲדָמָה אֲדָמָה וְעַתָּה יִשְׁעוּ אֶל-אֱלֹהֵי מִצְרָיִם. Nunquid populus Iudæicus à Deo suo requirat oraculum? an ab alio Deorum aliquo Iudæi petant veritatem, quàm à Deo suo? an à mortuis illis Dijs, ligno putrido, carioso saxo, aut æruginoso metallo fabricatis responsum petat? In qua sententia apud Hebræos duo sunt, quæ luculenter ostendunt hanc Esaiæ vocem esse deterrentis Iudæos suos ab Idolorum oraculis consulendis: cum vocabulum וְיִשְׂרָאֵל Scripturarum more ad solos Iudæos peculiariter pertineat, & vox אֲדָמָה אֲדָמָה futurum, hic modum expleat potentialem, q. d. an Iudæi ab alio quoptiam quàm à Deo suo veritatem inquirere debeant? Quæ isthæc, inquit, fuerit infania, hominem Iudæum à Deo non suo futurorum euentum petere? quod ut quosdam Iudæorum præ impotentia illa in Idola rabie mēdis fortassis moueat, alterum absurditatis adfert argumentum, quo illis animi stuporem planè semel excutiat, atque sensum aliquem pristinae in Deum pietatis reddat. Pro viuis, inquit, à mortuis? quod est, de viuorum negotio. Deosne mortuos, omnibusque vitæ functionibus destitutos Iudæus aliquis verò Deo relicto consulat? Si vos Ethnorum quispiam ad sua templa oraculorum causa allecēt, redeat vobis in mentem spectata toties Deorum istorum verè mortalium mendax in prædicendo vanitas, ignaua in liberando ab aduersis infirmitas, stupida iniuriæ vel sibi illatæ vindicandæ impotentia. Notior vobis est Dagonis illius apud Philistæos omnes pro Deo Max. habiti, summaque superstitione celeberrimi calamitas, quando ad Dei nostri vel arcam solam testamenti præsentem & cœcidit ipse manibus miserè mutilus, & suis cultoribus cum podices à sicibus, tum agros à muribus illæfos seruandi impos: nisi Deo nostro Israël argenteos & mures & podices pro Anathemate simul cum arca sui Idoli domitore suis sicibus expulsa obtulissent. Non igitur idolorum oracula consulite, non pro viuis à mortuis responsa requirete: Ad Legem magis & ad testimonium. Legem vestram à Deo vero vobis in temporum difficultatibus, & negotiorum angustijs consulite. Quod addit, Et ad testimonium, וְאֶל-תְּמוּנָהּ Hebræica lectio apud Hebræos multum habet epitaeos atque acrimonia: Lex vestra, inquit, vobis & pro Pythio, & pro Sibillino oraculo esse debet. Nam, si non responderint iuxta verbum hoc, non erit eis lux matutina: quod est, nisi Legi cōgruat, quicquid Pythones effantur, rerum veritas eorum oracula non illustrabit: sed perpetua mendaciorum nocte iacebunt oppressa. Ad Legem igitur magis & ad testimonium, id est, Legem veræ Dei nostri religionis testem magis consulite, quàm aut idola mortua, aut Sacrificulos istos Bacchantes, aut Pythones amentia mendaces, & incertum nimis coniecturantes: quam sententiam 70. aptissimè reddiderunt, vertentes: Nunquid populus Deum suum consulat? Quid enim

enim mortuos rogent super viuis? Legem enim in auxilium dedit. Vult igitur Esaias, vt Legem suam Mosaicam Iudæi veræ religionis studiosi in auxilium, consiliumque adhibeant, non Idolorum oracula, aut diuinorum responsa: quæ si non iuxta legis doctrinam de vero Dei cultu personuerint, non erunt veritatis luce illustrata, sed cæca falsitatis nocte caliginosa. Nō ergo docet Propheta, nihil pro verbo Dei suscipiendum, quod non sit in Lege, vel testimonio scriptum: sed Idolorum oracula ad scripturam expendendam, an cum vero Dei cultu à Lege præscripto rectè conueniant & consentiant, necne. Et vt argumentum efficere demus, quod moliuntur aduersarij, cui dubium est, Euangelicas literas omnes isto Prophetæ oraculo ad istam Euangelicorum sententiam detorto, re vera esse proculcandas, atque semel abijciendas: cum non sint illius Mosaicæ Legis portio. Vt ergo Euangelia scripta cum illo Esaiæ oraculo nihil pugnant vel aduersariorum ad eò iudicio: ita nec alia Spiritus sancti veritatis magistri oracula siue Apostolis, siue alijs sine scripto Dei verbo tradita. Simeon ille Euangelicus à Spiritu sancto responsum acceperat, se nō moriturum, nisi viso Messia Deo desideratissimo: quo viso, ex isto corporis ergastulo dimitti iuxta verbum Dei nondum scriptum lætus exoptabat. Vt hæc ergo omnia sunt Dei verbum, ita quicquid Dei Spiritus per non scriptas Traditiones loquitur Ecclesijs.

Ratiōis atq; argumenti

Luu. 2.

cap. v. Refutatio eorum que Calvinus aduersus Traditiones non scriptas committitur.

SVperest, vt nunc Caluini illis ventosis falsi nominis scientiæ oppositi- onibus inuictum veritatis Euangelicæ clypeum obijciamus, cuius vi retundantur, ac profligata semel deleantur. Volens igitur Calvinus Ecclesiæ potestatem certis quasi cancellis suo de cerebro fabricatis esse inclusam, ne pro hominum, inquit, libidine huc atque illuc trahatur, non patitur eam extra Scripturam quicquam posse. Vbi Domino visum est (inquit cap. 3. Num. 142. vt eius verborum ampullas paucis reddamus) illustriorem Ecclesiæ formam excitare, verbum suum mandari scripto, ac cōsignari voluit, vt inde peterent Sacerdotes, quod populo traderent, vtq; ad eam regulam omnis, quæ traderetur, doctrina exigeretur. Itaque post legis promulgationem cum iubentur Sacerdotes docere ex ore Domini, sensus est, ne quid extraneum, aut alienum ab eo doctrinæ genere doceant, quod Deus in lege comprehenderat. Prophetæ noua publicarunt oracula, non sic tamen noua, quin ex lege manarent, & in ipsam respicerent. Verum vbi demùm in carne manifestata est Dei sapientia, quicquid humana mente de Deo comprehendere potest, & cogitari debet, pleno ore nobis edisseruit. Nunc itaque ex quo illuxit Sol iustitiæ Christus, perfectum habemus diuinæ veritatis fulgorem, qualis in meridie claritas esse solet, cum antè subobscura lux fuerit. Cum enim Paulus testetur, Deum extremis his diebus nobis per dilectum filium suum loqui cœpisse, significat, imò aperte declarat, Deum non posthæc vt antea per alios subinde atque alios loquuturum, nec Prophetas additurum Prophetis, aut reuelationes reuelationibus: sed sic omnes docendi partes in filio compleuisse, vt hoc vltimum, æternumque ab eo habendum sit testimonium. Itaque non temerè filium singulari prærogatiua nobis doctorè pater ordinauit, ipsum, non hominè quempiam præcipiens audiri, ab vno pendere, in vno hæere, denique (quod verba sonant) vnius voci auscultare. Et sic quidem loquutus est, & vt Dei sapientiam (quæ nulla ex parte huiusmodi est) & Messiam (à quo omnium reuelatio sperabatur) decebat: hoc est, vt post se nihil alijs dicendum reliquerit. Esto hoc firmum axioma, Non aliud habendum Dei verbum, cui detur in Ecclesia locus, quam quod lege primum & Prophetis, deinde scriptis Apostolicis continetur: nec aliud esse ritè docedi in Ecclesia modum, nisi ex eius verbi præscripto & norma. Hinc etiam colligimus, nō aliud permiffum fuisse Apostolis, quam quod olim habuerant Prophetæ: nempe veterem Scripturam exponerent, ac ostenderent in Christo completa esse, quæ illic traduntur. Id ipsum tamen non facerent, nisi ex Domino, hoc est, præeunte, & verba quodam modò dictante Christi Spiritu: hac enim lege eorum legatione definiuit Christus, cum iussit, irent,

In Iustit. ca. 8. Num. 142.

ac

ac docerent, nō quæ temerè ipsi essent fabricati, sed quæcunq; ipsi præceperat.

Quod Calvinus tanto hic studio molitur, ne quæ lateat, quorsum spectet, hoc est, vt nihil pro Deo verbo habeatur, quam quod in scriptura sacra cōtinetur. Hoc vero illud est, cui nos resistimus, atq; libris hisce quatuor agimus, quod firmum istud, quod dicit, axioma infirmaremus, destrueremus, atq; falsitatis cō- uictum exploderemus, ne quis ei in priorū animis locus vllus sit reliquus. Quibus igitur firmamenti firmum illud, quod iactitat, axioma sit conatus statueret, agedum expēdamus, ne quis in eius hallucinatione fucato verborū lenocinio illectus, aut argumentis in speciem verisimilibus inductus, à regia veritatis Euangelicæ via aberret. Animus enim plena doctrinæ certè Euangelicæ persuasione imbutus nec flumine conturbatur inanium verborū, nec subtilitate sententiarum, si orationis est sinceritas. Quæ ergo adfert hominè de Lege veteri ac noua, quasi vt illis verbum suū Deus scripto mandari ac cōsignari voluerit: ita & in noua quoq; nos repudiamus non leuibus de causis: tum quòd Lex vetus paruulis eius quasi pædagogia ad, Christū perducendis, & tanquam elementari ac rudimentaria institutione erudiendis sit præscripta. Ea propter & lapideis fuit tabulis inscripta, ne facile puerulis de memoria excideret, semperque eis viuæ diuinæ Legis recordatio ob oculos versaretur: tum quòd Lex noua Euangelica ex Christi iussu non describenda fuit, sed populo prædicanda, atq; viuæ vocis oraculo promulganda sit Apostolis tradita. Iam vt Caluino demus legem omnis doctrinæ fuisse quasi regulam à Deo Iudæis præscriptam, nihil ad nouam legem vniuersam scripto esse comprehensam demonstradū facit: cum hæc nō eodē sine, atq; illa in literas sit relata. Pari modo & pro nostra causa stat, quod adiecit, Prophetas non noua Legi addidisse oracula, nisi quæ ex lege manarent. Nihil enim Catholica nostra Fides tradit, quod non etiā ex quoopiam nouæ legis loco, tanquam fonte dimanet, si hoc satis est ad verbum Dei angustis scripturarum cancellis intercludendū. Quanquam nondum mihi perspectum sit, quomodo ex lege illud Esaiæ fluat oraculum, Messiam Emanuelem ex Alma, siue castissima simul & illibata virgine nasciturū: quod licet vera vocis Alma loquatur significatio, quod difertissimè capite 8. Genes. demonstrat Moyses, ad eò hac tamen non persuadentur Iudæi miseranda animorum percussi cœcutiētia, vt ne Christianis quidem omnibus satis Fidei faciat, quemadmodum apud eos videre est, qui Hebraica scribere dictionaria. Hæc eò dicimus, vt prudens Lector videat, quàm sint omnis prorsus veritatis inania, quæ hic tanto cum supercilio plūs quam censorio, astuque Sophistico nō philosophatur, sed nugatur Calvinus. Possent ista, si ad viuum quis rescare vellet, plurimis exemplis manifestissimæ conuinci vanitatis, sed nos breuitatis causa isthæc perstringentes, fusiore super sedemus oratione. Quod verò adiecit, de ore Domini, inquit, fuisse à Sacerdotibus respondendum populo, quis ad eò absurdus sit, qui non videat multò istud patere latiùs, quam scriptū Dei verbum? Siquidem D. Esaias de ore Domini haud dubiè respondit suum Emanuelem Messiam Domini ex virgine nasciturum, quod tamen ex Dei verbo antea scripto vnde statuat Calvinus? Similiter de certo ac definito Messia aduentu post hebdomadas septuaginta, seu annos quadringentos nonaginta, vbisnam Daniel antè legerat? Qui duo tamen Fidei articuli, vt alios silentio præteream, non infirmiori Fide, quam cæteri omnes Iudæis pijs ad vnum omnibus erant credendi.

Num. 71.

Ita plerique Iudæi præter Patrum.

Rev. 1.

Non perinde est indicandū de lege noua corābus credentiū in scriptis, atque de veteri in bulis & libris insculptis.

Caluini ca- pitiuule so- phistica rē, quam conat- ur, non effi- ciant, sed pū- nobis stant potius.

Propheta vō res eodē fidei Spiritu affat, quo Apostoli, idē que à Christi non sunt, alijs.

T

filium, hæredem vniuersorum, conditorem seculorum, Prophetis, & omnibus Dei seruis, Christi ipsius nuncijs prætare demonstrat, & antecellere. Sicut igitur Christus à suo Spiritu, quando per Prophetas in veteri Lege loquutus est, non potest sine certissimo sacrilegij crimine ceu alius separari, aut distinguiri: ita nec ab eodem Spiritu Apostolorum doctore & ductore in nouo Testamento citra atrocem blasphemiam sciunctus esse censerit nequit, aut diuisus. Quare falsum est, quod ille ait, Paulus significat, imò apertè declarat, Deum non posthac vt antea per alios subinde atque alios loquuturum. Si propter Prophetiam Prophetæ illi veteres rectè alij à Christo sunt dicendi, qui eodem tamen Fidei Spiritu loquuti prædixerunt, quod Christus docuit, rectè & Apostoli, Prophetæ alij sunt censendi. Quid? an non alius est censendus Ioannes Euangelista, qui rerum gerendarum historiam Ecclesijs per Prophetiam prædixit, sicut & Daniel Caluino alius à Christo? Quid ergo neget Caluinus Deum subinde per alios atque alios, vt antea loquuturum? Certè cum per Ioannem diu postea in Apocalypsi, & Paulum ad Timotheum futura prædicat, negari non potest, quin per alios subinde atque alios Deus in nouo Testamento loquatur: Sunt tamen alio quodam sensu cum Christo doctore vnus atque idem, quemadmodum & Prophetæ illi priores, si eundem Fidei Spiritum, quo omnes simul fuere afflati, cogites. Rursus cum vna atque eadem veterum & nostra sit Fides, quò nam obicere pacto illi à Christo Domino alij sunt censendi?

Quod verò subnectit: Sic omnes docendi partes Deum in filio compleuisse, vt hoc vltimum æternumque ab eo habendum sit testimonium, id superiorum locorum à nobis modò recitatorum testimonij refutatū quisque intelligit, qui modo animū aduerterit. Quomodo enim vltimū Dei testimonium de sua voluntate, aut rebus in Ecclesia gerendis, Ecclesiam didicisse à Christo credendum est, quum per Apostolos suos Paulum, aliosque, & in primis D. Ioannem Euangelistam nobis diuinæ suæ voluntatis testimonia post ediderit? Porro quod subijcit: Quin omnium hominum ora clausa esse conuenit, postquam semel loquutus est ille, in quo cœlestis pater omnes scientiæ & sapientiæ thesauros voluit esse absconditos: & sic quidem loquutus est, vt & Dei sapientiam (quæ nulla ex parte hiulca est) & Messiam (à quo omnis reuelatio sperabatur) decebat, hoc est, vt post se nihil alijs dicendum reliquerit. Istæc bellis verborum tumidorū bullis vestita, ac sedulo culta quam bellè cū ipsis Christi verbis congruant, nolo, mihi credas lector, sed tuis ipse auribus. Audi igitur, quid Christus hac de re pronūciat: Adhuc, inquit Christus iam iam à suis recessurus, multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò: quum autem venerit Spiritus veritatis, ille vos docebit omnem veritatem: siue vt Augustini tēpore erat in in quibusdā Latinis exemplaribus, & hodie in Græcis, in oēm dūcet veritatē, & quæ ventura sunt, annūciabit vobis. An ergo hominū ora clausa esse conueniat, quæ Christi Spiritus sua post vnctiōne reddet diferta? suo potest afflatu efficiet facunda? Si Christus ita omnia loquutus est Apostolis, vt Dei sapientiam, adeoque ipsum Messiam decebat, nempe vt post se nihil ab alijs dicendum reliquerit, cur Spiritum suum Apostolis pollicetur doctorem, qui eos omnia illa doceat, quæ tum temporis nondum portare poterat: qui eos in omnem veritatem, quam nondum didicerant, deducat atque dirigat? Hæc enim verba, vt est apud

Caluinus
Christi su
git. Aposto
los docuisse
omnia, conueni
manifestam
Christi pro
missionem.
Ioan. 16.

Dydimus
Alexandri
nus Aposto
los quædam
didicisse à
Spiritu S.
quæ scire nō
poterant.
Caluini ora
tio vera est,
si Christi pro
missio falsa.

Dydimum Alexandrinum lib. 2. de Spiritu sancto, ad eos à Christo dicuntur, qui auditores verborum eius necdum fuerant omnia consecuti. Quæcunque enim sufficere poterant tradens eis, in futurum tempus reliqua distulit, quæ sine disciplina Spiritus sancti scire non poterant. Ad eundem sensum & D. Augustinus accedit suffragator: Adjicienda illis fuerunt, ait, hæc verba explanans Tract. in Ioan. 98. quæ nesciebāt. Hæc igitur Christi verba, Ille vos docebit omnem veritatem: & illa, Quæ non potestis portare modò, id est, scire ac discere, vt Dydimus & Augustinus, vos docebit Paracletus, si falsa sunt, vera esse Caluini verba oportet. Quare axioma illud (vt iactabat Caluinus) firmū, Nō aliud habendum Dei verbum, quam quod lege primū & Prophetis, deinde scriptis

Apo.

Apostolicis continetur, validis argumentorum arctibus conuassatum, clarisque Christi verbis labefactatum corruere, adeoque subuersum esse palam est, quod ei sua illa ex veteri Lege & Christi præ Prophetis præstantia mutuata firmamenta funditis sint subfossa, atque sublata.

Ex quibus & illud similis redarguatur vanitatis, quod eodem loco à Caluino dicebatur, Apostoli, inquit, suo nomine præ se ferunt, quantum sibi in suo munere permissum sit: nempe si Apostoli sunt, ne garriant, quicquid collibitum fuerit, sed mandata eius, à quo missi sunt, bona fide perferant. Et satis clara sunt verba Christi, quibus eorum legationem terminauit, cum mandauit illis, irent ac docerent, quæcunque præcepisset. O Philosophum locis dilecticis armatum, qui ministerium summæ dignitatis simul & authoritatis exintimo vnus voculæ etymo captandum censuit. Quis ita rerum communium est imperitus, vt functiones publicas plerisque omnes suis nominibus latius patere nesciat? Si ab Etymo res veniunt æstimandæ, Imperator sese in castris tantum contineat moderandis: Cæsar nihil sibi vsurpet, quod extra materni vteri sit incisionem. Consul dandis, accipiendisque consilij contentus, à regenda Republica abstineat. Et Superintendens (vt de noua religione nouam quoque dignitatis vocem veteribus admisceam, qua idem quod Catholici vocabulo Episcopi significatum voluit, sed nomē mutatum maluit, ne vel tantillum cum veritate congruant) quæ præter meram cognitionis causam vsurpat & docendi partes, & illius cœnæ sacrilegæ simul & prophanæ administrationem? Quis igitur isthæc præ absurditate plus quam ridicula à prudētibus non ferantur, cur in Apostolorū ministerio arctando iniquiores simus, quàm aut Cæsar, Consul, aut Imperatoris, aut denique noui istius Superintendentis? Falleris igitur Caluine, falleris, dum Apostolos à suo ipso nomine præ se ferre, quantum in suo munere sit permissum. Non solum ergo Legatorum munere, qui bona fide accepta tantum auditorum referendorum madata habeant, Apostoli sunt defuncti, cum præter illa à Christo audita alia in super à Spiritu sancto didicerant, quæ antea fuerant vt inaudita, ita quoque incognitione Solis luce clariore nobis sunt contestati.

Quare vt Apostolorum authoritas hoc loco nimium iniquis, ac plus æquo arctioribus limitibus à Caluino terminata, iustissimis distendatur spatij, si breuiter Apostoli vocis apud Iudæos vsum explicare, non mihi abs re videor facturus. Apostolus ex Græca origine legatum sonat, sed qui honoris causa aliquod cum classe (quæ & ipsa erat Atheniensibus stolis & Apostolus) aut militaribus copijs mittebatur. Verum istam naturalem significationem officij dignitas vbi accessisset, mirifice auxit, ac ornauit honorifice. Itaque Iudæis (qui ab Alexandri Macedonis temporibus Græca lingua vt passim ceperat) Apostoli dicti, qui ad suos contribules alibi extra Iudæam commorantes, summa cum potestate à Synagoga Ierosolymitana mittebantur. Huius rei testimonium certissimum est apud Epiphanium lib. 1. vbi de Iosepho quodam ex Iudæo Christiano illustri agens, narrat eū apud Iudæos præclaro fuisse loco: *ἔστι Ἰούδα μετὰ τὴν πατερικήν ἀποστολὴν ἐπὶ τὴν ἀποστολὴν, καὶ οὐκ ἐπὶ τὴν ἀποστολὴν*. Sunt autem hi dignitate præstantes apud Iudæos viri post Patriarcham Apostoli appellati, qui Patriarchæ sunt assessores, & cum eo assidui nocte dieque agunt consilij dandi causa, vt que ei, quæ legis sunt, referant.

Apostolus
et stolis pro
classis, vt o
pud Iosephum
tum et alios.
Vile Epiph.
Etioue.

Caluinus ve
Apostolis
authoritatē
eleuet, ad e
ymon pueri
lier consu
git.
Magistratū
Reipub. vo
cabula on ex
etymo veni
atque metida.

Apostoli
officium apud
Iudæos ante
Christi adue
ntum.
Apostoli
pud Iudæos
tatis gradū
post Patriarcham
habent.

Quanta ergo Apostolis Iudaicis concessa fuit potestas, tanta, imò amplior multò atque augustior, à Christo suis concessa est Apostolis, quantum illis hic maior atque negotium maioris momenti atque ponderis. Ista ex Apostolorum literis non forent ostensu difficilia, nisi Lectoris offensam ex prolixitate veritus, vela colligerem, ad portū properaturus. Cum itaque Christus Apostolis pollicitus fuerit Spiritū S. doctore, qui eis nō modò suggerat, quæ antea à Christo didicerat, sed, qui & in oēm prorsus deducat veritatē, quæ adijceret, quæ nescie-

nesciebant, vti Augustinus, doceretque, vt Dydimus, quæ sine Spiritus sancti disciplina scire non poterant: qui denique futura eis nunciet: fieri nequit, vt citra atrocem blasphemiam Apostolorum munus ipso nomine, quod legatum significat, dicamus terminatum. Argumentis igitur istis omnibus vt in speciem validis, ita re sanè ipsa euanidis, ac verè inanibus, nihil Caluinum effecisse demonstramus, quin verè Ecclesia scripto Dei verbo non sit inclusa, vt Caluinus loquitur, atque annexa, sed alia addicere potuit Fidei dogmata, quam quæ aut a Christo didicerant Apostoli, aut saltem aperto Dei verbo scripto sint expressa: quemadmodum ex Conciliorum decretis paulò post hæc ostendendum erit. Verùm antea euanidos Caluini colores diluamus, quibus rhetoricando efficere conatur, vt Ecclesia à scripto Dei verbo separari nequeat. Et quid mirum, inquit, si sponsa ac discipula Christi suo sponso, maritoque subijcitur, vt ab eius ore assidue ac sedulo pendeat: hæc est enim domus benè compositæ ratio, vt mariti imperio vxor obtemperet: hæc scholæ benè moralitæ regula, vt magistri solius doctrina illic audiatur. Atqui sponsa Christi, non adulteri sequitur vocem Caluine, si Spiritum sanctum audiat orphanis filiis datum patronum, atque tutorem: non vnici magistri repudiat magisterium, si Spiritus sancti à Christo doctoris promissi sequatur in rebus incognitis doctrinam: in obsecris, illustrationem: in controuersis, definitionem. Huius magistri doctrinam in quæstione illa perplexa admodum de Mosaicorū rituum obseruatione, quæ totum propè perturbat Christianorum collegium, sequuta est, quando intrepidè contra obmurmurantes illos Iudaizantes Cerinthum, & alios definiuit: Visum est, inquit, Spiritui sancto & nobis. Callidè igitur Caluinus Ecclesiam suis vult promissionibus diffisam, sese inermè, nudam, atq; omni tuitionis genere destitutam, hostium incuribus prostituere, dum eam conatur talem depingere, vt solo scripto Dei verbo contenta, ibi sapientia suæ, ait, terminum statuatur, vbi Christi eius & maritus & sponfus loquendi finem fecit. Quod si misera semel in animum induxerit suum, quid ei aut de Euangeliorum numero, aut toto deniq; scripturarum Canone superfit reliquum, quod non eadem rima, qua alia non scripta dogmata, non dico callidè surripiatur, sed vltro diffusetur: elabatur in aëra euanescat? Qua enim impudentia Caluinus ei audeat Ecclesiasticum sublegere, Lutherus Iacobi epistolâ, et ad Hebræos Pomeranus, cras Phanaticus quispiam Apocalypsim, per edicta Apostolorum, postea etiam quatuor Euangelia cum Anabaptistis illis in Moravia. Qua enim Scriptura aduersus istos sacrilegos seipsa tutabitur misera, si nihil potest, vt ais, extra scripturâ Dei verbum? Quod tamen vt persuadeat Caluinus, nullis sanè destituitur paralogismis hoc ipsum efficere in speciem conantibus, vt est à Gallicano inanium verborum Cothurno satis instructus, & in Sophistica mirificè acutus; sed attentè considerantibus præsentissimū simul & perniciosum Ecclesiæ Christi machinantibus venenum: Omnibus, inquit, suæ rationis commentis diffisa, promissionumq; amplitudine cõfisa, habebit, vnde fidem suam præclare sustineat: vt nihil addubitet, sanctum Spiritum sibi semper adesse optimum certæ viæ ducem: sed memoria simul tenebit, quem è suo Spiritu vsus percipi Deus velit. Spiritus, inquit, quem à Patre mittam, ducet vos in omnem veritatem: sed quomodo? quia suggeret vobis omnia, quæ dixi vobis. Nihil ergo plus de suo Spiritu denunciat expectandum, quam vt mentes nostras illuminet, ad percipiendam doctrinæ suæ veritatem. Catholica suam Ecclesiã nunquam in eam Christus venire passus est vesaniã, Caluine, vt sibi quicquam fideret, aut suæ rationis commentis quicquã tribueret, quod tibi cogitatione fingis: sed suorum semper Magistrorū exemplū sequuta, quod Spiritui sancto & sibi videbatur, Christiano populo proposuit credendū, quæ semper sibi optimum viæ ducem sciebat præsentem, non ignorans istã, quam fraudulentè prædicat, suarum promissionū amplitudinem. Quare ista admonitione nihil Caluine, egebat Ecclesia, sed vt poculū terribimo plenū veneno Lectori incautiori propinaret blandis illis promissionum verbis, tanquam melle

Ratiuncule Caluini conseruata.

Quam inuicem Caluini fingas Christi Ecclesiam.

Si Caluinum audiat Ecclesia, breuissimè scripturæ sacræ libri spoliabitur.

Spiritum S. Ecclesiam solum illum inueniat Caluino, non docet.

Toxicum suum Caluinus vltimè in speciem obliuiscit verbis.

11. 15.

11. 14.

11. 16.

11. 17.

11. 18.

11. 19.

melle oblitū porrigere studebas. Quod enim toxicum aut præsentius, aut perniciosius noccat in viscera admissum, quam verba isthæc tua (Nihil ergo plus de suo Spiritu denunciat expectandū, quam vt mētes nostras illuminet, ad percipiendam doctrinæ suæ veritatem) in animum imperitum & incautum transfusa? Præterquam enim, quod a recto Evangelicæ veritatis, sine qua nulla salutaris spes est reliqua, tramite abducunt, etiam castissima Christi Iesu verba ad ulterio sensu corrumunt.

Sed memoria (inquis) tenebit Ecclesia, Spiritus quē mittā, ille vos ducet in omnem veritatem, sed suggerendo vobis omnia, quæ dixi: nihil ergo plus de Spiritu sancto expectandū denunciat, quam vt mētes nostras illuminet. Istū qui dem Spiritus sancti vsus haud longè à suauissimo illo cū Apostolis sermone habito Christi pollicebatur: verum si alterā promissionem oratione Christi multo amplius insurgente longè augustiorē dissimulare noluisse, istud certè cõmentum planè frigidum seipsum mēdaci redarguisset. Quod igitur falsitatis serendæ studio tu fraudulentè omisit, ego veritatis docedē officio candidè Lectoribus pjs recitabo. Adhuc multa habeo vobis dicere, inquit, sed nō potestis portare modò: cū aut venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem, non enim loquetur à semetipso, sed quæcunq; audiet, loquetur, & quæ ventura sunt, annuntiabit vobis. Vt igitur tibi demus, loco illo abs te recitato idem planè esse, Docebit vos omnia, & quod adiecit, suggeret vobis omnia, quæcunq; dixi vobis: vt itē concedamus & illud hoc loco pro eodē habendum, siue legamus, Docebit vos omnem veritatem, siue. Ducet in omnem veritatem: illud sanè quod subtexit, Quæcunq; audiet, loquetur, & ventura annuntiabit vobis: an hæc eadem prorsus ac definitè, siue quod Iuris periti dicūt præcisè, cū Christi dogmatibus quispiā existimet censenda? Quæcunq; inquit, audiet, loquetur. Quid hoc ad Christi dogmata dudum percepta? an nō ea Spiritus per omnia diffusus, qui continet omnia, qui scientiam habet vocis, audientate portare nondū poterant, eius magisterio postea primū discenda. Quæ nesciebant, ait D. August. hunc locum edisserens Tract. 96. ita erāt adijcienda. Quæ nesciebāt, inquit: nota ergo Apostolos docuit Spiritus sanctus. Suffragatur & Dydimus: Nondū, inquit lib. 2. de Spiritu sancto, Apostoli omnia erāt consequuti. Ad eundē modū altera illa Christi promissio, Quæ ventura sunt, annuntiabit vobis, an nihil præter Christi doctrinā habere sit existimanda? Refragabitur sanè Paulus electionis vas: refragabitur & Ioannes Apostolus: Qui habet aures, inquit, audiat quid Spiritus dicat Ecclesijs. Sed quò dolus iste non modò malus, sed planè pestilens incautis minis suboleret, cum restimonia Chrysoptomi fraudulentè quasi incrustatū obtrudere non es veritus. Sed eius verba recognoscamus, quò clariùs appareat, sanctissimū patrem pro Catholica Fidei veritate quidē ipsa stare, licet aliorum, quam voluerit, abs te detorqueatur. Multi, inquit Chrysopt. Spiritū sanctum iactant, sed qui propria loquuntur, falsò illum prætendunt. Ita si quid præter Euangelii sub titulo spiritus obtrudatur, ne credas. Audin illud Caluine, Qui propria loquuntur? Quorsum illud? an in Ecclesiã Catholicã Spiritus sancti discipulã dictum esse à Chrysopt. sit existimandū? Apagelis eum isthac insania: cū enim magnificè adeo de publicis Ecclesiæ Catholicæ sentiat dogmatibus nō scriptis, vt magnificentiùs possit nullus, Traditio est, inquit, ne requiras amplius: quis hoc Chrysoptomi dictum, nisi violenter, contra Ecclesiæ dogmata nō scripta torqueat? qui propria loquuntur, falsò illum prætendunt, quem admodū Montanus & Manes, Arrhius & Sabellius propria loquebantur sub Spiritus sancti prætextu. Hic certè locum habeat est necesse, quod monet suos Chryso. Multi Spiritum S. iactant, sed qui propria loquuntur, falsò eum prætendunt. Quotquot igitur vel Chrysopt. atate, vel hæc etiam nostra loquuntur propria, id est, quod ignorat hæc enus Catholica Christi Ecclesia, ij sanè vt vt Spiritū S. suum iactant magistrum, vt vt se sumum illum sequi glorientur doctorem, falsò eum prætendunt. Porro

Callidè diffisam Caluini Christi promissionē de Spiritu S. magisterio Ecclesiæ promissio.

Apostolos docuit Spiritum sanctum in cognita cognoscenda.

Venerū suū Caluinus verbi Chrysoptomi conatur obtegere.

D. WILHELMI LINDANI

107

Inprobata Caluini calumnia in Calvino.

Ecclesiam non sequi doctrinam peregrinam sed in omnibus fidei capitulis certis apostolica.

Calvesa verbo Dei addit nihil, sed additum a Spiritu sancto suscipit.

Alia non Calvini ad argumentum Catholicorum responsio.

Apostoli compererunt viam voce, quod non plene scripsissent.

Porro ex illa Chrysof. sententia extra suum locum non minus contra ipsum Chrysof. quam contra Ecclesiam Dei Catholicam detorta, istum in modum Calvinius arguitur: iam colligere in proprio est, ait, quam perperam faciat nostris adversariis, qui non alio sine iactant Spiritum S. nisi ut peregrinas & extraneas a verbo Dei doctrinas eius titulo commendat: cum ipsam individuo nexu cum verbo Dei coniunctam esse velit. Vetuit autem, ne quid verbo suo Ecclesia adderet, ne quid ex eo detraheret. Istam calumnia non ita ieiunataque malitiosam quis nesciat ex illo nata spiritu, qui dissensionum Deus est dicitur? Nos perperam facere iste calumniatur, qui amplissimam Christi Domini promissionem de doctrina per Spiritum Ecclesiam doctorem omni veritate cum toto sanctorum Patrum choro credimus, qui certissimis illis verbis Dei Opt. Max. fidimus, nos eo tantum sine Spiritum S. iactare, ut peregrinas & extraneas a verbo Dei doctrinas Spiritus sancti titulo commendemus. Sanè si te Calvine Spiritus ille veritatis Ecclesiae Catholicae promissus, qui non est dissensionis, sed pacis Deus, afflasset, non extraneas a verbo Dei diceret doctrinas, quas sanctissima Spiritus sancti organa, indubij Spiritus illius veritatis omnis discipuli DD. Apostoli, totumque veterum scriptorum chorus lectissimus concorditer voce consonant Evangelicas: Rursus, non peregrinas subsannares, quas castissima Christi Iesu sponsa Ecclesia Catholica omnis adulterij & peregrinitatis nescia semel, a Spiritu illo suo Magistro Apostolorum opera didicit, posteris credendas proposuit, & tanquam depositum, sponsumque arrabonem fidei in hunc usque diem servat, tueturque saluum, incorruptum, adeoque invariabilem: quod ex superioribus luce meridiana arbitramur demonstratum clariùs.

Non est igitur Calvine, quod dogmata non scripta aut peregrinitatis infames nomine, aut tanquam exotica & extranea traducas atque suggilles. Non sunt ea Calvine, non sunt peregrina, sed domestica a Christi Spiritu in initio per Apostolos in Ecclesijs per orbem satis plantata. Non sunt exotica aut extranea, sed patria, sed genuina, sed scriptis in Evangelio dogmatibus verè germana. Vnius enim Magistri Spiritus S. sunt doctrinae, vnius sponsum Christi Iesu voces, vnius Dei Max. Patris Opt. Max. & voluntates. Quod itaque annectis, Vetuit, inquit, a nequid verbo suo Ecclesia adderet, ne quid ex eo detraheret: quomodo est insulsum? quam infidiosum? Ipsa quidem Ecclesia Dei verbo addit nihil, detrahit nihil: Sed ipse Dei Spiritus, qui eam omnem docet iuxta Christi promissum veritate, certis doctrinae gradibus in altiorem Fidei speculam subuehit, sublimiusque diuinae veritatis culmen attollit. Sicuti ergo cum illis Moysaïcis verbis pugnat nihil, quod postea D. Esaias de suo docuit Emanuele, aut Daniel: ita nec quod plenius docuit Ecclesia Christus, plenissimè verò ex Christi promissione per Apostolos Spiritus sanctus omnis veritatis Magister.

Superest, ut paucis retundamus Calvini responsionem, qua ad argumentum Catholicorum respondere conatur. Hic iterum obmurmurat, inquit, oportuisse Ecclesiam scriptis Apostolorum, vel illos ipsos supplere postea viua voce, quod minus clarè tradidisset. Atque hæc esse, quæ sine scriptura, visu duntaxat & moribus recepta fuerunt. At quæ nã isthæc est impudentia? rudes adhuc, fætor, & indociles erant discipuli, cum audirent a Domino. Multa habeo, quæ non potestis portare. Verum hæc ne tarditate rum etiã tenebantur, cum doctrinam suam scriptis commendarent? ut postea viua voce supplere necesse habuerint, quod in scriptis suis ignorantia vitio omiserat? Si verò a Spiritu veritatis ducti in omnem veritatem sua scripta ediderint, quid obfuit, quod minus perfectam Evangelicam doctrinam cognitionem complexi sint illic, consignatamque reliquerint? An tibi iusta de causa Calvine absurda videatur Catholicorum responsio, iudicet equus Lector atque candidus, quicquid anticipata opinionis studio non sit clarissima veritati iniquus: cum ea ipsis Apostolorum verbis nixa veritati respondeat, quod Paulus suis Thessalonicensibus. Ut compleamus, quæ desunt fidei vestre: Et D. Io. 2. Ioan. 4. an. Nolo plura scribere per calamum & atramentum, sperans breui ad vos venire. Quamquam & illud sine reprehensione non est prætermittendum, quod frau-

fraudulenter interferis. Quod minus clarè tradidissent suis scriptis: cum Ecclesia doceat, dogmata illa Apostolica non scriptis Apostolorum fuisse prodita, sed viua ipsorum voce tradita, visu & moribus esse recepta.

Cæterum ista duæ sycophantia Calvine, abs te indignissime in Catholicos sunt proiecta, quasi Apostolos dicant eadem animorum tarditate fuisse oppressos, qua ante Spiritus S. illustrationem: & quasi viua voce supplere sint coacti, quod in scriptis suis ignorantia vitio omiserant. Quis enim Catholicorum de Apostolis saltem vniquam sensit, quam eos post Christum in caelos reditum mirabiliter iuxta ac copiosè Spiritus S. vocatione delibutos, magis magisque in mysterijs regni Dei promouisse? ut tantò longius a pristina sua abfuerint tarditate, quanto illustrius illorum animos celestis illa lux illustrarat? Porro quod Catholicos in simulas, quasi ignorantia vitio Apostolos quædam omisisse asserant, quis non isthæc præter modestiam, mentis quoque sanitate desideret? Quis enim ita delirus extiterit, qui ignorantia vitio Apostolos quædam omisisse dixerit? Dicimus quidem, nec nos hodie tantum, sed totus veterum Patrum chorus, Scriptorumque omnium consensus, dicimus Apostolos quædam omisisse, ne in literas proferrerent non ignorantia vitio, uti commiseris, sed prudentia studio, sed occultandorum mysteriorum cautela, sed quod non comoda se se offerret opportunitas eam omnia scriptis inserendi, quæ Christi Spiritus Ecclesiam docebat credenda. Iam quidem a Spiritu veritatis in omnem ducti erant veritatem, dum sua ederent scripta, ita ut nihil eos latuisse credendum sit, quod ad Fidei plenitudinem attinet, aut dogmatum cognitionem: quod tamè minus perfectam Evangelicam doctrinam cognitionem suis illis scriptis sint complexi, atque consignata reliquerint, obfuit in primis occasio, quæ non omnium dogmatum exposcebat explicatum: obfuit necessitas, quæ modò vnum, aut alterum dogma pertractatum postulabat: obfuit denique, quod Paulus ipse attestatur, quod dogmata siue per epistolam, siue per ser-

monem eis prodita, constanter retinebant. Ecclesia ab Apostolis ea semel edocta. Quorsum ergo attinebat, omnia Fidei dogmata paucissimis literarum lineis plurima includere? angustis sententiarum formulis latissima restringere? exiguis denique aliquot libellorum scriptis innumera consignare?

Hæc si prolixior em alicui videatur poscere responsionem, ex primolib. rectè repetantur, ubi causas attulimus, quibus factum esse docebamus, cur Apostoli ad scribendas vel Epistolas, vel Evangelia animum appulerint, non ut methodicè illam doctrinam Christianam suis scriptis informarent, aut summam Fidei comprehendere: sed ut præsentis necessitati consulerent, quæ aut veram gestorum Christi requirebat historiam, aut dogmatis explanationem, aut afflicti Spiritus consolationem desiderabat. Itaque quod coronidis loco aduersus Catholicos assuit Calvinus, & nos corollarij vice superioribus attemamus: Sed age, inquit, demus quod petunt: designent modò ea, quæ releuari sine scripto debuerunt. Id si tentare audeat, agam cum ipsis Augustini verbis: hoc est, Quomodo minus tacuerit, quis nostrum dicat, illa vel illa sunt: aut si dicere audeat, unde probet? Nemo sanè Catholicorum adeò insanit Calvine, ut hoc vel illud Fidei dogma fuisse illis reuelandum temerè affirmare amens audeat: norunt enim Augustini modestiam non rectè modò legere, sed rectius quam vos imitari. Ad ista itaque Calvine quasiunculam hoc tibi prorsus dicimus, quod ibidem D. respondet August. Non a nobis charissimi expectetis audire, quæ tunc noluit Dominus discipulis dicere, quia nondum poterant illa portare: sed potius in charitate proficite, &c. Quod itaque aduersum nos te ex August. recitare autumas in ipsum August. imperite torques, qui & ipse alibi non scriptis Fidei nititur Traditionibus, uti Exorcismo, & puerorum Baptismo. Quamquam non in eo, nec in nobis istud telum herere possit, neutrum enim pronunciamus hoc vel illud fidei dogma a Spiritu S. reuelandum fuisse Apostolis: sed comunitè fateamur, in omnem eos Spiritu S. perductos veritatem, cuius partem quidem vna dicimus scriptis Apostolicis comprehensam: partem vero altera viua ipsorum voce Ecclesijs omnibus consignata: a quibus cum te dissentire non pudeat, quid mirum,

Sycophantia Calvini in Catholicos, quasi Apostolos in scriptis suis ignorantia vitio omiserant.

Calvinus præ conuulsi et calumniandi rabie sui non est compos.

Cur quædam Apostoli scriptis suis non mandauerint.

Cur non reuerteretur scriptis suis.

Capitosa Calvini quasiunculæ.

Apostoli in omnem perducti sunt veritatem, quæ partim scripto, partim viua voce Ecclesie tradiderunt.

Maius in Calvino relictis fallendi impericos, quæ veritatem distendit.

mirum, si ab Apostolica simul & Catholica Fidei doctrina infelix aberrasset nec istud tibi contingeret, si tanto discenda veritatis illius desiderio, quanto fallendi imperitos studio tenereris.

Quum enim D. August. hoc in loco partim abs te recitato (quem te perlegisse mihi equidem non sit dubium) apertissimis verbis doceat, Fidei dogmata non scripta, sed viva voce Ecclesijs ab Apostolis tradita non esse præter doctrinam Apostolicam, aut præter Evangelion annunciatum (alioqui, ait Paulus ipse sibi præiudicaret, si hoc diceret, puta, si quis plus Euangelizauerit, quam accepisset) sed supplere quod defuerat, uti Paulus Fidem Thessal. & Corinthiorum, vidisti Caluine, vidisti indubiè hunc August. locum non tam ad propositum tuum facere, quam inanem quampiã istius contradictionis inconsulto aduersus tuam matrem suscepta speciem tibi præbere. Quam igitur frustra nobiscum verbis Augustini agas, nunc te perspicere confido, qui cum August. & credimus & docemus, Apostolos quædam Fidei capita docuisse, quæ scriptis non erant complexi, non quod Evangelium aliud docerent, sed dudum traditum supplerent, omnibusque illud Fidei corpus suis quasi articulis complerent, atque absoluerent. Quod igitur hæc dicit August. Quis nostrum dicat, illa vel illa sunt, quæ à Spiritu sancto erant Apostolis reuelanda, id sanè in Catholicos, uti diximus, torqueri nequit, cum & ipse Aug. & Catholici omnes multa credant hodie, & August. seculo, imò Apostolorum ætate crederent, quæ scripturis non erant aut inclusa, aut comprehensa: nullus tam ea fuit temeritate Catholicus, ut hoc vel illud Fidei dogma pronunciarit fuerit ausus, quod tunc temporis Dominus Apostolos portare non posse affirmavit. Aduersus illos igitur istud telum iaculatur August. hæreticos Manichæos, & Montanistas phanaticos, & alios item cæteros, qui prætextu noui illius Paracleti deliri Montani, nisi insaniam obtentu nõtas Christiano popello veditabant Apocalypses, nouaque Fidei dogmata Catholicis Christi Ecclesijs à Christianorum memoria tam incognita, quam inaudita: Quod enim D. August. eo loco contra istas Ecclesijs Christianas peltes suos in Christo filios præmunierit, eius verba in eundem locum dicto Tract. 97. clarissimè attestantur: Omnes insipientissimi hæretici, ait, qui se Christianos vocari volunt, audacias signætorum suorum, quas maximè exhorret sensus humanus, hac occasione Euangelicæ sententiæ colorare conantur, ubi Dominus ait: Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò: quasi hæc ipsa sint, quæ tunc discipuli portare non poterant, & ea doceret Spiritus sanctus, quæ palam docere, atque prædicare, quantumlibet feratur audacia, Spiritus erubescit immundus. Rursus sub finem Tract. 98. Qua occasione, inquit, vani quidam Apocalypsim Pauli, quam sanè non recipit Ecclesia, nescio quibus fabulis plenam stultissima præsumptione finxerunt, dicentes hanc esse, unde dixerat rapsum se fuisse in tertium coelum, & illic audisse ineffabilia verba, quæ non licet homini loqui. Hinc liquet, quorum temeritatem plus quam sacrilegam, hæc reprehendat D. Aug. eorum videlicet, qui illius promissionis prætextu falsa & incognita Ecclesijs inuehebant dogmata, nouaque fingebant Apocalypses, quibus sua obuelarent nefaria, impuraque flagitia. Quid igitur nobiscum egisti Caluine, illis August. verbis, dicant, quænam, inquis, illa sint, quæ Apostolis erant reuelanda? nos sanè ut ea nos ingenuè cum D. Aug. profiteremur ignorare: ita contra nos profiteremur multa cum August. ac omni illo veterum Patrum choro ab Apostolis didicisse, quæ tunc portare non poterant, sed post Spiritu sancto docti Magistro, partim scripto, partim nõ scripto Christianas docere Ecclesias. Quod vnus D. Paulus clarissimis verbis tam ad Colossens. quam ad Thessalonic. testatur: Qui cum lacte, ait Aug. Tract. 98. alerentur: Catechizati non solidum cibum nondum ferebant. Quod aurem in lactis commemoratione posuit & doctrinam, ipsa est, quæ per symbolum traditur & orationem Dominicam. Sed huic lacti absit ut contra rarius cibibus rerum spiritualium firma intelligentia capiendus: qui Colossensib.

Caluinus fraudulenter distulit veritatem agnam in D. Augusti mi verbis.

Caluinus in Catholicos scripturas ceteroquet quæ apud Aug. legit in hæreticos distulit.

Quædam de Augustini reprehendat Traditiones non apostolicas.

Apostolus lacti non semper solidum suum addere cibum.

& Thessalonicensibus defuit, & supplendus fuit. Quædo enim suppletur quod defuit, non reprobatur quod fuit.

Et clarissimè omnium sub eiusdem Tract. finem, illa D. Pauli monens obseruanda Catholicis aduersus fraudulentas hæreticorum insidias admonitione: Si quis vobis Euangelizauerit præter quod accepistis, anathema sit. Non ait, plus quam accepistis, in quiens, sed præter quod accepistis. Nam si illud diceret, sibi ipse præiudicaret, qui cupiebat venire ad Thessalo. ut suppleret, quæ illorum Fidei defuerunt. Sed qui supplet, quod minus erat, addit: non, quod inerat, tollit. Qui autem prætergreditur regulam Fidei, non accedit in via, sed recedit de via. Concludens ergo prolixam admodum disputationem, addit: Quod itaque Dominus ait, Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo, adicienda illis fuerunt, quæ nesciebant, non quæ didicerant euertenda. Hæc aurea D. August. verba Lector candide eò fusiùs recitauimus, ut natium Augustini sensum haurias plenius: tum ut Caluini fraudes, quas imperitioribus struit, minimum cuique adferrent noxæ. Liqueat igitur, & Apostolos à Christi Spiritu quædam didicisse, quæ nesciebant, quod inficiabatur Caluinus: liqueat & nõ scripta fidei dogmata ex August. sententia ab Apostolis post Epistolas ad Thessal. scriptas fuisse addita eorum fidei. Qui supplet, inquit, quod minus erat, addit, non quod inerat, tollit.

Apostolus non ait vocem de- cl- sibi nõ præ- ceperant, sed plus quam acceperant, euangelizauerunt.

Ed naue locis ex confragosis atque vadosis educta, iam vela nobis essent colligenda, atque in portum rectè properandum, nisi manifestissimam hanc doctrinam de non scriptis Fidei Traditionibus aduersarij mutis aliquot sententiarum sanctorum Patrum fragmentis studerent obruere: quæ ubi eis deperam detortis iaculata modo confregimus, receptui erit canendum. Veniant igitur nunc in medium illæ veterum Patrum sententiolæ, quibus Confessio virttembergens. manifestum efficere conatur, omnia, quæ ad salutem cognitu necessaria sunt, in scriptis Prophetis & Apostolicis contineri.

C. A. P. VI. Responso ad fragmenta sententiarum sanctorum Patrum, quibus Confessio virttembergens. approbat Tradiciones non scriptas.

Quod ut solidius confirmaret, illum adfert Pauli locum, Omnis scriptura Timoth. cui quia suo superius loco satis superque responsum est, eum nisi de veteri Prophetica scriptura non loqui, nihil hæc fusiori opus esse arbitror oratione. Porro quod illi assuit, Omnia quæcumque audiui à Patre meo, nota feci vobis, Ioan. 15. miror, quod id nam aduersus nõ scriptas faciat Fidei Traditiones? Iam ut demus sine temporis enallage accipiendum, quod annotauit August. Tract. in Ioan. tamen quod sibi sumit Confessio, ei sanè resistimus. Quæ Apostoli, inquit, acceperunt à Christo, ea vulgauerunt prædicatione sua in toto orbeterrarum, & tradiderunt ea posteritati scriptis suis. Ut igitur demus, quod cum omni semel pugnat antiquitate, atque scriptorum omnium veterum consensu manifestissimo, quæ Apostoli acceperunt à Christo, ea toto orbe vulgasse, cum plurima mysticis arcanisque mystagogijs seu religionis Christianæ cime lion atque depositum crediderint seu thesaurum quempiã regium: ut hoc demus, inquam, aut verius in præsentiarum dissimulemus breuitatis causa, illud sanè est cui resistimus, vniuersa quæ à Christo acceperunt Apostoli, ea posteritati suis scriptis tradidisse. Istud enim non euincunt scripturarum loca, huc ab eis allata, nec scriptorum veterum testimonia ab eis commemorata: quæ admodum statim efficiemus luce meridiana clarius. Ut igitur sit verum, Apostolos omnia à Christo didicisse, haud sanè continuè inde efficias, eos vniuersa scriptis suis posteritati commendasse. Nusquam enim scripto mandatum est, Pauli epistolas esse Pauli, Ioannis Apocalypsim esse Ioan. Apostoli, quod tamè Fidei caput est, ac verè, uti demonstrauimus ex Brentiana istius Confessionis Apologia, fundamentum scripturarum certum est, firmum est, indubitatum est. Sed nunc quibus istud, quod sibi sumit seu manifestum Confessio, astruat veterum scriptorum testimonia, expendamus. Omnia continet Evangelion, ait Chrysostr. Homil. i. epistola ad Titum, & præsentia & futura, honorem, pietatem, Fidem, si mul omnia prædicationis verbo conclusit. Merito hæc Lector prudens mire-

Apostoli nõ omnia mandauerunt scri- ptis, quæ docuerunt.

Aduersarij se miseris su- uingulant verbis.

exempli causa de Iosephi a bello & boue, de fictitia illa obstetrice Anastasia, de ridicula Christi pueritia, de ludicro apud ludimagistrū miraculo, & alia id genus sexcenta: quæ si quis affirmare audeat, ei sanè quod dudum D. Hieron. erit respondendum, eadem facilitate hæc cōtemni, qua dicuntur. Vbi verò de illo Traditionum genere agitur, quod publicis Ecclesiarum moribus atq; consensu est probatum, longè sanè aliter hinc iuxta D. Hieron. ad Luciniū regulam est censendum. Vbi de Sabbathi ieiunio differens, quod per Hispaniā obseruabatur, alibi secūs: Ego illud te breuiter admonendum puto, inquit, Traditiones Ecclesiasticas, præsertim quæ Fidei non officiant, ita obseruandas, vt à Maioribus traditæ sunt. Lique igitur D. Hieron. illis à Confess. Vvirtemberg. verbis obiectis, Traditiones non scriptas in vniuersum nullius voluisse momenti esse, sed quasdā de apocryphorum nugis hausisse, cum anicularum delirijs submouendas, nec vilo apud nos aut dignitatis, aut auctoritatis loco habendas.

Cap. VII. Traditiones ceruè Apostolice qui ab apocryphis, alijsque minoris auctoritatis inter cernantur.

Ecclesie Catholicæ in sequendis Traditionibus Apostolicis.

Nunc quænam Traditiones huius, aut illius sunt generis, in præsens persequi non est locus: quod qui cognoscere cupiat, vltimum caput lib. quarti consulat, vbi congesta varij generis Traditionū farragine, modum ostendere studiosis annitebamur, quo res ad eodē variæ cum auctoritatis, tum antiquitatis apte, prudenterq; intercernantur, atq; discriminentur. Ex quibus qui Traditiones liquidò, certoq; Apostolicas ab incertis, minoriq; auctoritatis Traditionibus potest discernere, haud exiguum sanè retulerit, mea quidem opinione, operæpretium: quibus in distinguendis qui falli nolit, certius equidem ei non habeo consiliū, quam vt hac in re vt maximi cum primis momenti, ita obscurissima quoq; & humano ab ingenio longè collocata, vnā illam mecum sequatur per omnia indubius Ecclesiam Christi Iesu Catholicam, Spiritus S. ex illius promisso doctoris discipulā, & Apostolorum alumnā, atque verissimā scholam: quæ si vnquam aliās verè à Paulo dicta est *αἰὼς ἀληθείας*. 1. Tim. 4. Columna atque firmamentum veritatis, sanè hac in re longè verissimè isthoc ornatur elogio. Nullus enim est toto hoc in vniuerso, quem consulamur securius citra omnem erroris vel suspensionem, ecquæ nam illæ sunt Traditiones, quas Paulus Christianis hominibus mandarit obtinendas, atque inuolatas conseruandas, quas siue per sermonem, siue per epistolas accepissent Apostolicas, quàm vna illa Christi electa sponsa, Ecclesia per orbem Catholica. Ea enim, suggerente ex Christi promissis Spiritu sancto magistro, probè nouit, quidnam de dogmatibus nunc tempestatis in controuersia positis sibi annunciarunt ab initio Apostoli, quid Petrus & Paulus Romæ per Italian, quid Thomas per Germaniam, quid Dionysius Crescens, & Irenæus per Gallias. Euangelizauerint. Hanc qui non dedignabitur & audire, & sequi magistrā, securum erroris esse iubeo. Quod vniuersa enim, ait August. cōtra Donatistas lib. 4. cap. 24. tenet Ecclesia, nec concilij institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissimè creditur. Eam enim vnā agnoscat, quod Paulus prædicat, veritatis columnā atque firmamentum. Nam verbum Domini, quod manet in æternum, ea vti accepit illibatam, puram, putū, integrum: ita fida thesauri huius sibi crediti custos, inter varias Diaboli artes, hæreticorum fraudes, hypocritarum deniq; oppugnationes seruat, æternamque seruabit illibatam, puram, purum, integrum, ei nec addens, nec minuens: sed quod suscepit ab initio, totum sartum tectum posteris tradens, in finem vsque istius pereuntis mundi duraturum. Non illud metiendum existimans vno Bibliorum, nedum noui Testamenti libello, cum istis heterodidascalis & peregrinarum, imò semè Euangelicarum doctrinarū magistris: sed tota illa doctrina Ecclesijs ab Apostolis semel in initio annunciata. Hoc illud est, quod Apostolorū caput Petrus, Ecclesiæ pastor à Christo sui loco præfectus nos liquidis docet verbis: Hoc est autē verbum Dei, in quiens, quod vobis est Euangelizatiū. Hoc verò duabus contineri partibus, scripto & agrapho, siue non scripto, nos nunc demonstraſse confidimus, vbique verbum Dei, iuxta Pauli præceptum *ὁ λόγος ὁ θεῖος* rectè incidere, atque tractare studentes. Quod si cuiuspiam à recto, veroque

roque denuisse videbimur, nec doctrinam verè Orthodoxam vbique tradidisse, is meminerit, nos quidem eam per omnia sequi voluisse: quod si voris frustrati eam vbique non sumus assequuti, id demum nobis ex animo dolet. Sanè quicquid hinc, aut alibi à nobis dictum est, id omne prorsus illius Catholice, Orthodoxæque Christi Ecclesiæ volumus iudicio esse subiectum, nihil prorsus aut tenentes, aut sentientes, quàm Ecclesia Catholica, cuius caput Christi loco, est Petri successor Romanæ Ecclesiæ Episcopus Paulus quartus, iudicat atque præscribit suis filijs (inter quos me vel infimum accenseri mihi serid demum gratulor) credendum, atque eeu paternæ illius Apostolicæ doctrinæ depositum obtinendum. Eius enim Fides, mea Fides est, quia Fides Catholica est. Quod si quid alicubi exciderit, quod iustam piorum fratrum (nam impios, aut spurios non moramur) mereatur offensionem, certè admodum castigare non recuso. Amo enim seueros veritatis iudices, & eorum vlnera longè blandientium osculis præstare opinor: tantum meminerint illius, quod prudentissimè ille admonuit: Nam opere in longo fas est obrepere somnum: quem etsi peruigilijs plurimis certissima cum valetudinis huius iactura, indubioque ætatis vix dum adultæ detrimento studebamus effugere: tamen quia homo sum, humani nihil à me alienum reputans, errare mihi cum alijs commune esse ingenue agnosco. Ego enim cum D. August. me ex eorū numero esse profiteor, qui proficiendo scribunt, & scribendo proficiunt, unde & iudices veros, adeoque veritate seueros quæro, de illorum iudicio mihi ex animo gratulaturus: non quod erratum mihi sit, sed quod meus error sit improbat, atque Orthodoxè emendatus. Plurima enim inciderunt hoc in opere loca vadosa, quæ animus iusto nondum tantam ad rem feliciter conſiciendam aut eruditionis, aut iudicij robore instructus, peruadere valebat. Vnde si quis cespiratum, aut aberratum videbitur, id non in illorum errorem album est referendum, quod me ab vna illa Catholica Christi separet Ecclesia, aut Orthodoxi lædant opinio, nem illos enim ex animo, si qui fortè deprehendantur, abominor atque anathematizans detestor, qui cum Fide Orthodoxa aut Ecclesia pugnat Catholica, protestans eos me nō agnoscere, nec pro dictis habere. Quicquid igitur nobis totis hisce quinque Euangelicæ Panopliæ libris allaborabatur, eo spectat tantum, vt homines Euangelij verè Christiani atq; Apostolici studioſi in procinctu haberent, vnde cognitam in vna illa Christi Ecclesia Catholica doctrinam verè Euangelicam, cōseruare ac tueri possent, illæsamque propugnare, posterisq; farram rectam tradere: ne aliqua parte hodie inter tam varias hostis nostri Diaboli nunquā insurgentis acrius, nunquam oppugnantis in festijs, artes, fraudes, machinationes mutiletur, aut alium in sensum deprauetur, quàm illam ab initio à Christo, eiusque Apostolis accepit Ecclesia traditam. Quod vt fiat facilius, illud aduersariorum axioma, quod omnem hanc peperit Tragœdiam, Nihil credendum, quod non est scriptum, in initio labefactauimus, funditusque euertere studuimus, quod Fidei regulam Christus Dominus non scripturam, sed doctrinam Apostolis tum à se traditam, tum à Spiritu S. illa, quæ dudum ferre non poterant, docturo tradendam præscripserit. Eandem Apostolos Ecclesiæ per orbem Catholica tradidisse, vt germanum, gnissumque Dei verbum, siue ea fuisset per epistolas, siue viua ipsorum voce annunciata. Hanc Apostolorum discipulos vbique gentium non modò pro vero Dei verbo agnouisse atque suscepisse, sed aduersus hæreticos quoque propugnasse varijs demonstrauimus exemplis, ex illa Apostolorum & successorum ætate Apostolica petitis.

Deinde explicatis pro huius instituti ratione verbi Dei partibus, scripto & agrapho, siue nō scripto, Canonē quoque sacrarū scripturarū perſtrictō, ieiunijs sanctorū cultu, atq; in uocatione, libero arbitrio, & operū meritis, cū reliquis, doctrinā nunc tēporis Ecclesiasticā de Sacramentis & eorū ritibus sacris, quæ totū per orbē Christianū & obtinet Catholicè, & floret, annoiq; ante quadraginta, prius quàm immūdus Lutheri & aliorū Spiritus eā perturbaret, vbique floruit.

Verbum Dei auctor suauit dicitur reſtō
vna Catholice Ecclesiæ doctrinā Orthodoxam.
D. August. Epist.
Pia auctoritas
horum Scrupulis
non submittit
Epilogus
Libri primæ
Libri secundæ
Libri quartæ

floruit, verè esse Evangelicam, verèque Apostolicam, liquidis scripturis, clarissimisque vetustissimorum Orthodoxorum Patrum sententijs nos demonstrasse confidimus.

Quod ut maiore pij cum Lectoris fructu faceremus, in defessam nostram virili dedimus operam, ut dogmata propè omnia nunc tempestatis in cõtroversia cum primis posita, aduersus infestissima quæq; hostiũ tela daremus inexpugnabilibus non tantum scripturarum sacrarum vallis obmunita: sed inuicè etiam vetustissimorum Patrum ante annos mille clarissimorum consensu, testimoniõque ceu quodam antemurali confirmata.

Libri quinti epitome.

Cæterum ne quid ad instruendum militem Christianũ, qui aduersus grafsantes istas hostium vndiq; castra Dei Israël adeo variè oppugnatiũ turbas ex animo constituit prodire in aciem, hac in Panoplia desideraretur, studebamus & fortissima quæq; illorum hic perfringere tela, quæ in speciem quidem tyrõnibus horribilia suis in Confessionibus, Augustana, Vvirmbergensi, Saxonica, Apologijs, & alijs ceu propugnaculis Catholicæ Dei Ecclesiæ hostiliter extrudis congestis videbantur: vt ijs semel perfractis & de manibus excussis, armisq; parricidalibus, quibus suam in matrem, quæ ipsos & Christo regenerauit, & Fidei lumine, veræque Dei cognitione illustrauit, bis impij septi in foelicissimè armarunt, exuti, manus victrici illi tradant Evangelicæ Fidei, doctrinæq; certò Apostolicæ, Catholicæ nostræ per orbem Christianũ Ecclesiæ assignata, & perpetua successorum in Apostolorum locum opera per manus in hunc vsq; diem, vti videre, si modò velint, queant, tradita.

Spevntia di errant. di stabiten di mutantes auctor im mensos labores ex anulare com pebbas.

hac frustramur spe, vt suis ab erroribus, hic à vero aberrare liquidò demonstratis, respiscetes, ad vnam illam redire nolint Christi Ecclesiam Catholicam, certè non omnis tamè nobis spectatus perierit fructus. Plurimos enim fratrum infirmiorum in Catholica Ecclesiæ doctrina confirmatum iri bona nos spes habet, vbi viderint se hac ex Panoplia posse inuicta expedire arma, quibus ex verbo Dei instructi, insanas istas veteribus de hæresibus renouatas profligent, atq; semel orco reddant impiorum hominum opinionis, peregrinaq; heterodidascalias. Hoc saltè si vel apud paucos aliquot effecerimus, abundè im-

Vi raita ali qua esse con cilienda isti us distidi de fidel capitib de cordie spr Eant toto hoc opere amhor.

mensos hac in Panopliæ apparandæ officina exantlatos Ecclesiæ Catholicæ tuendæ & propugnandæ labores cõpensarit Deus Opt. Max. illa sua iustitiæ corõna aliquando copiosissimè perfoluturus iustus iudex. Sanè vt vt euenierit, nos euentus nihil minùs quam solliciti, illud nobis consicij gratulamur, toto in opere aliud spectasse nihil, quam vt illam in vnus Fidei, doctrinæq; certò Catholicæ concordia persuaderemus Christianis omnibus seruare vnitatem Spiritus in vinculo pacis, quam Apostoli Catholicæ per orbem in initio tradidè re Ecclesiæ. Hanc autem Spiritus vnitatem, qui varias, peregrinaq; Fidei doctrinas Ecclesiæ Orthodoxæ hæcenus ignotas in uehere conantur, quàm studeant cõseruare iuxta Pauli præscriptum, res ipsa loquitur manifestius, quàm vt fusiori sit oratione persequendum. Porro hanc vnus Fidei verè Evangelicæ doctrinæque certò Catholicæ atque Apostolicæ concordiam vnà cum vitæ verè Christiana, vt omnibus in vniuersum Christiani nominis ex animo imprecamur hominibus: ita Catholicæ Christi Ecclesiæ matri dulcissimæ non tam à pijs omnibus optatam, atque necessariam exoptamus vitæ omnis propè generis reformationem, abusuũque non diutius sanè tolerabilem castigationem: quam vt mecum assiduis apud Deum Opt. Patrè ei impetrare studeat pij omnes, precibus atque votis ardentibus supplex rogo, atque obrestor: quò errantes semel omnes ad vnum illud Ecclesiæ veræ Christianæ ouile concorditer reuocati, omnes vni Christo Iesu seruiamus in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris, vt isthoc ex miserimo exilio omnes quoq; ad celestem illam omnibus paratam transuolemus hæreditatè: quam nobis omnibus largiatur Deus in secula benedictus, Amen.

Finis Panopliæ Evangelicæ, sive quinq; librorum de verbo Dei Evangelicæ.

INDEX LOCVPLETISSIMVS EORVM, quæ in hac Panoplia verè Evangelica continentur, & vel probantur velut Catholica, vel improbantur tanquam hæretica, secundum Alphabeti seriem digestus.

Table with 3 columns: Term, Page, and Notes. Includes entries like 'Abraham olim idololatra', 'Abrenunciatio ab Apostolis adhibita', 'Abolutio verè peccatorum remissio', etc.

I N D E X.

Apostoli quo consilio sua scripserunt Euangelia. Pont. confirmari. 447
 26.30 Astarte fuit Ethnicis Venus, Belphegor Priapus hor-
 torum Deus. 497
 Apostoli absque scripto multa tradidere. 27 Athanasius & Hilarius exules etiam ab Arrhianis
 Apostoli cur scripserint epistolas aliquot. 28 postea reuocati. 37
 Apostoli Ecclesiam aduersus suae aetatis pestes liti-
 bid. Audiani haeretici ritum priuatae confessionis primi
 ris munitabant. 387
 Apostoli non omnia fidei dogmata literis manda-
 runt. 29 Augustinus monet ne peccemus. Christum in Eu-
 angelium non adorando. 269
 Apostoli aliter fuisse scripturi si nondum Christiani-
 nis aut Catechiz. tis scribendum fuisset. ibid. August. alibi duo tantum, alibi tria tantum, alibi
 verò quatuor Sacramenta commemorat. 176. 177
 Apostoli cur non omnia fidei dogmata scriptis suis
 incluserunt. 29. 30 Augustinus etiam quintum, nempe Ordinationis
 Sacramentum agnoscit. 177
 Apostolorum Catechismus quoniam non scripta ha-
 buerit dogmata. 30 Auxilij diuini necessitas exemplo illustratur. 97

B

Baptisma parulorum docet Augustinus ex Tra-
 ditione Apostolica. 65
 Baptismi signum quid operetur & efficiat. 165
 Baptisma quid. 166
 Baptismi aqua cor abluat. ibid.
 Baptismus omnia peccata abluat. 169
 Baptismus vocatur Gratia & Illuminatio. ibid.
 Baptismus medicamentum peccatorum. ibid.
 Baptismus vim purgatoriam habet Epiphania. ibid.
 Baptismus quo sensu dictus fidei sigillum Basilio.
 172
 Baptismus vnde nomen accepit. 177
 Baptismi efficacia vana apud aduersarios. 232
 Baptismi fontem consecrari ex doctrina Apostoli-
 ca. 187
 Baptismatis sacri ritus à Dionysio Areopagita gra-
 phicè depinguntur. ibid.
 Baptisma infantum ex Apostolorum doctrina. fol.
 188.
 Baptizati pueri toto orbe ante annos 1300. 188. 189
 Baptismum esse necessarium & verè mundare,
 359
 Baptismo nos mandari negat Caluinus. ibid.
 Baptismi lauacrum Graeci Theologi contestantur
 esse necessarium. 190
 Baptismatis aqua non omnia tribuunt Catholicis,
 licèt cam dicant necessariam. 191
 Baptismum Christi à Ioannis Baptiste fuisse alium,
 191
 Baptismus Ioannis non remittebat peccata. ibid.
 Baptismus Ioannis non habuit remissionem pecca-
 torum coniunctam. 195
 Baptismum Paulus tenetè iussit iterandum si idem
 fuit. 193
 Baptismus Ioannis solum in spe. non autem in re
 peccata dimittit. 196
 Baptismatum varia in Scripturis genera. 197
 Baptismum Ioannis Paulus opposuit Baptismo Chri-
 sti. ibid.
 Baptismi effecta. ibid.
 Baptismi regeneratio Spiritum viuificantem ad-
 fert. 198
 Baptismi regeneratio eleganter à D. Cyprianode-
 scribitur. ibid.
 Baptismus hominem & animo & mente mutat.
 199
 Baptismus renouationis lauacrum cur appelletur à
 Paulo. ibid.
 Baptismus Spiritus sancti communionem largitur,
 vna cum vera peccatorum remissione. 200
 Baptismus non confert homini impunitatiam pecca-
 torum remissionem. ibid.
 Baptismum ab impiorum contumelijs vindicat Cle-
 mens Alexand. 203
 Baptismi effecta Iustinus Martyr subindicat. 203
 Baptismus D. Reticio peccati mors. 204
 Ba-

I N D E X.

Baptismi effecta decem enumerat D. Ioan. Chryso-
 stom. 205 Bucerus gemino mendacij ab obo suam exorditur
 Bucerus Sophista ab Aristotelis definitione. 323
 Bucerus D. Epiphaniij verba mutilat. 325
 Bucerus falsarius viuus transcribit quod Epiphani-
 quàm aduersarij. 206 us mortuus. 326
 Bucerus locum Epiphaniij à se truncatum conquiritur
 mutilum. 328
 Bucerus clarissimus D. Epiphaniij verbis caliginosae
 item in futura. 359 offundit tenebras. ibid.
 Bucerus se pridem scriptitabat Aretium Felinum.
 remissionem. 390 ibid.
 Bucerus legis Corneliae reus conuincitur. 329
 Bucerus fingit factum esse in Africa, quod in Italia
 factum esse vel pueri nouerunt. 331

C

Calices olim plures consecrati ad populi commu-
 nicationem. 342
 Calices in Frisia cannam habent vnde sanguinem
 Domini olim fugebant. ibid.
 Calix D. Bonifacij in Dockum cur adeò exiguus.
 ibid.
 Calix alter D. Bonifacij grandior, è quo populus san-
 guinem Domini bibebat. ibid.
 Caluinus dubitat an symbolum Apostolorum reci-
 pi debeat pro verbo Dei. 2
 Caluini sophismatibus copiose respōsum à D. Ruar-
 do Tapper. 209 96. 97
 Caluini fraudulentum commentum euertitur. 107
 Caluinus salum affingit Catholicis. ibid.
 Caluinus affingit Catholicis Pelagianismum. ibid.
 Caluini frigidum cauillum subnectitur. 108
 Caluinus Catholicos immeritò accusat Sophistices.
 167
 Caluini fraus detegitur ex Diui Augustini verbis.
 ibid.
 Caluinus Sacramentum definiens, sensu pugnat cum
 August. 171
 Caluini iactantia, vanissima ostenditur. ibid.
 Caluini impotens & effera vox in Catholicam de
 Sacramentis doctrinam. 173
 Caluinus se suo iugulat gladio. 175
 Caluini manibus extorta claua. 176
 Caluini Sathanica maledictio reprehenditur.
 ibid.
 Caluini arx iudicio suo inexpugnabilis deiecitur.
 178
 Caluinus renouat Pelagianismum. 189
 Caluinus parulis promittit salutem quam eis scri-
 ptura diuina negat. 190
 Caluini arrogancia notatur. 191
 Caluinus noua verborum portenta comminiscitur.
 ibid. 193
 Caluinus temerè à Chrysofom. & August. defecit.
 194. 195
 Caluinus miser homunculus magno cum superstitio
 damnat concordem doctissimorum virorum sen-
 tentiam. 195
 Caluinus Augustinum Sophistices calumniatur.
 196
 Caluini nugamentum soluitur. 197
 Caluinus conatur frustra luci clarissime offundere
 tenebras. ibid.
 Caluinus superbissime Chrysofom. imperitia & D.
 August. arguitur. ibid.
 Caluinus torquet locum Pauli. 201
 Caluinus D. Hieronymum suggillat. 222
 Caluini nebulae aduersus Sacramentum Confirma-
 tionis obiecta discutuntur. 223
 Caluinus vel imperitè vel nequiter vetustissimi scri-
 ptoris

INDEX.

ptoris verba posteriori tribuit atati. ibid. Caluinus maledicus pro reciprocis conuictijs & spu- tis refert piam mentis imprecationem. 226 Caluinus dissimulatur, & impostor. 223 Caluinus vocat rei distinctionem putidam, quam ipsa rerum natura facit necessariam. 224 Caluini telum ex D. Augustino in ipsum retorquetur. 231 Caluinus ante victoriam triumphum canit. 209 Caluinus mirè ineptit in suo de manus impositione commento. 235 Caluinus vult abijciendam manuum impositionem. 236 Caluinus rationibus destitutus ad communia sibi cum mulierculis arma reliquit. ibid. Caluinus irridens nostræ ætatis Episcopos simul perstringit etiam præcæ ætatis Pontifices. ibid. Caluinus temerè à nostris Episcopis in confirmatione efflagitat euidentem Spiritus sancti virtutem. 237 Caluini impotens oratio in sacrum chrismâ. 238 Caluinus Fidei oculis captus nihil videt in chrismate præter oleum. 239 Caluini Fides cur non sit fides. ibid. Caluinus sibi noui Apostoli partes vendicat. 240 Caluini vanitas qua Catholicis falsum transcribit. 242 Caluinus immundo spiritu plenus fordida maledicentæ verba euomit. 243 Caluinus ebrius ex calice meretricis Babylonicæ. 244 Caluinus quare in Melchiadè Papâ debacchetur. ibi. Caluinus impiè Catholicos Donatini suggillat. 245 Caluinus immeritò quiratur doctrinam suam ad eò iniquè accipi. 238 Caluino doctissimi viri Sophistæ & Barbari. ibid. Caluinus Berengarij hæresim falsis ornare conatur elogijs. 239 Caluini vanitatem arguit bellum istud inter Zuuingianos & Lutheranos. ibid. Caluinus suum pestilentem errorem Spiritui sancto acceptum fert. 260 Caluinus aniliter metuit, & phycas quærit in Eucharistia proprietates. ibid. Caluinus à confessione Augustiniana deficit. 350 Caluini sophisma aduersus Pœnitentiæ Sacramentum excogitatum, dissoluitur. 360 Caluinus falsum ascribit Innocentio, simulac Sigebertum deprauat. 465 Caluinus contra Exorcistas insanens, Exorcistis se opus habere ostendit. 409 Caluinus scurriliter insultat Ecclesiæ propter Diaconorum ordinationem. 412 Caluini sathanica blasphemia in Christi sanguinem. 206 Caluini & Bucerii blasphemæ voces. 198 Caluini nugæ contra Diui Petri Episcopatum diluuntur. 424 Caluini scripta aduersus Traditiones refutantur. 498 Caluinus toxicum suum blandis in speciem oblinuit verbis. 392 Candidatorum Catechismus ad Eucharistiam. 30 Candida Baptizati & Neophyti ad Ecclesiæ primitiue antiquitatem referuntur. 215 Canones Nicæni fuerunt 70. 441 Canon Nicænus de appellatione ad Pontificem Rō. verus esse comprobatur, non supposititijs. ibid. Canonice authoritatis liber quid. 73 Canon scripturarum vt sit accessione librorum autus, citra verbi Dei iniuriam. 71

Christus non omnia Apostolos docuit, sed quædam Spiritus sanctus. 21 Christus quemadmodum in omni baptismo baptizatus, ita etiam in omni Missæ sacrificio offertur. 298 Christus mandauit offerre pro alijs. ibid. Christus sua morte omnes redemit, quia tamen non omnes redimuntur. 300 Christus obtulit post peccata certò remissa, ita & nunc licet offerre. 301 Christus S. Eucharistia sub vna specie data, discipulis impedimentum inimici remouit. 339 Christi deitatem Ioannes confirmat doctrina non scripta. 23 Christianis cur opus fuerit literis Magistris mutis. 26 Christianos ad traditam pridem doctrinam D. Iudas prouocat. 33 Christi Pangeyricum canit Dauid Psalmo. 109. 2.0 Christianorum priscorum icinia. 82 Christiani iusti aliquando peccant, & tamen iram Dei non merentur. 101 Christiani spiritu Christi animantur. 99 Christiani bona opera per inhabitantem Christi spiritum operantur. ibid. Christiani Christo committentes. 120 Christiani ex operibus sunt iusti sicuti Christus iustus est. 101 Christus qui vnus & solus mediator dictus. 159 Christus solus Mediator non excludit Sanctos mediatores. 149 Christus vnde Iesus dictus. 179 Christianorum liberi an sint mundi. 185 Christus verè soluit opera Diaboli. 208 Chrismâ num contemnerint Apostoli. 228 Christus Adamî antitypon ita nos saluat, vt ille perdidit. 207 Christi ad Adamum Antithesis. ibid. Christus non mori cum solum, sed & eius causam peccatam verè delet. ibid. Christum in Sacramento Eucharistiæ adorandum. 268 Christum in altari honoratur & colitur. 268 Christi promissio de mittendo Spiritu sancto Apostolis baptizatis facta, ad omnes Baptizatos pertinet. 232 Christus Dauidi Trismegistus & Sacerdos, Rex, & Legislator. 250 Christus offerre docuit ex creaturis panem & vinum. 253 Christi carnem ore suscipimus. 260 Christum adorari solitum in mysterijs docetur ex Augustino. 268 Christus peculiare Christianis instituit sacrificium. 270, 271 Christus in cœna obtulit corpus & sanguinem suum. 271 Christus ipse in Missa sacrificat & sacrificatur. ibid. Christus in cœna nouæ legis instituit sacrificium. ibid. Christum illis verbis, Hoc facite, præcepisse sui corporis oblationem. ibid. Christi discipuli & Apostoli sunt & Sacerdotes. 239 Christum in cœna pro peccatis se obtulisse docetur. 290 Christus assidue offert in cœlis sicuti & pro nobis inreppellat. 296 Christi hostia cruenta non iteratur sicuti Aaronica. 297 Christus adoratur à pijs in S. Eucharistia. 268 Christus corpus suum offerendum præcepit. 272 Christus præcepit offerre oblationes ad altare. 212

INDEX.

Christus quemadmodum in omni baptismo baptizatus, ita etiam in omni Missæ sacrificio offertur. 298 Christus mandauit offerre pro alijs. ibid. Christus sua morte omnes redemit, quia tamen non omnes redimuntur. 300 Christus obtulit post peccata certò remissa, ita & nunc licet offerre. 301 Christus S. Eucharistia sub vna specie data, discipulis impedimentum inimici remouit. 339 Christi deitatem Ioannes confirmat doctrina non scripta. 23 Christianis cur opus fuerit literis Magistris mutis. 26 Christianos ad traditam pridem doctrinam D. Iudas prouocat. 33 Christi Pangeyricum canit Dauid Psalmo. 109. 2.0 Christianorum priscorum icinia. 82 Christiani iusti aliquando peccant, & tamen iram Dei non merentur. 101 Christiani spiritu Christi animantur. 99 Christiani bona opera per inhabitantem Christi spiritum operantur. ibid. Christiani Christo committentes. 120 Christiani ex operibus sunt iusti sicuti Christus iustus est. 101 Christus qui vnus & solus mediator dictus. 159 Christus solus Mediator non excludit Sanctos mediatores. 149 Christus vnde Iesus dictus. 179 Christianorum liberi an sint mundi. 185 Christus verè soluit opera Diaboli. 208 Chrismâ num contemnerint Apostoli. 228 Christus Adamî antitypon ita nos saluat, vt ille perdidit. 207 Christi ad Adamum Antithesis. ibid. Christus non mori cum solum, sed & eius causam peccatam verè delet. ibid. Christum in Sacramento Eucharistiæ adorandum. 268 Christum in altari honoratur & colitur. 268 Christi promissio de mittendo Spiritu sancto Apostolis baptizatis facta, ad omnes Baptizatos pertinet. 232 Christus Dauidi Trismegistus & Sacerdos, Rex, & Legislator. 250 Christus offerre docuit ex creaturis panem & vinum. 253 Christi carnem ore suscipimus. 260 Christum adorari solitum in mysterijs docetur ex Augustino. 268 Christus peculiare Christianis instituit sacrificium. 270, 271 Christus in cœna obtulit corpus & sanguinem suum. 271 Christus ipse in Missa sacrificat & sacrificatur. ibid. Christus in cœna nouæ legis instituit sacrificium. ibid. Christum illis verbis, Hoc facite, præcepisse sui corporis oblationem. ibid. Christi discipuli & Apostoli sunt & Sacerdotes. 239 Christum in cœna pro peccatis se obtulisse docetur. 290 Christus assidue offert in cœlis sicuti & pro nobis inreppellat. 296 Christi hostia cruenta non iteratur sicuti Aaronica. 297 Christus adoratur à pijs in S. Eucharistia. 268 Christus corpus suum offerendum præcepit. 272 Christus præcepit offerre oblationes ad altare. 212

I N D E X.

Communio vtriusque speciei vbi hodie licita. 343
Communionem sub altera tantum specie, iustifi-
mas ob causas Patres in Concil. Constantensi de-
fenderunt. ibid.
Communionem vtriusque speciei non esse necessa-
riam ex Lutheranorum confessione. 344
Communionem vtriusque speciei dicit Melanchthon
esse liberam. 345
Communio sub vtraque specie nunquam vt neces-
saria obseruata. ibid.
Communio hunc vel illum modum Christus non
prescripsit. 346
Communio vsus quam fuerit vanus olim. 347
Communio sacre vsus explicatur. ibid.
Communio sacre effecta describuntur. 347
Communio S. Eucharistiae soluitur peccatorum
nexus. ibid.
Communio Laica & Peregrina quae. 350-357
Communio Laica ad solos pertinuit clericos. 355
Laica communio non est vnus speciei, sed cum La-
icis communio. 357
Conciliorum auctoritas quanta. 360
Concilium Ariminense cur innotuit. 450
Concilium Mileuitanum non facit contra Confirma-
tionis Sacramentum. 241
Concilium Mileuitanum verba a Caluino deprauata.
ibid.
Concupiscentia in baptizatis non est peccatum veri
nominis. 210
Concupiscentiae reatus in baptizatis perit, infirmi-
tas manet. 211
Concupiscentiae reatus remissus in baptizatis & eua-
curatus. 212
Concupiscentia D. Augustino iam non est peccati
in baptizatis. ibid.
Confessio Saxonica in Christi Spiritum Chri-
stianos inhabitantem blasphemia confutatur.
103 104
Confessio Saxonica calumnia retunditur.
109
Confessio Augustana vanitatis conuincitur cum
suo auctore Melanch. 132
Confessionis V. Vitembergensis argumenta contra
transsubstantiationem dissoluntur. 262
Confessio V. Vitembergensis ad verbum consentit
inbilio Berengarianis. ibid.
Confessio V. Vitembergensis corroborat Zuin-
glianorum. 264
Confessio Saxonica in Missam blasphemia refutatur.
288
Confessionis Augustanae argumenta confutantur
contra propit. Missae sacrificium. 293
Confessio Augustana Catholicis plurima falso af-
fingit signa. 294
Confessio Augustana insidiosa. 297
Confessionis Augustanae calumnia retunditur. 298
Confessio V. Vitembergensis argumenta contra prop-
pit. sacrificium Missae confutantur. 300
Confessionem Augustanam cum sua Apolo. vanifi-
simis scateris mendacis. 310
Confessione animus leuatur & sanatur ceu stoma-
chus vomitu. 379
Confessi sunt D. Paulo Ephesij. 377
Confessio quid & quomplex. 374
Confessio Generalis & Specialis. ibid.
Confessio discreta singulorum est necessaria. ibid.
Confessionis Sacramentalis origo quae. ibid.
Confessionem singulorum iuris esse diuini. 375
Confessione opus fuit, lapsis etiam Apostolorum
aetate. 376
Confitenda peccata quae adhibita accurata diligen-
tia nobis in mentem veniunt. 372

Confessio non est impossibilis. ibid.
Confessio peccatorum discreta ab Apostolorum suc-
cessoribus fuit obseruata. 380
Confessio singulorum accuratae aetate D. Cypriani
facta legitur. 381
Confessionem peccatorum delictorum enumerati-
one olim fieri solitam. 382
Confessionis necessitatem docet D. Pacianus auctor
vetustus. ibid.
Confessionem veteribus nunquam fuisse liberam
ostenditur contra Calui. 383
Confessionis necessitas toti mundo nota fuit ante
Innocentij decretum. 384
Confessarij olim liberi, sed propter Nouatianos cer-
ti deputati. 385
Confessio Eucharistiae percipiendae praemissa. 384
Confessionem nequaquam Nestarius abrogauit.
385
Confessionem priuatam mansisse in Ecclesia Con-
stantinopol. post Nestarium. 386
Confessionis V. Vitemberg rationes ineptae contra
Coelibatum refutantur. 473
Confessio V. Vitemberg. cum suo propugnatore
Brentio manifestae falsitatis arguitur. 509
Confirmatio baptizatorum vnde probetur. 64
Confirmatio olim signum Christi. 177
Confirmationis Synonyma. 215
Confirmationem semper habitam veri nominis Sa-
cramentum. ibid.
Confirmatio visibilis quid efficiat inuisibiliter.
217
Confirmationis Sacramentum quanti fecerit D. Cy-
prianus cum 32. Episcopis. 218
Confirmationis necessitatem suo exemplo compro-
bavit Nouatus Haereticus. ibid.
Confirmationis Sacramentum Caluinus fraudulenter
struit infidias, vt illud a Sacramentorum numero
deleat. 221
Confirmatio visibile Sacramentum, inuisibilem cha-
ritatis vnde notum significat. 220
Confirmationis Sacramentum datur Spiritus sanctus.
222
Confirmationem non esse posterioris aetatis signum,
vt blasphemauit Caluinus. 223
Confirmationis Sacramentum aliud a Spiritu san-
cti operatione. 224
Confirmationis Sacramentum vt res dicitur, id est, per-
fectionis appellatum. 229, 231
Confirmatio etiam verbo Dei nitur. 232
Confirmationi praesentem esse Spiritum sanctum,
verbo Dei ostenditur. 234
Confirmationi non erant adiuncta externa signa
aetate D. Augustini. 235
Confirmationem Caluinus defuit Oleum Diaboli
242
Confirmationis minister est Episcopus. ibid.
Confirmationis Sacramentum an soli administrare
Episcopi. 244
Confirmationem magnificentius extulit Cyprianus,
quam Melchitades. 249
Coniugatis caelesti auxilio opus esse per Sacramen-
tum imperendum. 436
Coniugium Christianorum indiuiduum & omnino
indissolubile. 437
Coniugi nulla ex causa licet alteram ducere, priore
etiam adultera superstite. 438
Constantius Augustus credidit minus ratum, quod
non confirmasset Rom. Pontifex. 450
Contritio prima pars poenitentiae quid. 378
Contritio non est terror gehennae, sed animi dolor
de peccatis. ibid.
Contritio sola ad placandum Deum non sufficit.
372

I N D E X.

Contentus Christianorum antelucanus. 249
Corona clericorum ab Apostolis deriuata. 404
Coronula quorundam triobolaris perstringitur.
405
Coronam etiam Symon Magus in capite habuit. ibid.
Corpus Christi offerrebat, aetate Concilij Niceni,
Deo patri. 272
Corpus Domini in Missa vera est hostia, verumque
sacrificium. 287
Corpus Domini & Sacramentum est & sacrificium.
299
Corpus Domini sacrificium esse non solum Eucha-
risticum, sed etiam propitiatorium comprobatur.
312
Corporis Christi oblatio vocatur ab Irenaeo nomi-
testamenti oblatio. 275
Credere Apostolicis Traditionibus omni argumen-
to est validius & robustius. 65
Credo, Christianus est, quod Pithagoraeis. Ipse di-
xit.
Credimus plurima quorum ignoramus modum. 145
Crucis Dominicae consignatio quid sibi velit, quidq;
efficiat. 466
Crucis vti signaculo Apostoli docuerunt. 466
Crucis signaculi vsus varius apud praesatos Christia-
nos. ibid.
Crux Christi Christianorum trophaeum. 467
Crucis frontem consignamus post symbolum & Euan-
gelium. ibid.
Crucis vsus fuisse varium aetate Tertulliani, ante
annos 1400. ibid.
Crux imprimenda pectori ad horae sonitum. ibid.
Crucis Dominicae vera figura. ibid.
Crucis varia genera. ibid.
Crucis Dominicae eff. sta in vsu quotidiano. 468
Crucis signaculo Iulianus Apollonata inagis incum-
bens artibus, Diabolum fugauit. 469
Crucis insigni se arant in prociactu Milites & Vi-
atores. 469, 470
Culpa an mortuis remittatur. 327
Culpa remissa saepe restare luendam poenam. 329
Cyprianus suum Magistrum Terrullianum (ne quis
causetur obsecritatem) explanat. 230
D
Dare & reddere distinguuntur. 107
Decalogi verus vsus. 105
Decretis multa renouantur quae non innotuunt.
465
Defectionem Ecclesiarum a Ro. Pont. tristes semper
sequuta est Tragedia. 431
Dei sapientia super omnia effusa in temporis natu-
ra splendet. 32
Dei flagella auertimus & effugimus dum nos vl-
tio nostra punimus crimina. 391
Deum patrem ingenitum sacrarum literarum te-
stimonio caret. 44
Depositum Paulo quid. 24
Diabolus a calumniando dictus. 102
Diabolus cur hoc nomine dictus. ibid.
Diabolus rerum obscurissimarum modum cur sug-
gerit inuestigandum. 245
Diabolus voce humana flagellatur, vritur & tor-
quetur ab Exorcistis. 409
Diaconorum officium. 411
Diaconorum olim fuit Eucharistiam administrare.
412
Diaconi per factum Sacerdotum officium sibi ali-
quando usurparunt. 418
Diaconus ex prophano Ecclesiasticum, ex appellati-
uo proprium nomen factum. 410
Diaconis ab Apostolis sacra etiam functio credita,
non solum mensurarum cura. ibid.

Diaconus Stephanus, Euangelij propugnator singu-
laris, & Diaconus Philippus, Samaritanis Euan-
gelium Dei praedicat. 411
Dies Dominica a Christo Domino nome habet. 81
Diem Dominicum aduersarij suis sine verbo Dei
praecipunt colendum. ibid.
Dionysij Areopagitae opera suo auctori vindican-
tur. 59
Dionysius Corinthius non est scriptor librorum,
quae Areopagitae recte ascribuntur. ibid.
Dionysij Corinthij scripta quibus emblematis
ornata. 40
Dionysij Areopagitae libri olim suppressi. ibid.
Dionysij Areopagitae operu testes irrefragabiles. 41
Dionysij Areopagitae qui nam veterum citent. ibid.
Disciplina Ecclesiastica. 327
Discrimen inter baptisma Christi & Ioannis demö-
strant acta Concilij Niceni primi. 193
Dissidorum componendorum certissima simul &
facillima ratio. 50
Duo quomodo quale Christianis licitum. 457
Doctrinae non scriptae admonet D. Paulus Timo-
theum. 24
Doctrinam non scriptam D. Paulo eiusdem esse au-
thoritatis cum doctrina scripta. 32
Doctrinam non scriptam lapidem fuisse Lydium
praesae Ecclesiae. 34
Doctrina Christi Euangelij & regnum Dei. 179
Doctrina Ioannis Baptistae & Apostolorum non
sua eadem. 154
Doctrina de Missae sacrificio olim tam fuit indubita-
ta, vt ea pro argumento haereticum contra Catholi-
cos vsi sint. 272, 273
Doctrina offerendi pro mortuis Apostolos habet
auctores. 321
Doctrinam suam Christus cur Euangelium atque
regnum Dei appellare voluerit. 179
Doctrina non scripta grauisima Cypriani quaestio
dissoluitur. 49
Dogmatum omnium probationem exigere ex Scri-
pturis, improbum sane videretur. 400
Dominicum olim pro templo, cuius appellationis
etiannum extant vestigia. 249
Dominica in albis cur dicta. 215
Dydimus Alexandrinus auctor est, Apostolos quorundam
didicisse ex Spiritu sancto. 500

INDEX.

Ecclesia Christi in duos ordines, videlicet Clericorum & Laicorum, distribuitur. 399
Ecclesiarum dedicatio & consecratio quando incipit. 478
Ecclesia potest quaedam non definita definire. 482
Ecclesiae mores ferendi, non temere mutandi. 484
Ecclesia sine Scripturis Apostolicis potuit consistere. 490
Ecclesia Catholica nihil addit verbo Dei, sed per Spiritum sanctum scripturis addita, pie suscipit ab Apostolis. 494
Ecclesia si Calvinum audiat, breui suis Scripturae sacris libris spoliabitur. 502
Ecclesiae Catholicae iudicium sequendum in statutis Traditionibus Apostolicis. 511
Ecclesiae Spiritus sancti Magisterium promissum calide dissimulat Calvinus. 503
Ecclesiastica bona ut hodie profunduntur & dilapidantur. 400
Epiphanius ex Apostolorum doctrina docuit mortuis prodesse orationes superfluum. 331
Epiphonema in nostri seculi seculos. 78
Episcopi habent regendi & regendi potestatem. 35
Episcopi tantum tres conati sunt fidem Catholicam, tempore vigentis Arrhianismi asserere. 53
Episcopus quid sit. 415
Episcopi olim dicebantur Sacerdotes. ibid.
Episcopus aliquando prophetae administrationis vox. ibid.
Episcopi olim Papa. 414
Episcoporum abusus castigandus. 400
Episcopatus non est Ordo sed Sacerdotij excellentia. 418
Episcopos semper ordinandi potestate a Presbyteris fuisse distinctos. 419
Episcoporum quos D. Petrus ordinavit recensetur Catalogus. 425
Episcopis in solidum suis cuique grex creditus. 430
Episcopi in quo sint pares & in quo sint impares docentur. 435
Episcopus vniuersalis, & Episcopus vniuersalis Ecclesiae, diuersa sunt. 433
Episcopus Constantinopolitanus quid ambierit titulo Oecumenici. ibid.
Episcopi Constantinopolitani arrogancia a Phocae reprimuntur. 432
Erasmus Pseudomonachum depinxit in D. Hieronymi vita. 477
Erasmus plurimis perniciosè dubitandi ansam praebuit maximo huius seculi malo. 8
Erasmi & Polidori errores foedissimi taxantur, ibid.
Euangelij natura alia quam legis. 15
Euangelij & legis discrimen. 16
Euangelicae doctrinae genus D. Paulo bipartitum. 24
Euangelium sine literis mortuis, annis minimum octo vixit vitis piorum cordibus inscriptum. 25
Euangelium suum quo anno scripserit Mattheus, ibid.
Euangelium suum quo anno scripserit Marcus, ibid.
Euangelium cur scripserit Mattheus. 26
Euangelium cur scripserit Ioannes, & caeteri item cur sua scripserunt Euangelia. 27
Euangelium Petri qua nota fuerit iudicatum apocryphum. 35
Euangelij codex requirit patrocinium atque testimonium Catholicae Ecclesiae. ibid.
Euangelium D. Matthaei non ad Scripturas expensum est, sed ad non scriptam Apostolorum Traditionem. 492
Euangelici omnes omnium morbos vno codemque sanare volunt collyrio. 368
Euangelici Iovinianum suum vincunt impietate. 472
Euangelici conuicti magis quam scribae rationibus pugnant. 488

F

Fabiani sententiam omnium Ecclesiarum suffragis esse subnixam. 227
Fabiola Romanae ob factum diuortium publica poenitentia. 458
Fabiola vera historia retexitur contra Philip. Melancthi. mendacia. 460

INDEX.

Faustus Monachus in Catholicos conuictus ob SS. cultum. 152
Festa sanctorum quomodo colenda. 118
Festum Innocentium sancti Patres celebrari mandarunt in Ecclesijs. 124
Festa Martyrum olim piam habuerunt Sanctorum inuocationem coniunctam. 125
Festa Martyrum quo pietatis fructu olim celebrantur. ibid.
Festum corporis Christi piam habet S. Eucharistiae adorationem. 269
Fidei regula est Apostolica doctrina, siue scripta siue non scripta. 12
Fidei Evangelicae regula quae nam a Christo Apostolis praescripta. 18
Fidei regula quae namerit Apostolorum aetate. 19
Fidei canon quid Paulo ad Philip. 20
Fidei canonem Galatae violarunt. ibid.
Fidei regulam vetustissimi scriptores quam agnouerunt. ibid.
Fidei regula est Apostolica doctrina siue in literas relata, siue occultis Traditionibus prodita posteris. ibid.
Fides quid D. Basilio. 20
Fidei regulam esse quicquid Apostoli Ecclesiam docuerunt. ibid.
Fidei regulam esse Traditionem Ecclesiasticam docet Clemens Alexandr. ibid.
Fidei fundamentum est Catechismus. 30
Fidei regula quae. 67
Fidem specialem D. Paulus ignorauit, qui timuisse de salute ostenditur. 112
Fides baptizando quae necessaria. 179
Fides in confirmatione videt Spiritus sancti praesentiam, etiam si externa dona illam non testentur. 234
Fidem olim fiduciam Lutherani, nunc cruditiore facti interpretantur assensum. 294
Fide sola non consequimur remissionem peccatorum sed fidei Sacramentis. ibid.
Fidem primam irritam facere, quid D. Paulo significet. 470
Fidei fundamentum Scriptura, sed basis ac firmamentum est Traditio non scripta. 488
Fides Christi veteri addit Testamento absolutum reddit Theologum. 496
Fides Christi docet audiendum Spiritum Christi in Scripturis, in Concilijs & in Ecclesia. ibid.
Fideli cuique cur imendum. 113
Fideles hortatur D. Petrus vt per bona opera certam faciant suam uocationem. 113, 114
Fidelium filios cur Augustino vniuersa Ecclesia exorcizat. 283
Filij fidelium pereunt nisi baptizentur. 286
Flatus Christi in Apostolos quid significet. 402
Georgij Maioris hallucinatio. 248
Georgij Maioris vanissima commenta ad tollendum Missae sacrificium euancunt. 275
Georgius Maior multos conuoluit errores vt veritatem obtulit. ibid.
Georgius Maior sui parum memor, modo ait, modo negat. ibid.
Georgius M. verba Irenaei malitiosè corruptit. 276
Georgij Maioris syllogismus contra Missae sacrificium conuincitur sophisticus. 278
Georgius Maior Cypriani verba deprauat. 280
Georgius Maior improbe detorqueat voces Offerre & sacrificare, ad distributionem. 279
Georgij nebulae per clarissima Cypriani verba dispelluntur. 280
Gnostici D. Philippi recipiunt Euangelium. 3

H

Haereticos quomodo occurrendum certissima via. 63
Haeretici omnes in vno consentiunt, cum tamen alias inter se ipsi magis quam a Catholicis dissident. 1
Haeretici seipos confirmando infirmant. 1
Haereticorum axioma quam sit futile ostenditur. 2
Hieronymus Iulianum nostri seculi temeritate damnat. 78
Homines in vniuersum omnes nasci peccatores. 183
Hominiis miseria & fragilitas aliud a Baptismo requirit salutis remedium. 362
Homouision magis ex Traditione quam doctrina scripta. 50
Homouision quasi non scriptum ridet Arrhiani. 51
Homouision noui hostes Gothi & V Vandali. 52
Homouision magis in Concilio Niceno Traditione desensum quam Scripturis. 54
Homouision per Sardicensem Synodum Traditione defenditur. 56
Hostiam eandem offerimus nunc quam Christus incensa. 272
Hostia incruenta semper a precibus diuersa. 308
Hostia incruenta defunctis est proprietaria. ibid.
Hostiam incruentam proprie offerunt noui Testamenti sacerdotes. ibid.
Hostia per Gallias olim intingebatur in Christi sanguinem. 341
Iacobus & Iudas Apostoli muniant suos contra haereticos doctrina tradita non scripta. 24
I. Iacobi epist. quando & qua occasione scripta. 467
Ieiunandum esse Christianis Christus ipse praemonuit. 42
Ieiunia olim non omnia fuisse libera. 83
Ieiunia quatuor temporum. 86
Ieiunia quatuor temporum mensis Decembris a Apostolis instituta. ibid.
Ieiunium Christianorum quale esse debeant. ibid.
Ieiunia quatuor temporum ex Spiritus S. doctrina. ibid.
Ieiuniorum quatuor temporum apud Athanasium fit mentio. 87
Ieiunia quatuor temporum in Septembri ab Apostolis quoque tradita. ibid.
Ieiunij quatuor temporum legitimus usus. ibid.
Ieiunare quibus diebus cur nephas olim fuerit. 88
Ieiunij praesi formula verè Christiana. ibid.
Ieiunia Catholicorum passim Epicurae. 89
Ieiunia Maiorum admodum leuiter quomodo dege-nerant. ibid.
Ieiunatum fuisse olim 6. & 7. ferijs. ibid.
Ieiunio 6 ferijs testimonium perhibet Innocentius primus. 90
Ieiunium Sabbathi quam sit antiquum. ibid.
Ieiunium Sabbathi ex Traditione Apostolica. ibid.
Ieiunij onerabant suos Episcopi Gallicani. 92
Ieiunij Christiani fructus. ibid.
Ieiunij legibus qui non teneantur. ibid.
Ieiunium quibus ornandum Cymeliji. ibid.
Iciu.

INDEX

Table with 3 columns: Index entry, page number, and page number. Entries include: Ieiunia iram Dei placant., Ieiunia priscorum Christianorum., Iesus quid sit., Imagines esse venerandas., Imagines nobis Apostoli tradiderunt., Imago Christi à muliere Hemorrhoufa erecta, veteribus mirifice laudata., Imago Christi à Iuliano Apostata deiecta., Imaginum cultus religiosus & Apostolicus., Imperatores Ethnici minus Ecclesiam læsere quam Christiani hæretici., Impositionem manuum negligens hæreticus Novatus, quantum detrimenti acceperit., Impositio manuum varijs rebus adhibita ipsa quæ efficitur varia., Indulgentiarum solidissimum fundamentum., Indulgentiarum abusus notantur., Indulgentiarum origo., Indulgentiarum thesaurus opulentus in Ecclesia., Interim defenditur contra Georgij M. calumnias., Inuocauit D. Laurentium Augustinus, Prudentius cum Italjs & Hispanis., Inuocare sanctos ad certi generis auxilia haudquam ab ethnicis desumptum., Ioannes in nomine Domini non baptizauit, vt nungatur Caluinus., Ioannes Funcicus Chronologus perstringitur., Ioan. Funcicus cõcors veterum PP. testimonium blarert est mendacium., Ioan. Funcicum victrix veritas valido transuerberat idem., D. Iohann. Hasellani laus., Irenæus negat in Eucharistia manere terrenam panis substantiam., Irenæi aures verba ad omnes tempestatis procellas idonea., Iudæorum sacrilega impietas in Scripturarum diuinarum Canonem., Ius idem vxori in adulterum quod marito in adulteram., Iusti quo pacto legem implcant., Iustus quis., Iustos scriptura dicit bonorũ operum factores., Iustitia duplex., Iustorum hominum perfectio imperfecta., Iusti legi satisfaciunt, quia legem implent., Iustus quanta legis impletio in hac vita necessaria puretur., Iustitiam Dei non esse in nobis nostro metiendam pedo., Iustitia Fidei contra iustitiam operum distinguitur., Iustitia Christianorum qualis in hac vita., Iustitiæ corona est vita æterna., Iustificari per opera pia, quomodo accipiendũ., Iustificatos amittere posse Spiritum sanctum, quod peccare possunt., Iustificatio in scripturis gemina.

K

Table with 3 columns: Index entry, page number, and page number. Entries include: Kyricon, Hollandis kyrke, Brabantis kyrke, Germanis kyrke, Heluctijs kyrke.

L

Table with 3 columns: Index entry, page number, and page number. Entries include: Laica communio quid sit veteribus., Laica communio habuit Eucharistiæ participacionem, non Peregrina., Latens animi languor interdum publicè apud Ecclesiam exponebatur., Latini à Græcis variant in pronuncianda consecrationis formula., Latria idem aliquando quod Liturgia., Latria diuini est cultus vox., Libellus Martyrum deprecatorius pro penitentibus cohibitus., De libero arbitrio varia semper fuit contentio., Liberum ho. arbitrium non negauit Cicero., de Libero arbit. Catholica & Apost. doctrina., Liberum arbitrium negantes non habet August. pro Catholicis., Liberum arbitrium prisci hæretici primi post Stoicos impugnaverunt., Liberum arbitrium cum Lutero pridem impugnâs Phil. Melan. nunc factus prudentior defendit., Liberum arbitrium negauit Petrus Abailardus, deinde Vviclephus, postea Lutherus, Occolampadius & Caluinus., Liberum arbitrium quomodo operetur., Liberi arbitrij vim non tollit diuinæ gratiæ necessitas., Libri genuini qua nota olim à supposititijs intercebantur., Libros canonicos habet Origenes, quod Traditio Ecclesiastica tales esse doceat., Linguae igneæ Spiritus S. symbolũ nõ Apostolo, modo capitib. infedere, sed Christianorũ omnium., Linguarum ignearum loco vtuntur Apostoli magis impositione., Literam occidentem hæreticis semper esse impietatis pallium., Liturgia Theologis propriè est sacrificium., Liturgia Græcis planè id quod Latinis Missa., Liturgia Græca distinguit à precibus hostiam incurantam., Loca Leonis à Caluino adducta ipsam iugulât., Loca olim penitentibus assignata., Locus D. Pauli, Gratia Dei mecum mecum contra Caluini cauillos defenditur., Locus Psalm. Non iustificabitur in conspectu, &c. quomodo intelligendus., Locus ille, Nisi quis renatus, &c. iuxta omnium veterum Patrum consensum de aqua baptismi accipiendus., Locus Act. 19. explanatur., Locus ille Psalm. 18. Delicta quis intelligit, quo pacto debeat intelligi., Locus D. Pauli ad Corinth. II. cap. non est consecrationi idoneus., Locus vnus atq; alter ex D. Leone à Caluino deprectus, suæ integritati vindicatur., Locus Augustini aliò detortus nihil patrocinaur Caluino., Locus Diui Cypr. à G. Maioris vexatione liberatur., Locus Pauli, Vbi est peccatorum remissio, &c. non aduersatur Catholica Ecclesiæ sacrificio., Locus ille de Consec. Dist. cap. Comperimus, quomodo intelligendus., Locus D. Iacobi de vngendis infirmis ante ann. 1200 concorditer intellexerunt. Patres de Sacrament. extremæ vnctionis., Locus D. Iacobi ab oppugnatione Caluini defenditur., Locus Esaiæ s. cap. non facit aduersus Traditionem Ecclesiasticam.

Locus

INDEX

Table with 3 columns: Index entry, page number, and page number. Entries include: Locus August. ex tractatu super Ioannem non præiudicat non scriptis Traditionibus., Lutherus & Brentius D. Iacobi reiciunt epistolam., Lutheri ridiculũ & planè insulsum responsum., Lutheræorum discordia de operum bonorum necessitate & merito., Lutherani blasphemando Paganos superant., Lutherani Catholice falsò tradunt., Lutheræorum spiritus ab effectis facillè agnoscutur., Lutherani blasphemando volunt euertere, quod legitima nequeunt ratione docere., Lutherani verè conuincuntur idololatriæ., Lutheræorum pudenda incuria atque ignauia in recitandis veterum Patrum sententijs., Lutherani veterum Patrum retinent voces, sed à veteri sensu detortas., Lutherani verbis retinent purgatorium., Lutherani Epicurum imitantes Patribus suam derogant auctoritatem., Lutherani Atrij dogma ab inferis reuocarunt., Lutherani temerè cum Catholicis de calicis vsu rixantur., Lutheræorum argumenta Lutheri verbis dissoluantur., Magi Euangelici veri Reges., Magistratum Reipub. vocabula an ex erymo veniant metienda., Maior pietas duas hebdomadæ dies passioni Christi meditando dedicauit., Mandata Dei grauius non sunt, multò minus impossibilia., Mandatum de offerendo esse in verbis, Hoc facite, ostenditur., Manichæorum fictitiæ Quadragesimæ., Manichæorum in Catholicos calumniæ Lutheræorum maledictis leuiores., Manichæi à calicis tantum communionem abstinebant., Manuum impositio D. Paulo quod hodie Confirmatio., Manuum impositio veri nominis Sacramentum, gratiam conferens., Manuum impositio confirmati sunt baptizati à Philippo Samaritæ., Manus impositioni cur olim adiuncta miracula, nunc autem non., Manus impositionem loco Sacramenti ab Apostolo fuisse traditam., Manus impositio ætate Diui Augustini Sacramentum., Manus impositionem non fuisse meram benedictionis ceremoniam., Manus impositio quomodo Augustino dicta oratio super hominem., Manus impositio quæ fiebat schismaticis penitentibus, idem valet quod oratio., Manus impositio aliquando penitentium reconciliatio., Manus impositioni fuisse adiunctam Spiritus sancti præsentiam Apostolorum iudicio., Manus impositio Apostolis vsurpata non solum dona visibilia largiebatur., Manus impositio sine signis, ætate D. Hieronymi idem tribuit quod Apostolis in die Pentecostes folio., Manus impositionem non esse abijciendam, licet visibilibus Spiritus sancti donis sit desituta., Maria sine peccato., Mariam virginem virguncula Christiana Cypriani philtris tentata inuocauit., Mariæ virginis encomium., S. Maria virgo virginitatem vouit, authore August., Marito innocenti non licet ob vxoris adulterium alteram ducere., Martionistæ præter Euangelium D. Lucae nullum aliud recipiunt., Martyres qua religione & fructu coluerint prisci Christiani., Matrimonium Christianorum veri nominis Sacramentum esse probatur., Matrimonium Christianũ quæ habeat effecta., Matrimonij formula explicatur., Matrimonij inter cetera Sacramenta cur Dionysius non meminerit., Matrimonium esse Sacramentum constat ex vniuersalium Conciliorum definitione., Mediatores plures esse non est negandum., Melchisedech Augustinum ætate præcessit., Melchisedech Papa & Martyr defenditur à Caluini fannis., Merita vitæ æternæ., Meritum operum à pijs factorum defenditur., Meriti vox in scripturis tribuitur bonis operibus folio., Merita varia designantur per varias mansiones in domo Dei., Merita nostra omnia Dei sunt dona., Meritum operum ex dono Dei fluit., Meritum operibus bonis aduersarij detrahentes infirmum sunt in vnijs., Meritis Sanctorum viuos adiuuari., Merita Abraham & Davidis profuerunt Israelitis., Ministrorum, Ecclesiæ hodie magna confusio & arcaia., Miraculorum ad SS. corpora, & donorum Spiritus sancti ex oriente Ecclesia eadem ratio., Miracula quando in Ecclesia inclinare cœperunt., Miracula D. Stephani per Africam., Miracula quæ contigerunt ætate D. August. cur non vbique conspecta., Miracula fiebant Mediolani, quæ non fiebant in Africa., Miracula Geruasij per Insubriam., Miracula sanctorum, Porphyrio & Eunomio præfigurata., Missæ sacrificia sunt Augustino propitiaciones pro abolendis peccatis., Missa vocabulum est Latinum., Missa duabus constat partibus., Missa Latinis quod Græcis ἀπόδοσις in Liturgia Chrysostr., Missa est dimissio populi., Missæ vna pars Catechumenorum dicebatur, altera verò Fidelium., Missam Apostoli à præfat non sunt auspicati., in Missa Apostolica concioneslectionem Scripturæ sequuntur., Missæ Fidelium propria, potius esse silentio tegenda, si permitteret hæreticorum peruersa malitia., Missam esse sacrificium., Missam audire, ire ad missam, quid significet., Missæ sacrificium per Malachiam prædictum., Missæ sacrificium idem cum crucis sacrificio., Missam esse sacrificium propitiatorium pro peccatis delendis., Missæ & eleemosynæ sunt defunctis propitiaciones peccatorum., Missam

I N D E X.

Missam propitiatorum esse sacrificium docuerunt, Alexand. Marryr, Ambros. Cyprianus, & tota Africana Ecclesia. 291, 292
Missam esse propitiatorum sacrificium etiam pro mortuis, docuerunt PP. Graeci. 292
Missa sacrificium cur non aduerfetur oblationi Christi in cruce peractae. 297
Missa sacrificium vnde suam hauriat vim. ibid.
Missam valere ex opere operato quid sibi velit. 298
Missa incruenta hostia defunctis est propitiatorum sacrificium. 304
Missa sacrificium apud Graecos latra est. 305
Missa sacrificium toto orbe adhibitum mortuis. 306
Missa sacrificium etsi idem sit cum sacrificio crucis, non tamen idem est verusque effectus. 311
Missa sacrificium Tertulliani fuisse etate profectis oblatum. 317
Missa sacrificium rite offerri etiam pro rebus temporarijs, videlicet, aut bonis impetrandis, aut malis deprecandis. 333
Missa sacrificium rite offerri quoque ad Martyrum gloriam. ibid.
Missa captiuis applicata, dissoluit compedes, Athor Beda. 335
Missa apud Catholicos vna, & idem semper quod offertur sacrificium. ibid.
Missa adibus pellit Cacodamones, teste Aug. 334
Missa pro pace, pro incolumitate, &c. D. Ambros. Basil. & Chrysof. 334, 335
Missarum frequentia faciatur ad Ecclesiae aedificationem. 347
per Missas adiunari mortuos non est dubitandum, ait August. 392
Molinei deliria expenduntur. 423
Monachi olim omnes erant Laici. 399
Monachi olim per crucis signum consecrabantur. 470
Monica Augustini mater quidnam moritura petierit. 320
Mores populi Dei & instituta Maiorum pro lege tenenda. 483
Mortales aliquando dono Dei cognoscunt occulta cordium. 146
Mortuos precibus superstitum iuari. 64
Mortuorum nomina cur in mysterijs recitantur. 325, 327, 328
Musculi fraus qui Sozomenum vertendo peruerterit potius. 385
Mysticam illam Theatricam vel potius Gallicam conueniret templis explodi. 407, 408
Mysteriorum modum sine modo inquirentes opprimuntur a gloria. 143

N

Nasci ex spiritu optimè ex sua antithesi, Nasci ex carne, dicitur. 198
Nazaræi vnum tantum, nempe ad Hebraeos, recipiunt Euangelium. 2
Nicaea Bythinæ cur fortassis euerfa. 52
Nicaena Synodus petijt à Syluestro confirmationem. 448
Nicaeni Concilij acta per Sardicense Concil. adferuntur & vindicantur. 56
Nicaeni Concilij capitula plurima interciderunt. 458
Nicaeni Canones ab Arrianis incendio traditi. ibid.
Nicaeni canones Augustini etate mutilati. 444.
Nouatianorum dogma quid verè habuerit. 368

O

Oblatio Christi assidua in caelis non pugnat cum vnica illa immolatione crucis. 296
Oblatio seruitutis pro latra accipitur. 308

Oblatio annua mariti pro defuncta vxore, ex Tertulliano. 317
Oblatio viduae cuiusdam annua pro defuncti mariti refrigerio. 318
Oblationes pro defunctis nugatur Bucerus esse gratiarum actiones. 332
Oblationi Christi qua sumus sanctificati, non repugnat Missa sacrificium. 295
Oblatum fuisse pro mortuis 200. annis ante D. August. etatem ostenditur. 319
Oblatum fuisse sacrificium altaris in Monicæ quibus. 320
Obiulit sacrificium pro martyribus D. Cyprianus. 333
Offerre preces & gratiarum actiones non est offerre quod Christus in caena obtulit. 280
Offerre Christum & offerre corpus Domini idem est. 288
Offerre non significat Paulo distribuere vel communicare. 302
Olei sacri effecta. 230
Oleum salutis quomodo salutem que in Christo est, promoueat foueatque. 241
Oleum sacrosanctum maledictionis spiritu adobrotus blasphemam Caluinus. 464
Oleo sacro sanantur serpentum morsus. 479
Oleum sacrum à morte liberat. ibid.
Omnes nati ad semen pertinent maledictum. 185
Opera piorum verè iustificare. 100
Opera pia iustorum esse vitæ æternæ merita. 107
Opera à pijs facta plurimum pariunt fiduciam apud Deum. 112
propter opera nonnullos placuisse Deo. 110
Operum bonorum effecta qualia. 105
Operum meritis vitam æternam retribuendam. 108
Operum bonorum thesaurus locupletissimus in Christi Ecclesia. 396
Orationes Christianorum ad SS. ante annos 1200. cum hodiernis congruunt. 138
Orationes piorum pro defunctis, minuere ipsis peccatis alioqui pro delictis luendam, iuxta Epiphani. 326
Ordinatur cum ieiunijs D. Paulus. 86
Ordinatio clericorum ex Decembri in totum annum fluxit. 88
Ordo, Ordinatio, Sacerdotium Synonyma. 401
Ordo clericos in statione quasi collocat, vt in castris Dei sint excubitores. ibid.
Ordinatio Ecclesiastica semper Sacramentum habita. 402
Ordinem esse Sacramentum docetur per Augustinum, Cyprianum & Leonem. 403
per Ordinis Sacramentum gratia ordinatis data Apostolorum etate. 402
Ordines in Maiores & Minores distinguuntur. 407
Ordo Hierarchicus postulat, vt inter Episcopos vnus omnibus vice Christi sit praepositus. 419
Originali peccato omnes nasci obnoxios. 183
Originale peccatum in paruulis esse negabat Iulianus Pelagianus. 184
Originali peccato etiam Christianorum liberi continentur. 184
Origenes Episcopos damnat, quod Iudaicum Christianis permittebant diuortium. 458
Origenes Phil. Melancthonè arguit mendacij. 459.

Pancem dare poenitentibus quid sit. 394
Pancem & vinum rectè offerri contra Georgij Maioris blasphemias. 251
Pancem & vinum obtulit Melchisedech. 252
Pancem & vinum aqua mixtum Christus in caena obtulit Deo patri. ibid.
Pancem & vinum cur Christiani exemplo Melchisedech

I N D E X.

fedech offeramus. ibid.
Pancem & vinum Melchisedech obtulisse sentiunt omnes veteres. 253
Pancem & vinum Christus prius obtulit, postea corpus suum. ibid.
Panis & vini oblatione Deum colimus. 255
Panis oblatio Georgio Maiori nuac idololatrica, nunc verò legitima. ibid.
Pancem verè in corpus Domini conuerti. 257
Panis natura mutatur non effigie. 261
Panis natura mutatur benedictione. 262
Panis per consecrationem transformatur in corpus Domini. ibid.
Panis S. Catechumenorum alius à Sacrosancto panis Eucharistiae. 470
Panis benedicti vis inaudita, ex D. Hiero. 478
Panopliae Euangelicae totius scopus declaratur. 511
Partes Christiani mariti, & vxoris Christianae describuntur. 455
Paruuli Caluino citra baptismum saluantur. 189
Passioni Christi non derogatur per Poenitentiam, ita nec per sacrificium Missae. 295
Pastor liber apocryphus est. 6
Patrum autoritas si elucetur, inualida quoque reditur Ecclesiae doctrina. 314
Patrum suffragia multà adferunt momenti, quando cum doctrina Ecclesiae consentiunt. 315
Paulus perfectus & imperfectus. 103
Paulus timeret ne à regno Dei excludatur. 112
Paulus non fuit de salute sua securus. 113
Paulus incertus an assequeretur quod sectabatur. ibid.
Paulus pro Zuinglio non facit. 261
Peccata venialia & leuia non faciunt iniustos. 102, 103
Peccata omnia Baptizatis fideliter condonantur. 213
Peccatis delendis & remittendis duo instituta remedia. 294
Peccatorum remissio alia est in Eucharistia, quam in Baptismo & poenit. ibid.
Peccatorum remissio quibus contingat, & cur non omnibus. 301
Peccatum Mosi precibus condonatum Deus puniuit, atque seuerè vindicauit. 388, 389
Pedagogus cur datus populo. Mosaico non item populo Christiano. 16
Poenae reatus cur non prorsus tollitur poenitentia, sicuti Baptismo. 390
Poenam æternam mutari in temporariam. ibid.
Poenam restantè posse post hanc vitam mitigari. 392
Poenam restantem aliorum posse operibus mitigari & expiari. 394
Poenitentia quid Paulo ad Hebraeos. 30
Poenitentiae Sacramentum eiusdem armis nunc defenditur, quibus olim aduersus Nouatianos defensum fuit. 368
Poenitentia & Fide in primis opus. 179
Poenitentia Caluino est regeneratio & remissio peccatorum. 193
Poenitentiae veteris vestigium videre est etiamnum Oudtraiecti. 225
Poenitentiae Sacramentum cur necessariò institutum. 349, 350
Poenitentiam esse necessariam arguit Nouatianorum haereticus. 351
Poenitentiae vis & fructus describitur. 351
Poenitentiae Sacramentum nunc multò magis esse necessarium quam olim in Ecclesia primitiua. 358
Poenitentiae doctrina hodie eadem apud Catholicos, quae olim apud veteres. ibid.
Poenitentiae Apostolicæ exemplum illustre proferitur. 360
Poenitentiae lachrymis quodammodo baptizantur, ibid.

ibid. Poenitentiam esse veri nominis Sacramentum. 363, 365
Poenitere quid sit. 359
Poenitentiae Synonyma colliguntur. ibid.
Poenitentia in scripturis duplex. ibid.
Poenitentia quaedam ad Baptisimum praeparatoria. ibid.
Poenitentiae nomè aptius, quam respicietia exprimit. 364
Poenitentia duplex, Publica & Priuata. 369
Poenitentia publica non solum ob publica crimina olim praescripta. ibid.
Poenitentiae publicae duae species, Solennis & non Solennis. 370
Poenitentiae Sacramentalis semper tres partes fuere. 371
Poenitentiae duas partes constituunt haereticus, Contritionem & Fidem. ibid.
Poenitentiae partem non esse Fidem. 372
Poenitentiae partes Caluinus facit Mortificationem & viuificationem. ibid.
Poenitenti seruandus ordo Ecclesiae. 373
Poenitentia Baptizantium alia ab illa Baptizatorum. 362, 372
Poenitentiae ab Apostolis impostae varietas Confessione nec arguit illo seculo obseruatam. 376
Poenitentia publica in quosdam animaduertuntur Apostoli, in quosdam minimè. ibid.
Poenitentiae salubritas vnde perspicè possit. 389
Poenitentia admodum seuera olim punitum aduulterium. 461
Poenitentiarum cur olim creatus & à Nestario post submorsu Constantinopoli. 383
Poenitentiarum munus esse sublatum, & consistendum esse sublatum, diuersa sunt. 387
Poenitentis hominis hypotyposim viuam D. Augustinus descripsit. 373
Poenitentibus collachrymant Apostoli. 391
pro poenitentibus ieiunauerunt Apostoli. 392
Poenitentibus iustus satisfactionis poenae mitigasse probantur Apostoli propter Sanctorum preces. 395
Petilianus Donatista minus impiè peccauit, atque Lutherani. 192
Petrus à Soro Asotus per contumeliam à Brentio appellatus. 6
Petro à Soro aspersus natus detergitur. ibid.
Petri à Soro laus & commendatio. 6, 7
D. Petrus ante Paulum docuit Romanos. 21
D. Petrus Christianos munit doctrina pridem tradita. 23
D. Petrus totae familiae Christi fuisse praefectus docetur. 420
D. Petrus Romae miraculis Paulo illustrior. 424
D. Petrus multis à Christo praerogatiis ornatus. 421
D. Petrus Apostolus omnium primus & caput. 421, 427
D. Petrus Romae fuit, contra haereticorum deliria. 422
Phedo philosophus conductus, Catholicos oppugnabat. 55
Philippus proprio argumento conuincitur. 9
Philippus Melanch. veluti turdus sibi malum cacat. ibid.
Philippus Melanch. inermis cogitur Catholicorum armis sese defendere. ibid.
Philippus Melanch. ab imperitis Anabaptistis deprimitur. ibid.
Philippus Melanch. sedulus & diligens scilicet veterum Theologorum lector. 139
Philipp. Melanchthon perfidus mutilator. ibid.
Philipp. Melanchthon Philaureus Catholicos asinos appellans, se potius asinum esse demonstrat. 134
X Philippo.

I N D E X

Philipp. Melanchthon plurimā & impudenter & Presbyteri semel per annum communicantes an suo imperitē asserit. 348
Philipp. Melanch. phrenesi laborat. 138
Philipp. Melanch. vanitas proditur. 135
Philipp. Melanch. errores refutantur. 455
Philipp. Melanch. error impius in sanctos vnde profuxerit. 139
Philipp. Melanch. commentarij farragine in- 140
Philipp. Melanch. inconstantia notatur, quae est omnium haereticorum tessera. 499
Philipp. Melanch. delirium, in comparatione quorundam signorum cum nouae legis Sacramētis. 271
Philipp. Melanch. primum duo, deinde tria, mox quatuor, & postea quinque Sacramenta constituit. 173
Philipp. Melanch. pologia pugnat ex diametro cum Augustana Confess. 299
Philipp. Melanch. imperitissimè illiberaliter fucum facit. 307
Philipp. Melanch. miris technis conatur abolere Misae sacrificium. 309
Philipp. Melanch. ridicula & planè Sophistica collectio notatur. 309
Philipp. Melanch. vel non legisse veteres vel oscitanter legisse, comprobatur. 310
Philipp. Melanch. persuasus à Luthero quaedam affingit Catholicis quae ab ijs tuat alienissima. 311
Philipp. Melanch. Thraonica iactantia aduersarijs abrogat omnem Theologiae cognitionem. 311
Philipp. Melanch. Polypus in morem sese mutat, atque negatque. 312
Philipp. Melanch. aut fraudolentus aut temerarius. 312
Philipp. Melanch. conatur respondere ad Patres. 312
Philipp. Melanch. Patrum testimonij obrutus clamitat eos fuisse homines. 313
Philipp. Melanch. propter suam de Patribus stolidissimā censuram perpetuò infamis. 314
Philipp. Melanch. stolidè rhetoricatur. 314
Philipp. Melanch. falsum affingit Aërio, quemadmodum & Catholicis. 315
Philipp. Melanch. verba varia vanitatis conuincuntur. 316
Philipp. Melanch. adulterino commentario D. Cyprianum deprauat. 317
Philipp. Melanch. verus demonstratur Sophista, vbi maxime Sophistam dissimulat. 317
Philipp. Melanch. Tertullianum torquet, perque capillos trahit. 317
Philipp. Melanch. Sycophantica criminatio in Catholicos perstringitur. 320
Philipp. Melanch. de Diuo Gregorio caecum iudicium. 321
Philipp. Melanch. adulterata versio psal. 104
Philipp. Melanch. Palmodiam canēs, docet modò Ordinationem esse Sacramentum. 403
Philipp. Melanch. vno in exemplo recitando bis peccauit grauissimè. 460
Philipp. Melanch. vel imperitus est vel turpiter fraudulentus. 460
Philippus Augustus quo ritu ad penitentiam fuerit admissus. 367
Philosophi non ferebant Martyres praesuis dijs coli. 132
Pomeranus epistolam ad Hebraeos reiecit. 3
Postellus sex Sacramenta tantum admittit. 173
Præceptum, Non concupisces quomodo impletur. 105
Prædicatione Evangelij omnia sunt conclusa, sed non scripto Evangelio. 508
Presbyter, Sacerdos, Liturgus, Synonyma. 412
Presbyteri melius comparantur Apostolis quam discipulis. 418

Q
Vadragesima cur omnibus ieiunanda. 65
Vadragesima esse ieiunandam tradiderunt Apostoli. 83
Vadragesima Christus indixit ieiunandam. 83
Vadragesima tempore videntes carnis & vini luxuria arguuntur. 84
Vadragesima qualis praeferat. 85
Vadragesimalis iniunij necessitas ostenditur ex Faulsi Manichæi testimonio. 85

R

R
Ebus fidei antiquis interdum cogunt heretici non imponere vocabula. 206
Regula D. Augusti. aurea dissoluendis plurimis difficultatibus idonea. 76
Remissio non pendet ex conditione peccatorum. 380
Renouari oportet Decretalem Ioan. 22. contra lacium Ecclesiarum canum. 408
Ritus quosdam Sacramentis fuisse ab ipsis Apostolis adhibitos. 181
Ritus baptismi comites à doctrina Apostolica profuxerunt. 214
Ritus curandi funeris varius. 332
Ritus sepulchralem Bucerus in sacrificij locum conatur obrudere. 332
Rogationum dies vestigia habent ieiuniorum. 89
Romanis cur Paulus scripserit. 28
Romanis Paulus annos minimum decem Christianis scripsit. 28
Romanis non fuit opus Paulino Catechismo, sicut nec Hebraeis. 320
Romanus Pontifex verus est D. Petri in Cathedra successor. 421
Rom. Pontifex Dei Vicarius & Petri Successor. 427
Romanus Pontifex eandem habet in Ecclesia potestatem quam habuit Petrus. 429
Romanæ Ecclesiæ principatus à vetustissimis Theologis semper agnitus. 430
Romanus Pontifex cæteris Episcopis non est præfatus, ordinatione Canonica, vel constitutione Cæsarea. 431
Roman. Pontificis auctoritatem Cæsares tantum confirmarunt. 433
Rom. Pontifici sua auctoritas obuenerit ex iure diuino. 433
Roma. Pontifici à Deo præceptum vt & aliorum Episcoporum curam habeat. 433
Rom. Pontifici collatum esse à Christo primatum, agnoscit Concil. Nicænum. 434
ad Rom. Pontificem ex vniuerso orbe appellatum, secundum Nicænae Synodi decretum. 434. 440
Roma Pontifici omnes Episcopi obediunt, ex quo eius primatus comprobatur. 434

Rom.

I N D E X

Rom. Pontifex D. August. est alijs Episcopis omnibus loco prior. 433
Roma. Pontificem Orientales Episcopi omnes vno voce fatentur se superiorem. 436
Roma. Ecclesiæ quare tantum honoris detulerunt cæteræ Ecclesiæ. 436
Rom. Pont. totius orbis nationes semper de questionibus fidei consuluerunt. 437
Roman. Pontifex semper habuit in Oriente Vicarium. 437
Ro. Pontifex omnes Episcopos confirmat. 438
Ro. Pontifex etiam Alexandrinum confirmat. 438
Rom. Pontif. confirmationem expetiuerunt 90. Episcopi Arriani pro Alexandrino. 438
Rom. Pont. auctoritatem interpellauit Constantinus Augustus contra Athanasium. 438
Rom. Pontifex confirmat Patriciam Antiochenam. 438
Rom. Pont. confirmationem pro sua Synodo Mileuitana expetiuerunt Africani. 438
Rom. Pont. excommunicauit Constantinopolitanum, Alexandrinum & Antiochenum. 440
Rom. Pontifex non consentiente, vetitum est damnare Episcopos. 440
Rom. Pontifici obediunt omnes Afri Episcopi. 444
Rom. Ecclesiæ Diuo Cypriano dicta Ecclesiæ principalis. 445
Rom. Pont. prærogatiuam Apianij causa testatam facit. 446
Roma. Pont. Primatus docetur ex Episcoporum in Synodis damnatorum abolutione & restitutione. 447
Rom. Pont. vniuersalia & prouincialia Concilia confirmat. 448
Rom. Pontifici Patriarchæ omnes supplices ex causa facti sunt. 450
Romani Pont. nomina propria recensentur. 452
Roma. Pontifex quo sensu verè dicatur Occidentis. 454
Rom. Pontifex. est alijs Episcopis omnibus loco prior. 433
Sacramentorum nouæ legis quanta sit efficacia. 168
Sacramenta nouæ legis non sunt gratia sigilla aut symbola. 170
Sacramenta aduersarijs non sunt Sacramenta. 170
Sacramenta non esse iustitiæ signacula quemadmodum fuit Circuncisio. 170
Sacramenta non sunt signa qualia fuerunt Vellus Gedeonis & vmbra Horologii retrograda. 171
Sacramentum Latinis dictum ab effectu vti medicamentum. 172
Sacramentorum numerus. 173
Sacramenta constituerunt Christus & Apostoli per Spiritum sanctum. 174
Sacramenta esse plura quam duo ex PP. demonstratur. 175
Sacramenta quinque ex Cypriano & August. confirmata. 178
Sacramenti veritatem non tollit quòd vnus & non plures accedunt ad S. communionem. 282
Sacramenta non efficiunt communionem, sed consecratio. 283
Sacramenta septem numerata à Catholicis ante anz nos 125. 348
Sacramentorum numerus cur septenarius obtinendus. 349
Sacramentarij error ex Berengarij Camerina natalis. 357
Sacramentarij D. Augustini doctrina clarissima enecat. 359
Sacramentarij auferunt Dei verbo, Lutherani addunt. 267
Sacra hebdomadae synonyma. 397
Sacrificium nunquam oblatum sanctis. 153
Sacrificij inuenti modum Christus in cæna Apostolis tradidit. 253
Sacrificiorum tria genera commemorat Diuus Irenæus. 275
Sacrificium à Christo institutum durabit perpetuum. 416
Sacrificium verum Ecclesiæ Christianæ est Euchari- stia. 277
Sacrificium per totum orbem vni est & hostia vna atque eadem cum Christi sacrificio. 284
Sacrificandi ritus, quo videlicet offerimus in Missa corpus Domini, etiam apud Aethiopes, Moscouitas, Indos & Scythas solennis est. 285
Sacrificij alius effectus, alius Sacramenti. 284
Sacrificio altaris adiuuari mortuos, probatur per Augustinum. 291
Sacrificium pro quopiam oblatum non est opus alle- num. 294
Sacrificia nostra qua parte à Leviticis diuersa. 297
Sacrificij Christi honos nequaquam transfertur à Catholicis in opus Sacerdotis. 297. 298
Sacrificium Missæ oblati ætate D. August. per Italiam pro fidelibus defunctis. 306
Sacrificium Missæ etiam Græci applicant promor- tuorum peccatis. 312
Sal consecratus cur baptizandis detur. 187
Salem consecratum adhibere Baptizandis ex anti- quissima Ecclesiæ consuetudine. 187
Sal Cathecumenorum olim consecrabatur. 479
Salutare alijs à Christo conuenit, ita & satisfacere. 305. 397
Saluant & alij à Christo teste scriptura. 150
Sancti secundum suam mensuram verè iusti. 104
Sanctos orare pro nobis superstitibus. 119
Sancti peculiariter pro suis discipulis orant. 119
Sanctorum inuocatio ante annos 1200. Ecclesijs vni- versis. 119
Sanctorum inuocacionem hortatur D. Ambrosius. 119

I N D E X.

Sanctos inuocandos esse ex Diuo Augustino probatur. ibid.
Sanctorum inuocationem doctores innumeri asseruerunt. 121. & seq.
Sanctos fuisse inuocatos D. Basilij tempore. 121
Sanctos inuocauit Ephrem, Prudentius, Chrysostomus, Nectarius, Origenes. ibid.
Sanctos fuisse inuocatos D. Cypriani tempore demonstratur. 122
Sanctorum inuocationis antiquitas. 123
Sancti festi dies ab Apostolis dicari. 124
Sancti suis festis diebus etiam Apostolorum aetate inuocari. ibid.
Sanctos fuisse inuocatos diebus festis per Occidentis Ecclesias. 125
Sanctos inuocari cum Mediolanensibus D. Ambrosio. 126
Sanctos fuisse inuocatos per omnes Ecclesias Orientis. ibid.
Sanctos toto orbe festis diebus fuisse inuocatos. 127
Sanctis Martyribus quid praeferri petierunt. ibid.
Sanctis Martyribus Daemones inuocationis gloria inuiderunt. ibid.
Sanctis Martyribus dicata templa, in quibus fideles sanctos inuocabant. 128
Sancti ante Concilium Nicenum fuerunt inuocati publico Ecclesiarum more. ibid.
Sanctorum inuocationem Patres Concilij Gangr. defenderunt Apostolica Traditione. 129
Sanctos oppugnavit Iulianus Apostata. 130
Sanctos contempnit Iulianus appellauit mortuos, ut & hoc faciunt haeretici. ibid.
Sanctos quo sensu Christiani colant. 131
Sanctus cultus in Ecclesia pie exhibitus non est prohibendus, ait Basilius. 132
Sanctorum inuocationem defendit contra Vigilantium D. Hieronymus. ibid.
Sanctorum hostes sua in herba enecti. 134
Sancti non solum in genere pro membris Ecclesiae orant, sed etiam pro singulis. 135
Sanctos orant veteres ut sui memores pro se intercedant. 136
Sanctos recte ad certi generis auxilium & patrocinium inuocari. ibid.
Sanctis patrocinantibus quibuslibet quaelibet bona consequimur. 137
Sanctos ad certi generis auxilia implorare ex veterum consuetudine profuxit. ibid.
Sanctos cur inuocemus comprecatores. 149
Sanctis tribuere certum patrocinium non est idololatricum. 138
Sanctorum patrocinia implorare pro rebus temporalibus licitum. 139
Sanctis anathemata dicata. ibid.
Sancti cur quibusdam clarent miraculorum praerogatiua ad tempus. 140
Sanctorum Martyrum patrocinia, ut aut pesti aut febrim medeantur, vnde nata. 141
Sancti differenter Spiritus sancti donis ornati. 142
Sanctos orando D. Paulum imitamur. 144
Sancti cum Christo regnantes nostras cognoscunt precas. ibid.
Sanctorum honores non sunt diuini cultus. 155
Sanctorum ad statuas inuocatio non est idololatrica. ibid.
per Sanctos dat Deus victoriam, sanitatem, &c. ibid.
Sancti quomodo nos adiuuent, percipiendum est. ibid.
Sanctorum inuocationem testatur Deus sibi esse gratissimam. 156
Sancti haereticis iniuri quod demones expellunt. 156
Sancti quo cognoscant precas nostras & vota. 146
Sancti omnia vident vbique. 147
Sancti sunt Patroni, Mediatores, Adiutores, Spes de-

perantium, Salus omnium. ibid.
Sancti inter sunt rebus viuientium per diuinam potentiam. 148
Sancti occultissima hominum consilia cognoscunt Dei Spiritu. ibid.
Sanctorum inuocatio non est in Christum contumeliosa. ibid.
Sanctorum mors etiam est quaedam populi hostia. 156
Sanctorum sanguine peccata populi expiantur. ibid.
Sanguis Christi mundat conscientias a peccatis sed per Sacramenta. 168
Sanguis Christi quibus proficit. ibid.
Sanguis Christi cor a peccatis mundat. 211
Sanguis Christi per sacrificium nobis applicatur sicut per alia fidei Sacramenta. 209
Sanguinis Christi varij applicandi modi Ecclesiae traditi. ibid.
Sanguis Christi peccata abluat & in Baptismo & in penitentiae sacramento. 319
Sanguis Christi Deo patri delicta est atque placatio. 350
Satisfactio Apostolica qualis. 360
Satisfactio quid sit. 388
Satisfactio nostrae efficaciam quanta sit apud Deum. 393
Satisfactionibus redimuntur peccata & placatur Deus. ibid.
Saxones Catholicis Pelagianismum affingunt. 110
Saxones in sua Confessione non retinere Apostolicam Ecclesiarum ritum conuincuntur. 288
Saxones excusant se de non abolito apud ipsos fabricio. ibid.
Saxones regera cum Antiocho & Antichristo abolerunt iuge Christi sacrificium. 289
Saxones quia Christum non habent totum, ideo Christum non habent, sed Antichristum. ibid.
Saxones sacrilegi, qui contra Ecclesiae leges sibi vtranque sumunt speciem. 344
Scriptura non esse comprehensa omnia quae credimus. 4
Scriptorum primi seculi Catalogus. 43
Scriptorum secundum seculi Catalogus. 44
Scriptorum tertij seculi Catalogus. 47
Scripturas nostras peperit Ignatia. 26
Scripturarum sensum ex Traditione Maiorum esse petendum. 81
Scripturarum obscuritas adumbratur. 76
Scripturae sacrae quanta sit difficultas. 78
Scripturarum sensum ab Ecclesia petendum. 79
Scripturarum sensum ab Ecclesia esse petendum aduersarij facti docent. 80
Sententia Pauli, Caetera cum venero disponam, quomodo intelligenda. 32
Serpens aeneus sui aspectu sanabat a veneno. 208
Seueriani aetate Apostolica reiciunt. 1
Signum Domini Diuo Augustino quod Cypriano signaculum Dominicum. 231
Sophista Aristoteli veritatis fur. 167
Spiritus sanctus cur a Apostolis promissus doctor. 18
Spiritus sancti participatio alia per manuum impositionem Episcopi datur quam in Baptismo. 31
Spiritus sancti dona visibilia, fuisse inuisibilia charismatum argumentum, ostenditur. 218
Suidas testimonium fert de libris Arcopagitarum. 41
Symbolum Apostolicum ad tempora D. Hieronymi non scriptum trahebatur Baptizandis. 30
Symbolum Apostolorum vere esse Apostolorum. 82
Simeoni Stylite vna tantum species Eucharistiae porrecta. 338

T

Littera Graeca figuram Domini crucis exprimit. 468
Templa Patres domibus priuatis praetulerunt. 129

Ton.

I N D E X.

Tonsurae varietas, Ecclesiae unitate non violatur. 405
Tonsura monastica. 477
Tradita sunt a D. Paulo discipulo suo Timotheo plurima ab ipse scripto. 32
Traditam doctrinam obiecit Alexander Alexandrinus Arhij vesaniae. 58
Tradita doctrina non scripta, grauissima quaestio a Steph. Rom. Pont. soluta est. 49
Tradita a Christo enumerantur. 81, 82
Traditio Scripturarum tons est omnium aliarum Traditionum. 3
Traditionem quoque esse verbum Dei, licet non scriptum. 4
Traditionem Scripturarum admittunt haeretici. ibid.
Traditiones esse certissimum fidei fundamentum. ibid.
Traditionem scripturarum esse indubitam fatetur Brentius. 5
Traditionis conuulso fundamento ruit omne scripturarum aedificium. 7
Traditionem Ecclesiae opponit Philippus Anabaptistico furori. 8
Traditionibus non scriptis nituntur etiam aduersarij. ibid.
Traditionibus vitur Lutherus contra Anabaptistas. ibid.
Traditionibus se tuentur Lutherani contra Zuinglianos. ibid.
Traditiones aliquot non scriptas VVirttembergenses suis praescripserunt. ibid.
Traditio Ecclesiae est Lydius lapis. 491
Traditione non scripta ceu verbo Dei vitur Diuus Ignatius. 43
Traditioni non scriptae testimonium perhibent Papias & Polycarpus. 43, 44
Traditionem non scriptam D. Irenaeus apertis & vere aureis verbis effert. 45
Traditionem auctoritatis esse irrefragabilem, ostenditur ex Serapione. ibid.
Traditionem plurimi facit Tertullianus. 46
Traditionem non scriptam agnoscit Clemens Alexandrinus. ibid.
Traditio Ecclesiastica Origeni est veritas Evangelica. 48
Traditio Ecclesiastica est verissimum moly. 48
Traditionibus contradicentibus Origeni est haereticus. ibid.
Traditionibus attestatur D. Cyprianus. 49
Traditionis Ecclesiasticae vim Arhij tempestas illustrant. 51
Traditio vbi fuerit admissa, cessabit omnis error. 50
Traditione non scripta refutat Eunomianos Diuus Basilius. 61
Traditionibus contemptis fides labefactatur. 62
Traditio Aetatis Clippeta. 63
Traditione confirmant Chrysest. & Epiph. 63, 64
Traditione magna auctoritatis esse testantur Ambrosius, Augustinus & Hieronymus. 64
Traditionibus B. August. luculentum testimonium perhibet. 65
Traditione non scripta defendit Proclus Fidei unitatem. ibid.
Traditionibus quoque proficos haereticos fuisse nixos. 73
Traditionibus vfos fuisse Patres in Concilio ad statuendam Fidei doctrinam. 67
Traditiones aliquot celebres non scripto, sed publico Christianorum vsu corroboratas enumerat Terrull. 318
Traditionum variarum farrago colligitur. 480
Traditiones Ecclesiasticae aut fidem concernunt, aut vitam informant. ibid.
Traditionum quoddam genus historicum est. 481
Traditiones Ecclesiasticae non sunt parae omnes auctoritatis. ibid.
Traditionum omnium tripartita est diuisio. ibid.
Traditiones non scriptae, fidei sunt fundamentum, teste Basilio. 489
Traditionum varia est auctoritas. 509
Traditiones certo Apostolicae qui discerni possint ab Apocryphis aliisque minoris auctoritatis. 481
Transubstantiationem panis & vini in Eucharistiae consecratione qualem intellexerint Patres. 264
Valen. Vannius adorationem Christi vult indifferenter esse simul & impiam. 281
Valen. Vannius cum Donatilis personarum merita in Sacramentis flagitat. 284
Val. Vannius imperitissimè contra Missam torquet locum Pauli. ibid.
Valentini Vannij calumniae contra transubstantiationem promittit. 266
Valentinus Vannius partitur Missam in tres partes. 281
Val. Vannius vanissimis suis se iugulat verbis. 282
Valen. Vannius cogitur contra suam professionem refugitare ad Patrum testimonia. 284
Valen. Vannius per somnum fingit Catholicos esse victos, & ridiculis eos armis inuitit. 282
Val. Vannius vnde cumq; venatur captiuos ratunculas, quae omnes retunduntur. 283
Valent. Vannij rationes ineptae confutantur, quas contra propitiatorium Missae sacrificij commensus est. 282, 283
Valen. Vannium locus Cypriani medium transuerberat. 284
Valen. Vannius sine victoria triumphat. 285
Val. Vannius vanitatis professor multis eget vanis, quibus suam tandem vanitatem euannet. 287
Verbum Dei non esse solum scripturam sacram. 1
Verbi Dei Evangelici natura quae ratione atque methodo inuestiganda. 12
Verbi Dei naturam depingit Hieremias. 13
Verbum Dei cordibus inscribendum docuit Hieremias. ibid.
Verbum Dei Evangelicum non iterum tabulis lapideis, sed animis simul & auribus excipiendum. ibid.
Verbum Evangelicum quomodo sit a nobis suscipiendum praemonuit Dauid. ibid.
Verbum Dei Evangelicum quidnam D. Petro. 19
Verbum Dei Evangelicum quidnam D. Paulo. ibid.
Verbum Dei Evangelicum vna tantum voce proprie capio Ecclesiae praedicatum. 22
Verbum in se ipsum D. Iacobo quid. 24
Verbum Dei Evangelicum ex Scriptura non merendum. 33
Verbum Dei duplex, scriptum & non scriptum. 42
Verbi Dei Evangelici vera definitio. 72
Verbum Dei Evangelicum quid. ibid.
Verbum Dei Evangelicum scriptum cognoscitur per non scriptum. ibid.
Verbum Dei scriptum Canone est comprehensum. ibid.
Verbum Dei agraphum duplex est. 76
Verbum Dei quod Spiritus sanctus Apostolos docuit, proculdubio censendum est. 234
Verbo Dei addunt qui in Eucharistia panem cum corpore Christi fingunt. 269
Verba Dei significationem accipiunt ex eius voluntate, non ex hominum interpretationibus. 265
Veneum suum Caluinus verbis Chrysostomi naturam obtegere. 503
Veritatis quanta sit vis. 11

Y

Ve-

I N D E X.

Veritas inter hereticorum blasphemias in Christi incedit media. 100	Vita æterna & stipendium & gratia. 214
Veru quo agnus Paschalis fuit affatus, crucis Domi- nicæ typus fuit. 468	Vitia esse substantias somniant Manichæi. 212
Veritatis nomine quid accipiendum in scriptura. 199	Vna oblatione quomodo Christus consummavit in æternum sanctificatos. 300
Vidua: si post votum castitatis nubant, adulteræ. 470	Vnctio spiritus Christianos informat. 16
Vinum nuptiale aquam Ioannes vocat simili tropo, quo Paulus Eucharistiam panem. 266	Vnctio baptizatorum Apostolica. 215
Virginitas Matrimonio laudabilior, & Monacha- tus vita seculari. 475	Vnctio visibilis & carnalis, spiritualiter proficit si- cuti & Baptismus. 218
Virgines sponso Christo per votum consecrantur. 475	Votum castitatis impedit matrimonium. 64
Virgines quædam Apostolorum ætate vclatæ, & vo- to dedicate Christo. ibid.	Vota ad sanctos in periculis. 139
Virginum & Monachorum olim varia genera. 470	Voto paupertatis Apostolus se obligasse Deo testa- tur August. 471
Virginitatem esse Deo gratiorem maioriq; me- riti quàm sit Matrimonium. 471	Vota Monastica improbantur quàm sint temerarij docetur. ibid.
Virtus ex alto quid. 233	VValdo Lugdunensis VValdensis sectæ choragus. 1
Vita æterna an bonorum operum merces & stipen- dium. 233	VVoda Germanis fuit Mercurius à quo <i>Woenstag</i> . 16
	Z
	Zozimus non fuisse falsarius probatur. 443

F I N I S.

SERIES CHARTARVM.

ab. a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y.

AA BB CC DD EE FF.

Omnesterniones, præter V & Y duerniones.